This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

NYPL RESEARCH LIBRARIES
3 3433 06826306 4

EX TYPIS L. GAUTHIER, VESONTIONE.

THEOLOGIA

MORALIS.

Alphonsi

EX TYPIS L. GAUTHIER, VESONTIONE.

THEOLOGIA

MORALIS

BEATI A.-M. DE LIGORIO.

EDITIO NOVA,

CUI NOTÆ ACCEDUNT AMPLISSIMÆ

CURA ET STUDIO

DOMINI RECEVEUR,

PROFESSORIS IN SORBONA.

TOMUS QUARTUS,

DE HORIS CANONICIS,
DE ACTIBUS HUMANIS, DE PECCATIS, DE SACRAMENTIS IN GENERE,
DE BAPTISMO ET CONFIRMATIONE.

LIBRARY
NEW-YORK

PARISIIS,

APUD GAUTHIER FRATREM ET SOC., BIBLIOPOLAS,

IN VICO NOMINE HAUTE-FEUILLE, N.° 4;

ET VESONTIONE APUD EOSDEM.

1835.

THEOLOGIA MORALIS.

LIBRI QUARTI

CAPITIS SECUNDI DUBIUM II.

DE HORIS CANONICIS.

ARTICULUS I.

Qui obligentur ad Horas?

140. Quinam Clerici teneantur ad Officium? Qualem partem Officii teneantur dicere Subdiaconi ea die qua ordinantur? Et an Subdiaconus qui Officium recitavit ante ordinationem teneatur repetere? — **141.** An teneantur ad Horas canonicas omnes Religiosi et Moniales? — **142.** An Religiosi non constituti in sacris, et Moniales non dicentes Officium in Choro teneantur recitare privatim? Dub. I. An teneantur ad Officium Religiosi ejecti? Dub. II. An profugi? Dub. III. An ad triremes damnati? An degentes extra Claustra? — **143.** Not. 1. An, et quando Religiosi teneantur recitare in Choro? Quid si sint occupati? Not. 2. An peccent graviter Prælati negligentes Officium recitari in Choro? An teneantur Episcopi recitare in Choro? Not. 3. An teneantur supplere omissa, qui plura non percipiunt, ut Choro inserviant? An ad peccandum graviter in Choro sufficiat omissio minoris partis, quàm in Officio privato? — **144.** De Obligatione Beneficiariorum circa Officium. An Beneficiarius ordinatus per metum gravem teneatur ad Officium? *Vide alia apud Busemb.* — **145.** Qu. I. Quot peccata committat Sacerdos beneficiatus Officium omittens? Qu. II. An Beneficiarius graviter peccet omittendo Officium, si velit fructus restituere?

140. — « Resp. Clerici Majorum Ordinum etiam suspensi, » excommunicati, degradati, tenentur tum jure Ecclesiastico, » tum generali consuetudine Ecclesiæ.

« Dixi *Majorum Ordinum;* quia Minorum non tantùm non ad » Horas, sed neque ad psalmum *Miserere* tenentur, quem, vel » simile quid, cùm Episcopus primam Tonsuram conferens in- » junxit, non videtur obligare, nisi ut vel tantùm fiat aliquoties, » vel per modum consilii. *Less. l.* 2. *c.* 37. *d.* 9. *n.* 47.

Unde resolvuntur hi casus :

« 1. Tenetur ad Horas, qui cum dispensatione Papæ duxit » uxorem ; nisi in hoc ipso sit dispensatus : quia dispensatio, » utpote odiosa, strictè est explicanda, et ipse caracterem retinet. » *Bon. et Az. l.* 10 *c.* 5. contra alios.

« 2. Clericus incipit obligari à puncto Subdiaconatûs suscepti : » et quidem ad Horas respondentes horæ, qua ordinatur. *Bon.* » *tr. de Horis q.* 1. *punct.* 5. ex communi. Hinc dicit *Croix l.* 4. » *n.* 1187 *cum Azor. et Stoz.* teneri Subdiaconum die quo ordinatur ad Horam, quæ tunc dicenda esset in Choro. Unde, si ordinatur hora undecima, ait *Croix* cum *Bonart.* probabile esse teneri tantùm ad Vesperas, cùm eo tempore regulariter aliæ Horæ jam persolutæ sint in Choro. Sed huic opinioni non acquiesco, quia veriùs Ordinatus tenetur ad Horam, quæ respondet ad horam, in qua contrahit obligationem ; quapropter regulariter tenetur recitare ab Hora sexta, ut rectè ait *P. Conc. t.* 2. *p.* 397. *n.* 5. cui adhærent. *Pal. et Gobatus.*

An autem Subdiaconus qui recitaverit partem illam ante Ordinationem, suæ obligationi satisfecerit? Negant *Tourn. t.* 1. *p.* 619. *et Croix l.* 4. *n.* 1187. *cum Bon. Pal. etc.* tum quia debito nequit satisfieri antequam contrahatur ; tum quia Ecclesia exigit Officium à Subdiaconis, ut nomine ejus illud persolvant ; at qui non est adhuc Subdiaconus, nequit nomine Ecclesiæ Officium recitare. Affirmant verò *Tamb. Dec. t.* 2. *c.* 5. *n.* 9. *et Lugo, Trull. et Gob. ap. Dian. p.* 6. *tr.* 6. *R.* 38. et probabile putant *Croix l. c. et Viva q.* 3. *a.* 1. *n.* 8. quia benè potest debitum illud anticipatè solvi, quod certò moraliter est contrahendum. *Prima* sententia videtur probabilior, quia Ecclesia exigit Officium à Subdiacono, ut nomine ejus illud persolvat ; at qui non est Subdiaconus, neque ab Ecclesia, ut publicus Minister destinatus, non potest nomine Ecclesiæ recitare, neque Orationem publicam efficere. Sed huic posset responderi, quòd Sacerdos excommunicatus nec etiam potest orare nomine Ecclesiæ, neque Orationem publicam facere, et hic utique tenetur Officium recitare, et recitando benè satisfacit ; ergo ad satisfaciendum non est opus, ut recitans nomine Ecclesiæ oret : Unde adhuc probabile puto secundam sententiam.

141. — « Resp. 2. Omnes Religiosi professi, ad chorum des- » tinati, utriusque sexûs, obligantur ad Horas : idque ex antiqua, » et recepta consuetudine ; quam tamen quidam, ut *Aragonius*, » putant non obligare tam strictè, ut peccent mortaliter, si bis, » terve omittant. Et de monialibus dubitat *Caj. Med. Arm.* » *Dian. tr.* 12. *R.* 17. Imò eas (atque adeo omnes Religiosos » Sacris non initiatos) non teneri sub onere peccati absolutè, sed » nimis laxè docet *Petrus March.* apud *Dian. p.* 9. *tr.* 6. *res.* 7. » contra aliorum communem et veram sententiam, quæ docet, » teneri secundùm suas regulas et consuetudines. *Bon. q.* 2. *p.* » 2. *n.* 5. *ex Azor. Less. Malder.*

Unde resolves:

« 1. Non tenentur ad Horas 1. Novitii, 2. Conversi, 3. Militantes, Hospitalarii, et cæteri Choro non destinati. *Trull. l.* 1. *c.* 7. *d.* 12. §. 1. *n.* 5.

« 2. Is, qui ex una Religione transit in aliam, in qua non est hæc consuetudo, non tenetur, quia consuetudo non obligat, ubi non est recepta. Ita *Suar. et Laym.* Idem dic de Religioso ejecto, vel qui dispensationem obtinuit perpetuò vivendi extra Monasterium, quia, etsi maneat Religiosus, non tamen regularis. Ita probabiliter *Sotus, Sanch. Bon. d.* 1. *q.* 2. *p.* 2. *n.* 4. *etc.* contra *Suar.*

Hîc confert aliqua prænotare de institutione Divini Officii. Horæ Canonicæ, ut fertur, saltem quoad substantiam, institutæ fuerunt tempore Apostolorum, ut indicatur *Actor.* 2. ubi narratur, quòd Fideles erant *perseverantes in fractione panis et orationibus;* id est *in psalmis, hymnis, et canticis spiritualibus cantantes et psallentes*, juxta Apost. *ad Eph.* 5. Idque clariùs significavit Clem. Papa I. *l.* 8. *Constit. Apost. can.* 34. ubi suis Clericis sic præcepit: *Precationes facite manè, hora tertia, sexta, et nona, et vesperè, atque ad galli cantum.* Gelasius autem I. ut ferunt *Azorius et Fill.*, publicam legem constituit, qua Clerici septies in die preces Canonicas persolvere cogerentur. Quoad verò pertinet ad Breviarii formam, refert Radulphus, ineunte Sæculo XIII. in Æde Pontificia illud breviatum fuisse, et ideo *Breviarium* appellari. V. alia apud *Thomassin. Disc. Eccl. p.* 4. *l.* 1. *c.* 40.

142. — Primo loco oportet hîc plura adnotare de obligatione Religiosorum recitandi Officium, et deinde de recitatione in Choro. Ante omnia illa, magna quæstio occurrit, an Religiosi non constituti in Sacris, et Moniales teneantur sub gravi recitare quotidie Officium, saltem privatè? *Prima* sententia negat, et hanc tenent *Bordon. in Consil. R.* 30. *Arm. v. Horæ, Sa eod. verbo n.* 1. item *Marcant. Martin. à S. Jos. Castro, Anton. à Sp. S. Jo. Med. ap. Salm. tr.* 16. *de Hor. Can. c.* 2. *n.* 16. *et* 17. et probabilem putat *Less. Res. Cas. post p.* 2. *D. Th. v. Horæ casu* 14. Ratio, quia, licèt in hoc adsit consuetudo, non tamen constat, ut dicunt *Caj. Led. Palac. etc. ap. Sanch. Cons.* 7. *c.* 2. *d.* 3. *n.* 4. eam fuisse introductam à Religiosis cum animo graviter se obligandi. *Secunda* sententia censet non peccare graviter Religiosos et Moniales, quæ aliquoties tantùm et non frequenter Officium omittunt. *Tertia* verò sententia communis, quam sequimur, et tenent *Less. l.* 2. *c.* 37. *n.* 47. *Sanch. Conf. l.* 7. *c.* 2. *dub.* 3. *Anacl. pag.* 190. *n.* 18. *Salm. l. c. n.* 19. *et P. Conc. t.* 2. *p.* 399. *ex num.* 3. *cum S. Anton. Genet. Pal. Tamb. Diana, Vasq. ac aliis;* item. *Laym. tr.* 6. *n.* 1. *et* 2. qui contrariam rejicit; *et Reg. apud Tamb. l.* 2. *c.* 5. *Dec.* §. 1. *n.* 13. vocat temerariam; ac *Diana* prorsus improbandam, refertque *Cont. Tourn. t.* 1. *pag.* 625. P. Mutium Vitteleschi Præp. Gen. Soc. JESU anno 1625. prohibuisse, ne quis suorum opinionem illam doceret ut proba-

tam miserabili statu non videntur ipsi hoc onere gravandi. Religiosi autem ex licentia degentes extra Claustra, ad Officium tenentur, ut *Concina pag.* 403. *n.* 15. *cum Suar.* (contra *Bonac. p.* 3. *n.* 4. *etc. ap. Busemb.*)Sicut etiam in carcere detenti, ut *Sporer loc. cit.*

113. — Hîc autem plura opus est adjicere, quæ pertinent ad recitationem Religiosorum in Choro. Notandum 1. quòd nullus Religiosus, aut Monialis in particulari tenetur sub gravi Horas dicere in Choro; ut communiter docent *Conc. t.* 2. *p.* 377. *n.* 4. *Anacl. pag.* 191. *n.* 21. *Viva de* 1. *Pr. q.* 3. *art.* 1. *n.* 6. *et Salm. c.* 1. *n.* 5. *cum Suar. Pal. Bonac. Pell. Tamb. etc.* Modò tamen Chorus non tollatur, ut benè advertunt *Viva et alii.* Paucitas autem Religiosorum excusat totam Communitatem à Choro. Ideo nisi adsint ad minus quatuor expediti, non est obligatio Chori, ut dicunt *Wigandt de Hor. Can. p.* 429. *n.* 84. *R.* 2. *Tamb. Dec. l.* 2. *c.* 5. §. 1. *n.* 12. *Holz. t.* 1. *pag.* 448. *n.* 471. *Ronc. de Hor. Can. p.* 144. *q.* 1. *Salm. n.* 6. *cum Pell. Bordon. etc.* Diximus *expediti*, nam si sint infirmi, vel legitimè occupati, nec etiam si quatuor sint, ad Chorum obligantur. Probabiliter autem putant *Viva d. n.* 6. *Salm. ibid. cum Pell. et Anton. à Sp. S.* (contra *Wigandt pag.* 430.) sufficere ad satisfaciendum Choro, ut soli Novitii intersint, quia ipsi in favorabilibus reputantur ut Religiosi. Hîc obiter nota cum *Conc. p.* 337. *n.* 3. quòd ex justa causa licet Religiosis aliquando recitare Horas in Sacristia.

Notandum 2. quòd graviter peccent Prælati, qui ex negligentia permittunt, ut omittatur recitari pars notabilis in Choro, uti communiter docent *Suar. de Rel. lib.* 4. *c.* 10. *n.* 3. *Concina tom.* 2. *pag.* 385. *n.* 19. *Salm. c.* 1. *n.* 14. *cum Pal. Pelliz. etc.* contra *Bordon. et alios*, quorum sententia non videtur mihi probabilis: quia, si non dubitatur de præcepto dicendi Horas in Choro, nec dubitari debet violari præceptum, si pars notabilis Officii omittatur. Episcopi tenentur invigilare, ut Officium à Canonicis in Choro persolvatur, et ritè. Cæterum, per se loquendo, non tenentur Episcopi Choro interesse ne Festis quidem diebus; tum quia hæc est consuetudo, tum quia ipsi gravioribus negotiis vacare debent. Ita *Viva de Rest. q.* 7. *art.* 9. *n.* 14. *vers. Dico tertio, cum Val. Fill. et Bon.* ex *D. Th.*, qui 2. 2. *q.* 91. *art.* 2. *ad* 3. sic docet. *: Prælati non debent cantibus insistere ne per hoc à majoribus retrahantur.*

Notandum 3. quòd in Choro non tenentur omissa supplere, ii, qui dum alii cantant, parant aut transferunt libros, perquirunt psalmos, pulsant organa, aut campanas, vel alia Choro necessaria peragunt; tunc enim per socios suppletur, quod ipsi fortè non satis percipiunt. Ita communiter cum *Bus. infra n.* 155. *Azor. lib.* 10. *c.* 13. *q.* 2. *Salm. cap.* 1. *nu.* 197. *nu* 19. *Anacl. p.* 52. *Laym. cap.* 5. *n.* 7. *cum Sot. Sylvest. et Henr. ac Croix lib.* 4. *n.* 1300. *cum Valent. Reg. Escob. et Gobat.* Contra *Pal. p.* 4. *n.* 7. *Bonac. p.* 2. §. 1. 13. *cum Nav. Vasq. Sa, Fill. etc.* qui dicunt hoc satisfacere quidem assistentiæ Chori quoad distributiones lucrandas, sed teneri ad

» mortuo : quia etiam ipsi mortui fruentur eodem privilegio, et » sic pro tota vita satisfaciunt fabricæ. *Bon. p. 4. n. 22. Laym.* » *c. 5. Suar. Regin. etc.* Contraria tamen sententia non est im- » probabilis. * (*Et probabilem vocant Salm. de Hor. Can. c. 2.* » *n. 45. cum Fill. Bon. Villal.*)* et negat *Less. cum Caj.* se talem » damnaturum, eò quòd vel resignare, vel mori ante possit, et » sic non frui anno gratiæ. *Laym. l. c. Pal. Trull. dub. 13. §. 3.*

« 4. Tenentur et ii, qui habent Beneficium tenue, octo v. g. » vel decem aureorum; quia jura omnibus indistinctè obligationem » Horarum imponunt, sicut iis, qui sunt in majoribus ordinibus. » Ita probabiliter, *Sylo. Azor. Suar. Pal. Bon. d. 1. q. 2. n. 17.* et » communis contra *Sot. Less. Rodr. et Dian. R. 9. Mald.* qui » dicunt, si habet Beneficium tam tenue, ut tertiam partem me- » diocris sustentationis alicujus Clerici non adæquet, non teneri. » Vide *Dian. l. c. Escob. tr. 5. E. 7. c. 13.* quorum sententiam » non damno. * (*Vide dicta l. 3. n. 674.*)* Vide *Trull. l. 1.* » *c. 7. dist. 12. §. 5.* ubi notat, eum, qui habet plura Beneficia » tenuia, ex quibus competentiam habeat, teneri ad Horas.

« 5. Non excusatur, qui primis annis parum recipit, eo quòd » fructus expendat in substitutum; quia Horarum onus Beneficio » annexum est, et personale, cum quo sponte acceptatur. *Bon. l.* » *c. ex Az. Vasq. Fill. etc.*

« 6. Si filius à patre coactus ad statum Ecclesiasticum, perci- » piat ipse fructus, tenetur ad Horas; secus, si percipiat pater; » hic verò ad restitutionem obligatur. *Laym. c. 5. n. 2. ex Less.* » *l. 2. c. 34. d. 31.*

Idem tenent *Tourn. t. 1. pag. 618. in fin. et Conc. t. 2. p. 40.* Modò metus sit gravis; quo cessante (ait *Tourn.*) tenetur iste Clericus quamprimum Beneficium renunciare.

Quæritur autem hîc, an qui per metum injustè incussum Ordinem Sacrum suscepit, teneatur Officium recitare? Affirmant *Conc. pag. 397. n. 4. cum S. Anton. Sylo. Ledesm. Comit. et aliis,* quia metus non tollit voluntarium. Sed probabiliùs negant *Tourn. d. n. 618. cum Suar. et Henr. à S. Ign. Sanch. de Matr. l. 7. D. 2. n. 7. Pal. tract. 7. D. 2. p. 1. §. 1. n. 1. cum Nav. et Sa, Salm. tr. 8. c. 6. n. 50. cum Bon. Azor. Dic. etc.* Ratio, quia licèt metus non tollat voluntarium, Ecclesia tamen rationabiliter non censetur velle obligare ad onus Officii, nisi eos qui omnino sponte Ordinem suscipiunt. Et ideo tales per metum gravem ordinati nec etiam ad castitatem tenentur, ut dicunt *Salm. l. c. n. 46. cum AA. cit.* utque diximus *de Voto lib. num. 197. vers. Sed quæstio,* et dicemus *l. 6. n. 811.*

« 7. Probabile est, eum, qui non residet ex legitima licentia, » vel dispensatione, ideoque fructus non recipit, non teneri ad » Horas; quia obligatio hæc est propter sustentationem datam. » *Trull. l. 1. c. 7. d. 13. §. 3. ex Sanch.* etc.

« 8. Non tenentur qui habent præstimonia, quæ solent dari » adolescentibus in subsidium studiorum, eo quòd non sint propriè » dicta Beneficia. Ita *Med. Garz. et Less.* contra *Nav. Sot. et*

EX TYPIS L. GAUTHIER, VESONTIONE.

pactum neque habetur respectu Fundatorum, ut rectè dicunt *Filliuc. tract.* 23. *n.* 157. *et Holzm. l. c.* Aliàs (ut ait idem. *Holzm. pag.* 443. *n.* 462. *v. Instabis, cum Less. l.* 2. *c.* 34. *n.* 180.) non potuisset Ecclesia eximere Beneficiarios non recitantes primo semestri ab obligatione restitutionis. Neque habetur pactum respectu Ecclesiæ, cùm illud nullo jure, aut ratione probetur. Donec igitur de hoc pacto non constet, nequit dici Beneficiarium omittentem Officium cum intentione restituendi fructus peccare contra justitiam. Nec obstat, beneficium dari propter Officium; nam bene respondet, *Palaus*, quòd Beneficium non datur ab Ecclesia sub obligatione justitiæ, sed Religionis, cùm obligatio Officii non oriatur ex Beneficio, sed ex præcepto Ecclesiæ ratione Beneficii imposito ex motivo Religionis.

Sed dices : si nullum intercedit pactum cum Beneficiario, qua ratione ipse peccabit contra justitiam, si fructus non restituet, utì supra tanquam certum suppositum est? Respondetur : Peccabit contra justitiam non ratione pacti initi, sed ratione conditionis non impletæ : bene enim potuit Ecclesia Beneficiariis imponere pensum Officii ob motivum Religionis, vel sub conditione non faciendi fructus suos, si non recitaverint, vel sub pœna negativa non acquirendi fructus, si Officium omiserint juxta dicta *l.* 3. *n.* 665. et ut tenent *Vioa ibid. et Lugo Resp. mor. l.* 5. *dub.* 6. *num.* 6. *Holzm. d. pag.* 443. *n.* 462. quod valde probabile putat *Azor. p.* 2. *l*, 10. *t.* 14. *qu.* 7. Ideo enim (ait *Holzmann*) Beneficiarii non recitantes ante sententiam tenentur ad fructuum restitutionem, quia hæc, licèt sit pœna, non est tamen pœna positiva, aut privativa, scil. quæ privet fructibus acquisitis, et ad quam sententia requiratur, sed est pœna negativa, nempe quæ negat posse acquiri fructus à non recitantibus, prout si Ecclesia dicat, non concedo tibi fructus nisi Officium recitaveris; (hoc tamen intelligitur, si culpabiliter Officium omittatur; secus verò, si sine culpa gravi, docet *Lugo. loc. cit.*, utque diximus *l.* 3. *n.* 665. *cum Less. Sanch. Concina, et communiori.*) Unde concluditur, respondendo ad quæsitum, quòd si Sacerdos Beneficiarius omittit Officium nolens fructus restituere, peccat contra Religionem, et contra justitiam, cùm retineat alienum quod acquirere non poterat omittendo Officium : Si verò omittit volens fructus restituere, tunc peccat tantùm contra Religionem, non verò contra justitiam, quia tunc alienum non retinet.

Quæritur II. An Beneficiarius omittens Officium peccet graviter, si aliàs habeat animum restituendi fructus Beneficii. Affirmandum utique cum *Lugo Resp. mor. lib.* 5. *dub.* 6. *n.* 2. Ratio, quia datur duplex præceptum, unum antiquum, quo obligantur Beneficiati ad Officium; hic enim fuit finis primarius Ecclesiæ in institutione Beneficiorum, scilicet servitium Ecclesiæ præstandum; aliud novum, ut omittens Officium, fructus restituat. Beneficiatus igitur, etsi fructus restituat, non liberatur obligatione recitationis; Quare, qui Officium omittit sex primis mensibus à receptione Beneficii, non tenetur fructus restituere sed

utique graviter peccat, ut declaravit S. Pius V. in Bulla relata *lib.* 3. *n.* 663.

ARTICULUS II.

Quanta sit hæc obligatio?

146. Quæ culpa sit omittere Officium, vel partem ejus notabilem? — **147.** Quæ sit parva materia in omissione Officii? — **148.** An omissio Horarum sit unum, vel plura peccata? — **149.** Quot peccata committit qui Officium in mare projiciens, redditur impotens ad recitandum? — **150.** Utrùm dubitans an aliquid omiserit, teneatur id recitare? — **151.** Quando Beneficiarii Officium omittentes teneantur restituere fructus? — **152.** Quibus sit applicanda fructuum restitutio? — **153.** Quando possit Beneficiarius à restitutione excusari titulo pecuniæ expensæ?

146. — « RESP. 1. Est tanta, ut peccet mortaliter quisquis » habens hoc onus, Horas, vel notabilem earum partem omittit. » Ita communiter omnes, contra *Angelum, v. Hor*, *et Richar-* » *dum:* qui dicunt non esse mortale, nisi quis habeat consuetu- » dinem omittendi : quam sententiam *Less.* non audet dicere » probabilem, quòd sit contra torrentem Doctorum. Ratio est, » quia violat præceptum in re gravi pertinente ad virtutem reli- » gionis. * (Et hæc est omnino tenenda cum communi : vide *Salm.* » *de Hor. Can, cap.* 2. *n.* 3. Verius autem est, hanc obligationem » magis provenire ex recepta consuetudine, quàm ex jure positivo. » Ita *Salm l. c. cum Less. Pal. Suar. etc.*) *

Ex dictis resolvuntur hi casus :

« 1. Non est mortale omittere unum psalmum, lectionem, vel » quid simile, ut habet communis, contra *Nav.*, nec tertiam » partem parvæ Horæ, contra *Azor et Mald.* quia non censetur » pars notabilis. Talem autem dicit *Palaus l.* 1. *p.* 5. esse in Ma- » tutino, quod est æquale uni parvæ Horæ. *Sanch. in sum. t.* 1. *l.* » 1. *c.* 18. *n.* 8. dicit tres lectiones cum responsoriis in feriali Of- » ficio esse materiam parvam. In parvis Horis dicit *Fern. Fill.* et » *Laym.* dimidium esse notabilem quantitatem. Vide *Escob. l. c.* » *c.* 13. *n.* 107. ubi docet unam parvam Horam non esse partem » notabilem, respectu totius Officii, quod per modum unius est » præceptum. Verùm hoc meritò rejicitur ab aliis.

» 2. Est mortale, si omittas vel unam integram ex Horis, quæ » sunt septem, Matutinum cum Laudibus, Prima, Tertia, Sexta » Nona, Vesperæ, et Completorium : vel dimidiam etiam ex » brevioribus, docent *Fern. Regin. Suar. Laym.* contra *Bon. et* » *Less.* vel ex Matutino 9. Lectiones cum responsoriis, ut *Sanch.* » 1. *mor. c.* 18. aut partem æquivalentem Horæ uni minimæ, ut » *Suar. de rel. t.* 2. *l.* 5. *c.* 25. *et Gavantus;* vel, ut alii, unum » Nocturnum. Vide *Bon. d.* 1. *q.* 2. *p.* 1. *Dian. p.* 2. *t.* 2 *R.* 26. *et* 41.

147. — Quæritur I. quænam sit parva materia in omissione Of-

ficii? *Azor. Nav. Vill. etc. apud Conc. t. 2. pag. 447. n. 4.* tenent peccare mortaliter, qui omittit dimidiam, vel, ut alii dicunt, tertiam partem Horæ etiam parvæ, quia talis pars respectu illius Horæ jam est notabilis materia. Sed probabilius id negant *Less. l. 2. c. 37. n. 52. Bon. D. 1. q. 5. p. 1. n. 2. Contin. Tourn. t. 1. p. 645. v. Dico. 2. cum Suar. Pontas, Van. Roy, item Pal. Garc. Trull. Pell. Led. etc. apud Conc. l. c.* Ratio, quia, licèt illa pars sit notabilis respectu Horæ parvæ, est tamen levis in se, et respectu totius Officii; unde circa gravitatem materiæ, totius Officii quantitas respicienda est; non autem cujuslibet Horæ. Verius enim est præceptum Officii non esse septuplex ex septem Horis dicendis, sed unum præcipiens unicum Officium constans septem partibus, ut patet ex *c. Dolentes. de Celebr. Miss.* ubi præcipitur sub uno præcepto Officium recitari his verbis: « Præcipientes » in virtute obedientiæ, ut Divinum Officium, nocturnum pariter » et diurnum, quantum eis Deus dederit, studiosè celebrent pa» riter, et devotè. » Propter quod *Pal. D. 2. p. 5. n. 1. Bon. D. 1. q. 5. p. 1. n. 6. Ronc. q. 5. R. 2. pag. 154. Spor. tom. 3. pag. 73. n. 94. Tamb. c. 5. §. 2. n. 11. Elbel. t. 2. pag. 547. n. 367. Holz. tom. 1. pag. 442. n. 455. Salm. c. 3. n. 23. cum Trull. Pell. Leand. etc. Croix l. 4. n. 1220. cum Laym. et Fill.* probabiliter dicunt esse levem materiam omittere minus, quàm integram Horam parvam. Sic etiam *Elbel l. c. et Croix n. 1204. cum March. Pell. Tamb. et aliis,* ratione parvitatis materiæ, probabiliter dicunt non peccare graviter, qui omitteret totas Vesperas Sabbati sancti. Cæterum, ut rectè aiunt *Bus. ut supra, et Mazzotta* (contra *Sot. Escob. Phil. etc. apud Salm. n. 22.*) improbabilis est opinio, quòd una parva Hora, prout Tertia, Sexta, etc. sit levis materia.

Ita etiam tenendum peccare graviter, qui omittit unum nocturnum integrum, ut bene censent *Wigandt pag. 423. Holzm. p. 441. n. 455. Elbel. pag. 539. n. 39. Croix. l. 4. n. 1202 et Concina. pag. 468. n. 5.* cum communi, contra *Leand Vercell. etc. apud. Conc.* Qui putat etiam esse gravem materiam omittere tres Lectiones cum Responsoriis, sed probabiliter huic contradicunt *Sanch. l. 1. Dec. c. 10. n. 7. et Diana. p. 2. tr. 12. R. 41.* Intellige, si Lectiones cum Responsoriis sint tales, ut parvam Horam non adæquent. Unde bene concludunt *Sanch. dub. 11. n. 2. Pal. p. 5. n. 2. Less. c. 37. n. 57. Bon. p. 1. num. 2. et Salm. d. n. 23. cum Trull. Pell. etc.* illam universè censeri parvam materiam, quæ non pertingit ad quantitatem unius integræ Horæ. Immo *Salm. ibid.* admittunt in Officio longiori, putà Dominicæ, adhuc majorem materiam posse esse levem; sed huic non acquiesco, nam sic etiam omissio Horæ parvæ respectu totius Officii Dominicalis posset dici parva materia, quod minimè est admittendum, cùm Hora etiam parva ex communi DD. sensu videatur materia absolutè gravis respectu cujuscumque Officii. Necnon bene addunt *Holzm. et Croix* censeri gravem omissionem, si de Hora parva aliquid nimis modicum diceretur.

148. — « 3. Sive omissio Horarum (abstrahendo à multipli-

» catione actuum voluntatis) sit unum numero peccatum, ut vult » *Bon.*, sive sint plura formaliter, ut docet *Less.*, sive unum » multiplex, ut *Suarez.*, sive unum pluribus æquivalens, ut *Fill.* » loquitur : probabile tamen est in Confessione explicandum, quot » Horæ sint omissæ, eo quòd sit circumstantia tenens se ex parte » objecti, et constituens actum in ratione sua individuali. *Bonac.* » *l. c. n.* 9. *Less. Suar. Fill.*

Hîc igitur quæritur I. Quot peccata committat, qui totum omittit Officium? Alii dicunt committere septem peccata ; quia pro singulis Horis diversum adest præceptum ; hancque opinionem probabilem putant *Salm. c.* 3. *n.* 22. Sed veriùs dicendum unum tantum peccatum committere. Ita communiter *Less. c.* 37. *n.* 53. *Sanch. c.* 2. *dub.* 12. *n.* 2. *Pal. D.* 2. *p.* 5. *n.* 1. *Bon. q.* 5 *p.* 1. *n.* 8. *Ronc. p.* 154. *q.* 5. *R.* 3. *Tourn. t.* 1. *pag.* 646. *Conc. p.* 483. *n.* 18. *Elb. pag.* 540. *n.* 398. Idemque expressè docet *S. Anton.* 3. *p. tit.* 13. *c.* 4. ubi de hoc veram rationem assignat, dicens : « Qui omittit omnes Horas unius diei, non propterea com» mittere septem peccata mortalia, sed unum, et tantò gravius, » quantò plus de Officio omittit ; quia totum Officium unius diei » cadit sub uno præcepto. » Bene tamen advertit *Elbel. l. c.* quòd si quis omitteret plures Horas ex intentionibus moraliter interruptis, tunc plura committeret peccata.

149. — Quæritur II. Quot committat peccata, qui Officium in mare projiciens redditur impotens ad recitandum? Hæc quidem quæstio pendet ab alia, an omissio volita in causa sit in sese peccatum? In ea quæstione *prima* sententia negat, eamque tenent *Laym. tr.* 2. *c.* 3. *num.* 5. *Azor. tom.* 1. *l.* 4. *c.* 3. *qu.* 4. *p.* 4. item. *apud Salm. tr.* 20. *de Pecc. c.* 10. *n.* 25. *S. Bonav. Pal. Vasq. Fill. Cov. Sayr. Gran. etc.* Ratio, quia talis omissio dum accidit non est voluntaria in se, sed in causa, ideo tantùm in causa erit peccatum. Unde juxta hanc sententiam talis committit unum peccatum tantùm, nempe cùm projicit Breviarium. *Secunda* tamen verior sententia affirmat, et hanc tenet *S. Thom.* 1. 2. *q.* 76. *a.* 3. *ad* 3. *et q.* 77. *a.* 7. *et* 2. 2. *q.* 150. *a.* 4. ubi ait : « Si autem actus præce» dens fuit culpabilis, sic non totaliter aliquis excusatur à peccato » sequenti, quod scil. redditur voluntarium ex voluntate præce» dentis actûs, in quantum scil. aliquis dans operam rei illicitæ » incidit in sequens peccatum. » Et eum sequuntur *Caj. ib. Nav. Man. c.* 16. *n.* 8. *Sanch. de Matr. l.* 9. *D.* 45. *a. n.* 27. *Pal. tr.* 2. *D.* 1. *p.* 3. *n.* 6. *et Salm. n.* 26. *cum Abul. Sot. Med. Lop. Vill. et aliis.* Ratio, quia, licèt ad omissionem peccaminosam requiratur, ut adsit voluntarium, sufficit tamen voluntarium in causa, ut patet ex *c. Mulieres, de Sent. Excom.* ubi dicitur quòd si quis voluntariè se inebriat prævidens occisurum Clericum, incurrit excommunicationem secuta occisione. Ergo occisio illa est verè peccatum, aliàs sine peccato externo non posset occisor excommunicationem contrahere. Propterea quoad casum nostrum respondetur, projicientem Officium tot peccata committere, quòt sunt omissiones quas prævidet, nisi pœniteat primi peccati,

nam alioquin perseverat voluntarium positum in causa. Ita *Sanch. Cons. l. 7. c. 2. dub. 51. Tourn. t. 1. p. 657. et Elbel pag. 556. n. 42.* cum communissima. Vide dicenda *l. 5. ex n. 49.*

150. — Quær. III. Utrùm, si quis dubitat, an aliquid omiserit de Officio, teneatur id recitare? Resp. Scrupulosi non sunt obligandi ad repetendum, quia in his ut plurimùm dubia, non sunt vera dubia, sed inanes apprehensiones. Quoad alios verò distinguendum: Si dubium est merè negativum, utique tenentur, quia in dubio possessio stat pro præcepto, ita *Pal. D. 2. p. 6. n. 1. Salm. cap. 3. n. 12.* et alii communiter. Si verò dubium est positivum, ita ut probabiliter judices dixisse, non teneris repetere prout docent communissimè *Pal. l. c. Sanch. Cons. l. 7. c. 2. dub. 34. n. 3. Tourn. t. 1. num. 645. et Salm. dict. num. 12. cum Pelliz. Trull. Diana, etc.* item *Laym. Lugo, Ronc, et Viva*, quos adduximus *l. 1. n. 76.* Item dicit *Croix l. 4. n. 1255. cum Sanch. l. c. Laym. et Illsung.*, malè facere, qui habens conjecturam, quòd aliquam partem dixerit, eam repetit, quia viam scrupulis aperit; et docet *Nav.* (*apud Concin. t. 2. pag. 463. n. 12.*) sic dicens: « Non solùm non tenetur repetere id quod probabiliter » credit se dixisse, verùm etiam malè ageret id faciendo eo quòd » habitum concipiendi scrupulos superfluos sibi quæreret. »

Unde docent *Sanch. l. cit. cum Nav. Major. et Angles, Croix d. n. 1255. cum Azor. Suar. Fil. Bon. Tamb. ac Salm. l. c. cum Ang. Trull. et Pell.* quòd bene excusaris à repetendo, si non memineris dixisse aliquid, et habens justam conjecturam credendi quod dixeris; putà (ut aiunt *Sanchez cum aliis citatis, et Salm. tr. 29. c. 7. n. 7. cum Nav. Suarez, Bardi, etc.*) si recordaris te incœpisse Psalmum, Lectionem, vel Horam, si postea non data opera distractus, vel non interruptus te invenias in fine Horæ, legendo, vel memoriter recitando ea in quibus ordinariè non soles errare; et hoc locum habere dicunt *Gobat. et Tamb. apud Croix num. 1235.* etiamsi habeas rationem probabilem omissionis, quia præsumptio, quòd soleas perficere quod incœpisti, efficit ut nihil tenearis repetere, nisi eis sis moraliter certus quòd non dixeris. Si verò dubites an totam Horam dixeris, vel non, censent *Salm. dict. n. 7.* quòd si sæpiùs tali dubio labores, non teneris repetere, quia tunc facilè præsumitur tale dubium oriri à scrupulis; secus, si rarò. Cæterum bene ait *Croix d. n. 1255. cum Nav. Az. Suar. Bon. etc.* quòd si ordinariè non soleas dicere Horam posteriorem nisi post priorem, prudenter potes credere te nihil omisisse.

151. — « Resp. 2. Tanta est obligatio, ut inducat ei onus res- » titutionis fructuum, pro rata omissionis Officii, qui titulo Bene- » ficii ad Horas tenetur, si elapsis sex mensibus post adeptam » possessionem (is enim, etsi graviter peccet omittendo, non ta- » men tenetur ad restitutionem) culpabiliter Officium non reci- » taverit. Patet ex Concil. Lateranensi sub Leone X. Sed quia » dubium fuit, utrùm hoc Concilium esset receptum, Pius V. » Bullam edidit, quæ est apud *Navar. c. 25.* qua hoc decretum » confirmat, ac declarat sic, ut qui uno die totum Officium omi-

» serit, teneatur restituere omnes fructus illi diei respondentes, » v. g., qui accipit annuè 365 florenos, teneatur pro uno die res- » tituere unum florenum; qui autem omiserit Matutinum tantùm, » mediam partem fructuum unius diei: qui reliquas Horas, etiam » mediam partem: qui verò unam ex illis, sextam partem: eaque » restitutio facienda est vel fabricæ, vel pauperibus. *Laym. Fill.* » *Bonac. d.* 1. *q.* 5. *p.* 2. *etc.* contra de la *Crux, et Lopez*, apud » *Dian. p.* 2. *l.* 12. *Res.* 34. qui dicunt, si Beneficiatus intra annum » per 8 vel 10 dies tantùm omittat, non teneri ad restitutionem, » eo quòd sit servus liberalissimi Domini, qui multò minùs, quàm » Domini temporales, ad pauca attendat. * (*Vide dicta l.* 3. » *n.* 663.) *

» 1. Clerici Majorum Ordinum, qui solo titulo Ordinis, et » quocumque alio titulo, quàm Beneficii, ad Horas tenentur, non » obligantur ad dictam restitutionem, quia nullos percipiunt » fructus propter onus recitandi Officium. *Bon. l. c. p.* 2. *n.* 3.

« 2. Nec ii obligantur, qui ex naturali oblivione, justo impe- » dimento, bona fide, invincibili ignorantia, aut aliter absque » culpa omiserunt. Ratio est, quia in conscientia non debetur » pœna, ubi non est culpa. *Less. Suar. Bon. n.* 5. * (*Ita etiam* » *Viva cum Sanch. Vide l.* 3. *n.* 665.) *

« 3. Valde probabile est, quòd qui alia onera habent, quàm » precum, verbi gratia Pastores, Episcopi, etc. omittentes Horas » possint retinere majorem partem fructuum istius diei, ratione » dictorum onerum: sufficiatque dare tertiam partem, vel quar- » tam fructuum: eo quòd tantùm obligentur ad restitutionem » fructuum respondentium oneri divini Officii. *Nav. Fill. Bon.* » *p.* 3. *Dian. p.* 2. *tom.* 12. *Res.* 8. citans alios multos. * (*Ita* » *etiam probabiliter tenet Croix l.* 4. *num.* 1214. *cum Sanch. et* » *Gob. Vide dicta l.* 3. *n.* 673.) *

« 4. Si talis Pastor habeat tenues reditus ad sustentationem, vi- » detur ad nihil obligandus, cùm ob alia onera illi debeatur sus- » tentatio. *Laym. l.* 4. *tr.* 2. *cap.* 5. Imò *Dian. pag.* 2. *tract.* 12. » *Resp.* 9. *Mald. tr.* 10. *cap.* 2. *dub.* 3. dicunt eum, qui habet » Beneficium valde tenue, v. gr. cujus reditus tertiam partem » mediocris sustentationis non adæquent, non teneri, ob Horas » aliquoties neglectas, ad restitutionem. * (*Et est probabile cum* » *Less. Sanchez. Pell. Red. Rodr.* Vide *dicta l.* 3. *n.* 774.) *

152. — « 5. Restitutio hæc fieri potest vel pauperibus amicis, » vel aliis, vel ipsi etiam Beneficiato, si pauper est. Item impendi » potest in fabricam domûs, vel meliorandos agros Beneficii; quia » hæc nomine fabricæ etiam intelliguntur apud *Suar. et Bonac.* » * (*Vide dicta d. l.* 3. *n.* 672.) * Denique aliquando compensari » potest, offerendo suffragia pro defunctis, aliisque precibus, ut » vid. *Bon. l. cit. p.* 4. * (*Idem dicunt Salm. tr.* 16. *c.* 2. *n.* 60. » *Sed vide dicta l.* 3. *n.* 667. *et* 672. *ubi huic non acquievimus* *) » et sic etiam per alium, seu per Officium, aut preces ab alio ad » tuam intentionem recitatas, et à te defunctis applicatas, satis- » fieri posse, docet *Quintam. t.* 8. *sect.* 6. Nec continuò damnan-

» dum, qui ordinariè recitare solitus, semel, verbi gratia, vel bis » in anno omisit, etsi nihil restituat, docent *Sot. Med. Fill. c.* 10. » *n.* 316. *et* 317. ° (Sed hoc non videtur posse sustineri, ut meritò » dicunt *Salm. d. c.* 2. *n.* 55. cùm S. Pius in sua Bulla dicat : Ut » qui omnes Horas uno, vel pluribus diebus intermiserit.) °

« 6. Qui pecuniam, quam ob neglectas Horas tenetur restituere » sive erogare in usus pios, impendit, in alios, quàm vel in pau- » peres, vel fabricam Beneficii, non satisfacit (secundùm jus » commune, ubi Concilium Lateranense, vel Bulla Pii Quinti » est recepta) obligationi suæ ; nisi aliud ferat consuetudo, vel » statutum alicubi receptum ; quia disertè præcipitur restitui pau- » peribus, vel fabricæ Beneficii. Vide ° *Bon. qu.* 2. *p.* 2. *et* 4. ° » (*Vide d. l.* 3. *n.* 672.) °

153. — « 7. Posse aliquando Beneficiatum excusari à restitu- » tione ob Horas neglectas, titulo pecuniæ expensæ ; intellige post » omissionem Horarum ° (Nam si ante omissionem, non excu- » satur, cùm damnata sit Propos. 33. ab Alex. VII. dicens : » Restitutio fructuum ob omissionem Horarum suppleri potest » per quascumque eleemosynas, quas antea Beneficiarius de fruc- » tibus sui Beneficii fecerit.) ; etsi non isto intuitu, in pauperes » vel alios usus pios, censet *Dian. p.* 3. *R.* 57. ex *Laym. l.* 3. *s.* » 3. *t.* 2. *c.* 12. *n.* 9. esse probabile tum quòd quidam Auctores ita » sentiant ; tum quòd videatur esse virtualis intentio omnium » dantium eleemosynas, satisfacere per illas omnibus obligationi- » bus, quas suis peccatis contraxerunt ; tum quòd leges eccle- » siasticæ benignè debent explicari. ° (Et probabile est jux ta » sententiam, quam tenent *Sanch. Cons. l.* 2. *c.* 3. *dub.* 121. *Lugo* » *D.* 4. *n.* 46. *Laym. l.* 2. *tr.* 2. *c.* 12. *n.* 9. *Salm. c.* 2. *n.* 63. *cum* » *Pelliz. et Croix l.* 4. *n.* 1215. *cum Suar. Gob. et aliis. Vide dicta* » *l.* 3. *n.* 700. *v. Limitant.* °) Addit. *Jo. de Salas. de leg. d.* 15. *sess.* » 2. *n.* 27. *Vasq.* : si Canonicus grossam, seu corpus sui Canonica- » tûs verè, et absolutè lucretur, priusquam omittat Officium » non teneri ad restitutionem propter omissionem sequentem, eo » quòd pœna non sit, ut fructus jam suos factos restituat, sed ut » fructus non faciat suos. Sic ille apud *Dian. p.* 2. *t.* 12. *R.* 8. ut » infra *art.* 4. §. 6. *in fine.*

» 8. Ubi Bulla Pii V. non est recepta, potest videri probabile, » Beneficiatum ad dictam restitutionem non obligari, ut habet » *Sylo. v. Clericus.* »

ARTICULUS III.

Quæ excusent à recitatione Horarum ?

154. Quomodo excuset *Infirmitas ?* Not. I. An excuset gravis molestia? Not. II. An excuset convalescentia? Not. III. Quid in dubio an infirmitas sufficiat ad excusandum? Not. IV. Quid si dubites an possis recitare partem? — **155.** An excusentur laborantes febri tertiana vel quartana? — **156.** Quomodo excuset *justum impedimentum ?* Et an ideo excusentur Concionatores, Confessarii, peragentes necessaria

in choro? *(Vide de hoc dicta, n.* 143, *v. Not.* 3. *)* — **157.** Quomodò excuset *cæcitas* et *carentia Breviarii?* — **158.** An impotens recitare totum Officium, teneatur ad partem? Quid, si non habeas Officium proprium? An tenearis recitare cum socio, si nequis solus? An Beneficiarius teneatur conducere socium, si non possit solus recitare? — **159.** Quomodo excuset *Dispensatio.*

154. — « RESP. — Hæc sequentia, I. *Infirmitas* gravis, v. g. » dolor notabilis capitis, ita ut sine incommodo, vel incremento » morbi legi non possit: Dixi, *gravis*, quia levis, v. g. dolor sto- » machi, aut pectoris, vel etiam aliquando febris tertiana, aut » quartana non excusat, cùm toto die non affligat. * (Vel majore diei » parte, ut *Sanchez, Trull. Tamb. Pell. etc. cum Salm. de Hor* » *Can. c.* 3. *num.* 35.) * Ita *Nav. Fill. Laym. Bon. d.* 1. *q.* 6. » *p.* 1. Porro totaliter excusatus non tenetur, ut quidam volunt, » audire alium legentem, nec alium substituere. * (Nec alias » preces; est commune apud Salm. ib. n. 33.) *, ut habet *Fill.* » *et Sa, v. Horæ.* Si tamen commodè potest, et solet legere cum » socio, tenetur, ut habet *Less. et Bon. v. Dian. p.* 2. *t.* 12. *R.* » 43. * (Ita verius tenendum cum Sanch. Spor. Croix etc. contra » alios. Vide infra n. 150. vers. Item.) *

Plura hîc sunt notanda scitu necessaria. Notandum I. ratione infirmitatis excusari ab Officio non solùm qui gravi laborant morbo, sed etiam qui non possunt recitare nisi cum gravi incommodo, aut probabili talis incommodi periculo. Unde satis excusantur, qui prudenter credunt vel timent ob Officii recitationem eis fortè proventuram notabilem gravedinem capitis, vel cruditatem stomachi aut virium lassitudinem, vel si credant febrim tardiùs esse remittendam. Ita *Sanch. cap.* 2. *dub.* 45. *n.* 4. *Holzm. tom.* 1. *pag.* 450. *n.* 477. *Anacl. de Hor. Can. n.* 77. *Conc. tom.* 2. *p.* 507. *n.* 23. *et Salm. c.* 3. *n.* 35. *cum Trull. et Pell. ex c. Clericus* 2. *Dist.* 91. ubi dicitur, quòd excusat ab Officio *inæqualitas corporis*, quòd non significat morbum gravem, ut bene advertit *Croix l.* 4. *n.* 1124. Et hoc probabiliter admittitur, etiamsi infirmus per magnam diei partem aliquem legeret librum ad animum solandum, ut dicunt *Sanch. l. c. num.* 4. *Holzm. pag* 450. *n.* 477. *Spor. n.* 158. *Elbel pag.* 564. *n.* 462. *et Salm. l. c. in fine cum Trull. Pell. Dian. etc.* Ratio, quia licèt iste posset legere librum recreationis, non tamen sequitur quòd possit, et teneatur Officium recitare, ad quod alia quidem major attentio requiritur, quæ majorem affert difficultatem.

Notandum II. non solùm actu ægrotantes, sed etiam convalescentes ex gravi morbo excusari ab Officio per aliquot dies ad arbitrium prudentis, donec vires reficiantur. Ita communiter *Tourn. t.* 1. *pag.* 654. *q.* 1. *Conc. pag.* 497. *n.* 5. *Elbel pag.* 564. *n.* 461. *et alii A A. supra cit.* Et hoc admittendum, etiamsi etsi Missam celebrarent, ut *Salm. d. n.* 35. *cum aliis.*

Notandum III. quòd in dubio, an infirmitas sufficiat vel ne ad excusandum, potest se committere judicio Medici; ex *c. Fraternitatis, de Frig. et mal.* aut judicio Superioris acquiescere, qui

in tali dubio etiam dispensare potest; vel denique potest se remittere judicio probabili viri prudentis. Ita *Sotus, Sylvest. Sanchez, Tamb. etc. cum Salm. c.* 3. *n.* 36. Et etiam stare potest judicio proprio, si tale judicium ipsemet prudenter ferre possit, ut probabiliter ait *Gobat. ap. Croix n.* 1225.

Sed quid, si his præmissis, adhuc dubium perseveret? Respondetur, si dubium sit, quòd recitatio graviter læderet, tunc certè non tenetur, immo nequit recitare, quia præferendum est jus naturale servandæ valetudinis præcepto Ecclesiæ, ut dicunt *Viva de* 1. *Præc. q.* 3. *a.* 6. *n.* 3. *et Sal. c.* 3. *n.* 36 *cum aliis;* nisi id faceret amore virtutis, secluso periculo mortis, juxta dicta *l.* 3. *n.* 371. *cum Lugo Salm. Vill. etc.* Si verò dubium tantùm sit, an indispositio pertingat ad excusandum, ut supra: tunc, cùm lex recitationis possideat, et dubium sit de exemptione, utique lex est implenda. Hoc tamen currit, quando sit purum dubium; secus, si sit probabile judicium; ita *Cont. Tourn. pag.* 654. *Ronc. c.* 6. *q.* 2. *Elbel* 2. *pag.* 556. *n.* 433. *Anacl. n.* 77. *Holz. pag.* 451. *n.* 480. *Viva l. c. et Salm. d. n.* 36. *cum Sanch. Pell. Trull. et Diana.*

Notandum IV. quòd, si quis ob suam infirmitatem certus est non posse totum Officium recitare, et dubitat, an possit partem, probabiliter ad nihil tenetur, ut docent *Laym. l.* 4. *tr.* 5. *c.* 6. *n.* 2. *Sanch. c.* 2. *dub.* 47. *n.* 4. *cum Nao. Viva in propos.* 54. *Innoc. IX. n.* 16. *Ronc. cap.* 6. *qu.* 2. item *Suar. Sanch. Card. et alii apud Croix n.* 1223. Nam rationabiliter iste à toto Officio excusatur, ne valde scrupulis angatur, nesciens quousque possit et teneatur recitare; hæc enim anxietas magnum illi incommodum afferret; maximè si ex recitatione verisimiliter crederet capitis gravedinem, virium lassitudinem, aut tardiorem febris remissionem.

155. — Quæritur hîc, an excusentur ab Officio laborantes febri tertiana, vel quartana? Absolutè excusat *Leander;* sed verius dicunt *Sporer t.* 3. *pag.* 84. *n.* 195. *et Conc. t.* 2. *pag.* 496. *n.* 2. *et* 4. *cum Nav. Azor. Bon. et Trull.* in hoc spectandas esse circumstantias; quando enim infirmus posset recitare sine gravi incommodo diebus, quibus est immunis ab infirmitate, non appareret causa cur excusetur. An autem talis infirmus teneatur Horas anticipare, vel postponere? Negant *Canus in Relect. de Pœnit. p.* 5. *dub.* 31. atque *Henr. et alii apud Salm. c.* 3. 94. et probabile id putant *Sanch. dub.* 55. *n.* 6. *Less. c.* 37. *n.* 43. *et Viva q.* 3. *art.* 6. *n.* 4. Ratio, tum quia quælibet Hora suo correspondet tempori, extra quod non currit obligatio; tum quia anticipatio vel postpositio est privilegium favoris, quo nemo tenetur. Sed melius affirmant *Conc. pag.* 502. *n.* 10. *Tournely pag.* 665. *Less. l. c. Croix l.* 4. *n.* 1226. *Ronc. pag.* 157. *q.* 3. *v. Cæterum, et Salm. c.* 3. *n.* 50. *cum Trull. Sanch. Azor. Villal. et Pell.* Ratio, quia Officium præcipitur recitari intra latitudinem totius diei, unde, cùm præceptum jam urgeat, tenetur infirmus illud implere tempore quo potest: sicut si in die festo non potes circa meridiem Missam au-

dire, teneris anticipare, ut ait *Concina*, rectè enim regulam assignat *Busemb. de Leg. dub.* 2. *n.* 6. *pag.* 65. quòd, cùm quis manente vi præcepti est impediendus, tenetur prævenire. Hinc meritò *Salm. l. c.* contrariam opinionem laxam vocant. Verumtamen valde probabile est cum *Holz. pag.* 451. *n.* 478. *vers. Confirmatur*, *Sporer tom.* 3. *pag.* 86. *n.* 172. *et Elbel pag.* 457. *n.* 444. quòd ille, qui non potest recitare Matutinum die sequenti, non tenetur in præcedenti anticipare; tunc enim est obligatio anticipandi Officium, quando obligatio præcepti jam est incœpta: quod autem Matutinum possit dici præcedenti die, non est ex præcepto, sed ex privilegio à consuetudine introducta, quo nemo tenetur uti.

150. — « 2. *Justum impedimentum*, v. gr. metus proditionis » inter hæreticos. Item gravis, vel repentina occupatio, vel opera » charitatis majoris momenti, quàm Horæ, quæ sine scandalo, » vel gravi incommodo tuo, vel alterius omitti non possint. Quo » modo, etsi Concionatores, vel Confessarii aliquando excusari » possint, idque ex benigna Ecclesiæ intentione, ut docet *Sylv.* » *Suar. et Laym. etc.* tenentur tamen anticipare, si possint, v. gr. » si mane prævideas, te tota die confessionibus occupandum, quæ » differri non possint. Ita *ex Suar. et Azor. Bonac. l. c. p.* 2. *n.* 1. » *et* 2. *etc.* communiter. »

Excusantur ab Horis, qui occupantur tota die in Officiis religionis, aut charitatis, quæ sine scandalo, aut magno detrimento proprio vel alieno omitti non possunt; ita communissimè *Salm. c.* 3. *n.* 37. *Ronc. c.* 6. *qu.* 3. *Elbel t.* 2. *pag.* 557. *n.* 444. *Wigandt pag.* 432. *n.* 96. *Holz. t.* 1. *pag.* 450. *n.* 477. *et Sporer tom.* 3. *pag.* 85. *n.* 161. *cum. Sylvest. Nav. Tolet. etc.* Hinc excusantur Concionatores, si nequeunt omittere concionem sine scandalo, aut nota, ut dicunt *Laym. l.* 4. *tr.* 1. *c.* 6. *n.* 1. *Salm. n.* 37. *Viva qu.* 3. *a. n.* 6. *et Wigandt. l. c.* Item excusantur Confessarii, qui per totum diem Confessiones excipiunt, quas differre non possint, ut *Concina t.* 2. *pag.* 500. *n.* 5. *Laym. Wigandt et Salm. ll. cc.* Item qui occupantur in sedandis jurgiis, aut assistendis infirmis, *Sanch. dub.* 52. *Ronc. d. q.* 2. Item qui ex Officio attendere debent publicis thesibus, *Sanch. Salm. et Ronc.* Item habentes publicam lectionem ad Cathedram, aut Lauream acquirendam, si occupatio esset totius diei, nec possit differri sine damno proprio, aut aliorum, *Wigandt l. c. Conc. p.* 498. *n.* 2. *cum Suar.* Item Scholares, qui debeant in aliquo die Actum defendere, *Sanch. d. dub.* 52. Super autem hac materia advertenda est Propos. 21. damnata ab Alexand. VII. quæ dicebat: « Habens » Capellaniam collativam, vel quodvis aliud Beneficium eccle- » siasticum, si studio litterarum vacet, satisfacit suæ obligationi » si Officium per alium recitet. » Bene autem advertunt *Laym. c.* 6. *num.* 1. *Ronc. et Wigandt ll. cc.* quòd, si omnes isti sine magna difficultate possint recitationem anticipare vel postponere, ad id utique tenentur, unde bene concludit *P. Wigandt*, quòd rarissimè accidit casus, quòd tales Officium sine culpa omittere poterunt.

« Ex hoc capite dicunt etiam aliqui, non teneri te repetere » quod neglexisti (nec recitando, nec audiendo), dum thurifi- » cando ad Magnificat, vel Benedictus, vel libros necessarios » circumferendo, vel lectionem mox cantandam prævidendo, vel » alia in Choro necessaria peragendo occupatus fuisset, quia » Chorus totus pro eo, qui in re ad Officii celebritatem perti- » nente occupatur, videtur supplere et non tantùm suo sed » etiam aliorum ministrantium nomine recitare, aut canere. » Ita *Laym. l. 4. tr. 1. c. 5. n. 7. Henr. Sylv. Azor. Sot. Moltif.* » *Nald. Arag. Regin.* citati à *Dian. p. 2. t. 12. Res.* 3. Idem de eo, » qui Choro, organis, musicis alternis versibus respondet, dicunt » *Nav. Sanc. Arag et Rodr.* apud *Laym. l. c.* scilicet eum non » esse obligatum, ut etiam voce proferat; sed negat *Escob. t. 5.* » *E. 6. V. Trull. d. 15.* * (*Vide dicta de his n. 145. vers.* Notan- » dum 3.) * »

187. — « 3. *Cæcitas, Bon. p. 2. num. 4.* etc. communiter.

« 4. *Carentia Breviarii* inculpata. Quòd si tamen memoriter » possis dicere, vel totum Officium, vel unam Horam, teneris. » Si verò tantùm scias Psalmos, vel Lectiones vel Capitula, dicit » *Fill. t. 2. tr. 23. c. 9. n. 287. Nav. et Suarez*, item *Escob. E.* » 6. *ar.* 149. probabile esse, non teneri : quia Psalmi, ut sic, » non sunt Hora Canonica, ad quam tenetur Clericus. Idem dicit » *Garc. de benef. t. 1. part. 2. c. 1. n. 221. Mald. in 2. 2. t. 10. c.* » *2. d. 5. et Jo. Sancius in select. d. 15. n. 1.* citati à *Dian.*, eò » quòd Lectiones et capitula sint pars, licèt minor, maximè » principalis, ita ut absque illis non sit Officium Canonicum. » Idem concedit *Sanch. l. 1. c. 19.* in Matutino festi duplicis, vel » semiduplicis. V. *Bonac. p. 2. n. 6. Dian. par. 2. tr. 12. R. 30.* » *et* 43. Verùm hæc probare non ausim; sed potiùs, quod docet » *Bonac. d. 1. art. 6. part. 2.* impeditum ex aliqua dictarum cau- » sarum, si possit dicere partem notabilem, ad id teneri, aliàs » ad nihil. Denique si quis careret Breviario, quo uti solet, v. gr. » Romano, tenetur legere aliud, quod habere potest, quia per » utrumvis impletur substantia præcepti. *Creus. Escob. Dian.* » *p. 9. t. 9. R. 25.* »

188. — Hinc primò advertenda est Propos. 54. damnata ab Innoc. XI. quæ dicebat : Qui non potest recitare Matutinum, et Laudes, potest autem reliquas Horas, ad nihil tenetur, quia major pars trahit ad se minorem. Hinc certum est, quòd is qui caret Breviario, et nihil scit memoriter, quàm Laudes, aut Completorium, illud sub gravi tenetur recitare, ut contra aliquos docent communiter *Sporer. t. 3. pag. 87. n. 177. Pal. p. 6. n. 11. cum Nav. Suar. Valent. etc. Wigandt pag. 431. n. 90. et Croix. l. 4. n. 1230. cum Sanch. Bon. et Carden.* Unde secus tenetur recitare partem, quam scit memoriter, non verò tenetur memoriæ mandare quod nescit, *Concina pag. 494. n. 6.* Dicunt autem *Palaus d. 6. num. 7. cum Torre, et Sanctio, ac Fill. Garc. Tamb.* etc. *apud Sporer. l. c.* quòd, si haberes Psalmos, sed non lectio- nes Matutini, nihil teneris dicere, quia tunc deficit forma præ-

scripta à S. Pio V. At meritò *Busemb. ut supra*, id non approbat et *Sporer d. n.* 177. ait omnino in praxi amplectendam sententiam contrariam, quam tenent *Croix n.* 1220. *et Bon. Gob. ac Leand. apud ipsum Sporer.* Ratio, quia cùm possis notabilem partem Officii recitare, non est cur ab ea excuseris. Unde *Bus. cum. Bon. Holzm. p.* 451. *n.* 459. *cum Ills. et Croix l. c. cum Laym. ac Fill.* rectè hanc regulam assignant, quòd si potes recitare quantum est parva Hora, teneris sub gravi eam dicere; sin verò minus, ne sub veniali quidem aliquid recitare obligaris, quia talis modica pars, seorsim sumpta, non censetur æstimabilis ad finem à lege intentum.

Præterea, si haberes Officium commune et non proprium illius diei, teneris ex communi Horas recitare, ut veriùs sentit *Croix l.* 4. *n.* 1221. *cum Sporer et Gob.* contra aliquos. Idem tenent *Conc. p.* 89. *n.* 3. *et Wigandt p.* 430. *num.* 88 : si careres Breviario Romano, et haberes aliud, putà Benedictinum, aut simile, teneris ex illo recitare. Ratio, quia duplex est præceptum Officii, unum universale de Horis persolvendis, aliud de servanda formula cujuscumque diei; unde, si non potes servare unum teneris ad aliud. Huic verò contradicunt *Salm. c.* 1. *n.* 28. dicentes non teneri, quia (ut aiunt) præceptum Officii est indivisibile, id est illud recitandi, et recitandi sub unà formula; idque inferunt ex verbis Bullæ S. Pii V ubi dicitur, *nisi hac sola forma satisfacere posse*. Hoc tamen non obstante, prima opinio ut magis pia et rationabilis mihi sequenda videtur. Certum est autem, quòd Religiosus factus Episcopus bene potest uti Breviario suæ Diœcesis, *Concina pag.* 392. *n.* 9.

Item, qui non potest solus recitare, tenetur adhibere socium gratuitum si potest sine magno incommodo, ut veriùs censent cum *Bus. ut supra n.* 154 *Sanch. c.* 2. *dub.* 48. *Ronc. c.* 6. *q.* 4. *Holzm. p.* 451. *n.* 478. *Sporer n.* 181. *Croix l.* 4. *n.* 1231. *cum Bonac. et Suar. Salm. c.* 4. *n.* 44. *Concina t.* 2. *p.* 493. *n.* 5. *cum Nav. Azor. Less. Pal. Laym. Valent. etc.* (contra *Leand. Jo. Sanch. Diana. etc. ap. eumdem Conc.*) Ratio, quia quodcumque præceptum impleri debet, quod mediis ordinariis impleri potest. Diximus *gratuitum*, quia non tenetur socium adhibere stipendio soluto, ut dicunt *Salm. c.* 3. *n.* 42. *et Bon. p.* 2. *n.* 8. *cum Suar. Nav. Vill. etc.*

An autem Beneficiarius teneatur socium conducere ex fructibus Beneficii? Affirmant *Bonac. D.* 1. *q.* 6. 2. *n.* 7. *cum Suar. Laym. Molf etc. Cont. Tourn. t.* 1. *p.* 655. *Holz. p.* 451. *n.* 478. *Palaus p.* 6. *n.* 14 et consentit *Sporer t.* 3. *p.* 88. *n.* 183, si Beneficium sit pingue. Ratio, quia fructus Beneficii dantur propter Officium : unde Beneficiarius debet illos erogare, ut Officium persolvat. Sed contradicunt *Gobat. Tamb. Diana, etc. apud eumdum. Spor.* qui meritò id probabile putat. Ratio, quia (ut diximus *l.* 3. *num.* 665. *cum Less. Innoc. Panorm. Sylvest. Palud. etc.*) obligatio Horarum probabilius non est de jure naturali, seu ex justitia, sed de jure positivo Ecclesiæ illam præcipientis ex motivo Religionisi (ut diximus supra *n.* 145. *vers. Quær. I.*), fructusque Benefici,

non dantur pro mercede recitationis, sed pro sustentatione Beneficiarii. Quapropter ipse non tenetur Officium persolvere medio extraordinario, quale esset conductio socii, tantò magis, quia Concilium Lateranense (ut videre potes *d. l.* 3. *n.* 665.) absolutè excusat ab onere Officii *legitimè impeditos*. Utraque sententia est probabilis; hinc dico, quòd si talis Beneficiarius omisit Officium eo quòd non adhibuit socium, et in bona fide fructus perceperit, potest eos retinere, quia melior est conditio possidentis. Secus, si ille non adhuc perceperit, sed innixus probabilitati hujus secundæ sententiæ velit percipere: quia non potest inchoari possessio cujuscumque rei, nisi cum certitudine juris, ut pluries diximus. Vide *l.* 3. *n.* 669. *et* 761. *v. Quær. II.* Propterea dico, quòd si hic velit percipere fructus, tenetur socium adhibere.

159. — « 5. *Dispensatio*, quam sine causa solus Papa dat validè, cum causa Episcopi. Et sic Subdiaconum, qui ex dispensatione Pontificia ducit uxorem, hoc ipso liberari ab onere Horarum, contra *Bon. et Azor.* docet *Sanch. de matr. l.* 8. *Dian. p.* 8. *tr.* 3. *R.* 34. »

Papa potest dispensare in Officio, etiam cum Beneficiario, ut rectè ait *Croix l.* 4. *n.* 1233. asserens esse commune. Probabiliùs enim, ut diximus mox supra cum *Sylv. Less. Panorm.* onus officii non est de jure naturali, sed de præcepto Ecclesiæ; et ideo potest Papa adhuc sine causa validè dispensare. Episcopus autem non potest dispensare, nisi cum causa et cum aliquo particulari, necnon ad breve tempus, ut dicunt *Wigandt p.* 431. *n.* 94. *Holz. p.* 451. *n.* 477. *Conc. p.* 398. *n.* 6. *et Croix ibid.*, cui cum *Tamb.* inquit sic esse usu receptum. Causa autem dispensandi est, si dubitatur de morali impotentia Clerici, ut *Croix l. c. ex D. Thom.* 2. 2. *q.* 147. *art.* 4. Dicit autem *Gobatus apud Croix*, idem posse Vicarium Generalem; sed hoc intelligendum, si habeat speciale mandatum ab Episcopo, juxta dicta *l.* 3. *n.* 1032.

ARTICULUS IV.

Quomodo recitandæ sint Horæ?

160. Requiritur I. Ut recitentur juxta *præscriptum Breviarii Romani.* — **161.** Qu. I. An sit obligatio recitandi Litanias? Qu. II. An Officium Defunctorum? Qu. III. An liceat Officium in brevius permutare? Qu. IV. An possis te conformare cum Clerico privilegiato? Qu. V. An errans in Officio teneatur repetere? — **162.** Requiritur II. *Pronuntiatio vocalis.* — **163.** Qu. I. An satisfaciat legens, si se non audiat? An autem satisfaciat submissè recitans in Choro? (*Remissivè ad l.* 3. *n.* 675. *v. Dub.* 4.) Qu. II. An si recites Officium in Choro, vel cum Socio, tenearis repetere quæ non percipis? Qu. III. An satisfaciat surdus, vel surdaster recitans in Choro? — **164.** Requiritur III. *Pronuntiatio integra.* — **165.** Quomodo peccet mutilans verba? Quid, si recites cum socio mutilante? — **166.** Requiritur IV. *Pronuntiatio continuata.* — **167.** An Matutinum possit separari à Laudibus? Et an tunc sit obligatio terminare Horas et

Matutinum cum Pater, et Oratione Officii currentis? Et an Nocturni possint ab invicem separari? — **168.** An sit repetenda Hora, si magna intercedat interruptio? Quæ sint causæ justæ interrumpendi? — **169.** Requiritur V. Ne invertatur *ordo*. — **170.** Causæ invertendi ordinem. — **171.** An in Choro sit gravis obligatio recitandi Horas ordine debito, et statis horis? — **172.** Requiritur VI Ut dicantur Horæ *tempore suo*. — **173.** Quæ sint causæ justæ antecipandi, vel postponendi? Quo tempore dicendæ sint Horæ? — **174.** Qu. I. Quando possit dici Matutinum? Qu. II. An Matutinum Defunctorum possit pridie recitari? Qu. III. An in Vespera diei antecedentis possint recitari Litaniæ? — **175.** Requiritur VII. Ut Horæ recitentur *attentè*, et *devotè*. — **176.** Quænam *intentio* requiratur? Et quænam *attentio*? Et I. de attentione externa. An dormitans in Officio, vel recitans dum alii fabulantur, vel in platea etc. satisfaciat? II. de attentione interna. — **177.** An attentio interna sit necessaria ad satisfaciendum? Et an Beneficiarius recitans sine attentione interna teneatur ad restitutionem? *Remissivè ad lib.* 3. *n.* 669. Regula ad scrupulos abjiciendos. — **178.** An et quomodo peccet recitans Officium existens in peccato mortali? — **179.** An liceat Officium dicere in loco indecenti? An extra Chorum situs recitandi sit de præcepto?

160. — « Resp. In recitatione Horarum sequentes circumstantiæ sunt servandæ: I. ut recitentur *juxta præscriptum Breviarii Romani*, jussu Pii V. editi, saltem publicè. Excipe Religiosos, qui habent peculiare Breviarium Ordinis, et Ecclesias, quæ 200 annis ante institutionem Breviarii per Pium V. peculiare habuerunt: eæ enim sine consensu Episcopi illud mutare non possunt. Privatim tamen omnibus etiam Regularibus probabile est, licere ex consuetudine uti Romano, ut docet *Less. c.* 37. *d.* 12. *Rodr. et Sa, v. Horæ, Bon. d.* 1. *q.* 3. *p.* 1. Adde, quòd qui eo utitur, ne in Choro quidem obligetur ad Psalmos pœnitentiales, graduales, Officium Defunctorum, excepto die Animarum. Officium tamen B. V. in Choro recitari debet, ubi est consuetudo. Ita *Fill. et Bon.* ex Bulla Pii V. et Clem. VIII. Item tenetur ad Litanias diebus Rogationum tum quia sunt pars Officii eo die; tum quia peculiaris de ea re est constitutio. Ita *Bon. l. c. ex Fill.* Etsi contrarium probabile esse dicat *Diana p.* 2. *t.* 12. *R.* 42. *ex Vasq.* Item *Escob. t.* 5. *E.* 6. Quòd si ex inadvertentia, vel necessitate, v. g. quia lectiones de festo nullas habes, Officium mutes, ita ut dicas de feria, quando erat dicendum de Sancto, vel contra, nullum erit peccatum, nec obligatio repetendi, licèt consultum sit repetere ea, quæ ad proprium Officium pertinent: si verò studio idem mutes, aliud sentiendum videtur, cùm ratio non sit eadem. Quanquam, quòd eo casu venialiter tantùm pecces, nec tenearis repetere, vel restituere quidquam, eo quòd substantia præcepti sit impleta, probabile esse censent *Escob t.* 5. *E.* 6. *c.* 5. *Dian. p.* 3. *t.* 12. *R.* 3. item *Caj. Sylo. Binsfeld Az. Valent. Less. Fill. etc.* citati à *Bon. d.* 1. *q.* 1. *p.* 1. *n.* 17. *et Dian. l. c.* contra alios multos quos citat, et sequitur *Barb. Laym.* verò *l.* 4. *l.* 1.

» *cap.* 4. *n.* 4. cum *Suar.* limitat, nisi per fraudem, ut si multò » longius in multò brevius, v. g. paschale, mutetur (licèt *Ca-* » *ram.* apud *Dian. p.* 7. *t.* 11. *R.* 6. contra communem sentiat, » etiam sic præceptum impleri, et venialiter tantùm peccari) ; » aut idem pro libito toto anno dicatur ; quia est gravis inordina- » tio. Vide *Trull. d.* 14. *n.* 11. ubi docet, eum qui per errorem » legit hodie de Sancto, qui cras v. g. colitur, posse cras legere » de Sancto, qui hodie celebratur, ne is hoc anno omittatur ; imò » ita faciendum esse vult *Quintan. t.* 8. *sing.* 10. Verùm contra- » rium rectiùs tenet *Vill.* eo quòd præstat semel, quàm bis, » errare ; idque multis bene confirmat *C. Lugo Resp. m. l.* 5. *d.* 8. » Similiter eum, qui per errorem vel oblivionem in festo duplici » vel semiduplici non recitavit de proprio, posse de eo legere » primo die non impedito 9. lectionum Officio, docet idem *Quin-* » *tan. t.* 9. *s.* 9. esse probabile. Verùm et hoc meritò rejicit *C.* » *Lugo. l. c.* et ipse *Quintan.* contrariam sententiam agnoscit » probabiliorem. Denique, qui in aliquibus Horis erravit, le- » gendo v. g. de feria, quando erat de festo, vel contra, agnos- » cens errorem non debet eum continuare, sed reliquas Horas » legere juxta Officium eo die currens, ut in his saltem conformet » se toti Ecclesiæ, vel communitati, cujus est pars, et observet » legem, quantùm potest. *C. Lugo l. c.* »

161. — Quær. hîc I. An sit obligatio sub gravi recitandi Litanias in diebus S. Marci, et Rogationum ? *Prima* sententia communior affirmat, eamque tenent *Glossa in c.* 3. *de Consecr. Dist.* 3. *Pal. D.* 2. *p.* 2. *n.* 13. *Bon. q.* 3. *p.* 1. *n.* 13. *Tournely t.* 1. *pag.* 631. *Conc. t.* 2. *pag.* 387. *n.* 23. *Viva q.* 1. *art.* 2. *n.* 2. *Sporer. t.* 3. *pag.* 74. *n.* 95. *Croix l.* 4. *n.* 1290. *Mazz. t.* 1. *p.* 301. *Holz. p.* 450. *n.* 475. *et Salm. c.* 1. *n.* 23. *cum Suar. Bon. Trull. Leand. etc.* Ratio, quia in Rubrica (*post Fer.* 2. *Dom.* 5. *post Pasch.*) sic dicitur : « Qui non intersunt processioni Litaniarum, » dicant illas privatim post Matutinum, cum suis precibus, et » orationibus. » Verbum autem *dicant*, importat grave præceptum, quando materia est gravis (qualis sine dubio est materia Litaniarum), ut docet *Sanch. Dec. l.* 6. *c.* 4. *art.* 24. Idque confirmatur ex Declarat. S. C. (*apud Gavant. Rubr. Brev. Sect.* 6. *c.* 16.) qua dictum fuit, eos qui interfuerunt processioni, at non cecinerunt, teneri Litanias repetere, vel dicere privatim. *Secunda* verò sententia negat, quam tenent *Diana p.* 4. *tract.* 4. *r.* 243. *cum Vasq. Graff. et Homob.* item *Machab, Pelliz Molfes. Ant. à Spir S. Philib. Tancredi et Marchant. ap. Salm. l. c.* qui probabilem putant, sicut censet etiam *Mazzott. l. c.* Ratio istorum, quia nullibi adest de hoc præcisum præceptum obligans sub gravi. Nec obstare dicunt Rubricam allatam, nam verbum *dicant*, inquiunt non continere præceptum, ut tenet *Cajet.* 2. 2. *q.* 166. *art.* 9. *in Solut. ad* 2. ubi dicit : « De modo verò loquendi, putà, » quia lex utitur imperativo modo, quod non inducit vinculum » præcepti ; modus enim hujusmodi imperium grammaticè de- » notat, non juridicè. » Vel censent saltem non inducere præceptum

grave, ut docet *Nav. Man. c.* 23. 49. dicens : « Leges autem » Canonicæ, quæ non habent præceptiva vel prohibitiva, sed » solùm ordinativa, vel constitutiva, etiamsi sint imperativi modi » qualia sunt illa faciant, dicant etc, quæ secundùm communem » intellectum non significant præceptum. » Et hoc videtur esse juxta doctrinam *D. Thomæ,* qui 2. 2. *q.* 86. *a.* 9. *ad* 2. dicit : « Nec » in lege Ecclesiæ omnes ordinationes obligant ad mortale. » Et idem dicunt *Sa. v. Lex, n.* 6. *et Sayr. l.* 3. *c.* 7. *n.* 16. Ideo hanc secundam sententiam improbabilem dicere non audeo ; sed prima mihi magis arridet, quia (ut asserunt *Tourn. l. c. et Anacl. p.* 194. *n.* 36.) ubique viget consuetudo recitandi Litanias, quæ est optima legum interpres.

Quær. II. An sit obligatio gravis recitandi Officium Defunctorum? Negant aliqui, quorum opinionem putant probabilem *Mazzot. t.* 1. *p.* 301. *et Gob. ac Tamb. a. p. Croix l.* 4. *n.* 1289. Sed veriùs affirmandum cum sententia communi, quam tenent *Tourn. p.* 631. *Conc. p.* 387. *n.* 14. *Pal. l. c. n.* 23. *Bon. n.* 12. *Viva q.* 3. *art.* 2. *Spor. p.* 74. *n.* 95. *Holz. p.* 450. *n.* 475. *cum Anocl. Stoz.* etc. *Salm. c.* 1. *n.* 22. *cum Anton. a Spir S. et Pelliz.* qui ait oppositam opinionem non esse probabilem, at *Croix. l. c. cum Suar. et Diana*, dicit non esse satis tutam. Ratio, quia hæc obligatio jam introducta est ex consuetudine, quæ, cùm universè et constanter cum gravi incommodo observetur, non est ab ea recedendum, juxta dicta *l.* 3. *n.* 1009. *v. Dub. III.* Et ob hanc rationem *Diana. p.* 4. *tr.* 4. *R.* 243. licèt oppositam sententiam conatus sit patrocinari, tandem dixit non audere à communi sententia recedere.

Quær. III. An sit peccatum mortale, Officium diei in aliud brevius permutare? Ante omnia notanda est Prop. 36. damnata ab Alex. VIII. quæ dicebat : « In die Palmarum recitans Offi- » cium Paschale satisfacit præcepto. » Et sic pariter excluditur Officium Pentecostes, ut bene aiunt *Salm. c.* 3. *n.* 19. et alii communiter. E converso, qui ex inadvertentia dicit unum Officium pro alio, nihil tonetur repetere, ut communiter docent *Busemb. ut sup. n.* 160. *Less. l.* 2. *c.* 37. *n.* 77. *Anacl p.* 190. *n.* 62. *Viva ar.* 2. *n.* 6. *Continuator Tourn. pag.* 629. *q.* 4. *Concinat. t.* 2. *pag.* 481. *n.* 13. *Laym. l.* 4. *tr.* 1. *c.* 5. *n.* 5. *cum Sylo. Caj. Azor. et Less. Abelly Append. pag.* 456. *n.* 2. *Croix l.* 4. *n.* 1351. *et Salm. c.* 3. *n.* 21. *cum Vill. Trull.* etc. Ratio, quia non præsumitur Ecclesia velle aliquem uno die bis ad tantum onus obligari. Dicit autem *Laym. d. n.* 5. consilium esse (non verò obligationem) subjungere propria Officii omissi. Imò rationabiliter advertit *Tourn. l. c. cum eod. Laym. Bon.* etc. quòd, si dictum fuerit Officium notabiliter brevius, putà Officium Sancti loco Dominicæ, debet fieri compensatio, recitando novem psalmos ex primo Nocturno. Circa verò quæsitum quatuor sunt sententiæ : *Prima* absolutè negat esse peccatum mortale, hancque tenent *Lessius l.* 2. *c.* 73. *n.* 77. *Caj. v. Horæ, c.* 2. *Sylvest. eod. v. n.* 15. *Az. p.* 1. *l.* 20. *c.* 10. *q.* 2. item *Vill. Dian. Anton. à Spir.*

S. etc. apud Salm. c. 3. *num.* 18. Ratio, quia ad implendum præceptum Officii sufficit, ut in substantia impleatur, idque fit cùm septem Horæ dicuntur. Et hanc sententiam probabilem putant *Salm. n.* 18. *et Carden. ac Gobat. apud Croix l.* 4. *n.* 1250. Et hisce olim adhæsi; sed nunc veriùs censeo *cum Ronc. c.* 5. *q.* 6. eam sustineri non posse, quia cùm recitatur Officium notabiliter breviùs, tum illud non impletur neque in ejus forma, neque in substantia æquivalenti, juxta secundam sententiam, quam mox afferemus.

Secunda igitur sententia, quam tuentur *Bon. q.* 3. *p.* 1. *n.* 18. *cum Suar. et Fill. Laym. l.* 4. *tr.* 1. *c.* 5. *n.* 4. *et* 5 (quem malè citant *Salm.* pro prima sententia,) *Anacl. p.* 190. *n.* 61 et probabilem putant *Pal. D.* 2. *p.* 2. *n.* 17. *ac Holzm. p.* 446. *v. Sed petes*, tenent non peccare graviter, qui mutat officium in æquale, vel fere æquale. Ratio, quia, ut dicitur in *l. Fin. ff. Mandati: Forma reipsa servatur, si per æquivalens id fiat.* Hinc dicunt citati AA. quòd Pontifex in assignanda forma specifica pro recitatione Breviarii potiùs respexit ad quantitatem tanquam formam substantialem, quàm ad qualitatem Officii, quæ est forma accidentalis, sive modus recitandi. Dicitur non *peccare graviter;* nam mutans Officium, adhuc in æquale, sine causa, nequit excusari à veniali. Causa autem excusans potest esse, v. gr. necessitas studendi, concionandi, docendi, itinerandi, ut dicunt *Viva qu.* 3. *art.* 3. *n.* 4. *et Sanch. Nav. ac Tamb. apud Croix l.* 4. *n.* 1252.

Tertia sententia, quam tenent *Palaus, D.* 2. *p.* 2. *n.* 18. *Conc. t.* 2. *pag.* 480. *n.* 11. *Tournely pag.* 629. *Holz. p.* 444. *n.* 466. *Salm. cap.* 3. *n.* 20. *cum Reg. Suar. Bell. Garc. Trull. Rodr. Fill. Led. Machad.* etc. docet esse mortale Officium mutare, etiam in æquale, etsi semel. Ratio quia S. Pius V. in sua Bulla, *A nobis*, præcipit Officium recitandum in specie, et in individuo sub forma unicuique diei assignata, cùm dixit: « Hoc nostrum Breviarium præcipimus observare quoscunque, qui Horas Canonicas dicere debent, dicendum ex hujus Romani Breviarii præscripto et ratione omnino teneri, neminemque nisi hac sola forma satisfacere. » Unde dicunt Auctores hujus sententiæ, præceptum Officii non esse de recitando in genere, sed secundùm formam præscriptam, nimirum tali die, de tali Sancto, de tali Dominica, etc. quod ad substantiam pertinet.

Quarta demum sententia, quam tenent *Sporer p.* 78. *n.* 624. *Ronc. c.* 5. *q.* 6. *Viva q.* 1. *art.* 2. *n.* 4. *Elbel. p.* 556. *n.* 433. *Tamb. c.* 5. §. 2. *num* 20. et probabilem putant *Laym. c.* 5. *n.* 4. *cum aliis apud Salm. num.* 21. docet peccare graviter, qui frequenter Officium mutat; venialiter verò qui mutat rarò, putà ter vel quater in anno, modò mutatio non fiat in Officium notabiliter brevius, atque sine causa; nam ex aliqua rationabili causa, nempe studii, itineris, infirmæ valetudinis, magnæ defatigationis, vel specialis devotionis erga aliquem Sanctum, nec etiam erit veniale, ut dicunt *Viva l. c. et Nav. Carden. ac Tamb. ap. Croix. l.* 4. *n.* 1251. Rationem autem, cur frequens mutatio Officii sit

mortale, alii dicunt esse, quia talis mutatio videtur virtualis contemptus ritûs Officii. Sed hæc ratio non convincit; nam veriùs negatur cum *D. Thom.* 2. 2. *q.* 186. *art.* 9. *n.* 3. (quem sequuntur *Sanch. Dec. l.* 1. *c.* 5. *n.* 8 *et alii*) quòd frequentia transgressionum involvat contemptum legis : sic enim ait S. Doctor: « Dicendum, quòd tunc aliquis transgreditur ex contemptu, quando » voluntas ejus renuit subjici ordinationi legis vel regulæ, et ex » hoc procedit ad faciendum contra legem; quando autem è con» verso propter aliquam particularem causam, putà concupis» centiam, vel iram, inducitur ad aliquid faciendum contra » statuta legis, non peccat ex contemptu, etiamsi frequenter » peccatum iteret. » Ratio aptior est, quia ipsa frequens Officii mutatio (ut ait *Laymann*) evaderet gravis perversio ordinis, nam, licèt quælibet variatio, seorsim sumpta, sit venialis ratione parvitatis materiæ, omnes tamen intra annum coalescunt, et graviter perturbant ordinem Breviarii præcepti pro totius anni Officiis, quæ simul sumptæ unum complexum faciunt. Ex his sententiis (ut meum proferam judicium) prima, pace tantorum DD. qui eam tuentur, vix (ut dixi) sustineri potest; secunda et tertia satis probabiles videntur, sed quartam æquiorem puto.

Juxta autem omnes præfatas sententias, probabiliter excusant à mutatione Officii sequentes causæ, videlicet I. Si aliò pergis, potes recitare Officium illius loci, ut dicunt *Laym. lib.* 4. *tr.* 1. *c.* 5. *n.* 3. *Holzm. p.* 445. *n.* 66. *v. Diximus, cum Stoz. et Bon. ac Tamb. apud Croix l.* 4. *num.* 1253. Excipit verò *Holzm. cum Pal. Tamb. Cherub.* etc. Religiosos, quia isti tenentur ad Breviarium sui Ordinis ex vi professionis, cujus vinculo obligantur quocumque ierint. Probabiliter autem dicit *Croix n.* 1244 cum *Suar. Quintan. et Gobat.* quòd si sis alicubi tanquam advena, potes recitare Officia tuæ patriæ. Additque *Gobat. ibid.* quòd si mutes domicilium, potes compensare Officia omissa in priori loco. II. Capellanus Episcopi potest illi se conformare in Officio, *Holz. l.c. cum communi* ex Decr. S. C. Rituum ann. 1605. Idque magis firmatur ex *Clement. Dignum, de Cel. Miss.* ubi Commensalibus et Domesticis Cardinalium, et Episcoporum indulgetur uti Officio et Breviario, quo hi utuntur. Idem dicitur de Capellano Monialium, qui cùm possit legere Missam de Sancto Ordinis, ita etiam potest de eo dicere Officium; Rubrica enim monet Officium cum Missa concordandum, *Holzm. l. c. et Croix num.* 1254. *cum Gob. Stoz. Tamb. Quintanad.* Idem probabiliter dicit *Laym. l. c. et Gobat.* apud *Croix n.* 1253. de eo qui obit exercitia apud Religiosos. III. Beneficiatus potest recitare sub ritu primæ classis cum Octava Officium sui Tituli, ut *Lugo Resp. Mor. l.* 5. *Dub.* 8. *n.* 10. *et Holzm. l. c. cum Tamb. Gob. Clericato*, etc. Beneficiarius autem qui habet duo Beneficia, debet recitare Officium loci, ubi residet, *Conc. p.* 392. *n.* 10. IV. Si recites cum socio, cujus ritui potes te conformare ex causa, ut dicunt alii, sed etiam sine causa, ut sentiunt *Vioa q.* 3. *art.* 2. *n.* 8. *cum Quintanad. et Henr. Ronc. c.* 5. *qu.* 5. *pag.* 155. *cum Protell. ac Dian. p.* 2. *tr.* 12. *R.* 35.

Et hoc satis probabile mihi videtur, modò Officium permutetur, in æquale, vel quasi; juxta enim secundam sententiam circa permutationem Officii, quam supra probabilem diximus, quælibet rationabilis causa sufficit ad mutandum officium in æquale; satis autem rationabilis causa hîc ipsa societas videtur, dum Clemens Rom. *lib. 4. Const. cap. 34.* (*apud Bon. p. 2. §. 1. n. 7.*) admonet fideles, ut *Saltem tuo, vel tres orent*, juxta illud *Matth, 18. Ubi... sunt duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.*

Quæritur IV. An possis te conformare cum Clerico privilegiato in Officio breviori? Absolutè negat *P. Conc. p. 393. num. 12.* Affirmant verò, adhuc nulla accedente causa, *Roncaglia l. c. Stoz. apud Holz. p. 445. v. Diximus, Diana p. 2. tr. 12. R. 35. cum Portell. Tamb. dic. n. 27. cum Henr. et aliis;* item *Trull. Rodriq. et Leand. ap. Conc. loc. cit.* Ratio istorum, quia in correlativis eadem est habenda ratio; unde privilegium unius extenditur ad alium, ex *l. fin. de Acceptus.* Præterea, cùm quisque licitè possit in Officio socium adhibere, si non posset Officium illud brevius cum socio recitare, videretur privilegium aliquo modo juri suo derogare. Alii autem dicunt, ut *Croix n. 1256. Holzm. l. cit Sporer p. 79. n. 123. et Gob. de Hor. Can. n. 911.* tunc posse socium conformari cum privilegiato saltem semel vel iterum, quando iste ob aliquam rationabilem causam, putà infirmitatem, debilitatem visûs, et similem, difficulter posset suo privilegio uti, nisi juvetur à socio. Verumtamen harum opinionum neutra mihi satisfacit; ratio enim correlativorum, ut supra, non convincit, cùm ipsa quidem valeat pro correlativis necessariis, ut sunt viri et uxores, non verò pro voluntariis, nimirum pro sociis, qui pro eorum libitu socii evadunt. Ratio autem sola infirmitatis, seu difficultatis privilegiati in recitando non videtur sufficiens, ut possit excusare socium ad officium permutandum in aliud notabiliter brevius.

Quæritur V. An qui hodie ex errore recitavit de Sancto, omisso proprio illius diei, possit alia die de Officio prætermisso recitare? Dicunt *Pell. tr. 5. c. 8. n. 74. Quintanad. v. Sing. 9. n. 3. et Salm. cap. 3. n. 21.* meliùs facere se conformando cum communi ritu Ecclesiæ, sed probabiliter posse etiam recitare de Officio omisso. Attamen *Lugo Respons. moral. l. 5. dub. 8. n. 2. et Villal. p. 1. tr. 22. n. 3. cum Busemb. ut supra* tenent omnino recitandum Officium diei currentis. Ratio, quia Ecclesia tum solùm præscribit Officium transferri, cùm est impeditum à Dominica, vel Officio majori. Hæc quidem sententia est probabilior, sed prima non videtur improbabilis *cum Felice Potestate 53. num 448. et Tamb. cap. 5. §. 2. num. 29.* Ratio, quia, sicut ritè transfertur Officium de Sancto ob impedimentum diei ad alium diem non impeditum, ita videtur rationabiliter posse Officium transferri ob impedimentum morale, quale censetur error, vel ignorantia, ne Sanctus in illo anno suo honore privetur.

Si autem advertas errasse postquam multùm processeris in

Officio indebito, putà si dixeris Matutinum; tunc potes vel prosequi, vel reliquum recitare de Officio debito, ut dicunt *Less. l.* 2. *c.* 37. *n.* 77. *Ronc. p.* 155. *q.* 6. *et Salm. c.* 3. *n.* 21. *cum Vill. Quintan. Trull.* etc. Sed puto cum *Croix. l.* 4. *n.* 1255. *et Tamb. d.* §. 2. *n.* 3. meliùs esse recitare de proprio, ne errorem prosequaris.

Si verò oblitus es aliquam partem Horæ, sufficit illam recitare, quin aliud repetas, ut rectè dicit *Croix lib.* 4. *n.* 1311. *cum Nav. Vasq. Sanch. Bon. Fill. Abelly*, etc. Secus tamen probabiliùs censent *Armilla*, *et alii ib.* (contra *Vasq.*) totam Horam esse repetendam, si omiseris partem notabilem ex culpa, quia est obligatio (saltem sub levi) ut orationem continuatam secundùm ritum præscriptum facias; sed vide *infra n.* 168.

162. — « II. *Pronuntiatio vocalis* exterior; ea enim est de substantia præcepti. Et si quidem cum socio legis (quod rectè fit, et » est conforme primæ institutioni Ecclesiæ, ac publico orandi ritui, estque licitum, etiamsi is ad Horas non obligetur, nec interiùs attendat, *Bonac. qu.* 3. *p.* 2. §. 1.) ea pronuntiatio adhibenda » est, ut ab eo audiri possis, eumque audire, vicissim. *Sa* tamen v. » *Horæ*, putat satisfieri, etsi quædam non percipias quæ à socio » dicuntur: neque ideo aliquid scrupulosè repetendum esse. Si » verò solus legas, ita legendas esse, ut audire te ipsum possis, docent *Regin. et Suar.* Sed probabile est id non requiri, cùm Ecclesia id non præcipiat, ut docent *Azor. p.* 1. *l.* 10. *c.* 11. *q.* 4. » *Bonac. et Dian. res.* 11. admittitque *Fill. tr.* 23. *c.* 3. *n.* 117. pro » scrupulosis. Si plures duobus recitent Officium simul, non debet » unus unum, alter alterum, tertius tertium versum recitare, sed » alternatim, facto duplici tantùm choro, sive plures sint ex una » parte, sive pauciores, quia sic habet usus et praxis Ecclesiæ: » secus est de lectionibus, quarum primus primam, secundus secundam, tertius tertiam recitat, imò alicubi consuetudo permittit, ut omnes ab uno recitentur, aliis audientibus. *Bonac.* » *in disp.* 1. *q.* 5. *part.* 2. §. 1. ex *Suar. Azor. et Layman*, addens » etiam satisfacere eum, qui lectiones, vel orationes, vel capitula, » vel responsoria tantùm audit, et non recitat. Vide *Bonac. l.* » *cit. Trull. d.* 16. *n.* 17.

Communis est sententia, ut tradunt cum *Busemb.* mox supra *Salm. c.* 3. *n.* 6. *cum Suar. Pell. et Croix l.* 4. *nu.* 1298. *cum Bonac. Fill. Reg. Stoz. Tamb.* etc. bene satisfacere, qui audit à socio Lectiones, Responsoria, Capitula, et Orationes, ac Antiphonas ut bene addit *Croix. l. c. cum AA. citatis.* Et probabiliter sentiunt *Pelliz. et Anton. à Spir. S. apud Salm. l. cit.* (contra *Croix loc. ut supra, cum Gob. et Dian. ac Mazz. t.* 1. *p.* 302.) adhuc satisfacere eum, qui solus dicit Psalmos, et Lectiones audit; vel qui partem Psalmorum dicit solus, et partem cum socio, quia satis communicat in ea parte quam audit, et cui ex recepto usu jam satisfit per auditum.

163. — Quæritur autem I. An recitans Officium debeat se audire, ut satisfaciat? Affirmant *Pal. v.* 3. *n.* 6. *Suar. l.* 4. *de*

Rel. c. 7. n. 6. item *Pelliz. Reg. et Ant. à Spir. S. apud Salm. c. 3. n. 5.* Quia (ut dicunt) ad hoc, ut oratio sit vocalis, debet voce proferri; verba autem, quæ tantùm inter dentes modulantur, non sunt vox, sed potiùs inchoatio vocis. Sed satis probabiliter dicunt satisfacere *Laym. c. 5. n. 8. Azor. p. 1. l. 10. c. 11. q. 4. Spor. p. 76. n. 110. Tourn. t. 1. p. 644. Diana 7. p. tr. 11. R. 16. Salm. c. 3. n. 5. cum Rodr. Trull. Leand. etc.* et idem docet doctissimus *Sylvius* (*in Res. v. Horæ. n. 3.*), cujus doctrinam noster SS. P. Bened. XIV. in multis locis suarum Bullarum magni æstimat; hic Auctor sic suam sententiam profert, et probat: « Sufficit etiam si te non audias, quia nullo jure probatur reci- » tantem Horas teneri ad se audiendum, cùm præceptum obliget » ad dicendum, non ad audiendum Horas. » Quòd autem sic recitans jam vocaliter oret, hanc rationem subdit: « Quia oratio » potest ore et voce fieri etiamsi non audiatur ab ipso recitante, et » ex se sit sonus quidam formatus ex allisione aeris ad dentes et » labia. » Ratio igitur est, quia ad satisfaciendum Horis non præcipitur auditio, sed tantùm recitatio sive pronuntiatio verborum, quæ dicitur vocalis; ut autem pronuntiatio hæc vocalis dicatur, et à mentali distinguatur, non certè requiritur elatio sive formatio vocis, aliàs non satisfaceret qui recitaret absque vocis sonitu, sed sufficit quòd formetur aliquis sonitus verborum, licèt modicus et vix sensibilis sit (recitando *à fiato*, ut vulgò dicitur), prout communiter recitant qui privatim Officium persolvunt, et sicut dicenda sunt secreta Missæ. Hic autem levis sonitus, quando verba proferunt (ut bene ait *Sylvius*) ex se semper fit, cùm prolatio non possit fieri, quin per linguam et labia fiat aeris compressio, ex qua necessariò aliqualis sonitus formatur. Per accidens verò se habet, quòd sonitus ille audiatur vel non.

An autem satisfaciant Choro, qui submissè recitant Psalmos, alteram partem audiendo? Loquendo de Choro in generali, probabiliter satisfaciunt, ut docent *Suarez t. 2. l. 4. c. 12. n. 8. Sanchez Cons. t. 2. l. 7. c. 2. dub. 14. n. 2. Less. l. 2. c. 39. n. 184. Soto de Just. l. 10. q. 5. art. 4. Bonac. D. 1. q. 3. p. 2. §. 1. n. 16. et Salm. c. 1. n. 25. cum Fill. Arag. Trull. Villal. Philib. etc.* Ratio, quia non requiritur, ut recitantes in uno Choro audiant voces omnium recitantium in altero (quod supponitur ut certum in *Quæst. II. seq. in fin.*), cùm una pars unum corpus cum altera constituat, et invicem communicent. Secus verò dicendum de Canonicis, qui si non canunt, amittunt tam distributiones, quàm fructus Præbendæ, juxta dicta *l. 3. n. 675. v. Dub. 4.*

Quæritur II. An si recites Officium in Choro, vel cum sociis, tenearis repetere ea quæ non satis percipis. Communiter omnes dicunt, quòd si propter strepitum aliorum non audis, bene satisfacis Officio. Dubium est, an satisfacias, si non audis propter culpam Chori, vel socii? *Prima* sententia negat, eamque tenent *Bonac. D. 1. q. 3. p. 2. §. 1. n. 9. Croix l. 4. n. 1294. et Pal. D. 3. p. 4. n. 6.* qui ait te lucrari quidem distributiones Chori, sed

teneri ad repetendum; modò (ut dicit *Bonac.*) pars non audita sit notabilis, secus si modica. Ratio, quia audiens non potest communicare in iis, quæ non percipit. *Secunda* verò sententia affirmat, et hanc tenent *Sporer tom.* 3. *n.* 107. *Sabinus in sua Luce Mor. p.* 2. *tr.* 54. *n.* 26. *Tamb. e.* 2. *c.* 5. §. 4. *n.* 12. *Felix Pot. tom.* 1. *qu.* 2. *c.* 3. *n.* 444. *et Salm. c.* 1. *num.* 24. *cum Trull. Dian. Pasq. et Pelliz.* item. *Sa, et Major apud Laym. c.* 5. *n.* 8. qui non reprobant, et probabilem putat *Elbel. p.* 558. *n.* 447. *cum Peliz. et Gob.* Idem censent *Ronc. p.* 155. *q.* 8. *et Trull.* loquens de recitatione in Choro. Hi censent bene te satisfacere, si attendis quantùm potes, et ob defectum Chori, vel socii non percipis quæ dicunt. Favet non parum *S. Anton.* qui 2. *p. tit.* 9. *c.* 12. sic docet: « Si quis lectionem vel aliud, quod in Choro legitur, » non intelligat propter legentis ineptitudinem, non peccat, » dummodo conetur intelligere saltem verba. » Ratio, quia tunc per societatem ipsam, et simul per illam tuam applicationem censeris moraliter communicare orationi, dum intendis Deo exhibere omnes laudes et preces, quas Chorus vel socius profert. Hæcque opinio videtur satis probabilis; præceptum enim hoc Officii ex benignitate Ecclesiæ benignè est interpretandum; tum è converso valde erit anxietatibus obnoxium, quòd socii in Officio semper solliciti esse debeant, ad quamnam quantitatem pervenerit omissio auditûs ut teneantur vel non repetere. Certum autem est cum *Holzm. p.* 449. *et Ronc. d. q.* 8. *cum Az. et Reg.* quòd non oportet in Choro audire omnes, sed sufficit unum audire, et sufficit audire in confuso saltem partem alterius Chori, licèt distinctè nequeas audire, ut *Salm. d. num.* 24. qui testantur hoc docere fere DD. omnes. Sic pariter est certum ut docet Innoc. IV. *cap.* 9. *de Celeb. Miss.* quòd « si in Choro omittas aliquod dicere » verbum (intellige non ultro), non peccas, Chorus enim supplet. »

Quæritur III. An satisfaciat Officio surdus, qui ex obligatione Choro assistit, et suam recitat partem? Affirmant *Suar. t.* 4. *de Rel. c.* 28. *n.* 18. *Escob. de Hor. Can. qu.* 4. *n.* 6. *Ronc. c.* 5. *q.* 8. *et Sa, ac Recafull. apud Dian. p.* 9. *tract.* 9. *R.* 28. qui probabile putat. Ratio, quia hic ex una parte tenetur Choro assistere, ex alia autem non stat per ipsum, quin audiat; unde sufficit, ut præstet assistentiam quam potest, partem suam recitando; conditio enim, quam aliquis ponere tenetur, censetur impleri, quando per eum non deest, quominus impleatur; et durum est talem ad duplex officium obligare. Magis tamen mihi placet sententia opposita cum *Palao D.* 3. *p.* 4. *n.* 6. *Sanch. c.* 1. *d.* 13. *Salm. c.* 3. *n.* 5. *et Elbel n.* 448. qui dicunt surdum lucrari quidem distributiones, sed teneri ad repetendum non audita. Nec verum est quòd ille sic obligabitur ad duplex Officium, nam tenetur tantùm ad supplendam partem non auditam. Ultra quamquod bene potest eodem tempore satisfacere, submissè dicendo partem alterius Chori. Secus verò dicunt *Salm. c.* 1. *n.* 24. *Elbel l. c. Tamb. c.* 5. §. 4. *n.* 13. *cum Suar.* de surdastro, qui possit aliquoties audire, et præstet attentionem quam potest. Et hoc

probabile est, saltem si advertat in Breviario, quæ in confuso audit, ita ut bene percipiat quæ dicuntur.

164. — « III. *Pronuntiatio integra*, sine syncope, et abbreviatione verborum et syllabarum, absque præcipitantia, *Bonac. dist.* 1. *q.* 3. *p.* 1. §. 2. Ex hoc tamen defectu in publico faciliùs peccari potest mortaliter, ratione scandali, et severioris præcepti Ecclesiæ, quàm in privato. *Azor. et Fill. t.* 2. *l.* 23. *n.* 208. 209. *Escob. Dian. p.* 2. *tr.* 12. *Res.* 23. ubi addit 1. eum, qui cum tali, qui ultimas syllabas abscindit, recitat Officium, satisfacere suo Officio, nec teneri repetere. Quando in cantu, propter nimiam celeritatem, et abscissionem syllabarum (vel alia de causa) audientes non possunt verba percipere, et attendere, ordinariè tantùm esse peccatum veniale, neque obligari ad iteratam recitationem Officii; nisi adsit contemptus, vel grave scandalum, seu notabilis corruptio, et deformatio verborum, in toto cantu. V. *Diana l.* 4. *Sylv. et Trull. dist.* 15. *n.* 4. ubi ex *Nav. Azor. Less. et Palao*, negant satisfacere eos, qui cum sociis recitant ita festinanter, ut, nondum expletis à socio versiculis, ipsi incipiant; quia pars, quæ anticipatur, non communicatur cum socio qui eam audire nequit. Excusant autem ex *Nav. Sa, et Suar.* surdum, qui alios in Choro canentes non intelligit, nec sequi potest. »

165. — Peccas tantùm venialiter, si syllabas ita mutiles, vel syncopes, ut verborum sensus non corrumpatur, vel si mutiles in parva quantitate : imò nullo modo peccas, si hoc facias, involuntariè ob inadvertentiam, vel balbutiem, vel inveteratam consuetudinem, quæ difficulter vinci possit. E converso non excusaris à mortali, si mutilatio esset magna, et sensus notabiliter variaretur. Ita communiter *Lessius lib.* 2. *c.* 37. *n.* 52. *Palaus D.* 2. *p.* 4. *n.* 2. *Laym. c.* 5. *n.* 8. *Anacl. p.* 197. *n.* 50. *Sporer p.* 75. *n.* 103. *Croix l.* 4. *n.* 1302. *Salm. c.* 3. *num.* 2. *cum Trull. Pelliz. et Viva qu.* 3. *art.* 2. *n.* 4. *cum Azor. Fill.* etc. quo casu teneris utique compensare partem, in qua sensus est corruptus, recitando quantitatem æquivalentem, ut bene aiunt *Mazzotta t.* 1. *v.* 302. *et Croix num.* 1303. Et hoc etiamsi involuntariè hoc feceris. Cæterum probabiliter dicunt communissimè *Palaus l. c. Sporer n.* 102. (qui dicit hoc omnes fateri) *Anacl. l. cit. et Croix. n.* 1302. *cum Suar. Garc. et Gobat.* ac probabile putant *Salm. d. n.* 2. *in fin. cum Fill. Vill. et Leand.* quòd satis impleas obligationem Officii, etiamsi verba notabiliter mutiles, quando servatur aliqua significatio verborum.

Hinc probabile est, quòd nec teneris repetere, si recites cum socio, qui obtruncat syllabas, sed ita ut sensus notabiliter non mutetur, ut ait *Viva l. c.* Qui bene addit te non teneri ad repetendum, nisi tibi constet socium notabilem partem omisisse, quia præsumptio stat pro debita recitatione. Putarem tamen te non excusari à veniali, si ultro recitas cum tali socio mutilante, nisi adsit aliqua causa, nimirum si inviteris à Superiore, vel persona valde gravi, aut simili causa. Certum autem est non satisfacere

eos, qui alternatim recitando non expectant versus absolvi, si hoc fiat, in magna quantitate; vide *AA. apud Bus.*

166. — « IV. *Pronuntiatio continuata* unius Horæ : si autem » interruptio notabili tempore sine causa fiat, erit tamen veniale » tantùm, ut aiunt *Fern. Laym. et Less. d.* 10. quia singuli » Psalmi suam completam significationem habent. Si justa ex » causa fiat, nulla culpa erit, nec repetenda priora, quod verum » est, etiamsi animo repetendi interrupisses : consilii tamen est, » si interruptio longa esset, repetere ab initio Psalmi, vel Noc- » turni : imò probabile est, Nocturnos singulos separatim, sal- » tem intra utrium horarum spatium dici posse (quod certum » videtur, si justa causa concurrat); quia secundùm quosdam » antiquitus ita fiebat, ut docet *Vill. t.* 23. *c.* 6. *et Bon. p.* 5. *p.* » 3. *Escob.* etc. * (*Idem tenent Salm. d. n.* 5. *sine dubitatione*) * » Addit, *Quintanad. t.* 9. *sess.* 3. lectiones, sive tres sint, sive » novem, posse absque culpa gravi, sine causa, et cum hac, » absque ulla culpa dividi à psalmodia ejusdem Matutini. Divisio » autem Matutini à Laudibus non dicit interruptionem Officii : » unde privatim fieri potest sine causa. *Dian. p.* 5. *tract.* 14. *Res.* » 48. *ex Bonac. Fill. Sanch.* etc. Item *Trull. l.* 1. *c.* 7. *d.* 11. »

167. — Commune est, quòd Matutinum potest à Laudibus separari sine ulla causa, ut *Salm. c.* 3. *n.* 4. *Bon. p.* 3. *n.* 11. *Conc. p.* 368. *cum Suar. Sanch. Nav. Fill.* etc. *Croix l.* 4. *n.* 1305. *cum Less. et Abelly.* Sed cùm separantur, debet adjici *Pater noster*, ut bene ait *Croix* ex Rubrica, quæ præcipit dici *Pater* post quamcumque Horam, quando terminatur Officium. An autem addenda sit etiam Oratio? Affirmant *Nav. Bon. Gavant.* etc. *ap. Croix ibid.* qui probabile putat, cùm probabile sit Matutinum et Laudes esse duas Horas : et colligunt ex *Rubr. tit.* 31. *n.* 4. ubi præscribitur, quòd *Te deum* dicto, statim inchoantur Laudes, præterquam in nocte Nativitatis Domini, quia tunc dicitur Oratio, postea celebratur Missa, etc. Negant verò etiam probabiliter *Salm. c.* 3. *n. cum Sanch. et Az. Viva q.* 3. *a.* 9. *n.* 5. *Mazzot. t.* 1. *p.* 303. *et Croix n.* 1305. *cum Pelliz. Stoz. Gob.* etc. quia probabile est Matutinum et Laudes unam esse Horam. Illud autem quod præcipitur in *Rubr. cit.* currit tantùm pro Officio illius noctis. An verò possint Nocturni invicem separari? Negant *Thomassin. ap. Tourn. t.* 1. *p.* 535. *q.* 5. Sed affirmant probabiliter *Bus. Bon. p.* 3. *n.* 13. *Salm. c.* 3. *num.* 4. *cum Pell. Fill. et Viva l. c.* saltem ut aiunt *Bus* et *Viva*, si quilibet Nocturnus non distet ab alio plusquam tribus horis, juxta ritum antiquum, ut refert *D. Thomas*, idemque tenet *D. Th. Henr. à S. Ign. Durand. etc. apud Tourn. l. c.* qui ait tutius esse oppositum, sed non reprehendendos, qui ob justam necessitatem dividunt Nocturnos.

168. — Quæritur autem, an si in eadem Hora, vel Psalmo magna fiat interruptio, tota Hora sit repetenda? Affirmant *Vasq. Nav. Suar. Covar.* etc. *ap. Croix l.* 4. *n.* 1306. quia tollitur tunc unitas præscripta. Negant verò probabiliùs et communiùs *Pa-*

lius D. 2. p. 3. n. 3. Bon. q. 3. p. 2. §. 1. n. 27. Less. c. 37. n. 57. c. 2. d. 19. Laym. c. 1. n. 6. Salm. c. 3. n. 3. cum Vill. Pell. Mach. et Croix loc. cit. cum Sporer, Barb. Tamb. Arriaga, Quintan. Tannero, Diana, et aliis. Ratio, quia singuli Psalmi, et singuli versus completam habent significationem, et satis uniuntur vel per intentionem continuandi, vel per ipsam recitationem adjunctam. Hinc dicunt ibi *Tamb. Gob. Stoz. ap. Croix ib.* posse eum qui hodie incœpit Matutinum, illud complere in crastino sine peccato gravi, etsi differat sine causa.

Causæ autem justæ interrumpendi Officium sunt (ut dicunt *Croix l. 4. n. 1307. Anacl. p. 197. n. 54. et Salm. c. 3. n. 4. cum Nav. Vill.* etc.) quælibet utilitas propria, vel aliena, quæ incommodè differretur, item urbanitas, aut devotio, ut dicere Missam, exequi mandata Superiorum, si excipias Confessionem alicujus qui non libenter expectaret, si velis aliquid agere, aut notare, ut tollas distractionem, sive sollicitudinem ne obliviscaris; modò (ut bene advertit *Gobatus*) hoc non fiat frequenter. Licitè etiam potest intermitti aliqua brevis oratio inter orandum, vel affectus, ut dicunt *Anacl. ac Gob. etc. ap. Croix.*

169. — « V. Ne invertatur *Ordo* Horarum absque justa causa: » quod si tamen fiat, erit tantùm veniale : quia ordo iste (saltem » extra Chorum) non est sub præcepto, nisi secundariò, et tan» quam circumstantia, minoris momenti. Quòd si autem per inad» vertentiam, vel ex justa causa mutes, verbi gratia, ut amico, » vel ægro, qui tecum legere cupit, satisfacias, nullum erit pec» catum : vel si in Choro dicantur posteriores Horæ, cùm tu nec» dum dixeris priores, vel si inter orandum advertas te aliquid » omisisse, vel priorem Horam nondum dixisse ; perges enim, et » supplebis in fine. Similiter, si causa, vel necessitas instet Horas » dicendi, potes dicere Laudes, dilatis lectionibus, vel aliquo » simili, quod ad manus non est. Vide *Bon. q. 3. p. 4.*»

170. — Justæ causæ igitur invertendi ordinem recitationis probabiliter sunt I. Si inviteris ab amico ad recitandum cum ipso, ut *Anacl. p. 197. num. 57. ac Suar. Pal. Bon. Pelliz. Bassœus et Stoz. ap. Croix l. 4. n. 1309.* II. Si non habeas promptè Breviarium, nec possis commodè expectare, ut *Palaus. Gob. et Tamb. ib.* III. Si serò venias ad Chorum, Officio jam incœpto, ut *Sanch. Laym. et Gob. ib. ac Anacl. l. c.* Et sic etiam excusat à veniali quælibet rationabilis causa, ut *Conc. p. 485. n. 5. Salm. c. 3. n. 8. cum Suar. Pal. Trull. Reg.* etc. Et idem dicendum, si in eadem Hora invertatur ordo, *Salm. n. 10. cum Suar. et Bon.*

Docet autem communis sententia, quòd inversio ordinis non est mortale, ut testantur *Salm. c. 3. n. 8. et Conc. p. 485. n. 5.* Ordo enim Officii non cadit sub præcepto. Dicit verò *Conc. ib. cum Vasq.* (contra *Salm. l. c.*) non excusari à culpa gravi, qui frequenter ordinem inverteret, quia hæc frequens inversio videtur gravis inordinatio, juxta dicta *num. 161. v. Quarta.* Sed probabiliùs hoc videtur negandum, cùm sit communis sententia,

ut asserit ipse *Concina*, præfatum ordinem non cadere sub præcepto, prout aliàs cadit recitatio Officii currentis in quolibet die, ut dictum est *loc. cit.*

171. — Quæritur verò, an in Choro sit gravis obligatio recitandi Officium ordine debito, et statis horis? Affirmant *Conc. t. 2. p. 382. n. 15. et Salm. c. 1. n. 11. cum Suar. Azor. Sot. Pall. Fill. Vill. Reg. et Tamb.* Modò anticipatio vel postpositio sit notabilis, et desit aliqua legitima causa excusans. Ratio, tum quia Canones pluries repetunt Horas recitandas esse statutis horis et temporibus, tum quia talis inversio gravem involvit deformitatem. Negant verò *Caj. v. Horæ, Laym. l. 8. tr. 1. c. 3. n. 6. Sanch. Cons. t. 2. l. 7. c. 2. dub. 42. num. 3. Bon. D. 1. q. 3. p. 3. n. 7. Gao. in Rubr. t. 2. c. 5. t. 6. n. 9. ac Trull. Tancr. Diana*, etc. *ap. Salm. l. c. n. 10.* Ratio, quia hujusmodi circumstantia temporis, vel ordinis non pertinet ad substantiam præcepti, sed est quædam cæremonia accidentalis. Utraque est probabilis, sed hæc secunda videtur probabilior, eo quòd non constat de gravi præcepto super hac re imposito.

An sit licitum celebrare Missam ante recitationem Matutini? Probabiliùs est esse tantùm veniale, si sit sine causa; *Concina t. 2. p. 490. n. 11.* cum aliis communissimè. Vide dicenda de *Sacrif. Missæ l. 6. n. 347.*

172. — « VI. Ut, nisi justa causa excuset, dicantur *tempore* » *præfixo* à jure, vel consuetudine, quæ nunc obtinuit ut Matu» tinum, et Laudes, absoluto Completorio in Ecclesia, hora cir» citer quarta, et secundùm *Bonac.* etiam tertia dicantur : et » hyeme quidem, media hora ante solis occasum dici posse, ait » *Fill.* ex communi sententia, cùm etiam Privilegium quibusdam » concedatur, ut horas ante occasum dicant. Quod tamen non est » signum id sine Privilegio fieri non posse, quia talia sæpe dantur » ad tollendos scrupulos, et dubia, quæ sequuntur ex varietate » opinionum. Juxta eamdem sententiam non peccabit, ait *Bona*» *cina*, qui Primam, Tertiam, Sextam, et Nonam duabus, vel » tribus horis post ortum solis dicit; tum quia est moderata, et » consueta postpositio : tum quia tempus à jure præscriptum » magnam latitudinem, teste consuetudine, habet : erit tamen » veniale Matutinum sine causa ad vesperum differre, vel ante » prandium sine causa Vesperas, et Completorium dicere; quia » hæc est insueta inversio. In Quadragesima autem Vesperæ legi » possunt privatim post prandium, cùm rubrica Breviarii feria » quarta Cinerum non imponat præceptum. *Nav. Sanch. Trull.* » *dist.* 18. *n.* 6.

» Dixi *sine causa*: quia, si iter, aliave causa urgeat, secun» dùm *Cajet.* et alios, omnes Horæ mane dici possunt, usque » ad vesperas inclusivè. Denique ad vitandum mortale, sufficit » dici omnes à media nocte usque ad alteram mediam noctem, » præterquam quòd Matutinum pridie possit anticipari. » (*Nota* » *hic prop.* 35. *damnatam ab Alex. VII. dicentem : unico Officio* » *potest quis satisfacere duplici præcepto pro die præsenti, et*

» *crastina*) * Quòd si intra dictum tempus quis Horas non » dixerit peccavit quidem, non tamen tenetur postmodum dicere; » quia sunt onus affixum diei; etsi supplendo possit secundùm » quosdam restitutionem subterfugere, eo quòd rependat æquale, » *Molfes.* 3. *t.* 2. item *Major. Palud. Ledesma*, etc. apud *Hen-* » *riq. l.* 13. *c.* 13. *Bon. d.* 1. *q.* 5. *p.* 2. *n.* 5. ubi dicit, eam sen- » tentiam esse probabilem, citatque pro ea *Suar. et Fill.*, sed » malè, quia hi loquuntur tantùm de primo medio anno, vel » spectato solo jure naturæ, et secluso jure positivo. Expressè » autem eam sequitur *Quintan. t.* 8. *s.* 6. vocatque veriorem con- » trariam. Vide etiam *Dian. p.* 2. *t.* 12. *res.* 24. * (*Sed huic* » *opinioni non acquiesco. Vide dicta lib.* 3. *num.* 667. *ubi dixi-* » *mus eum teneri ad restitutionem.*) *. »

173. — Ut quis licitè possit anticipare vel postponere debitum tempus Horarum, sufficit quævis causa utilis vel honesta, nimirum concio paranda vel audienda periculum supervenientis occupationis sive laboris, major devotio sive quies, tempus aptius ad studendum, et simile. Ita communiter *P. Conc. t.* 2. *p.* 487. *n.* 3. *Anac. p.* 200. *n.* 72. *Croix l.* 4. *n.* 1313. *Less. l.* 2. *c.* 37. *n.* 79. qui admittit etiam pro causa justa amicorum interpellationem. Meritò tamen ait *Conc. l. c.* non sufficere ad excusandum solam majorem commoditatem, sine alio motivo honesto, contra *Pelliz*, qui pro se citat *Sanch.*, sed non bene; nam *Sanch. Cons. l.* 7. *c.* 2. *dub.* 36. n. 3. id admittit tantùm gratia studendi, ut admittunt etiam *Salm. c.* 3. *num.* 14.

Tempus Horarum incipit à puncto mediæ noctis antecedentis diei, et terminatur ad punctum mediæ noctis diei sequentis. *Conc. t.* 2. *p.* 486. *n.* 3. *Holz. t.* 1. *p.* 446. *vers. Dicitur.* 6. et alii communiter. Horæ autem parvæ licitè recitantur à tempore auroræ usque ad meridiem, ut *Salm. c.* 3. *n.* 13. *Tourn. t.* 1. *p.* 633. *v. Dicitur* 3. cum communi. Nona verò potest dici etiam post meridiem, ut ait *Croix. l.* 4. *n.* 1312. Imò juxta alios etiam Sexta, ut asserit *Tournely*. Meritò tamen *Gonc. p.* 487. *n.* 4. *et Salm. l. c. cum Nav.* rejiciunt opinionem *Molfesii, et aliorum* dicentium posse Horas parvas recitari à Vesperis diei antecedentis; hoc enim nullibi est consuetudine receptum. Vesperæ autem dici possunt à meridie usque ad mediam noctem *Holz. Tourn. et Croix ll. cc.*

174. — Matutinum hodie ex consuetudine jam præscripta bene potest recitari hora Vesperarum diei antecedentis, ita communiter *Salmantic. cap.* 2. *num.* 13. *lib.* 4. *num.* 1314. *cum D. Thom. Quodlib.* 5. *art.* 18. *ad* 1. ubi ait: « Quantùm ad ecclesias- » ticum Officium, et solemnitatem celebrandi, incipit dies à » Vesperis: unde si aliquis post dictas Vesperas, et Completo- » rium dicat Matutinas, jam hoc pertinet ad diem sequentem. » Juxta enim ritum veteris legis, ad novam translatum, dies ecclesiasticus et omnia Festa à Vesperis incipiebant, ut patet ex *Leo.* 23. 32. ubi « A vespera usque ad vesperam celebrabitis sabbata » vestra. »

Hîc quær. I. an possint recitari Matutinum et Laudes hora

secunda post meridiem? *Prima* sententia affirmat et hanc tenent *Sanch. Cons. l. 7. c. 3. d. 37. n. 3. Dian. 4. p. tr. 4. R. 9. et* 10. et probabilem putat *Tamb. l. 2. c. 5. §. 5. n. 3.* ac probabilissimam vocant *Salm. c. 3. n. 15. cum Trull. Quintan. Led. Leand. Anton. à Sp. S.* Ratio quia (ut dicunt) jam in prædicta hora solent Vesperæ recitari; unde, cùm dies ecclesiasticus incipiat à primis Vesperis, pariter eo tempore Matutinum recitari potest. *Secunda* tamen sententia mihi verior (licèt olim oppositæ adhæsi) negat, et hanc tenent *Conc. t. 1. p. 487. n. 6. Holz. p. 445. n. 476. Tourn. t. 1. p. 633. et Croix. l. 4. n. 1314. cum Pal. Fill. Comit. et Pell.* qui dicunt non posse recitari Matutinum, nisi cùm sol propior sit ad occasum, quàm ad meridiem. Ratio, quia Matutinum, adhuc juxta hodiernam consuetudinem, non potest recitari, nisi hora Vesperarum; hora autem Vesperarum, ut communiter traditur, est illa quæ subsequitur horam nonam, quæ est media intra meridiem et occasum; estque diversa pro diversis temporibus; in æstate enim est hora quarta post meridiem, et in hyeme non advenit nisi ad minus post duas horas cum quadrante à meridie. Ergo, nisi terminata sit hora nona, et incœpta hora Vesperarum, non potest dici Matutinum. Nec valet dicere, quòd Vesperæ recitari soleant duabus horis post meridiem, ex quo fiat, ut jam incœptus sit posterus dies ecclesiasticus. Nam etiam posito quòd Vesperæ tali hora soleant communiter dici (de quo adhuc dubito, et *Concina* id penitus negat,) non rectè necessariò infertur, quòd sit incœptus sequens dies ecclesiasticus; consuetudo enim potuit quidem introducere, ut in illa hora sine culpa dicerentur Vesperæ; sicut licitè recitantur in Quadragesima ante meridiem; sed non potuit introducere, ut hora nona sit vespertina. Id autem quod contrarii supponunt, nempe quòd consuetudo jam introduxerit, sequentem diem ecclesiasticum hora secunda post meridiem jam incipere, hoc probandum esset, cùm omne factum sit probandum: sed usque dum id non certè probatur, possidet lex, quæ vetat recitari Matutinum priusquam incipiat dies ecclesiasticus, qui (ut ipsi adversarii fatentur) non incipit nisi ab hora Vesperarum.

Cæterum impunè potest privatim recitari Matutinum juxta Directorium Romanum, quod tradunt *Tournely, et Croix ll. cc.* Hinc Tabellæ nostrates dicunt sic posse privatim recitari Matutinum et Laudes, videlicet:

A die	1 Jan.	hora 21 1/4.	A die 13 Julii hora 20.
A die	1 Febr.	hora 21.	A die 16 Aug. hora 20 1/4.
A die	25 Febr.	hora 20 3/4.	A die 6 Sept. hora 20 1/2.
A die	17 Martii	hora 20 1/2.	A die 28 Sept. hora 20 3/4.
A die	11 April.	hora 20 1/4.	A die 11 Octob. hora 21.
A die	1 Maii	hora 20.	A die 16 Nov. et Dec. hora 21 1/4.
A die	1 Junii	hora 19 3/4.	

Quæritur II. An Matutinum defunctorum possit pridie recitari? Quoad recitationem in Choro publicam, omnino quidem

negandum, ut bene ait *P. Concina t. 2. p. 386. n. 22.* et patebit ex infra dicendis. Dubium fit quoad recitationem privatam. Adsunt duæ sententiæ. *Prima* negat, quam sequuntur *Holzm. de Hor. Can. t. 1. p. 450. n. 476. et Croix l. 6. p. 2. n. 2066.* licèt ipse priùs *in l. 4. n. 1292.* oppositum tenuerat. Citatur etiam pro hac prima sententia *Gavantus*, sed *Gavantus Sect. 9. c. 2. n. 16.* videtur loqui de sola recitatione in Choro prout loqui videtur Decretum mox afferendum. Hæc sententia nititur Decreto S. C. Rituum edito 1. Septemb. 1607. in quo (ut refert *Croix l. 6. p. 2. n. 2055. Decr. ibi n. 33.*) sic dicitur : « Matutinum defunc» torum pro generali eorum commemoratione recitandum est » mane die secunda Novembris, non verò pridie vesperi. » *Secunda* tamen sententia satis probabilis, quam tenent *Tamb. Dec. l. 2. cap. 5. §. 5. n. 7.* item *Leand. Stoz* etc. *ap. Croix l. 4. n. 1292.* ac probabilem putat *Viva l. c. q. 3. a.... n. 2.* affirmat ; cùm enim Rubrica dicat *Dicto Benedicamus Domino, absolutè incipit Matutinum defunctorum :* probabiliter infertur, quòd sicut pridie undique ex consuetudine permittitur privatè recitare Matutinum Diei sequentis, ita etiam matutinum defunctorum. Ad Decretum autem oppositum non immeritò respondet *Tamb.* illud intelligi tantùm pro Choro, cùm ibi S. Cong. prohibeat pridie Matutinum *cantari*, quo verbo videtur prohiberi dumtaxat publica recitatio, non autem privata. Et revera Decretum relatum, ut habetur apud *Merati Consultorem S. C. Rit in Addit. ad Gav. t. 2. p. 651. Decr. n. 28.* (diversè ab eo quod affert *Croix*, ut supra) sic loquitur ; « Matutinum defunctorum pro generali eorum Commemoratione » non debet cantari pridie vesperi in festo omnium Sanctorum, » sed recitari mane die secunda Novembris post Laudes diei, die » 1. Septemb. 1607. » Alterum simile Decretum habetur apud eumdem *Meratum l. c. p. 505. num. 7.* priùs editum die 23. Maii 1603. ubi pariter vetatur Matutinum *cantari*. Aliud simile affertur *Decr. n. 220.* ubi expressa fit mentio de Choro : « Matutinum » diei Commemorationis omnium fidelium defunctorum non po» test recitari in Choro in die festivitatis omnium Sanctorum post » Completorium, sed servandæ sunt Rubricæ, die 22. Jan. 1701. » Certum est autem Rubricas præcipere, ut in Choro mane ipsius diei recitetur Matutinum, non autem vesperi diei antecedentis.

Quæritur III. An autem is, qui recitat vesperi Matutinum cum Laudibus, possit etiam recitare Litanias. Affirmant *Gavantus Sect. 6. c. 16. num. 6. et Arnand. ac Lohn. ap. Croix l. 4. n. 1292.* et hanc sententiam olim tenuit *Gobatus. tr. 5. n. 615.* Ratio quia Rubrica conjungit Litanias cum Laudibus in quibus ideo omittitur versiculus *Fidelium animæ*, et apponitur in fine Litaniarum, ut habetur ex *Rubr. tit. 30. n. 3.* Ergo, cùm faciant quid unum Litaniæ cum Matutino, accessorium sequitur principale. Sed contrarium communiùs, et veriùs sentiunt *Viva, Tamb. Holzm. Croix ll. cc. in q. præc.* et *Meratus l. suprâ cit. pag. 467. num. 5. cum Stoz. Halden, et Guyeto :* hancque sententiam *Gobatus* in posteriore editione *tract. 5. num. 616.* probabiliorem vo-

cavit. Ratio, quia verum non est, quòd Litaniæ conjungantur cum Matutino, sed sunt quid distinctum : et hoc patet 1. ex eo quòd ipsæ possunt dividi, et de facto separantur, præcipuè in iis Ecclesiis, ubi Litaniæ dicuntur vesperi : patet 2. quia illæ recitantur loco assistentiæ ad processionem, quæ assistentia ipsis diebus naturalibus est affixa, et ideo si Officium S. Marci transfertur, non transferuntur Litaniæ, ut præscribitur in *Rubr. tit.* 30. *n.* 3. Obiter hîc notandum cum *Salm. c.* 3. *n.* 17. *Viva a.* 5. *n.* 5. *et communi,* non esse audiendos *Leandrum, et alios* dicentes, quòd liceat incipere Officium hodiernum paulò ante mediam noctem diei sequentis, et illud prosequi post mediam noctem; tunc enim jam transactum est tempus ad Officium præfinitum; nam Officium cùm sit pensum diurnum, cum die omnino terminatur.

175. — « VII. Ut *devotè, et cum attentione interna*, virtuali » saltem, recitentur, sive ea ad Deum sit, sive ad sensum ver- » borum, sive (ut ait *Caj.*) ad verba solùm. Quam postremam » sufficere, rectè notat *Less.* supposito tamen animo orandi, et » vacandi Deo. Unde attentionem confusam * (*sive generalem,* » *ut Salm. ib. cum DD. cit.*) * saltem ad Deum, attentio ad verba » includit, cùm alioqui attentio præcisè ad sola verba nihil ab » externa attentione differre videatur. Ita communiter, contra » *Nao. Sylo. et Con.* qui nullam attentionem internam requirunt, » sed tantùm externam, quæ excludat omnem actionem incom- » possibilem cum attentione interna, licèt animo voluntariè in- » terea distraharis. Quæ sententia, secundùm *Laym. et Less.*, » non est improbabilis, et utilis tum scrupulosis, tum Confes- » sariis, ne Beneficiatis sine attentione Horas recitantibus impe- » rent restitutionem fructuum, partim ob Doctorum auctorita- » tem, partim quòd hoc præcepto tantùm materiales quædam » preces, earumque externa pronuntiatio (per quam, sicut per » hymnos organo cantatos, à Deo aliquid Ecclesia potest impe- » trare) præcipi videantur; devotio verò tanquam finis præcepti » extrinsecus ad ejus substantiam non pertineat. Verùm nostra » sententia est communior, et probabilior. Et probatur; sine » attentione enim interna nulla est oratio, ergo hoc ipso, quòd » sub mortali ad orationem obligaris, sub mortali item ad ali- » quam attentionem ex prædictis obligaberis. Nec refert, quòd » Ecclesia non possit per se actus internos præcipere; potest » enim eos præcipere, ut sunt necessarii ad actus externos de- » bitè præstandos, ut sunt actus virtutis : quo modo, cùm possit » præcipere Confessionem, potest etiam contritionem. Dixi, » *cum attentione interna virtuali saltem :* etsi enim melior sit ac- » tualis, sufficit tamen virtualis : quam *Bon.* et alii communiter » dicunt manere ex actuali, quamdiu non revocatur expressè, vel » tacitè per distractionem voluntariam, vel actionem cum debita » attentione incompossibilem. Unde licèt involuntariè distraharis, » virtualiter tamen attendis. 1. Si in genere intenderis Officium » dicere, modo consueto, vel animo laudandi Deum, vel satis- » faciendi tuo muneri : 2. Si cum confusa aliqua apprehensione,

» et proposito opus consuetum faciendi recites. Vide *Bon. d.* 1. » *q.* 3. *p.* 2.

» 1. Is, qui dubitat ob evagationem mentis, an aliquid omi- » serit, si probabilem conjecturam habeat se dixisse, vel quia » proposuit initio attendere vel quia se reperit in fine, verbi gr. » Psalmi, præsumere potest, se dixisse, si ex libro, vel memoria, » cæteroqui non errare solita, dixit: * (*Idem Salm. n.* 12. *cum* » *Sanch. Trull. Pal. etc.* Scrupulosos autem dicunt obligandos » esse ad non repetendum in dubio, Salm. ibid. cum A A. cit. » Quoad cæteros autem, aiunt quemquam habentem justam con- » jecturam, quòd dixerit, non teneri aliquid repetere, nisi sciat » se non dixisse.) * Proindeque meliùs erit, si non repetat, ad » vitandas anxias consuetudines, et scrupulos, et ut totum Offi- » cium sine perturbatione decurratur. Ita *Binsfeld. c.* 11. *d.* 13. » *Laym. c.* 5.

» 2. Qui sponte distractus nullam harum attentionum habuit, » graviter peccavit, teneturque secundùm sententiam communem » Horas repetere; nec fructus facit suos, quia non fecit opus » præceptum, quod erat, ut devotè oraret. *Sot. Navar. Reg.* » *Fern. Suar. Bon. et Trull. l.* 1. *c.* 7. *d.* 17. *n.* 6. ubi ex *Nav.* » addit non excusari à mortali eum, qui recitationem Horarum » ita differt, vel ita se componit, ut advertat se somno præoccu- » pandum, v. gr. si Completorium vesperi reservet dicendum in » lecto, sciens se tunc in eo somno solere obrui. Quidam tamen » Doct. paulò ante citati negant eo casu necessariam esse repe- » titionem, eò quòd substantia operis sit impleta, absque circum- » stantia devotionis. Multòque magis, ac probabiliùs iidem » negant obligationem restitutionis; eò quòd ad illam tantùm » teneantur, qui Officium omiserunt, non qui distractè dixerunt. » Vide *Bon. l. c. Less. Laym. et Dian. tr. de Horis, R.* 1 *et* 2. » *Escob. t.* 5 *E.* 4. *c.* 3. *n.* 62. * (*Vide l.* 3. *n.* 669.) *

» 3. Cum recitatione Officii conjungere actiones, quæ nota- » biliter non impediunt, v. gr. induendi, abluendi, veniale est, » si fiat sine causa; aliàs nullum. *Escob. loc. cit. c.* 7. Qui verò » advertenter occupat se in aliqua re incompossibili cum atten- » tione interna, v. gr. in scriptione, et lectione, etc. * (Sive si » attendat ad spectacula, vel ad fabulationes, Pal. Bon. Suar. etc. » cum Salm. c. 3. n. 28.) * graviter peccat, et præcepto non sa- » tisfacit; atque ideo tenetur repetere. *Nav. Suar. Ronc. Trul. n.* 7. »

176. — Ad Officium igitur persolvendum requiritur *Intentio* et *Attentio*. Circa *Intentionem*, certum est non requiri intentionem actualem explicitam, sed sufficere virtualem implicitam, nimirum si de more Breviarium accipias, ut Officium impleas, uti soles, ut communiter docent *Sanch. c.* 1. *dub.* 28. *cum Nav. Conc. t.* 2. *p.* 464. *n.* 2. *Tourn. t.* 1. *p.* 649. *Bon. p.* 2. §. 2. *num.* 22. *Croix. l.* 4. *n.* 1326. *Anacl. p.* 195. *n.* 41. et alii passim. Imò rectè addit *Croix, n.* 1329. non esse opus renovare intentionem ad singulas Horas, etsi aliqua interruptio intercedat, etiam sine causa; quia illa resumptio fit ex prima intentione: imò puto sem-

per adesse exercitè intentionem actualem implendi Officium. Dubitatur autem an satisfaciat Officio, qui recitat sine intentione implendi? Negat probabiliter *Conc. l. c. n.* 5. *cum Nav. Azor. Sylo. Prado, Med. Led. Rodriq. etc.* Ratio, quia ad implenda præcepta requiritur necessariò intentio implendi; si enim tu deberes alteri centum, et conscius debiti centum illi dones, certè non liberaris à debito. Sed probabiliùs affirmant *Suarez in* 3. *D.* 88. *Sect.* 3. (licèt ab aliquo citetur in contrarium) *Pal. tr.* 7. *D.* 2. *p.* 3. *n.* 5. 10. *Sanch. Dec. t.* 1. *l.* 1. *c.* 13. *n.* 16. *Less. c.* 37. *n.* 59. *Croix n.*1330, *cum communissima, Tourn. p.* 649. *cum Vasq. Val. et Pontas, Salmant. c.* 3. *n.* 24. *cum Trull. Tamb. Pelliz. Garc. Henr. etc.* Licèt enim utique is ea caret ob voluntatem non implendi præceptum, jam tamen actu satisfacit. Ratio, quia qui sponte implet opus præceptum, verè exequitur id quod à superiore præcipitur; ad implendum enim præceptum non requiritur ut quis habeat animum implendi, sed sufficit, ut actu præceptum ponat. Nec obstat paritas adducta, nam respondetur cum *P. Suarez*, quòd ibi, cùm obligatio pendeat à voluntate propria, bene potest debitor illam de novo sibi imponere, et non obstante solutione debiti, remanere obligatus; ac cùm obligatio Officii pendeat à voluntate Ecclesiæ, non potest Clericus eam sponte sibi imponere, quapropter dum illam implet, nequit velle non implere.

Circa autem *Attentionem*, hæc potest esse externa, et interna: *Externa* habetur, cùm non ponitur actio incompossibilis cum attentione interiori, ut esset fabulari, scribere, attentè audire alios loquentes, celeriter se vestire, magna applicatione aliquid agere: Secus, ait *Croix l.* 4. *n.* 1336. si actio non exigat magnam animi curam, et si sit aliqua difficultas attendendi cum tali actione, potest compensari per majorem curam attendendi. E converso bene satisfacit, qui ponit actionem satis compatibilem cum attentione interna, ut esset ambulare, se lavare, induere non omnino properanter (cùm Sacerdotes imò teneantur orare, dum se induunt sacris vestibus); item colligere herbas, flores, aut uvas, instruere focum, sternere lectum, pectere caput, respicere collem, flumen, etc.; ita communiter *cum Bus. Bonac. D.* 2. *p.* 2. §. 2. *n.* 12. *cum Nav. Suar. Fill. etc. Tournely t.* 1. *p.* 646. *Conc. t.* 2. *p.* 460. *n.* 7. *Croix n.* 1337. *cum Nav. et Gob.* idem ait *Sanch. ib.* de similibus actionibus, quæ non fiunt valde festinanter. Non permittit autem *Croix l. c.* aptare calamum ad scribendum, sed non immeritò id permittunt *ibid Nav. Caj. et Beja*, si recitans possit in eo retinere attentionem: Rectè enim advertit *Bonac l. c.* quòd aliquæ actiones respectu alicujus fortè sunt distractivæ, respectu alterius non. Communiter autem permittitur, inter recitandum facere necessaria ad ipsam recitationem, ut perquirere Psalmos, Lectiones, etc. dum recitas memoriter, ut *Croix l. c. cum Sanch. Nav. Sylo. et Gob.* Sic pariter satisfacis, si recitas, dum alii fabulantur, canunt etc., modò his seriò animum non applices, ut ait *Croix n.* 1338. Item notant *Sotus, Nav. Tolet. Val. Diana*,

et Gob. apud eumdem *Croix n.* 1339. quòd si exerceas aliquam actionem externam, et non advertas per illam impediri internam, non teneris postea repetere: Hoc tamen intelligendum, si actio de se sit compossibilis cum attentione interna. Præterea, notant *Palaus. D.* 2. *p.* 4. *n.* 6. *et Bonac. D.* 1. *q.* 3. *p.* 5. *n.* 6. cum aliis communiter *ap. Croix. l. c.* non excusari saltem à culpa veniali, qui sine aliqua necessitate Officium diceret in loco distractioni exposito, ut in foro, platea: Imò addit *Bonac. cum Nav. Suar. Molfes. etc.* ex Concil. Basileensi *Sess.* 21. hunc periculo se exponere non satisfaciendi præcepto, nisi is (adderem) magno conatu mentem applicet ad recitationem. Probabilissimè autem satisfacit qui recitat dum Missam audit, *Conc. t.* 2. *p.* 462. *n.* 10. *cum Bus. Suar. Pal. et communissima;* Vide *l.* 3. *n.* 309. Si quis autem vexetur à somno, sed adeo resistit, ut pronuntiet suam partem, et distinctè audiat versiculos alterius partis, bene satisfacit, ut *Sanch. Cons. l.* 7. *c.* 2. *dub.* 33. *n.* 1. *cum Nav. et Leand. p.* 2. *q.* 14. cum pluribus Theologis. Ait tamen *Sanch. cum eod. Nav.* non excusari à veniali: modò (intelligendum) possit recitationem differre ad tempus opportunius.

Attentio autem *Interna* habetur, cùm attenditur ad verba, ad sensum, et ad Deum. Attentio *ad Deum* est quidem omnibus perfectior, nimirum cùm mens elevatur ad Deum, meditando v. g. Divinam Bonitatem, Justitiam etc. aut Mysteria Passionis, ut *Conc. p.* 457. *n.* 3. *Tourn. p.* 651. *et Salm. c.* 3. *n.* 25. *Croix. l.* 4. *n.* 133. cum communi. Sicut etiam gesta B. Virginis Mariæ, aut Sanctorum (ut aiunt *Concina*, et *Croix*), quia hæc proximam habent relationem ad Deum. Ad eam reduci etiam examen conscientiæ dicunt *Salm. ib.* Sed huic non acquiesco. Attentio *ad sensum* habetur, cùm attenditur ad percipiendam intelligentiam verborum. Attentio tandem *ad verba* est, cùm attenditur ad rectè illa proferenda, ne error fiat mutilando, transponendo etc. Et hæc quidem, licèt sit omnibus inferior, tamen bene sufficit, ut dicunt *Less. c.* 37. *n.* 69. *et* 70. *Salm. l. c. Anacl. p.* 199. *n.* 42. *Croix. l.* 4. *n.* 1344. *Holzm. pag.* 218. *n.* 270. *Laym. c.* 5. *n.* 9. et alii communiter: Quidquid dicat *Tournely*, qui ait cum attentione ad verba requiri etiam attentionem ad Deum; sed meliùs dicunt *Laym.* et *Salm.* sufficere attentionem ad verba unà cum intentione generali colendi Deum; idque clarè docet *D. Th.* 4. *Dist.* 15. *q.* 4. *Sol.* 5. ubi dicit: « Primò est attentio ad verba quibus » petimus, deinde ad petitionem ipsam... Et quæcumque earum » attentionum adsit, non est reputanda inattenta oratio; unde » etiam illi, qui non intelligunt petitionis verba, ad orationem » attenti esse possunt. » Rectèque addit *Croix d. n.* 1344. non requiri attentionem ad singula verba, sed sufficere moralem et generalem, qua quis curet bene omnia dicere cum intentione orandi.

177. — Quæritur I. An attentio interna sit necessaria ad implendam rationem Divini Officii? Adest triplex sententia. *Prima* communior et probabilior affirmat omnino requiri, eamque tenent *Sanch. Cons. t.* 2. *l.* 7. *c.* 2. *d.* 28 *Sotus l.* 10. *q.* 5. *concl.* 6,

Caj. in 2. 2. *q.* 83. *a.* 13. *Sav. Horæ num.* 19. *Azor. p.* 1. *l.* 10. *c.* 16. *q.* 6. *Ronc. c.* 9. *Wigandt tract.* 10. *Ex.* 5. *q.* 7. *Anacl. de Hor. C. p.* 195. *n.* 43. *P. Conc. t.* 2. *p.* 443. *n.* 26. qui fusè et perdoctè hanc sententiam tuetur cum *Navar. Gav. Val. Mald. Led. Med.* et aliis innumeris. Diversè autem Auctores hanc primam sententiam probant ex *c. Dolentes, de Celeb. Miss.* Sed ex hoc textu, sapienter ait *Conc. cum Suar.* non bene hanc sententiam probari. Ibi enim nullum fit verbum de attentione interna, sed tantùm præcipitur externa, opposita colloquiis Ecclesiasticorum cum laicis in Choro, quæ colloquia causam dederant constructioni hujus Canonis: unde Pontifex præcepit, quòd recitantes *Officium nocturnum pariter et diurnum, quantùm eis Deus dederit, studiosè celebrent, et devotè.* Et hunc Canonem explicans *Antoninus* 3. *p. tit.* 13. *c.* 4. §. 7. : « Præcipimus, ut unusquisque die » ac nocte dicat Horas suas; intentionem et devotionem in præ» cepto non ponimus, sed gratiæ Dei, secundùm quod ipse dare » voluerit duximus relinquendum: Et hunc intellectum teneas, » quia benigniorem, et quia non debet Ecclesia alicui laqueum » injicere. » Alii probant ex Prop. 14. damnata ab Alexandro VII. quæ dicebat: « Qui facit Confessionem voluntariè nullam, satis» facit præcepto Ecclesiæ. » Ergo (inferunt) bene potest Ecclesia actus internos præcipere. Sed neque præfata sententia hac ratione satis probatur, nam sic non probatur Ecclesia præcipere actus internos, sed tantùm præcipere Confessionem validam, sicut Christus præcepit. Ratio igitur potior est, quia sine attentione interna non constituitur oratio, quæ universè definitur: *Elevatio mentis ad Deum.* Unde, quamvis Ecclesia non imposuerit speciale præceptum positivum attentionis internæ, tamen præcipiendo recitationem Officii per modum Orationis ad Deum colendum, veram præcepit orationem, quæ sine attentione interna non est vera oratio; nec Deus colitur per solam recitationem externam ab iis, qui voluntariè se distrahunt; imò Deus de his conqueritur: *Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè est à me. Matth.* 15. Et è converso in *Jo.* 4. dicitur: *Veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu et veritate.*

Secunda sententia, quam tenent *Salm. tr.* 16. *cap.* 3 *n.* 31. quærit conciliare prædictam primam sententiam cum tertia, quæ tenet (ut infra dicemus) non requiri attentionem internam; et dicit quòd, posito ex una parte quòd attentio ad sola verba sufficiat ad satisfaciendum Officio, et posito ex alia quòd omnino requiratur ad rectam recitationem attentio saltem ad verba cum animo (generali saltem seu confuso) Deum colendi, jam orabit qui tali modo ad verba attendet, cùm non sit incompossibile aliquem ad alia distrahi, et simul attendere ad verba rectè proferenda: unde is bene satisfaciet semper ac per contrariam voluntatem non retractabit propositum attendendi. Sed juxta primam sententiam, quæ requirit attentionem formalem et explicitam, meritò dicit *P. Concina*, quòd qui voluntariè se distrahit, minimè potest attendere ad rectam prolationem verborum; vel ejus

attentio erit adeo tenuis, ut nequaquam pertingat ad debitam attentionis rationem.

Tertia sententia tenet ad satisfaciendum substantialiter præcepto Officii, non requiri attentionem internam, sed sufficere intentionem recitandi cum attentione externa; hanc tuentur *Lugo de Euch. D. 22. ex n. 25. cum Palud. Ang. Med. Durando. Rosell.* item *Coninch. de Sacr. 3. p. q. 83. n. 291. Sylvester v. Missa 2. q. 6. Ang. v. Horæ n. 17. Machad. tr. 21. Docum. 5. Gob. tract. 5. n. 821. q. 5. Croix. l. 4. n. 1342. Tamb. l. 4. c. 2. §. 1. n. 19. Elbel. t. 2. pag. 541. n. 403.* et probabilem vocant *Less. l. 2. c. 37. n. 63. Laym. l. 4. tr. 1. c. 5. n. 10. Sporer de Sacram. à n. 75. Pelliz. tom. 2. tr. 10. c. 6. n. 17. Viva de Rest. q. 7. a. 9. n. 6. P. Zachar. l. 4. n. 1341. et 1342.* et alii plures et hanc quoque expressè tenet *D. Anton.* ut infra afferetur. Ratio 1. quia oratio, ut definitur à Damasceno *l. 3. Fid. Ort. c. 24. et à D. Thom. in 4. Dist. 15. q. 4. art. 2. q. 1. n. 1.* est *Petitio decentium à Deo :* Non repugnat autem posse à nobis Deo repræsentari nostras petitiones etiam cum actuali mentis evagatione; sicut si quis recitaret coram Rege orationem compositam ad aliquam gratiam impetrandam, certè quidem oraret, illam coram Rege recitando, etiamsi esset tunc ad alia mente distractus; Sic etiam recitans Officium, non obstante interna et voluntaria distractione, adhuc potest Deum orare; attentio enim externa conjuncta cum intentione recitandi efficit, ut recitatio Horarum fiat quoad substantiam vera oratio. Et ita non potest negari tenuisse *D. Antoninum l. supra cit.* in explicando textum *in c. Dolentes.* Verba S. Doctoris opus est hîc repetere : « Præcipimus, ut unus» quisque die ac nocte dicat Horas suas : intentionem, et devotio» nem in præcepto non ponimus, sed gratiæ Dei, secundùm quod » ipse dare voluerit, duximus relinquendum. Et hunc intellectum » teneas, quia benigniorem, et quia non debet Ecclesia alicui » laqueum injicere. » Ex quibus verbis patet, quòd sanctus non tantùm expressit textum intelligendum de sola externa attentione, sed ex ratione generaliter adducta, etiam probare intendit Ecclesiam non requirere attentionem internam. Imò *D. Ant.* non solùm asseruit Ecclesiam hanc attentionem internam non præcipere, sed deinde *eod. loc.* §. 8. docuit nec etiam posse præcipere; ibi enim post relatam doctrinam *D. Thomæ*, quòd attentio in oratione semper debeat manere secundùm suî virtutem, sic subdit : « Non tamen requiritur quòd intentio comitetur actua» liter totam orationem... requiritur tamen quòd orans scienter » non distrahat mentem ab oratione; hoc enim non potest esse » sine culpa mortali vel veniali. » Deinde explicat, quòd recitans tunc peccaret mortaliter, quando per contemptum internæ attentionis voluntariè se distraheret vel quando recitaret cum externa quoque distractione. En ejus verba : « Sed si evagatio » est advertenter, et solùm secundùm actum interiorem, licèt » temeraria et gravis foret, non tamen mortale, nisi per con» temptum, quia Ecclesia non habet judicare de actibus meré

» interioribus; propter quòd Minister Ecclesiæ, licèt dicendo » orationem cogitet aliud, non videtur transgressor præcepti ex » natura facti. Si autem evagatio mentis sit ex hoc quòd aliquis » scienter se occupat in actu exteriori, qui non secum patiatur » attentionem, videtur esse mortalis, et directè contra præceptum » Ecclesiæ, de Celeb. Miss. c. Dolentes, ubi præcipitur quòd » Officium celebretur studiosè pariter et devotè. Hoc non ob- » servant, qui occupantes se in actu exteriori scienter sibi atten- » tionem subtrahunt. » Ergo procul dubio supponit *S. Anton.*, attentionem internam neque ab Ecclesia esse præceptam, neque esse de essentia orationis : sed sufficere attentionem externam unà cum intentione priùs habitu orandi; nam aliàs, si attentio interna esset de essentia orationis, illam Ecclesia non solùm potuisset, sed etiam debuisset præcipere.

Et pro hac sententia clarè videtur esse idem *S. Th. in* 4. *D.* 15. *q.* 5. *a.* 2. *Solut.* 4. *ad* 3. *q.* ubi prima fronte videtur stare pro sententia opposita, cùm dicat ; « Dicendum, quòd attentio ac- » tualis requiritur ad orationem aliquo modo, vel ad evitandam » transgressionem in illa oratione, quæ est in præcepto, vel ad » meritum in illa quæ non est in præcepto.» Attamen inferiùs *ad* 2. explicat, quòd illa *attentio actualis*, omnino requisita ad orationem, intelligitur de sola attentione externa, en ejus verba : « Quando aliquis ex proposito mentem ad alia distrahit in orando, » tunc enim sine culpa non est, præcipuè si in aliis sponte se oc- » cupat quæ mentem distrahunt, sicut sunt exteriora opera : et » si ad contrarium meus evagetur, etiam culpa mortalis erit. » Ubi nota S. Doctorem utique distinguere culpam in voluntaria distractione interna, quam ait non esse sine culpa (nempe veniali), ab illa culpa quæ est in distractione externa incompossibili cum interna attentione, hancque culpam dicit esse mortalem. Et ita in hunc locum *D. Th.* exponit *S. Antonin. l. c* dicens : *Unde S. Thomas* (4. *p. Dist.* 15.) « dicit ibi quòd in oratione, si in aliis » sponte se quis occupat in his quæ mentem distrahunt, sicut » sunt opera exteriora, et si ad contrarium mens evagetur, etiam » culpa mortalis erit : exponit idem Petrus, et dicit quòd loquendo » de oratione, quæ est præcepti humani, illud verbum *contrarium* » non refertur ad orationem, quia bona opera exteriora non sunt » contraria orationi, sed est referendum ad attentionem, quando » scilicet se exteriùs occupat, circa aliquid incompossibile atten- » tioni orationis. » Ergo (sicut *S. Antoninus* explicat) Angelicus supponit tunc tantùm deesse orationem, quando apponitur distractio externa per opus incompossibile cum attentione interna, dum tunc solùm in transgressione orationis præceptæ culpam mortalem agnoscit.

Ratio 2. quia, si attentio interna necessariò requireretur ad essentiam orationis, ille qui involuntariè distrahitur, nec etiam officio satisfaceret. Certum autem est apud omnes, quòd per distractionem involuntariam minimè impeditur impletio præcepti recitandi Officium ex *D. Thom.* 2. 2. *q.* 83. *art.* 13 *ad* 3. ubi docet;

» Evagatio mentis, quæ fit præter oppositum, fructum non tol- » lit. » Hoc concedunt adhuc Auctores primæ sententiæ, sed dicunt quòd ille qui sponte se distrahit, actu revocat primam attentionem, et ideo non satisfacit, cùm ampliùs non oret; qui verò involuntariè distrahitur, manet virtualiter attentus, et propterea orat, et satisfacit. Ego tamen fateor imbecillitatem meam, nunquam potuisse intelligere, quomodo possit attentio virtualiter permanere in eo qui distrahitur, licèt involuntariè? Bene quidem intelligo, quòd intentio, cùm pertineat ad voluntatem, quando semel est habita, et non retractatur, virtualiter perseverat in affectu, seu in mediis susceptis, quia hæc media ex illa intentione procedunt: non intelligo autem, quomodo potest dici virtualiter attentus orationi, qui mentem alibi habet occupatam: Rectè dicetur, quòd hic involuntariè distractus post intentionem habitam attendendi, et non retractatam, velit attendere; sed non poterit dici quòd attendat, quando alibi est omnino evagatus; Sicut enim repugnat dici virtualiter intelligere quod legit, eum qui actu non intelligit, licèt habuisset intentionem intelligendi; ita repugnat dici virtualiter attendere, qui actu non attendit. Unde bene concludit *Lugo n.* 39. quòd si ad orationem requireretur attentio interna, is qui esset involuntariè distractus, non effectivè sed tantùm affectivè oraret. In tantùm igitur dicit hunc verè orare, in quantùm intentionem internam priùs habitam orandi conjungit cum externa attentione.

Ratio 3. quia Sacerdos conferens Extremam Unctionem (cujus forma est deprecatoria) cum intentione faciendi quod facit Ecclesia, etsi actu mentem divertat, validè confert; ergo sine attentione interna bene stare potest oratio. Ad hanc difficilem objectionem diversè respondent Fautores primæ sententiæ. Alii apud *Concinam* dicunt, quòd eo casu invalidè Sacramentum conferretur, quia tunc Sacerdos nullam haberet intentionem, nec attentionem; cùm enim quis alio mentem distrahit, utramque actu tractat. Sed hæc responsio nimis debilis videtur, quia ad rationem universalem Sacramentorum exigitur sola prolatio formæ super debitam materiam à ministro habente potestatem, cum intentione faciendi quod facit Ecclesia, juxta illud celebre dictum D. August. *tr.* 80. *in Joan. Accedit verbum ad elementum, et fit Sacramentum.* Et magis patet ex Conc. Florent. in Decreto Fidei Eugen. IV. §. V. ubi fuit sancitum: « Hæc omnia Sacramenta » tribus perficiuntur, videlicet rebus tanquam materia, verbis » tanquam forma, et persona Ministri conferentis Sacramentum » cum intentione faciendi quod facit Ecclesia. » Unde, cùm hæc omnia concurrant, debet dici, Ministrum verba formæ proferentem cum debita intentione in Extrema Unctione, Sacramentum utique validum facere. Aliter respondet *P. Concina,* et ait, quòd in Sacramentis Deus elevat verba Ministri, quamcumque ille perversam habeat intentionem, ad gratiam conferendam; Sed huic opponit *Lugo n.* 30. quòd, si attentio esset de essentia orationis, hac ablata, deesset oratio, et consequenter evanesceret

forma Sacramenti Extremæ Unctionis, quæ est deprecatoria. Replicat *Concina*, quòd eo casu, licèt destruatur oratio moralis, remanet tamen physica, scil. illa externa verborum prolatio, quam ex sententia aliquorum asserit sufficere : ad implendam autem obligationem Officii, dicit requiri, ut oratio sit moralis; et ut oratio moralis sit, exigit essentialem attentionem. Sed huic respondetur 1. sententiam præfatam illorum improbabilem esse, ut probabimus *l.* 6. *n.* 23. ubi dicemus, omnino requiri ad valorem Sacramentorum, ut Minister saltem intendat facere quod facit Ecclesia. Respondetur 2. et petitur : Estne attentio de essentia orationis genericè sumpta, vel tantùm orationis moralis? Si dicis, est de essentia orationis moralis, non autem physicæ, conceditur, quia talis oratio non esset meritoria; at esset satisfactoria, cùm esset vera oratio : Ergo recitans officium voluntariè distractus, careret quidem meritò, sed jam satisfaceret cùm Ecclesia præcipiat absolutè orationem; non autem orationem meritoriam, saltem non constat hanc præcipere. Si verò dicis, quòd attentio est de essentia cujuscumque orationis, debet concedi orationem sine attentione neque moraliter, neque physicè posse dici orationem; attentio enim, si est de essentia cujuscumque orationis, oratio sine attentione erit mera prolatio verborum, non autem oratio, neque moralis, neque physica, cùm deficiat constitutivum orationis. Quapropter cùm de essentia formæ Sacramenti Extremæ Unctionis requiratur, ut sit deprecatoria, juxta illud S. Jacobi, quòd *Presbyteri orent super infirmum*, Sacramentum erit nullum, si formam Sacerdos proferet sine attentione; Etenim posito, quòd forma hujus Sacramenti debet esse vera oratio, et oratio sine attentione non est oratio, non potest Deus elevare ad conferendam gratiam Sacramenti, nisi formam aptam, qualis non esset illa mera prolatio verborum; licèt enim possit efficere Deus, quòd res non apta ad producendum aliquem effectum, illud producat, non potest tamen efficere, quòd sit oratio illa, quæ non est oratio.

His tamen non obstantibus, prima sententia probabilior videtur, saltem ob auctoritatem extrinsecam, et omnino ut tutior consulenda; Sed secundam tum ob Doctorum auctoritatem, quæ non est contemnenda, tum ob rationes non levibus fundamentis innixas, satis probabilis apparet; saltem quia non constat adesse præceptum de attentione interna in recitatione Divini Officii. Unde non auderem ad restitutionem damnare Beneficiarium, qui bona fide Officium recitasset cum distractione voluntaria, et bona fide pariter fructus percepisset, prout ab ea excusat *Croix l.* 4. *n.* 1213. *et ap. ipsum Sotus, Tolet. Azor. B. Med. Garcia, Gobat. etc.* Vide dicta *l.* 3. *n.* 669.

Cæterùm ad scrupulos abjiciendos, et ad animum levandum Horas recitantium, valde refert hîc advertere id quod, communiter D. D. adhuc primæ sententiæ fautores docent nempe, quòd ut dicatur aliquis Officio non satisfacere, non solùm requiritur, ut voluntariè se distrahat, sed etiam ut plenè advertat, se

distrahi, nam aliàs iste, licèt sponte se divertat, non tamen sponte se divertit à recitatione. Ita *Sanch. c. 1. dub. 28. n. 10. et 11. cum Suar. Nav. Soto, et Arm. Conc. p. 451. Croix l. 4. n. 1346. cum Fill. Gob. et Salm. c. 3. n. 42. et Cajet. Summa v. Hora*, ubi ait: « Si quis advertit se cogitare extranea, sed non » advertit quòd ab Officio Divino distrahatur; quamvis volun- » tariè illa meditetur, non tamen voluntariè ab Officio animus » distrahitur. » Bene enim ait *Conc.*, has distractiones esse hominibus impossibile omnes vitare, maximè studiosis, quia hujusmodi exercitia sunt intellectûs, qui, cùm sit necessaria facultas, ex assiduis occupationibus ita inflectitur, ut veluti calcaribus adjectis in suas controversias abjiciatur. Hinc notant *Sanch. n. 13. Salm. n. 43. cum Nav. Caj. et Croix n. 1346.* et alii communiter, quòd, si quis advertens se distrahi, habeat mediocrem diligentiam ad attendendum, nullo modo peccat. Additque *Sanch. n. 10. cum Gers. Margar.* et pluribus aliis, non oportere, ut homo semper tota conetur sollicitudine, quin tolerari possit aliqua divagatio ad caput refocillandum.

Dictum est, *ut plenè advertat*, quia licèt recitans semiplene adverteret ad distractionem, et venialiter peccaret, adhuc tamen substantialiter Officio satisfaceret, cùm prima attentio sive intentio attendendi semper perseveret, donec cum plena advertentia non revocetur; intentio enim cum plena deliberatione priùs concepta non desinit existere, nisi cum alia plena advertentia retractatur. Ita *Sanch. Salm. Croix, et Conc. ll. cc.* Unde infert *Sanch. n. 14. cum Nav. et aliis*, quòd tunc recitans graviter peccaret, juxta sensum primæ sententiæ, quando ex contemptu, vel industria se diverteret: « Quamdiu ergo (sic concludit Cajet. » loco citato) eis non constiterit evidenter se mutasse propositum » vel advertendo et sciendo circa alia vagatos fuisse, credere pos- » sunt suæ obligationi satisfecisse: » Subditque *Croix cum Nav.* quòd non rectè faciunt, qui se occupant in cogitando, an advertant, nec ne; nam hoc ipsum est distrahi.

Remedia autem opportuniora ad repellendas animi distractiones sunt. I. Sub initium formare intentionem Deum laudandi. II. Renovare intentionem ad *Gloria Patri*, vel in principio cujuscumque psalmi. III. Mysterium aliquod Passionis sibi repræsentare. IV. Sensus sedulò custodire, et alia hujusmodi, quæ videri possunt apud *Anacl. et Elbel. ll. cc.*

Pro scrupulosis verò advertit *Croix lib. 4. num. 1350. et 1351.* eos nihil teneri ad repetendum, nisi certi sint mutasse intentionem orandi. Additque *Gob. ib. n. 1354.* quòd si quis pateretur graves anxietates, posset aliquando etiam ei interdici recitatio Officii, donec videatur posse recitare sine tanto incommodo, cùm magnum incommodum excuset per se à præceptis Ecclesiæ.

178. — Quæritur hîc II. An mortaliter peccet, qui recitat Horas existens in peccato mortali? *Adrianus ap. Sanch. l. 7. c. 2. dub. 9.* absolutè affirmat, quia exercet actum Ordinis; licèt dicat satisfacere præcepto. Alii, ut *Medina, et Ledesma ap. eumdem*

Sanch. dicunt tunc peccare mortaliter, quando habet actuale propositum peccandi; quia tunc irrogat Deo magnam irreverentiam, cùm eodem tempore, quo petit beneficium à Deo, intendat illum offendere. *Continuator* autem *Tourn. t.* 1. *p.* 653. *in fin.* censet, quòd si recitans habet desiderium exeundi à peccato, tunc jam piè orat, et satisfacit Officio; si verò habet actuale propositum peccandi, ad minus ait dubium esse an satisfaciat, cùm dubitetur an verè oret. Verior tamen et communior sententia est, quòd iste satisfacit, et non peccat mortaliter ut sentiunt *Sanchez num.* 3. *cum Navar. et Croix lib.* 4. *num.* 1348. *cum Corduba.* Ratio, quia ex una parte recitatio Officii non est actus Ordinis sacri, quamvis imponatur constitutis in sacris: ex alia quamvis iste nihil sibi impetret, cùm tamen oret nomine Ecclesiæ, bene potest obtinere pro aliis. Quòd autem oret nomine Ecclesiæ cum proposito peccandi, non videtur tanta irreverentia, ut damnetur de mortali, licèt non videatur posse excusari saltem à veniali, ut dicit *Croix cum Corduba.* Cæterùm non auderem de peccato ullo damnare alium ex devotione orantem, qui actualem voluntatem peccandi haberet. Aliàs teneremur hos hortari, ut ab omni oratione abstinerent.

179. — Quær. III. An sit licitum recitare Officium in locis immundis? Alii ut *Sot. de Just. l.* 10. *q.* 5. *ar.* 4. *in fin. Viva q.* 3. *ar.* 5. *n.* 5. *Anacl. p.* 191. *n.* 67. *Conc. p.* 491. *n.* 1. *et Spor. p.* 82. *n.* 148. *cum Tamb. et Gob.* sentiunt id esse veniale, si fiat sine causa, quia videtur hoc non carere aliqua irreverentia. Alii verò, ut *Sanch. Cons. l.* 7. *c.* 2. *dub.* 44. *n.* 4. *Salm. c.* 3. *num.* 11. *cum Trull. Angles, Leand. et Diana p.* 10. *tract.* 11. *Res.* 33. *cum Escob. Fausto, etc.* nullam in hoc culpam agnoscunt, quia cùm Deus sit ubique, in nullo loco est irreverentia illum orare: aliàs, si esset irreverentia, nec etiam liceret ullo modo orare mente aut voce in loco indecenti: quod nemo dicit, imò *Apost. ad Tim.* 1. *c.* 1. *v.* 8. inquit: *Volo viros in omni loco orare.*

Quær. IV. An sit culpa non servare situm in recitatione Officii, scil. stando, genuflectendo, juxta Rubricam? Alii negant, ut *Salm. cap.* 3. *num.* 11. *et Sporer p.* 82. *num.* 149. *cum Zeroll.* quia (ut dicunt) id non præcipitur, sed consulitur, et ordinatur majoris devotionis gratia; Et idem tenent *Tol. Bonac. et Fill. apud Croix l.* 4. *num.* 1321., qui dicit in hoc potiùs posse peccari ratione scandali, quàm omissionis. Sed probabiliùs affirmant *Viva q.* 3. *a.* 5. *n.* 7. *et Tournely p.* 646. *q.* 2. quia id præscriptum est in Rubrica; etsi omissio non excedat veniale, ut dicunt *Nav. et Viva l. c.* cùm hæc Rubrica sit tantùm directiva. Hoc autem intelligitur de Choro, nam extra Chorum communiter docent præfati A A. (quidquid aliqui dicant) nullam esse culpam, situm præscriptum omittere; licèt laudabile sit illum servare. Censet autem *Concina pag.* 491. *n.* 2. *et Viva l. c. n.* 6. non excusari à veniali, qui sine causa Officium recitaret recumbendo in lecto.

DUBIUM III.

Quid Clerici possint circa dispositionem fructuum suorum Beneficiorum ?

180. An Beneficiarii sint domini fructuum quoad necessaria sustentationi ? — **181.** An quoad non necessaria ? Vide etiam lib. 3. num. 491. — **182.** Quid notandum circa congruam sustentationem Clerici ? — **183.** Quænam quantitas in vanis expensis censeatur gravis ? — **184.** Quæ teneantur Clerici erogare in usus pios ? — **185.** Quid intelligatur nomine usûs pii ? — **186.** Vide Resolutiones. — **187.** An Clerici possint testari de fructibus Beneficii ? DE ALIENATIONE bonorum Ecclesiasticorum Not. I. De pœnis in alienantes bona Ecclesiæ. Not. II. An possint alienari si talis facultas data sit à donante ? Not. III. Quid veniat nomine Bonorum Ecclesiasticorum ? Not. IV. Quid si alienatio vetita sit à donante ? Et quæ sint causæ justæ alienandi ? Not. V. Quæ solemnitates requirantur ? Et quid, si deficiat causa ? Not. VI. Quæ bona possint alienari sine solemnitatibus, et in quibus casibus ? Not. VII. Quid de Locatione bonorum Ecclesiasticorum ?

180. — « RESP. 2. Clerici Beneficiarii, quoad eam partem » bonorum Ecclesiasticorum, quæ necessaria est ad congruam » sustentationem, et decentiam statûs, ita fiunt domini, ut de iis » possint liberè disponere. Ubi rectè notat *Nav.* hanc congruitatem et decentiam habere latitudinem, et suos gradus, proinde » que si infirmum congruæ sustentationis pretium sint floreni 300, » medium 400, summum 500, Clericus autem infirmo vivat, de » reliquo liberè posse disponere. Ita commun. quia id acquisivit » ut stipendium sustentationis, quasi mercedem operis præstiti. » ❋ (*Vide l.* 3. *n.* 491. *v. III. Idem*) ❋

181. — « Resp. 2. Probabilius etiam est, contra *Nav.* et multos Canonistas, Beneficiarios non regulares (secus enim est de » regularibus, ut ait *Card. Lugo. t.* 1. *d.* 4. *s.* 1. *n.* 2.) absolutos » esse dominos omnium suorum proventuum, ideoque, etsi in » profanos usus expendant, non teneri ad restitutionem. Est » communior inter recentiores, apud *Binsfeld. Mald. et Bon. t.* 1. » *d.* 4. *p.* 4. *ex S. Thom. Sot. Mol.* etc. tum quia fructus faciunt » suos, ut supponit *Trid. sess.* 24. *c.* 12. tum quia alioqui non » possent fructuum dominium in alios transferre (extra pios » usus) omnesque eorum donationes, et contractus essent invalidi, et ut tales à judice declarandi, et bona Ecclesiæ restituenda » quod, cùm nunquam sit factum, præsumi non debet esse faciendum. *Card. Lugo d.* 4. *n.* 1. ❋ (*Sed vide dicta lib.* 3. » *n.* 491.) ❋ Quo non obstante, teneri eos bona Ecclesiastica, congruæ sustentationi superflua expendere in pios usus, tam est » communis sententia, ut *Card. Lugo. d.* 4. *n.* 10. dicat nimis » singularem esse sententiam *Petri Hurt. et Dian.* dicentium, » eos satisfacere, si (seclusis gravibus necessitatibus) erogent in » communibus necessitatibus quartam partem redituum Eccle-

» siasticorum, vel certè dimidium ejus, quod congruæ sustenta-
» tioni superest. Vide *C. Lugo l. c.* ubi plurimis pro se citatis
» *Auct.* ostendit, *Tol. Molin. et Bonac.* malè citari pro contraria
» sententia, imò ipsemet *Hurt. et Dian.* in ea non perstitisse,
» atque nulla vel auctoritate, vel ratione fulciri : ac denique
» suam multis probat, præsertim ex *Trident. sess.* 21. *c.* 5. *de*
» *ref.* ostenditque istam obligationem nasci ex jure non tantùm
» humano, sed etiam divino naturali. Vide etiam *Bonac. l. c. p.*
» 2. *(*Vide l.* 3. *n.* 491. *vers. IV. Major.*)* Porro congrua
» sustentatio Clerici censetur, quæ necessaria est ad statûs, et
» familiæ sustentationem, secundùm conditionem statûs, gradûs,
» dignitatis, qualitatis, et regionis in qua habitat. *Bon. l. c. Mol.*
» *Laym. C. Lugo, etc.* *(*Vide l.* 3. *n.* 491. *v. Q. II.*)* »

Unde resolvuntur hi Casus:

182. — « 1. Congrua sustentatio non est æqualis respectu om-
» nium, quia plus requirit Episcopus quàm Decanus ; Decanus,
» quàm Canonicus ; Canonicus in Ecclesia principali, quàm Pa-
» rochus ; debilis, et tener, quàm robustus, et valens : et quod
» sufficit in uno loco, non sufficit in alio. Quapropter attendi
» debet ad usum aliorum timoratæ conscientiæ in eodem gradu,
» etc. Nec obstat, quòd Beneficiarius emerserit ex humili, quo-
» minus possit statui suo convenientes sumptus facere, ut ex *Mol.*
» docet *Card. Lugo l. c. V. Bann. l. c. n.* 8.

« 2. Nomine congruæ sustentationis etiam intelligitur debita
» hospitalitas, non tantùm in pauperes peregrinos (qui maximè
» commendantur Clericis à *Trid.*), sed etiam urbanos. *Card.*
» *Lugo n.* 66.

« 3. Debita, quæ Clericus contraxit pro sua sustentatione, vel
» ob piam causam, potest solvere ex reditibus Ecclesiasticis : non
» item quæ contraxit ante Beneficium obtentum, nisi sit pauper,
» *ib. n.* 67.

« 4. Potest Clericus ex bonis superfluis licitè in studiis alere suos
» consanguineos, si aliunde non habent ; eò quòd parentes, vel
» nolint, vel non possint alere in studiis, *ib. et Bon. p.* 2. *n.* 13.

« 5. Si habet sorores pauperes, vel filios spurios, ex fructibus
» beneficii dotare licet, si aliunde non potest. *(Imò tenetur
» dotare sororem ex parte Patris, ut dicunt Nav. et Burg. cum
» Croix l. 4. n. 1357. A fortiori tenetur alere Matrem, Croix
» ibid.)* quia naturali jure debet illis alimenta, in quorum locum
» succedit dos. *Mol. Binsfeld.* etc. Cavendum tamen sub mortali
» ne vel illas notabiliter supra statum exaltet, vel hos legitimis
» æquet : etsi nobilis plus possit dare, quàm alius infimæ sortis.
» *V. Laym. l.* 4. *tr.* 2. *cap.* 3. *num.* 4.

183. — « 6. Si bona superflua expendat in usus profanos, v. g.
» in venationes, canes, equos, parasitos, ludiones, luxum, in
» amicos cognatosque ditandos ; etc. (quod intellige de quantitate
» notabili in genere prodigalitatis, quæ longè major est, quàm in

» genere furti) * (Palaus apud Croix l. 4. n. 1358. requirit ter-
» tiam, vel quartam partem : Coninck requirit quartam : Sed
» Croix cum Lugo, et Hann. hoc reprobant, et dicunt vigesi-
» mam partem esse materiam gravem.) * graviter peccat quidem
» non tamen tenetur ad restitutionem : quia est dominus fruc-
» tuum : et consequenter neque is, qui accepit. Ita contra. *Nao.*
» *etc. communiter Doctor alii ex Trid. sess.* 21. *c.* 1. *Azor. t.* 2. *l.*
» 7. *cap.* 8. *q.* 2. Vide *Laym. l.* 4. *t.* 2. *c.* 3. *n.* 4. *Bon. d.* 4. *p.* 2.
» *n.* 9. *et p.* 4. *n.* 1. *etc.* * (Vide *l.* 3. *n.* 492.) *

184. — « Quæres 1. Quæ teneantur in pios usus expendere?
» Resp. Ea omnia, quæ acceperunt sive ab Ecclesia, sive ab aliis
» tanquam procuratores cultûs Divini; non autem illa, quæ vel
» in cultum Divinum oblata non sunt, vel jam ab Ecclesia in
» cultum Divinum sunt expensa. *C. Lugo. d.* 4. Ratio est, quia
» priora habent annexam obligationem Religionis, posteriora
» non : vel si habuerint, ea jam est extincta per expensionem in
» pios usus.

Animadverte hîc doctrinam *D. Thomæ*, 2. 2. *q.* 185. *art.* 7. *ad* 3. ubi ait : « Non omnia bona Ecclesiarum sunt pauperibus lar-
» gienda, nisi fortè in articulo necessitatis, in quo etiam pro re-
» demptione captivorum, et aliis necessitatibus pauperum vasa
» cultui Divino dicata distrahuntur, ut dicit S. Ambrosius; Et in
» tali necessitate peccaret Clericus, si vellet de rebus Ecclesiæ
» vivere, dummodo haberet patrimonialia bona. Vide dicta *l.* 3.
» *n.* 491. *Quær. V.* Addit verò S. Doctor ad 4. Necessitate non
» imminente providendi pauperibus, de his, quæ superfluunt ex
» proventibus Ecclesiæ, possessiones emat, vel in thesaurum
» reponat in futurum utilitati ecclesiæ, etc.

« 1. In profanos usus expendi possunt à Clericis bona patri-
» monialia, eaque quæ hæreditate, industria, donatione, aliove
» modo ut Laici acquirunt, vivendo interim ex Beneficiis. Item
» quasi Patrimonialia, hoc est, quæ acquirunt quidem Clerici,
» non tamen ut reditus Beneficii, sed ut stipendia alicujus Officii
» Clericalis, v. g. ratione concionis, pro Missa, funere, Officio
» defunctorum, administratione Sacramentorum, anniversa-
» riis, etc. *Sanch. C. Lugo l. c. n.* 23. *Bon. p.* 2. *n.* 19. * *(Et hoc*
» *vocat longè probabilius Sanch. Conc. l.* 2. *c.* 2. *dist.* 45. *num.* 4.
» *contra Innoc. cum Sot. Nao. Host. Sylo. Panorm. et aliis*
» *communiter. Vide dicta lib.* 3. *n.* 491. *)* *

« 2. Probabilius est, in profanos usus posse expendi distribu-
» tiones, sive præsentias (ut vocant) quæ Beneficiariis ob præ-
» sentiam in Choro distribuuntur. Ita *Sylo. C. Lugo num.* 24.
» *Bon. p.* 2. *num.* 17. *contra Sanch. etc.* * (Vid. *l.* 3. *n.* 491.) *

« 3. Fructus qui dantur ob Capellaniam, vel Vicariam non
» collativam, sed ad nutum amovibilem, possunt expendi in usus
» profanos; quia non sunt fructus Beneficii (hoc enim confertur
» per collationem Canonicam,) sed bona quasi Patrimonialia.
» Vide *C. Lugon.* 28.

« 4. Probabiliter etiam Pensionarius licitè suam Pensionem

» expendit in usus profanos; quia eam Papa extrahit ex reditibus » Beneficii, et dat alteri qui id Beneficium non habet. *C. Lugo* » *l. c. contra Bonac. etc.* Secus est de eo, qui Beneficium habet » in commendam, quia substituitur loco Beneficiarii, *ib.* » (Vide » *dict. l.* 3. *n.* 491. *vers. Qu. VI.*) »

« 5. Partem, quam Clericus parcè vivendo sibi servat ex con- » grua sustentatione, licitè expendit in usus profanos, quia ex- » pensa est jam ante in usus pios. *ibid. et Bon. d.* 4. *p.* 2. *n.* 14. » *ex Mol.* » (Vide *l.* 3. *n.* 491. *v. III. Idem.*)

185. — « Quæres 2. Quid intelligatur nomine usûs pii ? Resp. » Qui vel ad cultum Divinum, vel misericordiam spiritualem, aut » corporalem ordinatur, v. g. ad cultum templorum, necessita- » tem pauperum, hoc est eorum, qui non habent necessaria sive » ad naturam, sive ad statum servandum; item in usum Religio- » sorum, in Capellanias, Missas, suffragia pro Defunctis, hospi- » talia, etc. » » (Vide *l. n.* 491. *v. Qu. II. et n.* 672.) »

Unde resolves sequentes Casus.

186. — « 1. Si Clericus superflua expenderit in usus profanos, » v. g. emerit sibi bona immobilia, non potest hæc retinere, quia » obligationi bonis iis annexæ non satisfacit : et adhuc potest sa- » tisfacere, cùm bona empta pretio æquivaleant. *C. Lugo n.* 43. » *V. Bon. n.* 20.

« 2. Qui in usum profanum à Clerico bona accipit dono, ex » superfluis, potest excusari à peccato, si eum non induxit ad » talem donationem, neque per eam Clericus redditur impotens » ad superflua expendenda in usus pios. *Card. Lugo*, *num.* 40. » Quia clericus ex patrimonialibus vel quasi patrimonialibus » potest substituere. » (Vide *l.* 3. *n.* 492. *v. Qu. VIII.*) »

187. — « 3. Clerici quidem ex consuetudine, multis locis » recepta, licitè possunt testari de reditibus Beneficiorum, non » tamen, nisi ad causas pias : etsi enim, ubi consuetudo in- » valuit, etiam in usus profanos validè testentur, peccant tamen » mortaliter. Vide *Less. lib.* 2. *c.* 19. *n.* 41. *Laym. l. c. Bon. d.* » 4. *p.* 3. *n.* 2 *et* 5. *Trid. sess.* 25. *c.* 1. *de ref.* et sequitur ex dictis. » Nisi tamen fecerint cum facultate Papæ : quæ, licèt superve- » niat testamento jam condito, facit illud convalescere. Vide » *Sanch. Salm. Dian. p.* 8. *t.* 3. *R.* 99. *supra l.* 3. *t.* 5. *c.* 4. »

De ALIENATIONE bonorum Ecclesiasticorum. (*V. Not. I, p.* 346.)

Circa hujusmodi alienationem refert hîc plura adnotare. Nota I. Quòd Pius II in *Extrav. Ambitiosæ de Reb. Eccl. non alienand.* prohibet sub gravibus pœnis alienari bona immobilia, et mobilia pretiosa Ecclesiæ quæ servari possunt; atque alienationem omnino irritam declarat; Vide *La Croix l.* 4. *n.* 1363. Et idem declaravit Urbanus VIII anno 1624, apud *Delbene de Immun. Eccl. c.* 18. *D.* 1. *n.* 7. idemque dicitur de loco Pio erecto auctoritate Episcopi, ut dicunt *Wading. de Contr. D.* 2. *dub.* 8.

l. 4. et Dicast. apud Croix ibid. Præterea declaravit S. C. Religiosos non posse accipere mutuo pecunias cum solutione interesse ; Vide *Delbene l. c. d.* 1. *n.* 12. Nomine autem *Alienationis* prohibetur etiam permutatio, et transactio super re possessa, si pars ejus sit dimittenda. *Delbene dicto dub. n.* 12. Potest autem remitti caducitas Emphyteusis, *Delbene ib.* Insuper notandum, quòd nomine Alienationis venit etiam permutatio, traditio rei in pignus, et transactio, semper ac relaxatur pars rei jam possessæ ab Ecclesia : quia tunc est vera alienatio ; si autem Ecclesia non possidebat, bene potest Episcopus transactionem facere, ita *Delbene, et Barbosa cum Rebuff. Quaranta, etc.* Pœnæ autem in alienantes bona Ecclesiastica sine debitis solemnitatibus sunt privatio perpetua ab omni Officio, et excommunicatio, *Croix n.* 1369. Ibi tamen advertit *Delbene* cum communi DD. quòd præfata Bulla Pii II. in *Extrav. Ambitiosæ*, quoad has pœnas paucis in locis est recepta ; et quoad obligationem attendenda est consuetudo locorum. Notandum verò quòd *in cit. Extrav. Ambitiosæ*, dicitur *præsumpserit*, unde excusantur ab his pœnis eas invincibiliter ignorantes.

Nota II quòd licèt aliquod bonum donatum sit Monasterio cum expressa facultate illud alienandi propria auctoritate, non potest tamen alienari sine assensu Pontificio, ut ait *Lugo Resp. mor. l.* 3. *dub.* 10. *n.* 2. *et dub.* 12. *n.* 3., quia tunc res acquirit conditionem bonorum Ecclesiasticorum. Sed non immeritò *Croix l. 4. num..* 1364. probabilem putat sententiam oppositam quam tenent *Delbene loc. cit. dub.* 10. *et Bonac. Covarr. Arm. et Quaranta etc. apud Croix num.....* Ratio, quia sicut donans poterat de re disponere, ita etiam poterit donatarius ex illius potestate ; neque res tunc absolutè acquiritur Ecclesiæ, sed tantùm ad beneplacitum donantis : Quod concedit etiam *Lugo*, casu quo donator expressè voluisset, ut res alienaretur, tunc enim certum est nunquam absolutè acquisitam fuisse Ecclesiæ ; Ita etiam neque res dici debet absolutè acquisita Ecclesiæ, quando donata est cum tali facultate alienandi ; Sicut contra, si donator prohibeat posse ullo casu rem alienari, non poterit quidem alienari, etiam cum assensu Pontificio, et justa accedente causa, nisi causa sit talis, ut faciat præsumere consensum donantis, juxta infra dicenda in *Nota IV.* Pariter videtur licitum esse repudiare rem immobilem nondum acquisitam, ut dicunt *Croix l. c. cum Sylo. et Abb. ac Delb. d.* 5. qui tamen *d.* 6. *cum Mol. Barb. Tamb. etc.* ait Prælatum, vel Religiosum non posse repudiare legatum, quia illud acquiritur Ecclesiæ, vel Monasterio etiam ante traditionem, ut habent jura, saltem acquiritur jus ad illud. Contradicunt verò *Sanch. Bon. Rebell. Abb. Menoc. Gob. et alii apud Croix dict. n.* 1364. Quia ante acceptationem Ecclesia nullum jus, aut actionem ad legatum acquirit ; sed verior mihi apparet prima sententia, nam ad validitatem donationis requiritur quidem acceptatio, non autem ad legatum, quod statim acquiritur à legatario post mortem legantis. Permittunt autem *Abbas, Covarr. Molina, Del-*

bene, etc apud Croix loc. cit. posse sine assensu Pontificis hypothecari bona Ecclesiastica; sed probabiliùs contradicunt *Vasq. Rodr. Quarta. etc. ib.* Ratio, quia hypothecatio est vera alienatio.

Nota III. quòd nomine *Bonorum Ecclesiasticorum* veniunt simul jura, et actiones ad immobilia, necnon nomina debitorum, ac servitutes, *Delbene loc. cit. dub.* 12. *Croix l.* 4. *num.* 1365. *cum Wading. et Piasecio.* Nomine autem *Rerum pretiosarum* veniunt vasa aurea, vel argentea, gemmæ, Bibliothecæ copiosæ, *Delbene dub.* 2. *sect.* 1. *et Croix cum Tamb.* Item greges, et armenta totaliter considerata, *Delbene sect.* 4. Item incisio arborum, et sylvarum, si fiat cum deterioratione, ut *Laym. lib.* 3. *tr.* 9. *c.* 10. *n.* 2. *Delbene s.* 5. *et Piasec. Wading. apud Croix.* Venit magna pecuniæ summa donata ac destinata ad emenda immobilia, tunc enim illa censetur quid immobile, *Delbene sess.* 1. *art.... num.* 2. *et Vasq. Fill. Lez. apud Croix contra Wading. et Tiraq.* Etiam demum pertinent ad immobilia annui reditus perpetui, *Croix ibid. cum Wading.*

Nota IV. quòd alienatio bonorum Ecclesiasticorum facta cum causa, et solemnitatibus, valet, etiamsi donans prohibuerit alienationem, quia prohibitio præsumitur facta, si absit causa debita, ut probabiliter ait *Croix lib.* 4. *n.* 1366. *cum Delbene, et aliis.* Causæ autem justæ sunt *Necessitas, vel Utilitas, ex Auth. Hoc jus, Can. de Sacr. Eccl.* Item *Pietas*, putà pro redemptione captivorum, vel alia gravi necessitate sublevanda. Item *incommoditas*, si res alienanda valde distat, etc. Ita *Laym. loc. cit. n.* 3. *cum. Mol. Abb. Sylo. Navarr. etc.* communiter. Item quando magna *convenientia*, ut aiunt *Croix, et Delbene Dub.* 28. Utrùm alienatio facta sine justa causa à Pontifice sit licita et valida? Resp. Si alienatio fiat in aliam Ecclesiam, erit valida, sed non licita. Si verò fiat in usus profanos, erit illicita, et invalida; Ita rectè *Laym. dict. c.* 10. *n.* 11. *cum Nav.* Ratio, quia Papa non est dominus bonorum Ecclesiasticorum, sed administrator, juxta dicta *l.* 3. *n.* 931.

Nota V. quòd debitæ Solemnitates sunt videlicet, 1. Communis consultatio, 2. Consensus Capituli vel Cleri. 3. Consensus Episcopi, vel Superioris Regularis, et etiam Patroni, si alienatur Beneficium patronatum, ut censet *Piacesius*, sed huic contradicit *Laym. cum aliis apud Croix n.* 1366. 4. subscriptio consentientium pro casibus à jure expressis. 5. Consensus Pontificis, sive facultas sacræ C. Vide *Croix l. c.*

Si autem alienatio fit sine causa, censet *Delbene dub.* 20. eam esse invalidam, etiamsi fiat ex consensu Pontificis: Intellige, si fiat in usus profanos, secus si in aliam Ecclesiam, prout rectè ait *Laym. l. c.* Si autem alienatio fit cum sufficienti causa, sed sine solemnitatibus, dicunt *Abbas, Sylo. Angel. Fill. Rodriq. et alii apud Croix n.* 1366. (qui probabile putat) valere pro foro conscientiæ, contra *Covar. Mol. Vasq. etc.* cum *Delbene dub.* 21. qui probabiliùs tenent, jura irritare hujusmodi alienationes ob damni periculum, si solemnitates omittantur, easque dicunt invalidas esse omnino sine assensu Pontificio, cùm assensus ad formam prære-

quiratur. An autem hìc assensus præsumatur concessus per præscriptionem 30 vel 40 annorum Negant? *Quartana, Fachin. etc.* Sed *Croix ib. cum Masc. Dicast. Delb. Ricc.* etc. aiunt probabiliùs esse consensum præsumendum ex generali axiomate, quòd omne factum ritè præsumitur factum, si de jure faciendum erat.

Nota VI. Sine autem causa speciali, et sine solemnitate licitè alienari possunt 1. Res quæ verisimiliter ad triennium sine notabili deterioratione non perdurant, ut fructus, vestes, singularia jumenta, *Laym. d. c.* 10. *n.* 2. *et Piasec. ap. Croix l.* 4. *n.* 1367. 2. Res exigui valoris respectivè ad possessorem, nempe si non attingat ad summam ducatorum centum, ut aiunt *Pal. et Zerol. ap. Croix l. c.* Attamen *Delbene* cum aliis communiter (ut ait *Croix ibid.*) restringunt summam ad 25 scuta, quæ faciunt 40 scuta monetæ Romanæ; Et rectè advertit *Delbene* hujusmodi rem debere esse ab aliis disjunctam, ita ut pretium totius rei non excedat præfatam summam, aliàs posset totum prædium per partes modicas alienari. 3. Res Academiæ, Seminarii, Hospitalis, Confraternitatis, modò non sint erecta auctoritate Episcopi, ut limitant *Palaus, et Delbene apud Croix ibid.* 4. Res ad quam conservandam ejus reditus non sufficerent, ut *Palaus, Bonasp.* Si verò res sit sterilis, requiritur licentia Pontificis, ut dicunt *Quaranta, Bonac. etc.* Sed *Wading.* dicit sufficere consensum Episcopi cum capitulo. 5. Si oportet vendere ad solvendum debitum, pro quo creditor urget apud Judicem, *Abbas, Quaranta, et Bonasp. apud Croix d. n.* 1367. 6. In casu magnæ necessitatis, quæ non permittat expectari consensum Superioris, *Delbene dub.* 1. *n.* 26. *et Croix l. c. cum Quaranta.* Item in casu notoriæ utilitatis Ecclesiæ, si expectato consensu Pontificio transiret occasio. *Delbene dub.* 22. *n.* 2. *et Croix ibid. cum Bald. Boss. et Bonasp.* in his tamen duobus casibus necessitatis, et utilitatis, requiritur saltem consensus Episcopi, ut dicunt *Felin. Abb. et alii cum Carden. ibid.* Verum *Delbene* excipit Regulares exemptos, quos ait tunc non teneri ad Episcopum recurrere. 7. Si donentur bona iis, qui illa retinere non possunt, *Delbene, Barbos. Ricc. et Quaranta.* 8. Si fiat remuneratio pro aliquo Beneficio Ecclesiæ collato, *Barbos. Delbene apud Croix loc. cit.*

Nota VII. Quoad Locationem autem bonorum ecclesiasticorum pertinet, si res fructificet annuatim, non potest locari ultra triennium; si verò fructificet alternis annis, ultra sexennium; si ternis, ultra novennium, ita *Croix l.* 4. *n.* 1368. *cum Less. Azor. Vasq. Coo. Delbene*, etc. Non prohibetur tamen fieri locatio fructuum usque ad vitam Beneficiarii, cùm successor non teneatur stare tali locationi ut *Croix ibid. cum Mol. Paul. Sylo. Abb. Coo. et Delbene.* Putant autem *Fill. Mol. Lugo. Gutrier. apud Croix l. c.* et probabile censet *Delbene* (contra *Wading.*) licitè posse Beneficiarum se obligare personaliter ad locandum fundum denuo post triennium. Item potest revocari locatio post duos annos, non autem priùs, *Pal. Mol. Delbene, etc. apud Croix ibid.* Hìc autem dicta intelliguntur etiam de locatione bonorum cujus-

cumque Loci pii, qui auctoritate Episcopi sit erectus, *Croix ib. cum Pal. et Delbene.*

DUBIUM IV.

Quis sit habitus clericorum; quæ artes, officia actiones iis prohibeantur.

188. Quinam Clerici teneantur ad Habitum, et Tonsuram? — **189.** Quæ artes prohibeantur Clericis? — **190.** Quæ Officia? — **191.** Quæ actiones? *(V. Not. II, pag. 346.)*

188. — « RESP. 1. Clericos majoribus Ordinibus initiatos, vel » etiam minoribus, si habeant Beneficium, quoad habitum obli- » gari ad ferendam tonsuram, et vestem Clericalem, quæ non » debet esse virgata, in qua diversi coloris virgæ ducantur, nec » partita, seu dissecta.* (*Circa habitum et tonsuram vide dicenda* » *de Sacr. Ord. lib.* 6. *n.* 825.) *

189. — « Resp. 2. Quoad artes, prohibentur macellariorum, » tabernariorum, joculatorum, quorum etiam ludis, uti et hasti- » ludiis prohibentur interesse. Item medicorum, aut chirurgo- » rum, ubi opus est incisione, aut adustione; nisi, ut habet *Nav.* » erga pauperes, aut propinquos, aut in necessitate. * (*Vide l.* 7. » *n.* 384. *in fin. ad V. et n.* 385.) *

190. — « Resp. 3. Quoad Officia, prohibentur (si sint Benefi- » ciati, vel initiati sacris) Officium Judicis in causa sanguinis; Ad- » vocatorum, Patronorum, Tabellionum, seu Notariorum in placi- » tis sæcularibus. Quod addo, quia in specialibus quibusdam casi- » bus hæc licent; v. g. advocare pro Eccles., pro personis conjunctis » et miserabilibus. Ratio autem est, quia Clericus non debet se » immiscere negotiis sæcularibus. *Sayr. l.* 12. *c.* 25. *n.* 6. qui tamen » concedit instrumenta ab eo facta valere (*Bonac. to.* 2. *in præc.* » *dub.* 10. *qu.* 3. *p.* 4. *Laym. l.* 1. *t.* 5. *c.* 8. *n.* 3.) et notat consue- » tudine inductum esse, ut Officio Cancellarii, consiliarii, imò » etiam Judicis fungi possint in causis civilibus. * (*An autem* » *Clericus possit exercere Officium Administratoris bonorum,* » *vulgo* Fattore? *Vide l.* 3. *num* 838. *vers. Valde refert.*) *

191. — « Resp. 4. Quoad actiones prohibentur arma portare, » nisi in itinere, tabernas intrare, venationi clamorosæ vacare, » quod addo, quia venatio sine strepitu, recreationis causa, per- » mittitur * (*Vide dicta l.* 3. *n.* 606.) *; accipitres, vel falcones » alere pro venatione; aleis, aut taxillis ludere; mercaturam, » aut negotiationem lucri causa (non tamen necessitatis) exer- » cere* (*Vide dicta l.* 3. *n.* 831. *et seq.*) *; cohabitare mulieri, nisi » sit mater, soror, amita, aut certè talis, quacum nullum periculum » aut scandalum immineat. *Less. l.* 2. *c.* 5. *d.* 9. *n.* 40. *Caj.* tamen » *v. Clericus*, contra *Ang. et Nab.* docet, horum et similium » transgressionem non esse mortalem, si absit temeritas, contu- » macia, contemptus, et scandalum. Vide *Laym. l.* 5. *t.* 9. *c.* 12. » *num.* 2. *et* 3. Nec refert, quòd transgressor sit excommunican-

» dus, quia hæc pœna est sententiæ ferendæ, quam nonnisi con-
» tumax post monitionem incurrit. Quod tamen universim *Nav.*
» putat esse laxius, maximè cùm Canones utantur verbo, *præci-*
» *pio*. Unde ait esse mortale, si habitum, vel tonsuram non ges-
» tent. Quod restringit *Bonac. d.* 8. *de Sacr. q.* 1. *p. ult. n.* 8.
» si sint initiati majoribus Ordinibus, aut habeant Beneficium,
» et tonsuram, vel habitum longo tempore, absque justa causa,
» non gestent, tunc enim dicit peccare mortaliter; citatque pro
» se *Reg. Nav. Vasq.* Negant tamen *Sylv. et Laym. l. c.* si non sit
» notabilis excessus supra loci consuetudinem. Negotiari verò
» esse mortale, concedit idem *Laym. l.* 3. *tom.* 4. *c.* 17. et alii
» commun. Sed de hoc vide supra *lib.* 3. *cap.* 3. *d.* 8. de Emptione
» et Venditione. (Tom. 3. pag. 54. et seqq.) »

CAPUT III.

DE STATU, ET OFFICIO PERSONARUM SÆCULARIUM QUARUMDAM, ET PRÆSERTIM JUDICIALIUM.

DUBIUM I.

Quæ requirantur ad legitimum Judicium?

192. — RESP. Hæc tria. Primum est *Jurisdictio*, sine qua sen-
» tentia nulla est. * (*Nisi adsit titulus coloratus, et error com-*
» *munis, ut communiter Salm. Append. de Offic. etc. in fine tom.* 3.
» *num.* 14. *ex l. Barbarius, ff. de Offic. Prætor.*) * et peccatur
» mortaliter, ut ex *S. Th.* 2. 2. *q.* 60. habet communis : quare peccat
» Judex secularis, si personas, aut causas merè ecclesiasticas ad se
» trahat; utì et ecclesiasticus, si merè civiles, nisi fortè per acci-
» dens, ob defectum justitiæ in foro seculari, aut nisi sint causæ
» miserabilium personarum. Porro, quæ causæ dicantur merè
» civiles, quæ Ecclesiasticæ, quæ mixtæ, nosse oportet judices
» et jurisperitos, potestque videri apud *Laym. l.* 4. *c.* 2. *Card.*
» *de Lugo d.* 27. *sect.* 3. (V. not. III, pag. 346.)

193. — « Secundum, *Rectus processus*. v. g. ut citetur Reus
» et audiatur, etc. nisi fortè expediat aliquando, cùm delicta sunt
» atrocia, in flagranti crimine deprehensos subitò plectere, vel
» in criminibus exceptis communem procedendi modum mutare :
» nam Judici Supremo (dummodo crimen sit publicum) ali-
» quando licere, sine citatione, defensione, et omni processu,
» Reum morti adjudicare, eò quòd factum notorium et publicum
» sit loco accusatorum, et testium, neque reo jus defendendi se in
» judicio relinquat, docent *Nav. c.* 25. *n.* 10. *Less. Fill. Bonac. d.*
» 10. *in præcept. q.* 2. *p.* 2. *n.* 5. Vide etiam *Card. Lugo d.* 37. *s.*
» 5. *Trull. l.* 8. *c.* 1. *d.* 13. Ubi tamen notandum, quod, etsi talia
» crimina excipiantur à communi dispositione legis positivæ, et
» juris communis, non tamen legis, seu naturæ; ideoque graviter
» peccare Judicem, qui in tali processu, v. gr. contra sagas,

» quidvis licere putat. Vide *Cautionem criminalem c.* 17 18, » 37. *et seq.*

194. — « Tertium, *Recta intentio*, ut scilicet procedatur ex » intentione justitiæ. Unde, si judex procedat ex odio, aliove fine » malo, v. g. ob inanem gloriam, peccabit, non quidem contra » justitiam, sed caritatem, aliamve virtutem mortaliter aut » venialiter, prout finis illius mortalis, aut venialis erit. *Bonac.* » *to.* 2. *d.* 10. *q.* 2. *p.* 3.

DUBIUM II.

DE POTESTATE ET OFFICIO JUDICIS.

ARTICULUS I.

Quid requiratur in Judice.

195. — « Resp. 1. Præter tria dicta superiore dubio, requi- » ritur scientia, qua sciat suo munere rectè fungi. Ita commun. » Doct. *et Bonac. d.* 10. *q.* 2. *p.* 3. Ratio est, quia quilibet te- » netur scire ea quæ pertinent ad proprium Officium, et sine » quorum cognitione munus suum, et Officium exercere non » potest. »

Unde resolvuntur sequentes Casus :

« 1. Petens, aut suscipiens Officium Judicis, *idem est de* » *Medico et Chirurgo*, ut vid. infra *d.* 7. quo indignus est, ita » ut probabile sit, inde notabile damnum proximi secuturum, » peccat mortaliter. *Nav. c.* 25. *S. Anton. C. de Lugo. d.* 37. » *n.* 1.

« 2. Judex carens necessaria scientia non debet absolvi, nisi facta » renunciatione Officii, vel nisi firmum habeat propositum re- » nunciandi. Ita *S. Th.* 2. 2. *q.* 76. *a.* 2. *Caj. Clavis. reg. l.* 12. » *c.* 13. *n.* 2. *Regin. l.* 25. *n.* 675. *Nav. c.* 25. *Farin.* 3. *part. q.* 3. » *art.* 16. Ratio est, quia nullus potest Officium, cujus munia » obire non potest, retinere, præsertim cum damno, vel periculo » proximi.

« 3. Si Judex ex magna imperitia malè judicet, tenetur ad in- » teresse Parti læsæ, et ad expensas litis; uti etiam, quotiescum- » que notabile damnum, sive in substantia litis, sive in super- » fluis expensis, propter ejus culpabilem ignorantiam, partibus » accedit; *Bonac. Card. Lugo ll. cc.* * (*Est commune cum Salm.* » *de Offic. cap.* 1. *n.* 58. *Quidquid dicant reliqui Jurisperiti.*) *

« 4. Si Judex agnoscat errorem à se (etsi sine gravi culpa) » commissum in præjudicium litigantis, tenetur, si potest citra » infamiam, impedire errorem, v. g. monendo occultè partem » læsam, ut sibi appellatione, vel aliter consulat. Quia id per- » tinet ad debitam muneris executionem. *De Lugo l. c. n.* 3.

196. — « Resp. 2. Judex tenetur causas judicare, et celeriter

» expedire, quia ex Officio tenetur cuique tribuere suum; quod » non facit si sententiam sine justa causa differt. »

Unde resolvuntur sequentes Casus :

« 1. Judex mortaliter peccat contra Officium suum, differendo » valde notabiliter causarum expeditionem, sine justa causa. *Sylv.* » *v. Judex, q.* 12. *Clavis Reg. c.* 12. *n.* 8. *Nav. c.* 25. *n.* 14. *etc.* » *cum Bon. d.* 10. *q.* 2. *p.* 3.

« 2. In casu dicto, idem Judex tenetur parti læsæ damna, et » expensas, quæ ex iniqua dilatione secutæ sunt, restituere : quia » est earum injusta causa, *ibid. Auct. ll. cc.* »

An autem Judex possit accipere pecuniam ad expediendam causam alicujus præ alia? Dicit *Laym. l.* 3. *sect.* 5. *tr.* 4. *c.* 4. *n.* 9. spectato jure naturali, non audere id damnare, quia illa nov bligatio, quam suscipit est pretio digna. Sed verius contradicunt *Salm. l. cit. n.* 66. quia Judex ex justitia tenetur cito expedire causas eorum, qui æquale jus habent ad expeditionem nisi extraordinarium susciperet laborem, ad quem ex vi sui muneris non teneretur. (*V. Not. IV, pag.* 346.)

« 3. Si Judex in exequenda causa, et proferenda sententia, » negligens aut iniquus sit, non tantùm parti læsæ, sed interdum » etiam Fisco tenetur; v. g. si mulctam pecuniariam, quam ex » consuetudine, vel lege communi debebat imponere reo, sine » causa remisit. *S. Thom.* 2. 2. *q.* 67. *art.* 4 *ad* 3. *Syvl. v. Pœna.* » *q.* 28. *Salm. Laym. l.* 3. *t.* 2. *c.* 5. *n.* 7. contra *Azor.* * (*Et cum* » *Azor. probabiliter sentiunt Lugo de Contr. D.* 36. *n.* 97. *cum* » *Less. Salas, et. Salm. de Offic. c.* 1. *n.* 31. *et de Leg. c.* 2. *n.* » 76 *cum Gregor. Martin. ad nihil teneri Judicem, si ad mulctam* » *reus nondum sit condemnatus. Ratio, quia ante sententiam nullum* » *Fisco jus acquiritur ad pœnam; hinc, si Judex injustè reum ab-* » *solvit, peccat contra justitiam legalem, non commutativam.* » *Dicus autem Thom. l. c. loquitur tantùm de pœna corporali, et* » *de damno Reip. eventuro ex injusta remissione. Vide dicenda de* » *Accusatore num.* 237.) (V. Not. V, pag. 346.)

ARTICULUS II.

Quid Judici servandum circa Inquisitionem.

197. Quibus modis possit procedi contra Reos? — **198.** In quibus Judex possit instituere Inquisitionem Generalem? Et in hac ad quid teneantur Subditi? — **199.** Quando Judex possit procedere sine Accusatore? — **200.** Quando possit Judex inquirere in particulari? — **201.** Plura notanda de Judice procedente per Inquisitionem.

197. — « TRIBUS modis procedi potest contra criminosos. » 1. Via accusationis, cùm est aliquis actor, qui spondet se objecta « probaturum. 2. Via denunciationis, cùm deferens crimen non « vult suscipere onus probandi. 3. Via inquisitionis, quæ est

» triplex. 1. Generalis, quando in genere quæritur an leges ser-
» ventur. 2. Specialis, quando de certa persona, et certo crimine
» quæritur. 3. Mixta, quando vel sola persona, vel crimen solùm
» est speciale, ut si quæratur quis Caium occiderit.

198. — « Resp. 1. Judex sine ulla data occasione, ex solo Of-
» ficio suo, potest instituere inquisitionem generalem, in qua
» tamen ejus potestas non extendit se ad occulta elicienda, de
» quibus nulla est fama. Ratio prioris est, quia id necessarium est
» Reip. nec cuiquam fit injuria. Ac, licèt quorumdam scelera
» detegantur, id fit per accidens, præter intentionem; cui in-
» commodo bonum commune prævalet. Ratio posterioris est, quia
» inde maxima sequerentur incommoda. *Farin. Less. lib. 2. tr.*
» *28. dist. 13.* »

Undè resolves :

« 1. In hac Inquisitione, subditus etiam rogatus sub juramento
» non tenetur, imò nec potest prodere criminosum occultum :
» *Laym. l. 3. t. 6. c. 2. Less. loc. cit.* (*Est commune cum Salm.*
» *App. de Offic. cap. 1. n. 150. cum Trull. Fill.*)

« 2. Si talem revelet, peccat contra justitiam (nisi fortè cede-
» ret non tam in pœnam, quàm certam ejus, qui deliquit, emen-
» dationem, vel ad grave malum ab aliis avertendum) : cùm
» enim crimen, ut ponitur, probari non possit, ac proinde ex ejus
» revelatione non possit aliud sequi quàm infamia, nullum ha-
» bet jus revelandi. *Laym. ib. et t. 3. p. 2. c. 4.*

« 3. Si hac inquisitione ex revelatione duorum, vel trium de-
» prehendatur alicujus criminis auctor, potest per tales testes
» contra illum procedi, ut habet praxis communis. *Laym. p. 2.*
» *t. 3. c. 4. n. 12.* »

199. — Revera Judex nullum condemnare potest sine accu-
satore, ut communiter *S. Th. Caj. Sanch. Sot. Less.* etc. cum
Salm. Append. de Offic. in fine. t. 3. c. 1. n. 47. » Sed dicitur ali-
quando sufficere accusatorem virtualem, qui adesse censetur.
I. Quando adest notorietas criminis, ita ut probabiliter negari haud
possit; in quo casu dicitur in *c. Ad nostram, 2. De Jurejur. Manifesta*
accusatione non indigent, nec in eis ordo judiciarius observandus.
Vide *Salm. n. 48.* II. Quando adest infamia publica judicialiter
contestata, saltem per duos testes; vel clamorosa insinuatio, id
est rumor multorum de crimine. Hæc tamen infamia sufficit tan-
tùm ad inquirendum, *Salm. n. 49.* An autem ad inquirendum suf-
ficiant indicia occulta, scilicet quæ particularibus personis nota
sint, vel an requirantur manifesta, id est nota majori parti Populi
sive Collegii, aut Viciniæ, aut majori parti hominum graviorum
illius? Primum tenent *Sot. Azor. Nav.* apud. *Salm. de Offic. c. 1. n.*
115. Secundum tenent *Salm. ex num. 119.* cum *Less. Suar. Sanch.*
et communiter. III. Quando crimen patratur coram Judice, aliis
adstantibus; maximè, si Judex sit in actu ministrandi justitiam,
Salm. n. 50 et *51.* IV. Quando delictum est contra Remp. vel
Regem, prout in crimine hæresis, vel læsæ Majestatis; quando

delinquitur in Ecclesia contra Ecclesiasticos; quando intenditur vitari electio indigni, aut impedimentum matrimonii; quando reus confessus sit coram pluribus, aut judicialiter coram duobus testibus; quando quis est accusatus; quando adest semiplena probatio, id est unus testis omni exceptione major; quando crimina sunt connexa; quando invenitur occisus Dominus (tunc enim inquiri potest contra famulos); quando crimen pendet in futurum, et quando denunciat Minister Fiscalis, ut *Sylo. S. Antonin. Fill. etc. contra Sanch.* etc. et utramque esse probabilem aiunt *Salm. c. 1. n. 143.* In his omnibus casibus potest procedi ad inquirendum sine publica infamia, aut rumore, et aliquando etiam ad sententiam. Vide *Salm. n. 53. et ex n. 132.*

200. — « Resp. 2. Quando crimen est manifestum, et ignoratur » auctor, licet Judici quærere in genere quis fecerit; *(Ut *Sanch.* » *Vill. Trull. cum. Salm. ibid. n. 144. contra Caj. etc.*) * non » tamen in particulare, v. g. an Petrus fecerit, nisi infamia aliqua, » aut indicia præcesserint. Pars prior patet, tum ex praxi Judi» cum, tum ex incommodis contrariis. Ratio posterioris patebit » ex sequentibus. » Vide *Bon. d. 10. in. 8. præcept. q. 2. part. 5.* »

Communis est sententia cum *Bus.* quòd, nulla præcedente infamia, aut clamorosa insinuatione ut supra, non possit Judex inquirere in particulari (licèt possit in genere). Et tunc, si testis ab eo interrogatur, potest iste, imò debet reum celare, ut *Bus. n. 1. et Salm. de offic. c. 1. n. 150.* cum aliis communiter. Si tamen testis sponte reum manifestaret, tunc probabiliter posset Judex per inquisitionem contra reum procedere, ut *Sot. Less. etc.* Quia Judex ex vi Officii rite procedit contra reum, qui sine suo dolo jam est juridicè cognitus; secus verò, si Judex notitiam rei à teste injustè extorserit, ut *Salm. ib. n. 158.* cum *Nav. Sanch. Less. c. 1. et communi.*

201. — Notandum I. quòd Judex procedens per inquisitionem etiam crimine probato, pœnam diminuere debet; intelligitur hoc tamen de Judice Ecclesiastico, non seculari. Ita *Salm. de Offic. c. 1. n. 158.* Et intelligitur, nisi crimen sit tale, quòd per illud incurratur irregularitas, ut *Salm. n. 150.*

Notandum II. quòd Prælati nequeunt inquirere contra Religiosos in dubio an adsint indicia sufficientia ut supra ad inquisitionem; quia in dubio possidet illorum fama, quæ per inquisitionem inde deturparetur; intellige tamen, nisi immineat periculum damni communis, tunc enim prævalet jus Religionis. Ita *Bon. Rodr. Salm. de Offic. c. 1. n. 157.*

Notandum III. quòd ad inquisitionem specialem plura requiruntur: I. Probatio corporis delicti, nisi sit crimen difficilis probationis. II. Accusator; saltem virtualis, ut supra *n. 199.* III. Probatio loci, temporis, etc. IV. Judex competens. V. Ut fiat inquisitio, antequam sint transacti viginti anni à die criminis. Vide hæc, et alia apud *Salm. de Offic. c. 1. n. 159.*

Notandum IV. quòd processus per Inquisitionem (etiam in causis Religiosorum) sic efformandus est; I. Eligendus est à

Superiore Secretarius Actorum. II. Examinandi sunt per distinctos articulos, præstito juramento. III. Si ex testibus nulla semiplena probatio habeatur, nondum reus potest legitimè interrogari, nec, si interrogatur, ipse tenetur respondere, nisi (ait *Suar.*) sufficienter infamia sit probata, et alia gravia indicia accedant. IV. Demum, si reus fatetur delictum, proceditur ad sententiam; si non, proceditur ad eum convincendum, vel ad torturam, si ille vehementer sit de crimine suspectus. Hæc, et alia apud *Salm. d. c.* 1. *ex n.* 167.

« Resp. 3. Ut Judex faciat inquisitionem specialem, debet » saltem regulariter præcedere infamia, vel quid æquipollens, » quod justam det causam. Ratio est, tum quia alioqui diffamaret » sine causa, tum quia Judex procedere debet ex scientia publica, » quam non habet, nisi per accusationem, vel confessionem Rei, » vel evidentiam facti, vel per infamiam; ad quam non sufficiunt » duo testes, qui jurent se vidisse crimen, admitti, quia adhuc est » occultum : sed requiritur ut rumor sit sparsus per majorem » partem Communitatis, id est Civitatis, Viciniæ, vel Monaste- » rii, neque à maledicis sit exortus, etsi hac in re tutum sit sequi » praxim communem bonorum virorum, et Rerumpub. ut habet » *Laym. l. c. et Less. d.* 15. *n.* 19. ex aliis *Bon. l. c.* »

Unde resolves Casus :

« 1. Antequam Judex procedat ad inquisitionem specialem vi » infamiæ, ipsa infamia priùs examinari debet, et probari per » testes, saltem per duos, qui nominent personas, à quibus id » publicè audiverint. *Navar. Rub. de Jud. Trull. l.* 8. *c.* 1. *d.* 17.

« 2. Judex infamatum de uno crimine, v. g. adulterio, non » potest interrogare de alio de quo non est infamatus, v. g. furto; » quia esset inquisitio specialis sine prævia infamia; *Salon. Caj.* » *Trull. l.* 8. *c.* 1. *d.* 18. nisi tamen crimina sint connexa, vel » unum sit circumstantia alterius. *ibid. et Sanch.* 2. *p. cons. l.* » 6. *c.* 3. *d.* 21.

« Dixi in resp. *Regulariter*, quia ad specialem inquisitionem » non requiritur infamia prævia in casibus certis, quos vide apud » *Less. l.* 2. *c.* 29. *d.* 15. *Bon. tom.* 2. *d.* 10. *p.* 5. *Sanch.* 2. *p.* » *cons. l.* 6. *d.* 19. *Trull. l. c.* »

ARTICULUS III.

Quid liceat Judici circa quæstiones, sive torturam.

202. Quæ requirantur, ut possit procedi ad torquendum Reum? — **203.** Usquequo possit Reus torqueri? — **204.** An semel tortus possit iterum torqueri? (*V. not. VI, pag.* 347.)

202. — « Resp. 1. Ad torquendum reum (si tamen torqueri » potest) requiruntur alicujus gravis criminis ea saltem indicia » quæ faciant semiplenam probationem, id est, reddant rem

plus quàm probabilem; qualia habentur, v. gr. testis unus omni exceptione major, Rei confessio extra judicium, item probabiliter etiam assertio duorum, vel trium criminis sociorum in criminibus exceptis, præterquam veneficii (in quo an ex sola enuntiatione complicum, et quomodo procedere liceat, vide *Sanch. t.* 3. *d.* 4. *de Just. d.* 2. *et* 3. *Laym. l.* 3. *t.* 6. *c.* 5.); item fama publica à viris honestis orta, ac per testes probata; quæ alterius judicii adminiculo (nam fama sola non probat, sed habet se instar accusatoris) *Laym. l.* 3. *t.* 6. *c.* 5. *n.* 9. ex variis. Ratio responsi est, quia tortura instituta est ad subsidium probationis, quando argumenta, et indicia sunt valde efficacia, et sic plena probatio eliciatur: nam confessio rei (si eam racet extra torturam, maneatque in ea usque ad sequentem em) ex semiplena probatione facit plenam. *Less. l.* 2. *c.* 29. 18. *Delr. l.* 5. *s.* 3. *Laym. l. c.*

Dixi in responsione, *si tamen torqueri potest*, quia quædam ersonæ prohibentur torqueri, nisi in criminibus exceptis: tales unt viri in magna dignitate constituti, Officiales Principum, rbium Gubernatores, Nobiles Equestris Ordinis, Milites, Doctores, eorumque liberi, item impuberes, senes, memoria acillantes, prægnantes, et nondum confirmatæ è partu. *Delr.* s. 9. *Binsf. c.* 6 *C. de Lug. d.* 37. *s.* 14.

Unde resolves:

« 1. Peccat Judex graviter, si non priùs omma alia media miora detegendæ veritatis tentet, quàm ad torturam descendat.

« 2. Tortura simpliciter abstinendum est, quando adest plena probatio criminis, quia ad hanc ordinatur tortura. *Nav. Less. l. c.*

« 3. Insufficientia ad torturam indicia sunt: si cadaver occisi sanguinet ad præsentiam alicujus, si sagæ non possint lacrymari. Item illicita est probatio per aquas, etc. de quibus vide *Del. l.* 5. *Less. num.* 156. *Trull. l.* 8. *c.* 1. *d.* 21. 4. Peccant Judices, qui in causis criminalibus, aut notabilis infamiæ, reum comprehensum, antequam habeant probationem contra ipsum, juramento astringunt ad dicendam veritatem de omnibus pertinentibus ad causam, ob quam comprehensus est. *Nav. c.* 18. *n.* 41. *et c.* 25. *n.* 36. Additque idem esse, si (etsi sine juramento) minis, terroribus, tormentorum ostensione hominem turbent, et implicent, ut sibi contradicens circumstantiam aliquam revelet, qua convincatur, et puniatur. Vide *Card. de Lugo. d.* 40. *n.* 1.

« 5. Si Judex extorserit confessionem per injuriam, v. g. si extorserit exemptos, si sine sufficientibus indiciis, si dolo malo, mendaciis, ficta impunitatis promissione induxerit ad fatendum, vel aliter (sive quoad substantiam, sive quoad modum) notabiliter excesserit in tortura, confessio nulla est, nec potest ex ea procedi: imò tenetur Judex ad compensationem dam-

» norum, ut docet *C. de Lugo. d.* 37. *s.* 14. *n.* 157. *V. Less. c.* 19. » *d.* 18. *Laym. l.* 3. *t.* 6. *c.* 5. ubi etiam dolos bonos, quos *Del.* » suggerit Judici, planè rejicit. Vid. *Tann. t.* 3. *d.* 2.

« 6. Licèt reus confessionem injustè extortam postridie ratifi- » cet, nihilominus Judex non potest procedere ad punitionem rei, » vel complicis occulti : quia, cùm confessio fuerit irrita, conse- » quenter etiam ratificatio ex ea orta, ex *l. penult. ff. de Quæst.* » atque adeo etiamsi cognitio per illud medium parta est injusta. » *Nav. Salon. Less. Sayr. Trull. l. c. disp.* 10.

203. — « Resp. 2. Graviùs torqueri potest, contra quem gra- » viora sunt indicia, non tamen ita, ut moraliter sit impossibile » tormenta sustinere, habita ratione personarum. Unde si hîc » excedatur, confessio extorta erit involuntaria, et habenda pro » nulla ; etiam si extra tormenta coram judice ratificet, metu novæ » torturæ. *Laym. c.* 5. *n.* 11.

204. — « Resp. 3. Semel tortus, si nihil est fassus iterum tor- » queri non debet, nisi nova criminis indicia superveniant : quia » per torturam priora elisit. Si verò crimen in tortura fassus, » extra eam revocet coram Judice, repeti tortura potest : tum » quia indicia manent in suo vigore, tum ob inconstantiam. Si » verò tertiò tortus, ac confessus tertiò retractet, absolvendus est : » quia præsumendum est, vi tormentorum coactam fuisse con- » fessionem, ideoque nullam. *Less. c.* 17. *d.* 7. Excipiunt quidam » si indicia sint gravissima, quæ violentam præsumptionem pa- » riant, crimen malitiosè à reo negari. *Laym. l. c. V. Card. de* » *Lug. d.* 37. *n.* 157. *Dian. t.* 3. *tr.* 6. *R.* 16. *et.* 23. *Trull. l. c.* » Vide infra hîc *d.* 6. *et* 7. An, quando, et quomodo Judex possit » interrogare reum de complicibus. Vide *Trull. l.* 18. *c.* 1. *d.* 22.

ARTICULUS IV.

Quid servandum Judici circa sententiam, et pœnam.

205. Quandonam Judex inferior possit pœnam relaxare, vel minuere ? Quid, si Judex sit supremus ? — **206.** An possit Judex judicare in causa, ubi fuit Advocatus ? — **207.** An possit damnare nocentem, qui juridicè est innocens ? — **208.** Quid, si sciat innocentem, et probatus sit nocens ? — **209.** Quid facere debeat Judex, si utrinque sententiæ sint probabiles ? — **210.** Plura notanda super hac materia. — **211.** An liceat Judici accipere munera à Litigantibus ? — **212.** An peccent munera dantes Judici, vel ejus Ministris ? — **213.** Quibus pœnis puniendus Judex ob munera iniquam ferens sententiam ? — **214.** Ad quid teneatur Judex ferens injustam sententiam ? — **215.** An sententia injusta obliget in conscientia ? — **216.** Ad quid teneatur Judex, qui munera accepit ? — **217.** Quid possint accipere Commissarii, sive Executores ?

205. — « Resp. 1. Judex debet judicare secundùm leges. Unde » inferior Judex ordinariè non potest pœnam relaxare, vel mi- » nuere, esiamsi actor consentiat, nisi aliquando ad bonum Reip.

» aliud necessarium esse dictaret epikeia; vel nisi de privata » tantùm injuria actoris ageretur; *S. Th.* 2. 2. *q.* 65. *art.* 5. *Reg.* » *l.* 25. *n.* 634. *Bon. etc. Trull. l.* 8. *c.* 1. *d.* 12. ❋ (Vel nisi justè » interpretetur Judex voluntatem Superioris; Vel nisi adsit alia » justa causa, v. g. si ex diminutione pœnæ speretur correctio: » Vel si reus sponte fateatur crimen, etc. Vide Salm. Appen. de » Offic. c. 1. n. 31.) ❋

« Dixi, *inferior*, quia supremus ob justam causam ❋ (*Putà*, » *si reus sit benemeritus, vel sit occasio publicæ lætitiæ, etc.* (*Ex-* » *cipe, si reus sit nocius Reipublicæ*) *S. Thom. Suar. Sanch. cum* » *Salm. ibid. n.* 29.) ❋ id potest : sine tamen causa graviter pec- » caret, secundùm *Caj.* verbo *Judex*, quia animaret delinquen- » tes, et concurreret ad peccatum. An autem liceat intercedere » apud Judicem pro liberatione rei? Vide *Bon. l. c. Trull. l. t.* » ❋ (*Resp. maximè in iis, quæ Judex licitè facere potest, Sot.* » *Lugo, Trull. Salm. n.* 32.) ❋ (V. Not. VII, pag. 437.)

206. — « Resp. 2. Si in aliqua causa fuit Advocatus, in eadem » Judex esse, et sententiam ferre non potest, *l. eos in princ. C.* » *de appell. et lib. præter de jurisd.* quia judicium ejus habetur » suspectum, propter affectum ad unam partem, ut ex communi » DD. docet *Sanch. l. c. Consil. c. un. d.* 26. (additque *n.* 3. » sententiam non fore validam, quod tamen alii negant, si sit » Judex ordinarius) *C de Lugo de just. d.* 41. *l.* 1. *n.* 4. Vide » etiam *Dian. p.* 3. *t.* 5. *misc. R.* 56. ubi ex *Corduba* sentit talem » Judicem in conscientia non peccare, si sine affectu secundùm » leges, altera parte inscia, judicet.

207. — « Resp. 3. Quem Judex privata scientia scit esse no- » centem, si juridicè sit probatus innocens, non potest condem- » nare : quia judicat ut persona publica, ideoque sequi debet » scientiam publicam, ac procedere secundùm allegata et probata, » præsertim in favorem ait *S. Th.* 2. 2. *qu.* 67. *Nav. cap.* 25. *Caj.* » *Fill. Less. Bon. d.* 10. *q.* 2. *pag.* 2.

208. — « Resp. 4. Quem Judex privatim scit esse innocentem, » si juridicè probatus sit nocens, tenetur omni modo liberare, si » potest, v. g. impediendo accusationem, extrahendo judicium, » aperiendo carcerem (si sine majori malo potest), remittendo » causam ad Superiorem : et si sic nihil efficiat, probabiliter » quidem plurimi Doctores tenent cum *S. Th. l. cit.* ❋ (*Cum* » *Sanch. Tamb. Vasq, et Salm. Tr.* 25. *de V. Præc. c.* 1. *n.* 29.) ❋ » ob rationem paulò ante datam, quòd possit condemnare : Verius » tamen videtur contrarium, quod cum aliis docent *Less. l.* 2. *c.* » 29. *d.* 10. *Sa, verb. Judex. Petr. Nav. Fill. Bon. d.* 10. *q.* 2. » *p.* 2. *n.* 2. *Tal. etc.* ❋ « Idque valde probabile est, quia damnare » innocentem est intrinsecè malum; sicut esset cogere mulierem » ad convivendum cum eo, quem privatim scit Judex non esse » suum maritum : » *Ita fusè Holzman. t.* 1. *p.* 499. *ex n.* 668. » *cum Anacl. Less. lib.* 2. *cap.* 29. *n.* 78. item *Nav. Sylvius, Ang.* » *Panorm. Host Malder. Corduba etc. apud Salm. l. c. n.* 27. » (V. *Card. de Lug. d.* 37. *s.* 14.) quia directè occidere innocen-

» tem est intrinsecè malum; ergo quomodocumque sciatur esse » innocens, erit peccatum, *Less. l. c.* In causis tamen civilibus, » et criminalibus minoribus, ubi tantùm agitur de pœnis pecunia- » riis, potest etiam Judex, secundùm hos Auctores, simpliciter » procedere secundùm allegata, et probata, tum quia innocens » per appellationem potest restitui in integrum; tum quia respu- » blica habet potestatem in bonum suorum civium, quando bo- » num publicum id requirit, ut in hoc casu, ne forma publico- » rum judiciorum cum populi scandalo evertatur. » (*Cum Lugo,* » *Less. Viva, Bann. Bon. ib. n.* 28. *Ambæ hæ sententiæ probabiles* » *sunt.*) Vide *Laym. c.* 2. *n.* 8. *Less. dist.* 10. *Bonac. l. c. n.* 4.

209. — « Quæres 1. Quid faciendum Judici, cùm utrinque » sunt sententiæ probabiles in quæstione juris, v. g. an ex testa- » mento minùs solemni debeatur hæreditas?

« Resp. Debet ferre sententiam secundùm opinionem de jure » probabiliorem, saltem si sit Judex supremus. Neque tunc vi- » detur tenendum, quod quidam docent, eum satisfacere con- » scientiæ, si causam adjudicet defendenti se probabiliter, licèt » altera probabiliùs. Ratio est, quia Judex est constitutus, ut » secundùm merita causæ, et sententiam, quæ ei maximè videtur » rationi consona, causam decidat, quia alioquin esset acceptor » personarum.

« Dixi, *si supremus sit:* quia, si sententia aliqua communiter » sit accepta in Tribunali superiore, Judex inferior videtur se- » cundùm eam posse judicare, licèt minùs probabilem: quia » videt probabiliorem cum honoris sui præjudicio revocandam in » superiore Tribunali. *l.* 1. *t.* 1. *c.* 5. §. 3. *n.* 16. ex *Sylv.* » *Vasq.* etc. Vid. tamen *C. de Lugo. d.* 37. *s.* 10. »

210. — Adverte hîc Prop. 2. damnatam ab Innoc. XI quæ dicebat: « Probabiliter existimo Judicem posse judicare juxta » opinionem etiam minùs probabilem. » Ratio damnationis est, quia Judex à Republica cum hoc pacto constituitur, ut unicuique jus suum tribuat, et quidem jus majus habet is, cui probabilior opinio favet.

Sed notant DD. I. Quòd attendenda est illa opinio, quæ probabilior est secundùm allegata et probata. Hinc dicunt non posse Judicem aperire alteri parti, quod ipsa posset pro se allegare; quia hoc esset agere munus Advocati, quod Judici non licet. Ita *Salm. App. de Offic. c.* 1. *n.* 40. cum *Vasq. Suar. Pal.* contra *Dicast.* Notant II. Propositionem damnatam loqui præcisè de sententia, quare dicunt, ex illa non vetari Judici opinionem minùs probabilem sequi quoad actus, prout examinare testes, etc. sententiam præcedentes. *Salm. ibid. cum Tap. et aliis cit.*

Quæritur autem hîc I. An in causis civilibus paris probabilitatis possit Judex ferre sententiam pro parte, pro qua maluerit? In æquali probabilitate facti si jus æquè faveat partibus, communiter dicunt DD. tunc omnino rem esse dividendam. Ita *Lugo de Just. D.* 37. *n.* 115. *Sanch. de Matr. l.* 2. *D.* 41. *n.* 16. *Pal. t.* 1. *tr.* 1. *D.* 2. *p.* 10. *n.* 2. cum *Suar. Con. Salon. Bon. etc.* contra

paucos. Dubium fit, quando sub opinione est, cui partium jus magis faveat? *Prima* sententia tenet in eo casu posse judicem rem adjudicare cui voluerit, quia cùm utraque pars tunc habeat juxta diversas D D. probabiles sententias integrum jus ad rem, bene poterit judex uni ex iis sententiis se conformare, et tunc nullam alteri parti injuriam infert. Ita *Lugo l. c. Sanchez num* 45. cum *Sot. Valent. Salas, Led. Metin.* item *Palaus*, qui *n.* 5. vocat communem (sed immeritò, ut videbimus.) *Secunda* verò sententia, quam probabiliorem putant *Salmant. tr.* 29. *c.* 1. *n.* 42. cum *Suar. Cann. Conc. Fill. Prado, Sayr. etc.* et rectiùs omnino tenendam censet *Ronc. tr.* 15. *Qu.* 2. *c.* 1. *q.* 9. *et Anacl. tr.* 1. *D.* 3. §. 3. *n.* 62. docet adhuc in eo casu rem esse dividendam. Ratio, quia Judex non est rerum dominus, sed distributor juxta jura partium, et ideo, si jura sunt æqualia, æqualiter inter eas rem dividere debet.

Quoniam tamen jus cæteris paribus magis favet possessori, propterea excipitur I. Si eo casu, quo probationes sunt æquales, vel utrinque adsint opiniones æquè probabiles, una pars bona fide possideat; tunc enim ipsi favendum, ut rectè aiunt *Pal. l. c. Salm. n.* 44. *et Sporer de Conc. l. n.* 69. et probatur ex *c. Litteris de Probat.* Ubi dicitur quòd, si ambarum partium testes sint æquè idonei, possessoris testes præferuntur. Excipitur II. Si agatur de causis matrimonii, dotis, viduæ, pupilli, et aliis causis piis, nam tunc pro iis judicandum, cùm jura sunt æqualia, etiamsi sint actores, etc. *Fin. de Sent. et re jud.* Secus, verò, si pars opposita jus potius habeat, ex *lib. Si pars, ff. de Ineff. Test.* Excipitur III. Si agitur de causis criminalibus maximè capitalibus quia tunc omnino judicandum pro reo, etiamsi pro ipso stet opinio minùs probabilis. Ratio, quia nemo condemnandus, nisi constet de ejus crimine, ex *lib. Si absentem, ff. de Pœnis, et lib. Sciant. S. de Prob.* ubi ad proferendam sententiam sanguinis probationes debent esse luce clariores. Et hanc fuisse mentem Pontificis, cùm prædictam *Prop.* 2. damnavit, dicunt *Lamb. Filguer.* et alii apud *Salm. n.* 45.

Quær. II. An in causis civilibus debeat judex judicare contra legitimum possessorem, si Actori faveat opinio probabilior? Certum est 1. quòd si rationes sint æquales, judicandum pro legitimo possessore, ut probat *Sanch. de matr. l.* 2. *D.* 42. *n.* 12. *cum Soto, Coo. Sylv. Mol.* et aliis innumeris, *reg.* 65. *de Reg. jur. in* 6. ubi dicitur: *In pari delicto, vel causa, potior est conditio possidentis.* Ratio, quia licèt in dubio jus sit æquale quoad proprietatem, potius tamen est jus possidentis, qui certus est juris possidendi. Certum est 2. quòd in dubio possessionis et proprietatis judicandum est pro eo qui habet rationes probabiliores; id patet ex prop. 2. damnata ab Innoc. XI quæ dicebat: « Probabiliter existimo ju» dicare juxta opinionem etiam minùs probabilem. » Ratio, quia judex est constitutus à Republica, ut unicuique jus suum reddat secundùm merita causæ; unde ipse debet rem adjudicare ei qui pro se jus potius habeat. Vide *Sanch. Dec. l.* 1. *c.* 9. *n.* 47. *Lugo D.* 37. *n.* 5.

116. *et Salm. tr.* 29. *c.* 1. *n.* 39. Dubium fit, si pro Actore sint rationes probabiliores, pro quo tunc judicandum? *Tamb. Dec. l.* 1. *c.* 3. §. 4. *n.* 6. respondet eo casu judicem teneri rem adjudicare Actori ob eamdem rationem mox allegatam, quia jus possessionis prævalet in pari causa, non autem in causa minùs probabili. *Cardinalis* autem *de Lugo de Just. D.* 16. *n.* 99. dicit quòd judex non tenetur, sed potest pro actore ferre sententiam, eò quòd potest sequi opinionem probabilem, nempe quòd Actor, rationes pro se probabiliores adducendo, satis jus suum probet. Alii verò communiter, ut *Cardenas* 1. *Crisi D.* 16. *c.* 9. *n.* 156. *et* 192. *cum Diana, etc. et in dicta. Prop.* 2. *Diss. c.* 3. 4. *n.* 33. *et* 59. item *Croix l.* 4. *n.* 1485. *Elbel. t.* 1. *pag.* 70. *n.* 198. *Holzm. t.* 1. *p.* 37. *n.* 172. et alius doctus Scriptor neotericus, qui (cum *Filgueira* in eadem *Prop.* 2.) hanc sententiam vocat communem, satis probabiliter tenent, quòd Judex non potest Reum legitimè possidentem, re exspoliare, si pro ipso stent rationes probabiles, etiamsi pro Actore stent probabiliores. Ratio, quia possessio dat jus certum possidenti ad rem retinendam, donec constet de jure alterius, ut loquitur *Roncaglia*, dicens : « Ti» tulus possessionis ex communiori Theologorum sententia » elidit rationes probabiliores. » Idque dicit *Cardenas.* l. *c. n.* 143. probari auctoritate communissima Doctorum cum *Bartolo, Innoc. Abb. Jason, Felin* etc. et pluribus textibus. Unde doctissimus *Cardinalis Sfondratus in Reg. Sac. lib.* 1. §. 20. *n.* 11. scripsit, non esse procedendum contra possessionem, nisi ex certitudine. Cùm enim jus possessionis sit jus certum, non potest elidi nisi ab alio jure certo Actoris, et jam probato. Nequit autem dici Actor jus suum probare, qui rationes probabiliores, non autem convincentes, adducit contra possessorem, qui probabile jus habet. Huic sententiæ se adjungit *Bon. de Rest. D.* 1. *q.* 2. *p.* 2. *n.* 2. ubi loquens de obligatione restitutionis, dicit quòd possessor habens pro se rationem probabilem non tenetur ad ullam restitutionem, etiamsi jus alterius ipsi videatur probabilius, has rationes adducens. « Tum quia in foro externo non obligaretur » ad ullam restitutionem, ergo nec obligandus est in foro con» scientiæ, cùm idem esse debeat judicium fori interni et externi; » quando forum exterius non nititur falsa præsumptione; tum » quia possessio certa prævalet rationibus inducentibus in partem » oppositam, sed non generantibus assensum. » Ergo ut certum habet hic Auctor, quòd etiamsi Actor habet pro se rationes probabiliores, sed non convincentes, possessor non est judicio exspoliandus re possessa. Nec obstat textus supra oppositus : « In pari » causa potior est conditio possidentis. » Ergo (ut ait *Tamb.*) non est potior in causa non pari. Nam responderi potest, quòd ex textu illo non necessariò infertur, quòd sententia ferenda sit pro Actore habente rationes probabiliores contra possessorem legitimum, qui pro se rationem probabilem habet, hoc enim casu potiùs attendi debet illa alia Regula Juris 11. nimirum; *Cum sunt partium jura obscura, potiùs favendum est Reo, quàm Actori.*

Dixi *possessorem legitimum*, quia alioquin (ut supra diximus) si possessio non esset certa, aut non certè legitima, tunc Judex debet jus dicere secundùm opinionem probabiliorem de proprietate, ut omnes docent cum ipso *Carden. loc. cit. in. d. Prop.* 2. Et ideo judices communiter res adjudicant habentibus jus probabilius, quia in foro externo difficulter, bona fides possessoris probari potest.

211. — Quæritur III. An sit licitum judici accipere aliqua munera à litigantibus? Certum est non licere accipere munera magna, quæ vocant *sportulas*, scilicet pecunias, vestes, et alias res pretiosas. Dubium est, an liceat accipere munera parva quæ vocantur, *xenia*, id est esculenta et poculenta? Affirmant *Azor. Cajet. Sylvest. Angel. et Menoch. apud Salm. c.* 1 *n.* 73. 74. *et* 80. *ex lib. Solet* §. *Non verò, ff. de Off. Procur.* ubi dicitur, nomine munerum, non venire *xenia*. Probant insuper ex *c. Statutum* §. *insup. de Rescript. in* 6. ubi Bon. VIII sic ait: « Insuper, ut » gratis... Judicium... procedat, nullum munus... (nisi forsan » esculentum, vel poculentum mera liberalitate oblatum, quod » paucis consumi possit diebus, vel nisi, cùm ipsum propter » causam sibi commissam contigerit extra suum domicilium pro» ficisci, moderatas expensas,) recipere ab iisdem partibus qua» litercumque præsumat. » Verumtamen contradicunt *Salm. n.* 79. *et* 80 cum *Navar. Sot. Cord. et aliis* et aiunt prædictam *l. Solet.* correctam fuisse ex §. *Scriptum.* 2. *Auth. et S. Auth. Jusjurandum*, etc. Textum autem in §. *Insuper* ut supra, aiunt loqui tantùm de Judice Delegato Apostolico, non de aliis ut constat ex *c. Cum. ab omni. De Vita, et honest. Cler. et c. Romanæ de Censuris in* 6. Excipi tantùm dicunt Episcopum dum visitat Diœcesim, aut Ecclesiam consecrat, qui tantùm expensas victûs moderatas accipere potest, ex *c. Romana.* §. *Procurationes. De Cens. in* 6. Vide *Salm. n.* 68. His verò non obstantibus, primam sententiam cum *Glossa in cit.* §. *Insuper* nescimus reprobare, dummodo esculenta illa à Judice nec directè, nec indirectè postulentur; nescimus enim agnoscere, in quo differant Judices delegati ab aliis. Sicut autem (ait præfata *Glossa*) non reputatur simonia: si Prælatus Regularis gratis aliquid recipit ab eo, qui petit Religionem ingredi, ut habetur in *Cap. Dilectus* 30. *de Simon. in fin.* cùm nequeat supponi Prælatum propter aliquod tenue donum gratis oblatum admissionem ad Religionem vendere velle; ita nec supponi potest ob simile munus Judicem velle injustam ferre sententiam.

212. — Quæritur IV. Utrùm peccet, qui munera dat Judici aut ejus ministris? Distingue, si det sine justa causa, siquidem peccat, cooperando injustæ receptioni; Secus, si cum causa, nempe ad redimendam injustam vexationem; modò periculum sit probabile, quòd aliàs manifesta injustitia sibi inferretur; tunc enim hæc non est corruptio, sed cautio, ut jus suum sibi tribuatur. Ita communiter *Sanch. Cons. l.* 3. *c. un. D.* 3. *n.* 3. *Lugo D.* 3. *n.* 136. *Mol. Cord. Pal. etc. ac Salm. c.* 1. *n.* 89. contra *Ledesm.*

etc. ib. n. 90. Nec obstant huic Leges prohibentes, nam Leges intendunt vitare, ne dantes muneribus Judices corrumpant, non autem ut justam sententiam obtineant. Notandum autem, quòd dans munera posset post sententiam repetere, in judicio, quod dedit, et Judex certe ante sententiam illud restituere tenetur, ex *c. Non sane* 14. *q.* 5.

213.— Notandum denique, quòd Judex sæcularis baratriam committens (id est pecunia corruptus iniquam ferens sententiam) ex legibus dignitate privatur, inhabilis redditur ad ampliùs judicandum, et relegatione punitur: insuper reputatur infamis, et tenetur restituere triplum pro pœna, et omnia damna parti læsæ. Hoc in causa civili. Sed in causa criminali, ubi innocentem damnasset ad mortem, capitis pœna mulctatur. Judex autem Ecclesiasticus suspenditur ab Officio per annum, et potest alia pœna puniri. Vide *Salm. c.* 1. *n.* 94. Corrumpens autem judicem, ut iniquam sententiam proferat, punitur eadem pœna, qua judex ut supra. Ita communiter DD. cum *Sanch. de Matr. l.* 1. *D.* 54. *n.* 1. Addunt *Farinac. et Menoch.* quòd corrumpens amittit etiam actionem ad datum repetendum. Dantes autem, aut recipientes pro obtinenda gratia, aut justitia apud Sedem Apostolicam incurrunt præterea excommunicationem ipso facto reservatam, et accipientes ad restitutionem tenentur; atque Clerici omni Officio, aut Beneficio privantur. Vide *Salm. l. c. n.* 88. (V. N. VIII, p. 347.)

« Resp. 2. Si opiniones oppositæ æquè probabiles videantur, » non licebit uni eorum adjudicare totum pro suo arbitrio, cùm » uterque æquale jus habeat, sed suadebit compositionem: imò » etiam imperabit, in casu nimis intricato (aliàs enim non licet); » vel uni dimidium, et alteri alterum dimidium juris, aut rei, » de qua lis est, adjudicabit, memor interim axiomatis, quòd, si » partium jura sint obscura, potiùs favendum sit reo, quàm ac» tori. *ib. Bon.* de peccatis. *d.* 2. *q.* 4. *p.* 9.

214. — « Quæres 2. Ad quid teneatur judex, qui sententiam » injustam tulit?

« Resp. Si dolo, (vel ut dixi *d.* 1. *art.* 1.) magna imperitia » id fecit, litem fecit suam, id est damnum partis læsæ in se trans» tulit, cui tenetur restituere. *Bon. d.* 19. *qu.* 2. *p.* 4. *ex S. Th.* » *etc.* Vide supra *num.* 195.

« Resp. 2. Si alioqui dignus suo munere (tametsi id petens » impetraverit, aliis dignioribus neglectis) per oblivionem, ex » humana fragilitate erraverit, non obligatur in conscientia ad » restitutionem ex propriis, cùm injuriam formalem non intulerit, » neque aliquid commodi ex tali sententia acceperit, vel potiùs » (secundùm alios) cùm culpam theologicam non commiserit: » debet tamen revocare sententiam, si potest sine gravi incom» modo. *Laym. lib.* 3. *t.* 6. *c.* 2. *n.* 11.

215. — « Quæres 3. An sententia judicis injusta obliget in foro » conscientiæ?

« Resp. Sententia injusta ex natura rei, aut ex omissione ordinis » juris simpliciter necessarii, sive feratur per falsò allegata, et

» probata, sive ex Judicis iniquitate, nullum habet robur in foro » conscientiæ; manetque parti læsæ, tametsi non appellet, jus » suum, licebitque, si absque scandalo possit, recuperare bona. » *S. Th. Sayr. Bonac. d.* 10. *q.* 2. *p.* 4. *Trull. lib.* 8. *c.* 1. *d.* 7. Ratio » est, quia sententia eatenus obligat in conscientia, quatenus ha- » bet rationem judicii, hoc est, ut est determinatio juris, et de- » finitio justi.

« Dixi, *in foro conscientiæ :* quia in foro externo, ubi non tam » veritas facti, quàm probatio juridica spectatur, sententia pro- » lata servanda est, ad evitanda scandala, et incommoda, neque » elapso termino (intra quem appellare licebat) actio ei conce- » ditur, lege sic statuente, tum in pœnam pigritiæ, tum ob bo- » num publicum, ut litium sit finis. *Trull. l.* 8. *c.* 4. *d.* 7. *ex* » *Sayr. etc.*

Unde resolves :

« 1. Is, cujus bona per sententiam manifestè injustam adjudi- » cata sunt alteri, potest (nisi alter justè præscripserit) per » occultam compensationem ea recipere : quia recuperat jus » suum *ib.*

« 2. Qui sciens per injustam sententiam mala fide accepit bona, » tenetur ea semper restituere, neque unquam præscribere » potest, quia sunt aliena, et possessor malæ fidei nunquam præs- » cribit : imò tenetur expensas restituere, et compensare damna, » etiamsi pars læsa non appellaverit, cùm non renuntiet ideo » juri suo.

« 3. Qui bona fide rem postulavit à judice, et bona fide accipit » intelligitque ante tempus præscriptionis finitum, fuisse senten- » tiam injustam, tenetur eam, non tamen expensas restituere. Si » verò possedit rem bona fide, tempore ad præscribendum ne- » cessario, non tenetur restituere, quia legitimè præscripsit. » *Salom. Sayr. Trull. l. c.*

216. — « Quæres 4. Quid liceat Judici circa munera? Res- » pond. 1. Etsi à partibus munera liberalia accipiens aliquando » peccet, vel ob scandalum, vel ob periculum pervertendi justi- » tiam, acceptorum tamen dominium comparat, spectato jure » naturæ. » (*Hoc est commune, et certum, Salm. de Resp. c.* 1. » *n.* 109.) »

« Resp. 2. Etsi lex positiva munerum acceptionem prohibeat, » accipiens tamen non tenetur ad restitutionem ante sententiam » Judicis, nisi lex exprimat, quòd non illicita tantùm, sed etiam » invalida sit acceptio. » Vide *Bon. in* 8. *pr. q.* 2. *p.* 8. *Laym. l.* 3. *tr.* 4. *c.* 4. *n.* 9. *et* 10.

Quæritur hîc, an Judex teneatur restituere accepta ante sententiam Judicis? *Prima* opinio, quam tenent *Sotus l.* 4. *q.* 7. *art.* 1. *ad* 2. *et Tapia, Cord. Rodriq. Arag. etc. apud Salm. tr.* 13. *c.* 1. *n.* 172. affirmat, ex *leg. Jurisgentium. D. de Pactis, leg. Si Plagii D. de Verb. oblig. etc.* ubi tales conventiones nullæ declarantur. Et favet huic sententiæ *D. Th.* qui 2. 2. *q.* 62. *art* 5.

ad 2. dicit: « Et quia etiam ille, qui accipit, contra legem accipit, » non debet sibi retinere. » *Secunda* verò opinio negat, et hanc tenent *Lugo D.* 18. *d.* 54. *Less. l.* 2. *c.* 14. *n.* 54. *et S. Antonin. Pal. Bon. Nav. Azor. Trull. et alii apud Salm. n.* 170. qui æquè probabilem vocant. Ratio, quia hæc restitutio non debetur de jure naturæ, juxta dicta *libro.* 3. *numero* 712. Nec de jure positivo, quia leges præfatæ, et aliæ vel intelliguntur pro foro tantùm externo, vel de restitutione, in pœnam criminis, pro qua semper requiritur sententia, etsi non inflictiva pœnæ, saltem declaratoria criminis. Utraque sententia est satis probabilis.

« Resp. 3. Si Judex injustè extorqueat munera, nolens facere » quod justum est, et debet, nisi ea dentur, tenetur restituere: » ut etiam, si quid datum sit ad redimendam vexationem, v. g. » ne injustè faveat parti adversæ, ne causam nimis differat. » Quanquam hoc casu interdum præsumi possit, datorem remit- » tere obligationem restituendi. » *Laym. l. c. ex. Gob. et Reb. etc.*

Certum est igitur, et commune inter DD. quòd quicumque accipit aliquid, ut faciat, aut omittat id quod ex justitia facere, vel omittere tenebatur, acceptum restituere debet. Ita *S. Th. Pal. Lug. Bon. etc.* cum *Salm. de Rest. cap.* 1. *n.* 177. Dixi *ex justitia*, nam qui non tenetur ad aliquid ex justitia, sed ex charitate, aut alia virtute, bene potest pro eo pretium accipere, quandoquidem quod promittit, est pretio æstimabile, ut rectè censent *Sot. Bon. Lugo. D.* 18. *n.* 67. atque *Salm. de Rest. c.* 1. *n.* 185. contra *Less. Trull.* etc. *ib.* Judex igitur, qui ex justitia tenetur justas ferre sententias, certè restituere tenetur pretium acceptum pro justa sententia ferenda; Et hoc etiamsi acceperit, non ab una ex partibus, sed ab extraneo, putà illius amico, familiari, ut veriùs sentiunt *Lugo. D.* 37. *n.* 125. *Tap. Reb. et Salm. d. c.* 1. *n.* 183. contra *Sot. Bann. Led. Dic. Vill. ex. c. ib.* An autem Judex teneatur restituere acceptum pro ferenda injusta sententia? Vide dicta *l.* 3. *n.* 712.

Sed hinc quæritur, an, cùm justitia est dubia, sive paris probabilitatis, ita ut Judex possit ferre sententiam pro parte, pro qua maluerit (juxta opinionem aliquorum quos retulimus *n.* 210. *v. Quæritur autem;* quam verò opinionem ut probabilem non admisimus), teneatur Judex restituere quod accepit ab una ex partibus, ut pro ea sententiam proferret? Certum est talem acceptionem esse illicitam ex *Propos.* 26. damnata ab Alex. VII quæ dicebat: « Quando litigantes pro se habent opiniones æquè pro- » babiles potest Judex pecuniam accipere pro ferenda sententia, » in favorem unius præ alio. » Sed *prima* sententia negat acceptionem esse invalidam de jure naturali, quia Judex accipit, ut faciat id, ad quod ex justitia non tenebatur. Ita *Less. lib.* 2. *c.* 14. *n.* 64. et probabilem vocant *Trull. Fagund.* etc. Et ideo dicunt, si non adsit lex particularis, non deberi restitutionem. *Secunda* sententia verò, cui subscribo, contradicit; quia Judex, semper ac sententiam fert, exercet actum, ad quem ex justitia tenetur. Nihil igitur accipere potest pro sententia, quam profert, cùm ad

id ex justitia teneatur. Ita *Dian. Pal. Mol. Coo.* cum *Salm. de Rest. cap.* 1. *n.* 181.

217. — Circa autem stipendium Commissarii, seu Executoris, quæritur, an si Commissarius mittitur ad plures executiones faciendas, possit à singulis debitoribus integrum stipendium diarium exigere? Affirmant *Lugo disp.* 37. *n.* 138. *et Less. lib.* 2. *c.* 24. *n.* 28. eodem modo, quo quis locans operam suam alicubi pro alicujus negotio, tantumdem ab alio pro alio negotio posset exigere. Sed negant *Sanch. Cons. l.* 3. *c. unic. d.* 23. *Tann. Dian.* etc. *cum Salm. de Offic. c.* 1. *n.* 96. qui verùs dicunt omnino tenendum oppositum, quia, ut aiunt, salarium diurnum non datur Commissario pro numero Executionum, sed pro opere cujusque diei, ideo solum salarium ordinarium exigere potest et aliquid amplius quidem, si labor ob numerum Executionum sit extraordinarius, ut bene notant *Salm. n.* 96. *cum aliis.*

Certum autem videtur cum *Sanch. l. c. D.* 24. *n.* 1. *Arag. Salon. Sot.* ac *Salm. n.* 98. *et* 99. non posse Judicem dividere stipendium cum Executore (et tantò minùs posse Executorem dividere cum alio, ut dicunt; sed hoc non placet) : quia Judex de Officio tenetur eligere Commissarium; idcirco pro tali electione nullum pretium recipere potest.

DUBIUM III.

Quid sit officium Advocati.

218. Quæ requirantur in Advocato ?—219. Quibus prohibeatur Officium Advocati exercere ? — 220. Quid licitum sit Advocato ? — 221. Quos pauperes teneatur Advocatus tueri ? — 222. An possit Advocatus tueri causam minùs probabilem ? — 223. Quando Advocatus teneatur ad restitutionem ? — 224. An liceat Advocato convenire de pretio, incœpta lite ? An de quota litis ? — 225. Plura notanda circa Advocati Salarium. — 226. Quando peccet Advocatus contra suum officium ?

218. — SUPPONO secundùm omnes, in Advocato quatuor requiri, scilicet scientiam convenientem, justitiam causæ, fidelitatem et pretium justum : quod si taxatum est, non licet ultra hoc accipere : ubi non est taxatum, sufficit justum naturale, ut vide apud *Bon.*

219. — Sed ante omnia notandum est, vetitum esse munus Advocati exercere impotentibus, infamibus, item Monachis, nisi interveniat utilitas Monasterii, et licentia Prælati, ex *c. Ex parte. De Postulando.* Item Sacerdotibus, sive in foro laicali, sive Ecclesiastico, ex *c. ex Sacerdotibus. Ne Cler. vel. Mon.* Nisi sit causa propria, vel propriæ Ecclesiæ, vel pauperum, vel consanguineorum infra 4. gradum, modò isti alium Advocatum ita idoneum non inveniant. In causa tamen criminali non licet unquam Sacerdotibus advocare coram Judice sæculari, *Sanch. Sylo. etc.* cum *Salm. de Offic. c.* 4. *n.* 5. Idem dicitur de Clericis in Sacris con-

stitutis, sive in Minoribus si sint Beneficiati, nisi careant patrimonio sufficienti ad victum, ut *Sanch. c.* 1. *d.* 4. *n.* 7. *Panor. Lancell. Sylv. et. Salm. n.* 7. *et* 8. Si quis autem ex his semel, vel bis causas advocaret contra prohibitionem, non peccaret graviter; Secus, si ex professo, ut *Sanch. etc.* cum *Salm. num.* 10.

Sed notandum I. ex communi sententia non esse vetitum Clericis non Sacerdotibus advocare pro negotiis Ecclesiasticis (ratione vel personæ vel rei Ecclesiæ) in quocumque foro. Ita iidem *A A. ibid. n.* 7. Et constat ex *cap.* 1. *de Postulat. n.* 2. ubi Clericis tantùm prohibetur advocare in foro laicali pro causis sæcularibus. Notandum II. quòd Clerici in Minoribus sine Beneficio, possunt quascumque causas civiles in quolibet foro advocare. An verò possint in causa criminali? Aff. alii apud *Salm. n.* 9. Sed tutiùs negandum ex *c.* 9. *Ne Cler. etc. et c.* 1. *Dist.* 51. Probabiliter tamen licet Reum tueri, ut *Sanch. l.* 6. *c.* 7. d. 3. *cum Nav.* cùm textus loquantur de tuendo Actore.

220. — « Resp. 1. Non potest sub gravi peccato suscipere » causam quam scit esse injustam: ex causis autem civilibus, in » utramque partem probabilibus, et dubiis potest utramvis, etiam » minùs probabilem tueri: dummodo cliens de minore probabili- » tate moneatur. *Vasq. Salas, C. de Lugo, Dian. t.* 4. *p.* 2. *R.* 4. » Quia utraque pars habet jus proferendi suas rationes in judicio: » ergo etiam advocatus patrocinandi; neque semper est verius » quod videtur probabilius: et fortè aliud erit judicium Judicis: » *Bon. de pecc. d.* 2. *q.* 4. *p.* 9. *et supra l.* 1. *c.* 2. *d.* 2. *et in Præ-* » *cepta d.* 10. *q.* 3. *p.* 4.

« Dixi, *civilibus*; quia in causa criminali dubia non licet tueri » partes actoris, qui in tali casu graviter peccat contra reum, ergo » etiam advocatus. *Fill. l.* 40. *c.* 1. Neque quando actor contra » possessorem agens scit, se nihil posse evincere, sed rem man- » suram semper dubiam; quia tunc injustè vexatur possessor; pro » quo tandem judex debebit judicare, ut vide *Cardinal. de Lugo* » *de just. d.* 41. *n.* 7. *Salas in t.* 1. 2. *d.* 1. *sect. ult. num.* 108.

« Resp. 2. In causa criminali potest reum etiam sontem defendere, ut mortem, aliamve pœnam evadat, quia reus non tenetur ad pœnam, nisi convictus, ergo potest per se, vel alium, eam » avertere, donec convincatur. *Bonac. d.* 10. *q.* 3. *p.* 4. *n.* 7.

221. — « Resp. 3. Advocatus tenetur pauperibus in extrema » * (*Etiam cum suo incommodo gravi* (*non autem gravissimo*), » *ut S. Thom.* 2. 2. *qu.* 71. *art.* 1. *quando non apparet in promptu,* » *quomodo possit pauperi aliter suboeniri, item Sanch. Paul. et* » *Salm. de offic. c.* 4. *n.* 20. *et* 21. *communiter*,) * vel gravi ne- » cessitate gratis patrocinari; sine notabili tamen suo incommodo. » Ratio est lex charitatis. *Nav. Cajet. Less. Fill. Bonac. l. c.* » * (*An autem in necessitate gravi teneatur pauperes tueri sub mor-* » *tali? Negant. Nav. et Caj. Sed. verius affirmant Sotus, Val. Tol.* » *cet. cum. Salm. ib, n.* 25. quando Advocatus superfluum habet » suo statui. Tenetur etiam Advocatus causas pauperum advocare » in necessitatibus communibus; Sufficit tamen, si ipse in hoc

» aliquid largiatur ex superfluis intellige temporis, et divi-
» tiarum.)* »

222. — Magna est quæstio an possit Advocatus tueri causam minùs probabilem. Quòd possit tunc Reum tueri, commune est; Dicunt tamen *Val. Sylv. Marin.* etc. apud *Salm. de offic. c. 4. n. 37.* non posse cum opinione minùs probabili defendere Actorem. Alii tamen communiùs cum *Bus. ut Lugo. D. 41. Sect. 1. num. 8. Sanch. Dec. 1. c. 9. num. 52. Azor. Vill. Lorca,* etc. indistinctè concedunt Advocatis tueri tam Actorem, quàm Reum in causa minùs probabili, quia, si potest quisque cum jure probabili litigare, potest etiam alius eum tueri, modò moneat suum Clientem de minori probabilitate suæ causæ. Utramque sententiam *Salm. n. 48. in fine* vocant satis probabilem, sed revera huic secundæ sententiæ adhærent, sicut et ego. Ratio, tum quia opinio minùs probabilis decursu temporis potest probabilior evadere, tum quia multoties opinio, quæ advocato minùs probabilis apparet, ipsa judici videtur probabilior. Notat tamen I. *Lugo, Malder. Diana, et Lorca* apud *Salm. n. 36.* quòd hoc currit, si probabilitas sit juris; nam, si sit facti, etiam in pari probabilitate (quia tunc omnino favendum est Reo) communiter dicunt non licere Advocato Actorem tueri. Notant II. *Salm. d. n. 35* cum *Lugo. l. c.* quòd in causa paris probabilitatis Juris commune est inter D D. licitum esse advocare sive pro Reo, sive Actore.

223.— « 1. Advocatus, qui sciens patrocinatur causæ injustæ
» * (*Sive qui culpabiliter ignorat causam esse injustam. Salm. d.*
» *c. 4. n. 23.*)* tenetur ad compensationem omnium damnorum
» inde consequentium. Unde parti contrariæ restituere debet ex
» peccato commissionis, quia fuit illi causa positiva damni (simi-
» literque, si causam dubiam tueatur, eamque obtineat fraude;
» quia intercedit injustitia ratione partis adversæ): clienti verò suo
» tenetur restituere ex peccato omissionis; quia ex officio tene-
» batur monere ignorantem causæ injustitiam. Quod addo, quia
» si clienti constabat de causæ injustitia, non tenetur illi resti-
» tuere. *Bonac. d. 10. q. 3. p. 4. Less. l. 2. c. 31. d. 8. Fill. Laym.*
» *Tann. q. 4. d. 6. num. 127.*

« 2. Similiter peccare, et ad restitutionem teneri, quando defen-
» dit articulum justum causæ injustæ, ut sic adversarium vexet,
» impediat, differat, aut pervertat, docet *Trull. l. 8. c. 5. dist. 3.*
» *ex. Cajet. Sayr.* etc. quia censetur defendere causam injustam.

« 3. Quando causa nihil fere habet probabilitatis, ita ut vix
» moraliter sit spes obtinendi, eò quòd apud Judices semper
» rejiciatur, regulariter non licet suscipere; tum quia facit, ut
» cliens sine fructu tempus et pecuniam perdat; tum quia talis
» communiter non habetur probabilis. *Card. Lugo de just. d. 41.*
» Quando autem cliens habet bonum jus in causa possessionis, non
» tamen in proprietate, an liceat advocato eum defendere in
» causa possessoria (dum de proprietate non agitur)? Quidam
» affirmant, negant alii. Vide *Fag. in p. 8. c. 47. n. 13. Mol. t. 1.*
» *tract. 2. d. 81. Card. de Lugo l. c. n. 30.*

Alii igitur dicunt licere Advocato talem Clientem defendere, quia tunc solùm permissivè cooperatur ad peccatum Clientis, cùm eo casu exerceat munus consultoris apud Judicem. Sed veriùs contradicit *Lugo D. 41. n. 10. cum Mol. Fagund. Med. etc.* Ratio quia sicut peccat Cliens rem retinendo, sic Advocatus in tali retentione ei cooperando; Advocatus autem non se habeat ex parte Judicis, sed Clientis.

« 4. Advocatus, antequam patrocinium causæ suscipiat, tenetur » examinare ejus æquitatem et probabilitatem, eamque clienti » indicare sincerè : si enim falsa promissione, vel inani spe victoriæ, sumptibus involvat, tenetur ad restitutionem. *Bonac. de pecc. d. 2. q. 4. p. 9.* uti etsi qualitatem ac statum causæ, » seu periculum ejus perdendæ indicare neglexerit, et cliens, eo » cognito, litigaturus non fuisset. Quòd si dubium sit an eo casu » litem prosecuturus fuisset, neque id ulla diligentia cognosci » possit, non teneri Advocatum ad damna resarcienda, docet » *Barb. d. 4. c. 20.* quòd melior sit conditio possidentis, dum de » damno illato non constat.

« 5. Si clientis causam minùs probabilem dicat esse omnino » justam, tenetur de damno, si cliens, cognito causæ dubio, non » fuisset litigaturus. *Bon. l. c.*

« 6. Si in progressu causæ iniquitatem videt, tenetur mox » monere clientem, et suadere, ut desistat; aliàs ad restitutionem damnorum obligabitur; quia, cùm stipendio sit conductus, » tenetur ex justitia monere. *Tann. l. c.* Neque potest, vel ipse » vel Judex suadere compositionem cum damno partis; quia compositio non habet locum nisi quando res est dubia. Si verò inducat ad transactionem, sine damno, deceptione, vi, et metu, » non tenetur, quia nulli facit injuriam, *Val. Azor. Less. Laym.* » *Bon. loc. cit.*

« 7. Non potest absolvi qui paratus est quasvis causas defendendas suscipere. *Sayr. l. 12. c. 23. n. 18.*

224. — « 8. Non licet cum cliente convenire de pretio, post » inchoatam litem, sed vel ante cœptam, vel post finitam, ex » *c. Infames*, 3 *q.* 7. quia cliens, postquam sua instrumenta ostendit, cogetur quolibet pretio stare, ne prodatur. * (Si tamen » Advocatus procedat sine dolo, et pretium sit justum, non pec» cat conveniendo de illo, etiam in medio litis, ita Salm. *d. c. 4. n. 57. cum. Nav.*)

« Nec licet pacisci de parte aliquota, v. gr. dimidia, tertia vel » quarta litis, pro pretio, si victoria obtigerit, quia id graviter » prohibetur. *L. Sumptus, ff. de pactis, L. Item. C. de Procur.* » *c. Arcentur. 3. qu. 7. L. qui, Cod. de post.* Ratio est, ne præ» beatur occasio, per fas, et nefas, procurandi victoriam. Hoc » tamen casu non obligatur ad restitutionem, si justum pretium » non excedat, et dolus, ac fraus absit. Vide *Sylv. v. Advocatus.* » *Nav. c. 15. Fill. Laym. Bon. Sanch. lib. 5. consil. c. 7. d. 9. n.* » 3. *et 7. C. de Lugo. l. c.* (V. Not. IX, pag. 347.)

225. — Notandum est I. quòd Advocatus non potest exigere

pretium, quantùm vult, sed debet exigere moderatè et respectivè ad gravitatem et difficultatem causæ, ad scientiam et dignitatem Advocati, atque usum Religionis. Si autem pretium sit taxatum à lege recepta, et non abrogata, illi standum; aliàs Advocatus, qui pretium notabiliter excedens recipit, peccat, et restituere tenetur. Vide *Salm. c. 4. n. 43 et* 54.

Notandum II, quòd, si de pretio conveniatur, et Cliens deserat causam, Advocatus potest totum pretium petere, si per ipsum non stet quominus litem prosequatur; pari modo ac locans operam suam pro aliqua mercede, illam bene exigere potest, si per conductorem stat ne opera compleatur, ut ex *leg. Si uno, ff. de locat. Ita Salm. c. 4. num.* 58. *cum Sayr. Vide dicta lib.* 3. *num.* 342. *v. Peccant.* Hoc tamen intelligendum dico, si nulla supervenit justa causa litem deserendi; hæc enim conditio semper subintelligitur apposita in conventione facta.

Notandum III. esse valde probabile, quòd si Advocatus conveniat de salario cum aliquo per totum annum pro omnibus suis causis tuendis possit salarium exigere, etiamsi nulla lis in illo anno occurrat. Ratio, quia, si altero anno plures concurrant lites, quæ majus salarium merentur, nequit postea majus salarium exigere: Ita *Guttier*, cum *Salm. Corella, c. 4. n.* 55. Hoc autem currit in litibus et laboribus ordinariis; nam si occurrat extraordinaria lis, vel labor, non vetatur Advocato majus salarium exigere. Bene tamen advertunt è converso *Azor. et Corell. ibid. n.* 56. quòd, si dum agitur lis, Advocatus in infirmitatem incidat, pro rata temporis debet salarium remittere: intellige si infirmitas fuerit longa.

226. — « 9. Peccat Advocatus 1. Si, cùm non sit idoneus, of- » ficium Advocati exerceat, et patrocinetur. *l. Nemini. ff. de* » *Advoc. S. Th.* 2. 2. *q.* 71. estque peccatum ex genere suo mor- » tale. 2. Si defendat causam injustam secundùm dicta R. 1. » 3. Si ob nimias dilationes, illicitas subornationes testium, etc. » notabiliter officiat parti adversæ, habenti aliàs justam causam, » etc. Vide *Nav. c.* 25. *Fill. c.* 10. 4. Si utrique parti patroci- » netur, quia repugnat ut utramque partem æquè defendat. *Sylo.* » *Sanch. cons. p.* 2. *l.* 6. *c.* 7. *d.* 7. In diversis tamen causis, secluso » scandalo, non repugnat. 5. Si in eadem causa, in qua est Judex, » vel assessor, agat advocatum; quia duo Officia contraria in » eadem causa exercere non licet. *Sylo. v. Advocatus. q.* 2. 6. Si, » tametsi defendat causam justam, producat scripturas, vel testes » falsos, aut instrumenta; non tamen peccat, si in causa manifestè » justa adversarium decipiat, dummodo nulla utatur falsitate, v. g. » allegando falsa, etc. *S. Th.* 2. 2. *q.* 71. *art.* 7. *Sanch. cons. p.* 2. » *l.* 6. *c.* 7. *d.* 8. *Trull. l. c.* 7. Si adducat leges falsas, vel abro- » gatas, vel doctrinam reprobatam, vel leges bonas in falsos sensus » sciens prudens detorqueat. 8. Si in gravamen alterius partis » quærat dilationes, ad rem non facientes. Vide *Fill. Trull. l. c.* 9. » Si accipiat mercedem injustam. Quando autem à lege pre- » tium nullum taxatum est, censetur illud justum, quod habetur

» tale judicio prudentum, attenta qualitate negotii, dignitate, » scientia, et peritia advocati, et labore, quem impendit, ac » demum consuetudine approbata. Vide *Trull. l. c. d.* 5. 10. Si » contractum usurarium, vel aliter iniquum suadeat, aut probet. » 11. Si leges, statuta et consuetudines patriæ ignoret (unde, si » grave damnun clienti obveniat, tenetur compensare), vel in- » telligere non studeat.

« 10. Peccat Advocatus contra justitiam, si rationes, et fun- » damenta clientis, quem justè defendit, vel secreta causæ de- » tegat adversario : ut ex aliis probat. *Fag. in p.* 8. *c.* 47. *n.* 15. » Vide etiam *C. de Lug. lib. c. n.* 6. teneturque ad restitutionem, » si eam ob causam cliens causam perdidit, victurus aliàs ; quia » fecit contra Officium, nec adhibuit diligentiam ad causam obti- » nendam in favorem clientis. *Az. Fill. etc. ll. cc.* Limitant tamen » aliqui, nisi periculum sit, ne pars adversa grave damnum iniquè » patiatur ; quia aiunt, quilibet potest sine suo damno grave dam- » num alterius prohibere. Vide *Less. l.* 2. *c.* 31. *Azor. Reg. Fill.* » *Laym. l.* 1. *t.* 1. *c.* 5. *n.* 18. Verùm hanc limitationem cum *S. Thom.* » alii non admittunt, nisi fortè reus capite plectendus esset, et » accusator injustè procederet ; tunc enim, aiunt, advocatus ac- » cusatoris deberet falsitatem prodere, si tamen spes esset pro- » futurum, accusatore priùs monito, ut desistat. Vide *C. de* » *Lugo. l. c.*

« 11. Advocatus, si causarum expeditiones cum præjudicio » clientum differat, postponat, vel plures acceptet, quàm expe- » dire possit, peccat, ac tenetur ad restitutionem, utì et om- » nium damnorum, quæ per ejus imperitiam, malitiam vel ne- » gligentiam cliens, aut actor incurrit ; non tamen tenetur in om- » nibus causis adhibere eamdem diligentiam, sed majorem, vel » minorem pro causæ qualitate. Vide *Bon. t.* 2. *in præc.* 8. *d.* 10. » *q.* 3. *Less. l.* 2. *c.* 39. *d.* 9. *Laym. t.* 1. *c.* 5. »

DUBIUM IV.

Quæ sit obligatio Referentis, Secretarii, Notarii, et Procuratoris.

227. Ad quid teneantur Referentes, etc. — **228.** Quando peccent Referentes ? — **229.** Quando Secretarii ? — **230.** Quando Tabelliones, sive Notarii ? — **231.** Plura notanda circa Notarios, et Tabelliones ? — **232.** Quando peccent Procuratores ? — **233.** Plura notanda de Stipendio Procuratoris ?

227. — « Resp. Tenentur ii omnes justè, fideliterque exer- » cere suum Officium, sive ex debito muneris tantùm, sive etiam » ex juramento. Item tenentur scire ea, quæ ad suum Officium » spectant, debitamque diligentiam adhibere, præstando omnia » necessaria, terminos justos petendo, appellando, cùm fuerit » necessarium. *Bon. Escob. et comm.*

Unde resolves sequentes casus :

« 1. Peccant, si odio, vel amore, spe, vel timore abutantur » officiis suis; si secreta servanda non servent; si partibus, vel » earum sollicitatoribus, aliisve tradant processus, vel scripturas » originales, quas non debent; accipiant stipendium majus justo, » vel ultra pretium taxatum; si lites iniquas suadeant, etc.

228. — « 2. Referens peccat 1. Si defectu studii, vel per in- » curiam malè referat, vel aliquid substantiale prætermittat. » 2. Si sit partialis, coneturque magis unius partis justitiam » quàm alterius, explicare. 3. Si sententiam alterutri parti ma- » nifestet, priusquam evulgetur, unde possint gravia incommoda » sequi, v. g. Judex recusari, etc. V. *Esc.*

229. — « 3. Secretarius peccat. 1. Si juramentum violet. 2. Si » arcanum prodat. 3. Si sententiam nondum publicatam mani- » festet. 4. Si processus, aut sententias non custodiat, vel par- » tibus, sine præscripto Judicis, ostendat. 5. Si testimonia non » fideliter transcribat, sive exagerando, vel imminuendo, sive » immutando, aut invertendo. *Escob.*

230. — « 4. Tabellio, sive Notarius publicus peccat, 1. si sine » sufficienti peritia (v. g. clausulas communes, etc. ignorans) » suscipiat Officium. 2. Si juramentum violet. 3. Si in depositione » testium aliquid addat, vel detrahat non levis momenti. 4. Si » ministro transcriptori (cum erroris periculo) examen com- » mittat. 5. Si protocolla, et acta, negligenter custodiat cum » damno partium. 6. Si differat causarum expeditionem, ut pe- » cuniam extorqueat. 7. Si testamentum scribat hominis rationis » usu destituti. 8. Si testes falsos admittat. 9. Si solemnitates ne- » cessarias ex ignorantia culpabili, vel malitia prætermittat. 10. Si » testimonium aliquod necessarium, unius rogatu, et alterius » damno, non exhibeat; si conficiat instrumentum usurarium, » vel falsum, præsertim in damnum tertii; si faciat, ut processus, » et causæ veniant ad alios Judices, vel Referentes etc. quàm » ordo illius tribunalis postulat : quia multùm interest habere » hunc vel illum Judicem. *Escob. V. Laym. l.* 3. *t.* 6. *c.* 2. *Bo-* » *nac. in pr. d. ult. p. ult.* 11. Si secretum violet, v. g. aperiendo » parti adversæ dicta testium ante eorum publicationem; quod » esse mortale contra justitiam docet *Trull. l.* 8. *c.* 7. *n.* 3. *ex Navar.* » *c.* 25. *n.* 52. 12. Si parti petenti instrumenta occultet, præser- » tim quæ continent legata. *Nav. l. cit. n.* 35. *Sylv. v. Tabellio,* » *Trull. l. cit.* 13. Si acta occultet, vel parti petenti transumptum » processûs neget. 14. Peccat graviter, si amisso instrumento » antiquo publico, vel testamento, aliud simile confingat. »

231. — Quoad Notarios notandum I. quòd infames infamia juris aut facti, nulliter instrumenta conficiunt, *Salm. de offic. c.* 5. *num.* 2. Nota II. Clericos in sacris, vel Beneficium habentes non posse exercere munus Notarii, nec etiam in foro Ecclesiastico publico; *Salm. cum. aliis. n.* 5. Nota III. quòd Tabelliones nequeunt recipere aliquid à litigantibus ultra pretium jus-

tum. Sed dubium est an lex taxam ipsis statuens obliget in conscientia? Affirmant *Nav. Trull.* etc. apud *Salm. c.* 5. *n.* 18. cùm sit lex justa. Sed negant *Machad. et Fagund.*, quia hæc lex est pœnalis, vel saltem mixta, ideoque non obligat in conscientia (ut de Lege mixta tenent *Vill. Dian. et alii.*) Negat etiam *Lugo*, cum *Turrian. et aliis ap. Salm. n.* 19. sed alia ratione ductus, nempe quia cùm Tabelliones, et alii Ministri justitiæ vivere debeant ex stipendiis proprii Officii, et tractu temporis augentur pretia rerum, ac expensæ, juxta morem circa victum et vestitum, ideo non injustè ipsi aliquid exigunt supra taxam; maximè si attendantur circumstantiæ laboris, et peritiæ. Et hanc sententiam *Lugonis* dicunt *Salm.* videri hisce temporibus conformiorem æquitati. Cæterùm, communiter loquendo, docent D D. hos Tabelliones peccare, si ultra justum pretium, aliud, etiam per modum doni, à partibus accipiant, quia talia munera coactè, non sponte præstantur. Ita *Navar. Rodr.* etc. cum *Salm. c.* 5. *n.* 22. Advertunt tamen *Salm. n.* 24 *et* 25. cum *Lop. et Mercat. Rodr. P. Nav.* quòd bene Tabellio extraordinarium stipendium recipere potest, si extraordinarium præstet laborem, nempe, si cogatur celeriùs quàm par sit, tradere transumptum, adire longinquum locum, vel laborare noctu, etc.

232. — « 5. Procurator peccat, 1. si litem procuret injustam. » 2. Si plures causas suscipiat quàm possit expedire * (*Ita Pa-* » *norm. et Caj. cum Salm. de Offic.* c. 6. *n.* 4.) * 3. Si plus » mercedis accipiat quàm justum. 4. Si suadet reo, vel parti, ut » injustè veritatem neget. 5. Si sua incuria, negligentia, aliave » culpa, causa sit ut lis perdatur. 6. Si nomine partis juret, sine » particulari ejus informatione, cum periculo pejerandi. 7. Si cul- » pabiliter tribunali non adsit, futuri incommodi metu, etc. Vide » *Escob. Laym. l. c. Bonac. q.* 3. *p.* 4. 8. Si partes adducat ad » concordiam iniquam. 9. Si differat causam, vel pervertat Ju- » dicem, petat terminos impertinentes, aut dilationes superfluas. » 10. Si falsos testes inducat. Vide *Sayr. l.* 12. *c.* 14. *Fill. t.* 40. » *c.* 10. *n.* 294. *Trall. l.* 8. *c.* 6. *dub.* 1. * (*Vide Salm. loc.* » *cit.*) * »

233. — Quær. I. An Procurator, si habeat Advocatum, aut Tabellionem qui gratis inserviat, possit justum pretium illis debitum sibi retinere? Resp. negativè: si Advocatus, aut Tabellio serviant magis in gratiam Clientis, ut *Bon. Panor. etc. cum Salm. cap.* 5. *n.* 6. Si autem serviant in gratiam simul Procuratoris et Clientis, dicunt *Bon. et Bass. ibid.* quòd tunc nihil etiam retinere possit, quia in dubio melior est conditio Clientis, qui possidet. Sed (addo) hoc currit in dubio; nam, si verè fiat remissio etiam intuitu Procuratoris, cur ille retinere non poterit saltem partem pretii juxta prudentum arbitrium? Modò, intellige, nisi donatio absolutè fiat Clienti, etsi in gratiam Procuratoris.

Quæritur II. An si Procurator alium substituat Procuratorem, possit partem salarii illi tradere, et partem retinere? Affirmant

probabiliter. *Salm. c. 4. n. 7.* cum. *Sayr. Ripa. Ang.* modò illum admoneat de agendis, et insuper suscipiat ipse in se periculum causæ, si fortè ob negligentiam Substituti causa amittatur: Procurator enim tenetur etiam ex culpa levi circa causæ defensionem: Hîc enim intervenit duplex contractus justus, unus cum Cliente, alter cum Substituto.

Quæritur III. An, si Procurator ipse se offerat ad causam tuendam, possit justum pretium exigere? Alii negant; *Bassæus* verò affirmat, nisi ab initio animum habuerit suum opus donandi, vel nisi Cliens sit amicus, vel consanguineus, et Procurator causam suscipiens, nihil de pretio cogitaverit, tunc enim dicunt DD. censeri voluisse gratis defendere. Sed ego tanquam minùs sapiens dico, quòd Procurator, nisi certè sciat donasse suum laborem, semper justum pretium recipere potest, nemo enim præsumitur donasse, nisi constet, quia donare est perdere. Imò, etiamsi internè donasset, nisi talis donatio ab alio fuerit acceptata, adhuc posset salarium exigere, juxta dicta *de Contract. l. 3. n. 725.* Cliens autem si Procurator est amicus, vel consanguineus, potest tunc justè præsumere donationem, ut dicunt *Trull. et Bass. apud Salm. c. 6. n. 10.* Et huic doctrinæ nec etiam acquiscerem, nisi aliæ circumstantiæ concurrerent, quæ præsumptionem certam facerent donationis factæ.

Quæritur IV. Si quis litigans mittat Procuratorem ad Advocatum, ut iste efformet aliquam petitionem, aut consilium, sed quia res est facilis, Procurator ipse scripturam conficit, et Advocatus tantùm eam subscribit, utrùm Procurator possit inde ex pretio, quod Cliens mittit ad Advocatum, partem sibi retinere? Affirmant *Bon. et Trull.* quia, ut dicunt, tunc nemini fit injuria, non Advocato, quia pars illa jam ei sufficit pro sua mercede; non parti, quæ jam habet quod quærit. Negant tamen *Salm. c. 6. n. 11.* cum *Tol.* quia Procurator ageret contra voluntatem Clientis, qui, si scivisset scripturam à solo Procuratore confectam esse, minus pretium dedisset quàm tradidit: sed hæc ratio non aliud probat nisi quòd Procurator minorem pensionem sibi retinere debet, non autem nullam.

DUBIUM V.

Quod sit officium Accusatoris?

234. Quæ sint cavenda ad servandam justitiam Accusatori? — **235.** Quæ requirantur ad legitimam Accusationem? — **236.** An, et quis teneatur alterum accusare, vel denunciare? — **237.** An teneantur ad restitutionem pœnæ, obstricti ex officio ad denunciandum, prout Custodes gabellarum, si non denuncient? — **238.** Qui prohibeantur accusare? — **239.** Quando illicitum est crimen denuntiare? — **240.** An correctio fraterna debeat præcedere Accusationem? — **241.** Quando verò liceat accusare sine prævia monitione? — **242.** Quid notandum circa Denunciationem Evangelicam? — **243.** Qu. 1. An liceat deferre Prælato ut Patri crimen occultum, omissa correc-

tione? Qu. II. — **244.** An crimen possit Prælato denunciari, si Reus sit emendatus? Qu. III. — **245.** Quid in dubio, an correctio meliùs fiat per Prælatum? Qu. IV. An liceat renunciare juri fraternæ correctionis? — **246.** Quid notandum circa denunciationem Judicialem? — **247.** An possint cogi à Prælato Denunciatores Evangelici ad faciendam Denunciationem Judicialem? — **248.** Quid notandum de Monitoriis? — **249.** An sit obligatio denunciandi Hæreticos cum periculo gravis damni? — **250.** An teneamur denunciare Hæreticos nobis conjunctos? — **251.** Quæ crimina denuncianda tanquam de hæresi suspecta? — **252.** An, et quando denunciandi blasphemi? — **253.** An denunciandi Superstitiosi? — **254.** An denunciandi sint negligentes denunciare?

234. — « RESP. Ut in accusatione servetur justitia, cavenda sunt » tria. Primum est calumnia, id est impositio falsi criminis, vel » ejus, quod sufficienter probari nequit. Et hæc inducit obliga- » tionem restituendi, et subeundi vel pœnam talionis, * (*Sed* » *hæc pœna ex generali consuetudine vim amisit, ut dicunt Co-* » *varr. et Gomez apud Salm. de Offic. c. 2. n. 4.*) * vel aliam, » arbitrio Judicis. Secundum est prævaricatio, id est, collusio » cum Reo, et simulata tantùm accusatio: Quæ in criminalibus, » si Reipublicæ damnum sequatur, obligationem restitutionis » inducit. Tertium est tergiversatio accusationis inchoatæ, » absque justa causa. Quod addo, quia cum causa, v. g. ob im- » perium Principis, vel Judicis, quòd intersit Reip. talem » personam non puniri, vel infamari, vel quòd in accusatione de- » fectus substantialis sit commissus, potest desistere, imò tene- » tur, si in progressu causæ cognoscat se errasse, incipiat dubi- » tare de crimine, si videat, se non posse probare. *Fill. t. 40. c. 7. n. 705.*

235. — Notandum I. quòd ad legitimam Accusationem quinque requiruntur. 1. Ut fiat in scriptis, vel saltem scribatur à Tabellione. 2. Ut ibi exprimatur nomen Accusatoris, et Rei. 3. Ut exprimatur species delicti, et etiam nomen socii, si sit crimen adulterii, sodomiæ, et simile. 4. Ut exprimatur tempus, locus delicti, et etiam hora, si Reus id postulet. 5. Ut Accusator accusationem subscribat, ut sic obligatus sit ad crimen probandum, aliàs ad pœnam subeundam. Et hinc notanda est differentia, quæ est inter Denunciationem fraternam, Denunciationem judicialem, et Accusationem. *Denunciatio fraterna* fit Superiori tanquam *Patri*, ut Reus emendetur. *Denunciatio juridica* fit Superiori tanquàm *Judici*, ut Reus puniatur, sed sine obligatione crimen probandi. *Accusatio* autem fit Judici, ut Reus mulctetur, cum obligatione delictum probandi, et ideo hæc omnino fieri debet in scriptis. Ita *DD. comm.* Vide *Salm. de Offic. c 2. ex n. 5.* (V. Not. X, pag. 347.)

236. — « Quæres, an, et quis teneatur alterum accusare?

« Resp. 1. Privatum rarò ad id teneri; tum ex praxi timora- » torum; tum quia aliàs tribunalia essent plena accusationibus, » cum perturbatione Reip.

«Dixi 1. *Privatum;* quia si quis à Republica stipendium ob » hoc accipiat, v. g. fiscalis, etc. tenetur ex justitia, et conse- » quenter ad damna, omissione accusationis secuta : *Fill. Bon.* » *in.* 8. *pr. d.* 10. *q.* 3. *p.* 1.

« Dixi 2. *Rarò;* quia, si exigat bonum publicum, v. gr. si » proditio imminens, vel grave damnum vitæ innocentis aliter » averti non possit, et crimen facilè probari possit, tenetur etiam » privatus accusare, vel saltem denunciare; id tamen ex chari- » tate tantùm, quæ restitutionem non importat. » *Fill. Bon. l. c.*

Sed hæc omnia fusiùs examinanda. Quæritur an aliquando teneamur alium accusare, vel denunciare? Affirma in sequentibus casibus.

Et I. Quando agitur de communi damno vitando, et possit crimen probari; tunc enim docet *S. Thomas.* 2. 2. *q.* 68. *art.* 1. obligationem esse accusandi. Crimina autem contra bonum commune sunt hæresis, rebellio, falsificatio monetarum, homicidia, et furta ab assassinis, aut viarum grassatoribus : addunt alii subornationem suffragiorum in Cathedris, et in aliis electionibus. Et *Lugo* addit peccatum Religiosi, quod probabiliter damnum Religioni afferet. Si verò crimen probari nequeat, sufficit ut Reus denuncietur. Et communiter videntur DD. concludere satis esse in hisce temporibus delictum denunciari, ne ob metum pœnæ incurrendæ, si illud non probetur, deterreantur homines à denunciatione criminum cum gravi damno communi. Ita *Lugo de Just. D.* 38. *s.* 1. *n.* 2. *Sanch. cons. l.* 6. *c.* 2. *D.* 2. *n.* 2. *Caj. Sot. Bann. Trull. Villad.* etc. apud *Salm. d. c.* 2. *n.* 10. Et sic servi, ac filii denunciare tenentur etiam delicta domini, et patris in commune detrimentum vergentia, ut *Salm. ibid. cum eisdem.* Si verò crimen jam sit patratum, nec ullum damnum exinde immineat, quia delinquentem jam constet esse damnatum (excepto crimine hæresis), non est obligatio denunciandi, ut *Tol. Fill.* etc. *apud Salm. n.* 11.

II. Tenemur denunciare delictum, si immineat grave damnum innocenti. Quòd autem tunc teneamur etiam Reum accusare, si crimen probare possumus, ut dicunt *Tol. Sot. etc.* apud *Salm. n.* 12. hoc difficilè accidere posse censeo, cùm hæc obligatio sit tantùm ex charitate, quæ non obligat cum gravi incommodo : hoc enim accusantes ordinariè subire solent; tantò magis si denunciatio, pariter ac accusatio, damnum satis impedire potest. Imò addo, quòd nec etiam denunciare teneretur is qui ex denunciatione grave incommodum subire prudenter timeret; nisi commune damnum immineret.

III. Tenentur crimen denunciare, vel accusare, qui ad id à Rep. vel à dominis stipendium accipiunt, ut sunt Fiscales, aut custodes agrorum, gabellarum, etc. Aliàs tenentur ad restitutionem damnorum, quæ Reip. vel Dominis ob omissionem accusationis obveniunt. Ita *Busemb.* hîc cum *Fill. Nav. Bann. etc. communiter* apud *Salm. c.* 2 *n.* 13.

237. — An autem hi teneantur restituere valorem pœnæ, si

non denunciant? Affirmant valde probabiliter *Sotus l.* 1. *de just. qu.* 6. *art.* 6. *vel* 9. *Laym. l.* 3. *s.* 5. *tr.* 2. *c.* 7. *num.* 4. *Mol. tom.* 1. *tr.* 2. *D.* 95. *n.* 36. *Sporer t.* 1. *c.* 3. *n.* 59. *cum P. Nao. Med. et Salon.* Ratio, quia omittendo denunciationem, ad quam tenebantur ratione Officii, sunt causa, ut Fiscus, vel Dominus non exigat pœnam, ad quam jus habet. Sed satis probabiliter negant *Lessius. l.* 2. *c.* 13. *num.* 73. *Lugo de Contr. D.* 37. *n.* 102. *Salm. de Rest. c.* 1. *n.* 136. *Sanch. de Matr. lib.* 10. *D.* 8. *n.* 14. *cum Nao. Met. Angles. Salon. Bann. Lop. Manuel, Graff.* item. *Diana* 3. *p. tr.* 6. *R.* 35. *cum Vasq. Tann. Azor. Arag.* Ratio, quia lex pœnalis non intendit, ut Fiscus, vel Domini mulctis ditentur, sed ut ipsi serventur indemnes et transgressores puniantur. Indirectè autem et per accidens lex præbet jus, ut inde mulctæ exigantur, sed post sententiam; nam ante illam neque Fiscus, neque Domini ad pœnam jus ullum habent. Unde, licèt Fiscales non denunciando peccent contra justitiam legalem, non autem peccant contra commutativam respectu ad mulctam, et ideo tantùm tenentur resarcire damnum vectigalium, quæ mercatores solvere debuissent. Idem dicunt *Less. loc. cit.* et probabile putant *Sporer loc. cit. ac Lugo de Just. D.* 37. *n.* 97. *cum Salas etc.* (contra *Suar. Ang. Sylo. etc. ibid.*) de Judice non ferente sententiam de mulcta contra reos convictos. Idem tenent *Salm. tr.* 11. *cap.* 2. *num.* 76.

IV. Tenetur aliquando aliquis denunciare, immo etiam accusare delinquentem, si hoc sit necessarium ad vitandum, seu resarciendum damnum propriæ familiæ, quæ aliàs remaneret dehonorata, vel destituta alimentis. Ita *Sanch. Cons. l.* 6. c. 3. *Dub.* 26. *n.* 4. *et* 7. *Sot. Bann. Nao. etc. ap. Salm. n.* 14. Et notat *Sanch.* cum *Gom. ib.* quòd Judex aliquando ob bonum commune compellere potest offensum, ut talem declaret, quis eum læserit, ut inde procedere possit ad inquirendum; intellige quando revera aliàs damnum commune imminet, putà conjurationis, erroris in Fide, et similium.

Sed exceptis his casibus, nemo tenetur alium accusare; et quamvis possit, si sine odio accuset, sed zelo justitiæ; attamen difficilè expers erit affectu vindictæ is qui contra suum offensorem accusationem proferret, cùm accusatio de se intendat punitionem Rei, ut diximus de *Præc. Char. l.* 2. *n.* 29. *v. Licet.*

238. — « Resp. 2. Accusare prohibentur 1. Excommunicati, » proditores, infames; idque in pœnam criminis. 2. Filii, servi, » suos parentes, vel dominos, ob reverentiam. 3. Clerici in causa » sanguinis, ob indecentiam. *Less. l.* 2. *c.* 30. *d.* 6.

Quæritur, quinam prohibeantur accusare? I. Prohibentur excommunicati, infames, publici concubinarii aut usurarii, de majoribus criminibus accusati, nisi priùs innocentes se demonstrent, item fœminæ, impuberes. Excipe tamen 1. Si isti prosequantur causam propriam, vel suorum usque ad 6 graduum. 2. Si crimen sit contra Legem Divinam, aut humanam, cujus violatio cedat in damnum tertii. 3. Si crimen sit contra bonum

commune. Quicumque autem, et si non possit accusare, potest tamen denunciare. Vide *Salm. de Offic. c. 2. n. 26.* II. Filii non possunt accusare Parentes, nec è converso; neque servi Dominos, nisi crimen sit læsæ Majestatis, vel hæresis. *Salm. n. 27.* III. Laici nequeunt accusare Clericos, nisi Clericus sit dilapidator bonorum Ecclesiæ, aut hæreticus, simoniacus, sacrilegus, etc. Vel nisi laicus causam suam, vel suorum prosequatur. Item nec Clerici accusare possunt Laicos, aut Religiosos, qui tantùm à Religiosis ejusdem Ordinis accusari possunt. *Salm. n. 28.*

Sed hîc quæritur, an Religiosus possit accusare suum Prælatum? Affirmat. ex *c. Ex parte tua de Accus.* Tria enim ibi habentur. 1. Quòd Monachi non sunt repellendi ab accusatione Prælati coram Judice Regulari, aut competenti. 2. Quòd tunc expensæ pro lite de bonis Monasterii eis sunt subministrandæ, si peculium ipsi non habeant. 3. Quòd Monachi nequeunt accusare Laicos sine licentia Abbatis. V. *Salm. c. 2. n. 30 et 31.*

IV. Inimicus repellitur ab accusando delinquentem ex *c. Cùm oporteat de Accus.* Et hoc valet etiam in criminibus exceptis, ut supra, præter hæresim. Est commune cum *Salm. c. 2. ex n. 35.* Ratio, quia tunc præsumitur accusatio semper procedere ex affectu vindictæ. V. Pariter repellitur socius criminis, *ex L. fin. C. de Accus.* Excipiuntur tamen, quoad hoc, crimina hæresis, læsæ Majestatis, falsificationis monetæ, sodomiæ, furti famosi, et omnia alia, quæ sine socio fieri possunt. Vide *Salm. c. 2. n. 37.* VI. Nequeunt Clerici accusare in causa sanguinis, ex *c. Sacerdotum. 2. q. 7.* Sed dubium est, an valeant accusare ad resarciendam injuriam propriam, vel suorum, vel suæ Ecclesiæ. Affirma, dummodo Clericus (si sit causa sanguinis) præmittat expressam protestationem, se non intendere, ut Judex ad pœnam sanguinis procedat; tunc enim, etiamsi Reus ad mortem damnetur, irregularitatem effugiet. Hoc habetur *ex c. 2. de Homic. in* 6. Vide *Salm. c. 2. n. 39* et *40.* et vide *l. 7. n. 468* ad III. Nomine autem suorum, quinam veniant? Alii censent venire consanguineos usque ad 10 gradum. Alii usque ad 7 vel 6. Alii usque ad 4. Sed *Salm. n. 42.* tenent nomine suorum tantùm servos venire; quia textus, ut supra, concedit Clericos accusare tantùm *suos malefactores;* per To *suos* igitur non venire inferunt malefactores propinquorum. Attamen ipsi *Salm.* alibi, et alii cum *P. Conc.* probabiliter permittunt accusare, ad reparandum damnum cognatorum usque ad 4 gradum. Vide *d. l. 7. n. 468 ad III.*

239. — « Resp. 3. Non teneris, imò nec debes, etiam posito » superioris præcepto, denunciare crimen. I. Si delinquens emendatus est, sine periculo recidendi, et parti læsæ est satisfactum » nec periculum imminet aliis: nec crimen est notorium; quia » sine causa proximi infamia sequeretur. Vide supra *l. 2. t. 3.* » *c. 2. d. 4.* II. Si crimen nosti sub secreto naturali, tanquam » consultor, advocatus, etc. Nisi tamen is, qui secretum commisit, innocentem, vel Remp. injustè vexaret, nec vellet desistere. *C. de Lug. de just. d. 14. n. 142.* III. Si inde immi-

» neat, grave periculum honoris, vitæ, et rerum tuarum. IV. Si » etiam probare cogereris, nec posses. Vide *C. de Lugo dist.* 38. » *sect.* 2.

240. — Quær. hîc, an accusationem præcedere debeat correctio fraterna? Plura hîc sunt distinguenda.

Et I. Si crimen est publicum, quia de eo adest infamia, vel notorietas, nempe coram pluribus in platea, tunc nulla correctio est præmittenda. Ita *S. Thom.* 2. 2. *q.* 53. *a.* 7. *Sanch. c.* 2. *d.* 28. *n.* 5. *Sot. Palud. et Salm. c.* 2. *n.* 20. *cum communi.* Ratio, quia tunc *non est tantùm* (verba *S. Thom.*) *adhibendum remedium ei, qui peccavit; sed etiam aliis, in quorum notitiam* (crimen) *devenit.* Et ideo crimen publicè est puniendum.

II. Si crimen non est publicum, etsi paucis notum, tunc correctio est præmittenda, si speratur fructus: quia tunc non respiciendum est bonum commune, sed peccantis, qui faciliùs emendabitur per secretam monitionem, quàm per publicam punitionem, ut *ex c. Si peccaverit* 2. *q.* 1. Ita *Sot. Caj. Pal. Less.* cum *Salm. c.* 2. *n.* 24. Advertit tamen *Less. l.* 2. *c.* 30. *n.* 10 *et* 12. et consentit *Palaus*, quòd, si crimen probare possis in judicio (putà per duos testes), licèt tunc tenearis ex charitate proximum monere ante accusationem, ut à crimine desistat, non peccas tamen contra justitiam, si accuses; quia semper prodest ad commune bonum crimina puniri. Et tunc tenetur Judex accusationem recipere, et in causa procedere, si aliàs timeat scandalum in Republica eventurum. Secus, si scandalum absit, quia Judex tunc teneretur ex præcepto naturali charitatis accusationem non admittere. Ita *Salm. c.* 2. *n.* 47 *et* 48.

241. — Non peccas verò neque contra justitiam, neque contra charitatem, si accuses sine prævia monitione, in duobus casibus, I. Quando crimen est in damnum Reipublicæ, ut conjuratio, delictum læsæ Majestatis, etc. si signanter hæresis, pro qua maximè est notanda Prop. 5 damnata ab *Alex. VII* quæ dicebat. « Quam- » vis evidenter tibi constet Petrum esse hæreticum, non teneris » denuntiare, si probare non possis. » Ratio, quia in his criminibus nunquam, aut rarissimè ex correctione speratur fructus, et mora valde nocere potest. Ita *Less. l. c. n.* 13. *Pal. Sanch. Vill. Trull. Bon. et Salm. c.* 2. *n.* 22. *cum communi.* II. Quando alia via non possis damnum passum tibi resarcire, nisi invasorem accuses; tunc enim potes accusare, ut saltem per pœnam Rei tibi injuria reparetur: modò absit affectus vindictæ (quod autem difficillimum esse reputo): *Salm. n.* 23. *Sanch. Trull. Salon. etc.*

Hîc operæ pretium est aliqua adnotare de *Denuntiatione*, quæ est duplex, ut supra dictum est. Alia *Evangelica*, quæ defertur Superiori, et *Patri*, ad Rei emendationem; alia *Judicialis*, quæ defertur Superiori, ut *Judici.*

242. — Et primò quoad Denunciationem *Evangelicam*, sive *Paternam*, notandum I. Quòd si crimen proximi est Reipub. vel Communitati perniciosum, quamvis sit occultum, statim Prælato denuntiari debet, nulla fraterna correctione præmissa, ut com-

muniter docent DD. cum *S. Th.* 2. 2. *q.* 33. *art.* 7. *et Laym. l.* 3. *tract.* 3. *p.* 2. *c.* 4. *n.* 4. Si verò crimen non est Communitati damnosum, sed tantùm ipsi delinquenti, tunc servandus est ordo correctionis traditus in Evangelio *Matth.* 18. 15. ubi legitur: « Si autem peccaverit in te frater tuus, vade et corripe eum inter » te et ipsum solum. Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum; » si autem te non audierit, adhibe tecum unum vel duos, ut in » ore duorum vel trium testium stet omne verbum; Quod si non » audierit eos, dic Ecclesiæ. » Notandum II. Quòd si post secretam correctionem frater non emendatur, tunc crimen, antequam aliis manifestetur, denunciandum est Prælato tanquam Patri, ut paternè corrigat. Ita *S. Th. d. q.* 33. *a.* 8. *ad* 4. *cum. S. Aug. in Epist.* 109. *ad Mon.* cujus verba affert. *Laym. l. c. n.* 6. Ratio quia Superior, ut spiritualis Pater, magis idoneus est ad juvandum fratrem, quàm alii; nec decet in Congregatione, ut alii crimen sciant priùs quàm Prælatus, qui salubriùs medelam afferre potest.

243. — Sed quæritur I. An liceat deferre Prælato ut Patri crimen occultum, Communitati non perniciosum, secreta correctione omissa. Tres adsunt sententiæ. *Prima* generatim affirmat cum *Angel. v. Denunciatio, n.* 10. *et Gabr. Rosel. Turrian. apud Laym. l.* 3. *de Just. tr.* 3. *c.* 4. *n.* 5. qui dicunt hoc saltem in Religionibus permissum esse ob bonum observantiæ commune *Secunda* sententia huic omnino opposita cum *Adrian. Cordub. Sot. etc. apud Sanch. Dec. l.* 6. *c.* 18. *n.* 46. tenet necessariò præmittendam esse correctionem secretam. *Tertia* longè communior, et longè probabilior sententia docet, bene posse denunciari crimen occultum Prælato prudenti tanquam Patri, nulla præmissa correctione, si speretur sic meliùs emendatio fratris obtineri. Ratio patet, quia finis hujus Præcepti fraternæ correctionis, ut dicunt *S. Th. et alii ut infra*, alius non est quàm charitas erga fratrem; Sed hic finis charitatis duplex est, alter principalis, alter minùs principalis. Finis principalis est ut frater emendetur, et ideo præcipitur correctio: Finis minùs principalis est, ut servetur quantùm fieri potest fama fratris, et ideo præscribitur ordo secretæ correctionis præmittendæ; quare, cùm creditur magis expedire ad finem principalem, scilicet ad emendationem fratris, ut correctio fiat immediatè à Prælato, cessare debet finis minùs principalis, et ideo rectè omittendus ordo secretæ correctionis. Ita *S. Th. Quodlib. XI. art.* 13. ubi S. Doctor distinguit Inquisitionem, Accusationem, et Denunciationem, in qua dicit observandum esse finem ejus, nempe ut frater emendetur: « Utrùm autem (*addit*) statim, cùm quis scit fratrem » suum peccasse, debeat denunciare Prælato, dico quòd in his » distinguendum est de conditionibus Subditi, et Prælati; Nam, » si ego scio, quòd frater per me corrigetur, tunc non debeo hoc » denunciare Prælato; Si autem videtur quòd hoc meliùs fiat per » Prælatum, et Prælatus nihilominus sit pius, discretus, et spi- » ritualis, non habens rancorem seu odium adversùs illum Sub-

Bulla *Ascendente Domino*, addidit excommunicationem contra tales Constitutiones impugnantes. Unde insipienter puto locutum fuisse *Philiarchum*, qui notam impietatis inurit huic Constitutioni renunciationis Societatis JESU, cùm Ecclesia non possit errare in approbatione Religionum, et suarum Regularum, ut docent *Bellarm. Val. etc. ap. Vioa in Q. Prodroma ad Propos. damn. n.* 12. Earum enim approbatio spectat ad materiam morum, in qua saltem impium, et temerarium est dicere Pontificem posse errare, juxta nostram Dissertationem adduetam *l.* 1. *n.* 110. Advertit tamen *Palaus n.* 8. quòd talis renunciatio non dat potestatem manifestandi delictum alterius, nisi in casu dubio de emendatione, id est (ut explicat *punct.* 12. *n.* 4.) si dubitetur, an delinquens fuerit emendatus, vel an sit relapsurus; quia è converso, si constet de emendatione, et nullum sit periculum relabendi, rectè probabiliùs censet non posse crimen deferri ad Superiorem, dum ex Declaratione in Congreg. 7. ipsiusmet Societatis dicitur revelatio facienda esse *tantùm iis qui remedium adhibere potuerunt*. Ergo, cessante necessitate remedii, non poterit crimen manifestari. Præterea advertit idem *Palaus q.* 9. *n.* 7. *cum Suar. et Sanch.*, quòd prædicta cessio fit, ut crimen reveletur Prælato, tanquam Patri, non verò tanquam Judici.

246. — Hæc quoad Denunciationem Evangelicam; Quoad autem denunciationem Judicialem pertinet, hæc ad triplicem finem fit, 1. Ob publicam criminis punitionem. 2. Ut damnum læso resarciatur. 3. Ut quis tanquam indignus officio privetur, aut ne indignus eligatur, aut ad Ordines promoveatur, aut nè matrimonium contrahat. Et de hac Denunciatione juridica præcipuè hîc tractandum.

Et notandum I, quòd fraterna monitio non est necessariò semper præmittenda ad denunciationem Judicialem, juxta dicta mox supra *n.* 239. Notandum II, quòd Denunciatio Evangelica transire potest in Judicialem ex communi sententia, quando post Evangelicam Reus non corrigitur. *Azor. Abb.* cum *Salm. n.* 54. Notandum III, quòd si Prælatus aut per Denunciationem Evangelicam, aut per se, aut per indicia sufficientia noverit subditi delictum, primò poterit clam eum monere, pœnitentiam secretam ei injungendo, et etiam illum ab Officio, et à Conventu amovendo; modò ex hoc nulla ei obveniat infamia. Deinde poterit ad alia remedia devenire; sed, licèt ista nec etiam profuerint, et crimen vertat in damnum solius Rei, tunc non poterit judicialiter procedere, nisi crimen probari possit saltem per duos testes. Vide *Salm. c.* 2. *ex n.* 55. Notandum IV, quòd, qui fraternam fecerit Denunciationem, potest inde ut testis adhiberi post Denunciationem judicialiter factam, ut tenent *Salmant. n.* 53. cum *Sot. etc.* Quia alius est processus Denunciationis fraternæ, alius Denunciationis judicialis.

247. — Sed quæritur I. Utrùm, si crimen sit occultum, nec laboret infamia, et fraternaliter denunciatus non corrigatur, possit Prælatus cogere Denunciatores evangelicos, ut faciant Denun-

ciationem judicialem, et inde juxta illam Reum pœnis juris punire? Affirmat *prima* sententia cum *Sylv. Cordub.* etc. apud *Salm. c.* 6. *n.* 61. quotiescumque crimen saltem per duos testes posset probari; et huic sententiæ consentiunt *Sanch. Cons. l.* 6. *c.* 2. *d.* 11. *n.* 332. *et Nav. Sot.* apud *Salm. c.* 2. *n.* 60. casu, quo adsit spes, quòd delinquens ob pœnas emendabitur, secus autem, isti dicunt, si talis spes non effulgeat, tunc enim vix permittunt posse Reum clam excommunicari. Probabiliùs tamen contradicit omnino *secunda* sententia cum *Suar. Pal. Led. Bann. et Salm. n.* 61 *et* 62. semper ac ex crimine nullum immineat damnum Communitati aut particularibus. Ratio, quia tunc delinquens adhuc possidet famam; nec punitio est necessaria ob bonum commune, quando crimen non est publicum.

Sed hîc notandum 1. cum *Salm. n.* 68. *Palao, Torres, et aliis,* quòd in tali casu poterit quidem Prælatus aliquibus viris prudentibus crimen manifestare, si hoc judicet necessarium ad remedium subitò adhibendum. Notandum 2. quòd Prælatus inferior, si ipse possit per se subditum corrigere, peccabit, si crimen Superiori manifestabit. Ita *Salm. cum Palm. n.* 21.

248. — Quær. II. utrùm, si per publicum edictum, seu monitorium præcipiatur omnibus aliqua delicta denunciare, teneamur? Resp. quando crimina sunt notoria, procul dubio quilibet ea denunciare tenetur; Secus verò, si sint occulta, etiamsi probari possint per duos testes; nisi crimina vergant in damnum Communitatis, aut tertii; cum hac tamen differentia, quod in criminibus in damnum tertii, tenemur fraternam monitionem præmittere, et correctione obtenta, denunciatio judicialis est omittenda; si autem Reus non corrigatur, tunc judicialiter tenemur eum denunciare; dummodo possimus sine gravi nostro incommodo, ut *Salm. c.* 2. *n.* 82. In criminalibus autem in damnum commune, nulla prævia monitione, et etiam cum gravi nostro damno, Denunciationem judicialem proferre tenemur. Quamvis etiam in his *S. Th.* 2. 2. *q.* 33. *a* 7. sic doceat: « Nisi » fortè aliquis firmiter existimaret, quòd statim per secretam » monitionem possit hujusmodi mala impedire. » Sed hoc rarò accidit. Hæc fere communiter à DD. docentur: Vide *Salm. c.* 2. *ex n.* 79.

Notandum hîc autem I quòd, qui delictum sub secreti sigillo noverit, ut remedium, aut consilium delinquenti præberet, nunquam tenetur illud denunciare, quia jus positivum non potest juri naturæ derogare. Ita *S. Th.* 2. 2. *q.* 70. *art.* 1 *ad* 2. *Sanch. c.* 2. *d.* 20. *et Salm. c.* 2. *n.* 83. cum *Nav.* etc. contra *Sotum.*

Notandum II quòd, si quis rem aliquam accepit in compensationem sui certi crediti, non tenetur manifestare, quia edictum imponens Denunciationem intelligit loqui tantùm de rebus injustè acceptis. Ita *Sanch. c.* 24. *et Salm. n.* 83. cum. *Sylv.* Idem dicunt *Sanch. d. dub.* 24. *n.* 3. *et Salm. n.* 85. cum. *Nav.* de debitore rei furtivæ, qui ob inopiam à restitutione excusetur.

Notandum III, quòd nemo, ut supra dictum est, tenetur denunciare cum gravi suo incommodo, nisi crimen redundet in damnum commune Reipublicæ, aut Religionis, ut crimen læsæ Majestatis, hæresis. etc.

249. — Sed hinc quær. III. An sit obligatio denunciandi hæreticos cum periculo gravis damni? Distinguendum, si denunciandi sunt tantùm suspecti de hæresi, ut sunt sortilegi, blasphemi, Confessarii sollicitantes, abutentes Sacramentis, commune est non esse tunc obligationem. Ita. *Salm. de Primo Præc. Dec. c. 4. n.* 89. *Potestà de Denunc. n.* 267. Nisi (dicunt *Salm. n.* 91.) adesset damnum commune, nempe, si Sacerdos magnæ auctoritatis frequenter Pœnitentes sollicitaret, etc. Si verò denunciandi sint hæretici formales, etiam excusare periculum gravis damni, nisi illi dogmatizent, tenent *Mazz. t.* 1. *p.* 278. *Less. Nav. Fill. etc.* apud *Salm. c.* 3. *n.* 108. Sed veriùs oppositum est tenendum cum *Potestà d. n.* 267. *et Salm. n.* 109. cum *Suar. etc. Farinac.* Ratio, quia hæresis formalis de se serpit ut cancer, et ideo semper in damnum commune vergit.

250. — Quær. IV. An teneamur denunciare conjunctos, quos hæreticos formales noverimus? Fratres sine ullo dubio tenemur denunciare. Filios verò à denunciandis Parentibus excusant *Abul. et Simanca* apud *Salm. de Primo Præc. c.* 3. *n.* 105. Sicut ibidem *Bon. Fill. Bard.* etc. excusant etiam uxores à denunciando viros suos. Sed dicendum omnes ad denunciationem teneri, ex eadem ratione, ut supra; quia hæresis est pestis ita noxia, quòd difficilè habet remedium, et facilè in damnum vergit commune. Ita *Roncag. p.* 169. *q.* 1. *R.* 3. *Bon. de Oblig. denunt. t.* 2. *d.* 6. *p.* 2. *n.* 3. cum *Farin. Azor. Salm. De* 1. *Pr. c.* 4. *n.* 106. cum *Caj. Pal. Sanch. Dian. etc. cum communi*, ut testatur *Potestà num.* 268. *et Viva super Prop.* 5. *Alex. VII. n.* 13.

Hoc tamen dicitur, quoad hæreticos formales. Si verò denunciandi sint tantùm suspecti de hæresi, *Salm. de Primo Pr. c.* 4. *n.* 83. pariter obligant etiam filios ad Parentes denunciandos; Sed nimis rigorosè, satis enim probabiliter tunc à denunciatione excusantur, non solùm filii, sed etiam conjuncti usque ad 4. gradum, ut tenent *Diana, Bordon. Lez. Homob. et alii* apud *Potestà. n.* 221. Ratio, quia denunciare conjunctum, idem est ac grave sive incommodum subire; quod rationabiliter excusat (quando periculum abest damni communis) ut diximus mox *n.* 249. et dicunt ipsi *Salm. de Offic. c.* 2. *n.* 82.

251. — Quær. V. Quænam sint crimina denuncianda tanquam de hæresi suspecta? Sunt I. Nuptiæ contractæ, vivente conjuge, ut *Salm. de* 1. *Pr. c.* 4. *n.* 6. *cum communi.* II. Nuptiæ Clerici in Sacris constituti, vel Religiosi professi: etiam communiter *Salm. n.* 7. III. Si quis sine Sacerdotio Missam celebrat, aut aliud Sacramentum conficit: Ita ex Constitutionibus Pontificis; vide *Salm. n.* 8. qui extendunt ad Sacerdotem celebrantem pluries in die, vel non jejunum, sine justa causa.

IV. Alii pariter censent suspectum esse de hæresi Confessarium sigillum violantem, ut *Vioa*, *de Leone*, *et Quintan.* At hoc negant probabiliter *Salm. n.* 9. *cum Lugo. Bonac. Mol. et communiori*, nisi ille per errorem teneat non adesse hanc obligationem sigilli, vel istud non ita rigorosè obstringere. V. Extendunt etiam *Salm. n.* 10 *et* 11. cum *pluribus* ad crimen sodomiæ, et bestialitatis, sed ipsi loquuntur pro Regnis Hispaniarum; hoc tamen non viget in nostris partibus. Hîc tamen obiter advertendum, quòd Clerici, et Regulares sodomitæ ex Constit. S. Pii V privantur omni officio, et Beneficio; modò I. Crimen sit consummatum. II. Adsit hujus criminis exercitium: ideo non sufficit, si patratum sit bis, vel ter. *Salm.* cum *Bon. ib.* III. Adsit insuper sententia Judicis; nam, licèt Bulla dicat: *Præsentis Canonis auctoritate privamus;* attamen sic videtur recepta, ut dicunt *Bon. Sanch. Henr.*, etc. apud *Salm. l. c.*

252. — Quæritur hinc VI. An sint denunciandi blasphemi? Distinguendum: Qui proferunt blasphemiam hæreticalem, certè denunciandi sunt. Sed hîc advertit *Potestà n.* 219. quòd prorumpens in blasphemiam hæreticalem, non advertendo ad significationem, non peccat graviter, ideoque nec denunciandus. Secus verò, si blasphemet advertens, quamvis ex ira: quia tunc jam fit saltem suspectus de levi. Cæterùm probabiliter *Bon. l. c. part.* 1. §. 8. *n.* 5. *in fine, et Ronc. pag.* 170. *q.* 4. *Resp.* 3. *cum Navarr., etc.* dicunt non esse denunciandos, quos constet per lapsum linguæ errorem protulisse, et huic videntur expressè adhærere *Salm. de* 1. *Pr. c.* 3. *n.* 107. ubi aiunt ad obligationem denunciationis requiri pertinaciam hominis denunciandi. Imò *Sanch. Trull., etc. contra Salm. ibid. n.* 129. universè excusant ab obligatione denunciandi blasphemos hæreticales, semper ac ipsi per correctionem resipiscant.

Quoad autem simplices blasphemos, advertendum, quòd olim duæ aderant obligationes: una increpandi, et hæc abiit in desuetudinem ejusque in loco successit obligatio correctionis, si fructus speratur, ut docet *Sanch. lib.* 2. *c.* 32. *n.* 46. *Palaus, Bonac., etc.* Altera denunciandi Judici Ecclesiastico, vel sæculari, et hæc etiam per desuetudinem non videtur ampliùs obligare, ut dicit *Vioa de* 2. *Præcept. quæst.* 6. *art.* 2. *in fine cum Tamb. et Mazz.* Vide *dicta l.* 3. *n.* 123.

Rogabis autem, infra quantùm temporis blasphemi hæretica-les denunciandi sint? Loquendo genericè de criminibus suspectis de hæresi, juxta Edictum Inquisitionis Generalis Romanæ, tempus assignatum ad denunciationes est mensis à die scientiæ legis, et cessantis impedimenti ut asserunt *Felix Potestà de Denunc. n.* 238. *pag. mihi* 535. *Mazzotta t.* 1 *pag.* 276. *quæst.* 5. et Auctor libri *Istruz. per li Novelli Confess. to.* 2. *c.* 14. *n.* 284. Loquendo verò præcipuè de tempore requisito ad denunciandos blasphemos hæreticales, dicunt *Sporer de* 1. *Præcept. Decal. c.* 10. *n.* 12. ex Decreto Alexand. VII *de Suspectis de Hær. et Salm. eod. titul. cap.* 3. *n.* 129. (sed fortè hi

loquuntur juxta Edictum Hispaniarum) esse denunciandos infra sex dies; ita etiam *Viva de* 1. *Præc. qu.* 6. *art.* 2. *n.* 11. qui idem ait de denunciatione confessarii sollicitantis; sed Auctor præfatus (*Instruz. ut supra*) pro hac denunciatione assignat mensem : Vide *num.* 162 *et* 163.

283. — Quær. VII. An superstitiosi sint denunciandi ? Affirmant DD. generaliter loquendo, si superstitio fiat cum conscientia peccati, et suspicionem fundet de hæresi. Et hoc accidere dicunt : 1. Quando intercedit pactum expressum cum Dæmone. 2. Quando miscentur in ea res sacræ ut Chrisma, Oleum Sanctum, Hostia sacrata. 3. Si Dæmon adoretur, vel ei porrigantur preces nefariæ, vel aliqui Psalmi, qui in ejus honorem proferri videntur, ut Psalm. 108. *Deus laudem meam ne tacueris, etc.* 4. Quando Dæmon rogatur de his, quæ naturaliter nequit ipse scire. 5. Quando ex superstitione provenit effectus. 6. Quando quis ex professo alios instrueret. 7. Quando intervenit expressa Dæmonis invocatio (etsi, hac tantùm intercedente, excusant alii ab obligatione denunciandi.) Ita *Suar. Az. Pegna, et Simancas, vide Salm. de* 1. *Præcept. l. c.*

Dixi *generaliter loquendo,* quia in hoc Regno denunciantur tantùm superstitiones, in quibus intervenit abusus Hostiæ Consecratæ, vel Olei Sancti; non verò aliæ. Et hæc est praxis hodierna; Horum enim criminum, quæ ad Mixtum Forum pertinent, præsens Rex noster Carolus VI sibi animadversionem abdicavit, quando sortilegus est secularis, secus si est Ecclesiasticus.

284. — Quæritur VII. An sint denunciandi, qui denunciare tenentur, et omittunt? Si agatur de denunciando hæretico tantùm suspecto, probabiliùs negatur cum *Carena, et Lupo, et Potestà n.* 284. Ratio, quia non oritur suspicio ex suspicione. Si verò de denunciando hæretico formali, dicit *Potestà n.* 286. denunciandos esse eos qui ex Officio tenentur denunciare, et negligunt; Et idem dicit de teste crimen falsò negante, vel de dissuadente denunciationem debitam; quia isti verè censentur de hæresi suspecti, nisi omissio fiat ex causa amicitiæ, consanguinitatis, etc. Ita *Potestà cum communi.* Alios verò non denunciantes, licèt etiam ipsi fiant de hæresi suspecti, si nullam habeant causam occultandi, ut dicunt *Salm. d.* 1. *Præcept. c.* 3. *num.* 116. tenent tamen *Lupus, et Bordon. apud Potestà* non esse denunciandos, ne detur processus in infinitum.

Notandum autem super hac materia I. Neminem teneri denunciare seipsum, nec socios sui criminis, cùm hoc esset idem ac seipsum denunciare. Verùm, si quis de crimine legitimè à Judice interrogetur, tenetur tam se quàm socios manifestare; *num.* 104. *cum Cajet. Suar. Trull. etc.* (V. Not. XI, pag. 347.)

Notandum II. Certum esse, quòd non tantùm Superiores Regulares, quibus directè imponitur onus denunciandi ex Decreto Alexand. VII, edito anno 1660; sed omnes Fideles teneantur ad denunciandum criminosos de hæresi, etiam leviter suspectos, ut

loquitur Decretum; dum in fine ejus statuit Pontifex : *Decretum hoc omnes ubique existentes arctare, et afficere;* et ita cum communi sentiunt *Salm. c. 4. n.* 104. Sed bene hîc advertunt 1. minimè esse denunciandum illum, de quo habeatur suspicio ex levibus indiciis, v. g. si audias crimen alicujus à testibus parum fide dignis. Ita *Nav. Sayr. Cordub. cum. Salm. c.* 3. *n.* 117. Advertunt 2. quòd, ut sit obligatio ad aliquem denunciandum, requiritur, ut ille sit hæreticus proprius, et pertinax, non verò si nimirum per ignorantiam, metum, incuriam, lapsum linguæ Fidei protulerit injuriam, de qua, si secretò corrigitur, sine dubio censeatur abjuraturus. Ita *Salm. l. c. cum aliis.* Hinc inferunt *Bon. et Farinac. apud Salm. ibid. ac Potestà n.* 258. minimè esse denunciandum hominem simplicem et pium, seu Concionatorem aliquam propositionem hæreticalem ex incuria proferentem ; præsumitur enim non ex animo locutus esse.

Notandum III. Juxta jus commune ex *Extrav. Excommunicamus* eos, qui advertenter negligunt hæreticos denunciare, incurrere excommunicationem ferendam : etsi juxta edictum Hispaniarum, ibi incurratur excommunicatio ipso facto, et reservata. Utràm autem in aliis Regionibus hæc excommunicatio sit reservata? Affirmant *Salm. c. 4. n.* 70, *et Potestà n.* 641. qui affert Decretum S. C. Sed negant *Lupus apud Potestà et Bon. l. c. Vide t.* 2. *Dub.* 6.

DUBIUM VI.

De Testibus.

255. Quomodo debeant esse, et testificari Testes ad probandum? — **256.** Qui rejiciuntur ? 1. Servi. 2. Mulieres. 3. Minores. 4. Inimici. 5. Conjuncti, et Domestici. 6. Infames. 7. Perjuri. 8. Socii criminis. 9. Personæ inopes et viles. — **257.** In quibus casibus sufficit dictum unius Testis ? — **258.** Quid si unus Testis deponat de una propositione hæretica, et alius de altera ? — **259.** An semper sufficiant duo testes ad probandum ? — **260.** Quales debent esse testes, ut plenè probent ? — **261.** An Laici repellantur à testificando contra Clericos ? Quid è converso ? — **262.** An testes inepti, ut supra, faciant indicium ? — **263.** An Religiosi probent in causa sui Monasterii ? — **264.** An, et quando quis testari teneatur ? — **265.** An testis teneatur fateri veritatem Judici non legitimè interroganti ? — **266.** Quando Judex legitimè interroget ? — **267.** An Testis teneatur manifestare crimen, si Accusator unicum testem afferat ? — **268.** Non teneris manifestare Judici etiam legitimè interroganti. I. Si scias rem ex Confessione. II. Sub secreto. III. Si tibi immineat damnum. IV. Si accepisti à parùm fide dignis. V. Si rem accepisti per injuriam. VI. Si alter probabiliter non peccarit. — **269.** Ad quid teneatur falsum testatus ? — **270.** Quando peccent testes ? Dub. 1. An peccent contra justitiam, si se abscondant, ne citentur ? Dub 2. An si fugiant post citationem ? Dub. 3. An si interrogati veritatem occultent ? — **271.** Quomodo facienda est depositio testium ? (*V. Not. XII, pag.* 348.)

255. — « SUPPONO, ad legitimam, et plenam in judicio probationem requiri duos testes, eosque debere 1. Externo sensu percepisse id, de quo testantur : 2. De eodem facto, et crimine, cum iisdem circumstantiis, deponere, alioqui erunt testes tantùm singulares, ut vocant, qui non faciunt plenam probationem. 3. Esse omni exceptione majores, in quibus scilicet nulla desideretur conditio, quominus testari possint, juxta vulgarem :

Conditio, sexus, ætas, discretio, fama,
Et fortuna, fides, in testibus illa requires.

256. — « Hinc à testando rejiciuntur. 1. Servi 2. Mulieres. * (*Intellige tamen hoc de jure Canonico, ex c.* 33. *qu.* 5. *Non verò de jure Civili, tam in causis civilibus quàm criminalibus, ut Gomez, Sanch. Trull. apud Salm. de Offic. c.* 3. *n.* 6. *Verùm ad reum damnandum nec plures etiam mulieres sufficiunt. Vide Salm. n.* 7.) * 3. Minores 20 annis in criminalibus ; in civilibus ; autem impuberes. * (*Isti tamen, etsi ad probandum non sufficiant, nisi in crimine lœsæ Majestatis, fundant tamen indicium etiam ad torturam. Salm. c.* 3. *n.* 8 *et* 9.) * 4. Inimici * (*Licèt sint reconciliati, sed de recenti* (*secus, si ex longo tempore*). *Et hoc etiam in delictis lœsæ Majestatis : Et etiamsi inimicitia non fuerit gravis, ut dicunt Salmant. dict. c.* 3. *n.* 12. *cum communi.*)* 5. Sanguine juncti. (*Usque ad* 4. *gradum, ut Salmant. ibid. n.* 21. *nisi sit crimen hæresis. Vide alia circa hoc punctum apud Salm. ex dict. num.* 21.) * et domestici * (*Ut famuli, coloni*)* ; exceptis quibusdam casibus apud *Less. l.* 24. *c.* 3. *n.* 38. 6. Infames * (*Sive jure, id est sententia, sive de facto. Quinam autem dicantur infames. Vide. cap. Infames* 6. *qu.* 1. *et Salm. c.* 3. *n.* 10 *et* 11.) * 7. Perjuri. 8. Socii criminis. * (*Excipe si crimen sit hæresis, vel maleficii, vel tale, quòd non possit sine socio patrari. Salm. cum aliis c.* 3. *n.* 15 *et* 16. *An autem duo socii criminis faciant saltem semiplenam probationem contra tertium socium ? Affirmat Less. c.* 29. *dub.* 17. *Sed plures alii negant apud Salmant. de Offic. c.* 3. *num.* 53.) * 9. Personæ inopes, et viles. * (*Nisi sint probatæ vitæ. Vide Salmant. c.* 3. *n.* 17.) * 10. Deliri, et semifatui, ex quibus tamen ii, qui solo jure positivo ad testandum sunt inhabiles, possunt admitti in criminibus exceptis. »

257. — 1. Notandum, quòd unicus testis sufficit ad probandum in aliquibus casibus ; etenim I. Testimonium unius sat est ad impediendum Matrimonium illegitimum, ex *cap. Præterea* 2. *De Sponsal.* Debet hîc tamen jurare se impedimentum certò scire : et non sufficit, si testis sit de solo auditu, nisi impedimentum sit consanguinitatis, et adsit alius testis de certa scientia, licèt hic deponat sine juramento. Ita *Sanch. Cons. l.* 6. *c.* 5. *dist.* 10. *n.* 1 *et Salm. Tract.* 9. *de Matr. c.* 8. *n.* 106. Sola tamen fama sufficit ad impediendum Matrimonium. II. Testimonium solius Episcopi sufficit ad probandum in judicialibus attinentibus ad suum munus, si testetur in Scriptura suo sigillo obsignata ; *Salmant. de Officio*

c. 3. *n.* 34. cum *Bald. Mascard.* etc. III. Ad delicta Religiosorum punienda sufficit testimonium unius, si delictum sit tale, ut aliter probari non possit. Et ita Religiosus sollicitans pœnitentem, per illam tantùm denunciatus potest puniri aliqua pœna arbitraria, sed non ordinaria. *Sanch. cap.* 5. *dist.* 12. *n.* 4. *Salm. ibid. n.* 35. *cum aliis :* Et idem docent ibi *Val. et Sot.* pro culpis levibus. Cæterùm in criminibus gravibus, quæ gravem merentur punitionem, rectè tenent, et absolutè *Salm. n.* 35. cum *Peyr. et Pell.* contra *Sanch. et alios*, requiri omnino saltem duos testes, quia fama Religiosorum non debet minùs æstimari, quàm fama sæcularium. IV. Credendum est Officiali publico testificanti de aliquo crimine levi; secus de gravi; *Barbos. Farinac.*, etc. cum *Salm. n.* 36. Et idem dicunt de perito in sua arte, v. g. si Medicus testificetur mortem alicujus causatam fuisse è vulnere; *Salmant. ib. cum aliis.* V. Unicus testis probat, quando agitur de læsione Minoris : *Barb. Gabr. Salm. n.* 37. Sic etiam probat persona, cui standum dixit Testator in suo testamento. Unicus quoque testis probat Miraculum; *Salm. n.* 37. *cum aliis.*

288. — Sed quæritur hîc, si unus testis deponat de una propositione hæretica et alius de altera, an isti plenè probent aliquem esse hæreticum? *Com. Barbos*, etc. affirmant probare illum esse hæreticum. in genere. Sed longè probabiliùs *Lessius. l.* 2. *c.* 30. *num.* 33. *Rodr. Vill., etc.* cum *Salmant. de Offic. c.* 3. *n.* 38. negant tales testes facere plenam probationem, licèt faciant plusquam semiplenam. Ratio, quia, cùm non probatur priùs hæresis in specie, non potest probari hæresis in genere. Excipe tamen crimen sollicitationis in Confessione, quod per testes singulares comprobatur, concurrentibus tamen aliis indiciis, et præsumptionibus.

289. — Exceptis autem supradictis casibus, ad probandum requiruntur, et sufficiunt duo testes in causa tam civili, quàm criminali, ex *Deuteron.* 17. 6. « In ore duorum, vel trium tes» tium peribit, qui interficietur. » Et ex *Joann.* 8. *Duorum hominum testimonium verum est.* Ratio, quia ad humanas actiones probandas sufficit certitudo moralis, et probabilis. Ita *S. Th.* 2. 2. *q.* 70. *a.* 2. *Less. Sot. et Salm. de Offic. c.* 3. *n.* 43. *communiter.* Ab hoc tamen excipiuntur aliqui casus, in quibus Jus positivum requirit majorem numerum testium, nempe ad probanda testamenta, ad damnandos Episcopos, vel Clericos; nam ad condemnandum Episcopum, requiruntur 12 testes, et ad condemnandum Sacerdotem, seu Clericum requiruntur saltem plusquam duo. Vide *Salm. c.* 3. *n.* 44 *et* 47.

290. — Præterea testes, ut plenè probent, requiritur I. Ut sint contestes, ita ut conveniant non solùm in substantia actûs, sed etiam in principalibus circumstantiis, id est persona, loco, tempore, modo; nisi circumstantiæ sint parvi momenti, putà si unus dicat casum contigisse hora tertia, alius quarta : unus tempus fuisse nubilosum, alius serenum, et similes. Ita *S. Th.* 2. 2. *quæst.* 70. *a.* 2. *ad* 2. *Salm. c.* 3. *n.* 47 et 48. Requiritur

II. ut testes deponant cum juramento, aliàs non probant, ex *cap.* 51. *de Test. et cap. Quis. qu.* 39. *de Test.* Ubi ait *Panormit.* « Nec Episcopo quidem, ut testi credi in alterius præjudicium, » nisi jurato. » Requir. III. Ut testes per se immediatè rem perceperint externè eo sensu, quo res percipitur, putà, ut ipsi viderint occidentem, audierint blasphemantem, etc. *l. Sola.* 4 *C. de Test. et c.* 4. §. *Solam q.* 3. Vide *Salm. c.* 3. *n.* 48 *et* 49. cum *Sylo. Pan. Tab. et communi.* At in hoc notandum, quòd nec etiam sufficiunt ad plenè probandum testes, qui deponunt audivisse quidem per se, sed mediatè, id est medio pariete, cortina, quin viderint etiam loquentem, ut *Salm.* cum *Farinac. et aliis num.* 50 *et* 51. Hoc autem currit in causa criminali, non autem civili; excepto Testamento, ubi requiritur, ut testes non solùm audiant, sed etiam videant testatorem loquentem; ex *l. Si non speciali, C. de Testam. Salm. ibid.* Testes autem de auditu alieno, nempe qui crimen narrari audiverint ab uno, vel duobus testibus de visu, non solùm non probant, sed nec etiam semiplenam probationem faciunt, ut *Salm. c.* 3. *n.* 53. cum *Miranda, Farinac. et communi Juristarum.* Quando verò adsint plures contestes pro Reo, et plures contra, standum est pro Reo, ut docet *S. Thom.* 2. 2. *qu.* 70. *art.* 2. *ad* 2. Etiamsi testes contrarii sint majores dignitate, ut *Salm. n.* 54. cum *Pan. Med. etc.*

261. — Adde, quòd Laici in criminalibus repelluntur à testificando contra Clericos, ex *c.* 2. *q.* 12. In aliquo tamen casu possunt Episcopi uti laicis testibus probatæ vitæ ad probanda crimina suorum subditorum : E converso Clerici et Religiosi possunt testificari contra Laicos, etsi ad hoc non possint compelli à Judice sæculari, ex *c. Quanquam.* 14. *q.* 2. Ex præfato tamen textu clarè deducitur, non posse Clericum testificari coram Judice sæculari, sine licentia sui Superioris. An autem testimonium Clerici sine licentia Prælati valeat? Affirmandum probabiliùs cum *Sanch. Cons. l.* 6. *c.* 5. *d.* 17. *n.* 2. *Trull. Azor., etc. ac Salm. c.* 3. *n.* 28. contra alios qui dicunt non valere testimonium Clerici, sed tunc tantùm, cùm is vi compulsus deponit. Clericis autem, et Religiosis non videtur esse vetitum testes esse in instrumentis, cùm hoc nullibi interdicatur : Vide *Sanch. Dec. t.* 2. *l.* 6. *c.* 13. *n.* 106, *et Salm. ibid. n.* 29.

262. — Notandum I. quòd testes inepti (numerati ut supra apud *Bus.*) si deponant, faciunt aliquod indicium, sed non plenum, nec sufficiens ad torturam : Imò servi, vel graviter inimici omnino repelluntur. Sed, si crimen commissum est noctu, vel in aliquo loco secreto, tunc facilè admittuntur. Deinde, si testes sint inepti principaliter ob favorem partis, ut inimici, domestici, etc. si pars eos admittit, Judex non valet eos repellere. Vide *Salm. c.* 3. *n.* 31.

263. — Notandum II. quòd Religiosus in causa sui Monasterii bene potest testificari, ex *c. Statuimus De Test.* Et idem dicitur de Canonico in causa sui Capituli, de Clerico in causa suæ Ecclesiæ, et de Collegiali in causa sui Collegii, quotiescumque

in causa ipsi nullum interesse habeant particulare. Advertendum tamen est, istorum testimonium non esse omnino integrum; et insuper non esse admittendum, quando alii testes haberi possint. *Salm. cum aliis c.* 3. *n.* 45.

264. — « Quær. 1. An, et quando teneatur quis testari? » 2. Ad quid teneatur, qui non vult testari, aut qui falsa est testatus?

« Resp. 1. Non tenetur quis testari, nisi vel ex charitate, cùm ita » necessarium est, ad advertendum grande malum proximi, aut » Reip. vel ex præcepto, cùm Judex, seu Superior habens po- » testatem, ita legitimè præcipit. In quo ultimo casu, si fugias, » aut occultes te, antequam ad testandum citeris, non peccabis » contra justitiam; ideoque nec teneberis restituere, ut, contra » multos docent *Valent. et Less.* Ratio est, quia tibi necdum est » præceptum: Si quod autem jus nascatur parti ex tuo testimonio » id ex præcepto oritur. Imò, etsi sit communis sententia, ad » restitutionem teneri eum, qui à judice citatus fugit vel testi- » monium fraude declinavit, cùm sit efficax, et moralis causa ut » Judex sententiam ferat in alterius damnum: non tamen est » improbabile, quod docent *Molin. et Less.* non teneri. Ratio » est, quia citatio intimata non inducit obligationem justitiæ, sed » tantùm obedientiæ; proindeque non comparens contumax » tantùm est, et inobediens, non autem injustus. » *Less. lib.* 2. *c.* 36 » *et* 72. *etc. Vid. Bon. Laym. ll. cc.*

265. — Hîc notandum certum esse, quòd Judici non legitimè interroganti testis non tenetur fateri veritatem: Tunc enim poterit licitè respondere (etiam cum juramento) *crimen nescire*, ita ut teneatur illud ei manifestare. Ita *S. Th.* 2. 2. *qu.* 66. *art.* 1. ubi ait, quòd eo casu, « Non tenetur accusatus respondere, sed » potest vel per appellationem, vel aliter licitè subterfugere. » Et idem *communiter DD.* dicunt etiam de teste. Vide dicta *de Restrictione non purè mentali. l.* 3. *n.* 152.

266. — Sed quæritur I. Quandonam Judex legitimè interroget? Resp. I. quando adest semiplena probatio, putà, unus testis de visu, vel auditu proprio, ut supra: vel si adest notorietas, aut infamia criminis, vel indicia evidentia, vel si accusator se offerat ad delictum pluribus testibus probandum (aliàs, etiamsi plures testes adsint de aliquo crimine, nemo eorum teneretur crimen revelare); Omnia hæc enim æquivalent semiplenæ probationi; qua interveniente delictum non dicitur ampliùs secretum, ideo Judex tunc habet jus, ut testis veritatem manifestet. Ita communiter *Less. lib.* 2. *c.* 3. *dub.* 5 *et* 6. *Navar. et alii cum Salm. cap.* 3. *n.* 56 *et* 57. qui advertunt *n.* 62. cum *Sayro*, quòd, ut testis teneatur tunc respondere, requiritur, ut infamia, vel semiplena probatio, vel indicia, ut supra, sint jam probata, et à Judice testi manifestentur; nisi constet Judicem esse probum, et asserit se legitimè interrogare.

267. — Quæritur hinc II. Utrùm, quando non adest semiplena probatio, sive infamia, vel evidentia indicia criminis, ut diximus,

si Accusator unicum testem tantùm afferat, teneatur hic testis veritatem manifestare? Affirmant *Salm. cap.* 3. *num.* 60 *et* 61. cum *Soto, Valent. etc.* quia (dicunt) quando adest Accusator conscius de crimine, et unicus testis, jam Reus censetur æquivalenter infamatus. Sed probabiliùs negant *Ronc. pag.* 418. *q.* 4. *R.* 2. *cum Less. Passer.* item *Sylvest. Nav. et Bann. apud Salm. n.* 59. juxta supra posita. Et idem clarè videtur docere *S. Th.* 2. 2. *q.* 70. *art.* 1. ubi dicit tunc legitimè testem interrogari, «quando vel de manifestis, vel de his, de quibus infamia præcessit, » interrogatur. » Ergo non legitimè interrogat Judex, quando non præcessit vel notorietas (hoc enim significat to *Manifestis*), vel infamia, aut alia semiplena probatio, ut supra.

268. — « Resp. 2. Etiam legitimè et juridicè interrogatus non » teneris testari sequentibus casibus: I. Si scias rem ex Confessione. II. Si accepisti sub secreto naturali, * (*Etiam sub secreto tantùm commisso, ut S. Thom.* 2 2. *qu.* 70. *art.* 1. *et communis cum Sylv. et Salm. ibidem ex n.* 65. *contra Sotum; quia præceptum naturale præferendum est præcepto Judicis;* Vide dicta *lib.* 4. *n.* 49. *Intellige tamen, nisi immineat damnum commune, vel nisi aliunde scias; tunc enim teneris ad manifestandum, ut communiter DD. cum Salm. n.* 20.) * ut Consiliarius, Advocatus, Medicus, etc. Modò tamen non sit necessarium ad magnum Reipublicæ vel proximi malum avertendum * (*Ut S. Th. l. c. et Salm. n.* 68. *cum communi*) *, tunc enim licet tale secretum detegere, etiamsi jurasses te nulli dicturum: quia tale juramentum non obligat, cùm jure naturæ tenearis ad contrarium. Vide *Laymann cap.* 4. *n.* 9. III. Si ex testimonio tibi vel tuis immineat notabile damnum: nisi tamen damnum publicum, vel privatum alienum prævaleat, ut notat *Cardinal de Lugo de just. disp.* 39. *n.* 10. Unde communiter non teneris testari contra consanguineum. IV. Si à viris non sat fide dignis accepisti; tunc enim potes te habere, ac si nihil scires. * (*Imò Sanch. Dec. lib.* 3. *cap.* 2. *n.* 5, *et Nav. Sot. Arag. et alii cum Salm. c.* 3. *n.* 69. *dicunt testes de auditu alieno non teneri ad manifestandum, quando Judex nihil aliud ab eis exigit, nisi ut dicant id quod sciunt; quia, aiunt, scire propriè non est credere, sed veritatem perceptam visu, vel alio sensu in mente retinere: quæcumque autem alia notitia pertinet ad judicium, non ad scientiam.*) * V. Si factum intellexisti per injuriam, verbi gratia aperiendo litteras, cogendo alium ad revelationem, etc. *Laym. lib.* 3. *tr.* 6. *cap.* 4. *n.* 5. *Mol. d.* 5. *n.* 5. VI. Si alter probabiliter in facto non peccaverit, vel propter ignorantiam, vel quia rem aliquam accepit in occultam compensationem debiti; ex quo, tanquam de furе, inquiratur. Ratio est, quia mens Judicis est inquirere de delicto. Vide *Azor.* 3. *part. t. ult. c.* 27. *Fill. Bonac. d.* 10. *qu.* 3. *p.* 3. *Laym. l. c.*

269. — « Resp. 3. Qui sciens falsum testatus est, per quod alteri fuit efficax causa damni, tenetur ad impeditionem, vel reparationem omnium damnorum, quæ causantur. Item tenetur

» revocare cum pari suo damno, et periculo etiam vitæ, si Reus » de ea periclitetur, et putetur revocando aliquid effecturus. Ita » communiter. Ratio est, quia in damno æquali potiùs habenda » est ratio innocentis. *Vide. dub. seq. art.* 1.

» Dixi 1. *Sciens:* quia, si ex ignorantia, inadvertentia, aut » oblivione inculpabili falsum est testatus, etsi teneatur impedire, » si possit, non tamen ad restitutionem, etiamsi Reus damnetur. » Ratio est, quia neque tenetur ex re recepta, neque ex delicto.

» Dixi 2. *Causa efficax:* quia, si à parte rei falsum illud testi- » monium nihil effecisset, v. gr. quia per falsa testimonia aliorum » jam tota causa damni erat data, ita ut judex ex hoc testimonio » nihil fuerit motus, ad nihil tenebitur. *Less. l.* 2. *c.* 30. *et Lay-* » *mann. l.* 3. *t.* 5. *c.* 8. et alii.

270. — » Testis peccat 1. Si affirmat, quod ignorat. 2. Si veri- » tatem, quam debebat celare aperiat. 3. Si se occultet, ne ro- » getur casu quo tenetur testari. 4. Si Judici justè interroganti » non obediat. 5. Si pretium pro dicenda veritate accipiat.

Sed dubitatur 1. An peccet contra justitiam, et teneatur ad restitutionem testis, qui se abscondit ne citetur à Judice? Affirmant *Sotus de Just. l.* 5. *qu.* 7. *art.* 1. *et alii apud Lugo D.* 29. *n.* 4. Sed communissimè, et veriùs negant idem *Lugo n.* 5. *Less. l.* 2. *c.* 30. *n.* 58. *cum Salon. et Lenna, ac Bonacina de* 8. *Præc. D.* 10. *qu.* 3. *p.* 3. *n.* 12. *cum Navar. Fill. Bann. Reb. Sayr. et aliis.* Ratio, quia licèt possit ille graviter peccare contra proximi charitatem, non tamen peccat contra justitiam, cùm nemo teneatur præcepto Superioribus parere, antequam ei imponatur.

Dubitatur 2. An teneatur ad restitutionem testis, qui fugit post citationem? Affirmant *Sotus l. c. Sanch. Cons. l.* 6. *c.* 5. *dub.* 3. *num.* 4. item. *Nav. Azor. Fill. Salon. et Reg. apud Bonac. l. c, n.* 13. Quia eo ipso, quo testis est citatus, tenetur ex justitia testimonium dicere: prout si Judex præcipit alicui, ut proferat scripturam ad causam pertinentem, tenetur ipse ex justitia illam exhibere, aliàs debet damnum parti restituere. Negant verò communiùs et probabiliùs idem *Lugo loc. cit. n.* 5. *et Mol. D.* 83. *v. De teste*, et probabile putant *Bonacina n.* 13. *ac Less. n.* 59. *cum Sylo. v. Testis, n.* 8. Ratio, quia citatio illa non imponit obligationem justitiæ, sed tantùm obedientiæ. Nec obstat paritas allata scripturæ proferendæ: nam bene respondet *Lessius*, quòd scriptura illa sine dubio ex justitia proferri debet, cùm sit res externa de qua Respubl. justè potest disponere, sicut de aliis bonis civium, quando oportet ad jus illorum tuendum: non sic de obligatione testificandi.

Dubitatur 3. An teneatur ad restitutionem damni testis, qui legitimè interrogatus à Judice veritatem occultat? Certum est teneri si ipse positivè falsum deponat circa factum, putà si dicat se domum Petri scire esse Pauli; vide *Lugo. D.* 39. *num.* 4. Idem dicendum putat *Holzmann. t.* 1. *p.* 503. *n.* 710. de teste, qui fuerit præsens in donatione mutui, et postea interrogatus id negat, quia jam iste infert injuriam alteri damnosam. Sed quid, si testis vè-

ritatem celet, negativè se habens circa factum, nempe si respondeat illud nescire, cum revera sciat? Affirmant etiam teneri ad restitutionem *Salm. tract.* 27. *cap.* 1. *n.* 20. et idem dicère debent omnes AA. citati pro prima sententia dubii antecedentis, ob eamdem rationem, ut supra, quia testes, posito præcepto Judicis, tenentur ex justitia veritatem patefacere: et sicut Judex contra justitiam peccat, si sententiam non proferat, sic dicunt peccare testes, qui veritatem non manifestant. Sed contradicunt *Mol. D.* 83. *vers. De teste, et Lugo l. c. num.* 5. *cum Raynaudo, et aliis*, ac meritò probabile putat *Less. apud eumdem Lugo.* Ratio, quia testis non tenetur veritatem deponere, nisi aut ex præcepto Judicis, aut ratione juramenti præstiti; unde tacendo veritatem, non peccat contra justitiam, sed tantùm contra obedientiam, vel etiam contra Religionem. Dispar est autem Judex à teste: Judex enim ex quasi contractu cum Republica inito, ratione Officii assumpti, tenetur ex justitia justam sententiam ferre; testis verò non tenetur ex justitia, sed tantùm ex obedientia officium testis peragere, et ideo tantùm contra obedientiam peccat, veritatem non manifestando. Huic sententiæ adhæret etiam *Bonac. l. c. n.* 14. Hinc ait *Ciera de Casib. reserv. D.* 6. *n.* 62. *cum de Januar.* talem testem reticentem veritatem, nec incurrere casum reservatum in jurantes falsum cum damno tertii, quia reservatio intelligitur lata in eum qui jurat cum mendacio positivo, non autem negativo. Dicit verò *Bonac. ib.* quòd si testis juravit se dicturum veritatem, tenetur tunc ex justitia illam dicere, quia ex juramento promissorio oritur obligatio justitiæ: Sed probabiliùs contradicit *Less. n.* 60. quia testis, jurando se dicturum veritatem, non intendit se obligare ex justitia, sed tantùm ex virtute Religionis ad illam manifestandam.

Sed dices: Qui fraude, aut mendacio impedit aliquem à consecutione justi boni, tenetur utique ad restitutionem damni illati, prout diximus *lib.* 3. *n.* 587. Sic igitur pariter tenetur damnum restituere testis, qui dicendo se nescire, quod verè scit, jam impedit per tale mendacium proximum à consecutione sui juris. At respondetur hoc procedere, quando mendacium est causa positiva, sive influxiva damni; secus, si tantùm negativa. Testis autem qui dicit se nescire veritatem, quam scit, est causa tantùm negativa damni, cùm nullum apponat impedimentum positivum, ne alter suum jus consequatur, sed solum non removet impedimentum alteri obstans, scilicet defectum probationis: ad quod removendum poterit quidem Testis ex obedientia, et Religione, ut diximus, aut etiam aliquando ex charitate esse obstrictus, sed non ex justitia, nisi fortè peculiare pactum cum parte inierit de veritate manifestanda.

271. — Pro complemento hujus puncti, quæritur I. An sufficiat depositio facta tantùm in scriptis, et non ore tenus? Affirmant aliqui, et *Salm. c.* 8. *n.* 73. probabile putant: atque Prælatos, et Visitatores hac opinione bene uti posse dicunt ad strepitum vitandum; et hanc tenent *ibi Rodria. etc.* saltem si causa

sit levis momenti. Communis tamen sententia, et probabilior negat hoc sufficere in causa criminali, ut habetur ex *c. Testes.* 3. *q.* 6. *et c. A nobis. Qui Matr. acc. etc.* ubi « Nullius mo- » menti est subscriptio, quoad sententiam proferendam : » Licèt valeat hæc ad probandam infamiam extrajudicialiter, ut *Pelin* et *Far.* apud *Salm. c.* 3. *n.* 74. Debet igitur depositio fieri ore tenus, et tacta aliqua re Sacra, ut Cruce, vel Evangelio. Sacerdotes tamen sufficit quòd jurent tacto pectore : *Salm. n.* 76.

Judex autem per seipsum debet testes examinare, ut docent communiter DD. cum *Covarr. et Salm. cap.* 3. *n.* 76. Potest tamen Judex examen alteri digno committere, prout *Salmant. ibidem* dicunt constare ex praxi omnium Tribunalium, si Judex sit impeditus, vel si testes non possint ob senectutem, vel paupertatem Judicem adire, ut patet ex *c. Si qui Test.* In causis verò criminalibus ipse Judex examen solet excipere, ex *Auth. de Testib.* §. *Hæc omnia.*

Testis interrogandus est de sua ætate, nomine, cognomine, et conditione : interrogandus inde per articulos de facto, et ejus circumstantiis, nempè de loco, tempore, de aliis personis adstantibus ad factum : item de ratione suæ notitiæ, præsertim in causa criminali. Vide *Salm. n.* 78. Item debent scribi verba testis, prout ipse profert. Item cavendum, ne testis sciat depositionem ab alio teste factam. *Salm. n.* 80.

Testi deprehenso in aliquibus falsum dixisse, in aliis non est credendum; *Salm. n.* 82. Depositio demum debet denuo ante testem legi, et ab eo ratificari, et in ratificatione notandum est id quod à teste additur, vel mutatur. Et in fine Secretarius scribere debet: « Quæ omnia affirmavit verissima esse juramento, quod præstitit; » et, cùm omnia, quæ deposuit, lecta ei fuissent de verbo ad ver- » bum, illa ratificavit, propriaque manu subscripsit. » Et in fine depositionis cujuslibet testis, Judex, testis, et Secretarius se subscribere debent. Et, si testis scribere nesciat, signet crucem, et alius pro ipso subscribat, et Secretarius ibidem hoc notet. Sic autem ratificata depositione, nulla ampliùs habenda est ratio de iis quæ testis aliter postea dicat, etiam in articulo mortis, ut dicunt *Bald. Felin. et Men.* Vide *Salm. n.* 83 *et* 92.

Facta autem Rei citatione, vel ore tenus vel realiter per incarcerationem Rei, vel per edictum, si Reus fugerit, ac lite sic contestata (quod certè est necessarium ad essentiam processûs) iterum repetendi sunt testes cum juramento, excepto casu, quo procedatur in Reum absentem, ut contumacem; vel si testes, qui deposuerant, defuncti sint, vel si Judex procedat ex Officio, et non ad instantiam partis. Ita communiter DD. apud *Salm. ex n.* 85. Licèt *Rodr. Suar. Lez. etc. ib. n.* 88. teneant in causis Religiosorum hanc ratificationem non requiri. In hac autem ratificatione magis credendum est Tabellioni, qui depositionem scripsit, quàm testi asserenti aliud deposuisse, quàm scriptum est. Ita *Covar. Bald. etc.* apud *Salm. n.* 92.

DUBIUM VII.

DE REO.

ARTICULUS I.

An, et quando Reus teneatur fateri veritatem.

272. Quid respondere potest Reus non legitimè interrogatus? — **273.** Quando Reus non tenebitur crimen fateri? — **274.** An teneatur Reus crimen fateri cum timore magnæ pœnæ? — **275.** An peccet graviter Reus, qui ad vitanda tormenta falsum crimen sibi imponit? — **276.** Quando autem tenetur Reus suam Confessionem revocare? — **277.** An Reus ad se tuendum possit revelare crimina occulta Testium, aut Accusatoris? Et an peccet graviter, si crimina falsa eis imponat? — **278.** An Reus teneatur revelare complices?

272. — « Resp. 1. Si non interrogetur legitimè, non tenetur » fateri suum crimen, sed potest Judicem eludere vel ambiguis » verbis, vel etiam negando, cum aliqua restrictione, et in bono » sensu, ut mendacium absit. Ratio est, quia tunc Judex non ha- » bet jus interrogandi, aut obligationem imponendi Reo. Ita *Less.* » *t.* 6. *l.* 3. *cap.* 5. *et Bonac. d.* 10. *q.* 3. *p.* 2. ● (*Ità Cajet. Azor.* » *Sanch. Ronc. et alii, juxta dicta l.* 3. *n.* 154. *ex D. Th.* 2. 2. » *q.* 69. *art.* 1., qui art. 2. sic ait: *Aliud est veritatem tacere, aliud* » *est falsitatem proponere. Quorum primum in aliquo casu licet;* » *non enim aliquis tenetur omnem veritatem confiteri, sed illam* » *solùm, quam ab eo potest requirere Judex, putà cùm præcessit...* » *probatio semiplena.*)● »

Unde resolves :

273. — « 1. Reus non tenetur fateri crimen suum. 1. Si Judex » non sit legitimus. 2. Si à seipso litis processum inchoet, sine » prævia accusatione, saltem virtuali. 3. Si non præcessit semi- » plena probatio, nec infamia, nec manifesta criminis indicia » extant. Ratio est, quia in his Judex non interrogat legitimè. » *Azor. Fill. Laym. Bon. ll. cc. Card. de Lugo. d.* 40. *n.* 1.

» 2. Nec tenetur, si dubitet, an Judex legitimè interroget: quia » non tenetur parere cum gravi suo damno, nisi constet, Superio- » rem posse præcipere. *Ita Less. Fill. Laym. l. c. Sanch. l.* 6. *Cons.* » 3. *c. d.* 31. *Salas, Card. de Lugo, etc. contra Sylo. Bon. et alios.* » (*Ita absolutè tenent Salm. de Offic. c.* 7. *n.* 3. *cum Sot. Na-* » *varr. et Sanch. Cons. lib.* 6. *cap.* 3. *dub.* 31. *num.* 2. *cum* » *Card. Caj. Nao. Palac. etc.* (*contra Palud. Sylo. et S. Anton.*). » *Ratio, quia reus possidet suam vitam, et famam; unde in dubio* » *habet jus eam servandi, usquedum constet de legitima interro-* » *gatione.*)●

» 3. Judex tenetur Reo manifestare statum causæ, et quæ sint » indicia, quomodo probetur delictum, etc. ut Reo constet, an » legitimè interrogetur, quia non tenebitur respondere, alioqui,

» et seipsum honore, aliisve bonis, quæ bona fide possidet, spo-» liare. *Cajet. Nav. c.* 25. *n.* 43. *C. de Lugo d.* 40. *n.* 1. ● (*Idem* » *dicunt Sot. Tol. Less. etc. cum Salmant. ibid. num.* 3. *commu-* » *niter.*) ●

» 4. Si reum juridicè quidem interroget Judex, sed nonnisi ex » falsa præsumptione delicti, v. g. an exierit ex tali domo stricto » ense, potest Reus (idem est de teste,) licèt sciat semiplenè » probatum esse, id negare, si exiit quidem, non tamen facto » delicto, sed ob aliam causam : quia, si Judex veritatem sciret, » non posset interrogare. Ita cum *S. Thom. q.* 66. *art.* 1. *Sot.* » *Fag. p.* 8. *cap.* 34. *Dian. p.* 3. *t.* 5. *misc. R.* 66. *C. de Lugo dub.* » 40. *n.* 4. ● (Idem dicendum, si quis occidit ob justam suî de-» fensionem; tunc Judici interroganti potest respondere, non » occidisse, hoc est cum culpa : Ita *Sotus, Salon. cum Salm.* » *c.* 6. *n.* 19.) ●

274. — « Resp. 2. Etsi communior et verior sententia sit » *S. Th.* 2. 2. *quæst.* 69. si Reus legitimè interrogetur à Judice, » teneri in conscientia apertè veritatem dicere; probabile tamen » est etiam, quod ex *Sylv.* docent *Sa et Less.* non teneri saltem » sub mortali, in causis capitalibus et gravioribus, si sit spes » evadendi, et nullum grave damnum Reip. timeatur. *Tann. q.* 4. » *d.* 5. *Card. de Lugo. d.* 40. *n.* 15. ubi dicit esse sententiam » valde probabilem, et in praxi tutam. Ratio est, quia lex hu-» mana communiter non obligat cum tanto periculo, v. g. mortis; » tum quia inhumanum videtur, ut qui convinci non potest, » teneatur præbere arma contra se, quibus occidatur, aut gra-» vem pœnam, v. g. perpetui carceris, subeat; tum quia non » videtur tam heroïcus actus præcipi posse, *Bon. in* 8. *præc.* » *d.* 10. *q.* 3. *p.* 2. *num.* 17. »

Celebris est hæc quæstio, an teneatur Reus fateri crimen Judici legitimè interroganti, cum timore magnæ pœnæ? Affirmat *prima* sententia cum *S. Th.* 2. 2. *q.* 69. *art.* 1. *ad* 2. *Sot. Less. Sanch. Tol. Sylv. et Salm. de Offic. c.* 7. *n.* 9. qui dicunt hanc probabiliorem et in praxi tenendam, quamvis contrariam vocent probabilem intrinsecè et extrinsecè. Ratio, quia Judex jus habet præcipiendi, quando legitimè interrogat, ut Reus crimen ei revelet; idcoque Reus peccat contra justitiam, si hac in re gravi ei non obediat. *Secunda* tamen sententia, quam satis probabilem etiam intrinsecè puto (quamvis primam censeam probabiliorem) cum *Bus. et Sa, Suar. Fill. Elbel de Jur. n.* 144. *Rodr. Vill. Henr. Peyrin. Fagund. etc.* apud *Salm. n.* 6. et quam probabiliorem censet *Lugo. de Just. D.* 4. *t.* 2. *n.* 15. *in fin.* Hæc sententia negat teneri Reum crimen suum revelare casu, quo damnandus foret ad mortem, aut ad triremes, ad carcerem perpetuum, vel ad amissionem omnium bonorum, vel totius, famæ et honoris. Ratio, quia videtur non adesse hanc duram legem, tanquam humano modo impossibilem, ut quis teneatur quasi ipsemet se condemnare ad gravissimam pœnam, crimen suum confitendo; nisi commune damnum immineat ex reticentia con-

fessionis delicti, putà hæresis, læsæ Majestatis, etc. tunc enim Reus tenetur seipsum prodere, vel saltem socios, quantùm opus est ad commune damnum avertendum, etiamsi ipsi mors imminet ex revelatione sociorum, ex quibus evadet in judicio convictus. Casu verò quo tale damnum non timetur, cùm lex obligans ad crimen fatendum probabiliter non extet, probabiliter Judex non habet jus veritatem in tali casu exigendi, nec Reus obligationem eam manifestandi; et ideo Reus, amphibologiis crimen celando, contra justitiam non peccat, juxta dicta *l.* 3. *n.* 156. Nec obstat dicere, quòd Reus tunc tenetur damnum illud subire pro bono communi; nam si hæc ratio valeret, Reus ad pœnam damnatus nec etiam posset è carcere fugere; in utroque enim casu viget ratio communis boni, et tamen Reus licitè potest fugere, ut fatentur ipsimet *Salm. cap.* 7. *n.* 57. *cum communi, ex S. Thom.* 2. 2. *q.* 69. *art.* 4. *ad* 2. ubi ait: « Non tenetur (*Reus*) » facere id, unde mors sequatur, quod est manere in loco, unde » ducatur ad mortem. »

Et hoc etiamsi Judex præcipiat, ut non aufugiat, ut pro certo habet *Lugo l. c.*

Omnes autem conveniunt, ut par est, ad dicendum, quòd si Reus sit in bona fide, et censeatur quòd difficile inducetur ad fatendum crimen interrogatus à Judice, Confessarius in sua bona fide eum relinquere debet, ut *Sanch. Dec. l.* 3. *c.* 7. *n.* 8. *Salm. c.* 6. *n.* 24. *etc.*

« Dixi 1. *in capitalibus :* quia aliud est de causis, in quibus » agitur de pœna Ecclesiastica, quæ est medicinalis.

» Dixi 2. *si sit spes evadendi :* quia, absque ea, cessat ratio » celandi veritatem. »

Unde resolves :

« 1. Non semper opus est, juxta dicta Resp. 2. ut Confessarius » Reum urgeat ad crimen fatendum. *C. de Lugo. dist.* 40. *n.* 20.

» 2. Post sententiam latam, Reus non tenetur confiteri crimen, » quod ante injustè negavit, quia, finito judicio, finitur obligatio » Rei. *Laym. loc. cit.* * (*Idem dicunt Sanch. Dec. lib.* 3. *cap.* 7. » *et Salm. c.* 7. *n.* 20. *Idemque dicitur de teste. Vide lib.* 3. » *n.* 155.)* Imò probabile est, nec ante sententiam ad id teneri, » etiamsi adhuc sit in potestate Judicis, donec iterum interro» getur. *Card. de Lugo d.* 40. *numer.* 17. * (*Ita etiam Sanchez* » *loc cit. num.* 8. *et Salm. num.* 21. *etc. contra Nav. Bann.* » *etc.*) *Ratio, quia justitia legalis non obligat, nisi tunc tantùm,* » *cùm Judex interrogat : nisi Judex tempus ad respondendum* » *præscribat, nempe si præcipiat, ut Reus infra mensem veritatem dicat, et mensis adhuc duret. His tamen non obstantibus,* » *probabiliùs docent Sotus lib.* 5. *de Just. quæst.* 6. *art.* 12. » *Nav. Sum. cap.* 25. *n.* 36. *item Sayr. et Angles apud Sanch.* » *n.* 7. *qui fatetur communem sententiam. Ratio, quia quandiu sententia pendet, adhuc censetur perdurare præceptum Judicis, ut* » *justum servetur judicium.*

» Resp. 3. Si quis ad evitanda tormenta gravia mentitus, fal-
» sum sibi crimen imposuit, per quod sit morte plectendus, non
» videtur mortale. Ita contra *Nav.* et alios docet *Angel. Syl.*
» *Less. l.* 2. *c.* 11. *d.* 7. *Tan. de. Just. d.* 4. *q.* 4. *dub.* 5. Ratio
» est, quia non est mentitus perniciosè, cùm non teneatur tantis
» tormentis vitam conservare. *Vid. C. de Lugo. l. c.*

275. — Quæritur hîc, an reus ad evitanda gravia tormenta peccet graviter confitendo falsum crimen? *Prima* sententia negat quam tenet cum *Bus. Less. lib.* 2. *c.* 11. *n.* 4. *cum Ang. Sylvest. Tol. et Soto*, et probabilem putat. *Lugo D.* 14. *n.* 174. Ratio, quia nemo tenetur vitam servare cum tanto cruciatu, qui morte ipsa durior videatur, juxta dicta *lib.* 2. *num.* 372. *Secunda* verò sententia probabiliòr affirmat, et hanc tenent *Mol. Dist.* 37. *n.* 18. *et Lugo l. c. cum Nav. et Covarr.* Ratio, quia licèt nemo teneatur tueri vitam adhibendo medium visum ipsa morte durius, nemo tamen potest positivè cooperari suæ injustæ morti, quod est intrinsecè malum, cùm homo non sit dominus suæ vitæ. Unde probabiliùs infert *Molina num.* 16 *et* 18. contra *Busemb. ut infra*, quòd si causa sit adhuc in eo statu, ut per retractationem possit mors impediri, debet reus se retractare, quia falsa illa confessio pergit influere ad suam injustam mortem, et ideo tenetur causam illam auferre; sicut qui ignem culpabiliter accendit in domo aliena, tenetur etiam cum suo damno illum extinguere. Advertit hîc autem *Lugo n.* 187 *cum Molina*, quòd etsi à principio peccasset reus confitendo crimen falsum cum infamia alterius, non tenetur postea se revocare ad reparandam alienam infamiam se denuo exponendo ad sustinenda illa gravia tormenta, quia nemo tenetur famam restituere cum tam longe graviore suo damno.

276. — « 1. Talis non tenetur postea crimen revocare,
» quamvis ante perjurio confirmasset, si prudenter metuit, ne
» ad tormenta revocetur: quia etsi pejeratione graviter peccarit,
» hoc jam transiit, et non retractando nemini facit injuriam;
» ideoque sufficit coram Deo pœnitere. Vid. *Less. Tann. l. c. et*
» *q.* 5. *d.* 4.

» 2. Si ex illa falsi criminis confessione grave damnum aliis
» sequitur, v. g. bonum Reip. aut fama Religionis, vel familiæ
» notabiliter læderetur, aut aliqui ideo in hæresim lapsuri essent,
» quævis potiùs tormenta perferenda essent. *Tann. l. c. et*
» *q.* 5. *d.* 4.

» 3. Si reus tormentis coactus denunciavit alium innocentem,
» tenetur sub mortali ante suam condemnationem, et si tum non
» facit, etiam damnationis tempore, revocare, ad quod etiam à
» Confessario est obligandus. Ita ex communi *Tol. lib.* 5. *cap.*
» 6. *n.* 7. *Less. cap. ult. dist.* 15. *Tann. dist.* 4. *qu.* 5. *dub.* 4.
» *n.* 103. Ubi subjungit. 1. Si quis tamen sequatur, ipsaque praxi
» servari advertat, eam sententiam, quæ negat per revocationem
» in extremo vitæ factam tolli, vel infirmari denunciationem
» ante factam, ut docent *Delrio lib.* 5. *sect.* 5. *Valent. dub.* 6.
» *qu.* 13. *part.* 4. is consequenter existimare poterit, denunciantem

» in eo mortis articulo, saltem cum suo incommodo, et sub pec-
» cato mortali, obligatum non esse ad revocationem, quia inu-
» tilis. Ita *Tann. loc. cit.* Licèt ipse rectè censeat, fundamentum
» istius sententiæ minùs esse probabile.

» 4. Monet idem *Tann. n.* 105. cavendum esse Confessario,
» ne vel importunè sæpiùs reo damnato inculcet retractationem
» denunciationis iniquè factæ, vel retractationem factam impru-
» denter, et cum scandalo evulget. »

277. — Quæritur hîc, an reus ad suî defensionem possit revelare crimina occulta testium, vel accusatoris? Et an peccet graviter, si falsa crimina eis imponat? Hîc ante omnia advertenda Propositio 44. damnata ab Innoc. XI quæ dicebat: « Pro-
» babile est non peccare mortaliter, qui imponit alteri falsum
» crimen, ut suam justitiam, et honorem defendat. Et, si hoc
» non est probabile, vix erit opinio probabilis in Theologia. »
Resp. igitur I. Quòd falsum crimen testi vel accusatori opponere, ad suam causam tuendam, illicitum semper est, et culpa gravis. Ita comm. *S. Th.* 2. 2. *q.* 69. *art.* 2. *Sanch. Cons. l.* 6. *c.* 5. *Dub.* 20. *n.* 4. *Sot. Less. et Salm. de Offic. c.* 7. *n.* 27. Et hoc etiamsi accusatus esset verè innocens, et injustè aliàs damnandus esset ad mortem; rationem assignant *Salm. ib.* quia nunquam licet se defendere cum gravi damno proximi innocentis. Sed hæc ratio sic genericè sumpta minimè suadet; nam juxta legem charitatis, cùm vita sit bonum ordinis majoris, quàm sint bona temporalia, potest suam vitam defendere cum jactura bonorum vel famæ alienæ. Et, si ad hoc reus adhibeat mendacium, erit quidem peccatum, sed non plus quàm veniale; quia ratione damni tenetur tunc proximus damnum suæ famæ sufferre, ad servandam vitam innocentis in extrema necessitate constituti. Ratio quam puto magis in hoc casu valere, est, tum quia injusta læsio famæ alienæ vel non est unicum medium ad tuendam vitam rei, vel facilè est obnoxium periculo hallucinationis; tum quia mendacia gravia in judicio dicere est contra bonum commune, cùm sit pervertere omnem justitiæ ordinem, et ideo illud quisque præferre debet privato bono etiam propriæ vitæ.

Resp. II. Quòd opponere crimen verum, sed occultum testis, vel accusatoris, licitum est reo, ut *Sanch. loc. cit. n.* 1. *Ronc. cap.* 2. *q.* 4. *Salm. n.* 30. *Viva in d. prop.* 4. *n.* 12. *et Milante Ex* 24. Vide *victa. l.* 2. *n.* 969. Dummodo hoc sit absolutè necessarium ad suæ innocentiæ defensionem; item dummodo aliàs reus non leve, sed grave damnum sit passurus, licèt majus damnum eveniat accusatori, vel testi, ut ait *Sanch. l. c. n.* 4.

Sed quid, si reus commisit crimen, sed occultè, ita ut nullo modo probari possit, utrùm tunc possit dicere, accusatorem mentitum fuisse; vel possit opponere crimen illius occultum? Affirmat *Corella* in expositione *Prop.* 44. damnatæ ab Innocentio XI. ut supra, et probabile rectè putant *Salm. d. cap.* 6. *n.* 35. *et Roncaglia cap.* 2. *qu.* 6. Quia accusans reum de crimine omnino occulto, censetur in jure, ac si de crimine falso accusaret,

et calumniam afferret, ut dicit *Glossa in c. Cum dilectus, De Calumn.* his verbis : « Si renuncians non probat, quod intendit, » calumniari præsumitur. » Et ob eamdem rationem dicunt *Sanch. Cons. lib.* 6. *c.* 5. *dub.* 20. *nu.* 1. *et Salm. cap.* 7. *n.* 30. casu quo crimen rei est occultum, et nequit plenè probari, posse eum revelare delictum occultum testis ad suî defensionem ; modò tamen (addunt) testis sponte deponat, et non coactus ; sed id admittunt *Milante, ac Viva in d. prop.* 44. Innoc. XI. *n.* 12. et expressiùs *Lugo. D.* 90. *n.* 23. etiamsi testis sit coactus ad deponendum ; juxta enim communem D D. sententiam traditam à *D. Thom.* 2. 2. *qu.* 73. *art.* 2. et relatam *lib.* 3. *n.* 969. (quam rogo ut relegas) nemo tenetur cum suo gravi damno famam proximi servare.

278. — « Quæres, An reus teneatur revelare complices?

» Resp. 1. Si omnino occulti sint, nec aliis indiciis, aut testimoniis convinci possint, non potest, nec tenetur : si tamen vi » tormentorum coactus prodat, ordinariè non peccabit, *Less. l.c. et Laym. l.* 3. *t.* 5. *c.* 5.

« Resp. 2. Si crimen sit exceptum, tenetur etiam non rogatus : » ideoque, si nolit, secundùm *Nav.* non erit absolvendus.

ARTICULUS II.

Quid liceat Reo circa fugam pœnæ.

279. An liceat reo injustè damnato vim vi repellere, aut positivè resistere? — 280. An reus, qui verè deliquit, possit fugere è carcere? — 281. An damnatus ad mortem teneatur fugere si possit? — 282. An reo ad fugiendum liceat decipere custodes, et effringere carcerem? Et an tunc teneatur ad damnum carceris fracti? — 283. An liceat aliis Reum adjuvare ad fugiendum, aut ad carcerem effringendum? — 284. An damnatus, ut fame pereat, teneatur sumere cibum oblatum? — 285. An, et quando liceat Reo appellare?

279. — « Resp. Quando sententia est materialiter injusta, » lata tamen secundùm allegata, et probata : etsi in conscientia » non obliget, non potest reus Judici positivè resistere, tum ob » scandalum, tum quia tali casu Judex habet jus sententiam exequendi, et ad id tenetur. Ita communiter *Less. Sanch. contra* » *Vict. Bon. C. de Lugo d.* 4. *num.* 39. Dixi, *positivè* : quia reo, » etiamsi verè reus sit, licèt ante, et post sententiam (quoad » mortem, vel pœnam morti æquivalentem, v. g. perpetuum » carcerem) fugere. Ratio est, quia quilibet tam magnum jus » habet ad vitæ suæ conservationem, ut nulla potestas humana » obligare possit ad eam non conservandam, si spes commoda » ostendatur : nisi tamen bonum publicum aliud postulet. *Less.* » *l.* 2. *c.* 31. *d.* 5.

Sed clariùs distinguendum, et dicendum I. Si reus est damnatus injustè, non solùm secundùm rei veritatem, sed etiam secun-

» et potum, ut sopiantur, vel procurando, ut absint; item vin-
» cula, et carceres effringere, quia, cùm finis est licitus, etiam
» media sunt licita. Et licèt alii captivi per effractum parietem
» simul elabantur, non tenebitur de damno; quia tantùm est
» ejus causa per accidens, cùm jure suo utatur. Nec refert,
» quòd leges, et magistratus quidam tales effractores graviter
» puniant; id enim fit, quòd vel contrariam sententiam sequan-
» tur, vel ex præsumptione, quòd vim intulerint custodibus, vel
» quòd propter bonum Reipub. ea pœna statuta sit. *Fill. l. c.*
» *Tan. d. 4. q. 4. dub.* 5. ex aliis multis. Vide *Card. de Lug.*
» *d. 40. sect. 4.*

Idem (id est quòd liceat effringere carceres) probabiliùs sentiunt cum *Bus. Caj. Sot. Val. Nav. Tol. Less. Lugo, Sa*, et quamplures cum *Salm. c.* 6. *n.* 67. *et Ronc. c.* 2. *q.* 8. *Resp.* 3. contra *Covar. Sylv. Tab. etc.* An autem tunc Reus teneatur reficere damnum illatum in carcerem, ferra, vel parietes frangendo, etc. Affirmant *Less. Cajet. cum Salm. n.* 78. Sed probabile est oppositum cum *Salm. n.* 77. *Bann. Val. Soyr.* Quia illud damnum evenit per accidens; cæterùm, qui habet jus ad suam vitam tuendam, habet etiam jus ad damnum alteri inferendum in bonis, si pro defensione vitæ opus sit damnum illud inferre.

Consentiunt etiam cum *Bus. Salm. c.* 7. *n.* 75. *et Ronc. c.* 2. *q.* 8. *R.* 5. in dicendo, quòd liceat Reo decipere custodem, ut possit fugere, modò tamen (addunt) tales actus et verba adhibeat, ut possit custos fraudem agnoscere. Secus tamen si custos advertere nequeat, quia tunc nullo modo dici potest, quòd custos sciens et volens damnum ex fuga illi obveniens patiatur. Ita *Salm.* quorum authoritati obsequium servo; sed non valeo intelligere, cur Reo, cui licitum est fugere, non liceat etiam artes adhibere ad fugiendum (dummodo mendacia non adhibeat), etiamsi illas custos non possit advertere, et ex fuga damnum ei sit obventurum, cùm Reus tunc utatur jure suo, et damnum custodi per accidens eveniat. Favet mihi doctrina, quam cum *Buscmb.* et pluribus tenent iidem *Salm. c.* 7. *n.* 67., nempe quòd damnatus ad mortem bene potest effringere carceres ad fugiendum; licèt ex fuga damnum obveniat custodibus; ut expressè docet *Cajet. apud Salmantic. num.* 77. Ratio, quia tunc Reus dat operam rei licitæ.

Asserunt autem *Ronc. l. c. et Salm. n.* 64. *cum Tamb. Ang. etc.* bene licitum esse Reo carceris custodem corrumpere pecuniis; quia, ut dicunt, Reus jus habet ad suam vitam servandam, et nullum præceptum adest id prohibens. Sed huic doctrinæ nec etiam possum acquiescere; nam, licèt quisque jus habeat ad vitam, nemo tamen potest alterum inducere ad faciendam actionem intrinsecè malam; actio autem custodis, si ostium Reo aperiat ad fugiendum, certè est intrinsecè mala, cùm peccet contra suum Officium; nescio igitur, quomodo possit ad illam custos positivè induci.

283. — « 4. Illis, qui non sunt ministri justitiæ, licet non so-
» lùm consilio juvare Reum, ut fugiat, sed etiam suppeditatis
» instrumentis, v. g. funibus, lima, etc. quia finem alteri licitum
» illi suadere, et ad eumdem media proponere licet. *Less. l. c. t.* 6.
» *n.* 40. *Tann. l. c. Sylo. Turr. Vasq.* (*Ita etiam probabiliter*
» *tenent Caj. Less. Sanch. Lugo, Sa, etc. cum Salm. c.* 7. *n.* 72.
» *et Ronc. q.* 8. *R.* 4. *contra Sot. Syl. Tab. Val., etc. apud Salm.*
» *et contra Elbel de Hom. num.* 17. *Rectè verò limitant Ronc. ibid.*
» *et Salm. n.* 75. *cum Lugo, si fuga Rei esset perniciosa Reipu-*
» *blicæ, putà si Reus esset grassator viarum, aut similis.*)

« 5. Non tamen licet juvare in effractione carceris, ut habet
» communis, (*cum Ronc. l. c.*) tum quia executio ipsa ef-
» fractionis soli Reo licita est, propter jus vitæ conservandæ;
» tum ne alioqui omnis securitas carceris pereat : *Less. l. c.*
» *Bonac. d. q.* 10. *p.* 1. »

284. — Quæritur hîc I. An damnatus, ut fame pereat, teneatur cibum sumere, si ei offeratur ? Certum est, quòd potest, ut docet *S. Th.* 2. 2. *quæst.* 69. *art.* 4. *ad* 2. *cum communi.* Alii tamen dicunt, etiam sumere teneri, quia quilibet debet suam vitam servare omni licito modo, quo potest. Ita *Cajet. Bann. Covarr. etc. cum Salm. c.* 2. *n.* 80. et his consentit *Lugo, D.* 20. *n.* 30. qui tamen admittit posse Reum semel vel iterum respuere cibum clam oblatum. Sed probabiliùs non tenetur, quia aliud est vitam positivè perdere, aliud vitam negativè non conservare; hoc enim licitum est Reo ex recto motivo justitiæ, ut pœnam subeat sui criminis, sicut potest non fugere, cùm possit, ut diximus. Ita *Ronc. l. c. cum Sayr. Sot. Tab. Major. apud Salm. n.* 81. qui satis probabile vocant : et oppositum censendo probabilius, non sibi conveniunt, cùm in *eod. tr. de Rest. c.* 2. *n.* 34. teneant, bene posse aliquem in naufragio cedere tabulam amico, ob eamdem rationem nostram, quia hoc non est directè se necare, sed vitam non tueri, quod ex causa honesta licitum est.

Quæritur II. An liceat aliis cibos Reo subministrare ? Respondetur ex communi DD. hoc licere omnibus, præterquam ministris; sed nemo ad id tenetur, quia, eo ipso quòd quis ad fame pereundum damnatur, privatur jure, ut sibi ab aliis in extrema necessitate succurratur. Ita *S Thom.* 2. 2. *quæst.* 31. *a.* 2. *ad* 3. *Caj. Sot. Sa, etc. cum Salm. c.* 7. *n.* 84 *et* 85. An autem Reus ex præcepto Judicis possit ipse se occidere ? Duplex est probabilis sententia. Vide dicta *de* 5. *Præc. l.* 3. *n.* 369.

285. — Quæres, an Reo liceat appellare ?

« Resp. Si sciat sententiam esse justam, et justè processum esse,
» non licet (*licet tamen supplicare*); quia id esset Judici ca-
» lumniam imponere. Imò injustè appellans tenetur de damno.
» Si verò putet sententiam iniquam esse, aut injustè processum
» esse, aut si diversæ sint opiniones, potest appellare. V. *Trull.*
» *l. c. n.* 100. »

Pro majori intelligentia dicimus licere quidem Reo ad Judicem supremum appellare, non solùm si sententia inferioris fue-

rit injusta, sed etiam si secundùm allegata fuerit justa, at Reus habeat pro se novas probationes. *Salm. c. 7. n. 38. cum Navarr.* Secus tamen, si sententia lata fuerit omnino justa, nec oppositum probari possit. *Salm. num. 42.*

Quid, si justitia sententiæ latæ sit dubia? Resp. in causa criminali, et capitali potest profectò Reus appellare ad Judicem Superiorem, ut *Salm. Sot. Bann. Salm. c. 7. n. 57.* Et hoc etiamsi, jus Rei sit minùs probabile, quia dicunt DD. citati cum *Corella, Lumbier, Torrecill. et Fulguera apud Salm. n. 48.* quòd, existente pro Reo opinione probabili, licèt minùs probabili, pro ipso est judicandum, ex regula juris *in* 6. *Cùm sunt partium jura obscura, potiùs Reo, quàm Actori est favendum.* Vide dicta n. 210.

Secus autem dicendum in causa civili, quando certè jus contra Reum minùs probabile est; quia tunc Superior, si juxta opinionem minùs probabilem pro Reo judicabit, certè iniquè aget, ex Prop. damnata ab Innoc. XI, ut *Salm. c. 7. n. 46.* Sed quid, si dubium sit, an Judex Superior justè laturus sit sententiam pro Reo? In tali casu probabiliter *Salm. n. 48. cum Bus.* dicunt posse Reum appellare, etiam in causa civili; quia, cùm mentes hominum sint diversæ, fortè opinio, quam Judex inferior minùs probabilem sensuerit, Superiori probabilior apparebit, et hoc experiri non sine justa causa licitè potest Reus, cùm jus probabile jam pro se habeat; et ita esse praxis videtur omnium appellantium.

DUBIUM VIII.

Quomodo Confessario agendum cum Reo.

286. — « RESP. observanda sequentia: 1. Instruat eum, quòd » quæ secum in foro conscientiæ agit, cum Judicibus non com- » municentur, ideoque sive sit nocens, sive innocens, id ei nec » prodesse, nec obesse possit. Ratio, quia aliàs multi conantur » se falsò probare innocentes, ut à Confessario juventur: alii » contra falsò se innocentes dicunt, quòd timeant, ne Confes- » sarius conferat cum Judicibus, ipsique revocentur ad torturam. » Unde expedit: 1. Ut non temerè evulget Confessarius accepta » extra confessionem. 2. Ut ad confessionem sacramentalem reus « non admittat, nisi postquam in foro profano res sunt liquidæ; » vix enim adigi poterit, ut omnia fateatur ob timorem, ne vel » deferatur, vel cogatur eadem fateri Judici; ante tamen de con- » tritione agendum est. *Delrio l. 6 c. 1. s. 3. Tann. d. 4. q. 5.* » *dub. 4.*

« 2. Ne cogat importunis modis reos, ut se tales fateantur: » tum quia verè quidam rei non sunt, et victi illa importunitate, » ne moriantur incommunicati, vel à Confessario in extremis » deserantur, confitentur sacrilegè; tum quia frustra est con- » fessio, nisi fiat ex contritione, et vera ad Deum conversione; de » hac ergo laboret, et sequetur bona confessio, non autem contra » *Tan. loc. cit.*

« 3. Caveat ne coram reo censuret modum procedendi judi-
» cialem : proindeque communiter non admittat querelas de in-
» juria facta, cùm non sit Confessarii ea judicare, sed ad pœni-
» tentiam disponere.

« 4. Etsi quidam auctores permittant judici uti dolis bonis ad
» crimen eliciendum, non tamen id licet Confessario ne minis-
» terium ejus infametur.

« 5. Non licet secundùm Concilium Antiochenum, *c.* 33. *et*
» 35. *Non licet*, palam interesse tormentis, aut suggerere modum
» torquendi, nisi mitiorem. *Vide Tann. d.* 4. *q. ult. d.* 5. *n.* 128.

« 6. Expedit habere cognita indicia, et probationes deprehen-
» sas in judicio, ipsumque modum processûs, ut et prudentiùs
» possit in suo foro agere, et judicem, sicubi opus, prudenter
» admonere.

287. — « 7. In confessione examinet. 1. An consortes criminis
» prodiderit (Si secundùm supradicta tenebatur) et quidem si falsò
» alios infamarit, inducat ad revocationem, etiam cum periculo
» torturæ. *V. Tann. d.* 4. *q.* 3. *d.* 4. *n.* 103. *et dicta dubio*
» *superiore.* 2. Si saga sit, quo tempore, qua occasione in magiam
» sit lapsa, ut si postea neget, convinci possit in eodem foro.
» 3. In qualitatem superstitionis, an ex animo Christianæ fidei
» renuntiaverit, dæmonem adoraverit, falsa de Deo et æternitate
» senserit, rebus sacris abusa sit, hominibus nocuerit, præser-
» tim conjunctis, ut marito, liberis, et an alios seduxerit. Item
» de peccatis carnalibus. Denique confessæ aperiat fraudes dæ-
» monis, instruatque, quomodo iis deinceps occurrendum, atque
» inter cætera suadeat fidei professionem, et frequentem Symboli
» repetitionem.

288. — « 8. Sæpe non expedit post supplicium judici signifi-
» care, reum in extremis denuntiationes revocasse, tum quia
» Judices id parvi faciunt (quàm rectè, vide apud *Laym. et*
» *Tann. l. c.*); tum quia frangit sigillum Sacramentale, si non
» petita licentia, innocentiam denuntiati evulget, cùm eo ipso
» revelet peccatum denuntiantis. Quare, si aliquando Judicem
» monere expediat, rogandus est reus, ut id extra confessionem,
» et coram testibus dicat eo fine ut Judex moneatur.

289. — « 9. Si alicujus innocentiam ex confessione colligeret
» (quod etsi difficile, non tamen impossibile esse docet *Tanner.*
» *dist.* 4. *qu.* 5. *dub.* 5. *n.* 85.), id Judici aperire, ac pro reo
» intercedere, periculosum est : quia post publicatam rei confes-
» sionem, ei non credetur : tum quia, si plures audiat, hoc ipso
» aliorum nocentiam de illis tacendo videtur confirmare, cum
» fractione sigilli ; tum quia si rei cognoscant eum pro innocen-
» tibus intercedere, occasionem arripient ei callidè sua facinora
» celandi. *Vide Laym. l.* 3. *t.* 6. *c.* 5. *Tann. d.* 4. *q.* 5. *p.* 4. *n.* 65.

290. — « 10. Etsi pro reis, etiam justè damnatis, intercedere
» aliquando possit, maximè apud Magistratum supremum, juxta
» Scripturam. *Prov.* 24. *Erue eos*, valde tamen prudenter, et
» moderatè id faciendum, quia relaxatio potest esse illicita, ju-

» dexque (non tamen Confessarius, nisi ea prævideriť) fieri reus » malorum omnium, quæ ex liberatione sequuntur; imò et ipsi » imputabuntur, cùm ex Officio debuerit impedire. Vide *Bonac* » *in* 8. *Præc. d.* 10. *qu.* 2. *et* 3. *Tann. de just. dub.* 4. *qu.* 5. *d.* 4.

DUBIUM IX.

Quæ obligatio Medicorum, et Pharmacopœorum, et Chirurgorum?

291. — « Resp. Tenentur ii in primis, quando tale Officium » petunt, vel suscipiunt, sub gravi obligatione sufficientem ha- » bere scientiam, sive peritiam. *Nav. c.* 25. *n.* 60. *Anton. Carden.* » *de Lugod.* 26. *n.* 1. Deinde in curandis infirmis servare sequen- » tes regulas: I. Ordinariè debent sequi opiniones Medicorum » securas, et tutas. Ratio est, periculum, et damnum proximi. » Ita *Bon. Laym. Sanch.* 1. *mor. c.* 9. II. Quando certum aliquod » est pharmacum, quod nimirum certò infirmis profuturum est, » tenentur illud adhibere, omisso eo, de quo dubitatur, quia » aliàs imprudenter proximum in periculo relinquerent. III. Si » non sint certa pharmaca, debent adhibere probabiliora, tum » quia alioqui salutem proximi in discrimen adducerent: tum quia » tenentur fungi officio, quantùm possunt, cum minimo proximi » periculo, et damno. IV. Quando nulla est spes de salute infirmi, » nec adest remedium nisi dubium, de quo scilicet dubitatur, num » profuturum, an nociturum sit, possunt, imò debent illud adhibere. » Ratio est quia sic infirmi negotium utiliter geritur, et si mors » sequatur, ipsis non imputabitur, cùm aliàs spem vitæ non » habeat. *Laym. l.* 1. *tr.* 1. *c.* 5. *Fill. n.* 152. *Bonac. de pecc.* » *d.* 2. *qu.* 4. *p.* 9. * (*Est probabile, juxta dicta l.* 1. *n.* 46.)*

Unde resolves:

« 1. Medicus peccat. 1. Si absque sufficienti peritia gravem » morbum curare tentet. 2. Si occurrenti gravi, et insolito morbo, » speciali studio operam non impendat. 3. Si det pharmacum infir- » mo quod probabiliùs creditur nociturum, quàm profuturum. 4. Si » medicamenta inexplorata explorandi gratia adhibeat, præsertim » quando de iis non est opinio probabilis, et habet medicamenta » probabiliter utilia. 5. Si non bene perspecta morbi natura, » temere adhibeat remedia dubia, vel periculosa, præsertim cum » discrimine vitæ, vel gravis læsionis. 6. Si, agnito ægroti peri- » culo, opportunè non adsit, aut necessariam curationem negli- » gat, aut medicos alios adhiberi non permittat. 7. Si aliquid » suadeat Dei honori, vel præcepto contrarium, v. g. incantatio- » nem, pollutionem, superstitionem, etc. 8. Si facilè et sine » necessitate à jejunio absolvat, carnium esum permittat. 9. Si » ægrotantem pauperem in periculo constitutum contemnat. » *V. Bon. l. c. Nav. c.* 15. *Azor.* 1. *p. l.* 2. *c.* 17. *q.* 11. *Escob.* » *l.* 2. *E.* 3. *c.* 9. * (*Rectè hinc dicit Croix l.* 4. *n.* 1534. *peccare*

» *Medicum, qui omittit medicinas grâtis præscribere pauperibus* » *in gravi periculo constitutis.*)*

« 2. Pharmacopola peccat 1. Si rudis et ignarus munus exer- » ceat. 2. Si sine arte, vel diligentia medicamenta conficiat. 3. Si » melle in potionibus pro saccharo utatur. 4. Si unum medica- » mentum pro alio (nisi tamen esset æquè bonum, et non mi- » noris pretii) contra medici præscriptum, cum gravis damni » periculo porrigat. * (*Vide dicta de contractibus, l.* 3. *n.* 821.) » * Vide *Salas. d.* 34. 5. Si medicamenta ad non pariendum, » vel ad fœtum expellendum vendat. 6. Si pharmaca vendat » inutilia, etc. *V. Escob. l. c.*

DUBIUM X.

Quæ obligationes Mercatorum, Opificum, et cæterorum sæcularium.

« Resp. Eæ patent ex dictis de septimo præcepto; ex quibus » resolves :

292. — « 1. Mercator peccat 1. Si venenum, vel alia prohi- » bita vendat, cum suspicione pravi usûs * (*Vide dicta l.* 2. » *n.*72.)* 2. Si paratus sit quodcumque pretium, etiam injustum, » ab emptore accipere . 3. Si rem cariùs, quàm supremo pretio » vendat, ob dilatam solutionem. 4. Si mercium defectum gravem » occultum non aperiat : pondus, et mensuram imminuat. 5. Si » in emptorum injuriam monopolium injustum instituat, merces » omnes unius generis sibi comparet, immoderato quæstu pro libi- » to vendendas. 6. Si merces ab eo, qui non novit, emat pretio » minore, vel cariore vendat ignoranti. 7. Si merces veteres et » inutiles novis admisceat, et vendat eodem pretio utrasque. 8. Si » justa tributa defraudet. 9. Si tempore debito, cùm possit, non » solvat creditoribus, cum gravi eorum damno. 10. Si mercibus » solvat, quod pecunia debet contra creditoris voluntatem. 11. Si » diebus festis publicè emat, vel vendat contra consuetudinem » permissam. 12. Si juret falsò, se tanto pretio merces com- » parasse. 13. Si contractum ineat quemcumque, dubitans de » ejus justitia. 14. Si emat res furtivas, etc. *V. Escob. tom.* 2. » *E.* 2. *cap.* 12. * (*Vide dicta de Restitutione, lib.* 3. *num.* » 599.)*

« 2. Bibliopola peccat. 1. Si vendat libros prohibitos, vel las- » civos. 2. Si librum defectu laborantem vendat pro integro, etc. » Vide *Esc. cap.* 13.

« 3. Argentarius, sive aurifaber peccat 1. Si æs pro auro, » vel argento vendat. Si auro, vel argento plus æris misceat, » quàm ars requirit, et emptoribus mixtionem non significet, » neque minuat pretium. 3. Si ex rebus furtivis aliquid emat » mala fide. 4. Si communem lapillum pro pretioso vendat, vel » pretiosum pro vili emat, etc.

dùm allegata, et probata, non potest quidem vim vi repellere, occidendo, vulnerando, etc. Proscripta enim fuit *Prop.* 18. ab Alexandro VII, quæ dicebat : « Licet interficere falsum accusatorem, falsos testes, ac etiam Judicem, à quo iniqua certè imminet sententia, si alia via non potest innocens damnum evitare. »

Ratio hujus est, quia, cùm facilè rei sibi persuadere possint injustè esse damnatos, si eis occidere permitteretur, quamplura homicidia cum communi damno acciderent ; ideo ratione periculi facilis hallucinationis, fuit præfata Propositio justè damnata.

Potest tamen tunc reus licitè non solùm fugere, sed positivè resistere, v. gr. satellites pellendo, vel eos etiam armis terrendo, ut è manibus eorum se eripiat. Ita *S. Th.* 2. 2. *q.* 69. *art.* 4. *Ronc. de* 8. *Pr. c.* 2. *q.* 7. *Salm. c.* 7. *n.* 51. Modò (ut iidem AA. advertunt) ex hoc non oriatur publicum scandalum, et pertubatio.

Dicendum II. è converso, quòd, si sententia est omnino justa, quia verè crimen reus patravit, et satis fuit probatum : tunc non licet ei positivè resistere, ut docet *S. Th. ib. cum Bus. hîc Salm. n.* 50. *et aliis communiter.* Ratio, quia sententia, cùm sit justa reum ad obediendum obligat, ut ait *S. Th.*

280. — Sed quæritur hîc I. An reus, qui verè deliquit, possit à carcere fugere ? Affirmatur 1. Si reus nondum ad pœnam sit sententia damnatus : quia nemo ante sententiam tenetur solvere pœnam, ut *Ronc. c.* 2. *q.* 8. *Salm. c.* 7. *n.* 53. *cum Sayr. Salon.* Affirmatur 2. Si quis sit damnatus ad mortem, aut ad aliam gravem pœnam, ut infra, modò illi carcer non sit assignatus ad pœnam, sed ad custodiam, ut docent *S. Th.* 2. 2. *q.* 69. *art.* 4 *ad* 2. *Caj. Sot. Tol. Sa. Bus. hîc Ronc. l. c. et Salm. n.* 57. *cum communi.* Ratio, quia sententia non damnat reum ad non fugiendum, sed tantùm ad non resistendum ministris, cùm sententiam exequuntur. Idem autem, quod de pœna mortis, dicunt de pœna mutilationis, et flagellorum *Salm. Ronc. l. c.* Et idem de pœna triremium dicunt *Lugo. Disp.* 40. *sect* 4. *et Ronc.*

Si verò carcer sit jam per sententiam assignatus ad pœnam, etiam perpetuò, tunc negandum reo licere è carcere fugere, quia in executione sententiæ justæ tenetur utique reus obedire. Ita *Navar. Sylo. Caj. etc. cum. Salm. c.* 6. *n.* 54. *et Ronc. l. c. cum comm. contra Bus.* Excipiunt tamen aliqui, si in carcere non dentur ei necessaria ad sustentationem, ut *Salm. ibid.* Vel si carcer esset nimis tristis, quia videtur supra vires humanas aliquem obligari ad se non liberandum, cùm possit, sine vi et resistentia à pœna valde dura. Ita *Bon. cum Pal.* Confirmat hoc illud, quod dicit *S. Th.* 2. 2. *q.* 69. *art.* 4 *ad* 2. quòd damnatus, ut fame pereat, licitè cibum sumit. Eadem ratione probabiliter à *Lugo, Sanch. et Nav. cum Salm. c.* 7. *n.* 60. *in fin.* (*contra Sayr.*) excusantur damnati ad triremes, si fugiant è carcere : et etiam ab ipsis triremibus, ut tanquam probabiliùs tenent *Sanchez Dec. l.* 6. *c.* 8. *n.* 16. *et Lugo, Less. Bann. Led. Card. Nav. cum Salm. et Ronc. l. c.* (*contra Vasq. et alios.*) Item probabiliter

Salm. et Ronc. ibid. cum Navar. Salon, Lop. etc. excusant debitorem damnatum ad carcerem donec solvat, si fugiat, sperans facturum solutionem, quam in carcere exequi non posset.

281. — Quær. hîc II. An reus justè damnatus ad mortem teneatur fugere è carcere, si possit. *Prima* sententia affirmat, quia aliàs videtur esse suî ipsius homicida. Ita *Imola, et Felin. apud Salm. c. 7. n. 61.* et asserunt sic colligi ex *S. Thom.* qui 2. 2. *q. 69. art. 4. ad 2.* dicit, quòd justè damnatus ad mortem « non » tenetur facere id, unde mors sequatur, quod est manere in loco, » unde ducatur ad mortem. » Quamvis hanc sententiam probabilem vocent *Salm. c. 7. n. 63.* longè veriorem tamen, et tenendam puto *secundam* sententiam, quæ docet tam detentum in carcere pro crimine capitali, quàm justè damnatum ad mortem, fugere non teneri, ut dicunt *Sylo. Sot. Sa, et plures cum Salm. c. 7. n. 63.* Ratio, quia, quamvis Reus non possit facere actum immediatè tendentem ad mortem, ut sua mutilare membra, è furca se dejicere, venenum potare, etc., licent tamen ei actus mediati, ut ascendere scalam furcæ, extendere collum ad patibulum, et sic in carcere manere; maximè, si justum finem habeat, ut crimini satisfaciat, ut sua punitio aliis ad exemplum prosit, et sic intelligendus est *S. Thom.* ut supra, qui non dicit Reum fugere teneri, sed tantùm non teneri in carcere manere, cùm fugere possit.

Sed doctrinæ, quæ usque adhuc relatæ sunt, loquuntur in casu, quo sententia fuit omnino justa, vel injusta. At remanet dubium à *Salm.* non satis distinctum, videlicet quid dicendum si sententia fuit tantùm materialiter justa, nempe tantùm justa secundùm allegata, et probata, sed non secundùm veritatem, quia revera damnatus esset innocens; an tunc ipse posset ad pœnam vitandam, non solùm fugere è carcere; sed etiam positivè resistere? Negat *Bus.* et videntur assentire *Salm. n. 51.* dicendo, quòd Reus tenetur obedire sententiæ justæ secundùm probata. Attamen *Ronc. l. c. cap. 2. q. 7. et Lugo D. 40. n. 29.* sat probabiliter dicunt, quòd in hoc casu bene posset Reus positivè se defendere; quia præsumptio debet cedere veritati, et ipsa innocentia tunc ad defensionem jus præbet: modò ex ea non oriatur publicum scandalum, et pertubatio, ut supra diximus cum *S. Thom. et aliis sup.*

« 1. Regulariter Reo licet fugere, etiamsi custos carceris gra» ve damnum inde passurus sit (saltem nisi juraverit se man» surum), quia utitur suo jure, et nulli facit injuriam. *Fill. t. 40.* » *c. 4. n. 274. Azor. Less. d. 5. n. 31.*, nisi tamen charitas aliud » suadeat, ob damnum custodis præponderans. Vide *Bonac. d. 10.* » *q. 3. p. 2. n. 13.*

« 2. Multò magis licet fugere, ne capiatur; vel etiam à mi» nistro apprehendente se excutere; non tamen illi vim inferre, » vulnerando, percutiendo, etc. *ibid. et Regin. l. 24. n. 4.*

282. — « 3. Licet etiam, saltem in foro conscientiæ, cus» todes (*præcisa vi, et injuria*) decipere, tradendo v. g. cibum,

supernaturalibus verò, alii sunt meritorii de condigno, alii de congruo. Tandem alii actus humani sunt interiores, alii verò exteriores. De quibus singillatim.

IV. Actus humanus dicitur *elicitus*, qui immediatè à voluntate procedit; cujusmodi est amor, et odium. Dicitur *imperatus* ille actus, qui ab ipsa voluntate proficiscitur mediatè, ut ambulare, loqui, scribere, etc. quæ procedunt à voluntate imperante alias potentias nempe motrices, ad hujusmodi actus eliciendos. Hi actus sive eliciti, sive imperati eo ipso quòd liberè procedunt à voluntate, dicuntur actus morales, seu boni, vel mali. Ii dicuntur *boni*, qui sunt consentanei ad rectam rationem: qui verò dissentanei, appellantur mali. Actus boni *naturales*, sunt qui solis naturæ viribus fieri possunt: *Supernaturales* verò nonnisi auxilio gratiæ elici possunt: ut actus Fidei, Spei, Amoris, etc. Meritorii de condigno sunt quibus ex justitia merces debetur: De congruo verò sunt ii qui tantùm ex decentia mercedem merentur. Postremò actus interiores nullo sensibili signo patefiunt. Exteriores verò patent exteriùs.

V. His prænotatis, dicendum nunc est de Principiis intrinsecis Actuum humanorum. Tria sunt hæc Principia, nempe Intellectus, Voluntas, et Libertas. Intellectus influit in actionem moralem per Conscientiam, sive cognitionem actionis, et Legis. Ideòque in tractatu de Conscientia plura de intellectu dicuntur. Nunc igitur dicendum superest de Voluntario, et involuntario, deinde de Libero, quæ sunt Actuum humanorum potiora principia. Hinc

ARTICULUS II.

De Voluntario, et Involuntario, ejusque Causis.

§. 1. Quid, et quotuplex sit Voluntarium?

VI. PRÆNOTANDUM, quòd hoc vocabulum, *Voluntarium*, aliquando accipitur in eodem sensu ac *Spontaneum*, quod nempe fit sponte, et ex voluntatis inclinatione nullo cogente præcepto, vel metu, vi, aut dolo. Sed revera aliud est Voluntarium, aliud verò Spontaneum. Etenim omne Voluntarium est Spontaneum, sed non è contrario omne Spontaneum est Voluntarium. Aliquando accipitur Voluntarium pro Libero; quamquam non omne Voluntarium sit Liberum, licèt omne Liberum sit Voluntarium. Tandem accipitur hoc alio sensu, in quo à nobis definitur, et disseritur.

VII. Voluntarium sic definiri potest: *Actus procedens à principio intrinseco, seu à voluntate cum cognitione finis.* Ita S. Thomas 1. 2. q. 6. art. 1. post Gregorium Nyssenum, Damasc., quos ipse laudat Gonet Nan. tom. 3. tr. 2. c. 1. §. 1. Sylv., Salm. Concina, Tournely, et alii communiter. Duo igitur sunt necessaria ad constituendam rationem Voluntarii, nempe quòd sit et à *principio intrinseco, et cum aliqua cognitione finis.*

VIII. Hinc infertur primò, quòd illæ actiones, quæ fiunt ex principio tantùm extrinseco, ut sunt quæ vi et coactè fiunt, non dicuntur voluntariæ. 2. Similiter omnes actiones, quæ quidem procedunt à principio intrinseco, sed sine ulla cognitione intellectûs, neque Voluntariæ dici possunt. 3. Ad hoc ut aliqua actio dicatur tota Voluntaria, necesse est ut cognoscatur secundùm omnes suî partes et circumstantias, quarum aliqua si ignoretur, actio non dicitur voluntaria quoad illam circumstantiam ignoratam. Sic qui accedit ad mulierem, quam nescit esse nuptam, non committit peccatum adulterii, sed simplicis fornicationis, cum involuntariè se habeat quoad circumstantiam Matrimonii, quam ignorat. 4. Infertur, quòd ubi nulla est advertentia, nullum est voluntarium, et peccatum ; ut accidit in actionibus dormientium ; quæ sunt simpliciter involuntariæ. Ubi verò est semiplena advertentia, ibi est semivoluntarium, et dumtaxat veniale peccatum, ut contingit semidormientibus.

IX. Voluntarium multipliciter dividitur à Theologis. 1. In voluntarium *simpliciter*, et Voluntarium *secundùm quid*. Illud procedit ex plena Voluntatis inclinatione sine ulla repugnantia. Hoc verò procedit quidem ex voluntatis consensu, sed cum repugnantia. Hujusmodi est projectio mercium in mare facta metu naufragii.

Dividitur 2. in *liberum* seu contigens, et *necessarium*. Primum fit à voluntate, quæ operatur cum indifferentia ad volendum, et nolendum. Talis est amor Viatoris in Deum. Secundum à Voluntate determinata ad unum, ut est amor Beatorum in Patria. Gonet loc. cit. docet, contra Vasquesium, quòd ratio voluntarii perfectiùs reperitur in actibus necessariis, quàm liberis. Ratio est, quia quo major est amor, eò majùs est voluntarium, id est major voluntatis propensio, et major cognitio intellectûs. Talis est amor necessarius Dei erga seipsum, vel amor Beatorum, quo toto conatu feruntur in Deum.

Dividitur 3. Voluntarium *in se*, seu *expressum, et in causa*, et *implicitum*, seu *virtuale*. Voluntarium *in se* illud dicitur, quod est volitum in se ipso, et immediatè ; ut cùm quis aliquid furatur, quia habet in se voluntatem furandi. Voluntarium verò *in causa* est volitum non in se, sed in alio, quod apprehenditur saltem confusè uti causa alicujus effectûs. Hoc modo dicitur voluntaria hominis occisio patrata ab eo, qui se voluntariè inebriavit, prævidens saltem in confuso hujusmodi occisionem.

Dividitur 4. in voluntarium *directum*, et *indirectum*. Illud directè et immediatè procedit à voluntate, tanquam à causa efficienti. Hoc verò licèt non procedat à voluntate immediatè, ab ea tamen mediatè dependet. Sed nemo non videt, hanc quartam Voluntarii divisionem facilè ad tertiam posse redire.

X. Hîc advertere oportet, quòd, ut aliquis effectus sequens suam causam jam voluntariè positam, dicatur et ipse voluntarius *indirectè in causa*, ut suprà diximus, simulque imputetur ad

meritum, vel demeritum, tria concurrere debent. 1. quòd agens ponendo causam advertat saltem in confuso, hujusmodi effectum fore ex illa causa secuturum. 2. quòd possit impedire talem effectum causam tollendo. 3. quod teneatur tollere, vel illam non ponere. Ita S. Thom. 1. 2. qu. 20. art. 5. ubi ait : « Even-» tus sequens.... si est præcogitatus, manifestum est, quòd » addit ad bonitatem, vel malitiam actûs. Cùm enim aliquis » cogitans, quòd ex opere suo multa mala possunt sequi, nec » propter hoc dimittit, ex hoc apparet voluntas ejus esse magis » inordinata. » Sylv. in hunc articulum, ait quòd S. Thomas hîc usurpat vocem : *Præcogitatus*, quatenus idem sonet, ac *volitus*, et *intentus*, seu *prævisus*, et *intentus* : quemadmodum ipse Angelicus in qu. 73. art. 8 ad 1. pro to *præcogitatus* utitur vocabulo *prævisus, et intentus*, dum ait : « Sicut etiam supra dic-» tum est, cùm de bonitate, et malitia exteriorum actuum age-» retur; eventus sequens si sit prævisus, et intentus (sed supra » dixerat præcogitatus) addit ad bonitatem, vel malitiam actus.» Tunc verò effectus sequens, addit Syl. censetur esse volitus et intentus, non solùm quando ex proposito intenditur, sed etiam quando sic prævidetur secuturus, ut potuerit, ac debuerit impediri, nec tamen est impeditus, tunc enim est interpretativè seu indirectè volitus. Tandem, concludit S. Th. art. 5. supra citato : « Si autem eventus sequens non sit præcogitatus..., si per se se-» quitur ex tali actu, et ut in pluribus..., addit ad bonitatem vel » malitiam actûs. Secus si per accidens, et ut in paucioribus oc-» currit. Hîc Sylv., et docet, quòd eventus sequens per se et ut » in pluribus, » ideo addit ad bonitatem et malitiam, quia si non est præcogitatus in seipso, est certè prævisus et intentus in alio, scilicet in sua causa, et virtualiter.

XI. Eadem ratione dicendum est, quòd nempe omissio ut sit voluntaria, et culpabilis, tria requiruntur. 1. quòd quis potuerit agere. 2. quòd debuerit. 3. quòd non egerit. Ita Sylv. Gonet, Contin. Tourneley, aliique. Ex S. Th. 1. 2. q. 6. art. 3. « Scien-» dum quòd non semper id, quod sequitur ad defectum actionis, » reducitur sicut in causam in agens ex eò quòd non agit : sed so-» lùm tunc quum potest, et debet agere. »

XII. Ex definitione Voluntarii supra tradita facilè colligitur in quo posita sit natura Involuntarii. Si igitur Voluntarium exigit primò quòd sit à *principio intrinseco*, 2. quòd sit cum cognitione finis, ut diximus §. 1. n. 7; necesse est, ut oppositum ejus, nempe Involuntarium, fiat vel à *principio extrinseco* contra propensionem voluntatis, ut accidit agenti ex vi, vel metu. Vel fiat sine cognitione intellectûs, quæ aut tollitur, aut saltem ligatur; ut accidit operanti ex ignorantia, vel passione. Ita communiter DD. S. Thoma.

XIII. Multiplex est Involuntarium. Aliud dicitur Involuntarium *privativè*, quando solùm deest actus volendi id quod potest velle. Aliud dicitur Involuntarium *positivè et contrariè*, quando scilicet aliquid non solùm non est volitum, sed positivè nolitum,

et repugnans suæ voluntati. Rursum Involuntarium *contrariè* duplex est, aliud *simpliciter*, aliud *secundùm quid*. Primum est illud quod ita displicet voluntati, ut nullo modo nullaque ratione id velit. Secundum verò illud dicitur, quod licèt sub aliquo respectu displiceat voluntati, sub alia tamen ratione ei magis placet, et acceptatur. Talis est projectio mercium in mari facta metu naufragii, quæ respectu mercatoris est involuntaria *secundùm quid;* respectu verò majoris mali imminentis est voluntaria simpliciter.

XIV. Ex superiùs dictis plura colligimus ad praxim. 1. Qui summo mane diei festi se inebriavit, non prævidens ex eo secuturam Missæ omissionem, non peccat propter illam omissionem sacri. Rationem attulimus §. 1. n. 10. ubi statuimus, quòd eventus sequens non imputatur, nisi prævideatur in se, vel in causa. 2. Si causa quæ ponitur, natura sua inducat talem effectum malum, tamen necessariò poni debet; tunc effectus malus, licèt prævisus, non tamen volitus et intentus, nullo modo est imputabilis, si aliquam præcautionem operans adhibuerit. Sic non imputatur Chirurgo pollutio, quam prævidit sibi secuturam ex tactu necessario Mulieris in partibus verendis, dummodo eam non intenderit. Nec imputatur studenti ob propriam, et aliorum utilitatem materiis sexti præcepti, si ipse hujusmodi effectum nam intenderit, dummodo complacentiam repellat in actu, quo sequitur pollutio. Ratio, quia tunc non tenetur causam illam tollere, vel non ponere; et qui utitur jure suo, non dicitur causa effectûs non intenti, et per accidens secuti, imò in tali casu videtur magis pati, quàm agere. A fortiori, non imputatur effectus sequens ex causa aliàs honesta, et licita, ut pollutio quæ oritur ex equitatione, vel cibo et potu moderato; tunc enim effectus non intentus est per accidens, et secundùm S. Th. loc. cit. non est imputabilis. 3. Nec facilè Confessarius credere debet pœnitenti, qui se excusat, pejerasse, blasphemasse, vel verba obscœna protulisse sine advertentia, et involuntaria tanquam ex habitu: non si habitum illum extirpare non studuerit aliqua adhibendo remedia, tunc est voluntarius in causa dum pejerat, blasphemat etc. et ideo non excusatur à culpa: secus verò, si adhibitis diligentiis inadvertenter blasphemat, in obscœna prorumpit, et similia agit. Nunc progrediamur oportet ad causas, quæ involuntarium causant, ut sunt Vis, Metus, Concupiscentia, et Ignorantia. Sit igitur

§. II. De Violentia, et Metu.

XV. VIOLENTUM definitur id *quod est à principio extrinseco, repugnante eo, qui vim patitur.* Ita communiter D D. Damasc. Nyssen. S. Th. et Auct. Eth. 3. c. 1. Hinc infertur, quòd ad naturam violenti duo requiruntur. 1. Quòd sit à principio extrinseco. 2. Quòd patiens resistat pro viribus etiam positivè, et contrariè agenti extrinseco. Non enim sufficit, quòd negativè se gerat; alioquin justificatio parvulorum esset violenta. Colligitur

ex S. Th. 1. 2. q. 6. art. 5. ad 2. ubi ait : « Cùm actio infertur » ab aliquo exteriori manente in eo, qui patitur, voluntate pa- » tiendi, non est simpliciter violentum, quia licèt ille qui pa- » titur, non conferat agendo, confert tamen volendo pati. »

XVI. Violentia alia est quæ dicitur *simpliciter, et absoluta;* alia *secundùm quid.* Prima est, quando quis omni quo potest modo resistit. Altera est, cum pro viribus non resistit.

XVII. Dico primò, quòd Violentia *absoluta, et simpliciter* dicta causat involuntarium. Ratio est, quia, quando voluntas patientis resistit agenti extrinseco omnimoda resistentia, tunc actio agentis erit nulla ratione volita à patiente, quia erit contra omnem illius voluntatis inclinationem, et per consequens simpliciter involuntaria. Id docet S. Thomas loc. cit.

Hinc deducitur, fœminam, quæ omnimodo resistit violentiæ, quæ illi infertur contra virginitatem, non peccare, etiam si stuprum patiatur invita. Hinc illud Aug. l. de civ. c. 17. ubi loquitur de mulieribus christianis, quæ Roma à Gothis capta, vim perpessæ fuerant : « Quidquid alius de corpore, vel in corpore » fecerit, (*ait*), quod sine peccato proprio non valeat evitari, » præter culpam fit patientis. » Idem dicimus in similibus contingentiis.

XVIII. Dico 2. quòd violentia *secundùm quid*, et *insufficiens*, non tollit, sed dumtaxat minuit voluntarium. Ratio est, quia ubi voluntas non resistit quantùm potest, ibi remanet in parte aliqua ratio voluntarii. Et secundùm majorem vel minorem quam adhibuit resistentiam, ejus actio erit magis vel minùs voluntaria, et culpabilis.

XIX. Quærunt hîc Theologi, utrùm voluntati possit inferri violentia. Respondemus breviter, concedendo « quoad actus im- » peratos, negando quoad actus elicitos. » Ita S. Th. cit. q. art. 4. de actibus elicitis loquens. S. Anselm. l. de lib. arbitrio c. 6. ait : « Invitus nemo potest velle, quia non potest velle nolens » velle. » Neque ipse Deus cogere potest voluntatem quoad actus elicitos : tunc enim voluntas vellet, et nollet simul. Vellet enim, ex hypothesi : nollet verò, quia ipsi sibi volenti repugnaret, quod implicat in terminis. Potest tamen Deus mutare voluntatem et ex nolente facere volentem per gratiam efficacem. Sed tunc non est cogere, sed veteri inclinationi, qua nolebat, novam suppetere inclinationem qua velit quod antea nolebat. Legatur S. Th. q. 22. de rit. art. 8. Gonet etc. Nunc de Metu.

XX. Metus definitur, *quòd sit instantis, vel futuri periculi causa mentis trepidatio.* L. ait Prætorff. quòd metûs causa gestum erit. Loquimur hîc tantùm de metu cadente in virum constantem, seu de metu majoris mali, ut ait Labeo l. 5. eodem tit.

Dividitur Metus in *gravem*, seu *justum* et *levem.* Dicitur levis metus ille, qui leve malum timet, vel timet quidem malum grave, sed ex causa levi, et improbabili. Metus verò *gravis* dicitur ille qui timet malum grave ex causa valde probabili. Communiter censentur mala gravia mors, mutilatio membrorum,

enormia verbera, durus carcer, exilium, servitus, magna infamia, proscriptio bonorum, ablatio instrumentorum artis suæ, sine quibus non potest victum sibi laborando quærere, etc. In cæteris pensanda est gravitas vel levitas metûs, præsertim ob diversam indolem, et personarum qualitatem; Pueros enim, et Mulieres vehementer concutit, quod viros ne leviter quidem tangit. Hîc loquimur *de eo qui agit ex metu* tanquam causa unicè movente ad agendum, non autem de eo qui *agit cum metu concomitante*, qui certè non tollit voluntarium.

XXI. Dico, quòd Metus non causat involuntarium *simpliciter*; sed tantùm *secundùm quid*; quod idem est ac dicere, quòd quæ fiunt per metum, sive levem, sive gravem, sunt *simpliciter voluntaria*, involuntaria tantùm *secundùm quid*. Conclusio ex D. Thom. 1. 2. q. 6. art. 6. communiter. Ratio potissima est, quia illud est voluntarium simpliciter, et involuntarium secundùm quid, quod hîc et nunc et in præsentibus circumstantiis verè volumus; et solùm nolumus, quando res consideratur absolutè, et abstracta à præsentibus circumstantiis. At quæ fiunt ex metu sunt hujusmodi. Quæ igitur fiunt per metum sunt simpliciter voluntaria, involuntaria tantùm secundùm quid. Res clarè patet in exemplo projectionis mercium in mare propter imminens naufragium. Mercator enim simpliciter vult illam projectionem considerando præsentes circumstantias periculi vitæ, quod est ad majus malum necessariò vitandum : non vult illam secundùm quid, nempe extra casum imminentis naufragii, si illam mercium projectionem consideramus ut est in se, et absolutè, quatenus displicet voluntati mercatoris. Legantur S. Th. l. c. Gonet, Sylv. Cont. Tourn. et Philosophi morales hanc materiam tractantes.

XXII. Ex dictis plura colliguntur ad praxim. I. Contractus, qui fiunt ex metu gravi, de jure naturali sunt validi, quia simpliciter voluntarii. II. Contractus hujusmodi per metum injustè incussum, rescindi possunt, et in irritum revocari ab eo qui passus est injuriam. Ita Alex. III. c. Abbas tit. de his, quæ vi, etc. Innoc. III c. ad Audientiam. III. De jure tamen positivo plurimi contractus facti per metum gravem injustè incussum, sunt invalidi, et irritati per Ecclesiam, aut per legem civilem justis de causis. Hujusmodi sunt contractus matrimoniales facti per metum gravem injustè incussum, etiam juramento firmati; c. Significavit de eo qui duxit. c. cum locum. c. veniens tit. de sponsalib. Item dotis promissiones, et solutiones similiter extortæ. Vota, et solemnes votorum professiones per metum factæ; Absolutio excommunicationis, suspensionis, aut interdicti, per vim et metum extorta. c. Absolutionis, tit. de his, quæ vi in 6. et similia.

§. IV. An Concupiscentia tollat aut magis augeat Voluntarium?

XXIII. Nomine Concupiscentiæ in præsenti intelligimus quemdam motum appetitus sensitivi adversùs spiritum rebel-

lantis, qui tendit in bonum delectabile. Duplex est, *Antecedens*, et *consequens* consensum voluntatis. Concupiscentia *Antecedens* antevertit consensum voluntatis, eamque trahit, et inclinat ad agendum, ut cùm quis videt pulcherrimam mulierem, allicitur concupiscentia ad illam desiderandam. *Consequens* verò sequitur consensum voluntatis, imò oritur ex prævio voluntatis consensu alicui rei jam præstito, ut cùm v. g. homo ardenter desiderat aliquid, excitatur in eo passio vehemens concupiscentiæ. Ita D. Th. 1. 2. q. 77. art. 6. ubi adjungit, « non enim potest vo» luntas intensè moveri in aliquid, quin excitetur aliqua passio in » appetitu sensitivo. » Idem confirmat q. 73. art. 6. ad 2. Certissimum nunc est, concupiscentiam consequentem supponere voluntarium magis intensum, neque diminuere, sed magis augere voluntarium, et peccatum. Audiatur S. Th. 1. 2. q. 77. art. 6. « Passio... consequens, non diminuit peccatum, sed magis auget, » vel potiùs est signum magnitudinis ejus, in quantùm scilicet » demonstrat intensionem voluntatis ad actum peccati. » Circa verò antecedentem has statuimus conclusiones.

XXIV. Conclusio 1. Concupiscientia antecedens non tollit voluntarium, sed potiùs facit aliquid voluntarium, et auget ratione majoris propensionis, sic in terminis concludit S. Th. 1. 2. q. 6 ad 7. Ratio quam affert, est quòd voluntarium importat quamdam inclinationem voluntatis cum aliqua cognitione finis. Per concupiscentiam autem voluntas inclinatur ad volendum id quod concupiscit : nec omnino offuscatur mens in cognitione rei. Et quia voluntas, quando agit ex concupiscentia, fertur majori inclinatione in objectum, ideo non solùm non tollit, sed etiam auget voluntarium.

XXV. Altera conclusio est, quòd Concupiscentia antecedens minuit voluntarium ratione cognitionis. Imò aliquando tollit omnino voluntarium, quia aufert omnem omnino cognitionem. Probatur prima pars : Quia cognitio finis est essentialiter requisita ad naturam voluntarii, ut pluries dictum est. Contra verò Concupiscentia vehemens imminuit hanc cognitionem; impedit enim ne mens illecta ab objecto sensibili consideret turpitudinem actûs, et offensam Dei. Hac igitur ratione imminuit voluntarium pro imminutione cognitionis finis. Vide S. Th. 1. 2. q. 7. art. 7. ad 3. et q. 10. art. 3. et q. 73. art. 6. et q. 77. art. 6.

Probatur altera pars, quòd aliquando Concupiscentia antecedens tollat omnino voluntarium, quia aliquando omne rationis judicium antevertit, et omnem voluntatis consensum. Ita S. Th. affirmat cit. q. 6. art. 7 ad 3, dum ait, « si Concupiscientia to» taliter cognitionem auferret, sicut contingit in illis, qui prop» ter concupiscentiam fiunt amentes, sequeretur, quòd Concu» piscentia voluntarium tolleret. » Idem docet q. 77. art. 7. q. 10. art. 3.

Hinc colligimus quòd motus Concupiscentiæ, qui à Theologis dicuntur *primo primi*, quippe omnem prorsus voluntatis consensum, et libertatem antevertunt, sunt omnino involuntarii, et incul-

pabiles. Motus verò *secundo primi*, qui saltem supponunt semiplenum consensum voluntatis, non tollunt omnino voluntarium, sed tamen minuunt.

§. V. Quænam Ignorantia causet Involuntarium ?

XXVI. IGNORANTIA multiplex est, et dividi solet in Ignorantiam simplicis privationis, et Ignorantiam pravæ dispositionis. Prior est carentia scientiæ, cujus quis fuisset capax pro tali tempore et statu, ut si adultus ignoret ea quæ noscere potuisset. Secunda est positiva deceptio, et error contrarius veritati. 2. Dividitur in Ignorantiam juris, et facti. Ignorantia juris est, cùm quis legem, seu aliquid esse præceptum aut prohibitum ignorat; v. gr. si quis ignorat in vigilia Pentecostes esse præceptum jejunium ex consuetudine. Ignorantia facti est, si quis nesciat factum ipsum esse prohibitum, quod revera non licet; ut si quis ignoret esse carnem quam comedit die jejunii. 3. Dividitur in *Concomitantem, Consequentem, et Antecedentem.* Ignorantia *Concomitans* est illa, qua quis ignorat id quod agit, sed adhuc ageret, si non ignoraret. Talis est Ignorantia illius, qui ignorans occidit hostem putans occidere cervum; tamen si sciret, etiam occideret. Hæc ignorantia non est causa actionis, sed tantùm per accidens actionem comitatur.

Ignorantia *Consequens* dicitur illa, quæ sequitur determinationem voluntatis, in quantùm ipsa Ignorantia est voluntaria, et procedit à libera voluntate. Hæc Ignorantia consequens subdividitur in *voluntariam directè*, seu *affectatam*, in voluntariam *indirectè, seu crassam*, et Ignorantiam *malæ electionis*. Prima est illa, qua voluptas indirectè vult ipsam ignorantiam; ut cùm aliquis vult ignorare, vel ut excusationem peccati jam commissi habeat, vel ut non retrahatur à peccato committendo; juxta illud Job. 21. v. 14. *Scientiam viarum tuarum nolumus :* et Ps. 35. v. 4. *Noluit intelligere, ut bene ageret.* Hac ignorantia laborant ii qui data opera, nec consilium petunt in dubiis, nec conciones et catecheses adeunt, ne in malam fidem incidant, et à suo proposito disterreantur. Ignorantia *indirectè voluntaria*, seu *crassa* est, quando quis non affectat ignorare, sed negligit addiscere ea quæ scire potest, et debet. Et secundùm hunc modum ignorantia universalium juris, quæ quis scire tenetur, dicitur voluntaria, quasi proveniens à negligentia. Tandem Ignorantia *malæ electionis*, est illa, quæ actu non considerat quod hîc et nunc considerare potest, et debet, et provenit ex passione, vel ex habitu.

Ignorantia *Antecedens* est illa, quæ omnino antecedit consensum voluntatis, ita ut nullo modo sit voluntaria, et tamen est causa volendi id quod aliàs non volet si sciret, putà cùm aliquis adhibita diligentia interficit hominem, quem credit esse feram. Hæc ignorantia appellatur etiam *Invincibilis*. De hac tamen ignorantia invincibili sicut et de ignorantia vincibili hîc non loquimur, quia de iis sermonem fecimus in Tract. de Conscient. n. 7.

XXVII. Dico 1. quòd Ignorantia *Antecedens* causat *simpliciter* Involuntarium, quia nullo modo est volita, et verè Invincibilis, quòd nulla morali diligentia superari potest, ideoque est inculpabilis. Ita. DD. communiter. Utrùm verò dari possit Ignorantia hujusmodi invincibilis de præceptis Juris naturalis, saltem de conclusionibus mediatis, vide tractatum de Conscientia.

XXVIII. Dico 2. quòd Ignorantia *concomitans* neque facit *Voluntarium* neque *Involuntarium*. Quia hæc Ignorantia, neque inducit ad volendum, neque ad non volendum, neque est causa, neque effectus voluntatis operantis; sed per accidens se habet sive ad actum voluntatis, sive ad opus quod agitur. Solùm dici potest quòd facit non *voluntarium*, non enim esse potest actu volitum quod ignoratum est. Ita S. Th. 1. 2. qu. 6. ar. 8. Sylv. Gonet. Cont. Tourn. aliique communiter.

XXIX. Dico 3. quòd Ignorantia *consequens* non causat *Involuntarium simpliciter*. Quia hæc Ignorantia est voluntaria, et habet voluntatem pro causa, non igitur dici potest *Involuntaria simpliciter*, sed saltem causat *Involuntarium secundùm quid*, ut ait S. Thom. loc. cit. Nam si operans sciret esse malum actum illum, ad quem ex passione inducitur, certè non vellet illum facere.

ARTICULUS III.

De Libero, seu libertate Actuum humanorum.

XXX. ACTUM liberum vocamus eum vel qui nullo cogente fit, vel qui omitti potest ad libitum. Duplicem enim libertatem distinguere solent Theologi in actibus humanis, nempe *libertatem à coactione*, seu *spontaneitatis*, et libertatem *à necessitate intrinseca, seu naturali;* quæ vocatur etiam electionis, indifferentiæ, et arbitrii. Libertas à *coactione*, est immunitas ab omni violentia contra voluntatis inclinationem illata. Hac libertate Beati Deum amant, et nos bonum in Communi. Hinc est quòd omnis actus voluntatis est liber à coactione.

Libertas verò *à necessitate*, est ea quæ omnem necessitatem excludit, sive interiorem et naturæ, sive exteriorem et coactionis. Hoc modo dicitur liber, qui potest agere, vel non agere, eligere, vel non eligere. Hinc definitur liberum Arbitrium quod sit *vis electiva, seu facultas eligendi unum præ alio.*

Libertas à necessitate subdividitur in *libertatem contradictionis*, qua quis potest agere, vel non agere: in libertatem *contrarietatis*, qua nempe potest agere, vel oppositum agere, v. gr. amare, et odio habere: et in libertatem *disparitatis*, qua agere potest hoc, vel aliud, sed non oppositum, v. gr. scribere, vel ambulare.

XXXI. Libertati opponitur Necessitas, quæ multiplex est. Alia dicitur *Necessitas coactionis* quæ idem est ac violentia. Alia *necessitas naturæ*, seu *naturalis inclinationis*, quæ consistit in quadam propensione insita voluntati ab ipsa natura ad aliquod necessariò

prosequendum, vel fugiendum. Coactio est à principio extrinseco, tollit voluntarium; et liberum : *Necessitas* verò *naturalis* est à principio intrinseco, et aufert liberum, non voluntarium.

Rursus alia est *Necessitas absoluta et antecedens*, quæ vel antecedit usum rationis, et voluntatis : vel ita consensum exprimit ut voluntas non possit illum denegare. Alia est *Necessitas consequens, et hypothetica*, quæ sequitur consensum liberum, et determinationem voluntatis, et minimè lædit liberum arbitrium, v. g. Necesse est me loqui, si jam ad loquendum me determinaverim. Sunt aliæ necessitatis divisiones, nempe *specificationis*, et *exercitii, physicæ*, et *moralis*, quarum subtilem inquisitionem ad Theologos Scholasticos amandamus.

XXXII. Fuerunt olim Stoici, Astrologi, Manichæi, Wiclefistæ, Calviniani, Lutherani, qui liberum arbitrium vocabant *figmentum in rebus, et titulum sine re*, tandem Janseniani, qui evertere conati sunt hominis libertatem, seu liberum arbitrium, omnia tribuentes vel fato vel cuidam Syderum influxui, vel gratiæ efficienti, et concupiscentiæ, non sine incredibili amentia, et fortasse eorum reclamante conscientia, et intimo sensu. Quos simul unico anathematis ictu percussit Concilium Tridentinum sess. 6. can. 5. inmixum Scripturæ, ac SS. Patrum luculentissimis testimoniis, et ipsi experientiæ quotidianæ, quæ rerum est Magistra. Nolo ex professo rationes congerere ad tuendam libertatis in homine existentiam, cùm supervacaneum sit, in re minimè dubia rationes haud necessarias studiosè proferre. Satis est dicere, quòd sublato semel ab homine libero arbitrio, frustra darentur Leges; et objurgationes adhiberentur frustra, nemo vel laude vel vituperatione dignus esset, nec nobis deberentur præmia, neque supplicia malis. Id est tamen evidens, ut potiùs verberibus, quàm verbis convincendus sit quisquis liberum arbitrium negare audeat, aiebant Scotus, Vega, aliique ex Aristotele Hinc meritò damnata fuit, ut hæretica ab Innoc. X in Constit. *Cùm occasione*, et ab Alex. VII tertia Jansenii propositio, quæ negabat necessitatem libertatis indifferentiæ ad merendum, vel demerendum in statu naturæ lapsæ. Et à S. Pio V propositio 67 Bail : « Homo etiam damnabiliter peccat in eo, » quod necessariò facit. »

XXXIII. Tres tantummodo subnectimus propositiones ad libertatis materiam pertinentes, quas ignorare Religio Christiana vetat.

Prima est, quòd homo etiam post Adæ lapsum gaudeat libero arbitrio, seu libertate indifferentiæ, et electionis. Ita Tridentinum sess. 6. can. 3. contra Novatores. Concil. Constant. sess. 8. ubi damnata fuit hæc Wiclefi 27 propositio. *Omnia de necessitate absoluta eveniunt*. Augustinus l. de gratia, et lib. arb. c. 1. scripsit : « Revelavit nobis Deus per Scripturas sanctas » esse in homine liberum arbitrium, et quisquis negaverit Ca» tholicus non est. » Et S. Th. q. 24. de Verit. a. 1. « Dicendum » quòd absque omni dubitatione hominem arbitrio liberum ponere

» oportet. Ad hoc enim Fides adstringit... ad hoc manifesta » indicia inducunt.... ad hoc etiam evidens ratio cogit, etc. »

Altera est contra Jansenium definita ab Innoc. X et Alex. VII quòd ad meritum, vel demeritum in statu naturæ lapsæ non sufficit libertas à coactione, sed requiritur libertas à necessitate, seu indifferentiæ, ut supra dictum est.

Tertia propositio est, quòd essentia libertatis in genere non consistit in solo voluntario, sed requiritur de essentia illius indifferentia contradictionis, seu potestas ad agendum vel non agendum. Ita S. Th. 2. dist. 24. qu. 1. a. 1. ad 2. « Hoc ad libertatem » arbitrii pertinet, ut actionem aliquam facere, vel non facere » possit. » Sed non requiritur de essentia libertatis indifferentia contrarietatis, id est potestas faciendi bonum, vel malum. Communis Theologor. contra Gonet dissert. 2. a. n. 218. Molin. in sua Concord. disp. 2. Ripalda, etc., quia in nobis viatoribus definiunt libertatem per *potestatem ad contrariè opposita*. Pro nostra sententia stat S. Aug. l. 23. de Civit. Dei c. ult. Arbi- » trium eò potentiùs erit, quò peccare non poterit. » S. Ansel. de libero arb. c. 1. « Si posse peccare, esset pars liberi Arbitrii, » Deus et Angeli liberum arbitrium non haberent, quod est » absurdum. » S. Th. l. c. qui ait : « Ad rationem liberi arbitrii » non pertinet ut indeterminatè se habeat ad bonum, vel malum, » et ideo ubi perfectissimum est liberum arbitrium, ibi in » malum tendere non potest. » Idem ait in p. 1. quæst. 62. art. 8. ad 3.

ARTICULUS IV.

De Bonitate, et Malitia morali Actuum humanorum, ac de principiis Moralitatis.

§. 1. In quo posita sit Malitia, vel bonitas actûs Moralis.

XXXIV. Circa naturam Moralitatis actuum humanorum non conveniunt Theologi. Alii enim dicunt sufficere ad constituendam Moralitatem, quòd actus sit voluntarius, nec requirit libertatem indifferentiæ. Ita Gabriel, Almainus, Ocham, Major, etc. Alii opinantur moralitatem actûs formaliter consistere in libertate, et hanc cum illa confundunt. Ita Franciscus Felix, qui Scotum pro se laudat, pluresque Patres Societatis. Alii, ut Suarez, Vasq. Salas, etc. asserunt illam esse præcisè quamdam extrinsecam denominationem desumptam ab aliqua forma extrinseca. Tandem Thomistæ sentiunt eam esse quid accidentale superadditum entitati et libertati actûs, cujus ratione habet specialem relationem ad bonum vel legem. Nos missas facientes hujusmodi obscuras Scholarum loquendi formulas luculenter dicimus cum communi Theologorum, quòd « Bonitas moralis actûs humani » consistit in quadam conformitate et convenientia actûs liberi » cum recta ratione, et lege, » ita ut ille actus dicatur bonus,

qui est conformis legi, et rationi. Unde S. Aug. lib. de utilitate cred. c. 12. ait : « Rectum factum nullo módo esse potest, quod » non à recta ratione proficiscitur. » Ex adverso malitia moralis actûs humani consistit in discrepantia, seu difformitate à recta ratione. Dicitur malus actus ille, qui non est secundùm dictamen rectæ rationis sive increatæ, quæ est lex æterna, sive creatæ, quod est lumen naturale hominis, seu participatio legis æternæ secundùm S. Thom. 1. 2. qu. 91. art. 2. Utraque hæc ratio est regula actuum humanorum, ex qua mensura bonitatis, vel malitiæ actûs humani desumitur. Ita Cont. Tourn. hîc Cap. 6. sect. 1. et Philosophi morales, ut Genuensis de principiis legis Naturæ c. 15. §. 9. Purchot. et Antonius Murator. Phil. Moral. c. 23. de bono morali, sive honesto, ubi Aristippum, Epicurum, Carneadem, aliosque veteres Philosophos, et etiam extra Italiam Neotericos quosdam reprobat, qui naturam Boni honesti *in sola utilitate* hominis, ac Reipublicæ constituunt; juxta illud Horat. *Ipsa quoque utilitas justi propè mater, et æqui.* Docet ille vir Clarissimus, naturam boni Moralis sitam esse « in conformi- » tate actionis cum legibus ordinis, quem Deus ab hominibus » exigit pro suî honore, et universali felicitate. » Quidquid igitur tendit ad Dei gloriam, et veram hominis felicitatem est conforme ordini à Deo statuto, et per consequens honestum, et virtuosum. E contrario judicandum de malo morali.

XXXV. Hinc infertur 1. quòd nullum bonum morale, nullum malum intelligi potest sine respectu ad Legem saltem naturalem. Hinc Epicurei, qui omnes sustulerunt leges, dicebant, justitiam adinventam esse metu mali physici, ac ob vitæ utilitatem, ut Lucret. scripsit. l. 5. Cùm vulgò dicitur, quædam esse prohibita, quia mala sic rectè est intelligendum, quædam esse per legem positivam vetita, ut repugnantia legi naturali. Nihil enim est intrinsecè malum, si non comparatur saltem juri naturæ.

1. Infertur, quòd libertas est necessarium requisitum ad moralitatem actûs. Nam actus humanus et moralis debet procedere à ratione deliberata, proindeque debet esse liber. Ita S. Th. 1. 2. q. 18. art. 9. Sed errant, qui constituunt totam moralitatem actûs humani in sola libertate. Verum est quòd præexigitur libertas utì fundamentum moralitatis, secus qui omnia fato regi non verentur asserere, debent consequenter dicere, nulla esse peccata; ut Spinoza, qui in Append. prioris Eth. partis tribuit phantasiæ hominum, et superstitioni originem peccatorum moralium. Sed falsum est solam libertatem formaliter constituere bonitatem, vel malitiam actûs humani sine relatione convenientiæ, vel disconvenientiæ actûs cum recta ratione, et lege, ut dicendum est; ut probat Gonet tr. 3. cap. 9. de actibus humanis, Cont. Tournely. loc. cit. aliique maximi nominis Theologi.

§. II. Quot, et quænam sint Principia Moralitatis ?

XXXVI. Theologi vocant principia Moralitatis ea, ex quibus fit, ut aliqua actio sit bona, vel mala, vel indifferens.

Tria recensentur hujusmodi Principia, nempe *Objectum*, *Finis*, *et Circumstantiæ*. Ut enim actio dicatur bona ex integra causa, oportet, sit consentanea legi, et rectæ rationi, tum ex *parte objecti*, tum *ex parte finis extrinseci* operantis, tum etiam *ex parte circumstantiarum*. Objectum à quo actus accipit essentialem, et primariam moralitatem, est illud circa quod versatur actus moralis, et primò, et per se attingitur ab ipso actu : sic res aliena est objectum furti, Deus est objectum actûs amoris. Tale objectum non consideratur physicè et secundùm suam entitatem, secundùm quam est semper bonum bonitate entis, sed consideratur moraliter, quatenus convenit, vel disconvenit rectæ rationi. Si objectum est intrinsecè, et natura sua conforme rectæ rationi, ut est amor Dei, erit immutabiliter bonum. Sin extrinsecè tantùm, et vi legis positivæ est rationi conforme, utì jejunium, tunc potest esse aliquando bonum, aliquando verò malum ex circumstantiis.

XXXVII. Primum ergo principium Moralitatis est *objectum* quod si est bonum, vel malum moraliter, dat actui bonitatem vel malitiam essentialem. Ita D. Th. 1. 2. qu. 18. art. 2. Ratio Divi Thomæ ea est, quia sicut in naturalibus prima bonitas rei attenditur ex sua forma, quæ dat ipsi rei speciem, seu essentiale, et specificum, ita prima bonitas actûs humani attenditur ex objecto convenienti, in quod primariò fertur. Si objectum sit indecens, et inconveniens naturæ rationali, ex eo consurgit malitia essentialis actûs.

Alii volentes strictiori loquendi formula uti, dicunt, actum humanum desumere suam moralitatem non ab ipso objecto, sed à modo tendendi in objectum, sive rationi consono, sive dissono. Ita Cont. Tourn. c. 6. art. 2. sect. 1. in fine conclusionis. Et hoc modo explicant primò odium Dei, quod habet objectum optimum, et tamen est moraliter pessimum, quia voluntas fertur in Deum omni amore prosequendum modò rationi maximè dissono, scilicet odio habendo.

XXXVIII. Alterum Principium Moralitatis est *finis*, non intrinsecus operis, quod coïncidit cum objecto, sed extrinsecus operantis, qui quatenus conveniat vel disconveniat cum regulis morum dicitur bonus, vel malus moraliter. Hinc si objectum sit bonum, finis verò operantis sit malus, actus humanus est totus malus ex malitia finis, quæ destruit omnem bonitatem. Ratio est, quia talis actus est simpliciter malus : improbat enim recta ratio, ut eligatur bonum ob finem pravum. Ita S. Th. 2. dist. 38. q. 1. art. 4. ad 4. « Cùm aliquis vult dare eleemosynam propter » inanem gloriam, hic est unus actus voluntatis, et hic actus » totus est malus, » licèt non ab *eo omni quod in eo est, malitiam habeat*. Vide Gonet Man. tract. 3. de act. hum. c. 12. et S. Th. 1. 2. qu. 18. art. 4. et 6. Si verò objectum est bonum, et finis etiam bonus, tunc actus humanus habet duplicem speciem Bonitatis moralis, ut est dare eleemosymam in satisfactionem peccatorum. S. Th. qu. 18. art. 4. 6 et 7. cum communi Theologorum, uno

excepto Vasquez. Si verò objectum sit indifferens, tunc finis bonus facit actum moraliter bonum, ut est ambulare ex obedientia : finis malus, facit malum, ut ambulare ad ostensionem luxûs. Finis malus facit actum ex malo pejorem, ut furari ad concubinam alendam; et facit ex bono malum, ut eleemosynam dare ad vanam gloriam.

XXXIX. Tertium Moralitatis principium sunt *Circumstantiæ*, quæ dare solent actui aliam bonitatem, vel malitiam accidentalem, quia hujusmodi bonitas, vel malitia supervenit actui jam constituto in suo esse in genere moris. Ita S. Th. l. c. a. 3. cum communi.

Circumstantiæ autem sunt, vel *Personæ*, quæ sæpe addit novam speciem malitiæ; ut si conjugatus vel voto castitatis obstrictus fornicetur; et aliquando solùm auget malitiam intra eamdem speciem. Hoc intelligitur tam de persona agente, quàm de patiente, ut si percutiantur benefactores. Vel circumstantia *Loci*, ut furari in loco sacro, quæ speciem mutat, et sic de aliis circumstantiis, temporis, modi, auxiliorum, seu instrumentorum, quibus actus exequitur, quæ, ut de aliis diximus, possunt vel mutare, vel augere malitiam vel notabiliter, vel leviter intra eamdem speciem. Nota quòd circumstantia leviter mala adveniens actui, non aufert totam ejus bonitatem, nec delet omne meritum. Ita communiter opinio, quam fusè adstruit Contenson lib. 6. diss. 2. c. 2.

Hinc infertur pro praxi quòd Confessarius debet interrogare pœnitentem, qui se accusat furatum esse, de fine intento; nam si intenderit hoc furto, ut pecuniam haberet ad fornicandum, tunc erit nova malitia : ita si detraxerit proximo, quærat an fortasse hac ratione intenderit impedire eum à lucro, vel aliqua dignitate consequenda. Ex fine enim intento, ut dictum est, facilè mutatur species malitiæ.

XL. Quæritur hîc an actus externus addat aliquam bonitatem, vel malitiam moralem actui interno? S. Thom. l. c. q. 2. a 4. docet cum Gonet, Roncaglia, Cont. Tour., quòd actus exterior non addit bonitatem, vel malitiam moralem intrinsecam, et per se supra actum interiorem, sed gaudet tantùm bonitate, vel malitia intrinseca desumpta ab actu voluntatis imperante. Probatur auctoritate S. Th. in 2. dist. 40. q. 1. a. 3. ubi ait, *Quòd actus exterior nihil adjungit ad præmium essentiale* (consequenter ad bonitatem intrinsecam, quam sequitur præmium essentiale). « Tantùm enim meretur qui habet perfectam voluntatem aliquod » bonum faciendi, quantùm si faceret illud... voluntate æqualiter » perfecta manente. Adjungit tamen aliquod præmium accidentale. » Ut martyres, qui revera pro Christo patiuntur, habent præmium accidentale, seu laureolam supra illos, qui æquali charitatis fervore mortem solummodo appetunt pro Christo. Dixi, quòd actus externus non addit bonitatem, vel malitiam moralem *intrinsecam, et per se* supra interiorem, nam per accidens addit regulariter loquendo, aliquam bonitatem vel ma-

litiam accidentalem. Propterea S. Thom. l. c. q. 20. a. 2. subdit: « Nisi contingat ipsam voluntatem per actum exteriorem » fieri secundùm se meliorem in bonis, pejorem in malis. » Nam actus externus sæpe causa est et occasio ut actus internus fiat pejor, vel quia multiplicantur actus interiores, donec exequantur actus extrinsecè, vel quia actus interior habet majorem durationem quousque perficiat opus, quod statim perfici non potest; vel quia fit intensior per extrinsecitatem actûs. Præterea per actum externum magis hebetantur sensus, et potentiæ exteriores proniores redduntur ad malum; scandala pariuntur; aliquando excommunicatio incurritur, vel irregularitas, vel obligatio ad restitutionem, quæ per actum interiorem non incurruntur. Scotus tamen quod l. 18. a. 3. et Scotistæ omnes, ut refert Mastrius, nullum non movent lapidem, ut variis adstruant rationibus, actum externum addere per se aliquid bonitatis vel malitiæ actui voluntatis, quia habet intrinsecam bonitatem, vel malitiam supra actum interiorem. Videsis Salmant. in hanc quæst. Mastr. aliosque Scotistas. Nobis tantùm otii non est, ut fusiùs expendamus.

ARTICULUS ULTIMUS.

An detur actus indifferens in Individuo?

XLI. Oportet statum quæstionis explicatione terminorum clariùs exponere. Actus humanus (de quo solo hîc loquimur) dicitur indifferens *vel in specie, vel in individuo*. Actus indifferens in specie est actus spectatus in genere (abstrahendo à fine, et circumstantiis individualibus) « comparatè tantùm ad ob» jectum suum, quod neque est in se bonum, scilicet rationi » consonum, neque malum, id est dissonum rationi, sed indif» ferens ad utrumque, » ut ambulare, festucam levare, colligere flores, etc. quæ ex sua specie, seu objecto, neque bona sunt, neque mala, sed ratione finis, aliarumque circumstantiarum honestari possunt, vel vitiari. Actus verò indifferens in « individuo » est actus consideratus prout est à parte rei secundùm suum ob» jectum, finem, et omnes circumstantias individuales, » qui tamen neque bonus sit neque malus, sed indifferens.

XLII. De fide certum est, non omnes actus humanos esse secundùm suam speciem, seu objectum indifferentes: sed quosdam esse de se bonos, ut actus Fidei, Spei, et Charitatis etc.; quosdam verò de se malos, ut fornicatio, occisio innocentis etc.; sunt enim quædam objecta de se rationi consona, sunt etiam alia de se rationi dissona.

XLIII. Certum quoque est dari quosdam actus, qui secundùm suam speciem sunt indifferentes, quia secundùm se, neque sunt boni, neque mali. Ita S. Th. l. c. ar. 8. cum communi. Hinc S. Hieronymus ep. 89. scripsit: « Bonum est continentia, malum est » luxuria, inter utrumque indifferens ambulare. » Huc redit damnatio articuli 16. Joannis Hus facta in Conc. Const. sess. 15.

affirmantis, *quòd nulla sint opera indifferentia*. Non potest intelligi de indifferentibus in individuo, quia hoc idem defendunt probabiliter plurimi boni catholici; igitur intelligendum de indifferentibus in *specie*.

XLIV. Ad quæstionem propositam ut respondeamus, dicimus, quòd non dantur actus indifferentes in Individuo. Ita S. Th. 1. 2. qu. 18. a. 9. et Thomistæ, Bellarminus, Suarez, Valentia, Durandus in 2. dist. 40. q. 1. Ricardus, Major, Gaet, Medina, Becanus, aliique contra Scotum, et Scotistas, Alensem, S. Bonav. Almain. Vasq., etc. Ratio præcipua S. Thomæ hæc est: « Actus » moralis non solùm habet bonitatem ex objecto.... sed etiam » ex circumstantiis... Oportet, quòd quilibet actus individualis » habeat aliquam circumstantiam, per quam trahatur ad bonum » vel malum, ad minus ex parte intentionis finis. Cùm enim ra» tionis sit ordinare, actus à ratione deliberativa procedens, si » non sit ad debitum finem ordinatus, ex hoc ipso repugnat ra» tioni, et habet rationem mali, si verò ordinetur ad debitum » finem, convenit cum ordine orationis, unde habet rationem boni. » Necesse est autem, quòd vel ordinetur vel non ordinetur ad de» bitum finem. Unde necesse est, omnem actum hominis à deli» berativa ratione procedentem, in individuo consideratum, bonum » esse, vel malum. » Hæc nervosè Angelicus.

Præterea non potest contingere, quòd aliquis actus singularis ex deliberata voluntate procedens fiat sine circumstantiis; aut igitur illæ circumstantiæ sunt rectæ rationi consentaneæ; ita nimirum, ut actus fiat, quando, ubi, quomodo, et propter quod deceat fieri, et sic est bonus: aut non sunt consentaneæ rectæ rationi, saltem omnes, sed aliqua deficit, et sic est malus: nullus igitur actus, in individuo, et secundùm omnes circumstantias consideratus, potest esse indifferens.

Ad hæc homo tenetur omnes actus suos ad Deum referre, quando agit cum deliberatione, et propter aliquem finem. Inquit enim Apostolus 1. ad Cor. 10 « Sive manducatis, sive bibitis, » sive aliquid aliud facitis, omnia in gloriam Dei facite. » Si ergo ad Deum refert saltem per intentionem virtualem, actus erit bonus, si, non refert, erit malus: nullus igitur indifferens. Scio Adversarios dicere, in verbis Apostoli contineri consilium non præceptum. Sed falsò, Patres enim agnoverunt præceptum non consilium. Ita Augustinus, Cælestinus I. Maximus, S. Th. lect. 3. c. 3. Ep. ad Coloss. quos legere est apud Cont. Tourn. c. 6. ser. 6. de actibus humanis, ad quem mitto qui fusiùs hanc quæstionem pertractatam cum Adversariorum objectionibus, et responsis studiosè quærit.

Hinc pro praxi colligimus. Oportet sæpiùs in die, saltem mane generaliter offerre Deo omnes actus suos, ut sic adimpleatur præceptum Apostoli, saltem intentione virtuali omnia faciendi in gloriam Dei. Hoc modo omnis actus etiam indifferens in specie fit bonus, et virtuosus in individuo. Non requiritur quippe, actualis relatio omnium sive verborum sive operum in bonum

honestum; quod esset importabile pondus, et res sexcentis implexa scrupulis, sed sufficit virtualis, ut diximus : unde quamvis aliquis accedens ad mensam, non cogitat de conservatione vitæ, sed solùm de cibi delectatione, ut ait Gonet, non propterea peccat, quia talem delectationem, saltem virtualiter, vult propter conservationem vitæ, sicque non inordinatè illam appetit. Hactenus de Actibus Humanis, eorumque Principiis et Moralitate.

TRACTATUS
DE PECCATIS.

CAPUT I.

DE PECCATO IN GENERE.

DUBIUM I.

1 Quid est peccatum? — 2. Quæ conditiones requirantur ad peccatum? — 3. Quid notandum circa Advertentiam requisitam ad peccandum? — 4. An ad peccatum mortale requiratur formalis advertentia, vel sufficiat virtualis? — 5. Quid notandum circa Consensum requisitum ad peccandum? — 6. An peccet graviter, qui negativè se habet quoad motus inordinatos? — 7. Quid, si sint motus carnales? — 8. Quæ remedia quoad ipsos? — 9. An teneamur iis resistere, si adsit causa non resistendi? — 10. Quomodo, et à quo tempore imputentur peccata omissionis? — 11. An peccatum veniale sit contra Legem Divinam?

1. — « Resp. 1. Est transgressio legis, sive (ut ait *Tolet.*) est » voluntarius recessus à Regula Divina; per quam regulam in» telligitur præceptum tam naturale, et humanum, quàm Divi» num : *per recessum* intelligitur actus, vel ejus omissio, qui sit » non tantùm voluntarius, sed etiam liber, cum aliqua actuali » advertentia malitiæ, quod addo, quia, ut docet *Sanch*, 1. *mor.* » *c.* 16. cum *Vasq. Bon. d.* 2. *q.* 1. *p.* 3. *n.* 3 *et* 12. *etc.* non » sufficit ad actum peccaminosum libertas, et advertentia quævis » virtualis, vel interpretativa, qua scilicet quis advertere po» terat, et debebat, nec quæcumque actualis, qua scilicet intel» lectus rationes commodi, et incommodi in objecto atten» dat : sed requiritur, ut advertat moralem malitiam objecti, » aut saltem de ea dubium, vel scrupulum concipiat. Ratio est, » tum quia sine ista advertentia non est voluntarium, cùm non » sit cognitum, quia quandiu talis cogitatio intellectui non oc» currit, non est sufficiens, principium deliberandi de malitia, » ideoque nec libertas, ac proinde nec culpa; et censetur illa » inadvertentia naturalis, et invincibilis oblivio. Addit tamen » *Tann. d.* 4. *de pecc. d.* 5. *q.* 5. *d.* 5. *n.* 106. non esse necesse, ut » consideratio illa maneat actu, dum peccatum durat; sed satis » esse, ut vel actu, vel virtute maneat, ita ut cum ea vel actus » peccati fuerit inchoatus, vel saltem causa data, ut fit in ebrio, » qui peccat, non vi præsentis, sed præteritæ deliberationis. » Vide *Bald. l.* 1. *d.* 37. Verùm Recentiores communiter do-

» cent, talem, verb. gr. ebrium, non peccare formaliter, quandò » usu rationis caret; sed malitiam eorum, quæ tunc fiunt, con- » traxisse ante, dum prævidens malum, quod commissurus erat, » ejus causam dedit: aiuntque, dum quis actu peccat, semper esse, » ac manere advertentiam aliquam malitiæ tenuem, vel confu- » sam, ut vide apud *Scol.*, nam in ordine ad praxim, parùm » refert utrolibet modo loquaris.

2. — « Resp. 2. Ad peccatum requiruntur tres conditiones, » ut patet ex prima responsione: 1. Ut sit voluntarium, id est, » ut fiat à voluntate consentiente. 2. Ut sit liberum, id est, ut » sit in potestate voluntatis facere, vel non. 3. Ut advertatur » malitia.

Unde resolves:

« 1. Defectu primæ conditionis, nullus actus, qui neque est » in, neque à voluntate, est peccatum, nisi voluntas eum accep- » tet; ideoque nec impedit Communionem; sive is sit internus, » ut cogitationes contra Fidem, blasphemæ, obscœnæ, motus » carnis, etiam usque ad effusionem seminis; sive externus: ac » violentus, v. g. stuprum virgini per vim illatum.

« 2. Defectu secundæ conditionis, subinde à peccato excusan- » tur vehementissimi motus iræ, aut concupiscentiæ, quibus » usus rationis perturbatur, et libertas tollitur.

« 3. Defectu tertiæ non peccat, qui die jejunii, de præcepto » nihil cogitans, cœnat, vel carnes comedit, etsi advertat eas » sibi delectabiles. Item qui lapidem projicit per fenestram, non » advertens periculum læsionis, vel qui contractum usurarium » celebrat, non advertens esse talem, *Sanch. l.* 1. *c.* 26. *n.* 21. » *Reg. l.* 15. *n.* 75.

« 4. Damna, et eventus (licèt alioqui frequentes) ex ebrietate » secuti, et nullo modo prævisi, inculpabiles sunt: quia nec in se » nec in ausis sunt liberi. Sunt verò culpabiles, si sint prævisi, nec » diligentia sufficiens ex præscripto prudentiæ sit adhibita, ne » sequerentur: ea verò adhibita, etsi postea evenient, culpa » vacant; utì etiam, quando juxta loci et temporis circumstan- » tias non apparet periculum mali, ideoque nulla cautela est ad- » hibita. Ita *Vasq.* 1. 2. *ad* 124. *c.* 2. Quibus conformiter *Less.* » *lib.* 4. *c.* 3. docet, si negligentia ebrietatem, aut eventus ex ea » sequi solitos præcavendi fuerit tantùm venialis, etiam mala, » quæ prævideri poterant, tantùm venialia fore; quia, cùm non » in se, sed tantùm in causa sint libera, non possunt habere » majorem culpam, quàm ipsa causa.

3.— Circa *Advertentiam, et Consensum* requisitum ad peccatum aliqua necessaria adnotemus. Et 1. circa *Advertentiam intellectûs* notandum 1. quòd modus, quo peccatum perficitur, hîc est; Primò objectum repræsentatur sensibus, et sua delectabilitate physica commovet appetitum sensitivum. Deinde intellectus ad illud, et ad suam malitiam advertit. Demum voluntas in illud sic cognitum consentit. Notandum 2. quòd intellectus

duplici modo advertere potest, vel *plenè*, nimirum quando nos mente expedita discernimus, vel *semiplenè*, quando rem cognoscimus mente non plenè expedita, quia fortè sumus vel semidormientes, vel semiebrii, vel alio distracti. Potest autem intellectus rapi à delectabilitate objecti oblati, ut nihil malitiæ moralis in illo advertat: Hinc triplici huic cognitioni correspondent tres motus, videl. I. *Motus primo primi*, qui antevertunt omnem advertentiam rationis, et hi sunt omnino culpæ expertes. II. *Motus secundo primi*, qui fiunt cum semiplena advertentia, et hi culpam venialem non excedunt; quia, cùm in eis non præcesserit plena advertentia, voluntas in eos non consentit cum perfecta libertate requisita ad mortale. III. *Motus deliberati* denique, qui fiunt cum plena advertentia intellectûs clarè discernentis malitiam moralem, saltem confusè in genere, et cum pleno consensu voluntatis: et hi sunt mortalia, si objecta sub gravi sunt vetita. Ita communiter *S. Th. de Malo q. 7. art. 6. Caj. Vasq. Sanch. Azor. Bonac. Nav. etc. tum Salm. Tr. 20. c. 13. n. 2. 3. et 4.*

4. — His præmissis, quæstio, fit an ad peccatum mortale requiratur advertentia actualis et expressa malitiæ actûs, vel sufficiat virtualis, et interpretativa? Prima sententia, quam olim tenuere *Caj.* (2. 2. *q.* 88. *a.* 1. *d.* 3.) ac *Medina, Lopez, Serra, Prado*, et alii apud *Salm.* (*tr.* 20. *c.* 13. *n.* 5.) atque enixè tuentur *Concina, Cont. Tourn. Angelus, Franzoia, Antoine*, et alii Recentiores (*Conc. in Comp. Theol. lib.* 8. *D.* 3. *c.* 2. *n.* 14. *Contin. Tourn. tom.* 2. *de Pecc. c.* 4. *art.* 1. *Franzoia in Bus. lib.* 6. *c.* 2. *de Pecc. Animado. 1.*) dicit minimè requiri advertentiam actualem, sed satis esse virtualem et interpretativam: quæ in hoc consistit, quod homo teneatur, et possit malitiam actionis cognoscere, quamvis actualiter non advertat; aliàs (ut aiunt) reputandi essent immunes à culpa omnes scelesti homines, qui à suis passionibus, aut pravis consuetudinibus obcæcati plura mala patrant, ad nihil advertentes.

Secunda verò sententia communior affirmat requiri actualem advertentiam malitiæ, aut periculi illius, aut saltem obligationis illam advertendi. Et hanc tenent *Sylo. Suarez, Tapia, Sanch. Sayrus, Palaus, Salas, Bonac. Salmant.* tam Scholastici, quàm Morales, Gamachæus, Isambert. Du Val; item *Vasquez* cum *Lyrano, Tostato, Adriano VI, Curiel, Victoria, Corduba*, et aliis (*Sylvius in* 1. 2. *q.* 66. *art.* 3. *q.* 3. *Concl.* 2. *Suar. tom.* 5. *in* 4. *p. D.* 4. *sect.* 8. *ex n.* 14. *Tapia lib.* 3. *q.* 9. *art.* 5 *et* 11. *Sanch. Dec. lib.* 1. *c.* 16. *n.* 21. *Sayr. Thess. lib.* 2. *c.* 9. *nu.* 11. *Pal. tr.* 2. *D.* 1. *p.* 15. *nu.* 5. *Salas. tr.* 13. *D.* 8. *sect.* 11. *n.* 87. *Bon. de Censu D.* 1. *Salm. Schol. tr.* 13. *D.* 13. *Dub.* 1. *et Mor. tr.* 20. *cap.* 14. *n.* 8. *Gam. T.* 2. *p.* 194. *Isamb. p.* 232. *Vasq.* 1. 2. *q.* 123. *c.* 2. *n.* 6. *Du Val D.* 1. 178.) item *S. Antoninus, Wigandt, Sainte-Beuve, et Card. Gotti*, quorum loca et verba infra afferentur. Hi dicunt ad omne peccatum mortale requiri aliqualem advertentiam, sive suspicionem malitiæ actûs, vel in se, vel in sua causa; saltem in confuso. Ratio eorum est, quia

nihil volitum, nisi prœcognitum; unde nequit ignorantia imputari ad culpam, nisi de malitia objecti habeatur saltem aliqua confusa apprehensio : ille enim qui nullo modo advertit malitiam suæ actionis, vel obligationem advertendi, nullo modo peccat adversùs illam agendo.

His positis, meum proferam sensum, et dico quòd sistendo intra limites justi, præfatæ sententiæ facilè conciliari possunt. Nam si dicatur ad omnia peccata mortalia necessariò exposci actualem et expressam advertentiam, hoc utique falsum est; quia multipliciter evenire potest, quòd plura mala, quamvis actualiter et expressè non advertantur, bene tamen imputantur ad culpam ea patrantibus, si ipsorum ignorantia sit aliquo modo voluntaria, vel ob negligentiam, vel ob passionem, aut pravum habitum, vel ob voluntariam inconsiderationem in operando.

Primo igitur modo ignorantia fit voluntaria ob negligentiam, ut docet S. Thomas (1. 2. *q.* 76. *a.* 3.) qui regulam ibi præmittit, dicens : « Ignorantia quæ est causa actûs, quia causat » involuntarium, de se habet quod excuset à peccato, eò quòd » voluntarium est de ratione peccati. » Deinde subdit ignorantiam posse esse voluntariam duobus modis, « vel directè, sicut » cum aliquis studiosè vult nescire aliqua, ut liberiùs peccet : vel » indirectè, sicut cùm aliquis propter laborem, vel propter alias » occupationes negligit addiscere id per quod à peccato retrahe» retur. Talis enim negligentia facit ignorantiam ipsam esse » voluntariam, et peccatum, dummodo sit eorum, quæ quis » scire tenetur et potest. Et ideo talis ignorantia non totaliter » excusat à peccato. Si verò sit talis ignorantia, quæ omnino sit » involuntaria, sive quia est invincibilis, sive quia est ejus quod » quis scire non tenetur, talis ignorantia omnino excusat à pec» cato : Nota, talis negligentia facit ignorantiam ipsam esse » voluntariam. » Præterea nota hîc, Angelicum ultimis verbis relatis non dubitare, quòd bene possit dari invincibilis ignorantia etiàm eorum, quæ quis scire tenetur. Idem scribit alibi (*de Malo q.* 3. *art.* 7. *ad.* 7.) : « Ignorantia quæ est omnino invo» luntaria, non est peccatum. Et hoc est quod Augustinus dicit : *Non tibi imputatur ad culpam, si invitus ignoras, sed si scire neglexeris.* « Per hoc autem quod addit, sed si scire neglexeris, » dat intelligere, quòd ignorantia habet quòd sit peccatum ex ne» gligentia præcedente, quæ nihil est aliud, quàm non applicare » animum ad sciendum ea, quæ quis debet scire. » Eodemque loco *ad* 8. ait S. Thomas, quòd tum ignorantia reputetur voluntaria, cum homo, « propter laborem addiscendi, vel ne impediatur à » peccato, quod diligit, scientiam recusat, et sic ignorantia est à » voluntate quodammodo imperata. » Hisce igitur locis S. Doctor minimè quippe culpabilem reputat ignorantiam ejus, qui non advertit, sed ejus qui negligit, sive recusat actu quodammodo à voluntate imperato animum applicare ad ea addiscenda, quæ scire tenetur circa præceptum quod urget, aut expressiùs declarat in corpore prædicti Articuli 3. inquiens : « Causa ignorantiæ est

» animum ad discendum non applicare et hoc ipsum non appli-
» care animum ad sciendum id quod quis debet scire, est pecca-
» tum omissionis. »

Secundo modo ignorantia fit voluntaria ob passionem, quam quis vult deliberatè sequi : illi enim, qui secundùm suam passionem operatur, bene imputabitur omnis pravus effectus tali passioni connexus, licèt in particulari non agnoscatur ; quia cùm homo passionem aliquam amplexatur, consequenter ipse amplectitur omnes effectus communiter ex illa passione provenientes, qui, etsi in particulari non prævidentur, prævidentur saltem in confuso ; volens enim aliquam explere passionem, putà vindictam, admittit consequenter saltem in confuso quæcumque perversa media, quæ ad explendam passionem illam conducunt. Unde effectus provenientes, quamvis non sint voluntarii in se, sunt tamen voluntarii in sua causa, nimirum in adhærendo in passionem. Ita etiam docet S. Thomas (1. 2. *q.* 6. *a.* 8) ubi ignorantiam hujus operantis per passionem vocat *ignorantiam malæ electionis :* dicens : « Alio modo dicitur ignorantia voluntaria » ejus, quod quis potest scire et debet ; sic enim non agere, et » non velle, voluntarium dicitur.... Hoc igitur modo dicitur » ignorantia, sive cùm aliquis actu non considerat, quod consi-» derare potest et debet, quæ est ignorantia malæ electionis, » sive ex passione vel ex habitu proveniens. » Idem repetit in *Opusc. de Malo q.* 3. *a.* 20. ubi ait : « Ligatio rationis per pas-» sionem non imputatur ad culpam, nisi fortè quoad princi-» pium talis passionis, quod fuit voluntarium, poterat enim » voluntas à principio impedire ne passio in tantum procederet. » Præterea alibi (1. 2. *q.* 77. *a.* 7.) dicit : « Quandoque verò » passio non est tanta, quòd totaliter intercipiat usum rationis, » et tunc ratio potest passionem excludere, divertendo ad alias » cogitationes, vel impedire ne suum consequatur effectum.

Tertio modo ignorantia fit voluntaria ratione pravi habitûs, ut etiam habetur ex S. Thoma loco supra citato (1. 2. *q.* 6. *a.* 8.) ; et tunc actus mali qui ex malo habitu proveniunt, sunt pariter voluntarii, vel in sua causa, scilicet cùm in principio prava consuetudo voluntariè contrahitur ; vel potiùs, quia, ut sentio cum *Antoine,* et Auctore libri, cui titulus , *Istruz. de Novelli Confessori,* hujusmodi peccatores malè habituati, quamvis habeant cognitionem minùs expeditam quàm alii, semper tamen habent cognitionem aliquam actualem suorum criminum sufficientem ad reddendos actus deliberatos et mortales ; cùm enim ipsi parvipendant peccatum, non fit in eorum animis illa sensibilis et memorabilis impressio, quæ fit in alio habente conscientiam minùs depravatam ; et hinc evenit, quòd in eorum memoria non remanet vestigium actualis illius cognitionis, quam satis habuerunt antea de peccato, aut vestigium est adeo leve, ut interrogati de facili respondeant, quòd non adverterint : sed cautus Confessarius non debet ipsis fidem præstare. Et idem videtur etiam posse dici de operantibus secundùm suas pravas passio-

nes, quibus non jam defuit omnis cognitio malitiæ suarum culparum, sed cognitio est in eis tam obscura, ut vix discerni possit.

Quarto demum modo ignorantia fit voluntaria, et culpabilis, ut dicunt *Tannerus.* (*t. 2. Dub. 4. q. 5. Dub. 5. a. n.* 103.) *Antoine* (*tr. de Pecc. c. 4. qu. 7. in fine*) cum *S. Antonino*, si homo in agendo advertenter negligit adhibere considerationem, quam res agenda meretur, illi enim qui jam advertit (ut rectè ait *Antoine*) aliquid ampliùs considerandum, et tamen vult præcipitanter operari, meritò imputantur omnes errores, quos committit.

Contra verò mihi omnino tenendum videtur, si ignorantia nullo ex prædictis modis fuerit voluntaria, et homo nullam habuerit actualem advertentiam malitiæ, vel periculi, nec directè, nec indirectè, neque in se neque in sua causa, tunc nullo modo imputantur ei errores quos non advertit. Ratio, quia ut imputentur alicui effectus cujusdam causæ, debet necessariò præcedere (saltem in principio) advertentia actualis et expressa malitiæ objecti: advertentia enim interpretativa, ut rectè loquuntur *Salm. tr. 20. c. 13. n. 7.* fundatur super aliquam advertentiam expressam, sicut voluntarium indirectum fundatur super directum. Præterquam quòd advertentia interpretativa supponit obligationem, et potentiam advertendi; sed deficiente omni advertentia expressa, non est potentia ad vertendi, et ideo nec obligatio, cùm nulla obligatio liget, nisi priùs quodam modo agnoscatur.

Dices: Omnis ignorantia in eo qui tenetur et potest suam obligationem advertere, est vincibilis, et propterea culpabilis. Sed rectè respondent *Sylvius* et *Suarez*, quòd ille qui omnino ignorat malitiam objecti, et adhuc obligationem advertendi, habet quidem potentiam remotam, sive physicam ad advertendum, sed caret potentia proxima, et expedita, quæ homini necessaria est ad cognoscendam deformitatem suarum actionum, *Quis nesciat non esse in hominis potestate, quod sciat?* ait S. Aug. *lib. de Spir. et lit.* Unde nequit ipse naturaliter, ac humanè modo suam vincere ignorantiam. Agnoscet quidem suam actionem qua actio est, sed ignorabit eam qua mala est; sola enim cognitio objecti in esse physico non est sufficiens principium ad discernendum, nec ad inquirendum objectum in esse morali, quod equidem prorsus differt à physico. « Quando nulla (sapienter » ait P. Suarez) talis cognitio in mentem subiit, qua possit vo» luntas excitari ad quærendam scientiam, non est in potestate » hominis se ad illam movere, et consequenter non potest talis » ignorantia homini imputari » (*Suar. in 3. p. t. 5. D. 4. Sect. 8. n. 18.*) Et hoc est quod docet S. Thom. (*1. 2. q. 76. a. 2.*) dicens: « Unde propter negligentiam ignorantia eorum, quæ ali» quis scire tenetur, est peccatum. Non autem imputatur homini » ad negligentiam, si nesciat ea quæ scire non potest: unde » horum ignorantia invincibilis dicitur, quia studio superari non » potest. » Studium autem hoc, sive diligentia adhibenda ad ex-

pellendam ignorantiam, ut rectè advertit *Sylvius* cum *Medina*, et *Ricardo* (*Sylvius in* 1. 2. *qu.* 76. *art.* 3. *Concl.* 1. *et deinde qu.* 3. *Concl.* 1.), non debet esse summa, sed sufficit si sit moralis, et talis quàm prudentes communiter adhibere solent in re gravi; supervenientè enim dubio, indoctus debet consulere peritos. Doctus verò consulere libros vel cum aliis doctis rem conferre.

Hanc denique sententiam observo communiter teneri ab auctoribus, non solùm probabilistis (qui eam non jam ut probabilem, sed *tanquam certissimam apud omnes* agnoscunt; sicut scribit *Suarez*) at etiam antiprobabilistis, etenim de *Sainte Beuve* Doctor Sorbonicus sic ait: « Si advertatur tantùm in actum materialiter sive physicè consideratum, et non formaliter seu moraliter, erit tantùm volitus actus iste, ut est quid physicum, et non ut est quid morale; ergo non ut malum; et in hoc non erit malitia. » (*Sainte Beuve de Pecc. D.* 5. *Sect.* 1. *art.* 3.) Cardinalis Gotti scribit: « Dico secundò, ad peccatum mortale sufficere advertentiam implicitam seu virtualem malitiæ actionis, vel ejus periculi. Etenim eo ipso quo quis dubitat aut suspicatur de malitia suæ actionis, vel malitiæ periculo, et tamen rei veritatem inquirere negligens, actionem ponere censetur interpretativè et ipsam malitiam velle. » (*Gotti t.* 2. *tr.* 4. *de Vitiis q.* 1. *Dub.* 4. §. 3. *num.* 11. P. Wigandt pariter inquit: « Dico 1. Deliberatio, seu advertentia est duplex: una est plena et perfecta, quæ adest quando homo advertit, non solùm ad operationem, quoad entitatem naturalem ejus, v. g. ad esum carnium, sed etiam ad ejus malitiam, aut periculum transgressionis legis: alia est imperfecta, etc. Dico 2. Ut aliquid in individuo imputetur ad culpam mortalem, debet adfuisse plena et perfecta deliberatio. » (*Wigandt tr.* 4. *Ex* 2. *de Peccat. n.* 50.) Consentit his S. Antoninus, qui ad peccandum mortaliter in delectatione morosa requirit non solùm deliberationem, sed etiam animadversionem periculi, his verbis: « Aut ergo manet talis complacentia post sufficientem deliberationem, et animadversionem periculi, et tunc est mortale. » (*S. Ant. p.* 2. *tit.* 5. *c.* 5. *in fin.*) Alio loco inquit: « Defectus recti judicii ad considerationis vitium pertinet, prout scilicet aliquis in rectè judicando deficit, eò quòd contemnit vel negligit attendere ea, ex quibus rectum judicium procedit. (*Idem ibid. c.* 11. *sub init.*) Consentit etiam *Cont. Tourn.*, quia sic concludit: « Itaque, ut intra veri limites gradum sistamus, existimamus, eum, qui ita non advertit ad peccati malitiam, ut vel naturali raptus distractione, vel ob similem causam advertere non possit, peccato non teneri. Sic excusabitur Pœnitens, qui injunctam pœnitentiam præ oblivione non implet. Verùm aliter dicendum de actionibus, quas eliciunt aut omittunt viri terrenis rebus absorpti, passionibus suis servientes, assueti, ut nequidem cogitent se non cogitare. » (*Contin. Tourn. t.* 2. *de. Pecc. c.* 4. *a.* 1. *p.* 283. *in princip.*). Sed idem jam nos admisimus supra *n.* 28 *ad* 31. Consentit etiam *Antoine*, qui agens de ignorantia dicit,

inadvertentiam sive inconsiderationem esse culpabilem in eo, qui debitam diligentiam omittit, vel qui præcipitanter agit jam advertens rem indigere majori consideratione, vel qui actu positivo vult sequi passionem quæ advertentiam impediat. « E con» tra (dicit) si (inadvertentia) sit invincibilis in homine habente » cognitionem habitualem debitam, est prorsus inculpabilis, et » excusat à peccato ea quæ ex illa fiunt contra Legem; quia ma» litia actûs tunc nullatenus ne interpretativè quidem est volun» taria; nam sine potestate cognoscendi non potest esse volitio. » (*Antoine de Pecc. c. 4. q. 7.*)

Hinc concludendum, quòd opinio eorum (si fortè adsunt) qui dicunt operanti adversùs Legem imputandos esse omnes errores quos committit, etiamsi nulla unquam intercesserit actualis advertentia, nec directa nec indirecta, in se vel in causa, saltem in confuso, sed tantùm adfuerit advertentia interpretativa, in hoc dumtaxat consistens, quòd ipse debuit et potuit sola potentia physica et remota malitiam advertere: hæc opinio nullo modo sustineri potest. Aliàs sequeretur quòd plurimi homines multis mortalibus culpis gravati se invenirent, quin circa illas ullam cognitionem unquam habuerint. Dicent quòd homines illi in pœnam aliarum culparum, putà ob cupiditates suas non repressas, obligationes proprii statûs non impletas, cæterasque negligentias, merentur substractionem lucis, qua alioquin bene advertissent operationum suarum malitiam, et ideo omnes sui errores imputantur ad culpam. Sed ut illatio hæc valere posset, priùs probanda esset supposita propositio, quæ nobis minimè probatur; nam ratione aliorum defectuum Deus privabit aliquem sua ulteriori luce, qua tentationibus et passionibus propriis restitisset, nisi defecisset in aliis, itaque subtractio illa efficiet quòd talis homo incidat in culpas, quas satis advertit ut culpas; sed non efficiet quòd ei imputentur errores, quos nullo modo, neque expressè, neque in confuso ut culpas agnoscit; quia ubi non est cognitio, non est libertas; et ubi non est libertas, non est peccatum. Instabunt. Sed S. Thomas (*Lect. 7. in c. 1. Epist. ad Rom.*) dicit: « Si ignorantia causatur à culpa, non potest » subsequentem culpam excusare. » At hoc dicimus sanè intelligendum de ignorantia voluntaria aliquo ex modis, ut supra ab eodem Angelico explicatis. Præterquam quòd S. Doctor loquitur ibi de Infidelibus, quibus errantibus in Fide, ob eorum certè culpabilem ignorantiam, meritò imputantur ad culpam omnia mala quæ patrant.

Præterea, si absque ulla advertentia imputantur homini omnes sui errores, quamvis ipse, debita diligentia jam adhibita, rectè operari judicet, sequeretur quòd ad honestè operandum non sufficeret sequi sententias (si sint minùs tutæ) nec probabiliores, nec probabilissimas, nec etiam moraliter certas. Sed hoc dici nequit, cùm ab Alexandro VIII damnata sit Prop. 3. quæ dicebat: « Non licet sequi opinionem vel inter probabiles pro» babilissimam. »

Remanet objectionibus prolixis Adversariorum satisfacere, sed nos brevi expediemur. Opponunt I illud in *Reg.* 13. *juris in* 6. ubi dicitur : *Ignorantia facti, non juris excusat.* Sed huic bene respondet *Sylvius* (1. 2. *q.* 76. *art.* 3. *Qu. I. Concl.* 7.) id intelligi de Statutis forensibus, uti jam explicat Glossa ibidem ; in foro enim judiciali post legis promulgationem ignorantia transgressorum ordinariè præsumitur vincibilis ; nisi adsit aliqua ratio quæ contrarium præsumere faciat, ut habetur *in c. In tua, tit. Qui matrim. accus. etc.*

Opponunt II quòd si ad omnia peccata requireretur actualis advertentia, inculpabiles reputandi essent Judæi crucifigentes Dominum, Pagani occidentes Martyres, et Hæretici innumera crimina perpetrantes. Sed uno verbo his omnibus respondetur nempe quòd horum omnium ignorantia fuit et est omnino crassa. Loquens enim Christus Dominus de Judæis, dixit : « Si opera » non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non ha» berent. » *Jo.* 15. 24. Idem quippe dicendum de Infidelibus, et Hæreticis, quibus ob suam malitiam vel supinam negligentiam omnes sui errores justè imputantur ad culpam.

Opponunt III quòd sententia requirens aliquam advertentiam actualem non differt ab ea, quæ peccatum philosophicum tuebatur à culpa theologica immune. Sed respondetur, quòd ideo præfata opinio proscripta fuit ab Alexandro VIII, quia ille qui operatur contra rectam rationem, ut supponitur in peccato philosophico, etiamsi non reputet lædere Deum, reipsa jam lædit ; offendendo enim naturam rationalem, offendit simul ipsius naturæ Auctorem. Sed in tali peccato semper requiritur, ut homo advertat suam actionem rectæ rationi adversari. Quid ergo commune est inter peccatum philosophicum, et actionem illam, qua quis nullo modo, nec in confuso quidem advertit esse malam, et fortè aliquando bonam reputat? Hoc de Advertentia, transeamus ad consensum.

II. De consensu voluntatis.

8. — Certum est *peccatum voluntate committi*, ut docent omnes cum *S. Aug. et S. Th.* 1. 2. *q.* 74. *art.* 1. Sed hîc prænotandum I ad peccatum mortale requiri omnino perfectum consensum, sive deliberationem voluntatis. Id commune et certum est apud D D. adhuc rigidioris sententiæ, ita enim rigidissimus *Contensonius in sua Theol. t.* 1. *p.* 164. *Spec.* 3. *Cont. Tourn. t.* 2. *p.* 284. *v. Quod. Conc. t.* 10. *p.* 508. *n.* 7. *Wigandt. tr.* 4. *Ex.* 2. *n.* 44. *Genet. tr.* 1. *c.* 9. *de Peccat. q.* 12. *in fin.* ubi ait : « Cum pec» catum ex voluntate tantùm proveniat, si deliberatio sit imper» fecta tantùm, peccatum erit tantùm veniale. » Ita etiam *Navarr. Sum. c.* 16. *n.* 8. ubi : « Ad constituendum peccatum judicium » integrum requiritur, » *ex cap.* 1. *de Delict. pueror.* Item *Salm. tr.* 26. *cap.* 11. *n.* 5. *cum Caj. Vasq. Sanch. Pal.* et aliis innumeris, ex *D. Th.* 1. 2. *q.* 88. *a.* 6. ubi docet : « Potest... quod est » ex genere mortale, esse veniale propter imperfectionem actûs, » quia non perfectè pertingit ad rationem actûs moralis, cùm non

» sit deliberatus, sed subitus. » Idemque docet S. Doctor *in 4. D. 9. quæst. 1. art. 4.* ubi ait tunc pollutionem semidormientis esse mortale, quando est *cum deliberato consensu* advertenter acceptata. Idem *D. Ant. 2. p. 11. tit. 6. c. 5.* Et rationem clarius explicat *Contensonius loc. cit*, dicens, quòd ad peccatum mortale requiritur perfecta deliberatio, quia motus nostri in tantum sunt culpabiles, in quantum sunt voluntarii; in tantum autem sunt perfectè voluntarii, in quantum sunt deliberati: porro ad peccatum mortale, quod est plena et consummata culpa, requiritur perfectum voluntarium. Prænotandum II consensum posse esse expressum, sive directum, et implicitum sive indirectum; quando scilicet quis vult causam, ex qua necessariò oritur effectus; tunc enim si vult causam directè, indirectè vult etiam effectum. Prænotandum III quòd post advertentiam intellectûs triplici modo potest se ferre voluntas erga objectum malum propositum, 1. positivè consentiendo in illud, 2. non consentiendo, nec resistendo, sed tantùm negativè se habendo, 3. positivè resistendo.

6. — Hinc oritur magna illa quæstio inter D D. an peccet graviter, qui negativè se habet, et positivè non resistit motui appetitûs sensitivi circa objectum sub mortali prohibitum? Hîc præmittendum certum esse de Fide, contra novatores, motus sensualitatis sine ullo voluntatis consensu non esse lethales, ex Trid. *s. 5. de Pec. orig.* ubi dicitur: « Concupiscentiam, quam » aliquando peccatum Apostolus appellat, S. Synodus declarat » Ecclesiam Catholicam nunquam intellexisse peccatum appellari, quòd verè et propriè in renatis peccatum sit, sed quia ex » peccato est, et ad peccatum inclinat; Si quis autem contrarium sentit, anathema sit. » Imò (quidquid dicant *Caj. et Gonet.*) videtur certum, tales motus ne veniales quidem esse, ex eod. *Trid. l. c.* ubi simul dicitur, quòd concupiscentia nocere non consentientibus, et viriliter per gratiam Christi repugnantibus non valet: Vide *Wigandt. t. 4. Ex 2. n. 44.* Hinc pro responsione ad quæsitum tres adsunt sententiæ. *Prima cum Val. Less. Vasq. etc. apud Salm. tr. 20. c. 15. n. 13.* affirmat peccare graviter, etiam cessante periculo consensûs. Ratio istorum, quia voluntas tenetur non solùm non consentire, sed etiam resistere motibus inordinatis appetitûs sensitivi. *Secunda* sententia *cum Tamb. et aliis apud Croix l. 5. ex n. 109.* dicit talem ne venialiter quidem peccare, remoto periculo consensûs; sed hanc sententiam asserunt *Salm. n. 14.* communiter rejici; unde meritò dicunt cum *Croix* in praxi nullatenus esse tenendam. *Tertia*, et vera sententia cum *S. Th. qu. 15. a. 4. ad 10. Sanch. Dec. l. 1. c. 2. nu. 13. Gers. Pal. Rodr. Gran. et Salm. l. c. n. 15. et 16.* tenet, cessante periculo consensûs, esse veniale non resistere positivè motibus illicitis, sed non mortale. Idque videtur expressè confirmare *S. Th. 1. 2. qu. 74. art. 4.* ubi ait: « Peccatum mortale » non potest esse in sensualitate, sed solùm in ratione. » Ratio igitur est, tum quia consensus ad graviter peccandum non provenit ex appetitu, sed ex voluntate, quæ cùm non positivè con-

sentit, non committitur mortale. Et ideo committitur veniale, in quantum homo cavere debet, ne appetitus trahat post se voluntatem : sed hæc obligatio, quando periculum consensûs non est proximum, est tantùm levis; tum quia, si sub gravi teneremur omnes motus inordinatos positivè repellere, teneremur ad impossibile : impossibile enim est (ut ait *Caj.*) omnes hos motus collectivè sumptos positivè coercere.

7. — Ex his tamen infertur, quòd quando delectatio venerea supervenit, tenemur sub gravi ei positivè resistere, quia hujusmodi commotiones, quando sunt vehementes, plerumque, si positivè non repellantur (saltem per actum simplicis displicentiæ) trahunt secum consensum voluntatis : Ita *Croix l.* 5. *ex n.* 109. *et Bus infra D.* 2. *A.* 2. *in fin. Holzm. to.* 2. *p.* 325. *Sylv.* 1 2. *qu.* 74. *a.* 2. *q.* 1. *Tour. t.* 3. *q.* 129. *et Spor. t.* 1. *p.* 81. *n.* 14. *et Salm. n.* 19. *cum communi D D.*

8. — Notandum autem hîc I quòd ad repellendas tentationes carnales, quoad sensum, valde prodest, ut commotiones compescantur, partes commotas vestibus tegere, ac comprimere; ut advertit quidam Auctor modernus. Quoad mentem autem præservandam à consensu, prodest sanè cogitatio de Passione Jesu Christi, vel de pœnis Inferni, vel de Morte, etc. et etiam de cruciatu remorsûs, quem patitur Anima post peccatum patratum. Magis verò necessarium erit in hujusmodi concupiscentiis ad orationem recurrere; Castitas enim nonnisi à Deo obtinetur, ut fatetur Salomon *Sap.* 8. 21. *Et ut scioi, quoniam aliter non possem esse continens, nisi Deus det, etc.* Et ordinariè Deus non dat nisi petentibus, ex illo *S. Joann.* 16. 24. *Petite, et accipietis.* Hinc tentatus auxilium tunc imploret à Domino, à Deipara Immaculata à Sanctis puritatis amatoribus, ut à S. Aloysio Gonzaga, à S. Philippo Nerio, etc. Præ omnibus autem sufficiet, et erit remedium aptius, quia brevius et facilius, invocare confidenter et pluries, veneranda, et potentissima Nomina *Jesu* et *Mariæ*. Maximè etiam juvabit ferventem actum Amoris, erga Deum elicere, propositum renovando, mortem potiùs subeundi quàm peccandi. Sufficit etiam in actu commotionis animum ad alia divertere, cùm hoc etiam sit positivè resistere, ut benè advertunt *Spor. p.* 82. *n.* 16. *Tourn. tom.* 3. *p.* 531. *Contens. tom.* 1. *p.* 164. *Spec.* 3. *et Croix. l.* 5. *num.* 111. Et, si motus sint leves, meliùs erit eos contemnere sine positiva resistentia, *Croix ibid. Bonasp.*

9. — Notandum II non esse obligationem motibus carnalibus resistendi positivè, si justa adsit causa non resistendi, nempe si quis expertus sit resistendo magis motus excitari, et augeri; vel si motus ortum habeant ex actione necessaria, vel utili, v. g. ex auditione Confessionum, ex lectione rerum turpium scitu utilium, ex tactu necessario ad medendum, et simili. Tunc enim ex una parte causa motuum non tenemur operam relinquere, ut docent D D. communiter cum *Spor. pag.* 81. *num.* 14. *Contens. l. c. et Salm. c.* 13. *n.* 20. *Croix. lib.* 5. *n.* 111. *Suar. et aliis;* Et ex alia, neque

tenemur tunc motibus positivè resistere, si non facile negotium sit illos repellere. Sat est igitur tunc negativè se habere cum firmo proposito nunquam consentiendi : Ipsa enim non consentiendi actualis cura sufficit tunc ad liberandum hominem à culpa saltem mortali, etsi non à veniali, si resistentia sit tepida, ut dicunt *Tol. Laym. etc. cum Salm. d. c.* 13. *n.* 20. Verum *Croix l.* 5. *cum Az. et Sanch.* ut certum supponit, quòd in casu prædicto, quando tentatio diu durat, et nimis molestum foret jugiter motus positivè repellere, nullum peccatum sit eos permittere, negativè se habendo. Et sic facere consulit *Tourn. tom.* 3. *p.* 531. *Concl.* 2. *cum Sylv.* his qui sunt timoratæ conscientiæ.

Hîc demum adnotanda sunt aliqua circa peccata omissionum: et notandum I cum *S. Th. et Salm. c.* 10. *n.* 11. ad quodlibet peccatum omissionis requiri actum positivum voluntatis; voluntas enim non exercetur, nec peccat, nisi per actum. Notandum II. Actus omissionem concomitantes, ut ludere, edere, dum v. g. omittitur Sacrum, non esse peccaminosos, nisi sint causa omissionis, putà, cùm lusus est causa omittendi Sacrum. Ita *Salm. de Princ. mor. c.* 10. *num.* 16. *Corn. Montes, etc.* Tunc autem actus influentes eamdem malitiam omissionis induunt, non verò diversam, ut (contra *Suar. Gran. etc.*) tenent *Contin. Tourn. t.* 2. *p.* 353. *v. Dico* 2. *Lugo, Bec. Bon. Az. Fill. et Salm. c.* 10. *cum aliis, et communi :* Quare sufficit tunc tantùm omissionem confiteri : Si verò actio, quæ est causa omissionis, sit etiam grave peccatum, nempe si quis omittat Sacrum ob furandum, tunc furtum potest dici in Confessione seorsim ab omissione Sacri, quia tunc furtum non est nisi causa aggravans, non autem mutans speciem. Ita *Nav. Lug. Dian. Leand. cum Salm. c.* 10. *n.* 21. *contra Corneio.*

10. — Notandum III quòd peccatum omissionis incipit imputari à tempore, quo advertenter ponitur illius causa. Ita dicendum cum *Sanchez, Bon. Fill. Becc. etc.* apud *Salm. c.* 10. *n.* 22. *contra Sylv. Pal. etc.* qui tenent, sed improbabiliter, quòd peccatum non committitur, nisi verè Sacrum omittatur. Dicendum præterea quòd omissio voluntaria in causa etiam imputatur ad peccatum, etsi voluntas postea non possit operari, putà si quis se inebriet, prævidens causa ebrietatis se omissurum Missam, tunc tenetur confiteri causam, et effectum illius, ebrietatem scil. et omissionem Sacri, ut meliùs, dicunt *Salm. num.* 28. *cum Sot. Sanch. Pal. Led. et aliis communiter.* (*contra Vasq. Bon. Laym. etc.*) Modò ante effectum secutum non retractetur voluntas, ut probabiliter docent *Sanch. Azor. Vill. et Salm. n.* 29. etc. tum enim est probabile non teneri confiteri effectum secutum. Vide dicta *l.* 4. *num.* 149. Ex hoc etiam deducitur, quòd si effectus accidat post retractationem, non incurritur censura contra peccantes imposita, quia ista requirit contumaciam in actu peccati, vide dicenda l. 7. *n.* 40.

11. — Quær. hîc, an peccatum veniale sit contra Legem Divinam? Negare videtur *S. Th.* 1. 2. *q.* 88. *a.* 1. *ad* 1. dicens, *non...*

est contra legem... sed... præter legem, quia non observat modum rationis quem lex intendit. Affirmant autem *Estius et Vasq. Sot. Med. Azor. apud Salm. Tract.* 20. *de Princip. mor. c.* 8. *de pecc. n.* 4. Et ratio istorum valde urget, quia peccatum veniale revera etiam est à Deo prohibitum, prout *Eccli cap.* 7. *Noli velle mentiri. Matt.* 5. *non jurare omnino.* Ergo veniale etiam est contra Divinum Præceptum. Et hæc est vera sententia, nam, ut bene explicant *Salm. l. c. n.* 6. distinguit *S. Th.* substantiam legis, et modum legis; quare, licèt culpa venialis non sit contra legis substantiam, est tamen contra modum legis observandæ, qui modus certè etiam à lege Divina præcipitur, quando dissonat à recta ratione. Ideo semper verum est, quòd peccatum veniale sit contra legem Dei si non substantialem, saltem (ut ita dicam) modalem.

Hîc aliqui agunt de culpa originali, et de ejus effectu; sed quia hæc materia non est præsentis instituti, potes observare Scholasticos de ea tractantes.

Super autem censuris circa sententiam spectantem ad Conceptionem B. Mariæ V. vide Dissertationem in *lib.* 7. *de Censuris, ex n.* 244.

Hîc tamen notandum, quòd Propositio quæ dicebat non esse mortale, nec mereri pœnam æternam *Peccatum Philosophicum,* nimirum culpa illa, quæ agnoscitur esse quidem contra rationem, sed non contra legem divinam, his verbis : « Quòd in eo qui vel » Deum ignorat, vel de Deo actu non cogitat, sit grave peccatum, » sed non sit offensa Dei, neque peccatum mortale dissolvens » amicitiam Dei, neque æterna pœna dignum. » Hæc Propositio damnata fuit ab Alexandro VIII. Et meritò, quoniam qui noverit opus suum adversari Naturæ rationabili, sat etiam agnoscit (saltem in confuso) injuriam quam irrogat Deo, qui est Auctor Naturæ.

DUBIUM II.

An, et quomodo desideria, et delectationes sint peccata ?

Per desiderium intelligitur voluntas, intentio, vel propositum efficax rei malæ : per delectationem verò, simplex amor, et complacentia objecti cogitati, fruendo ejus dulcedine, absque desiderio executionis, soletque dici morosa ; non à mora temporis, cùm momento possit perfici ; sed quòd voluntas, post plenam advertentiam rationis, ei immoretur.

ARTICULUS I.

Quale peccatum sit desiderium malum?

12. An desiderium sumat speciem ab actu exteriori? — **13.** An sit peccatum desiderium objecti mali cum consensu conditionali? — **14.** An delectatio de objecto malo sit illicita, quamvis consensus sit conditionatus?

12. — « Resp. 1. Desiderium absolutum, sive cogitatio cum » voluntate consentiente absolutè in peccatum aliquando perpe- » trandum, aut in perpetrato complacente, habet eamdem spe- » ciem, ac malitiam peccati, mortalem, vel venialem, quam » habet actus exterior, in quem fertur. Est communis, et constat » ex *Matth.* 5. 28. *Qui viderit, etc.* Ratio est, quia actus interior » habet suam bonitatem, et malitiam ab actu externo, tanquam » objecto. Ita commun.

13. — « Resp. 2. Desiderium cum consensu conditionali, quo » quis aliquid concupiscit sub tali conditione, quæ omnem ma- » litiam objecti auferat, non est peccatum, saltem mortale : v. g. » vellem prædari, si à Deo mihi permitteretur; si Judex essem, » malefactorem istum occiderem. *Val. t.* 2. *d.* 6. *q.* 4. *p.* 4. *Sayr.* » *Sal. in t.* 2. *tr.* 13. *d.* 16. *s.* 27. *Vasq.* 1. 2. *d.* 116. *c.* 2. Si verò » conditio malitiam non auferat, est peccatum : ut v. g. si cogites, » si non esset infernus, mœcharer : si non essem religiosus, for- » nicarer; si non haberem rationem mei statûs, ulciscerer, occi- » derem te : item, si id mihi fecisses in adolescentia, vel antequam » religionem ingrederer, vindicassem : intellige, si dum hæc » dicit, habeat affectum vindictæ sumendæ, si esset in tali statu; » secus enim est, si tantùm ostendat, quid facturus fuisset in » alio statu. *Bon. de matr. qu.* 4. *p.* 8. *n.* 9. Ratio responsionis est; » quia, etsi consensus conditionatus nihil ponat in rerum naturâ, » ex parte objecti voliti, in voluntate tamen ponit affectum com- » mittendi illud peccatum, præcisa conditione non auferente ma- » litiam; ac proinde talis erit culpa, qualis esset illud amare » absque conditione. *Caj. Sanch. l.* 1. *mor.* c. 2. *Vasq. Laym* » *l.* 1. *tr.* 3. *c.* 6. *num.* 10.

« 1. In omnibus solo jure positivo prohibitis, licitum est desi- » derium cum conditione hac (si prohibitum non esset) v. g. » ederem carnes die Veneris, si Ecclesia non vetuisset. Ratio » est, quia conditio omnem malitiam, quæ à sola prohibitione » est, aufert. *Azor. l.* 4. *cap.* 6. *qu.* 10. *Sanch. l.* 2. *c.* 2. *Vasq.* » *d.* 16. *c.* 2.

« 2. Idem valet in prohibitis quidem jure naturali, licitis tamen » in aliquo casu, aut statu, si id pro conditione apponatur; v. gr. » occiderem Petrum, si Deus mandaret : suspenderem furem, » si essem Judex : ducerem uxorem, si liceret, si essem liber à » voto : Ratio est, quia hæc sub illo statu sunt licita. Rectè ta- » men monet *Sa v. Peccatum*, hujusmodi desideria esse periculosa, » et vitanda, atque, ut *Caj. ib.* esse fatuas, et diabolicas tenta- » tiones, *ib. et Laym. l.* 1. *t.* 3. *c.* 6. *n.* 10.

« 3. Etsi idem quidam, ut *Caj. Salm. et Vasq.* universim af- » firment de omnibus jure naturæ, et simpliciter prohibitis, si » conditio impossibilis apposita tollat rationem peccati ab ob- » jecto : ut si dicas, si non esset peccatum, fornicarer, eò quòd » tunc consensus non videtur ferri in malum : probabilius tamen » videtur quod docent *Azor. Sanch. et Laym.* esse peccatum; eò » quòd sit intrinsecè malum; nec malitia sua (quæ in consensum

» circa tale objectum traheret, nisi Dei lex arceret) exui possit; » ideoque voluntas feratur in malum. Quod tamen intellige, si ef- » ficaciter feratur; quia, si tantùm sit significatio propensionis na- » turalis in illud objectum, non est peccatum. *Sanch. l.* 1. « *c.* 2. *n.* 25. *Laym. l.* 1. *t.* 3. *c.* 6. *n.* 11. *C. de Lugo d.* 16. *n.* 376.

Quæritur igitur, an peccet qui optat aliquod objectum malum, sub conditione si liceret? Distinguendum: Si conditio auferret malitiam objecti, tunc non peccaret saltem graviter. Hocque accidere potest, non solùm in vetitis de jure positivo, prout si diceres: Ederem carnes in Quadragesima, nisi Ecclesia prohiberet: Sed etiam in vetitis de jure naturali, casu quo objectum posset esse licitum, nempe dicendo: Si Deus permitteret, vellem rem illam Titii arripere; Nisi essem Sacerdos, uxorem ducerem, et similia; ita cum *Bus. ut supra*, *San. Dec. t.* 1. *c.* 2. *n.* 24. *Laym. l.* 1. *tr.* 3. *c.* 6. *n.* 10. *Spor. t.* 1. *p.* 82. *n.* 18. et alii communiter. Diximus *saltem graviter*, nam ordinariè hujusmodi desideria non excusantur à veniali, cùm communiter sint periculosa, aut saltem otiosa. Peccaret verò lethaliter, quando conditio non auferret malitiam objecti, nimirum dicendo: Peccarem, si non esset infernus; occiderem inimicum, si ensem haberem; fornicarer, si non essem Religiosus, etc. Hoc certum est apud omnes: Sic etiam pariter dicunt *Sanch. l. c. n.* 23. *Spor. n.* 20. *et Laym. n.* 11. *cum Adr. et Azor.* peccari in talibus desideriis conditionatis, quando malitia nequit sejungi ab objecto, putà si diceres: si non esset peccatum, vellem blasphemare, pejerare, mœchari, fornicari, ulcisci, et similia; quia hæc sunt intrinsecè mala, et nunquam à peccato immunia esse possunt. Unde censet *Laym.* non excusari à culpa gravi, qui deliberata et efficaci voluntate hujusmodi objecta desideraret, quamvis sub conditione, si licerent. Verum tamen satis probabiliter sentiunt *Bon. de Matr. D.* 4. *p.* 8. *n.* 21. *cum. Valent. et Suar. Pal. t.* 1. *tr.* 2. *D. p.* 10. §. 2. *n.* 10. *cum. Sa, Vasq. Sayr. et Salm. tr.* 20. *c.* 13. *n.* 62. *cum Caj. Tap. Salas, etc.* quòd, cùm voluntas desiderat aliquod objectum malum impossibile, sub conditione si liceret, nunquam efficaciter in illud consentit, quando enim objectum illud, ut optas, dicendo si liceret, et scis non esse nec posse esse licitum, non verè optas, sed tantùm tuam propensionem ostendis. Aliud verò esset, si optares malum illud objectum non esse prohibitum, quia per se malum est velle inverti ordinem, et legem naturæ, ut rectè dicunt *Salm. l. c. cum aliis.* Et sic conciliari possunt diversæ præfatæ sententiæ.

14. — « Gaudere, et delectari de opere malo, sub condi- » tione (si liceret), v. g. in prædictis desideriis efficacibus » illicitis, quando conditio est possibilis, etsi excusari possit » à peccato secundùm quosdam DD. si fiat tantùm secundùm » appetitum rationalem, sive voluntatem (secluso omni alio » periculo consensûs illiciti, et turpis motûs; qui tamen, » quia communiter, et connaturaliter, sequitur, vix tutum vi- » detur in praxi), non potest tamen excusari, si sit delectatio

» voluntaria appetitûs sensitivi, quæ propriè delectatio dicitur, » fitque communiter cum aliqua alteratione corporis. Ratio dis- » criminis est quia voluntas potest ferri in objectum abstractum » à malitia, cùm sequatur intellectum, cujus est abstrahere; ap- » petitus verò, quia sequitur imaginationem, non fertur in ob- » jectum sub aliqua certa conditione statûs, vel temporis appre- » hensum, sed ut est in se, ideoque talis delectatio est de ob- » jecto absolutè malo. Vide *Laym. et Bon. de Matr. q. 4. p. 8.*

Veriùs tamen dicendum, quòd adhuc semota delectatione appetitûs sensitivi, quælibet delectatio de objecto hîc et nunc intrinsecè malo sit per se illicita, ut tenent *Sanch. Dec. l. 1. c. 2. n. 5. Az. t. 1. l. 4. c. 6. q. 10. Salm. 13. n. 61. Ronc. tr. 2. c. 3. q. 3. et Laym. Suar. ap. Croix. l. 5. n. 82.* Ratio, quia (ut bene ait *Croix ib.*), quamvis consensus sit conditionatus respectu ad objectum, respectu tamen ad delectationem est absolutus, et cùm delectatio reddat objectum præsens, hîc et nunc tale objectum, cùm sit sejunctum à conditione cohonestante, est simpliciter malum; ergo voluntas delectatur de objecto hîc et nunc simpliciter malo, et ideo non potest à peccato excusari. Vide dicenda *infra n. 14.* Secus verò dicendum, si quis diceret, delectarer de hoc, si non esset malum, ut rectè aiunt *Salm. c. 12. n. 61. Az. Pal. et communi.*

ARTICULUS II.

An delectatio morosa sit semper peccatum?

15. In quo differant desiderium, gaudium, et delectatio? Quid si quis delectatur de nupta sed non quia nupta? — **16.** Quando delectatio sit peccatum? — **17.** In quo differat delectatio de re mala et delectatio de cogitatione rei malæ? — **18.** An sit peccatum delectatio circa modum malè operandi? — **19.** An liceat gaudere de effectu bono secuto ex opere malo? — **20.** Quid si opus fuerit formaliter malum, scil. patratum cum peccato? — **21.** An liceat delectari de malo Proximi ad bonum finem? — **22.** An liceat optare mortem filiæ si non posset nubere ob inopiam, etc. Et an liceat optare sibi mortem ad vitandam vitam nimis duram? — **23.** An liceat Conjugibus, sponsis, et viduis delectari de actu conjugii? — **24.** Quid præsertim de Sponsis, et Viduis? — **25.** An liceat Conjugibus delectari de copula, si Conjux sit absens? — **26.** Quot peccata committat jactans se de peccato patrato? — **27.** An liceat delectatio de re solo jure positivo prohibita? — **28.** Quid explicandum in delectatione? — **29.** An peccet exercens actionem, ex qua intelligit delectationem carnalem orituram?

15. — PRÆNOTANDUM ante omnia circa pravas cogitationes, aliud esse *Desiderium*, aliud *Gaudium*, et aliud *Delectationem morosam*. *Desiderium* est voluntatis actus tempus futurum respiciens, quo quis deliberatè intendit opus cogitatum, putà fornicationem consummare. Et hoc desiderium dicitur *efficax*, quando quis media suscipit ad ducendum illud ad effectum: *ineffica*x

verò si non proponit exequi, sed consentit, quod exequeretur si posset, cùm v. g. diceret : *Si possem furari thesaurum Ecclesiæ, furarer*. E contrario *Gaudium* respicit præteritum, et est cùm quis sibi complacet de malo opere patrato. *Delectatio morosa* denique respicit tempus præsens, et est quando per imaginationem fantasiæ quis reddit sibi præsens opus peccati, nempe actum fornicationis, et de illa deliberato consensu delectatur, tanquam actualiter fornicaretur, sine tamen desirio exequendi. Valde autem probabilis est sententia *Lugonis de Pœn. disp.* 16. *c.* 6. *n.* 348. *Bon. de Matr. q.* 4. *p.* 8. *n.* 3. *cum Spor. t.* 1. *p.* 84. *n.* 24 *Laym. l.* 1. *tr.* 2. *c.* 6. *n.* 15. *Az. l.* 4. *c.* 6. *Tamb. Dec. l.* 10. *c.* 3. *n.* 3. *Pal. tr.* 2. *D.* 2. *p.* 10. §. 14. *n.* 2. item *Vasq. Sayr. Reg. Dian ap. Salm. tr.* 20. *c.* 13. *n.* 30. (qui contradicunt *n.* 31. cum *Cajet. Less. Sanch. Ronc. etc.*) Hi tenent, quòd si quis delectatur de copula cum nupta, non quia nupta, sed quia muliere pulchra, etc. non contrahit malitiam adulterii; circumstantia enim adulterii tunc non intrat in delectationem, idcirco tantùm castitas, non justitia læditur. Et idem dicit probabiliter *Tamb.* si quis affectu venereo, sine desiderio, nuptam aspiciat. Hoc tamen non obstante, valde mihi placet id quod ait *Holzm. t.* 1. *p.* 316. *n.* 698. nempe, quòd licet ratione delectationis non sit obligatio explicandi circumstantiam adulterii, est tamen in praxi explicanda ratione periculi proximi concupiscendi (saltem inefficaciter) mulierem illam nuptam, in quod se conjicit qui de ea delectatur. Nulli verò dubium committit adulterium, quotiescumque habeatur gaudium seu complacentia de copula habita, vel desiderium de copula habenda cum conjugata, quia tunc voluntas amplectitur totum objectum pravum cum omnibus suis circumstantiis, nec ab illis præscindere potest, ideoque castitatem, et justitiam lædit. Item, si quis delectetur de copula sodomitica. Item, si persona, quæ delectatur, sit voto castitatis obstricta, etiam contra votum peccat. Hæc sunt certa cum *Tamb. Dec. l.* 10. *c.* 3. ex *n.* 2. apud omnes.

16. — « Resp. Si terminetur id cogitatum opus malum se» cundùm se, est peccatum mortale, vel veniale, prout ipsum opus » mortale, vel veniales. Ita commun. ex *D. Th.* 1. 2. *q.* 27. *art.* 8

17. — « Dixi, *secundùm se* : quia si delectatio sit tantùm de » ipsa cogitatione, non autem de opere, non est peccatum, quia » sicut cogitatio, v. g. de rebus obscœnis, in ordine ad docendum » vel concionandum, etc. bona est; cogitatio autem de iisdem re» bus ex curiositate est mala venialiter : ita consequenter delec» tatio de tali cogitatione tanquam objecto, non est mala, sed » quandoque bona, quandoque venialiter mala.

Alia igitur est delectatio de opere malo, ita ut opus malum, sit objectum delectationis, quæ semper est mala; alia est delectatio de cogitatione objecti mali, ita ut non opus malum, sed ipsa cogitatio de opere sit per se objectum delectationis. Et hæc vel potest esse bona, si adsit justa causa cogitandi, v. g. causa studii, consultationis, etc. cum abominatione objecti; vel potest

illius, vel innocentis, nempe si delector de proximi infirmitate, et etiam de morte ut sic desistat à peccatis, à scandalis, etc. ut bene aiunt *Tourn. t.* 3. *p.* 338. *Ronc. ib. cum Bon. Reg. et Salm. c.* 13. *n.* 43. cum *Nav. Bon. Tol.* etc. Idque expressè docet *S. Thom.* 3. *Sent. Dist.* 30. *q.* 1. *art.* 1. *ad* 4. ubi ait : « Unde, quia » charitas ordinem habet, et plus debet diligere quisque se » quàm alios, et propinquos quàm extraneos... Potest aliquis, » salva charitate, optare malum temporale alicui, et gaudere, » si contingit ; non in quantùm est malum illius, sed in quantùm » est impedimentum malorum alterius, quem plus tenetur dili- » gere, vel Communitatis, vel Ecclesiæ. » Item scribit *S. Gregorius* : « Evenire plerumque potest, ut non amissa charitate, » et inimici nostri ruina lætificet, et rursus ejus gloria sine invi- » diæ culpa contristet ; cùm et, ruente eo, quosdam bene erigi » credimus, et proficiente illo, plerosque injustè opprimi formi- » damus. » *Mor. l.* 22. *c.* 22. Hoc tamen semper intelligendum, servato ordine charitatis, nempe quando malum quod evitatur, præponderat vel coæquat malum proximo optatum. Sic pariter aliqui opinantur, et adhærent *Salm. n.* 44. *et Ronc.* posse Patrem optare mortem filii, si timet ex ejus flagitiis dehonestandam esse familiam. Licitum est autem gaudere de malo temporali personæ privatæ ob bonum temporale commune, ut *Less. l.* 2. *c.* 47. *n.* 21. *Ronc. ibid.* cum *S. Th.* ut supra, et *Salm. cap.* 13. *n.* 45. cum *Tol. etc.* Hinc licet etiam gaudere de supplicio malefactoris, ad exemplum aliorum. Et quod dictum est de delectatione, dicendum pariter est de desiderio, ut *Salm. n.* 43.

22. — An liceat sibimet mortem optare, ad vitandam vitam nimis duram causa infirmitatis, sævitiæ viri, mendicitatis, et similium? Negant *Salm. c.* 13. *n.* 46. *cum Nav. Abul. et Reg.* Ratio, quia non licet velle mortem ob effugienda aliqua malà minoris momenti. Sed non improbabiliter affirmant *Pal. tr.* 6. *D.* 4. *p.* 1. *n.* 11. *Vioa in Prop.* 14. *Inn. XI. n.* 3. *Felix. Pot. de* 1. *Præc. n.* 289. item *Sotus, Gran. Sancius, et Trull. apud Bus. l.* 2. *n.* 30. *vers.* 2. *Licet, in fin.* casu quo vita tam molesta æstimaretur durior ipsa morte. An autem licet Matri optare mortem filiæ, eò quòd filia ob deformitatem, vel inopiam nequit nubere, vel quia ob illam Mater malè tractatur à viro? Affirmant *Azor.* 1. *p. l.* 3. *c.* 12. *qu.* 2. *Pal. tr.* 6. *D.* 4. *p.* 1. *n.* 11. *et Bon. de Char. D.* 3. *q.* 4. *p. ult. n.* 7. Ratio, quia tale desiderium non tam est de malo, quàm de bono inde secuturo. Sed id rectè rejiciunt *Salm. n.* 46. *et Ronc. p.* 18. *q.* 4. *R.* 1. Ratio, tum quia nunquam licet ob bonum temporale mortem proximi optare (Hocque videtur non dubitandum cum *Ronc. post Proposit. damn.* 13 *et* 14. supra relatas) : tum quia malum Matris non præponderat malo filiæ optato.

23. — « 3. Non est peccatum, saltem mortale, si conjuges » delectentur appetitu tantùm rationali de actu conjugii præterito, » futuro, vel possibili, respectu compartis præsentis, vel absen- » tis. Item si sponsus desideret copulam futuram, aut de ea de-

» lectetur; vel vidua de præterita. Ratio est, quia hi actus ha-
» bent objectum licitum.

« Dixi, *appetitu rationali;* quia si sponsus, aut vidua volun-
» tariè consentiat in delectationem sensitivam, et carnalem (quæ
» ex recordatione copulæ futuræ, aut præteritæ naturaliter
» oritur), mortaliter peccat, ut docent *Less. l. c. t.* 2. *c.* 6. *n.* 120.
» *Bon. Tann. Pal.* Vid. *Dian. t.* 5. *misc. Resp.* 2. contra *Med.* etc.
» Quia verò ad supradictam voluntatis oblectationem, sensitiva,
» et carnalis ut plurimùm, imò etiam periculum consensûs in
» fornicationem consequitur, oblectationem, illam voluptatis in
» praxi vix locum habere, saltem in vidua, et sponsis; inter con-
» juges tamen, modò periculum pollutionis absit, etiam sensitivam,
» et veneream delectationem non esse mortale, docent *Fill. Bon.*
» *de Matr. q.* 4. *Sanch. Less. loc. cit. d.* 1. *et Dian. t.* 3. *misc.*
» *R.* 36. tum quia status matrimonii hæc excusat, utì etiam tactus
» impudicos, solius voluptatis causa institutos; tum quia hæc
» tendunt per se ad opus conjugale, licèt per accidens opus non
» exerceatur. »

24.—Duo hîc quæruntur multùm scitu necessaria: Quær. I. An sponsis, et viduis liceat delectatio de copula futura, vel præterita. Respondet *Busemb.* quòd licet ipsis delectari, modò delectentur appetitu rationali, non autem carnali. (At rectè addit in praxi, vix hoc posse admitti, cùm delectatio carnalis ut plurimùm rationali adnectatur.) Hanc tenent etiam *Salm. tr.* 20. *c.* 13. *n.* 57. cum *Nav. Caj. Val. Bon.* etc. dicentes licere sponsis gaudere non de copula ut præsenti, sed de futuritione copulæ. At, etiam secluso periculo delectationis sensitivæ, veriùs dicendum cum *Holz. t.* 1. *p.* 318. *n.* 701. *Ronc. tr.* 2. *c.* 3. *q.* 5. *et Sanch. ac Vasq. Azor. Laym. Pal. Dian. etc.* apud *Salm. n.* 56. quamcumque delectationem voluntatis in sponsis, et viduis de copula futura, vel præterita esse malum. Ratio, quia delectatio reddit sibi objectum præsens; et ideo, semper ac objectum præsens hîc et nunc est malum; cùm absit hîc et nunc conditio cohonestans matrimonii, mala etiam est omnis actualis delectatio de illo. Aliud dicendum cum *Ronc.* de desiderio, quo sponsus vult copulam futuram; hoc enim licet, quia, cùm voluntas fertur in objectum futurum, potest illud desiderare sub conditione, qua objectum licitum erit. At quia in tali desiderio adest etiam periculum delectationis, idcirco hortandi sunt sponsi, ut sedulò à se avertant hujusmodi turpes cogitationes.

25. — Quær. II. An conjugibus liceat delectari de copula, etiamsi alter conjux sit absens? Negant *Salm. de Matr. c.* 15. *n.* 90. cum *Nav. Sa, Ronc.* etc. apud *Croix. l.* 6. *p.* 3. *n.* 337. quando delectatio habeatur cum commotione spirituum; quia dicunt talem commotionem non esse conjugibus licitam, nisi ordinetur ad copulam. Sed *Ronc. et Salm.* non congruenter loquuntur, nam ipsimet *Salm.* admittunt *n.* 84 *et Ronc. tr.* 12. *p.* 296. *q.* 6. *R.* 11. cum *S. Anton. Conc. Dian.* (et est communis, ut dicemus alibi de *Matr. l.* 6. *n.* 933.) quòd tactus impudici (qui

certè nequeunt ut plurimùm esse sine commotione) inter conjuges, absente periculo pollutionis, sint liciti, saltem non graviter illiciti, etiamsi ob solam voluptatem capiantur, et ad copulam minimè ordinentur. Ideo aio, cur non est idem dicendum de delectatione? Quare verè probabilem censeo sententiam *Bus.* quæ dicit licitum esse conjugibus delectari, etiam carnaliter de copula habita, vel futura, semper ac absit periculum pollutionis. Ratio est, quia (prout dicunt *Salm. d. n.* 84. loquendo de tactibus impudicis) ipse status Matrimonii hæc omnia licita reddit; aliàs status matrimonialis nimiis scrupulis esset obnoxius. Hanc sententiam tenent, præter *Fill. Bon. Sanch. Less. et Dian. cum Bus. ut supra num.* 23. *in fine*, *S. Anton. p.* 1. *tit.* 5. § 1. *c.* 6. *Cajet.* 1. 2. *q.* 74. *art.* 8. *ad* 4. *Coninc. D.* 34. *dub.* 11. *concl.* 1. *Croix l.* 6. *p.* 3. *num.* 337. *cum Gerson. Suar. Laym.* et aliis plurimis; item *Vasq. Aversa, etc. apud Salm. n.* 88 et 89. qui probabilem putant. Et favet D. Thom. *q.* 15. *de Malo art.* 2. *ad* 17, ubi dicit quòd conjugibus, sicut copula est licita, ita et delectatio de illa.

26. — Ultimò hîc notandum cum *Salm. tr.* 20. *c.* 13. *n.* 66 *et* 67. cum *Lug. Caj. Nav. Pal. Dic.* etc. quòd, si quis se jactet de peccato gravi à se verè patrato, debet explicare in Confessione etiam speciem peccati; quia tunc communiter jactantiæ additur complacentia de peccato facto, quæ sumit eamdem speciem peccati. Secus autem, si jactantia sit de peccato ficto

27. — « 4. Delectatio morosa, de rebus solo jure positivo pro» hibitis, non est illicita, modò non fiat sub ratione prohibitionis: » v. g. si Carthusianus, vel alius die jejunii se oblectet de cogi» tato esu carnium, quia non est de opere malo, cùm lex tantùm » vetet comestionem externam. *Laym. l.* 1. *t.* 3. *c.* 6. *n.* 9. *Less.* » *l.* 4. *c.* 3. *d.* 15. *n.* 111 *et* 113. * (*Et ita tenendum cum Salm.* » *c.* 13. *n.* 37 *et* 38. *Pal. Vasq. Sanch. Less. communiter, et Ronc.* » *tr.* 2 *c.* 13. *q.* 3. *R.* 11. *quidquid dicat Croix l.* 5. *n.* 81. *Non* » *licet autem delectari de Missa ob oblivionem relicta, et simili;* » *quia omissio est objectivè mala, ut Ronc. ibid. q.* 5. *cum Azor.* » *et Sanch.*) *

28. — « 5. Qui delectationem morosam mortalem confitetur, » addere debet circumstantias operis, de quo fuit delectatio: v. g. » in materia iræ, an fuerit de occidendo fratre, an alio; uno, an » pluribus: in materia carnis, an de conjugata, moniali, consan» guinea. Quod tamen limitant *Azorius, Sa.* Vide *Luxuria, Salas.* » *t.* 7. *tr.* 13. *d.* 16. *s.* 6. *n.* 59. etc. si delectatio feratur in objec» tum apprehensum secundùm totam suam malitiam, non autem » si tantùm secundùm partem, v. g. in fœminam apprehensam, ut » non suam, non tamen, ut alteri nuptam, vel ut monialem: tunc » enim probabile esse aiunt, delectationes tales reduci ad speciem » simplicis fornicationis. Ita etiam *Fill. Less. Bon. Dian. Pal.* » Vide *Lugo d.* 16. *n.* 363. Aliud est ipso de opere externo, quod » semper fertur in objectum secundùm totam suam malitiam: » aut etiam desiderio efficaci, quod fertur in opus externum, se-

» cundùm se, et ut est à parte rei; ac proinde est ejusdem cum » illo speciei; ideoque ejus circumstantiæ semper fatendæ sunt. » Vide *Auct. cit.* ° (*Vide dicta. n.* 15.) °

29. — « Resp. 2. Si quis sine causa, et necessitate actionem » exerceat, ex qua intelligit, delectationem carnis naturaliter » orituram (v. g. ex curiositate legit, vel audit turpia), tamen » sine directa intentione, et sine periculo consensûs, peccat ve- » nialiter; si verò justam causam habeat, nihil peccat. ° (Vide » supra *in* 6. *Præc. l.* 3. *n.* 482. *v.* 6. *Si pollutio.*) °

« Quæres, An voluntas delectationem carnalem positivè repri- » mere teneatur?

« Resp. 1. Si voluntas plenè eam advertens, negativè, et per- » missivè se habeat, ita ut nec approbet, nec repellat, dummodo » id non permittat ex ipsius delectationis complacentia, nec pe- » riculum sit ulterioris consensûs, probabile est, quod docet » *Cajet. et Sanch.* 1. *mor. c.* 12. non peccare mortaliter: tum » quia non consentit in delectationem: tum quia moraliter est » impossibile, omnes illos motus evitare: tum quia ex justa » causa illos licet permittere, etiam secundùm adversarios.

« Resp. 3. In praxi tamen verius videtur, quod docent *Vasq.* » *Azor, Lessius, Becan.* 1. 2. *t.* 2. *q.* 5. *c.* 5. sine justa causa eis » non resistere, esse mortale: quia fere semper voluntas est ex- » posita periculo consensûs; et contrarium credere, est nimia suî » confidentia, et præsumptio. Moderatè *Laym.* utramque sen- » tentiam probabilem fatetur, et ait delectationem videri morta- » lem, nisi saltem actum simplicis displicentiæ circa illam eli- » cias: et si efficaciter animum ad alia divertere negligas, cùm » facilè possis, et speres, te tali modo posse depellere. Vide » *Laym. l.* 1. *t.* 3. *c.* 6. *n.* 3. ° (*Vide fusè dicta supra hoc puncto* » *lib.* 5. *n.* 7.) °

DUBIUM III.

DE DISTINCTIONE PECCATORUM.

ARTICULUS I.

Quæ peccata distinguantur specie?

30. Quomodo peccata differant specie quoad materiale, et quomodo quoad formale peccati? — 31. Ex quotuplici radice desumatur diversitas specierum? — 32. An peccata specie distinguantur ex oppositione ad virtutes, vel ex diversitate objectorum? — 33. An ex præceptis diversis peccata specie distinguantur? — 34. An peccatum ex objecto levius possit excedere gravitatem peccati superioris speciei?

30. — « Resp. Peccata, quoad materiale, sive entitatem posi- » tivam, specie distinguuntur ex objectis formalibus, et circum- » stantiis speciem variantibus, quatenus eæ objecti formalis ra-

» tionem habent; quoad formale autem proximè distinguuntur » ab oppositis formis, sive rectitudine virtutis, qua privant, re- » motè autem, et fundamentaliter ex objectis. Ita *Tann. d. 4. de* » *pecc. d.* 1. *q.* 2. Ratio primæ partis est, quia omnes actus specie » distinguuntur ex objectis, peccata autem quoad materiale, di- » cunt ipsos actus. Ratio secundæ partis, quia privationes pro- » ximè distinguuntur specie à formis, quibus privant, sed peccata » formaliter sunt privationes rectitudinum oppositarum. Ratio » tertiæ partis, quia rectitudo virtutis specificatur proximè ex ob- » jecto : ergo privatio rectitudinis ex eodem remotè.

Unde resolves :

31. — « Peccata specie differunt, non tantùm quæ diversis » virtutibus, sed etiam quæ eidem opponuntur extremè, ut pro- » digalitas, et avaritia : vel ratione diversæ difformitatis, id est, » quæ adeo diversa ratione, et malitia ejusdem virtutis mate- » riam attingunt, ut quantùm est ex natura ejusdem peccati, non » sit eadem facilitas, moraliter loquendo, neque propensio utrum- » que peccatum committendi; qualia sunt homicidium, furtum, » adulterium, detractio.

Docent *Trid. sess.* 14. *c.* 5. circumstantias illas in Confessione explicandas esse, quæ speciem peccati mutant. Hinc Quær. 1. ex quotuplici radice desumatur distinctio specifica peccatorum? Resp. cum *Bus.* et sententia communiori, sumi ex duplici radice, nempe I. Ex oppositione ad diversas virtutes. II. Ex diversa difformitate contra eamdem virtutem, prout accidit in perjurio, et violatione voti, sive blasphemia; licèt enim hæc peccata sint contra eamdem virtutem Religionis, specie tamen sunt diversa. Quoad hanc secundam radicem consentiunt Doctores.

32. — Sed quoad primam, scil. ex oppositione ad virtutes, quæstio magna est inter *S. Th. et Scotum,* an distinctio specifica proximè sumatur ab objectis diversis peccatorum, vel à diversis virtutibus, quibus peccata opponuntur? *S. Th.* 1. 2. *q.* 72. *art.* 1. *Salm. tr.* 20. *c.* 12. *n.* 1 *et* 2. *et alii* tenent proximè desumi ab objectis specie diversis. Ratio *S. Th.* ut ait *art.* 6. *ad* 2. « quia » peccatum... non habet speciem ex parte aversionis, sed ex » parte conversionis..., secundùm quod est actus quidam. » *Scotus,* verò cum *Bus.* hîc, et *Bec. Val. Bon.* tenent distinctionem specificam desumi à virtutibus, quibus opponuntur peccata; quia peccatum, formaliter sumptum, consistit in oppositione ad virtutem, qua privat. Utraque sententia est probabilis, et utraque revera in idem coincidit, ut bene dicunt *Salm.* Sed secunda, distinguendo peccata per oppositiones ad virtutes, planior est et facilior, ut rectè fatetur *Tapia,* quamvis Thomista. Advertit tamen *Ronc. tr.* 20. *de Pecc. c.* 2. *q.* 1. quòd, licèt peccata commissionis distinguantur ex virtutibus oppositis, ut ipse tenet; peccata verò omissionis omnino distinguuntur per oppositionem ad objecta, sive ad actus quibus privant; prout omittere Sacrum, et jejunium,

sunt peccata specie diversa contra obedientiam Ecclesiæ debitam; quia Sacrum et jejunium sunt objecta specie diversa.

33. — Denique quær. 2. an ex diversis præceptis peccata specie distinguantur? Affirmant *Nav. Grand. Tann. etc.* Sed dicendum cum *S. Th.* 1. 2. *qu.* 72. *ar.* 6. *ad* 2. *Cajet. Val. Azor. Laym. Con. Pal. Bonac. Ronc. l. c. Croix. l.* 4. *n.* 47. *Salm. d. c.* 12. *n.* 5 *et* 6. *ex communi,* quòd, si præcepta distinguantur tantùm ex parte Legislatorum (ut est in furto, quod prohibetur Lege Divina et Humana), minimè inducunt distinctionem specificam peccatorum; quia diversitas Legislatorum non efficit præceptum esse formaliter diversum, sed tantùm materialiter. Secus tamen, si præcepta distinguantur ex parte motivi ad prohibendum, quia tunc diversæ virtutes læduntur; prout si quis frangeret jejunium præceptum ab Ecclesia, et ad quod voto simul ipse se obstrinxerit; tunc enim læderet temperantiam, ex quâ Ecclesia jejunium imperat, et Religionem, ex qua Deus præcipit vota observari.

Ad agnoscendum verò quandonam leges sint conditæ ad diversos fines, dicunt *Salm. n.* 9. videndum si præceptum humanum trahat actum ad specialem aliam virtutem, sive ad oppositionem cum alia speciali virtute. Hinc infertur: I. Si quis occidit Sacerdotem, non solùm peccat contra justitiam, sed etiàm contra Religionem, ex cujus motivo Ecclesia vetat Sacerdotis læsionem. Infertur II. Sacerdos beneficiarius omittens Officium Divinum, committit unum peccatum contra Religionem, non autem contra justitiam, si velit restituere fructus Beneficii, quia ex eodem motivo Religionis Ecclesia præcipit recitationem ei, qui est Sacerdos, et est Beneficiarius, qui ex justitia tenetur tantùm non facere fructus suos; Ita *Azor. Trull. Dian. etc.* cum *Salm. c.* 12. *n.* 12. contra *Suar. Laym. et Bonac.* Vide dicta *l.* 4. *n.* 145. *Qu. I.*

34. — Quæritur hîc 3. an peccatum ex objecto levius possit ratione circumstantiæ excedere gravitatem peccati superioris speciei? Negant *Durand. Vasq. et alii;* sed affirmant probabiliùs *S. Th.* 2. 2. *qu.* 10. *art.* 3. *ad* 1. ubi ait: « Nihil prohibet » peccatum quod est gravius secundùm suum genus, esse minùs » grave secundùm aliquas circumstantias. » S. Doctorem sequuntur *P. Conc. t.* 10. *p.* 524. *n.* 6. item *Caj. Suar. Azor. Pal. etc.* cum *Salm. c.* 12. *n.* 22 *et aliis communiter;* quia licèt regulariter gravius peccatum est illud, quod perfectiori virtuti opponitur, ut dicit *S. Th.* 1. 2. *qu.* 73. *art.* 4, attamen, cùm gravitas peccati superioris speciei sit finita, ideo, etsi physicè non possit excedi à malitia peccati speciei inferioris, potest verò moraliter. Hinc sodomia, et bestialitas sunt graviora peccata, quàm perjurium, ut docet *S. Th.* 2. 2. *q.* 144. *art.* 3. cum *Salm. ibid. n.* 22. Et ideo regula prædicta metiendi gravitatem peccati ex oppositione ad superiorem virtutem currit tantùm, quando peccata sunt maxima contra unamquamque virtutem, non autem quando comparatio fit maximi peccati ad minimum.

An autem circumstantiæ speciem tantùm aggravantes sint confitendæ, nimirum gradus incestûs, quantitas furti, tempus durationis peccati? Vide dicenda *de Sacr. pœn. l.* 6. *ex num.* 467.

ARTICULUS II.

Quæ peccata distinguantur numero.

38. Vide omnia quæ super hoc puncto dicuntur à Busemb. — **36.** Ex quibus radicibus desumatur Distinctio numerica? De prima Radice, quæ est *Multiplicitas actuum moraliter interruptorum.* — **37.** Et 1. Quomodo interrumpantur *Actus interni* circa peccata *Cordis?* — **38.** Quomodo circa peccata *Oris, et Operis?* — **39.** An malum propositum interrumpatur per diuturnum tempus? — **40.** Quid si tamen voluntas permaneat in aliquo affectu? — **41.** II. Quomodo interrumpantur, aut uniantur *Actus externi?* — **42.** An explicanda omnia media apposita ad peccandum? — **43.** Quid si quis ab initio voluerit tangere, sed postea fornicetur? — **44.** Quid si quis centenis vicibus interpolatim furetur aureum ex intentione ab initio furandi centum? et quot sacrilegia committat celebrans tres Missas in mortali in die Nativitatis Domini? — **45.** De secunda Radice, quæ est Diversitas objectorum totalium. — **46.** Illationes hujus Radicis. — **47.** Qu. 1. Quot peccata committit qui eodem actu blasphemat 12 Apostolos? — **48.** Qu. 2. Quot si quis detrahit vel conviciatur alîquem diversis contumeliis? — **49.** Qu. 3. Quot si quis detrahit alicui coram pluribus? — **50.** Qu. 4. Quot si quis negat plures articulos Fidei? Qu. 5. Quot si quis optat diversa mala inimico? Qu. 6. Quot si confessarius in mortali plures absolvat? Quid si Sacerdos pluribus Eucharistiam ministret? Quid si Sacerdos projiciat Breviarium in mare, prævidens se reddi impotentem ad recitandum? (De hoc vide dicta *l.* 4. *n.* 149.)

35. — « Resp. Numero distinguuntur duobus modis. 1. Ex » diversis objectis numero totalibus, non materialiter, et physicè » tantùm, sed etiam formaliter, et moraliter distinctis. 2. Per » interruptionem actuum moralem. *Fill. tr.* 21. *c.* 8.

« Dico, *moralem;* quia etsi ad distinctionem numericam » physicè sufficiat quævis interruptio, in ordine tamen ad con- » fessionem non multiplicantur, nisi moraliter multi sint, quia » sicut in confessione actus moralis, ita etiam multiplicatio, » et distinctio moralis attendi debet.

« Porro actus moraliter interrumpuntur, ita ut nec virtualiter » nec interpretativè manere censeantur. 1. Per contrariam » voluntatem, et propositum. 2. Per cessationem ab actu volun- » tariam, et liberam. 3. Per cessationem involuntariam, et » naturalem, sive ea fiat per somnum, sive per distractionem » ad alia. Per somnum quidem quia cùm in illo cesset usus » rationis, non continuatur actio libera, et moralis: per distrac- » tionem verò quia per illam prior cogitatio fit involuntaria, » ideoque si ad eam redeatur, fit voluntaria, et moraliter multi- » plicatur. Ita *Vasq. etc.* Quæ sententia, etsi in peccatis

» externis tenenda sit, in internis tamen non habet locum se-
» cundùm *Fill. tr.* 21. *c.* 8. *n.* 317. Ratio est, quia etsi per hanc
» interruptionem physicè actus multiplicetur, non tamen mora-
» liter : quia hoc ipso, quòd animus involuntariè distrahitur,
» remanet interpretativè prior voluntas, cùm non sit retractata,
» aut aliter interrupta. V. etiam *Bald. d.* 21. *n.* 3.

Unde resolves :

« 1. Unum numero peccatum committit, qui uno actu odii,
» vel detractionis fertur in 10 homines, qui uno ictu duos occidit,
» qui uno actu vult omittere Officium Horarum per mensem,
» jejunium per quadragesimam. Quia, etsi hæc objecta physicè
» sint plura, sunt tamen unum moraliter, et formaliter, quatenus
» in uno actu hîc et nunc conjunguntur. Ita *Nav. Fill. Bon. d.* 2.
» *q.* 4. *p.* 1. *contra Azor. Vasq.* etc. qui satis probabiliter dicunt
» esse peccata distincta. Verùm sive 10 peccata dicas, odisse v. g.
» 10 homines, sive unum, parum refert, cùm unum hoc illis
» decem æquivaleat, proindeque objecti gravitas in confessione
» exprimenda sit, quippe quæ actum in suo esse individuali
» constituit, ut notant *Fill. Bon. Suar. de Pœn. d.* 22. *s.* 3.

« 2. Actus voluntatis internus sæpius interruptus, et repetitus,
» licèt physicè sit multiplex, moraliter tamen est unum numero
» peccatum, in ordine ad confessionem, si consumetur in opere
» aliquo externo, per eum intento, et causato, aut etiam in plu-
» ribus actibus externis sibi invicem subordinatis, ad eumdem
» finem. Hinc v. g., qui furatur bibliothecam per totam noctem,
» etsi sæpiùs voluntatem furandi renovet, unum furtum; et qui
» ad occidendum alium pergens, sæpe voluntatem renovat,
» unum homicidium committit. Ratio est, quia est una actio
» externa, ab internis intenta, et causata, in qua internæ omnes
» complentur, et moraliter uniuntur. V. *Baldell. d.* 21. *n.* 4.

« 3. Actiones externæ, licèt numero distinctæ, ad eumdem
» tamen finem, et actum principalem relatæ, modò non habeant
» distinctam ab illo malitiam, non distinguuntur ab ipso fine, et
» actu principali, moraliter loquendo, et in ordine ad confessio-
» nem. Hinc oscula, tactus verba impudica, etc. copulam
» carnalem præcedentia, imò etiam comitantia, et subsequentia,
» tanquam complementa, et appendices operis, unum numero
» peccatum sunt, ut docent *Nav. c.* 6. *n.* 17. *Az. l.* 4. *qu.* 6. *Fill.*
» *etc.* Ratio est, quia sunt vel initia, vel partes, vel comple-
» menta, et appendices operis, ejusdem actûs humani, et objecti,
» in quo omnia prædicta moraliter uniuntur.

« Dixi *complementa*, quia si similes actus non sint initia, vel
» partes copulæ subsecuturæ, aut ex actu præterito ex natura
» rei non consequantur, distinguuntur numero, ut v. gr. si quis
» de fornicatione glorietur : proindeque illi in confessione expli-
» candi sunt separatim, non autem priores, ut docet *Suar. t.* 4.
» *de Pœn. d.* 22. *s.* 1.

36. — Ad intelligentiam hujus tam difficilis materiæ de nu-

merica distinctione peccatorum, circa quam valde DD. laborant, et valde dissentiunt, ut clariùs intelligantur omnia, quæ à *Busemb.* dicta sunt, prænotandum constare ex Trid. non solùm in Confessione species peccatorum esse explicandas, sed etiam numerum, cum *Sess.* 14. *Can.* 7. sic doceat. « Si quis dixerit in » Sacramento Pœnitentiæ necessarium non esse Jure Divino » confiteri omnia, et singula peccata mortalia, anathema sit. » Hinc videndum, ex quibus radicibus desumatur distinctio numerica peccatorum? Respondetur desumi ex duabus radicibus, nempe I. ex *Multiplicitate actuum moraliter interruptorum*, et in hoc omnes conveniunt; II. ex *Diversitate objectorum totalium*, quamvis de hac radice alii dubitent, ut infra videbimus *n.* 45. Et I. loquendo de prima radice, dubium magnum est, quandonam actus voluntatis moraliter interrumpantur? Et hîc ad clariorem intelligentiam distinguendi sunt actus *interni* interrupti, ab actibus *externis*.

37. — Et I. Quoad actus *internos*, distinguere insuper oportet peccata *Cordis* à peccatis *Oris*, et *Operis*. Si sunt enim peccata *Cordis*, quæ internè omnino perficiuntur, ut sunt odia, hæreses, delectationes morosæ, desideria turpia, etc. ista, statim ac multiplicantur, interrumpuntur; ita ut tot sint peccata, quot sunt actus voluntatis illis consentientis. Ratio, quia quoad tales actus non pendet unus ab alio, et ideo nequeunt moraliter continuari. Ita communiter *Suarez, Vasq. Az. Pal. Bon.* etc. cum *Salm. Tr.* 20. *c.* 12. *n.* 32. *Ronc. Tr.* 2. *de Pecc. c.* 2. *q.* 2. *P. Conc. t.* 10. *pag.* 526. *num* 13. *Contin. Tourn. t.* 2. *p.* 274. *num.* 3. contra *Lugonem D.* 16. *Sect.* 13. *ex num.* 566. *Canum, Hom.* etc. apud *Tamb. Meth. Conf. c.* 1. §. 6. *n.* 32. qui dicunt hos actus non interrumpi per somnum, distractionem, etc. sed tantùm per contrariam voluntatem: Et huic opinioni videtur adhærere *Busemb.* cum *Fill. hîc vers. Porro, in fine*; et vocat probabilem *Tamb. l. c.* (licèt *Tamb.* dicat semper explicandum esse tempus, quo voluntas prava duraverit). Sed hanc opinionem, ut falsam rejiciunt *Conc. ac Vasq. Suar. Dian.* etc. cum *Salm. l. c. n.* 34. Quare opinio *Lugonis* et *Cani* saltem tanquam dubiè probabilis non est tenenda. Et ideo pœnitens quidem debet explicare, si potest, quot vicibus in voluntate consensit, si verò non potest, quia pravus animus fuit diuturnus, tunc sufficit fateri tempus in quo cum tali animo perseveraverit, ut dicunt *Ronc. et Viva de Sacr. Pœnit. q.* 5. *ar.* 7. *n.* 2. cum *Vasq.* Meritò autem notant I. *Coninck et Lugo* apud *Tamb. n.* 53. (licèt *Tamb.* non assentiat) cum *Viva. n.* 5. *et Antoine*, quod explicari debet, si interruptiones fuerint notabiliter raræ, vel frequentes. Notant II. *Tamb. l. c. n.* 48. cum *Lugo, et Viva d. n.* 5. quòd, si plures hujusmodi actus ex eodem impetu concupiscentiæ procedant, unum peccatum mortale constituunt, etsi aliquod breve intervallum inter actus intercedat.

38. — Hoc currit quoad actus internos circa peccata *Cordis*. Quoad actus autem *internos* circa peccata *Oris*, et *Operis*, quæ

externè consummantur, uti sunt blasphemiæ, furta, etc., hi actus moraliter interrumpuntur. I. Per retractationem voluntatis. II. Per liberam cessationem, nimirum, si quis voluntariè et liberè cesset à proposito pravo; tunc enim, si iterum redeat ad malam voluntatem, novus actus erit moraliter diversus à primo, cùm à primo non procedat, et ideo erit novum peccatum. Ita *Bus. Ronc. et Croix. l.* 5. *n.* 170.

39. — Utràm autem malum propositum interrumpatur per communes interruptiones, ut per somnum, distractionem, comestionem, etc. ? Negat *Lugo d. D.* 16. *n.* 567. et adhæret *Tamb.* §. 6. *n.* 35 *et* 36. etiamsi magna mora intercedat; sed hæc opinio est contra communem, et meritò rejicitur, ut ait *Croix l.* 5. *n.* 178. E converso probabilis est sententia omnino opposita cum *Henno*, *Vasq. Nugn. Dian.* etc. apud *Vivam*, qui dicunt actus internos interrumpi per quamlibet distractionem, etiam involuntariam. Sed probabiliùs videtur dicendum cum *Salm. d. c.* 12. *n.* 38. *Viva de Sacr. Pœn. Q.* 5. *Art.* 6. *n.* 6. *in fin. Ronc. q.* 2. quòd, si intercedat tempus breve, actus non discontinuantur : Secus, si intercedat tempus diuturnum. Quale autem æstimandum sit tempus diuturnum, *Viva* dicit annum, *Salm.* mensem, *Ronc.* duos dies, *Conc.* autem unum; sed ego puto impetum unius actûs difficulter posse protrahi (ordinariè loquendo) plus quàm ad duos vel tres dies ad summum. Hinc qui perseverat in mala voluntate ultra duos, vel tres dies, explicare debet tempus, ut sic intelligatur moraliter numerus actuum internorum circa peccata externa.

40. —Notandum tamen, quòd actus voluntatis, si ex prima voluntate procedant, et moraliter permaneant in aliquo effectu, qui conducat ad consummandum peccatum externum, per qualecumque tempus duret prava voluntas, unum solum peccatum constituunt. Hinc infertur I. quòd, si quis proponat occidere hominem, et idcirco arma præparet, viam arripiat, et inimicum occidat, unum peccatum committit, licèt per multos dies illum quæsierit, et pluries voluntatem repetierit. Ita communiter *S. Bonav. Vasq. Caj. Nav. Bon.* etc. cum *Salm. c.* 12. *n.* 36. *et S. Th. in* 2. *Dist.* 42. *q.* 1. *art.* 1. Ratio (ut docet *S. Thom.*), quia omnes hi actus « non habent rationem peccati, nisi secundùm » quod per unam voluntatem in perversum finem ordinantur. » Infertur II. quòd, si quis statuit non restituere rem alienam, et in eadem voluntate semper (adhuc per annum) maneat, unum peccatum committit : Quia in illa retentione nunquam retractata virtualiter permanet prima voluntas, ut probabiliter dicunt *Ronc. de peccat. pag.* 16. *q.* 2. *R. I. Lugo de Pœn. D.* 10. *n.* 148. *cum. Nav. Gabr. et Tanner. Salm. tr.* 13. *cap.* 1. *n.* 64. *et tr.* 20. *c.* 12. *n.* 37. *cum P. Nav. et Trull.* item *Dian. p.* 2. *tr.* 16. *R.* 25. *cum Malder. Arag. et Sayro* (contra *Suar. Vasq. Bon. Tapia, etc. ap. Salm. d. n.* 37. qui tenet interrumpi voluntatem per somnum, distractionem, etc. quorum sententia probabilis est.) Imò *Lugo* dicit voluntatem non interrumpi, etiamsi retrac-

tatio, sed brevissima, interfuerit voluntatis (Vide dicta *lib.* 3. *num.* 683.) Meritò tamen censet *Dian. l. c. in fine* cum AA. ab ipso citatis, quòd si fur redditur impotens ad restituendum, et deinde factus potens, data opportunitate, non restituit, novum peccatum committit. Ratio, quia eo casu per illud tempus impotentiæ voluntas non restituendi non perseverat in effectu.

41. — II. Quoad actus autem *externos* peccatorum, tunc isti moraliter interrumpuntur, quando non subordinantur ad aliquem actum principalem completum, putà cùm quis habet plures tactus, sine intentione copulæ, vel si pluries percutiat, sine intentione occidendi; vel si pluries furetur partes ex cumulo, sine intentione totum cumulum auferendi; quia tunc quilibet actus habet suam completam malitiam. Ita communiter omnes cum *Holzm. t.* 1. *p.* 145. *n.* 681. E converso actus externi duobus modis uniuntur, ita ut unum constituant peccatum. *Primo,* si ex eodem impetu procedant, putà cùm quis ex eodem impetu pluries percutiat, pluries inhonestè tangat, eumdem Sanctum, vel plures dies Sanctos blasphemet, pluries aliquem in eadem materia convicietur, vel detrahat, ut rectè dicunt *Salm. tr.* 20. *c.* 12. *n.* 41. *cum Nav. Tap. Less. et Coo.* item *Conc. t.* 20. *p.* 529. *num.* 21. *Vica de Pœn. q.* 5. *art.* 6. *n.* 6. *cum Pal. Dic. Bon. ap. Croix l.* 5. *n.* 179. Utrùm autem unum peccatum committat, qui una vice plures Sanctos blasphemat: aut pluries eodem impetu alicui contumeliis afficit in diversis materiis; aut Confessarius qui in mortali successivè plures absolvit? Vide infra *ex n.* 47. *q.* 1. 2. *et* 6.

Secundo modo actus externi moraliter uniuntur, si ad ejusdem peccati consummationem diriguntur, sicuti diximus supra de actibus internis erga idem peccatum externum repetitis, qui ex prima voluntate procedunt. Hinc, si quis ad homicidium patrandum emit arma, viam carpit, quærit hostem, et occidit; unum peccatum committit. Ita etiam, si quis ad copulam consummandam præmittit tactus, oscula et sermones, sufficit si confiteatur tantùm copulam obtentam. Utrùm autem explicandi sint tactus, qui statim copulam sequuntur? Adsunt tres sententiæ. *Prima* absolutè affirmat cum *Suar. et aliis. Secunda* cum *Dicast. et Croix l.* 5. *n.* 168. negat, si hujusmodi actus intendantur velut complementum prioris voluptatis; secus verò, si in eis tanquam in nova voluptate sistatur. Hæc est quidem probabilis, sed non minùs probabilis est *tertia* sententia *Busembai* cum *Lug. de Pœn. D.* 16. *n.* 553. *Pal. Nav. Azor. Vica l. c. n.* 6. *et Salm. c.* 12. *n.* 45. qui cum communi dicunt omnes hos actus, sicut et complacentiam de copula habita non esse novum peccatum, si statim post copulam habeantur, et minimè ad novam copulam intendantur: quia verosimiliter adhibeantur tanquam complementum copulæ obtentæ.

42. — Notandum tamen I. quòd etiam explicanda sunt, tanquam distincta peccata, omnia media posita ad peccatum consummandum, si postea peccatum non consummetur, ut ait *Vica cum communi ibid. n.* 6. Et hoc, non solùm si prædicta media

per se sint mala, ut sunt tactus, et sermones inhonesti; sed etiam si sint indifferentia, ut carpere viam, ascendere domum ad mulierem cognoscendam; parare arma ad homicidium, etc. Ita valde probabiliter dicit *Viva ibid. n.* 6. Ratio, quia tunc peccatum non manet tantùm internum, sed externatur in illis actionibus, quæ omnes malæ deveniunt, cùm à malitia pravi finis omnes informentur.

43. — Notandum II. quòd, si quis habens oscula, tactus, etc. noluisset ab initio copulam, sed postea ob libidinem auctam copulam perfecerit, non sufficit, si tantùm copulam confiteatur; tunc enim omnes actus tanquam distincta peccata debent explicari, quia, cùm in illis sistitur, quivis actus habet in se malitiam suam consummatam. Ita communiter *Tourn. p.* 272. *Less. Dic.* cum *Croix l.* 5. *n.* 169. *et Salm. c.* 12. *n.* 45. cum *Nav. Lugo*, etc. Et idem dicendum de eo, qui animum habuit tantùm hostem vulnerandi, et inde ira accensus occidit; is duo peccata committit, ut *Salm. ib. cum iisdem.*

44. — Advertendum etiam cum *La Croix L.* 5. *n.* 170. *et P. Mazzotta tom.* 1. *de consc. c.* 2. *q.* 4. *L. Ex fine*, quòd, si quis ex intentione furandi centum aureos centenis vicibus moraliter interruptis ea surripiat, tunc centum peccata committit; quia singuli actus habent in se consummatam malitiam: Tria etiam sacrilegia committit, qui in die Nativitatis Domini tres Missas celebrat in mortali, quia sunt actus de se completi. *Dixi tria sacrilegia*: hoc tamen currit in sententia eorum (ut tenent *Sporer de Pœnit. c.* 3. *n.* 435. et quidam Neotericus) qui dicunt celebrare in mortali esse unum sacrilegium, quia actiones celebrantis, licèt sint plures, tamen integrant unum ministerium Sacrificii. Sed veriùs dicendum saltem hæc esse novem sacrilegia, cùm celebrans in mortali in unaquaque Missa veriùs tria sacrilegia committat; et quamvis unum offerat Sacrificium, attamen ad illud offerendum plures actiones per se completè sacrilegas operatur, nimirum indignè consecrando, ministrando sibi indigno, et indignè sumendo: Secus dicendum, si post sumptionem sumat Particulas superfluas, quia hæc ultima sumptio pertinet ad unum Sacrificium. *Ita Croix l. c.* cum *Viva. n.* 7. Dixi *saltem*, nam juxta nostram Sententiam quatuor Sacrilegia committit celebrans in mortali. Vide *l.* 6. *n.* 35. *v. Hinc.*

45. — Loquendo autem de secunda radice distinctionis numericæ, scilicet an peccata multiplicentur ex diversitate objectorum totalium, celebris est quæstio inter Doctores. *Prima* sententia negat, et hanc tenent cum *Bus. hic num.* 37. *Suar. t.* 4. *in* 3. *p. D.* 22. *sect.* 5. *n.* 34. *Lugo de Pœn. D.* 16. *n.* 135. *Laym. l.* 1. *tr.* 3. *c.* 3. *n.* 2. *Viva. de Pœn. q.* 5. *a.* 6. *n.* 9. *Anacl. v.* 81. *n.* 57. *cum Nav. March. etc. ac Tamb. Meth. Conf. l.* 2. *c.* 1. §. 9. *a. n.* 59. item *Bon. Gob. Fill. etc. ap. Croix. l.* 5. *n.* 150. probabilemque putant *Vasq. Rodr. etc. ap. Lugo loc. cit.* Diversis autem rationibus præfati A A. hanc sententiam tuentur; nam *Suar. Laym. Vill. etc.* probant, quia in eodem actu, enti-

tativè uno, non possunt esse plures malitiæ numero diversæ, cùm in eodem subjecto nequeant esse plura accidentia numero distincta. Alia ratione utuntur *Lugo, et Tamb.* dicentes, quòd licèt in eodem actu possint esse plures malitiæ, tamen ex præcepto Tridentini tenemur quidem explicare numerum peccatorum, non autem numerum malitiarum. *Secunda* verò sententia communior, quam sequimur, et tenent *Continuat. Tournely, t.* 2. *p.* 273. *v. Dico* 2. *Conc. tom.* 10. *p.* 531. *n.* 29. *Croix. l.* 5. *n.* 150. *Holzm. t.* 1. *p.* 142. *n.* 668. *ac. Salm. tr.* 20. *c.* 12. *n.* 61. *cum. Azor. Hurt. Vasq. Diana, Dic.* et aliis innumeris, docet diversitatem objectorum totalium bene constituere diversa numero peccata. Ratio. 1. quia, sicut actus respiciens plura objecta, specie diversa, includit plura specie diversa peccata in Confessione explicanda, ita actus respiciens plura objecta, numero diversa, includit plura diversa numero peccata. Ratio 2. quæ fortiùs probat, est, quia idem actus non solùm potest includere plures malitias specie diversas, sed etiam numero. Id patet exemplo; si enim conjugatus copulam habet cum conjugata, nemo negat (ut ipse *Lugo n.* 241. fatetur) duplicem committere injustitiam, unam quia violet jus suæ uxoris, alteram quia cooperatur ut illa violet jus sui mariti. Ergo cum eodem unico actu bene possunt esse plura peccata, numero diversa, contra eamdem virtutem. Objicit *Lugo*, quòd tunc alio modo tendendi conjugatus ille justitiam lædit, quando violat jus suæ uxoris; alio quando cooperatur, ut altera violet jus viri sui, et ideo duo peccata injustitiæ committit. Sed hæc responsio non subsistit, nam eadem virtus justitiæ eodem modo, non diverso, quo obligat eum ad servandam fidem suæ uxori, obligat etiam ut non cooperetur, ne illa frangat fidem suo viro debitam.

Nec obstat ratio *Suarii*, nempe quòd in eodem subjecto nequeunt esse plura accidentia numero distincta. Nam respondetur hoc valere in physicis, non autem in moralibus; in eis enim licèt actus physicè sit unus, moraliter tamen bene potest esse multiplex, quando juxta prudentum judicium unicus ille actus æquivalet pluribus, habita ratione ad objecta totaliter diversa, prout patet exemplo copulæ conjugati cum conjugata, et docet *D. Th.* 2. 2. *D.* 42. *q.* 1. *art.* 1. Nec etiam obstat ratio *Lugonis*, nimirum quòd in Confessione tenemur tantùm explicare numerum peccatorum, non autem diversas malitias peccati: nam respondetur, posito quod malitiæ in illo actu sint plures, plura etiam esse peccata, cùm peccata diversa non sint nisi diversæ malitiæ.

46.—Hinc infertur diversa numero peccata committere I. eum, qui uno ictu plures homines occidit, vel pluribus detrahit, ut dicunt *Tourn. tom.* 2. *p.* 271. *Coll.* 1. *Concina tom.* 10. *p.* 530. *n.* 22. *Bonac. de. Sac. D.* 5. *q.* 5. *p.* 2. §. 3. *diff.* 3. *n.* 16. *et Salm. c.* 12. *n.* 42 *et* 43. *cum Vasq. Azor. Henr. etc.* (contra *Anacl. p.* 81. *n.* 57. *Tamb. l. c. n.* 61 *et* 62 *cum Lugo etc.*) Et idem dicendum, si quis intendit occidere sive infamare totam familiam, ut tenent *Salm. n.* 49. *Tourn. l. c. Concina n.* 28 *et*

Holzm. p. 143. *n.* 671. contra *Roncaglia p.* 16. *q.* 2. *R.* 2. *et Anacl. l. c.* Nec obstat dicere, quòd familia pro unica persona reputatur, ex *l.* 1. *ff. Si familia etc.* Nam, licèt fictione juris familia una persona dicatur, attamen occisio aut detractio illa, cùm uniuscujusque jus lædat, quod personæ illius familiæ distinctè habent ad vitam aut famam, idcirco diversa peccata constituit. Secus verò esset dicendum, ut bene censent *Salm.* *n.* 51. si quis læderet bona, quæ possidet aliqua Civitas, Monasterium, aut Capitulum in communi; tunc enim non competit jus individuis in particulari, sed tantùm toti Communitati, unde unum jus læditur. II. Qui unico actu optat ad plures fœminas accedere, contra *Tamb. n.* 62. *cum Lugo*, vel pluries ad eamdem fœminam, contra *Less. ap. Tamb. n.* 5., tantò magis qui eadem nocte pluries eamdem fœminam cognoscit, ut *Salm. n.* 65. cum aliis communiter, contra *Zanardum*, quælibet enim fornicatio habet suum terminum completum. III. Qui à pluribus furatur, ut *Salm. n.* 44 *cum Azor. et Molin.* contra *Lugo*, et *Tap.* IV. Qui pluribus unica vice scandalum præbet, ut rectè ait *Tournely t.* 3. *p.* 331. *in princ.* contra *Tamb. num.* 64. *Lugo.* V. Qui unico actu vult per plures dies Horas Canonicas, vel jejunium omittere, ut *Croix l.* 5. *num.* 164. *Holzm. n.* 673. *et Salm. n.* 44. (contra *Busemb. Lugo, etc.*) Vide dicta, *l.* 5. *n.* 149. VI. Qui uno actu malum tribus personis desiderat, ut *Croix n.* 158. cum *Dicast.*

47. — Quæritur autem 1. quot peccata committit, qui unico actu blasphemat duodecim Apostolos? *Tournely t.* 2. *p.* 271. *Coll.* 3. *et Concina t.* 10. *p.* 529. *n.* 21. censent committere duodecim peccata, quia uniuscujusque Apostoli honorem lædit, et quidem probabiliter; sed non est improbabile id quod sentiunt *Anacl. p.* 82. *n.* 58. *et Salm.* c. 12. *n.* 40. *cum aliis,* nempe quòd iste unum committat peccatum, quia cùm omnes blasphemiæ in Sanctos malitiam desumant ex una relatione ad Deum, moraliter loquendo unica injuria per talem blasphemiam mediatè Deo infertur.

48. — Quæritur 2. an committat diversa peccata, qui detrahit alicui in pluribus materiis, vel eum diversis contumeliis afficit? Negant *Salm. c.* 12. *n.* 41. *Lugo de Pœn. D.* 16. *n.* 265. *cum Caj. Sa, Azor. Reg. et Molin.* item *Bon. Dic. Diana, etc. ap. Croix l.* 5. *n.* 161. dicentes unum committere peccatum, quia licèt tales detractiones, aut contumeliæ materialiter specie distinguantur, moraliter tamen unam famam, aut honorem lædunt. Sed probabiliùs censent plura peccata committere *Tournely tom.* 2. *p.* 283. *Holzm. n.* 674. *Conc. tom.* 10. *p.* 529. *n.* 21. *et Croix l. c. cum Sylvio, Nav. etc.* Ratio, quia lædunter diversa jura ad famam vel honorem, quæ alteri competunt; per hoc enim quòd aliquis esset diffamatus in uno crimine, non ideo est diffamatus in alio. Nec obstat quòd is, qui aufert plures diversas res alicui, unicum committit furtum, nam tunc unicum læditur jus quod ille habebat ad bona sua; sed quando aliquis diffamatur in pluribus materiis, plura ejus jura lædunter, juxta plures respectus quos

fama habet ad diversas virtutes, unde plura committuntur peccata. Bene tamen hic advertendum cum *Salm. t.* 13. *c.* 4. *n.* 13 *et Concina l. c. in fin.* quòd mulierculæ, et plebeii, qui simul rixantes eodem impetu diversis contumeliis se onerant, unum peccatum committunt. Ratio, quia juxta communem æstimationem hi non lædunt famam et honorem, eò quòd ex una parte convicia inter hujusmodi personas non apprehenduntur ut gravia, et ex alia audientes nullam ipsis fidem præstant, putantes illa potiùs proficisci ex impetu iræ, quàm ex animo, et rei veritate; et ideo tales rixantes ut plurimùm excusantur à mortali, nisi fortè de aliquo particulari facto adversarium improperent.

49. — Quæritur 3. an qui detrahit alicui coram pluribus, plura peccata committat? Affirmant *Croix l.* 5. *n.* 162. *et Holzm. tom.* 1. *p.* 143. *n.* 675, quia (ut dicunt) tot jura is lædit, quot sunt personæ apud quas alter infamatur. Sed unum tantùm peccatum committere censent *Lug. de Pœn. D.* 16. *n.* 112. *Tamb. Meth. Conf. l.* 2. *c.* 9. §. 1. *num.* 2. *Azor. to.* 3. *l.* 13. *c.* 5. *dub.* 1. *et Mol. de Just. tom.* 5. *tract.* 4. *Dist.* 19. *n.* 3. Ratio, quia detrahere coram pluribus est tantùm circumstantia aggravans, cùm jus ad famam sit unicum apud omnes, non autem multiplex; unde cùm satis probabilis sit sententia, juxta dicenda *de Pœn. l.* 6. *n.* 467. quòd sit obligatio explicandi in Confessione circumstantias aggravantes, probabile etiam est in casu proposito non esse obligationem explicandi numerum personarum coram quibus facta est detractio, sed sufficere quòd dicatur: *Detraxi coram pluribus.*

50. — Quæritur 4. quot peccata committat qui plures articulos fidei negat? Plura censet *Borgia apud Croix l.* 5. *n.* 156, quia (ut ait) unusquisque articulus est distinctum fidei objectum. Sed veriùs negant *ib. Diana, et Ovied.* Ratio, quia objectum fidei nequit dici multiplex, cùm revera unicum tantùm sit, nempe veracitas Dei revelantis; idcirco, qui unum fidei articulum negat, non minùs est infidelis, quàm qui omnes negat, et ita contra, qui plures negat articulos, non magis est infidelis, quàm qui negat unum.

Quæritur 5. quot peccata committat, qui diversa mala optat inimico, putà infamiam, mortem, paupertatem, etc. *Prima* sententia, quam tenet *Lugo de Pœnit. D.* 16. *n.* 260. *cum. Val. Turr. Bon. de* 1. *Pr. D.* 3. *q.* 5. *p. ult.* §. 1. *n.* 10. *Dian.* 1. *p. tr.* 7. *R.* 30. *et* 3. *p. tr.* 4. *R.* 67. Item *Caj. et Trull. ap. Bus.* vide *l.* 2. *n.* 30. *v. in Confessione,* dicit committere unum specie peccatum, et etiam numero, si mala optentur in eodem impetu; quia peccata odii non sumunt speciem diversam à diverso malo optato, quando omnia appetuntur sub ratione mali, ut contraria virtuti dilectionis; nulli dubium verò explicandas esse species malorum si desiderium sit efficax. *Secunda* sententia, quam tenent *Busemb. loc. cit. cum Suar. et Palao, ac Salm. de Rest. c.* 4. *num.* 29. *cum Bann. Salm. Prado, Villal. Soto, Fill. et Dic.* dicit committere plura peccata, prout sunt species malorum optatorum, si specificè exprimantur; quia desiderium sumit speciem à diverso

objecto desiderato, ut inquit *S. Th.* 2. 2. *qu.* 76. *a* 4. *ad* 2. dicens : « Si ille qui maledicit, velit malum occisionis alterius, desiderium » non differt ab homicidio : » Secus si optetur malum in communi, prout si dicat : *Maledictus sis ; malum tibi eveniat. Tertia* tamen sententia satis probabilis, quam tenet *Croix l.* 5. *n.* 159. distinguit, et dicit committere unum specie peccatum, casu quo mala illa apprehendantur sub uno genere mali, nempe ut media ruinæ inimico optatæ ; secus, si voluntas feratur ad optanda ei illa diversa mala specificè considerata ; ut dicunt *ibid. Sylv. Mol. Bon. etc.*

Quæritur 6. an plura sacrilegia committat Confessarius, qui in mortali successivè plures absolvit ? Negant *Salm. c.* 12. *n.* 46. *Viva de Pœn. q.* 5. *a.* 6. *n.* 6. *Lugo eod. tit. D.* 16. *n.* 558. *cum Rodr.* item *Sporer, Gob. Diana, etc. apud Croix. l.* 5. *n.* 171. dicentes unum peccatum committere, quia formaliter unam irreverentiam Deo irrogat ; sicut qui plura sacra vasa furatur, unum sacrilegium committit. Sed verùs *Concina, tom.* 10. *p.* 531. *n.* 27. *Tournely, p.* 271. *Coll.* 4. *et Croix loc. cit. cum Bon. Dic. Escob.* et alii docent tot sacrilegia committere, quot absolutiones impertit, quia singulæ absolutiones sunt singula Sacramenta. Idem dicit de Sacerdote pluribus Eucharistiam successivè ministrante, *Croix num.* 172. *cum Bon. Vasq. Pal. etc.* quia singulæ communiones sunt singula convivia completa respectu communicantium. Sed probabiliùs *Viva, ac Fill. Bus. Diana, et alii ap. eumdem Croix l. c.* (qui etiam id probabile putat) dicunt in hoc unum peccatum committi, cùm una sit administratio, et ideo unum convivium. Vide *l.* 6. *n.* 35. *v. Hinc.* Utrùm autem ministrare Eucharistiam in mortali sit mortale, Vide dicenda *dicto n.* 35. *sub initio.*

CAPUT II.

DE PECCATIS IN SPECIE, MORTALI ET VENIALI.

DUBIUM I.

Quid sit peccatum mortale, et veniale.

31. Quid mortale, et quid veniale ? — **32.** Quotuplici modo peccatum potest esse mortale ? Notabile advertendum pro iis, qui de facili damnant de mortali.

31. — « Resp. 1. Mortale est, quod ob suî gravitatem, gratiam » et amicitiam cum Deo solvit, pœnamque æternam meretur. » Dicitur mortale, quia spiritualis vitæ principium, gratiam » scilicet habitualem, tollit, et mortem animæ affert.

« Veniale est, quod ob suam levitatem, gratiam, et amicitiam » non tollit, etsi fervorem charitatis minuat, et temporalem » pœnam mereatur. Dicitur veniale, quia salvo vitæ spiritualis » principio, scilicet gratia, languorem animæ facilè curabilem » infert, veniamque facilè consequitur.

82. — « Resp. 2. Mortale peccatum duplex est, aliud est mor-» tale ex genere suo, aliud ex accidente. Mortale ex genere suo » est quod per se lædit charitatem Dei, vel proximi quoad per-» sonam, res aut jura, vel nos ipsos corrumpit graviter. Ita *Azor. l. 4. c. 9. Sanch. l. 1. mor. c. 3.*

Unde resolves :

« 1. Peccata, contra bonum proprium commissa, ut plurimùm » sunt venialia ex genere suo : ut v. g. inutilis, et vana concupis-» centia, vana oblectatio, prodigalitas, curiositas, superfluitas » cultûs et vestitûs, nugæ, otium, excessus in cibo, potu, » somno, risu, usu conjugii, timore, tristitia, appetitu pecuniæ, » laudis, etc.

« 2. Peccata contra virtutes theologicas sunt mortalia ex genere » suo; quia nocent bono alicui interno Dei, v. g. veracitati, » misericordiæ, charitati. Item fere omnia, quæ fiunt contra » Decalogum; quia quæ committuntur contra tria prima præ-» cepta, nocent similiter Deitati, scientiæ, omnipotentiæ divinæ, » ejusque honori externo, vel interno ; quæ verò contra reliqua » præcepta fiunt, nocent personæ bono, aut juri proximi.

« 3. Peccata illa septem, quæ dicuntur capitalia, non omnia » sunt mortalia ex genere suo : quia non omnia graviter Deum, » aut proximum lædunt, vel nos ipsos corrumpunt.

« Resp. 3. Mortale ex accidente dicitur, cùm actus aliquis » venialis, aut indifferens fit per accidens mortalis, de quo infra.

Bene hîc advertendum id quod ait *Ronc. tract. 2. de peccat. p. 15. Reg. 1. in praxi*, nempe, quòd « ubi clarum non est aliquod esse peccatum mortale, non præceps sit Confessarius in judicando aliquem transgressionem gravem esse, et talis peccati reum suum pœnitentem pronuntiare. » Etenim valde periculosum est confessariis damnare aliquid de culpa gravi, ubi certitudo non elucet, ut docuit *S. Thomas. Quodlib. 9. art. 15.* dicens : « Omnis quæstio, in qua de peccato mortali quæritur, nisi ex-» pressè veritas habeatur, periculosè determinatur. » Et rationem de hac doctrina paulò post adducit, nempe, quia « error, » quo creditur esse mortale quod non est mortale ex conscientia » ligat ad peccatum mortale. » Quapropter ait *S. Antoninus* (*p. 1. tit. 2. c. 11. §. 28.*) : « Nisi habeatur auctoritas expressa » S. Scripturæ, aut Canonis, seu determinationis Ecclesiæ, vel » evidens ratio, nonnisi periculosissimè (peccatum mortale) » determinatur... Nam si determinetur quòd ibi sit mortale, et » non sit mortale, peccabit contra faciens, quia omne quod est » contra conscientiam ædificat ad gehennam. » Hinc animadvertatur in quale discrimen se immittant illi, qui rigidam doctrinam sectantes facilè damnant homines de peccato mortali in iis, in quibus gravis malitia evidenti ratione non apparet, eos sic exponendo periculo damnationis æternæ : et idem dicendum de iis, qui de facili notam laxitatis inurunt sententiis, quæ apertè improbabiles non videntur. Vide dicta *l. 1. n. 73.*

DUBIUM II.

Quibus ex causis peccatum ex genere suo mortale fiat per accidens veniale.

83. Quæ requirantur ad peccatum mortale? — **84.** Ex quibus causis mortale potest fieri veniale? Et I. ex imperfecta advertentia. — **85.** II. Ex imperfecto consensu. — **86.** III. Ex parvitate materiæ. — **87.** Vide Resolutiones. — **88.** Quid si quis vovisset dare ter mille aureos, et tres non solveret?

83. — « Resp. 1. Tria requiruntur ad peccatum mortale, » quorum si unum desit, fit veniale, quod aliàs ex se est mortale. » I. Ex parte intellectûs, plena advertentia, et deliberatio. 2. Ex » parte voluntatis perfectus consensus. 3. Gravitas materiæ » saltem ut plurimùm. Ratio primæ et secundæ partis est, quia, » spectata fragilitate humana, non videtur decere divinam boni- » tatem, æternis suppliciis punire hominem, absque plena con- » sideratione, et consensu. Ratio tertiæ partis, quia ubi materia » parvi est momenti, ibi moraliter modica offensio esse repu- » tatur ut plurimùm.

84. — « Resp. 2. peccatum ex genere suo mortale, tribus ex » causis fieri potest veniale, ut patet ex dictis. Prima est, si ex parte » intellectûs non sit perfecta advertentia malitiæ seu deliberatio. » Signa autem imperfectæ deliberationis sunt: 1. Si tenuiter, et » quasi semidormiens apprehendisti esse malum. 2. Si post, ubi » meliùs consideras, judicas te non fuisse facturum, si ita appre- » hendisses. 3. Si vehementissima passione, apprehensione, vel » distractione laborasti, vel turbatus fuisti, ita ut fere nesciveris » quid ageres. ● (*Vide dicta n.* 4.) ●

85. — « Secunda causa est ex parte voluntatis, si non sit per- » fectus consensus. *Ut docet S. Thom.* 1. 2. *q.* 88. *art.* 6. ● (*Vide* » *dicta super consensu n.* 5.) ● Signa autem imperfecti consensûs » sunt: 1. Si ita dispositus fueris, ut, licèt facilè potueris exequi » peccatum, non tamen sis executus. 2. Si quis dubitet num » consenserit, præsertim, si sit vir timoratus. 3. Si quis soleat » esse ita affectus, ut malit mori, quàm expressè mortaliter pec- » care: quia talis non facilè consentit. 4. Si quis valde timidè, et » suspensè processisse se meminit. 5. Si semisomnis fuit non plenè » sui compos, etc. judicetque se id non fuisse facturum, si plenè » vigilasset. Vide *Sanch.* 1. *mor. c.* 10. *Baldell. l.* 10. *d.* 8.

86. — « Tertia causa ex parte materiæ, si hæc sit parvi mo- » menti. Quando autem talis sit, discernendum est morali judicio » prudentis, cui sequentes regulæ servient. 1. Ut de materia ju- » dicetur, non tantùm ipsa secundùm se absolutè est consideranda, » sed etiam respectivè ad finem intentum, ad quem si parum » facit, levis est: gravis autem, si multum, ut docet *Vasq.* 1. 2. » *d.* 158. ● (*Regula sit: Non datur parvitas materiæ, ubi ob* » *parvitatem non excusatur ratio offensionis, ut accidit in infide-*

» *litate, odio Dei, simonia, perjurio, re venerea, et blasphe-*
» *mia.*) *

« 2. Attendendæ sunt circumstantiæ, quia sæpe fit, ut res ex
» se levis, attentis circumstantiis boni communis, vitandi scan-
» dali, etc. fiat gravis. 3. An pars aliqua rei præceptæ sit gravis,
» ea spectanda est tum absolutè, et secundùm se, tum etiam in
» ordine ad totum. 4. In transgressionibus repetitis, si plures
» materiæ parvæ, vel secundùm se, vel secundùm effectus à se
» productos, moraliter conjungantur, fit materia gravis, quia
» tunc omnes moraliter reputantur pro una. Contra verò non
» censetur materia gravis si parvæ materiæ, nec secundùm se,
» nec secundùm effectus reliquos, inter se uniantur.

Unde resolves :

87. — « 1. Peccas mortaliter, ita ut fiat materia gravis, si
» sæpe modicum furaris, et non restituis, juxta dicta *libro* 3.
» *numero* 533; item, si interruptim psalmos aliquot ex eodem
» Officio omittas; si eodem die jejunii sæpiùs parum comedas,
» eodem festo sæpiùs parum labores.

« 2. Non peccas graviter, si diversis festis modicum labores,
» si quotidie in Quadragesima parum comedas : quod verum est,
» etiamsi simul haberes propositum ita faciendi : quia, cùm ista
» moraliter inter se non uniantur, singula sunt parva. Vide
» *Sanch. l. c.*

« 3. Non peccat mortaliter, qui diversis diebus violat votum,
» quotidie, aut singulis diebus modicum quid orandi, vel parvam
» eleemosynam dandi, si sit onus affixum diei : quia, cùm quo-
» tidie cujusque diei obligatio extinguatur, materiæ illæ non
» continuantur. Quod verum est, etsi proponat semper omittere,
» quia illud propositum non fertur in rem gravem. Imò, contra
» *Sanch.* id quidam verum putant, etsi quis 100 vota diversæ
» speciei in materiis valde levibus, uno die implenda haberet :
» quia materiæ illæ, cùm sint independentes à se, non uniuntur.
» Si tamen similia vota non sint onus affixum diei, sed tantùm
» dies præfigatur ut terminus, ultra quem executio non differatur,
» erit peccatum mortale, postquam ad materiam notabilem per-
» ventum fuerit.

88. — « 4. Probabile est, eum, qui ter, vel quater 100 aureos
» in causas pias vovisset, non peccaturum mortaliter, si tres non
» solveret, quia, etsi talis pars absolutè in se spectata, sit nota-
» bilis, comparatione tamen totius, morali judicio non valde
» videtur æstimanda. Vide *Laym. l.* 1. *t.* 3. *c.* 5.

DUBIUM III.

Quibus modis peccatum ex genere suo veniale, aut indifferens, transeat per accidens in mortale.

89. Quomodo peccatum veniale fit mortale, I. Ob finem adjunctum. — 60. II. Ob ultimum finem constitutum. — 61. III. Ob con-

temptum. — 62. IV. Ob scandalum. — 63. V. Ob periculum incidendi in mortale. — 64. An sit in statu peccati mortalis, qui proponat committere omnia venialia ?

59. — « QUINQUE modis id fieri communiter docet *Sanch. etc.* » 1. Ratione finis adjuncti. 2. Ratione finis ultimi. 3. Ratione contemptûs. 4. Ratione scandali. 5. Ratione periculi. De singulis » dicam breviter.

« Resp. 1. peccatum veniale transit in mortale ratione finis » adjuncti, ut si quis leviter mentiatur, ad copulam carnalem » extorquendam : quia, cùm finis mortalis ametur, mortale est. » Non tamen necessarium est in confessione exprimere illud » mendacium, sed solum desiderium fornicationis; quia secluså » malitia mortalis finis, manet veniale.

60. — « Resp. 2. Transit item in mortale, ratione nimii » affectûs in rem aliquam : ut si v. g. ultimum finem in ea con» stituas. Ad quod non sufficit valde intensè, et vehementer ferri » in objectum, sed requiritur, ut appretiativè illud æstimes » saltem virtualiter, ut paratus sis ejus causa transgredi præcep» tum obligans sub mortali, ut si quis ita inordinatè afficiatur ad » fabulas, lusum, personam, ut malit festo omittere sa» crum, etc. quàm illis privari ° (*Qui omittit Sacrum causa* » *lusûs, sufficit, ut confiteatur omisisse Sacrum. Vide dicta* » *n.* 10. *Si quis autem amore lusûs paratus sit committere quod*» *cumque peccatum mortale, esset peccatum temeritatis, et qui*» *dem gravissimum, sed sine specie. Salm. Tr.* 20. *c.* 12. *cum* » *Pal. Azor. Bonac. Reg.*) ° Notat autem *Bonac.* hunc affec» tum non tantùm habitualem, sed actualem esse debere, ut » peccatum contrahatur, quia non imputatur ad culpam id ad » quod committendum habitu tantùm es paratus.

61. — « Resp. 3. Peccatum veniale fit mortale ratione con» temptûs absoluti et formalis.

« Dico autem *contemptum absolutum et formalem*, quando ni» mirum ideo formaliter, et absolutè præceptum violatur, quia » ipsi, aut superiori subjici renuis, quod est peccatum superbiæ » consummatæ : vel quando ideo non vis obedire præcepto, quia » præceptum est, et est peccatum inobedientiæ formalis, quorum » utrumque graviter pugnat cum caritate debita superiori. » ° (*Aliud igitur est contemnere legem, seu Legislatorem, etiam* » *humanum, non quà talem personam, sed quà Legislatorem, quod* » *est mortale; aliud contemnere rem præceptam, quod est veniale,* » *si materia sit levis. Salm. c.* 12. *n.* 18. *Vide dicta l.* 4. *n.* 161. » *v. Quarta.*) °

Ex quibus resolves :

« 1. Non est mortale, si velis quidem obedire, et subjici ab» solutè; nolis tamen hîc, et nunc in re modica; aut si auctori» tatem legis, vel præcipientis admittas, executionem tamen hîc

» et nunc contemnas. Ratio est, quia non est contemptus absolu-
» tus, et simpliciter, sed tantùm secundùm quid.

« 2. Si præcisè ex indignatione, malitia, prava consuetudine,
» aliave causa præceptum violetur, et non ex contemptu potes-
» tatis superioris, non est mortale, quia non est contemptus for-
» malis, sed tantùm interpretativus.

« 3. Est mortale, facere vel omittere aliquid, ex contemptu
» justæ legis humanæ. Item ex contemptu Dei præcipientis, vel
» etiam consulentis (quod propterea tacitam blasphemiam con-
» tinet, quasi Deus inutilia præciperet, aut consuleret); et de-
» nique facere aliquid ex contemptu Prælati, ut sic, et ut à Deo
» auctoritatem habentis, non tamen ut talis hominis, indocti, im-
» prudentis, imperfecti, quia hoc posterius non est contemnere
» absolutè et simpliciter, sed tantùm secundùm quid. Vid. *Sanch.*
» 1. *mor.* 5. *Bon. de peccat. d.* 2. *q.* 3. *p.* 5.

62. — « Resp. 4. Peccatum, vel opus indifferens habens mali
» speciem, transit per accidens in mortale, si ruina per illud
» proximo causanda sit mortalis. Ratio est, quia tali operi super-
» additur aliquid graviter repugnans caritati. Vide dicta de
» scandalo, et *Fill. t.* 21. *c.* 6. *q.* 10. *n.* 252.

63. — « Resp. 5. Veniale, vel opus indifferens transit in mor-
» tale, ratione periculi incidendi in mortale, quando quis sine
» sufficienti cautela, aut necessitate aliquid facit, per quod ve-
» niat in mortale, ac proximum periculum peccandi mortaliter,
» quia talis salutem animæ contemnit, cùm tam probabili ejus
» periculo temerè se exponat. Unde in confessione explicanda est
» species peccati, cujus periculo se objecit, quia eodem genere
» peccati peccavit. Proximum autem periculum censetur quod
» frequenter homines similis conditionis in peccatum mortale
» inducit. »

Quæritur hîc, an peccet mortaliter, qui se exponit periculo tantùm probabili mortaliter peccandi? *Prima* sententia negat cum *Sporer de Pœn. cap.* 2. *n.* 324. *et Gob. Hozes, Lumbier, Murc. etc. apud Croix, l.* 5. *n.* 357. Quia (ut dicunt), cùm sit eo casu etiam probabile quòd non adsit periculum peccandi, non operatur temerè qui tali occasioni se committit; ubi enim periculum non est certum, non potest ibi adesse certa obligatio illud effugiendi. Sed omnino tenendum oppositum cum *Busemb. ut supr.* quem sequitur *Croix, loc. cit. cum Card. Eliz. et aliis.* Ratio convincens, quia, si est illicitum uti opinione probabili sine justa causa cum periculo damni alieni spiritualis vel temporalis, ut certum est apud omnes cum *Bus. l.* 1. *num.* 20. *in fine v. Dixi;* quantò magis id non licebit, ubi periculum imminet propriæ animæ? Nec obstat dicere, quòd ubi periculum est probabile, ibi etiam probabile est non esse periculum: nam respondetur, quòd eo casu, licèt peccatum sit incertum, an sit vel ne committendum, certum tamen est periculum peccandi. Diximus, *sine justa causa:* nam ubi justa causa adest, non est obligatio tale periculum vitandi, nisi certò moraliter prævideatur lapsus in peccatum. Vide *dicta*

l. 2. *n.* 26. *v. Pariter.* Et sic excusantur Chirurgi, si periculo se exponunt in medendis fœminis, cùm aliquoties in præteritum ob talem occasionem jam lapsi fuerint; sic Parochi, qui in excipiendis Confessionibus eamdem miseriam fuerint experti; sic etiam excusantur alii qui proprium officium, putà curialis, militis, cauponis, aut mercatoris, non possunt deserere sine gravi detrimento. Ita *Salm. de* 6 *et* 9. *Pr. c.* 2. *n.* 47. *cum Nav. Gurt. Ant. à Sp. Sancto, etc.* item *Elbel de Pœnit. num.* 102. *Ronc. eod. tit. c.* 4. *qu.* 3. *Sporer eod. tit. n.* 326. et alii passim. Ratio, quia periculum de se proximum tunc fit remotum tam ratione circumstantiæ necessitatis, quàm ratione simul mediorum præcaventium, quæ persona proponit (ut tenetur) adhibere, nempe diligenter avertendo animum à delectatione turpi, vel ab alia passione : et insuper se muniendo piis cogitationibus, orationibus ac Sacramentorum frequentia. Quæ utique media, licèt non sufficiant ad excusandum, ubi non adest justa causa, eò quòd Deus non adjuvat temerè se periculo exponentes; benè tamen opem suam præstat ei, qui ex justa causa occasionem non deserit, dum is eo casu non ex affectu ad peccatum, sed ex quadam necessitate in illa occasione permanet. Secus verò dicendum de simplicibus Confessariis qui pluries lapsi fuerint in audiendis Confessionibus, quia hi tenentur à tali exercitio abstinere, si possint sine gravi detrimento famæ, vel facultatum, juxta dicta *l.* 3. *n.* 438. *et n.* 483. *v. Quid.* Quid verò, si aliquis in iis occasionibus semper vel fere semper lapsus fuerit, et spes non effulgeat emendationis? Vide dicta *eod. n.* 438. ubi diximus hunc teneri cum quacumque jactura occasionem deserere, et animam suam salvam facere. Vide etiam dicenda *l.* 6. *n.* 453.

64. — Utrùm autem sit in statu peccati mortalis, qui propositum habet committendi omnia venialia? *Vide dicta l.* 4. *n.* 12. *vers.* Quæritur autem.

CAPUT III.

DE PECCATIS CAPITALIBUS IN SPECIE.

DUBIUM I.

Quid sit Superbia, et quale peccatum.

65. — « Resp. 1. Superbia est appetitus inordinatus propriæ » excellentiæ; mortalis ex genere suo, si sit consummata et per» fecta, id est, si quis ita excellere appetat, ut Deo, superioribus, » eorumque legibus subjici nolit. Imperfecta tamen, qua quis » subjici non renuens iis, quibus debet, in suo tantùm affectu sese » magnificat, est tantùm veniale, ut docet *Caj. etc. vers. Superbia:* » quia sine Dei et aliorum despectu plus justo se efferre, non » est gravis inordinatio : esset tamen gravis, si fieret cum notabili » aliorum contemptu, complacendo in aliorum abjectione.

66. — « Resp. 2 Filiæ superbiæ sunt tres. 1. Est præsumptio » quæ est appetitus aggrediendi aliquid supra vires. Est commu- » niter veniale tantùm ; fit tamen mortale, si damnum Deo, aut » proximo afferat : *v. g.* si præsumas jurisdictionem ecclesiasti- » cam, potestatem Ordinis sacri : item officium Medici, Advo- » cati, Confessarii, etc. sine debita peritia. *Less. l.* 3. *c.* 2. *d.* 3. » *n.* 18. *et supra. l.* 4. *c.* 3. *dub.* 9.

« 2. Est ambitio, quæ est inordinatus appetitus dignitatis, et » honoris non debiti, vel debito majoris : ut si ambias Beneficium » vel Officium, quo es indignus : vel illicito modo, et medio : » v. g. per simoniam. Est per se peccatum veniale : fit autem » mortale, vel ratione materiæ, ex qua, vel ratione medii, per » quod honor quæritur, vel ratione damni, quod proximo infer- » tur. Denique, si moderatè honor appetatur ob honestum finem, » erit actus magnanimitatis, ut docet *Laym.*

« 3. Est vana gloria, scilicet cupiditas inanis gloriæ, cujus finis » est manifestatio inordinata propriæ excellentiæ, sive veræ, » sive fictæ. Dicitur vana, quando quæritur ex re mala, falsa » aut ficta, aut quæ non est digna gloria, vel non tanta, ut ex » opibus, nugis, etc. aut apud eos, qui non bene de re judicant, aut » sine debito fine. Est peccatum per se veniale, mortale sæpe » per accidens, ut dictum est de ambitione. Imò, ut contra *Ange-* » *lum* rectè docent *Sylv. Navarr. cap.* 17. etc. est tantùm ve- » niale, res etiam sacras principaliter facere ob gloriam vanam : » v. g. concionari. Porro per vanam gloriam dupliciter peccatur, » juxta *S. Thom.* 1. 2. *qu.* 13. I. *Directè*, idque vel per verba, est- » que jactantia, quæ est venialis per se ; si sit de rebus bonis, v. g. » jejunio, oratione, etc. etsi per accidens sæpe ratione damni, si » sit falsa, fiat mortalis, uti etiam 1. si quid dicat contra gloriam » Dei, ut *Ezech.* 28. *Deus ego sum.* 2. Si prorumpat in contu- » melias, v. g. *Non sum, sicut cæteri hominum, Adulteri, etc.* » *ut hic.* 3. Ex fine malo. 4. Si cum notabili damno proximi fiat. » 5. Si de re mortaliter mala ; quia approbatio operis eamdem cum » illo speciem habet : (quæ proinde in confessione debet expri- » mi, saltem quando cum jactantia de peccato conjuncta fuit » complacentia ejusdem. Quod addo, quia si absque ea fuit, » *Nav. Pal. et Dian. t.* 2. *tr.* 4. *R.* 161. docent contra *Sanch. Lop.* » *Rodr.* etc. non necessariè explicari. (Vide *Card. Lug. d.* 16. » *n.* 267.) Vel per facta, quæ si vera sunt, et aliquid admiratio- » nis habent, dicitur inventio novitatum : hæc enim solet vulgus » admirari, ut per peregrinas vestes, opiniones, etc. ; mortale, si » notabiliter corrumpat juventutem, vel mores : si verò facta » falsa sint, est hypocrisis : v. g. si quis boni aliquid faciat, ut » videatur bonus, etsi non sit : quæ ex se venialis est, nisi sit cum » injuria, vel contemptu Dei, et proximi. II. *Indirectè*, in quan- » tùm quis altero non vult esse minor. Quod fit quadrupliciter. » 1. Per intellectum, et est Pertinacia, qua quis nimis tenaciter » adhæret suæ sententiæ : quæ est mortalis, si oppugnetur ve- » ritas magni momenti : vel si sit conjuncta cum periculo tertii :

» v. g. si medicus cum periculo ægroti maneat in sententia.
» 2. Per voluntatem, et est Discordia, qua peccatur mortaliter,
» quando est circa bonum Dei, vel proximi, in quo deberent esse
» concordes. 3. Per verba, et est Contentio, quæ est mortalis,
» quando animo contradicendi altercaris circa veritatem perti-
» nentem ad fidem, vel salutem animæ, aut corporis. 4. Per
» facta, dum quis non vult exequi, quod debet, et est inobedientia.
» Vid. *Bald.*

67. — « Resp. 3. His tribus superbiæ filiabus respondet Pu-
» sillanimitas, qua quis nimium sibi diffidens detrectat honores,
» gloriam, vel officium, quo dignus est. Veniale est ex genere
» suo; et fit mortale, si detrectes, ad quod teneris sub mortali.
» Vid. *Less. l.* 3. *c.* 2. *n.* 28. *Laym. l.* 3. *sect.* 5.

Unde resolves:

« 1. Audiens laudem alterius, vel suam, de re mortaliter mala,
» peccat mortaliter, si approbet, suscipiat, admiretur ut laude
» dignam. *Sanch. Bald. d.* 29. *n.* 3.

« 2. Vituperans alium ob vindictam non sumptam, aliudve grave
» malum, vel peccatum omissum, v. gr. fornicationem, peccat
» mortaliter, quia est species jactantiæ; et est cum approbatione
» peccati, et occasio committendi. *Ibid.*

« 3. Inducens in civitatem novos habitus, et prævidens, quòd
» suo exemplo moralem necessitatem imponat aliis, ut sumptus
» faciant supra vires, et postea non possint alere quos debent, vel
» creditoribus non satisfacere, peccat graviter. *Baldell. l. c.*

« 4. Exornare se nimium ex animi levitate, vel vanitate, per
» se tantùm est veniale. *Ibid.*

« 5. Simulare sanctitatem cum voluntate non habendi, mortale
» esse dicit *Bald. l. c.*

« 6. Simulare improbitatem est peccatum (quia est menda-
» cium, et quidem scandalosum, potestque esse mortale). Neque
» id fecerunt sancti, nisi faciendo id, quod ex se est indifferens,
» et permittendo ab aliis accipi ut signum improbitatis, cùm
» tamen nec ex natura sua, nec eorum intentione esset tale.

DUBIUM II.

Quid sit Avaritia.

68. Quid est Avaritia? — 69. Quæ sint filiæ Avaritiæ? — 70. Quando et Quomodo peccent aperientes, et legentes litteras alienas?

68. — « Resp. 1. Est inordinatus appetitus temporalium.

Unde ex hoc, et regula supra tradita de peccato mortali, resolves sequentes Casus.

« 1. Est ipsa ex genere suo venialis.

« 2. Cùm verò eò excreseit, ut ejus causa divinas leges præva-
» ricari non dubites, fit mortalis.

« 3. Prodigalitas, quæ opponitur avaritiæ, et consistit in defectu conservandi, et excessu erogandi, est ex genere suo venialis: levior quàm avaritia, quia minùs abit à virtute liberalitatis. Interim mortalis fit, si liberis et uxori pauperiem crees : si impotentem te reddas ad solvenda debita : si profundas bona Ecclesiastica, piis causis obnoxia. Vid. *Less. l.* 2. *c.* 47. *d.* 8.

« Resp. 2. Filiæ Avaritiæ sunt sequentes.

69. — « 1. Obduratio cordis (contra misericordiam) egenis et pauperibus non compatiendo, eos objurgando, debita durè nimis exigendo, quando creditor non est solvendo, etc. Hac aliquando peccari potest mortaliter, quando præceptum eleemosynæ, vel charitatis urget, et tamen ex tali duritia non subvenitur. *Nav. c.* 27. *Tol. l.* 8. *c.* 26. Vide dicta de charitate proximi.

« 2. Inquietudo cordis, hoc est, vehemens et inordinata applicatio mentis ad acquirendas, vel conservandas divitias, cum inani et vano timore, ne non acquirantur, vel perdantur. Est mortalis, quando retrahit à spiritualibus, vel aliis, ad quæ ex præcepto gravi obligamur (v. g. auditione Missæ), vel inducit superfluum timorem, et ex hoc diffidentia erga Deum. Venialis est, si sit de re bona, sed tempore, vel loco indebito, v. g. de familia, messe, vindemia, quando quis est in templo, vel vacandum est Deo. *S. Th.* 2. 2. *q.* 55. *art.* 6. *Reg. l.* 23. *c.* 2. *q.* 3. *Escob.*

« 3. Violentia, mortalis est, quando est injusta, et circa materiam gravem.

» 4. Fallacia, sive dolus in verbis potest esse mortalis ratione finis, vel mediorum.

« 5. Fraus, sive dolus in facto, est mortalis ex genere suo, contingitque multipliciter in contractibus, tam ratione materiæ (v. g. si ea vitium habeat, vel non sit, qualis existimatur) quàm ratione pretii. *Nav. c.* 23. *Tol. l.* 8. *c.* 47. *Escob.*

« 6. Proditio, quæ est deceptio contra fidem datam, aut debitam, in damnum alicujus, mortalis est ex genere suo. Continget fere tripliciter. 1. Circa personas, quo modo Judas Christum, Dalila Samsonem prodidit. 2. Circa res, vel immobiles (ut si miles manifestet hosti modum capiendi arcem), vel mobiles, ut si pecuniam, vestem, etc. cujuspiam absconditam prædoni ostendas. 3. Circa secretum, vel sibi commissum revelando (quod est contra fidelitatem, et justitiam, si quidem promissum fuit : quia est pactum onerosum, ut docet *Card. de Lugo lib.* 14. *n.* 139. et quidem mortale, si prævidere possis, inde secuturum notabile aliorum damnum, vel discordiam: aliàs veniale) vel alienas litteras aperiendo et legendo. Quod postremum, si fiat ideo, ut scias secreta alterius, est curiositas : et si sit in re gravi, per se est mortale : quod, quia communiter ante apertionem nescitur, communiter esse mortale, docent *Tol. l.* 7. *cap.* 45. *Bald. l.* 3. *d.* 11. *Nav. c. pen. d.* 6. *de pœn. Mol. Laym. lib.* 3. *t.* 3. *p.* 1. *c.* 4. (qui addit eum, qui

» dolosè alienas litteras aperit, et legit cum alterius injuria, vel » damno, crimen falsitatis committere.) Dixi, *per se esse mortale*, quia per accidens potest esse veniale, vel nullum, si legitima auctoritate, justa ex causa fiat.

Unde resolves :

70. — « 1. Litteras alienas aperire et legere, sæpe non est » peccatum, si probabiliter scias scriptas esse in tuum injustum damnum, vel in injuriam tuam cedere, quam intendas » avertere : quia potes tibi consulere. Sic Princeps potest aperire litteras non tantùm hostium, sed etiam aliorum, quæ tempore belli ex locis finitimis hostium veniunt. Item ministri » publici, quoties bono publico necessarium esse judicant *Nav.* » *c.* 18. *Regin. l.* 24. *n.* 60. *Escob. Card. de Lugo d.* 14. *n.* 148. » *(Et hoc procedit non solùm pro Principe et Ministris, sed* » *etiam pro privatis; ut Lugo d. n.* 148 *Ronc. de* 7. *Præc. c.* 4. » *q.* 5. *R.* 2. *cum Sanch. Nav. et Bon. Sed vide dicta. l.* 3. *n.* 970. » *in fine.*)

« 2. Communiter etiam peccatum non est, si consensus expressus habeatur ejus, à quo, vel ad quem mittuntur (neque lex » specialis vetet, *C. de Lug. l. c.*), vel tacitus saltem : ut si facias sub ratihabitione, confidens rationabiliter, habitum iri » ratum. Ita *Escob. ex. Nav. Regin. etc. l. c.*

« 3. Superior religiosus litteras suorum subditorum (dummodo non mittantur ad superiorem majorem, vel talem, quem » statuta eximant, nec ab eo veniant) licitè aperit et legit; » sive ex Religionis statuto aut consuetudine, sive ex suspicione » probabili, quòd mali aliquid contineant. Vide *Peyrin. de* » *Relig. t.* 1. *q.* 2. *c.* 1. *Dian. p.* 3. *t.* 6. *R.* 55.

« 4. Nec est peccatum, si necesse sit, vel expediat ad injuriam » alteri imminentem advertendam : dummodo non plus legatur, » quàm ad eum finem necesse est. *C. de Lug. l. c.*

« 5. Qui aperit et legit, existimans non contineri res magni » momenti, venialiter tantùm peccat. *Card. de. Lug. l. c.* »

Ita communiter DD. cum *Lug. D.* 14. *n.* 148. *Ronc. de* 7. *Præc. c.* 4. *q.* 5. *R.* 2. Dicit autem *Conc. de Rest. q.* 2. *n.* 5. *cum Mol. Nav. Sa, etc.* quòd, etiamsi materia lectionis sit levis, legens potest mortaliter peccare, si alter id accipiat ut gravem injuriam. Bene admittimus hoc posse esse peccatum mortale, at non contra justitiam, ut videtur sentire *Bon.*, quia gravitas injuriæ desumenda est ex ipso objecto, sive materia, quæ per se apta sit, juxta communem hominum æstimationem, gravem contristationem afferre, ut ait *Croix l.* 3. *p.* 2. *n.* 2. *cum communi*, sed contra caritatem, ratione gravis tristitiæ, quam ex illa etsi levi injuria alter patitur.

« 6. Si litteras ab alio dilaceratas, et in publicum à domino » abjectas recolligas, et junctis partibus legas, ex sola curiositate, » peccatum veniale est : nullum autem (per se) si, ut ex illa » notitia tibi provideas; quia quod pro derelicto habetur, in

» usum suum convertere licet. *Bald. ex S. Anton. et Ros. Sylv.* » *v. Emptio, q.* 17. *Laym. l.* 3. *sect.* 5. *t.* 3. *p.* 1. *c.* 4. *num.* 4. » *Dian. t.* 2. *tr.* 6. *R.* 55. * (*Ità etiam Lugo D.* 14. *n.* 150. *et* » *Ronc. de* 7. *Præc. c.* 4. *q.* 5. *R.* 11. *etiamsi dominus in minutas* » *partes lacerasset, quia tunc videtur cessisse juri suo. Sed pro-* » *babilius contradicit Croix, l.* 3. *p.* 2. *n.* 1236. *cum Reb. et Petsch.* » *Ratio, quia hoc ipso quod minutim dilaceravit, satis significavit* » *nolle, ut legantur, et ideo noluit cedere juri suo.*)* Rectè tamen » notat *Laym. l. c.* talem ex charitate teneri non manifestare » secretum iis contentum, si damnum inde cujuspiam provenire » possit : imò (addit) revelans ejusmodi secretum (cujus noti- » tiam etiam justè acquisivit) contra justitiam peccabit, si in- » telligat, audientes ea notitia usuros ad damnum injustè infe- » rendum. Vide *Laym. l. c.*

« Dixi 1. *à domino projectas :* quia si vel ab alio projectæ » (domino inscio) vel ab ipsomet casu perditæ fuerint, non licet » legere.

« Dixi 2. *in locum publicum :* quia si in ignem, vel fornacem » v. g. projectæ sint, ut comburantur, peccas, si extrahas, et » legas. Vide *Card. de Lugo d.* 15. *n.* 150.

« Dixi 3. *per se;* quia fieri potest, ut ea continentur, quorum » lectio sit perniciosa.

« 7. Qui furtivè scripta alterius secreta, ipso invito, legit, » peccat. Et 1. quidem peccato curiositatis; etsi faciat animo » discendi, et sine suspicione damni. 2. Injustitiæ, quia quisque » habet jus secreti in suis scriptis, quæ aliis non vult esse com- » munia. *Nav. c.* 15. *Mol. t.* 5. *d.* 36. *n.* 2. *Reg. l.* 24. *c.* 6. *n.* 119. » potestque aliquando esse mortale, si nimirum fiat cum notabili » damno ; vel alter valde cupiat esse secreta, gravissimèque sit » laturus. *Bald. d.* 11. Vide etiam *Card. de Lug. l. c.*

« 8. Quicumque secretum violat absque justa causa cum alterius » damno ; vel qui litteras alterius injustè aperit, ex quo damnum » alteri sequitur, tenetur ad restitutionem. *Bon. d.* 2. *de rect.* » *q.* 1. *p.* 1. *Trull. l.* 7. *c.* 10. *d.* 32. »

DUBIUM III.

Quid sit Luxuria.

71.—« Resp. 1. Est appetitus inordinatus venereorum, quorum » usus cum ex natura sua institutus sit ad conservationem generis » humani, quod est magnum bonum hominum, et externum Dei » proinde qui abutitur, lædit Deum et homines. Est mortalis ex » genere suo. Vide *supra l.* 3. *tr.* 4. *c.* 2. *et l.* 5. *c.* 1. *d.* 2.

« Resp 2. Filiæ Luxuriæ, quæ eam plerumque sequuntur, » sunt octo : quatuor ex parte intellectûs, et quatuor ex parte » voluntatis.

« 1. Cæcitas mentis, cùm quis adeo est addictus turpitudini, » ut de cœlestibus non cogitet.

« 2. Præcipitatio, qua quis ex eadem causa sine consilio operatur.

« 3. Inconsideratio, quando in modo delinquit, inconsideratè agens, quæ statum vel personam dedecent.

« 4. Inconstantia, quando quis ex eodem affectu voluptatum à piis propositis mox deficit.

« 5. Amor sui, talis enim homo ob voluptates seipsum finem suarum actionum facit, non Deum.

« 6. Odium Dei, lascivus enim solet à rebus Divinis abhorrere, imò ab ipso Deo, tanquam peccatorum vindice.

« 7. Affectus præsentis sæculi; amor enim voluptatum carnalium ita animam afficit, ut subinde etiam beatitudini æternæ paratus esset renunciare, si præsentibus frui semper permitteretur.

« 8. Horror futuri sæculi; quando voluptatibus immersus mortem inordinatè timeret, et de ea nolens cogitare, vitam illicitis mediis propagare studet, etc.

« Priores quatuor sunt mortales, quando finis ultimus in creatura ponitur, vel præceptum aliquod Dei graviter obligans, prætermittitur; Posteriores quatuor, si plenus sit voluntatis consensus, per se sunt mortales; ex indeliberatione, vel alia actuum imperfectione, sæpe veniales. Vid. *Escob. et Bald. ll. cc.*

DUBIUM IV.

Quid sit Invidia.

72. — « Resp. Est tristitia de alterius bono, prout illud est diminutivum propriæ excellentiæ, ita ut hæc directè sit contra charitatem: hæc enim gaudet de bono proximi; quod invidia destructum optat vel non destructum dolet. * De hoc peccato cùm disputas, animadverte Propos. 13. 14. 15. inter damnatas ab Innoc. XI. * »

Unde resolves:

« 1. Est ex genere suo mortalis, et gravissima quidem, atque in Spiritum sanctum, si sit de ipsa gratia, vel auxilio Dei. 2. Filiæ similiter ex genere suo mortales sunt, ac numerantur hæ: 1. Odium, de quo supra. 2. Detractio, de qua in *Præc.* 8. 3. Gaudium in malis proximi. 4. Susurratio, quæ est oblocutio mala de proximo, ad tollendam amicitiam ipsius cum aliis: quam proinde susurro restituere tenetur, et iterum reconciliare, non secus ac detractor famam. *Vide in præc.* 8. »

An citra infamationem possit quis dissolvere amicitiam alicujus, narrando scilicet illius defectus naturales, aut similes, ut ipse succedat loco expulsi? Negant *Azor. Trull. Fill. etc. apud. Salm. de Rest. c. 4. n. 22.* Sed affirmant *Salm. ibid. cum Soto, Bon. Arag. Serra, Prado;* Quia licet sine vi vel fraude procurare

sibi bonum gratuitum alicujus, cum exclusione alterius. At probabilior est prima sententia, dum *Less. l. 2. c. 11. dub. 3. n. 14.* et ipsi *Salm. c. 4. n. 45. cum P. Nav. Bon. Sayr. et Dian.* communiter docent, quòd propalatio defectuum naturalium erit peccatum grave, si inde impediretur alius à consecutione alicujus boni temporalis : Cùm igitur hujusmodi propalatio per se sit injusta, fraudulenter expeditur alter ab amicitia acquisita.

« 3. Si tristitia sit de bona alterius, in quantum ex eo tibi, vel » aliis times nocumentum, v. gr. inimicus tuus est evectus ad » officium, ut tibi faciliùs possit nocere, non est invidia, sed » timor, qui per se non est peccatum, nisi sit inordinatus. *Laym.* » *l. 3. tr. 3. c. 10.*

« 4. Si tristitia sit ex eo, quòd nobis desit bonum, quod alter » habet, ita tamen, ut illud alteri non discupiamus, non est » invidia, sed æmulatio, seu zelus, qui si est circa bonum ho- » nestum, est laudabilis ; si autem circa temporalia interdum est » venialis, ut si bonum dolenti sit improportionatum, quale es- » set, si rusticus doleret se non esse regem. *Laym. l. 3. tr. 3.* » *c. 10. n. 2.*

« 5. Si tristitia est ex bono alterius, in quantùm ille est indig- » nus, non est invidia, sed indignatio ; quæ non est peccatum ; » erit tamen, et quidem mortale, si vel Dei providentiam arguat » (estque blasphemia), vel si ita afficiat, ut ducat homines ad » malum imitandum. *Cajet. Laym. l. c.*

« 6. Si doleas, quòd alter tibi æqualis, vel non multùm inæ- » qualis in excellentia crescat, ita ut te fiat superior, et ipsum » incrementum excellentiæ apprehendas, ut tibi malum, est » propriè dicta invidia : invidus enim dicitur, quòd non sit videns, » quia bona alterius sine tristitia videre non potest. *Bal. d. 29.* » *l. 3.* Sic peccare solent : 1. Ambitiosi, et qui ex re aliqua quæ- » runt gloriam, quam cùm in eo ponant, ut in illa re sint soli, ac » singulares, dolent, et tristantur, si alii accedant. 2. Pusilla- » nimes, quibus cùm omnia videantur magna, quovis bono alterius » putant minui suum ; sic mulieres, v. g. facilè apprehendunt, ac » dolent se superari bono alterius, v. g. formositate. 3. Senes » respectu juvenum, et quicumque aliquid difficulter obti- » nuerunt, quod alii facilè consequuntur. *Bald. l. c.*

« 7. Qui in adversis suis, vel ob aliorum prosperitatem, » optat se non fuisse natum, vel se brutum animal factum fuisse » vel diem esse maledictum, quo natus est, vel alterum primò » vidit, aut conjugem accepit, si tantùm intendat maledicere » irrationali creaturæ, v. g. diei (sive sit nativitatis, sive con- » jugii) qui tot mala culpæ, vel pœnæ protulit, videtur esse » tantùm veniale (aliquando etiam nullum, ut Jobi) si autem » deliberatè intendat optare malum homini, sive sibi, sive alteri » illo die natis, vel conjugatis, mortale est. *Escob. et Marchant.* » *man. c. 3.* »

DUBIUM V.

DE GULA.

ARTICULUS I.

Quid sit Gula.

73. — « RESP. Ea est inordinatus appetitus cibi et potûs, op-» poniturque abstinentiæ, et committitur quinque modis. 1. Si edas » ante tempus. 2. Si nimis exquisita. 3. Si plus justo. 4. Si vora-» citer. 5. Si nimis exquisitè præparata. *Laym. l.* 3. *c. sect.* 4. *n.* 2.

Unde resolves :

« 1. Gula ex genere suo est peccatum tantùm veniale, quia » nullus horum modorum repugnat præcisè charitati Dei, vel » proximi. (*Nota hîc prop.* 8. *damnat. ab Innoc. XI.* Comedere » et bibere usque ad satietatem ob solam voluptatem, non est » peccatum. *Licet tamen uti delectatione ad cibum percipiendum* » *pro corporis salute, ut Salm. d.* 5. *Præc. c.* 2. *n.* 4. *ex* » *S. August.*)

« 2. Hinc probabile est, quod docent *Nao. Tol. etc.* et non » repugnat *Laym.* secluso scandalo, et aliis, veniale tantùm esse, » usque ad vomitum se cibo et potu implere : idque etiam, si » quis vomat, ut iterato possit bibere : quod tamen verb. *Come-*» *dere, Sa*, aliique multi putant mortale. Vide *Bald. Escob.* » *l.* 4. *s.* 1. *c.* 11. (*Comedere vel bibere usque ad vomitum pro-*» *babile est esse tantùm veniale ex genere suo, nisi adsit scanda-*» *lum, vel notabile nocumentum valetudinis, ut communiter dicunt* » *Holz. t.* 1. *p.* 154. *n.* 732. *et Salm. tr.* 25. *c.* 4. *nu.* 8. *cum Caj.* » *Navar. Henriq. et Laym. l.* 3. *sect.* 4. *n.* 2. Qui autem sponte » evomunt quod sumpserunt, ut iterum edant, aut bibant, vix » excusantur à mortali; hoc enim videtur involvere magnam » deformitatem ; ita probabiliter (*contra Bus.*) *Holzm. l. c. et* » *Wigandt. tr.* 5. *Ex.* 3. *n.* 70. *R.* 2.)

« 3. Vix dubium est, licere esu, aut potu, aliterve creare » vomitum, si is salubris esse judicetur.

« 4. Mortalis interim censetur crapula ex accidente, et nimia » inordinatione, in his casibus. 1. Si quis gulæ causa violet jejunia » Ecclesiæ. 2. Si quis ex gula notabiliter ineptus fiat ad functiones » ad quas sub mortali tenetur. 3. Si quis valde graviter valetudini » noceat, id advertens; secus, si leviter tantùm : ut v. g. si fe-» bricitans haustu aquæ morbum augeat. 4. Si continuæ fiant » comessationes et compotationes, ita ut venter pro Deo habeatur. » 5. Si quis bibat ad perfectam ebrietatem, de qua infra. 6. Si » quis ex mera gula vescatur carnibus, aut sanguine humano ; tum » quia id repugnat pietati defunctis debitæ : tum quia est contra » instinctum naturæ abhorrentis. Excusandum autem erit, si fiat » causa medicinæ, aliave justa causa, v. g. extremæ famis in

» obsidione, in qua tamen sic vitam conservare non teneberis. » *Sanch.* 1. *mor. c.* 8. *Less. Laym. l.* 3. *sect.* 4. *Sa, Bon. Bald.* » *l.* 3. *c.* 29. Sic etiam excusant quidam lictores illos, qui, ut » officium suum meliùs administrent, haustu sanguinis humani » se animare dicuntur, præsertim cùm sanguis secundùm multos » animatus non fuerit. V. *Auct. cit.*

74. — « 5. Ex genere quoque suo venialia sunt, quæ filiæ Gulæ » dicuntur : nimirum ex parte Animæ. 1. Hebetudo mentis, seu » stupiditas nata ex crapula, v. g. ut non possit orare, etc. quæ » fit mortalis, quando quis inordinatè bibendo, vel comedendo » voluntariè fit ineptus ad intelligenda, vel præstanda ea, quæ » ad salutem illi sunt necessaria, vel ad quæ ex officio, aut aliàs » sub gravi peccato tenetur. *Bald. d.* 29. *l.* 3. *n.* 15.

« 2. Inepta lætitia, per quam intelligitur non quævis inordinata, » quæ omne peccatum sequitur, sed quæ movet ad cantiones » obscœnas, actus turpes, saltus, vel choreas inhonestas, etc. fit- » que mortalis, quando est inductiva alterius ad consensum, vel » delectationem mortalem, vel ad eam ordinatur. *ibid.*

« 3. Multiloquium.

« 4. Scurrilitas, quæ ab inepta lætitia, et multiloquio differt, » quòd illa sit in appetitu, istud in verbis, hæc in verbis et » gestibus; dicitque semper aliquam inhonestatem, licèt per se, » et secluso scandalo, venialem, v. g. scurrilia dicere, vel canere, » ventum emittere, etc. ex levitate ad risum excitandum; mor- » tale tamen esset, si fieret causa delectationis venereæ. *Bald.* » *l. c. Esc. t.* 2. *E.* 2. *c.* 4.

« Ex parte corporis, immunditia, vomitus, et seminis effusio. » Quæ ultima, si voluntaria sit, mortale erit. Vide *Laym. l.* 3. » *sect.* 4. *Less. l.* 3. *c.* 3. *Bald. l.* 3. *c.* 29. »

ARTICULUS II.

Quid sit Ebrietas.

75. In quo consistit peccatum Ebrietatis? Et quando est mortale? — 76. An sit peccatum se inebriare ex præscripto Medici? vel ex metu mortis? — 77. An sit semper mortale alium inebriare? — 78. Quando Ebrietas excusetur à mortali? An sint peccata omnia mala commissa in Ebrietate?

75. — « Resp. Malitia ebrietatis plenæ et perfectæ in eo con- » sistit, quòd quis sine justa et gravi causa, tantùm ob voluptatem » aut ingluviem sciens volens privet se usu rationis; non simpli- » citer, id quod fit in somno, modo naturali instituto ab auctore » naturæ ad virium et imaginis Dei conservationem; sed vio- » lenter, et modo innaturali, rationem perturbando, et Dei ima- » ginem deturpando, in modum amentis bruti; ac simul insuper » privando se proxima potestate utendi ratione, ad omnem subi- » tam necessitatem. Ita docent commun. DD.

Unde resolves :

« 1. Perfecta ebrietas, qua prædicto modo ratio planè sopitur, » est ex genere suo mortale; quia censetur Deo injurium, ejus » imaginem sic deturpare. Est communis DD. »

Certum est apud omnes, quòd ad hoc ut ebrietas sit peccatum mortale, requiritur, ut sit perfecta, nempe quæ omnino privet usu rationis, ut enim docet *D. Th.* 2. 2. *et.* 3. *et q.* 150. *a.* 2. et cum ipso omnes DD., in hoc consistit malitia ebrietatis, quòd *homo volens et sciens privat se usu rationis.* Et idem docet *D. Anton. p.* 2. *tit.* 6. *c.* 3. § 1. Unde non peccat mortaliter qui ex potu vini non amittit totaliter usum rationis, quamvis mens perturbetur, ita tamen ut discernere valeat inter bonum et malum, ut communiter dicunt *Toll. de pecc. mort. c.* 61. *n.* 3. *Caj. in D. Th. l. c. Salm. t.* 25. *c.* 2. *n.* 21. *Elbel t.* 1. *p.* 225. *n.* 663. *Wig. tr.* 3. *Ex* 3. *n.* 70. *Holz. t.* 1. *p.* 154. *n.* 730. *in fin. Laym. lib.* 3. *sect.* 4. *n.* 6. *et alii.* Additque *Croix, l.* 5. *n.* 327. *cum Ang. Tamn. Fab. Gob.* et communi, ebrietatem non esse mortalem, si per modicum tempus privet ratione. Dicit autem *Croix* longum tempus videri unam horam. An autem qui vinum bibit usque ad vomitum, qui se inebriet, peccet mortaliter. (Vide dicta *n.* 73. *v.* 2. *Hinc.*)

76. — « 2. Non est peccatum inebriare se ex præscripto me- » dicorum, si aliter sanitas recuperari non possit. *Sylv. Caj.* » *Laym.* »

Quæritur hîc I. An liceat se inebriare ex consilio Medicorum, quando inebriatio æstimatur absolutè necessaria ad morbum expellendum. Valde DD. laborant in hac quæstione, licet videatur casus vix unquam accidere posse. *Prima* sententia affirmat, quam tenent cum *Bus. Less. l.* 4. *c.* 3. *n.* 13. *Toll. de pec. mort. c.* 61. *num.* 4. *Laym. l.* 3. *sect.* 4. *n.* 5. *Pal. tr.* 30. *D.* 3. *p.* 5. *num.* 2. *Ronc. p.* 23. *qu.* 3. *R.* 5. *Sporer t.* 1. *p.* 95 *n.* 69. *Tamb. de Præc. Eccl. c.* 1. *nu.* 31. *et Sal. tr.* 25. *c.* 2. *n.* 35. *cum Sylvio, Cajet. Sylvest. Escob. etc.* Ratio, quia cibus et potus tunc sunt peccata, quando sunt immoderati; è converso *D. Th.* 2. 2. *q.* 150. *art.* 2. *ad.* 3. docet quòd « cibus et potus est mode- » randus secundùm quod competit corporis valetudini; et ideo » quandoque contingit... ut ille, qui est superfluus sano, sit mo- » deratus infirmo. » Ergo potus vini, etiam inebrians, non est dicendus superfluus respectu infirmi, cui est necessarius ad valetudinem. Et huic sententiæ videtur favere idem *S. Th.* 1. 2. *quæst.* 88. *art.* 5. *ad* 1. ubi ait : « Quòd enim homo absque ne- » cessitate reddat se impotentem ad utendum ratione, per quam » homo in Deum ordinatur, et multa peccata occurrentia vitat » ex sola vini voluptate, expressè virtuti contrariatur. » Nota to *absque necessitate;* ergo, si adsit necessitas, virtuti non contrariatur. *Secunda* verò sententia negat, et hanc tenent *Contin. Tourn. t.* 2. *p.* 369. *in fine. Petrocorens. t.* 2. *p.* 181. *quæst.* 3. *Holz. t.* 1. *p.* 155. *n.* 736. *Felix Potestà de Vitiis c. n.* 3782. *etc.*

Ratio, quia voluntaria privatio rationis per ebrietatem est intrinsecè mala : unde sicut fornicatio nunquam permitti potest, ita neque hæc. Verumtamen prima sententia satis probabilis, imò probabilior mihi videtur casu quo potatio vini præbeatur ad expellendos sive corrigendos pravos humores ; tunc enim privatio rationis per accidens et indirectè evenit, et ideo licitè permitti potest ; licitum est matri sumere pharmacum directè tendens ad servandam suam vitam, quamvis indirectè eveniat expulsio fœtûs, ut diximus *libro* 3. *num.* 394. *v. Quær. igitur.* Secus verò dicendum si potatio daretur directè ad ebrietatem sive ad privationem rationis causandam, hoc enim esset semper intrinsecè malum. Hinc, ut bene advertit *Croix, l.* 5. *num* 314. *cum Tann. Dicast. et Gob.* nunquam licitum est se inebriare ad sensus sopiendos, ne cruciatus sentiantur.

« 3. Nec item est peccatum, si quis cogatur ad bibendum » intento ense. Vide *Less. l.* 4. *c.* 3. *d.* 4. *n.* 37. *Azor. Reg.* » *et Bald.* »

Quæritur II. An liceat alicui se inebriare ad vitandam mortem, quam alter ei minitatur, nisi inebrietur? *Prima* sententia affirmat, et hanc tenent cum *Bus. Lessius. l.* 4. *c.* 3. *n.* 36. *Bon. de Præc. Eccl. D. ult. q.* 1. *p.* 4. *n.* 3. *Pal. tr.* 30. *D.* 3. *p.* 5. *n.* 2. et probabilem putat *Laym. l.* 3. *sect.* 4. *n.* 5. Ratio, tum quia homo licèt non habeat dominium usus rationis, illud tamen habet in ordine ad bonum totius, ac proinde potest de tali usu disponere, prout est necessarium ad totius conservationem ; tum quia privatio hîc non est intenta, sed solùm permissa, unde non tenetur quis eam impedire cum jactura suæ vitæ. *Secunda* verò sententia probabilior negat hoc licitum esse, eamque tenent *Holzm. t.* 1. *p.* 155. *n.* 736. *Wigandt tr.* 5. *Ex.* 3. *n.* 71. *Azor. t.* 1. *l.* 7. *c.* 33. *q.* 5. *in fin Tourn. t.* 2. *p.* 269. *et Salm. tr.* 25. *c.* 2. *n.* 45. *cum Caj.* Ratio, quia (ut diximus) privare se directè usu rationis est intrinsecè malum ; neque tunc adest causa excusans, sicut in casu præcedentis quæstionis, ibi enim vinum est medium per se ordinatum ad expellendum morbum, non autem hîc. Præterea, in illo casu periculum vitæ est ab intrinseco, nempe à morbo vexante, et ideo licet eum expellere per vini potationem : hîc autem periculum est ab extrinseco, unde illicitum est ab illo se liberare per ebrietatem ; sicut licet matri per pharmacum expellere fœtum inanimatum ad suam vitam servandam, sed non licet expellere, ut mortem effugiat à propinquis, juxta dicta *l.* 3. *num.* 394. Nostra sententia firmatur auctoritate *D. Aug. Serm.* 232. *de Temp.* ubi ait : « Etiam si ad » hoc veniretur, ut tibi diceretur, aut bibas, aut morieris, melius erat, ut caro tua sobria occideretur, quàm per ebrietatem » anima moreretur. » Nec valet dicere cum *Lessio n.* 38 hunc textum intelligendum esse, quando quis cogitur ad bibendum in contemptum virtutis, nam ibi S. Doctor nullum facit verbum de contemptu, sed tantùm loquitur de ebriosis, qui « solent (ut ait) » ita se excusare, ut dicant : Persona potens me coegit, ut am-

» plius bibam, et in convivio Regis non potui aliud facere. » Instabis : potest quis licitè velle sibi abscindi manum, ne occidatur; ergo poterit quis pariter licitè velle se inebriari, ut mortem vitet. Sed respondetur cum *Holzmann*, disparem esse rationem, nam pars per se ordinatur ad conservationem totius corporis; usus tamen rationis non ordinatur ad corporis vitam, sed ad integritatem animæ servandam.

Et hîc rursus repeto id quod sub initio protestatus sum, nempe quòd cùm aliquam opinionem unicè probabiliorem appello, non ideo contrariam dicere probabilem intelligo. Sicut pariter, cùm dico de aliqua opinione, *non audeo damnare*, sive *improbabilem dicere*, non ideo admitto ut probabilem; sed de ejus probabilitate dubito. Item, cùm aliquam sententiam veriorem voco, intelligo oppositam non solida probabilitate mihi pollere, licèt omnino non reprobem.

77. — « 4. Mortale est alium inebriare, vel provocare ad » æquales haustus, cum intentione inebriandi, aut advertentia » secuturæ ebrietatis in se, aliove. *Less. l. c.*

« 5. Si justa causa est, ut v. g., si grande malum non possit » aliter impediri, nisi auctor inebrietur, licet eum inducere ad » ebrietatem, quæ saltem ipsi non sit voluntaria, ut scilicet præter » intentionem, ideoque inculpabiliter inebrietur; v. g. vinum » fortissimum, aut medicatum propinando, cujus vi ignorata de- » cipiatur. Unde sic posses inebriare eos, qui alioqui essent pro- » dituri urbem, vel te abducturi. *Less. l. c. et Sanch. l. 2. de* » *matr. d.* 11. An verò hoc casu liceat inducere ad ebrietatem » ipsi voluntariam? Dubium est. *Less. l. 4. c. 3. d. 4. n.* 32. » affirmat; quia, inquit, licet suadere, et inducere ad minus ma- » lum, ut impediatur majus. *Laym. lib. 3. sect. 4. n. 6.* rectiùs » negat, quia nullo casu licet inducere ad peccatum. »

Quæritur igitur, an licitum sit aliquem ad ebrietatem inducere, ut ille impediatur à graviori malo, putà sacrilegio vel homicidio committendo? Adsunt tres sententiæ. *Prima* affirmat, hancque tenet *Less. l. 4. c. 3. d. 4. n.* 33. et probabilem censent *Med. Gob. Diana, et alii apud Croix, l. 2. n.* 224. Ratio, quia licitum est paratum committere majus malum inducere ad minus patrandum. *Secunda* sententia, quam tenent *Laym. l. 3. Sect. 4. n. 6. Bon. tom. 2. D. ult. de Præc. Eccl. q. 1. p. 1. n. 39. Pal. t. 7. tr. 30. D. 3. p. 5. et Salm. tr. 25. c. 2. n. 51.* dicit licitum esse alterum inducere ad ebrietatem materialem, id est quando alter se inebriet sine peccato, putà apponendo illi vinum fortissimum, aut medicatum; quia tunc ex una parte ille non peccat, et ex altera damnum ebrietatis permittitur ad vitandum gravius damnum aliorum. Non autem licitum esse dicunt eum inducere ad ebrietatem formalem, nempe cum suo peccato, cùm hæc sit intrinsecè mala, ac ideo nunquam permittenda. Nec obstat (ut aiunt) ratio *Lessii*, nam hoc valere respondent, quando minus illud malum est inclusum in malo majori, prout si volentem occidere inimicum inducas ad tantùm percutiendum; non verò quando malum est disparatum *Tertia*

demum sententia, quam tuentur *Tourn. t. 2. p. 369. in fin. et Holzm. tom. 1. p. 155. n. 735. cum Arsdech.* dicit non licere inducere ullum ad ebrietatem neque formalem, neque materialem, ob quodcumque malum effugiendum, quia (et in hoc rectè loquuntur) malum, etsi materiale, contra legem naturalem est verè malum, unde nunquam licet ei cooperari. His tamen non obstantibus, prima sententia satis probabilis videtur mihi, et aliis viris doctis à me consultis, sive ebrietas sit materialis, sive formalis, ob rationem jam allatam, quia licitum est inducere alterum ad minus malum, ut impediatur à majori, juxta ea quæ diximus *lib. 2. num. 57* Nec obstat id quod dicunt *Salm. l. c.* contra *Lessium*, nam licèt malum ebrietatis non videatur inclusum in illo mala majori sacrilegii, vel occisionis, cùm sint mala per se disparata; tamen revera virtualiter jam includitur in illo malo majori spirituali, cùm omne malum spirituale includat, imò excedat quodcumque malum temporale, adeo ut quisque teneatur potiùs pati quodcumque malum temporale, ad vitandum quodvis etiam minimum malum spirituale. Neque etiam officit dicere, quòd non licet suadere minus malum inferendum tertio, quia tunc suadens esset directa causa damni tertii, quod illi non eveniret, nisi ipse suasisset : Hoc enim currit quando malum est inferendum tertio innocenti, qui non tenetur damnum illud sufferre, ad evitandum malum spirituale alterius; non verò in casu nostro, ubi ille qui inducitur ad ebrietatem, tenetur utique tolerare (ut diximus) quodcumque malum temporale ad majus malum spirituale effugiendum. »

78. — « 6. Si quis non prævidit periculum ebrietatis, et sic » vino captus est, ut in auram exiens vento turbatus est, nec hoc » prævidit, vacat culpa. Unde multi excusantur, qui prudenter » sæpe judicant, adhuc se haustulum facere posse sine noxa ; de- » sinent tamen prudenter id judicare, si contrariam de se expe- » rientiam habeant.

Ita communiter DD. cum *D. Thoma 2. 2. q. 150. art. 2.* ubi ait : « Tripliciter contingit (ebrietas), uno modo sic quòd nes- » ciat potum esse immoderatum, et inebriare potentem, et sic » ebrietas potest esse sine peccato.... Alio modo sic, quòd aliquis » percipiat potum esse immoderatum, tamen æstimet potum » esse inebriare potentem, et sic ebrietas potest esse cum peccato » veniali. Tertio modo potest contingere quòd aliquis bene ad- » vertat potum esse immoderatum, et inebriantem... et sic » ebrietas est peccatum mortale, quia secundùm hoc homo volens » et sciens privat se usu rationis. » Addit autem ad 1. « Quòd as- » siduitas facit ebrietatem esse peccatum mortale, non propter » solam iterationem actûs, sed quia non potest esse quòd homo » assiduè inebrietur quin sciens et volens ebrietatem incurrat, » dum multoties experitur fortitudinem vini, et suam habilitatem » ad ebrietatem. »

Sedulò autem hîc notandum, quòd si quis sumit tantam vini potionem, quæ est apta, jam advertit, ad inebriandum, nullo

modo excusatur à mortali, quamvis, antequam sensibus destituatur, somno se committat, quo vini effectum effugiat : quia potio illa jam de se est intrinsecè mala, cùm de se apta jam sit ad privandum hominem usu rationis, et per accidens se habeat, quòd ipse vel per somnum, vel per inebriationem sensibus privetur.

« 7. Si quis post potum discernere adhuc possit inter bonum » et malum, licèt nonnihil phantasia turbata sit, aut sequatur » vomitus, lingua titubet, pedes vacillent, oculi cernant duplicia, » vel domus gyrari videatur, nondum plena est ebrietas : ideoque » tantum peccatum veniale, quamvis ex gravioribus, si delibe- » ratè sit commissum. Vide. *Laym. l. c.*

« 8. Plena ebrietas notatur ex his signis, quæ dat *Less. d. 4.* » *n. 30 et Reg.* 1. Si quis non meminerit dictorum, factorum, » quomodo, vel quando domum deductus. 2. Si commisit ea, » quæ nunquam aliàs sana mente solet : v. g. si præter morem » turpia sit locutus, turbarit domum, uxorem verberarit, etc.

« 9. Mala in ebrietate commissa, si prævisa non sunt, aut si » adhibita cautio, culpa vacant. »

Quid, si mala sint prævisa? *Salm. tr. 20. cap. 10. n 27.* et fusiùs *de V. Præc. c. 2. n. 31. cum Soto* distinguunt, et dicunt quòd si mala sint operis, ut sunt occisiones, fornicationes, etc. imputantur ad culpam; Secus verò si sint mala oris, ut contumeliæ, blasphemiæ, et perjuria; quia, ut aiunt, verba illa prolata ab ebrio non sunt verba formalia actu significativa, quatenus non dicta ab homine rationis compote, sed sunt simplices soni, seu verba materialia, tanquam prolata à psittaco, vel pica. Hanc sententiam non audeo improbabilem dicere, sed magis adhæreo sententiæ oppositæ cum *Sanch. dec. l. 1. c. 16. n. 44.* qui *cum Caj. et Tolet.* docet blasphemias præcisas esse vera peccata formalia in causa, cùm ipse liberè eam posuerit : verba enim contumeliosa in homines in ebrietate prolata rectè dicit nullam dehonorationem hominibus irrogare ; secus autem, si proferantur in Deum, juxta dicta *l. 3. n. 123. circa finem*, ubi diximus blasphemias, etiam sine affectu, sive materialiter prolatas, non excusari à peccato, cùm sola prolatio ipsarum voluntaria vergat in diminutionem Divini honoris. Et in nostro casu, licèt prolatio non sit voluntaria in actu, videtur tamen esse voluntaria in causa.

DUBIUM VI.

Quid sit Ira.

79. Quando ira sit peccatum? — 80. De peccatis quæ oriuntur ab ira? — 81. An Contumelia aliquando culpa vacet? — 82. Quotuplex est Contumelia? — 83. Quæ requirantur, ut maledictio, sive imprecatio contra homines sit mortale?

79. — « Resp. Est inordinatus appetitus vindictæ. Quæ » inordinatio secundùm *D. Th.* dupliciter fieri potest. 1. Ex parte » modi irascendi, ut v g. si nimium interiùs exardescas, vel

» exteriùs per signa nimis patefacias. 2. Ex parte objecti, ut si » vindictam appetas planè injustam ob causam, vel si justo ma- » jorem, v. g. optando inimico mortem, quam non est meritus, » vel exequendam propria auctoritate, vel denique, licèt vindicta » justa sit, non tamen eam appetas ut justam, sed ut satiativam » animi tui malevoli.

Unde resolves :

« 1. Si ordinatè appetatur vindicta, non est peccatum iræ : ut » cùm superiores irascuntur culpis subditorum, eosque puniunt, » seu vindicant.

« 2. Ira inordinata, primo modo ante dicto est ex genere suo » peccatum veniale, potest tamen fieri mortale ex accidente, ut » si addatur blasphemia, maledictio, scandalum.

80. — « 3. Ira inordinata, secundo modo est ex genere suo » mortale ; quia est directè contra charitatem. *Bald. l.* 3. *dist.* 21.

« 4. De filiabus iræ, quæ partim sunt ex corde, ut Indignatio, » et Tumor mentis ; partim ex ore, ut Clamor, Blasphemia, » Contumelia, Maledictio ; partim ex opere, ut Rixa, Pugnæ, » Seditiones, Vulnera : diversi mode loquendum est, secundùm » regulam supra datam. Nam 1. Indignatio, quæ est inordi- » natus affectus ex eò quòd quis reputet se indignè à tali tractari, » communiter est veniale ; imò si ex justo rationis judicio procedat, » nullum est. Potest tamen esse mortale, si cresceret usque ad » deliberatum odium et contemptum personæ gravem. 2. Tumor » mentis, quo quis morosè excogitat diversas vias vindictæ, iisque » cogitationibus animum tumefacit, quale peccatum sit, judican- » dum est ex qualitate vindictæ, quæ excogitatur. Vid. *Tol. l.* 8. » *c.* 58. 3. Clamor, cùm iratus extollit vocem, multa inordinatè, » et confusè effundens, est veniale communiter, nisi aliud adda- » tur. 4. Blasphemia est mortale de qua supra *l.* 3. *t.* 2 *c.* 1. » *n.* 5. Contumelia, qua quis proximo malum aliquod objicit, » cum intentione illum inhonorandi, est ex genere suo mortale.

81. — « Dixi, *animo inhonorandi :* quia animo corrigendi, » humiliandi, aliave ratione, potest Superior verbum aliquod » aliàs contumeliosum objicere, quomodo Christus vocavit Apos- » tolos stultos ; et Apostolus Galatas insensatos. In quo tamen » peccari potest, si modus debitæ correctionis excedatur, vel » subditus graviùs dehonoretur, quàm per delictum meruit. Vid. » *Bald. d.* 34. *n.* 16. Item, ut docet *Caj.* potest contumelia esse » venialis tantùm, si sit parva tantùm, vel si sit tantùm materialis, » sine intentione dehonorandi ; modò non sequatur læsio notabilis » honoris proximi. Et sic excusantur, saltem à mortali, multi » parentes, dum filios vocant asinos, etc. Item mulieres, pueri, » et infimæ sortis homines conviciis se onerantes : quia cùm fides » iis non habeatur, non læditur graviter honor. Vide *Bon. l.* 3. » *q.* 2. *p.* 5. Denique, si joci causa, per convenientem recrea- » tionem leves defectus objiciantur, urbanitas est, secundùm

» *S. Th.* 2. 2. *q.* 72. *art.* 2. dummodo alter non contristetur, nec » ad iram moveatur.

82. — « 5. Contumelia etiam fit facto, tum indirectè, ut si » imaginem, vel litteras alterius conculces, comburas; tum » directè, ut si virum honestum fustè cædas, ad januam ejus » cornua, etc. apponas, vel repræsentes aliquid quod honorem » alterius lædat. Huc spectat subsannatio, illusio et derisio, » quando fit signis, ut naso rugato, labiis extensis etc. inten- » dendo proximi confusionem, quæ, si sit gravis, vel saltem » proximus ea graviter contristetur, mortalia sunt. *Bon. Molin.* » *Bald. l.* 3. *d.* 3. *etc. ex. S. Th.* Circa quæ nota, quòd qui per » contumeliam læsit alterius honorem, teneatur hunc restituere, » etiamsi fama non sit læsa. Hoc autem fieri potest, vel per ho- » norificam, et amicam salutationem, vel invitationem ad men- » sam, vel petitionem veniæ (etiam subinde flexis genibus, et » coram testibus) prout læsio fuit gravis. Vid. *C. de Lugo d.* 15. » *n.* 53. Adde, quòd contumeliæ mortalis qualitatem in Confes- » sione explicare non sit necessarium, ut contra *Fill.* etc. docent » *Azor. Sa, Mol. C. de Lugo, d.* 16. *de pœnit. n.* 269. (*Vide* » *dicta l.* 3. *n.* 984.)

83. — « 6. Maledictio, qua quis optat, vel imprecatur alteri » malum, sub ratione mali, est ex genere suo mortale. »

Docet *D. Th.* 2. 2. *q.* 76. *art.* 3. quòd maledictio seu imprecatio contra homines, « secundùm suum genus est peccatum » mortale, et tantò gravius quantò personam cui maledicimus » magis amare, et revereri tenemur. Contingit tamen verbum » maledictionis prolatum esse veniale, vel propter parvitatem » mali quod quis alteri maledicendo imprecatur, vel etiam propter » affectum ejus, qui profert maledictionis verba, dum ex levi » motu, vel ex ludo, aut ex surreptione aliqua talia verba pro- » fert; quia peccata verborum maximè ex affectu pensantur. » Ex qua doctrina S. Doctoris infertur, ut maledictio sit mortalis, tria requiri : 1. Ut malum prolatum verè optetur. 2. Ut optetur cum perfecta deliberatione. 3. Ut malum optatum sit grave. Ita communiter omnes. Vide *Salm. de Rest. c.* 4. *n.* 28. Utrùm autem omnes maledictiones sint ejusdem speciei. Vide supra dicta n. 50.

« 7. Rixæ, si modum non excedant, ut et leviculæ pugnæ, » veniales sunt, secus, si progrediuntur ad seditiones, vulnera, » cædes. Suntque hæc communiter peccata ex parte incipientis » rixam, alter enim potest se defendere cum moderamine incul- » patæ tutelæ. »

DUBIUM VII.

Quid sit Acedia?

84. — « Resp. Acedia, sive animi tædium, potest ex *D. Th.* » 2. 2. *q.* 35. *art.* 2. dupliciter usurpari. 1. Generaliter, pro » omni animi remissione in exercitio virtutum, eò quòd labor

alii de Sacramento : « Est signum sensibile, sacrum, permanens, » interioris Gratiæ, institutum à Christo ad nostram sanctifica- » tionem. » Et hæc definitio magis congruit Trident. *sess.* 13. *c.* 3. ubi Sacramentum sic definitur : *Symbolum rei Sacræ, et invisibilis Gratiæ visibilis forma.* Dicitur *Symbolum*, sive *Signum*, quia hoc essentialiter pertinet ad Sacramentum, ut sit signum nobis denotans Gratiam sanctificantem Animam. *Sensibile*, id est sensibus patens. *Sacrum*, id est cum actu Religioso. *Permanens*, quandiu durat nostra Religio. *Interioris Gratiæ*, quia hoc est essentiale omni Sacramento, Gratiam significare. *Institutum*, quia, cùm Sacramentum sit signum arbitrarium, non posse, sanctificationem efficere, neque significare, nisi ex Institutione Divina. *A Christo* 1. ad differentiam Sacramentalium, ut est usus aquæ benedictæ, panis benedicti, etc. quæ non à Deo, sed ab Ecclesia instituta sunt, et vi orationum Ecclesiæ excitant pios motus in Anima, quibus movetur Deus ad postea peccata remittenda. Dicitur 2. *à Christo*, quia, licèt *Habert* dicat Sacramenta tantùm à Deo principaliter esse instituta, non autem à Christo ut homine, nisi tanquam à causa morali, et instrumentali, cùm solus Deus potuerit Sacramentis vim sanctificandi tribuere ; Attamen meliùs dicunt *Salm. de Sacr. c.* 3. *n.* 4. *et Viva eodem tit. q.* 1. *art.* 4. *num.* 1. cum aliis, quòd Christus etiam quà Homo instituit Sacramenta potestate *Excellentiæ*, ipsi collata ratione unionis cum Verbo ; et hujus sententiæ est etiam *D. Th.* 3. *p. q.* 72. *art.* 1. *ad* 1. ubi ait : « Instituere novum Sacramentum pertinet ad potesta- » tem Excellentiæ, quæ competit soli Christo. » Dicitur demum *ad nostram Sanctificationem*, hoc etiam pertinet ad essentiam Sacramenti, ut definivit *Trid. sess.* 7. *can.* 1.

3. — « 2. A definitione talis Sacramenti excludi 1. Sacrificia » tam novæ, quàm veteris Legis : quia hæc non sunt instituta » ad gratiam ex opere operato conferendam, (etsi nihilominus » sacrificium novæ legis sic eam impetret ei, pro quo offertur » non ut Sacramentum, usu suo et applicatione, sed per modum » impetrationis), sed ad cultum Deo præstandum. *Conc. d.* 60. » *art.* 22. 2. Figuras et sacramenta veteris legis, v. gr. Circum- » cisionem, transitum maris rubri, agnum paschalem, varias » item purificationes, et consecrationes Sacerdotum ; tum quia » à Christo non sunt instituta ; tum quia veram sanctitatem non » efficiebant. Ac, licèt Circumcisio aliquando sustulerit peccatum » originale per veram gratiam, id fecit vel ex opere operantis in » adultis, vel non ex opere operato simpliciter, et rigorosè, tùm » quia non contulit gratiam, ut causa physica, vel ut causa » moralis, quia nondum erat exhibita passio Christi ; et meritum, » ex quo gratia pendebat, sed tantùm ex speciali privilegio ; tum » quia non contulit gratiam formaliter, quà Circumcisio, et ex » sua institutione, sed quatenus erat professio fidei, neque vi » applicationis, et usûs sui ; alioquin enim omni non ponenti » obicem, et quidem præter omnem meritum contulisset, quod » est falsum. Vide *Fill. tr.* 1 *et* 5. *q.* 8. *c.* 8. «

4. — Sed quæritur I. an Circumcisio fuerit verum Sacramentum. Resp. affirmativè ex communi, tum quia Circumcisio per se operabatur Sanctitatem, non internam, sed externam, sive legalem; tum quia fideles consecrabantur ad veri Dei cultum. Ita *D. Th. etc.*

Quæritur II. An Circumcisio de se peccatum tollat? Resp. negativè cum *Habert*, qui dicit, quòd tunc fideles adulti non mundabantur à peccato originali, sive actuali, nisi formatam charitatem habebant; Parvuli autem mundabantur à peccato originali per actum Fidei ministrantis, seu offerentis, ut docet *S. Th. par.* 3. *q.* 70. *art.* 4. *Quatenus* (ut ait) *hæc Fides respiciebat Christum venturum.*

5. — « 3. Neque sunt Sacramenta ea quæ dicuntur Sacramentalia, v. g. benedictio Abbatis, consecratio virginis; quia precisè « ex usu suo, et opere operato gratiam non conferunt : utì nec » actus virtutum, præterquam quòd hi sensibiles non sint. 4. Lotio » pedum Apostolorum; insufflatio Christi in Apostolos, per » quam Spiritum Sanctum illis dedit. Item verba Christi ad » Magdalenam et Paralyticum, *Remittuntur tibi peccata;* quia » non fuerunt signa instituta stabiliter ad gratiam conferendam. » 5. Martyrium, ob eamdem causam : esto enim ex opere operato » gratiam conferat, non tamen est specialiter ad hoc institutum. » Vide *Schol.* »

6. — Plura hîc adnotanda sunt : et notandum I. Certum est, et de Fide Sacramenta esse septem, et omnia à Christo instituta, ut definivit *Concilium Trident. sess.* 7. *Can.* 1. Et horum alia dicuntur Sacramenta *Mortuorum*, ut Baptismus, et Pœnitentia, quæ causant primam Gratiam, et ideo etiam à peccatore suscipi possunt. Alia *Vivorum*, ut sunt Eucharistia et alia reliqua. Hoc tamen non obstante, etiam Sacramenta vivorum aliquando primam Gratiam conferre possunt, scilicet cùm quis putans se non esse in statu peccati mortalis, vel existimans se contritum, accedit cum attritione ad Sacramentum, ut habet *S. Thom.* 3. *p. q.* 79. *art.* 3. ubi ait : « Potest tamen hoc Sacramentum operari remissionem » peccati.... etiam perceptum ab eo qui est in peccato mortali, » cujus conscientiam et affectum non habet; Fortè enim primò » non fuit sufficienter contritus, sed devotè et reverenter acce- » dens consequetur per hoc Sacramentum gratiam charitatis, » quæ contritionem perficiet, et remissionem peccati. » Et idem confirmat *q.* 72. *art.* 7. *ad* 2. Et idem communiter docent DD. de aliis Sacramentis, ut *Gonet. Man. t.* 6. *pag.* 43. *Concina. t.* 8. *pag.* 52. *n.* 29. *Ronc. tr.* 2. *q.* 3. *et Salm. de Sacr. c.* 5. *n.* 12. *cum Suar. Pell. Bon. Bec. Ricch. et aliis.* (contra *Vasq. Lug. Vill. etc.*) Ratio, quia in Trid. *Sess.* 7. *Can.* 6. dicitur : « Si » quis dixerit Sacramenta novæ Legis... gratiam non ponentibus » obicem, non conferre... anathema sit. » Nota verbum *ponentibus obicem;* ergo qui accedit ad Sacramentum vivorum cum attritione, quæ excludit peccati affectum tam actualem quàm habitualem, jam obicem non ponit, et ideo gratiam recipit, modò

» aliquis sit adjunctus. 2. Particulariter, pro tristitia, et tædio » de divina amicitia, eò quòd per virtutum exercitia laboriosa » servari debeat; et sic amicitiam illam non curet.

Unde resolves:

« 1. Acedia accepta primo modo tùm demùm est peccatum » mortale, cùm ideo committitur opus vetitum sub mortali.

« 2. Acedia accepta secundo modo ex se est mortale, quia » repugnat charitati Dei.

« Ex quo de filiabus Acediæ quoque facilè judicari potest, quæ » sunt sequentes.

« 1. Malitia, qua quis odio habet bona spiritualia, et vellet » ea non esse, aut qua ipsum pœnitet bene fecisse, vel imple- » visse id ad quod tenebatur, aut qua contemnit Dei Beneficium, » v. g. desiderando non fuisse natum, aut non agnovisse Chris- » tum, etc. est autem ex genere suo mortale.

« 2. Pusillanimitas, et desperatio de salute, quæ mortale » quoque est.

« 3. Rancor, quo ii sunt fastidio, qui ad spiritualia inducunt.

« 4. Torpor, cùm bona fiunt, non cum debito fervore.

« 5. Evagatio mentis, qua quis in exercitio spiritualium eva- » gatur circa illicita; sive per cogitationem, et dicitur curiositas; » sive per locutionem, et dicitur verbositas; sive per inquietu- » dinem, et dicitur inquietudo, quæ communiter sunt venialia. » Vide *D. Th. q.* 35. *Laym. l.* 2. *tom.* 3. *c.* 9. *Tol. l.* 8. *c.* 70.

« Culpabilis autem evagatio mortalis erit, quando notabilis » est, et attentio requiritur ad implendum præceptum obligans » sub mortali : v. g. in recitandis Horis canonicis, celebranda, » vel audienda Missa. *Reg. Pal. de Char. t.* 6. *dub.* 1. *p.* 3. *Trull.* » *l.* 1. *c.* 6. *dub.* 1. contra *Tamb. de exped. sacrific. l.* 2. *c.* 3. ubi » docet, distractum esse voluntariè, et per notabile tempus inter » sacrificandum extra Canonem, esse tantùm veniale; licèt con- » cedat, sub Canone, præsertim circa Consecrationem, esse » mortale, propter gravem irreverentiam, et periculum erroris.

« Dixi *ad implendum præceptum :* nam in oratione vel non » præcepta, vel sub obligatione tantùm veniali, est peccatum » veniale tantùm : *S. Thom. Nav. Suar. Less. l.* 2. *c.* 37. *dist.* » 11. imò nullum, si non tam intendat orare, quàm verba precum » recitando pio exercitio se occupare : quia non formaliter, sed » materialiter tantùm orat : v. g. cùm quis manibus laborans, » psalmos, aliasve preces recitat, aut cantet, non animo orandi, » sed cavendi cogitationes vanas, vel recreandi se. *Sanch. cons.* » *part.* 2. *l.* 7. *c.* 2. *dist.* 31. *Trull. l.* 1. *c.* 7. *dist.* 10. Vid. supra » *l.* 4. *c.* 2. *dub.* 2.

LIBER SEXTUS.

DE SACRAMENTIS.

HABEBIT hic Liber Tractatus sex: 1. Agetur de Sacramentis in genere. 2. De Baptismo et Confirmatione. 3. De Eucharistia. 4. De Pœnitentia. 5. De Extrema Unctione et Ordine. 6. De Matrimonio.

TRACTATUS PRIMUS.

DE SACRAMENTIS IN GENERE.

CAPUT I.

DE NATURA SACRAMENTI NOVÆ LEGIS.

DUBIUM I.

Quid sit Sacramentum?

1. Quomodo definiatur Sacramentum? Et quæ requirantur ad essentiam Sacramenti? — 2. Alia communior definitio Sacramenti. — 3. An fuerint vera Sacramenta Sacrificia, Figuræ, et Sacramenta veteris legis? — 4. Quid notandum de Circumcisione? — 5. Quæ alia excludantur à ratione Sacramenti. — 6. Plura notanda circa Sacramenta. Et quotupliciter Sacramenta distinguantur? — 7. An Sacramenta causent gratiam physicè, vel moraliter?

1. — « RESP. Est res sensibilis, quæ ex stabili institutione » Christi vim habet sanctitatis, sive gratiæ justificantis efficiendæ, » et per consequens significandæ.

Unde resolves:

« 1. Ad essentiam sacramenti requiri tria. 1. Ut sit signum » stabile. 2. Ut significet veram sanctitatem. 3. Ut eamdem effi- » ciat ex opere operato, id est usu suo, et applicatione, per pro- » priam efficaciam, et non ex opere operantis, sive per actum, » aut dispositionem ministrantis, vel suscipientis: quæ, etsi ad » effectum Sacramenti requiratur, non tamen ut causa, sed ut » conditio sine qua non. »

2.— Magis mihi arridet communior definitio, quam tradunt

alii de Sacramento : « Est signum sensibile, sacrum, permanens, » interioris Gratiæ, institutum à Christo ad nostram sanctifica- » tionem. » Et hæc definitio magis congruit Trident. *sess.* 13. *c.* 3. ubi Sacramentum sic definitur : *Symbolum rei Sacræ, et invisibilis Gratiæ visibilis forma.* Dicitur *Symbolum*, sive *Signum*, quia hoc essentialiter pertinet ad Sacramentum, ut sit signum nobis denotans Gratiam sanctificantem Animam. *Sensibile*, id est sensibus patens. *Sacrum*, id est cum actu Religioso. *Permanens*, quandiu durat nostra Religio. *Interioris Gratiæ*, quia hoc est essentiale omni Sacramento, Gratiam significare. *Institutum*, quia, cùm Sacramentum sit signum arbitrarium, non posse, sanctificationem efficere, neque significare, nisi ex Institutione Divina. *A Christo* 1. ad differentiam Sacramentalium, ut est usus aquæ benedictæ, panis benedicti, etc. quæ non à Deo, sed ab Ecclesia instituta sunt, et vi orationum Ecclesiæ excitant pios motus in Anima, quibus movetur Deus ad postea peccata remittenda. Dicitur 2. *à Christo*, quia, licèt *Habert* dicat Sacramenta tantùm à Deo principaliter esse instituta, non autem à Christo ut homine, nisi tanquam à causa morali, et instrumentali, cùm solus Deus potuerit Sacramentis vim sanctificandi tribuere ; Attamen meliùs dicunt *Salm. de Sacr. c.* 3. *n.* 4. *et Viva eodem tit. q.* 1. *art.* 4. *num.* 1. cum aliis, quòd Christus etiam quà Homo instituit Sacramenta potestate *Excellentiæ*, ipsi collata ratione unionis cum Verbo ; et hujus sententiæ est etiam *D. Th.* 3. *p. q.* 72. *art.* 1. *ad* 1. ubi ait : « Instituere novum Sacramentum pertinet ad potesta- » tem Excellentiæ, quæ competit soli Christo. » Dicitur demum *ad nostram Sanctificationem*, hoc etiam pertinet ad essentiam Sacramenti, ut definivit *Trid. sess.* 7. *can.* 1.

3. — « 2. A definitione talis Sacramenti excludi 1. Sacrificia » tam novæ, quàm veteris Legis : quia hæc non sunt instituta » ad gratiam ex opere operato conferendam, (etsi nihilominus » sacrificium novæ legis sic eam impetret ei, pro quo offertur » non ut Sacramentum, usu suo et applicatione, sed per modum » impetrationis), sed ad cultum Deo præstandum. *Conc. d.* 60. » *art.* 22. 2. Figuras et sacramenta veteris legis, v. gr. Circum- » cisionem, transitum maris rubri, agnum paschalem, varias » item purificationes, et consecrationes Sacerdotum ; tum quia » à Christo non sunt instituta ; tum quia veram sanctitatem non » efficiebant. Ac, licèt Circumcisio aliquando sustulerit peccatum » originale per veram gratiam, id fecit vel ex opere operantis in » adultis, vel non ex opere operato simpliciter, et rigorosè, tùm » quia non contulit gratiam, ut causa physica, vel ut causa » moralis, quia nondum erat exhibita passio Christi ; et meritum, » ex quo gratia pendebat, sed tantùm ex speciali privilegio ; tum » quia non contulit gratiam formaliter, quà Circumcisio, et ex » sua institutione, sed quatenus erat professio fidei, neque vi » applicationis, et usûs sui ; alioquin enim omni non ponenti » obicem, et quidem præter omnem meritum contulisset, quod » est falsum. Vide *Fill. tr.* 1 *et* 5. *q.* 8. *c.* 8. «

4. — Sed quæritur I. an Circumcisio fuerit verum Sacramentum. Resp. affirmativè ex communi, tum quia Circumcisio per se operabatur Sanctitatem, non internam, sed externam, sive legalem; tum quia fideles consecrabantur ad veri Dei cultum. Ita *D. Th. etc.*

Quæritur II. An Circumcisio de se peccatum tollat? Resp. negativè cum *Habert*, qui dicit, quòd tunc fideles adulti non mundabantur à peccato originali, sive actuali, nisi formatam charitatem habebant; Parvuli autem mundabantur à peccato originali per actum Fidei ministrantis, seu offerentis, ut docet *S. Th. par.* 3. *q.* 70. *art.* 4. *Quatenus* (ut ait) *hæc Fides respiciebat Christum venturum.*

5. — « 3. Neque sunt Sacramenta ea quæ dicuntur Sacramentalia, v. g. benedictio Abbatis, consecratio virginis; quia precisè « ex usu suo, et opere operato gratiam non conferunt : utì nec » actus virtutum, præterquam quòd hi sensibiles non sint. 4. Lotio » pedum Apostolorum; insufflatio Christi in Apostolos, per » quam Spiritum Sanctum illis dedit. Item verba Christi ad » Magdalenam et Paralyticum, *Remittuntur tibi peccata;* quia » non fuerunt signa instituta stabiliter ad gratiam conferendam. » 5. Martyrium, ob eamdem causam : esto enim ex opere operato » gratiam conferat, non tamen est specialiter ad hoc institutum. » Vide *Schol.* »

6. — Plura hîc adnotanda sunt : et notandum I. Certum est, et de Fide Sacramenta esse septem, et omnia à Christo instituta, ut definivit *Concilium Trident. sess.* 7. *Can.* 1. Et horum alia dicuntur Sacramenta *Mortuorum*, ut Baptismus, et Pœnitentia, quæ causant primam Gratiam, et ideo etiam à peccatore suscipi possunt. Alia *Vivorum*, ut sunt Eucharistia et alia reliqua. Hoc tamen non obstante, etiam Sacramenta vivorum aliquando primam Gratiam conferre possunt, scilicet cùm quis putans se non esse in statu peccati mortalis, vel existimans se contritum, accedit cum attritione ad Sacramentum, ut habet *S. Thom.* 3. *p. q.* 79. *art.* 3. ubi ait : « Potest tamen hoc Sacramentum operari remissionem » peccati.... etiam perceptum ab eo qui est in peccato mortali, » cujus conscientiam et affectum non habet; Fortè enim primò » non fuit sufficienter contritus, sed devotè et reverenter accedens consequetur per hoc Sacramentum gratiam charitatis, » quæ contritionem perficiet, et remissionem peccati. » Et idem confirmat *q.* 72. *art.* 7. *ad* 2. Et idem communiter docent DD. de aliis Sacramentis, ut *Gonet. Man. t.* 6. *pag.* 43. *Concina. t.* 8. *pag.* 52. *n.* 29. *Ronc. tr.* 2. *q.* 3. *et Salm. de Sacr. c.* 5. *n.* 12. *cum Suar. Pell. Bon. Bec. Ricch. et aliis.* (contra *Vasq. Lug. Vill. etc.*) Ratio, quia in Trid. *Sess.* 7. *Can.* 6. dicitur : « Si » quis dixerit Sacramenta novæ Legis... gratiam non ponentibus » obicem, non conferre... anathema sit. » Nota verbum *ponentibus obicem;* ergo qui accedit ad Sacramentum vivorum cum attritione, quæ excludit peccati affectum tam actualem quàm habitualem, jam obicem non ponit, et ideo gratiam recipit, modò

habeat votum Pœnitentiæ. Id confirmatur exemplo Extremæ Unctionis, quæ infirmo, ut ait S. Jacobus: *Si in peccatis sit remittentur ei*; id est (ut sentit *D. Th.* 3. *p. q.* 30. *art.* 1.) datur robur adversùs defectus relictos ex peccatis præteritis: « Sed quia » (deinde addit S. Doctor) hoc robur gratia facit, quæ secum » non compatitur peccatum, ideo ex consequenti, si invenit pec- » catum aliquod vel mortale, vel veniale, quoad culpam, tollit » ipsum, dummodo non ponatur obex ex parte recipientis. »

Notandum II. Alia Sacramenta dicuntur *Transeuntia*, alia *Characteristica*, seu characterem imprimentia, ut Baptismus, Confirmatio et Ordo; character enim est signum spirituale, per quod distinguitur ab aliis. Notandum III. Alia Sacramenta sunt necessaria necessitate *medii* ad salutem, saltem in voto implicito, ut Baptismus et Pœnitentia; Alia verò tantùm necessitate *præcepti*. An autem Sacramentum Eucharistiæ sit necessarium necessitate medii saltem in voto? Vide *de Eucharistia* infra *n.* 192. Notandum IV. Sacramenta dicuntur *Formata*, quando in suscipiente obtinent effectum suum; *Informia* autem, quando sunt quidem valida, sed sine suo effectu, nempe si quis suscipit Baptismum sine dolore de actualibus mortalibus, recedente autem obice gratiæ, Sacramentum statim gratiam causat. Hoc certum est de Baptismo, ut docent communiter *S. Th.* 3. *p. q.* 69. *art.* 10. *Scotus E.* 4. *q.* 5. *n.* 4 *et* 8. *ex D. Aug. l.* 1. *de Bap. c.* 12. ubi docet. « Quod ante datum est, valere incipit, cùm illa fictio ve- » raci confessione recesserit. » *Contin. Tourn. t.* 4. *p.* 177. *Salm. de Sacr. c.* 5. *n.* 53. *et alii passim* contra *Vasq.* Ratio, quia Baptismus est medium necessarium ad delendum peccatum originale, sed cùm non possit ampliùs recipi, neque actualiter, neque in voto, quia votum tendit ad id quod potest recipi; ergo necesse est, ut ablato obice reviviscat. Id probabiliter extendunt *Tourn. p.* 177. *concl.* 1. item *Palud. Sylo. ap. Salm. n.* 67. ad Sacramenta Confirmationis et Ordinis, quæ iterari nequeunt, et ideo suscipientes aliàs carerent gratia sacramentali, tam necessaria confirmatis ad fidem profitendam, et ordinatis ad sua munia dignè exercenda. Idem probabiliter extendit *Tourn.* ad Matrimonium, et ad Extemam Unctionem cum *S. Thom.* et *S. Bon.* Et idem dicunt *Suar. Vill. Lugo, Con.* de Pœnitentia; negant verò de Eucharistia, contra *Cajet. Gonzal. Petr. Sot. etc.* quorum sententiam probabilem vocant *Salm. l. c.*

Notandum V. Sacramenta, ultra gratiam sanctificantem animam, conferunt etiam gratiam sacramentalem, scilicet auxilia ad obtinendum finem, ad quem quodlibet Sacramentum fuit institutum, ut *S. Thom.* 3. *p. q.* 62. *art.* 2. Notandum VI. Sacramenta operantur, ex *opere operato*, vi operis externi eliciti, id est virtute conjunctionis formæ cum materia, et applicationis utriusque ad suscipientem ex Dei institutione; quare actus ex *opere operantis*, sive suscipientis Sacramentum, licèt causent augmentum gratiæ, si homo est in gratia, non tamen causant gratiam, quæ à Sacramento confertur; ideo hi actus re-

quiruntur tantùm, ut dispositiones ad effectum Sacramenti recipiendum. *S. Th.* 3. *p. qu.* 69. *art.* 8.

7. — Quæstio magna agitatur inter DD. an Sacramenta causent gratiam instrumentaliter physicè, vel moraliter? *Tourn. t. 4. pag.* 215. *concl.* 2. *cum Vasq. et Lugo* tenent causare moraliter, id est, quia movent Deum ad gratiam physicè causandam. Ratio, quia gratia de se petit produci efficienter à solo Deo, quin opus sit hîc miraculum addere, scilicet quòd conferat Sacramentis de se gratiam causare. *Salm.* tamen *de Sacram. c.* 2. *num.* 21. *cum Suar. Vall. Pell. etc.* tenent causare instrumentaliter physicè: ita ut causæ illæ naturales per potentiam obedientialem eleventur ad effectum supernaturalem, et probant ex illo: « Nisi quis re» natus fuerit ex aqua, etc. » Hoc enim magis decet Sacramenta. Utraque sententia est satis probabilis. Consule Scholasticos si plura quæris de hac quæstione, cùm ipsa nostri non sit instituti.

DUBIUM II.

Quid circa materiam, et formam Sacramentorum servandum?

8. Quotupliciter sumatur Sacramentum? — 9. Quæ conjunctio requiratur inter formam, et materiam? — 10. Vide Resolutiones. — 11. Quæ mutatio invalidet Sacramentum? Vide Resolutiones apud Busemb. — 12. An materiæ et formæ omnium Sacramentorum sint à Christo in specie determinatæ?

8. — « SUPPONO Sacramentum dupliciter sumi. 1. Per mo» dum compositi physici, in quo res sensibilis, et actio (v. g. » in Baptismo aqua et ablutio; in Unctione oleum et unctio) » dicitur materia; et quidem oleum et aqua materia remota; » actio verò illa materia proxima: verba autem, aut quod eorum » loco ponitur, ut in Matrimonio signum consensûs, dicuntur » forma. 2. Per modum compositi artificialis; et tunc dicta ma» teria, et forma, id est, res et verba simul habent se instar ma» teriæ; significatio verò eorum instar formæ. Hîc quæritur de » materia et forma, priore sensu.

9. — « Resp. 1. Ut Sacramentum sit validum, debet inter » materiam et formam, v. g. inter effusionem aquæ, et pronun» tiationem verborum, tanta esse conjunctio, ut secundùm mo» ralem hominum æstimationem, spectata natura cujuscumque » Sacramenti, una alteram afficiat; hoc est, ut verba censeantur » cadere in talem rem, et cum ea unum totale signum consti» tuere. Vide *Bon. d.* 1. *qu.* 2. *p.* 2. *Suar. Conc. etc.* »

Quæritur, quænam simultas requiratur inter formæ prolationem et materiæ applicationem? Præter Eucharistiam, quæ omnino requirit simultatem physicam, cùm pronomen demonstrativum *hoc* et *hic* non possit verificari, nisi materia sit præsens, commune est non esse opus simul formam et materiam incipi, nec simul finiri; sufficiet enim, ut forma proferatur, dum

applicatur materia, saltem antequam desistatur applicari. *Ita Salm. de Bapt. c. 3. n. 41 Anacl. p. 529. n. 27. Vide de Sacr. Q. I. A. III. n. 3. Ronc. c. 3. q. 2. R. 2.* Et de hoc videtur non posse dubitari, cùm in Rituali Rom. in administratione Baptismi sic habeatur: *Et cum ea* (scilicet aqua) *sub trina infusione... baptiset... sic dicens:* Ego te baptizo in nomine Patris † *fundat primò,* et Filii † *fundat secundò,* et Spiritûs † sancti, *fundat tertiò.* Ergo cùm aqua non infundatur in verbo *baptizo,* non est certè opus, ut à principio materia verbis formæ aptetur.

Quæritur autem, an in aliis Sacramentis præter Eucharistiam, ut diximus, sufficiat simultas moralis, ita ut satis sit formam incipere statim post applicationem materiæ? Negat *Cajet. Opusc. t. 1. tr. 16.* ubi loquens de Baptismo, requirit ad validitatem Sacramenti, quòd verba inchoentur priusquam ablutio perficiatur vel è converso, et hoc videtur indicare etiam *Scotus ap. Suar. in. 3. p. D. 2. sect. 2. v. Hinc.* Sed communiter affirmant *Suar. l. c.* qui sententiam *Caj.* omnino refellit, *Lug. Resp. Mor. lib. 1. dubium* 33. qui illam improbabilem vocat, *Holzm. t. 2. p. 3. nu. 9. Tourn. p. 144. Laym. l. 5. tr. 2. c. 7. nu. 5. Diana. p. 3. tr. 4. R. 6. Ant. de Sacr. cap. 1. qu. 3. et Salm. de Bapt. c. 4. n. 41. cum Soto, Tol. Sa, Hurtad. Dic. Henr. Vill. et Granad.* Ratio, quia in composito morali, quale est Sacramentum, sufficit moralis simultas. Et de hoc videtur non posse dubitari: nam, ut mox diximus de Baptismo, semper ac ablutio non fit, dum actu profertur verbum *baptizo,* ablutio non verificatur nisi per unionem moralem: hæc autem unio tam erit moralis, si fiat ablutio immediatè antequam forma absolvatur, quàm si fiat immediatè post. Hæc tamen unio diversa esse debet pro diversitate Sacramentorum, ut rectè dicunt *Suar. Tourn. et Anton. ll. cc.* Major enim unio certè requiritur in Baptismo, ubi mora unius *Pater noster* invalidaret Sacramentum, ut bene aiunt *Tourn. et Dian. loc. cit.* qui contrariam opinionem *Fernandez* meritò laxam vocat. Et idem præfati Auctores dicunt de Confirmatione, Extrema Unctione et Ordine.

In Pœnitentia autem sufficit illa unio, quam exigit actus judicialis, cùm inter accusationem, et sententiam soleat intercedere aliqua distantia temporis, quamvis in hoc Sacramento talis distantia non tanta debet esse, quanta fit in judicio forensi. Dicit autem *Croix, l. 6. n. 8. cum Tamb.* quòd validè absolvitur pœnitens post horam à Confessione. In Matrimonio tandem sufficit ea distantia quæ ordinariè sufficit in contractibus, ubi satis est, ut consensus unius ponatur, dum adhuc consensus alterius moraliter perseverat. Hæc quoad Sacramentum Pœnitentiæ, et Matrimonii videtur accepta esse apud omnes. Quoad alia verò Sacramenta secunda sententia, spectata ratione, videtur moraliter certa; sed in praxi prima ut tutior consulenda est. Hinc meritò ait *Lugo. l. c. n. 3.* minimè peccare Sacerdotem, qui ad majorem sui animi quietem iterum se faceret ordinare sub conditione.

Unde resolves :

10. — « 1. In Baptismo, Confirmatione, Unctione et Ordine » requiritur talis conjunctio, ut dum minister verba pronuntiat, » moraliter censeatur etiam lavare, etc.

« 2. In Pœnitentia absolutio satis diu potest differri, sicut » in judiciis sententia post examen causæ. * (*Vide dict. mox* » *n.* 9.) *

« 3. In Matrimonio unius consensus potest alterius consensum » tandiu sequi, quandiu hic moraliter permanere censetur : sicut » in aliis contractibus. Vid. *Con. hîc art.* 6.

11. — « Resp. 2. Ut valeat Sacramentum, non debet fieri » substantialis, seu essentialis mutatio materiæ, vel formæ : ac- » cidentalis verò mutatio, etsi sæpe illicita sit, non tamen inva- » lidum facit Sacramentum. Porro substantialis mutatio materiæ » dicitur, quando secundùm communem usum, et æstimationem » hominum, differt nomine, et re ab ea, quam Christus præ- » scripsit. Accidentalis dicitur, quando cum ea eumdem retinet » usum et nomen. Formæ mutatio essentialis est, quando non » manet idem sensus : accidentalis, quando manet. *Laym. l.* 5. » *tr.* 1. *c.* 4. *ex comm.*

Unde resolves :

« 1. Nullum est Sacramentum Eucharistiæ, si materia cruda » consecretur, sive hæc differat specie substantiali à pane, sive » non, quia communiter non censetur, aut dicitur panis. Item si » aquæ artificiales adhibeantur in Baptismo, quia non habent » communem usum, et nomen aquæ elementaris, esto physicè » specie non discrepent. Vide infra de Baptismo.

« 2. Valet Sacramentum, etsi aqua Baptismi sit calida, etc. » Item si panis Eucharisticus sit ater, fermentatus, etc.

« 3 Defectu formæ Sacramentum est nullum. I. Si litteræ » aliquæ mutentur, variantes sensum, quod facilè fit initialibus, » v. g. in nomine matris, filiæ, etc. II. Si magna fiat interruptio » verborum, ita ut moraliter non videantur cohærere. III. Si » forma divisim pronuntietur, v. g. unus dicat, *Ego te baptizo*, » alter *in nomine Patris*, *etc.* quia eruntduæ formæ imperfectæ, » et sensus falsus. *Fill. t.* 1. *c.* 4. *q.* 5. Vide *Bon. q.* 2. *p.* 1. » *(Nota hîc Prop.* 27. *damnatam ab Alexand. VIII.* Valuit » aliquando Baptismus, sub hac forma collatus. In nomine Pa- » tris, etc. prætermissis illis : ego te baptizo.) *

« Forma valet, etsi non liceat. I. Si omittas voces non essen- » tiales, v. g. *Ego, et Amen* in Baptismo : *Enim* in forma Eu- » charistiæ, *Bon. d.* 4. *q.* 3. *p.* 1. *n.* 9 *et* 10. *ex Suarez, etc.* II. Si » quid addas, v. g. in nomine Patris, *qui te creavit, etc.* III. Si » substituas synonyma ; v. g. *abluo,* pro baptizo * (*Ita S. Th.* 3. » *p. q.* 60. *art.* 8.). * IV. Si tantùm transponas, ut, *Hoc meum* » *est corpus; Te ego baptizo.* V Si verba corrumpas ob præci-

» pitantiam, et balbutiem : v. g. *Hoc est corpus meus,* vel *hic est* » *enim calix meus.* VI. Si interruptio fiat parva, v. g. *Ego te* » *baptizo*, et interponat, *ista aqua est nimis frigida*, vel *Custos* » *verte folium. In nomine Patris, etc. Fill. l. c.* Vide *Bon. l. c.* » *(Idem docet Lugo D. 2. n. 111. Ronc. c. 3. q. 4. R. 1. cum Tamb.* » *Tussis autem inter syllabas verborum formam invalidat, nisi* » *sit momentanea, Ronc. ibid. cum Tamb. Leand. apud Croix* » *l. 6. p. 1. n. 33. Tussis verò longa (putà per medium quadran-* » *tem) inter verba, certè invalidat formam. Croix ib cum Tamb.* » *et Spor. Quænam autem in singulorum Sacramentorum materia* » *et forma mutatio sit substantialis, aut accidentalis, vide infra,* » *ubi de his singulatim agemus.)* »

12. — Quæritur an materiæ, et formæ omnium Sacramentorum fuerint à Christo Domino in specie determinatæ ? Certum est Christum in specie determinasse materiam et formam Baptismi et Eucharistiæ. Dubium igitur vertit quoad alia Sacramenta. *Prima* sententia probabilis negat, et hanc tenent *Bellarm. t. 2. de Sacr. Ordin. c. in fin. Salm. de Sacr. c. 4. n. 48. Lugo eodem tit. D. 2. ex n. 84. Holzm. tom. 2. p. 3. n. 11. Croix l. 6. p. 2. n. 2135.* item *S. Bon. Alensis, et Morinus ap Juen. Inst. Theol. t. 7. p. 41.* Ratio unica hujus sententiæ est diversitas Ecclesiæ Græcæ et Latinæ in administratione aliorum Sacramentorum, præsertim in Ordine; in Ecclesia enim Græca Presbyteratus et Diaconatus conferuntur per solam manuum impositionem : in Latina verò præter manuum impositionem requiritur traditio rerum, ut habetur in Decreto Eugenii IV ad Armenos, relato apud *Croix l. 6. p. 2. n. 2128.* ubi sic habetur : « Sextum (Sacramentum) est Ordinis, sicut materia est illud » per cujus traditionem confertur Ordo; sicut Presbyteratus » traditur per calicis cum vino, et patenæ cum pane porrectio- » nem : Diaconatus verò per libri Evangeliorum dationem; » Subdiaconatus verò per calicis vacui cum patena vacua sup- » posita traditionem; et similiter de aliis per rerum ad ministeria » sua pertinentium assignationem. » *Secunda* verò sententia probabilior affirmat omnes materias, et quoad substantiam etiam formas Sacramentorum fuisse in specie à Christo determinatas. Hanc tenent *Juenin. l. c. Conc. t. 8. p. 23. n. 10. Auctor Petr. t. 3. p. 21. Habert, Merbes. Cont. Tourn. t. 4. pag. 147.* et alii plures cum *D. Th. 3. p. q. 60. art. 5.* qui non potest negari esse pro hac sententia, siquidem hanc tradit rationem : « Quia ergo » sanctificatio hominis est in potestate Dei sanctificantis, non » pertinet ad hominem suo judicio assumere res quibus sanctifi- » cetur; sed hoc debet esse ex divina institutione determinatum. » Et ideo in Sacramentis novæ legis, quibus homines sanctifi- » cantur » (*secundùm illud, 1. Corinth. 6.* Abluti estis, sanctificati estis), « oportet uti rebus ex divina institutione determina- » tis. » Nec S. Doctor explicari potest de determinatione in genere, quæ possit per diversa signa significari; nam *ad 1.* expressè docet oppositum, dicens : *Etsi idem potest per diversa*

signa significari (en qualis esset determinatio in genere), *determinare tamen quo signo sit utendum* (en determinatio in specie), *pertinet ad significantem; Deus autem est qui nobis significat spiritualia.*

Circa autem diversitatem Ecclesiæ Græcæ et Latinæ, præsertim (ut diximus) in Sacramento Ordinis, respondetur, traditionem instrumentorum non esse materiam essentialem, sed tantùm accidentalem, etsi integralem. Ad Decretum verò Eugenii, respondet *Habert*, illud editum fuisse soluto Concilio; sed hæc responsio nihil valet, jam enim satis probavimus *lib.* 1. *ex num.* 110. Decreta Pontificum esse per se infallibilia. Congruentiùs itaque respondetur cum *Merbesio, Concina, et Tourn.*, quòd Eugenius, non quidem determinavit materiam essentialem Ordinis, sed solùm voluit Armenos instruere de omni ritu Ecclesiæ Romanæ, cujus unionem illi ambiebant. Dices, Eugenius non loquitur de ritu, sed expressè de materia; et sicut in aliis Sacramentis materiam essentialem assignat, sic in isto de Ordine, dicens: « Sextum est Ordinis, cujus materia est illud, per cujus traditionem confertur Ordo. » Respondeo: Si hoc est verum, sequeretur, quòd etiam esset certum quemlibet minorum Ordinum esse Sacramentum; sed ipsi *Salm. de Ordine c.* 4. *p.* 42. *cum Soto, Nav. Vasq.* dicunt oppositam esse probabile, atque probabilius esse probabimus infra *n.* 737. cùm Ordines Minores etiam ab abbatibus conferantur. Nec valet dicere cum *Vasq. Major. et aliis apud Palaum tr.* 27. *D. un. p.* 14. *n.* 10. quòd in eodem Decreto Eugenii Episcopus vocatur Minister ordinarius Sacramenti Ordinis: ergo (ut aiunt) possunt ex privilegio etiam alii, quàm Episcopi, esse ministri hujus Sacramenti. Nam resp. quòd si hoc esset, etiam Presbyteratus posset aliquando conferri a non Episcopo; sed hoc communiter rejicitur, quidquid dicat *Vasq.* Unde dicendum, quòd Eugenius cùm nominavit Ministrum ordinarium, utique intellexit loqui in subjecta materia secundùm sensum DD. et constantem Ecclesiæ traditionem ut ait *Tourn. in Prælect. Theol. t.* 10. *pag.* 60. nempe quòd privativè ad Episcopum spectat conferre Ordinem Presbyteratûs, et Diaconatûs; reliquos verò inferiores, utpote non Sacramenta, posse aliis committi. Hinc censetur Eugenius, loquendo de Sacramento Ordinis, non omnia dogmaticè asseruisse, sed in pluribus se accommodasse ad communem loquendi modum, quo res in septem Ordinibus adhibitæ, utpote discrimen uniuscujusque Ordinis expressiùs significantes, communiter vocantur materia Sacramentorum.

CAPUT II.

DE MINISTRO SACRAMENTORUM.

DUBIUM I.

Quid requiratur, ut minister det validè Sacramentum.

13. Ad valorem Sacramenti requiritur Potestas, et Intentio Ministri. — **14.** Utrùm in Ministro requiratur etiam Attentio? — **15.** Quotuplex potest esse Intentio? — **16.** Non sufficit in Ministro intentio Habitualis, vel Interpretativa. — **17.** Non requiritur Actualis. — **18.** Sufficit Virtualis. — **19.** An sufficiat Intentio coacta? Vel cum errore circa personam suscipientis? — **20.** An ad validitatem Sacramentorum requiratur intentio interna Ministri? Et I. an sufficiat sola intentio faciendi actionem externam? — **21.** II An requiratur intentio faciendi quod facit Ecclesia Romana? — **22.** III. An requiratur intentio explicita conficiendi Sacramentum, aut producendi effectum Sacramenti? Et an celebrandi ritum externum uti sacrum? — **23.** An Minister debeat habere intentionem faciendi ritum sacrum, quem intendit Ecclesia? — **24.** Si Minister habet duas intentiones contrarias, quænam debeat prævalere? — **25.** Vide Resolutiones Busembai. — **26.** An sit validum Sacramentum collatum sub conditione? — **27.** An sit licitum conferre sub conditione Sacramenta characterem imprimentia? — **28.** An etiam alia Sacramenta? — **29.** An in extrema necessitate proximi Minister possit, et teneatur ministrare Sacramentum, quando materia est dubia?

13. — « Resp. Ad valorem Sacramenti in Ministro, non fides » vel probitas, sed præter potestatem (et jurisdictionem in quibusdam) requiritur intentio, seu voluntas saltem virtualis, et » absoluta, vel huic æquivalens, faciendi non tantùm externum » illum actum, sed Sacramentum, vel saltem id, quod facit » Ecclesia, vel quod Christus instituit. Est communis ex *Trid.* » *sess.* 7. *can.* 11. Ratio prioris partis est, quia Sacramenta operantur, non ex dispositione Ministri; sed virtute divina, secundùm institutionem, et meritum Christi. Ratio posterioris, » quia ad confectionem Sacramenti requiritur talis intentio, quæ » actionem determinet ad esse Sacramentale, tollatque indifferentiam verborum, et actionum; talis autem non esset intentio » solius actionis externæ, quæ ad alios fines, v. gr. ad ludum » potest referri. »

14. — Quæritur I. An in Ministro Sacramentorum, præter intentionem, requiratur etiam attentio, ut validè ea conferat? Affirmat *La Croix l.* 6. *p.* 1. *num.* 84. Aliàs (ut ait) confectio Sacramenti non esset actio humana, humano modo adhibita. Ex qua opinione, si probabilis esset, inferretur utique, quòd Minister voluntariè se distrahens, non conferret Sacramentum; sed hoc

non videtur posse subsistere, et ideo ipse *Croix n.* 85. fatetur, vix fieri posse ut per distractionem Sacramentum invalidetur, quia semper permanet attentio virtualis, nisi distractio sit totalis. Hæc igitur opinio minimè probabilis mihi videtur, nec eam inveni ab alio Auctore traditam; omnes enim dicunt, ad valorem Sacramenti, præter materiam et formam, nihil aliud requiri quàm intentionem Ministri, ut definitum fuit à Conciliis, prout infra referemus *n.* 23. Nec officit dicere, non esse actionem humanam illam quæ fit sine attentione; nam licèt, ut homo humano modo operetur, requiratur ut ad finem operis, quod intendit facere attendat, non tamen requiritur, ut cùm opus exequitur, actualiter attendat. Si autem necessariò hæc attentio requireretur, nec etiam consequenter sufficeret (ut non rectè supponit *Croix*) attentio virtualis. Nam juxta dicta *l.* 4. *num.* 177. *v. Ratio*, hæc attentio virtualis non datur, nec potest intelligi, quia cùm attentio sit actus intellectûs considerantis id quod homo agit, necessariò importat, ut intellectûs actu advertat; unde sicut non potest dici, quòd intellectus virtualiter consideret, quod non considerat, ita nequit dici hominem virtualiter attendere, quando actu non attendit, sed aliò est distractus. Hinc optimè docet doctissimus *P. Suar. in* 3. *p. D.* 12. *sect.* 3. *v. Dico.* 1. quòd Minister, etsi distractus, verè conficit Sacramentum; « Quia (ut ait) actio » ejus est simpliciter humana et libera, et procedit à priore in» tentione. »

Utrùm autem peccet graviter Minister voluntariè se distrahens in confectione Sacramenti? Omnes dicunt peccare saltem venialiter; et *Cont. Tourn. t.* 4. *p.* 134. *v. Ex his,* dubitat quin etiam peccet mortaliter; sed probabiliter hoc negat *Croix cit. n.* 85. *cum Gobat et communi*, nisi esset periculum errandi in formis præsertim longioribus. In confectione tamen Eucharistiæ voluntariam distractionem mortalem esse, probabiliter dicunt *Conc. t.* 8. *p.* 513. *n.* 13. *et Tamb.* de *Sacrif. Miss. l.* 2. *c.* 13. *n.* 8. (contra *Croix l.* 2. *p.* 2. *n.* 443. *et Mazz. tom.* 3. *pag.* 212. qui tenet probabile esse quòd sit tantùm venialis). Ratio, quia distractio in tali Sacramento videtur non carere gravi irreverentia.

15. — Quæritur II. Quotupliciter potest esse intentio? Intentio potest esse vel *actualis*, vel *habitualis*, vel *interpretativa*, vel *virtualis*. *Actualis* est, cùm quis actu intendit Sacramentum conficere. *Habitualis* est, cùm quis habuit antecedenter actualem, et non revocavit, sed de illa non ampliùs cogitat, nec ea in aliquo effectu permanet. *Interpretativa* est, cùm quis nullam habet nec habuit intentionem actualem, sed ita est dispositus, ut, si adverteret, haberet. *Virtualis* demum est, cùm quis, licèt hîc et nunc non intendat actualiter conficere Sacramentum, agit tamen virtute actualis intentionis habitæ, prout si quis habens intentionem Sacramentum Eucharistiæ conficiendi, adeat Ecclesiam, dicat Missam, et consecret.

16. — His positis, dicendum I. ad conficienda et conferenda Sacramenta non sufficere in Ministro intentionem *habitualem*,

aut *interpretativam*. Hoc ut certum communiter docent *Suar. in 3. p. D. 13. sect. 3. Cont. Tourn. t. 4. p. 119. concl. 1. Conc. t. 8. p. 85. num. 4. Holz. t. 2. p. 5. n. 22. Viva de Sacr. qu. 1. a 4. n. 6. Croix lib. 6. p. 1. n. 56 et 57. Salm. tr. 1. c. 7. n. 42 et* alii passim. Ratio, quia hujusmodi intentiones non faciunt, ut actio sit elicita humano modo, ut requiritur in Ministro, à quo procedunt Sacramenta tanquam à causa operante.

17. — Dicendum II non requiri in Ministro intentionem *actualem*. Idem etiam certum est apud omnes cum *S Thom. 3. part. qu. 64. a 8. ad 3.* Ratio S. Doctoris : *Sed hoc* (scilicet actualiter attendere) *non est totaliter positum in hominis potestate, quia præter intentionem, cùm homo vult multum intendere, incipit alia cogitare.*

18. — Dicendum III sufficere, ut Minister habeat intentionem *virtualem;* quia per hanc ille verè operatur humano modo, cùm talis intentio sit vera causa actionis. Idque pariter commune et certum est cum *Suar. l. c. Tourn. t. 4. p. 133. concl. 2. Conc. tom. 8. p. 86. n. 4. Lugo de Sacr. D. 8. n. 74. Wig. tr. 11. Ex 4. n. 32. R. 2. Holz. t. 2. p. 6. n. 12. Salm. l. c. Ronc. c. 5. q. 3. et alii ex D. Th. l. c.* ubi sic docet : *Licèt ille qui aliud cogitat, non habeat actualem intentionem, habet tamen habitualem, quæ sufficit ad perfectionem Sacramenti.* Pro intentione autem *habituali* S. Doctor hîc sine dubio intelligit virtualem, nam immediatè post sic subdit : « Putà cùm Sacerdos accedit ad baptizandum, intendit facere circa baptizandum quod facit Ecclesia, » unde si postea in ipso exercitio actûs cogitatio ejus ad alia » rapiatur, ex virtute (*nota*) primæ intentionis perficitur Sacra» mentum. » Hinc rectè dicunt *Viva Art. 4. num. 6. et Croix. lib. 7. p. 1. num. 59.* cum *Abelly, Gammach et Mauro*, quòd Minister, qui de inore ponit actiones requisitas ad Sacramentum, nisi debitam intentionem positivè excludat, imprudenter de ea dubitat, quia saltem vult facere quod aliàs solet, et quod alii Ministri faciunt. Adde, quia per hoc quod cognoscit actionem illam esse sacram, et frustra non poni, exercitè intendit eam ponere juxta finem suum, ut *Viva et Croix* cum *Vasq. l. c.* Quare advertunt *Bellarm. Henriq. Croix, et Viva ibid.* non esse opus, ut Minister ore, vel corde reflexè dicat se intendere conficere Sacramentum, sed sufficere ut sit animo præsens, et attentè faciat id quod facit.

19. — Sufficit etiam intentio Ministri coacta, sive metu extorta, præterquam in Matrimonio, ut rectè dicunt *Croix n. 60. et Lugo D. 9. n. 131.* quia metus non tollit voluntarium; sicque definitum refert *Lugo in Conc. Tolet. IV. c. 56.* Ita pariter non invalidat Sacramentum, excepto Matrimonio, error Ministri circa personam suscipientis, nempe si Minister putans absolvere Petrum, absolvat Paulum, ut cùm communi docent *Suarez. D. 13. sect. 3. in fine, et Lug. D. 8. n. 114.* modò tamen Minister non alliget suam intentionem ad aliam personam determinatam; quod ordinariè non evenit, nisi in Matrimonio.

20.—Quær. III. An ad validitatem Sacramentorum requiratur intentio interna Ministri? Dicendum I non sufficere solam intentionem faciendi actionem externam, sed requiri intentionem faciendi quod facit Ecclesia. Hoc est de fide contra Lutherum, qui dicebat sufficere solam intentionem ponendi ritum exteriorem, etsi joco peractum; ita ex Trid. *Sess.* 7 *Can.* 11. ubi habetur: *Si quis dixerit in Ministris, dum Sacramenta conficiunt et conferunt, non requiri intentionem saltem faciendi quod facit Ecclesia, anathema sit.* Item *in Sess.* 14. *can.* 9. habetur: *Si quis dixerit absolutionem sacramentalem Sacerdotis non esse actum judiciale, sed nudum ministerium pronunciandi et declarandi remissa esse peccata confitenti, modò tantùm credat se esse absolutum, aut Sacerdos non seriò, sed joco absolvat; aut dixerit non requiri confessionem Pœnitentis, ut Sacerdos eum absolvere possit: anathema sit.* Idem habetur in Decr. Fidei Conc. Flor. sub Eug. IV. *t.* 19. *Conc. p.* 535. ubi dicitur: *Omnia Sacramenta tribus perficiuntur, videlicet, rebus tanquam materia, verbis tanquam forma et persona Ministri conferentis Sacramenta, cum intentione faciendi quod facit Ecclesia.* Idem declaratum fuit in Conc. Constant. *Sess. ult.* ubi præscriptum fuit: *Ut suspectus de hœresi interrogetur, an credat quòd malus Sacerdos, cum debita materia et forma, et cum intentione faciendi quod facit Ecclesia, verè conficiat et conferat Sacramenta?* Ratio doctrinæ hujus est, quia actio Ministri debet ad ministerium referri, actio autem joco facta non refertur ad ministerium sacrum, sed tantùm ad irrisionem. Lutherus dicebat sufficere actionem jocosam, eò quòd ipsa adhuc satis erat ad fidem excitandam; sed hoc principium patet esse falsum, nam in pueris nequit fides excitari, et tamen jam ipsi capaces sunt Baptismi.

21. — Dicendum II. non requiri intentionem faciendi quod facit Ecclesia Romana, sed sufficere intentionem faciendi quod facit vera Ecclesia à Christo instituta. Id pariter certum est, quia baptizati ab Hæreticis, qui Ecclesiam Romanam non credunt esse veram Ecclesiam, nequaquam sunt rebaptizandi. Hîc tamen bene advertit *Sylvius* (*in* 3. *p. q.* 64. *art.* 8.): *Quòd si quis nollet facere quod Ecclesia Romana facit, etiamsi esset vera Christi Ecclesia, Sacramentum non subsistit, quia revera non habet intentionem faciendi quod Christus instituit.*

22. — Dicendum III. non requiri ad valorem Sacramenti intentionem explicitam conficiendi Sacramentum, aut producendi effectum Sacramenti; sed sufficere intentionem peragendi ritum, qui ab Ecclesia habetur pro sacro. Ratio, quia (ut supra dictum est) sufficit intentio faciendi quod facit Ecclesia. Ita communiter *Suar. in* 3. *p. D.* 64. *Sect.* 8. *a* 8. *Tourn. in Prælect. Theol. t.* 6. *p.* 145. *et ejus continuator t.* 4. *p.* 86. *Conc. t.* 8. *p.* 84. *ex n.* 1. *Viva in prop.* 30. *damn. ab Alex. VIII. n.* 1. et alii omnes ex *D. Th. in* 4. *Dist.* 6. *q.* 1. *art.* 3. *q.* 2 *ad* 1. ubi docet validè conferri Baptismum, *quamvis ille, qui non credit Baptismum esse Sacramentum, aut habere aliquam spiritualem virtutem, non intendat,*

dum baptizat, conferre Sacramentum, tamen intendit facere quod facit Ecclesia, etsi illud reputet nihil esse. Et quia Ecclesia aliquid facit, ideo ex consequenti, et implicitè intendit aliquid facere, quamvis non explicitè. Rectè verò advertunt *Contin. Tournely d. p.* 86. *Ronc. c. 4. q.* 3. *cum Bon. etc.* quòd si quis unquam crederet Sacramentum non confici, nisi habeatur intentio explicita conficiendi Sacramentum, et hanc intentionem non haberet, nullum conficit Sacramentum; quia tunc non intendit facere quod facit Ecclesia. Item advertendum quòd, licèt valeat Sacramentum, etiamsi Minister habeat explicitam intentionem conferendi Sacramentum, vel ejus effectum; modò (ut diximus) intendat facere quod facit Ecclesia, quia tunc implicitè habet intentionem conferendi Sacramentum, ut vidimus mox supra ex D. Thoma: si tamen intentionem positivè contrariam habeat non conferendi Sacramentum, tunc non confert Sacramentum, quia revera tunc non habet intentionem neque explicitam, neque implicitam faciendi quod facit Ecclesia, ut docet *D. Th.* 3. *p. q.* 64. *a* 10. ubi ait: *Intentio Ministri potest perverti dupliciter uno modo respectu ipsius Sacramenti, putà cum aliquis non intendit Sacramentum conferre, sed derisoriè aliquid agere; et talis perversitas tollit veritatem Sacramenti, præcipuè quando suam intentionem exteriùs manifestat.* Nota verbum *præcipuè*, ergo si tantùm interiùs derisoriè agit, nec etiam confert Sacramentum. Idque confirmat idem S. Doctor. *eod. art* 10. *ad* 2. ubi: *Intentio ludicra* (non actio ludicra) *vel jocosa excludit primam rectitudinem intentionis, per quam perficitur Sacramentum.*

Præterea, non requiritur intentio explicita celebrandi ritum externum, ut formaliter et absolutè sacrum. Hoc patet, nam aliàs Baptismus collatus à Paganis, qui Sacramenta ignorant, aut irridٍent, esset nullus; sed Nicolaus I, cùm consultus fuisset à Bulgaris de valore Baptismi collati à Judæo, vel Pagano, respondit esse validum, si collatus fuerit cum vera materia et forma: valet enim talis Baptismus ob intentionem generalem faciendi, quod audierit Judæus vel Paganus fieri ab Ecclesia Christi. Ita in *cap. A quodam D. 4. de Consecr.*

23. — Hîc autem occurrit magna illa quæstio, olim excitata, ut ferunt, ab Ambrosio Catharino, et nostris temporibus valde agitata, nempe an ad validitatem Sacramenti requiratur, ut Minister habeat intentionem faciendi ritum sacrum, quem intendit Ecclesia? *Prima* sententia negat; duplicem enim distinguit intentionem, unam faciendi solùm actum externum, quem facit Ecclesia, et hanc dicit esse necessariam; alteram faciendi actum externum, non simpliciter, sed ut sacrum sive sacramentalem, quem Christus instituit, et Ecclesia intendit, hancque tenetur non requiri. Hæc sententia plures quidem insignis nominis patronos habet, et præcipuè *Juenin, Contensonium, M. Serri, Genettum, P. Milante;* eamque non obscurè videtur etiam tradidisse *P. Salmeronius in l.* 1. *D. Pauli Epist. p.* 3. *dip.* 2. ubi dixit: *Advertendum duplicem esse intentionem Ministri conferentis*

Sacramentum, alteram quidem publicam, et Ecclesiæ ipsius, cujus ministerio perfungitur. Hæc autem intentio satis exprimitur in ipsis Sacramentorum formis; intendit enim Ecclesia per hujusmodi verba baptizare, confirmare, etc. Hæc autem intentio inseparabilis est ab ipsis verbis, si integrè, ut debent, proferantur. Hujus autem sententiæ *Bellarm. l.* 1. *de Sacr. c.* 27 *et Lugo eod. tit. D.* 8. *Sect.* 2. auctorem faciunt præfatum *Ambrosium Catharinum;* sed *Tourn. Prælect. Theol. t.* 6. *p.* 138 *et P. Conc. t.* 8. *p.* 65. *n.* 8. quærunt vindicare *Catharinum,* dicentes tantùm ipsum voluisse non requiri intentionem, quæ respicit effectum Sacramenti, vel ritum externum prout sacrum ab Ecclesia celebratum. Sed quidquid sit de hoc, ratio hujus sententiæ est, quia ex Tridentino non requiritur in Ministro intentio faciendi quod Ecclesia intendit, sed tantùm faciendi quod facit Ecclesia; et ideo sufficit, ut Minister seriò applicet materiæ debitam formam, ut facit Ecclesia.

Secunda verò sententia communis et sequenda, affirmat omnino requiri intentionem Ministri faciendi ritum Sacramentalem, quem intendit Ecclesia; hanc tenet *Bellarm. l. c.* ubi ait oppositam non differe ab errore Novatorum. item *Lugo. l. c.* ubi dicit eam ab omnibus meritissimè rejici, et saltem non multùm distare ab errore Hæreticorum. *Vasq. disp.* 138. qui contrariam vocat damnatam, item *Tourn. loc. cit. t.* 6. *p.* 139. *et suus Continuat. t.* 4. *p.* 88. *concl.* 3. *Petroc. t.* 3. *c.* 4. *q.* 2. *Conc. t.* 8. *p.* 67. § 3. *Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 54. *Viva de Sacr. q.* 1. *a.* 4. *n.* 6. *Antoine p.* 459. *n.* 2. *Salm. eod. tit. c.* 7. *n.* 26. *cum Suar. Bonac. et aliis:* Et hanc sententiam tuetur etiam SS. P. Bened. XIV in suo aureo Libro *de Synodo l.* 7. *c.* 4. *n.* 9. Probatur 1. ex Trid. in *dict. Can.* 11. *Sess.* 7. ubi requiritur intentio faciendi quod facit Ecclesia; ergo non sufficit intentio tantùm seriò applicandi formam materiæ, ut facit Ecclesia; reipsa enim hæc intentio, dum actio externa ponitur, est ab actione inseparabilis, ut dixit *P. Sal. ut supra,* sed ultra requiritur intentio faciendi ritum sacramentalem, quem facit Ecclesia: aliàs tam Conc. Trid. quàm Constantiense frustra præter materiam et formam requisivissent intentionem Ministri faciendi, quod facit Ecclesia. Probatur 2. et fortiùs ex Propos. 28 damnata ab Alex. VIII quæ dicebat: *Valet Baptismus collatus à Ministro, qui omnem ritum externum formamque baptizandi observat, intus verò in corde suo apud se resolvit. Non intendo facere, quod facit Ecclesia.* Nota verba *intus verò,* ergo damnavit Pontifex opinionem non requirentem intentionem internam faciendi quod facit Ecclesia. Reponunt adversarii, et præcipuè *P. Milante,* propositionem præfatam ideo fuisse damnatam, quia comprehendebat omnem ritum sive seriò, sive joco peractum. Sed respondetur 1. nullum in propositione verbum fieri de administratione jocosa. Respondetur 2. quòd superflua quidem fuisset hæc damnatio, si sola administratio jocosa fuisset reprobata, hæc enim jamdudum à Tridentino proscripta fuit: nec tempore hujus damnationis aliquis erat, qui errorem Lutheri

renovaverit; nam, ut ferunt *Vanroy t. 4. Aurelius Piette t. 5. et Henno t. 1. disp. 4. q. 2. a. 2.* thesis proscripta fuit decerpta ex thesibus *Fervacquesii*, qui sententiam de externa intentione, exclusa jocosa administratione, acriter propugnarat. Hinc dicendum cum SS. P. Bened XIV *in cit. lib. de Synodo n. 8.* saltem grave vulnus ex præfata Prop. damn. inflictum fuisse sententiæ Catharini.

Probatur 3. ratione qua evincitur necessariam esse intentionem internam Ministri ad conferendum Sacramentum; ut enim habetur ex *D. Th. 3. p. q. 64. art. 8.* quæ in Sacramentis aguntur ad plura referri possunt, prout ablutio in Baptismo referri potest ad munditiam corporalem et spiritualem; ideo oportet, ut per intentionem abluentis referatur et determinetur ad unum, id est ad effectum sacramentalem, sive ad ablutionem spiritualem. Hîc autem nolumus immorari ad discutiendos plures textus *D. Th.*, in quibus obscurè locutus est, pro quorum solutione adi *P. Conc.*, *et Cont. Tourn. ll. cc.* Sed S. Doctor *Opusc. 8.* clarè docuit, ultra ritum externum omnino requiri internam intentionem, dicens: « Requiritur etiam in quolibet Sacramento » persona Ministri conferentis Sacramentum cum intentione » conferendi et faciendi quod facit Ecclesia; quorum trium, si » aliquid desit, id est, si non sit debita forma verborum, et si » Minister Sacramenti non intendat Sacramentum conferre, » non perficitur Sacramentum.

Idque maximè confirmatur auctoritate SS. Pont. Bened. XIV, in sua *Instruc. ad Vices gerentem*, data Romæ die 28 Febr. 1747 (inserta suo *Bullario num. 28. Tom. II.*): ibi *num. 48* reprobat opinionem *Cajetani et Soto*, qui volebant sufficere in suscipiente Baptismum voluntatem neutralem, nempe non consentientem neque repugnantem; et declarat ex mente *Innoc. III. in. c. Majores, de Baptismo*, quòd Sacramentum Baptismatis tunc effectum habet, quando quis vel actu præbet, vel jam antea præbuit voluntatem; et si neque consentit, neque dissentit, licèt externè compositus, nequit baptizari, si nunquam antea habuit voluntatem suscipiendi Baptismum. Hoc posito, nempe quòd in subjecto necessariò requiritur intentio suscipiendi Sacramentum, deinde transit Pontifex ad intentionem requisitam in Ministro, et mentionem faciens de opinione *Catharini* dicit: *Hæc opinio* (nempe *Cajetani*) *minùs habet difficultatis, cùm non de conferente agatur, sed de accipiente Baptismum.* Ergo tantò magis in conferente, ultra compositionem externam interna requiritur intentio. Tandem, quamvis sententia opposita esset probabilis, nulli dubium (ut ait Pont. Bened. XIV, in *cit. l. de Syn. n. 9.*) eam non posse in praxi adduci ex Prop. 1 damn. ab Innoc. XI, ubi declaratum fuit in conferendis Sacramentis illicitum esse sequi opinionem probabilem, relicta tutiore. Hinc rectè docet præfatus Pontifex, quòd si constet quempiam Baptismum, aut aliud Sacramentum iterabile administrasse, omni adhibito externo ritu, sed intentione retenta, aut cum deliberata voluntate non

faciendi quod facit Ecclesia, urgente necessitate, erit Sacramentum iterum sub conditione perficiendum; si tamen res moram patiatur, Sedis Apostolicæ oraculum erit exquirendum.

24. — Quær. III. Si Minister habeat duas intentiones contrarias, quænam debeat prævalere? Resp. I. Si voluntates istæ sint simul, prævalet prædominans; nempe, quæ eligeretur, cognita incompossibilitate. Resp. II. Si inter voluntates contrarias una succedat alteri, posterior valet, nisi prior revocaverit (saltem virtualiter) omnem voluntatem subsequentem; tunc enim prior voluntas; modò expressè non revocetur, certè prævalet. In his autem, si adhuc remanet dubium, dubius erit valor Sacramenti; nam, ut valor Sacramenti tanquam certus habeatur, requiritur (sufficit) præsumptio, quæ sit moraliter certa, excludens omnem oppositam formidinem. Ita *Viva q.* 1. *a.* 4. *n.* 98. *Lugo de Sacr. D.* 8. *n.* 123 *et Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 69. *cum Bosco, Pallao. Dicast. etc.* Si quis autem contraheret Matrimonium, intendens illud esse solubile, tali animo, quòd si sciret esse insolubile, non contraheret, tunc nullum esset Matrimonium, ut rectè docent *Lugo l. c. n.* 128. *Sanch. de Matrim. l.* 2. *D.* 13. *Croix l. c. n.* 72. *cum Perez. Conc. etc.* Et item dicunt *Bellarm. Vasq. et Dic. cum aliis apud Croix* de Infideli, qui sic contraheret. Ratio, quia Matrimonium de sua natura est indissolubile; unde qui sic contraheret, apponeret conditionem contra substantiam Matrimonii, ac ideo illud invalidantem, juxta *cap. fin. de condit. appos.* Validè tamen contraheret ut ait *Lugo ex n.* 132. *cum Suarez*, si quis per errorem putaret Matrimonium esse solubile, quia error privatus non tollit ei intentionem generalem contrahendi modo quo debet.

25. — « Dixi 1. *saltem virtualis*: tum quia non sufficit interpretativa, vel habitualis (qualis etiam potest esse in ebrio), » cùm actus ab ea procedens non sit humanus et deliberatus, seu » liber in se: tum quia actualis, qua scilicet actu intendis, et vis » hoc facere, etsi melior sit, et consulta, non tamen requiritur » cùm enim ea non sit in nostra potestate, et homo facilè distrahatur, nimis durum, et plenum scrupulis fuisset, si hanc » Christus requisivisset. Virtualis autem dicitur, quæ ex actuali » præcedente relicta durat in aliqua actione vi illius incœpta, » et continuata: ut si ex intentione baptizandi, vel celebrandi, » vadas ad Ecclesiam, sacras vestes induas, ad altare, vel baptisterium accedas, etsi interim omnino alia cogites. Ratio est, quia » hoc sufficit, ut actio illa sit humana et moralis. *Laym. l.* 5 » *t.* 1 *c.* 5. »

Unde resolves:

« 1. Si Sacerdos habens fortè ante se panem, recitet factum, » et verba Christi; non ideo consecrat.

« 2. Impotens rationis, ebrius, vel somnians, non conficit Sacramentum, etiamsi ante ebrietatem, vel somnum id intenderit: » quia non agit humano modo. *Laym. l. c.* (*Ita communiter*

» *Suar. Vasq. Con. etc. apud Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 55. *contra* » *Cabrera.*) *

« 3. S. Athanasius in lusu puerili verè baptizavit, quia in- » tendit facere, quod viderat in templo fieri ab Episcopo.

» 4. Hæreticus validè baptizat, et contrahit Matrimonium, » etsi non credat hoc esse Sacramentum, rideat, et contemnat: » imò etsi nolit facere quod facit Ecclesia Romana, sed quod » sua; falsò putans non Romanam, sed suam esse veram; etsi » etiam per hoc nolit conferri gratiam. Ratio est, quia intentio » generalis, qua vult quod Christus instituit, prævalet intentioni » provenienti ex errore privato. *Bon. q.* 3. *p.* 2. *n.* 9. *Suar.* » *Fill. etc.*

« 5. Non debet repetere sub conditione consecrationem, qui » in ipsa fuit distractus * (*Vide dicta supra n.* 14.) * vel qui » minores hostias ad altare detulit, de quibus majorem consecrans, » non explicitè cogitavit, nec detexit.

« Dixi 2. *Absoluta;* quia conditionata suspendit effectum; » quod, præterquam in Matrimonio, fieri non potest.

Unde resolves:

« 1. Validum est sacramentum collatum sub conditione præterita, » aut præsenti necessaria, vel contingente, si conditio verè sit » impleta: v. g. absolvo te, si vis dimittere concubinam, si capax » es; baptizo te, si non es baptizatus. *Bon. l. c. n.* 18.

« 2. Nullum est Sacramentum datum sub conditione futura, » sive sit hæc contingens, ut, absolvo te, si restitues, si di- » mittes concubinam etc. sive necessaria, aut adjecta animo » suspendendi Sacramentum, ut absolvo te, si cras sol orietur. » *Bon. ib. Suar. Con. etc. contra Dic. et Esp.*

« 3. Dubium est Sacramentum collatum sub conditione occulta, » humano modo incognoscibili: v. g. baptizo, si es prædestinatus, » si Deus videt te hoc anno moriturum.

« 4. Graviter peccat, qui administrat Sacramentum (excepto » Matrimonio) sub conditione, non solùm futura, (quod semper » est mortale.) * (*Ut Salm. c.* 7. *n.* 59. *cum Gran.*) * sed etiam » præsenti, aut præterita; sive in se sit prorsus occulta, quod » etiam est mortale; sive humano modo cognoscibilis: quod tamen » nullum est, si fiat ex causa rationabili; rarò veniale, sæpius » mortale, si absque ulla causa. Ratio est, quia aut nullum » facit Sacramentum, aut dubium, aut validum quidem, sed non » sine nugatione in re gravi. Vide *Bon. l. c. Suar. Conc. etc.* » *Schol.* »

26. — Quær. I. An sit validum Sacramentum collatum sub conditione? Si conditio est de præterito, vel de præsenti, sine dubio, verificata conditione, Sacramentum est validum. Ita communiter *Suar. in* 3. *p. D.* 13. *sect.* 3. *v. Dico* 3. *Laym. l.* 5. *tr.* 1. *c.* 5. *n.* 13. *Contin. Tour. t.* 4. *p.* 135. *Concl.* 1. *Pal. de Sacr. D. un. p.* 5. *n.* 7. *cum Con. Bon. etc.* Si verò conditio sit

de futuro, nullum quippe est Sacramentum collatum, ut *Tourn. l. c. cum Bus. et aliis,* ut supra communiter. Ratio, quia ut Sacramentum validè conferatur, forma est applicanda materiæ præsenti, aliàs haberetur effectus Sacramenti, quando forma et materia jam desierint adesse. An autem validè absolveret Confessarius sic dicens : *Absolvo te, si Deus cognoscit quod restitues ?* Affirmant *Viva de Sacr. q. 1. art. 4. n. 7. et Henr. Arriaga et Bernal. ap. Croix l. 6. p. 1. n. 81.* qui id valde probabile putat; quia (ut dicunt) tunc jam apponitur conditio de præsenti, cùm Deo omnia futura sint nota. Sed huic opinioni rectiùs contradicunt *Tourn. l. c. v. Sed quid. Conc. tom. 8. p. 87. n. 9.* item *Coninch. Aoers. et Dicast. ap. Croix l. c.* Ratio, quia, cùm Deus commiserit administrationem Sacramentorum cognitioni et voluntati hominum, nequit apponi conditio, quæ non possit cadere sub humana conditione.

27. — Quær. II. An sit licitum conferre Sacramentum sub conditione ? Quoad Sacramenta characterem imprimentia, certum est apud omnes licitum esse ; et patet ex *c. 2. de Bapt.* ubi dicitur : « De quibus dubium est an baptizati fuerint, baptizan» tur his verbis præmissis : Si baptizatus es, non te baptizo ; sed » si nondum baptizatus es, ego te baptizo. » Et quamvis *Juenin de Sacr. D. 1. q. 3. c. 5. art. 1. et Tourn. in Prælect. Theol. tom. 6. q. 1. art. 4.* asserant ante Sec. VIII non haberi mentionem in Patribus et Conciliis prædictæ formulæ conditionatæ, tamen docet SS. P. Bened. XIV in suo doctissimo libro *de Synodo l. 7. c. 6, n. 1.* ex eo non rectè inferre *Nat. Alex.* non fuisse in usu in collatione Sacramentorum, conditionem apponi ; nam asserit ex constanti Ecclesiæ praxi satis probari oppositum. Tantùm (ait) in Sec. VIII conditio illa, quæ priùs mente detinebatur, exprimi cœpit.

28. — Communiter autem dicunt DD. etiam alia Sacramenta posse conferri et reiterari, si justa causa adsit. Ita *Suar. D. 13. sect. 3. Concl. 3. Pal. d. p. 5. n. 7. Ronc. de Sacr. c. 4. q. 6. R. 3. Habert. to. 5. c. 2. q. 2. p. 72. R. 2. Salm. de Sacr. c. 7. n. 56. Bon. eod. tit. D. 1. q. 3. p. 2. §. 3. num. 20. cum Sa, Con. Henr. Reg. etc.* communiter : et non dissentit *Tourn. to. 4. p. 138. v. Dubium,* contra *Juen. Instit. Theol. to. 7. p. 35. et Antoine de Sacr. c. 2. qu. 3. v. Nota,* qui ait tantùm in Sacr. Baptismi id licere, quando adest prudens dubium de ejus valore (Vide dicenda *de Bapt. n. 136.*) ; in aliis verò putant non licere, nisi in necessitate. Sed nos primæ sententiæ subscribimus, cùm conditio, justa causa accedente, omnem reparet irreverentiam Sacramenti. Diximus *justa* (sive rationabili) *causa accidente,* ut loquuntur *Suar. Pal. Bon. Salm. Ronc. l. c.* item *Croix l. 6. p. 1. n. 129. Elbel. tom. 3. p. 16. n. 51. et Spor. to. 3. p. 14. n. 96. et p. 19. n. 129.* Nam commune est cum præfatis AA. (contra aliquos) esse peccatum mortale ministrare Sacramenta, si non adsit causa necessitatis, vel gravis utilitatis : illicitum est enim sine tali causa Sacramentum conferre cum dubio effectûs. Licitum

autem est, ut dicunt *Suar. Ronc. Bon. Salm.* et alii communiter, Confessario prudenter dubitanti an absolverit Pœnitentem absolvere sub conditione. Et idem dicunt *Tourn. loc. cit. et Mazz. to.* 3. *p.* 568. quando absolvendus est puer, de quo dubitatur an compos sit rationis. Si quis autem judicans Pœnitentem esse dispositum, eum sub conditione absolveret, dicens : *Ego te absolvo, si dispositus sis;* rectè dicunt *Tourn. to.* 4. *p.* 137. *et Salm d. c.* 7. *n.* 56. quòd is non peccaret mortaliter, sed non excusaretur à culpa veniali, cùm hoc esset contra ritum Ecclesiæ. Idem ait *Croix. l.* 6. *p.* 1. *n.* 129. de eo qui sine rationabili causa repeteret unum verbum, vel syllabam formæ.

29. — Certum autem est, quòd casu quo adest extrema proximi necessitas, et non habeatur materia, nisi dubia, tunc Minister non solùm potest, sed tenetur sub gravi Sacramentum ei ministrare sub conditione, ut docet *Lugo de Sacr. D.* 8. *num.* 140. cum *Suar. Vasq. Con. Caj. Sylv. et com.* apud *Viva in Trut Append.* §. *XI. circa finem.* (Vide dicenda *num.* 102. *v. Materia et de pœn. n.* 480.) Advertit tamen. *Lug. Resp. Mor. l.* 2. *n.* 10. quòd, si postea certa habeatur materia, et locus erit, repetendum est Sacramentum sub conditione, si forte primum invalidum fuerit; et idem ait *Croix num.* 123. cum *Tumb. Gobat. etc.* Intellige hoc de Sacramentis non iterabilibus, ut Baptismo, Confirmatione et Ordine. Notandum præterea, quòd si Sacramentum sit ministrandum sub conditione, nullatenus requiritur, ut conditio ore exprimatur, sed sufficit mente concipi. Ita *Tourn. t.* 4. *p.* 39. *Concl.* 3. *Ronc. c.* 4. *Q.* 5. cum *Pal. Gob.* etc. ap. *Croix n.* 83. ubi *Moya* hoc asserit commune, et *Escob.* putat certum. Quando verò publicè confertur Baptismus dubius, rationabiliter dicit *Tourn. loc. cit.* conditionem exprimendam, ne adstantes credant Baptismum absolutè reiterari contra legem Ecclesiæ.

Utrùm autem peccaret mortaliter is qui sine necessitate plures simul baptizaret, vel absolveret sub una forma? Affirmant *Scotus, Gabr. et Con. apud Croix n.* 44. Sed negat *Croix cum Val. Hen. Reg. Dic. et aliis,* quia non videtur hæc notabilis mutatio; omnes tamen dicunt, quòd is non excusaretur saltem à veniali. Vide de Ministro Baptismi.

DUBIUM II.

Quid requiratur in Ministro, ut licitè ministret.

30. Vide quæ habentur de hoc apud Busemb. — **31.** *Primò* de statu gratiæ requisito in Ministris Sacramentorum, ad ea ordinatis. — **32.** Qu. 1. Quid de aliis Ministris ad ea non ordinatis? An Sacerdos baptizans non solemniter graviter peccet? Vide *Infert.* 1. An contrahens Matrimonium in mortali duplex sacrilegium committat? Vide *Infert.* 2. — **33.** An excusentur ministrantes in mortali, si urgeat necessitas? Quid de ministrantibus in Nosocomiis, de Obstetricibus, et maximè de Parochis, etc. ministrantibus in necessitate? — **34.** Qu. 2. An conferens Sacramenta teneatur præmittere Confessionem, si sit in mortali? — **35.** Qu. 3. An peccet gra-

viter Sacerdos, sive Diaconus ministrans Eucharistiam in mortali ? Quot peccata committat Sacerdos celebrans in mortali ? An ministrans Eucharistiam pluribus successivè, committat plura peccata ? An peccet graviter tangens ex officio Eucharistiam in mortali ? — **36.** Qu. 4. An peccet graviter Confessarius tantùm audiens Confessionem in mortali ? Qu. 5. An Confessarius plures successivè absolvens, plura sacrilegia committat ? — **37.** *Secundò* de statu Gratiæ requisito in exercentibus alias functiones sacras. — **38.** De Diacono et Subdiacono ministrante Altari in mortali. — **39.** De Episcopo conferente in mortali Chrisma, vel Oleum Sanctum.—**40.** De Episcopo consecrante in mortali, Templa, vel benedicente vestes. etc. Et de Sacerdote assistente Matrimonio, vel benedicente aquam, cineres, etc. — **41.** An Prædicator concionans in mortali, peccet mortaliter ? — **42.** Vide apud Busemb. de Ministro utente materia vel forma dubia ; vel corruptam proferente formam, vel omittente cæremonias. — **43.** An Sacramenta sint indignis deneganda ? Dicendum I. Generaliter loquendo, sacrilegium est ministrare Sacramenta indignis. — **44.** Dicendum II. Peccatori publico negandum est Sacramentum, sive occultè, sive publicè petat. — **45.** Dub. 1. Quid si peccatum sit notum tantùm aliquibus adstantium ? — **46.** Dub. 2. Quid si crimen sit publicum in alio loco ? — **47.** Dub. 3. An peccatori publico possit unquam ministrari Eucharistia ? — **48.** Dub. 4. Quid agendum in dubio de crimine, et de pœnitentia ?—**49.** Dub. 5. An Minister ob metum mortis possit dare Sacram indigno ? — **50.** Dicendum III. Peccatori occulto, publicè petenti non est negandum Sacramentum. Secus si petat occultè. — **51.** Qu. 1. An Confessarius possit negare Sacramentum ob crimen auditum in confessione ? — **52.** Qu. 2. An Episcopus possit negare Sacramentum Ordinis peccatori occulto publicè petenti ? — **53.** Qu. 3. An possit absolvi Ordinandus habituatus in vitio turpi, qui vult ascendere ad Ordines sacros. *Remissivè ad num.* 63. in fine hujus Dubii. — **54.** Qu. 4. An Parochus possit assistere Matrimonio publici peccatoris ? Et ad quid teneatur circa impedimenta ? — **55.** Qu. 5. An unus sponsorum possit licitè Matrimonium inire cum altero excommunicato, vel publico peccatore ? — **56.** Et an liceat conjugia contrahere cum Hæreticis ? — **57.** Qu. 6. An in Sacramentis conferendis liceat uti opinione probabili ? — **58.** Qu. 7. An, et quando Ministri teneantur ministrare Sacramenta ? — **59.** Qu. 8. An liceat simulare administrationem Sacramenti ? — **60.** An liceat simulare susceptionem Sacramenti ? Sed quid si quis simulet se confiteri.—**61.** Quid si quis simulet communicare. — **62.** Quid si quis simulet contrahere Matrimonium ? — **63.** DISSERTATIO de Clerico habituato in vitio turpi ; an possit absolvi volens ordinari in Sacris ? usque ad num. 77

30. — « Resp. 1. Præter ea, quæ ad valorem requiruntur, » requiritur probitas, sive ut sit in gratia : tum quia Christo, » cujus est Minister, debet se conformare, tum quia ad hoc quidem » singularitate ordinatur et gratia peculiari donatur, ac proinde » hoc curare præ aliis est obligatus. Ita *Laym. l. c. et commun.* »

Unde resolves :

« 1. Peccat graviter, qui conficit Sacramenta, non habens suf-

» ficientem jurisdictionem, vel de ea rationabiliter dubitans, vel
» qui censura est prohibitus.

« 2. Non licet Sacerd. administrare Sacram. cum attritione cog-
» nita : quia adhuc est extra statum gratiæ. *Bon. qu.* 3. *punct.* 2. §. 1.

« 3. Non tamen necessariò præmittit Confessionem (nisi velit
» celebrare), etsi sit consultius : quia de hoc nullum est præ-
» ceptum, et ad delendum mortale sufficit contritio. *Vasq. d.* 136.
» *c.* 1. *Card. de Lugo d.* 8. *sect.* 9.

« 4. Minister Sacramenti ad id ordinatus, si conficiat, et mi-
» nistret solemniter in mortali, v. gr. si baptizet, vel celebret,
» peccat mortaliter toties quoties ; (quòd etiam verum esse volunt
» *Sayr. Ledesm. et Bon. Gran. cont.* 3. *tr.* 5. de Diacono ex
» speciali commissione baptizante) nisi forte periculum sit in
» mora, nec possit tam citò confiteri, aut conteri : eo enim casu
» baptizare, vel etiam absolvere moribundum, in statu peccati,
» non esse irreverentiam docet *Card. de Lug d.* 8. *s.* 9. *n.* 151.

« Dixi 1. *ad id ordinatus ;* etsi enim Laicus in necessitate
» baptizet cum conscientia peccati mortalis, eum non peccare mor-
» taliter docent *Bon. l. c. Fill. tom.* 1. *c.* 5. *q.* 10. *ex Suar etc.*

« 2. *Solemniter :* nam si sine solemnitate baptizet, excusant
» à mortali *Suarez, Conc. Fill. l. c.*

« 5. Alii, qui conficiunt et ministrant, non peccant mortaliter,
» v. g. cùm Laici in necessitate baptizant, vel ministrant sibi
» invicem matrimonium in mortali. Ita contra *Sylv. Vasq.* et
» alios docet *Suar.* cum aliis ; qui tamen vult eos peccare morta-
» liter, quatenus hoc in mortali suscipiunt. Ita etiam *Filliuc.*
» *Fern. Sanch. Bon. q.* 64. *a.* 6. *d.* 1.

« 6. Qui ministrat, etsi non conficiat, Eucharistiam in mortali,
» peccat mortaliter, ut habet communis *Suar. Fill. Laym. Bon.*
» et aliorum contra *Vasq.* cujus sententiam *Dian.* rectè notat esse
» probabilem, sive sit Sacerdos, sive Diaconus, ut *Vid. p.* 3.
» *t.* 4. *R.* 195. Idem docet *Card. de Lugo d.* 9. *n.* 155. Et quidem
» aliqui putant, tot mortalia committi, quot communicantur :
» quod minùs videtur probabile, cùm moraliter non sit nisi una
» distributio, et una indigna ministratio : ita *Tann.* 2. 2. *Henr.*
» *Fill. nu.* 87. *etc.* contra *Con. et Bon.*

« 7. Etsi probabile sit, quod docent *Sylv. Caj. Fill. t.* 1. *tr.* 1.
» *c.* 6. *n.* 87. *Nav. et Sa v. Ordo*, Diaconum, et Subdiaconum,
» si cum mortali in ordine suo ministret, item Sacerdotem et
» Episcopum, si sacramentalia exerceat, nuptias, aquam bene-
» dicat, altaria, templa, vasa consecret, concionetur, Eucha-
» ristiam de loco in locum transferat, peccare mortaliter : Con-
» trarium tamen videtur verius, ut docent *Suar. Vasq. Laym.*
» *Con. q.* 64. *art.* 6. *Dub.* 1. *Card. de Lugo. l. c.* Ratio est quia
» hæ actiones non tendunt proximè ad sanctificationem animæ
» ex opere operato sicut actiones sacramentales.

« 8. Non videtur vera esse sententia, quæ docet esse mortale
» tangere in mortali corporalia, calices, reliquias, etc. *Sayr.*
» *Suar. Bon. d.* 1. *q.* 3. *p.* 2. Quòd si quis in mortali (etiam laicus

» in necessitate) elevet de terra Eucharistiam, non videtur aliud » agere, quàm si Christum, in hac vita lapsum elevasset : secus » tamen si quis id extra necessitatem temerè præsumat, exemplo » Ozæ. *Bon. d.* 1. *q.* 3. *p.* 2. *n.* 12. »

31. — Distinguere hîc oportet confectionem et administrationem Sacramentorum ab aliis functionibus sacris.

Et I. Quod ad Sacramentorum confectionem sive administrationem pertinet, commune et certum est apud DD. (quidquid dicant aliqui non audiendi apud *Croix*) quòd Minister Sacramenti ad id ordinatus, si conficiat, et ministret solemniter in mortali, mortaliter peccet. Rationem affert *D. Th.* 3. *part. qu.* 64. *art.* 6. dicens : « Conveniens est ut Sacramentorum Ministri » sint justi, quia Ministri debent Domino conformari.... et ideo » non est dubium, quin mali exhibentes se Ministros Dei et » Ecclesiæ in dispensatione Sacramentorum, peccent. Et quia » hoc peccatum pertinet ad irreverentiam Dei, et contaminatio- » nem Sacramentorum quantùm est ex parte ipsius peccatoris, » consequens est quòd tale peccatum ex genere suo sit mortale. »

32. — Sed quæritur 1. An peccet graviter Minister, qui confert Sacramentum, ad quod non sit specialiter ordinatus? Hæc quæstio quippe tantùm locum habet in Baptismo et Matrimonio, nam alia Sacramenta patet non posse ministrari, nisi à ministris consecratis. *Prima* sententia negat, et hanc tenent *P. Conc. t.* 8. *p.* 90. *n.* 15. qui vocat eam veram et communem, *Tourn. in Prælect. Theol. t.* 6. *p.* 228. *Nat. Alex. de Sacr. l.* 2. *Reg.* 8. *Anacl. p.* 532. *n.* 45. *Salm. de Sacr. c.* 8. *n.* 87. *cum Suar. Bonac. et Valent.* item *Gonet, Habert, Juenin, etc. apud Cont. Tourn. t.* 4. *p.* 32. *v. Dixi* 2. Et expressè eam docet *S. Th.* 3. *p. q.* 64. *art.* 6. *ad* 3. ubi ait : « In articulo tamen necessitatis (Sacerdos) non peccaret » baptizando in casu, in quo etiam posset laicus baptizare ; sic » enim patet quòd non exhiberet se Ministrum Ecclesiæ, sed » subveniret necessitatem patienti. Secus est autem in aliis » Sacramentis, quæ non sunt tantæ necessitatis, sicut Baptismus. » Hæc sententia est quidem probabilis : sed, spectata ratione, videtur probabilior *secunda* sententia affirmans, quam tenent *Contin. Tourn. l. c. Croix. n.* 92 *et* 93. *Antoin. q.* 6. *et Lugo cum Vasq. Pont. Nao. Led. etc.* Hæc sententia docet, quòd per se loquendo laicus sive Sacerdos ministrans non solemniter, graviter peccat ministrando in mortali. Ratio, tum quia peccatum quod committit indignè ministrans, juxta doctrinam *D. Th. n. præc.* allatam, consistit in irreverentia quæ irrogatur Deo et Sacramento : et quidem hæc irreverentia non tantùm infertur à Ministro consecrato, sed et à non consecrato : tum quia hic, licèt tunc non se exhibeat ut Ministrum Ecclesiæ, tamen se exhibet ut Ministrum Christi : tum quia sancta sanctè tractanda sunt, et sanè sub gravi in re gravi : actio autem ministrandi Sacramenta est equidem eximiè sancta, quia fit nomine Christi, et est immediatè cooperans in sanctificationem Animæ, unde à quocunque exerceatur, ipsius sanctitatem requirit.

Hinc infertur 1. probabiliùs esse cum *Contin. Tourn Ant. Croix. ll. cc. et aliis apud Salm.* laicum sive Sacerdotem ministrantem non solemniter Baptismum in necessitate, peccare graviter, si ministret in mortali.

Infertur 2. probabiliùs peccare graviter contrahentes Matrimonium in mortali, non solùm Sacramentum suscipiendo, sed etiam ministrando, ut dicunt *Pontius de Matr. l. 1. c. 8. n. 11. Lugo de Sacr. D. 8. n. 151. cum Nao. Vasq. Led. etc.* (contra *Sanch. de Matr. l. 2. D. 6. n. 4. Suar. de Sacr. D. 16. sect. 2. Bon. D. 1. q. 3. p. 2. §. 1. n. 10. cum Soto, etc.*) Nostramque sententiam *Croix l. 6. p. 1. n. 93.* absolutè veram putat, eamque valere dicit, etiamsi Matrimonium ineatur per procuratorem.

33 — Diximus *per se loquendo*, nam per accidens Minister tam consecratus, quàm non consecratus excusatur, si ministret in mortali Sacr. Bapt., aut Pœnit. in necessitate, putà si non posset tam citò conteri, et periculum esset, quòd moribundus decederet sine Baptismo, aut Absolutione, ut comm. docent cum *Bus. ut supra, Lug. D. 8. n. 151. Ronc. de Sacr. c. 4. q. 6. Cont. Tourn. tom. 4. p. 32. v. Dixi 1. Ant. de Sacr. c. 2. q. 6. Croix. l. 6. p. 1. num. 92. Salm. eod. tit. c. 7. n. 93. cum Vasq. Conc. etc.* Et idem ait *Moya ap. Croix l. c.* de confessario, qui non posset tam citò conteri, quin incurrat notam infamiæ. Idem dicunt *Tamb. in Meth. Comm. c. 1. §. 10. n. 71. et Lugo. D. 9. n. 8. cum Vasq. et Henr.* de Sacerdote, qui incœpta Missa in bona fide recordaretur peccati mortalis, et valde difficulter conteri posset, et contra nequiret sine infamia cessare ab inchoato Sacrificio; Sed his opinionibus meritò contradicit *Concin. tom. 8. p. 350. n. 37.* Ratio, quia ex una parte urget præceptum Divinum, ut Sacramentum in gratia conficiatur, aut suscipiatur; et ex altera non est impossibile tali Sacerdoti actum contritionis elicere; etenim *Deus* (ut docet Trid. *Sess. 6. c. 11.*) impossibilia non » jubet, sed jubendo monet et facere quod possis, et petere quod » non possis, et adjuvat ut possis. » Ergo si Sacerdos non se conterit, ex culpa sua provenit, vel quia non conatur quantum potest, cùm hîc tempus sufficiens adsit (secus in primo casu moribundi), vel quia peccato adhæret.

Præterea hîc notandum cum *Cont. Tourn. t. 4. q. 32. v. Circa*, quòd Sacerdotes ministrantes in amplis Nosocomiis, aut in Castris, cùm ibi necessitates morientium sint obviæ, tenentur semper se paratos habere ad ministranda Sacramenta in Gratia. Et idem ex eadem ratione rationabiliter ait *Tourn.* de Obstetricibus. A fortiori autem ad id tenentur Parochi, aliive Sacerdotes, quibus ex officio incumbit Sacramenta ministrare, ut bene ait *Nat. Alex. de Sacr. l. 2. Reg. 12.* referens Monitum S. Caroli Borr. *in suis instruc.* ubi hæc habentur : « Parochus, omnisque » Sacerdos, cujus est Sacramenta administrare, meminisse debet » omni fere temporis momento paratum esse oportere ad tam » sanctæ administrationis munus. »

34. — Quær. 2. An Sacerdos conferens Sacramenta teneatur

præmittere Confessionem, si sit in mortali? In confectione Eucharistiæ certum est ex Trid. præmittendam esse confessionem, juxta dicenda n. 255. Quoad alia verò Sacramenta, *Prima* sententia affirmat, et hanc tenent *Merbesius tom. 2. p. 71. Concl. 5. Genet. tom. 3. p. 35. q. 4. Conc. tom. 6. p. 94. n. 27.* ex *Catech. Rom. p. 2. c. 5. §. 45.* ubi dicitur: « Cùm Sacramenta administramus, aut percipimus, toties Confessio prætermittenda non » est. » Ratio, tum quia idem motivum præcepti, quod currit in Eucharistia, valet etiam in aliis Sacramentis; tum quia Minister, cùm teneatur ministrare Sacramenta in statu gratiæ. debet habere moralem certitudinem de sua justificatione, sicut habere debet de materia et forma: hæc autem certitudo nequit haberi per contritionem quæ difficillimè, et à paucis obtinetur. *Secunda* verò sententia probabilior et communis negat necessitatem Confessionis, et dicit sufficere quòd eliciatur contritio. Hanc tenent *Suarez loc. infra citando, Lugo de Sacr. D. 8. n. 145.* asserens esse communem, *Salm. eod. tit. c. 7. n. 94.* qui pariter asserunt communem esse hanc sententiam, scilicet quòd satis sit elici contritionem probabiliter existimatam, item *Sylvest. verb. Confessio 1. §. 2. Laym. l. 5. t. 1. c. 1. n. 10. Nav. Sum. c. 2. n. 6. Victor. Sum. n. 132. Ronc. de Sacr. q. 4. c. 1. R. 6. Spor. t. 3. pag. 25. n. 170. Croix l. 6. p. 1. n. 93. Viva q. 1. a. 4. n. 4. Elbel. t. 3. pag. 15. n. 45.* qui etiam asserit communem, *Bonac. D. 1. q. 3. p. 2. n. 3. cum Reg. Fill. Henriq. et aliis* passim. Prop. 1. ex Rit. Rom. *de Sacr. in genere;* ubi dicitur: « Sacerdos si fuerit » peccati mortalis sibi conscius (quod absit), ad Sacramentorum » administrationem non audeat accedere, nisi priùs corde » pœniteat. Sed si habeat copiam Confessarii, et temporis lo» cique ratio ferat, convenit confiteri. » Nota, *convenit;* ergo ex Rituali sufficit pœnitere per contritionem, et Confessio est de convenientia, non de necessitate. Prob. 2. ratione, tum quia in aliis Sacramentis non habetur præceptum neque naturale, neque Divinum, neque Ecclesiasticum de præmittenda Confessione, ut habetur in suscipienda Eucharistia: tum quia, ut ait doctissimus *Suar. in 3. part. D. 16. v. Quæritur,* licèt Confessio (ut vidimus) valde conveniat, tamen satis est ut Sacerdos adhibeat diligentiam moralem ad se judicandum per contritionem, quin summam adhibeat per Confessionem; Nec eadem ratio currit pro materia et forma Sacramenti, quàm pro licita administratione Sacramenti; ibi enim (ut diximus cum *eodem Suar. Tom. I. l. 1. n. 33.*), cùm agatur de substantia seu de veritate rei, probabilitas non potest efficere, ut materia et forma inepta evadant apta; sed in licita administratione Sacramenti, cùm agatur tantùm de modo, id est de honestate actionis, bene probabilitas efficit, ut actio sit honesta, quando prudenter honesta judicatur, quamvis in se fortè talis non sit.

35. — Quær. 3. An peccet mortaliter Sacerdos, aut Diaconus ministrans Eucharistiam in mortali? *Prima* sententia negat, et hanc tenent *Lugo. de Sacr. D. 8. n. 151. Spor. t. 3. pag. 26.*

n. 172. *Diana p.* 2. *t.* 14. *R.* 23, et probabilem putant *Salm. de Sacr. c.* 7. *n.* 93. *cum Sylvio, Vasq. Gabr. Led. etc. Viva q.* 1. *art.* 4. *n.* 4. *Croix l.* 6. *p.* 1. *num.* 94 *cum Arriaga, Aversa, Dicast. Amico, Bernal. etc.* Ratio, quia distribuens Eucharistiam, cùm non conficiat Sacramentum, tantùm remotè cooperatur ad productionem gratiæ; non ponit enim actionem per se causantem gratiam, sed tantùm applicat activa passivis; nec agit is nomine Christi, cùm Christus non requisiverit, ut distribuens sit persona sacra, olim enim etiam laici Communionem sibi vel aliis porrigebant. *Secunda* verò sententia, quam sequimur, affirmat, eamque tenent *Suar. in* 3. *p. D.* 16. *sect.* 3 *et* 4. *v. Dices, Conc. t.* 8. *p.* 90. *n.* 17. *Holzm. t.* 2. *p.* 7. *n.* 29. *Cont. Tourn. t.* 4. *pag.* 33. *coll.* 3. *Viva loco supra cit. Antoine de Sacr. c.* 2. *q.* 6. *v. Resp.* 2. *Laym. l.* 5. *tr.* 1. *c.* 5. *n.* 8. *Ronc. de Euch. c.* 4. 2. item *Gonet, Bonac. Valent. Conc. Fill. Vill. etc. apud Croix n.* 94. Probatur ex *c. Sciscitantibus* 15. *q.* 8. ubi Nicolaus I loquens de Sacerdote adultero Eucharistiam ministrante, dicit, *Mali bona administrando, se tantummodo lædunt.* Et cum hæc materia, de qua agitur, sit gravis, consequenter graviter *se lædunt.* Item probatur ex Catech. Rom. *p.* 2. *c.* 1. *n.* 26. ubi dicitur: « Si homini peccatis contaminato minùs licet de rebus Divinis » agere, quantùm ab eo scelus concipi existimandum erit, qui » sibi multorum scelerum conscius est, nec tamen sacra Mysteria » polluto ore conficere, vel in fœdas manus sumere, contrectare, » atque aliis porrigere et ministrare vereatur? » Item ex Rit. Rom. §. 1. ubi: « Impurè et indignè ministrantes (Sacramenta) » in æternæ mortis reatum incurrunt. » Et *de Sacr. Euch.* dicitur: « Omnibus quidem Ecclesiæ Catholicæ Sacramentis religiosè » sanctèque tractandis magna cura adhibenda, sed præcipuè in » administrando ac suscipiendo SS. Eucharistiæ Sacramento. » Ratio igitur nostræ sententiæ est, quia Sacerdos ministrans Eucharistiam in mortali, gravem irrogat injuriam huic Sacramento, eò quòd ut Minister ad illud dispensandum consecratus hoc indignè ministrat: Et sicut in aliis Sacramentis Minister proximè per confectionem concurrit ad sanctificationem suscipientium, ita hîc proximè concurrit per dispensationem, cùm Minister Eucharistiæ non possit ut Ministrum se exhibere aliter quàm per dispensationem, juxta illud D. Pauli 1. Corinth. 4. *Sic nos existimet homo ut Ministros Christi, et Dispensatores Mysteriorum Dei.* Nec valet dicere, quòd Sacerdos non sit à Christo præcipuè deputatus ad Eucharistiam ministrandam, ex eo quòd olim etiam per laicos hoc fiebat; Nam licèt per accidens in necessitate hoc laicis permissum est, sicut etiam et baptizare, tamen nemo potest negare, quòd Minister ordinarius et ex officio ad Eucharistiam dispensandam sit solus Sacerdos, vel Diaconus ex commissione.

Hinc diximus *cum Mazzot. t.* 3. *p.* 49. *Holz. t.* 2. *p.* 6. *n.* 26. quòd celebrans in mortali quatuor sacrilegia committit, 1. quia Sacramentum conficit; 2. quia suscipit; 3. quia ministrat

sibi indigno, ut bene advertunt *Hozl. l. c. Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 93 *Suar. D.* 67. *sect.* 1. *et Lugo D.* 8. *n.* 199 *et* 202. cùm enim celebrans tunc duas agat partes alteram ut sumens, alteram ut Minister, ideo duo sacrilegia committit; prout diximus de contrahente Matrimonium in mortali, qui dupliciter graviter peccat, quia nimirum suscipit, et quia ministrat Sacramentum. De his tribus sacrilegiis jam diximus *lib.* 5. *n.* 44. 4. Sacrilegium committit, quia Eucharistiam ministrat in mortali, prout mox supra probavimus. Utrùm autem ministrans Eucharistiam unum peccatum committat, vel plura, quot sunt ii qui successivè suscipiunt? *Bon. D.* 1. *q.* 3. *p.* 2. §. 1. *n.* 15. *cum Conc. et aliis* affirmat, quia singulæ distributiones sunt singula convivia et actiones completæ. Sed probabiliùs dicunt *Henno de pecc. cap.* 3. *n.* 2. *Viva de Sacr. q. art.* 4. *n.* 4. *et Fill. ac Henriq.* 1. *ap. Bonac.* pluralitatem communicantium constituere tantùm circumstantiam aggravantem, sed non multiplicitatem peccatorum, cùm veriùs sit una actio moralis, et unum convivium: quod unum sanè dicitur, quamvis ex pluribus constet conviviis. Hinc dicit Rituale : « Ubi verò omnes communicaverint, Sacerdos dicere » poterit : O sacrum convivium, etc. »

Valde autem probabiliter ait *Cont. Tourn. t.* 4. *p.* 34. *cum D. Th. in* 4. *D.* 24. *q.* 1. *art.* 3. *quæst.* 5. *ad* 4. quòd peccet graviter qui existens in mortali Eucharistiam ex officio tangit immediatè, vel mediatè, putà gestando in processione, vel populum benedicendo; hocque expressè videtur docere *S. Dionysius ap. Tourn. l. c.* dicens : « Qui tangunt res sacras, quasi suo » officio utentes, peccant mortaliter. » Sed non improbabiliter *Bon. D.* 1. *sect.* 3. *p.* 2. §. 1. *n.* 13. *Croix l.* 6. *p.* 1. *num.* 101. *Lugo D.* 8. *n.* 155. *Anacl. p.* 534. *n.* 58. *Holz. t.* 2. *p.* 7. *n.* 29. *Elbel t.* 3. *p.* 15. *n.* 50 *et Salm. c.* 7. *de Sacr. n.* 100 *et Busemb. ut supra num.* 7. *cum Suar. Vasq. Laym. et Coninch.* id negant, quia hæc non est administratio Sacramenti, nec videtur materia tam gravis, ut peccatum mortale inducat. Dicit enim *Suarez in* 3. *parte D.* 16. *Sect.* 3. *v. Atque hinc :* « Cùm aliæ » actiones, præter Sacramenta, non sint ad sanctificationem per » gratiam proximè ordinatæ, neque in eis se exhibeat Sacerdos » ut Minister Dei sanctificans animam, non est tam gravis causa, » et ratio exigendi internam animæ sanctitatem ad eas exercendas. Ergo illas in peccato efficere ex parte materiæ, non videtur esse grave sacrilegium. »

36. — Quæritur 4. An peccet graviter Confessarius excipiens Confessionem in mortali, cum proposito eliciendi contritionem antequam absolvat? *Prima* sententia probabilis, quam tenent *Gonet D.* 7. *c.* 6. *n.* 108 *et Contin. Tournely t.* 4. *pag.* 33. *v. Coll.* 2. *Escob. l.* 8. *num.* 134. *cum Suar. et Franc. de Lugo*, affirmat, quia talis actio est Sacramentalis, et pertinet ad Ministrum consecratum, cùm Sacerdos non minùs consecretur ad audiendam Confessionem, quàm ad absolvendum. *Secunda* sententia communior et probabilior negat, et hanc tenent *Card.*

de Lugo de Sacr. D. 8. *n.* 158. *Sporer t.* 3. *pag.* 26. *n.* 173. *Elbel. t.* 3. *pag.* 15. *n.* 50. *Diana p.* 1. *tr.* 7. *R.* 47. *Salm. de Sacr. c.* 7. *n.* 107. *cum Henriq. et Croix l.* 6. *p.* 1 *n.* 102. *cum March. Rodr. Moya, Gob. Dic. Avers. Bernal. et Bosco.* Ratio qua utitur *Lugo*, est quia Sacerdos audiendo Confessionem tantùm passivè se habet : sed hanc rationem meritò non admittit *Croix*, quia Confessarius excipiendo Confessionem, revera non se habet tantùm passivè, sed etiam agit formando judicium de peccatis. Ratio aptior aliorum est, quia Confessarius audiendo non conficit Sacramentum; illud enim non conficitur nisi quando absolutio impertitur. Id autem quod ibi addit *Croix cum Marc. et Gob.*, nempe Ministrum non peccare mortaliter, si in mortali formam inchoet Sacramenti, modò conteratur antequam illam perficiat; mihi non placet, nam licèt gratia non conferatur, nisi forma expleta, tamen valor Sacramenti et collatio gratiæ non tam pendet ab ultimis verbis formæ, quàm à primis; unde Sacerdotem, qui eam incipit in mortali, meritò dicit *Aversa ap. Croix* graviter peccare, quia jam irrogat injuriam Sacramento, conferendo illud in mortali.

Quær. 5. An Confessarius plures successivè absolvens in mortali plura peccata committat? Vide dicta *lib.* 5. *n.* 50. *Qu.* 6. ubi veriorem esse diximus sententiam affirmativam, quia singulæ absolutiones sunt singula Sacramenta.

37. — II. Quod autem pertinet ad alias functiones sacras, quæ non sunt confectiones, neque administrationes Sacramentorum, quæstio est, an Minister, qui ex officio illas exercet in mortali, peccet mortaliter? *Prima* sententia, pro qua certè videtur esse *D. Thomas in* 4. *D.* 24. *q.* 1. *ar.* 3. *qu.* 5. *ad* 4. (quidquid aliqui dicant), et quam sequuntur alii apud *Juenin. Instit. Theol. tom.* 7. *p.* 86. *q.* 4. dicit omnes exercentes ex officio functiones Ordinis suscepti ab Episcopo usque ad Ostiarios, in mortali culpam gravem committere. Hæc verba *D. Th.* : « Quicumque » autem cum peccato mortali aliquod sacrum Officium pertractat, » non est dubium, quin illud indignè faciat; unde patet quòd » peccat mortaliter. » *Secunda* verò sententia communior, et satis probabilis negat, et hanc tenent *Suarez in* 3. *p. D.* 16. *s.* 3. *Holz. t.* 2. *p.* 7. *n.* 31. *Anacl. pag.* 534. *nu.* 58. *cum Mastrio, Bonac. de Sacr. D.* 1. *qu.* 3. *p.* 2. § 1. *n.* 8. *cum Soto, Val. Fill. etc. Salm. eod. tit. n.* 101. *cum Vasq. Fill. et Gran.* Ratio 1. quia, ut ait *Suarez* (cujus verba retulimus supra *n.* 35. *in fin.*) omnia alia exercitia Ordinum, præter confectionem vel administrationem Sacramentorum, cùm non sint proximè ordinata ad sanctificationem animæ, non videntur exigere sub gravi exercentium sanctitatem. Ratio 2. quia (ut bene aiunt *Salm. n.* 108.) ubi non constat de præcepto, non est facilè imponenda obligatio sub mortali; in his autem functionibus, quas diximus, non constat de tali præcepto, unde gravitas obligationis desumenda est à materia, et cùm hæc materia non videtur, saltem non constat esse tam gravem, videtur quòd exercere tales func-

tiones in mortali, non excedat culpam venialem; quæ tamen erit eò gravior, quò actiones magis accedunt ad Sacramenti ministerium.

38. — Hinc infertur I. esse probabile, quòd non peccent graviter Diaconi et Subdiaconi, qui in mortali Altari ministrant. Ita *Suar. loc. cit. s* 3. *Lugo D.* 8. *n.* 152. *Sot. in* 4. *D.* 24. *q.* 1. *Laym. l.* 5. *tr.* 1. *c.* 5. *n.* 10. *Vasq. D.* 136. *c.* 4. *Coninch. qu.* 64. *art.* 6. *d.* 1. *Salm. loc. cit. n.* 104. *Holzm. n.* 31. *Anael. l. c. Sporer t.* 2. *p.* 26. *num.* 174. *Elbel. t.* 3. *p.* 15. *n.* 50. *Croix. l.* 6. *p.* 1. *n.* 98. *cum Dic. Bon. l. c. num.* 7. *cum Val. Fill. Angles* et alii plures, nec dissentit *Antoine de Sacr. c.* 1. *quæst.* 7. (contra *Wigandt Ex.* 4. *tr.* 11. *n.* 37. *Contin. Tourn. t.* 4. *p.* 34. *n.* 6. *Conc. t.* 8. *p.* 32. *num.* 31. *Petrocor. t.* 3. *p.* 79 *et alii ex D. Th. l. c. ut supra*) Et hoc etiamsi frequenter ipsi ministrent, ut dicunt *Coninc. l. c. Croix num.* 98. *Bonac. et Salm. cum Vasq.* contra *Fill. Suar. et Laym.* qui frequentiam damnant de mortali, cùm illa videatur esse virtualis contemptus; sed veriùs (ut diximus *lib.* 4. *num.* 161. *v. Quarta.*) juxta doctrinam *D. Thom.* frequentia per se nequaquam constituit contemptum.

Objiciunt 1. Illud Apostoli *ad Tim.* 3. ubi dicitur, quòd Diaconi debent esse, *habentes mysterium fidei in conscientia pura.* Ergo (ut dicunt) qui ministrant cum peccato, agunt contra Apostoli præceptum. Sed respondetur, quòd Diaconi tempore Apostoli (ut ferunt *Tourn. in Præl. Theol. tr.* 10. *p.* 237. et ipse *Auctor Petrocor. t.* 4. *p.* 215.) ex officio Eucharistiam, atque Baptismum fidelibus ministrabant; id enim testatur *S. Justinus ap. Petroc.* dicens: « Qui apud nos vocantur Diaconi, distri» buunt unicuique panem, etc., porro alimentum hoc vocatur » Eucharistia. » *Et Tertull. ap. Tourn.* ait: « Dandi Baptismi » jus habet Episcopus, deinde Presbyteri et Diaconi, non ta» men sine Episcopi auctoritate. » Ergo meritò ob reverentiam Baptismi et Eucharistiæ quorum administratio Diaconis committebatur, puram conscientiam in eis Apostolus requirebat.

Objiciunt 2. textum in *c. Quæsitum. De cohab. Cler. etc.* ubi dicitur Clericus concubinarius occultus esse sub mortali quoad seipsum suspensus ab officio; et præcipuè alium textum *in c. Quæsitum, ult. de Temp. Ord.* ubi Gregorius IX loquens de Sacerdotibus et aliis Clericis existentibus in peccato mortali occulto, dixit: « Si non pœnituerint, monendi sunt, et sub interminа» tione divini judicii obtestandi, ut in testimonium suæ damna» tionis in susceptis etiam Ordinibus non ministrent. » Sed respondetur 1. cum *Lugo num.* 147. *et Croix. n.* 103. quòd Gregorius rectè dixit tales Clericos peccare graviter ministrando in mortali, quia juxta Decretum Anacleti Papæ, et Canonem Apostolorum 9. (cujus verba affert *Suarez D.* 69. *sect.* 3. §. 1 *ad* 2.) Ministri altaris tunc temporis tenebantur communicare in Missa; et in hoc sensu verum est, quòd per quodlibet peccatum mortale Diaconi et omnes alii altari ministrantes suspensi erant ab exercitio suorum Ordinum. Resp. 2. quòd, si hic textus ri-

de Lugo de Sacr. D. 8. *n.* 158. *Sporer t.* 3. *pag.* 26. *n.* 1; *Elbel. t.* 3. *pag.* 15. *n.* 50. *Diana p.* 1. *tr.* 7. *R.* 47. *Salm. Sacr. c.* 7. *n.* 107. *cum Henriq. et Croix l.* 6. *p.* 1 *n.* 102. *c March. Rodr. Moya, Gob. Dic. Avers. Bernal. et Bosco.* Ra qua utitur *Lugo*, est quia Sacerdos audiendo Confession tantùm passivè se habet: sed hanc rationem meritò non admi *Croix*, quia Confessarius excipiendo Confessionem, revera n se habet tantùm passivè, sed etiam agit formando judicium peccatis. Ratio aptior aliorum est, quia Confessarius audie non conficit Sacramentum; illud enim non conficitur nisi qua absolutio impertitur. Id autem quod ibi addit *Croix cum Ma et Gob.*, nempe Ministrum non peccare mortaliter, si in mor formam inchoet Sacramenti, modò conteratur antequam ill perficiat; mihi non placet, nam licèt gratia non conferatur, n forma expleta, tamen valor Sacramenti et collatio gratiæ n tam pendet ab ultimis verbis formæ, quàm à primis; unde S cerdotem, qui eam incipit in mortali, meritò dicit *Averso Croix* graviter peccare, quia jam irrogat injuriam Sacrame conferendo illud in mortali.

Quær. 5. An Confessarius plures successivè absolvens in m tali plura peccata committat? Vide dicta *lib.* 5. *n.* 50. *Qu.* 6. veriorem esse diximus sententiam affirmativam, quia sing absolutiones sunt singula Sacramenta.

37. — II. Quod autem pertinet ad alias functiones sac quæ non sunt confectiones, neque administrationes Sacram torum, quæstio est, an Minister, qui ex officio illas exerce mortali, peccet mortaliter? *Prima* sententia, pro qua certè detur esse *D. Thomas in* 4. *D.* 24. *q.* 1. *ar.* 3. *qu.* 5. *ad* 4. (qu quid aliqui dicant), et quam sequuntur alii apud *Juenin. In Theol. tom.* 7. *p.* 86. *q.* 4. dicit omnes exercentes ex officio fu tiones Ordinis suscepti ab Episcopo usque ad Ostiarios, in mor culpam gravem committere. Hæc verba *D. Th.*: « Quicum » autem cum peccato mortali aliquod sacrum Officium pertrac » non est dubium, quin illud indignè faciat; unde patet q » peccat mortaliter. » *Secunda* verò sententia communior, satis probabilis negat, et hanc tenent *Suarez in* 3. *p. D.* 16. *Holz. t.* 2. *p.* 7. *n.* 31. *Anacl. pag.* 534. *nu.* 58. *cum Mast Bonac. de Sacr. D.* 1. *qu.* 3. *p.* 2. §. 1. *n.* 8. *cum Soto, Fill. etc. Salm. eod. tit. n.* 101. *cum Vasq. Fill. et Gran.* R 1. quia, ut ait *Suarez* (cujus verba retulimus supra *n.* 35. *in fi* omnia alia exercitia Ordinum, præter confectionem vel ad nistrationem Sacramentorum, cùm non sint proximè ordinata sanctificationem animæ, non videntur exigere sub gravi exerc tium sanctitatem. Ratio 2. quia (ut bene aiunt *Salm. n.* 10 ubi non constat de præcepto, non est facilè imponenda o gatio sub mortali; in his autem functionibus, quas dixim non constat de tali præcepto, unde gravitas obligationis sumenda est à materia, et cùm hæc materia non videtur, sal non constat esse tam gravem, videtur quòd exercere tales fu

gorosè intelligendus esset, etiam Clerici minores, exercendo actus suorum Ordinum, peccarent mortaliter; sed hoc nec etiam Auctores contrarii audent asserere, et ipse *Cont. Tourn. pag.* 35. expresse oppositum censet, dicens in hoc convenire omnes Theologos, tum quia munia Clericorum minorum etiam à laicis exercentur; tum quia eorum functiones valde distant ab actione Sacrificii. Unde, cùm textus nimis videatur probare, intelligendus est Gregorius minimè voluisse jus novum condere, sed tantùm explicasse (ideo dixit *monendi sunt*) naturalem obligationem ministrantium altari, pro subjecta materia abstinendi ab exercitio Ordinum, juxta qualitatem reverentiæ, quam quilibet Ordo pro sua dignitate requirit; aliam enim reverentiam requirit administratio Sacramentorum, et quidem sub gravi, aliam exigunt aliæ functiones, et non tantam, majorem tamen, aut minorem, juxta (ut diximus) proximitatem quam habet functio illa ad Sacramentum.

39. — Infertur II. probabiliter non peccare graviter Episcopum, qui in mortali conficit Chrisma, vel Oleum sanctum, ut tenent *Palaus de Sacram. D. un. p.* 6. *n.* 4. *Vasq. c.* 4. *n.* 48. *Salm. c.* 7. *n.* 101. *Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 96. *Holzm. l.* 2. *p.* 7. *n.* 30. *cum Henr. Bonac. q.* 3. *p.* 2. §. 1. *n.* 8. *cum Suar. Sot. Con. Fill. Sayr. et aliis*, contra *Contin. Tourn. t.* 4. *p.* 34. *n.* 6. *et alios cum Lugo D.* 8. *n.* 156. qui putat id esse mortale, eò quòd Chrisma, vel Oleum, quod necessariò debet esse ab Episcopo benedictum, est materia Sacramenti sine qua non sit Sacramentum. Sed respondetur, quòd, licèt Chrisma, vel Oleum, non sit materia apta, nisi benedicatur ab Episcopo; tamen Episcopus materiam benedicens non peccat mortaliter, qui remotè semper concurrit ad productionem gratiæ; aliàs quic[illegible] pararet materiam ad alia Sacramenta in mortali, grav[illegible] etiam peccaret; per accidens enim se habet, quòd Chrisma, vel Oleum pro confectione Confirmationis et extremæ Unctionis non sit materia apta, nisi ab Episcopo benedicta.

40. — Infertur III. communissim[illegible] et probabiliorem esse sententiam, quòd non peccet mortaliter Episcopus, vel Sacerdos, qui in mortali consecrat templum, benedicit vestes sacras, aut corporalia, assistit Matrimonio, benedicit cineres, aquam lustralem, etc. ut contra *Sylvest. Caj. etc. apud Busemb.* tenent *Lugo, Vasq. Laym. Conc.* item *Gonet Man. t.* 6. *p.* 78. *Antoine c.* 1. *q.* 8. *Croix n.* 59 *et Salm. n.* 106 *cum Suar. Bon. et Led.* ac non dissentit *Tourn. t.* 4. *p.* 34.

Quæritur autem, an Concionator in peccato mortali peccet mortaliter? *Prima* sententia affirmat, et hanc tenent *Caj.* 2. 2. *q.* 187. *art.* 1 *et* 3. *d.* 6. *Merbes. p.* 3. *q.* 15. *Juo. q.* 5. *c.* 3. *a.* 2. *Cont. Tourn. t.* 4. *p.* 35 *et alii apud Dian. p.* 3. *tr.* 4. *R.* 197 et pro hac sententia videtur etiam esse *D. Th. in* 4. *D.* 19. *q.* 11. *art.* 2. *ad* 2. ubi dicit concionantem in mortali, etiam occulto, graviter peccare, eò quòd (ut ait) « Impedit finem doctrinæ, » quia ore se profitetur nosse Deum, factis autem negat. » Alii

verò diversa ratione utuntur; dicunt enim eum peccare mortaliter, quia in mortali exercet actum Ordinis. *Secunda* verò sententia communior et probabilior negat, et hanc tenent *Gonet l. c. Suar. in* 3. *p. t.* 3. *D.* 16. *sect.* 3. *in fine, et de Charit. D.* 8. *sect.* 4. *n.* 6. *Lugo de Sacr. D.* 8. *nu.* 152. *Pal. t.* 1. *tr.* 6. *D.* 3. *p.* 7. *n.* 7. *Bon. D.* 1. *q.* 3. *p.* 2. *n.* 8. *cum Vasq. et Sayr. Spor. t.* 3. *p.* 26. *n.* 174. *Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 99. *Salm. de Sac. c.* 8. *n.* 106. *Diana loc. cit. et t.* 7. *tr.* 3. *R.* 14. *cum Villal. Torres, Laym.* et aliis pluribus. Ratio, tum quia nulla patet lex divina, vel ecclesiastica prohibens sub gravi peccatoribus abstinere à prædicatione; tum quia actus prædicandi non tendit immediatè ad sanctificandum hominem, cùm de se non causet gratiam, sicut causant administrationes Sacramentorum. Nec obstat ratio oppositæ sententiæ, nempe quòd peccator prædicans in mortali graviter peccet, quia exerçet indignè officium Ordinis. Nam respondetur, aliud esse exercere officium Ordinis, aliud officium annexum Ordini: qui enim exercet officium Ordinis, cùm hoc ordinetur ad Eucharistiam, illud indignè ministrans, Eucharistiæ probabiliter injuriam irrogat; (Dico *probabiliter*, quia oppositum etiam est probabile, ut diximus *n.* 35. *v. Valde*, cùm tale exercitium non sit proximè ordinatum ad productionem gratiæ, prout est administratio Sacramenti). Qui verò exercet officium prædicandi, cùm hoc sit tantùm extrinsecè annexum Ordini, et per se duntaxat ordinatum ad proximum, peccator prædicans non infert injuriam Ordini, sed proximo; unde juxta injuriam quæ proximo irrogatur, debet culpa [illegible] surari. Hinc fit, quòd occultus peccator prædicans, cùm nullum damnum irroget proximo, imò utilitatem afferat, ideo non es[illegible]mè mortali damnetur. Dixi *de Mortali*, nam communiter non [illegible]sant eum DD. à veniali, ob aliqualem irreverentiam, quæ fit verbo divino. Hinc usus habet, quòd Prædicator ante concionem petere soleat benedictionem ab Episcopo dicens: *Munda cor meum, etc.*

41. — Dicunt verò *S. Ant. Sot. et Dian. ll. cc.* non excusari à mortali Prædicatorem, cui ex officio incumbat concionari, si prædicet existens publicus peccator; quia tunc scandalum præbet impeditque finem doctrinæ. Et huic sententiæ videtur postea se conformasse *D. Th.*; nam, licèt *l. c. ut supra*, asseruerit, quòd tam occultus, quàm notorius peccator mortaliter peccet concionando; tamen ut advertit *P. Concin. t.* 8. *p.* 93. *n.* 25. videtur S. Doctor doctrinam illam voluisse postmodum delinire, et ad solos et publicos peccatores restringere: etenim in 2. *Cor. c.* 6. *lect.* 1. *ex S. Greg.* sic inquit: « Cujus vita despicitur, restat, » ut ejus prædicatio contemnatur, ut publicus et famosus pec» cator cavere sibi debeat, ne prædicet, aliàs peccat. » Et hoc potiùs intelligendum videtur, si concionator increpet vitium de quo ipse publicè est diffamatus, juxta illud *Rom. c. II. v.* 21. ubi Apostolus dicit: « Qui alios doces, teipsum non doces: qui præ» dicas non furandum, furaris; qui dicis non mœchandum, mœ» charis, etc. nomen... Dei per vos blasphematur inter gentes. »

42. — « Resp. 2. Requiritur præterea, ut exhibeat, ac curet, » non tantùm quæ ad substantiam Sacramenti sunt necessaria, » sed etiam quæ ad decorem, sive ex natura rei, sive ex præcepto » Ecclesiæ, spectant. Ratio prioris est, quia alioqui Sacramenta » dehonestat, et tractat indignè. Ratio posterioris est, quia Sa- » cramenta sanctè sunt tractanda; et præcepta Ecclesiæ obligant » in conscientia. »

Unde resolves :

« 1. Peccat ministrans mortaliter, 1. Si utatur materia vel » forma falsa, vel (extra necessitatem), dubia. *Bon. d.* 1. *q.* 2. » *p.* 1. *n.* 32. 2. Si omittat intentionem requisitam. Quòd si verò » dubium oriatur, et non tantùm inanis scrupulus (is enim » rejici debet), an forma fuerit legitima, vel an legitimè et » integrè prolata; tunc, etsi speculativè probabile sit, formam » esse legitimam, in praxi tamen iteranda erit sub conditione, » quia tutius hîc eligendum est. * (*Juxta sensum communem* » *Ecclesiæ, ut videre licet in damnatione Propos.* 2. *facta ab* » *Innoc. XI. Vide dicenda. n.* 57.)*

« 2. Peccat quoque (graviter, vel leviter pro gravitate ma- » teriæ) 1. Qui verba formæ corruptè, inarticulatè, indevotè » pronuntiat. 2. Qui materiam, vel formam, vel cæremonias, » contra Ecclesiæ morem, quamvis accidentaliter, sine causa » mutat, vel omittit. Quod si fiat ex contemptu, est mortale, si » ex negligentia, sæpe est mortale, quando ea magna est, et in » re gravi. Vide infra *c.* 4. *d.* 5.

« 3. Peccat graviter, qui ministrat Sacramentum publico » peccatori, vel aliter indigno, nisi indignitas sciatur ex Con- » fessione, vel sit occulta indignitas, et ex negatione sequeretur » infamia, ut patet ex praxi Ecclesiæ, et Christi qui Judæ » Eucharistiam dedit. Graviùs peccaret, qui ne daret indigno, » porrigeret ei hostiam non consecratam, etsi sic cum eo con- » venisset; aut qui, non audens indignè celebrare, simularet » Missam, elevans hostiam non consecratam, quia, quantùm » est ex se, dat occasionem idololatriæ. Vide *Bon. d.* 1. *q.* 6. *pr.* » *Suar. Concl. etc. Schol.* »

43. — Super hoc puncto de negandis Sacramentis indigno plura utilia sunt notanda. Dicendum I. Certum esse, quòd Minister graviter peccat ministrando Sacramenta indignis, ex communi cum *S. Th.* 3. *p. q.* 80. *art.* 6. *Salm. c.* 7. *n.* 72. *Conc. t.* 8. *p.* 100. *Suar. Henr. Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 13. ex illo *Matth.* 7. *v.* 6. *Nolite dare Sanctum canibus.* Imò in quibusdam Sacramentis Minister, ut se fidelem dispensatorem præstet, non sufficit, si petentem nesciat esse indignum, sed ampliùs tenetur prudentem rationem habere, quòd ille sit dignus; in Sacramento enim pœnitentiæ, cùm in eo omnino requiratur ad valorem pœnitentis dispositio, Minister, prout Judex ad hoc constitutus, debet de ea se certum reddere. In Sacramento Baptismi debet etiam inquirere consensum, dispositionem baptizandi. In Sacra-

mento quoque Ordinis Episcopus debet certam habere scientiam de dignitate Ordinandi, cùm ad Ordinem, prout directum ad publicum bonum, nemo habeat jus nisi qui vocatur à Deo tanquam Aaron. (Vide super hoc dicenda *n.* 50.) In Matrimonio autem Sacerdos assistens debet inquirere in impedimenta, cùm ad hoc constituatur ab Ecclesia. In aliis verò Sacramentis, quidquid dicat *Antoine*, ea non sunt deneganda eis qui catholicè vivunt, nisi constet de indignitate petentis. Ita *Suar. p.* 3. *D.* 18. *sect.* 2. *Lugo. D.* 8. *n.* 195. *Esc. l.* 8. *n.* 240. *Pal. tr.* 18. *D. un. p.* 14. *n.* 6. *cum Soto, Bon. D.* 1. *q.* 6. *p.* 4. *in fin. Elbel t.* 3. *p.* 11. *n.* 36. *Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 137. *cum Henr. et Dic.* Ratio, quia ad hæc alia Sacramenta omnes fideles jus habent, et Ministri non sunt Judices, sed Dispensatores; unde in eis non habent jus inquirendi, sed tantùm debitum dispensandi omnibus qui petunt, modò isti non sint positivè indigni, juxta præceptum prædictum: *Nolite dare sanctum canibus:* Ergo tantùm indignis prohibentur ministrari Sacramenta. Ultraquam quod *quisque naturaliter præsumitur bonus*, ut dicitur in *c. Dudum de præsum.* nisi malus certò probetur.

44. — Dicendum II. Sacramentum negandum esse indigno, etiam publicè petenti, ut omnes communiter cum *S. Th. l. c. Suar. et Croix n.* 138. docent, semper ac peccator est publicus, cùm crimen sit notorium, vel jure, quando scilicet quis de eo juridicè convictus est: vel facto, cùm scilicet commissum est in loco publico: vel fama, nempe cùm ex sufficientibus indiciis crimen pervenit ad multos. Et hoc, etiamsi aliquibus ex præsentibus crimen sit occultum: *Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 139. Excipitur tamen peccator in articulo mortis constitutus, ut *Suar. Tamb. Croix n.* 143. cum communi. Secus tamen, si sit occultus, et publicè petat, ut dicemus infra *v. Dicendum III. n.* 59. Dixi, *si publicè petat;* nam, si indignus occultè petat, etiamsi ejus crimen sit occultum, Sacramentum est denegandum, ut *Salm. c.* 7. *n.* 47 *et alii omnes.* Et idem dicendum, si crimen adstantibus jam notum sit. *Suar. Dic. Arriag. Croix n.* 138.

45. —Sed hîc plura occurrunt dubia. Dubium 1. An sit negandum Sacramentum peccatori, cujus peccatum non sit simpliciter publicum, sed notum sit plerisque ex præsentibus, non autem omnibus? Adsunt tres sententiæ. *Prima* cum *Conink* affirmat, quia respectivè ad hoc peccatum videtur esse publicum. *Secunda* cum *Suar. et Bon.* probabiliùs negat, quia petens adhuc possidet famam respectivè ad omnes, qui ejus crimen ignorant. *Tertia* cum *Diana, et Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 139. dicit negandum, si ex præsentibus tantùm unus, vel alter vir probus ignoret, qui putatur non evulgaturus; et hæc est satis probabilis, juxta dicta *de conse. t.* 1. *n.* 37.

46. — Dubium 2. An negandum Sacramentum peccatori in eo loco, ubi ejus crimen non est publicum, si publicum sit in alio loco? *Prima* sententia affirmat, quam tenent *Suarez p.* 3. *Dist.* 27. *sess.* 5. *concl.* 3. *ac Caj. Bon. Pal. Tamb. etc.* cum *Croix*

l. 6. *p.* 1. *n.* 140. Ratio, quia ille jam amisit jus ad famam, cùm in uno loco sit infamatus, juxta dicta *de Consc. Tom.* 1. *lib.* 1. *n.* 16. Excipiunt tamen *DD. cit.* apud *Croix d. lib.* si peccator prudenter præsumatur emendatus. *Secunda* verò sententia, quam amplector, negat; et hanc tenent *Cab. Tom.* 2. *l.* 3. *c.* 7. *n.* 3. *ac Sot. Vasp. etc. Croix l c.* Ratio, quia ex una parte, ministrando illi Sacramentum non adest scandalum aliorum, juxta quæ dicemus *n.* 48. Ex alia, negando Sacramentum, eadem quidem inconvenientia et damna nascerentur, propter quæ vitanda illicitum est Ministro negare Sacramentum peccatori occulto, ut dicemus *eod. n.* 48. Secus verò dicendum, si notitia illius criminis facilè est ibi perventura.

47. — Dub. 3. Quid requiratur ut publico peccatori Eucharistia possit ministrari? *Laym. Nav.* etc. requirunt, præter Confessionem, aliquod tempus bonæ conversationis ad tollendum scandalum, *Possev. et Jo. Sanch.* dicunt sufficere confessionem coram pluribus (modò, addit *Bern.* pœnitentia brevi sit publicè manifestanda). Et rectè *Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 141. adhæret huic sententiæ, quando peccator non habet proximam peccandi occasionem : quia, qui publicè confessus est, publicè censetur emendatus : secus, si adesset occasio, et ille eam non deseruerit. Qui autem occultè petit, sufficit eum occultè egisse pœnitentiam, *Croix ib. in fine* cum *Suar. et Tamb.* Sed hîc maximè advertendum id quod habetur in Rituali Rom. *de Euch.* ubi : « Arcendi autem » sunt (à Communione) publicè indigni; quales sunt excommu- » nicati, interdicti, manifestique infames : ut meretrices, concu- » binarii, fœneratores, magi, sortilegi, blasphemi, et alii ejus » generis peccatores : nisi de eorum pœnitentia et emendatione » constet, et publico scandalo priùs satisfecerint. Occultos verò » peccatores, si occultè petant, et non eos emendatos agnoverit, » repellat; non autem si publicè petant, et sine scandalo ipsos » præterire nequeat.

48. — Dub. 4. Quid agendum in dubio de crimine, vel de pœnitentia? Distinguendum; si crimen est certum, et pœnitentia dubia, Sacramentum certè est denegandum, donec constet de pœnitentia, quia manet infamia. Et hoc dicendum docent *Suar. Arr. Spor. etc.* cum *Croix l.* 4. *p.* 1. *n.* 142. etiamsi habeatur publica suspicio de crimine, modò suspicio sit tam vehemens, ut æquivaleat morali certitudini; secus, si talis sit, ut probabili ratione deponi possit, ut dicunt *AA. citati.* Si autem dubitatur de crimine, non potest Sacramentum negari, *Croix ib.* Intellige tamen juxta dicta supra *n.* 43. sub initio.

49. — Dub. 5. An Minister possit dare Sacramentum indigno ob metum mortis? *Prima* sententia affirmat, modò Sacramentum non petatur in odium fidei, vel in contemptum Religionis; et hanc tenent *Bon. de Sacr. D.* 1. *q.* 6. *p. n.* 14. *Sporer t.* 3. *p.* 28. *n.* 188. *et Croix l.* 6. *p.* 1. *num.* 138. cum *Escob. Gobat. Dic. et aliis;* ab his laudatur etiam *Suar.* 3. *p. D.* 67. *sect.* 2. *in fine*, sed ibi præfatus Auctor nimis ambiguè loquitur et se remittit ad

sectiones seq. in quibus nullum verbum adjicit de hac sententia. Ratio hujus sententiæ est, quia (ut dicunt) si infamia peccatoris publicè petentis Sacramentum talem ministrationem excuset, et irreverentiam Sacramenti reparet (ut mox dicemus), cur mors, vel infamia subeunda à Ministro eum non excusare debet? Hæc sententia olim mihi probabilis visa fuit; sed meliùs re perpensa oppositum nunc teneo cum *secunda* sententia, quam tuentur *P. Conc. t.* 8. *p.* 100. *num.* 11 *et Ledesma, ac alii apud Croix l. c.* differt enim ratio non negandi Sacramentum peccatori occulto, et ratio vitandi proprium damnum. Nequit equidem Sacerdos publicè denegare Communionem peccatori occulto, sed cur? quia, ut rectè dicit ipse *Croix n.* 144. *et alii*, prout *Cont. Tourn. tom.* 4. *p.* 192 *et Antoine de Sacr. c.* 2. *q.* 12. Christus eo casu videtur cedere juri suo, et permittere suæ reverentiæ negationem, non præcipuè ut fama ipsi servetur, ut dicit *D. Th.* 3. *p. q.* 80. *art.* 6 *ad* 2. *et Lugo D.* 9. *n.* 173. sed potissimùm (ut probant præfati AA.) propter gravia incommoda, quæ inde sequerentur, nempe scandala aliorum, quibus si Sacerdos posset ob crimen occultum publicè Communionem negare, fortè etiam boni deterrerentur à susceptione Communionis, timentes ne propter odium, vel imprudentiam à Sacerdote ejicerentur, etc. Hæc autem inconvenientia et scandala non certè interveniunt in Ministro, qui metu cogeretur ad ministrandum Sacramentum indigno : imò ædificationi esset populo, si ad reverentiam Sacramento servandam, periculo mortis se exponeret.

50. — Dicendum III. Peccatori occulto publicè petenti non negandum Sacramentum; ita omnes cum *S. Thom.* 3. *q.* 80. *art.* 6. *ex c. Placuit, Causa* 6. *Q.* 2. *etc. Si Sacerdos. De Offic. Jud. ord.* ubi Eugenius Papa id confirmat exemplo Christi, qui Judæ Communionem porrexit. Ratio, quia tunc censetur Christus cedere juri suo, ne peccator famam deperdat, cui adhuc jus retinet; et hoc ad evitanda gravissima incommoda, quæ aliàs evenirent, ut mox supra diximus. E contrario nullo modo ministrandum Sacramentum peccatori occultè petenti, ut *S. Th.* 3. *p. q.* 81. *art.* 6. *ad* 4. *Salm. c.* 7. *n.* 72. Excepto casu, quo crimen cognitum fuisset ex Confessione; tunc enim nec etiam licet Ministro peccatorem monere, ut omnino dicendum cum *Croix l. c. n.* 145. *et Gob.*

51. — Sed hîc quæritur 1. An Confessarius possit Sacramentum negare ob crimen auditum in Confessione, sub prætextu aliarum causarum? Affirmant *Vasq. Suar. Pal. et Dic.* apud *Croix d. n.* 145. Sed veriùs negandum cum *Sanch. de Matr. l.* 3. *d.* 36. *et Laym. Val. Dian. Escob. et aliis* cum *Croix ib.* Quia tunc peccator jam satis adverteret ex Confessione negari Sacramentum, et ideo sigillum læderetur, et Confessio fieret odiosa, ut idem *Palaus* postea concedit. Ultraquam quòd ex Decreto Innocentii XI hodie certum est nullo modo posse Confessarium uti notitia Confessionis in gravamen pœnitentis : Vide dicenda *de Pœnit. n.* 658. Rectèque addit *Croix* cum *Ar-*

riaga, quòd, si Confessarius extra Confessionem aliunde notitiam habuerit, nisi notitia sit moraliter certa, non potest Sacramentum negare.

52. — Quæres 2. Utrùm denegandum Sacramentum Ordinis peccatori occulto publicè petenti? Si petens sit indignus ex irregularitate, aut simili, eum omnino esse rejiciendum nemo dubitat; si verò sit indignus tantùm, quia est in peccato mortali, dubitat *Croix lib.* 6. *p.* 1. *n.* 146. cum *Henr.* Adduntque *Lugo et alii*, non posse rejici, si jus ipse prætendat ratione Beneficii, seu Dignitatis obtentæ. Sed omnino veriùs puto dicendum cum *Viva de Sacr. Q.* 1. *Art.* 4. *n.* 5. quòd indignus etiam occultus ab Ordinibus omnino est arcendus : et idem clarè docet etiam *S. Th. Sup. l. q.* 86. *art.* 4 *ad* 3. ubi dicit, non sufficere, quòd Prælatus nesciat Ordinandum esse in peccato : « Sed etiam exigitur amplius, ut secundùm mensuram Ordinis diligentior cura apponatur, ut habeatur certitudo de qualitate promovendorum. » Et in respons. *ad* 1. illud memorabile asserit : « Melius esset » habere paucos Ministros bonos, quàm multos malos. » Ratio certa est, quia qui se ingerit in munera publica, ad quæ non est idoneus, repelli debet etiam cum infamia, ob bonum publicum privato præterendum. Et quòd Clericus indignus, quamvis ob crimen occultum, possit et debeat repelli, patet ex Trid. ubi in *Sess.* 14. *c.* 1. *de Ref.* dicitur, quòd Episcopus potest prohibere Clerico, ne ascendat ad ulteriores Ordines ; et Clericus tenetur ei obedire, etiamsi ascensus à suo Prælato « ex quacunque causa » etiam ob occultum crimen quomodolibet etiam extrajudicialiter » fuerit interdictus. » Et additur, quòd « nulla contra ipsius » Prælati voluntatem concessa licentia de se promoveri faciendo, » ei suffragetur. » Ac maximè notandum, quòd Episcopus non tenetur eo casu manifestare causam cur repellat eum ab Ordinatione juxta Declarationes S. C. Concilii editas die 21. Martii ann. 1634 et die 21 April. 1668, quas per extensum affert Sum. Pont. Bened. XIV. in *Lib. de Syn. l.* 7. *c.* 71. *n.* 4. Quòd autem Episcopus non solùm possit, sed etiam debeat repellere indignos, quamvis occultos, patens suadet ratio ex eod. Trid. *Sess.* 23. *de Ref. c.* 5 *et* 7. ubi signanter præcipitur, ut Episcopus ordinans *mores diligenter investiget, et examinet.* Ad quid igitur debet Prælatus mores Clericorum investigare et examinare, nisi ut repellat quos noverit indignos, ex illo *Ap.* 1. *ad Timot. v.* 22. *c.* 5. « Manus » cito nemini imposueris, neque communicaveris peccatis alienis. » Ubi inquit *S. Leo Epist.* 1 *ad Afr.* « Quid est cito manus imponere, » nisi ante experientiam disciplinæ? » Tantò magis, quia in Ordinibus suscipiendis multi possent esse defectus, ex quibus sine infamia petentes rejici possunt, nempe ætatis, tituli, subjectionis, etc. ut bene notat *Croix d. n.* 146.

53. — Quæres hîc 3. An possit absolvi Ordinandus, qui habitum contraxit lasciviæ, et statim post pœnitentiam, sine experientia continentiæ, velit Subdiaconatum suscipere? De hac quæstione plenam instituimus Dissertationem, quam reperies in fine hujus Dubii ex *n.* 63.

84. — Quæritur 4. An Parochus possit assistere Matrimonio eorum, qui sunt publici peccatores? Certum est teneri Parochum arcere à Matrimonio eos qui nesciunt doctrinam christianam; uti constat ex Rituali Rom. de Matrim. sub initio, ubi præscribitur: « Parochus cognoscat, utrùm uterque (*sponsus*) sciat » rudimenta fidei, cùm ea deinde filios docere suos debeat. » Item S. C. habita coram Innoc. XII an. 1697. ut refert Sum. Pont. Bened. XIV. *de Syn. l.* 7. *c.* 29. decrevit Parochos non debere procedere ad proclamationes, nisi repererint contrahentes sufficienter instructos in rudimentis fidei; et hoc Decretum confirmatum fuit à Clemente XI. ut in suo Bullario *p.* 326. ac à nostro Papa Benedicto in Littera Encycl. vide in suo Bullario. *n.* 32. Utrùm autem, præter hanc ignorantiam, possit Parochus publicis peccatoribus negare suam assistentiam ad Matrimonium? Si contrahentes publicè peterent, et essent indigni ratione peccati vel censuræ occultæ, rectè dicunt *Lugo Dist.* 8. *sect.* 14 *et Croix n.* 147. cum Arriaga, et communi parochum teneri assistere, juxta dicta *n.* 47. Dubium est, an assistere possit, et teneatur si contrahentes sint publicè indigni? Affirmant *Laym. l.* 5. *tr.* 20. *p.* 2. *c.* 4. *n.* 8. *Croix l. c. et Lugo ex n.* 205. *cum Præpos.* Modò tamen Parochus priùs conatus fuerit disponere sponsos ad digne contrahendum. Ratio, ut dicunt, quia Parochus non est Minister Matrimonii, sed tantùm testis, unde ex una parte, cùm sit publicus Minister, non potest suam negare assistentiam; et ex altera licitè potest assistere, cùm sua cooperatio sit merè materialis. Negant verò alii A. A. qui sentiunt Parochum esse verum Ministrum Matrimonii; sed hæc ratio non subsistit; nam, ut probabimus infra de Matrim. ex *n.* 897. Ministri Matrimonii sunt ipsi contrahentes, et Parochus non est nisi merus testis. Hoc tamen non obstante, minimè acquiescimus primæ sententiæ, et dicimus Parochum non teneri, nec posse assistere tali Matrimonio. Favetque nobis auctoritas Sum. Pont. Bened. XIV. *in Libr. de Syn. l.* 7. *c.* 29. ubi sic docet: « (Quamvis juxta communiorem magisque receptam sententiam non sit (Parochus) Matrimonii Minister, tamen in multis comparatur Ministro, nec licitè sua præsentia firmare potest contractum, quem scit à contrahentibus sacrilegè iniri.) » Ratio nostræ sententiæ est, tum quia de jure naturali nemo potest cooperari peccato proximi, etiamsi alter peccatum jam internè consummaverit, prout diximus de *Charitate lib.* 2. *num.* 47. Ita nec Parochus in nostro casu; tum quia Parochus tenetur ex justitia, ex contractu inito cum Communitate à qua stipendium accipit, incumbere saluti spirituali suarum ovium, eas avertendo à peccatis. Nec valet dicere, quòd contrahentes habent jus, ut Parochus eorum Matrimonio assistat. Nam respondetur 1. quòd nemo potest habere jus ad actionem in qua committitur peccatum. Respondetur 2. quòd sponsi in tantùm habent jus ad assistentiam Parochi, in quantum hic tenetur ex officio incumbere eorum bono spirituali; unde, cùm in hoc Parochi assistentia non conferret ad bonum, sed

ad ipsorum ruinam : idcirco neque sponsi jus habent, neque Parochus tenetur assistere; imò debet suam assistentiam negare cùm præcipua ejus obligatio sit impedire peccata ovium suarum. Et quod dicimus de Parocho, dicendum est etiam de testibus; qui tamen satis excusarentur à peccato, si assisterent coacti metu gravi, cùm ipsi non teneantur, nisi ex charitate, impedire peccatum. Parochus autem etiam excusari potest ad vitandam mortem, vel alia graviora mala Communitatis, vel ipsorum contrahentium, putà ne ipsi perseverent in peccato. Præterea satis excusantur à culpa Parochi, ut ait *Laym. d. n.* 8. qui assistunt Matrimoniis Hæreticorum in locis ubi est consuetudo, et mixti sunt Hæretici cum Catholicis, juxta mox dicenda in *q. seq.*

Certum est tamen quòd Parochi in Matrimoniis contrahendis tenentur ex officio inquirere, an subsit aliquod impedimentum, et si probabiliter illud subesse judicent, tenentur suam assistentiam denegare, et nuptias vetare, donec saltem per Ordinarium decernatur quid sit agendum. Ita *Sanch. de Matr. l.* 3. *D.* 14. *n.* 8. *Croix. l.* 6. 1. *n.* 147. *et Lugo D.* 8. *n.* 205. cum *Led. Vega*, et aliis comm. Item ait *Lugo l. c. cum Conin.* (contra alios) quòd si Ordinarius habet scientiam impedimenti occulti, etiamsi non posset illud probare, tenetur Matrimonium prohibere.

85. — Quæritur 5. An si unus sponsorum sit publicè indignus, possit alter Matrimonium cum ipso inire, et consequenter Sacramentum ei ministrare? Hîc advertendum, quòd ex duplici capite potest talis indignitas provenire, vel ab excommunicatione, vel ab aliquo mortali peccato sponsi. Si sponsus sit indignus, quia est excommunicatus, vel erit vitandus, et tunc certè illicitum est cum eo contrahere, quia non licet cum ipso communicare in re sacra, quale est Sacramentum; vel erit tantùm toleratus; et tunc probabiliùs est licere, ut docent *Sanch. de Matr. l.* 7. *D.* 9. *n.* 8. *et Lugo D.* 8. *n.* 225. et alii plures quos videre poteris infra de *Cens. l.* 7. *num.* 139. quia Concilium Constantiense indistinctè concessit fidelibus posse communicare cum excommunicatis toleratis.

Si autem sponsus sit indignus ob aliquod peccatum, hîc magna occurrit difficultas, quia non licet Ministro conferre Sacramentum indigno. Sed *Busemb.* (vide *Tom. I. l.* 2. *n.* 60.) *Lugo n.* 23 *et Croix l.* 6. *p.* 1. *num.* 147. *cum Sanch. Perez, Aragon. Dicast.* et communiori dicunt licere cum eo contrahere, si alter sponsus sine gravi incommodo non possit à Matrimonio recedere. Ratio (ut inquiunt) est, quia contrahentes, quamvis indirectè conficiant Sacramentum, tamen directè contractum ineunt, qui de se non est res sacra; unde in hoc Sacramento sponsi videntur magis habere conditionem privatorum contrahentium, qui tantùm respiciunt ad propriam utilitatem, quàm publicorum Ministrorum, qui attendere debent ut suscipientes Sacramenta ob eorum indignitatem repellantur. Hanc rationem non quidem reprobo, sed fateor eam non omnino me convincere.

86. — Utrùm, justa accedente causa, licitum sit Matrimonium

contrahere cum Hæreticis? Generaliter loquendo id vetitum est ab Ecclesia, ut patet ex Conc. Chalcedonensi apud *Cabass. de Conc. p.* 221. ubi in Can. 14. dicitur: « Sed neque Hæretico, vel » Pagano vel Judæo Matrimonio conjungere, nisi utique persona, » quæ Orthodoxæ conjungitur, se ad Orthodoxam fidem conver- » tendam spondeat. » Verumtamen est valde probabile id quod dicunt *Busemb. d. n.* 19. *et Lugo D.* 8. *n.* 225. *Wig. tr.* 16. *ex* 6. *n.* 77. *Croix d. n.* 147 *et l.* 2. *n.* 95. *ac Sanch. de Matr. l.* 7. *d.* 72. *n.* 6. *cum Nav. et Azor.*, nempe quòd in locis, ubi Hæretici vivunt mixti cum Catholicis, ut in Germania, Polonia, etc. ex consuetudine recepta et tolerata licitum est Matrimonia inire cum Hæreticis, modò 1. Catholico contrahenti permittatur liberè permanere in fide. 2. Absit periculum perversionis. 3. Detur libertas educandi prolem catholicè. 4. Si facilè non sit invenire parem inter Catholicos. Quorum si unum desit non licebit, ut rectè ait *Croix d. n.* 95. Cæterùm id bene permittitur, servatis his conditionibus; quia hujusmodi conjugia fiunt instar aliorum contractuum civilium ad firmandas leges amicitiæ, et ad tuendam communem pacem Reipubl. Hinc refert *Lugo l. c.* pluries fuisse dispensatum ob justas causas Matrimonia inire cum Hæreticis, ut patere ait ex Conc. Laodicensi ac Agathensi, et signanter testantur, Clementem VIII, anno 1604, concessisse dispensationem Duci Barensi, ut duceret Catharinam suam consanguineam sororem Henrici IV, Regis Galliarum, cùm adhuc esset hæretica. Et hîc sedulò notandum id quod advertit Sum. P. Benedictus XIV. *de Syn. l.* 7. *c.* 6. *ex Veracrux*, quòd de Pontificis potestate, postquam hic dispensat, dubitare, instar sacrilegii est; esset enim Christo quasi exprobrare quòd non satis Ecclesiæ suæ providisset.

Docet autem *Lugo n.* 31. quòd ad tale Matrimonium opus est dispensatione, saltem in locis ubi est consuetudo in hujusmodi dubiis recurrendi ad Papam; quia Ecclesia meritò potuit reservare judicium, an sufficiat causa, vel an præponderet periculum mali. Probabiliter tamen dicit *n.* 17. cum aliis *apud Croix l.* 2. *n.* 97. (contra *Sanch. et Pont.*) non esse opus dispensatione, quando pars hæretica seriò promittat conversionem, ut vidimus supra jam excipi in Conc. Chalcedon. Imò putat *Hurtad. apud Croix* sufficere spem conversionis ortam ex ipsius indole, vel aliunde. Quando autem licitum est Catholico contrahere cum Hæretico, tantò magis licebit Parocho assistere ad tale conjugium.

57. — Hîc pro complemento hujus materiæ remanent aliæ quæstiones discutiendæ. Quæritur 6. An in conferendis Sacramentis liceat uti opinione probabili? Certum est, ut vidimus *T.* 1. *de Consc. l.* 1. *n.* 29. genericè loquendo, id illicitum esse ex Prop. 1. damnata ab Innoc. XI. Excipitur tamen 1. si adsit necessitas ex parte proximi, ut est commune apud DD. juxta dicenda *n.* 480. loquendo de absolutione impertienda moribundo, et idem dicitur de Baptismo *n.* 103. *vers.* III. Excipitur 2. si

habeatur probabilis opinio de jurisdictione Confessarii, vel de validitate Matrimonii, juxtà dicta *l.* 1. *n.* 3. et dicenda infra de Matrim. *n.* 1113. Et hoc dicunt *Sanch. Carden. Sporer, Dic. Gob.* et alii apud *Mazz. t.* 3. *p.* 33. *v. Fit, et Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 117. esse in praxi tutum et moraliter certum. Excipitur 3. quando administratio Sacramenti fieret obnoxia nimis scrupulis, aut difficultatibus, ut diximus *l.* 1. *n.* 30. *cum Carden. Croix ex D. Th.*, et dicit *Mazz.* cum *Illsung.* et pluribus aliis; aliter non posset baptizari infans, quem parentes assererent non esse baptizatum, cùm tale testimonium non sit nisi tantùm probabile; item neque absolvi possent, qui putantur dispositi, de quorum dispositione non alia, quàm prudens probabilitas haberi potest, unde rectè notat *Mazzot. cum Carden.* quòd si talis dispositio non sufficeret, vix ullus unquam absolvi posset extra mortis articulum, quia vix unquam haberi potest certitudo de dispositione pœnitentis. An autem liceat suscipere Sacramenta cum sola opinione probabili? Vide dicta *l.* 1. *n.* 32.

58. — Quæritur 7. An et quando Minister teneatur administrare Sacramenta? Commune est, ut dicunt *Holzm. t.* 2. *p.* 64. *n.* 286. *Salm. de Euch. c.* 9. *n.* 28 *et Croix. l.* 6. *p.* 1. *n.* 133. *cum Suar. Lugo. Dic, et Aversa,* contra *Sylv. etc.* quòd Pastores teneantur ex justitia, ratione stipendii quod exigunt, Sacramenta ministrare suis subditis rationabiliter petentibus, etiam extra gravem necessitatem. Pastores autem dicuntur Superiores, respectu Religiosorum: et respectu sæcularium, Episcopi et Parochi, vel qui curam subsidiariam cum obligatione habent; ita *Croix ibid. cum Gob.* Et proinde peccat Pastor, qui morosum, vel difficilem subditis se reddit, ut *Gob.* cum *Croix n.* 134. *Salm. n.* 30. *Conc. t.* 8. *p.* 98. *num.* 3. Ideoque rectè monuit S. Carolus Borromæus *Act. p.* 4. « Quacumque verò diei vel noctis hora ad » Sacramenta infirmis ministranda Parochus vocabitur, nullam » moram interponet; imò populum præmonebit, ut cùm opus » est parochiali administratione, liberè se accersat, nulla ha- » bita, neque temporis, neque loci distantis etc. ratione. » Excusabitur tamen à mortali, si semel, vel iterum extra necessitatem Sacramenta denegat; quia non videtur tam strictè se obligasse; *Croix* cum *Suar. et Arriag. ibid.* item *Suar. ap. Bus. infra n.* 623. cum *Aversa ib.* qui excipit, si subditus peteret ex urgenti occasione, v. gr. festi solemnis, etc.

Ministri autem, qui non sunt Pastores, in extrema necessitate tenentur ex caritate, etiam cum periculo vitæ, proximo Sacramenta ministrare, ut *Conc. p.* 99. *n.* 7. *et Croix l.* 2. *a. n.* 174. et alii omnes. An verò teneantur in gravi necessitate proximi? Vide dicta *Tom. I. de Charitate l.* 2. *n.* 27. *v. Hinc.* An parochus tempore pestis teneatur ministrare Eucharistiam? Vide *in hoc l.* 6. *n.* 233. Quoties teneatur eam ministrare? Vide *n.* 253 *et* 254. Quoties ministrare Pœnitentiam? Vide *n.* 623.

59. — Quæstio 8. An liceat unquam simulare administrationem Sacramenti? Communiter DD. distinguunt simulationem in

formalem et materialem : *formalis* est, qua directè intenditur alterius deceptio ; *materialis* est, qua alterius deceptio tantùm permittitur. Damnata autem est ab Innoc. XI. Propos. 29, quæ dicebat. « Urgens metus gravis est causa Sacramenti administra- » tionem simulandi » Et meritò quidem, cùm talis simulatio Sacramento gravem injuriam irroget, t Deo illudat. Sed quæritur, an in hac Propos. fuerit damnata sola simulatio formalis, an verò etiam materialis? Alii ut *Viva in dict. Prop. n.* 2 *et Conc. tom.* 8. *p.* 101. *n.* 12. dicunt fuisse ibi indefinitè damnatam simulationem tam formalem quàm materialem, tum quia propositio indefinita æquivalet universali ; tum quia (ut aiunt) nemo unquam Catholicorum dixit esse licitam simulationem formalem, sed *Sancius et alii*, quorum opinio damnata fuit (ut fert *Viva*) tantùm propugnarunt licitam esse materialem. Alii tamen, ut *Cardenas* in dict. Prop. 29. et *Vidal* in eadem Prop. dicunt damnatam fuisse simulationem formalem, et etiam materialem in re vitiosa ; non verò materialem in re indifferenti. Quæstio hæc inanis mihi videtur, quia tandem omnes in idem coïncidunt ; nam, sive loquamur de simulatione formali, sive materiali in re vitiosa, aut indifferenti, omnes conveniunt, nunquam esse licitum 1. Proferre sine intentione verba consecrationis supra panem, aut absolutionis supra indispositum. 2. Hostiam non consecratam pro consecrata præbere. 3. Celebrare Missam non proferendo verba consecrationis. Ita *Palaus tr.* 2. *D.* 1. *p.* 13. *Croix l.* 6. *p.* 1. *ex n.* 154. *Card. Milante Viva, et Vidal in d. Prop.* 29.

Præterea, quamvis præfata Propositio non loquatur de quocumque metu ; tamen commune etiam est apud DD. non licere administrationem Sacramenti simulare, etiam ob metum mortis. *Concina l. c. Croix n.* 155. *Carden. n.* 37. *Viva n.* 15. *et Milante l. c.*

E converso omnes dicunt licitum esse Confessario, super indispositum aliquid orare, et dare Crucem, ne ejus indispositio prodatur ; quamvis alii reputent eum absolutionem recipere ; quia (ut ait *Carden.*) ex una parte tenetur Confessarius non prodere indignitatem pœnitentis in Confessione cognitam, juxta præscriptum in *c. Omnis. De Pœnit. et Remis.* ubi dicitur : « Caveat autem (Confessarius) omnino, ne verbo, aut signo, » aut alio quovis modo aliquem prodat peccatorem. » Ex altera parte hæc non est propriè simulatio administrationis Sacramenti, quia verba illa respectu Sacramenti indifferenter se habent. Alia tamen ratione utuntur *Viva et Milante*, dicentes hoc esse licitum, quia tunc Confessarius licitè occultat veritatem, quam non tenetur nec potest manifestare. Rectè verò advertit *Cardenas. n.* 54. quòd tunc Confessarius non debet intendere deceptionem adstantium, sed tantùm occultationem veritatis ; nam aliàs mendacii reatum non effugeret, cùm ex *D. Th.* 2. 2. *q.* 3. *a.* 1. mendacium non solùm committatur verbis, sed etiam facto. An autem liceat super indispositum dicere, *Ego*

te non absolvo, submissè dicendo verbum *non*? Affirmat *Cardenas in dict. Prop.* 29. *n.* 55. Sed negant *Roncaglia c. 4. q.* 6. *R.* 2. *Milante et Viva in eod. Prop. n.* 11. Ratio, quia semper ac verbum *non* percipi nequit à circumstantibus, hæc esset quidem restrictio purè mentalis, quæ nunquam est licita, juxta dicta *Tom.* 2. *l.* 3. *n.* 168. Sed ratio hæc non convincit, quia in tantum occultatio hæc non est licita in sermone, in quantum loquens tenetur (ne decipiat proximum quocum loquitur) taliter proferre verba, ut audiens possit veritatem percipere, et ideo in sermone restrictio purè mentalis est vetita; at in prolatione formæ Sacramenti non tenetur Minister ita proferre verba, ut Sacramentum suscipiens illa audiat. Quapropter non videtur obstare quòd talis occultatio sit restrictio mentalis, et hinc prima opinio non videtur improbanda.

60. — Ex eadem ratione irreverentiæ, non solùm qui administrando, sed etiam qui suscipiendo Sacramentum simularet, non excusaretur à mortali, ut dicit *Croix ib. n.* 157. cum *Carden. et Gorm.* Sed hoc currit quando adest vera simulatio Sacramenti. Hinc infertur I. cum *Carden. in d. Prop.* 29. *nu.* 73 *et Croix nu.* 158. *cum Dicast. Gormaz. etc.* quòd si quis nolens confiteri ingrediatur Confessionale, et genuflexus alloquatur Confessarium de aliquo negotio non simulet Sacramentum, nec peccet peccato mendacii, quia cùm hoc sit valde usitatum, quòd aliqui accedant ad Confessarium causa petendi eleemosynam, aut consulendi circa scrupulos, infertur actionem illam esse indifferentem. Secus ait *Cardenas n.* 71. si quis accederet cum intentione, ut circumstantes credant ipsum confiteri, tunc enim dicit eum peccare peccato mendacii et sacrilegii. At quoad peccatum sacrilegii, nequeo huic doctrinæ acquiescere, cùm enim ibi desint materia et forma, nescio intelligere ubi sit simulatio Sacramenti.

61. — Infertur II. quòd in casu, quo aliquis non poterit se disponere ad Communionem, posset aliquando convenire cum Parocho, ad infamiam, vel scandalum vitandum, ut hic dicat tantùm super ipso verba: *Corpus Domini nostri Jesu Christi, custodiat, etc.*, et non præbeat Hostiam, ut admittit *Croix l.* 6. *part* 1. *n.* 160. cum *Moya, Leand. Henr. Dian. etc.* quia tunc revera non simulatur Sacramentum. Secus dicendum, si Parochus porrigat ex conventione hostiam non consecratam, ut docent *S. Th. Sot. Suar. Vasq. et alii* cum *Croix. n.* 159. communiter, contra alios. Ratio, quia tunc, licèt nec etiam simuletur Sacramentum, quod ibi non est, tamen exponitur panis adorationi adstantium, et ipsius suscipientis, qui sicut peccaret externè adorando idolum, etiam ex metu mortis; sic quoque semper peccaret, externè adorando hostiam non consecratam; et peccaret graviùs quàm si indignè communicaret, ut patet ex *cap. De Homine.* 7. *de Cel. Miss.* ubi dicitur, graviùs peccare Sacerdotem, qui in Missa non consecraret, quàm qui sacrilegè consacraret et communicaret.

62. — Infertur III. non esse illicitum ob gravem metum si-

mulare celebrationem Matrimonii, ut cum communi sententia docent *Sanch. de Matr. l.* 1. *D.* 11. *n.* 2. *Palaus tr.* 5. *D.* 2. *P.* 12. *P. Conc. t.* 8. *P.* 102. *n.* 15. qui etiam communem asserit *Cardenas n.* 79. *Viva. n.* 12. *Croix n.* 162. *cum Henr. Conin. Arriaga, Gormaz, etc.* contra *P. Milante.* Ratio, quia tunc deest materia et forma Sacramenti, cùm desit voluntarius consensus; Sacramentum enim non conficitur, nisi super vero contractu, qui tunc non adest, cùm invalidetur ex lege Ecclesiæ ratione coactionis. Et in hoc casu is qui simularet, excusaretur etiam à mendacio, si adstantes possent ex circumstantiis advertere eum nolle contrahere; vel casu quo id non possent percipere, contrahens, dicendo *volo,* intelligeret velle in quantum in se est, ut notat *Scotus in* 4. *Dist.* 29. Et ex eadem ratione dicunt *Carden. n.* 82 *et Sanch. Hurt. Dic. et Gob. apud Croix l. c.* non peccare peccato sacrilegii, qui contrahit Matrimonium, sciens se habere impedimentum dirimens.

DISSERTATIO

De Clerico habituato in vitio turpi, cupienti statim initiari Sacris

63. — QUÆSTIO, quam infra exponam, nuper Neapoli magnopere inter sapientes fuit agitata. De hac ipse in Libro mearum Adnotationum in Busembaum nimis concisè, et quasi obiter in quodam loco tractavi. Sed inde, cùm seduliùs animadverterem valde utile ac necessarium esse, ut ejus vera decisio Confessariis innotesceret, quo ipsi studeant eam tenere sententiam, quam bono Ecclesiæ magis expedire judicaverint; idcirco operæ pretium esse duxi diligenter ac funditùs rem ad trutinam revocare.

Quæstio nimirum hæc est, utrùm sit neganda absolutio Clerico habituato in peccatis lasciviæ occultis, qui velit ad sacros Ordines ascendere sine præcedenti experimento continentiæ?

Quidam Neotericus, et doctus Auctor Libri Romæ editi, cui titulus, *Instruzione per li Novelli Confessori,* de hoc puncto agens (*Part.* 2. *c.* 3. *n.* 65.) sic scripsit: *Oggi non v è alcuna Legge dirretta, nè divina, nè umana, che vieti d'ordinarsi, precisamente per essere alcuno abituato nella lascivia, e in altro occulto peccato se non che per l'omicidio volontario, o per altra colpa avesse contratto l' irregolarità... Ma bensì può dubitarsi per conto della Legge naturale, in quantochè essendo per Legge Ecclesiastica, o pel voto implicito annessa la continenza à sacri Ordini, l'Ordinando contro il dettame della vera prudenza vuole assumere un peso che non può portare, ec. A noi pare che stando nella Legge naturale, sola, si debba qui procedere con distinzione; imperocchè se l'Ordinando creda sinceramente, ed in buona conscienza di poter vivere casto, e poter disfarsi da' mali abiti, e di far tutto ciò che à giudizio suo, e del discreto Confessore si stima necessario ed opportuno per la emendazione; egli si può promovere, e' l Confessore non glielo può interdire.* Deinde addit (*n.* 66.)

Ed inoltre aggiungiamo, che non essendo questi (come supponiamo) indisposto per lo Sacramento della Penitenza, neppur si dee dire, precisamente parlando, che lo sia pel Sacramento dell' Ordine, il quale per riceversi degnamente non richiede se non lo stato di grazia; e per se stesso non è ad alcuno occasione di peccato, anzi da all' anima nuova e distinta grazia. Subaddit tamen (*n.* 67.) *Diciamo che uno che voglia promuoversi à sacri Ordini, e non creda (siccom' è detto) sinceramente di poter osseroare in quello stato la castità per lo mal' abito della lascivia, non possa promuoversi; ed insistendo di farlo, gli si debba come ad indegno ed indisposto negar l'assoluzione.* Ita præfatus Auctor.

Alii verò è converso videntur nimis rigidè locuti fuisse, nam Natalis Alexander in sua *Theol. Dogm. et Mor. t.* 1. *l.* 2. *de Sacr. Ord. c.* 3. *a.* 14. *Reg.* 19. hanc regulam statuit: « Nemo » ad sacros Ordines promovendus, nisi vel qui innocenter vixerit, » vel occultas prioris vitæ maculas diuturna pœnitentia diluerit. » Idem tenet *Jueninus in tr. de Sacr. Diss.* 8. *q.* 7. *c.* 2. Idem *Habert de Sacr. Ord. p.* 3. *c.* 3. qui magnam et longam curam requirit, dicens nec unum sufficere annum ad hujusmodi probationem. Idem *Van-Espen t.* 4. *p.* 2. *c.* 2. §. 8. Sentit *Cont. Tourn. t.* 3. *p.* 535. *vers. Quoto.* Clericum habituatum probandum saltem per 20 aut 18 menses. Id eruit ex D. Gregorio *l.* 4. *aliàs* 3. *Epist.* 26. *ad Januar.* ubi: « Ne unquam ii qui ordinati sunt, » pereant, provideri debet quales ordinentur, ut priùs aspiciatur » si vita eorum continens in annis plurimis fuit. » Adducitque *Natal. Alex. n.* 60. dicentem quòd Confessarii debent Clericis in luxuria habituatis prohibere tam ascendere ad altiores gradus, quàm ministrare in susceptis.

64. — Sed inter harum opinionum varietatem operam adhibui, ut à quamplurimis Neapolitanæ Urbis Theologis res plenè examinaretur; et post longas hinc inde discussiones, in hanc sententiam sive conclusionem, duas partes habentem, convenimus, mediam tenentes viam, nempe I, quòd hodierna et antiqua Ecclesiæ Lex, semper constans, obstringit tam Episcopos quàm Confessarios et Promovendos, ut cùm aliquis Clericus recidivus vel consuetudinarius in vitio carnis ad sacrum Ordinem, sive Subdiaconatum, sive ad Diaconanum, aut Presbyteratum ascendere cupit, quamvis sincerè sit conversus ad Dominum, et ideo possit statim absolvi; non tamen poterit sacrum Ordinem suscipere, nisi aliquandiu operam det ad pravum habitum extirpandum. Et si ipse persistat ut Ordinem statim suscipiat, non censetur dispositus ad absolutionem, quia legem Ecclesiæ violat in re gravi. II. Quòd potest tamen dari casus, quo Deus donet pœnitenti tantam extraordinariam compunctionis gratiam, quæ reddat eum adeo probatum, ut ipse statim possit sacrum Ordinem assumere, et ideo (si idipsum Confessario ex validis conjecturis constet) beneficium absolutionis suscipere, sine eo quod temporis experientia priùs comprobetur.

65.—Prima pars probatur 1. ex illo Apostoli (1. *ad Tim. c.* 3.) « Oportet ergo Episcopum irreprehensibilem esse, unius » uxoris virum, sobrium, prudentem, ornatum, pudicum... non » neophytum, etc. » Illud *irreprehensibilem* explicat D. Greg. dicens : « Vitium in Episcopo est non quàm optimum esse. » Illud autem *non neophytum,* commentat D. Th. et inquit : « Hoc » quod dicit, ad eos pertinet, qui non solùm ætate neophyti sunt, » sed et qui neophyti sunt perfectione. » Quòd verò nomine Episcoporum intelligantur omnes Sacerdotes, asserunt *S. Ambr S. Joan. Chrysost. et S. Th.* Vide *apud Corn. à Lap.*

66. — Probatur 2. Sacris Canonibus. *A quorum norma* (dicit Sum. Pont. Bened. XIV loquens de hac materia ad Episcopos, *in Litt. Encycl. Ubi primum,*) *quæ omnino servari debet, ne patiamini vos adduci.* Innoc. III. in *c. A multis. Extra de ætat. et qual Ord.* sic ait : erubescant « impii, et intelligant judicio » Spiritûs sancti, eos, qui in sacris Ordinibus, Presbyteratu, » Diaconatu, Subdiaconatu sunt positi, si castè non vixerint, » excludendos ab omni eorumdem graduum dignitate. » Et iterum : « Nemo ad sacrum Ordinem permittatur accedere, nisi aut virgo, » aut probatæ castitatis existat. » Item habetur in Ep. 1. Siricii. Sacræ c. 9. quòd Subdiaconus « ad Diaconi gradum, si se, ipsa pri- » mitus continentia præeunte, dignum probarit... accedat. » Item *S. Greg. l.* 1. *Ep.* 42. sic præscripsit : « Nullus debet adminis- » terium altaris accedere, nisi cujus castitas ante susceptum » ministerium fuerit approbata. » Idem sanctum fuit à Synodo Trid. in *sess.* 23. *c.* 13. ubi : « Subdiaconi et Diaconi ordinen- » tur habentes bonum testimonium, et in minoribus Ordinibus » probati... qui sperant Deo auctore se continere posse. » Et licèt verba, *et in minoribus Ordinibus probati,* directè intelligantur de probatione externa, quam Episcopus exigere debet de probitate Ordinandi, ut ego cum aliis censeo; nullo modo tamen negari potest quòd Concilium non tam requirit probitatem externam (quæ reipsa sine interna non esset probitas, sed vera hypocrisis et deceptio), quàm principaliùs internam; at quoniam Ecclesia non judicat de occultis, ideo illic requirit explicitè sive directè solam externam, sed eam postulat tanquam indicium probitatis internæ. Et hoc patet ex textu D. Pauli supra relato, ubi disertè distinxit Apostolus probitatem tam externam, quàm internam, et utique utramque requisivit in Sacerdotibus, verbis illis : « Oportet Episcopum irreprehensibilem esse, sobrium, pudi- » cum, etc. » Ecce necessitas probitatis internæ; deinde induxit necessitatem probationis externæ verbis quæ subdidit, nempe : « Oportet autem illum et testimonium habere bonum ab iis, qui » foris sunt. » Ideo D. Thomas hanc Epistolam Apostoli explicans, scribit : « Primò ergo ostendit quales debent esse Episcopi » secundùm se, secundò quantùm ad alios. » Et ideo Conc. quoque Trid. in *ead Sess.* 23. *c.* 12, ait : « Illos tantùm promovendos ad » sacros Ordines, quorum probata vita senectus sit. » Quid autem sit hæc senectus probatæ vitæ, habetur in Sapientia (*c.* 4. *v.* 9.)

Ætas senectutis vita immaculata. Et propter id Concilium *c. XI. Sess. cit.* ad finem majoris probationis bonæ vitæ, præscribit interstitia inter diversos Ordinum gradus, dicens : « Ut in » eis cum ætate vitæ meritum et doctrina major accrescant. » Atque hinc in Pontificali Romano Episcopus ordinans, loquendo de Sacerdotibus initiandis, dicit : « Ut cœlestis sapientia, probi » mores, et diuturna justitiæ observatio ad id electos commen- » dent. » Hinc Innoc. XII in sua Bulla *Speculatores*, edita anno 1694, loquens de Interstitiis Ordinandorum, sic præcipit : « Ante » meritum laboris, ante tempus examinis, ante experientiam » disciplinæ, Sacerdotalis honor non probatis minimè tribuatur, » nec unquam heri sacrilegi, hodie Sacerdotes, heri profani, » hodie Sacrorum Antistites veteres vitio, virtute rudes et re- » centes, discipuli simul ac magistri pietatis creentur. Sed ii » tantùm, juxta constitutas à Majoribus leges, ad Sacrarum ad- » ministrationum sublimitatem promoveantur, qui diurna con- » versatione inter Clericos fuerint comprobati. » Et *D. Hieronym. apud eumd. D. Th. l. c.* inquit : « Non solùm Episcopi, et Pres- » byteri, et Diaconi debent magnopere providere, ut cunctum » populum, cui præsident, et sermone et conversatione præce- » dant, verùm etiam inferiores gradus et omnes qui Domini » oraculo deserviunt. »

67. — Probatur 3ª ratione et auctoritate DD. quia, ut quis ad sacri Ordinis dignitatem ascendat, non sufficit simplex et actualis status gratiæ, sed requiritur etiam bonitas præcellens, et habitualis. Et idcirco pœnitens, qui è luto habitualium libidinum mox emersit, quamvis conversus, quia tamen pravis habitibus irretitus adhuc infirmus existit, is vix capax erit absolutionis, sed non Ordinis sacri. Propterea quòd, si quis taliter affectus, et à sanie vitiorum nondum purgatus ad altaris fastigium ascendere audet, nisi priùs sufficienti probetur experimento, iste prout temerarius etiam Sacramentali absolutione manifestatur indignus. Unde S. Bernardus *de Cono. ad Cler. cap.* 21. scripsit : « Nullus ad ministerium altaris accedere debet, nisi cujus castitas » ante susceptum Ordinem fuerit approbata. » Et hîc notandum quòd id quod dictum est de vitio luxuriæ, idem dicendum de quocumque alio, nimirum ebrietatis, avaritiæ blasphemiæ, odii, etc. Quòd autem ad sacros Ordines suscipiendos minimè sufficiat simplex gratia sanctificans, sed ultra requiratur interior perfectio, constat ex consensu communi SS. Patrum et Doctorum, qui uno ore illam efflagitant. Et in primis *S. Th.* 2. 2. *qu.* 184. *art.* 6. loquens de exercitio sacrorum Ordinum, ait : « Quamvis interior » perfectio ad hoc requiratur, quòd aliquis dignè hujusmodi » actus exerceat. » *Et in ead. quæst. art.* 8. dicit Sacerdotem « excellere Religiosum quantùm ad dignitatem, quia per sacrum » Ordinem aliquis deputatur ad dignissima ministeria, quibus » ipsi Christo servitur in Sacramento altaris, ad quod requiritur » (nota) major sanctitas interior, quàm requirat etiam Religionis » status. » Item *q.* 189. *art.* 1. *ad* 3. loquens pariter de probitate

Clericorum, et Monachorum, dicit : « Ordines sacri præexigunt » sanctitatem, sed status Religionis est exercitium quoddam ad » sanctitatem assequendam ; unde pondus Ordinum imponendum » est parietibus jam per sanctitatem desiccatis, sed pondus Reli- » gionis desiccat parietes, id est homines ab humore vitiorum. » Et idem priùs dixit S. Joan. Chrysost. *l.* 2. *de Sacerd. c.* 3. *Multò magis integritas huic quàm illis necessaria.* Item *S. Thom.* in *Suppl. qu.* 36. *a.* 4. *ad.* 3. ait : « Ad minus (*id est non* solùm » ad minus, *ut ibi explicat* Glossa) hoc requiritur, quòd nesciat » Ordinans aliquid contrarium sanctitati : sed etiam ampliùs » exigitur, ut secundùm mensuram Ordinis, vel officii injun- » gendi diligentior cura apponatur, ut habeatur certitudo de » qualitate promovendorum, saltem ex testimonio aliorum. » Et confirmat testimonio S. Dionysii (*in d. q.* 36. *art.* 1.), qui scripsit : « In Divino omni non est audendum aliis ducem fieri, nisi se- » cundùm omnem habitum suum factus sit deiformissimus et » Deo simillimus. »

Magis autem urget id quod docet *S. Thomas in Suppl. quæst.* 35. *art.* 1. *ad* 3. ubi dicit : « Ad idoneam executionem Or- » dinum non sufficit bonitas qualiscumque, sed requiritur » bonitas excellens. » Nec valet dicere quòd hîc S. Doctor requirat quidem bonitatem excellentem ad executionem Ordinum, non autem ad susceptionem, eò quòd in ipsa susceptione gratia confertur suscipienti ad sacra ministeria dignè exercenda. Nam in eodem loco Angelicus expressè requirit meritum sanctitatis positivæ tam ad executionem, quàm ad susceptionem Ordinum. Ad hoc videndum observare oportet, quòd S. Doctor non aliud intendit probare in *cit. art.* 1. nisi quòd in Sacramento Ordinis certè conferatur gratia gratum faciens. Hinc sic sibi opponit in tertia objectione. « Nulla causa præsupponit effectum suum ; sed » in eo qui accedit ad Ordines, præsupponitur gratia, per quam » fit idoneus ad susceptionem Ordinis. (Hoc autem præsup- posito, mox videbimus quòd non quidem negetur, sed appro- batur, et confirmatur à S. Doctore in suo responso.) *Ergo talis gratia non confertur in Ordinis collatione.* Hucusque objectio ; deinde sic respondet : « Ad tertium dicendum, quòd ad idoneam » executionem Ordinum non sufficit bonitas qualiscumque, sed » requiritur bonitas excellens. » De hoc autem rationem reddit : « Ut sicut illi qui Ordinem suscipiunt, super plebem consti- » tuuntur gradu Ordinis, ita et superiores sint merito sanctitatis. » Hinc confirmans præsuppositum objectionis, ut diximus, id est quòd ad Ordines suscipiendos requiritur utique gratia gratum faciens, sive meritum præcedens sanctitatis, sic infert : « Et ideo » præexigitur (nota) gratia quæ sufficiat ad hoc quòd dignè con- » numerentur in plebe Christi. » Demum concludit : « Sed con- » fertur in ipsa susceptione Ordinis amplius gratiæ munus, per » quod ad majora reddandur idonei. » Quibus verbis intendit *S. Th.* probare, quòd gratia Sacram. non sit futura quidem inutilis, sed majora auxilia præitura suscipienti, ut idoneum se reddat

ad majora merita acquirenda : sed jam præsupponit et exprimit præexigi in suscipiente gratiam gratum facientem, quæ sufficiat ad dignum eum faciendum, ut connumeretur inter altaris Ministros. Unde sicut non sufficit qualiscumque gratia ad executionem Ordinum, ita neque ad susceptionem. Rectè enim ait *Habert de Ordine p.* 3. *c.* 3. *in fine*, quòd Pœnitentia pro infirmis est instituta, et ideo infirmis est conferenda ; sed Ordo, cùm non ad salutem propriam, sed aliorum institutus sit, sanis conferri debet. Idem confirmat *Glossa* in præfato textu, dicens : « Licèt » enim in illo, qui ascendit ad Sacramentum Ordinis, præsup» ponatur gratia gratum faciens, secundùm modum quo possit » dignè Ordinem suscipere ; tamen non supponitur secundùm » gradum illum quo causatur ab Ordine suscepto. Accedenti » enim sufficit esse in gratia, sed jam eidem suscipienti Ordinem » augetur gratia illa. » Adverte illa verba : « Licèt præsup» ponatur gratia secundùm modum quo possit dignè Ordinem » suscipere. » Ergo ad Ordinem suscipiendum non sufficit sola gratia sanctificans, ut quidam hanc *Glossam* intellexit, sed requiritur talis gradus gratiæ et meriti, ut initiandus dignè possit ad illum ascendere. Et quamvis Glossator ibi subdat : *Accedenti enim sufficit esse in gratia ;* intelligit profectò non de simplici gratia explicata, *secundùm modum*, etc.

68. — Idem sentit *Sotus in* 4. *Sent. dist.* 2. *q.* 1. *n.* 3. ubi agens *de Sacram. Ord.* dicit sanctitatem positivam in Ordinando esse necessariam de præcepto divino ; en sua verba : « Prima conclusio, » quamvis morum integritas non sit de essentia Sacramenti, est » tamen præcepto divino maximè necessaria... An verò quod » articulo præsenti de idoneitate eorum, qui sacris sunt initiandi » Ordinibus, definitur, non est generalis illa dispositio, quæ in » suscipiente quodcumque Sacramentum requiritur, ne sacra» mentalis gratia obicem inveniat ? Est etiam illa quædam ac» tualis præparatio, sed definitio ad modum habitûs attinet « (significat hîc Sotus, quòd Promovendus debet esse habitua« liter bonus) ; enimvero quòd ad sanctitatem Ordinis homo non » solùm gratiam suscipit, sed ad sublimiorem gradum conscendit, » requiritur in eo morum honestas et virtutum claritas. » Idem asserit *Sanchez* (*conf. c.* 1. *D.* 46. *n.* 1.) « In promovendo ad » Ordines requiritur bonitas vitæ, quod non est intelligendum de » generali bonitate, id est ut careat peccato mortali, hoc enim ad » omnia Sacramenta requiritur ; quia per Sacramentum (*ordinis*) » homo ad sublimiorem gradum conscendit, requiritur in eo » morum honestas, scilicet ut sit sobrius, castus, etc. » Idem dicunt *Salm.* (*de Sacr. Ord. c.* 5. *n.* 40.) « Ad hoc ut aliquis ad » ordines promoveatur, bonitas vitæ requiritur, non illa solùm » quæ ad receptionem omnium Sacramentorum licitam postu» latur, nimirum quòd sit expers lethalis culpæ, sed ultra requi» ritur, quòd sit honestis moribus imbutus. » Accedit *P. Holzmann*, qui (*de Ordin. n.* 96.) sic ait : « Requiritur 4. ut » (Ordinandus) effulgeat speciali vitæ probitate : speciali,

» inquam ; non enim sufficit ad suscipiendos Ordines probitas » communis, quæ ad quælibet Sacramenta recipienda exigatur, » sed necessaria et specialis, ex qua sperari possit fore, ut » ordinandus bono exemplo præluceat. Consistit autem specialis » illa probitas in recta intentione specialiter serviendi Deo, in » casta et sobria vita, in bona conversatione ordinandi. »

Si igitur constat, quòd Clericus qui ad altaris celsitudinem vult ascendere, non tantùm à culpa mortali immunis esse debet, sed ampliùs præ se ferre probitatem habitualem, atque adeo excellentem, ut hæc meritò esse possit præparatio correspondens gratiæ per Sacramentum Ordinis præstandæ, quæ confertur per modum habitûs, sive quæ confertur, ut perpetuò sua peculiaria auxilia tribuat ordinato; certum etiam est, quòd ille qui usque adhuc in luxuriis est versatus, si fortè præstiterit simplicia signa pœnitentiæ, erit quidem capax absolutionis, sed non erit simul sacro Ordine dignus; aliud enim sanè est, et valde diversum, esse simpliciter in statu gratiæ, aliud magnam bonitatem possidere. Idcirco ex omnibus prædictis concluditur, præceptum esse divinum, et ab Ecclesia omni tempore custoditum ac promulgatum, ut qui in flagitiis, etsi occultis, sit recidivus aut habituatus, priusquam sacros ordines assumat, convenienti castitatis experientia sit probandus. Alioquin ei ob ipsius gravem præsumptionem, et quia in re gravi legem Ecclesiæ offendit, Confessarius tenebitur absolutionem denegare.

69. — Quoad secundam autem partem, minimè negandum censemus, aliquando contingere posse, quòd Clericus, quantumvis in vitio carnis consuetudinarius et recidivus, tali compunctionis gratia à Deo sit donatus, ut dignus existimetur, qui gradum sacri Ordinis statim assumere possit; et ideo tunc capax bene evadet absolutionis, quamvis præcedenti experimento non sit probatus. Probatio quidem non solùm exterior, sed etiam interior, ut diximus, in hujusmodi pœnitentibus ab Ecclesia necessariò postulatur; sed non necessariò requiri dicimus probationem temporis.

Olim juxta priscam Ecclesiæ disciplinam nemini, qui post acceptum Baptismum lethale peccatum commiserat, ascendere ad Ordines unquam permittebatur, etiamsi condignam egisset pœnitentiam, ut testantur S. Isidorus, S. Hieronymus et S. Martinus Papa I. apud *Natal Alex.* Atque ii, qui post Ordinem susceptum semel graviter peccarent, ipso facto manebant perpetuò suspensi, prout scripsit S. Gregor. *l.* 4. *ep.* 7. Deinde tamen aliquot post secula tantùm illi, qui infamiam passi erant ob aliquod grave crimen, aut publicam egerant pœnitentiam, ab Ordinibus excludebantur, juxta id quod legitur in Concil. Carthaginen. IV. Can. 68. ubi, *Ex pœnitentibus, quamvis sit bonus, Clericus non ordinetur.* Demum à sæculo XI ut ferunt *Habert, et Juenines* remissa fuit hujus disciplinæ severitas, ut patet ex *cap. Fraternitatis Dist.* 34. ubi Pelagius Papa requisitus ab Episcopo Florentino, an conferre posset Diaconatum clerico, qui

aliquando, cùm esset conjugatus, inhonestè versatus fuerat cum sua ancilla. Respondit Pelagius : « Et quamvis multa sunt, quæ » in hujusmodi casibus observari canonicè jubeat solemnitatis » auctoritas, tamen quia defectus nostrorum temporum, quibus » non solùm merita, sed corpora ipsa defecerunt, districtionis illius » non patitur in omnibus manere censuram : et ætas istius de » quo agitur, futuræ incontinentiæ suspicionem auferre dignos- » citur, ut ad Diaconatum possit provehi, temporum, ut dictum » est, condescendentes defectui, concessisse nos noveris. » Item *in cap. Ex tenore, De Temp. Ordin.* sic habetur : « Verùm quo- » niam peccatum ipsius fore occultum dixisti, mandamus, qua- » tenus pœnitentiam ei condignam imponas, et suadeas, ut parte » pœnitentiæ peracta, Ordine suscepto utatur, quo contentus » existens, ad superiores ampliùs non ascendat. Verumtamen, » quia peccatum occultum est, si promoveri voluerit, eum non » debes aliqua ratione prohibere. » Attamen notandum, ut dixi- mus *n.* 52. hunc Canonem correctum fuisse in parte à Trident. in *c.* 1. *Sess.* 14. *de Reform. etc.* ubi habetur, quòd Episcopi bene possunt ob peccata occulta, etiam extrajudicialiter cognita, prohibere initiandos, quominus ordinentur.

70. — Cùm igitur neque Ecclesiæ præceptum, neque præ- sentis disciplinæ consuetudo cogat ad probandos sola temporis diuturnitate eos, qui ad sacros Ordines sunt promovendi, ad prudentem Confessarium spectabit cognoscere, an pœnitens vel temporis experimento, vel alia via sit convenienter probatus, atque dispositus ad tantam dignitatem assumendam. Bene autem evenire potest, quòd Deus, cujus judicia et misericordiæ admira- bilia sunt, auxilia tam efficacia gratiæ alicui largiatur, ut com- punctionis vehementia temporis probationem compenset. Docet enim D. Thomas, quòd Deus aliquando tollit peccati reliquias successivè per suam gratiam cooperantem, aliquando verò statim per magnam commotionem, qua homo perfectam sanitatem spiritualem consequitur. Hoc docet 3. *part. quæst.* 76. *art.* 5. *ad* 1. ubi quærens. *utrùm, remissa culpa mortali, tollantur omnes reliquiæ peccati ?* objicit sibi (in 1. object.) auctoritatem D. Au- gustini in *lib. de Pœnit. c.* 2. *t.* 4. qui ait : « Nunquam Domi- » nus aliquem sanavit, quem omnino non liberavit; totum enim » hominem sanavit in Sabbato, quia et corpus ab omni in- » firmitate, et animam ab omni contagione. » Respondet inde Angelicus : « Quandoque tanta commotione convertit (Deus) » cor hominis, ut subitò perfectè consequatur sanitatem spiri- » tualem, non solùm remissa culpa, sed sublatis omnibus peccati » reliquiis; ut patet de Magdalena Luc. 7. Quandoque autem » priùs remittit culpam per gratiam operantem, successivè tollit » peccati reliquias. » Si ergo Divinæ gratiæ efficacia valet au- ferre omnes peccati reliquias, id est animæ debilitatem ex vulne- ribus peccati causatam; idcirco, quamvis habitus pravi in po- tentiis sensitivis non tollantur, mens tamen ex vigore gratiæ talem acquirere potest vigorem, ut illis facilè resistat. Hoc docuit idem

D. Th. supplem. qu. 30. *art.* 1. *ad* 2. dicens : « Reliquiæ autem » peccati non dicuntur hîc dispositiones ex actibus relictæ, quæ » sunt quidam habitus inchoati; sed quædam spiritualis debi- » litas in ipsa mente existens; qua sublata, etiam eisdem habiti- » bus, vel dispositionibus manentibus, non ita potest inclinari » mens ad peccatum. » Nulla igitur tali habituato erit necessitas experimenti, quod non requiritur, nisi ut debilitas animæ ex malis habitibus contracta sanetur, et pravis dispositionibus facilè resistat, cùm hoc idem ex vigore gratiæ is æquè, et fortè viriliùs adeptus fuisse comperitur. Rectè enim dicit S. Cyprianus: « Non » pro mora temporum, sed compendio gratiæ maturatur caritas.

71. — Non quidem negandum hujusmodi conversiones extraordinarias esse, nec sæpe evenire, neque etiam in Exercitiis spiritualibus, quæ ad sacros Ordines præmitti solent; quoniam plerumque ad hujusmodi Exercitia Promovendi coacti accedunt. Ideoque alia extraordinaria signa debet Confessarius in suo pœnitente agnoscere, ut ei ad sacrum Ordinem ascendere permittat. Quòd si quandoque (licèt rarò) tales conversiones extraordinariæ accedant; nulla patet ratio, cur in eo casu magis dispositum ad Ordines suscipiendos pœnitentem evincat longi temporis probatio, quàm manifesta cordis vera et vehemens contritio, ac voluntas adeo firma, quæ inniixa spe divinorum auxiliorum, præcipuè actualium, quæ in Sacramento Ordinis à Deo impertiuntur, ut castè et honestè in Ecclesiæ ministeriis vita ducatur, non solùm se emendare proponat, sed etiam omnia media opportuna adhíbere, quæ valeant tum concupiscentiam refrænare, tum dignum eum reddere ut sacra adeat Mysteria; imò pœnitens ex illo singulari dono contritionis jam incœperit instanter et enixè castitatem à Deo postulare, et simul concupiscentiæ ardorem notabiter imminutum in se cognoscat, ita ut jam paratum se sentiat ad castitatem servandam. Quòd si sufficienter probatus existimatur, qui per aliquod tempus se continens habitum extirpare curaverit, multò magis is probatus censeri debet qui per specialem Dei gratiam vehementi contritione manifestè compunctus est. Diuturnitas temporis ideo sufficiens creditur probatio, quia signum est firmæ voluntatis pœnitentis; attamen non rarò evenire solet, quòd aliquis etiam longo tempore se à vitiis pro Mundi hujus honestate contineat (juxta verba S. Gregorii); sed horum magis est timendus relapsus, quàm eorum qui talem contritionis gratiam ostenderunt, ut prudens Confessarius directè eos voluntatem immutasse cognoscat; unde rectè prudentem ac fundatam spem concipere possit, quòd Promovendus auxilio divinæ gratiæ, et mediis quæ adhibere ipse proposuit, castitatem servabit, juxta illud Tridentini (*in c. cit.* 13) : *Qui sperent, Deo auctore, se continere posse.*

Id sat confirmatur tum à Pontificali, tum à Catechismo Romano. In Pontificali enim habetur, quòd Episcopus alloquens initiandos ad Subdiaconatum, sic dicit : « Si usque nunc fuistis » ebrii, amodo sobrii; si usque nunc inhonesti, amodo casti. »

Notentur verba, *si usque nunc*, ad significandum quòd hodie non excludit Ecclesia eos, qui fortè usque ad tempus Ordinationis fuerint inhonesti, modò habeant talem cordis conversionem, quæ ipsos reddat dignos non solùm absolutionis beneficio, sed etiam sacri ordinis gradu, si sine temporis probatione ad eum ascendere velint, juxta illud quod scripsit D. Anselmus (*l.* 1. *Epist.* 56.) « Nec apud Deum reprobatur officium alicujus propter culpam quam ipse ignoscit; nec apud homines dedecoratur » sacri Ordinis dignitas propter personam, cujus ipsi peccatum » non agnoscunt. »

72. — In Catechismo autem Romano (*de Sacr. Ord. n.* 34.) primò ibi dicitur, quòd initiandus in Sacris morum integritatem magnopere præ se ferre debeat. Deinde additur, quòd ea vitia corporis, quæ in veteri lege homines ab altaris ministerio excludebant, hodie in nova lege Evangelii intelligenda sint de vitiis animæ quæ homines repellunt ab Ordinum Sacrorum susceptione. Et hîc sedulò advertendum, quòd inter corporales defectus in lege antiqua computatum fuit vitium inveteratæ scabiei, ut legitur in Levitici 21. 20. *Si jugem scabiem, etc.* Quod communiter interpretatur pro vitio libidinis, ut explicant D. Hieronymus et D. Gregorius. Demum Catechismus concludit, quòd Promovendi, qui hujusmodi vitiis fuerint contaminati, tenentur juxta præsentem Ecclesiæ disciplinam Sacramento Pœnitentiæ conscientias diligenter purgare, sine ea probatione quòd ibi ulla temporis probatio præscribatur. En verba Catechismi : « Primùm itaque in eo, qui Sacerdos creandus est, vitæ et morum » integritas commendetur magnopere oportet.... Et simul illud » docendum, ea corporis vitia, quæ in veteri lege ex Domini » præscriptione aliquem ab altaris ministerio excludebant, in » Evangelica lege ad animæ vitia præcipuè transferenda esse. » Quare sanctam illam consuetudinem in Ecclesia servari ani» madvertendum, ut qui Sacris initiandi sunt, priùs Pœnitentiæ » Sacramento conscientiam purgare diligenter studeant. » Ex quo patet Catechismum supponere quòd aliquis, etsi vitiis fuerit obnoxius, bene possit absolutionis beneficio frui, et inde sacros Ordines recipere, etiam sine præcedenti temporis experientia ; id intelligendum dummodo aliunde rite dispositus judicetur ad tantam dignitatem ascendere.

Hinc ipse Juenînus in præsenti quæstione, licèt hic rigidarum sententiarum acerrimus sectator alibi in Opere de *Sacr. Diss.* 8. *qu.* 7. *c.* 2. omnino indixerit necessitatem probationis temporis, ut Clerico vitio turpi illaqueato possit permitti ad Ordines sacros ascendere; attamen in suis *Inst. Theol. t.* 6. *p.* 8. *Diss.* 7. *q.* 5. *in fin.* loquens de habituato in vitio turpi, veluti seipsum corrigens, et benigniùs agens, sic inquit : « Verùm, cùm paucæ sint regulæ, » quæ aliquas exceptiones non patiantur, negotium hoc sapientis » ac eruditi Directoris prudentiæ committendum est. »

73. — Sed dices I. Ut quis licitè Ordines sacros suscipere possit, requiritur non tantùm externa, sed etiam interna vocatio

divina; at quomodo existimari poterit vocatus à Deo ille qui diu vitio lasciviæ est fœdatus, nisi priùs per longam pœnitentiam et virtutum exercitia signa veræ vocationis ostendat? Et quomodo Confessarius absolutionem ei impertiri poterit, quem non agnoscit à Deo vocatum? Respondetur: Nulli dubium, quòd si quis accedere auderet ad sacram Ordinationem, sciens à Deo se vocatum non esse, excusari nequiret à culpa lethali, tum ob gravem præsumptionem se intrudendi in Sanctuarium contra Dei voluntatem, cùm dicat Apostolus: « Nec quisquam sumit sibi » honorem, sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron. » *Hebr.* 5. *v.* 4. Tum ob periculum certum damnationis cui tunc ipse se exponit, ut asserit *Abelly* in suo aureo Opusculo, cui titulus, *Sacerdos Christi c.* 4. ubi ait: « Qui sciens nulla divinæ vocationis habita » ratione, in Sacerdotium se intruderet, haud dubiè seipsum in » apertum salutis discrimen injiceret, peccando scilicet in Spiri- » tum sanctum; quod quidem peccatum vix, aut rarissimè di- » mitti ex Evangelio discimus. » Attamen verò, ut Promovendus à culpa excusetur, sufficit ipsi, quòd bonum præ se ferat finem, et Episcopo se offerat, ut probetur, dummodo non certè sciat se nunquam fuisse à Deo vocatum. Jueninus in cit. Libro *de Sacram. Diss.* 8. *qu.* 7. *c.* 2. postquam probavit necessitatem divinæ vocationis, inquit: « Licet quoque Clericis offerre se Episcopo, » quo probentur, an debeant ad Majores Ordines promoveri. » Etenim ut addit « Qui examini se offert, an ad majores Ordines » promovendus sit, non ob id eorum dignum se judicat; ac » proinde non est reus præsumptionis. » Tantò magis igitur Confessarius non poterit hujusmodi Clerico volenti Ordinem suscipere absolutionem denegare post acceptam ejus Confessionem, nisi certus sit, quòd illi deficiat divina vocatio. Sed quomodo in nostro casu hanc certitudinem Confessarius habere poterit? Vitiosa vita peracta à suo pœnitente non præbet quidem ipsi certitudinem, quòd is nunquam fuerit à Deo vocatus. Cur non accidere potuit, quòd Dominus eum aliquando verè vocarit, et ipse auxiliis resistens jam paratis malè corresponderit? Judas procul dubio fuit à Christo Domino vocatus ad Apostolatum, at ille quàm malè ad eum se disposuit! Cur etiam censeri non poterit, quòd illa extraordinaria conversio, quam supponimus, sit vocatio divina, qua pœnitens eodem tempore sit à Deo donatus? Fortè Deus non vocat ad Sacerdotium etiam peccatores pœnitentes? Unde concluditur quòd in casu nostro, supposito cum circumstantiis ut supra descriptis, Confessarius ex hoc capite deficientiæ vocationis nequit denegare absolutionem su pœnitenti, qui ad illam per Confessionem adeptus est jus strictum et rigorosum.

Dices II. Si Ecclesia agnosceret quòd Clericus usque tunc sic luxuriosè vixisset, nullo modo eum ad Ordines admitteret. Sed respondetur quòd si Ecclesia agnosceret simul suam resipiscentiam, et vehementem compunctionem à Deo donatam, modo quo eam asseruimus, illum non repelleret.

74. — Dices III. Hujusmodi Clericus in vitio turpi diu versatus, volens Subdiaconatum assumere, exponitur periculo proximo relabendi in eadem peccata, et illa augendi reatu sacrilegii, cùm sibi imponat votum castitatis perpetuæ indissolubile, quod ipse ob pravum habitum contractum difficulter observare valebit; quapropter hic velut temerè agens est indignus absolutione, ut supponit *Habert. l. c.* Sed hæc objectio, licèt magnam vim habere videatur, revera tamen nullius est momenti. In tantum diximus, quòd talis consuetudinarius, quamvis sit capax absolutionis, si non vult ordinari, non poterit tamen absolvi si sacrum Ordinem assumere audeat, nisi per extraordinariam compunctionem sit probatus; in quantum constat, ut observatum est, quòd ad sacros Ordines suscipiendos non sufficit status gratiæ, sed necessariò insuper requiritur bonitas excellens, quæ per divinum auxilium superabundans potest à pœnitente in instanti acquiri. Cæterùm, si quiscumque alius habituatus in lascivia, sed jam sat dispositus ad absolutionem, vellet statim sine experientia emittere votum castitatis, cur non poterit Confessarius eum statim absolvere? Numquid votum adhuc in eo casu non erit de meliori bono? Si non esset de meliori bono, esset quidem nullum; sed communissimè docent Doctores, ut asserit *Sporer* (*de Voto c.* 2. *n.* 61.) quòd hujusmodi votum emissum ab habituato in lascivia est validum. Idem ait *La Croix lib.* 3. *p.* 1. *n.* 401. *cum Pal. Moia, ac aliis*, et contrariam sententiam ipse dicit se non audere dicere probabilem. Idque disertè confirmat D. Thom. (*Opusc.* 17. *c.* 5.), ubi quærens, an quis post diuturnam vitam in vitiis ductam possit vota Religionis profiteri? Respondet, non esse expediens magna opera hominibus tenuis virtutis imponere: « Si tamen (addit) mox conversi sponte propria voluerint ma» num mittere ad altiora, quis eos audebit arcere? »

75. — Præterea, si quis sic habituatus nollet nubere, dici deberet, quòd non posset absolvi quamvis dispositus, quia iste vellet remanere in periculo proximo recidendi. Sed quis unquam asseruit Matrimonium esse remedium necessarium ad se continendum? Scripsit quidem Apostolus: « Quòd si non se conti» nent, nubant; meliùs est enim nubere quàm uri. » 1. *ad Cor.* 7. Verùm hoc communiter ab interpretibus intelligitur, nisi aliquis nolit alia media adhibere. Hinc quæstio agitur inter DD. an valeat votum, quod quis emitteret nubendi, ut se liberaret ab habitu incontinentiæ. Alii, ut *Lessius lib.* 2. *c.* 40. *n.* 44. *Palaus t.* 3. *tr.* 15. *D.* 1. *n.* 14. *Sotus l.* 7. *q.* 1. *art.* 3. *cum Fag. Prad. etc. apud Salm. de Voto c.* 1. *n.* 40. dicunt omnino invalidum esse hujusmodi votum, quia nunquam est de meliori bono, sicut est cœlibatus. Alii verò, ut *Sanch. Dec. l.* 4. *c.* 8. *n.* 53. *Bellarm l.* 2. *de Mon. c.* 14. *in fin. Bon. Nav.* et plures communiùs cum *Salm. l. c. n.* 41 *et* 42. asserunt tunc solùm validum esse votum, quando vovens nolit, aut non possit aliis mediis uti. Idem ait *Sporer de Voto n.* 61 *et* 62, dicens quòd tali voto obligatur tantùm is, qui aliud remedium adhibere nolit. Idem

asserit ut certum *Laym. l.* 1. *tr.* 4. *c.* 2. *n.* 12. his verbis : « Dicendum secundò cum Lessio et Conin. tale votum obliga- » torium esse secundùm hypothesim, si in tali statu peccandi » perseverem, et non media efficacia adhibeam ad emendatio- » nem, quæ cum Dei gratia possum; ita ut talis homo aliud » vovere censendus non sit, nisi hoc saltem remedium (quod est » nuptiarum) peccatis suis adhibiturum, si aliquid melius, quod » est continentia, non adhibuerit ; ideoque, si firmum ejus pro- » positum, et conatum præstet, à voto liberatur. »

Instabis : sed laicus nolens tunc nubere, remanet tamen liber, ut possit nubere postea si velit ; non sic Subdiaconus post susceptum Ordinem. Respondetur, sed si ille laicus statueret firmo animo, nunquam velle Matrimonio ligari, sed aliis mediis uti, numquid ob hoc poterit ei absolutio denegari ?

76. — Dices IV. Docet D. Gregorius (*in Pastoral. p.* 1.) « Non debet aliquis non purgatus sacra Mysteria adire. » Unde Jueninus (*Op. de Sacramen. l. c.*) ait non posse promoveri ad sacros Ordines, qui nondum peccata purgarit per condignæ pœnitentiæ labores. Sed respondetur cum *S. Thoma,* qui (2. 2. *q.* 185. *a.* 2.) quærens, « utrùm liceat Episcopatum injunctum omnino » recusare ? » Respondet *ad object.* 2. (in qua refert præfata verba D. Gregorii) quòd si impedimentum nequeat tolli à subdito, tunc non tenetur obedire, quia nullus tenetur obedire ad aliquod illicitum ; secus autem « si impedimentum removeri potest » per ipsummet, putà si habeat peccandi propositum, quod potest » deserere. » Ergo supponit Angelicus, quòd licet alicui sacra Mysteria adire, suscipiendo Episcopatum, *vel etiam sacros Ordines* (ut ibidem subditur), etiamsi nondum sit à suis peccatis purgatus ; dummodo, ut supponendum, sit interiùs probatus ad hujusmodi gradus assumendos ; aliàs dicendum ex supra allatis, quòd neque ordinari posset, neque teneretur obedire. Aliud enim est aliquem non esse purgatum, aliud non esse probatum.

Qua de re, omnibus tamen mox prædictis non obstantibus, omnino tenendum quòd, ut Clericus in vitiis habituatus possit absolvi, etsi ipse velit statim sine temporis probatione accedere ad sacros Ordines, debet tali compunctione extraordinaria esse à Deo manifestè donatus ut satis probatus ostendatur ad tantæ dignitatis sublimitatem.

77. — Præterea advertendum, quòd Confessarius toto conatu curare debet, persuasum reddere hujusmodi initiandum, quàmvis extraordinariè (ut supra) compunctum, ut differat Ordines suscipere quoadusque probatione alicujus notabilis moræ magis purgatum se præbeat à sceleribus patratis. Imò addo, consultius et congruentius esse, ut etiamsi ipse sit contritus, et ex compunctione habita sufficienter dispositus non solùm ad absolutionem, sed etiam ad Ordinem assumendum, tamen ei absolutio differatur, ipso quoque non consentiente, si velit statim ordinari, ut temporis experimento firmiùs probetur. Dummodo verò, excipio, ipse ex hac dilatione Ordinationis non sit subiturus notam, sive proximum

periculum infamiæ ; nam in hoc casu censerem cum *La Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 1764. non posse Confessarium pœnitenti disposito beneficium absolutionis differre, quia tunc ille ex Confessione paracta habet jus non tantùm ad absolutionem, sed ad eam statim obtinendam. Cæterùm fateor, magnam adhibendam esse cautelam in hujusmodi Clericis absolvendis, qui vix è vitiorum cœno emersi ad altaris ministerium ascendere inhiant; nulli enim dubium quòd horum frequenter malus exitus deploratur, non sine maximo Ecclesiæ detrimento, et populorum ruina.

CAPUT III.

DE SUSCIPIENTE SACRAMENTUM.

DUBIUM I.

Quæ dispositio requiratur ad valorem Sacramenti in suscipiente.

78. Vide quæ habentur apud Busemb. — **79.** An solus homo viator sit capax Sacramentorum? An soli baptizati validè suscipiant alia Sacramenta? — **80.** Nulla requiritur intentio in pueris et perpetuò amentibus quoad Baptismum, Confirmationem, et Ordinem. — **81.** Quæ intentio requiratur in adultis? An sufficiat intentio naturalis? An habitualis? Quid de dormientibus, ebriis, et lapsis in amentiam? — **82.** An sufficiat intentio interpretativa?

78. — « Resp. Ad valorem Sacramenti in adultis ratione » utentibus intentio percipiendi Sacramentum interpretativa » saltem requiritur, et sufficit (excipe Pœnitentiam, de qua » infra). Ita *Commun.* Theologi omnes cum *S. Thom.* contra » *Cajet.* qui putat, in suscipiente nullam intentionem requiri, » modò contrariam non habeat. Ratio responsionis est, quia sicut » adultus non justificatur sine proprio consensu, ita nec per Sa» cramentum initiatur, et consecratur Deo, sine eodem consensu, » si ejus sit capax. *Bon. d.* 1. *q.* 6. *p.* 2.

« Dixi, *adultis*, etc. quia cùm tantùm requirantur conditiones » juxta subjecti capacitatem, parvuli autem, et perpetuò amentes » non sint capaces propriæ intentionis, sufficit illis intentio Christi » et Ecclesiæ. *Fill. tom.* 1. *cap.* 8. »

Unde resolves :

« 1. Parvuli, utì et perpetuò amentes, validè baptizantur, » confirmantur, communicantur, ordinantur, quod ultimum » nefas esset; priora autem olim permittebantur. *Bon. l. c.*

« 2. Ægris ratione jam privatis rectè datur Unctio, non tantùm » si ante petierint, sed etiam si fuerint Catholici, neque constet » esse in mortali : nam hoc ipso censentur interpretativè voluisse » et petiisse, quod alii Christiani, etiamsi de ea nunquam au» dierint. *C. de Lugo de Sacramentis in genere, d.* 9. *n.* 122 *et* » *comm.*

« 3. Invalidum est Sacramentum 1. quod quis suscipit cum » intentione neutrali, habens se negativè. 2. Quod suscipit fictè, » id est simulatè ; non tamen quod fictè, id est indispositè. 3. » Quod per meram vim, animo omnino repugnante, suscipitur. » *Bon. l. c.*

« 4. Validum est Sacramentum 1. quod qui accipit, vult, » quod Christiani accipiunt, etsi non credat, aut non velit Sa- » mentum. 2. Quod quis per metum coactus suscipit, cùm metus » non tollat voluntarium. Matrimonium tamen gravi metu, » v. gr. injustæ mortis, initum, censetur irritum, ut docet *Sanch.* » *l. 4. de matr. d.* 12 *et* 14. *C. de Lugo d.* 9. *n.* 133. Et qui Or- » dines gravi metu coactus suscepit, etsi characterem habeat, » non tamen tenetur ad continentiam, potestque, secluso scan- » dalo, nubere, ut suo loco dicam. * (*Vide dicenda de Sacr Ord.* » *n.* 811.) * »

79. — Ante omnia hîc notandum est I. solùm hominem viatorem esse capacem Sacramentorum, quia solus homo viator capax est primæ gratiæ, aut ejus augmenti; ita communiter *Suar. et alii*, contra *Bernal.* Vide *Tour. in Præl. Theol. t.* 6. *p.* 237. qui id probat. Notandum II. susceptionem Baptismi omnino præexigi ad validam susceptionem aliorum Sacramentorum. Id certum est apud omnes, vide *Lugo de Sacram. D.* 9. *num.* 1. *et Croix num.* 165. Ratio, quia Sacramenta instituta sunt pro sola Ecclesia, et per solum Baptismum fiunt homines de corpore Ecclesiæ, ut definivit Eugenius IV in Decreto Fidei ad Armenos. Hinc Matrimonium infidelium non est Sacramentum, ideo est dissolubile, ut notant *Sanch. de Matr. lib.* 2. *Distinc.* 9 *et Croix loc. cit cum communi, ex c. Quando* 7. *de Divort.* Vide dicenda *de Matr. n.* 1117.

80. — Plura autem hîc adnotanda circa intentionem requisitam in suscipientibus Sacramenta. In infantibus nulla quidem requiritur intentio, cùm suppleat in eis intentio Christi, vel Ecclesiæ, sicut enim sine propria voluntate ipsi peccatum contraxerunt, ita sine voluntate ab illo liberantur. Hoc certum est cum *D. Th.* 3. *p. qu.* 68. *a.* 9. et est de fide definitum à Trid. *Sess.* 7. *de Sacram. Can.* 13. ubi dicitur : « Si quis dixerit parvulos, eò quòd » actum credendi non habent, suscepto Baptismo, inter fideles » computandos non esse; ac propterea cùm ad annos discretionis » pervenerint, esse rebaptizandos, aut præstare omitti eorum » Baptisma, quàm eos non actu proprio credentes baptizari in » sola fide Ecclesiæ ; anathema sit. » Idem dicendum de perpetuò amentibus, ut docet *S. Th. l. c. art.* 12. *ad* 1. Et quod dicitur de Baptismo, idem dicendum de Sacram. Confirmationis, ut *Salm. de Conf. c.* 3. *n.* 26. cum communi DD. Idem de Sacramento Ordinis infantibus (sive perpetuò amentibus) collato, ut rectè dicit *Lugo d.* 9. *n.* 112. Idque hodie certum est ex Bulla *Eo quamvis tempore*, nostri SS. P. Benedicti XIV, edita 4 Maii an 1745. (Vid. in *Bull. t.* 2. *p.* 128.) ubi postquam in §. 20. id declaratur definitum communi suffragio Theologorum et Cano-

nistarum, deindc præscribitur §. 27. quòd ipsi infantes ordinati, cùm pervenerint ad annos discretionis, non teneantur ad castitatem; præcipit verò Pontifex ex *Concil. Tolet. II.* relato in *can. De iis. Dist.* 28. ut in anno 18 detur eis optio, et si voluerint castitatem servare, admittantur ad exercitium Ordinis; secus si noluerint. Et §. 40. subdit, quòd ipsi post ratihabitionem invalidè contrahunt Matrimonium, et tenentur ad Officium divinum.

81. — In adultis verò certè requiritur intentio suscipiendi Sacramentum; ratio, quia, ut docet *D. Th. d. q.* 68. *art.* 7. loquens de Baptismo: « Ad hoc quòd homo moriatur veteri vitæ, » requiritur in habente usu liberi arbitrii voluntas qua eum ve» teris vitæ pœniteat, ita requiritur voluntas, qua intendat vitæ » novitatem. » Dixit autem *Caj. in l. c. D. Th.* in suscipiente Baptismum sufficere intentionem neutralem, nempe quòd non consentiat, neque dissentiat; sed hæc opinio communiter reprobatur à DD. ut à *Lugo. D.* 9. *ex n.* 117. *Petrocor. tom.* 3. *pag.* 87. *Salm. de Sac. c.* 8. *n.* 7. et signanter à SS. N. P. Benedicto XIV. in *Instruct. de Bapt.* incipiente, *Postremo mense.* (Vide *in Bullar. t.* 2. *n.* 46.) Et talis opinio est quidem contra doctrinam expressam *D. Th.* mox supra relatam. Idem quod de Baptismo dicendum est de aliis Sacramentis *cum Lugo*, et aliis communiter.

Certum est etiam apud omnes non requiri in suscipiente Sacramenta intentionem actualem, aut virtualem; sed sufficere habitualem, id est aliquando habitam, et non retractatam. Ita *Lugo de Sacr. D.* 9. *nu.* 105. *Wigandt. Tract.* 11. *Ex.* 4. *n.* 26. *Res.* 4. *Petroc. tom.* 3. *p.* 91. *Antoine de Sacr. c.* 3. *q.* 1. *Res.* 2. *Suarez* 3. *p. disput.* 14. *Sect.* 2. *Holz. tom.* 2. *p.* 8. *nu.* 38. *Sporer tom.* 3. *p.* 22. *Ronc. c.* 5. *q.* 2. *Res.* 2. *Elbel t.* 3. *p.* 25. *n.* 56. Idemque docet SS. N. Benedictus XIV in præfata *Instr. n.* 46. cum aliis communiter. Idque probatur ex universali Ecclesiæ praxi, quæ non reiterat Sacramenta Baptismi et Ordinis iis qui ea suscipiunt ex voluntate priùs habita. Et hoc procedit in omnibus Sacramentis, præter Pœnitentiam et Matrimonium, ut infra explicabimus.

Utrùm autem validè conferantur Sacramenta dormientibus, ebriis, vel lapsis in amentiam, qui antea habuerunt intentionem illa recipiendi? Negat *Ronc. l. c.* quia (ut ait) non est præsumendum eos habuisse intentionem in tali tempore recipiendi Sacramentum, sed solummodo more et ritu christiano. Sed communissimè et probabiliùs affirmant *Lugo D.* 4. *num.* 119. *Pal. de Bapt. D. un. p.* 7. *n.* 2. *Salm. eod. tit. c.* 6. *n.* 43. *cum Henr. Graff. et Angles ac Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 176. *cum Gobat. Avers. et Diana et aliis.* Ratio, quia ad validitatem Sacramenti non requiritur, ut suscipiens agat modo humano, et more solito; sed satis est quòd ipse sit subjectum capax, prout revera est qui jam priùs habuit intentionem recipiendi Sacramentum. Idque confirmatur auctoritate Innoc. III in *cap. Majores* §. *Verum*, *de Bapt.* (*apud Lugo. l. c.*) qui postquam dixit, dormientes et amentes non recipere Sacramentum, si contrariam habuerint voluntatem,

addit : « Secus si habuissent propositum baptizandi ; tunc ergo » characterem Sacramentalis imprimit operatio. » Et ejusdem sententiæ est N. SS. Bened. XIV in *cit. Instruc. n.* 46. Cæterùm rectè advertunt *Suar.* 3. *p. D.* 24. *sect.* 1 *et Salm. l. c. n.* 44. illicitum esse iis conferre Sacramenta, nisi in probabili periculo mortis, vel nisi quando impedimentum usûs rationis censetur perpetuum, aliàs expectandum ad tempus in quo suscipiens fiat compos rationis. Idque expressè docet D. *Th. in* 4. *dist.* 6. *q.* 1. *art.* 2. *q.* 3. *ad* 7. ubi ait : « Si autem necessitas non sit, » debet in furiosis expectari lucidum intervallum, vel in dormien» tibus vigilia. Si tamen baptizetur in statu illo, Sacramentum » suscipit, quamvis peccet baptizans. »

82. — Sufficit etiam intentio interpretativa (nempe quæ nunquam fuit habita, sed præsumitur habenda à suscipiente, si esset ipse compos rationis) in suscipientibus Sacramentum Extremæ Unctionis, ut dicunt *Lugo D.* 9. *n.* 127. *Wigandt tr.* 11. *Ex.* 4. *n.* 62. *R.* 4. *Elbel t.* 3. *p.* 17. *n.* 58. *Ronc. de Sac. c.* 5. *q.* 2. *R.* 2. *Spor. t.* 3. *p.* 23. *n.* 154. *et Croix lib.* 6. *p.* 1. *n.* 172. *cum communi :* idque probatur ex Rituali Rom. *de Extrema Unct.* ubi dicitur : « Hoc Sacramentum est præbendum sensibus desti» tutis, qui anteà illud petierunt, seu verisimiliter (nota) pe» tiissent. » Et si fortè æger fuerit sensibus destitutus in actu peccati mortalis, probabiliter ait *Vioa de Sacr. q.* 1. *art.* 7. *n.* 6. saltem sub conditione Extremam Unctionem tunc esse illi ministrandam, prout etiam de Sacramento pœnitentiæ dicemus *n.* 480.

Ita etiam per voluntatem interpretativam, seu generalem, potest moribundo sensibus destituto conferri Sacramentum Confirmationis, ut dicunt *Lugo D.* 9. *num.* 132. *Sporer l. c. n.* 154. *Elbel d. p.* 17 *et Croix lib.* 6. *p.* 1. *n.* 169. *cum Conc. Arriaga, et Bern.* (contra *Escob. l.* 8. *n.* 55.) Et idem dicunt de Sacramento Eucharistiæ *Lugo D.* 9. *n.* 126. *Sporer loc. cit. et Croix cum Suar. Conc. Aversa, Bernal. etc.*

Sacramentum autem Baptismi et Ordinis invalidè quidem confertur habentibus solam intentionem interpretativam, quia sine voluntate explicita nemo debet subire obligationem legum Ecclesiæ et statûs clericalis. Ita communiter *Lugo D.* 9. *n.* 119 *et* 127. *Vioa de Sacr. q.* 1. *a.* 7. *n.* 3 *et* 5. *cum Suar. etc.* Verumtamen *Conin. Spor. Dicast. etc. ap. Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 168. censent ad suscipiendum Baptismum sufficere intentionem implicitam contentam in contritione, vel attritione habita à suscipiente. His contradicunt *Suar. et alii.* Sed rectè *Lugo n.* 129. primam sententiam ait posse habere locum tantùm in infideli, qui semper invincibiliter veram fidem ignoraverit. Ad Sacramentum autem Pœnitentiæ non sufficit intentio neque interpretativa, neque habitualis, sed requiritur intentio vel actualis, vel saltem virtualis, cùm ibi requirantur pro materia actus pœnitentis, qui non possunt quidem haberi sine voluntate saltem virtuali recipiendi Sacramentum ; et hoc tenendum saltem in praxi,

juxta dicenda *de Sacr. Pœn. Dub. II. n.* 457. Ad Sacramentum verò Matrimonii suscipiendum, certè non sufficit intentio interpretativa; sed sufficere aliquando habitualem censent *Holzm. t.* 2. *p.* 8. *n.* 36. *Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 174. *cum Sporer, Dic, Arriag, etc.* Et casum accidere posse, ait *Croix*, quando celebratur Matrimonium per Procuratorem; quia si hic contrahit dum principalis dormit, perficitur Matrimonium cum intentione principalis, quæ non aliter quàm habitualis dici potest. Sed veriùs sentit *Lugo D.* 6. *n.* 139. in Matrimonio semper requiri voluntatem saltem virtualem, quia cùm uterque conjux non solùm sit suscipiens, sed etiam Minister Sacramenti, in singulis eorum certè requiritur ea intentio qualis in Ministris aliorum Sacramentorum exigitur, ut diximus *n.* 16 *et* 18. In præfato autem casu Procuratoris, rectè dicit *Lugo n.* 139. quòd illa intentio veriùs dicenda est virtualis quàm habitualis, cùm Procurator contrahat virtute mandati, sivè consensûs à principali præstiti.

DUBIUM II.

Quid requiratur, ut licitè et cum fructu suscipiatur?

83. Quæ requirantur in suscipiente Sacramenta *mortuorum*, et quæ in *vivorum?* — **84.** An aliquando possit ministrari Viaticum à laico, vel sacerdos non jejunus celebrare? — **85.** An magis dispositi majorem fructum recipiant? An sumant cum fructu Hostiam ii qui nesciunt esse consecratam? — **86.** Plura notanda de suscipiente Sacramenta cum mortali, aut veniali. — **87.** An omnia Sacramenta causent gratiam, remoto peccato? — **88.** An liceat petere Sacramentum à Ministro excommunicato? — **89.** An à Ministro peccatore?

83. — « Resp. Ad effectum Baptismi et Pœnitentiæ, requi» ritur, et sufficit præter voluntatem sumendi Sacramentum, » dispositio fidei, spei et attritionis, non autem requiritur ca» ritas, sive ut gratiam habeat; * (*Vide dicenda n.* 139 *et* 437.) *, » quia hæc Sacramenta dicuntur *mortuorum*, quòd ipsa pri» mam gratiam, seu vitam donent. Ad reliqua verò Sacramenta » quæ dicuntur *vivorum*, requiritur, ut sit in gratia. * (*Sed nota* » *hîc Prop. damnatas ab Alexand. VIII, nempe Prop.* 22 *quæ* » *dicebat:* Sacrilegi sunt judicandi, qui jus ad Communionem » percipiendam prætendunt, antequam condignam de delictis » suis pœnitentiam egerint. *Et Prop.* 23. Similiter arcendi sunt » à sacra Communione, quibus nondum inest amor Dei purissi» mus, et omnis mixtionis expers) *, quia ista non primam, sed » secundam tantùm gratiam, id est augmentum tantùm gratiæ » conferunt; etsi subinde per accidens dent primam, cùm quis » putat bona fide se carere mortali. *Laym. dub.* 7. *Bonac. d.* 1. » *q.* 6. *p.* 2. »

84. — Hoc quidem probabile est cum *D. Thom.* vide dicenda *num.* 87. Hinc rectè dicunt *Gonet, Henno, et Tourn.* (vide infra

n. 237) posse laicum moribundo Viaticum ministrare, si desit Sacerdos qui eum absolvat : et etiam Sacerdotem celebrare posse non jejunum ad ministrandum Viaticum moribundo sensibus destituto, qui non possit confiteri, ut *Viva q.* 1. *art.* 5. *n.* 6. cum *Laym. Fill.* Secus autem, si absolutionem Sacramentalem ille receperit; vide infra *n.* 286.

85. — « 1. Etsi æqualiter dispositi æqualem, magis dispositi » majorem Sacramenti fructum præter characterem consequuntur; tum quia congruum est Sacramenta ita instituta esse, » ut uberior gratia detur pro dispositione subjecti; tum quia » non videtur is, qui vehementem attritionem ad Baptismum, » vel Pœnitentiam affert, omni fructu carere.

« 2. Qui sumit hostiam, quam nescit esse consecratam, cùm » instar alterius animalis, sine intentione sumendi Sacramentum » sumat, accipit quidem materialiter rem, quæ est Sacramentum, » non tamen sacramentaliter, et cum fructu. * (*Ita S. Th. p.* 3. » *q.* 80. *art.* 3. *ad* 3. *cum Lugo, Suar. Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 178. » *contra Arriag. et Dic. quorum sententiam immeritò probabilem* » *vocat Croix*) * Idem docet *Bon.* de eo, qui sumit Sacramentum ex causa famis, quod videtur intelligendum, si ex ea sola : » neque enim videtur Sacerdos fructu Sacramenti privari, etsi » sumpturus calicem, simul etiam levare sitim intenderet. Vide » *Bon. l. c. n.* 3. »

86. — Notandum I. Ad Baptismum requiritur actus fidei, et spei supernaturalis saltem virtualis, ut omnes docent cum *Suar.*, *et Croix. l.* 6. *p.* 1. *n.* 187. etiam actus contritionis, sive attritionis, ut tenent *Salm. cum D. Th.* (vide *infra n.* 139.) si baptizandus habeat grave peccatum, ut patet ex *Trid. sess.* 14. *c.* 1. Ad Eucharistiam autem præmitti debet ex speciali præcepto Confessio, et absolutio ab omni mortali. Utrùm autem pro aliis Sacramentis vivorum sufficiat præmittere tantùm contritionem? Affirmatur communissimè cum *Lugo D.* 8. *sect.* 9. *Laym. Vasq. Croix. n.* 190. *et aliis*, contra *Marsil. et Adrian.* Vide dicta *n.* 34.

Not. II. Est certè peccatum grave, Sacramentum suscipere cum mortali; et est gravius quàm illud indignè ministrare, aut conficere, ut *Croix n.* 193. cum *Dic. et aliis.* Utrùm autem in aliquo casu liceat suscipere Sacramentum in mortali? Videtur negare *Suar. de Euch. D.* 66. *sect.* 1. loquens de sumenda Communione; sed communiùs affirmant *Henriq. Aversa et Bosco ap. Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 194. Idque pro casu rarissimo non videtur improbabile, putà si hostia consecrata esset profananda ab hæreticis, et ab aliis pro illa subita irruptione non posset tam citò conteri; tum videtur posse eam sine peccato sumere, licèt sine fructu : tunc enim non sumeret ut Sacramentum, sed tantùm absconderet in corpore suo, sicut in pariete, ad eam liberandam ab injuria, ut dicunt *Lugo de Sacr. D.* 9. *n.* 8. *de Euch. D.* 15. *n.* 3. *Croix. l.* 6. *p.* 2. *n.* 514. *Tamb. de Comm. c.* 1. *n.* 76 *et Dian. p.* 5. *tr.* 13. *R.* 74. *cum Vasq. Hurt. et Ochag.* Idem probabiliter dicunt *Lugo d. D.* 9. *cum Vasq. et Croix n.* 517. *cum Hurt. Ochag.*

Diana et Leand. de laico accumbente in scamno communicantium, qui recordaretur peccati mortalis, vide dicta *n.* 33.

87. — Quæritur I. An Sacramenta validè, sed cum fictione suscepta, remoto obice, reviviscant? Nomine *fictionis* hîc non intelligitur ea quæ reddit Sacramentum nullum, ut est defectus intentionis, sed ea cum qua Sacramentum validè suscipitur, nempe cùm quis accedit sine dispositione requisita ad Sacramentum. De Sacramento Baptismi (exceptis *Scoto* et aliis paucis) omnes communiter id affirmant cum *Petroc. t.* 3. *p.* 99. *q.* 6. *Conc. tom.* 8. *p.* 185. *n.* 11. *Lugo de Sacr. D.* 9. *ex n.* 22. *Tourn. in Prælect. Theol. tom.* 7. *pag.* 193. *Concl.* 1. *et aliis ex D. Th.* 3. *p. q.* 69. *art.* 10. ubi loquens de gratia Baptismi sic ait : « Impedietur autem quandoque per fictionem; » unde oportet quòd, remota ea per pœnitentiam, Baptismus » statim consequatur suum effectum. » Et priùs id docuit *S. Aug. lib.* 1. *de Bapt. contra Donatist. cap.* 12. ubi dixit : « In illo » qui fictus (ad Baptismum) accesserat, tunc valere incipiet, » cùm illa fictio veraci confessione recesserit. » Ratio, quia peccatum ante Baptismum, vel in ipsa perceptione Baptismi consummatum non subjicitur Ecclesiæ clavibus, unde necesse est remitti per solam virtutem Baptismi, qui sublato obice habet effectum priùs suspensum ratione fictionis. An autem ad hunc effectum obtinendum requiratur in suscipiente contritio? Negant *Suar.* 3. *p. D.* 28. *sect.* 5. *concl.* 1. *et Lug. n.* 53. *cum Conc. et commun.* (contra *Vasq.*) dicuntque sufficere attritionem; vide dicenda *n.* 139. Idem quod de Baptismo dicunt etiam de Sacramento pœnitentiæ (casu quo fieret Confessio valida et informis, juxta dicenda *n.* 441.) *Lugo dict. D.* 9. *ex n.* 100. *Salm. de Sacr. c.* 6. *n.* 53. (contra *Petr. pag.* 112) *ex S. Th. in* 4. *D.* 17. *q.* 3. *art.* 4. *q.* 1. qui loquens de Pœnitente, qui fecerit Confessionem validam, sed informem, dicit : « Quamvis » tunc non percipiat absolutionis fructum, tamen recedente » fictione percipere incipiet; sicut etiam est de aliis Sacra- » mentis. » Ratio (ut ait Lugo) quia si hic postea conteritur, jam peccatum ei remittitur, et remittitur quidem, sine eo quòd directè illud clavibus subjiciat. Idem aiunt *Lug. n.* 103 *et Suar. D.* 63. *s.* 8. *Croix n.* 199. *cum Palud. Sylv. Conc. ap. Salm. de Sacr. c.* 5. *n.* 67. (contra *Sotum, Hurt. Rosco et Bernal. ap. Croix l. c.*) de Sacramentis characterem imprimentibus, prout de Confirmatione et Ordine; quia cùm hæc Sacramenta nequeant iterari, videtur consentaneum divinæ bonitati, ne tales suscipientes relinquantur destituti gratia sacramentali, tam proficua in confirmatis ad resistendum tentationibus, in ordinatis ad obeunda munia clericalia; et hanc sententiam ait *Petr. t.* 3. *pag.* 115. solidissimum habere fundamentum. Idem dicunt *Escob. l.* 8. *num.* 182. *Croix n.* 202. *Salm. l. c. cum Pal. Arriaga, Cajet. etc. ac Lugo n.* 105. *cum Suar. et Conc.* de Sacramento Extremæ Unctionis et de Matrimonio; quia (ut aiunt) etiam congruum videtur, quòd, cùm Extrema Unctio non possit

iterari in eodem mortis articulo, nec Matrimonium vivente eodem conjuge, interim fideles non careant gratia Sacramenti.

Rectè autem *Lug. n.* 108. *Croix n.* 200. *cum Suar. Conc. Fill. etc. communiter*, contra alios, negant hoc de Eucharistia, quæ ex sua institutione frequenter potest iterari : idcirco non fuit opus hanc tribuere efficaciam tali Sacramento, ut subveniatur fragilitati hominum. E converso in hoc Sacramento sequeretur absurdum, quòd Sacerdos qui pluries in sua vita sacrilegè celebrasset, si in morte cum remissa attritione confiteretur, reciperet totum cumulum gratiarum tot sacrilegiarum Communionum ; imò quò sæpius indignè celebrasse, eò uberiùs gratiis ditaretur. Censet autem *Croix n.* 200. *cum Scoto, Palao, etc.* quòd si quis communicet, et removeat obicem, antequam species Eucharistiæ consumentur, is non carebit gratia Sacramenti. An autem suscipiens Sacramentum cum veniali habituali, vel actuali, peccet? Vide dicenda *de Euchar. n.* 257.

88. — Quæritur II. An liceat petere Sacramenta à ministro indigno? Hîc distinguere oportet inter ministrum indignum ob aliquam censuram, vel inhabilitatum et indignum ob peccatum mortale. Resp. I. Si minister est indignus per censuram etc. et non est toleratus, nimirum sit excommunicatus vitandus, vel publicè et nominatim suspensus, et irregularis per sententiam (Vide *Croix lib.* 6. *p.* 1. *n.* 210.), certè non licet ab eo petere Sacramenta, nisi in extrema vel gravissima necessitate : in qua omnes dicunt licitum esse suscipere Baptismum et Pœnitentiam, ut *Suar.* 3. *p. Dist. sect.* 1. *n.* 6. *Con. Tourn. tr.* 4. *p.* 37. *Antoine de Sacr. c.* 2. *qu.* 13. *Bonac. de Excommunic. Dub.* 2. *q.* 1. *p.* 1. §. 3. *Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 209 *et Salm. de Sacr. c.* 8. *n.* 18. *cum Sayr. Garn. Corn. etc.* ex D. Aug. *l.* 1. *de Bapt. cap.* 11. Idem probabiliter de Sacramento Eucharistiæ dicunt *Nav. cap.* 22. *n.* 4. *Suar. l. c. n.* 17. *Bon. l. c. Viva de Sacr. q.* 1. *a.* 8. *n.* 10. *cum Sot. et Salm. n.* 22. *cum Corneio, Nunn.* (contra *Sayr. Avila, etc.*) Et adhæret *Tourn. d. pag.* 37. *ex cap. Quod in te. De Pœnit. et Rem.* ubi Innoc. III quamvis neget morientibus Extremam Unctionem tempore Interdicti generalis, non negat tamen Pœnitentiam, Viaticum. Idem sentiunt de Sacramento Extremæ Unctionis *Escob. Henr. et Dic. ap. Croix d. n.* 209. eò quòd tale Sacramentum potest per accidens gratiam causare ; sed meliùs id non admittunt *Suar. Bon. ll. cc. Elbel tom.* 3. *p.* 69. *n.* 67. item *Conc. Fill. Avila, et Corneio apud Salm. n.* 23. nisi quando infirmus non potuerit aliud Sacramentum recipere. Pariter dicunt *Suar. l. c. et Corn. ap. Salm. n.* 40. licitum esse recipere Sacrum Ordinem ab Episcopo excommunicato, quando in aliqua Provincia remota ille solus existeret, et talis Ordinatio redundaret in bonum communitatis. Idem dicunt præfati AA. de Sacramento Matrimonii, casu quo esset necessarium vel ad salutem spiritualem morientis, vel ad magnam utilitatem temporalem filiorum, nec alius adesset Minister. An autem excommunicatus vitandus validè ministret Sacramentum pœnitentiæ in

extrema necessitate? Hoc negandum : vide dicenda num. 560.

Resp. II. Si verò Minister sit excommunicatus, vel suspensus toleratus, quæstio est inter DD. an liceat ab eo petere Sacramenta sine gravi causa? Negant alii, sed veriùs affirmandum; quia Conc. Constantiense absolutè concessit fidelibus communionem cum toleratis; Vide dicta *n.* 55 et dicenda *de Cens. n.* 130.

89. — Resp. III. Cùm autem Minister est indignus ob peccatum mortale, *D. Th.* 3. *p. q.* 64. *art.* 6. *ad* 2. videtur indistinctè concedere posse suscipi Sacramenta à peccatore occulto, dicens: « Quandiu (Minister) ab Ecclesia toleratur in ministerio, ille » qui ab eo suscipit Sacramentum non communicat peccato » ejus. » Et idem habetur in *cap. Vestra. 7. de Cohabit. Cler. etc.* ubi dicitur : « Sine dubitatione teneatis, quòd à Clericis, et » Presbyteris quanquam fornicariis, quandiu tolerantur, nec habent operis evidentiam (id est ut explicat Glossa, quando ipsi » non sunt condemnati vel confessi in jure), licitè divina Mysteria audiantur, et alia recipiantur Sacramenta ecclesiastica. » Hoc tamen sanè intelligendum valere tantùm ad excusandum, ne contraveniatur prohibitioni Ecclesiæ; cæterùm, ad suscipiendum Sacramentum à peccatore, semper requiritur rationabilis causa, juxta dicta *lib.* 2. *num.* 47 *et* 49. Utique alibi docet idem *D. Thom. in* 4. *D.* 24. *qu.* 1. *art.* 3. *qu.* 5 *ad* 3. ubi ait : « Præter » necessitatis articulum non esset tutum, quòd eum (scil. Pastorem) induceret ad aliquod sui Ordinis exequendum, durante » tali conscientia, quòd ille in peccato mortali esset. » Nomine autem *necessitatis* rectè explicat *Cont. Tourn. t.* 4. *p.* 39. *v. cæterùm*, intelligi hîc moralem necessitatem; unde probabiliter sufficit ad excusandum etiam causa gravis utilitatis, ut docent communissimè *Suar. part.* 3. *D.* 18. *sect.* 1. *Sanch. de Matr. lib.* 7. *D.* 9. *n.* 8. *Pal. t.* 3. *tr.* 18. *D.* 7. *p.* 15. *nu.* 3. *Vica. qu.* 1. *art.* 7. *nu.* 10. *Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 211. *Mazzot. t.* 3. *pag.* 68. *Tolet. l.* 1. *c.* 88. *Fill. tr.* 1. *c.* 8. *qu.* 6. *Escob. l.* 8. *n.* 312. *Anacl. pag.* 533. *nu.* 56. *Holzm. t.* 2. *p.* 10. *n.* 84. *Elbel t.* 3. *p.* 18. *n.* 63. *citans Scot. in* 4. *D.* 5. *qu.* 2. §. *Quantum. Spor. t.* 3. *p.* 27. *n.* 179. *Bon. D.* 1. *q.* 6. *p.* 5. *n.* 1. *cum Con. Val. Reg. Henr. et Salm. de Sacr. c.* 8. *n.* 34. *cum Led. Nunn.* et communi, ut asserunt.

Hinc aiunt DD. licitè recipi Sacramenta à ministro peccatore. I. Si urgeat præceptum Confessionis, vel Communionis, ut dicunt *Suar. l. c. Conc. t.* 8. *pag.* 105. *n.* 9 *et Escob. lib.* 8. *n.* 316. *cum Vascq. etc.* II. Si ex dilatione susceptionis immineat periculum lapsûs, *Tourn. tom.* 4. *pag.* 38. III. Si debes implere præceptum Missæ audiendæ, *Suar. l. c. cum Conc. et Soto apud Escob. n.* 314. (Vide dicta *lib.* 3. *num.* 33.) IV. Si aliàs diu debeas permanere in mortali, et nequeas alium adire Confessarium; ita *Tourn. l. c.* Sed meliùs *Suar. l. c. et Antoine de Sacr. c.* 2. *q.* 13. *R.* 2. excusant ab omni culpa eum, qui est in mortali, si nolit neque ad horam expectare, quia non est modica utilitas quamprimum à peccato liberari. V. Si carere debeas (saltem

diu) Communione, ut *Suar. loc. cit et Escob. n.* 319. Et idem ait *Suar.* si carere debeas fructu Confessionis, etiam si non habeas mortale. An autem sufficiat causa non carendi fructu alterius Sacramenti? Negat *Croix n.* 211. Sed affirmant *Suar. et Escob. n.* 316. si Minister sit Parochus, vel sit paratus, et non sit alius dignè ministrans. VI. Si aliàs nequeas lucrari Jubilæum, *Tourn. et Croix loc. cit.* VII. Si indigeas perito Directore, et non habeas alium, *Tourn. ibid.* Modò (addit *Sporer t.* 3. *pag.* 27. *n.* 179.) diu debeas alium expectare. VIII. Si vis Missam applicare pro amico defuncto, ut *Sporer loc. cit.*

Dicit autem *Cajet. in* 3. *p. q.* 64. *art.* 6. *ad* 2. absolutè licitum esse petere Sacramentum à proprio Parocho, sine ulla gravi causa; sed veriùs hoc negant *Conc. pag.* 103. *n.* 7 *et Salm. n.* 38. *cum Nav. Soto, Bon. et Led.* si facilè possis alium adire. Sic etiam dicunt *Conc. et Antoine. ll. cc.* non licere petere Sacramenta ab Hæretico, vel Schismatico nisi in casu extremæ, vel gravissimæ necessitatis. Sed de Hæretico vide *n.* 560. An autem sit mortale sine gravi causa petere Sacramentum ab indigno ministro parato? Negant *Sotus, Nav. Sa, Dian. etc. ap. Salm. c.* 8. *n.* 42. Sed rectè affirmant *Salm. ib. cum Sylv. Molin. Valent. Arag. etc.* juxta dicta *l.* 2. *de Carit. n.* 47 *et* 79. Tantùm exciperem eum, qui sumeret Eucharistiam à Sacerdote indigno, qui eam actu aliis ministraret : ut dicunt *Suar. l. c. et Escob. n.* 319. juxta sententiam allatam *num.* 35. *v. Hinc,* nempe quòd unum tantùm sit peccatum pluribus Eucharistiam ministrare. Sic pariter puto illicitum esse sine gravi causa inservire Sacerdoti indignè celebranti; contra *Suar. l. c. Bon. n.* 7 *et Salm. n.* 41. *cum aliis,* qui id admittunt, quando Sacerdos facilè possit alium invenire.

Certum est autem, quòd quivis minister præsumitur dignus, nisi constet oppositum, ut communiter docent *Con. t.* 8. *p.* 103. *n.* 4. *Tourn. tom.* 4. *p.* 36. *v. Not. I.* ex illo Ap. 1. *Cor.* 13. *Caritas non cogitat malum; Elbel ead. pag.* 18. *n.* 62 *et Croix lib.* 6. *p.* 1. *n.* 216. *cum Avila, Dic.* et aliis communiter. Hinc probabiliter infertur posse peti Sacramentum adhuc ab eo qui scitur paulò ante peccasse, quia præsumendus est ipse jam se disposuisse saltem per contritionem : ita *Suar. D.* 18. *sect.* 1. *in fine, Bonac punct.* 6. *n.* 6. *Croix n.* 216. *Mazott. pag.* 69. *cum Sporer, Salm c.* 8. *n.* 40. *cum Vasq. Con. Sayr. Reg. Dic.* et aliis communiter, et idem sentit *Tourn. p.* 36. *v. Not.* I. dicens : « (Imo ut sciam ab eo recens et graviter peccatum esse; adhuc enim sapienter præsumam eum, si præsertim ad ministranda Sacramenta sponte præsto sit, id quod suî erat fecisse, ut Deo reconciliaretur; *Certè* ait (*S. Th. in* 4. *dist.* 24. *q.* 1. *art.* 3. *q.* 5. *ad* 3.), *quia in instanti homo à divina gratia emendatur.*) » Rectè tamen id limitant 1. *Suar. et Bon. ll. cc. cum Conc. Vasq. Sayr. Reg.* et aliis communiter, si constet ministrum esse consuetudinarium, vel esse in occasione proxima peccandi (intellige voluntaria). Limitat 2. *Gob. apud Croix dicto n.* 216. si minister post peccatum Confessionem non præmiserit ante Missæ celebrationem.

CAPUT IV.

Quid sint Sacramentalia, et quid efficiant.

90. Quid, et quæ sint Sacramentalia ? — **91.** An Sacramentalia vim habeant ex opere operato ? — **92.** Quomodo per Sacramentalia remittantur peccata ? — **93.** Plura notanda. — **94.** De usu Agnorum Dei, aquæ benedictæ et similium.

90. — « Resp. 1. Cæremoniæ ecclesiasticæ, quæ vulgò dicuntur » Sacramentalia, sunt actus externi religionis, ad colendum Deum » accommodati. Tales autem communiter vocantur, Oratio » Dominica, aqua benedicta, esus eulogiarum olim in usu, con- » fessio generalis, eleemosyna, benedictio ab Episcopo, vel » Abbate consecrato data, quæ ex antiqua traditione dicuntur » remittere venialia, continentur hoc versu :

Orans, tinctus, edens, confessus, dans, benedicens.

« Ad quæ etiam revocantur tunsio pectoris, unctio in Regem » et similes ; item multæ aliæ cæremoniæ, et res etiam ipsæ » sacræ, quæ in Ecclesia partim ab Apostolis traditæ, partim » postea institutæ sunt, ut Exorcismi, insufflationes, prima » tonsura, Benedictiones, et consecrationes variarum rerum et » personarum, ut Ecclesiæ, calicum, etc. ipsæ etiam herbæ, » lumina, vinum S. Joannis, cerei agni, signum S. Crucis. » Quæritur ergo, quam vim habeant : num ex opere operantis, » cùm certum sit, sicuti per alia pia opera, sic etiam iis nos mereri, » seu ex opere operato ?

91. — « Resp. 2. Non habent vim ex opere operato confe- » rendi gratiam, aut remittendi peccata vi sua, et per se, sed » tantùm quatenus in nobis pium motum excitant. Ratio prioris » est, tum quia nusquam promissio gratiæ, aut remissionis pec- » catorum iis facta reperitur ; tum quia peccatum etiam veniale » non remittitur sine infusione gratiæ, quam conferendi ea » nullam per se habent vim. Ratio posterioris est, quia id accom- » modatum est Sacramentalium institutioni, et consecrationi, » quæ fit per preces Ecclesiæ, quibus ipsa nobis tales motus pre- » catur. *Conc. q.* 71. *art.* 3. »

92. — Quæritur ergo, quomodo culpæ veniales remittantur per Sacramentalia ? *Prima* sententia cum *Sot. Val. Led Vict. etc.* apud *Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 221. dicit, Sacramentalia ex institutione Ecclesiæ vim habere venialia remittendi ex opere operato ; quia Sacramentalia semper venialia remittunt, etsi non semper in nobis pium motum excitent. *Secunda* tamen communior, et verior sententia cum *Tourn. tom.* 4. *p.* 266. *Wigandt. tr.* 13. *Exam.* 2. *n.* 25. *S. Th. Lug. Suar Bus. Croix l. c. Vioa de Sacr. Qu.* 1. *A.* 8. *n.* 7 *et seq.* tenet per Sacramentalia non remitti venialia ex opere operato, sed tantùm quia per ea pius motus doloris, aut charitatis in nobis excitatur, quo venialia

remittuntur. Idemque expressè docet *D. Th.* 3. *p. q.* 87. *a.* 3. *ad* 1. ubi ait : « Omnia ista causant remissionem peccatorum » venialium implicitè, vel explicitè. » Hinc omnibus fidelibus consultum fit post sumptionem aquæ benedictæ, etc. se excitare ad actum doloris, sive amoris.

93. — « 1. Gratiæ prævenientes, et pii motus conferuntur » per Sacramentalia, per modum impetrationis, quæ non omnino » infallibilem effectum habent.

« 2. Peccat graviter, qui Sacramentalibus falsam materiam » supponit, ut pro aqua lustrali faciendo urinam.

« 3. Sacramentalia, quandoque operantur beneficia corporalia » v. g. sanitatem, per modum impetrationis, ratione precum » Ecclesiæ. Imò quædam etiam vim habere (v. g. fugandi » dæmonem) per modum operis operati, ex singulari privilegio » docent *Henr. l.* 1. *c.* 2. *Sotus*, et alii. Quia, inquiunt, etiam » Ethnici, in quibus nec intercesserunt preces Ecclesiæ, nec » meritum operantium, quandoque signo crucis (quod quidam » etiam putant de nomine JESU) à dæmone liberati fuisse » dicuntur : quod tamen alii eorum virtuti objectivæ, quasi na- » turali, adscribunt; de quo plura apud *Schol. Vide Merat. D.* 10. » *sect.* 1. »

94. — Inter Sacramentalia enumerantur Agni Dei ex cera à Papa benedicti : super his notandum 1. Vetitum est sub excommunicatione eos inaurare, aut pingere, ut *Azor. ap. Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 225. Not. 2. Vendere eos cariùs, quia benedicti sunt, est injustitia et simonia. Licitum tamen est eos vendere secundùm suam materiam, utì rectè dicunt *Sanch. Dian. et Croix ib. cum communi*, *contra Azor.* Not. 3. Quamvis *Gobat. etc.* dicant esse veniale laicis eos tangere absque aliqua necessitate ; probabile tamen est nullum esse peccatum, juxta usum nostrorum temporum, ut aiunt *Sanch. Dian. et alii ap. Croix n.* 225.

Projicere canibus ossa agni, vel ova, quæ benedicuntur, putat *Gretserus* esse illicitum; sed negandum cum *Caj. et Croix.* n. 227. Sicut etiam licitum est uti aqua benedicta et candelis ad usum profanum, ut *Croix ibid. cum Tamb. contra alios.*

Missalia autem et Biblia sacra, sicut etiam sacræ Imagines non debent adhiberi ad usum profanum; secus verò dicendum de aliis chartis, ubi incidenter et accessoriè inscribuntur nomina sacra. Ita *Croix. n.* 228. *cum Gob.*

TRACTATUS SECUNDUS.

DE BAPTISMO, ET CONFIRMATIONE.

CAPUT I.

De Baptismo.

95. Quomodo distinguitur Baptismus? — **96.** De Baptismo Flaminis. — **97.** De Baptismo Sanguinis. — **98.** An, ut Martyrium remittat culpam, requiratur in peccatore contritio, vel charitas? — **99.** Quando Martyrium gratiam conferat? — **100.** An sint Martyres, qui moriuntur in obsequio peste infectorum? — **101.** An liceat se offerre ad Martyrium? Vel se prodere Catholicum per abstinentiam à carnibus.

95. — « Non agitur hîc de Baptismo sanguinis, id est martyrio; nec flaminis, seu spiritûs, id est contritione, cum voto » Baptismi vel desiderio, quia non sunt Sacramenta; sed de » Baptismo fluminis, qui definitur: *Ablutio corporis exterior,* » *facta sub præscripta forma verborum.* »

Baptismus igitur ex voce græca, quæ significat ablutionem, sive immersionem in aquam, distinguitur in Baptismum *fluminis*, *flaminis et sanguinis.*

96. — Infra dicemus de Baptismo *fluminis*, qui valde probabiliter cum *S. Th.* 3. *p. q.* 66. *art.* 2. *Salm. de Bapt. c.* 1. *n.* 25. *Mag. Sent. Sot. Vas. etc.* fuit institutus ante Passionem Christi Domini, tempore quo Christus baptizatus est à Joanne. Baptismus autem *flaminis* est perfecta conversio ad Deum per contritionem, vel amorem Dei super omnia, cum voto explicito, vel implicito veri Baptismi fluminis, cujus vicem supplet (juxta *Trid. sess.* 14. *c.* 4.) quoad culpæ remissionem, non autem quoad characterem imprimendum, nec quoad tollendum omnem reatum pœnæ: dicitur *flaminis*, quia fit per impulsum Spiritûs sancti, qui flamen nuncupatur. Ita *Viva de Bapt. q.* 2. *art.* 1. *n.* 2. *Salm. c.* 1. *n.* 2. *cum Suar. Vasq. Val. Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 244 *et aliis.* De fide autem est per Baptismum flaminis homines etiam salvari, ex *c. Apostolicam. D. Presb. non bapt. et Trid. sess.* 6. *c.* 4. Ubi dicitur neminem salvari posse *sine lavacro regenerationis, aut ejus voto.* Vide *Petroc. p.* 142. *q.* 6.

97. — Baptismus verò *sanguinis* est sanguinis effusio, seu mors tolerata pro fide, aut pro alia virtute Christiana, ut docet *S. Th.* 2. 2. *qu.* 124. *art.* 5. *Viva l. c. n.* 2. *Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 232. *cum Avers. Gob. etc.* Hic autem Baptismus æquiparatur vero Bap-

tismo, quia quasi ex opere operato ad instar Baptismi remittit culpam et pœnam : dicitur *quasi*, quia Martyrium non ita strictè operatur sicut Sacramenta, sed ex quodam privilegio ratione imitationis Passionis Christi, ut dicunt *Bell. Suar. Sot. Caj. etc. apud Croix n.* 238. et fusè *Petroc t.* 3. *c.* 2. *q.* 3. Ideo Martyrium prodest etiam infantibus, dum Ecclesia SS. Innocentes prout veros Martyres colit. Hinc bene docet *Suar. cum aliis apud Croix num.* 237. oppositum saltem temerarium. In adultis autem requiritur acceptatio Martyrii, saltem habitualiter ex motivo supernaturali, *Conin. Caj. Suar. Bon. et Croix n.* 231. *contra Viva n.* 5. qui nullam requirit acceptationem.

Patet autem Martyrium non esse Sacramentum, quia Martyrium non est actio instituta à Christo ; et ideo nec etiam fuit Sacramentum Baptismus Joannis, qui non sanctificabat hominem, sed tantùm præparabat ad Christi adventum. *Viva l. c. num.* 3.

98. — Quæritur tamen hîc I. An, ut Martyrium remittat culpam et pœnam, requiratur in peccatore contritio, vel dilectio Dei super omnia, an sufficiat attritio? Certum est ad remissionem culpæ aliquam pœnitentiam requiri, ex *Trid. sess.* 14. *c.* 1. Ad quæsitum autem respondit *Wigandt tr.* 11. *Ex.* 5. *n.* 73. *Con. t.* 8. *p.* 151. *n.* 10. *Viva d. q.* 2. *art.* 1. *n.* 4. *cum Bell. Caj. Pal. Less. etc. ap. Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 238 *et* 239. attritionem satis esse ad Martyrium, sicut satis est ad Baptismum ; hoc enim privilegium, dicunt, Martyrium obtinere ex privilegio, ut diximus, ob imitationem Passionis Christi. Probabilius tamen est, quòd requiratur contritio, vel dilectio Dei supra omnia, ut docent *S. Bon. Scot. Con. Sayr. etc. ap. Croix et Petroc. tom.* 3. *p.* 134. *q.* 3. *ex S. Th.* 3. *p. q.* 66. *art.* 12. *ad* 2. ubi dicit : *effusio sanguinis non habet rationem Baptismi, si sit sine caritate.* Et probatur ex *Apost.* 1. *Cor.* 13. *v.* 3. *Si tradidero corpus meum, ita ut ardeam, caritatem autem non habuero, nihil mihi prodest.* Neque Martyrium subire, importat semper caritatem perfectam habere ; nam posset quis velle potiùs mori, quàm peccatum novum committere propter metum Inferni. Cæterùm, ipsi adversarii advertunt necessarium semper esse, ut peccator ante Martyrium conetur ad contritionem, vel Confessionem, ne periculo damnationis exponatur.

99. — Quæritur II. Quandonam Martyrium gratiam conferat, an in instanti mortis, aut vulneris lethalis. Probabile est cum *Suar. Bon. Dic. etc. cum Viva. ar.* 1. *n.* 6. conferre gratiam, quando Martyr accipit lethale vulnus, aut cruciatum, licèt postea miraculosè non moriatur ; et ita verè Martyr fuit B. Joannes in dolium ferventis olei immissus, et Regina Martyrum B. Virgo Maria, stans juxta crucem Jesu. Ratio, quia tunc jam in causa mors accipitur.

100. — Not. I. De illis, qui in obsequio pestiferorum ex caritate moriuntur, dicit *Martyrol. Rom.* 28. *Febr. Quos velut Martyres religiosa fides venerari consueoit.* Et veros Martyres esse tenent 12 Academiæ, 13 Cardinales, 12 Episcopi et plusquam 300 Auctores, contra *Hurt. et alios ;* vide *Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 236.

101. — Not. II. Illicitum est, sine divino instinctu, vel sinè periculo scandali, temerè se ingerere in Martyrium, ut communiter docent *S. Th. Navar. Sanch. Dic. etc. cum Croix n.* 241. Tum quia hæc esset quædam tentatio Dei : tum quia homo non est dominus vitæ suæ. Vide dicta *tom.* 1. *l.* 3. *n.* 32. Hinc dicit *Laym. l.* 3. *tr.* 3. *p.* 3. *c.* 1. *n.* 6. *et Gobatus ap. Croix l. c.* quòd peccaret, qui die veneris, à carnibus abstinendo, manifestaret se catholicum cum periculo vitæ ; quia eo casu cessat præceptum ecclesiasticum abstinendi à carnibus, et urget præceptum naturale, quod est potius servandi propriam vitam.

DUBIUM I.

Quid sit materia baptismi.

102. Quæ sit materia *remota* Baptismi ? Vide Resp. ap. Bus. — **103.** I. Quæ sit materia certè valida ? II. Quæ certè invalida ? III. Quæ dubia ? An in necessitate liceat ibi uti opinione etiam tenuiter probabili ? — **104.** Dub. 1. An sit materia apta aqua per artem chimicam educta ? Dub. 2. An saliva, sudor, aut lacrymæ. Dub. 3. An aqua fluens ex vite ? Dub. 4. An nix non soluta ? — **105.** Quæ sit materia *proxima* Baptismi ? Vide Res. apud Bus. — **106.** Quær. I. An valeat Baptimus, si quis projiciat puerum in flumen ? Quid si baptizet cum aqua defluente ex tecto ? An liceat in necessitate projicere puerum in flumen, ut baptizetur ? An autem cum aqua nociva baptizare ? — **107.** Quær. II. An infans in necessitate possit baptizari in utero matris ? Quid si baptizetur puer tantùm in capite egresso ex utero ? Quær. III. An valeat Baptismus, si aqua attingat tantùm vestes, aut capillos ? Qu. IV. An valeat Baptismus collatus in scapulis, vel pectore ? Quær. V. An requiratur trina ablutio. Quær. VI. An sufficiat ad Baptismum una vel altera aquæ gutta ?

102. — « Resp. Materia *remota* licita est aqua consecrata, si » haberi potest ; valida est omnis, et sola aqua elementaris, quæ » morali hominum æstimatione sit naturalis et usualis, qualis est » putei, maris, paludis, pluviæ, et item resoluta ex nive, grandine, » glacie, licèt accidentaliter quoad calorem, saporem et odorem, » alterata sit, ut aqua sulphurea, lixivium, jusculum ita tenuiter » carne decoctum, aut aqua alteri corpori ita modicè admixta, ut » usum communem et æstimationem aquæ retineat. Ratio res- » ponsionis est, ex Joan. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua etc.* » Quam *S. Th.* confirmat triplici congruentia. I. Est maxima » commoditas aquæ. 2. Ejus facillimus usus. 3. Aptitudo ad signi- » ficandum effectum, qui est emundatio à peccato. »

Unde resolves :

« 1. Inepta materia Baptismi est saliva, lotium, lacrymæ, sudor, » cerevisia, item aqua sic permixta, ut non ampliùs sit apta » ablutioni, nec vocetur aqua ; v. gr. lutum, brodium, vinum lym-

» phatum, item aquæ artificiales ex rosis, herbis, succisque » expressæ; denique nix, grando, glacies non resoluta. Ratio est, » quia morali hominum æstimatione non censentur aqua naturalis » et usualis. *Laym. l.* 5. *t.* 2. *c.* 3. *Bon. q.* 2. *p.* 3.

« 2. Quia de quibusdam tum ex dictis, tum aliis dubium est, » v. gr. de jusculo et cerevisia valde tenui, lixivio (et secundùm » *Gran. in* 3. *p. c.* 4. *tr.* 1. *d.* 3. *dub.* 2. aqua rosacea); hinc in » necessitate licet illis uti, et si postea Baptismus sub conditione » sit repetendus. Vide *Escob. Laym. Bonac. ll. cc.*

« 3. Uti aqua impura, vel non consecrata, cùm alia haberi » potest, est grave peccatum, ob Sacramenti irreverentiam. *Bon.* » *l.* 1. *c.* 1. *n.* 7 *et* 8. *Dian. p.* 9. *t.* 6. *R.* 33. et alii quinque. Licèt » *Granad. et Quintanad.* putent non esse mortale, uti non bene- » dicta. * (*Genericè loquendo omissio aquæ benedictæ est mor-* » *tale, ut dicunt Tourn. tom.* 4. *p.* 288. *Ronc. c.* 2. *q.* 2. *cum* » *Cabrera et Dian. ac Salm. c.* 2. *n.* 14. *cum Conc. Bon. et* » *Pal. ex Clement. un. de Bapt. contra aliquos. In Baptismo au-* » *tem privato dicit Croix n.* 263. *cum Pasq. Gob. et Quintan. non* » *requiri aquam benedictam; sed Tourn. l. c. asserit quòd Bap-* » *tismus, adhuc necessitate domi conferendus, debet curari ut fiat* » *aqua benedicta, sive lustrali ob majorem decentiam.*) »

103. — Certum est et de fide, materiam remotam Baptismi non esse aliam nisi aquam materialem, sive elementarem, ut patet ex Concilio Lateran. relato *in c. Firmiter de Sum. Trin.* et ex Trid. *Sess.* 7. *Can.* 2. ex illo Joannis 3. ℣. 5. « Nisi quis renatus » fuerit ex aqua, et Spiritu sancto, non potest introire in regnum » Dei. » Hinc videndum quænam aqua sit materia valida, quæ invalida et quæ dubia? I. Materia certè valida est 1. Aqua *fontium, puteorum, maris, fluminum, lacuum, stagnorum, cisterna-rum et pluvialis et sic quæcumque simplex et pura, quæ propriam aquæ speciem retineat, nec refert frigida sit an calida;* ita habetur in Rituali Rom. jussu Gregorii XIII. (apud *Conc. c.* 8. *p.* 125. *n.* 2.) 2. Est aqua resoluta ex nive, glacie, vel grandine, ut com-muniter docent *Conc. n.* 6. *Cont. Tourn. tr.* 4. *p.* 287. *Holzm. t.* 2. *c.* 1. *n.* 95. *Elbel. t.* 3. *p.* 25. *n.* 8. *Ronc. de Bapt. c.* 2. *Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 262 et alii omnes. 3. Aqua sulphurea sive mate-rialis, ut docet *S. Th. p. q.* 66. *art.* 4. *ad* 4. *Tourn. Holzm. Salm. Antonin.* et alii communiter. 4 Aqua defluens in tempore nimboso à pariete, foliis, etc. *Tourn. p.* 287. *Elbel. n.* 8. *Ronc. c.* 2. *cum Gob. et Tamb.* 5. Aqua turbida mixta cum alia re, modò aqua sit materia prædominans, *S. Th. loc. cit. Tourn. Salm. Elb. An-toine*, etc. sed vide *infra not.* III. 6. Ros, et aqua collecta ex vaporibus densatis, putà in operculo ollæ, ut *Croix l.* 5. *part.* 1. *n.* 22. *Diana p.* 3. *tr.* 4. *R.* 5. *etc.* et adhæret *Conc. tom.* 8. *p.* 127. *n.* 9.

II. Materia certè invalida est 1. Sanguis, lac, vinum, urina, pi-tuita, ut *Gonet, Man. tom.* 6. *c.* 3. *Salm.* et alii communiter. 2. Succus expressus ex floribus, herbis, et radicibus, ut *S. Th. l. c. ad* 5. *Salm. n.* 6. *Gon. Tourn. Elbel, etc.* Textum autem Stephani

ap. Gonet p. 88. ubi videtur Pontifex approbasse Baptismum collatum in vino, supposítum esse probant ipse *Gonet, Conc. n.* 7. *Tourn. p.* 286. *cum Juenin. et Petrocorens. tom.* 3. *pag.* 154. *cum P. Nicolai.*

III. Materia autem dubia est 1. Jus et lixivium; nam licèt *D. Th. d. q.* 66. *art.* 4. *ad* 2 *et* 4. dicat esse hæc materiam aptam ad Baptismum, modò non *habeant plus de aliena substantia quàm de aqua,* imò addat, quòd si ex liquore sic inspissato exprimatur aqua subtilis, bene potest in ea fieri Baptismus, sicut et in aqua quæ exprimitur ex luto; et S. Doctorem sequantur *Conc. Salm. Tour. et Ronc.* Attamen non improbabiliter *Palaus tr.* 19. *part.* 3. *Elbel, Tamb. Dian. et Pasq.* dicunt absolutè jus, et lixivium esse materiam dubiam, cùm talis aqua magis corpus polluat, quàm lavet. 2. Aqua ex sale soluto; nam licèt *Pal. Laym. Sylv. Ang.* omnino negent hanc esse materiam aptam; tamen *Tourn. cum Bonacina et Henr. ac Conc. cum Leand.* et communi, ut asserunt, dicunt esse materiam dubiam. 3. Cerevisia tenuis, ut ait *Antoine q.* 1. *et Sporer de Bapt. p.* 183. et idem ait de tenui atramento *Croix n.* 261. *cum Gobat. Steph. et Esparsa.* Et hîc sedulò notandum, quòd in extrema necessitate, si nequit haberi materia certa, potest et debet adhiberi qualiscumque dubia sub conditione, ut communiter dicunt *Conc. Tourn. Salm. num.* 12. *cum Lugo, Dian. et aliis.* Et hoc procedit non solùm quando est tantùm probabilis opinio pro valore Sacramenti, sed etiam quando est tenuiter probabilis, ut rectè dicunt *Antoine n.* 2. *Holzm. n.* 99. *Viva Append. ad Prop. damn. n.* 11. *v. Ratio. Croix lib.* 6. *part.* 1. *n.* 110. *et p.* 2. *n.* 1162. *ac Carden. in Prop. Innoc. XI cum Navar. et Soto.* Ratio quia conditio sub qua Sacramentum ministratur, sat reparat Sacramenti injuriam; et contra, necessitas sat justa est causa, Sacramentum eo casu sic conditionatè ministrandi. Et quando Minister potest Sacramentum Baptismi, vel Pœnitentiæ sic conferre, ad id tenetur quidem sub gravi ex præcepto charitatis; ut bene aiunt *Antoine, Holzm. et Viva l. c. cum Suar. Cajet. Sylvest. Con. Vasq. etc.* communiter.

104. — Subdubitatur 1. An aqua per artem chimicam educta ex floribus, plantis, aut radicibus sit materia valida ad Baptismum, vel saltem dubia? *Prima* sententia omnino negat, et hanc tenent *Gonet. Man. tom.* 6. *c.* 3. *Conc. n.* 12. *Salm. c.* 2. *n.* 6. *et alii cum D. Th.* 3. *p. q.* 66. *art.* 4. *ad* 5. Quia aqua artificialis nunquam naturalis dici potest. *Secunda* verò sententia, quam tenent *Elbel p.* 25. *n.* 10. *Holz. p.* 21. *n.* 95. *Cont. Tourn. cum Tamb. Putean. etc. Croix n.* 260. *cum Dic.* item *Conc. Tamb. Vericel. apud Renzium l. de Sacram.* meritò censet hanc esse materiam probabiliter validam, et ideo in necessitate extrema omnino adhibendam. Ratio, quia, ut Philosophi existimant, in mixtis verè et formaliter remanent elementa, quorum quodlibet virtute chimica resolvi potest in suam speciem, ita ut materia sic resoluta sit vera aqua, prout satis videtur probari ex *c. In quadam,*

de Cel. Miss. ubi Pontifex loquens de aqua quæ fluxit ex latere Christi, asserit verè esse aquam, quia dicit : « Sive fuit divina » virtute creata, sive de componentibus ex parte aliqua resoluta; » cùm naturaliter (nota) possit elementum in elementa re- » solvi. » Dices : Ergo etiam vinum et oleum hoc modo posset esse materia Baptismi, cùm in vino et oleo etiam adsit pars aquea. Respondeo quòd ideo hæc non sunt materia Baptismi, quia substantia aliena superat aquam : sed bene posset esse, si per artem aqua è vino vel oleo eliceretur. Nec convincit ratio opposita, nempe quòd aqua artificialis differat specie ab aqua naturali; talis enim aqua extracta, ut supra dicitur, quidem artificialis, non quia arte fiat aqua, id quod non erat aqua; sed quia aqua naturalis arte separatur ab aliis elementis. Meritò autem dicunt *Sylo. v. Bapt. et Renzi l. c. q.* 5. aquam distillatam esse veram aquam naturalem, cùm sit ejusdem speciei; unde aquæ distillatæ cum rosis, aut aliis floribus similibus, cùm materia prædominans sit aqua, videtur non dubitandum esse materiam validam (quamvis non licitam) ad Baptismum, ex *D. Th.* qui cum aliis communiter (*d. qu.* 66. *art.* 4. *ad* 2.) docet aptam esse materiam aquam mixtam cum alia re, quæ sit minoris quantitatis. Vide dicta *n.* 103. *infra ibi num.* 5.

Dub. 2. An saliva sit materia apta, vel saltem dubia ad Baptismum? Affirmant *Pal. p.* 3. *n.* 2 *et Conc. apud Tamb.* Sed veriùs dicunt esse materiam omnino ineptam ipsi *Tamb. Gonet, Tourn. Salm. Croix, Antoine* et alii communiter; et patet ex *cap. penult. de Bapt.* ubi Innoc. III loquens de baptizatis cum saliva respondit : *Dubitari non debet illos verum non habere Baptismum.* Et idem dicendum de sudore cum *Tamb. Renzi, Fill. c.* 2. *n.* 26 *et communi, ex cap. In quadam, de Cel. Miss.* ubi dicitur : *Cùm in Sacramento Baptismatis non regeneremur in phlegmate, sed in aqua.* Et idem rectè docet *Filliuc.* cum aliis communiter de lacrymis ob eamdem rationem, accepto nomine *phlegmatis* tam pro sudore, quàm pro lacrymis.

Dub. 3. An sit materia Baptismi aqua fluens ex vite, aliisve arboribus? Omnino negant *Salm. Ronc. et Conc. tom.* 8. *p.* 127. *n.* 8. cum communi ut asserit, quia liquor ille succus est arboris, non aqua. Sed meliùs *Tourn. cum Dicast. et Renzi cum Pasqualig. Verricel. etc.* dicunt esse materiam dubiam.

Dub. 4. An glacies sive nix non soluta sit materia apta? Negant pariter *Con. n.* 7. *et Croix n.* 262. *cum Tannero;* sed dubitant *Aversa ap. Croix et Hurtad. Præc. ac Putean. apud Rensi;* ideo dicunt posse in necessitate adhiberi sub conditione.

105. — « Resp. 2. *Proxima* materia Baptismi est ablutio : quæ » validè fit tribus modis, scilicet immersione, aspersione, infu- » sione juxta praxim diversarum Ecclesiarum, quæ servanda est, » ita ut morali hominum judicio censeatur esse lotus; ex præcepto » tamen caput abluendum est, quod praxis Ecclesiæ habet. Ratio » est, quia quolibet horum modorum fieri potest ablutio. Et » quidem trinam mersionem non esse necessariam constat ex

» Concilio Toletano. Ubi tamen trina vel immersio, vel
» usitata est, sine gravi peccato extra necessitatem no
» prætermitti, ut docet *S. Th.* Etsi alii, secluso scandalo
» temptu, dicant esse tantùm veniale. *Laym. l. c. n.* 4.
» *loc. cit.* »

Unde resolves:

« 1. Non verè baptizatur, is cujus nulla pars immediatè t
» v. g. infans in utero, vel cista; vel adultus cujus vestes
» sunt aspersæ. *Laym. Bon. ll. cc.*

« 2. Non requiritur ad valorem, ut qui baptizatur
» ex aqua : * (*putà si immergatur in flumen*) * : quod tam
» peccatum est, esto nihilominus moriturus esset bapt
» *Laym. c.* 3. *n.* 5. uti etiam matrem nihilominus mor
» vel mortis ream aperire, ut infans baptizetur. *Laym. l.* 5
» *c.* 3. *n.* 2. ubi unicum casum excipit, si nimirum n
» morte digna, et si supplicium differatur, infans certò s
» turus ante nativitatem. Verùm rectè addit ex *Suar.* casu
» vix moralem, et practicum esse. Vide *l. c.*

« 3. Invalidus est Baptismus. I. Si quis labatur in
» vel ab alio protrudatur, et tamen formam pronuntie
» formam pronuntians teneat puerum, et alter abluat, au
» effundat. III. Si aqua è fonte prosiliente, aut stillicid
» dente, baptizandus ei se submittat. Ratio est, quia in
» tu, sed alter abluit. *Bon. part.* 3.

« 4. Ob probabilem utrimque sententiam, dubius est Ba
» (ideoque si in necessitate sit datus, repetendus sub con
» I. Si tantùm una, vel altera gutta sit adhibita, v. gr.
» aquæ lustralis multitudo sit aspersa : quod sine necessi
» licet, cùm ad ablutionem non videatur sufficere qui
» aquæ contactus, sed requiri successivus, cum aliqu
» *Bon. l. c. n.* 13. *ex Suar. Con. etc.* In casu tamen nec
» sic baptizare concedit *Merat. t.* 3. *d.* 3. *sect.* 4. *Gra*
» 3. *p. c.* 4. *tract.* 1. *d.* 4. *n.* 12. II. Si tantùm sit abl
» minùs principalis, v. g. digitus, manus, vel pes; nan
» principalis, v. g. scapulæ, vel pectus, nemo dubitat.
» tantùm crines sint tincti, licèt *Card. de Lugo Resp. m*
» *d.* 1. hunc validum esse contendat. IV. Si infans ti
» involutus adhuc secundinis suis, id est pelliculæ corpori
» in necessitate tamen in prædictis casibus Baptismus de
» ferri sub conditione. *Hurtad. de Bapt. d.* 1. *diff.* 1
» *Laym. l. c.*

« 5. Cùm terna usurpatur effusio, aut immersio, ad
» Patris, et Filii, et Spiritûs sancti, juxta praxim E
» cavendum, ne ter, sed semel tantùm pronuntietur form
» rectiùs ita profertur, ut ante tertiam ablutionem non
» quia forma, cum quacumque prima ablutione, Ba
» constituit. *Reg. lib.* 27. *cap.* 3. *Laym. lib.* 5. *tom.* 1. *c.*
106. — Quær. I. An valeat Baptismus, si quis

infantem in puteum, vel flumen, et formam pronuntiet? *Prima* sententia negat, et hanc tenet *Scotus in 4. Dist. 4. q. 3.* quem sequuntur *Mastrius*, *Frassen* et alii *Scotistæ* communiter, item *Cont. Tourn. t. 4. p. 300 et Sotus*, *Sylvest. Tamb. etc.* Ratio, tum quia non potest dici immersio, cui non succedit emersio; tum quia contactus aquæ debet esse à Ministro, at hæc ablutio non esset à Ministro, sed à mole corporis in aquam projecti. *Secunda* verò sententia affirmat, et hanc tenent *Suar. D. 20. sect. 3. Laym. p. 3. n. 3. Conc. t. 8. p. 135. n. 11. cum Gonet*, *Val. Pal. Panorm. Fill. Vict. etc.* et probabilem vocant *Salm. c. 2. n. 25.* Ratio, quia jam ibi concurrunt omnia requisita, nempe materia, forma et intentio Ministri. Utraque probabilis est, et quia talis quæstio vix ad praxim reducitur, superfluum censeo in ea immorari. Bene autem advertunt *Tourn. et Sylvest.* quòd si talis infans superviveret, esset quidem saltem sub conditione rebaptizandus.

Certum est autem cum *Tourn. l. c.* et communi, validum esse Baptismum collatum cum aqua venenata, aut ferventi, unde infans enecetur; quia hæc jam reputaretur usualis ablutio: quòd autem aqua sit venenata, fervens, vel gelida, per accidens se habet. Sic etiam validus est Baptismus, si quis, aqua defluente ex tecto, puerum submittat, et formam proferat, ut rectè dicunt *Conc. n. 12 et Tourn. p. 300. n. 4.* Secus autem ait *Tourn.* si accessio aquæ ad corpus baptizandi fieret ab altero, quia tunc non verificaretur forma, *Ego te baptizo*, quæ requirit ablutionem faciendam ab ipso baptizante.

Omnino autem tenendum est cum *Tourn. p. 300. Conc. l. c. Antoine p. 470. art. 4. Salm. c. 2. n. 35. cum Suar. Vasq. Pal. Conc. Laym. etc.* communiter (contra aliquos apud *Dian. p. 5. tr. 3. R. 14.*), nunquam licere projicere in flumen infantem ad eum baptizandum, quamvis sit mox decessurus sine Baptismo; quia nunquam est licitum ob quamcumque causam directè occidere innocentem; ex illo Exodi 23. *Insontem et justum non occides.* Et ob eamdem rationem non licet incidere ventrem Matris proximè morituræ, ut ejus infans Baptismum recipiat, ut communiter etiam dicunt *Tourn. t. 8. p. 136. n. 13. ac Salm. n. 35. cum Con.* (contra *Comitol.*) ex *D. Th.* qui *in 3. p. q. 68. art. 11. ad 3.* id expressè docet, inquiens: « Non debet homo occidere » matrem, ut baptizet puerum: si tamen mater mortua fuerit, » vivente prole in utero, debet aperiri, ut puer baptizetur. » Nec valet dicere, quòd vita spiritualis infantis debet præferri vitæ temporali matris; nam hoc intelligendum, ut quisque debeat quidem mortem sustinere, non autem, ut debeat, nec ut possit mortem sibi inferre, vel alterum occidere pro salute spirituali proximi. Hîc autem bene advertit *Croix n. 294.* quòd, mortua matre, statim os ejus est aperiendum, ne infans suffocetur. Insuper putat *Cont Tourn. t. 3. pag. 281. Coll. 3 et Croix l. 6. p. 1. n. 293. cum Laym. Gob. etc.* ex judicio Medicorum, bene posse matrem incidi, et infantem baptizari, sine morte matris: et hoc casu dicunt licitè fieri incisionem, et matrem teneri eam pati, si

mater sit robusta, et Chirurgus peritus : et hoc casu dicunt DD. licitè Chirurgum incisionem facere, et matrem teneri eam pati, etiamsi (ait *Tourn.*) adsit periculum suæ mortis. Sed hîc omnino puto distinguendum : nam respectu ad Chirurgum, dico tunc eum posse incidere matrem, si periculum mortis illius sit remotum; secus si proximum aut probabile : sicut enim illicitum est occidere matrem, ut puer baptizetur, ut vidimus cum communi ex D. Th., sic etiam non licet matrem probabili periculo mortis exponere : quod periculum non video quomodo vitari possit in tam gravi incisione; videant periti. Respectu verò matris, an ipsa teneatur incisionem pati? Dico quòd si periculum ejus mortis sit probabile, ipsa nec tenetur, nec potest suo positivo consensu ad incisionem concurrere; tantùm posset, et teneretur illam pati, si Chirurgus sine suo consensu (ipsa omnino negativè se habente) incideret, et spes probabilis adesset prolem fore baptizandam, ac mors matris non esset certa, nam in dubio utrimque probabili tenetur ipsa vitam spiritualem prolis vitæ suæ temporali præferre. Si autem sua mors sit certa, et salus prolis dubia, nempe si proles non sit certè baptizanda, non tenetur ipsa vitam certè amittere. Valde autem probabile est id quod dicunt *Suar. q.* 68. *art.* 11 *et Renzi q.* 6. *cum Laym. Con. Fill. et Præp.* nempe quòd si mater gravida sit per sententiam ad mortem damnata, quamvis ex *l. Prægnantem. D. de Pœnis* debeat expectari tempus puerperii, tamen, si censetur infans certè decessurus, priusquam perveniat ad lucem, licitè potest secari venter matris, anticipando supplicium, quia aliàs dilatio, quæ datur ob bonum prolis, tunc cederet in ipsius detrimentum.

Hîc operæ pretium duxi adnotare plura quæ scribit *Franciscus Emmanuel Cangiamila in sua Embryologia sacra.* Ibi dicit I. *l.* 2. *c.* 15. *n.* 1. *cum Posseo. Gobat. etc.* graviter peccare parentes qui negligunt incisionem fieri, et Chirurgos qui eam facere omittunt, aut differunt. Additque Parochum teneri ad omnino curandum, ne mater sepeliatur, antequam fiat incisio : alioquin putat ipsum non excusari ab irregularitate, cùm Parochus teneatur ex officio mortem infantium impedire. Sed huic non acquiesco, quoniam eo casu, cùm vita infantis non sit certa, ne certa quidem ejus est mors, juxta dicenda *l.* 7. *n.* 347. *dub.* 4. Item addit *c.* 16. quòd si invenitur alius, etsi non Chirurgus, qui animum habet ad incisionem perficiendam, ille tenetur eam efficere. Dicit II. *l.* 4. *c.* 6. *n.* 2. quòd cùm infans non est omnino egressus ab utero, Baptisma non est ministrandum à Parocho, sed ab obstetrice. Dicit III. maximè animadvertenda esse eo casu, quæ sint signa periculi in pueris, nempe 1. Si puer oritur sine vagitu, et lacrymis. 2. Si modicè respiret. 3. Si apparet lividus præsertim infacie, aut capite. 4. Si nascitur post multum temporis, aut laboris obstetricis. 5. Si nascitur ante septimum mensem. 6. Si cranium habet valde molle, aut suturas nimis apertas, aut alias partes disjunctas.

Quamvis autem non liceat puerum in flumen injicere, licitum

est tamen aqua etiam gelida, si alia haberi non possit, puerum mox moriturum baptizare, etiamsi timeretur ex hoc mors acceleranda, ut communiter docet *Laym. c.* 6. *q.* 4. *Pal. p.* 4. *n.* 14. *et Salm. num.* 36. *cum Vasq. Con. etc.* Tum quia mors tunc non eveniret per se, sed per accidens, cùm talis actio per se non tendat ad occisionem, sed ad ablutionem; tum quia eo casu potest negligi parva illa vitæ jactura, ut infans vitam æternam consequatur.

107. — Quær. II. An infans in periculo mortis possit baptizari in utero matris? Certum est non valere Baptismum, si conferatur puero, abluendo corpus matris, quia infans est persona à matre distincta. Vide *S. Th.* 3. *p. q.* 68. *art.* 11. *Salm. c.* 6. *n.* 5. et alios communiter id docentes. Dubium est, an validè Baptizetur infans, reserato uteri ostio, etsi nulla pars in lucem prodierit, si per instrumentum puer aqua tingi possit? *Prima* sententia, negat, et hanc tenent *Nat. Alex. de Bapt c.* 7. *Prop.* 2. *in fine, Conc. tom.* 8. *pag.* 133. *num.* 5. *cum Comit. et Juenin. ac Gotti apud S. P. Bened. XIV in Op. de Syn. lib.* 7. *cap.* 5. *num.* 2. Ratio, quia nemo dicitur renasci, nisi priùs fuerit natus, ex illo Joan. 3. ℣. 5. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua etc.* Et pro hac sententia videtur esse *D. Th. loc. cit.* cùm dicat, « Baptismus » est quædam spiritualis regeneratio, non ergo debet aliquis bap» tizari, priusquam ex utero nascatur. » Et clariùs *D. August.* (*Epist.* 57. *ad Dardanum*) ubi ait: « Si igitur homo regenerari per » gratiam Spiritûs in utero potest, cùm restat illi adhuc nasci, » renascitur ergo antequam nascitur, quod fieri nullo modo po» test. » Idque confirmant ex S. Isidoro, qui in *c.* 115. *de Consecr. Dist.* 4. sic loquitur: « Qui natus adhuc secundùm Adam » non est, regenerari secundùm Christum non potest. » Et ex Rituali Rom. de Bapt. ubi dicitur: « Nemo in utero matris » clausus baptizari debet. »

Secunda verò sententia satis probabilis affirmat, et hanc tenent *Suar.* 3. *p. D.* 25. *sect.* 6. *art.* 11. *p.* 276. *Cont. Tourn. t.* 4. *p.* 299. *Holz. t.* 2. *n.* 137. *Elbel t.* 3. *p.* 29. *n.* 22 *et* 51. *cum Rambesi. et Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 292. *Con. Pignat. Led. Victor. Dic. et Aversa*, atque non parum adhæret noster P. Bened. XIV, *l. c.* Ratio, quia talis infans, cùm jam existat homo viator, bene potest Baptismum suscipere. Nec obstat ratio opposita, quòd nequeat renasci, qui nondum est natus; verè enim aliquis potest dici natus, non solùm cùm ex utero egreditur, sed etiam cùm in utero jam vivit, juxta illud Angeli ad Joseph de conceptu Verbi incarnati *Matth.* 1. 20. *Quod in ea natum est, de Spiritu sancto est.* Idque asserit idem *D. Thom. in* 4. *Dist.* 12. *q.* 1. *ad* 2. dicens: *Duplex est carnalis nativitas, prima in utero, secunda extra uterum.* Et apertiùs hoc probatur *c.* 4. *de Bap.* ubi Innoc. III exprimit, tum dici hominem nasci, cùm concipitur, inquiens: *In carnali generatione, qua proles ex viro et fœmina nascitur.* Nota to *ex viro et fœmina nascitur*: ergo proles tantùm ex viro et fœmina generata, bene dicitur nata. Et de hac nativitate congruè

explicari potest textus Joannis : *Nisi quis renatus fuerit, etc.* Nam ex Trid. *Sess.* 3. *in Decr. de Peccat. orig. n.* 4. textus ille sic explicatur : *Ut in eis regeneratione mundetur, quod generatione contraxerunt.* Ergo sicut peccatum originale per solam generationem contrahitur, ita pariter, ut homo per gratiam regeneretur, sufficit ut sit jam generatus ; et ideo à Concilio Baptismus vocatur regeneratio, quæ non requirit nativitatem ex utero, cùm non hæc dicatur generatio, sed tantùm illa nativitas quæ fit in utero, et qua homo fit filius Adam. Atque tandem *D. Th.* in hanc sententiam clarè descendisse videtur in *eod. art.* 11. ubi postquam negavit posse puerum baptizari in utero matris, ratione ductus, quia ut ait : « Corpus... infantis antequam nascatur ex » utero, non potest aliquo modo ablui aqua ; *statim addit :* Nisi » fortè dicatur quòd ablutio baptismalis, qua corpus matris la- » vatur, ad filium in ventre existentem perveniat, sed hoc esse » non potest. » Ergo S. Doctor, sicut etiam S. Augustinus, S. Isidorus, et Rituale Rom. negando puerum posse baptizari in utero matris, intelligunt de puero in utero omnino clauso, quem validè baptizari per ablutionem corporis matris Julianus et alii Hæretici perperam contendebant, contra quos scripsit Augustinus ; non verò de puero qui per aliquod instrumentum potest tingi aqua ; hoc enim casu, ut ait *Tourn.* explicans verba Augustini, per uteri aperitionem saltem inchoatè dicitur natus ; et ideo *D. Th.* dixit puerum in utero non posse baptizari, nisi ablutio ad filium in ventre existentem perveniat. Addit quidem : *Sed hoc esse non potest ;* intelligendo utique de ablutione sine aperitione uteri : Ergo, si potest ablutio pervenire, ut bene arguit S. P. Bened. XIV, bene potest puer baptizari. Et quod possit, ait noster Pontifex cum *Comitolo* constare ex judicio Medicorum et Obstetricum. Imò affert doctrinam *Sylvestri* et *Vasq.* qui dicunt infantem involutum in secundina validè baptizari, quia hæc habetur velut pars infantis : cùm ipsa continuetur cum infantis umbilico : idque probabile censent *Laym. c.* 3. *n.* 3. *ex Aug. et Arm. ac Dian. part.* 5. *tom.* 3. *R.* 4. *cum Præp.* His positis, puto in casu necessitatis omnino infantem (sub conditione tamen) baptizandum esse in prædictis casibus.

Hîc autem sedulò animadvertendum est id quod docet *D. Th. d. q.* 68. *art.* 11. *ad* 4. dicens : « Expectanda est totaliter egres- » sio pueri ex utero ad Baptismum, nisi mors immineat ; si » tamen primò caput egrediatur debet baptizari, periculo immi- » nente : et non est postea rebaptizandus, si eum perfectè nasci » contigerit. Et videtur idem faciendum, quæcumque alia pars » egrediatur, periculo imminente. Quia tamen in nulla exteriorum » partium integritas vitæ ita consistit, sicut in capite, videtur » quibusdam quòd propter dubium, quacumque alia parte corpo- » ris abluta, puer post perfectam nativitatem sit baptizandus » sub hac forma : Si non es baptizatus, ego te baptizo : » Quidquid autem dicant *Sambovius, et Pontas apud Tourn. n.* 299, nempe quòd puer etiam eo casu baptizatus in capite, est sub con-

ditione rebaptizandus, quia non dicitur natus qui solùm caput extra matrem extulit; certum tamen mihi est oppositum ex præfata doctrina *D. Th.* et aliorum communiter, cum Rit. Romano, ubi id expressè sic confirmatur : « Si infans caput emiserit, et pe- » riculum mortis immineat, baptizetur in capite; nec postea, si » vivus evaserit, iterum est baptizandus. »

Quær. III. An valeat Baptismus, si aqua tantùm vestes, aut crines baptizandi tangat? Si tangat tantùm vestes, invalidus est Baptismus, ut meritò dicunt *Concina p.* 134. *n.* 8. *Elbel n.* 23. *et Salm. c.* 2. *n.* 37. cum aliis comm. (contra *Leandrum*, qui laudat *Sot. Valent. etc.*) Idem dicunt *Conc. n.* 7 *et Bon. d. n.* 21. *cum aliis* de Baptismo cum ablutione crinium duntaxat; sed absolutè oppositum tenent *Tol. Val. Con. Henr. Graff. Led. etc. apud Lug. Resp. mor. l.* 1. *dub.* 1. *n.* 3. quorum sententiam meritò ipse *Lugo* probabilem putat. Ratio, quia, licèt capilli non sint animati, non sunt tamen pura excrementa, sed benè sunt hominis partes, sicut est cutis exterior, quæ nec etiam informata est ab anima, et tamen hæc utique in Baptismo aqua abluitur, non cutis interior. Hinc rectè dicunt *Laym. c.* 3. *n.* 3. *Lugo loc. cit. Viva q.* 2. *art.* 3. *n.* 5. *Salm. c.* 2. *n.* 41 *et Diana p.* 5. *tr.* 3. *R.* 4. *cum Soto, Vasq. Præpos. et Ochagav.* Baptismum in crinibus collatum saltem dubium esse; et ideo in necessitate, si in alia parte præstari non potest, adhibendum esse sub conditione. Et idem dicendum est cum *Salm. l. c. et D. Thom. ut supra*, de Baptismo qui non possit conferri, nisi in digito, pede, aut alia minima parte corporis.

Quær. IV. An valeat Baptismus collatus in alia parte principali, quàm in capite, putà in scapulis, humeris, vel pectore? Communissima est sententia affirmativa, quam tenent *Busemb. ut supra, et Suar. d.* 20. *sect.* 3. *Fill. c. n.* 33. *Holz. n.* 103 *et alii apud Croix n.* 267. Attamen *Conc. t.* 8. *p. n. Anacl. p. et Platell. apud Croix l. c.* putant dubium esse tale Baptismum; et ratio videtur assignari à *D. Th.* 3. *p. q.* 68. *art.* 11. *ad* 4. ubi ait : « Quia tamen in nulla exteriorum partium integritas vitæ » ita consistit sicut in capite, videtur quibusdam quòd propter » dubium, quacumque alia parte corporis abluta, puer post per- » fectam nativitatem sit baptizandus sub hac forma : Si non es » baptizatus etc. » Unde propter aliquale dubium, quod in tali Baptismo præterquam in capite collato intervenit, meritò dicunt *Viva q.* 2. *art.* 3. *n.* 5. *et Salm. c.* 2. *n.* 39. *cum Trull. Led. Turrebl. et Ant à Spir. S.* ad majorem cautelam licitè posse illum repeti. Et idem sentit *Cont. Tourn. t.* 4. *p.* 298. *in fine*, dicens : Sed quia in re tanti momenti tutiora semper sequenda sunt, quisquis alibi quàm in capite baptizatus fuerit, denuo rebaptizandus est sub conditione, ex *D. Th.* qui alibi (*q.* 66. *a.* 7. *ad* 3.) sic ait : « Si totum corpus aqua non possit perfundi propter aquæ » paucitatem, oportet caput perfundere, in quo manifestatur » principium animalis vitæ. »

Quær. V. Utrùm ad Baptismum requiratur trina ablutio?

Quod ad validitatem spectat, nulli dubium, validum esse Baptismum per unam ablutionem collatum, ut omnes docent cum *D. Th. q.* 66. *a.* 8. *ex c doctrina de Consecr. dist.* 4. ubi D. Gregorius id ut certum habet dicens : « Reprehensibile esse nulla- » tenus potest, infantem in Baptismate vel ter vel semel immer- » gere. » Et aliquando in Ecclesia una tantùm immersio adhibita fuit, ut ferunt *Antoine*, *Renzi et alii.* Verùm *Laym. c.* 3. *n.* 3. *et Elbel. t.* 3. *p.* 29. dicunt in hoc servandam esse consuetudinem uniuscujusque Ecclesiæ. In nostro autem Rit. Rom. trina præcipitur infusio. Utrùm verò hic ritus servandus sit sub mortali? Negat *Holzm.* sed veriùs affirmat *Renzi*, quia hujusmodi ritus est materia satis gravis; cùm enim in Baptismo exprimatur Mysterium SS. Trinitatis, congruum est, ut trina ablutione conferatur. Idque expressè docet *D. Th. l. c.* loquens de trina immersione, quæ tunc fieri solebat, dicens : « Et ideo graviter » peccaret aliter baptizans; quasi ritum Ecclesiæ non observans. » Et hîc bene advertunt *Antoine et Busemb. ut supra cum Reg. et Laym.* curandum, ut forma non perficiatur, antequam trina fiat ablutio.

Quær. VI. An sit materia sufficiens una vel altera gutta ad baptizandum? Affirmant *Vasq. D.* 145. *num.* 22 *et Henriq. apud Laym. c.* 3. *ac Leand. et Diana cum Ochagav. Meratio etc.* Sed negant communiter *Laym. l. c. Tourn. p.* 298 *et Conc. p.* 126. *n.* 4. *cum Soto*, *Suar. et Val.* præsertim si gutta non fluit. Probabiliùs tamen *Holz. n.* 99. *et Elbel. n.* 16. dicunt esse materiam dubiam. Sed si baptizans motu digiti madefacti ablueret partem corporis baptizandi, *Anacl. p.* 547. *n.* 14 *et Bon. punct.* 3. *n.* 14. *cum Scot. Can. Fill. et communi* habent Baptismum ut certum, licèt *Tourn.* adhuc de hoc dubitat.

DUBIUM II.

Quænam sit forma Baptismi.

108. Vide apud Busemb. quæ sint formæ validæ. Quæ invalidæ. Quæ dubiæ.— **109.** Quot modis possit forma variari? I. Per *mutationem.* — **110.** II. Per *Corruptionem.* III. Per *Transpositionem.* —**111.** IV. Per *Additionem.* **112.** Per *Diminutionem.* Hinc dub. 1. An invalidet Baptismum omissio conjunctionis *Et*? dub. 2. An omissio præpositionis *In*? dub. 3. An valeat Baptismus collatus tantùm *in nomine Christi*?

108. — « Resp. Forma necessaria Baptismi est hæc : *Ego te* » *baptizo in nomine Patris, et Filii, et Spiritûs sancti, Amen.* » A qua non differt illa Græcorum substantialiter : *Baptizetur* » (vel, ut Arcudius vult, *baptizatur*) *servus Christi, in nomine* » *Patris, etc.* * (*Damnata fuit Propos.* 27. *ab Alexand. VIII.* Va- » luit aliquando Baptismus sub hac forma collatus : In nomine » Patris, etc. *prætermissis illis* : Ego te baptizo,) * Porro quinque » sunt, quæ significantur in prolatione formæ, juxta quæ valor ejus

» debet expendi : 1. Persona baptizantis, saltem implicitè, quod » in forma Græcorum non negligitur, cùm *to baptizetur* idem » valeat, ac baptizetur à me. 2. Actus baptizandi, quia alioqui » forma non haberet connexionem cum materia, eamque non » determinaret, cùm ablutio ad varios fines possit referri. 3. Per- » sona baptizandi, quia, utì ablutio, ita et forma circa certam » personam versari debet. 4. Unitas divinæ naturæ, quod fit per » voces, *in nomine*. 5. Trinitas personarum idque explicitè, et » distinctè vulgaribus vocabulis. *Fill. c.* 3. *Laym. c.* 4. *Bon. p.* 4.

Unde resolves :

« 1. Validè baptizat, etsi venialiter peccet, qui pro *Baptizo*, » dicit abluo, mergo, etc. vel, pro *Te*, utitur communi nomine, » Græcorum more, vel proprio, vel *baptizo Petrum* ; vel qui ho- » noris causa dicit, *baptizo dominationem vestram. Laym. c.* 4. » *n.* 6. *Bon. p.* 4. *n.* 9 *et seq.*

« 2. Valet forma, etsi omittat *Ego* et *Amen;* quia omnia » significata per formam salvantur, secus si omittat *Te :* quia non » significatur persona baptizandi, *ibid.* ❁ (*Est communis cum Salm.* » *de Bapt. cap.* 3. *n.* 6. *et* 39.) ❁

« 3. Non valent hæ formæ, Baptizo te in nominibus Patris, et » Filii, etc. quia multiplicatur natura, seu essentia Divina. 2. Bap- » tizo te in Patre, et Filio, etc. vel cum Patre, etc. vel per Patrem, » vel in nomine Patris, per Filium, in Spiritu sancto ; vel in fide, » virtute, majestate Patris, etc. (quam tamen alii dubiam esse » volunt.) Ratio est, quia significatur diversitas essentiæ, aut » certè unitas non satis exprimitur. 3. Baptizo te in nomine Dei, » vel Sanctiss. Trinitatis : vel in nomine Dei unius, et trini : vel » in nomine trium Personarum : vel Patris, et Filii, omissa per- » sona Spiritûs sancti. Ratio est, quia nón exprimuntur distinctè » tres personæ. 4. In nomine Domini nostri JESU Christi, qua » tamen forma olim Apostolos usos, sed ex speciali privilegio, » multi docent ; alii negant, dicuntque eos baptizasse in nomine » Christi, addendo illud nomini secundæ personæ, non omissis » nominibus aliarum personarum. Dum ergo Nicolaus Papa » dixit, eam formam valere, vel intellexit, si pro nomine Filii » ponatur nomen Christi, vel in nomine Christi, pro vice Christi, » intellexit ; vel locutus est ut doctor privatus. Vide *Auct. cit.*

« 4. Dubiæ sunt formæ, ob sententiam utrimque probabilem » Auctorum : I. Baptizo te in nomine Patris, in nomine Filii, in » nomine Spiritûs sancti : vel baptizo te in nomine Patris, bap- » tizo te in nomine Filii, etc. Ratio est, quia non exprimitur » unitas essentiæ. II. Baptizo te in nomine Genitoris, Geniti et » Spirati ; vel in nomine Omnipotentis, Sapientis et Boni : vel in » nomine Ingeniti, Geniti et Boni. Ratio est, quia Trinitas Perso- » narum non explicatur vocibus, quibus à fidelibus omnibus debet, » et potest apprehendi. III. Baptizo te in nomine Patris, et Filii, » et Spiritûs sancti, et Mariæ Virginis : quia dubium est de in- » tentione ministri : qui si eo sensu voluit dicere Mariæ, quo

» Patris et Filii, et Spiritûs Sancti, non valet, cùm sit contra » sensum essentialem à Christo intentum : si verò tantùm voluit » illam invocare, ut coadjutricem gratiæ impetrandæ, vel aliter, » valet, cùm tantùm sit mutatio accidentalis. *Filliuc t. 2. c. 3.* » *n. 50.* Vide etiam *Laym. et Bon. ll. cc.* »

109. — Vera et legitima forma Baptismi hæc est : *Ego te baptizo in nomine Patris, et Filii, et Spiritûs sancti, Amen.* Ita definitum in Conc. Later. *c Firmiter de Summ. Trin.* et in Trident. *Sess. 7. Can. 4.* ex illo Matth. *c. 18. v. 28.* « Euntes ergo » docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et » Filii et Spiritûs sancti. » Multipliciter autem potest hæc forma variari, nempe 1. per verborum mutationem, 2. corruptionem, 3. transpositionem, 4. additionem, 5. diminutionem. In his autem omnibus ad discernendum quando variatio invalidet vel non Sacramentum, attendi debet, an ipsa sit substantialis, aut accidentalis. *Substantialis* enim variatio est, cùm corrumpitur substantia sensûs verborum à Christo Dom. intenti, et hæc quidem Sacramentum invalidat; *accidentalis* verò est, cùm idem remanet sensus, et hæc non invalidat, nisi ut advertit *D. Th. 3. part. q. 60. art. 8.* aliquis formam sic mutando *intendat alium ritum inducere, qui non sit ab Ecclesia receptus, quia non videtur quod intendat facere id quod facit Ecclesia.*

Hinc I. Quoad *mutationem* verborum pertinet, variatio accidentalis est, 1. si mutatur idioma, ut communiter omnes docent, imò *Lugo D. 1. n. 107. Con. q. 68 et Croix l. 6. p. 1. n. 30. cum Suar. Caj. Dic. et Arriaga,* dicunt hoc procedere, etiamsi plura idiomata in eamdem formam conflarentur; quia licèt tunc propositio non videatur moraliter significativa apud homines, in Sacramentis tamen non requiritur ut audiens, vel ut proferens verba intelligat, modò voces per se sint significativæ, et ipse velit id significari quod Christus intendit. Præterea, rectè notat *Croix cum Sa, Trull. Victor. Reg. Gob. et Dic.* meliùs esse ut mulieres, cæterique rudes, si baptizent, utantur lingua materna, cùm nesciant perfectè proferre latinam. Advertunt tamen *Salm. c. 3. n. 12. cum Suar. et Filliuc.* verbum *baptizo* retinendum quantùm fieri potest, dicendo : *Io ti battezzo, ec.* quia ex accommodatione verborum factum est, ut verbum hoc utrique linguæ inserviat. 2. Etiam variatio accidentalis est, si substituantur verba synonyma, v. g. *abluo, lavo, intingo,* pro *baptizo,* ut communiter dicunt cum *Busemb. n. 14. ut supra, Suar. D. 21. sect. 2. Nav. Alex. art. 3. Ang. 10. Tol. lib. 2. c. 19. Spor. t. 3. n. 28. cum Laym. Bon. et Croix, Salm. cum Con. et Leand. Elbel c. 3. n. 43 et Conc. t. 8. p. 143. num. 46. cum Soto, Vasq. Berti, et commun. :* contra *Ales. Gaher. etc.* qui putant non valere tale Baptismum, quia tunc censetur minister non habere veram intentionem faciendi ritum Ecclesiæ, cùm illa diversa verba potiùs profanam quàm sacramentalem significent ablutionem; sed bene respondet *Conc. l. c.* quòd tunc Sacramentum, si infirmaretur, non jam infirmaretur ex defectu verborum, sed inten-

tionis Ministri : sed cùm Minister veram habet intentionem baptizandi, verè baptizat, determinando per intentionem verba illa profana ad ablutionem sacramentalem, juxta dicta cum *D. Th. supra n.* 23. *v. Prob.* 3. Idem dicitur, si proferatur forma more Græcorum, nempe : *Baptizetur servus Christi in nomine Patris, etc.* ut approbatum fuit ab Eugenio IV in Concilio Florentino.

Utrùm autem valeat Baptismus, si dicatur : *In nomine Genitoris, et Geniti, et Procedentis ab utroque?* Affirmat *Caj.* 3. *p. q.* 66. *art.* 5. Ratio (quam ait *Conc. p.* 146. *n.* 11. non carere suo fundamento) quia in communi Theologorum sermone pro eodem accipi solent nomina Genitoris, Geniti, etc Sed Baptismus taliter collatus saltem est dubius, ut docent *Laym. c.* 3. *n.* 4. *Pal. de Bapt. p.* 5. *n.* 16. *Cont. Tourn. t.* 4. *p.* 311. *Holzm. t.* 2. *n.* 114. *Salm. art.* 3. *n.* 31. *Ronc. c.* 2. *q.* 6. *et Conc. l. c. cum Estio, Suar. Vasq.* et communi Thomistarum et Scotistarum. Atque expressè id docuit ipse *D. Th.* 3. *p. q.* 66. *art.* 5. *ad.* 7. ubi de hoc rationem assignat dicens : « Sicut aqua sumitur » ad Baptismum, quia ejus usus est communiter ad abluendum, » ita ad significandum tres Personas, in forma Baptismi assu- » muntur illa nomina (scil. Patris, et Filii, etc.), quibus com- » muniùs consueverunt nominari Personæ in illa lingua ; nec » in aliis nominibus perficitur Sacramentum. » Hinc, ut refert *Cont. Tourn. d. pag.* 311. S Pius V. cùm nova editio fieret Romæ Operum *Caj.* jussit suam opinionem eradi. Putat autem *Conc. l. c.* validum esse Baptismum sic collatum : *In nomine Patris, et Jesu Christi, et Spiritûs sancti,* quia, ut ait, Jesus Christus verè est Filius Patris, sed huic meritò non acquiescit *Frassen. t.* 10. *p.* 271. quia, licèt Jesus Christus noscatur esse Filius Patris, tamen hîc id non sufficienter exprimitur ; secus, dicit *Frassen.* si pro nomine Spiritûs sancti dicatur *Spiritûs Paracliti,* quia in verbo *Spiritus* jam satis exprimitur tertia Persona.

110. — II. Quoad *Corruptionem* verborum pertinet, notat *D. Th. q.* 60. *art.* 7. *ad* 3. faciliùs induci mutationem substantialem, si corruptio fiat initio vocis, ut si pro *Patris* dicatur *Matris ;* secus, si corruptio fiat in fine. Hinc Zacharias Papa *in cap. Retulerunt. De Consecr. Dist.* 4. validum declaravit Baptismum sic collatum : *Ego te baptizo in nomine Patria, et Filia, et Spiritus sancta.* Idem dicitur, si quis ob balbutiem, vel præcipitantiam dicat : *Batizo,* aut *Babatizo,* aut *Battizo,* pro *Baptizo ;* vel *Fili,* pro *Filii.* Ratio hujus est, quia voces ita constitutæ sunt, ut si aliquando cum vitio proferantur, idem significent ; ita *Conc. tr.* 8. *p.* 146. *n.* 14. *et Croix n.* 36. *cum Lugo Suar. et Communi.* Et sic etiam valere Baptismum ait *Con. ib.* si dicatur abbreviatè : *in nom. Patris, etc.*

III. Quoad *Transpositionem,* inquit *S. Th. q.* 68. *a.* 8. *ad* 3. *Nomina, et verba transposita idem significant.* Hinc transpositio per se facit mutationem tantùm accidentalem, ut si dicas, *Ta Baptizo ego in nomine Patris etc.* Idem dicunt *Lugo D.* 2. *n.* 112.

et Croix n. 32. *cum Tol. Dicas. Aversa, et aliis,* ut si dicas: *Te baptizo ego in nomine Filii, et Patris, et Spiritûs sancti.* Nec obstat, si præponendo Filium velles significare hunc esse principium Patris; nam, ut rectè ait *Lugo l. c.* (contra *Sotum*) ex naturali significatione ipsum nomen Patris sonat esse principium Filii; nec error Ministri internus præjudicat valori Sacramenti, ut docuit Nicolaus I ad Consulta Bulgarorum *cap.* 104. *apud Tourn. in Prælect. Theol. t.* 7. *p.* 55. ubi dixit: « Jam satis, in-» quit (*Augustinus*), ostendimus ad Baptismum, qui verbis » Evangelicis consecratur, non pertinere cujuspiam vel dantis » vel accipientis errorem, sive de Patre, sive de Filio, sive de » Spiritu sancto aliter sentiat, quàm doctrina cœlestis insinuat. »

III. — IV. Circa *Additionem,* valet Baptismus, si addantur formæ verba sensum non corrumpentia, putà, ut docet *S. Th. qu.* 60. *art.* 8. si quis diceret: *In nomine Patris omnipotentis, et Filii unigeniti, etc.* Vel si diceret: *Ego te baptizo in nomine Dei Patris, qui te creavit, etc.* Secus ait *D. Th.* si quis baptizaret dicendo: « In nomine Patris majoris, et Filii minoris; nam sic » tolleretur veritas Sacramenti. » Validum tamen esse Baptismum putat *Conc. n.* 72. si diceretur: *Baptizo te in nomine Patris, quem puto majorem, etc.,* idque non immeritò, nam error (ut mox diximus) Ministri, quem ipse per sejunctam propositionem ibi adderet, non obstat sensui à Christo intento.

Quid si quis diceret: *Ego te baptizo in nomine Patris, in nomine Filii, etc. ?* Censet *Bon. q.* 11. *p.* 4. hunc Baptismum non esse validum, quia ibi non satis exprimeretur unitas divinæ essentiæ: sed probabiliùs validum esse censent *Conc. p.* 144. *n.* 8. *Pal. p.* 5. *n.* 17. *cum Con. Laym. Suar. et Henriq. ac Diana apud Croix n.* 34. Ratio, quia repetitio nominis nullo modo sensum immutat, prout neque immutaretur sensus si diceretur: *In nomine Dei Patris, in nomine Dei Filii, etc.* Pluraque affert *Conc.* Sacramentaria, in quibus to *nomine* repetitum legitur. Idem dicunt *Tol. l.* 2. *c.* 19. *Estius Dist.* 3. §. 6. *et Conc. p.* 246. *n.* 12. *cum Soto, Leand. etc.* si diceretur: *Ego te baptizo in nomine Patris, ego te baptizo in nomine Filii, etc.* Nec obstare ait *Conc.* quòd videantur istæ tres formæ imperfectæ, ut objicit *Comitolus;* nam respondet hanc revera esse unam formam perfectam, cùm moraliter continuetur. Attamen, quia prima opinio *Bonacinæ* non est omnino improbabilis, prout putant *Bus. ut supra n.* 4. *Cont. Tourn. t.* 4. *p.* 319. *Salm. c.* 3. *n.* 20. *cum Nun.* ideo talem formam censeo non esse tutam. Certè autem non esset validus Baptismus, si diceretur: *Ego te baptizo in nominibus Patris, et Filii, etc.* quia sic nullo modo explicaretur unitas essentiæ divinæ; sicut etiam esset saltem valde dubius Baptismus collatus sequentibus formis, *in virtute Patris etc.;* vel *in nomine SS. Trinitatis;* vel *in nomine Unius, et Trini;* vel *in nomine Trium personarum.* Vide *Conc. n.* 10. *et Sporer n.* 25. Si quis autem ad nomina trium personarum adderet nomen B. V. M. dicit *D. Th.* 3. *p. q.* 60. *art.* 8. quòd si hoc faceret mente hæretica,

intendens Baptismum conferre in nomine Virginis, sicut in nomine SS. Trinit. invalidus esset, quia perverteretur vera Divinitatis confessio. Secus, si quis rusticus tantùm ob importunam devotionem nomen Virginis adjiceret.

112. — V. Quoad *diminutionem* tandem verborum pertinet, certum est valere Baptismum, si omittantur verba *Ego* et *Amen*, ut omnes conveniunt. Et talem omissionem culpam venialem non excedere dicunt communiter *Salm. c.* 3. *n.* 40. *Sporer num.* 28. *Leand. D.* 3. *q.* 3. *cum Fill. Graff. Sot. Vasq. Pal. Turrecr. Led. Granad. Henriq. etc.* quia hæc verba non sunt de essentia Baptismi. Sicut contra est verbum *Te*, cujus omissio redderet quidem Baptismum invalidum, prout rectè dicunt *Petrocor. t.* 3. *p.* 177. *et Conc. p.* 142. *n.* 4. cum communi, adversùs quosdam non audiendos. Sed dubitatur. 1. Utrùm invalidet Baptismum omissio conjunctionis, *Et*, dicendo: *In nomine Patris, Filii, Spiritûs sancti?* Negant *Conc. p.* 146. *n.* 13. *et Tolet. Comit. ac Gob. apud Croix n.* 35. quia hæc nomina Patris, Filii, et Spiritûs sancti, utpote inter se relativè opposita, jam significant distinctionem Personarum. Affirmant verò *Reg. Vivald. et Conradus ap. Croix l. c.* Sed ipse *Croix cum Aversa* rectè censet satis esse ad valorem Baptismi, si particula *Et* præponatur tertiæ personæ; nam ex una parte, juxta communem loquendi usum, quoties plura nomina uni verbo copulativo junguntur sufficit, ut conjunctio *Et* præponatur ultimo nomini; ex altera parte verbum *Et* videtur omnino exprimendum saltem ultimum nomen cùm nomen *Spiritûs sancti* per se non sit rationale, denotans processionem tertiæ personæ, nomen enim Spiritûs sancti competit tam Patri quàm Filio.

Dubitatur 2. Utrùm verbum *In* sit de essentia? Affirmant *Conc. p.* 143. *n.* 7. *cum Nav. Sot. Comit. Gabr. etc.* quia omissio præfatæ particulæ variat sensum; dicens enim: *ego te baptizo nomine Patris, etc.* ostendit se baptizare auctoritate, potestate vel imperio trium personarum; sed *in nomine* significat in invocatione SS. Trinitatis, ut *Tourn.* in *Præl. t.* 7. *p.* 54. At probabiliùs negant *Salm c.* 3. *n.* 21. *cum Bon. Con. Henr. et Leand. q.* 11. *cum Hurtad. Fill. Diana, Candido, etc.* Ratio, quia in latino idiomate frequentiùs tacentur præpositiones, quæ percipiendæ sunt ad debitum loquendi modum; unde, quamvis hîc reticeatur to *in*, tamen bene subintelligitur ex debita Ministri intentione, per quam verba formæ Sacramentorum potiùs ad unum quam ad alium sensum determinantur; tantò magis quòd adhuc expresso verbo *in* etiam to *nomine* remanet æquivocum, quia etiam potest significari auctoritate vel potestate divina, prout significavit Christus Dominus, cùm dixit: *In nomine meo Dæmonia ejicient.* Et alibi: *Spiritus Paraclitus, quem mittet Pater in nomine meo.* Hæc secunda sententia, spectata ratione, mihi videtur verior, sed cùm agatur de valore Sacramenti, saltem ob auctoritatem DD. dicerem à prima non recedendum. Ideo rectè ait *Conc.* quòd talis omissio non posset excusari à mortali.

Dubitatur 3. Utrùm valeat Baptismus collatus tantùm *in nomine Christi?* Dubium oritur ex verbis illis *Actor. c.* 8. ubi dicitur: *In nomine Christi baptizabantur viri.* Et ex textu in *c. Ac quodam. de Consecr. Dist.* 4. ubi Nicolaus Papa ad quæsita Bulgarorum sic respondit: « Hi profectò, si in nomine SS. Trinitatis, vel tantùm in nomine Christi, sicut in Actib. Apostol. legitur, baptizati sunt (unum quippe idemque est, ut sanctus ait Ambrosius), rebaptizari non debent. » Revera autem *S. Ambrosius l.* 1. *de Spir. Sanct. c.* 3. sic scripsit: « Qui benedicitur in Christo, benedicitur in nomine Patris, et Filii, et Spiritûs sancti, quia unum nomen, potestas una. Et Æthiops Eunuchus Candacis Reginæ, baptizatus in Christo, plenum mysterium consecutus est. »

Sed hodie certum est hunc baptismum esse invalidum, ut omnes communiter docent cum *S. Th.* 3. *p. qu.* 66. *art.* 6. Idque habetur expressum in *c. Si revera* 30. *de Consecr. Dist.* 4. ubi Pelagius Papa dixit: « Si hi se solummodo in nomine Domini baptizatos fuisse confitentur, sine cujuscumque dubitationis ambiguo eos ad fidem catholicam venientes in SS. Trinitatis nomine baptizabis. Ad textum autem Actorum diversè respondent, et quidem omnes probabiliter; *D. Th. l. c.* respondet, quòd speciali Christi revelatione Apostoli in primitiva Ecclesia in nomine Christi baptizabant. Et sic pariter sentit *Scot. in* 4. *D.* 3. *q.* 2. *n.* 9. Et huic sententiæ defert Catechismus Rom. § 16. Alii verò communiùs et probabiliùs respondent, ibi pro nomine Christi intelligi Baptismum à Christo institutum ad differentiam Baptismi Joannis; sed tunc etiam Apostolos baptizasse, sicut et nunc: idque probant ex *Act.* 19. ubi, cùm quidam interrogati essent, an Spiritum sanctum accepissent? responderunt se neque si Spiritus sanctus est, audivisse. Hinc subjunxit Apostolus: *In quo ergo baptizati estis?* Supponens solitum fuisse in Baptismo, exprimi nomina trium personarum; alioquin incongrua fuisset illa Apostoli admiratio: ita *Tourn. in Prælect. t.* 7. *p.* 53. *cum S. Joan. Damasc. Suus Continuator tom.* 4. *p.* 309. *et Natal. Alex. ar.* 3. *reg.* 2. *cum S. Basil. S. Cypr. S. Aug. S. Hilar. et S. Ambros.* Ad textum autem Nicolai, quidquid alii respondeant, meliùs respondetur cum *Gonet. D.* 1. *n.* 105. *Frassen. t.* 10. *p.* 274. *Tourn. t.* 7. *p.* 57. *Suo Contin. p.* 311. *Petrocor. tom.* 3. *p.* 170. *Pal. de Bapt. p.* 5. *n.* 10. *Salm. c.* 3. *n.* 38. *Holzm. n.* 113, Nicolaum tantùm dixisse hoc obiter, et non ex Cathedra; non enim fuit Papa interrogatus an valeret Baptismus ratione formæ, sed solùm, an esset validus Baptismus collatus à Judæo; et ibi obiter exposuit mentem D. Ambrosii. Quæ autem simultas materiæ et formæ requiratur in Baptismo, vide dicta *n.* 9.

DUBIUM III.

DE MINISTRO BAPTISMI.

ARTICULUS I.

Quis sit Minister Baptismi.

113. Quis sit Minister validi Baptismi, et quis liciti? — **114.** Nemo sine commissione potest baptizare extra suam Diœcesim. — **115.** A quo baptizandi peregrini, vel casu nati? Et an sufficiat quasi domicilium ad constituendum aliquem parochianum illius loci? — **116.** Quando Diaconus possit baptizare? Dub. 1. An in necessitate possit baptizare solemniter? Dub. 2. An Clericus, aut Diaconus solemniter baptisans sine commissione fiat irregularis? Dub. 3. An fiat irregularis laicus baptizans solemniter? — **117.** Ordo servandus inter ministros Baptismi in necessitate conferendi. Dub. 1. An graviter peccet laicus, qui baptizat præsente Sacerdote? Dub. 2. An qui præsente Sacerdote excommunicato? Dub. 3. An qui præsente Diacono? Dub. 4. An qui præsente Clerico inferiori? Dub. 5. An peccent graviter parentes, qui faciunt baptizare prolem à Prædicante? — **118.** Not. I. An possit quis baptizare seipsum? Not. II. Quæ dilatio in ministrando Baptismo sit mortalis. Not. III. Quinam infantes prohibeantur domi baptizari?

113. — « Resp. Validè ministrat omnis homo ratione utens, » cujuscumque fidei, vel infidelitatis, statûs, aut sexûs. Licitè, » tanquam minister ordinarius, et ex officio Sacerdos habens ju- » risdictionem, aut commissionem; vel ex ejus commissione Dia- » conus. In casu tamen extremæ necessitatis omnis, qui potest » validè, etiam facit licitè, teneturque, ut proximo succurrat. » *Laym. lib.* 5. *t.* 2. *c.* 7. »

Certum est et de fide validum esse Baptismum collatum à quovis homine viatore, sive viro sive muliere. Ita definitum in Decreto fidei Eugenii IV, et in Concil. Lateran. IV in *c. Firmiter de Sum. Trinit.* ubi dicitur: « Baptismum tam parvulis, » quàm adultis in forma Ecclesiæ à quocumque ritè collatum » proficere ad salutem. » (Contra Calvinum et Bezam, qui autumabant non posse Baptismum conferri, nisi ab Ecclesiæ Pastoribus verbi divini Ministris.) Et hoc, etiamsi Baptismus ab Hæretico conferatur, ut definivit Trid. *sess.* 7. *can.* 4. vel ab infideli, ut declaravit Nicolaus I in *c. A quodam. Dist.* 4. *de Consecr.* Vide *S. Th. q.* 67. *art.* 3 *et* 4.

Licitè autem nequit Baptismus ministrari ab alio, quàm à Sacerdote extra articulum mortis ut *D. Th. dict q.* 67. *art.* 2 *et* 3. *ex c. Constat, de Consec. D.* 4. ubi S. Isidorus ait: « Constat » Baptisma à solis Sacerdotibus esse tractandum: ejusdem mi- » nisterium nec ipsis Diaconis explere est licitum absque Epis- » copo vel Presbytero; nisi his procul absentibus, ultima langoris necessitas cogat. Quod et laicis fidelibus plerumque permit-

» titur, ne quispiam sine remedio salutari de sæculo evocetur. » Extra igitur mortis articulum, sive periculum, ut rectè dicunt *Salm. de Bapt. c. 4. n. 16 cum aliis*, in quo deficiente Sacerdote, vel Clerico, quivis laicus potest baptizare, imò tenetur, ut *Salm n. 19. cum S. Anton. etc.* duplex est Minister Baptismi, primus ordinarius ex officio, secundus est minister extraordinarius ex commissione. Minister ordinarius et solemnitatis est Episcopus, quivis Sacerdos, ut declaravit Eugenius. IV in suo Decreto dicens : « Minister hujus Sacramenti est Sacerdos, cui » ex officio competit baptizare » : modò adsit licentia Episcopi, ut dicunt communiter omnes cum *Petroc. t. 3. p. 174.* et probat *Cont. Tour. t. 4. p. 331.* ex *Tertull. S. Hieron. S. Ignat. M. etc.* Parochus verò etiam reputatur Minister Baptismi ordinarius, ut omnes dicunt ; quia statim ac ab Episcopo Parochus approbatur, accipit ab eo licentiam baptizandi, quæ jure communi est ita stabilis, ut sine justa causa non possit ea privari : et ideo Parochus potest aliis Sacerdotibus committere administrationem Baptismi, ut docent *Tourn. pag. 332. Spor. pag. 189. n. 34. Salm. c. 4. n. 35.* et alii communiter.

114. — « 1. Non tantùm Diaconus, sed nec Parochus, aut » Episcopus, absque commissione, extra suam Diœcesim, vel » Parochiam, vel intra eam alienos licitè baptizat * (*Ex c. 16. » Interdicimus. Qu. 1.*) * : ideoque etiam peccant parentes, qui » sine licentia sui Prælati alieno deferunt prolem baptizandam, » cùm violent jus Parochi. *Laym. l. c.* »

115. — Hîc plura sunt notanda. I. Peregrini, vel qui domicilium non habent possunt baptizari in Ecclesia, quam elegerint, *ex c. nec numerus, q. 3. Croix t. 6. p. 1. n. 275. Salm. c. 4. n. 37. cum Barb.* Si autem mulier casu pariat in Pago non suo, proles ab illius Pagi Parocho est baptizanda : verumtamen, si ille Pagus parum distet à Pago proprio, v. gr. duabus, aut tribus horis, potest baptizari proles etiam in Ecclesia sua. *Croix num. 375. cum Gob.*

Sed hîc dubium fit, an advenæ debeant Baptismum, et alia Sacramenta suscipere à Parocho proprii domicilii, vel possint etiam à Parocho loci, ubi sunt quasi per domicilium? Adest duplex probabilis sententia. *Prima* dicit teneri suscipere à Parocho domicilii proprii, quò sunt redituri. Hanc tenent *Henriq. l. 11. c. 3. n. 3.* item *Rod. Segura et Ledesma apud Salm. de Matr, c. 8. n. 29.* qui putant probabilem *cum Palao D. 2. p. 12. §. 9, n. 8. in fine, et Sanch. de Matr. l. 3. D. 23. n. 13.* qui vocat probabilissimam *cum Host. Rosel. Ang. Sylv. Tamb.* et aliis pluribus, Quia, ut aiunt, qui habet proprium domicilium, nequit fieri Parochianus illius loci, ubi degit tantùm ad tempus propter aliquod negotium; aliàs hic haberet duas Parochias habitationis, quas habere non potest, nisi qui in utraque æqualiter se collocat, ut tradunt *Sanch. l. 3. D. 24. n. 5. Pont. lib. 5. c. 16. n. 1. et Salm. l. c. n. 32. cum Bon. Perez, Coninch. Trull. etc.* communiter ex *c. 15. de sepul. in 6. et leg. Assumptio, §. Viri, ff.*

ad municip. de Incol. Secunda verò sententia communior et probabilior quam tenent *Barbosa de potest. Ep. p. 2. alleg.* 32. cum pluribus Dec. Rotæ, *Sanch. dictæ D.* 23. *n.* 13. *Croix* 1. *l.* 6. *p.* 3. *n.* 721. *Pont. l.* 5. *c.* 13. *n.* 4. *Pal. l. c. p.* 9. *et Salm. n.* 30. *cum Bon. Gut. Trull. Dic. etc.* docet posse (ut aiunt *Salm.* et alii apud *Sanch. n.* 12. dicunt etiam teneri) advenas recipere Sacramenta à Parocho loci, ubi jam contraxerint quasi domicilium; contrahitur autem quasi domicilium ab eo qui habitat alicubi, non per transitum, sed per majorem anni partem, aut cum animo permanendi ibi per majorem partem anni, ut dicunt *Sanch. l.* 3. *D.* 23. *n.* 12. *Sylvest. v. Domicilium n.* 4. *et Salm. n.* 30. *cum Bon. Pal. Pont. Coninc.* et aliis. Imò aiunt *Laym. l.* 2. *tr.* 4. *c.* 12. *n.* 1. *Nav. de Jub.* 33. *v. Incolæ, num.* 33. et confirmat Bened. XIV *Notif.* 32. *n.* 6. ex communi sufficere ad contrahendum quasi domicilium habitationem per aliquam notabilem anni partem causa alicujus negotii, putà ad studendum, vel ad exercendum officium Judicis, Medici, Professoris, Mercatoris, Famuli, Tabernarii, et similium. Ratio hujus secundæ sententiæ est, quia per quasi domicilium quisque jam fit parochianus loci ubi habitat, ut habetur ex *cap. Finali de Paroch.* ubi confugientes ad aliquam Parochiam causa belli, jam dicuntur illius parochiani.

Notandum II. Bene baptizari potest alienus de licentia proprii Sacerdotis expressa, vel rationabiliter præsumpta. *Miranda, Henr. et Salm. ib. c.* 5. *n.* 38. III. Possunt Religiosi baptizare in casu necessitatis, vel cum licentia Ministri ordinarii. *Salm. n.* 39. *Petroc. p.* 217. *etc.* IV. Sacerdos sine licentia extra necessitatem baptizans, etiam sine solemnitate, peccat graviter, ex *Clem. unic. de Bapt. Vasq. Conc. Laym. et Salm. c.* 4. *n.* 41. *et communiter* V. Extra necessitatem nemo potest licitè baptizari domi, exceptis filiis Principis, ex *ead. Clem. un. Con. Sa, Salm. n.* 42. At de hoc vide dicenda *n.* 118. *Not. III.*

116. — « 2. Diaconus non tantùm in extrema necessitate, sed » etiam in alia notabili baptizare potest. Et quidem cum solem- » nitate ex commissione Episcopi, vel Parochi, ut si v. g. ob » multitudinem baptizandorum, aliudve grave impedimentum, » id ipsi facere non possint. *Laym. l. c.* »

Certum est quòd Diaconus ex commissione Episcopi vel Parochi potest baptizare, ut *Juenin. t.* 7. *pag.* 163. *Petr. t.* 5. *p.* 174. et alii communiter, ex *cap. Diaconos Dist.* 93. ubi Gelasius Papa dixit: « Diaconi absque Episcopo, vel Presbytero » baptizare non audeant, nisi prædictis Ordinibus fortasse lon- » giùs constitutis, necessitas extrema compellat. Quod etiam » laicis christianis facere, plerumque conceditur. » Ex præfato autem textu rectè infert *Gonet t.* 6. *Man. pag.* 94. quòd talis commissio nequit Diacono fieri, nisi ob magnam necessitatem, vel Ecclesiæ utilitatem, putà si non adessent Sacerdotes; vel ut dicunt *Suar. D.* 25. *sect.* 2. *Pal. p.* 11. *n.* 5. *Sporer t.* 3. *p.* 189. *n.* 35. *Holz. pag.* 26. *n.* 125. *Croix. n.* 276. *Elbel. t.* 3. *pag.* 31.

n. 29. *Laym. c.* 27. *cum. Soto et Vasq.* nisi adsit multitudo baptizandorum, aut nisi Parochus sit graviter infirmus, vel excommunicatus, vel aliàs occupatus Confessionibus excipiendis, aut prædicatione, ut colligitur *Actor. c.* 6. ubi Apostoli Diaconos constituturi, dixerunt : *Fratres, viros... constituamus super hoc opus, nos verò orationi, et ministerio verbi instantes erimus.*

Sed dubitatur 1. An Diaconus in casu necessitatis possit solemniter baptizare? Affirmant *Suar. D.* 23. *sect.* 3. et probabile putat *Sporer d. num.* 35. *cum Præpos. Henriq. et aliis.* Sed communiùs et probabiliùs negant *Palaus p.* 9. *num.* 5. *Renzi c.* 3. *q.* 1. *cum Conc. et Diana. Salm. c.* 4. *num.* 45. *cum Laym. etc.* Ratio, quia Diaconus non potest esse Minister Baptismi solemnis, nisi ex commissione Sacerdotis, cùm tantùm Sacerdotis vice possit solemniter baptizare.

Dubitatur 2. An Diaconus sine commissione solemniter baptizans incurrat irregularitatem? Certum est quòd Clerici non Diaconi solemniter baptizantes fiunt irregulares, ex *cap. Si quis.* 1. *de Cler. non ord. min.* ubi dicitur : « Si quis baptizaverit, aut » aliquod divinum officium exercuerit non ordinatus, propter » temeritatem de Ecclesia objiciatur, et nunquam ordinetur. » Quoad Diaconos verò, negant aliqui ipsos irregularitatem contrahere, quia in citato textu dicitur, quòd sit irregularis *non ordinatus.* Diaconus autem est jam ordinatus ad baptizandum, cùm in Pontificali dicatur : *Oportet Diaconum ministrare ad altare, baptizare, et prædicare.* Sed probabiliùs dicendum quòd incurrit (sive in necessitate, sive extra eam solemniter baptizet), juxta sententiam communissimam, quam tenent *Laym. de irreg. c.* 3. *n.* 2. *Cont. Tourn. t.* 4. *p.* 334. *Natal. Alex. de Bapt. prop.* 2. *Habert t.* 5. *p.* 196. *Renzi de Bapt. c.* 3. *q.* 5. *cum Bon. Viva de Irreg. q.* 10. *art.* 1. *n.* 3. *Bonac. eod. tit. p.* 6. *n.* 5. *cum Nav. Avila et Sayr.* Ratio, quia Diaconus, licèt ordinetur ad baptizandum, ad id tamen non ordinatur nisi ex commissione Episcopi vel Sacerdotis, qui sunt soli Ministri ordinarii Baptismi, ut vidimus. Ex illis autem verbis textûs *propter temeritatem* rectè inferunt *Laym. et Viva l. c.* Diaconum, sive alium Clericum, non fieri irregularem, si per jocum aut ex ignorantia crassa solemniter baptizet, temeritas enim scientiam positivam importat unà cum aliquo contemptu.

Dubitatur 3. An laicus baptizans solemniter contrahat irregularitatem? Affirmant *Suar.* 3. *p. D.* 31. *sect.* 4. *cum Sot. Sylvest. S. Anton. Palud. et Concinat. t.* 8. *p.* 155. *n.* 8. *cum Nav. Fill. et Leand.* Quia præfatus textus *in c. Si quis,* generaliter loquitur, et proinde non est ad solos Clericos restringendus. Sed communiùs et probabiliùs id negant *Palaus de irreg. p.* 18. *n.* 5o. *Bon. loc. cit. n.* 1. *Holz. t.* 1. *pag.* 417. *num.* 346. *Viva loc. cit. Salm. de Censur. c.* 8. *n* 74. *Lugo de Pœnit. D.* 18. *n.* 14. *Sporer eod. tit. n.* 657. *Croix lib.* 7. *n.* 485. *cum Hurt. et Laym. l. c. n.* 3. *cum Sa, Coo. Aug. Arm. Rodr. etc.* Ratio, quia irregularitas non incurritur, nisi sit expressa in jure, ut habetur in *cap. Is,*

qui, de sent. excom. in 6. Hæc autem irregularitas minimè videtur expressa; licèt enim textus genericè loquatur, attamen, cùm titulus sit de Clerico ministrante, verba illa generalia debent intelligi tantùm juxta titulum qui textui præfigitur. Imò *Laym.* censet satis id exprimi in eodem textu, cùm ibi dicatur *de Ecclesia abjiciatur*, quod propriè intelligi debet de depositione, qua non puniuntur nisi Clerici : et ratio hujus esse potest (ait *Laym.*), quia talis usurpatio frequentior esse solet in Clericis, quàm in laicis.

117. — « 3. Cùm in necessitate confertur Baptismus, servandus est ordo ita, ut si adsit, et non detrectet Sacerdos, vel » Diaconus, is reliquos præcedat. Sic enim Clericus laicum, vir » mulierem, fidelis infidelem, nisi fortè inferior meliùs noverit » modum, ut solent obstetrices * (*Ut Salm. c. 4. n. 18. num Moscosa.*) * (quæ proinde examinari, et approbari debent à Pastoribus), vel alia justa causa sit, ut quia virum ad parientem » ingredi non decet. * (*Pariter, præsente tantum patre, fœmina baptizare debet, quia extra summam necessitatem vetatur » parentibus baptizare ; Croix n. 277. cum Gob. Et in casu, » quo baptizanda esset proles nondum ab utero egressa, debet » ob decentiam mulier baptizare, ut bene notat idem Croix n. 77. » cum Platel.*) * Quòd si Laicus baptizet præsente Sacerdote, » et secundùm quosdam etiam præsente Diacono, censent esse » mortale : quia id laico tantùm competit ob defectum Sacerdotis, qui sine injuria Ordinis et Sacramenti, talem licentiam » dare non potest. In reliquis, perversio illius ordinis est tantùm » veniale * (*Ut communiter Bonac. Sot. Dic et Salm. cap. 4. » num. 7.*) * Præterquam si coram fideli hæreticus adhibetur, » quod voluit esse mortale. *Laym. c. 7. n. 4. Con.* »

Quoad ordinem igitur servandum inter Ministros Baptismi, sic habetur in Rituali Rom. *Si adsit Sacerdos Diacono præferatur;* (et Parochus Sacerdoti, ut rectè dicunt *Tourn. tom. 4. pag.* 335. *et Conc. t. 8. pag.* 124. *n.* 5. vide dicta *n.* 113. *in fin.*) « Diaconus Subdiacono, clericus laico et vir fœminæ, nisi pu» doris gratia deceat fœminam potius quàm virum baptizare » infantem non omnino editum, vel nisi meliùs fœmina sciret » formam et modum baptizandi. Quapropter curare debet Paro» chus, ut fideles, præsertim obstetrices, rectum baptizandi » ritum probè teneant, et servent. » Hinc rationabiliter censet *Sporer in Suppl. t. 4. n.* 190. *cum Gobat.* quòd Parochi tenentur sub gravi obstetrices diligenter examinare, utrùm noverint necessaria ad baptizandum, cùm ipsæ sub mortali teneantur addiscere modum baptizandi, prout rectè docent *S. Anton. Reg. Henriq. Aversa, et alii plures cum Croix l. 6. p. 1. n.* 270. Nec obstat quòd fortè alii adfuturi sint qui formam sciant, propter quod videntur eas excusare *Suarez, Diana, et Dic. ib.* Nam ipsis ex officio puerperis adesse incumbit, et non rarò occurrit eis occasio Baptismum in necessitate ministrandi.

Sed dubitatur 1. An peccet mortaliter laicus, qui in necessitate

baptizat, præsente Sacerdote? Negant *Joan. Suar. Val. etc. apud Salm. c. 4. n. 11.* et probabile putat *Ledesma*, quia Sacerdos in casu necessitatis non baptizat ex officio, et ideo laicus ejus officium non usurpat. Sed veriùs affirmant *Francisc. Suarez D. 31. sect. 4. Tourn. t. 4. pag. 335. Concin. pag. 154. num. 6. Holzm. pag. 25. n. 121. Salm. c. 4. n. 14. Pal. p. 9. n. 10. cum Laym. Con. Vasq. Bonac. etc.* communiter, ex *cap. 21. Dis. 4. de Conscr.* ubi *D. Augustinus* sic docet : « In necessitate, cùm » Episcopi, aut Presbyteri, aut quilibet Ministrorum non in» veniuntur, et urget periculum ejus, qui petit; etiam laicos » solere dare Sacramentum, quod acceperunt, solemus audire. » Ergo tunc solùm potest laicus in necessitate baptizare, cùm deest Sacerdos; aliàs peccat, tum quia verè tunc usurparet jus Sacerdotis, cui ex potestate Ordinis commissum est baptizare; tum quia injuriam irrogaret Sacramento; quod exigit (cùm fieri potest) ministrari à Sacerdote, utpote ad illud consecrato; et ideo etiam Sacerdos graviter peccaret, si laico administrationem cederet, ut rectè dicunt *Suar. et Conc. ll. cc.*

Dubitatur 2. An præsente Sacerdote excommunicato, præferendus sit laicus non excommunicatus? Negant *Scotus, Henr. etc. apud Renzi c. 3. q. 2.* item *Leand. et Corneio apud Salm. c. 4. n. 14.* quia in extrema necessitate cuilibet etiam excommunicato conceditur privilegium baptizandi, et ideo tunc servandus est ordo juris communis. Sed veriùs affirmant *Suar. D. 11. sect. 1. Nav. Man. c. 22. n. 6. Pal. p. 9. n. 12.* (qui id ut certum habet) *Salm. n. 15. cum Gab. Renzi loc. cit. cum Sylvest. Henr. etc.* Ratio, quia privilegium excommunicato conceditur in solo casu necessitatis, quæ non reperitur adesse, cùm alius suppetit non excommunicatus.

Dubit. 3. An peccet graviter laicus baptizans coram Diacono? *Prima* sententia affirmat, et hanc tenent *Gonet, Man. t. 6. pag. 96. Holzm. pag. 25. n. 121. Tourn. t. 4. pag. 335. Antoine q. 8. Conc. t. 8. pag. 155. n. 7. cum Vasq. Reg. Fill. etc. Renzi c. 3. qu. 1. cum Con. Præp. etc.* Probatur 1. *ex D. Augustino*, ut supra *in c. 21. Dist. 4.* ubi dicitur permitti laico baptizare tantùm in necessitate, cùm *Episcopi, aut Presbyteri, aut quilibet Ministrorum non inveniuntur*. Nomine autem *Ministrorum* communiter Diaconi intelliguntur. Probatur 2. ratione; Diaconus ex vi ordinationis deputatur ad baptizandum per commissionem Parochi, unde obtinet ipse speciale jus ad hoc munus obeundum. Hæc sententia est quidem probabilis, sed non minùs probabilis mihi videtur cum *Salm. c. 4. n. 9.* secunda sententia, quam tenent, *Suar. D. 31. sect. 4. Sot. D. 4. art. 2. Tol. lib. 2. c. 20. n. 8. Ronc. 3. q. 1. Bon. q. 2. p. 5. n. 11. cum Sa, Val. Conc. Hen. Reg. et Graff.* item *Sylv Led. Dian. Vill. etc.* Ratio, quia Diacono vi Ordinationis non competit officium baptizandi, nisi ex commissione Sacerdotis. Unde cùm ipse baptizat in casu necessitatis sine commissione, non baptizat ex officio, sed eodem modo quo Clericus inferior, vel laicus, juxta dicta *n. 116. Dub. 1 et 2.* Et quamvis ipse ut dignior in jure illis

præferatur, tamen hujus ordinis perversio non apparet tam gravis, ut de mortali damnetur.

Dub. 4. An laicus baptizans, præsente Clerico inferiori, peccet mortaliter? Videtur affirmare *P. Conc. t. 8. p. 157. n. 7.* cùm dicat, ex jure divino semper sub gravi servandum ordinem, nisi necessitas impediat. E converso *Pal. p. 9. n. 11.* dicit nullum esse peccatum cùm de hoc nullum inveniatur præceptum divinum, aut ecclesiasticum. Rectè verò alii communiter docent id non esse mortale, quia talis perversio ordinis non videtur tam gravis, cùm ex vi Ordinis nemo præter Sacerdotem et Diaconum ex commissione habeatur specialiter deputatus ad baptizandum. Ex altera parte id non videtur excusari à culpa veniali, tum quia id videtur aliqualis indecentia : tum quia est contra præscriptum Ritualis Romani. Ita *Sotus in 4. Dist. 4. art. 2. Suar. D. 1. sect. 4. Gonet Man. t. 6. p. 96. Petrocor. t. 3. pag. 181. Bon. p. 5. n. 12. Holzm. n. 121. Spor. n. 35. Ronc. qu. 1. R. 2. Renzi qu. 1. cum Laym. et Salm. cap. 4. n. 7. cum Vill. Leand. et Gabr.*

Dubit. 5. An peccent graviter parentes, qui faciunt baptizare prolem à Prædicante, ad evitandas pœnas Edicti id præcipientis? *La Croix lib. 6. p. 1. num. 281 et 282.* quamvis fateatur sententiam affirmativam tenendam uti absolutè veram, tamen deinde affert rationes dubitandi, dicens quòd eo casu non recognoscitur Prædicans tanquam verus, sed potiùs tanquam validus Minister, à quo exquiritur baptizatio ad vitandam vexationem, permittendo tunc fieri, non verò petendo impias ejus cæremonias adhiberi. Sed omnino affirmandum id esse mortale, ut docent *Less. in Auctar. v. Baptismus, Casu 1. Pignat. t. 7. consult. 55. num. 2. Holzm. t. 2. p. 27. n. 133. cum Michel.* Ratio, quia per idem Edictum pœnale determinantur parentes ad veram Religionem contemnendam, vel saltem ad falsam honorandam. Refertque *Pignat.* Clementem VIII jam declarasse non licere extra necessitatem extremam, ne à Schismaticis quidem petere Sacramenta.

118. — Hinc ultimò notandum I. quòd nec licitè, nec validè potest unquam aliquis baptizare seipsum, cùm persona baptizantis omnino diversa esse debeat à persona baptizati. Ita communiter *Cont. Tourn. tom. 4. p. 337. Conc. p. 157. n. 12.* et alii omnes, ex *c. 4. de Bapt.* ubi id expressum habetur.

Notandum II. quòd graviter peccant, qui per multum temporis differunt infantem baptizare. Id commune est apud omnes ex pluribus Conciliis Provincialibus, quæ decrevere pueros baptizandos quàm cito fieri potest, et in Rituali Rom. dicitur : « Parochus hortetur, ne pueris Sacramentum tantopere neces» sarium nimium differatur cum periculo salutis.» Qualis autem reputetur dilatio gravis, *Palaus p. 8. n. 4. ex Suar. etc.* putat dilationem ultra mensem esse gravem, si non adsit causa : si verò adsit, esse gravem duos menses. Fere idem sentit *Laym. c. 6. n. 9.* dicens : « Nulla autem ordinariè necessitas urget, » tametsi unum, aut sesquimensem expectandum sit, donec

» cum decenti solemnitate Baptismus infanti conferri possit, » quanquam dilatio nonnisi ex gravi causa fieri debet. *Salman-* » *ticenses* autem *c.* 5. *n.* 12. censent non esse mortale minùs differre quàm ultra 15 vel 20 dies, etiam sine urgenti ratione. *Jueninus* contra, juxta morem suum arctandi conscientias usque ad extremum, dicit ultra unum vel alterum diem Baptisma differri non debere. *Tournely* autem *t.* 4. *p.* 338. putat dilationem non extendendam ultra quinque vel sex dies. *Petrocorensis t.* 3. *pag.* 212. *quæst.* 13. censet gravem dilationem excedentem octo dies. Sed communiùs et probabiliùs *Sotus, Leander et Ledes. apud Conc. t.* 8. *p.* 167. *n.* 19. *ac Ronc. q.* 3. *R.* 2. dicunt non esse gravem dilationem, nisi 10 vel 11 dies excedantur.

Notandum III. quod prohibentur infantes baptizari domi, exceptis *Liberis Regum, vel Principum*, ut habetur ex *Clem. unica de Bapt.* Et cùm hîc agatur de re gravi, transgressio erit equidem mortalis, ut rectè dicunt *Conc. c.* 3. *q.* 3. *Tamb. c.* 2. §. 3. *n.* 5. *et Sylv. ap. Croix n.* 337. Nomine autem *Liberorum* veniunt non solùm filii, sed etiam nepotes, et alii descendentes, ut notat *Glossa in d. Clem. v. Liberi, ex leg. Liberorum, ff. de Verb. signific.* Et in eo casu dicunt *Palaus, Concina. Tol. Sol. etc. cum Croix n.* 438. contra alios solemniter conferendum esse Baptismum, quiâ omissionem cæremoniarum solus casus necessitatis excusat. Nomine verò *Principum*, opinantur *Jordanus, Riccius, Quintanad. Croix l. c.* probabiliter venire omnes barones obtinentes temporalem jurisdictionem. Sed probabiliùs videtur cum *Glossa ibid. v. Regum. Ronc. l. c. Suar. D.* 31. *sect.* 2. *Tamb. n.* 7. *Tournely t.* 4. *pag.* 335. *q.* 3. *Elbel, t.* 2. *p.* 45. *n.* 84. et aliis pluribus, intelligi tantùm filios Principum absolutam potestatem habentium. Item *Laym. c.* 6. *n.* 9. *cum Armil.* censet graviter peccare Magnates, qui extra necessitatem faciunt filios baptizare domi (vel etiam in Ecclesia privatim, ut *Sylvius qu.* 71. *art.* 4. *cum Nav. et Led.*), ut deinde cum pompa cæremoniæ perficiantur in Ecclesia, postquam advenerint Patrini; qui equidem, collato jam antea Baptismo, nec Patrini efficiuntur. His tamen non obstantibus, puto quòd ubi introducta est consuetudo domi baptizandi filios Magnatum, ipsa non est facilè improbanda, ut ait *Croix l. c.*

ARTICULUS II.

An duo possint simul unum baptizare.

119. — « RESP. Si alter applicet materiam, alter formam, » nullus erit Baptismus : quia dicens se abluere, cùm non abluat, » formam habet falsam, etiamsi usurpet Græcorum, *Baptizatur* » *servus Christi*, vel quæ putatur illi æquivalere, *Baptizat te* » *Christus* : subintelligitur enim *per me;* alioqui, si excludatur » persona ministri, ut sensus sit, baptizet te Christus, et non ego, » sive non per me, forma nulla est. » (*Ita S. Th.* 3. *p. q.* 67. » *ar.* 6. *et alii communiter cum Salm. cap.* 4. *n.* 31. *et Conc.*

» *p.* 156. *n.* 10.)* In casu tamen necessitatis, posse sub condi-
» tione ita Baptismum conferri, v. g. mutus formam nesciens
» abluerет, cæcus autem formam pronuntiaret, docet *Hurt. a.* 2.
» *diff.* 6. additque debere talem, elapso periculo, iterùm sub con-
» ditione baptizari. Vid. *Fill. c.* 4. *Dian. p.* 5. *t.* 3. *R.* 26. ex
» *Chapeavil. Marsil. etc. Bon. d.* 2. *qu.* 2. *p.* 4. *n.* 23. *Laym.*
» *cap.* 7.* (*ita etiam Suar. cum Cajet. Marsil. Leand. etc. apud.*
» *Salm. c.* 4. *n.* 31.)*

120. — « Resp. 2. Si plures Ministri singuli abluant, et for-
» mam pronuntient, graviter peccant contra ritum Ecclesiæ. De
» valore sic solet distingui : 1. Si quilibet intendit baptizare, de-
» pendenter ab alio, ut causa particularis; invalidè baptizant,
» sive singuli dicant, *Ego te baptizo,* sive *Nos te baptizamus :*
» quia forma, cujus sensus censetur esse absolutè, et indepen-
» denter baptizare, non cobaptizare, est falsa* (*Idem docet*
» *S. Th.* 3. *p. q.* 67. *ar.* 6. *cum Suar. Vasq. et Salm. n.* 23. *com-*
» *muniter*)* 2. Si quisque per se intendat baptizare, indepen-
» denter ab alio, validè baptizat, quia omnia requisita ponit; ut
» patet à simili in Missa ordinationis, qua Sacerdotes noviter or-
» dinati simul consecrant cum Episcopo, dummodo simul eodem
» instanti formam absolvant : si autem non simul absolvant, is
» tantùm consecrat, vel baptizat, qui priùs absolvit. Vide *Fill.*
» *t.* 2. *c.* 4. *n.* 72. *et Bon. l. c. n.* 25. *Laym. c.* 7. *(*Ita S. Th.*
» *l. c. ad* 3. *S. Bonav. cum Salm. n.* 28. *communiter contra Caj. et*
» *Marsil.*)* »

DUBIUM IV.

Quis sit subjectum Baptismi?

121. Quis sit capax Baptismi? An pueri, et amentes? — **122.** De pœnis rebaptizantium. An rebaptizantes sub conditione fiant irregulares? — **123.** De infante nondum nato. *Remissivè ad n.* 107. — **124.** An rebaptizandi sint fœtus abortivi? An plures eodem tempore? — **125.** An conferendus sit Baptismus monstris? — **126.** An sint baptizandi filii infidelium, et quæ in hoc puncto sint certa? Certum est I. talem Baptismum semper esse validum. — **127.** II Baptizandos esse filios, si parentes defecerint à fide. Quid si mansuri sint apud parentes hæreticos? — **128.** III. Si ipsi filii infidelium petant. Quid in dubio an careant ratione? — **129.** IV. Si sint in periculo mortis. — **130.** V. Si sint positi extra curam parentum. VI. Si capti sint in bello. VII. Si parentes sint servi. — **131.** VIII. Si unus parentum consentiat. — **132.** Dub. I. An baptizari possint filii infidelium usu rationis carentes, invitis parentibus? Et an ii quos pater offert, ut liberentur à morbo? — **133.** Dub. II. An liceat vendere infantes parentibus paganis? — **134.** An et quando possit repeti Baptismus sub conditione? Not. I. Quid si adsit unus testis de Baptismo collato? Not. II. Quid de adultis natis ex Christianis? Not. III. Quid si pueri sint arrepti à Barbaris? — **135.** De infantibus expositis? — **136.** De baptizatis ab obstetricibus, et à laicis. — **137.** De baptizatis ab Hæreticis. Vide alia apud Bus. — **138.** De effectibus Baptismi. — **139.** De dispositione requisita in adultis baptizandis.

121. — « RESP. 1. Subjectum capax Baptismi est solus homo vivus ab Adamo descendens, nondum baptizatus.

« Resp. 2. Validè baptizantur infantes, item perpetuò amentes » qui nunquam usi sunt ratione, quia censentur ejusdem condi- » tionis cum infantibus. Si autem aliquando sint usi ratione, non » valet Baptismus, nisi ante amentiam petierint. V. *Bon. d.* 2. » *q.* 2. *p.* 6. *c.* 6. *Laym. c.* 6. »

Unde resolves :

« 1. Si puer inter baptizandum nondum finita forma moriatur, » Baptismus est nullus.

122. — « 2. Non valet Baptismus iteratus, ideoque uterque » tum rebaptizans, tum rebaptizatus peccant mortaliter, fiuntque » irregulares, et jure civili subjacent pœnæ mortis. * (*Est cer-* » *tum cum Salm. de Bapt. c.* 6. *n.* 4.) * Quas tamen pœnas non » videtur incurrere is, qui, etsi sine justa causa, rebaptizat sub » conditione : quia intelliguntur de Baptismo absolutè dato, » quando moraliter constet priorem Baptismum fuisse validum. » Vide *Laym. c.* 5. *Bon. p.* 5. »

Certum est quòd cùm Baptismus repetitur sine justa causa, tam rebaptizans, quàm rebaptizatus fiunt irregulares, ex *c.* 2. *de Apostat. et c.* 4. *dist.* 50.

Sed magna quæstio est inter DD. an rebaptizantes sub conditione, et sine justa causa, irregularitatem incurrant. *Prima* sententia, quam tenent *Suar.* 3. *p. dip.* 31. *sect.* 6. *d.* 5. *Navarr. Man. c.* 27. *n.* 246. *Bon. de Irreg. q.* 3. *p.* 3. *n.* 4. *Laym. eod. tit. cap.* 2. *n.* 1. *v.* 4. *Pal. t.* 6. *d.* 6. *pag.* 16. *n.* 6. *Anacl. pag.* 513. *n.* 11. *Holzm. t.* 1. *p.* 416. *n.* 343. *Salm. c.* 8. *de irreg. n.* 61. *Croix l.* 6. *n.* 485. *Pontas. v. Irregulariter, casu* 131. cui dissentit *Tourn. t.* 4. *p.* 103. *in fin.* dicit quòd talis rebaptizans, licèt non excusetur à gravi sacrilegio, tamen non incurrit irregularitatem. Ratio, quia leges pœnales strictè intelligi debent, et cum effectu ; qui autem baptizat baptizatum sub conditione dicens : *Si non es baptizatus, etc.*, is revera non rebaptizat, quia conditio apposita actum invalidat : qui enim dicit, *Ego te baptizo, si non es baptizatus;* idem est ac si diceret : *Ego te non baptizo.* Et ob eamdem rationem censent *Anacl. l. c. et Salm. n.* 61. *cum Bonac. Corneio, et Avila,* non incurrere irregularitatem, qui ob metum baptizaret baptizatum animo simulato. *Secunda* verò sententia affirmat tales rebaptizantes irregularitatem non effugere, et hanc tenent *Natal. Alex. de Bapt. prop.* 7. *R.* 5. *Conc. t.* 8. *pag.* 186. *n.* 13. *Fill. tract.* 20. *n.* 181. *Renzi de Bapt. c.* 3. *q.* 10. *cum Led. Sot. Victoria, etc.* Item noster SS. P. Bened. XIV *in suis Notif.* (*t.* 2. *Not.* 84.) *n.* 18. *cum Sayr. Barb. Ugolino, Megala, etc.* Probatur ex *Catech. Rom. part.* 2. *n.* 57. qui reprehendens eos, qui in Ecclesia cum conditione rebaptizant pueros, quamvis exploratum habeant domi verè esse baptizatos, dicit : « Quòd quidem sine sacrilegio id facere non possunt,

» et eam maculam suscipiunt, quam divinarum rerum Scripto-» res irregularitatem vocant. » Idemque refert N. Pontifex fuisse sancitum in 3. *Synodo Mediol.* Insuper probatur ratione, quia cùm quis certò scit puerum esse baptizatum, et rebaptizat sub conditione, conditio apponitur in fraudem legis, et ideo habetur pro non apposita. Prima sententia, spectata ratione, non caret gravi fundamento; sed secunda, spectata auctoritate, videtur probabilior.»

123. — « 3. Nondum perfectè natus est baptizandus, si sit » periculum, dummodo pars aliqua possit ablui : quia est homo » vivus, nec certò constat esse incapacem. *(*Vide dicta n.* 107. » *ubi diximus probabilem esse sententiam, quod possit infans sub* » *conditione baptizari in utero Matris, si per instrumentum aqua* » *tingi valeat.*)* »

124. — « 4. Si dubium sit, an infans vivat, baptizandus est » sub conditione.

Dicit *Natalis Alex. de Bapt. prop.* 3. *R.* 3. quòd nisi appareat evidens signum vitæ in fœtu abortivo, non est dandus Baptismus, etiamsi adsit aliquod æquivocum signum. Si loquimur de Baptismo absolutè ministrando, rectè sentit *Natalis;* sed loquendo de Baptismo sub conditione conferendo, omnino dicendum cum *Busemb. ut supra, et Salm. c.* 6. *n.* 3. illum sine dubio ministrandum, quandocumque aliquod apparet dubium de vita prolis. Hinc optimè censet *Cardenas in Crisi* 1. *D.* 14. *c.* 3. *Ronc. c.* 4. *q.* 4. *R.* 3. *Mazzotta t.* 3. *pag.* 85. *et Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 294. cum aliis AA. gravissimis, omnes fœtus abortivos, si per aliquem motum dent signum vitæ, et non constet eos esse anima destitutos, semper esse baptizandos sub conditione, si vivant; maximè cùm hodie vigeat opinio, non sine plausu à peritis recepta, quòd fœtus ab initio conceptionis, vel saltem post aliquos dies anima informentur. Cæterùm bene advertit *Tourn. tom.* 4. *p.* 363. non debere baptizari carneam massam, quæ nullam habeat organorum dispositionem, cùm ubique receptum sit, non priùs infundi animam corpori, quàm istud formatum fuerit; et tunc, ut baptizetur, requiritur ut *indicet aliquem motum vitalem*, prout præscribit Rituale Romanum *de Bapt. parvul.*

« 5. Validè baptizatur, is quem Minister putat esse alium; aut » licèt sit puella, quam putat esse puerum; quia intendit baptizare » præsentem. Aliud est in Matrimonio, quia intendit contrahere » cum illa, quam putat. *Bon. p.* 4. *n.* 26.

« 6. Validè, etsi extra necessitatem illicitè, plures simul bap-» tizantur hac forma, *Ego vos baptizo, etc. Bon. p.* 4. (*ita* » *S. Thom.* 3. *p. q.* 67. *art.* 6. *ad* 2. *et Rituale Rom. ubi dicitur.*) » Quam formam (*Ego vos baptizo etc.*) solùm in mortis peri-» culis ad plures simul baptizandos, et ubi tempus non patitur, » ut singuli separatim baptizentur, aliàs nunquam licet ad-» hibere.

125. — « 7. Monstrum, quod capite et pectore formam ho-» minis refert, est baptizandum; secus si bestialem refert. Quod

» si verò caput tantùm sit ferinum, putat esse baptizandum *Comi-*
» *tolus. Nav.* tamen, et alii volunt differendum, donec certiùs
» cognoscatur, nisi periculum mortis immineret : tum sub con-
» ditione baptizandum esse. ❋ (Quando dubitatur, an monstrum
» sit homo, baptizandum absolutè, si caput sit humanum, licèt
» membra sint ferina ; sub conditione verò, si caput sit ferinum,
» et membra humana ; hoc verò si prodierit ex congressu viri
» cum fœmina : nam si prodierit ex viro cum bestia (quod in-
» credibile puto), tunc baptizari semper deberet sub conditione ;
» secus si ex fœmina et bruto, tunc enim nullo modo baptizan-
» dum, quia non descenderet ex Adam, utpote non conceptum
» ex semine virili. *Ita Bon. p.* 6. *n.* 3. *et Tourn. t.* 4. *p.* 362.
» *concl.* 2. *cum S. Th. Henr. Posseo. etc.*) ❋ Quod si habeat
» membra hominis geminata, et dubitetur, num sit unus homo,
» an duo, duplex baptismus conferendus est, unus absolutè, alter
» sub conditione, in ea parte qua membra apparent imperfec-
» tiora. Vide *Laym. l.* 5. *tr.* 2. *c.* 3. *n.* 12. *Bon. p.* 6. et Rituale
» Romanum, *tit. de Baptismo.* ❋ (*Servandum hîc id quod ha-*
» *betur in Rituali Rom. ubi sic dicitur :* Illud verò de quo dubium
» est, una ne an plures sint personæ, non baptizetur, donec id
» discernatur. Discerni autem potest, si habeat unum vel plura
» capita... unum vel plura pectora : tunc enim totidem erunt corda
» et animæ... hominesque disctincti, et eo casu singuli seorsum sunt
» baptizandi. Quando verò non est certum in monstro esse duas
» personas, ut quia duo capita et duo pectora non habet bene
» distincta, tunc debet primùm unus absolutè baptizari, et postea
» alter sub conditione, si non es baptizatus, etc.) ❋

126. — « Resp. 3. Extra mortis periculum validè, non tamen
» licitè, baptizantur Ethnicorum infantes, invitis parentibus.
» Ratio est, quia vel auferuntur parentibus, et fit illis injuria ;
» vel relinquuntur, et fit injuria Sacramento, quod exponitur
» irreverentiæ. Quod si tamen possint christianè educari (ad quod
» tunc obligaberis) licebit in his casibus. I. Si parentes sint tua
» mancipia ; tunc enim tui potiùs sunt, quàm illorum. II. Si pa-
» rentes aliquando fuerint baptizati, vel uterque, vel saltem alter
» uter ; quia tunc Ecclesia jus in eos habet. III. Si alter parentum
» petat ; tunc enim justa ejus voluntas injustæ alterius præferenda
» est, in favorem prolis et fidei. IV. Si infans sit in periculo
» mortis. V. Si rationis jam compos puer petat, quia in negotio
» religionis est sui juris. In dubio autem de usu rationis, sufficit
» esse 7 annorum. Vide *Laym. l. c. Fill. tom.* 2. *c.* 6. *Bon. p.* 6.
» *n.* 12. »

Quæritur, an filii Infidelium validè et licitè possint baptizari invitis parentibus ? Ante omnia hîc notanda plura, quæ in hoc puncto sunt certa. Certum est I. tale Baptisma validum esse, ut communiter dicunt *Cont. Tourn. t.* 4. *p.* 364. *Lugo Resp. Mor. l.* 1. *dub.* 3. *Salm. c.* 6. *n.* 10. *cum S. Anton. Suar. Vasq. Laym. Conc. Bonac.* et aliis passim (contra *Catarinum et Durandum.* Idemque docet N. SS. P. Bened. XIV *in sua instruct. ad Vi-*

cesger. quæ incipit *Postremo mense, n.* 33. (Vide in *Bullario t.* 2.) Idemque priùs docuit D. Aug. *Ep.* 98. *aliàs* 23. ubi de hoc rationem dedit, dicens: « Non enim scriptum est, nisi quis renatus » fuerit ex parentum voluntate, sed nisi quis renatus fuerit ex » aqua, et Spiritu sancto. »

127. — Certum est II. quòd si parentes deficerent à fide ad Infideles, bene possunt eorum proles, ipsis invitis, baptizari, quia sicut Ecclesia habet potestatem coercendi parentes ad finem observandum, ita potest filios ab ipsis auferre. Ita communiter *Suar. D.* 25. *sect.* 3. *Laym. l.* 5. *c.* 6. *n.* 11. *Natal. Alex. prop.* 3. *reg.* 1. *Pal. p.* 6. *n.* 9. *Tourn. t.* 4. *p.* 374. *Sporer. t.* 3. *p.* 192. *num.* 52. *Antoine de Bapt. q.* 13. *Roncag. eod. tit. qu.* 2. *Holzm. t.* 2. *n.* 141. *Salm. c.* 6. *n.* 15. et alii passim. Et idem dicendum, si unus tantùm parentum fuerit priùs fidelis, ut communiter dicunt *Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 299. *Antoine, Roncag. ll. cc. Salm. n.* 9. *et* 10. *Suar. Laym. etc.* Quid verò si proles sit mansura apud parentes hæreticos? Negant tunc posse baptizari *Suar. D.* 25. *sect.* 5. *et Salm. n.* 16. *cum Conc. etc.* quia (ut dicunt) tunc obstat periculum proximum, quòd proles pervertatur. Sed probabiliùs affirmant *Laym. c.* 6. *n.* 12. *q.* 5. *in fin. et Croix num.* 307. *cum Aversa, Gob. Arsd.* et probabile putat *Palaus n.* 10. Ratio, tum quia non est certa perversio talis prolis, cùm plures pueri in infantia decedant; tum quia idem periculum urget, si proles non baptizetur, baptizatur enim ab hæreticis, à quibus verum quidem baptisma confertur. Secus verò dicendum, si Baptismus à quibusdam Hæreticis invalidè conferatur, ut accidit apud Lutheranos, Anabaptistas et Calvinianos, quia tunc horum proles habentur tanquam filii Infidelium, prout ait *Croix n.* 303. *cum Dic.* Cæterùm filii Hæreticorum verè baptizatorum licitè baptizantur, parentibus invitis, quando obstringi possunt, ut filios instruant in fide catholica; quos aliàs licitè possunt Superiores Ecclesiastici ab eis avellere, ut catholicè educentur. Ita *Laym. num.* 11. *et Croix num.* 303. *cum Aversa, Dic. etc.*

128. — Certum est III. quòd, si filii Infidelium habeant usum rationis, et Baptismum petant, possunt et debent baptizari, adhuc reluctantibus parentibus. Ita *Juen. t.* 7. *p.* 174. *Tourn. l. c. Lugo Resp. Mor. l.* 1. *dub.* 4. *Natal. Alex. prop.* 3. *reg.* 6. *Laym. nu.* 10. *Pal. nu.* 5. *Ronc. qu.* 2. *et S. P. Bened. l. c. ex D. Th.* 3. *p. qu.* 68. *art.* 10. ubi idem docet, inquiens: « Quantùm ad ea quæ sunt juris divini vel naturalis, incipiunt » (filii) suæ potestatis esse; et ideo propria voluntate, invitis » parentibus, possunt Baptismum suscipere, sicut et Matrimo- » nium contrahere. » Et postquam filius invitis parentibus est baptizatus, potest, et debet Ecclesia ipsum ab eis segregare, ut à periculo perversionis avertatur; ità *Laym. c.* 6. *q.* 5. *Pal. p.* 6. *n.* 8. *Salm. p.* 6. *n.* 14. *ex Conc. Tol.* 4. relato in *c. d. Judæis D.* 45. et confirmat *S. P. Bened. XIV. n.* 29. Sed quid agendum, si dubium sit an puer habeat vel ne plenum usum rationis? *Tourn. p.* 364. *Ronc. c.* 4. *q.* 2. *R.* 1. *cum Pas. et*

P. Bened. n. 40. dicunt posse baptizari puerum, si septennium compleverit, quia tunc præsumptio stat pro usu rationis. Alii verò, ut *Suar. Vasq. Conc. ap. Lugo. l. c. Sotus in* 4. *D.* 5. *art.* 10. *dub.* 2. *Laym. l. c. Croix n.* 306. *Ronc. ib. cum Candido, et Pasq.* item *Conc. Cabrerra, Ochag. ap. Lugo dub.* 4. *n.* 2. dicunt posse puerum baptizari, adhuc non completo septennio, quia in dubio decidendum est in favorem fidei; idem sentit *Suar. D.* 25. *sect.* 3. quamvis hic moneat expectandum usque ad perfectum usum rationis. Meliùs tamen S. P. Bened. *n.* 3. *cum Lugo l. c. n.* 2. docet in dubio rationis ante septennium puero petenti, baptizari omnino differendum Baptismum, donec constet de perfecto ipsius rationis usu : sed sapienter addit illum tunc omnino avocandum à parentibus, et in loco tuto custodiendum. Nec obstat eo casu regula, quòd in dubio melior est conditio parentum possidentium potestatem supra filium; nam rectè respondet d. pontifex cum *Lugo* hanc regulam procedere in pari causa : sed in nostro casu potior est causa filii, cùm hîc agatur de levi detrimento parentum, nempe quòd ad modicum tempus sua potestate priventur; contra verò agitur de maximo damno filii, nempe de sua morte æterna : unde hîc potiùs alia urget regula, nimirum quòd in dubio magis innocenti, quàm nocenti favendum est.

129. — Certum est IV posse et debere baptizari prolem, si ipsa sit in periculo mortis. Ita communiter omnes DD. citati cum S. P. Bened. XIV. *n.* 7. qui de hoc affert duo decreta S. C. Dicunt autem *Salm. c.* 6. *n.* 33. quòd ad hanc prolem baptizandam requiritur, ut moraliter de ipsius vita desperetur; sed meliùs loquuntur *Busemb. ut supra, Laym. n.* 10. *Ronc. q.* 2. *Antoine q.* 13. *et Croix n.* 305. *Pal. n.* 14. *Sporer n.* 53. dicentes prolem esse baptizandam, quandocumque imminet periculum certum sive proximum de sua morte.

130. — Certum est V. quòd, si filius infidelium justè vel injustè sit positus extra curam parentum, nec sit timor quòd ad eos sit reversurus, tunc bene potest baptizari. Ita communiter *Juenin. tom.* 7. *p.* 174. *Tourn. p.* 374. *Conc. t.* 8. *p.* 176. *n.* 10. *Natal. Alex. prop.* 3. *reg.* 5. *Pal. n.* 7. *Sporer num.* 63. *Holzm. n.* 141. *Elbel t.* 3. *n.* 51. *Salm. c.* 6. *n.* 32. *et* 34. *Laym. c.* 6. *n.* 10. *cum Soto, Vasq. Azor.* et aliis passim. Idemque docent *Conc. l. c. et N. SS. P. Bened. n.* 9. *cum Azor. Cleric. Sessa, etc.* de filiis ab infidelibus expositis, vel derelictis, etiamsi parentes eos deinde repetant; et hoc ex *cap.* 1. *de Infant. et Languid. expos.* ubi dicitur : « Si à patre vel ab alio, sciente ipso, aut » ratum habente (relegato pietatis officio) infans expositus » extitit, hoc ipso à potestate fuit patria liberatus. » Idem dicendum de filiis infidelium perpetuò amentibus, ut docent *Laym. c.* 6. *n.* 10. *Salm. p.* 5. *n.* 15. *Anacl. pag.* 546. *n.* 10. *Salm n.* 37. *Sporer n.* 55. *Ronc. q.* 2. *Holzm. n.* 141. Ratio, quia tunc cessat periculum perversionis, neque tunc filii extraherentur à potestate parentum, qui super amentes nullam potestatem habent, cùm ipsi sint directionis incapaces.

Certum est VI. filios infidelium in bello captos bene posse baptizari, parentibus invitis; ita *Gonet Man. t.* 6. *p.* 103. *Juenin. p.* 174. *Viva quæst.* 2. *art.* 6. *num.* 3. *et N. Bened. XIV. n.* 7. *cum Suar. et Corn. A. Lap.* quia lege belli captivi non ampliùs ad parentes, sed ad Dominos pertinent.

Certum est VII. etiam licitè baptizari proles infidelium, qui sunt mancipia Christianorum, ut *Bus. supra, Gonet p.* 105. *Juen. p.* 172. *Conc. p.* 172. *Antoine q.* 13. *Nat. Alex. prop.* 3. *Ronc. qu.* 2. *Pal. p.* 6. *nu.* 18. *Wigandt Ex.* 5. *n.* 62. *Laym. n.* 10. *Spor. n.* 53. *Holzm. n.* 141. *Elbel n.* 52. *Pal. n.* 53. *Croix n.* 300. Ratio, quia Domini, cùm habeant dominium in parentes, habent etiam in ipsorum filios.

131. — Certum est VIII. quòd si unus parentum consentiat altero reluctante, bene infans baptizatur, ut *Bus. supra, Petrocor. tom.* 4. *pag.* 191. *Juenin. loc. cit. Nat. Alex. Tournely. l. cc. Salm. n.* 17. *cum Pal. Azor. Suar.* et communi, *Laym. n.* 10. *Anacl. n.* 10. *Pal. n.* 11. *Spor. n.* 53. *Holzm. n.* 141. *Elbel n.* 52. *et N. Bened. XIV. n.* 15. *ex Conc. Tol. IV. Can.* 62. *in c. Judæi* 28. *qu.* 1. *et cap. Ex litteris* 3. *Extrav. de Conversione Infid.* Et idem dicendum, si mortuo Patre, Avus paternus consentiat in Baptismum pueri, Matre reluctante, ut *Tournely l. c. cum Sylvio, Salm. n.* 19. *cum Nav. Laym. et Val. ac P. Bened. XIV, n.* 17. ex auctoritate Gregor. XIII.

132. — Dubitatur autem I. An utroque parente infideli reluctante, possint baptizari eorum filii usu rationis carentes? Resp. Si filii sint mansuri in potestate parentum, nullo modo licet eos baptizare, ut decrevit S. C. S. Offic. die 3 Martii 1703 apud præfatam Instruct. N. P. Bened. XIV *n.* 23, quia tunc certum imminet periculum perversionis. Dubium igitur vertit, si tale periculum non adsit, nempe si filii subtrahantur à potestate parentum. *Prima* sententia communior negat, et hanc tenent *D. Thom.* 2. 2. *qu.* 10. *art.* 12. quem sequuntur *Gonet tom.* 6. *pag.* 102. *Concina p.* 172. *n.* 2. *Wigandt n.* 62. *Nat. Alex.* et alii Thomistæ communiter; item *Tournely in prælect. Theol. tom.* 7. *p.* 154. *Salm. c.* 6. *n.* 20. *Juen. tom.* 7. *p.* 173. *Petroc. tom.* 3. *p.* 191. *Antoine qu.* 13. *R.* 4. *Croix lib.* 6. *p.* 1. *n.* 298. *Laym. c.* 6. *n.* 10. *Roncaglia qu.* 2. Ratio quia subtractio filiorum à potestate parentum cederet in eorum injuriam, cùm ipsi naturale jus habeant super filios. *Secunda* verò sententia, quam tenet *Scotus in* 4. *dist.* 4. *q.* 9. *n.* 2. quem sequuntur *Frassen. t.* 10. *p.* 299. *Holzm. tom.* 2. *p.* 30. *cum Mastrio, Bosco, Henricq.,* et aliis Scotistis communiter; item *Pichler. tit.* 6. *n.* 14. *et Cont. Tourn. tom.* 4. *pag.* 260. *concl.* 3. ac probabilem putat *Estius lib.* 4. *Dub.* 6. §. 2. censet licitum esse hujusmodi filios baptizare, saltem auctoritate publica, et ex consensu Principis Hæc sententia per se loquendo non videtur sua probabilitate carere, interveniente enim periculo salutis æternæ filiorum, parentes non habent jus in eos; et sicut potest eripi filius à parentibus, ne ipsi inferant ei mortem corporis, tantò magis eripi

valet, ut à morte animæ liberetur. Dixi *per se loquendo;* nam spectatis circumstantiis, hæc sententia vix videtur posse in praxim deduci, ob graviora mala, quæ comitarentur hujusmodi Baptismos. Et ideo Ecclesia, ut testatur *D. Th.* nunquam morem habuit baptizandi filios infidelium ipsis invitis. Insuper advertendum, quòd pro filiis Hebræorum adest Constitutio Julii III (relata à *Pignatello t. 4. consult.* 192. *et N. P. Bened. XIV n.* 27.) qui imposuit suspensionem, et pœnam mille ducatorum baptizantibus filios Hebræorum, reluctantibus parentibus. Idque confirmavit S. C. Concilii die 16 julii 1639. (apud eumdem *Bened. n.* 32.) statuens nullo modo baptizandos filios Hebræorum sine ipsorum consensu, donec perveniant ad legitimam ætatem.

An autem baptizandus sit filius, quem pater Judæus offerat ad Baptismum, ut liberetur à morbo? *N. Bened. n.* 18. affert Decretum C. S. Offic. editum die 24 Septemb. 1699, quo statutum fuit illum esse baptizandum. Sed, ut diximus supra, postquam talis puer est baptizatus, avelli debet à parentibus, ut christianè educetur.

133. — Dubitatur II. An liceat vendere filios non baptizatos parentibus infidelibus? Negat *Hurtäd. de Bap. d.* 3. *diff.* 5. quia id videtur esse contra christianam caritatem; sed communiùs, et satis probabiliter affirmant *Suar. dis.* 15. *sect.* 6. *Laym. c.* 6. *n.* 10. *in fin. v. Porro. Pal. nu.* 6 *et* 20. *Tamb. de Bapt. c.* 3. *ex n.* 17. *et Bon. q.* 2. *p.* 6. *num.* 14. *cum Vasq. Con. Fill. Henr. et aliis.* Ratio, quia per se non est intrinsecè malum restituere filios parentibus; et contra videtur non esse obligationem alendi, et educandi tales pueros, sine ulla utilitate, cùm caritas ad tantum onus non obliget, quando filii non sunt in extrema necessitate. Sed huic rationi non omnino acquiesco; melior videtur ratio communis pacis servandæ, quia, si prorsus negarentur filii infidelibus expetentibus, damnum oriretur, quòd nec etiam ipsi redderent Christianos captivos, cum magno discrimine perversionis; magis autem incùmbit Ecclesiæ curare, ut sui fideles servent fidem, quàm ut infideles ad fidem ducantur. Hinc testantur *Pal. et Laym. l. c. cum Henriq. Vasq. et Con.* jam consuetudine introductum esse, ut filii captivi, nullo eis collato Baptismo, Saracenis et Hæreticis restituantur.

134. — « Quæres. An baptismus aliquando repeti possit, et » qua forma?

« Resp. Cùm temerè rebaptizare sit mortale ex objecto, quia » est in genere sacrilegii, dum conaris ministrare Sacramentum » incapaci; hinc ad hoc, ut non liceat rebaptizare, non requi» ritur certitudo de Baptismo, sed sufficit, si pro eo sint conjec» turæ, ut v. g. quòd quis natus, et educatus sit inter fideles, » nec pro contraria parte rationes alicujus momenti occurrant; » leve enim, vel metaphysicum dubium non sufficit, sed requi» ritur grave et morale, vel saltem rationabile. In quo inclinan» dum esse in favorem baptizandi, rectè monet *Laym. c.* 5. *n.* 3 » *et* 4. *ex Suar. et aliis.* »

In hujusmodi dubiis attendenda est regula communiter à DD. recepta, quòd ad iterum conferendum Baptismum baptizato sub conditione, non sufficit leve, sed requiritur prudens sive rationabile dubium, an Sacramentum fuerit vel ne receptum; ita *Suar. D.* 22. *sect.* 2. *v. Sed quæres. Laym. c.* 5. *n.* 4. *Salm. c.* 6. *n.* 55. *Bonac. D.* 1. *qu.* 2. *p.* 1. *n.* 36. *Pal. pag.* 13. *n.* 3. *Cum Con. Val.* et communi. Dubium autem vel potest esse juris, vel facti. Quando dubium est juris, nempe quando aliquis est baptizatus cum materia, forma aut intentione dubia, tunc certè Baptismus est iterandus sub conditione, prout communiter docent *Suar. l. c. et Salm. n.* 56. *cum D. Thom. qu.* 66. *art.* 9. *ad* 4. (vide dicta *n.* 27.) Dubium facti est, quando dubitatur an datus sit vel ne Baptismus; et tunc si dubium est negativum, eò quòd nulla habeantur indicia hominem esse baptizatum, sine hæsitatione hic est sub conditione baptizandus, ut rectè ait *Suar. l. c. ex cap. Itaque* 92. *de Consecr. Dist.* 4. ubi S. Leo id docet dicens : « Non potest in iterationis crimen devenire, quod fac-» tum esse omnino nescitur. » Et in *cap. seq.* 93. Idem S. Pontifex de hoc rationem affert : « Quia non temeritas intervenit » præsumptionis, ubi est diligentia pietatis. » Quando verò dubium facti est positivum, etiam Baptismus est iterandus, quando utrinque adsunt apparentes non leves conjecturæ, quæ rem dubiam efficiunt, undè in Concil. Carthag. V. relato in *c. Placuit* 91. *dict. D.* 4. sic dicitur : « Quoties non inveniuntur » certissimi testes, qui eos baptizatos esse sine dubitatione tes-» tentur... absque ullo scrupulo esse baptizandos. »

Hîc tamen notandum I. cum *Suar. l. c. Holzm. p.* 30. *n.* 144. *Salm. c.* 6. *n.* 62. *cum Laym. Pal. Bon.* et N. SS. P. Ben. XIV in suis Notific. (*Not.* 8. *n.* 8.) cum *Glossa in d. c. Cum itaque;* in *c. Nuper. de Testib.* ac communi, ad id sufficere unum testem ocularem fide dignum. Et hoc etiamsi testis sit fœmina, ut *Bus. infra n.* 4. *cum Laym.* Secus verò si adsunt testes positivè oppositum deponentes, vide *Croix n.* 284. Notandum II. quòd baptizandi non sunt, neque sub conditione, adulti qui nati sunt ex parentibus christianis, et inter fideles educati, quamvis nullum testimonium habeatur accepti Baptismi, ut expressum extat in *c. Veniens* 3. *de Presb. non. baptiz.* ubi sic dicitur : « Et certè » de illo qui natus de christianis parentibus, et inter Christianos » est fideliter conversatus, tam violenter præsumitur quòd fuerit » baptizatus, ut hæc præsumptio pro certitudine sit habenda, » donec evidentissimis forsitan argumentis contrarium proba-» retur. » Hoc tamen intelligendum, modò pro contraria parte graves non occurrant rationes, ut bene advertunt *Bus. ut supra, et Laym. c.* 5. *n.* 4. qui sic ait : « Nihilominus existimo interdum etiam adulto inter fideles educato conferendum esse Baptismum sub conditione, si tales conjecturæ adsint (putà quia v. g. à veneficis parentibus natus est, à Diabolo valde infestatur, nec sciri potest ullo indicio, ubi vel à quo baptizatus fuerit), quæ præsumptionem accepti Baptismi tollant et contrarium verisimile

efficiant. » Refert autem *P. Zacharia in Adnot. ad Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 310. censuisse S. C. baptizandam esse sub conditione quamdam mulierem, eò quòd nullum potuerit reperiri vestigium Baptismi, nec Matrimonii parentum assertorum. Notandum III, quòd si infans aliquis arreptus sit à Barbaris, et dubitetur, an captus fuerit ante vel post Baptismum, tunc omnino baptizandus est sub conditione, ut cum communi dicunt *Pal. v.* 13. *n.* 8. *Salm. n.* 58. *et alii, ex c. Paroulos. D.* 4. *de Consecr.* ubi Gregor. VIII id expressè definivit.

135. — « 1. Sub conditione baptizandi sunt 1. qui cum materia » et forma, aut intentione dubia (secundùm supradicta) sint » baptizati. 2. Infantes expositi, et reperti sine scheda testante de » Baptismo; secus si cum ea. Ita communiter. *Quintan.* tamen » *t.* 1. *sect.* 13. *et* 14. contendit etiam hos esse baptizandos. 3. Bap» tizati ab obstetricibus veneficis; præsertim si fassæ, vel con» victæ fuerint, aliquando non rectè baptizasse. *Laym. c.* 5. *n.* 3. »

Quæritur an infantes expositi sint baptizandi? Si isti exponantur sine schedula, sine dubio sunt baptizandi, nisi aliàs constaret fuisse ritè baptizatos, ut rectè dicunt *Busem et Salm. c.* 6. *n.* 57. *cum Suar. Soto, Laym.* et aliis communiter. Quæstio est, an baptizari debeant pueri expositi cum scheda? *Prima* sententia negat, quam tenent *Busemb. ut supra, et Pal. p.* 13. *num.* 5. laudans, *Sot. Vasq. Laym. et Bon.* quia testimonium illud moralem inducit certitudinem, cùm nequeat rationabiliter credi parentes qui Catholici esse præsumuntur, velle suam prolem tanto Sacramento privari. *Secunda* verò sententia verior et communior Recentiorum docet omnes hos esse baptizandos sub conditione, quoties non habetur moralis certitudo de Baptismo collato, et ritè collato, aliàs semper remanet prudens dubium de suo valore. Ita *Petrocor. to.* 3. *p.* 211. *q.* 11. *Holzm. p.* 31. *n.* 147. *Ronc. c.* 4. *q.* 5. *R.* 2. *Nat. Alex. prop.* 7. *reg.* 6. *Conc. p.* 185. *n.* 10. *Elbel to.* 3. *p.* 46. *n.* 64. *Croix n.* 318 *cum Quintanad. Gob. etc. Tourn. tom.* 4. *p.* 412. *cum Syloest et Henno, ac Sporer q.* 196. *n.* 72. *cum Marchant.* et Synodis Camaracensi, Narbonensi, Aquensi, et Tolosana, idemque sentit Noster Bened. XIV *dict. Notif.* 8. *n.* 8. qui affert Concilium Mediolanense sic statuens: « Infans » expositus, licèt appensum collo scriptum habeat, quo ille bap» tizatus significetur, si tamen, re diligenter perquisita, quem» admodum Catechismo Romano expressum est, adhuc dubium sit » eum baptizatum esse, sub conditione baptizetur. » Item affert Declarationem S. C. Concilii die 15. Januarii 1724 ubi dictum fuit hujusmodi infantes expositos, etiam cum scheda de Baptismo collato, esse sub conditione baptizandos, quamvis sint in ætate unius anni cum dimidio. Et hoc videtur esse quidem juxta mentem Ritualis Rom. ubi dicitur : « Infantes expositi et inventi, » si re diligenter investigata de eorum Baptismo non constat, sub » conditione baptizentur. » Excepit tamen S. C. in præfata Declaratione à Baptismo sub conditione schedulas quæ haberent certitudinem, juxta instructionem aliàs datam.

136. — « 2. Infantes ab obstetricibus, vel parentibus, vel » cognatis, etc. ob necessitatem baptizatos, promiscuè omnes » sub conditione rebaptizare (quando obstetrices bonæ et bene » instructæ censentur) non licet, quia de valore Baptismi pru- » denter et rationabiliter dubitari non potest. *Suar. Laym. l.* 5. » *t.* 2. *c.* 5. qui tamen contrariam consuetudinem quorumdam » Parochorum damnare non audent, eò quòd experientia didi- » cerint, obstetrices non rarò fuisse deceptas à diabolo, ideoque » revera periculum aliquod sit animæ, ob quod irreverentia » cesset : additque eam consuetudinem approbatam fuisse à Pas- » torali Romano edito Antuerpiæ 1607, eamque sententiam tenet » *Sylo.* apud *Dian. p.* 5. *t.* 13. *R.* 86. et ipse *Dian. p.* 9. *t.* 6. » *R.* 35. cum aliis 2. censet eam probabilem, habereque locum » in omnibus baptizatis ab hæreticis, licèt sint adulti; quod *C. de* » *Lug. R. mor. lo*1. *d.* 2. rectè limitat ad illas circumstantias, in » quibus prudenter dubitari possit de defectu materiæ, formæ » vel intentionis. Denique etiam *Quintan. t.* 1. *sect.* 6. docet, » infantes supradictos ferè omnes rebaptizari posse sub condi- » tione. »

Quæritur. I. An sint rebaptizandi infantes ab obstetricibus sive laicis baptizati? Alii affirmant, ut *Sylv.* 3. *p. q.* 66. *art.* 9. *et Farvacquesius,* ac Synodi Mechliniensis et Iprensis apud *Concinam. p.* 184. *n.* 9. Alii verò, ut *Tournely tom.* 4. *p.* 413, cum Synodis Ebroicensi, Rothomagensi, etc. sentiunt hos semper esse rebaptizandos sub conditione, quoties tamen desunt ad minus duo testes fidè digni de Baptismo ritè collato. Sed communissima et vera sententia docet, tunc tantùm tales pueros esse rebaptizandos, quando adest probabilis suspicio erroris in dato Baptismo; ita *Bus. ut supra et Suar. D.* 31. *sect.* 6. *Conc. l. c. Nat. Alex. prop.* 7. *reg.* 5. *Laym. c.* 5. *n.*..... *Holz. p.* 131. *n.* 145. *Pal. p.* 13. *n.* 7. *cum Con. Croix n.* 321. *cum Gob. et Quint. Salm. c.* 6. *n.* 60. *cum Bon.* Et ita censuit S. C. (ut refert *P. Zacharia ap. Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 323.) dicens pueros domi baptizatos non esse rebaptizandos, nisi adsit probabile dubium invaliditatis. Secus verò dicendum, si in examine Parochus constanter deprehendat obstetricem illam, sive laicum ritè baptizasse, ut dicunt AA. præfati, quibus consentit *Estius in* 4. *Dist.* 4. § 15. *cum Soto, Petro de Palude, et Sylo.* ubi dicit non esse baptizandos, *cùm obstetrix interrogata testetur se ritè totum mysterium peregisse.* Id confirmat S. Carolus Borrom. (*in instruct. de Bapt.*) dicens : « Si, re accuratè investigata, (Parochus) exploratum habuerit » puerum forma servata baptizatum esse, caveat omnino ne » hanc sub conditione baptizandi formam adibeat. » Idemque dicitur in Catech. Rom. *de Bapt. n.* 57. ubi : « Ea Baptismi forma » (scilicet conditionata) ex Alexand. Papæ auctoritate, in illis » tantùm permittitur, de quibus, re diligenter perquisita, du- » bium relinquitur, an Baptismum ritè susceperint; aliter verò » nunquam fas est, etiam cum adjunctione, Baptismum alicui » iterum administrare. Notandum autem 1. quòd, postquam ali-

quis privatim baptizatus est, consuetæ cæremoniæ et ritus in Ecclesia suppleri debent, ut dicunt *Salm. c.* 6. *n.* 60. cum communi ex Rituali. Rom. Notandum 2. quòd, cùm Baptismus reiterandus est, puto cum *Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 325. *etc.* omnino servandum ordinem descriptum *nu.* 117. quidquid aliqui dicant. Potest tamen dari in quocumque loco, si peractæ jam sint solemnitates in Ecclesia, ut dicunt aliqui apud *Croix l. c.* Notandum 3. cum *Croix n.* 323. quòd in collatione talis Baptismi non est præmittenda Confessio, sed sufficit præmitti dolor de peccatis.

137. — Quæritur II. An debeant rebaptizari pueri ab Hæreticis baptizati? Certum est de fide ex Trid. *sess.* 7. *Can.* 4. validum esse Baptismum collatum ab Hæreticis, quando omnia requisita ad Sacramentum adhibentur. Sed meritò putant *Gob. Dic. et Quintan. ap. Croix. l.* 6. *p.* 1. *n.* 322. pueros baptizatos à Prædicantibus (et idem ait *Sylvius* præcisè de baptizatis ab Anglis, ac *Tourn. p.* 414. de cunctis baptizatis à Lutheranis et Calvinianis) omnes esse rebaptizandos, saltem sub conditione, quia facilè dubitari debet de materia, forma, et intentione talium ministrorum, cùm ipsi hoc Sacramentum non judicent absolutè necessarium; propter quod parum curant de necessariis requisitis; aliis adhibentibus aquam rosaceam: aliis dividentibus materiam à forma, ita ut alter verba proferat, alter aquam infundat, aliis aquam tantùm super vestes infundentibus. Et ideo, cùm tot urgeant motiva dubitandi de valore talium Baptismatum, meritò dicimus, ordinariè loquendo, illa sub conditione repetenda. Cæterùm censuit S. C. (ut refert *P. Zacharia apud Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 322.) non esse rebaptizandos pueros baptizatos ab Hæreticis, nisi in eo loco Prædicantes non observarent requisita ab Ecclesia Catholica ad valorem Sacramenti.

« 3. Peccat graviter Minister, 1. qui non rebaptizat eum, de » quo rationabile dubium juris, vel facti manet, num validè sit » baptizatus; quia tenetur proximum liberare à probabili peri- » culo gravis mali, cùm facilè potest. *Laym. l. c. Quint. l. c.* 2. Si » non diligenter inquirat in talis Baptismi valorem, nisi de hoc » aliunde constet. *Quintan. t.* 1. *sect.* 6 *et* 7.

« 4. Non est rebaptizandus, de cujus Baptismo habetur testi- » monium unius oculati testis, licèt fœminæ: dummodo non sit » suspecta, nec aliud obstet. *Laym. l. c.*

« 5. Qui verè, et rationabiliter dubitat de suo Baptismo, tene- » tur petere Baptismum, et Parochus ei conferre. *Quintan. l. c.* » *sect.* 13 *et* 19. et interea abstinere ab usu aliorum Sacramen- » torum.

« Resp. 2. Baptismus sub conditione hac forma conferendus » est: Si baptizatus es, non te baptizo; si nondum es baptizatus, » ego te baptizo, in nomine, etc. Ac licèt sufficiat sola mente » conditionem apponere, si ex omissione non timeatur scanda- » lum: tutiùs tamen est exprimere verba saltem ista: Si non es » baptizatus, etc. Vide *Tol. l.* 2. *c.* 19. *Laym. l. c. Suar. d.* 31.

» *Fill t.* 2. *c.* 4. *q.* 9. Patrinus autem in hoc Baptismo necessa-» rius non est, nec adhibendus. *Quint. l. c. sect.* 18. »

138. — Pro complemento hujus puncti quæritur I. Quinam sint effectus Sacramenti Baptismi? Resp. I. Effectus est remissio omnis peccati originalis et actualis ante Baptismum commissi, ut habetur in *Catech. Rom. n.* 42. *et Trid. sess.* 5. §. 5. *In renatis nihil odit Deus.* Remanet tamen in iis peccati fomes, qui non est peccatum, et si ei resistitur gratia Jesu Christi, proderit ad coronam. II. Effectus est condonatio omnium pœnarum pro peccatis debitarum. Ita in *Catech. n.* 45. *ex Trident. dict.* §. 5. ubi: *Ut nihil prorsus eos ab ingressu cœli remoretur.* Vide *Salm. c.* 5. *n.* 23. III. Est largitio divinæ gratiæ, qua filii Dei et hæredes efficimur, ut ex *Trid. sess.* 6. *c.* 7. IV. Caracteris impressio. V. Ut baptizatus fiat Ecclesiæ membrum, et illius auctoritati subjiciatur.

139. — Quæritur II. Quæ dispositio requiritur in suscipiente Baptismum? Respond. in infantibus eorum voluntatem supplet Christus et Ecclesia. Est certum ex *Trid. sess.* 7. *c.* 13. ubi dicuntur parvuli baptizari *in sola fide Ecclesiæ*, quamvis actu proprio non credant. In adultis autem requiritur intentio saltem habitualis, id est habita, et non retractata. *Salm. de Bapt. c.* 6. *n.* 40. cum *Con. Pal. Bon. et Commun.* Vide dicta *n.* 81. *v. certum.*

Hinc infertur I. Baptismum validè conferri, etsi recipiatur per metum gravem; secus autem, si recipitur per meram vim, animo omnino renuente; *Suar. Bon. Pal. cum Salm. c.* 6. *n.* 42. *ex Tolet.* 4. *c.* 56. Infertur II. Validum etiam esse Baptismum collatum dormienti, vel amenti, qui suî compos antea petierit. *Pal. Henr. etc. cum Salm. n.* 43. Bene tamen *ibid.* advertit *Suar.* quòd ad licitè ministrandum tunc Baptismum, requiritur aliqua necessitas, nempe si amentia censeatur perpetua, vel si homo sit in probabili periculo mortis; et tunc satis est, si sufficientia indicia volendi Baptismum antea ille præstiterit, quæ indicia sufficiunt etiam ad præsumendam debitam pœnitentiam habitam de peccatis, nisi constet suscipientem post mortale in amentiam incidisse. In dubio autem de petitione, Baptismus est conferendus sub conditione. *Salm. c.* 6. *n.* 45. cum *Bon. Henr. etc.* Vide dicta *n.* 81. *v. Utrum.*

Requiritur etiam in adulto, ad licitè recipiendum Baptismum, fides, et pœnitentia. Quoad fidem requiritur, ut sciat Sacramenta (saltem baptismum, eucharistiam, et pœnitentiam), Præcepta decalogi, saltem crasso modo, et Orationem Dominicalem: ultra quatuor illa scitu necessaria, id est Dei existentiam, Deum remuneratorem esse, Trinitatem, et Incarnationem Passionemque D. N. Jesu Christi. In urgente autem periculo mortis, sufficit scire hæc quatuor ultima, ut bene dicunt *Sanch. et Sot. cum Salm. c.* 6. *n.* 50. Quoad pœnitentiam autem requisitam, requiri contritionem tenent *Nav. et alii.* Sed veriùs *Gonet. Man. tom.* 6. *pag.* 103. *Suar. D.* 28. *Sess.* 2. *concl.* 2. *Canus Relect. de pœnit. p.* 5. *et Salm. n.* 53. *cum Val. Soto, Henr. Gran.* et aliis plu-

ribus, tenent sufficere attritionem, quin sit caritate formata; idque expressè docuit *D. Th.* 3. *p. qu.* 79. *art.* 3. *ad* 2. ubi docet quòd « non inconvenienter (homo) accedit ad Baptismum, qui » habet conscientiam peccati mortalis. » Utique, si requireretur contritio, iste non posset accedere cum conscientia peccati mortalis, ipse enim S. Doctor docuit alibi (*supplem. quæst.* 3. *art.* 3.) quòd, « quantumcumque parvus sit dolor, dummodo ad contri- » tionem sufficiat, omnem culpam delet. » Ergo si accederet cum quacumque parva contritione, profectò sine peccato accederet. Sed clariùs id expressit in 4. *D.* 6. *qu.* 1. *a.* 3. *ad* 5. ubi dicit: « Ad hoc, ut homo se præparet ad gratiam in Baptismo perci- » piendam, præexigitur fides, sed non caritas, quia sufficit at- » tritio præcedens, etsi non sit contritio. » Nescio hîc quid respondere possint Adversarii, si dicere vellent S. Thomam aliam quàm nostram tenuisse sententiam. An verò in suscipiente Baptismum requiratur aliqualis caritas inchoata? vide dicenda *de pœnit. n.* 437.

DUBIUM V.

DE CÆREMONIIS BAPTISMI.

ARTICULUS I.

Quæ servanda circa cæremonias baptizandi.

140. Quæ servanda quoad cæremonias in Baptismo? — **141.** An sit mortale baptizare sine unctione chrismatis, et aqua consecrata? — **142.** An sit illicitum baptizare extra Ecclesiam? Et quando permittatur? — **143.** An omittendæ cæremoniæ in Baptismo privato? et an Patrinus? — **144.** An collato Baptismo privatè, cæremoniæ sint supplendæ? Quid si Baptismus fuerit invalidus? — **145.** Quid notandum circa nomen in Baptismo imponendum, et librum Baptismatum?

140. — « Resp. Cæremoniæ Baptismi petendæ sunt ex Agen- » dis cujusque Ecclesiæ. Universim tamen circa eas servanda » sequentia. I. Baptismum extra necessitatem absque peccato » non posse conferri, nisi in aqua consecrata. Quæ cùm deest, » habetur formula brevis in quibusdam Agendis ex tempore aliam » consecrandi, pro casu necessitatis. Quòd si etiam hac formula » careas, adhiberi potest aqua communis benedicta. II. Baptis- » mum solemnem non conferendum, nisi in templo, et in loco ad » id deputato; nisi filiis Regum et Principum, quibus adde filios » catholicorum in locis hæreticis: interim quoad hoc in magna- » tibus et nobilibus connivetur in multis locis. *Laym. c.* 8. *n.* 8. » *(Vide dicta n.* 118. *Not. III.)* III. Infantes ex consuetu- » dine deferendos ad Baptismum circa diem octavum, nisi priùs » sit necesse, vel nisi sit gravis causa dilationis, v. g. quia patrini » sunt expectandi, in qua tamen non licet communiter extra ne-

» cessitatem privatim baptizare, et postea adhibere solemnitates, » sed præstat expectare aliquandiu. *Laym. c.* 6. *n.* 8. * (*Vide* » *dicta num.* 118. *Not. II.*) * »

141. — Mortale est negligere cæremonias Baptismi aut aliquam ex eis notabilem, ut omnes communiter cum *Holzm. p.* 33. *n.* 164. *Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 339. Hinc notandum I. Seclusa necessitate, est mortale baptizare sine unctione Chrismatis, ut *Elbel p.* 44. *n.* 80. *Holzm. ac Croix ib. cum Gob. etc.* Ita pariter est mortale baptizare in aqua non consecrata, vel in Chrismate alterius anni, ut docent communiter *Nav. c.* 22. *n.* 74. *Sa v. Baptismus n.* 15. *Viva q.* 1. *art.* 7. *n.* 1. *et Bon. punct.* 7. *n.* 20. *cum Con. et Nunno, ex cap. Si quis de alio. D.* 4. ubi damnatur de mortali: « Si quis de alio chrismate quàm de illo (scilicet novo) » baptizare, nisi præoccupante morte, tentaverit: » Idque confirmat Rituale Rom. (*de Sacram. Bapt.*) dicens: « Veteribus » oleis, nisi necessitas cogat, ultra annum non utatur; ac si de- » ficere videantur, et Chrisma, aut oleum benedictum haberi non » possit, aliud oleum de olivis non benedictum adjiciatur, sed in » minori quantitate. » Quid, si annus sit completus, et Pastor non accepit novum Oleum? Apud *Croix l.* 6. *p.* 1. *num.* 342. *Marchantius* suadet, ut baptizet, præmissis aliis, et postea suppleat unctiones. *Gobatus* verò dicit Baptismum posse differri, nisi adsit mortis periculum; imò addit, quòd si in aliqua Diœcesi adsit usus, poterit Pastor veteribus oleis uti. *Sporer* autem in *Supplem. de Bapt. n.* 95. censet infantes posse semper baptizari in veteri chrismate, quia ipsi jugiter sunt in periculo mortis; dicit enim Catech. Rom. (*p.* 2. *n.* 34.) pueris non esse differendum Baptismum, cùm « præsertim propter ætatis imbecillita- » tem infinita pene vitæ pericula illis impendeant. » Ego sentio distinguendum: si oleum novum expectandum esset per notabile tempus, putà per decem vel undecim dies (juxta dicta *n.* 118. *Not.* 2.) tunc licitè poterit conferri baptismus sine unctionibus, et postea unctiones suppleri; quia talis dilatio sat justa est causa, ut possit Baptismus sine illis ministrari. Secus, si oleum intra prædictos dies facilè haberi possit: tunc enim puto non posse sine necessitate, vel saltem sine causa gravi Baptismum separari ab unctionibus, quæ ex gravi quidem præcepto concomitanter cum Baptismo debent adhiberi, nisi fortè priùs jam adhibitæ sint, ut plures opinantur. Vide dicta *num.* 144. *v. Sed hæc.*

142. — Notandum II. Mortale etiam est sine necessitate baptizare extra Ecclesiam; ut *Suar. D.* 31. *sect.* 2. *Pal. p.* 12. *num.* 16. *et Croix num.* 334. *cum Gob.* Excipe tamen 1. Si dubium adsit de morte infantis, putà, si infans nascatur sine fletu, si mulier difficulter sit enixa, si infans prosiliat ante 7 mensem; tunc enim baptizare licet domi privatim, ut ait *Croix n.* 335. *cum Gob. et Quintan.* qui idem dicunt, si proles prodeat in 8 mense. Excipe 2. Si infans nequit in Ecclesiam deferri sine periculo infamiæ parentum, aut alius gravis damni; quo casu putat *Croix n.* 336. *cum Gob. et Jordan.* posse domi Baptismum solem-

niter conferri. Excipe. 3. Si infans sit filius Regis, aut Principis. Sed de hoc vide dicta *n.* 118. *Not.* III.

143. — « 4. Baptizanti non licet adhibere cæremonias aliquas, » omissis aliis; quia vel fiet in Baptismo solemni, quod prohibet » *Trid. sess.* 6. *cap.* 3. vel privato; sed in hoc prohibet *Clementina unica* illas adhibere, nisi sit filius Regis, aut Principis. * (*Ut mox supra dictum est.*) * De patrino tamen usus » habet, ut et tunc adhiberi possit, etsi non sit necesse. Et » multi putant, adhibitum non contrahere cognationem spiritualem, nec verè patrinum effici, ut *Sanch. Rodriq.* contra » *Laym. et Suar.* quorum tamen sententia videtur probabilior.

144. — « 5. Cùm in necessitate, vel aliam ob causam (nam ob » gravem causam, v. g. justum timorem infamiæ, aliquando » licitè fit) Baptismus sine cæremoniis est collatus, ea cessante, » illæ solemniter in templis sunt supplendæ, * (*Ut S. Th.* 3. » *p. q.* 71. *art.* 3. *ad* 3. *cum Salm. c.* 6. *n.* 18. *et communi, ex c.* 1. *de Sacr. non iter. Et hæ cæremoniæ sunt supplendæ » sub mortali, ut Croix lib.* 6. *p.* 1. *n.* 340. *cum Aoers. et » Pign.*) * Quod tamen non est moris in hæreticis conversis, ne » plebs putet, nos eorum Baptismum improbare. *Laym. c.* 8. » *n.* 10. Imò in aliis omittere, secluso contemptu, esse tantùm » veniale docet *Posseo. de Offic. Cur. c.* 6. *n.* 33. qui autem » tenet more patrini infantem, dum cæremoniæ supplentur, » non contrahere cum eo cognationem spiritualem, *Dian. p.* 3. » *t.* 4. *R.* 260. *ex Pontio* dicit esse probabile.

« Si Baptismus collatus deprehendatur fuisse invalidus, non » ideo repetendæ sunt cæremoniæ. »

Sed hæc quæstio est, alii ut *Palaus punct.* 12. *n.* 24. *et Salm. c.* 7. *n.* 21. *cum S. Anton. et Reg.* dicunt repetendas esse cæremonias, secluso scandalo, vel infamia baptizantis, vel baptizati. Ratio, quia cæremoniæ sunt accessoriæ ad Baptismum, cùm pertineant ad ejus ornatum; unde semper ac Baptismus confertur, debent illum concomitare. Alii verò communiùs cum *Busemb. ut Suar. D.* 31. *sect.* 6. *v. Septimo. Bon. punct.* 7. *n.* 32. *Holzm. n.* 267. *cum Aversa*, item *Coninc. ap. Pal. n.* 23, ac probabile putat *Croix n.* 341, negant esse repetendas, tum quia in *cap.* 1. *de Sacr. iterand.* dicitur in Sacramentis characterem imprimentibus « nihil esse iterandum, sed cautè supplendum » id quod incautè fuerit omissum. « Unde, cùm in Baptismo invalido jam fuerint adhibitæ cæremoniæ, non est obligatio eas iterandi, tum quia ad debitum cultum Sacramenti servandum sufficit ut cæremoniæ vel subsequantur, ut habetur in Rituali Romano, vel antecedant Sacramentum. Quapropter cæremoniæ tam antecedentes, quàm subsequentes Baptismum moraliter cum ipso conjunguntur. Utraque sententia videtur probabilis, sed prima ut tutior consulenda.

145. — Circa nomen, quod in Baptismo imponitur, I. notat *Croix lib.* 6. *p.* 1. *num.* 329. non peccare, qui nomen Sancti non imponit; qua imponere Sancti nomen non est præceptum, sed

tantùm monitum S. Pii V. et Pauli V. Idem dicit *Croix* contra *Vasq.* si imponatur nomen Veteris Testamenti, v. g. Adami, Tobiæ, etc. Hoc autem in nostris partibus passim usitatur. Advertit tamen *Croix* cum *Catech. Rom. c.* 14. *n.* 3. non facilè acquiescendum volenti imponere nomen Ethnicum. Notat II. *Croix n.* 330. quòd, si dubitetur, an infans sit vir, aut mulier, et urgeat periculum mortis, potest baptizari, sine nomine. In Rit. Rom. de Sacr. Oleis etc. de hoc ita habetur : « Curet (Paro-« chus) ne obscœna, fabulosa, aut ridicula, vel inanium Deorum, » vel impiorum Ethnicorum hominum imponantur, sed potiùs, » quatenus fieri potest Sanctorum, etc. » Notat III. *Croix num.* 331. cum *Abb. Bon. et Dic. contra Sotum et Sa,* nomen in Baptismo impositum licitè posse privata auctoritate mutari, cùm hoc nullo jure prohibeatur : procul dubio autem mutari potest in Confirmatione.

Circa autem librum Baptizatorum, notandum, hunc fidem facere in quovis Tribunali, ut advertit *Croix l. c. p.* 1. *n.* 345. Parochus autem diligenter tenetur in libro adnotare diem et horam nativitatis, Parentes et Patrinos. Item si Baptismus sit collatus sub conditione, vel sine cæremoniis; item ubi infans repertus sit expositus. Ita in Rituali Rom. *in fin. tit. Formulæ scribendi, etc.*

ARTICULUS II.

Qui patrini, et quod eorum officium.

146. Ad quid teneantur patrini ? Et quæ requirantur, ut quis validè sit patrinus ? — **147.** Quando patrinus teneatur instruere susceptum ? Et an possit omitti patrinus in Baptismo privato ? — **148.** Qualis actus requiratur in patrinis, ut contrahant cognationem ? — **149.** An cognationem contrahat suscipiens, vel baptizans in Baptismo privato ? — **150.** An parentes suscipientes, vel baptizantes filios contrahant impedimentum petendi debitum ?— **151.** An contrahat cognationem suscipiens infantem in Baptismo collato sub conditione ? — **152.** An qui ex errore suscipit unum pro alio ? — **153.** Quis contrahat cognationem, si quis suscipiat nomine alterius ? — **154.** An patrini ad contrahendam cognationem debeant esse designati ? — **155.** An possint esse patrini ejusdem duo mares, vel duæ fœminæ ? Dub. 1. An patrinus masculi debeat esse masculus, etc. Dub. 2. An peccent designantes duos mares, vel duas fœminas ? — **156.** Quid requiratur, ut quis licitè sit patrinus ? Repelluntur ab hoc officio 1. Religiosi. 2. Conjuges et parentes. 3. Infames. 4. Apostatæ et Hæretici. An autem Catholici possint suscipere infantes Hæreticorum Hæretico baptizante ? 5. Plures quàm duo. — **157.** An duo conjuges possint esse patrini alienæ prolis ? — **158.** Vide quæ habentur ap. Busemb. — **159.** Quando graviter peccet Parochus circa hanc materiam ? — **160.** Quæ debeat monere Parochus post datum Baptismum ? Et signanter ne Matres decumbant cum infantibus.

146. — « RESP. 1. Patrini sunt quasi patres spirituales, qui » baptizatum de fonte suscipiunt in suam curam. Unde eorum » officium est baptizatum de rebus fidei instruere, Orationem » Dominicam et Symbolum docere, ad quod obligantur, si id » ab aliis non fiat. *Laym. l.* 5. *t.* 2. *c.* 9. * (*Vide n. seq.*) *

« Resp. 2. Ut quis validè sit patrinus, non certa ætas, * (*Ut* » *Salm. de Bapt. c.* 7. *num.* 29. *cum Sanch. Laym. Nav. etc. con-* » *tra Abbat. qui requirit ætatem* 18 *annorum. Croix autem l.* 6. » *p.* 1. *n.* 356. *requirit saltem septennium.*) * sed requiritur I. » Usus rationis. II. Ut ipse sit baptizatus (quia non potest esse » pater, qui ipse nondum sit natus) : et quidem, ut ejus Baptis- » mus fuerit validus, quia accessorium sequitur principale. » III. Ut à parentibus, vel Parocho ad hoc designatus sit : ad » quod videtur sufficere, si etiam ultro se ingerens sit ad- » missus, designatos autem ritè à parentibus Parochus non va- » lidè mutat. * (*Sed Tamb.* §. 2. *n.* 12. *dicit quòd Parochus validè* » *mutaret, et adhæret Croix num.* 362. *quia ex Trid. sufficit de-* » *signatio parentum vel Parochi; Parochus autem mutans patri-* » *num graviter peccaret, ut ait Beda ap. Croix ibid.*) * *Dian.* » *p.* 9. *t.* 7. *R.* 50. IV. Ut in ipso Baptismo (quia non sufficit, » ut in solis cæremoniis) per se, vel procuratorem tangat, teneat, » aut de manu baptizantis suscipiat. * (*Illud suscipere, intelli-* » *gendum esse dicunt Salm. n.* 31. *si Baptismus sit per immersio-* » *nem : sed Croix n.* 363. *dicit cum Avers et comm. sufficere ad* » *contrahendam cognationem, quòd patrinus suscipiat baptizatum* » *è manu baptizantis, etiamsi Baptismus sit per infusionem.* *) » V. Ut id non materialiter tantùm, sed animo susceptoris, sive » cum intentione id munus gerendi faciat. *Laym. c.* 9. *num.* 2. » * (*Ita etiam Tamb. et Avers. apud Croix n.* 363. *Quòd si quis sus-* » *cipiat filium unius, putans esse filium alterius, dicunt Sanch.* » *Tamb. Gob. et Croix n.* 363. *eum cognationem non contrahere.* » *Sed vide infra n.* 152.) * »

147. — Hîc prænotandum, ut certum I. id quod docet *D. Tho-mas* circa obligationem patrini; nam 3. *p. q.* 67. *art.* 8. sic ait : « Ille, qui suscipit aliquem de sacro fonte, assumit sibi officium » Pædagogi; et ideo obligatur ad habendam curam de ipso. » Id est, ut dicunt *Holzm. tom.* 2. *pag.* 32. *n.* 158. *Tourn. tom.* 4. *pag.* 341. *q.* 2. *Salm. de Bapt. cap.* 7. *n.* 26 et alii passim, tene-tur instruere baptizatum circa fidem et mores. Attamen hæc obligatio tunc tantùm urget, « si necessitas immineret, sicut eo » tempore et loco, in quo baptizati inter infideles nutriuntur, » ut dicit idem *D. Thomas l. c.* addens : « Sed ubi nutriuntur inter » Catholicos Christianos, satis possunt ab hac cura excusari, » præsumendo quòd à suis parentibus diligenter instruantur; » si tamen quocumque modo sentirent contrarium, teneretur » secundùm suum modum saluti spiritualium filiorum curam » impendere. » Et idem dicunt communiter *Salm. n.* 26. *cum Suar. Laym. Pal. Con. Val. etc.* Prænotandum II. Quòd in Baptismo privato nulla culpa est, si patrinus omittatur, ut aiunt

Tourn. p. 340. *Holzm. pag.* 32. *n.* 153. *et Salm. cap.* 7. *n.* 24. *cum Soto, Suar. Sanch.* et aliis communiter. Dicunt tamen *Sanch. de Matr. l.* 9. *D.* 26. *n.* 3. *et Laym. l.* 5. *tract.* 2. *c.* 9. *cum Suar. Conc. etc.* quòd licèt non necessariò sit adhibendus patrinus in Baptismo privato, tamen bene adhiberi potest, et præstantiùs adhibetur.

148. — Sed quæritur I. Qualis actus requiratur in patrinis ut contrahant cognationem? Textus qui hanc cognationem statuunt (relati à *Sanch. de Matr. lib.* 7. *D.* 56. *n.* 1.), his utuntur vocabulis, *suscipit, tenet, accipit, levat, tangit.* Unde DD. conveniunt apud *Sanch. l. c. et n.* 2 *et* 3. requiri ad contrahendam cognationem, ut patrinus vel teneat aut tangat infantem dum baptizatur ; vel statim levet aut suscipiat de sacro fonte, vel de manibus baptizantis. An autem requiratur tactus physicus ad contrahendam cognationem? Loquendo de infantibus, communiter affirmant DD. apud *Sanch. n.* 4. Loquendo verò de adultis negant *ibid. Sotus, Lopez, et Sa,* qui dicunt sufficere tactum moralem, sive assistentiam, quia cùm adulti possunt ex se sustentare, sufficit assistentia qua denotent patrini se suscipere eos in suam curam, cæremonia tentionis non adhibita. Sed communissimè et meritò huic contradicunt *Palaus. p.* 11. §. 2. *n.* 3. *Salm. de Bapt. c.* 7. *n.* 31. *Bonac. q.* 3. *p.* 5. §. 2. *n.* 14. *cum Carden. Reg. Fill. etc. ac Sanch. l. c. cum Manuel. et Henr.* qui de hoc affert Declarationem Cardinalium. Ratio, tum quia talis tentio expressè requiritur à sacris Canonibus, tum quia (ut dicit *D. Thom.* 3. *p. q.* 72. *art.* 10.) hæc cæremonia non est jam inducta ad supplendam imbecillitatem corporis, sed ad significandam imbecillitatem animæ, unde S. Doctor *ibid. ad* 1. ait : « Licèt ille qui confirmatur (idem dicendum de baptizato) sit » adultus corporaliter, nondum tamen est adultus spiritualiter. »

149. — Quær. II. An baptizans, et patrinus adhibitus in Baptismo privato, contrahant cognationem spiritualem. Nulli dubium quin baptizans contrahat, ut communiter dicunt *Pal. p.* 11. §. 2. *n.* 13. *Tourn. p.* 146. *coll.* 4. *Viva de Matr. q.* 5. *ar.* 6. *n.* 4. *et alii.* Dubium est, an contrahat patrinus? *Prima* sententia affirmat, et hanc tenent *Suar.* 3. *p. q.* 67. *art.* 8. *in fin. Laym. cap.* 9. *n.* 5. *cum Arm. et Nav. ac Viva l. c. cum Sa et Con.* Ratio, quia patrinus non propter solam solemnitatem in Baptismo adhibetur, sed etiam propter obligationem instruendi Baptizatum. Et quamvis Ecclesia in Trid. *sess.* 24. *cap.* 2. *de Ref.* non præceperit adhiberi patrinum in Baptismo privato, illum tamen non prohibuit, nec (ut ait *Suarez*) juri antiquo derogavit. *Secunda* verò sententia communior et probabilior negat, eamque tenent *Palaus l. c. n.* 12. cum communi ut asserit, *Sanch. de Matr. l.* 7 *D.* 62. *n.* 14. *Bon. eod. tit. qu.* 3. *p.* 5. §. 2. *n.* 11. *Holz. p.* 382. *n.* 544. *Sporer p.* 4. *n.* 89. *Tournely tom.* 2. *p.* 144. *cum Soto. et Salm. de Matr. c.* 12. *n.* 32. *cum Hurt. Rodriq. Dic. Corneio et Diana.* Probatur ex Trident. *dict. cap.* 2. ubi sic statuitur : « Unus tantùm, sive vir, sive mulier, juxta sacro- » rum Canonum instituta, vel ad summum unus et una baptiza-

» tum de Baptismo suscipiant; inter quos ac baptizatum ipsum, » et illius patrem, et matrem, necnon inter baptizantem et bap- » tizatum baptizatique patrem et matrem tantùm spiritualis » cognatio contrahatur. Parochus antequam ad Baptismum con- » ferendum accedat, diligenter ab iis ad quos spectabit sciscitetur » quem vel quos elegerint, ut baptizatum de sacro fonte suscipiant, » et eum vel eos tantùm ad illum suscipiendum admittat, et in » libro eorum nomina describat, doceatque eos quam cognatio- » nem contraxerint. » Ex quibus verbis AA. præfati rectè concludunt, impedimentum ex Concilio contrahi solùm à suscipientibus *de sacro fonte*, qui solus institutus est ad conferendum Baptismum solemne, non autem privatum. Nec obstat dicere cum *Suarez*, quòd Tridentinum hîc non derogavit juri antiquo, quo (ut asserit) omnes suscipientes cognationem contrahant. Nam primò non ostendit *Suarez*, ut opus erat, quo jure antiquitus in baptismo privato contrahebatur cognatio; deinde, etiamsi hoc primitus statutum fuisset, Tridentinum tamen ad evitanda incommoda, derogavit omnibus aliis prohibitionibus ineundi Matrimonia, præter illas quas hîc statuit dicens: « Docet experientia, » propter multitudinem prohibitionum multoties in casibus pro- » hibitis ignoranter contrahi matrimonia, in quibus vel non sine » magno peccato perseveratur, vel ea non sine magno scandalo » dirimuntur. Volens itaque S. Synodus huic incommodo provi- » dere, et à cognationis spiritualis impedimento incipiens, statuit » ut unus tantùm, sive vir, etc. » et prosequitur ut supra. Ergo ad vitanda incommoda Concilium præscribere voluit, ut præfata cognatio in posterùm non contrahatur nisi à suscipientibus de sacro fonte, id est, in Baptismo solemni, ut diximus.

150. — Quær. III. An parentes baptizantes vel suscipientes de Baptismo filios contrahant impedimentum petendi debitum? Certum est 1. non contrahere, si baptizent in necessitate, ut docent *D. Thom. suppl. q.* 56. *art.* 1. *Sanchez de Matr. lib.* 9. *D.* 23. *Salm. de Bapt. c.* 2. *n.* 49. et alii communiter ex *cap. Ad limina* 7. *Causa* 30. *q.* 1. ubi dicitur: *Inculpabile judicandum, quod necessitas intulit*. Certum est 2. graviter peccare parentes, qui ex industria, et sine necessitate filios baptizant, ut patet ex *c. De his* 7. *dict. q.* 1. vide *Viva. l. c.* Certum est 3. non contrahere cognationem, si parentes ex ignorantia baptizent, ut habetur in *c. Si vir* 2. *de Cognat. Spir.* ubi sic dicitur: « Si vir vel mulier » scienter vel ignoranter filium suum de sacro fonte susceperit... » quamvis generaliter sit institutum, ut debeant separari, qui- » dam tamen humaniùs sentientes aliter statuerant; ideoque nobis » videtur quòd sive ex ignorantia, sive ex malitia id fecerint, » non sunt ab invicem separandi, nec alter alteri debitum debet » substrahere... quia si ex ignorantia (*nota*) id factum est, eos » ignorantia excusare videtur: si ex malitia, eis sua fraus non » debet patrocinari vel dolus. »

Quæstio igitur est, an parentes contrahant impedimentum, si filium baptizent ex industria præter necessitatem? *Prima sen-*

tentia communior affirmat, et hanc tenent *D. Thom. Suppl. qu.* 56. *a.* 1. *Petrocor. t.* 3. *p.* 217. *Conc. t.* 8. *p.* 159. *n.* 14. *item S. Bonav. Palud. Rich.* et alii plures cum *Sanch. de Matr l.* 9. *D.* 26. *n.* 7. Ratio, quia eadem lex, quæ decernit cognationem spiritualem contrahi inter baptizantem, et parentes baptizati, ipsa impedimentum inducit inter parentes suam prolem baptizantes. *Secunda* verò sententia satis probabilis negat, eamque tenent plures et graves DD. ut *Suar.* 3. *p. qu.* 67. *art.* 8. *Pontius de Matr. l.* 10. *c.* 6. *nu.* 4. *Viva eod. tit. qu.* 7. *art.* 3. *n.* 7. *Coninck D.* 34. *dub.* 8. *num.* 69. *Salm. de Matrim. c.* 15. *n.* 25. *cum Perez, Dic. etc.* Idem tenet *Glossa in cit. c. Si vir. v. Debitum*, ubi dicit : « Non invenimus in hoc casu quòd non » exigat; ergo nec nos prohibemus. » Ratio est, quia revera nullo jure (ut ipse *Sanch.* fatetur, et ideo hanc sententiam probabilem, et tutam vocat) expressum invenitur, suppositam cognationem contrahi; et si aliqui antiqui textus adfuerint separationem inter tales conjuges injungentes, tamen omnes hi Canones (ut ait *Sanch.*) correcti fuerunt à *cit. c. Si vir*, ubi dicitur, quòd hujusmodi conjuges *non sunt separandi*, et additur, *nec alter alteri debitum debet subtrahere;* ex quibus verbis rectè inferunt *Salm.* nullum impedimentum contrahi ad debitum petendum; textus enim non dicit, quòd tantùm nocens teneatur innocenti debitum non negare, sed utitur terminis correlativis, qui mutuam obligationem inducant. Si igitur utraque pars (ut bene arguit *Pontius n.* 4. *in fin.*) tenetur debitum reddere, ergo utraque potest petere; nam si nocens petere non posset, neque pars innocens posset reddere, quia ex una parte non teneretur reddere, cùm nocens jam amiserit jus petendi; ex altera neque etiam posset reddere, si posset negare sine gravi incommodo, quia cooperaretur peccato alterius, juxta dicta *lib.* 2. *num.* 47. et ut dicemus in hoc casu *tract. de Matr. lib.* 6. *n.* 945. Nec verum est, quòd quidquid diriinit Matrimonium contrahendum, impedit etiam jam contractum; nulla enim pœna incurritur, ut compertum est apud omnes, nisi in jure sit expressa; in nostro autem casu hæc pœna non petendi debitum nullibi invenitur expressa, sicut aliàs habetur de incestuoso ex *c.* 1. *De eo qui cogn. consanguin.*

151. — Quær. IV. An suscipiens infantem in Baptismo collato sub conditione, contrahat cognationem? Resp. si de primo Baptismo adsit dubium duntaxat negativum, omnino affirmandum cum communi, quia nulla tunc urget ratio pro valore anterioris Baptismi, et præsumptio stat tantùm pro valore secundi. Ita *Sanch. de Matr. lib.* 7. *D.* 26. *n.* 6. *Mazzotta t.* 4. *p.* 45. *Salm. de Matr. cap.* 12. *nu.* 29. *cum Bonac et Renzius de Bapt. cap.* 5. *qu.* 4. *cum Dicast et Diana.* Secus tamen dicunt *Sanch. n.* 7. *Renzius n.* 4. *cum Diana,* si dubium sit positivum. Et hoc est satis probabile juxta dicenda *de Matr. n.* 905. ubi dicemus cum communi DD. bene posse contrahi Matrimonium, quando post adhibitam diligentiam nullum impedimentum certò adesse probatur.

152. — Quær. V. An contrahat cognationem qui ex errore suscipit unum infantem pro alio? Negant *Contin. Tournel. t. 4. p. 146. et Sanch. de Matr. l. 7. d. 58. n. 7. cum Abbat. etc.* Quia in *dict. cap. 2. de Cognat. Spir.* dicitur conjux, quæ ignoranter levavit filium mariti, non arceri à petitione debiti. Affirmant verò *Pontius de Matr. l. 7. cap. 19. n. 19. et Pal. de Bapt. p. 11. §. 2. n. 5.* cum aliis; quia suscipiens videtur habere intentionem suscipiendi infantem, quicumque sit; textum autem allatum dicunt non probare conjugem non gessisse verum officium susceptoris, sed solùm ex dispositione juris sublatum esse impedimentum petendi debitum, quod impedimentum non decebat quidem contrahi sine conjugis culpa; sed hanc rationem aiunt non procedere in nostro casu. Et hæc sententia mihi probabilior videtur; nisi (ut rectè excipit *Renzius c. 5. q. 15. cum Tamb. et Januar.*) ille habeat expressam intentionem non tenendi alium, nisi quem intendit suscipere.

153. — Quæritur VI. Quisnam contrahat cognationem, si quis suscipit infantem nomine alterius? Tres adsunt sententiæ. *Prima* communior dicit contrahere solùm principalem, et ita sentiunt *Sanchez de Matr. l. 7. d. 59. n. 12. Pontius l. c. Renzius c. 5. q. 16. Pal. l. c. num. 14. cum Coninc. Barb. et Hurt. Croix l. 6. p. 1. num. 364. cum Aversa, et Gob. Tournely tom. 4. p. 145. coll. 3. cum Nav. et Fagnano. Secunda* sententia dicit contrahere solùm procuratorem, quia hic solus infantem suscipit; ita *Concina tom. 8. p. 190. n. 16. cum Soto, et Tolet. Tertia* sententia, quam tenent *Leand. et Diana cum Sa, Reg. ac Fill. apud Conc. l. c.* dicit neutrum contrahere, non principalem, quia non suscipit; non procuratorem, quia hic non intendit contrahere. His non obstantibus, prima sententia, quæ communior est, absolutè verior mihi videtur. Ratio, quia ex Trid. is contrahit cognationem, qui est à parentibus ad suscipiendum designatus. Nec obstat, quòd principalis de facto non suscipiat, quia juxta regulam juris, qui per alium facit per se facere videtur. Sicque decisum refert *Pontius* à S. C. quæ dicit in hoc casu : « Procurator non » contrahit cognationem spiritualem sibi, sed mandanti. »

154. — Quær. VII. An patrini ad contrahendam cognationem debeant esse designati? Ante omnia hîc advertendum id quod habetur in Tridentino *cit. sess. 24. c. 2. de Ref.* ubi sic sancitum fuit : « Si alii ultra designatos baptizatum tetigerint, cognatio- » nem spiritualem nullo pacto contrahent, Constitutionibus in » contrarium non obstantibus. » Sed dubium 1. occurrit, si nullus sit designatus, et plures tangant, an omnes contrahant? Tenet *Diana cum aliis apud Busemb.* ut supra, neminem eorum cognationem contrahere; et hanc sententiam probabilem putant *Sanch. l. 7. D. 57. n. 12. ac Suar. Gutt. etc. apud Salm. c. 7. n. 56.* et probabiliorem vocat *Croix n. 359. cum Gob. et Aversa*, quia Tridentinum expressè requirit designationem, et proinde (ea deficiente) cognatio non contrahitur. Sed oppositam, cui me subscribo, communem vocat *Viva de Matr. q. 5. a. 6. n. 6. cum*

Bon. et Con. et hanc tenendam dicunt *Salm. de Bapt. c.* 7. *n.* 57. *cum Nav. Laym. Pal. Cont. etc.* ex Declar. S. C. hi dicunt omnes contrahere. Ratio, quia, licèt Concilium præscribat, ut Parochus sciscitetur à parentibus quem designarint, et ut puniatur si aliter fecerit; non tamen dicit susceptionem esse nullam, neque irritat jus antiquum, ut habetur in *c. fin. de Cogn. spir. in* 6. ex quo omnes tangentes cognationem contrahunt: hæc sunt verba hujus textûs : « Quamvis non plures quàm unus » vir vel una mulier accedere debeant ad suscipiendum de Bap» tismo infantem, si tamen plures accesserint, spiritualis co» gnatio inde contrahitur. » Et ob eamdem rationem idem rectè dicunt *Auctor Addit. ad Wigandt de Bapt. cas.* 8. *v. Oppositum, et Salm. n.* 35. *cum Pal. Corn. et aliis* (contra *Croix etc. l. c.*), etiamsi adsint patrini designati, sed alius præter eos tantùm tangit; hic solus enim tunc contrahit, quia Concilium dicit eos non contrahere qui *ultra* designatos tangunt, non verò qui *præter;* nam *ultra* importat quòd tangant designati, et non designati; *præter* autem importat, quòd tangant tantùm non designati, quia à Concilio non eximuntur à contrahendo cognationem, saltem non expressè, utì opus erat exprimi; alioquin in dubio possidet jus antiquum. E converso secus omnino dicendum, si tangat unus designatus, alter non designatus, quia hic nullo modo contrahit, ut patet ex verbis Tridentini supra allatis.

Dubium occurrit 2. Si plures quàm duo designentur, et omnes tangant, an omnes cognationem contrahant? Censet *Suar.* 3. *p. q.* 67. *a.* 8. *in fin.* quòd, si successivè tangant puerum, primi duo tantùm cognationem contrahunt, et idem sentiunt rectè *Sanch. de Matr. lib.* 7. *D.* 57. *n.* 14. *et Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 360. Si autem simul omnes tangant, *Suar.* censet nullum contrahere. Sed *Sanch. Croix, et Salm. n.* 45. *cum Pont. Con. Pal. ac Reb* communiùs, et probabiliùs dicunt tunc omnes designatos contrahere; quia Tridentinum, licèt vetet adhiberi plures quàm duos, tamen non irritat jus antiquum, nisi cùm tangunt plures ultra duos designatos, non verò, si tangant plures designati ultra duos. Et hoc tantò magis currit, si ex iis pluribus designatis ignoretur quis priùs tetigerit ex Decr. S. C. *ap. Salm.*

Sed notandum hîc 1. cum *Tourn. tom.* 2. *De Disp. p.* 146. quòd si Parochus injustè repellat patrinos à parentibus electos, et ii infantem teneant, hi veram cognationem contrahunt. Notandum 2. cum eodem *Tourn. et Bon.* quòd si Parochus admitteret plures patrinos quàm duos, mortaliter peccaret, quia læderet præceptum Ecclesiæ in re gravi, impositum ne multiplicentur cognationes. Si verò plures patrini accedant à parentibus designati, bene poterit permittere (prout ait *Croix n.* 350.), ut omnes tangant; modò externè designet unum et unam, quibus tantùm tradat infantem, et illos solos adnotet ut patrinos, moneatque tantùm eos cognationem contraxisse.

188. — Quærit. VIII. An patrini possint esse duo mares, aut

duæ fœminæ? Negatur, sed probabile est cum *Sanch. et Croix* n. 350. esse tantùm veniale, contra *Bon. et alii* qui volunt esse mortale.

Dub. 1. An patrinus masculi (si unicus sit) debeat esse masculus, et fœminæ fœmina? Affirmant *Laym. ex Conc. Nic.* Sed probabiliùs negant *Suar. Fill. Avers. Gob. ap. Croix* n. 351. cum ex Trid. dicatur, *sive vir, sive mulier.*

Dub. 2. An peccent designantes ut patrinos duos mares, vel duas fœminas? Certum est peccare tam parentes, quàm Parochum tales patrinos admittentes, cùm sit contra præscriptum Ecclesiæ. Id autem *Croix* n. 350. *cum Sanch.* putat esse tantùm veniale. *Bon.* verò et alii dicunt esse mortale; et hoc mihi verius videtur, si patrini essent diversi sexûs ac infans: quia sic multiplicarentur cognationes, quod prohibere voluit Tridentinum, ut vidimus: secus si essent ejusdem sexûs.

156. — « Resp. 3. Validè quidem, sed illicitè sunt Patrini: * » I. Abbas, et Monachus. Quo nomine non veniunt Mendicantes. » (*In c. Non licet* 103. *de Consecr. D.* 4. *sic habetur:* Non licet » Abbati, vel Monacho de Baptismo suscipere filios, nec Com» matres habere. *Licitum est verò Monachis Compatres fieri* » *baptizando, ut Petroc. t.* 3. *p.* 217. *cum Gloss. in c. Pervenit.* » *dict. Dub.* 4. *An autem nomine* Monachorum *veniant etiam* » *Mendicantes? Negant Palaus tr.* 19. *part.* 11. §. 5. *n.* 4. *et* » *Salm. cap.* 7. *n.* 47. *cum Coninch. Sed meliùs affirmant Conc.* » *tom.* 8. *pag.* 189. *cum Laym. Ang. Sanch. Fill. Bon. Diana etc.* » *ac Ronc. c.* 6. *q.* 1 *R.* 3. *Ratio, quia, licèt nomine* Monacho» rum *in odiosis non veniant Mendicantes, tamen Rituale Rom.* » *tit. de patrino id vetat in omnibus Regularibus dicens:* Ad hoc » etiam admitti non debent Monachi, vel Sanctimoniales, neque » alii cujusvis Ordinis Regulares à sæculo segregati. *Regulares* » *autem facti Episcopi non prohibentur suscipere, ut ait Palaus* » *l. c. cum Laym. Sanch. etc., ac Holzm. n.* 163. *cum com*» *mun.*) *. Etsi *Laym.* omnes claustrales comprehensos velit, » et quoad Abbates, in multis locis consuetudo sit contraria. » II. Conjuges respectu conjugum, et parentes respectu filiorum, » nisi sit necessitas. III. Moribus infames. IV. Apostatæ, et » hæretici, qui nullo casu videntur advocandi, quia ea advocatio » esset protestatio quasi falsæ religionis, cùm nonnisi de falsa » fide sint sponsuri: etsi *Laym. hìc cap.* 9. *n.* 7. probabiliter dicat » posse subinde ob gravem causam admitti. Catholici verò ob ra» tionabilem causam infantem hæretici, baptizante, prædicante » suscipere possunt, saltem in Germania, *Laym. c.* 9. *num.* 6. » *(*Et Croix n.* 370. *consentit cum Gob. et Tamb. si per hoc nullo* » *modo approbetur ritus hæreticorum contrarius fidei, contra Nav.* » *Less. etc. An autem ex gravi causa adhiberi possit patrinus* » *hæreticus affirmat Laym. et consentit Pal. si aliter oriretur* » *gravis offensio; sed communiùs negant Tann. et alii apud Croix* » *n.* 373.)* V. Plures, quàm duo, quia *Trident.* non nisi unum, » aut ad summum unum et unam permittit, propter cognatio-

» nom spiritualem inde oriri solitam : Ideoque mandat Paro-
» chis, sub pœna arbitrio Ordinarii infligenda, ut si plures se
» offerant, petant ab his, ad quos spectat, patrinos designari,
» ut unum, vel duos nominent, eosque tantùm admittant, qui
» cognationem contrahant, eorumque nomina in librum referant,
» eosque de contracta spirituali cognatione instruant : scilicet,
» quòd ea impediat, dirimatque Matrimonium non quidem inter se
» sed inter ipsos, et baptizatum, ejusque patrem, et matrem, sicut
» etiam inter baptizantem et baptizatum, baptizatique patrem et
» matrem. Excipiuntur tamen parentes, quando propriam pro-
» lem suscipiunt in necessitate. Vide *Laym.* locis supra citatis

157. — Quæritur hîc, an duo conjuges possint licitè suscipere alienam prolem? Negat *Suar.* 3. *p. qu.* 67. *art.* 8. ex constitutione Urbani II relata in *cap. fin.* 30. *qu.* 4. ubi dicitur : « Sed » ut puritas spiritualis paternitatis ab omni labe et infamia con-» servetur immunis, dignum esse decernimus, ut utrique (con-» juges) simul ad hoc aspirare minimè præsumant. » Censet tamen *Suarez* id non esse plus quàm veniale, ex verbis illis, *dignum esse decernimus*, quæ videntur solam decentiam inducere. Sed nullum esse peccatum probabiliùs, et cum communissima docent *Nav. Man. c.* 22. *n.* 39. *Sancn. de Matrim. l.* 7. *dis.* 37. *n.* 5. *Bonac. eodem tit. qu.* 3. *p.* 5. §. 2. *n.* 5. *et Salm. de Bapt. cap.* 7. *num.* 51. *cum Coninch.* Ratio, quia jam consuetudine introductum est hoc esse licitum; idque expressè docet *D. Th. in* 4. *dist.* 42. *qu.* 1. *art.* 3. *qu.* 2. *ad* 4. ubi ait : « Nihil pro-» hibet, quin vir et uxor simul aliquem de sacro fonte levent. »

158. — « 1. In privato Baptismo, ob necessitatem dato, pater » non debet suscipere, aut tenere tanquam patrinus infantem; » cùm in hoc casu nulla sit patrini necessitas, ideoque si id vel » tunc, vel etiam in Baptismo publico temerè faciat (idem est, » si prolem suam ipse baptizat,) graviter peccat, et insuper con-» trahit in posteriore casu cognationem cum conjuge; atque ut » docet *Sanch. de Matrim. dist.* 26. et alii communiter, priva-» tur jure petendi debitum; quod tamen negant *Conc. et Dian.* » *dub.* 4. *de Sacram. R.* 3. *V. Bon. de Matrim. qu.* 3 *part.* 5. » §. 2. *Escob. t.* 7. *E.* 2. ubi citat *Suar.* negantem. (*Et quidem* » *probabiliter; vide dicta n.* 150.)

« 2. Si inter multos patrinos nulli certi à parentibus, aut in » eorum defectu à Parocho designentur, qui aliis seclusis cogna-» tionem contrahant, et sic multi ex ignorantia, vel parochi ne-» gligentia levent, probabile est, omnes contrahere cognationem » (nisi tamen assistant tantùm, et non tangant). *V. Laym. l.* 5. » *t.* 10. *p.* 4. *c.* 8. *et tr.* 2. *c.* 9. *n.* 4. *Diana* tamen *p.* 9. *t.* 7. *R.* 5. » *ex Suar. Merat. et Perez*, dicit eo casu nullum contrahere cog-» nationem. (Vide dicta *n.* 154.)

159. — « 3. Parochus graviter peccat. I. Si ex negligentia fre-» quenter omittat nomina baptizatorum referre in librum; tum » ob legem *Trid.* in gravi et sub pœna gravi; tum ob incom-» moda, et damna inde sequentia. *Quintan. t.* 2. *s.* II. Si ejus

» culpa Patrini plures adhibeantur. *Quint. l. c.* At licèt *Perez et* » *Serra* apud *Dian. p. 9. t. 7. R. 5.* dicant esse probabile, quòd » tantùm peccet venialiter, alii tamen mortalis eum damnant. »

Peccat etiam graviter Parochus baptizans solemniter sine Patrino, cùm hæc sit de præcipuis cæremoniis. *Croix l. 6. p. 1. n. 348 et 349. cum Gob. Gorm. Bon. et Quintanadoennas.* Sic etiam graviter peccabit, si admittet ad Baptismum patrinum non designatum, ut dicunt præfatus *Auctor. Addition. in Wig. l. c. et Tourn. t. 4. p. 347. q. 4. cum Bon. Hurt. Barb. Vega, et aliis;* et hoc ex præcepto Tridentini *l. c.* ubi dicitur : « Parochus, an- » tequam ad baptismum conferendum accedat, diligenter scisci- » tetur quem vel quos elegerint, etc. »

160. — Hîc autem ultimò notandum ex Rituali Rom. Parochum post datum Baptismum debere 1. adnotare in Libro nomina Baptizati, ejusque parentum, ac susceptorum. 2. Monere Patrinos de cognatione contracta, eorumque obligatione. 3. Inculcare matribus, et nutricibus, ne decumbant cum infantibus, ob periculum suffocationis. Notat verò *Tourn. t. 4. p. 344. cum Barb. Anacl. Pirhing. etc.* communiter, quòd *si talis cubatio omni culpa caret, ut contingere potest, si v. g. lectus est latus, puer implacabilis, qui aliter à frigore defendi non possit, et mulier in somno suum retinere soleat situm ac locum, omnis pœna cessabit.* Ita *Tourn.*

CAPUT II.

DE CONFIRMATIONE.

DUBIUM I.

Quid sit, et quæ ejus materia, et forma.

161. Qua ratione confirmatio est Sacramentum? — **162.** Quæ sit *materia remota* hujus Sacramenti? Et an sit materia necessaria oleum olivarum, et Balsamum. — **163.** An sit necessaria benedictio Chrismatis? Et an hæc possit committi simplici Sacerdoti? An sit obligatio uti Chrismate novo? — **164.** Quæ *materia proxima?* Et an ultra Chrismationem requiratur altera manuum impositio? — **165.** An unctio possit fieri alio digito, quàm pollice manûs dexteræ? — **166.** An mediante instrumento? — **167.** De forma in Ecclesia Latina. — **168.** Quæ mutationes circa formam invalident Sacramentum? De forma Græcorum. — **169.** De effectibus confirmationis.

161. — « Resp. 1. Confirmatio est unctio Chrismatis, sub præ- » scripta forma verborum, in fronte baptizati, ab Episcopo, quia » is ex Christi institutione gratiæ augmentum, et robur accipit. » ℣ (*Ita ex Trid. sess. 7. can. 1. ac Decr. Eugen. IV in Instruct.* » *ad Armenos, atque ex aliis Conciliis apud Bellarm. Habetur* » *autem in Epist. 2. Dominus. Fabiani Papæ, hoc Sacramentum* » *fuisse institutum in nocte Cœn. qua Christus D. de ipso Apos-*

» *tolos edocuit. Vide Salm. de Confirm. c.* 1. *nu.* 2 *et* 11. item » *Petrocoren. t.* 3. *p.* 226. *q.* 2. *Contin. Tournely t.* 5. *ex pag.* 5. » *qui id probant ex Traditione.*) *

162. —2. » Resp. 2. Materia ejus remota essentialis est Chrisma » confectum ex balsamo et oleo olivarum, benedictum ab Epis- » copo. Ita *comm. Doct.* »

Unde resolves:

« 2. Non sufficit solum balsamum, ut voluit *Canus;* nec solum » oleum, ut voluerunt *Caj. Sot. Nav.* »

Certum est Oleum esse de necessitate Sacramenti, ex *cap. ultim. De Sacram. Unct. et ex Decr. Eug. IV, ut Salm. c.* 12. *n.* 3. *cum comm. et Croix l.* 6. *part.* 1. *n.* 375. Et debet esse oleum olivarum, ut doçet *S. Thom.* 3. *part. qu.* 72. *art.* 2. Per dictum oleum enim, quod natura sua pingue est et diffluens, significatur gratia Spiritûs sancti, quæ à Christo capite in nos effunditur. Balsamum autem certum est esse de necessitate præcepti; an autem sit etiam de necessitate Sacramenti? *Prima* sententia negat, et hanc tenent *Juenin. t.* 7. *pag.* 208. *Sot. Val. etc. apud Salm. de Confirm. c.* 2. *n.* 3. et meritò probabilem putat *Croix cum Covarr. Dicast. Aversa, etc.* Probant ex *cap. Pastoralis de Sacram. non iterand.* Ubi Innoc. III interrogatus de Subdiacono ordinato sine impositione manuum, et de alio confirmato in solo Oleo benedicto, sic respondit: « In talibus nihil esse ite- » randum, sed cautè supplendum quod incautè fuerit præter- » missum. » Unde (ut dicunt) balsamum non est de necessitate Sacramenti, nam aliàs totum Sacramentum iterari debuisset. *Secunda* verò sententia communior et probabilior affirmat, et hanc tenent *D. Th. cit. art.* 2. *Bellarm. de Confirm. c.* 8. *prop.* 2. *Gonet D.* 6. *art.* 6. *Suar. qu.* 72. *Dist.* 33. *sect.* 1. *Petroc. tom.* 3. *pag.* 261. *Concina t.* 8. *pag.* 204. *n.* 12. *Holzm. pag.* 40. *n.* 104. *et Salmant. n.* 7. *cum Pal. Laym. Bon.* et idem docet *Catech. Rom. n.* 7. ubi dicitur, *Duæ res corporeæ permixtæ* (scilicet Oleum, et Balsamum) *Confirmationis materiam præbent.* Probatur 1. ex Decreto Eugenii IV, approbato à Concilio Florentino, ubi dictum fuit materiam Confirmationis esse *Chrisma confectum ex Oleo et Balsamo.* Opponunt contra hoc Decretum *Tournely, et Habert,* quòd cùm illud formatum fuit, Concilium jam erat solutum; ab eo enim jam discesserant Episcopi Græci cum suo Imperatore, finito negotio unionis suæ Ecclesiæ cum Latina. Sed respondet *Petrocor. t.* 3. *pag.* 269. non ideo desiisse Concilium, cùm Græci consenserint in continuationem Concilii, in quo fieri debebat altera unio Armenorum. Unde in hoc Decreto Eugenius eumdem morem tenuit loquendi solitum in generalibus Conciliis, *Sacro hoc approbante Concilio Florentino.* Et in fine sic dictum fuit: « Datum Florentiæ in publica Sessione » Synodali solemniter in Ecclesia Majori celebata anno Domi- » ni 1431. » Præterquam quòd testatur *Petrocor* hoc Decretum

in omnibus Catholicæ Religionis partibus receptum fuisse. Probatur 2. ex *cap. Cum venisset unic. de Sacra Unct.* ubi Innoc. III, postquam distinxit tria genera Olei, nempe Catechumenorum, infirmorum, et Chrisma, « quod (ut ait) ex Oleo fit » et Balsamo, mystica ratione; per Oleum enim nitor conscien- » tiæ designatur.... per Balsamum odor famæ exprimitur. » Deinde in § *Per frontis eod. cap.* Sacramentum Confirmationis vocat *Chrismationem*, non propter aliud quidem, nisi propter Chrisma, quod ibi adhibetur. Confirmatur id ex antiqua praxi Ecclesiæ, nec verum esse dicit *Bellarm.* nullum Patrum ante D. Gregorium Magnum meminisse hujus Balsami mixtionis; nam D. Cyprianus longiùs ante (ut refert *Bellarminus*) jam scripserat: « Hodie in Ecclesia sacrum Chrisma conficitur, in » quo mixtum Oleo Balsamum sacerdotalis et regiæ gloriæ » exprimit unitatem. » Item refert, S. Clementem mentionem fecisse *fragrantiæ odoris Chrismatis*. Ad textum autem præfatum *in cap. Pastoralis*, respondetur cum *Petroc. et Holzm.* quòd Pontifex dicendo *supplendum prætermissum*, non voluit quidem suppleri simplicem Balsami, sed totam Chrismatis unctionem, et ideo dixit non iterandam, quia, ut ait *Glossa ibid.*, *non dicitur iteratum, quod priùs actum non fuit*. Certum est autem neutram sententiam esse de fide, neque certam; hinc omnino Sacramentum conferendum est cum Oleo et Balsamo, et aliàs saltem dubium esset, ut rectè dicunt *Habert t.* 5. *pag.* 289. *Bellarm. loc. cit. et Natal. Alex. art.* 2. *prop.* 2. Et ideo datum cum solo Oleo, saltem sub conditione esset iterandum. E converso, quia prima sententia sat est probabilis, rectè dicit *Croix n.* 376. *cum Gobat.* quòd in articulo mortis bene poterit conferri Confirmatio sub conditione ex solo Oleo, si nequeat haberi Chrisma ex Balsamo quoque confectum: magna enim utilitas hujus Sacramenti justa esset causa illud sub conditione ministrandi, juxta dicta *n.* 28.

Sufficit autem Balsamum cujuscumque regionis, ut dicunt *Gonet. Man. t.* 6. *pag.* 163. *Pal. part.* 4. *num.* 3. *Croix n.* 377. *cum Coninch. et Viva q.* 3. *art.* 1. *num.* 1. *Bon. etc. Gobat.* Modò sit in ea quantitate, ut det suî odorem, quamvis non misceatur cum singulis olei partibus.

163. — 2. « Etiam benedictio Episcopalis est de essentia, ut » habet communis contra *Caj.* ideoque nulla delegatione sive » Episcopi sive Papæ simplex Sacerdos potest conficere Chrisma » *Con. d.* 72. *art.* 3. *d.* 1. »

Quæritur, an Chrisma debeat esse ab Episcopo benedictum? Certum est apud omnes, quòd necessitate præcepti Chrisma omnino debet esse benedictum ab Episcopo. Sed dubitatur 1. an de necessitate Sacramenti debeat benedici Chrisma saltem à Sacerdote? Negant *Palud. apud Salm. cap.* 2. *n.* 15. *et alii apud. Petroc. t.* 3. *pag.* 262. *qu.* 3. At omnino id affirmandum cum aliis, et probatur ex Decreto Clement. VIII apud nostrum Bened. XIV *de Synodo l.* 7. *c.* 14. *n.* 4. ubi Clemens loquens de Oleo benedicto adhibendo in Extrema Unctione, decrevit Extremam Unc-

tionem ministratam cum Oleo benedicto à Sacerdote sine concessione Papæ invalidam esse; hæc verba Decreti : « Sacram » Extremam Unctionem Latinis collatam à Sacerdotibus Græcis » Oleo ab ipsismet benedicto esse validam. »

Dubitatur 2. An Chrisma necessariò debeat esse benedictum ab Episcopo? *Prima* sententia communior affirmat, et hanc tenent *D. Thom.* 3. *part. qu.* 73. *art.* 3. *Petrocor. t.* 3. *p.* 262. *qu.* 3. *Concina tom.* 8. *p.* 205. *n.* 16. *et Salm. cap.* 1. *n.* 15. idque putant probari ex Conciliis Nicæno I, Romano II, et ex *c.* 119. *Dub.* 4. *de Consecrat.* ubi Innocent. I, sic dicit, et « Presbyteris (qui extra Episcopum, seu præsente Episcopo baptizant) » Chrismate baptizatos ungere licet, quod ab Episcopo fuerit » consecratum; non tamen frontem ex eodem Oleo signare, quod » solis debetur Episcopis; cùm tradant Spiritum Paracletum. » Idem præscribitur in Decret. Eugenii IV, ubi dicitur materia Confirmationis esse *Chrisma ab Episcopo benedictum. Secunda* verò sententia, quam tenent *Tourn. in Præl. Theol. t.* 7. *p.* 237. *et Caj. Val. Barb. et Vict. apud Salm. c.* 2. *n.* 16. item *Card. Gotti, Juen. et Druin. apud Conc. l. c.* id negat, et meritò (speculativè loquendo) hanc sententiam probabilem putat *Suar. Dist.* 33. *sect.* 2. *Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 378. Ratio, quia sicut Papa potest facultatem confirmandi, concedere simplici Sacerdoti prout videbimus in *D. seq. n.* 170, sic etiam poterit benedictionem Chrismatis ei committere. Nec ullum ex allatis documentis satis evincit, quòd Chrisma non solùm de necessitate præcepti, sed etiam Sacramenti debeat necessariò esse ab Episcopo benedictum. Dixi *speculativè loquendo;* nam in praxi, cùm res sit valde dubia, prima sententia ut tutior omnino est tenenda.

« 3. Perinde est ad substantiam Sacramenti, sive Chrisma sit » novum, sive vetus, licèt graviter peccet qui utitur alio quàm » novo, id est, illo anno consecrato : in quem finem quotannis in » die Cœnæ consecratur veteri combusto. * (*Idem communiter* » *Salm. cap.* 2. *nu.* 21. *ex cap. Si quis, de Confirm. dist.* 4.) *.

164. — « Resp. 3. Materia proxima est unctio in fronte, per » manum Episcopi (unde etiam hoc Sacramentum manûs im- » positio dicitur à S. Luca Actor. 8.) in formam Crucis facta. » Quæ omnia sunt de necessitate Sacramenti, ut habet com- » munis. »

Hîc cadit agere de illa magna, ac tam disceptata quæstione, pro qua Auctores plures libros integros ediderunt, nempe quænam sit Materia adæquata, et quænam Forma sacramenti Confirmationis? Hîc ideo aliquando diutiùs mihi immorari oportet. Olim de hac quæstione in antecedentibus editionibus hujus Operis jam pertractavi, sed nuper volui eam rursus ad trutinam revocare, et fateor quòd, cùm per quindecim fere dies desudassem perlegendo Canones, et scriptores, nequibam judicium ferre quid pro certo tenendum. Denique vis rationum, quas in fine quæstionis adducam, omnem à mente mea dubitationem sustulit, atque de mea sententia certum judicium efformavi. Plures adsunt

de hac re sententiæ, sed tres principaliores sunt. Prima sententia tenet Materiam essentialem hujus sacramenti esse manuum Impositionem illam, quæ habetur in Pontificali Romano in principio Ritûs, ubi Episcopus antequam ad chrismatis unctionem accedat, extendit manus versus confirmandos, proferens Orationem: *Omnipotens sempiterne Deus,* etc. Unctionem autem, quæ postea ab Episcopo adhibetur, dicit esse Materiam accidentalem, non à Christo, sed ab Ecclesia institutam. Ita sentiunt *Cardinalis Aureolus in 4. Dist. 7. qu. 1. Sirmondus in suis Antirrheticis, cum Sambovio*, et aliis paucis. Ducuntur hi Auctores ex illo textu in *Actor.* 8. ubi S. Lucas enarrans missionem Petri et Joannis in Samariam, scribit: « Qui cùm venissent, oraverunt pro ipsis, ut » acciperent Spiritum Sanctum; nondum enim in quemquam » illorum venerat, sed baptizati tantùm erant in nomine Domini » Jesu. Tunc imponebant manus super illos, et accipiebant » Spiritum sanctum. » Hinc arguunt, solàm manuum Impositionem pro Materia adhibuisse Apostolos in hoc sacramento, et ideo nunc etiam hanc esse Materiam essentialem tuentur. Hæc autem opinio quàm improbabilis sit infra videbimus.

Secunda sententia dicit Materiam essentialem componi tam ab Impositione manuum, quæ fit in principio, quàm in Unctione, quæ deinde ab Episcopo adhibetur. Hanc tenent *Merbes. Disc. 1. qu. 4. Juenin. Theol. t. 7. de Confirm. Concl. 1. Tourn. Prælect. Thol. eod. tit. art.* 3. qui saltem probabilem hanc sententiam censet. *Hab. de Confirm. q.* 5. *Genett. t.* 3. *eod. tit. p.* 115. *Concina t.* 8. *eod. tit. cap.* 2. *Card. Gotti Theol. tr. de Confir. Du-Hamel t.* 2. *D.* 2. *c.* 1. *Concl.* 1. *et Continuator Witasse t. 7. de Confirm.* qui tamen non apertè hanc sententiam tuetur. Auctores hi aiunt Impositionem manuum probari ex Scriptura *Act.* 8. ut supra, Unctionem autem chrismatis probari ex SS. Patribus, quorum auctoritates infra referemus.

Tertia denique sententia communis, vel fere communis, quam tuemur, et certissimam cum Bellarmino existimamus, tenet Materiam adæquatam et totalem Confirmationis esse Chrismatis Unctionem, quæ Confirmandis per Impositionem manûs Episcopi adhibetur. Hanc docet *S. Thom.* 3. *part. q.* 72. *art.* 2. ubi tradit quòd *Chrisma est convenientes Materia hujus Sacramenti.* Alibi verò (*Lect.* 1. *in c.* 6. *ad Hebr.*) non negat Impositionem manûs esse quoque Materiam Confirmationis, sed impositionem illam, quæ Unctionem comitatur. *S. Bon. in 4. Dist. 7. art.* 1. *q.* 2. *Estius l. 4. D.* 7. §. 7. *Thom. Waldensis de Sacrament. c.* 113. *Isambert in* 3. *part. q.* 12. *disp.* 1. *art. 4. Cabass. in Notitia Ecclesiast. ad* 2. *Can. Concil. Araus. Bellarm. de Confirm. c.* 2 *et* 9. *Hugo de S. Vict. l.* 2. *de Sacr. part.* 7. *c.* 2. *Petrus Aurelius in Orthodoxo part.* 1. *c.* 7. *S. Antonin.* 3. *part. tit.* 14. *n.* 2. *Suarez in* 3. *part. q.* 72. *art.* 2. *Dub.* 33. *Sect. 4. Sylv. eod. q.* 72. *art.* 2. ubi ait esse de Fide, quòd Materia sit solum Chrisma, *Gregor. à Valent. in 4. part.* 3. *Dub.* 5. *q.* 1. *punct.* 2. *Joann. Laurentius Berti de Theol. Disc.*

t. de Confirm. c. 4. P. Collet. Continuator Tournely tom. 4. de Confirm. c. 3. art. 1. Salm. Coninch. q. 72. de eod. tit. art. 3. dub. 1. Filliuc. tr. 3. c. 1. n. 9. Tanner. t. 4. d 4. q. 4. Soto in 4. D. 7. q. 2. art. 2. Sylvest. v. Confirmatio, Nav. c. 22. n. 8. Tol. l. 2. c. 24. n. 1. Ronc. Theol. Mor. de Confirm. Alensis part. 4. D. 4. Scotus in 4. Dist. 4. q. 1. Gonet Manual. t. 6. pag. 167. Laym. l. 5. tr. 3. c. 1. n. 5. Holz. de Confirm. n. 198. Antoine eod. tit. n. 11. Frassen. t. 11. p. 395. v. Quod autem, Petroc. t. 3. eod. tit. q. 3. p. 256. La Croix l. 6. part. 1. n. 380. cum aliis plurimis, item *Guillelmus Parisiensis, Maldonatus, et Petrus de Marca apud Contin. Witasse* (vide *l. c.*) qui asserit hanc sententiam sequi omnes Thomistas, et Scotistas. Accedit Catechismus Rom. de *Sacram. Conf.* §. 7. ubi docet, Chrisma confectum ex oleo et balsamo esse solam materiam hujus Sacramenti. Et sedulò subdit : « Quòd autem ea sit hujus » Sacramenti Materia, tum sancta Ecclesia, et Concilia per- » petuò docuerunt, tum à S. Dionysio, et complurimis aliis gra- » vissimis Patribus traditum est : in primis à Fabiano Pontifice, » qui (in Ep. 2. ad Episc. Orient. quæ citatur can. Litteris » vestris, de Consecr. Dist. 3.) Apostolos Chrismatis confectio- » nem à Domino accepisse, nobisque reliquisse testatus est. »

Nulli dubium ad Materiam Confirmationis constituendam requiri Impositionem manuum, ut ex Scriptura desumitur, et ex Patribus, prout à Tertulliano *de Resur. c.* 8. à S. Cypriano *Epist. 73. ad Jubaian.* à S. Hier. in *Dialogo adoers. Lucifer.* S. August. *l.* 15. *de Trin. c.* 26. et aliis. Sed neque dubitandum, quòd Unctio Chrismatis, æquè ac Impositio à Patribus pro Materia designetur ; ita S. Dionysius, S. Cyrillus Hierosol. Tertullianus, S. Ambrosius, S. Cyprianus, S. Augustinus, et alii quorum auctoritates infra transcribemus. Fatemur itaque ad Materiam Confirmationis requiri tam Unctionem, quàm impositionem, sed illam tantùm impositionem, quæ ab unctione est indistincta. Idque *Bellarminus de Confirm. c.* 9. ex ipsis Patribus optimè probat, cùm enim (ait) Patres indifferenter dixerint gratiam Spiritûs Sancti in hoc Sacramento conferri nunc per Unctionem, nunc per Impositionem, et tunc per utrumque, infertur Unctionem considerari semper cum Impositione conjunctam. Pergit Bellarminus : Cùm Patres tradunt solos Episcopos per Chrisma dedisse Spiritum S., id probant ex illo Actorum 8. ubi legitur : « Tunc imponebant manus, et accipiebant Spiritum S. » Ita enim loquitur S. Dionysius : « Consummans Unctio, quæ Divini » Spiritûs illapsum elargitur. » *De Eccl. Hier.* vide *c.* 4. Tertullianus : « Unctio qua caro ungitur, ut Anima consecretur. » *Lib. 2. de Bapt. cap.* 78. S. Cyprianus : « Ungi quoque necesse » est, ut accepto Chrismate, habere in se gratiam Christi possit. » *Epist. ad Numidas.* Ita etiam Innocentius I *Epist.* 1, Damasus *Epist.* 4. Leo *Epist.* 88. et S. Augustinus *l.* 15. *de Trin. c.* 26. Hinc arguit *Bellarminus,* quòd hujusmodi probatio Patrum nullam vim haberet, si impositio manuum non fuisset cum Unc-

tione conjuncta. Ergo Patres, docendo per Chrisma Sacramentum conferri, idque probando ex impositione manuum in *Actis* descripta necessariò intellexerunt Apostolos non aliter quàm ungendo manus imposuisse, Divinumque Spiritum dedisse.

Quòd autem illa unica Materia Chrismatis, qua nunc utitur Ecclesia, sit eadem ac illa qua utebantur Apostoli, patet ex *cap. unic.* Innocentii III *de sacra Unct.* §. *Per frontis*, ubi sic : habetur: « Per frontis chrismationem, manûs Impositio designatur : quæ » alio nomine dicitur Confirmatio : quia per eam Spiritus Sanctus » ad augmentum datur, et robur. » Illud *designatur*, non accipiendum tanquam adumbratur, vel figuratur, seu significatur, sed pro signatur, assignatur, adest, sive habetur; hoc enim eruitur clarè ex verbis immediatè sequentibus : « Unde cùm cæteras » unctiones simplex Sacerdos, vel Presbyter exhibere, hanc » nonnisi summus Sacerdos, id est Episcopus debet conferre : » quia de solis Apostolis legitur (quorum Vicarii sunt Episcopi) » quòd per manûs impositionem Spiritum Sanctum dabant, quem- » admodum Actuum Apostolorum lectio manifestat : » Cùm audissent (*inquit*) Apostoli, qui erant Hierosolymis, quia accepisset Samaria verbum Dei, miserunt ad eos Petrum et Joannem : qui cùm venissent, oraverunt pro ipsis, ut acciperent Spiritum Sanctum : nondum enim in quemquam illorum venerat, sed baptizati tantùm erant in nomine Domini Jesu ; tunc imponebant manus super illos, et accipiebant Spiritum Sanctum : « cujus adventus per unctionis ministerium designatur. » Certum est, quòd Materiæ Sacramentorum, cùm à Christo tantùm sint institutæ, mutari non possunt; ait enim Bellarminus *c.* 9. adversùs quosdam Recentiores : « Apostolos autem mutasse » materiam, nescio an ullo modo probari possit. » Dicendo itaque Innocentius, quòd ideo soli Episcopi valeant ungere, quia soli Apostoli manus imponebant, igitur Impositio illa erat eadem per Unctionem, quæ nunc est Unctio per impositionem : Sic appositè scribit P. Suarez : « Sentit ergo (Pontifex) illam manûs » Impositionem fuisse eamdem, quæ nunc est, quæque nomine » Chrismationis significatur... quam esse sufficientem probat » satis præsens Ecclesiæ usus etc., solùm hoc faciunt Episcopi » nunc confirmando, quod Apostoli faciebant manus imponendo

Idque confirmatur ab alio Canone ejusdem Innocentii III in *c. 4. Quanto, de Consuet.*, ubi Pontifex ad consuetudinem reprobandam quorumdam Sacerdotum, qui conferebant Sacramenta solis Episcopis reservata, dicit : « Ut est Sacramentum Confir- » mationis, quod Chrismando renatos soli debent Episcopi per » manûs Impositionem conferre. Nota, Chrismando, per manûs » impositionem, » ergo idem est manum imponere, quàm chrismare. Idemque habetur in Epistola Michaelis Palæologi missa ad Gregorium X et relata in Concilio Lugdunensi II. In ea Epistola Imperator professionem fidei emittebat, illaque à Gregorio bene accepta fuit; sic ibi dicebatur : « Aliud est Sacramen- » tum Confirmationis, quod per manuum Impositionem Epis-

» copi conferunt, chrismando renatos. » Idem confirmatur ab Innocentio IV, Epist. 10. *c.* 4. *apud Lab. tom.* 11. *pag.* 676. ubi « Soli Apostoli, quorum vices gerunt Episcopi, per manûs Im- » positionem, quam Confirmatio, vel frontis Chrismatio repræ- » sentat, Spiritum Sanctum tribuisse leguntur : » Verbum *repræsentat* idem est ac præsentem facere.

Supersunt hîc tria alia magni ponderis momenta, quorum unumquodque sufficit ad nostram sententiam tanquam certam probandam. Primum est auctoritas Eugenii IV in Decreto edito in Concilio Florentino, ipso Concilio approbante, ad Instructionem Armenorum, ubi sic definitum fuit : « Secundum Sacra- » mentum est Confirmatio, cujus Materia est Chrisma confec- » tum ex oleo, quod nitorem significat conscientiæ, et balsamo, » quod odorem significat bonæ famæ per Episcopum benedicto. » Forma autem est : Signo te signo Crucis, et confirmo te Chris- » mate salutis, in nomine Patris, et Filii, et Spiritûs sancti. » Ordinarius Minister est Episcopus, et cùm cæteras unctiones » simplex Sacerdos valeat exhibere, hanc nonnisi Episcopus debet » conferre, quia de solis Apostolis legitur, quorum vicem tenent » Episcopi, quòd per manûs impositionem Spiritum sanctum » dabant, quemadmodum Actuum Apostolorum lectio manifes- » tat : » Cùm enim audissent (*inquit*) Apostoli, qui erant Hie- rosolymis, quia recepisset Samaria verbum Dei, miserunt ad eos Petrum et Joannem, qui cùm venissent, oraverunt pro eis, ut acciperent Spiritum sanctum : nondum enim in quemquam illorum venerat, sed baptizati tantùm erant in nomine Domini Jesu : tunc imponebant manus super illos, et accipiebant Spiri- tum Sanctum. « Loco autem illius manûs impositionis datur in » Ecclesia Confirmatio. » Juxta hanc Definitionem Eugenii, et Concilii, plures Auctores dicunt esse de fide, quòd sola Unctio Chrismatis sit Materia Confirmationis. Sed huic decreto tria objiciunt Adversarii.

Opponunt I. quòd cùm Eugenius hoc decretum edidit, jam solutum esset Concilium. Sed respondetur hoc non esse verum; licèt enim Græci discesserint à Concilio, remanserunt tamen Patres Latini, et ipsimet Græci consensum ante discessum præ- buere, quòd Concilium persisteret. Præterquam quod dicamus cum P. Berti, et communi esse omnino certè tenendam ab om- nibus sententiam, quòd Pontifex in suis definitionibus circa fidem sit per se infallibilis, ut probavimus in *disser.* posita in *Tract. de Legib. c.* 1. *dub.* 2. *in fine ex n.* 110. Cæterùm nequit dici, concilium ex discessu Græcorum solutum fuisse, prout lo- quuntur Adversarii ex Spondano, et Card. Pallavicino; nam Spondanus anno 1439 expressè contrarium refert dicens : « Non » unà cum Græcorum discessu dissipatam esse Synodum Floren- » tinam, sed continuatam cum Patribus Latinis annis tribus » sequentibus. » Et idem testatur Pallavicinus.

Opponunt 2. quòd Eugenius assignando Unctionem pro Ma- teria, non assignavit illam pro Materia essentiali, sed tantùm pro

accidentali, prout egit assignando porrectionem instrumentorum (nulla facta mentione impositionis manuum) pro Materia ordinis, in quo probabilior est Auctorum sententia impositionem manuum, esse Materiam essentialem, et instrumentorum porrectionem esse tantùm accidentalem, vel integralem, vel ad summum partialem. Alii respondent cum Menardo, quòd ideo Pontifex loquens de Sacramento Ordinis non fecit mentionem impositionis manuum, quia illa jam erat in usu apud Armenos, quibus peculiarem Ecclesiæ Romanæ Ritum tradere volebat. Alii respondent, ut *Gammachæus*, quòd impositio jam constabat ex Scriptura, et ideo omissum fuit de ea mentionem fieri. Alii respondent Eugenium fecisse mentionem tantùm de instrumentis, quia pro cæteris se remisit ad Pontificale, dicens, *Prout in Pontificali Romano late continetur*. Sed meliùs respondet P. Berti, quòd Eugenius in Ordine designavit instrumenta tantùm ut symbola munerum ab Initiandis exercendorum, in Confirmatione verò designat Chrisma ut symbolum gratiæ, quæ per Sacramentum confertur; gratia autem non confertur, nisi totalis Materia essentialis applicetur. Subdo aliud responsum, quòd mihi fortius videtur: De Sacramento Ordinis Eugenius loquens, nullum ibi verbum facit de Impositione manuum, unde videtur illam tacuisse, sed non exclusisse; loquens verò de Sacramento Confirmationis, expressam facit mentionem tam de Chrismate, quàm de Impositione, quæ ab Apostolis in hoc Sacramento adhibebatur. Idcirco, si Pontifex putasset Impositionem esse Materiam ab Unctione distinctam, omnino debuisset, non tantùm Unctionem, sed etiam Impositionem designare pro Materia, et utriusque Materiæ Formas describere; aliàs non recta, quia non integra, sed mutilata esset ejus doctrina; ac proinde, cùm Eugenius reticuit Impositionem distinctam ab Unctione, omnino dicendum quòd eam excluserit.

Opponunt 3. quòd Eugenius in Decreto dixit: « Loco illius » manûs impositionis dari in Ecclesia Confirmationem. » Ergo juxta sensum Eugenii, Impositio, quam Apostoli adhibebant, nunc mutata est in Confirmationem, nempe (ut addunt) in chrismationem. Sed bene respondet *Tourn. l. c. art.* 3. afferens verba Bellarmini, qui de *Confirm. c.* 9. sic ait: « Sensus non est, » Chrisma esse loco Impositionis manuum, quasi Apostoli non » usi fuerint Chrismate, et nos non utamur Impositione manûs. » Sed sensus est, idipsum, quod Apostoli faciebant, cùm dicebantur imponere manus, facere nunc Episcopos, cùm dicuntur » confirmare, vel chrismare: Distinguitur enim his in locis, non » ritus à ritu, sed modus loquendi à modo loquendi; » hoc est nomen à nomine; quod enim dicebatur olim Impositio manus, nunc dicitur Confirmatio. Idque apertè Innocentius III in *cap. Cùm venisset* §. *per frontis* expressit dicens: « Per frontis chris- » mationem manûs impositio designatur, quæ alio nomine dicitur » Confirmatio. » Idemque tradidit Synodus Senonensis anno 1528. (*tom.* 14. *Conc. p.* 452.) proferens: « Tunc (Apostolorum

» tempore) Impositionis manuum, nunc confirmationis appel-» latum est Sacramentum. »

Idem ante Bellarminum scripsit Hugo de S. Victore : « Manûs » Impositio, quæ usitato nomine Confirmatio vocatur, qua Chris-» tianus unctione Chrismatis per Impositionem manûs in fronte » signatur, solis Episcopis debetur, sicut in primitiva Ecclesia » soli Apostoli per Impositionem manuum Spiritum sanctum » dabant. » *Libro* 2. *de Sacrament. part.* 3. *c.* 2. Idem scripsit Thomas Waldensis, qui ampliùs addit, non esse fidelem, qui vellet credere quòd Apostoli hoc Sacramentum conferebant per manûs Impositionem sine Unctione ; en ejus verba : « non rectè » ergo colligunt dicentes, in Confirmatione non fuisse oleum unc-» tionis, vel Chrismatis in primitiva Ecclesia, sed ad acceptа-» tionem Spiritûs sancti fuisse tantùm manus impositas. » Deinde subdit : « Nemo igitur dicat, qui vult esse fidelis, quòd Sacra-» mentum Confirmationis fiebat sine Unctione per solam manûs » impositionem ab Apostolis : non enim minus manus imponit, » qui ungendo imponit. » *Tom.* 2. *de Sacrament. c.* 113. Accedit Petrus Aurelius in suo Orthodoxo, edito expensis Cleri Gallicani, ubi Auctor (*part.* 1. *c.* 7.) loquens de sensu SS. Patrum circa Materiam Confirmationis, inquit : « Non enim (*Patres*) manûs » Impositionem et Chrismationem in Confirmationis Sacramento » tantùm conjunctas esse voluerunt, sed in unam singularemque » actionem conclusas. Quare non dicunt præberi Unctionem, et » manûs impositionem, sed Unctionem impositione manûs. » Et citat *Bedam* aliosque Patres ; deinde addit : « Atque hinc factum » est, ut decretum sit, Chrismationem ab Episcopo pollice fa-» ciendam ; id est imponendo manum. Atque hæc consuetudo » jam omnibus deinceps sæculis accepta, et perpetuo Ecclesiæ » usu ad nos perducta est, à quo nec primis sæculis alienæ fuisse » videntur Orientis Ecclesiæ. » Unde in fine ibi ait : « Impositio-» nem, quæ fit in principio, cæremoniam esse Sacramento » Confirmationis præviam, qua Neophyti præparentur ad susci-» piendam Spiritûs sancti gratiam. » Sed quid significat illa Elevatio manuum ? Respondet *P. Berti cap.* 6. quòd per illam cæremoniam Episcopus se commonstrat orantem invocare Spiri-tum sanctum super Confirmandos.

Alterum momentum est illa celebris Regula ab omnibus ac-cepta S. Augustini (*in lib.* 4. *de Baptis. c.* 24.) ubi dicitur : « Quod universa tenet Ecclesia, nec Conciliis institutum, sed » semper retentum est, nonnisi Apostolica auctoritate traditum » rectissimè creditur. » Id priùs docuit S. Basilius (*Libro de Spiritu Sancto c.* 27.) ubi dixit omnino credenda esse « dogmata » et instituta, quæ in Ecclesia prædicantur et quæ non ex doc-» trina scripto prodita accepimus, sed ex Apostolorum traditione » in mysterio, id est in occulto tradita nobis fuerint. » Hinc bene arguit *Tourn. de Conf. art.* 3. quòd cùm ab ipsis primis sæculis, Unctio in Confirmationis Sacramento usurpata sit, et deinceps semper retenta, licèt Scriptura nullam de Unctione mentionem

fecisset, tenendum est ex traditione Apostolorum et consequenter ex institutione Christi, quòd hoc Sacramentum ab initio ipsis temporibus Apostolorum cœperit conferri per impositionem manuum conjunctam cum Chrismatis Unctione.

Quòd autem semper Unctio ab initio usque nunc abhibita fuerit in Ecclesia tam Latina quàm Græca, constat ex traditione Patrum. De hoc primum non leve fundamentum habetur ex Apostolo in 2. *Cor.* 1. *vers.* 21. *et* 22 ubi dicitur : « Qui autem con» firmat nos vobiscum in Christo, et qui unxit nos Deus, qui et » signavit nos, et dedit pignus in cordibus nostris. » Hæc verba interpretantur de Sacramento Confirmationis Joannes Chrysostomus, Hilarius, et Theodoretus in hunc locum, ac Ambrosius *lib. de his qui initiantur c.* 7. Præterea illud : « Nolite contristare » Spiritum sanctum Dei, in quo signati estis. » *Ephes.* 4. 30. explicat de Sacramento Confirmationis S. Augustinus *l.* 15. *de SS. Trin. c.* 26. Præterea illud S. Joannis : « Unctionem quam » accepistis ab eo maneat in vobis. » 1. *Epist.* 2. 27. sic explicatur à S. Cyrillo Hierosol. in *Cath.* 3. *Myst.* « Sanctum hoc un» guentum non ampliùs est unguentum nudum, neque commune, » postquam jam consecratum est, sed est Chrisma quod Christi » et Spiritûs sancti, id est divinitatis ejus præsentiam efficit, quo » frons, et alii sensus (loquitur de Ritu Græco) corporis tui » Symbolicè inunguntur ; et corpus equidem perungitur, Anima » verò sancto vivificoque Spiritu sanctificatur. »

S. Justinus *in Respons. ad Orthod. q.* 137. ait : « Deinde in » Sacro lavacro, quæ dicta sunt symbolis peractis, post illa un» guento consignamur. » Theophylus, qui vixit anno 170, scripsit : « Certè nulla alia ex re Christianorum nomen traximus, quàm » quòd Divino Oleo perfundimur. » Libro ad Autolycum versus finem, S. Irenæus : « Tum autem eum, qui initiatus est opobal» samo inungunt, hoc enim unguentum fragrantiæ illius, quæ » omnia exsuperat, typum esse aiunt. » *Libro* 1. *cap.* 18. Tertullianus : « Exinde egressi de lavacro, perungimur benedicta » Unctione de pristina disciplina. In nobis carnaliter currit Unctio, » sed spiritualiter proficit. » *Libro* 2. *de Baptis. c.* 7. Nota, *de pristina disciplina.* Cornelius Papa *apud Eusebium* (*Libro* 6. *Hist. Eccles.*) : « Novatus jacens in lecto pro necessitate per» fusus sit, nec reliqua in eo quæ Baptismum subsequi solent » solemniter adimpleta sint, nec Signaculo Chrismatis consum» matus sit, unde nec Spiritum sanctum unquam potuerit pro» mereri. » S. Cyprianus : « Ungi quoque necesse est eum qui » baptizatus sit, ut accepto Chrismate, id est unctione, esse » unctus Dei, et habere in se gratiam Christi possit. » *Epistol. ad Numidas.* Concilium Constantinopolitanum I. in *Can.* 7. loquens de Hæreticis venientibus ad Ecclesiam Catholicam, sic docet : « Dantes quidem libellos, et omnem hæresim anathema» tizantes, quæ sentit ut sancta Dei Catholica et Apostolica » Ecclesia ; et signatos, sive unctos primum sancto Chrismate et » frontem, et oculos, et nares, et os, et aures, et eos signantes

» dicimus signaculum doni Spiritûs sancti. » S. Basilius : « conse-» cramus aquam Baptismatis, et oleum Unctionis, ex quibus » scriptis? nonne à tacita secretaque Traditione? ipsam porro » olei inunctionem quis sermo scripto proditus docuit? » *Libro de Spiritu sancto c.* 17. S. Ambr. « Post hæc, id est post Baptisma » susceptum, utique ascendisti ad Sacerdotem; omnes enim in » regnum Dei, et in Sacerdotium ungimur gratia spirituali. » *Libro de Initian. c.* 6. Innocentius I. *Epistola ad Decentium* scripsit : « Solos Episcopos in fronte ex oleo signare, cùm tra-» dunt Spiritum Paracletum. » S. Augustinus : « Unctio spiri-» tualis ipse Spiritus sanctus est, cujus Sacramentum est in » Unctione visibili. » *Tract.* III. *in Epistolam Joannis n.* 5. Et alibi : « Ungimur enim modò in Sacramento, et sacramento » ipso præfiguratur quiddam, quod futuri sumus. » *In Psalm.* 26 *Enarr.* 2. *n.* 2. S. Leo *Epist.* 88. ait ad Episcopos spectare, *Chrismate Baptizatorum frontem signare.* S. Gregorius M. in suo Secramentario scribit : « Neophytos confirmari, dum Episcopus » tincto pollice in Chrismate facit crucem in fronte. »

Omitto autem alios innumerabiles Scriptores, qui post seculum V de Unctione Chrismatis loquuntur; nam Du-Hamel *c.* 2. *n.* 5 et 6. testatur, quòd ipse Sirmondus fatetur, in primis seculis Unctionem junctam fuisse cum Impositione manûs, et sic etiam usu receptum est post ætatem Innocentii I in posterum; additque Du-Hamel in hoc omnes cum Sirmondo consentire theologos.

Attenta igitur ex una parte Regula laudata S. Augustini, quòd omnia quæ universa tenent Ecclesia, nec ab aliquo concilio instituta esse novimus, sed semper usu recepta in Ecclesia fuerunt, ex traditione Apostolorum derivasse credendum est. Et posito ex alia parte, quòd Ecclesia semper et ubique usum Chrismatis servaverit, prout supra ostensum est, omnino tenere debemus, hujusmodi usum descendisse ab Apostolis, à Christo edoctis, utpote in re ad Sacramenti Materiam pertinente; nam etiam Apostoli (ut bene advertit *Suarez sect.* 4.) « habebant alligatam potes-» tatem in Sacramentis institutis à Christo. » Propterea omnino tenendum est, Apostolos in collatione hujus Sacramenti Chrismatis unctione usos fuisse, sicut jam olim expressè docuit Fabianus Papa in *Epist.* 2. *ad Orient.* (Vide *Can.* 8. *Litteris Dist.* 2. *de consecr.*) ubi loquens de Chrismate, deque obligatione illud quotannis renovandi, ait : « Ista à SS. Apostolis, et successoribus » eorum accepimus, et vobis tenenda mandamus. »

Cùm ergo legitur *Actor.* 8. quòd Apostoli dabant Spiritum sanctum imponendo manus, et una tantùm ibi, non duplex Impositio nominatur : siquidem si ipsi Sacramentum Confirmationis ministrabant, ea Impositio erat ab Unctione indistincta. Nec refert, quòd in Scriptura expressa non facta fuerit mentio Unctionis; sicut enim in Actis non fit expressa mentio Baptismi conferendi in nomine trium Divinarum Personarum, sed tantùm in nomine Christi (*baptizati sunt in nomine D. J.*, *Actor* 19. *a.* 5.) nec proinde arguitur Apostolos baptizasse in solo nomine

utriusque manûs, deinde ambæ ejus manus totæ unguntur : ut pariter fit in unctione manuum initiandorum ad Presbyteratum.

166. — « 2. Probabile est, requiri ad valorem Sacramenti, ut » unctio fiat ab Episcopo immediatè, nullo instrumento mediante. » Ita *Filliuc. et Laym.* contra quosdam ; quia debet fieri per im- » positionem manûs. *Escob. t.* 7. *Ex.* 7. »

Dicunt *Henr. Vivald. etc. ap. Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 380. posse fieri Confirmationem pennicillo, sive alio medio instrumento. Sed meritò hanc opinionem rejiciunt *Laym. tract.* 3. *cap.* 2. *Holzm. pag.* 42. *n.* 198. *loc. cit. et Viva de Confirm. qu.* 3. *art.* 1. *n.* 4. *cum Suarez, Con.* et aliis communiter. Ratio, quia tunc deficeret immediatè impositio manûs Ministri, quæ omnino requiritur ; illa autem mediata impositio impropriè impositio dicitur. Nec obstat dicere, quòd Extrema Unctio validè ministratur medio instrumento, ut dicemus *n.* 710. Nam bene respondet *Holzm.* quòd ibi non requiritur ad valorem Sacramenti impositio manûs sicut requiritur in Confirmatione. Circa autem quantitatem Chrismatis, ea sufficit et requiritur, quæ satis sit ad ungendam frontem confirmandi in figuram crucis, ut *Suar. D.* 38. *et Salm c.* 2. *n.* 29. *cum Pal. et Bonac.*

167. — « Resp. 4. Forma vera, et necessaria, in Ecclesia lati- » na est, *Signo* (ut habet Trid. vel) *Consigno* (ut habet S. Thom.) » *te signo Crucis, et confirmo te Chrismate salutis, in nomine Pa-* » *tris,* etc. In qua utrùm de essentia sit ut utraque actio signandi » et ungendi expressè significetur? Disputant Scholastici. *Laym.* » *et Fill. t.* 3. *d.* 10. *Con. l. c. art.* 4. *Dian. R.* 27. »

Quatuor adsunt sententiæ circa formam Confirmationis. I. est eorum qui tenent solam impositionem manuum esse adæquatam materiam hujus Sacramenti, ideo dicunt formam esse solam Orationem, quæ præcedit unctionem ; sed hæc sententia est omnino falsa, prout probavimus supra *n.* 164.

II. Sententia est eorum qui tenent tum impositionem manuum, quæ unctionem præcedit, tum unctionem ipsam, esse materias partiales ; unde dicunt formam coalescere ex dicta Oratione præcedenti, et ex verbis unctionem comitantibus, et sic sentiunt *Juenin. Natal. Alexand. Gotti, et Tournely.*

III. Sententia singularis est *Contin. Tourn.*, nempe *P. Colet. t.* 5. *de Sacr. Confirm. c.* 4. ubi difficulter percipi potest, qua firma ratione hic aliàs doctus Auctor pro unica Materia, quam ipse tuetur adesse in hoc Sacramento, deinde velit eam duplici Forma indigere.

IV. Est Sententia nostra, et communis, quam defendunt omnes Auctores citati supra *n.* 164. *v. Hîc cadit*, eisque se associat *P. Concina,* qui licèt tenuerit *t.* 7. *de Confirm. cap.* 2. duplicem esse Materiam hujus Sacramenti, attamen *cap.* 3. *n.* 5. sentit unam esse Formam. Dicimus igitur, quòd sicut totalis Materia adæquata Confirmationis est unctio Chrismatis adhibita per manum Episcopi, sic totalis Forma sunt verba, quæ Episcopus ungendo profert : « Signo te signo Crucis, et confirmo te Chrismate salutis,

» in nomine Patris, et Filii, et Spiritûs sancti. » Sic docuit S. Thomas 3. *p. qu. 72. art. 4.* Et sic definivit Eugenius IV cum Concilio Florentino in decreto ad Armenos dicens : « Forma » autem est : Signo te signo Crucis, et confirmo te Chrismate sa- » lutis, » cum aliis verbis quæ retulimus supra *citato n.* 164. quibus licèt Pontifex mentionem faciat expressè de Oratione Apostolorum *Actor.* 8. nullam tamen aliam docet esse formam, quàm hanc mox supra descriptam. Hinc infertur, quòd Eugenius non solùm tacuit, sed omnino exclusit omnem aliam formam præter hanc ; aliter non rectè, quia non integrè Ecclesiam docuisset. In hac autem Forma, ut docet S. Thomas, adæquatè omnia explicantur, quæ in hoc Sacramento continentur, nempe *Signum* militiæ Christi, cui adscribuntur Confirmati per illa verba, *signo te signo Crucis : Effectus* sacramenti, id est gratia roborans per illa verba, *Confirmo te Chrismate salutis :* et *causa* gratiæ, nempe SS. Trinitas per illa verba, *In nomine Patris, et Filii, et Spiritûs sancti.* Accedit auctoritas Catechismi Romani, qui instruens de hoc Sacramento §. 12. dicit « Hanc esse perfectam et absolu- » tam hujus Sacramenti Formam. » Additque quòd « Auctoritas » Ecclesiæ Catholicæ non patitur nos ea de re quidquam dubi- » tare. » Accedit et Concilium Bituricense sub anno 584, et anno sequenti approbatum ; *tit. 20. de Confirm. can.* 3. ac demum à Sixto V probatum ; ibi dictum fuit : « Nullam in administratione » hujus Sacramenti Formam debitam, et qua ut consuevit Ecclesia, » esse, quàm : Consigno te Chrismate salutis. » His momentis ductus *P. Concina loco supra citato* scribit, à nostra sententia utpote communi non esse recedendum, nempe Formam adæquatam esse tantùm verba quæ Unctionem comitantur.

Objiciunt Adversarii illud (*Actorum* 8.) : « Oraverunt pro » ipsis, ut acciperent Spiritum sanctum... tunc imponebant manus » super illos, et accipiebant Spiritum sanctum. » Unde dicunt, si Oratio esset Forma, quam Apostoli adhibebant, et nunc in unctione Chrismatis nulla habetur Oratio, ergo Forma saltem partialis est oratio, quæ in principio dicitur ab Episcopo, dum manus elevat. Respondet Bellarminus *de Confirm. c.* 10. *Object.* 1. quòd neque aliorum Sacramentorum Formæ habentur expressæ in Scripturis, nusquam enim (*ait*) scriptum est, in Baptismo dicendum esse, *Ego te baptizo ;* quapropter inquit, quòd verbum Dei traditum satis testatur morem universæ Ecclesiæ. Idem sentit S. Thomas (*loc. cit. art. 4. ad* 1.) dicens : « Multa enim » servabant Apostoli in Sacramentorum collatione, quæ in » Scripturis communiter propositis non sunt tradita. » *Unde Dionysius* (*cap. 7. Eccl. Hier.*) *dicit :* « Consummativas invo- » cationes (id est verba quibus perficiuntur Sacramenta) non » est justum Scripturas interpretantibus, neque mysticum earum » aut in ipsis operatas ex Deo virtutes ex occulto ad communem » adducere, sed nostra sacra traditio sine pompa (id est occultè) » eas edocet. » Quapropter *P. Suarez* (*loc. cit. in S. Thomam disp.* 33. *Sect.* 5.) Angelici Doctoris vestigia sequens, scribit per

verba illa, *Oraverunt, ut acciperent Spiritum sanctum*, vel non significari Formam, sed tantùm præambulam orationem quam præmittebant Apostoli, ut Baptizati Spiritum sanctum reciperent, prout etiam modò fit in Ecclesia : vel dicendum esse, Formam unctionis, *Signo te* etc. Orationis nomine significari, « quia » virtualem deprecationem ipsa continet, quatenus divinæ virtuti » et promissioni innititur. »

Nec censendum hoc gratis *Suarium* asseruisse, nam in Ordine Rom. citato ab Alcuino, et Amalario, qui fuerunt ante ann. 800 *in Offic. Sabbati Sancti* dicitur, quòd Episcopus *per modum orantis* pronuntiat verba : *Signa eos, Domine, signo Crucis.* Ac deinde dum ungit, dicit : *Ego te confirmo in nomine Patris etc.* Unde ait Bellarminus *cit. cap.* 10. quòd cùm dicimus, « Signo te etc. semper significamus Deum esse qui signat prin» cipaliter, et hominem qui signat ministerialiter. » Idque confirmat *Bellarm. eod. c.* 10. *Obj.* 1. *scribens :* « Formæ Sacra» mentorum passim à Patribus dicuntur preces mysticæ, licèt » interdum proferantur per verbum indicantis : nam semper à » Deo expectatur et petitur principalis operatio. »

Tantò magis hoc dici valet, dum constat Formam hujus Sacramenti olim in unctione Chrismatis fuisse expressè deprecatoriam, ut legitur apud S. Ambrosium *lib.* 2. *d. Sacr. c. ult.* ubi hæc erat Forma : « Deus qui te regeneravit omnipotens, conces» sitque tibi peccata, ipse te ungat in vitam æternam. » Addit *Continuator Witasse in q.* 3. de forma Confirmationis art. 3. ex Menardo, et Morino, Formam usque ad nonum sæculum fuisse deprecativam, unde subdit : « Nihil impedire quominus hæc » Forma (signo te etc.) licèt indicativa invocatio sit Spiritûs » sancti etc. » Huic porro congruit id quod scripsit S. Leo (*Ep. ad Nicætam cap.* 7.) : « Qui Baptismum ab Hæreticis recepe» runt, sola sancti spiritûs invocatione per impositionem manuum » confirmandi sunt. Observa, sola sancti Spiritûs invocatione, » quæ jam in hodierna Forma habetur per illa verba, *in nomine Patris, et Filii, et Spiritûs sancti.*

Cæterùm quidquid de priscis Ritibus sit circa hujus Sacramenti administrationem, in qua plures mutationes acciderunt, dicimus, quòd si certum sit unam esse Materiam totalem Confirmationis, nempe Chrismationem per manum Episcopi adhibendam, ut probavimus supra *n.* 164, consequenter dicendum, non duplicem, sed unam esse Formam. Objiciunt contrarii : sed in confirmatione adsunt Impositio manuum, et unctio Chrismatis, idcirco Oratio quæ præcedit Chrismationem, est Forma respondens impositioni : verba autem quæ postea profert Episcopus chrismando, est Forma respondens unctioni. Sed hîc jacet nodus quæstionis, quæ inter nos et Adversarios agitur ; hunc autem nodum solvere opus est. Libet Adversariis supponere in hoc Sacramento duplicem Materiam concurrere, vel ut supponit *P. Colet*, ut supra *Contin. Tourn.*, adesse duplicem actionem in ipsamet Materia, nempe Impositionem, et unctionem ;

sed jam supra demonstratum est, ubi egimus de Materia, quòd Impositio et unctio nec sunt duæ Materiæ disjunctæ, nec duæ actiones unius Materiæ, sed unica, singularis, et indivisibilis actio, nimirum Unctio adhibita per manum Episcopi, ita ut tò *unctio* est actio, tò autem *per manus Episcopi* non est actio distincta, sive disjuncta, sed est tantùm modus unctionis institutus à Christo, quatenus unctio à solo Episcopo, et non ab alio est peragenda.

Hoc est illud quod scripsit *Bellarminus de Confir. c.* 9. ubi sapienter animadvertit, quòd SS. Patres, dicendo dari Spiritum sanctum in uno loco per Impositionem, in altero dari per unctionem, apparet intellexisse, quòd utraque res, nempe unctio et Impositio, eadem est, scilicet unctio imponendo manum, sive Impositio manûs ungendo. Sic etiam scripsit Thomas Waldensis: « Nemo dicat, quòd olim Sacramentum fiebat sine Unctione; non » enim minùs manus imponit, qui ungendo imponit, » *De Sacram. c.* 113. Idem expressiùs scripsit Petrus Aurelius: « Non enim » manûs Impositionem, et Chrismationem (*Patres*) tantùm » conjunctas esse voluerunt, sed in unam singularemque actio- » nem conclusas, quare non dicunt præberi unctionem, et manûs » Impositionem, sed Unctionem Impositione manûs. » Et revera Innocentius III in *cap. unic. de Sacram. Unction.* id tradidit dicendo: « Per frontis Chrismationem, manûs impositio desig- » natur, quæ alio nomine dicitur Confirmatio. » Et alibi in *c. Quanto 4. de Consuet.* scripsit: « Ut est Sacramentum Confir- » mationis, quod chrismando renatos soli debent Episcopi per » manûs impositionem conferre. » Dicendo igitur Pontifex, *chrismando per impositionem manûs*, patenter docet, eamdem actionem esse chrismare, et imponere manûs, dum in ipsa Chrismatione Impositio manûs necessariò continetur. « Ipsa enim » Unctio, et Signatio (*ait Bellarm. c.* 2.) manus impositio » rectissimè dicitur. Unde Marci 7. cùm postulassent quidam, » ut Dominus manus imponeret Lunatico, ille id fecit, nam » digito tetigit linguam et aures ejus. » Si autem Materia proxima Confirmationis una est actio, nempe unctio per manûs Impositionem, sive Impositio manûs ungendo, ideo unicæ actioni seu unicæ Materiæ unica pertinet Forma. Præterea certum est, per plura sæcula à tempore S. Thomæ usque ad ætatem Recentiorum nostram sententiam oppugnantium, omnes Scriptores unanimiter tenuisse, quòd hujus Sacramenti unctio Chrismatis est unica Materia, et unica Forma sunt verba Episcopi unctionem comitantia. Atque hinc est quòd Episcopi communiter non satagunt, ut omnes confirmandi sint præsentes in principio Ritûs, cùm Minister elevans manus profert Orationem, nec dubitant ipsi confirmare eos, qui postquam primus ille Ritus jam est completus, accedunt.

His omnibus accedit Declaratio allata supra Bened. XIV in Constitutione, *Ex quo primum*, ad Episcopos Græcos an. 1746, die 1 Martii, cujus verba hîc expedit repetere: « Quod itaque » extra controversiam est, hoc dicatur: Nimirum in Ecclesia

» Latina Confirmationis Sacramentum conferri, adhibito sacro » Chrismate etc. dum idem Minister Formæ verba pronuntiat. » Ibi igitur non fit mentio de alia Materia quàm unctione Chrismatis per manum Episcopi, nec de alia Forma quàm de verbis prolatis ab Episcopo, dum ungit; et sic docet Pontifex extra controversiam esse, quòd in Ecclesia Latina Sacramentum Confirmationis confertur. Si alicui hæc Declaratio non sufficit, bene sufficit mihi et aliis, qui constanter tenemus Summum Pontificem, ubi loquitur docens Ecclesiam in re ad fidem pertinente, nunquam errare posse.

168. — Hinc notandum cum *Salm. cap.* 2. *ex n.* 33. *et commun. DD.* quoad formam, substantiales esse, et Sacramentum invalidare omnes mutationes sequentes, scilicet 1. Si omittatur verbum *signo,* vel *confirmo.* 2. Si omittatur expressio *SS. Trinitatis.* 3. Si omittatur verbum *te.* 4. Si omittantur verba *signo Crucis, vel Chrismate salutis.* Dicere autem *corroboro* pro *confirmo,* esset mutatio accidentalis, ut *Salm. n.* 44. *cum Sot. Gran. et aliis;* sicut etiam dicere *sanctificationis,* pro *salutis,* ut *S. Thom. d. art.* 4. *ad* 1. *Valent. et Salm. ib. cum aliis communiter.*

169. — Quæritur hîc, an sit valida forma, quam adhibent Græci in hoc Sacramento, dicendo: *Signaculum doni Spiritûs sancti,* significantem signo illo donari Spiritûs sancti munera? Affirmant communiter DD. cum *Arcudio,* et sic refert *Illsung. apud Croix n.* 383. declarasse Urbanum VIII. Unde improbabiliter *Viva de Confirm. q.* 3. *art.* 1. *n.* 6. dubitat de validitate Sacramenti cum hac forma collati, eò quòd in ea deest invocatio SS. Trinitatis; nimis enim durum est dicere, quòd tota Ecclesia Græca hoc careat Sacramento. Præterquam quòd verosimiliter dicunt *Tournely Prœl. Theol. t.* 7, *pag.* 240. *suus Cont. tom.* 5. *p.* 61. *in fin. et Juenin. t.* 7. *pag.* 205. quòd apud Græcos, non minùs quàm apud Latinos, bene invocantur in hoc Sacramento Personæ SS. Trinitatis, cum tali tamen differentia, quòd in Ecclesia Latina SS. Trinitas invocatur post unctionem, in Græca verò invocatur antea in Oratione præcedenti.

Tres autem sunt effectus hujus Sacramenti. I. *Character* ut ex *Trident. sess.* 7. *can.* 9. et ex Decr. Eugen. IV. Vid. *Salm. cap.* 3. *n.* 2. et *Croix n.* 383. II. *Gratia,* id est robur speciale ad prælianda prælia Domini: Imò ex *cap. Novissimè. de Consecrat. Dist. V.* declaratur in Confirmatione conferri Gratiæ Spiritûs sancti plenitudinem, similem illi quam acceperunt Apostoli in die Pentecostes, ut docet Cat. Rom. *de Sacr. Confir. n.* 21. Et etiam aliquando per hoc Sacramentum prima Gratia confertur, ut docent *S. Th. art.* 7. *ad* 2. *et Salm. n.* 4. *cum Suarez, Pal. Laym. Bon. etc.* juxta dicta *n.* 84. III. Effectus est cognatio spiritualis eodem modo, quo dictum est de *Bapt. n.* 156 *in fin.* Ita ex *c. Veniens. De cogn. spir. Viva q.* 3. *art. ultim. n.* 1. *Salm. c.* 4. *n.* 43. *Croix num.* 402.

DUBIUM II.

Quis sit Minister, et quod subjectum.

170. An soli Episcopi sint Ministri Confirmationis?—**171.** An peccet graviter Episcopus confirmans non suos? — **172.** Et quam pœnam incurrat?—**173.** An autem possit præsumere consensum aliorum Episcoporum?—**174.** Quær. 1. An Confirmans et Confirmandus debeant esse jejuni? Quær. 2. An Confirmatio ministranda sit in Ecclesia? Et an conferri possit in die feriali, et vespere?—**175.** Quando teneatur Episcopus confirmare?— **176.** Quinam validè confirmentur?— **177.** An infantes? — **178.** An sit illicitum pueros confirmare sine causa? — **179.** Quæ dispositio ad Confirmationem requiratur? — **180.** An licitè confirmentur amentes?

170. — « Resp. 1. Minister ordinarius validæ Confirmationis » est solus et omnis Episcopus, etiam excommunicatus, vel » hæreticus : ex commissione autem, vel delegatione Pontificis, » etiam simplex Sacerdos. Est communis. Vid. *Ferm. Laym.* » *l.* 5. *t.* 3. *c.* 6. *Bonac. d.* 3. *p.* 2. »

Quæritur, an Papa possit committere simplici Sacerdoti facultatem confirmandi? Certum est solum Episcopum esse Ministrum ordinarium hujus Sacramenti, ut sancivit Innoc. III in *cap. un. de Sacra Unction.* §. *Per frontis*, ubi dixit : « Cùm cæteras unc- » tiones simplex Sacerdos valeat exhibere, hanc (scilicet Chris- » mationis) nonnisi summus Sacerdos, id est Episcopus, debet » conferre. » Et idem definivit Tridenti. *sess.* 7. *c.* 3. ubi : « Si » quis dixerit sanctæ Confirmationis ordinarium Ministrum non » esse solum Episcopum, sed quemvis simplicem Sacerdotem, » anathema sit. » Dubium autem fit, an ex concessione Pontificis possit simplex Sacerdos confirmare tanquam Minister extraordinarius. Negat *Viva de Conf. qu.* 3. *art.* 2. *n.* 1. *ac Salm. c.* 4. *n.* 18. cum communi, ut asserunt. Sed vera sententia affirmat cum *S. Th.* 3. *part. qu.* 72. *art.* 11. *ad* 1. *Petrocor. Concina, utroque Tourn. Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 386. *cum Pal. Aversa*, et aliis pluribus. Idque hodie non ampliùs dubitandum ex Bulla N. SS. P. Bendicti XIV. incipiente, *Eo quamvis tempore*, edita 4 Maii 1745. (*in Bullar. t.* 1. *n.* 129. §. 8.) ubi Pontifex indulsit, ut ut Cophtis Sacerdotes Missionarii pro necessitate possint ministrare Confirmationem, additque, hoc non esse novum, sed usitatum à S. Gregorio M. et aliis Pontificibus; refertque *P. Zacharia apud Croix lib.* 6. *pag.* 378. Eugenium IV concessisse cuidam Religioso Franciscano Missionario facultatem non solùm confirmandi, sed etiam Chrisma conficiendi.

171. — « 1. Etsi Episcopus graviter peccet, si vel in aliena » Diœcesi, vel sibi non subditos confirmet, sine proprii Episcopi » consensu, saltem tacito, propter defectum jurisdictionis : » * (Episcopus *confirmans in aliena Diœcesi, etiam subditos suos,* » *incurrit suspensionem à Pontificalibus ipso jure ex Trident.*

» *sess.* 6. *cap.* 5. *et Declaratione S. C. ap. Salm. c.* 4. *n.* 26.)[a]
» valida tamen est Confirmatio, quia ista non requiritur neces-
» sitate Sacramenti, sed præcepti tantùm.

« 2. Excusatur à peccato Episcopus, si ex alia Diœcesi accur-
» rentes confirmet; quia præsumitur tacitus consensus alterius
» Episcopi, cui id gratum esse censetur: præsertim si consue-
» tudine ita receptum sit, vel à proprio ægrè confirmari possint.
» Ita contra *Bonac. d.* 3. *de Sacr.* docent *Tann. in* 3. *p. d.* 4.
» *qu.* 4. *d.* 3. *Sap. Consecr. et alii.* »

172. — Quæritur an Episcopus possit in sua Diœcesi alienos confirmare? Per se loquendo (ut ait *Busemb.*) certum est non posse, idque vetitum illi esse sub gravi, additque *Bonac. p.* 2. *n.* 10 etiam sub suspensione, sed ubi habeatur hæc suspensio, non indicat, nec ego inveni; tantùm enim adest suspensio in Episcopum, qui ordinat alienum subditum, ut dicemus *de Ordine n.* 762. At dispar quidem est ratio inter Episcopum ordinantem, et confirmantem; nam Episcopus ordinans debet probare quos ordinat, sed confirmans confirmat, qui accedunt. Deinde certum etiam est et commune ap. DD. quòd ubi et consuetudine id permittitur, licitè fieri potest, ut dicunt *Conc. t.* 8. *pag.* 216. *n.* 18. *Holzm. p.* 45. *n.* 209. *Ronc. q.* 1. *R.* 1. Et hanc esse praxim usu receptam rectè aiunt *Pal. p.* 9. *n.* 7. *et Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 392.

173. — Cæterùm *Bonac. loc. cit. cum Ang. Ledes. Vioald. etc.* sentit probabiliùs esse, quòd in hoc non sit præsumenda ratihabitio propriorum Episcoporum nisi constet. Alii verò, ut *Conc. Pal. ll. cc. Laym. c.* 6. *s.* 3. *Salm. c.* 4. *num.* 25. *cum Tann. Hen. Barb. Sa, etc. ac Croix loc. cit. cum Præp. Aversa, Burgh. et Delb.* communiùs et probabiliùs censent Episcopis licitum esse confirmare alienos subditos, quia semper præsumitur, nisi aliter constet, tacitus consensus aliorum Episcoporum, qui credendi sunt velle suas oves non privari hoc Sacramento, cùm nullum incommodum ex eo ipsis proveniat.

Tantò magis licitè poterit Episcopus confirmare Ordinandum, qui affert dimissoriam sui Ordinarii, quia tunc bene præsumitur consensus etiam de præsenti proprii Episcopi, ut dicunt *Viva qu.* 3. *art.* 2. *n.* 2. *Croix d. n.* 392. *cum Dicast. Henriq. et Salm. n.* 24. *cum Pal. Laym. Fag. etc.*

174. — Quæritur 1. An cùm ministratur Sacramentum confirmationis, tam Confirmans, quàm Confirmandus debeat esse jejunus? Videtur affirmandum ex *c. Jejuni, et c. Episcopi de Consecrat. Dist.* 5. Sed communiter DD. dicunt hoc non esse de præcepto, sed de consilio; unde sæpe tale Sacramentum confertur post prandium, præcipuè cùm numerosus populus sit confirmandus; ita *Laym. l.* 5. *tr.* 5. *c. ult. n.* 2. *Pal. de Confirmat. tr.* 20. *D. un. p.* 10. *n.* 4. *Coninck q.* 72. *art.* 12. *Bonac. D.* 3. *de Sacr. qu. un. p.* 2. *n.* 13. cum multis, *Granad. tr.* 4. *D.* 2. *n.* 3. *Salm. tr.* 3. *c.* 4. *n.* 33. *et Escob. l.* 2. *n.* 175. *cum Led. Hurt. etc.* Vel, ut ait *Suar. de Confirm. D.* 37. *sect.* 2. *v.* 4.

dici potest quòd lex de conferendo hoc Sacramento ante prandium non est usu recepta, *consuetudo* enim fere jam obtinuit, ut tale Sacramentum post prandium conferatur.

Quær. 2. An Confirmatio debeat omnino conferri in Ecclesia? et an die festivo? Putat *Nunnus qu. 72. ar. 2. circa fin.* esse mortale confirmare extra Ecclesiam, sicut est mortale extra Ecclesiam solemniter baptizare, cùm fit (ut ait) contra usum Ecclesiæ. Nihilominus probabiliter docent *Suar. dicta D. 38. sect. 1. n. 2. Bonac. dicta p. 2. n. 14. Pal. n. 6. Barb. 2. p. de potest. Episcopi alleg. 30. n. 13. Escob. l. 2. n. 178. cum Hurt. Diana t. 2. tr. 3. Misc. R. 17. et Salm. c. 4. n. 32. cum Henr. et Sa*, posse absque peccato gravi ministrari Confirmationem in aliquo loco decenti, etiam extra Ecclesiam. Nec obstat consuetudo in contrarium, nam respondent *Bonac. et Barb. loc. cit.* non esse credendum talem consuetudinem confirmandi in Ecclesia obligare sub gravi. Unde videtur obligare saltem sub levi, nisi aliqua rationabilis causa excuset, quidquid dicant *Palaus, et Escob.*

Quidquid autem sit de antiqua consuetudine circa tempus ministrandi hoc Sacramentum, dicunt *Granad. et Barb. loc. cit. ac Salm. n. 34.* jam usum obtinuisse, quòd Confirmatio conferri possit quocumque die, festivo aut feriali: et quocumque tempore, matutino aut vespertino. Additque *Coninkius* id esse verum etiam in locis Generali Interdicto subjectis, ex *c. Responso de Sent. Excomm.*

175. — « 3. Peccat graviter Episcopus, si longo tempore non » confirmet: quia subditos ingenti bono privat. »

Hoc certum est apud omnes; vide *Holz. p. 54. n. 210. Croix n. 388. Conc. pag. 216. n. 18. Pal. p. 9. n. 13.* Episcopus tenetur autem suis expensis circumire ad confirmandum, ut *Pal. et Croix*, qui tamen excipit, cum *Gob.* nisi sit rationabilis consuetudo expensas exigendi. Hinc dicit *Croix ibid.* cum *Dic.* peccare graviter Episcopum, qui per 8 vel 10 annos differret circumire saltem per loca præcipua, ut *Pal. et Salm. c. 4. n. 31.* nisi excuset moralis impossibilitas. Si autem adsit justa causa, non peccat qui differt per tres, aut plures annos, *Croix cum Gob. etc. l. c.*

An peccet graviter Episcopus non confirmans moribundum petentem? Affirmant *Bonac. Quintan. etc.* Sed probabiliter *Croix n. 390. cum Escob. Lugo etc.* dicit nequaquam peccare, quia excusat incommoditas, et communis praxis: Et adhærent *Salm. c. 3. n. 25.*

176. — « Resp. 2. Validè confirmantur omnes, et soli baptizati » nondum confirmati. Ratio est, tum ex illo *Act. 2. Repleovit* » *totam domum:* tum ex usu, et traditione Ecclesiæ: tum quia » omnes indigent ejus effectu, et sunt capaces. Licitè verò con- » firmantur iidem, qui validè, dummodo constet non ponere » obicem sive Sacramento, sive ejus effectui. Ratio patet ex » dictis.

177. — « 1. Etiam infantes, et rationis impotes validè hoc » Sacramentum suscipiunt.

« 2. Etsi quoad infantes consultiùs sit differre usque ad ratio- » nis usum, tum ob irreverentiam Sacramenti, tum ob pericu- » lum iterationis, tum ob Ecclesiæ usum : nihilominus ob ra- » tionabilem causam etiam antea iis licitè datur, v. g. si timeatur » diuturna absentia Episcopi : vel hic ad ista loca rarò veniat : » item si infans sit in periculo mortis (in quo quidam dicunt de- » bere dari) : denique si sit filius Principis *Laym. hîc t.* 3. *c.* 6. » *Fill. t.* 1. *tr.* 3. *c.* 2. * (*Sicque sancitum fuit in Conc. V. Me-* » *diol. ut refert P. Zacharia apud Croix lib.* 6. *p.* 1. *ad n.* 390. » *nempe quòd non solùm ob periculum mortis, sed etiam ob alias* » *causas possent chrismari pueri.*) * »

178. — Certum est apud omnes, licitè confirmari infantes, si justæ accedant causæ, nempe periculum mortis, absentia Episcopi, etc. ut communiter admittunt cum *Bus. Salm. c.* 3. *n.* 16. *cum Suar. Pal. Conc. etc. ex D. Th.* 3. *p. q.* 71. *art.* 8. *ad* 4. ubi ait pueris morituris dandum esse hoc Sacramentum, ut majorem gloriam consequantur. Item licitè confirmantur pueri, ubi talis viget usus, ut dicunt *Salm. n.* 18. *cum Soto, et Laym. c.* 5. *n.* 2. *ac Vivaldo*, qui testatur in Hispania confirmari Infantes duorum vel trium annorum. Præcisis autem his vel similibus causis, commune est apud omnes expedire, ut expectetur in Confirmandis usus rationis, prout dicitur in Catech. Rom. *n.* 18. ubi : « Omnibus quidem post Baptismum Confirmationis Sacramen- » tum posse administrari, sed minùs tamen expedire hoc fieri » antequam pueri rationis usum habuerint. Quare si duodecimus » annus expectandus non videatur, usque ad septimum certè hoc » Sacramentum differre maximè convenit. »

Utrùm autem sit licitum Infantes ante usum rationis confirmare? Dicunt plures Auctores, nempe *Bonac. p.* 4. *n.* 5. *Escob. de Confir. n.* 196. *Holz. t.* 2. *p.* 45. *n.* 227. *Salm. c.* 3. *n.* 22. *cum Granad.* nullam agnoscere culpam in Episcopo, qui infantes confirmaret, quia hæc erat antiqua consuetudo, et talis est hodie in Ecclesia Græca ; testaturque *Vivaldus* in Hispaniis infantes communiter confirmari in ætate duorum, vel trium annorum ; tantò magis, ut aiunt, quia nullibi facta videtur de hoc prohibitio. Sed id hodie ampliùs dici nequit, dum Pontifex Bened. XIV. in *Const.* 129. *Eo quamvis*, §. 6. edita anno 1745. *in tom.* 1. *sui Bullarii* declaravit in præsentiarum non licere aliquem confirmare ante usum rationis, his verbis : « Nihilominus abro- » gato prorsus à Romana Ecclesia... ejusmodi more, consultis- » simis Pontificum Decretis cautum est, ut renatis fonte Bap- » tismatis conferretur Sacramentum confirmationis in ea solùm » ætate, in qua fideles... intelligerent tantùm inter se differre » Baptismum, et Confirmationem, quantùm in naturali vita distat » generatio ab incremento. » De cætero idem Benedictus post plures annos ab hac Constitutione emanata, in suo celebri Opere *de Synodo l.* 7. *c.* 10. *nu.* 5. scribit, quòd licèt Catechismus asserat

non expedire, ut Confirmatio ministretur pueris ante septennium, attamèn non prohibet, ne ipsis ullo casu conferatur. Additque quòd hoc animadverso, à *Sylvio*, *Suarez*, *Sylvestro*, *Roncaglia*, *Juvenino*, *Card. Gotti*, et aliis, affirmant ipsi, adhuc juxta præsentem disciplinam, licitè posse conferri Confirmationem pueris etiam ante septennium, aliqua causa urgente, nempe si Episcopus deberet per longum tempus à sua Diœcesi abesse, aut si puer esset in periculo mortis, aut ob aliam similem causam. Loquens autem de Amentibus, ait Benedictus *l. c. n.* 180. omnino ipsis ministrandam esse Confirmationem.

Dubitans, an sit confirmatus, potest sub conditione confirmari; sed requiritur majus dubium, quàm pro Baptismo. *Croix n.* 393. *cum Nunn. Gob. etc.*

179. — Confirmandus autem existens in mortali debet se disponere ad Sacramentum vel contritione, vel attritione unà cum Confessione; secus tamen, si abesset conscientia culpæ gravis, ut *Viva. qu.* 3. *ult. n.* 1. *Salm. c.* 3. *n.* 28. *cum Suar. Pal. et communi.* Confessio enim videtur esse de consilio, non de præcepto, ut communiter dicunt DD. apud *Viva loc. cit.* et clarè colligitur ex *cap. Ut jejuni dist.* 5. *de Consecr.* ubi dicitur : *Ut moneatur Confessionem facere priùs.*

180. — « 3. Etiam perpetuò amentes (præsertim si aliquando » usum rationis habuerint) licitè confirmantur ; etsi per accidens » nunquam sint spiritualiter pugnaturi. Ita *Suar. Fill. Laym.* » *l. c. Con. qu.* 72. *art.* 8. *nu.* 83. (*Est commune cum Pal. Con.* » *Bonac. Barb. et Salm. cap.* 3. *n.* 23. *contra Sot. Val. etc.*)

DUBIUM III.

Quæ Confirmationis necessitas, et Cæremoniæ.

181. An adsit per se gravis obligatio suscipiendi Confirmationem ? — **182.** An autem per accidens, nempe ratione vitandi I. Periculi. II. Scandali. III. Contempûs. Et quando contemptus intervenit ? — **183.** An sit gravis obligatio suscipiendi Confirmationem ante susceptionem primæ Tonsuræ ? — **184.** Quæ cæremoniæ sint servandæ in Confirmatione ? Et quid notandum I. Quoad vestes Episcopi ? II. Quoad locum Chrismationis ? Et an Confirmandi accedere debeant jejuni ? — **185.** Requiritur etiam 1. Patrinus. 2. Ut hic sit unus. 3. Ut sit confirmatus. — **186.** Dub. 1. An peccet graviter qui tenet non confirmatus ? Dub. 2. An patrinus non confirmatus contrahat cognationem. — **187.** Requiritur etiam 4. ut Patrinus sit diversus à patrino Baptismi. An Monachi possint esse patrini Confirmationis ? — **188.** An sit obliganda fascia frons Confirmandi ? Et an sit necessaria ultima Benedictio Episcopi ?

181. — « Resp. 1. Nec est necessaria ad salutem necessitate » medii, neque per se præcepti. Est communis *S. Thom.* et aliorum, » contra *Scot. et Sylvest.* Ratio est, tum quia Ecclesia non urget » ejus susceptionem ullis pœnis; tum quia nec ex Scriptura, nec

» Traditione, neque fine, aut institutione Sacramenti, tale » præceptum colligitur. Et Canones, qui in contrarium afferun» tur, satis explicantur de necessitate ad melius esse.

« Dixi *per se:* quia per accidens aliquando potest esse necessaria » ad salutem ex præcepto caritatis sui, vel proximi, vel alio, » v. g. ad cavendum scandalum, vel ratione conscientiæ, qua » quis valde metuit, ne in tormentis deficiat sine hoc Sacra» mento.

« 1. Negligere hoc Sacramentum, secluso scandalo, et con» temptu, non est mortale. *Suarez, Laym. l.* 5. *tom.* 3. *c.* 5. *Bon.* » *d.* 3. *q.* 1. *p.* 2. ubi ex aliis multis docet, nullum esse præcep» tum illud suscipiendi.

« 2. Etsi omissio ex contemptu, v. g. si quis id nihili faciat, » aut puerile, aut vile habeat, sit mortalis; talis tamen non » censetur esse, cùm quis ejus oblatam occasionem, quam postea » non facilè habiturus est negligit. Ita *commun.* contra *Sylv.* » *v. Confirm. et Tol. l.* 2. *cap.* 4. »

Magna est hæc quæstio inter DD. an adsit gravis obligatio suscipiendi hoc Sacramentum Confirmationis? *Prima* sententia affirmat, quam tenent *Merbes. Contin. Tourn. tom.* 5. *p.* 122. *Conc. tom.* 8. *p.* 223. *ex n.* 1. *Habert t.* 5. *p.* 321. *c.* 9. *cum Ang. et Hugone à S. Vict.* item *S. Bon. S. Anton. Alens. Sylv. et Palud. apud Palaum de Confirm. p.* 8. 2. 3. Dicunt præfati AA. obligationem hanc oriri tam ex præcepto naturali, quàm positivo. Ex *naturali*, quia grave detrimentum sibi infert, qui in lucta tentationum negligit se munire magno robore hujus Sacramenti, ad hunc finem instituti. Ex *positivo*, tum Divino, ut probatur ex *Actor.* 1. ubi Christus Dominus : « Præcepit eis ab » Hierosolymis ne discederent, sed expectarent promissionem » Patris : » nempe Spiritum sanctum, cujus donum tribuitur in Confirmatione; tum Ecclesiastico, nam Urbanus Papa in *cap.* 1. *Omnes* 1. *Dist.* 5. *de Consecr.* sic ad Christianos scripsit « : Omnes » fideles per manûs impositionem Episcoporum Spiritum sanctum » post Baptismum accipere debent, ut plenè Christiani inve» niantur. » Hoc etiam Melchiades Papa in *cap. Spiritum sanctum ead. Dist.* dixit : « Victoribus necessaria sunt Confirmationis » auxilia. » Confirmatur ex Catech. Rom. *de Conf.* §. 6. ubi de hoc Sacramento dicitur : « Quanquam verò necessarium non sit, » à nemine tamen prætermitti debet... Quod enim omnibus com» muniter ad sanctificationem Deus proposuit, ab omnibus etiam » summo studio expetendum. » Item S. Cyprianus *Epist.* 70. scripsit : « Ungi quoque necesse est eum, qui baptizatus est, ut » accepto Chrismate, id est unctione, esse unctus Dei, et habere » gratiam Christi possit. »

Secunda verò sententia negat, per se loquendo, teneri quemque fidelem sub gravi Confirmationem suscipere, et hanc tuentur cum *Bus.* gravissimi AA. prout *Nav. Man. c.* 22. *n.* 9. *Suarez p.* 3. *D.* 38. *sect.* 1. §. 1. *Quo circa, Sotus D.* 7. *q. un. art.* 8. *Laym. de Confirm. cap.* 5. *q.* 4. *cum Covar. Abb. Panorm. Adrian. Val.*

Henr. Vict. et Con. item *Frassen. tom. XI. pag.* 437. *concl.* 1. *et* 2. *Wigandt. tr.* 11. *Ex* 6. *n.* 89. *Pal. p.* 8. *n.* 5. *Bon. p.* 2. *in Princ. Roncaglia c.* 2. *qu.* 2. *R.* 2. *Anacl. de Sacr. p.* 544. *n.* 68. cum communi ut asserit, *Sporer tom.* 3. *p.* 216. *n.* 33. *Elbel tom.* 3. *p.* 52. *n.* 8. *Viva de Confirm. qu.* 3. *a.* 2. *n.* 9. *Croix l.* 6. *pag.* 1. *n.* 394. *Salm. c.* 4. *n.* 62. *cum aliis.* Et huic sententiæ apertè adhæret *D. Thom.* nam in 3. *part. qu.* 62. *a.* 1. *ad* 3. sic ait : « Quædam (Sacramenta) sunt, sine quibus non est salus : » quædam verò sunt, quæ cooperantur ad perfectionem salutis ; » et hoc modo Confirmatio est de necessitate salutis, quamvis » sine ea possit esse salus, dum tamen non prætermittatur ex » contemptu Sacramenti. » Item in 4. *D.* 7. *qu.* 1. *a.* 1. *q.* 2. repetit quòd Confirmatio est necessaria non ad salutem, sed ad perfectionem salutis, « sicut equus ad ambulandum, et medicina ad sanè » vivendum. » Additque aliqua Sacramenta esse ita necessaria, ut sine illis (homo) non possit in spirituali vita vivere, sicut est Baptismus, et Pœnitentia : « quædam autem sine quibus non » potest consequi aliquem effectum, qui est ad bene esse spiri- » tualis vitæ ; et hoc modo Confirmatio, et omnia alia sunt ne- » cessaria. Verumtamen contemptus cujuslibet Sacramenti est » periculosus. » Clariùs id confirmat in *cit. quæst.* 72. *art.* 8. *ad* 4. ubi ait : *Et ideo Hugo à S. V. dicit :* Omnino periculosum esset, si ex hac vita sine Confirmatione migrare contingeret : « non quia damnaretur, nisi fortè propter contemptum, sed » quia detrimentum perfectionis pateretur. » Nec dissentit *Scotus in* 4. *D.* 17. *qu.* 1. *n.* 11. ubi ait : « Extrema Unctio est instituta à » Christo, et Confirmationis Sacramentum, et tamen neutrum » est simpliciter necessarium, nec est præceptum de isto, vel » illo recipiendo. »

Dicunt igitur Fautores hujus sententiæ non adesse de hoc Sacramento suscipiendo ullum præceptum neque naturale, neque positivum. Non *naturale*, quia licèt Christus Dominus hoc Sacramentum instituerit tanquam peculiare medium ad vincendas hostium insidias, tamen alia sunt generalia media, prout frequens Eucharistiæ perceptio, oratio, pœnitentia, etc. quibus robur Animæ etiam obtineri potest. Nec *positivum*, quia nullibi tale præceptum reperitur expressum. Illud enim quod est in *Act. loc. cit.* intelligitur fuisse datum tantùm Apostolis, ut ipsi peculiari modo Spiritum S. acciperent, et tanquam Ecclesiæ Fundatores ministerium prædicationis aggrederentur nonnisi supernaturali scientia, et donis prophetiæ, linguarum, ac miraculorum præditi. Alia autem quæ habentur *in c. Omnes, et cap. Spiritus S.* ut supra, intelliguntur non de necessitate præcepti ad salutem, sed ad perfectionem salutis, ut docet *D. Th.* cujus perfectionis detrimentum, sive privationem ait non inducere damnationem : confirmatio enim non reddit hominem perfectum simpliciter, et quoad substantiam, quod est solius Baptismi, sed quoad uberioris gratiæ perceptionem, sive ad melius esse spirituale, ad quod homo non tenetur sub gravi. Sic pariter intelligi-

tur Catechismus Rom.; imò id apertè ibi exprimitur in §. 17. *seq.* ubi dicitur, quòd « illi confirmari debent, qui ad perfectum Chri» stianæ Religionis habitum perducendi sunt. » Et deinde additur: « Communis omnium Mater Catholica Ecclesia vehementer » optat, ut in iis, quos per Baptismum regeneraverit, Christiani » hominis forma perfectè absolvatur. » Ubi etiam nota, non dici quòd Ecclesia præcipit, sed *optat*, quo utique exprimitur non adesse Ecclesiæ præceptum. Ad textum autem S. Cypriani respondetur, quòd S. Doctor non dicit necesse esse hoc Sacramentum suscipere de necessitate præcepti, sed necesse esse, ut illud suscipiat qui ejus gratiam vult obtinere; vel potest alio modo intelligi, scilicet quòd sine Confirmatione non licebat ministrare Baptismum tunc temporis, quando Baptismus simul cum Confirmatione dari præcipiebatur, ut habetur *in cap. De his.* 3. *Dist.* 5. *de Consecr.*

182. — Dicunt autem AA. secundæ sententiæ, quòd licèt per se loquendo omissio susceptionis hujus Sacramenti non sit mortalis, conveniunt tamen communiter posse esse mortalem per accidens in tribus casibus, et I. Si quis omittendo aliàs firmiter crederet periculum sibi imminere amittendi Fidem, vel caritatem ut *Suar. Pal. et Salm. n.* 59. *cum Con. Gran. etc.* II. Si quis omitteret cum scandalo, nempe si esset suspectus de fide, et reputaretur Confirmationem contemnere, aut non credere esse Sacramentum, *Palaus, Laym. Ronc. Suarez, Sporer, Salm. num.* 58. cum aliis communiter. III. Si omittatur ex contemptu, quem alii intervenire intelligunt, quando quis commodè Sacramentum suscipere potest, et negligit; hunc enim, etsi non formalem, virtualem tamen contemptum reputant. Ita sentiunt *Habert, Concina, Nat. Alexand. Tourn. Juenin.* item *Sylvest. Ric. et Gabr. apud Laym. ll. cc.* Et huic opinioni favet *Scotus D.* 7. *quæst.* 2. ubi ait: « Judicaretur enim contemptus, si omnimoda opportunitate » oblata non susciperetur. » Alii verò fortè probabiliùs dicunt tunc tantùm intercedere contemptum, quando quis negligit Confirmationem suscipere, non quia detinetur à quodam rubore, vel incommodo, sed quia illam parvi facit; plura enim bona spiritualia homines sæpe adipisci prætermittunt ex negligentia, sine eo quòd illa reputent contemnere. Ita cum *Bus. mox infra Suar. l. c. v. Quo circa, Laym. q.* 4. *Pal. p.* 8. *n.* 6. *Ronc. l. c. Spor. n.* 33. *Elbel n.* 20. *et Salm. n.* 57. cum *Con. Gran. etc. ex D. Th.* 2. 2. *q.* 186. *art.* 9. *ad* 3. ait: « Dicendum quòd tunc aliquis » transgreditur ex contemptu, quando voluntas ejus renuit subjici ordini legis vel regulæ, et ex hoc procedit ad faciendum » contra legem vel regulam. Quando autem è converso propter » aliquam particularem causam, putà concupiscentiam, vel iram » inducitur ad aliquid faciendum contra statuta legis vel regulæ, » non peccat ex contemptu. » Si ergo non contemnit legem qui eam transgreditur propter concupiscentiam, neque contemnet Confirmationem qui eam suscipere negliget, ut patiatur aliquod incommodum, ruborem, vel simile. Id apertè confirmat Catech.

Rom. *dict.* §. 16. ubi loquens de hoc Sacramento distinguit negligentiam à contemptu, dicens : « Sæpe evenit, ut Fideles in » hoc Sacramento suscipiendo, dissoluta quadam negligentia, et » cunctatione utantur ; nam de iis, qui ad eum impietatis gradum » venerunt, ut illud contemnere et aspernari audeant. nihil est » quod dicamus, etc. » Minimè autem negandum cum *Suar. Pal. Laym. Salm. Con.* et aliis (contra aliquos) talem negligentiam esse saltem peccatum veniale, cùm sit quædam prodigalitas spiritualis.

Verumtamen postquam hæc scripsi, invenio declaratum à Benedicto XIV in Bulla, *Etsi pastoralis* (vide in *Bullar. tom.* 1. *Bullam* 57. §. 3. *n.* 4.) quòd omnes Confirmationem suscipientes à Presbyteris Græcis, invalidè confirmentur ; hinc Pontifex subjungit, ipsos admonendos esse de obligatione gravi suscipiendi, cùm possint, Confirmationem ab Episcopis. En verba Pontificis : « Monendi sunt ab Ordinariis locorum, eos gravis » peccati reatu teneri, si (cùm possint) ad Confirmationem » accedere renuunt, ac negligunt. » Quapropter secunda opinio supra relata, nimirum non teneri Fideles sub gravi ad Confirmationem suscipiendam, hodie non videtur satis probabilis.

183. — « 3. Præceptum, quod habetur in *Trident. sess.* 23. » *cap.* 4. *de reform.* non ligat omnes, cùm sit hypotheticum ; sed » tantùm ordinandos vel initiandos prima tonsura. Cujus omis- » sionem non esse mortalem contra *Tan.* docent *Henr. Valent.* » *Suar. d.* 38. *s.* 1. *et Navar. c.* 22. qui addit, ne quidem Epis- » copum peccare mortaliter, ordinando non confirmatum, aut si » ipse non confirmatus ordinet. Vide *Reg. l.* 28. *c.* 3. »

Quæritur an sit obligatio gravis suscipiendi hoc Sacramentum ante susceptionem primæ Tonsuræ? Affirmant *Bonac. de Ordine p.* 4. *n.* 8. *Renzi eod. t. q.* 3. *cum Tolet. Fornar. et Majol. ap. Dian. p.* 2. *tr.* 16. *R.* 4. ex præcepto Tridentini *sess.* 23. *c.* 4. ubi dicitur : « Prima tonsura non initientur, qui Sacramentum Con- » firmationis non susceperint. » Et in hujus præcepti confirmationem refert *Renzius l. c.* quamdam Declarationem S. C. Concilii die 27 Septembris 1621, *ap. Nicolaum*, ubi dictum fuit, quòd qui susceperit primam Tonsuram, vel Ordines non confirmatus, tanquam malè promotus non possit ad illos Ordines ascendere, nec recipere Beneficia sine Sedis Apostolicæ Dispensatione. Negant verò alii communissimè, quòd præfata verba Tridentini gravem obligationem importent ; ita *Nav. Man. c.* 22. *n.* 9. *vers. Quinto*, ubi sic ait : « Peccat qui non se facit confir- » mare ante omnem Ordinationem ; nullam tamen censuram in- » currit, tum quia ejus omissionis negligentia non est mortalis ; » tum quia jure id cavetur. » Idem sentiunt *Sotus D.* 24. *q.* 1. *art.* 4. *Suar. D.* 38. *sect.* 1. *v. Quo circa*, *Pal. de Cons. p.* 8. *n.* 6. *Escob. eod. tit. n.* 139. *Salm. c.* 4. *n.* 63. *Tamb. c.* 3. §. 4. *n.* 4. *Dian. l. c. cum Azor. Val. Avil. Con. et Molfes.* Idem sentit perdoctus *Cabassut. l.* 3. *c.* 3. *n.* 10. cum communi, addens *Suarez, Coninck, Nav. Vict. etc.* extendere hanc doctrinam

etiam ad collationes Ordinum. Et idem dicunt *Nav. l. c. Laym. c.* 5. *n.* 4. de Episcopo ministrante. Ratio, vel quia verba Concilii solam monitionem continent, cùm verba imperativi modi per se non inducant præceptum, ut dicunt *Caj. Nav. Sa, et Sayr.* quos retulimus *lib.* 4. *num.* 261. *ex Glosa in c. de præscrip.* et ex *D. Thoma*, qui 2. 2. *q.* 166. *ar.* 9. *ad* 2. dicit : « Nec in lege » Ecclesiæ omnes ordinationes obligant ad mortale. » Vel quia verba Tridentini non continent strictum præceptum, eò quòd hæc non æstimetur materia gravis, aut quòd præceptum ita à consuetudine sit interpretatum. Meritò tamen dicunt præfati Auctores, id non excusari à veniali (contra *Holz. t.* 2. *p.* 45. *n.* 518. *Gran. D.* 1. *n.* 9. *et Tamb. loc. cit. n.* 5. qui nullam in hoc culpam agnoscunt) saltem ob quamdam deordinationem, quæ in tali omissione interveniret.

184. — « Resp. 2. Circa cæremonias Confirmationis, scienda » sunt sequentia. I. Etsi servandi sint ritus in Pontificali præ- » scripti, peccetque graviter Episcopus, si confirmet sine pluviali » mitra, vel pedo ; utì et si ordines sacros conferat cum solis » indumentis Missæ ; *Dian. p.* 7. *t.* 10. *R.* 31. Non tamen sem- » per erit mortalis alicujus omissio, v. g. alapæ, aut cerei. Potest » autem conferri loco quovis decenti, etiam extra Ecclesiam, et » à prandio non jejunis, omni anni tempore. »

Notandum I. quoad vestes Episcopi ministrantis, in Pontificali Rom. præscribi, quòd Episcopus debeat esse indutus amictu supra rochetum, vel superpelliceum si sit Religiosus, ac stola pluviali albi coloris, mitra, et baculo. Dicit autem *Villalob.* apud *Dian.* p. 7. *tr.* 11. *R.* 31. peccare tantùm venialiter Episcopum, qui confirmaret sine vestibus sacris, dicens, hanc esse cæremoniam accidentalem. Sed veriùs ipse *Dian. ibid. et Tamb. de Confir.* §. 2. *n.* 4. *Sporer t.* 3. *p.* 217. *n.* 43. *ac Renzi q.* 3. dicunt esse mortale omittere omnia prædicta instrumenta, cùm ipsa pertineant ad reverentiam Sacramenti ; Secus si aliquod tantùm omittatur, quia id non videtur esse materia gravis : Et sic intelligendus *Busemb.* cum ipse se referat ad doctrinam *Dian.* Advertendum tamen quoad baculum sufficere quòd baculus maneat publicè expositus, vel à Clerico detineatur, ut ex figura in Pontificali depicta signatum ostenditur. Item S. C. de Propag. Fide 7 Decemb. 1716. *apud Pittoni de* 5. *Ritib. t.* 1. *n.* 532. declaravit sufficere, quòd Episcopus sine mitra, adhibita tantùm stola, confirmet.

Notandum II. quoad cæremonias alapæ, et cerei : omissionem alapæ, secluso scandalo, nunquam esse mortalem, ut rectè dicunt *Suar. D.* 37. *sect.* 1. *Bon. p.* 4. *n.* 9. *et Barbosa, Gran. Ledesm. et alii apud Salm. c.* 4. *n.* 41. Omissionem autem cerei *Led. et Sa ibid.* absolutè negant unquam posse esse mortalem, cùm hæc cæremonia minimè inveniatur præscripta in Pontificali, sed tantùm ex solo usu sit introducta.

Notandum III. quoad locum, *Nunnum apud Bon. p.* 2. *n.* 14. putare quòd sit mortale confirmare extra Ecclesiam, sed hoc est contra communem. Alii verò, *ut Bus. et Dicast. ap. Croix.*

n. 289. dicunt id omni culpa carere, modò Confirmatio ministretur in loco decenti. Sed communiùs *Bonac. et Croix ll. cc. ac Salm. c. 4. n.* 32. *cum Con. et Præpos.* censent hoc esse veniale : Quod puto verius, nisi interveniat aliqua causa excusans, juxta id quod notatur in Rubrica pontificali, ubi dicitur : « Hoc Sacra» mentum potest conferri minùs solemniter quocumque die, » hora, et loco, ex causa ad arbitrium Episcopi. » Probabiliter autem dicit *Palaus p.* 10. *n.* 6. licitè semper posse Episcopum confirmare in suo Oratorio domestico.

Notandum IV. quoad jejunium, quòd licèt *c. Ut jejuni. Dist.* 5. *de Consecr.* præscribatur, ut Confirmandi accedant jejuni; et in Pontificali Rom. dicatur : *Confirmandi deberent esse jejuni.* Dicunt tamen *Salm. n.* 33. *et Croix l. c.* id esse tantùm consilii; Sed meliùs dicunt *ibid. Aversa, et Gob. ac Cabassut. l.* 3. *c.* 3. *nu.* 2. *et Renzi quæst.* 4. jam usum invaluisse, quòd hoc Sacramentum conferri possit etiam post prandium. Sic pariter Confirmatio conferri potest quocumque die, ut dicunt *Suar. D.* 37. *sect.* 2. *et Salm. n.* 34. *cum Gran. et Busemb. ubi supra*, sic usum ferre testatur *Croix loc. cit.*

185. — « II. Sub gravi culpa, ut docet *Nav. c.* 22. ex com» muni, requiritur Patrinus; isque unus tantùm (licèt *Tol.* » duos admittat) qui, si confirmatus non sit, peccat graviter » secundùm communem. *Escob.* tamen ex *Con.* docet non esse » mortale : quod probabile esse docet *Quintan. t.* 2. *sect.* 7. » Imò nullum, si fiat in necessitate, et non contrahit cognatio» nem, ut docent *Sanch. Suar.* contra *Sylvest. Sa*, et alios. »

I. Igitur requiritur patrinus, et quidem sub gravi, ut cum *Nav.* et communi dicunt *Busemb. et Holzm. tom.* 2. *p.* 46. *n.* 222. *ex c.* 2 *et* 6. *Caus.* 30. *qu.* 1. Patrinus autem Confirmationis designandus est à parentibus, vel ab Episcopo in eorum defectu, *Croix n.* 397. *cum Gob.* (hoc intelligendum, si Confirmandus sit puer). Dicit autem *Holzm. cum Gob. et Illsung.* quòd licite posset conferri Confirmatio sine patrino, casu quo is haberi non posset. II. Requiritur, ut patrinus sit unus, ut tenendum cum *Busemb. et Salm. n.* 50. *ex Pal. Bon. et Rebell.*; nam sic præcipitur *in cap. fin. de Cogn. Spir. in* 6. ubi dicitur : « Non plures » quàm unus vel una accedere debent ad suscipiendum de Bap» tismo... De Confirmatione idem judicium est habendum. » Licèt autem Tridentinum in Baptismo duos admittat, cùm tamen nihil disponat de Confirmatione, juri antiquo standum est. III. Requiritur, ut hic patrinus sit confirmatus, ex præcepto quod habetur in *cap. In Baptismate*, 102. *Dist.* 4. *de Consecrat.* ubi : « In Baptismate, vel in Chrismate non potest alium suscipere » in filiolum, qui non est ipse baptizatus, vel confirmatus. » Et in Pontificali Rom. habetur : « Nullus qui non sit confirmatus » potest esse in Confirmatione patrinus. »

186. — Sed hîc dubitatur 1. an peccet graviter, qui non confirmatus teneat? Dicit *Busemb.* quòd *Escobar* negat esse mortale, sed errat; nam hic Auctor (*De Confir. n.* 133.) oppositum

expressè docet, quia talis patrinus violaret præceptum Ecclesiæ in re gravi, et sic tenendum cum *Concin. p.* 229. *n.* 3. et communi, ut asserit idem *Bus.* Dubitatur 2. an patrinus non confirmatus contrahat cognationem? *Prima* sententia affirmat, et hanc tenent *Conc. l. c. Sotus in* 4. *d.* 42. *q.* 1. *a.* 3. *et Navarr. Tab. Man. Lopez apud Sanch. de Matr. l.* 7. *D.* 60. *n.* 19. item *Sá, Palud. etc. apud Salm. de Confirm. c.* 4. *n.* 47. qui probabilem putant, sicut etiam censet *Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 400. Ratio, quia (ut dicunt) to *non potest* in *cit. cap.* 102. mox supra. per se et propriè non denotat invaliditatem actûs, sed tantùm prohibitionem, sive (ut aiunt *Sard. et Bard. ap. Escob. n.* 131.) quia verbum *non potest* interdum sonat idem ac *non decet*, vel *non expedit*, ex *leg. Nepos, ff. de Verb. sign. Secunda* verò sententia negat, quam tenent *Glossa in d. cap.* 102. *Suar. q.* 72. *art.* 10. *Tol. l.* 2. *c.* 24. *n.* 11. *Bon. de Matr. q.* 3. *p.* 5. §. 2. *n.* 20. *et Renzi. de Confirm. q.* 9. qui refert Declarationem S. C. Concilii die 13 Junii 1654 *apud Jos. de Jan.* ubi dictum fuit, non confirmatum suscipientem confirmandum non contrahere cognationem spiritualem. Eamdem ut probabiliorem tenet *Sanch. l. c. n.* 20. *cum Ang. Vict. Hen. Led. Palac. etc.* Ratio, tum quia verbum *non potest* reddit actum omnino nullum ut dicit *Sanch.* se probasse *lib.* 6. *D.* 38. *n.* 20. Tum quia sicut in Baptismo non contrahit patrinus non baptizatus, ita in Confirmatione non confirmatus. Utraque est probabilis, sed secunda probabilior, saltem, quia est majori auctoritate munita ob Declar. S. C.

187. — « Debet autem patrinus esse diversus à patrino Bap» tismi * (*ut dicunt Salm. num.* 49. *cum Laym. Pal. Bonac. et* » *communi. Excipit tamen Croix n.* 398. *cum Sylv. et Synodo* » *Coloniensi, nisi aliqua adsit causa in contrarium. Patrinus* » *autem debet esse ejusdem sexûs, cujus est Confirmandus, juxta* » *usum Ecclesiæ, et ritum Pontificalis Rom. prout dicit Croix* » *ibid. cum Aversa*) *, licèt cum *Bon. et Hurt.* id neget *Quint.* » *t.* 2. *sect.* 7. *et* 14. et secus facientem non peccare mortaliter, » dicat *Dian. p.* 3. *t.* 4. *R.* 21. Et non Monachus (nisi factus » Episcopus): Admitti tamen et illos, et Moniales posse sine » culpa, docet idem *Quintan. loc. cit. sect.* 18. nisi in eorum » Religione sit prohibitum. Eo autem nomine non excludi Men» dicantes notat *Conc.* et alii quinque cum *Dian. p.* 9. *t.* 6. » *R.* 32. Nec refert, seclusa consuetudine, num vir sit, aut fœ» mina. Neque etiam contrahit obligationem instruendi confir» matum * (*ut dicunt etiam Salm. num.* 51. *cum Laym. Pal.* » *Bon. et Henr. Excipiunt tamen Aversa, et Synod. Colon. apud* » *Croix. n.* 397. *in fine, si confirmatus non sit instructus, et alius* » *desit*) *, sed tantùm cognationem spiritualem cum eo, et ejus » parentibus: dummodo tamen eum tangat. »

Quidquid dicat *Quintanad. apud Busemb.*, veriùs id censent vetitum *Salm. c.* 4. *n.* 48. *Sanch. Bon. Led. et communi apud Sporer t.* 3. *p.* 218. *n.* 47. Nam in *c. Monach.* 104. *dist.* 4. *de Consecr.*

universè dicitur : *Monachi sibi compatres, commatresve non faciant.* Excipiunt autem 1. *Spor. l c. et Pal. Barb. Gob. etc. apud Croix n.* 397. si Confirmandus esset pariter Religiosus. Excipiunt 2. *Suar. Dicast. etc. apud Croix ibid.* si Religiosus sit mendicans, sed hanc exceptionem nec admittit *P. Conc. p.* 229. *n.* 3. Quoad modum autem suscipiendi in Confirmatione, præscribitur in Pontificali Rom. quòd Confirmandus ponat pedem super pedem dexterum patrini; sed rectè dicit *Conc. p.* 229. *n.* 3. *in fine,* hodie receptam consuetudinem habere, quòd sufficiat, ut patrinus manum dexteram super dexterum humerum Confirmandi ponat : Et hanc consuetudinem testatur *Concina* approbatam fuisse à S. C. Rituum die 20 Septemb. 1749.

188. — « III. Frons confirmati obliganda est fascia linea cruce » notata, gestanda uno, tribus, vel septem diebus, pro consue- » tudine, illota interim fronte. * (Sed hodie ex desuetudine » hæc cæremonia non ampliùs in nostris partibus est in usu, » cùm statim post Unctionem abstergatur frons Confirmati, et » sic dimittatur) * : potest etiam, si ratio subsit, statim auferri, » et frons ablui; ipsa autem comburi, vel honestè asser- » vari debet, nec ad profanos usus adhiberi, propter contac- » tum chrismatis, neque solvens illam contrahit cognationem. » V. *Præp. in* 3. *p. q.* 2. *art.* 12. IV. Parochos teneri in librum » referre nomina confirmatorum, et patrinorum suæ Parochiæ » (eamque curam ad Episcopos etiam pertinere), tum propter » sciendam cognationem spiritualem, cùm propter ordines sus- » cipiendos, docet *Quintanad. t.* 2. *sect.* 11. *ex Barb. etc.* ac » denique licere mutare nomen in Confirmatione. *ibid. sect.* 10.»

Notandum ultimò pro complemento hujus materiæ, quòd Benedictio communis, quæ datur ab Episcopo Confirmatis in fine, non est necessaria ad Sacramentum, sed est simplex cæremonia, ut communiter dicunt DD. cum *Croix lib.* 6. *pag.* 1. *n.* 400. Hinc probabiliter ait *Tamb. de Confirm. c.* 2. §. 2. *n.* 9. admonitionem, quæ fit, ne Confirmati ante Benedictionem præfatam discedant; non videri, quòd obliget. Imò dicunt *Laym. l.* 5. *c.* 7. *n.* 2. *Palaus. tr.* 20. *qu.* 10. *n.* 12. *et Tamb. l. c.* quando magnus est concursus, omittendam esse illam admonitionem, ut aliis locus præstetur; et hanc esse praxim testatur *Croix loc. cit.*

FINIS TOMI QUARTI.

NOTÆ.

DE PRÆCEPTIS PARTICULARIBUS.

NOTA I.

(Pag. 52, ad tit. *De alienatione, etc.*)

Quamvis hodie nulla sint in Galliis beneficia, bona tamen ecclesiarum, fabricarum et communitatum alienari non possunt nisi propter causas legitimas et cum certis solemnitatibus inter quas præcipuè requiritur Episcopi consensus. Is ergo primùm consulendus est, et si consentiet, alia requisita vel indicabit vel ipse faciet.

NOTA II.

(Pag. 56, ad tit. verb. *Prohibeantur.*)

De his quæ Clericis vel præcipiuntur vel prohibentur sedulò legenda sunt statuta uniuscujusque Diœcesis, tùm quia leges communes in variis locis strictiùs vel benigniùs interpretantur, tùm insuper quia plerumque existunt leges particulares quæ juris communis prohibitionibus vel addunt censuras vel alias prohibitiones

NOTA III.

(Pag. 57, num. 193, lin. 1 ad verb. *Rectus Processus.*)

Leges procedendi quas judex semper sequi tenetur non eædem sunt in Galliis quam in locis ubi viget jus Romanum, nec admittunt exceptiones ab auctore pro crimine publico indicatas.

NOTA IV.

(Pag. 59, lin. 16, ad verb. *Ad expeditionem.*)

Jus hodiernum insuper pœnâ plectit judicem qui pecuniam vel dona accipit ut aliquid faciat sui muneris quod gratuito præstare tenetur, proindèque eum qui pecuniam accipit ad causam expediendam. Vide *Cod. pen. art.* 177.

NOTA V.

(Pag. 59, ad tit. verb. *Inquisitionem.*)

Quæ ab auctore traduntur circa criminis inquisitionem non omnimodè conformia sunt juri gallicano. Contra reos quoad pœnarum applicationem soli possunt agere officiarii publici quibus hoc munus

commissum est. Ut autem scias quinam sint illi officiarii et quomodo procedere debeant, lege, si lubet, codicem vulgò dictum *d'Instruction criminelle*.

NOTA VI.

(Pag. 62, ad tit. verb. *Torturam.*)

In Galliis quæstio seu tortura reis infligi non potest.

NOTA VII.

(Pag. 65, lin. 8, ad verb. *Inferior.*)

Solus princeps in Galliis pœnam relaxare potest; et cùm privati contra reum in judicio agere non possint nisi ad obtinendam compensationem damni, ab illis facta remissio non impedit quin pœna à judice infligi debeat, si reus crimen vel delictum commiserit.

NOTA VIII.

(Pap. 70, lin. 19, ad verb. *Datum repetendum.*)

De pœnis judici pecuniâ corrupto infligendis, vide *Cod. pen. art.* 177 *et seqq.* ubi eadem ferè quàm quæ apud auctorem reperiuntur.

NOTA IX.

(Pag. 76, lin. 42, ad verb. *Prohibetur.*)

Ex jure gallicano non solum illicita est, sed nulla et invalida declaratur rei litigiosæ venditio quæ fieret advocato, si munus exerceat apud tribunalem à quolis pendet. Vide *Cod. civ. art.* 1597.

NOTA X.

(Pag. 82, lin. 44, ad verb. *In scriptis.*)

Accusatio proprié dicta privatis non incumbit in Galliis. Undè quæcumque de illa traduntur ab auctore vel de simplici denuntiatione, vel de officiariis publicis intelligi debent, vel haberi tanquam obsoleta. Vide tamen *cod. d'instr crimin. art.* 30 *et seqq.*

NOTA XI.

(Pag. 94, lin. 43, ad verb. *Seipsum denuntiare.*)

Si crimen vergat in detrimentum reipublicæ, quisque tenetur ante illius perpetrationem, reos denuntiare, etiamsi socius eorum sit, et in hoc casu denuntiator pœna eximitur. Vide *Cod. pén. art.* 103 *et seqq.*

NOTA XII.

(Pag. 95, ad tit. *De testibus.*)

Plurima quæ ex jure canonico vel Romano de testium conditionibus ab auctore traduntur, juris gallicani dispositionibus conformia non sunt. Has dispositiones qui nosse voluerit, perlegat codices vulgo dictos *de Procédure civile* et *d'Instruction criminelle.* Ab iis referendis abstinemus, tum quia id longum foret, tum quia nihil attinent ad praxim moralem

INDEX

CAPITUM ET DUBIORUM,

CUI ANNECTUNTUR OMNIA SUMMARIA, QUÆ SINGULIS CAPITIBUS ET DUBIIS APPONUNTUR, UT SIMUL HIC PRÆ OCULIS HABEANTUR CUNCTÆ RES ET QUÆSTIONES, QUÆ IN QUARTO VOLUMINE CONTINENTUR.

LIBRI IV CAPUT II.

DUBIUM II. — *De horis canonicis*. . . . . Pag. 1.

ARTICULUS I. — *Qui obligentur ad horas*. . . . . Ibid.

140. Quinam clerici teneantur ad officium. Qualem partem officii teneantur dicere subdiaconi ea die, qua ordinantur. Et an subdiaconus, qui officium recitavit ante ordinationem, teneatur hoc repetere. 141. An teneantur ad horas canonicas omnes religiosi, et moniales. 142. An religiosi non constituti in sacris, et an moniales non dicentes officium in choro, teneantur recitare privatim. Dubitatur 1. an teneantur ad officium religiosi ejecti. Dub. 2. an profugi. Dub. 3. an ad triremes damnati. An degentes extra claustra. 143. Notandum 1. an, et quando religiosi teneantur recitare in choro. Quid, si sint occupati. Notandum 2. an peccent graviter prælati, si sua negligentia officium non recitetur in choro. An teneantur episcopi recitare in choro. Notandum 3. an teneantur supplere omissa, qui plura non percipiunt, ut choro inserviant. An ad peccandum graviter in choro sufficiat omissio minoris partis, quàm in officio privato. 144. De obligatione beneficiariorum circa officium. An beneficiarius ordinatus per metum gravem teneatur ad officium. Vide alia apud Busemb. 145. Quæritur I. quot peccata committat sacerdos beneficiatus officium omittens. Quæritur II. an beneficiarius graviter peccet omittendo officium, si velit fructus restituere.

ARTICULUS II. — *Quanta sit hæc obligatio*. . . . . 10.

146. Quæ culpa sit omittere officium, vel partem ejus notabilem. 147. Quæ sit parva materia in omissione officii. 148. An omissio horarum sit unum, vel plura peccata. 149. Quot peccata committit, qui officium in mare projiciens redditur impotens ad recitandum. 150. Utrum dubitans an aliquid omiserit, teneatur id recitare. 151. Quando beneficiarii officium omittentes teneantur restituere fructus. 152. Cui sit applicanda fructuum restitutio. 153. Quando possit beneficiarius à restitutione excusari titulo pecuniæ expensæ.

ARTICULUS III. — *Quæ excusent à recitatione horarum*. 15

154. Quomodo excuset *infirmitas*. Notandum I. an excuset gravis molestia. Notandum II. an excuset convalescentia. Notandum III. Quid, in dubio an

infirmitas sufficiat ad excusandum. Notandum IV. Quid, si dubites an possis recitare partem. 155. An excusentur laborantes febri tertiana, vel quartana. 156. Quomodo excuset *justum impedimentum*. Et an ideo excusentur concionatores, confessarii, peragentes necessaria in choro. (Vide de hoc dicta n. 143, v. Not. 3.) 157. Quomodo excuset *cæcitas*, *et carentia Breviarii*. 158. An impotens ad recitandum totum officium teneatur ad partem. Quid, si non habeas officium proprium. An tenearis recitare cum socio, si nequeas solus. An beneficiarius teneatur conducere socium, si non possit solus recitare. 159. Quomodo excuset *dispensatio*.

ARTICULUS IV. — *Quomodo recitandæ sint horæ*. . . . . Pag. 21

160. Requiritur I. ut recitentur juxta *præscriptum Breviarii Romani*. 161. Quæritur I. an sit obligatio recitandi litanias. Quæritur II. an officium defunctorum. Quæritur III. an liceat officium in brevius permutare. Quæritur IV. an possis te conformare cum clerico privilegiato. Quæritur V. an errans in officio teneatur repetere. 162. Requiritur II. *pronuntiatio vocalis*. 163. Quæritur I. an satisfaciat legens, si se non audiat. An autem satisfaciat submisse recitans in choro. (*Remissive* ad l. 3. n. 675. v. Dub. 4.) Quæritur II. an, si recites officium in choro, vel cum socio, tenearis repetere quæ non percipis. Quæritur III. an satisfaciat surdus, vel surdaster recitans in choro. 164. Requiritur III. *pronuntiatio integra*. 165. Quomodo peccet mutilans verba. Quid, si recites cum socio mutilante. 166. Requiritur IV. *pronuntiatio continuata*. 167. An matutinum possit separari à laudibus, et an tunc sit obligatio terminandi horas, aut matutinum per Pater, et orationem officii currentis, et an nocturni possint ab invicem separari. 168. An sit repetenda hora, si magna intercedat interruptio. Quæ sint causæ justæ interrumpendi. 169. Requiritur V. ne invertatur *ordo*. 170. Causæ invertendi ordinem. 171. An in choro sit gravis obligatio recitandi horas ordine debito, et statis horis. 172. Requiritur VI. ut dicantur horæ *tempore suo*. 173. Quæ sint causæ justæ anticipandi vel postponendi. Quo tempore dicendæ sint horæ. 174. Quæritur I. quando possit dici matutinum. Quæritur II. an matutinum defunctorum possit pridie recitari. Quæritur III. an vespere diei antecedentis possint recitari litaniæ. 175. Requiritur VII. ut horæ recitentur *attente* et *devote*. 176. Quænam *intentio* requiratur, et quænam *attentio*. Et I. de attentione *externa*. An dormitans in officio, vel recitans dum alii fabulantur, vel in platea, etc., satisfaciat. II. De attentione *interna*. 177. An attentio interna sit necessaria ad satisfaciendum, et an beneficiarius recitans sine attentione interna teneatur ad restitutionem. (*Remissive* ad l. 3. n. 669.) Regula ad scrupulos abjiciendos. 178. An, et quomodo peccet recitans officium, existendo in peccato mortali. 179. An liceat officium dicere in loco indecenti. An extra chorum situs recitandi sit de præcepto.

DUBIUM III. — *Quid clerici possint circa dispositionem fructuum suorum beneficiorum*. 49

180. An beneficiarii sint domini fructuum quoad necessaria sustentationi. 181. An, quoad non necessaria. (Vide etiam l. 3. n. 49 et num. seq. usque ad 185.) 182. Quid notandum circa congruam sustentationem clerici. 183. Quænam quantitas in vanis expensis censeatur gravis. 184. Quæ teneantur clerici erogare in usus pios. 185. Quid intelligatur nomine usus pii. 186. Vide resolutiones. 187. An clerici possint testari de fructibus beneficii. De ALIENATIONE bonorum ecclesiasticorum. Not. I. De pœnis in alienantes bona Ecclesiæ. Not. II. An possint alienari, si talis facultas data sit à donante. Notandum III. Quid veniat nomine bonorum ecclesiasticorum. Notandum IV.

Quid, si alienatio vetita sit à donante, et quæ sint causæ justæ alienandi. Notandum V. Quæ solemnitates requirantur; et quid, si deficiat causa. Notandum VI. Quæ bona possint alienari sine solemnitatibus, et in quibus casibus. Notandum VII. Quid de locatione bonorum ecclesiasticorum.

DUBIUM IV. — *Qui sit habitus clericorum; quæ artes, officia, actiones ils prohibeantur.* . . . . . Pag. 56

188. Quinam clerici teneantur ad habitum, et tonsuram. (Vide etiam de Sacram. Ord. l. 6. n. 825.) 189. Quæ artes prohibeantur clericis. (Vide etiam lib. 7. n. 384.) 190. Quæ officia. (Quoad officium factoris, vide l. 3. n. 838. v. *Valde.*) 191. Quæ actiones. (Vide etiam l. 3. n. 606. *de venatione* et n. 895. *de lusu.*)

CAPUT III. — De statu, et officio personarum secularium quarumdam, et præsertim judicialium. 57

DUBIUM I. — *Quæ requirantur ad legitimum judicium.* . . . . . Ibid.

DUBIUM II. — *De potestate, et officio judicis.* 58

ARTICULUS I. — *Quid requiratur in judice.* . . . . . Ibid.

ARTICULUS II. — *Quid judici servandum circa inquisitionem.* 59

197. Quibus modis possit procedi contra reos. 198. In quibus judex possit instituere inquisitionem generalem. Et in hac ad quid teneantur subditi. 199. Quando judex possit procedere sine accusatore. 200. Quando possit judex inquirere in particulari. 201. Plura notanda de judice procedente per inquisitionem.

ARTICULUS III. — *Quid liceat judici circa quæstiones, sive torturam.* 62

202. Quæ requirantur, ut possit procedi ad torquendum reum. 203. Usquequo possit reus torqueri. 204. An semel tortus possit iterum torqueri.

ARTICULUS IV. — *Quid servandum judici circa sententiam, et pœnam.* 64

205. Quandonam judex inferior possit pœnam relaxare, vel minuere. Quid, si judex sit supremus. 206. An possit judex judicare in causa, ubi fuit advocatus. 207. An possit damnare nocentem, qui juridice est innocens. 208. Quid, si sciat innocentem, et probatus sit nocens. 209. Quid facere debeat judex, si utrimque sententiæ sint probabiles. 210. Plura notanda super hac materia. 211. An peccent munera dantes judici, vel ejus ministris. 213. Quibus pœnis puniendus judex ob munera iniquam ferens sententiam. 214. Ad quid teneatur judex ferens injustam sententiam. 215. An sententia injusta obliget in conscientia. 216. Ad quid teneatur judex, qui munera accepit. 217. Quid possint accipere commissarii, sive executores.

DUBIUM III. — *Quid sit officium advocati.* 73

218. Quæ requirantur in advocato. 219. Quibus prohibeatur officium advocati exercere. 220. Quid licitum sit advocato. 221. Quos pauperes teneatur advocatus tueri. 222. An possit advocatus tueri causam minus probabilem. 223. Quando advocatus teneatur ad restitutionem. 224. An liceat advocato convenire de pretio, incœpta lite. An de quota litis. 225. Plura notanda circa advocati salarium. 226. Quando peccet advocatus contra suum officium.

DUBIUM IV. — *Quæ sit obligatio referentis, secretarii, notarii, et procuratoris.* . . . . . Pag. 78

227. Ad quid teneantur referentes, etc. 228. Quando peccent referentes. 229. Quando secretarii. 230. Quando tabelliones, sive notarii. 231. Plura notanda circa notarios, et tabelliones. 232. Quando peccent procuratores. 233. Plura notanda de stipendio procuratoris.

DUBIUM V. — *Quid sit officium accusatoris.* 81

234. Quæ sint cavenda ad servandam justitiam accusatori. 235. Quæ requirantur ad legitimam accusationem. 236. An, et quis teneatur alterum accusare, vel denuntiare. 237. An teneantur ad restitutionem pœnæ obstricti ex officio ad denuntiandum, prout custodes gabellarum, si non denuntient. 238. Qui prohibeantur accusare. 239. Quando illicitum sit crimen denuntiare. 240. An correctio fraterna debeat præcedere accusationem. 241. Quando vero liceat accusare sine prævia monitione. 242. Quid notandum circa denuntiationem evangelicam. 243. Quæritur I. an liceat deferre prælato ut patri crimen occultum, omissa correctione. 244. Quæritur II. an crimen possit prælato denuntiari, si reus sit emendatus. 245. Quæritur III. quid, in dubio an correctio melius fieret per prælatum. Quæritur IV. an liceat renuntiare juri fraternæ correctionis. 246. Quid notandum circa denuntiationem judicialem. 247. An possint cogi à prælato denuntiatores evangelici ad faciendam denuntiationem judicialem. 248. Quid notandum de monitoriis. 249. An sit obligatio denuntiandi hæreticos cum periculo gravis damni. 250. An teneamur denuntiare hæreticos nobis conjunctos. 251. Quæ crimina denuntianda tanquam de hæresi suspecta. 252. An, et quando denuntiandi blasphemi. 253. An denuntiandi superstitiosi. 254. An denuntiandi sint negligentes denuntiare.

DUBIUM VI. — *De testibus.* 95

255. Quomodo debeant esse, et testificari testes ad probandum. 256. Qui rejiciantur. 1. Servi; 2. mulieres; 3. minores; 4. inimici; 5. conjuncti, et domestici; 6. infames; 7. perjuri; 8. socii criminis; 9. personæ inopes et viles. 257. In quibus casibus sufficiat dictum unius testis. 258. Quid, si unus testis deponat de una propositione hæretica, et alius de altera. 259. An semper sufficiant duo testes ad probandum. 260. Quales debeant esse testes, ut plene probent. 261. An laici repellantur à testificando contra clericos. Quid è converso. 262. An testes inepti, ut supra, faciant indicium. 263. An religiosi probent in causa sui monasterii. 264. An et quando quis testari teneatur. 265. An testis teneatur fateri veritatem judici non legitime interroganti. 266. Quando judex legitime interroget. 267. An testis teneatur manifestare crimen, si accusator unicum testem afferat. 268. Non teneris manifestare judici etiam legitime interroganti: I. si scias rem ex confessione; II. sub secreto; III. si tibi immineat damnum; IV. si acceperis à parum fide dignis; V. si rem acceperis per injuriam; VI. si alter probabiliter non peccarit. 269. Ad quid teneatur falsum testatus. 270. Quando peccent testes. Dubitatur 1. an peccent contra justitiam, si se abscondant, ne citentur. Dubitatur 2. an si fugiant post citationem. Dubitatur 3. an, si interrogati veritatem occultent 271. Quomodo facienda est depositio testium.

DUBIUM VII. — *De reo.* 104

ARTICULUS I. — *An, et quando reus teneatur fateri veritatem.* . . Ibid.

272. Quid respondere potest reus non legitime interrogatus. 273. Quando

reus non tenebitur crimen fateri. 274. An teneatur reus crimen fateri cum timore magnæ pœnæ. 275. An peccet graviter reus qui ad vitanda tormenta falsum crimen sibi imponit. 276. Quando autem tenetur reus suam confessionem revocare. 277. An reus ad se tuendum possit revelare crimina occulta testium, aut accusatoris. Et, an peccet graviter, si crimina falsa eis imponat. 278. An reus teneatur revelare complices.

ARTICULUS II. — *Quid liceat reo circa fugam pœnæ.* . . . . . Pag. 109

279. An liceat reo injuste damnato vim vi repellere, aut positive resistere. 280. An reus, qui vere deliquit, possit fugere è carcere. 281. An damnatus ad mortem teneatur fugere, si possit. 282. An reo ad fugiendum liceat decipere custodes, et effringere carcerem. Et an tunc teneatur ad damnum carceris fracti. 283. An liceat aliis reum adjuvare ad fugiendum, aut ad carcerem effringendum. 284. An damnatus, ut fame pereat, teneatur sumere cibum oblatum. 285. An, et quando liceat reo appellare.

DUBIUM VIII. — *Quomodo confessario agendum cum reo.* 114

DUBIUM IX. — *Quæ obligatio medicorum, et pharmacopœorum, et chirurgorum.* 116

DUBIUM X. — *Quæ obligationes mercatorum, opificum, et ceterorum sæcularium.* 117

LIBER QUINTUS.

TRACTATUS PRÆAMBULUS.

DE ACTIBUS HUMANIS IN GENERE. 119

Art. I. *Actus hominis, et actus humani. Art.* II. *De* voluntario *et ejus conditionibus. Quotuplex sit* voluntarium. *Art.* III. *De libero, et quotuplex sit. Impedimenta ne actus humanus sit voluntarius, aut plene voluntarius. De ignorantia. De violentia. De concupiscentia. De timore, et quotuplex sit. Art.* IV. *A quo actus humani bonitatem aut malitiam sumant. An actus exterior malitiam addat interiori. An dentur actus indifferentes Art. ultimo.*

TRACTATUS

DE PECCATIS.

CAPUT I. — De peccato in genere. 137

DUBIUM I. — *Quid sit peccatum.* . . . . . Ibid.

1. Quid sit peccatum. 2. Quæ conditiones requirantur ad peccatum. 3. Quid notandum circa *advertentiam* requisitam ad peccatum. 4. An ad peccatum mortale requiratur formalis advertentia, vel sufficiat virtualis. 5. Quid notandum circa *consensum* requisitum ad peccandum. 6. An peccet graviter, qui negative se habet quoad motus inordinatos. 7. Quid, si sint motus carnales. 8. Quæ remedia quoad ipsos. 9. An teneamur iis resistere, si adsit causa non resistendi. 10. Quomodo, et à quo tempore imputentur peccata omissionis. 11. An peccatum veniale sit contra legem divinam.

DUBIUM II. — *An, et quomodo desideria, et delectationes sint peccata.* 149

ARTICULUS I. — *Quale peccatum sit desiderium malum.* . . . . Pag. 149

12. An desiderium sumat speciem ab actu exteriori. 13. An sit peccatum desiderium objecti mali cum consensu conditionali. 14. An delectatio de objecto malo sit illicita, quamvis consensus sit conditionatus.

ARTICULUS II. — *An delectatio morosa sit semper peccatum.* 152

15. In quo differant desiderium, gaudium, et delectatio. Quid, si quis delectetur de nupta, sed non quia nupta. 16. Quando delectatio sit peccatum. 17. In quo differat delectatio de re mala, et delectatio de cogitatione rei malæ. 18. An sit peccatum delectatio circa modum male operandi. 19. An liceat gaudere de effectu bono secuto ex opere malo. 20. Quid, si opus fuerit formaliter malum, scilicet patratum cum peccato. 21. An liceat delectari de malo proximi ob bonum finem. Et idem dicitur de desiderio. 22. An liceat optare mortem filiæ, si non possit nubere ob inopiam, etc. Et an liceat optare sibi mortem ad vitandam vitam nimis duram. 23. An liceat conjugibus, sponsis, et viduis delectari de actu conjugii. 24. Quid præsertim de sponsis, et viduis. 25. An liceat conjugibus delectari de copula, si conjux sit absens. 26. Quot peccata committat jactans se de peccato patrato. 27. An liceat delectatio de re solo jure positivo prohibita. 28. Quid explicandum in delectatione. 29. An peccet exercens actionem, ex qua intelligit delectationem carnalem orituram.

DUBIUM III. — *De distinctione peccatorum.* 159

ARTICULUS I. — *Quæ peccata distinguantur specie.* . . . . . Ibid.

30. Quomodo peccata differant specie quoad materiale, et quomodo quoad formale peccati. 31. Ex quotuplici radice desumatur diversitas specierum. 32. An peccata specie distinguantur ex oppositione ad virtutes, vel ex diversitate objectorum. 33. An ex præceptis diversis peccata specie distinguantur. 34. An peccatum ex objectu levius possit excedere gravitatem peccati superioris speciei.

ARTICULUS II. — *Quæ peccata distinguantur numero.* 162

35. Vide omnia, quæ super hoc puncto dicuntur à Busemb. 36. Ex quibus radicibus desumatur distinctio numerica. De prima radice, quæ est *multiplicitas actuum moraliter interruptorum.* 37. Et I. quomodo interrumpantur *actus interni* circa peccata *cordis.* 38. Quomodo circa peccata *oris et operis.* 39. An malum propositum interrumpatur per diuturnum tempus. 40. Quid, si tamen voluntas permaneat in aliquo effectu. 41. II. Quomodo interrumpantur, aut uniantur *actus externi.* 42. An explicanda omnia media apposita ad peccandum. 43. Quid, si quis ab initio voluerit tangere, sed postea fornicetur. 44. Quid, si quis centenis vicibus interpolatim furetur aureum ex intentione ab initio furandi centum. Et quot sacrilegia committat celebrans tres missas in mortali die nativitatis Domini. 45. De secunda radice, quæ est *diversitas objectorum totalium.* 46. Illationes hujus radicis. 47. Quæritur 1. quot peccata is committat, qui eodem actu blasphemat 12. apostolos. 48. Quæritur 2. quot, si quis detrahat alicui vel conviciatur diversis contumeliis. 49. Quæritur 3. quot, si quis detrahat alicui coram pluribus. 50. Quæritur 4. quot, si quis neget plures articulos fidei. Quæritur 5. quot, si quis optet diversa mala inimico. Quæritur 6. quot, si confessarius in mortali plures absolvat. Et quid, si sacerdos pluribus eucharistiam ministret. Quæritur 7. quid, si sacerdos projiciat Breviarium in mare, prævidens se reddendum impotentem ad recitandum. (De hoc vide dicta l. 4. n. 149.)

CAPUT II. — De peccatis in specie, mortali, et veniali. . . . . Pag. 171

DUBIUM I. — *Quid sit peccatum mortale et veniale*. . . . . Ibid.

51. Quid mortale, et quid veniale. 52. Quotuplici modo peccatum potest esse mortale. Notabile advertendum pro iis, qui de facili damnant de mortali.

DUBIUM II. — *Quibus ex causis peccatum ex genere suo mortale fiat per accidens veniale*. 173

53. Quæ requirantur ad peccatum mortale. 54. Ex quibus causis mortale possit fieri veniale. Et I. ex imperfecta advertentia. 55. II. Ex imperfecto consensu. 56. III. Ex parvitate materiæ. 57. Vide resolutiones. 58. Quid, si quis vovisset se daturum ter mille aureos, et tres non solveret.

DUBIUM III. — *Quibus modis peccatum ex genere suo veniale, aut actu indifferens, transeat per accidens in mortale*. 174

59. Quomodo peccatum veniale fit mortale. I. Ob finem adjunctum. 60. II. Ob ultimum finem constitutum. 61. III. Ob contemptum. 62. IV. Ob scandalum. 63. V. Ob periculum incidendi in mortale. 64. An is sit in statu peccati mortalis, qui proponit committere omnia venialia.

CAPUT III. — De peccatis capitalibus in specie. 177

DUBIUM I. — *Quid sit superbia, et quale peccatum*. . . . . Ibid.

DUBIUM II. — *Quid sit avaritia*. 179

68. Quid sit avaritia. 69. Quæ sint filiæ avaritiæ. 70. Quando, et quomodo peccent aperientes, et legentes litteras alienas.

DUBIUM III. — *Quid sit luxuria*. 182

DUBIUM IV. — *Quid sit invidia*. 183

DUBIUM V. — *De gula*. 185

ARTICULUS I. — *Quid sit gula*. . . . . Ibid.

ARTICULUS II. — *Quid sit ebrietas*. 186

75. In quo consistit peccatum ebrietatis. Et quando est mortale. 76. An sit peccatum se inebriare ex præscripto medici, vel ex metu mortis. 77. An sit semper mortale alium inebriare. 78. Quando ebrietas excusetur à mortali. An sint peccata omnia mala commissa in ebrietate.

DUBIUM VI. — *Quid sit ira*. 191

79. Quando ira sit peccatum. 80. De peccatis quæ oriuntur ab ira. 81. An contumelia aliquando culpa vacet. 82. Quotuplex sit contumelia. 83. Quæ requirantur, ut maledictio sive imprecatio contra homines sit mortale.

DUBIUM VII. — *Quid sit acedia*. 193

LIBER SEXTUS.

DE SACRAMENTIS.

TRACTATUS I.

DE SACRAMENTIS IN GENERE.

CAPUT I. — De natura sacramenti novæ legis. . . . . Pag. 195

DUBIUM I. — *Quid sit sacramentum.* . . . . . Ibid.

1. Quomodo definiatur sacramentum. Et quæ requirantur ad essentiam sacramenti. 2. Alia communior definitio sacramenti. 3. An fuerint vera sacramenta sacrificia, figuræ, et sacramenta veteris legis. 4. Quid notandum de circumcisione. 5. Quæ alia excludantur à ratione sacramenti. 6. Plura notanda circa sacramenta. Quotupliciter sacramenta distinguantur. 7. An sacramenta causent gratiam physice, vel moraliter.

DUBIUM II. — *Quid circa materiam, et formam sacramentorum servandum.* 199

8. Quotupliciter sumatur sacramentum. 9. Quæ conjunctio requiratur inter formam, et materiam. 10. Vide resolutiones. 11. Quæ mutatio invalidet sacramentum. Vide resolutiones apud Busemb. 12. An materiæ, et formæ omnium sacramentorum sint à Christo in specie determinatæ.

CAPUT II. — De ministro sacramentorum. 204

DUBIUM I. — *Quid requiratur ut minister det valide sacramentum.* . . . Ibid.

13. Ad valorem sacramenti requiritur potestas, et intentio ministri. 14. Utrum in ministro requiratur etiam attentio. 15. Quotupliciter potest esse intentio. 16. Non sufficit in ministro intentio *habitualis*, vel *interpretativa*. 17. Non requiritur *actualis*. 18. Sufficit *virtualis*. 19. An sufficiat intentio coacta, vel cum errore circa personam suscipientis. 20. An ad validitatem sacramentorum requiratur intentio interna ministri. Et I. an sufficiat sola intentio faciendi actionem externam. 21. II. An requiratur intentio faciendi, quod facit Ecclesia Romana. 22. III. An requiratur intentio explicita conficiendi sacramentum, aut producendi effectum sacramenti. Et an celebrandi ritum externum uti sacrum. 23. An minister debeat habere intentionem faciendi ritum sacrum, quem intendit Ecclesia. 24. Si minister habeat duas intentiones contrarias, quænam debeat prævalere. 25. Vide resolutiones Busembai. 26. An sit validum sacramentum collatum sub conditione. 27. An sit licitum conferre sub conditione sacramenta characterem imprimentia. 28. An etiam alia sacramenta. 29. An in extrema necessitate proximi minister possit, et teneatur ministrare sacramentum, quando materia est dubia.

DUBIUM II. — *Quid requiratur in ministro, ut licite ministret.* 214

30. Vide quæ habentur de hoc apud Busemb. 31. *Primo*, de statu gratiæ requisito in ministris sacramentorum ad ea ordinatis. 32. Quæritur 1. quid de aliis ministris ad ea non ordinatis. An sacerdos baptizans non solemniter graviter peccet : vide Infertur 1. An contrahens matrimonium in mortali duplex sacrilegium committat : vide Infertur 2. 33. An excusentur ministrantes in mortali, si urgeat necessitas. Quid de ministrantibus in no-

socomiis, de obstetricibus, et maxime de parochis, etc. ministrantibus in necessitate. 34. Quæritur 2. an conferens sacramenta teneatur præmittere confessionem, si sit in mortali. 35. Quæritur 3. an peccet graviter sacerdos, sive diaconus ministrans eucharistiam in mortali. Quot peccata committat sacerdos celebrans in mortali. Ibid. v. Hinc. An ministrans eucharistiam pluribus successive, committat plura peccata. Ibid. An peccet graviter tangens ex officio eucharistiam in mortali. Ibid. v. Valde. 36. Quæritur 4. an peccet graviter confessarius tantum audiens confessionem in mortali. Quæritur 5. an confessarius plures successive absolvens plura sacrilegia committat. 37. *Secundo*, de statu gratiæ requisito in exercentibus alias functiones sacras. 38. De diacono, et subdiacono ministrante altari in mortali. 39. De episcopo conferente in mortali chrisma, vel oleum sanctum. 40. De episcopo consecrante in mortali templa, vel benedicente vestes, etc. Et de sacerdote assistente matrimonio, vel benedicente aquam, et cineres, etc. 41. An prædicator, concionans in mortali, peccet mortaliter. 42. Vide apud Busembaum de ministro utente materia vel forma dubia, vel corruptam proferente formam, vel omittente cæremonias. 43. An sacramenta sint indignis deneganda. Dicendum I. Generaliter loquendo, sacrilegium est ministrare sacramenta indignis. 44. Dicendum II. Peccatori publico negandum est sacramentum, sive occulte, sive publice petat. 45. Dubitatur 1. quid, si peccatum sit notum tantùm aliquibus adstantium. 46. Dubitatur 2. quid, si crimen sit publicum in alio loco. 47. Dubitatur 3. an peccatori publico possit unquam ministrari eucharistia. 48. Dubitatur 4. quid agendum in dubio de crimine, et de pœnitentia. 49. Dubitatur 5. an minister ob metum mortis possit dare sacramentum indigno. 50. Dicendum III. peccatori occulto publice petenti non esse negandum sacramentum; secus, si petat occulte. 51. Quæritur 1. an confessarius possit negare sacramentum ob crimen auditum in confessione. 52. Quæritur 2. an episcopus possit negare sacramentum ordinis peccatori occulto publice petenti. 53. Quæritur 3. an possit absolvi ordinandus habituatus in vitio turpi, qui vult ascendere ad ordines sacros. (*Remissive* ad num. 63.) 54. Quæritur 4. an parochus possit assistere matrimonio publici peccatoris. Et ad quid teneatur circa impedimenta. 55. Quæritur 5. an unus sponsorum possit licite matrimonium inire cum altero excommunicato, vel publico peccatore. 56. Et an liceat conjugia contrahere cum hæreticis. (Vide etiam n. 1044.) 57. Quæritur 6. an in sacramentis conferendis liceat uti opinione probabili. 58. Quæritur 7. an, et quando ministri teneantur ministrare sacramenta. 59. Quæritur 8. an liceat simulare administrationem sacramenti. 60. An liceat simulare susceptionem sacramenti. Sed quid, si quis simulet se confiteri. 61. Quid, si quis simulet se communicare. 62. Quid, si quis simulet se contrahere matrimonium. 63. DISSERTATIO de clerico habituato in vitio turpi cupienti statim initiari sacris; usque ad num. 77.

CAPUT III. — De suscipiente sacramentum. 250

DUBIUM 1. — *Quæ dispositio requiratur ad valorem sacramenti in suscipiente.* . . . . . Ibid.

78. Vide quæ habentur apud Busemb. 79. An solus homo viator sit capax sacramentorum. An soli baptizati valide suscipiant alia sacramenta. 80. Nulla requiritur intentio in pueris, et perpetuo amentibus quoad baptismum, confirmationem, et ordinem. 81. Quæ intentio requiratur in adultis. An sufficiat intentio neutralis. An habitualis. Quid de dormientibus, ebriis, et lapsis in amentiam. 82. An sufficiat intentio interpretativa.

DUBIUM II. — *Quid requiratur ut licite, et cum fructu suscipiatur.* Pag. 254

83. Quæ requirantur in suscipiente sacramenta *mortuorum*: et quæ in *vivorum*. 84. An omnia sacramenta primam gratiam conferre possint. 85. An magis dispositi majorem fructum recipiant. An sumant cum fructu hostiam ii qui nesciunt esse consecratam. 86. Plura notanda de suscipiente sacramentum cum mortali, aut veniali. 87. An omnia sacramenta causent gratiam, remoto peccato. 88. An liceat petere sacramentum à ministro excommunicato vitando. An sacramentum pœnitentiæ. 89. An à ministro peccatore.

CAPUT IV. — *Quid sint sacramentalia, et quid efficiant.* 260

90. Quid, et quæ sint sacramentalia. 91. An sacramentalia vim habeant ex opere operato. 92. Quomodo per sacramentalia remittantur peccata. 93. Plura notanda. 94. De usu agnorum Dei, aquæ benedictæ, et similium.

TRACTATUS II.

DE BAPTISMO ET CONFIRMATIONE.

CAPUT I. — De baptismo. 262

95. Quomodo distinguatur baptismus. 96. De baptismo fluminis. 97. De baptismo sanguinis. 98. An ut martyrium remittat culpam, requiratur in peccatore contritio. 99. Quando martyrium gratiam conferat. 100. An sint martyres, qui moriuntur in obsequio peste infectorum. 101. An liceat se offerre ad martyrium, vel se prodere catholicum per abstinentiam à carnibus.

DUBIUM I. — *Quid sit materia baptismi.* 264

102. Quæ sit materia *remota* baptismi. Vide resolutiones apud Busembaum. 103. I. Quæ sit materia certe valida. II. Quæ certe invalida. III. Quæ dubia. An in necessitate liceat uti opinione etiam tenuiter probabili. 104. Dubitatur 1. an sit materia apta aqua per artem chymicam educta. Dubitatur 2. an saliva, sudor, aut lacrymæ. Dubitatur 3. an aqua flueus ex vite. Dubitatur 4. an nix non soluta. 105. Quæ sit materia *proxima* baptismi. Vide resolutiones apud Bus. 106. Quæritur I. an valeat baptismus, si quis projiciat puerum in flumen. Quid, si baptizes cum aqua defluente ex tecto. An liceat in necessitate projicere puerum in flumen, ut baptizetur. 107. Quæritur II. an infans in necessitate possit baptizari in utero matris. Quid, si baptizetur puer tantum in capite egresso ex utero. Quæritur III. an valeat baptismus, si aqua attingat tantum vestes, aut capillos. Quæritur IV. an valeat baptimus collatus in scapulis, vel pectore. Quæritur V. an requiratur trina ablutio. Quæritur VI. an sufficiat ad baptismum una vel altera aquæ gutta.

DUBIUM II. — *Quæ sit forma baptismi.* 274

108. Vide apud Busembaum quæ sint formæ validæ. Quæ invalidæ. Quæ dubiæ. 109. Quot modis possit forma variari. I. Per *mutationem*. 110. II. Per *corruptionem*. III. Per. *transpositionem*. 111. IV. Per *additionem*. 112. V. Per *diminutionem*. Hinc dubitatur 1et 2. an invalidet baptismum omissio vocum *in* vel *et*. Dubitatur 3. an valeat baptismus collatus tantum *in nomine Christi*.

DUBIUM III. — *De ministro baptismi.* . . . . . Pag. 281

ARTICULUS I. — *Quis sit minister baptismi.* . . . . . Ibid.

113. Quis sit minister validi baptismi, et quis liciti. 114. Nemo sine commissione potest baptizare extra suam diœcesim. 115. A quo baptizandi peregrini, vel casu nati. Et an sufficiat quasi domicilium ad constituendum aliquem parochianum illius loci. 116. Quando diaconus possit baptizare. Dubitatur 1. an in necessitate possit baptizare solemniter. Dubitatur 2. an clericus, aut diaconus solemniter baptizans sine commissione, fiat irregularis. Dubitatur 3. an fiat irregularis laicus baptizans solemniter. 117. Ordo servandus inter ministros baptismi in necessitate conferendi. Dubitatur 1. an graviter peccet laicus, qui baptizat præsente sacerdote. Dubitatur 2. an qui præsente sacerdote excommunicato. Dubitatur 3. an qui præsente diacono. Dubitatur 4. an qui præsente clerico inferiori. Dubitatur 5. an peccent graviter parentes, qui faciunt baptizari prolem à prædicante. 118. Notandum I. an possit quis baptizare seipsum. Notandum II. Quæ dilatio in ministrando baptismo sit mortalis. Notandum III. Quinam infantes prohibeantur domi baptizari.

ARTICULUS II. — *An duo possint simul unum baptizare.* 288

DUBIUM IV. — *Quod sit subjectum baptismi.* 289

121. Quis sit capax baptismi. An pueri, et amentes. 122. De pœnis rebaptizantium. An rebaptizantes sub conditione fiant irregulares. 123. De infante nondum orto. (*Remissive* ad num. 107.) 124. An baptizandi sint fetus abortivi An plures eodem tempore. 125. An conferendus sit baptismus monstris. 126. An sint baptizandi filii infidelium, et quæ in hoc puncto sint certa. Certum est I. talem baptismum semper esse validum. 127. II. Baptizandos esse filios, si parentes defecerint à fide. Quid, si mansuri sint apud parentes hæreticos. 128. III. Si ipsi filii infidelium petant. Quid, in dubio an careant ratione. 129. IV. Si sint in periculo mortis. 130. V. Si sint positi extra curam parentum. VI. Si capti sint in bello. VII. Si parentes sint servi. 131. VIII. Si unus parentum consentiat. 132. Dubitatur 1. an baptizari possint filii infidelium usu rationis carentes, invitis parentibus. Et an ii quos pater offert, ut liberentur à morbo. 133. Dubitatur 2. an liceat vendere infantes parentibus paganis. 134. An et quando possit repeti baptismus sub conditione. Notandum I. Quid, si adsit unus testis de baptismo collato. Notandum II. Quid de adultis natis ex christianis. Notandum III. Quid, si pueri sint abrepti à barbaris. 135. De infantibus expositis. 136. De baptizatis ab obstetricibus, et à laicis. 137. De baptizatis ab hæreticis. Vide alia apud Busemb. 138. De effectibus baptismi. 139. De dispositione requisita in adultis baptizandis.

DUBIUM V. — *De cæremoniis baptismi.* 302

ARTICULUS I. — *Quæ servanda circa cæremonias baptismi.* . . . . . Ibid.

140. Quæ servanda quoad cæremonias in baptismo. 141. An sit mortale baptizare sine unctione chrismatis, et aqua consecrata. 142. An sit illicitum baptizare extra ecclesiam. Et quando permittatur. 143. An omittendæ cæremoniæ in baptismo privato, et an patrinus. 144. An, collato baptismo privato, cæremoniæ sint supplendæ. Quid, si baptismus fuerit invalidus. 145. Quid notandum circa nomen in baptismo imponendum, et circa librum baptismatum.

ARTICULUS II. — *Qui patrini, et quod eorum officium.* . . . . Pag. 305

146. Ad quid teneantur patrini. Et quæ requirantur, ut quis valide sit patrinus. 147. Quando patrinus teneatur instruere susceptum. Et an possit omitti patrinus in baptismo privato. 148. Qualis actus requiratur in patrinis, ut contrahant cognationem. 149. An cognationem contrahat suscipiens, vel baptizans in baptismo privato. 150. An parentes suscipientes, vel baptizantes filios contrahant impedimentum petendi debitum. 151. An contrahat cognationem suscipiens infantem in baptismo collato sub conditione. 152. An, qui ex errore suscipit unum pro alio. 153. Quis contrahat cognationem, si quis suscipiat nomine alterius. 154. An patrini ad contrahendam cognationem debeant esse designati. 155. An possint esse patrini ejusdem duo mares, vel duæ feminæ. Dubitatur 1. an patrinus masculi debeat esse masculus, etc. Dubitatur 2. an peccent designantes duos mares, vel duas feminas. 156. Quid requiratur ut quis licite sit patrinus. Repelluntur ab hoc officio : 1. religiosi ; 2. conjuges, et parentes ; 3. infames ; 4. apostatæ, et hæretici. An autem catholici possint suscipere infantes pæreticorum, pæretico baptizante ; 5. plures quàm duo. 157. An duo conjuges possint esse patrini alienæ prolis. 158. Vide quæ habentur apud Busemb. 159. Quando graviter peccet parochus circa hanc materiam. 160. Quæ debeat monere parochus post datum baptismum. Et signanter, ne matres decumbant cum infantibus.

CAPUT II. — De Confirmatione. 314

DUBIUM I. — *Quid sit, et quæ ejus materia, et forma.* . . . . . Ibid.

161. Qua ratione confirmatio sit sacramentum. 162. Quæ sit *materia remota* hujus sacramenti. Et an sint necessaria oleum olivarum, et balsamum. 163. An sit necessaria benedictio chrismatis. Et an hæc possit committi simplici sacerdoti. An sit obligatio uti chrismate novo. 164. Quæ *materia proxima*. Et an ultra chrismationem requiratur altera manuum impositio. 165. An unctio possit fieri alio digito, quam pollice manûs dexteræ. 166. An mediante instrumento. 167. De forma in Ecclesia Latina. 168. Quæ mutationes circa formam invalident sacramentum. De forma Græcorum. 169. De effectibus confirmationis.

DUBIUM II. — *Quis sit minister, et quod subjectum.* 333

170. An soli episcopi sint ministri confirmationis. 171. An peccet graviter episcopus confirmans non suos. 172. Et quam pœnam incurrat. 173. An autem possit præsumere consensum aliorum episcoporum. 174. Quæritur 1. an confirmans et confirmandus debeant esse jejuni. Quæritur 2. an confirmatio ministranda sit in ecclesia. Et an conferri possit die feriali, et vespere. 175. Quando teneatur episcopus confirmare. 176. Quinam valide confirmentur. 177. An infantes. 178. An sit illicitum pueros confirmare sine causa. 179. Quæ dispositio ad confirmationem requiratur. 180. An licite confirmentur amentes.

DUBIUM III. — *Quæ confirmationis necessitas, et cæremoniæ.* . . . 337

181. An adsit per se gravis obligatio suscipiendi confirmationem. 182. An autem per accidens, nempe ratione vitandi I. periculi, II. scandali, III. contemptûs. Et quando contemptus intervenit. 183. An sit gravis obligatio suscipiendi confirmationem ante susceptionem primæ tonsuræ. 184. Quæ cæremoniæ sint servandæ in confirmatione. Et quid notandum I. quoad vestes episcopi ; II. quoad locum chrismationis. Et an confirmandi accedere debeant jejuni. 185. Requiritur etiam 1. patrinus ; 2. ut hic sit unus ; 3. ut

sit confirmatus. 186. Dubitatur 1. an peccet graviter qui tenet non confirmatus. Dubitatur 2. an patrinus non confirmatus contrahat cognationem. 187. Requiritur etiam 4. ut patrinus sit diversus à patrino baptismi. An monachi possint esse patrini confirmationis. 188. An sit obliganda fascia frons confirmati. Et an sit necessaria ultima benedictio episcopi.

FINIS INDICIS TOMI QUARTI.

THEOLOGIA

MORALIS.

THEOLOGIA

MORALIS.

EX TYPIS I. GAUTHIER, VESONTIONE.

THEOLOGIA

MORALIS

ATI A.-M. DE LIGORIO.

EDITIO NOVA,

CUI NOTÆ ACCEDUNT AMPLISSIMÆ

CURA ET STUDIO

DOMINI RECEVEUR,

PROFESSORIS IN SORBONA.

5

TOMUS QUINTUS,

DE EUCHARISTIA, DE PŒNITENTIA, (partim.)

PARISIIS,

D GAUTHIER FRATREM ET SOC., BIBLIOPOLAS,

IN VICO NOMINE HAUTE-FEUILLE, N.° ●;

ET VESONTIONE APUD EOSDEM.

1835.

THEOLOGIA MORALIS.

LIBRI SEXTI

TRACTATUS TERTIUS.

DE EUCHARISTIA.

CAPUT I.

DE ESSENTIA EUCHARISTIÆ.

DUBIUM I.

Quid sit Eucharistia.

189. In quo constituatur, sive consistat essentia Eucharistiæ? — **190.** Vide Resolutiones apud Busemb. circa rationem specificam, et numericam hujus Sacramenti. — **191.** Qu. 1. An tota ratio specifica Eucharistiæ salvetur in alterutra specie? Qu. 2. Unde sumatur unitas numerica Eucharistiæ? — **192.** An Eucharistia sit necessaria ad salutem necessitate medii? — **193.** An Eucharistia sit necessaria Adultis ad vitam spiritualem conservandam?

189. — « Resp. est Sacramentum corporis, et Sanguinis » Christi sub speciebus panis, et vini, ad spiritualem Animæ » refectionem divinitus institutum. Ita communiter *Scholastici.*

Unde resolves sequentia :

« 1. Tam species consecratæ, quàm corpus et sanguis Christi, » intrinsecè, et essentialiter constituunt hoc Sacramentum : » ideoque falsum est, quod docuit *Waldensis*, corpus et sanguinem Christi esse totum Sacramentum. Ratio est, tum » quia *Trident.* docet, corpus et sanguinem contineri hoc Sacramento : tum quia, quatenus continetur, non est sensibile. » Item falsum est, quod docent *Marcilius*, et *Sotus*, solas species » constituere hoc Sacramentum; tum quia Eucharistia est cibus cœlestis; tum quia adorari debet latria, ut docet *Trident.* »

Hîc prænotandum quòd in omnibus Sacramentis tria distinguuntur, nempe Sacramentum tantùm, res tantùm, et Sacramentum ac res. *Sacramentum tantùm* est illud quod significat; *Res tantùm* est id quod significatur, sive effectus Sacramenti; *Sacramentum ac res* simul est id quod significatur ab uno, et significat aliud. In hoc autem Eucharistiæ Sacramento, *Sacramentum tantùm* sunt species consecratæ, quæ tantùm significant Animæ refectiones; *Res tantùm* est ipsa refectio; *Res et Sacramentum* est corpus Christi, quod significatur à speciebus, et gratiam significat. Hinc magna oritur quæstio inter DD, nempe in quo consistat essentia Eucharistiæ? Plures sunt sententiæ, sed duæ sunt magis receptæ. *Prima* sententia, quam tenet *Gonet, Man. t.* 7. *p.* 185. *Petrocor. t.* 3. *pag.* 291. *q.* 2. *et Salm. de Euchar. c.* 1. *ex n.* 18. *cum Soto, Gonz. Henr. etc.* dicit, quòd essentia sive ratio Sacramenti consistit in recto in solis speciebus: corpus autem Christi pertinet ad Sacramentum tantùm in obliquo, id est tanquam quid extrinsecè connotatum. Probant 1. ex *cap. Cum Marthæ, de Celebr. Miss.* ubi sic dicitur: « Forma (id est species) est panis, et vini; » veritas, Carnis et Sanguinis; virtus, unitatis et charitatis. » Primum (id est species) est Sacramentum, et non res. Se» cundum (id est Corpus Christi) est Sacramentum, et res. » Tertium (id est effectus) est res, et non Sacramentum. » Cùm igitur textus dicat species esse Sacramentum, et distinguat Sacramentum, à re simul et Sacramento, quod ait esse corpus Christi; Ergo (ut dicunt) totam rationem Sacramenti textus refundit solis speciebus. Probant 2. ex Trident. *sess.* 13. *Can.* 1. ubi habetur: » Si quis negaverit in SS. Eucharis» tiæ Sacramento contineri verè, realiter, et substantialiter » corpus, et sanguinem Dom. N. Jesu Christi, anathema » sit. » Ergo, si corpus Christi continetur in Sacramento, sequitur quòd species sint Sacramentum tantùm continentes corpus Christi, ne dicatur corpus Christi contineri seipso.

190. — *Secunda* verò sententia, quam tenent cum *Busemb. Suar. D.* 42. *sect.* 3. *Cont. Tourn. to.* 5. *pag.* 134. item *Vasq. Conc. Val. etc. apud Salm. loc. cit. n.* 29. dicit Sacramentum Eucharistiæ consistere in recto sive essentialiter æquè in speciebus ac in Corpore Christi. Ratio, quia ex corpore Christi æquè ac speciebus unum fit Sacramentum. Christus autem continetur in Sacramento tanquam pars in toto, ut anima in homine, non verò tanquam aliquid extrinsecum à ratione Sacramenti. Et sic respondetur textui quem opponunt Tridentini. Hæcque ratio confirmatur à D. Augustino relato in *cap. Hoc est.* 48. *D.* 2. *de Consecr.* ubi docet hoc Sacramentum « duobus constare, visibili elementorum specie, et invisibili » Dom. N. Jesu Christi carne et sanguine, sicut Christi Per» sona consistat ex Deo et homine. » Ad textum autem in *cap. Marthæ*: respondet *Lugo de Eucharist. D.* 1. *numer.* 27. (qui diversam sustinet sententiam, nempe quòd essentia Eucha-

ristiæ in recto consistat in corpore Christi, et in obliquo tantùm in speciebus) quòd Pontifex, dicendo species esse sacramentum, non intendit dicere, quòd solæ species sint Sacramentum, sed quòd species in Eucharistia non habent aliud munus quàm Sacramenti; significant enim, et non significantur; ad differentiam corporis Christi, quod est Sacramentum simul et res, nempe quod significat gratiam, et significatur à speciebus; non autem textus excludit, quòd corpus Christi pertinet ad essentiam Sacramenti. Utraque sententia est probabilis.

2. Usus sive sumptio Eucharistiæ non est propriè ipsum Sacramentum, neque aliud Sacramentum ab eo distinctum, ut vult *Gabriel;* nec pars illius, sive essentialis, sive integralis, ut *Aureolus;* sed tantùm applicatio, sive conditio ut Sacramentum operetur.

Omnia alia Sacramenta, ut sub initio hujus *lib.* 6. notavimus, dicuntur *transeuntia,* quia tum solùm sunt Sacramenta, cùm conficiuntur et applicantur. Hoc tantùm Eucharistiæ Sacramentum dicitur, *permanens,* quia consistit in re permanente, et sic Corpus Christi post consecrationem existens sub speciebus panis est verè et propriè Sacramentum, sive sumatur, sive in Sacrario servetur, ut habetur definitum in Trident. *sess.* 13. *Can.* 4. ubi : « Si quis dixerit, peracta Consecratione, in » admirabili Eucharistiæ Sacramento non esse Corpus, et » Sanguinem Dom. N. Jesu Christi, sed tantùm in usu..... » anathema sit. »

« 3. Etsi quælibet species, imò quævis pars speciei, sit in» tegrum et essentialiter perfectum Sacramentum, ideoque Sa» cramentum Eucharistiæ, sub speciebus panis et vini, physicè » et materialiter specie differat; moraliter tamen, et in ratione » Sacramenti est unum specie infima Sacramentum : tum quia » est unum signum rei sacræ, tum quia ordinatur ad unum » specie infima finem. Vide *S. Th. qu.* 73. *art.* 1.

« 4. Etsi physicè loquendo, tot sunt numero Sacramenta, quot » numero species, vel etiam partes specierum : moraliter tamen » unum numero Sacramentum est; quod per modum unius » proponitur, et sumitur; quia id ad unum finem, scilicet ad » unam refectionem spiritualem, refertur.

« 5. Hostiæ in diversis altaribus rectè concipiuntur ut dis» tincta Sacramenta; contra verò, si Sacerdos unam Hostiam » in plures partes dividat, vel plures Hostias simul sumat » (eadem est ratio plurium specierum diversæ rationis), non » ideo dicitur accepisse plura numero Sacramenta. »

191. — Super his ante omnia prænotandum id quod habetur in Trident. *sess.* 13. *c.* 3. « Corpus (existere) sub specie pa» nis, et Sanguinem sub vini specie ex vi verborum; ipsum » autem Corpus sub specie vini, et Sanguinem sub specie pa» nis, Animamque sub utraque, vi naturalis illius connexionis, » et concomitantiæ..... Divinitatem porro propter ejus cum » Corpore et Anima hypostaticam unionem. Item sess. 21. c. 3.

» habetur : Quamvis Redemptor noster hoc Sacramentum in » duabus speciebus instituerit, tamen fatendum est, etiam sub » altera tantùm specie totum atque integrum Christum, ve- » rumque Sacramentum sumi; ac propterea quod ad fructum » attinet, nulla gratia necessaria ad salutem eos defraudari, » qui unam speciem solam accipiunt. » Sed quæritur 1. an tota ratio specifica hujus Sacramenti salvetur in sola specie panis, aut vini, seorsim sumpta? *Prima* affirmat, quam tenent *Bellarm. l. 4. de Euch. c. 22. et Gonz. Nunnus, et alii apud Salm. cap. 2. n. 16.* Ratio, quia quælibet species rationem habet integri convivii, cùm per concomitantiam Sanguis veniat sub specie panis; et Corpus sub specie vini. Idque arguunt ex illis verbis Tridentini, ut supra : « Sub altera tantùm » Specie verum Sacramentum sumi. » *Secunda* verò probabilior sententia dicit, totam rationem specificam Sacramenti non salvari, nisi in utraque specie. Ita *Lugo de Euch. de 2. sect. 1. Tournely in Prælec. Tholog. t. 8. pag. 151. ac suus Continuator to. 5. pag. 134. et Salm. cap. 2. n. 17. cum Ledesma, Corneio, etc.* Ratio, quia, licèt per concomitantiam Corpus Christi veniat sub specie vini, et contra : quod sufficit quidem ad totum assequendum fructum Sacramenti, ut docet concilium; hoc tamen per accidens evenit, quia nunc Sanguis non potest à Corpore separari, sed non per se; nam si in triduo Passionis Apostoli celebrassent, utique Sanguis non venisset sub specie panis. Unde, cùm sub altera tantùm specie vi verborum et per se ponatur tantùm Corpus, vel Sanguis, non potest per se significari per alterutram speciem tota refectio cibi et potûs, in qua consistit ratio specifica hujus Sacramenti. Et pro hac sententia videtur expressè esse *D. Th. 3. p. q. 73. art. 2. ad 2.* cùm ibi sic dicat : « Panis et vinum ma- » terialiter quidem sunt plura signa, formaliter verò, et per- » fectivè unum, in quantùm ex eis perficitur una refectio. » Ergo formaliter, seu quoad rationem specificam Sacramenti, non perficitur in ratione significandi refectio, nisi in utraque specie.

Quæritur 2. unde sumatur unitas numerica hujus Sacramenti? Alii dicunt sumi ab unitate Corporis Christi, ut *Lugo* et *Suar.* Alii à physica continuatione partium ipsarum specierum, et ita dicunt tot esse Sacramenta, quot sunt species panis vel vini physicè discontinuæ, ut *Vasq. etc.* Alii à morali conjunctione specierum inter se, ut *Salm. c. 2. n. 46. cum Soto, et Bellarm.* qui tenent, quòd plures species consecratæ, etsi discontinuæ, et licèt physicè sint plura Sacramenta, moraliter tamen unum sunt Sacramentum ex morali conjunctione, quam habent dum per modum unius proponuntur aut sumuntur; et hæc sententia videtur probabilior *cum Busem. ut supra.*

Quoad species igitur hujus Sacramenti concludendum, quòd, licèt quælibet species sit materialiter diversa, moraliter tamen utraque constituit unum Sacramentum, cùm utraque significet

unum convivium ex cibo et potu constans. Quoad numerum verò, dicendum quòd numerus sumitur ex multiplicitate sumptionum; Unde si una species, vel una hostia distribuitur pluribus, vel eidem personæ in diversis vicibus moraliter distinctis, diversa sunt numero Sacramenta. E converso, si alicui eodem tempore ministrarentur ambæ species, vel plures partes ejusdem speciei, unum esset Sacramentum. Sic pariter, si diversæ species consecratæ eodem tempore, et in eodem Altari proponuntur unum erit Sacramentum; Si verò eædem species dividuntur, et in diversis proponuntur Altaribus, diversa erunt Sacramenta.

192. — Quæritur 3. An Eucharistia sit necessaria ad primam justificationem obtinendam? Supponitur ut certum cum *S. Th. p.* 3. *q.* 80. *ar.* 11. Eucharistiam esse ad salutem necessariam necessitate Præcepti, non solùm Ecclesiastici, sed etiam Divini, ex *Luc.* 22. *Hoc facite in meam commemorationem.* E contrario certum est non esse necessariam necessitate Medii, secundùm realem susceptionem, ut asserunt *Salm. c.* 3. *nu.* 6. communiter contra Hæreticos. Dubium est, an sit necessaria saltem in voto, necessitate Medii? *Prima* sententia negat cum *S. Bon. Suar. Vasq. Caj. Laym. Bon. etc.* apud *Salm. ib. n.* 14. Ratio, quia hoc Sacramentum non est institutum ad causandam primam Gratiam. Et ideo Concilium Trid. *sess.* 13. *c.* 6. damnat dicentes, præcipuum fructum hujus Sacramenti esse remissionem peccatorum. *Secunda* tamen probabilior sententia, quam tenent *Conc. p.* 317. *n.* 6. *Sot. Led.* et plures cum *Salm. n.* 16. docet votum saltem virtuale, et implicitum Eucharistiæ, respiciens hoc Sacramentum ut finem vitæ spiritualis, esse necessarium necessitate Medii ad salutem tam adultis, quàm parvulis. Adulti autem tale votum habent, dum Sacramenta Baptismi, aut Pœnitentiæ suscipiunt; voluntas enim ipsorum omnia Præcepta implendi, hoc etiam præceptum Eucharistiæ saltem implicitè comprehendit: Parvuli verò votum habent, non ex voluntate propria, sed ex voluntate implicita Ecclesiæ, quæ pueris applicatur sicut applicatur voluntas suscipiendi Baptismum. Et hanc docet *S. Thom. p.* 3. *qu.* 79. *art.* 1 *ad.* 1. ubi ait : « Hoc Sacramentum ex seipso virtutem » habet Gratiam conferendi, nec aliquis habet Gratiam ante susceptionem hujus Sacramenti : vel nisi ex aliquo voto ipsius, » sicut adulti, vel voto Ecclesiæ, sicut parvuli. Et probatur » primò ex *Joan.* 6. Nisi manducaveritis Carnem Filii hominis, etc., non habebitis vitam in vobis. » Probatur secundò ratione, quia Sacramenta Baptismi, et Pœnitentiæ, quæ certè sunt necessaria necessitate Medii, saltem in voto, ad primam Gratiam obtinendam, non conferunt Gratiam, nisi respiciendo ad Eucharistiam, ut ad finem omnium Sacramentorum.

193. — Quæritur 4. An Eucharistia in re, vel in voto sit medium necessarium Adultis ad vitam spiritualem conservandam? Negant *Suar. Vasq. Durand. etc.* apud *Salm. c.* 3.

n. 34. dicentes ad hoc alia adesse media. Sed communiùs et veriùs affirmant *Soto, Gonz. et Salm. n.* 36. cum *S. Thom. p.* 3. *q.* 80. *art.* 11. *ad* 2. Ratio, quia sicut vita corporis diu non potest conservari sine cibo materiali, ita vita Animæ sine hoc cibo spirituali, saltem in voto, et quidem explicito in eo, qui necessitatem hujus Sacramenti advertit.

Hinc tenent *Salm. n.* 42. cum *Cornelio, etc.* non excusari à peccato, etiam qui semel in anno Eucharistiam sumunt, si norint Communionem tam raram eis non sufficere ad perseverandum, habita ratione propriæ infirmitatis. Vide dicenda *n.* 295.

DUBIUM II.

Quæ Materia Eucharistiæ.

194. Quæ sit Materia proxima hujus Sacramenti? — 195. De obligatione consecrandi sub utraque specie. Vide quæ habentur apud Busemb. — 196. Dub. 1. An hæc obligatio sit de jure Divino, vel Ecclesiastico? Dub. 2. an Papa possit in ea dispensare? Dub. 3. An sit valida Consecratio unius speciei sine altera? — 197. An aliquando per accidens possit una species sine altera consecrari?

194. — « NOTA; sicut in aliis Sacramentis est duplex ma-» teria, proxima, et remota, ita etiam hîc, sed ordine inverso: » nam in aliis, materia remota est res permanens; proxima verò » ejus usus, qui transit: hîc verò remota transit, et proxima » manet, scilicet species panis, et vini. Quæritur ergo tantùm » de remota, illa scilicet, quæ facta consecratione transit in » Corpus et Sanguinem Christi.

« Resp. Materia Eucharistiæ est tantùm panis, et vinum. » Est de Fide, et probatur ex institutione Christi, *Matth.* 26. » *et Luc.* 22. Et quidem utraque materia, panis, et vinum, est » ita necessaria ad hoc Sacramentum conficiendum, ut per se » nunquam licitè possit una consecrari absque alia: quod » patet tum ex facto Christi, 22. *Luc.* tum ex *Trid. sess.* 22.

Unde resolves:

195. — « 1. Consecratio utriusque speciei est juris Divini, » quia ratio Sacrificii, sine quod non fit, exigit utramque.

« 2. Non licet alteram tantùm speciem consecrare, in ne-» cessitate etiam gravi, v. g. ut moribundo detur Viaticum. » *Suar. etc. comm.*

« 3. Nec Pontifex in eo potest dispensare ullo casu. *Ita* » *comm. Suar.* 3. *pag. d.* 55. *sess.* 4. *etc*, contra quosdam. »

196. — Certum est necessarium esse de necessitate præcepti consecrare Eucharistiam sub utraque specie, ut docet *D. Th.* 3. *p. qu.* 80. *art.* 12. *ad* 2. cum aliis communiter, ex *c. Conferimus. D.* 2. *de Consecr.* et ex *Trid.* ut mox infra: Unde commune ac certum est apud omnes, nec etiam in ar-

ſiculo mortis licitum esse consecrare unam speciem ad Viaticum infirmo porrigendum. Vide *Salm. cap. 4. num. 37. Bonac. D. 4. quæst. 2. p. 3. n. 9.* et alios passim. Sed dubitatur 1. utrùm præceptum hoc sit Divinum, an Ecclesiasticum? *Navarr. Man. c. 25. n. 92. et Adrian. Major, etc. ap. Cont. Tourn. t. 5. p. 723.* dicunt esse Ecclesiasticum. Sed omnino tenendum esse Divinum cum *Suarez dist. 43. sess. 3. Tourn. in Prælect. t. 4. p. 376. Conc. t. 8. p. 425. n. 8. et Bon. de. 4. q. 2. p. 3. n. 5 cum Caj. Soto, Palud. Reg. Fill.* et aliis communiter. Idque patet ex Trid. *s. 22. c. 1*, ubi dicitur Christum præcepisse Sacerdotibus, ut Corpus suum offerrent non aliter quàm sub utraque specie, en verba Concilii; « Chris» tus Corpus, et Sanguinem suum sub speciebus panis et vini » Deo Patri obtulit, ac sub earumdem (nota) rerum symbolis » Apostolis, ut sumerent, tradidit, et eisdem eorumque in Sa» cerdotio successoribus, ut offerrent præcepit per hæc verba: » Hoc facite in meam commemorationem; uti semper Catho» lica Ecclesia intellexit, et docuit. »

Dubitatur 2. an Pontifex possit in hoc præcepto dispensare? Affirmant plures graves DD., ut *Az. Alan. Gabr. Henr. etc. ap. Salm. l. 4. n. 41.* idque probabile putant *Sanch. de Matr. l. 8. d. 6. n. 6. et Cont. Tour. t. 5. p. 725. Concl. 2. cum Ysamb.* Et probant ex Trid. *s. 21. c. 2.* ubi dicitur : « Hanc potes» tatem perpetuò in Ecclesia fuisse, ut in Sacramentorum » dispensatione salva illorum substantia, ea statueret vel mu» taret, quæ suscipientium utilitati, seu ipsorum Sacramen» torum venerationi.... magis expedire judicaret. » Sed negant communiter *Suarez d. 43. s. 4. Lugo de Euchar. d. 10. s. 8. Conc. p. 425. n. 8. Salm. c. 4. n. 44. cum Gon. Cajet. Soto, Sylvest. Val. etc.* Ratio, quia Ecclesia, etsi potest immutationes facere circa administrationem Sacramentorum, ut loquitur Concilium, non autem potest circa ea quæ in Sacramentis administrandis sunt de præcepto Divino, prout est Consecratio utriusque speciei, ut mox supra probavimus. Sed hæc ratio non omnino convincit, nam ut dicemus *de Matr. n. 1119.* juxta plurium sententiam, probabiliter potest Papa etiam in præceptis Divinis dispensare cum justa causa in aliquo casu particulari, vel saltem tunc interpretari Divinum præceptum. Hoc tamen non obstante, primam sententiam dico non posse in praxim deduci, quià (ut mox dicemus in *seq. dub. 3.*) probabile est non fieri Sacramentum nisi in Sacrificio, ad quod (juxta nostram sententiam referendam *n. 306. Qu. II.*) necessariò requiritur Consecratio utriusque speciei. Cæterùm rectè dicit ipse *Tourn.* quòd Ecclesia in hoc præcepto nunquam dispensavit, nec unquam dispensabit; Communiter enim cum *Suar. Lugo, Conc. Salm. etc.* rejicitur id quod refert *Volaterranus l. 7. Georg. Salm. c. 4.*, nempe quòd Innoc. VIII. dispensaverit cum Norvegis, ut possent consecrare panem, et calicem sine vino, quod utique incredibile est.

Dubitatur 3. an consecratio unius speciei sine altera sit valida? Nemo dubitat quin valida sit, si id casu accidat, ut mox infra dicetur in casibus à *Busemb.* allatis. Dubium igitur fit, an validè consecret Sacerdos, qui positivam habet intentionem consecrandi unam tantùm speciem sine altera? Negat *Lugo de Euchar. d.* 19. *n.* 103. quem sequitur *Renzi eod. tit. q.* 45. Quia (ut ait) ratio Sacramenti nequit dividi à ratione Sacrificii; Sacerdos enim non accipit potestatem conficiendi hoc Sacramentum, nisi sacrificando, ut patet ex forma Ordinationis : « Accipe potestatem offerendi Sacrificium tam pro » vivis, quàm pro defunctis. » Unde, cùm ad essentiam Sacrificii pertineat consecratio utriusque speciei, juxta probabiliorem sententiam quam infra afferemus *n.* 306. *Qu. II.* sequitur, quòd qui Sacrificium non offert, neque Sacramentum conficit. Alii verò communiter affirmant, ut *Suar. d.* 43. *sect.* 2. *Spor. t.* 3. *p.* 109. *n.* 130. *Salm. c.* 4. *n.* 36. *Dian. p.* 10. *tr.* 16. *R.* 7. *Bon. d.* 4. *q. ult. p.* 3. *num.* 2. *cum Con. Fill. Henr. Reg. etc.* Ratio, quia, in omni Sacramento semper ac Minister formam profert super materia cum debita intentione, perficit Sacramentum. Hæc sententia est quidem valde probabilis, sed ratio *Lugonis* non videtur improbabilis, nec obstat auctoritas *D. Thom. in* 3. *par. q.* 78. *art.* 6. quam affert *Bon.* pro secunda sententia, nam ibi S. Doctor loquitur tantùm contra eos, qui dicerent non consecrari Corpus, nisi postquam consecratur Sanguis, quod certè falsum est.

197. — « Dixi 1. *Per se;* quia per accidens, et præter in» tentionem, aliquando unam posse solam consecrari absque » peccato, docet *Tan. d.* 5. *qu.* 2. *dub.* 5. *n.* 27. dicitque esse » communem, v. g. in his casibus.

« 1. Si quis aquam, vel alium liquorem pro vino conse» crasset, neque defectum intelligeret nisi diu post, aut post» quam advertisset, neque posset haberi aliud vinum : vel » quamvis haberet, non posset tamen illo uti sine gravi scan» dalo, vel vitæ periculo * (*Vel sine magno simili incommodo,* » ut *Salm. c.* 4. *n.* 38. *cum Suar. Bon. Regin. etc.*) * 2. Si » post consecratam Hostiam subitum mortis periculum ab hos» tibus, vel incendium immineat, secluso tamen scandalo, » et contemptu Fidei. *Reg. l.* 29. *c.* 4. * (*Cum Salm. n.* 39.) * » Si Sacerdos, Hostia consecrata, moriatur, vel animo defi» ciens loquelam perdat, vel in amentiam incidat, nec sit alius, » qui possit sacrificium perficere. *Suar. Vasq. etc.* Si autem alius » supplere, et Sacerdos infirmus Communionem suscipere, » potest, debet Hostia dividi, eique pars dari. *Tamb. de Exp.* » *Sacrif. l.* 1. *c.* 8. * (*Vide Suar. d.* 43. *sect.* 4. *Spor. t.* 3. » *p.* 109. *nu.* 133. *Renzi qu.* 46. *cum Azor. Major. Henr. et Hurt.* » *Bon. p.* 3. *nu.* 8. *cum Reg. etc. qui ferè omnia hæc confir*» *mant. Sed bene advertunt Salm. c.* 3. *n.* 40. *Mazzotta. t.* 1. » *p.* 31. *et. Wigandt tr.* 12. *Ex.* 2. *n.* 16. *nunquam posse* » *Sacerdotem consecrare in una sola specie ob metum mortis ab*

» *extrinseco, sive ab alio incusso ad hunc finem, ut sic conse-*
» *cret; quia tunc ageret directè contra Præceptum Divinum,*
» *quod est intrinsecè malum.*) *

« Dixi 2. *Licitè*, quia validè alterutram tantùm consecrari, est
» certum : ut patet tum ex facto Christi, qui panem ante con-
» secravit, tum ex praxi Ecclesiæ, quæ Corpus ante sangui-
» nem proponit adorandum. »

DUBIUM III.

Qualis debeat esse panis in materia Eucharistiæ.

198. An solus panis triticeus sit materia apta? — **199.** Non est ad Eucharistiam materia apta, I. Panis ex oryza, leguminibus etc. II. Massa cruda, aut frixa, sive elixa. III. Panis subactus oleo, lacte etc. Quid si aqua non naturali? IV. Hostiæ rubræ. V. Panis corruptus. — **200.** Quinam panis est materia dubia; An ex farre, siligine, amylo? — **201.** Quinam panis est materia valida, sed illicita? I. Si modicè alii rei permixtus. II. Si mucidus. — **202.** Validè etiam, sed illicitè consecrant Latini in fermentato, et Græci in azymo. — **203.** Dub. 1. Quid si Latinus transeat per Græciam, vel contrà? Dub. 2. An Latinus possit celebrare in fermentato ad dandum Viaticum? — **204.** De hostia fracta, vel maculata. — **205.** De figura hostiæ consecrandæ. Et an liceat celebrare cum hostia minori?

198. — « RESP. 1. solus panis triticeus, in conviviis communiter usitatus, qualis morali hominum judicio tantùm censetur
» ille, qui ex farina triticea, et aqua naturali mixtus, et igne
» tostus, sive assus, atque in sua specie incorruptus est : quia
» hic solus simpliciter dicitur panis, alius verò nonnisi cum ad-
» dito, v. g. hordeaceus.

Unde resolves :

« 1. Falsum est, quod docuit *Cajet.* Eucharistiam posse consecrari ex quovis pane cujusvis speciei, dummodo sit aptus ad
» vescendum. * (*Idem docet D. Thom.* 3. *p. qu.* 74. *art.* 4.
» *Catech. Rom. p.* 2. *n.* 13. *et Salm. c.* 4. *n.* 5. *cum Lugo,*
» *Pal. Fill. et alii commun. Et patet ex Decr. Eugenii, ubi*
» *dicitur de Eucharistia :* Cujus materia est panis triticeus, et
» vinum de vite. *Confirmatur à Missali Rom. ubi :* Si panis
» non sit triticeus, non conficitur Sacramentum) *.

199. — « 2. Non est apta materia ad validam consecrationem. I. Panis ex oryza, avena, milio, pisis, fabis, amygdalis,
» aliisque leguminibus, et arborum fructibus, vel etiam ex
» hordeo confectus; quia hæc omnia, communi usu, et opi-
» nione censentur specie distingui à tritico. *Laym. Bonac.*
» *Card. de Lugo d.* 4. *sess.* 1. II. Massa triticea cruda, vel
» non cocta per modum panis, sed frixa, vel elixa, ut sunt
» placenta, libum, sive differant specie, sive non. * (*Salm.*
» *c.* 4. *n.* 11. *cum Fill. Pal. etc.*) * III. Panis subactus aquis artificialibus, vel oleo, butyro, lacte, et ovis, saccharo, aliove

» liquore, qui aqua naturali non sit mixtus, quia non est panis » usualis. Ita *Laym. lib.* 5. *tr.* 4. *c.* 9. *Cajet.* tamen et quidam Recentiores contrarium docent, quare est saltem materia dubia; idque confirmat Missale *Rom. tit. de defect. et* » *Cardin. de Lugo d.* 4. *sect.* 1. *num.* 4. unde qui hostias » emunt, certi sint, quòd aqua naturali, et non rosacea confectæ sint. IV. Similiter hostiæ rubræ, quibus sigillantur litteræ, non sunt materia valida, vel minimùm dubia : quia » per admixtionem cinnabaris notabiliter alterantur. *Card. Lugo* » *dist.* 4. *sect.* 1. quod *Ant. Perez* apud *Dian. p.* 7. *t.* 12. *R.* 1. » limitat, si multum cinnabaris sit mixtum, si autem sit valde » parum, censet probabile, quòd sit materia valida; illicita tamen * (*Vide dicta de Bap. n....*) * V. Panis substantialiter » corruptus. VI. Panis subactus aqua marina. *Fag. apud Dian.* » *p.* 9. *tr.* 9. *R.* 58. ubi ipse contrarium docet, eò quòd illa sit naturalis aqua. * (*Et cum Diana consentit Renzius c.* 1. *q.* 18. » *Ac revera nescio intelligere, cur panis confectus aqua maris* » *non sit verus panis, cùm aqua maris sit vera et naturalis aqua,* » *sicut diximus de Baptismo n.* 103. *et docet S. Thom.* 3. *p.* » *q.* 66. *art.* 4. *ad* 1. *Secus verò quidem dicendum si farinæ misceatur aqua rosacea vel quicumque alius liquor, quia tunc non es-* » *set verus panis usualis, ut dicit idem S. Doct. q.* 74. *a.* 7. *ad* 3.)*

200. —«3. Panis ex farre, sive spelta, item ex siligine, est » materia dubia : quia alii dicunt, solis accidentibus propter » loci sterilitatem, alii specie distingui à tritico : ideoque non » licet, saltem uti pro Sacramento, quia hoc exponeretur periculo. V. *Auct. cit.* * (*S. Th.* 3. *p. q.* 74. *art.* 3. *ad* 2 *et* 5. » *S. Bonav. Caj. etc. apud Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 421. *dicunt* » *siliginem esse verum triticum; sed negant Concina, Palaus, et* » *plures; Unde Carden. apud Croix; et Tourn. t.* 5. *p.* 369. » *Renzi qu.* 9. *cum Bon. rectè docent esse mortale, in siligine* » *consecrare, prout in materia dubia. Amylum autem certè non* » *est materia apta. Croix n.* 423. *Salm. n.* 14. *cum S. Th.* » *Lugo, et communi contra aliquos.*)*

201. — « 4. Valida, sed illicita est materia. I. Si aliquot » grana, vel guttæ alterius speciei cum tritico, et aqua misceantur, ita ut triticum tamen, et aqua plurimum prædominetur » quia si major pars non sit triticum et aqua, non erit materia valida, de quo monendi sunt illi, qui hostias coquunt. *Bon. d.* 4. » *q.* 2. *p.* 1. *n.* 6. *Laym. c.* 2. * (*S. Th. q.* 74. *a.* 3. *ad* 3. *idem* » *docet, dicens :* si sit modica admixtio alterius frumenti ad mul» tò majorem quantitatem tritici, poterit exinde confici panis, » qui est materia hujus sacramenti. Si verò sit magna permixtio, » putà ex æquo vel quasi, talis permixtio speciem mutat, unde » panis exinde confectus non erit debita materia. *Et sic etiam* » *dicunt Salm. c.* 4. *n.* 8. *et* 10. *communiter*)*. II. Panis mucidus, » qui ad corruptionem disponitur, *Bon. l. c. n.* 5. * (*Hoc esset,* » *si sapor aliqualiter mutaretur, et tunc esset mortale illo uti;* » *Palaus, et Conin.*)*

202. — « 5. Perinde est ad valorem Sacramenti, sive panis sit » azymus, sive fermentatus, ut definivit *Trid.* quia uterque est » usualis, et propriè dictus panis. Interim in suis Ecclesiis La- » tini in azymo, et Græci in fermentato conficere tenentur, » sub præcepto gravi, et culpa mortali, à qua non excusat ne- » cessitas, v. g. dandi viaticum. Vid. *Bon. d. 4. qu. 2. p. 1. Fill.* » *tom. 4. c. 3. q. 8. Card. de Lugo l. c.*

Et est commune cum *Soto, Suar. Laym. et Salm. c. 4. n. 19.* Sic enim tradidit Conc. Florent. in Decreto ad Armenos. §. 2. « Definimus, in azymo, sive fermentato pane tritico Corpus » Christi veraciter confici. Sacerdotesque in alterutro ipsum Do- » mini Corpus conficere debere, unumquemque juxta Ecclesiæ » suæ sive Orientalis, sive Occidentalis consuetudinem. » Hinc N. SS. P. Bened. XIV in Constit. super Ritibus Græcorum edita an. 1742. *Etsi Pastoralis.* §. 6. *nu.* 10. *sub pœnis perpetuæ suspensionis à Divinis* confirmat prohibitionem, ne Latinus, aut Græcus præter proprium ritum celebret.

203. — Sed dubitatur 1. An Latinus in locis Græcorum possit celebrare in fermentato, et Græcus in Locis Latinorum in azymo? Conveniunt DD. quòd si inter Græcos inveniatur Ecclesia Latinorum, in qua Latinus Ritus servatur, Sacerdos latinus debeat consecrare in azymo; et sic è converso. Ita *Suar. d. 44. sect. 4. v. illud, Cont. Tourn. t. 5. p. 370. in fine. Holzm. n. 242. Spor. n. 149. et Salm. c. 4. n. 21. cum Sanc. Bon.* etc. communiter. Dubium est, quando Latinus transit per Græciam (vel contra). Censet *Ledes. apud Salm. n. 20.* teneri ad celebrandum in fermentato. E contrario *Vasq. d. 74. c. 3. Conc. t. 8. p. 249. et Aversa qu. 2. sect. 4.* dicunt teneri celebrare in azymo. Cæterùm communiter, et probabilissimè *Nat. Alex. art. 3. prop. 4. Reg. 12. Antoine c. 1. q. 2. Suar. Tournely,* et omnes alii mox citati docent Latinum tunc posse celebrare sive in fermentato, sive in azymo. In fermentato, juxta doctrinam D. Augustini *Ep.* 118. (*nunc* 58.) *cap. 2.* ubi sic ait: « Nec dis- » ciplina ulla est melior gravi prudentique Christiano, quàm ut » eo modo agat, quo agere viderit Ecclesiam ad quamcumque » fortè devenerit. » Potest etiam celebrare in azymo, tum quia, etsi bene facit qui morem regionis, ubi reperitur, sequitur, ad id tamen non tenetur, ut advertunt *Suar. l. c. et Glossa in c. Quæ contra, Dist.* 8. tum quia Leo Papa *in Epist. ad Michaelem Cærular. c.* 29. monet (utì refert *Suar.*) ut unusquisque juxta suæ Ecclesiæ ritum celebrare sinatur, etiamsi in alieno solo versetur.

Dubitatur 2. An in casu necessitatis, ad præbendum Viaticum infirmo possit Sacerdos latinus consecrare in fermentato? Affirmant *Major, et Tanner. apud Renzi c. 1. q. 4.*, quia, ut dicunt, præceptum Divinum suscipiendi Viaticum prævalere debet præcepto humano celebrandi in azymo. Sed negat communis, et probabilior sententia, quam tenent *Navarr. c. 21. n. 3. Tourn. l. c. Antoine de Euch. q. 2. Suar. D. 66. sect. 5. cum Soto, Gabr. Led.*

Vict. item *Diana part.* 10. *tract.* 16. *R.* 39. *Croix. n.* 431. *Renz. l. c. cum Palao, Laym. Tum. et Bonac.* Ratio, quia in hoc casu præferenda est reverentia erga tantum Sacramentum utilitati Proximi, cui tale Sacramentum non est simpliciter necessarium.

204. — Secluso autem scandalo, est tantùm veniale sine rationabili causa consecrare hostiam fractam, vel maculatam; nisi fractura, vel macula esset enormis: tunc enim esset mortale, ut *Croix n.* 432. cum *Quart. et Pasq.* Si tamen fractura deprehendatur post oblationem, licitè talis hostia consecrabitur, nisi scandalum Populi timeatur. *Croix ib. cum Gob.*

205. — « Resp. 2. Ex præcepto Ecclesiæ panis consecrandus » debet esse figura orbiculari (in Ecclesia latina) et integra. Dixi » *Latina*, quia Græci quadratum adhibent, et in particulis triangularem, ut habet *Arcud.* Licere etiam in hostia minore, qualis datur Laicis, quando alia haberi non potest, et scandalum » abest, celebrare privatim; imò, si causa urgeat, etiam publicè » die festo, docet *March. in Candel. t. 4. c. 5. q. 3. Dian. par. 5.* » *t. 13. R. 80. et p. 6. t. 7. R. 17. et Tamb. de exped. sacrif. l. 2.* » *c. 8. et Avers. q. 11. sess. 12*, eò quòd nullum sit præceptum » neque constet de consuetudine obligante sub præcepto. * (*Id* » *admittit Tamb.* §. 8. *n.* 16. *etiam causa devotionis; et consentiunt Ronc. c. 2. qu. 6. R. 3. cum Quarti, et Elb. p. 69. num.* » 15. *cum Gob. si absit scandalum, quod potest præcaveri monendo populum. Imò addit Ronc. quòd tenetur Sacerdos in hostia minori consecrare, si dandum esset Viaticum infirmo*). *: » Quo casu, elevare adorandam majorem ab alio præconsecratam, licere vult idem *Tam. l. c.* contra *March. et Diana. ll. cc.* » Non licet autem parvam sumere, et majorem relinquere » (v. gr. ad exponendam in hierotheca), nisi ipse eadem Missa » etiam istam consecraverit, quia debet communicare de suo sacrificio. *Tamb. l. c.* Quare malè facit parochus, qui renovaturus Eucharistiam, hostiam ab alio consecratam ipse sumit, » et à se consecratam reponit in Sacrario, vel hierotheca. *Tamb.* » *l. c. Cardin. de Lugo d.* 19. *Sect.* 4.

DUBIUM IV.

Quale vinum sit materia Eucharistiæ.

206. Quale vinum non est materia apta? I. Sicera, etc. II. Agresta. III. Acetum. IV. Uvæ. V. Mustum decoctum. — **207.** Quale est materia valida, sed illicita? I. Mustum. II. Vinum permixtum. III. An acescens? Vide infrà Qu. I. IV. An congelatum? Vide infra Qu. II. —**208.** An sub præcepto gravi aqua miscenda est vino? Et qualis aqua, et in quanam quantitate? Et an mixtio facienda in calice? — **209.** An aqua mixta vino immediatè convertatur in Sanguinem? — **210.** Quænam quantitas aquæ immiscenda in calice? Quid si Sanguis cadat super altare, linteum, aut corporale, etc.

206. — « Resp. 1. Solum vinum vitis, ut docet Fides, et de» finitum est in Florentino.

Unde resolves :

« 1. Non est materia apta ad validam consecrationem I. Si-» cera, et quicumque liquor ex moris, malogranatis, etc. sive » dicatur vinum, sive non. II. Agresta, sive omphacium, id » est, succus ex uvis immaturis expressus ; quia non est vinum, » sed in via ad vinum, cujus naturam nondum induit; habetque » se, sicut massa cruda respectu panis. *Laym. t. 4. c. 2. n. 5 et* » 6. Succum tamen ex uvis passis expressum consecrabilem esse » putat *Franc. Amic.* apud *Dian. pag. 7. c. 12. R. 8.* eò quòd » verum sit vinum. III. Acetum, quod est vinum substantialiter » corruptum. *ibid.* Quòd si post sumptionem (imò etiam ante » eam, post consecrationem Calicis) dubium incidat, fueritne » acetum, an vinum, esse præsumendum, quòd fuerit vinum, » docet *Tamb. l. 2. exped. sacrif. c. 8.* * *(Sed vide mox di-* » *cenda subsequenti adnotatione.)* * IV. Uvæ, seu vinum intra » uvas contentum, vel imbibitum in offa panis, tum quia non » tam est potus, quàm cibus ; tum quia succus ille non dicitur » propriè vinum, donec sit expressus; tum quia in eo statu non » satis ad sensum demonstratur per formam. *Card. de Lugo* » *d. 4. n. 11 et 12. Laym. etc.* V. Sapa, seu defrutum, id est » mustum ad dimidiam seu tertiam partem decoctum, quia non » est ampliùs vinum, nec potus, sed cibus. *Bon. l. c.* VI. Lora, » id est aqua expressis acinis superfusa. *Fill. t. 4. c. 3. Card.* » *de Lugo d. 4. sect. 1. n. 9.*

Adverte quæ de his habentur in Rubr. Missalis *Tit. 4. n. 1.* « Si vinum sit factum penitus acetum, vel penitus putridum, vel » de uvis acerbis, seu non maturis expressum, vel ei admixtum » tantùm aquæ, ut vinum sit corruptum, non conficitur Sacra-» mentum. » Notandum autem quòd vinum *de uvis acerbis* tunc est ineptum, quando nullam habet speciem vini, ut docet *D. Th. 3. p. qu. 74. art. 5. ad 3.* ubi ait : « Agresta est in via ge-» nerationis, et ideo nondum habet speciem vini, et propter hoc » de ea non potest confici hoc Sacramentum. »

Quoad vinum autem acetum, si post Consecrationem Sacerdos prudenter dubitat, an vinum fuerit verum acetum, dicunt *Tamb. de Sacr. Miss. l. 2. c. 8. §. 5. n. 6. et Spor. c. 3. n. 157.* cui adhærent *Bus.* ut supra, *et Mazzot. t. 3. p. 118.* judicandum fuisse materiam aptam, tum quià possessio stat pro substantia vini; tum quia non est turbandum Sacrificium sine certo fundamento. Verumtamen *La Croix l. 6. p. 2. n. 535. Pasq. qu. 318. et Aversa qu. 11. s. 16.* rectè censent supplendam esse Consecrationem illam, ne Sacrificium relinquatur in periculo non integritatis, contra præceptum faciendi Sacrificium integrum. Debiles autem sunt rationes oppositæ ; quomodo enim possessio potest esse pro vino, quando dubitatur, an tempore Consecrationis vinum fuerit vel ne? Ex alia vice, ad discernendum an verè facta fuerit Consecratio, hîc non præsumptio, sed rei veritas attendenda est. Sacramentum autem non est

quidem turbandum sine certo fundamento, sed dicimus jam certum existere fundamentum sive obligationem integrandi Sacrificium, quando certum est dubium de Consecratione peracta. Puto tamen non esse aliud vinum certum rursus consecrandum absolutè, quia tunc idem urgeret periculum faciendi secundum Sacrificium mutilatum, si fortè prior materia fuerit verè apta : Dico igitur hanc secundam Consecrationem fieri debere sub conditione, nempe si prior materia non fuerit consecrata ; periculum enim non relinquendi Sacrificium mutilatum, justa erit causa repetendi Consecrationem sub prædicta conditione.

207. — « 2. Valida quidem consecratio, sed illicita est. I. In » musto. * (*In quo validè consecratur, ut ex communi Salm.* » *c. 4. n. 30. cum Pal. Lugo etc.*) *, quia non est vinum simpliciter, sed impurum, habens admixtas fœces, non consecrabiles : ideoque obstat præceptum Ecclesiæ, obligans secundùm *Suarez* sub mortali, saltem extra necessitatem, qualis esset defectus vini veteris, et secundùm quosdam etiam devotio populi ; quomodo multi excusant contra *Suarez*, quòd in quibusdam locis primitiæ uvarum in calice exprimantur. Vide *Bon. l. c.* II. In vino liquoribus aliis, vel aromatibus ita modicè permixto, ut naturam vini retineat. Si verò mixtio sit immodica, erit materia dubia. III. In vino acescente : quia adhuc est vinum, sicut panis mucidus est panis. * (*Vide infra Qu. I.*) * IV. Probabiliùs etiam in vino congelato, (etsi à quibusdam propter negantium auctoritatem, dicatur esse materia dubia), tum quia adhuc retinet substantiam, et denominationem vini, estque natura sua potabile ; tum quia Christus sub eo ante consecrato manet *Card. de Lugo l. c.* Nec refert 1. quòd aqua congelata non sit materia Baptismi ; quia hic essentialiter consistit in ablutione, Eucharistia verò non in sumptione. Nec refert 2. quòd non sit proximè potabile : quia est per accidens, et facilè tolli potest, estque par ratio in pane indurato. Non est autem idem in liquore nondum ex uvis expresso, cùm non sit vinum simpliciter, et per se, ac natura sua non sit potabilis, sed comestibilis, quod vino congelato non convenit : alioqui enim jejunium frangeret. *Bonac. l. c. num. 10.* * (*Vide infra Qu. II.*) *.

« Peccat tamen, qui in congelato consecrat, ideoque si hyeme congelavit calix, calore manuum, aut halitûs, aliove modo solvendus est. *Fill. t. 4. c. 3. Laym. l. 5. t. 4. c. 2.*

« 3. Valida et licita est consecratio in vino, sive albo, sive rubro, etsi etiam specie physica differant : cùm utrumque habeatur, et sit simpliciter vinum de vite. *Bon. p. 2. n. 2. Card. de Lugo l. 4.*»

Quærit. I. An peccet mortaliter Sacerdos, qui consecrat in vino acescente? Dicunt *Salm. de Euchar. c. 4. n. 26. Pal. eod. tit. pag. 4. n. 9. cum Suar. Vict. Vasq. Laym. et Conc. ac Bon. p. 2. n. 5. cum aliis*, tunc peccare mortaliter, quando vinum est

proximum aceti naturæ, ita ut dubitetur, an qualitates vini am amiserit. Veneror auctoritatem tantorum DD. Sed nescio quomodo hæc opinio sustineri possit, cùm expressè adversetur rubricæ *tit.* 4. *n.* 2. ubi sic dicitur: « Si vinum cœperit aces» cere vel corrumpi, vel fuerit aliquantulum acre, vel mustum » de uvis tunc expressum, vel non fuerit admixta aqua vel fue» rit admixta aqua rosacea, seu alterius distillationis, confi» citur Sacramentum, sed conficiens graviter peccat. » Rubrica igitur damnat de mortali, non solùm qui adhibet vinum aceto proximum, sed etiam vinum, *quod cœperit acescere, vel fuerit aliquantulùm acre.* Verùm hoc principium acrimoniæ, sive acescentiæ intelligendum est juxta id quod docet *S. Thom.* 3. *p. q.* 74. *art.* 5. *ad* 2.: *Potest tamen confici* (Sacrificium) *de vino acescenti, sicut et de pane, qui est in via ad corruptionem, licèt peccet conficiens.* Itaque in vino acescenti diversi considerandi sunt gradus, alii extra, alii intra viam corruptionis. Hinc rubrica juxta S. Thom. intelligi debet, quando vinum, vel panis jam ingressus est corruptionis limites, ita ut ad principium acrimoniæ jam accesserit, id est *se già sia arrivato ad esser colla punta*, uti loquitur *Card. Lamb. Notis.* 77. *n.* 2. Dicit præterea idem *Lamb.* citans *Meratum t.* 1. *p.* 3. *tit.* 4. *cum Quarti.* « Si urgeat necessitas » celebrandi, seu non possit Sacerdos absque nota omittere Sa» crum, ut inter Regulares contingit, qui secundùm regulam cele» brare tenentur, et non sit in eorum postestate aliud vinum ha» bere, non peccant subditi eo vino utentes... Et quamvis tali vino » uti sit contra reverentiam Sacrificii, ea tamen irreverentia » non imputatur celebranti, sed Superiori, vel Ministro, qui » est causa voluntaria illius. » Præterea, quando vinum est ita proximum aceto, ut dubitetur, an amiserit naturam vini, Consecratio erit quidem dubia, at in Rubrica hujusmodi Consecratio habetur pro certa, cùm ibi dicatur, *conficitur Sacramentum:* Ergo juxta Rubricam, et juxta sententiam, quam tenent alii Auctores; prout *Abbelly de Euchar. s.* 3. *n.* 4. *et Mazz. t.* 3. *p.* 118. omnino dicendum, esse mortale consecrare in vino acescenti, non solùm quando est materia dubia, sed etiam quando est certè valida, at reputatur illicita ob irreverentiam Sacramenti. Neque huic dissentit *Suarez* citatus ab Adversariis pro sua sententia, cùm dicat posse in hoc graviter peccari, *ratione dubii, vel irreverentiæ.* Et expressè id docet *D. Thom.* 3. *p. q.* 74. *art.* 5. *ad* 2. ubi ait: « Postest confici (*Sacramentum*) de vino acescen» ti, sicut et de pane, qui est in via ad corruptionem, licèt » peccat conficiens. » Probabiliter tamen dicunt *Gob. Cas.* 2. *n.* 164. *Sport. t.* 3. *p.* 112. *n.* 153. *et Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 546. quòd, deficiente alio vino, liceat sine scrupulo, prout solent viri probi, adhibere vinum tantùm parum acescens, sive non notabiliter acidum. Adduntque *Spor. et Mazzotta*, quòd, urgente gravi necessitate, licitum esset uti vino adhuc notabiliter acescente, modò sit certum vinum.

Quæritur II. An vinum congelatum sit materia valida?

Adsunt tres sententiæ. *Prima* sententia negat; quam tenent *Lessius in* 3. *p. q.* 74. *art.* 5. *n.* 24. *Conc. t.* 8. *pag.* 251. *num.* 7. item *Armilla, Led. Alan. Henr. etc. apud Renzi de Euchar. c.* 1. *q.* 35. et probabilem putant *Salm. eod. tit.* 4. *n.* 34. Ratio (ut dicunt) quia sicut panis consecrandus debet esse aptus ad comestionem, sic vinum ad potum: Vinum autem congelatum non est potui idoneum. *Secunda* tamen sententia verior affirmat, et hanc tenent *Sporer nu.* 159. *Salm. num.* 32 *et* 33. *Anacl. pag.* 556. *n.* 25. *Renzius l. c. cum Pontio Pasq. Tamb. Leand. etc.* et probabiliorem putat *Holzm. num.* 847. *Suar. D.* 45. *sect.* 1. *in fine.* Ratio, quia vinum congelatum, quamvis actu non sit potabile, est tamen potabile de sua natura, sicut est comestibilis panis durus. Idque clarè probatur ex Rubr. Missal. *de Defect.* §. *In hyeme;* ubi S. Pius V sic statuit: « Si in hyeme sanguis » congeletur in calice, involvatur calix pannis calefactis, etc. » donec liquefiat. » Ergo supponit Pontifex per congelationem minimè corrumpi species vini, aliàs ibi desineret esse sanguis Christi; vinum enim, cùm semel suam amisit naturam, non potest ampliùs eam reacquirere, nam ex vulgari Philosophorum axiomate, *à privatione ad habitum non datur regressus.* Ergo vinum congelatum est verum vinum. Huic rationi nescio quomodo responderi possit. *Tertia* verò sententia, quam tenent *Pal. p.* 4. *n.* 8. *Contin. Tour. p.* 381. *et Salm. d. n.* 34. docet esse materiam dubiam, cùm prima sententia non careat omni probabilitate. Cæterùm ego censeo nulli licitum esse consecrare in vino congelato; saltem propter reverentiam erga tantum Sacramentum. Sed si vinum fuerit congelatum, et postea liquefiat, valde probabile videtur cum *Suar. Salm. et Con.* licitè posse fieri in eo Consecrationem. At casu quo Sacerdos illicitè consecrasset vinum congelatum, tenendum est pro verè consecrato, nec ille licitè posset alterum vinum consecrare, quia puto primam sententiam nulla pollere solida probabilitate.

208. — « Resp. 2. Vino consecrando debet, non ex necessi- » tate Sacramenti, sed gravis præcepti sub mortali obligantis se- » cundùm *Card. de Lugo de Euch. d.* 15. *s.* 2. *n.* 22. misceri aqua: » * (*Cum Catech. Rom. n.* 16.) * Idque cæremonialiter, et in » ordine ad sacrificium. Est certum, ut constat ex *Trid. sess.* 22. » *c.* 7 *et* 9. * (*Et priùs præscriptum fuit c.* 2. *de Consec. dist.* 2. » *Utrùm verò hoc præceptum sit etiam Divinum? Affirmant Valent.* » *Gran. etc. Negant Suar et Vasquez: Utraque est probabilis.*) * » An autem aqua ista immediatè convertatur in Sanguinem, necne, » disputant *Schol. Vid. Con. vel præp. hic Card. de Lugo dist.* 4 » *sess.* 3. * (*Vide mox dicenda n.* 209.) *

« 1. Si mixtio hæc omittatur, valida tamen est consecratio, » etsi illicita mortaliter. Ita omnes communiter.

« 2. Miscenda est aqua naturalis, eaque modicissima, ut ha- » bet Florentinum, una scilicet, vel altera gutta; ita tamen, ut sit » sensibilis, et saltem non excedat tertiam partem vini: alioqui » reddet materiam dubiam. *Bon. p.* 4. *n.* 4. *ex S. Thoma, Con.*

» *etc.* (*Vide dicenda n.* 210.) Qui autem misceret rosaceam, » vel aliam artificialem, etsi in necessitate, etsi validè conse- » craret, peccaret tamen mortaliter. *S. Th. Mol. Diana, p.* 6. *t.* » 7. *R.* 18, quia ageret contra præceptum, et consuetudinem Ec- » clesiæ in re gravi (*Est commune cum Salm. c.* 4. *num.* 68.) » Quam ob causam etiam mortale censet *Fagund. p.* 2. *l.* 2. *c.* 4. » *pers. etc.* miscere calidam : quod tamen aliis quibusdam nimis » durum videtur apud *Dian. l. c.* ubi addit ipse, si in frigidis- » sima regione consuetudo id habeat, ne fortè vinum congeles- » cat, posse sine ullo peccato fieri.

« 3. Mixtio illa facienda est non in dolio, vel ampulla, aliove » vase, sed in ipso calice, neque domi, sed in ipso Sacro, ut » fit communiter, vel ante offertorium, vel certè immediatè ante » Sacrum, ut fit apud quosdam : idque vel ab ipso Sacerdote, » ut in Missa privata; vel à Subdiacono, ut in solemni : neque » enim sufficit, si caupo illud diluerit. *Bonac. l. c.* (*Cum S.* » *Th. t.* 8. *ad* 3. *quòd,* ut ait, *si apponeretur aqua dolio, non suf-* » *ficeret ad significationem hujus Sacramenti.*)

« 4. Si mixtio hæc sit omissa, idque notetur ante consecra- » tionem calicis, adhuc facienda est, secus si post. *Bon. l. c.* » *n.* 5.

« 5. Præceptum hoc mixtionis non extenditur ad illam, quæ » fit post Communionem, ad ablutionem oris, et digitorum. » Vide de his Missale Romanun, item *Bon. d.* 4. *q.* 2. *p.* 4. *Laym.* » *l.* 5. *tr.* 4. *c.* 2. »

209. — Quæritur I. An aqua vino permixta convertatur in Sanguinem Christi? Et an immediatè? Non est quidem de Fide, aquam in Sanguinem converti, tantùm enim Innocentius III. dixit in *c. cum Marthæ, de Cel. Miss.* probabiliorem esse sententiam affirmativam, quæ revera hodie est communis inter Theologos, ut omnes docent cum *S. Th. p. qu.* 3. 74. *art.* 8. qui ait opinionem oppositam subsistere non posse. Circa modum autem conversionis, alii dixerunt, quòd, sicut vinum convertitur in Sanguinem, ita aqua convertitur in aquam, quæ fluxit è Latere Christi; sed idem S. Doctor *loc. cit.* ait: « Nec hoc » rationabiliter dici potest, quia secundùm hoc aqua seorsim » consecraretur à vino, sicut vinum à pane. » Alii verò, ut idem *S. Th. l. c. Scotus D.* 11. *q.* 7. *n.* 2. *Gonet Man. tom.* 6. *pag.* 208. *Frassen. tom.* 11. *p.* 94. et communissimè Thomistæ, et Scotistæ cum Catech. Roman. *cap.* 7. *num.* 17. dicunt aquam immediatè converti in vinum et mediatè in Sanguinem Christi. Ratio, quia non convertitur in Sanguinem nisi materia consecrabilis, quæ tantùm est vinum de vite, ex conciliis Florentino et Tridentino; unde aqua non potest converti in Sanguinem, nisi priùs convertatur in vinum. Nec obstare dicunt Rubricam Missalis, quæ jubet, ut si ex oblivione non sit aqua immissa in Calicem, apponatur statim ante Consecrationem; quo casu videtur non posse tam cito fieri conversio aquæ in vinum, et tunc adesset periculum idololatriæ, quia adoraretur materia non consecrata. Nam respon-

dent, tunc adorari contentum substantiale, quod per calicem repræsentatur, id est Sanguinem Christi, non autem cætera quæ per calicem non demonstrantur, prout non quidem adoratur musca quæ casu in calicem cecidisset. Alii tamen, ut *Tourn. in Prælect. t.* 8. *p.* 197. *et suus Continuator tom.* 5. *p.* 399. *concl.* 3. *Laym. c.* 2. *n.* 9. *Tol. l.* 2. *c.* 25. *Lugo D.* 4. *sect.* 3. *cum Præp. Renzi c.* 1. *q.* 39. *cum Alano, Baron. ac Con.* (et probabile putat *Anacl. p.* 55. *n.* 34.) sentiunt aquam immediatè transire in Sanguinem Christi. Et probant 1. auctoritate Patrum qui dicunt ex vino et aqua fieri Sanguinem, sic enim ait S. Hieronymus: *Format Sanguinem suum ex vino et aqua mixtis.* S. Ambrosius: *Vinum cum aqua in calice mixtum fit Sanguis Consecratione.* Alios Patres videre potes apud *Lugo. n.* 48. Probant 2. ratione, quia juxta recentiores Physicos negatur transmutatio elementorum, eo quòd ipsa arte chimica bene possunt separari, ut diximus *de Baptismo n.* 104. Et huic opinioni, favere aiunt Innocentium in dict. *c. cum Marthæ*, cùm Pontifex ibi dicat probabiliùs esse, *aquam cum vino in Sanguinem transmutari.* Non dicit aquam conversam in vinum, sed *aquam cum vino*; ergo ante Consecrationem aqua remanet aqua. Nec obstare dicunt, quòd non possit converti in Sanguinem alia materia quàm vinum, respondent enim, quòd vinum mixtum cum modica aqua fit verum vinum usuale, unde fit tota materia consecrabilis, sicut si in pane triticeo miscetur modicum alterius frumenti, tota materia consecratur, ut dictum est *n.* 201. et docet *D. Th. q.* 74. *ar.* 3. *ad* 3. quia (ut ait) *modica permixtio non solvit speciem.* Idem ergo dicendum de aqua mixta vino. Utraque sententia est satis probabilis.

210. — Quæritur II. Quænam quantitas aquæ sit in calice immiscenda? *Habert. t.* 5. *p.* 378. dicit non esse probandos Sacerdotes, qui unam aquæ guttulam infundunt: Sed hoc sine scrupulo fieri posse censent *Bonac. D.* 4. *qu.* 2. *p.* 4. *n.* 4. *Wigandt Ex.* 2. *n.* 9. *Anacl. p.* 558. *n.* 32. et pro certo id habet *Suar. D.* 45. *sect.* 3. Ex Decreto Eugenii IV qui dixit: *Vino ante Consecrationem aqua modicissima admisceri solet.* Et ex *D. Th. q.* 74. *a.* 8. *ad* 1. ubi ait non requiri ut quantitas aquæ sit magna, sed sufficere ut sit sensibilis. E converso *Laym c.* 2. *n.* 9. *Pal. p.* 5. *n.* 6. *et Diana par.* 3. *tr.* 4. *R.* 47. probabiliter dicunt sine scrupulo posse immitti aquam usque ad octavam partem; et *Lugo D.* 4. *n.* 38. *Viva qu.* 4. *a.* 3. *n.* 3. *ac Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 439. *cum Gob.* (contra *Bernal*,) usque ad quintam partem, quia (ut aiunt) nullum vinum adeo debile creditur, ut tam modica aqua corrumpatur. Imò *Bus. ut supra, et Spor. t.* 3. *p* 113. *nu.* 163. putant sufficere, ut aqua non excedat tertiam partem; Idque videtur probari ex *c. Perniciosus*, 13. *de Cel. Miss.* ubi Honorius III tantùm præscribit: *Plus* (in calice) *de vino, quàm de aqua ponendum.* Et in Concilio Triburiensi (*apud Cont. Tourn. tom.* 5. *p.* 180.) sic dictum fuit: *Duæ sint partes vini, tertia aquæ.* Verumtamen in praxi *Escob. t.* 3.

Probl. 29. *Viva, et Pal. ll. cc.* hanc opinionem tertiæ partis non admittunt, nisi (ut dicunt *Escob. et Pal.*) vinum sit generosum.

Hîc autem notandum id quod habetur in Rubrica (*tit.* 10. n. 12.): « Si per negligentiam aliquid de Sanguine Christi ce-» ciderit, si quidem super terram, sive super tabulam, lingua » lambatur, et locus ipse radatur quantùm satis est, et abrasio » comburatur; cinis verò in sacrarium recondatur. Si verò » super lapidem altaris ceciderit, sorbeat Sacerdos stillam, et » locus bene abluatur, et ablutio in Sacrarium projiciatur. Si » super linteum altaris, et ad aliud linteum stilla pervenerit; » si usque ad tertium, linteamina ter abluantur; calice sup-» posito; et aqua ablutionis in Sacrario projiciatur. » Et idem ibi dicitur, si Sanguis cadat super Corporale, vestes, aut tapetum.

DUBIUM. V.

Quæ conditiones ad materiam Consecrationis requirantur.

211. Ad validam Consecrationem requitur I. ut materia sit moraliter et sensibiliter præsens. — **212.** Hinc validè consecrantur Hostiæ in Ciborio clausæ, vel in tenebris, etc. — **213.** Invalidè tamen consecratur I. materia post tergum, aut parietem. II. Materia remota, III. Materia valde modica.—**214.** Requiritur II. ut materia sit certa et determinata. — **215.** An consecretur hostia inscio Sacerdote? Et an guttæ vini separatæ. — **216.** Valida est Consecratio. I. Si Sacerdos determinet quoquo modo. II. Si putet hostias esse minores numero. III. Si postquam intenderit eas consecrare, earum obliviscatur. —**217.** Quid, si Ciborium ex oblivione relinquatur extra corporale? IV. Si hostiæ deferantur post Oblationem. — **218.** Quæ requirantur ad licitam Consecrationem? — **219.** Quibus casibus peccet Celebrans in consecrando?

211. — « Resp. 1. Ad validam consecrationem requiruntur » duæ conditiones; *Prima* est, ut materia Sacerdoti consecranti » *moraliter*, et *sensibiliter sit præsens*. Ita communiter, et est » certum. Ratio petitur tum ex institutione Christi, et verbis » formæ *Hoc*, et *Hic*, quæ non verificarentur, cùm sint de-» monstrativa: tum ex perpetua Ecclesiæ praxi, nunquam » consecrantis, vel etiam benedicentis res absentes: tum etiam » ratione sacrificii, quod requirit hostiam præsentem. V. *Bon.* » *d. 4. quæst. 2. p. 6. Laym. c. 2.* »

Unde resolves:

212. — « 1. Validè consecratur vinum in calice cooperto, vase, » vel cantharo clauso: panis in canistro, hostiæ in ciborio, vel » in cumulo sub aliis latentes, aut aliter tectæ, v. g. sub cor-» porali, vel mappa, vel etiam in Missali, ut ex *Suar. Hen-*

» *riq. Con.* docet *Bonac.* contra *Laym. lib. tom.* 5. *cap.* 4. 2. (unde » hoc postremum dubium videri potest : et saltem peccaret gra- » viter, qui sic tectas, aut latentes consecraret). Item validè » consecrantur hostiæ præsentes à cæco, vel alio Sacerdote in » tenebris. ❋ (*Est communis cum Salm. c.* 4. *n.* 120. *Et sufficit, » si ex relatione alterius certificatur de præsentia materiæ, » ut Sot. Henr. Præp. etc. apud Salm. c.* 4. *n.* 120.) ❋ Ratio » horum omnium est, quia ad præsentiam, et sensibilitatem non » requiritur, ut materia videatur, vel tangatur, vel feriatur » sono verborum (unde communiter non probatur praxis eorum, » qui os proximè admovent, ut halitum in calicem, et panem » inspirent), dummodo videri possit sive in se, sive in alio, » v. g. in suo toto, vel continente, vel vase ad illam continen- » dam destinato. V. *Bon. d.* 4. *q.* 2. *p.* 5.

213. — « 2. Invalidè consecratur I. Materia post parietem, » aut post tergum posita, vel clausa in tabernaculo ut docet » *Fill. Bon. qu.* 2. *p.* 6 et alii. Ratio est, quia moraliter cen- » setur abesse ; cùm non possit demonstrari per *to hoc, et hic;* » neque paries habet se, ut continens, aut tangens. II. Materia » valde procul, v. g. centum passibus distans, etsi videri possit. » Ratio est eadem. Quanta autem propinquitas sufficiat, du- » bium est, et ex morali prudentum judicio pendet. *Henr. l.* 8. » *c.* 34. docet, 20 aut 30 passuum ❋ (*Putant Lugo, et Gabr. » apud Salm. c.* 4. *num.* 115. *Consecrationem in* 20 *passus esse » certam*) ❋ quod *Bon. l. c.* et alii putant non esse certum. » Vide *Schol.* III. Materia tam modica, ut sensu percipi non » possit : tum quia non potest demonstrari, tum quia Sacra- » mentum debet esse signum sensibile. Ita *Suar. Vasq.* et alii » contra *Sotum. Henr.* Quod intellige, si non sit in toto sed ex- » tra illud, quia in toto etiam minimæ ejus particulæ conse- » crantur : ut constat ex *Trid. sess.* 13. *c.* 3 *et* 4. *Bon. loc. cit.*

214. — « Secunda conditio, ut materia sit *certa, et à conse- » crantis intentione, et in individuo determinata.* Est communis » apud *Bon.* et alios : tum quia hoc requirunt pronomina *Hoc,* » et *Hic :* tum quia actiones sunt circa singularia, quæ debent » esse certa, et determinata. V. *Bon. l. c. p.* 5.

Unde resolves :

« 1. Invalidè consecraret, qui vellet tantùm consecrare ter- » tiam, vel mediam hostiæ partem, eam non determinando, » vel ex multis, v. g. viginti præsentibus, tantùm quatuor, aut » quinque, nullas designando ; quia non est ratio, cur una ma- » gis, quàm altera consecraretur. Item, qui ex multis hostiis » intenderet illas consecrare, vel illas partes hostiarum, aut » vini, quas Deus elegerit, aut Titius designarit, aut partes il- » las, quæ fractis speciebus sunt mansuræ, in continuo, non quæ » excident : quia non est materia definita. *Bon. l. c. p.* 5.

215. — « 2. Non consecratur hostia inscio Sacerdote posita, » sive in corporali (sejuncta tamen à cumulo), sive infra illud.

» *Con.* 3. *p. q.* 74. *art.* 2. *d.* 3 et alii. Ratio est, quia non est de-
» terminata in mente Sacerdotis, cujus voluntas non fertur in in-
» cognitum. Similiter non consecrantur guttæ, quæ exteriùs
» calici adhærent, quia non intenduntur; imò, ut probabiliùs
» docent *Suar. Reg. c.* 2. *l.* 29. *Laym. l.* 5. *t.* 4. *c.* 9. *Con.*
» *q.* 74. *d.* 3. contra *Tann. et Bon.*, nec eæ guttæ, quæ in-
» teriùs adhærent; quia intentio Ecclesiæ esse videtur, ideo-
» que et Sacerdotis esse debet, consecrare id quod per modum
» unius continui est in calice. Unde, ne opus sit de deter-
» gendis guttis sollicitum esse, bene faciet Sacerdos, si semel
» pro semper intendat eas non consecrare, utì nec micas hostiæ
» adhærentes. Vide *Dian. p.* 2. *t.* 3. *m. R.* 16. *et p.* 3. *t.* 4. *R.* 32.
» *Escob. l.* 7. *E.* 6. ubi docet Sacerdotem vi particulæ *Hic*,
» tantùm intendere id consecrare, quod per modum unius conti-
» nui potabilis est in calice, ideoque guttulas illas non consecrari.
» Quæ sententia probabilis est ex *Reg. Suar. et Laym. l.* 5. *t.* 4.
» *c.* 2. *n.* 15. »

Quæritur, an consecrentur guttæ vini, quæ sunt in calice, separatæ, quando Sacerdos nihil circa eas intenderit? Alii negant, ut *Busemb.* Alii affirmant, ut *Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 449. cum *Præp. Dic. etc* Alii denique affirmant de guttis propinquis, negant de remotis. Monet *Platel.* apud *Croix ib.* quòd Sacerdos advertens statim ante Consecrationem tales guttas, si sint vicinæ, admisceat, si verò remotæ, vel abstergat (quod ait *Tanner.* apud *Busemb. in fin. huj. Dub.* haud expedire), vel excludat ab intentione. Sed *Croix* dicit etiam posse licitè includere eas in intentione, ne in calice sit vinum, quod non sit consecratum. Sic etiam dicit *Croix* apud *Busemb.* quòd Sacerdos debet consecrare micas adhærentes hostiis, non autem separatas in Patena, vel Corporali; nec obstat quòd eas sumendo læderetur jejunium, nam magis videtur tunc præcavenda irreverentia Sacramenti, quàm læsio jejunii. Si verò micæ sint in ciborio, eas etiam (ait) intendat consecrare, cùm absit periculum eas perdendi.

216. — « 3. Valida est consecratio, I. Si Sacerdos intendat
» consecrare ex pluribus hostiis præsentibus tantùm quinque, eas
» determinando, vel omnes, præter infimam, et supremam cu-
» muli, vel omnes pares, v. g. secundam, quartam, sextam, si
» sint ordine collocatæ, et determinetur, unde numerandi ini-
» tium sumendum sit; quod tamen grave peccatum erit. Quòd
» si autem hoc, vel alio casu, non consecratæ misceantur con-
» secrantis, totus cumulus ad altare est deferendus, ut Sacerdos
» intendat consecrare non consecratas: vel potiùs totum cumu-
» lum consecret sub conditione, si non sint consecratæ. * (*Et*
» *hoc potiùs faciendum est, quia in consecrando hostias non conse-*
» *cratas, deficit vera determinatio materiæ, nec potest verificare*
» *verbum* Hoc, *unde debent consecrari omnes hostiæ sub conditione,*
» *ut valide consecrentur; ita Lugo D.* 4. *n.* 136. *Salm. c.* 4. *n.* 129.
» *cum Laym. Dic. Avers. Leand. Dian. etc. Et hoc etiam licitè*
» *fieri potest, ut dicunt Salm. ibid. cum Laym. Dic. Dian. Leand.*

» *contra Lugo, et de Afflicto.*) *, *Card. de Lugo d. 4. de Euch.* » *n.* 36. II. Etsi putet, unam, vel duas, vel sex hostias conse- » crandas adesse, cùm sint plures, sive à se, sive ab alio positæ, » quia error speculativus, et privatus non obstat intentioni prac- » ticæ, et absolutæ consecrandi omnes præsentes, quam tanquam » Ecclesiæ consuetudini conformem, quisque censetur habere » implicitè ut docent *Sylv. Henr. et Suar.* * (*Cum Nav. Bon.* » *Vasq. Conin. Lugo, et comm. ap. Salm. c. 4. n.* 128.) * Unde si » Sacerdos advertat post consecrationem esse duas simul junctas, » utramque ut consecratam sumet, ut habet Missale. Si verò » ante Consecrationem, postquam obtulit, advertat, alteram se- » ponet, et post Missam ipse, vel alius sumat, tanquam panem » benedictum. III. Si quis plures hostias ad altare tulerit, aut » rationabili modo adverterit, ab alio adferri à se consecrandas, » vel ante sacrificium monitus fuerit de consecrandis in altari » jam positis. Ratio; omnes enim consecrantur, etsi, dum conse- » crat earum non ita expressè meminerit, aut etiam ad Oblatio- » nem non detegat, modò sint præsentes in corporali, vel saltem » in altari. Ita *Regin. l.* 27. *n.* 19. *Laym. l.* 5. *t.* 2. *c.* 2. *Bon. t.* 1. » *d.* 4. *q.* 2. *p.* 2. et alii ab ipso citati, estque sententia in praxi » tuta. Quia intentio præcedens respectu illarum virtualiter per- » severat. »

217. — Quando Ciborium consecrandum positum est à Clerico in Corporali, te advertente, et illud jam intenderis consecrare, certum est quòd consecras, licèt postea ad illud non advertas. Est communis sententia, ut ait *Croix l.* 6. *par.* 1. *n.* 456. *cum Pal. Dic. et Salm. c.* 4. *n.* 125. *cum Gavant. et Suarez.* Sed dubium est, utrùm censendum sit consecratum Ciborium ex oblivione extra Corporale relictum? *Prima* sententia cum *Tanner. et Præp. apud Croix l. c.* qui probabilem vocat, affirmat, quia, ut dicunt, voluntas consecrandi jam adfuit; et non fuit retractata. *Secunda* tamen sententia communis, et probabilior negat cum *Suar. Dian. Pal. Less. etc. cum Croix ibidem.* Ratio, quia, cùm intentio consecrandi extra Corporale fuisset peccatum grave, illam tu habuisse non præsumeris. Sed quia prima sententia non videtur improbabilis, cùm res sit dubia, rationabiliter ait Bened. XIV *de Sacr. Miss. l.* 3. *c.* 18. *n.* 6. Ciborium denuo consecrandum: vel, ut dicit *Tourn. p.* 394. *v. Tutius*, in praxi illas particulas esse sumendas post sanguinem: Et ego addo post ablutionem, sed ante purificationem; quia reliquiæ Sanguinis sunt certè Sacramentum, sed hostiæ illæ in Ciborio dubiæ. Censent autem *Tourn. et Croix l. c.* posse eas etiam consecrari in alia Missa sub conditione: Sed hoc mihi non placet, quia non videtur adesse justa causa illas consecrandi sub conditione, cùm jam sumi possint.

« IV. Si parvæ hostiæ pro communicando populo afferantur » Sacerdoti paulò post factam Oblationem (addit *Aversa q.* 11. » *s.* 12. ante cœptam Præfationem) licitè eas consecrari, sup- » pleta Oblatione mentaliter, ut *Gavant. et Posseo.* docent *Dian.*

» p. 2. t. 14. R. 71. *et Tann. de exped. sacrific. l.* 2. *c.* 5. ° (*Et* » *hoc etiamsi Canon sit incœptus, ut Tamb. c.* 5. § 2. *cum Gob.* » *Burg. Quarti, Diana, et Posseo. apud Croix n.* 460. *Salm* » *quando plures sine Communione remanerent; et consentit Bened.* » *XIV. de Sacr. M. l.* 3. *c.* 18. *n.* 5. *Si verò remaneret tantùm,* » *unus, Cod. ib. suadet potiùs dari illi partem Hostiæ magnæ;* » *quod licitè jam fieri potest, ut ait Croix n.* 508. *cum S. Anton.* » *Sylv. Bon. Sa, Tamb. etc. Et sufficit pro causa, si communi-* » *caturus diu expectare deberet communionem.*)

218. — « Resp. 2. Ad licitam materiæ consecrationem re- » quiritur, 1. ut non sit major quantitas, quàm tempore oppor- » tuno possit absumi, quia periculum esset, ne species compu- » trescerent. *Bon. l. c.* 2. Ut ab usu Ecclesiæ, præsertim in » Missali præscripto, non recedat.

Unde resolves :

219. — « Peccat I. Qui vas, in quo hostiæ consecrandæ sunt, » non aperit. II. Qui consecrat materiam positam extra cor- » porale. III. Qui intendit consecrare guttas calici adhærentes » exteriùs, quod esset grave; de interiùs adhærentibus est du- » bium, quia non constat satis de mente Ecclesiæ ad quod evi- » tandum *Gavant. part.* 2. *tit.* 7. jubet eas abstergi, quod con- » suetudo probat. Qui tamen id omittit, eum non peccare, » docet *Tamb. l.* 3. *c.* 1. §. 3., imò nec expedire, si eas adver- » tas, quando discooperto calice jamjam es consecraturus, et » elevationem populus expectat. Post consecrationem autem nullo » modo sunt abstergendæ. IV. Qui ante consecrationem ita » statueret : Nolo consecrare hostias appositas, nisi tempore » Consecrationis, vel saltem Oblationis tuero memor. Ita *Præ-* » *pos. hic. art.* 3. *d.* 3. *Laym. l. cit.*, etsi *Tamb. de exped. sa-* » *crif. c.* 1. §. 3. eo casu nullum peccatum agnoscat.

DUBIUM VI.

Quæ sit Forma consecrationis Eucharistiæ.

220. Quæ verba sint de essentia in Consecratione panis ? Et quæ vini ? Et an verba sint proferenda simul recitativè, et significativè ? — **221.** Quæ forma sit illicita ? Quæ invalida ? Et quæ dubia ? — **222.** Qu. I. An in consecratione panis prærequirantur verba : Qui pridie etc. — **223.** Qu. II. An in Consecratione calicis omnia verba sint de essentia? Qu. III. Quid significent to Hoc, et Hic? Qu. IV. An conficiatur Eucharistia si omittatur verbum Est ? — **224.** Vide plura circa variationem verborum. Quid si Sacerdos se distrahit in consecrando ?

220. — « Resp. Est duplex, una panis et est hæc : *Hoc est* » *enim Corpus meum;* Ubi omnia sunt de essentia præter to *enim;* » cujus omissio esset veniale ° (*Cum Suarez, Conc. Bon. Pal.* » *etc. apud Salm. c.* 5. *n.* 18. *Sed non improbabiliter Ronc. et*

» *Conc. damnant de mortali. Revera enim in re tam gravi non vi-*
» *detur levis materia quæcumque levis mutatio deliberatè appo-*
» *sita.*) * Altera vini, et est hæc : *Hic est enim calix sanguinis*
» *mei, novi, et æterni testamenti, mysterium fidei, qui pro vobis*
» *et pro multis effundetur in remissionem peccatorum.* Ubi etsi ve-
» rior, et communior sit sententia *S. Bonav. Suarez, Bell.* et alio-
» rum contra *S. Th. et Thomistas*, quòd essentialia sint tantùm
« hæc : *Hic est calix sanguinis mei*, vel *Hic est sanguis meus*, aut
» eis æquivalentia ; graviter tamen peccaret, qui aliqua ex reliquis
» omitteret, vel mutaret. Debent autem formæ proferri in persona
» Christi formaliter, et significativè, sive assertivè * (*Id est si-*
» *mùl recitativè et significativè, scilicet referendo verba Christi, et*
» *applicando eorum significationem ad materiam præsentem, nempe*
» *ad panem et vinum, quæ Sacerdos in manibus habet, ut illa*
» *transmutet in Corpus, et Sanguinem Christi; ita Conc. p.* 261.
» *n.* 14. *et Salm. c.* 5. *n.* 51. *cum S. Th.* 3. *p. qu.* 78. *art.* 5.)*,
» et non tantùm recitativè, sive historicè, licèt ea, quæ in Ca-
» none præcedunt, dicantur tantùm recitativè, seu historicè.
» V. *Laym. c.* 3. *Bon. q.* 3. *p.* 2. *Card. de Lugo d.* 11. *s.* 5.

Unde resolves :

221. — « 1. Valida, sed illicita est consecratio, I. Si con-
» secrans dicat : Hic cibus, hic potus, hic calix : vel hæc res,
» vel contentum sub his speciebus, est corpus meum, vel san-
» guis meus. *Bon. l. c. p.* 1. II. Si dicat : Hic est calix novum
» testamentum in sanguine meo, ut habet *S. Lucas. c.* 22.
» III. Hoc est corpus meum, quod de Virgine sumpsi : hic est
» sanguis meus infiniti valoris. IV. Hoc est meum corpus, hic est
» meus sanguis, vel hoc est sanguis meus. Ratio horum est, quia
» manet idem sensus, nec fit mutatio substantialis. *Bon. loc. cit.*
« 2. Invalida erit consecratio, si dicas : I Hîc (adverbialiter)
» est corpus meum. Si autem to *Hic*, ponatur masculinè pro
» neutro, valet, etsi non secundùm Grammaticam. *Escob. Gran.*
» * (*Cum Suarez, Dian. Bonac. et multis apud Salm. c.* 5
» *n.* 3.) * II. Hoc Corpus est meum : Hic sanguis est meus.
» *Fag. p.* 3. *c.* 6. *n.* 14. *et* 15. III. Ecce corpus meum. Ecce san-
» guis meus. IV. Hoc fit, vel hoc sit corpus meum : vel, hic
» panis convertitur in corpus meum, vel hîc ponitur corpus
» meum. V. Illud est corpus meum : ille est sanguis meus.
» VI. Hæc est substantia mea; vel, hoc est corpus Christi. *Bon.*
» *l. c. p.* 3. »

« Dubia erit consecratio, I. Illud est corpus meum : Ille est
» sanguis meus. II. Hæc est caro mea : quam tamen *Laym.* con-
» tra *Concin.* putat valere. III. Secundùm quosdam forma ex
» S. Luca primo casu allata. V. *Con. quæst.* 3. *p.* 1 *et* 2. *Rel.*
» *l.* 29. *n.* 33.

222. — Quæritur I. An in Consecratione panis prærequirantur verba illa : *Qui pridie, etc.* ? Ambrosius Catharinus apud *Habert* (*t.* 5. *p.* 388.) propugnavit Consecrationem perfici per preces

antecedentes, verba autem Christi ex præcepto historicè tantùm recitari; sed hæc opinio rejicitur à S. Pio V in Rubr. Missal. *Tit.* 10. *n.* 3. ubi postquam dictum fuit (*Tit.* 5. *n.* 1) quòd forma corporis sunt verba illa: *Hoc est enim Corpus meum.* Dicitur: « Si autem, semiprolata forma corporis, obiit Sacerdos, » quia non est facta Consecratio, non est necesse, ut Missa per » alium suppleatur. » Ergo Consecratio non fit, nisi per verba: *Hoc est* etc. Idque confirmatur in Decreto Eugenii, ubi habetur: « Forma hujus Sacramenti sunt verba Salvatoris, quibus » hoc conficit Sacramentum; Sacerdos enim in persona Christi » loquens hoc conficit Sacramentum. » Ergo Sacramentum non conficitur, nisi per verba Christi, quæ certè alia non sunt, nisi illa: *Hoc est* etc. *Scotus* autem *in* 4. *d.* 8. *q.* 2. *ex n.* 5. non dubitat quin forma Consecrationis panis et vini utique sint verba: *Hoc est corpus* etc. *Hic est calix* etc. Sed si hæc sola verba proferantur, prætermissis illis, *qui pridie* etc., an fiat Consecratio? Dubitat, et dicit tunc Sacramentum sub conditione adorandum. Ratio, quia verba, *Hoc est* etc., prolata sine præcedentibus, per se non significant Corpus Christi, sed corpus Sacerdotis; unde oportet, ut per antecedentia verba significetur, quòd Sacerdos loquatur in persona Christi. Et hanc sententiam sequuntur *Angel. v. Eucharistia, n.* 24. *Dupasquier, t.* 7. *p.* 385. Atque *Cont. Tourn. t.* 5. *p.* 429. *v. Resp. ac Frassen tr.* 11. *p.* 122. *v. Verum,* dicunt non carere omni probabilitate: alii verò communiter, ut *Juen. t.* 7. *p.* 259. *Tourn. in Præl. t.* 8. *p.* 205. *Gonet, Man. t.* 6. *p.* 283. *Conc. t.* 8. *p.* 259. *n.* 7. *Frassen l. c. et Lugo D.* 11. *n.* 36. (qui ait opinionem *Scoti* ab omnibus rejici) docent ad Consecrationem sufficere sola verba: *Hoc est* etc. Probatur ex Decreto Eugenii, ubi dicitur Consecratio non aliis fieri nisi verbis Christi: « Forma hujus Sacramenti sunt verba » Salvatoris, quibus hoc conficit Sacramentum; Sacerdos enim in » persona Christi loquens conficit Sacramentum. » Et ut Sacerdos loquatur *in persona Christi*, sufficit quòd Corpus Christi satis designetur ex institutione Christi, et ex intentione Sacerdotis, prout si Rex aliqua institueret verba, quæ quoties dicerentur à Judice, repræsentarent personam Regis, hoc ipso quòd à Judice proferuntur Regis personam repræsentant. Hæc quidem sententia est communis et probabilissima, sed oppositam non audeo dicere improbabilem: tantò magis, quia Rubrica *Tit.* 3. *n.* 5. *T.* 10. *n.* 3. et alibi, quandò forma est repetenda ratione materiæ dubiæ, vel ex eo, quòd forma calicis fuerit semiprolata, præcipit ut Sacerdos incipiat ab illis verbis: *Qui pridie* etc. et *Simili modo* etc.

223. — Quæritur II. An in Consecratione calicis sola verba, *Hic est calix sanguinis mei*, sint de essentia? *Prima* sententia negat, et hanc tenent *Gonet, Man. t.* 6. *p.* 284. *et Salm. de Euch. c.* 5. *n.* 25. *cum S. Anton. Sylvest. Palud. Hurt. Arav. Richar. etc.* qui dicunt, omnia verba sequentia, *Novi et æterni Testamenti etc.* ad essentiam pertinere: Et pro hac sententia videtur

esse *D. Thomas in 4 d. 8. art. 2. qu. 2.* ubi ait: « Et ideo illa quæ » sequuntur sunt essentialia Sanguini, prout in hoc Sacramento » consecratur, et ideo oportet quòd sint de substantia formæ. » Ergo, ait *Gonet*, si verba illa sunt essentialia sanguini, sunt etiam essentialia formæ. Ratio hujus sententiæ est, quia Eucharistia non solùm est instituta ad significandum corpus et sanguinem Christi per modum cibi et potûs, sed etiam ad explicandam virtutem passionis Christi, id est peccatorum remissionem quæ habetur per effusionem Sanguinis ex novo testamento etc. Ergo verba sequentia, quæ hanc exprimunt virtutem, dicendum est ad essentiam formæ pertinere. Censent verò *Salm. n.* 31. non omnia verba subsequentia esse essentialia, nam verbum *Æterni* virtualiter includitur in illis, *Novi Testamenti*, et verba *Mysterium fidei* includuntur in illis, *Qui pro vobis effundetur* etc.

Secunda verò sententia communior, quam tenent *Scotus in 4. d. 8. q. 2. Petr. tom. 3. p. 326. q. 2. Holz. p. 57. n. 264. Juen. t. 7. p. 262. Conc. Tour. t. 5. p. 430. Lugo D. 11. n. 60. cum Bellarm. Spor. n. 183. cum S. Bon. et Suar.* ac plures ex Thomistis, ut *Sot. Contens. Wig. et Conc.*, dicit sola verba, *Hic est calix sanguinis mei*, esse ad formam essentialia. Probant 1. ex verbis D. Pauli 1. *ad cor. 11. Hic calix novum testamentum est in meo sanguine.* Unde dicunt non esse credibile, quòd Apostolus aliquid essentiale ad formam omiserit. Probant 2. ratione, quia hæc sola verba significant præsentiam sanguinis Christi sub speciebus vini; alia verò pertinent ad integritatem quidem formæ, non autem ad essentiam. Et hanc fuisse mentem D. Thomæ censent Thomistæ qui hujus sunt sententiæ, dum S. Doctor, quando loquitur de primis verbis (ut in *quæst. 78. art. 1.*) dicit ea spectare ad *essentiam;* cùm verò loquitur de sequentibus, inquit spectare ad *substantiam* formæ. Hæc autem explicatio an vera sit juxta mentem D. Thomæ, non satis percipitur: unde bene ait *Petr.* in hac quæstione sententiam Angelici esse valde dubiam. Cæterùm utraque sententia est speculativè probabilis, sed in praxi certum est, quòd Sacerdos graviter peccaret, si non proferret omnia verba quæ in Consecratione calicis habentur; et si fortè tantùm prima verba dixisset, deberet utique sub conditione integram repetere formam, ut rectè advertit *Nat. Alex. prop. unic. reg. 4.* Et hoc omnes dicere debent, juxta *Rub. Tit. 10. nu. 3.* ubi dicitur: « Si » obierit (Sacerdos) semiprolata forma Sanguinis, tunc alter pro» sequitur Missam, et super eumdem calicem repetat integram » formam (intellige sub conditione, si fortè jam dixerit verba, » *Hic est calix sanguinis mei*) ab eo loco: *Simili modo etc.* Vel » posset super alium calicem præparatum integram formam pro» ferre, et hostiam primi Sacerdotis, et sanguinem à se conse» cratum sumere, et deindè calicem relictum semiconsecratum. »

Quær. III. Quid significent verba *hoc* et *hic*. Resp. cum *Suar. d. 58. sect. 7. Cont. Tourn. p. 433. q. 1. Holzman nu. 272.* qui *citat Scotum, Sporer*, et alios communiter, quòd verbum *Hoc* vel *Hic* significant: *Hoc* ens, quod est cibus, *est corpus meum: Hic calix*

sive hic potus, est sanguis meus; omnis enim propositio in fine prolationis habet suam veritatem et effectum.

Quæritur IV. An conficiatur Eucharistia dicendo tantùm: *Hoc enim corpus meum:* Affirmat *Bernal.*, dicens quòd verbum *est* in latino idiomate sanè subintelligatur. At meritò negant alii communiter *apud Croix*, *l.* 6. *p.* 1. *n.* 19. Nam licèt to *est* ex aliis verbis adjunctis quandoque satis subintelligatur; tamen hîc ex ipsa propositione absoluta minimè percipitur, dum hîc non habentur alia adjuncta, quæ denotent subaudiri verbum est.

224. — Hîc autem notandum, quoad mutationem verborum formæ id, quod habetur in *Rubrica Missalis* (*tit.* 5. *nu.* 1.): » Si quis autem aliquid diminueret vel immutaret de forma consecrationis et verba idem non significarent, non conficeret Sacramentum. Si verò aliquid adderet, quod significationem non mutaret, conficeret quidem, sed gravissimè peccaret. » Valida est autem Consecratio, si quis dicat: *Hoc est corpus meum*, vel *copus meum:* ita *Croix*, *l.* 6. *p.* 1. *n.* 36. *cum Suar. Lugo*, et aliis communiter; pariter ac diximus. *n.* 110. *de Baptismo, ex c. Retulerunt Dist.* 4. *de Consecr.* ubi Zacharias Papa declaravit validum Baptismum collatum *in nomine Patria, Filia, etc.* Ratio, quia voces ita constitutæ sunt, ut si aliquando cum vitio proferantur, idem significent; sufficit enim, ut verba formæ ingerant sensum à Christo intentum, secus si alium sensum ingererent, ut si quis diceret, *Hîc* (adverbialiter prolato) *est corpus meum*, prout docet *S. Th.* 3. *part. q.* 60. *art.* 8. Validè etiam consecraret, qui adderet verba sensum non corrumpentia, v. g. *Hoc est corpus meum reale.* Secus, si diceret: *Hoc est corpus meum figuratum.* Et ita pariter invalidè consecraret, si quis diceret, *Hoc corpus est meum*, ut dicunt *Bon. Concin. Antoine, et Elbel*, quia per hæc verba non significaretur transubstantiatio panis in corpus Christi.

Dicunt *Salm. c.* 5. *nu.* 16. cum *Soto* repellendum esse scrupulum, si quis vice *corpus meum* proferat *corpus meun.* Pariter, si pro *est*, proferat *es* ut *Dian. ibid.* Si pro *calix*, dicat *calis*, ut *Henr.* Si pro *sanguinis*, proferat *zanguinis*, (et *Scotus* hoc excusat ab omni culpa, etsi omittatur diligentia ad proferendum: sed meliùs *Dian. Leand. etc.* excusant tantùm à mortali apud *Salm. n.* 17.) Ratio, quia in his remanet forma, et significatio substantialis, cùm communiter tunc *calis* verè percipiatur pro *calix*, et sic de aliis.

Notandum, quòd, si Sacerdos se distrahit in conficiendis Sacramentis, vix fieri potest, ut Sacramentum reddatur invalidum ob distractionem ministri; nisi distractio esset totalis, ait *Croix*, *l.* 6. *p* 1. *n.* 85. Sed hanc limitationem minimè esse probabilem probavimus *n.* 14. *de Sacram. in gen.* In conficiendis aliis Sacramentis, minister voluntariè se distrahens, non peccat plusquam venialiter, ut dicit *Gobat.* cum communi apud *Croix*, *l. c.* Sed ibidem *Tamb.* advertit, quòd in consecranda Eucharistia Sacerdos voluntariè et advertenter se distrahens, ratione gravis irreverentiæ, graviter peccaret.

Advertendum autem, quòd verba consecrationis minimè replicanda sint, nisi *valde probabiliter* dubitet Sacerdos aliquid omisisse, ut loquitur *Rubrica tit.* 5. *n.* 2. his verbis : « Si celebrans non recordetur se dixisse ea quæ in consecratione communiter dicuntur, non debet propterea turbari. Si tamen certò ei constat se omisisse aliquid eorum quæ sunt de necessitate Sacramenti, resumat formam. Si verò valde probabiliter dubitat se aliquid essentiale omisisse, iteret formam, saltem sub tacita conditione. »

DUBIUM VII.

Quandiu Christus maneat in Eucharistia.

225. Infra quantum tempus species consummentur? — **226.** Quando recipiatur gratia? — **227.** Quid si Sacerdos se disponeret inter sumptionem? — **228.** An recipiatur plus gratiæ si sumatur utraque species, vel major materia? — **229.** Quid si vinum consecratum in aliud vinum, aut liquorem injiciatur?

225. — « Resp. 1. Manet sub speciebus etiam divisis, et sub quavis earum minima parte, donec tanta earum fiat mutatio, ut consueta substantia panis et vini corrumpatur. Ita *comm.* cum *S. Thom.* Et est certum.

Certum est apud omnes, saltem inter spatium horæ species in omnibus immutari. Bene tamen advertit *Tamb. de Commun. c.* 3. §. 4. quòd juxta qualitatem stomachi magis vel minùs calidi, aut validi, species consummentur. Cæterùm, generaliter loquendo, refert *Lugo D.* 19. *n.* 54. plures Medicos à se Romæ consultos putasse in laicis species intra minutum corrumpi, et in Sacerdote intra medium quadrantem: quod utrumque approbat *Bernal. apud Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 476. Imò *Arriaga ibid.* censet in laico consummari intra 5 Pater et Ave, et in Sacerdote postquam vestibus est exutus. Saltem post quadrantem à Communione, etiam in Sacerdote, tenet ut certum *Lugo*, et consentit *Croix* quoad sanos, species consummari.

226. — « 1. Gratia datur in prima manducatione etiam primæ partis, cùm sit totum Sacramentum. Manducatio autem dicitur trajectio ex ore versùs stomachum, etsi alii dicant gratiam tum primùm dari, cùm pars aliqua est in stomachum recepta. *Dian. p.* 3. *t.* 6. *m. R.* 96. *ex Henriq. Sylo. et Fagund.* Item *Card. de Lugo d.* 12. *s.* 9.

« 2. Species non sunt retinendæ in ore tamdiu, donec penitus pereant: quia tunc non manducaretur Christus, nec gratia Sacramenti conferretur; uti nec si moriaris, dum hostia adhuc est in ore. *Dian. l. c.* contra *Bec. c.* 22. V. *Bon. d.* 3. *q.* 5. *p.* 2. *n.* 2.

227. — « 3. Si quis partem vini, vel hostiæ sumpsisset indispositus, et deinde se disponeret, acciperet adhuc gratiam in sumptione alterius partis. * (*Ita Salm. c.* 6. *n.* 10. *cum Suar. Con. Sot. Caj.* (contra *Bon. et Henr. quia adhuc tunc Eucharistia*

» *habet vim conferendi gratiam ex opere operato.*) * Quod » etiam aliqui, ut *Gabr. Cajet.* et alii probabiliter dicunt futu- » rum, si se disponat antequam species consummentur in stoma- » cho. *Dian. l. c. R.* 96. *ex Nug.* V. *Card. de Lugo d.* 12. *s.* 2. » *n.* 46, 53. *et* 64. ubi illud posterius negat. V. *Bon l. c.* »

228. — « 4. Non videtur reprehendendus laicus, qui desiderat » esse Sacerdos, ut possit communicare sub utraque specie, quòd » putet plus gratiæ dari sub utraque, quàm sub una: quia id » fieri non est improbabile, ut docent *Vasq. Mœr. Card. de* » *Lugo dub.* 12. *s.* 3. et alii * (*Cum Alensi, Hurt. Leand. Pa-* » *lao, et pluribus apud Salm. c.* 6. *n.* 15. *contra Bellar. Suar.* » *Soto etc. Ambas probabiles Salm. meritò vocant:*) *; uti » nec carpenda devotio illius, qui multum materiæ sumit ad » consecrationem ea mente, ne tam citò in stomacho species » consummentur, et sic diutiùs secum Christus maneat, et sæ- » piùs gratiam augeat: quod fieri non est improbabile, si dispo- » sitio subjecti fiat melior, ut docent. *Suar. Comm. Item Fa-* » *gund. et Becan.* apud *Dian. p.* 3. *t.* 6. *m. R.* 97. * (*Idem sentiunt* » *Gonet tom.* 6. *p.* 306. *Lugo D.* 12. *n.* 48. *Tourn. p.* 638. *cum Jue-* » *nin. Holzm. p.* 66. *n.* 296. *cum Reg. Mastr. Bos. et aliis; item* » *Suar. Leand etc.* (*contra Sot. et Vasq.*) *apud Salm. c.* 6. » *n.* 12 *et* 13. *qui meritò id probabile putant. Ratio, quia, ut, ait* » *Florentium, hoc Sacramentum institutum est per modum cibi;* » *unde sicut cibus toto tempore, quo in stomacho manet, corpus* » *nutrit, ita pariter semper ac Eucharistia in corpore manet,* » *nutrit animam augendo gratiam. Hîc tamen notandum ex* » *Dupasq. t.* 7. *p.* 526. *quòd Innoc. XI. post Decretum S. C. dam-* » *navit abusum tradendi communicantibus plures particulas simul,* » *vel solito grandiores.*) *

« 5. Species per vomitum rejectæ, si tales sint ut sub illis pa- » nis, vel vinum possit existere: verè sunt adorandæ; et si ite- » rum sumantur, iterum conferre gratiam, docet *Card. de Lugo* » *l. c. n.* 53. »

229. — « 6. Etsi, si modicum vini consecrati misceatur per- » fectè cum alio liquore ita ut non maneat substantia vini, de- » sinat ibi esse Christus, non tamen desinit, si misceatur cum » vino alio saltem ejusdem speciei. *C. de Lugo d.* 10. *sect.* 3. » Unde, si gutta consecrata lapsa sit in dolium vini ejusdem spe- » ciei, totum illud vinum adhibendum tantùm est pro sacrificio, » licèt quidam dicant, bibi posse à laicis. »

Dicunt autem *Suar. Dicast. Arriag. et Bernal.* apud *Croix, l.* 6. *p.* 2. *n.* 474. quòd Christus desinit esse præsens, si guttula vini consecrati injiciatur in altero vino non consecrato potentiori, vel in altero liquore, in quo species vini corrumpantur. In dubio autem, dicit *Croix, ib.* tenendum, species non esse corruptas.

« 7. Si species consecratæ liquorem specie diversum sibi per- » mixtum convertant in vinum similis substantiæ ei, in quo facta » est consecratio, species priores manent consecratæ: non item » posteriores adjunctæ. »

CAPUT II.

DE CAUSIS, ET SUBJECTO EUCHARISTIÆ.

DUBIUM I.

De causis.

« Ago hîc tantùm de efficiente, id est, de Ministro, in quo » quid requiratur ad confectionem validam, constat tum ex » dictis de Sacramentis in genere, tum ex superioris capitis » *Dub.* 5. Quid ad licitam requiratur, patebit ex sequenti Dub. » de subjecto suscipiente Eucharistiam : quia omnes disposi- » tiones, quæ ad dignè suscipiendam sunt necessariæ, requi- » runtur etiam ad licitam confectionem; cùm conficiens neces- » sariò suscipere debeat. Hîc ergo tantùm quæritur, 1. Cujus » sit dispensare Eucharistiam? 2. Quid ex parte Ministri requi- » ratur ad licitam dispensationem? »

ARTICULUS I.

Ad quem spectet dispensatio Eucharistiæ.

230. An solis Sacerdotibus liceat Eucharistiam ministrare ? — **231.** An soli Sacerdotes validè consecrent ? — **232.** Quid notandum de Sacerdotibus consecrantibus simul unam Hostiam, sive cum Episcopo ? — **233.** An Parochus tempore pestis teneatur ministrare Eucharistiam ? — **234.** An inferior Sacerdote ministrans incurrat irregularitatem ? — **235.** An sufficiat consensus Pastoris ? — **236.** Quid si ministrandm sit Viaticum? — **237.** Qu. I. Quando liceat Diaconis ministrare ? Qu. II. An liceat Clericis, aut etiam laicis in necessitate sumere Eucharistiam per seipsos ? Qu. III. An liceat laico in necessitate alteri Viaticum ministrare ? — **238.** An Sacerdos extra articulum mortis possit seipsum communicare ? — **239.** An alii præter Pastores possint ministrare Eucharistiam in articulo mortis, et in Paschate ? — **240.** Quibus casibus liceat Regularibus tunc ministrare ?

230. — « Resp. Eucharistiam dispensare ex officio potest » solus Sacerdos habens jurisdictionem ordinariam, delegatam, » aut saltem rationabiliter præsumptam, vel privilegium. Ratio » est, quia Pastorum proprium est pascere ; quod præcipuè fit » per Sacramenta. Vid. *Bonac. d. 4. q. 1. p. 1. Card. de Lugo* » *q.* 18. *s.* 2.

231. — Fide certum est, solos Sacerdotes validè consecrare Eucharistiam, ut constat ex Traditione, et ex definitionibus Conciliorum *Nicæni 1. c. 14. Lateranensis* sub. *Innoc. III. c. 1. Florentini in Dec. pro Inst. Arm.* et *Tridentini sess. 23. can. 1.* Infertque id Tridentinum ex *Matt. 26. et Luc. 22. Hoc facite in meam commemorationem* Quibus verbis tantùm Apostolis,

et Sacerdotibus successoribus potestas consecrandi a Christo collata apparet : meritò enim ad tantum ministerium ministros singulari modo consecratos esse oportebat.

232. — Notandum hîc, quòd si plures Sacerdotes eodem tempore consecrent unam hostiam, omnes quidem Sacramentum conficiunt, ut est commune cum *Salm. c.* 9. *n.* 3. *ex Suarez, Fill.* E converso, si unus eorum ante alios formam compleat independenter ab aliorum intentione, jam conficit Sacramentum, ita ut alii frustra formam postea absolverent. Hinc *Salm ib. n.* 5. cum *Suar. Fill. Pal. Con. Dian.* et aliis pluribus inferunt, quòd Sacerdotes novi, qui cum Episcopo consecrant, primò curare debent, quoad fieri potest, simul cum Episcopo formam absolvere : præterea habere debent intentionem consecrandi tunc tantùm, quando in eodem tempore cum Episcopo formam absolvunt : Imò, ultra hoc, in consecratione calicis intendant etiam non consecrare, si panem fortè ipsi non consecraverint. Cùm autem certum sit, solos Sacerdotes posse consecrare ; hinc etiam certum est, tantùm ad ipsos pertinere ministrationem Eucharistiæ.

233. — Quæritur hîc, an Parochus tempore pestis teneatur Eucharistiam ministrare cum periculo vitæ ? *Prima* sententia valde gravis affirmat, et hanc tenent *Merbes. t.* 2. *p.* 355. *qu.* 19. *Conc. t.* 8. *p.* 408. *n.* 13. *Holzm. p.* 64. *n.* 286. *Pal. de Euch. p.* 10. *n.* 2. *et Cont. Tourn. p.* 459. *v. Contrarium, cum Suar. Vasq. Tann. Barb.* Et eamdem probabiliorem putat *Sylo. suppl. q.* 32. *a.* 3. ubi ait : « Securior et verosimilior aliorum sen» tentia est Parochum sub mortali teneri administrare Eucha» ristiam Parochianis peste vel alio morbo contagioso infectis ; » etiam cum propriæ suæ vitæ periculo, nisi per aliquem alium » id fiat, et nisi occurrant quædam circumstantiæ, propter quas » meritò possit excusari. » Ratio, quia licèt hoc Sacramentum non sit necessarium ad peccata delenda, est tamen moraliter necessarium ad perseverandum in justitia. Excipit verò *Syloius* (post *Suar. et Barb.*) 1. « Si aliqui infirmi aliàs essent absque » Confessione morituri. 2. Si sit grave Parocho periculum, » et ejus mors futura sit magna populi jactura, sicut sit ipse » solus sit, nec facilè habendus sit *alius.* »

Secunda verò sententia negat, quam tenent *Salm. cap.* 9. *n.* 30. *cum Dic. Gabr. et Ant. à Sper. S. Diana p.* 3. *tr.* 4. *R.* 174. *cum Major Villal. et Molf.* item *Gobat et Lohn. apud Croix num.* 484. Ratio, quia hoc Sacramentum non est tantæ necessitatis, ut Parochus causa illud ministrandi teneatur prodere vitam. Et hæc sententia est etiam valde probabilis ex Declaratione Gregorii XIII. apud *Fagnan. tom.* 3. *in c. Clericos de Cler. non resident. ex n.* 38. ubi refert, quòd, instante S. Carolo Borromæo, an Parochi tenerentur ministrare Sacramenta tempore pestis? Præfatus Pontifex die 12. Oct. an. 1576. approbans Decretum S. C. Concilii, sic declaravit : « Parochum suis Parochianis peste laborantibus teneri minis-

» nistrare dumtaxat duo Sacramenta ad salutem necessaria, » nempe Baptismum et Pœnitentiam; posse autem ministrare » vel per se, vel per alium idoneum, ut Parochus possit au- » dire Confessiones sanorum, quia aliàs eum reformidarent, » si viderint ipsum accedere ad pestilentes. » Deinde *Fagnanus* refert, quòd idem Gregorius die 26. Octob. 1576. Archiepiscopo Florentino, qui decreverat Parochos suæ Diœcesis teneri tempore pestis ministrare Sacramenta, præcipit ei rescribi ab eadem S. C. Concilii : « Parochos teneri om- » nino ministrare (*tantùm*) Baptismum et Pœnitentiam. » Et sic de facto S. C. rescripsit, addito insuper verbo *per alios*; dixit enim S. C. hanc fuisse mentem Pontificis, prohibendi scilicet, ne Parochi per seipsos, etiam volentes, ministrent Baptismum et Pœnitentiam, ad commodum Parochianorum, qui sani essent. Ita *Fagnanus*.

Deinde hîc sedulò notandum, quòd, cùm circa idem tempus quæsitum fuerit, an Parochi tempore pestis tenerentur residere? Refert idem *Fag. l. c.* quòd S. C. die 6. Dec. 1576. decrevit « teneri, sed hoc non per legem generalem statuendum, » sed per Litteras S. C. significandum eidem præfato Archie- » piscopo, ut non omnes Parochos cogeret, sed aliquos par- » tiendo opus, vel deputaret alios Sacerdotes; cum Tab. Arm. » et Barb. sentirent Parochos excusari tempore pestis à resi- » dentia, et quia sani fugerent Parochos, et quia Parochi om- » nes morerentur. » *Sed facta relatione, Pontifex decrevit :* « Scribendas simpliciter Litteras ad Cardinalem S. Praxedis, » quibus significetur Sanctitatem suam decrevisse, Parochos » tempore pestis omnino teneri residere in suis Ecclesiis, posse » tamen per alium idoenum ministrare Sacramenta Baptismi et » Pœnitentiæ : et si non resederint, contra eos procedendum, » servata forma Tridentini sess. 23. c. 1. »

Tandem dubitatum fuit à nonnullis Ecclesiarum Prælatis, quodnam sit proprium officium Episcoporum tempore pest an scilicet teneantur residere; et etiam suis Curatis ministrare Sacramenta? Refert *Fagnan. n.* 46. Pontificem die 18 Decemb. 1576. sic declarasse; « Decretum factum in Parochis » multò magis procedere in Episcopis, qui magis obligati sunt; » tamen posse Episcopos in locis tutioribus manere, et inde » providere. » Et hîc observare oportet, quòd hoc Decretum fuit proprium Pontificis, quo generaliter explicatum fuit officium Episcoporum : revera enim, si Episcopus in hujusmodi necessitatibus oves suas deserat, quis alius eis satis providere curabit?

234. — « 1. Peccat mortaliter, qui sine omni jurisdictione » Eucharistiam dispensat. *Bon. l. c. p.* 2. quia violat alterius » jurisdictionem in re gravi. Inferior autem Sacerdote incurrit » insuper irregularitatem, ut docet *Coninc.*° (*Idem docet Laym.* » *de Euch. cap.* 7. *n.* 3. *cum Coninch. Sporer. eod. tit. c.* 5. » *nu.* 309. *Mazz. t.* 3. *p.* 131. *cum Bonac. et Salm. de Bapt. c.* 4.

» *n.* 20. *qui dicunt idem de Clerico ministrante Baptismum so-*
» *lemniter. Ratio, quia, cùm horum Sacramentorum solus Sa-*
» *cerdos sit Minister, et Diaconus nonnisi ex commissione; ideo*
» *etiam Diaconus sine commissione ministrans hæc Sacramenta,*
» *cùm ipsorum non sit Minister ordinarius, irregularitatem incur-*
» *rit, ex c.* 1. *de Cler. non ord. Vide dicta de Bap. n.* 116.
» *v. Dub.* 2.) ° Hinc Religiosi etiam ipso facto incurrunt excom-
» municationem Papæ reservatam, si scilicet sine licentia Pa-
» rochi, et quidem speciali, præsumant clericis, vel laicis dare
» Extremam Unctionem, vel Eucharistiam, vel Matrimonia so-
» lemnizare : nisi habeant privilegium, vel Parochus absit, aut
» injustè nolit in articulo mortis. A dicta tamen excommunica-
» tione excusare ignorantiam, etiam crassam, ex *Præp. etc.* non
» *Dian. p.* 2. *t.* 3. *R.* 51. idque propter verbum *præsumant.*

235. — « 2. Licitè ministrat Eucharistiam qui præsumit ra-
» tionabiliter, Pastorem factum suum approbaturum esse. *Reg.*
» *l.* 29. *n.* 91. *Bonac. l. c. n.* 9. ° (*Palaus punt.* 18. *num.* 4.
» *dicit, ex consuetudine communiter præsumi consensum Parochi,*
» *quoties Communio non fit ex obligatione. Hinc rectè ait Ronca-*
» *glia cap.* 4. *quæst.* 2. *Resp.* 1. *cum communi, quòd cui concedi-*
» *tur facultas celebrandi, intelligitur etiam concessa facultas*
» *Eucharistiam ministrandi. Et sic revera ubique usus habet. Dicit*
» *tamen Pal. ibid. hanc præsumptionem tantùm locum habere,*
» *cùm Communio fit ex devotione, non verò si ex obligatione: sed*
» *Laym. c.* 7. *nu.* 4. *illam admittit etiam in præcepto Paschali,*
» *si præsumptio sit rationabilis, putà si persona frequenter com-*
» *municet. Cæterùm Croix n.* 634. *et Lugo d.* 18. *n.* 51. *cum Suar.*
» *Fag. Diana, et aliis rectè dicunt, hanc præsumptionem in Com-*
» *munione ex obligatione non esse de facili habendam : imò me-*
» *ritò addit Croix non semper sufficere, quòd certè Parochus*
» *daturus esset licentiam si peteretur; si enim recognosceretur*
» *ut Pastor, et ipse saltem confusè cognosceret ovem suam.*) °

236. — « Si infirmus sacro Viatico muniendus sit, et pro-
» prius Pastor absit, vel præsens non possit deferre Eucharis-
» tiam, quivis alius Sacerdos, vel regularis, vel sæcularis, et
» hoc deficiente, etiam diaconus, ei conferre potest, quia tunc
» præsumitur voluntas Episcopi, aut Papæ. Ita *Laym. l.* 5. *tract.*
» 4. *c.* 7. *Bon. l. c. n.* 10. *Suar.* ° (*etsi Parochus renuat., sed*
» *injustè, Salm. c.* 9. *n.* 15. *cum Tol. Lugo, Sa, Dic. est com-*
» *mune apud Ronc. c.* 4. *q.* 2. *R.* 2. *cum S. Th.*) °

237. — « Dixi in Resp. *ex officio*, quia extraordinariè, in
» statu necessitatis, id potest Diaconus ex commissione Paro-
» chi, et secundùm *Quint.* si absit, sine ea, v. gr. in magno
» festo, quo Sacerdos confessionibus, concionibus, etc. est oc-
» cupatus. *Dian. p.* 9. *t.* 6. *R.* 39. *ex Præp.* In extrema verò ne-
» cessitate, v. gr. articulo mortis, si non esset alius, etiam Dia-
» cono, imò laico licere, secluso scandalo, et alios et seipsum
» communicare probabile est, ut contra *Henr. Vasq. et Sa*, do-
» cent *Suar. Conc. Laym. Præpos. hîc d.* 2. *n.* 11. confirmatque

» *Dian. p.* 8. *t.* 1. *R.* 48. *ex Avers. et Franc. Lugo.* Sed *Amic.* » limitat ad casum, quo moriturus peccati mortalis conscius » aliud Sacramentum suscipere non posset. *Dian. ar.* 9. *t.* 6. » *R.* 39. in praxi tamen id non facilè faciendum, ob contrariam » consuetudinem. *Card. de Lugo d.* 18. *lib.* 2. *Bonac. d.* 4. *q.* 5. » *p.* 1. »

Quæritur hîc I. Quando Diaconus possit Eucharistiam ministrare. Nulli dubium quòd Diaconus potest ministrare Eucharistiam in necessitate, ut habetur in Carthagin. IV, Can. 39, ubi dicitur: « Diaconus præsente Presbytero Eucharistiam chari- » tatis Christi populo, si necessitas cogat, jussus eroget. » Sed dubitatur an hæc necessitas debeat esse extrema? Affirmat *Con. Tourn. t.* 6. *p.* 452. *cum Habert, et Wittas.* dicens, requiri necessitatem præbendi Viaticum, dum abest Sacerdos; quia aliàs non vitaretur scandalum, cùm jam obsoleverit usus, qui primitùs in Ecclesia invaluerit (ut testantur *Alensis, Sotus, Silvest. etc.*), nempe quòd Diaconi universè Eucharistiam populo ministrabant. Sed negant communiter *Suar. d.* 72. *s.* 2. *concl.* 3. *Pal. p.* 17. *n.* 6. *Lugo d.* 18. *n.* 27. *Laym. c.* 7. *n.* 2. *et Salm. c.* 9. *n.* 8. *cum Rod. Dic. Henr.* qui dicunt sufficere necessitatem gravem, nempe cùm nullus adsit Sacerdos, qui commodè possit ministrare. Et huic non dissentit *P. Conc.*, admittens sufficere ad id justam causam. Imò *Sylo. v. Diaconus* ait, satis esse præceptum Episcopi vel Parochi, etiamsi nulla causa subsit. Et *Quintanad. apud Renzi c.* 3. *q.* 2. tenet, quòd absente Sacerdote, etiam sine commissione, et nulla urgente necessitate, possit Diaconus ministrare. Sed meritò has duas opiniones rejicit *P. Suarez.* Omnes verò conveniunt, quòd in necessitate extrema, absente Sacerdote, Diaconus poterit et tenebitur Viaticum ministrare, adhuc sine commissione: ita *Tolet. l.* 3. *c.* 28. *nu.* 2. *Holzm. n.* 280. *et Laym. loc. c. cum Soto. Vict. Henr. Miranda, etc.* Diaconus autem, dum Eucharistiam ministrat, debet esse indutus superpelliceo, et stola transversa, ut bene advertunt *Holz. l. c. Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 489 *et alii.*

Quæritur II. An liceat Clericis, aut etiam laicis in necessitate sumere Eucharistiam per seipsos? *Prima* sententia negat, et hanc tenent *Lugo d.* 18. *n.* 24. qui vocat communem, *Gonet d.* 10. *n.* 18. *Cont. Tourn. p.* 453. *in fine, Bonac. p.* 1. *num.* 5. *cum Henr. Sa, Vict. Sylo. Palud. Posseo. etc. ac Salm. num.* 11. *cum Vasq. Soto, Fag. et Dic.* Ratio, quia laicus non potest Eucharistiam sumere, nisi de manu Sacerdotis, vel saltem Diaconi; è converso hoc Sacramentum non est necessarium ad salutem. *Secunda* verò sententia affirmat, quam tenent *Suar. d.* 72. *sect.* 1. *in fine, Caj. in Matth.* 26. *Fill. tr.* 4. *n.* 285. *Val. q.* 10. *n.* 4. *Escob. l.* 6. *n.* 455. *Diana pag.* 3. *tr.* 4. *res.* 47. et probabilem putant *Lugo d.* 18. *n.* 23. *et Conc. q.* 82. *n.* 27. Ratio, quia in tali casu necessitatis, putà in articulo mortis, urget præceptum divinum communicandi; è converso nullo præcepto divino, vel ecclesiastico id apparet prohibitum; imò notum est,

quòd olim fideles laici Eucharistiam in suas domos deferebant, et seipsos propriis manibus communicabant : et hoc quidem propter necessitatem permittebatur ; cur autem eadem necessitate occurrente aliquando permitti non poterit?

Deinde hîc quæritur III. an liceat laico in necessitate ministrare Viaticum moribundo. Negat *D. Th. in* 4. *d.* 13. *qu.* 1. *art.* 3. *qu.* 1. *ad* 3. ubi postquam dixit licere laico tangere corpus Christi in necessitate putà ut extrahat Eucharistiam è loco immundo, subdit : « Sed non est simile de dispensatione Sacramenti, » quia receptio hujus Sacramenti non est necessitatis. » Et idem sentiunt *Lugo d.* 18. *n.* 22. *Petrocor. t.* 3. *p.* 448. *q.* 4. *et Tourn. t.* 5. *pag.* 353. *cum Contens. Conc. Henr. à S. Ign. et Henno.* Ratio, tum quia hoc esset contra universalem Ecclesiæ consuetudinem ; tum quia hoc Sacramentum non est tantæ necessitatis, ut mox supra dictum est ; tum demum quia in *c. Pervenit* 29. *de Consecr. Dist.* 2. expressè prohibetur Sacerdotibus committere laico ministrationem hujus Sacramenti. Excipit *Tourn. l. c.* solum casum, quo infirmus non posset aliud sumere Sacramentum, et dubitaret de perfecta contritione ; quia tunc Eucharistia fit Sacramentum necessitatis. Affirmant verò *Suar. dicta d.* 72. *s.* 3. *in fine, ac Cajet. Fill. Val. Escob. cum Dian. l. c.* ac valde adhæret *Laym. c.* 7. *n.* 4. Ratio, quia nulla fit Sacramento injuria, si in tali necessitate morienti ministretur Eucharistia à laico. Nec obstat textus in *cit. c. Pervenit ;* quia ille loquitur de Sacerdote, qui ministrationem committebat laico etiam extra casum necessitatis. Neque obstat contraria consuetudo ; cùm enim hic casus rarissimè accidat, consuetudo contraria minimè probari potest. Hanc sententiam tenet etiam *Habert t.* 5. *p.* 511. *q.* 2. ubi dicit quòd, occurrente necessitate, nempe tempore pestis, bene poterit judicio Episcopi etiam laicis permitti Eucharistiam ministrare.

238. — « Probabile est, etiam extra mortis articulum ex » gravi causa licere Sacerdoti præciso scandalo, sacram hostiam » sumere ex sacrario, vel à Diacono allatam sibi ipsi dare, v. » gr. si in longo morbo diu non communicasset, ut contra *Suar.* » *et Conc.* docent *Fag. p.* 3. *l. c.* 3. *Præp. Escob. etc. t.* 7. *E.* 6. » *l. c.* » (*Immò Croix nu.* 481. *cum Suar. Bon. Lug., etc. Ronc.* » *c.* 4. *q.* 4. *Salm. c.* 9. *n.* 18. *cum Sylvio, etc. dicunt, sola de-* » *votionis causa, Sacerdotem semper posse seipsum communicare,* » *quia præciso scandalo, nulla est irreverentia, nec ullibi est* » *vetitum, nisi adsit alius Sacerdos : et id non improbabile putat* » *Conc. p.* 307. *n.* 12. *Ibique addit cum Vasq. Dic. et Leand.* » *hoc permitti etiam Diacono, quia ex Concilio Nicæno Can.* » 14. *id ei conceditur. Tandem concludit disciplinam hodiernam* » *in hoc spectandam esse.*) »

239. — « Dixi 2. *vel privilegium,* quale habent Religiosi » Mendicantes, et nominatim Societatis JESU, ex Pauli III » Bulla, et aliorum, ut scilicet in suis templis per se, vel per » alios Sacerdotes illic celebrantes communicare possint quos-

» cumque Christi fideles, præterquam in mortis articulo (in quo » tamen, si urget necessitas, præsumitur ratihabitio Papæ, » etiam invito Parocho, ut habet *Bon.* hîc), et festo Paschali. » * (*Et præterquam, si Episcopus rationabiliter alicui Communionem prohibeat*) *. V. *Card. de Lugo l. c. s. 2. n.* 38 *et* 49. » Porro per festum Paschatis Pontifices hîc videntur intelligere, » et prohibere communionem illam, qua satisfit præcepto annuæ communionis, ut docent *Sa, Fill. et comm.* Per mortis » articulum intelligitur tempus, quo vel mors proximè instat, » et moraliter certa et inevitabilis est, vel quo est mortis periculum, id est probabile dubium de vitæ conservatione, casu, quo » valde frequenter mors solet accidere. *Suar. t. 4. de rel. lib. 2. » c. 2. et* 3. *p. d.* 26. *s. 4.* et alii.

240. — « Ex dictis resolves, quòd regulares licitè dent Eucharistiam in articulo mortis, utì et in Paschate sequentibus » casibus.

« 1. Si extrema sit necessitas, ut si periclitetur de salute » æterna.

» 2. Si sit gravis necessitas, id est probabile mortis periculum, et Parochus nolit, vel non possit dare. *Card. de Lugo » d.* 18. *s. 2. n.* 53. * (*Cum Ronc. c. 4. q. 2. R. 2. et pluribus, » contra aliquos.*) *

« 3. Si à Pontifice, vel Episcopo habeant privilegium : quale » hoc tempore habent Religiosi aliqui quibusdam locis ab Episcopis communionem Paschalem dandi.

« 4. Si quis in Paschate non possit in sua Parochia communicare, nec petere veniam à Parocho.

« 5. Si ratione Communionis Paschalis Parochiæ suæ ante » satisfecerint, aut postea satisfacturi putentur, quia tunc Parochis nihil decedit, cùm ipso die Paschatis, abstinere à com- » munione possint. * (*Ita Suar. d.* 72. *s.* 3. *Pal. c.* 19. *n.* 3. *Anacl. » p.* 101. *n.* 40. *cum communi.*) * Sic contra *Henr. et Nav.* docent *Sa, Fill. et Laym.* qui addit, nisi constaret Parochum » esse invitum, ac rationabiliter id prohibere, v. g. quòd alias » rationem communicantium habere in sua Parochia non possit, » tunc enim ad Parochiam esse rejiciendos. *Card. de Lugo d.* 18. » *s.* 2. *n.* 50. *Bon. loc. cit.* * (*Refert N. SS. P. Bened. XIV. » de Synod. l.* 7. *c.* 42. *declarasse S. C. non posse Regulares die » Paschatis ministrare Eucharistiam ex devotione communicantibus. Sed Ronc. c. 4. q.* 9. *R. 2. et Wigandt Ex. 4. n.* 48. » *in hoc constantem esse consuetudinem in contrarium, quæ jurisdictionem præbet*) *

« 6. Si ægrotus necdum pervenerit ad eum statum, ut ex præcepto teneatur ad communionem, etsi tunc maneat obligatus » suscipere communionem ex manu Parochi in articulo mortis.

« 7. Si ægrotus satisfecerit præcepto de viatico, cum intention illud implendi : quia administratio Eucharistiæ tantùm » est vetita Regularibus quando præceptum communionis obligat. » Nunquam tamen, sine licentia Episcopi, vel Parochi, licet

» Religiosis publicè Eucharistiam deferre per plateas, cùm id » juri Parochorum consuetudine obtento deroget : proinde eo » casu in ægroti Oratorio, aliove honesto domûs loco, de li- » centia Ordinarii, privatim facto sacro, Eucharistia est danda. » Ita *Suar.* Vid. *Diana t. 4. p. 4. R. 14. et p. 9. t. 9. R. 63.*

« 8. Quibusdam, qui frequenter communicant apud Reli- » giosos, nec possunt adduci, ut communicent in Parochia; » idque ex tacito, et præsumpto consensu, quem *Laym. lib. 5.* » *t. 4. c. 7. n. 4.* putat faciliùs posse præsumi in militibus præ- » sidiariis ; item in aulicis, studiosis, aliisque Academicis, etc. » qui frequenter communicantes extra suspicionem esse solent. » Vid. *Laym. l. c.*

« 9. Si in Paschate sint vagi, peregrini, et advenæ, secundùm » sententiam probabilem multorum, ut *Sanch. de Matr. l. 3.* » *d. 37. Fagun. præc. 1. Eccl. l. 1. c. 8. Card. de Lugo l.* » *c. Dian. p. 2. t. 2. R. 12.* » (V. Not. I, pag. 345.)

Huic adversantur *Tourn. t. 5. p. 455. v. Circa, et Ronc. c. 4. q. 2. R. 2. cum Barbosa, et Passer.*, dicentes, quòd advenæ debent sumere Communionem Paschalem de manu Parochi loci, quia iste tunc censendus est proprius eorum Pastor. Sed cum *Busemb.* communissimè oppositum docent *Sanch. d. disp. 23. n. 17. Suar. 3. p. d. 72. s. 2. in fin. Lugo d. 18. n. 50.* (qui vocat fere communem) *Viva q. 4. ar. 10. Anacl. p. 101. n. 40. Pal. p. 19. n. 7. et Salm. cap. 8. num. 31. cum. Nav. Sot. Cajet. Azor. etc.* Ratio, quia peregrini et vagi non habent proprium Pastorem; et favet Declaratio Eugenii IV, (apud *Sanch.*) qui concessit peregrinis, ut possint in parochiæ hospitiis communicare, non autem coegit, sed relinquit eos dispositioni juris communis.

« 10. Si sint famuli, vel domestici, vel familiares eorum, » qui circa tales habent privilegium. Vid. *Comp. privil. Soc.* » *v. Familiaris, et Dian. p. 2. t. 1. de dubiis Regularium, R. 12.* » *Bon. q. 7. p. 2. n. 19.* refert quamdam Declar. S. C. » Concilii (*apud Sa*), quia dictum fuit famulos sæculares Mo- » nasteriorum teneri sumere Communionem Paschalem in » Parochia. Hoc autem ait *Bon.* non intelligendum de iis qui » degunt in Monasteriis, vel in locis exemptis à cura Parochorum: » et idem sentiunt *Anacl. p. 401. n. 40.* cum communi, ut as- » serit, *Ronc. c. 4. q. 2. R. 2. Pal. p. 15. n. 10. et Salm. c. 8.* » *n. 30. cum Dic.* Attamen *Wigandt Ex 4. n. 48.* et Bened. XIV, » *Notif. 55. t. 2.* sentiunt oppositum; nam (ut ait præfatus » *Bened.*) tantùm illi servientes Monasteriis sunt exempti à » jurisdictione sui Ordinarii, qui ut habetur in Trident. *Sess.* » *24. c. 11. Actu inseroiunt, intra eorum septa ac domos resi-* » *dent, sub eorumque obedientia viount.* Unde, ut ait, non exi- » muntur ab obligatione Communionis Paschalis in Parochia » famuli Monasteriorum, nisi vivant intra ipsam clausuram, » et sub obedientia Prælatorum Regularium. Et huic confor- » mia esse refert idem *Bened.* plura Decr. S. C. et signanter

» illud editum 22. Nov. 1721, ubi dictum fuit teneri recipere » Communionem in Parochia famulos Monialium degentes in » domibus sitis in atriis Monasteriorum muro circumvallatis, » quæ sunt contigua Monasteriis, cum janua quæ clauditur. » Sed hoc non obstante, refert *Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 635. Societati » JESU expressum Privilegium concessum fuisse, ut famuli, » domestici, intra septa religiosa habitantes, possint satisfacere » Communioni paschali communicando in templis Societatis. » Sed notat ibi *P. Zaccharia* pluries decrevisse S. C. hoc pri- » vilegium non extendi ad alias Religiones. »

ARTICULUS II.

Quid requiratur in Ministro ad licitam administrationem Eucharistiæ.

241. An Eucharistia deferenda ad infirmum cum stola, superpelliceo ac lumine? Quid de Extrema Unctione? — **242.** An in necessitate liceat currere? — **243.** An deferre Eucharistiam in equo? Et an tantùm ad eam adorandam? — **244.** An liceat dispensare, vel celebrare posterioribus digitis? Et an medio instrumento tempore pestis? — **245.** Quando peccet dispensans ob defectum Ritûs Ecclesiæ? — **246.** Quibus non liceat porrigere Communionem? — **247.** An autem Communio porrigenda Reis capite damnatis? Et an semifatuis, et obsessis? — **248.** Quomodo Pastor debeat asservare Eucharistiam? Et an Eucharistia asservanda, et deferenda semper sit cum lumine? — **249.** An ministranda Communio in Missa de Requiem? — **250.** Quid faciendum, si Hostia decidat in terram? — **251.** Quid faciendum de fragmentis Hostiarum? — **252.** Qua hora, et qua die possit dari Communio? — **253.** Quoties Parochus teneatur ministrare Communionem? — **254.** Quid notandum circa Communionem quotidianam?

241. — « Resp. 1. Ut Minister circa Eucharistiæ distribu- » tionem non peccet, præter gratiam, etiam reverentiam in » eo tum ratio, tum Canones requirunt; ita ut præstet hoc Sa- » cramentum omitti (cùm ejus susceptio sæpe non sit neces- » saria ad salutem), quàm admitti positivam irreverentiam.

Unde resolves :

« 1. Eucharistia non est deferenda ad infirmum, nisi cum ha- » bitu decenti, id est cum stola et superpelliceo, ac præce- » dente lumine : secus est de extrema Unctione, cujus materia, » cùm non sit Sacramentum, non requirit tantam veneratio- » nem. * (*Ita etiam Mazz. cum Croix, et communi.*) * Putant » tamen quidam, si habitus haberi non possit, aut sit tempes- » tas, aut iter faciendum, non fore irreverentiam, si Sacerdos » Eucharistiam in pyxide, vel corporali involutam in sinu suo » deferat. Quod certius videtur licere in locis hæreticis, ubi

» etiam necessitate, et clam, præciso scandalo, poterit porri-
» gere sine stola, et superpelliceo: etsi nullo modo celebrandum
» sit sine vestibus sacris ob viaticum dandum. *Bon. d. 4. q. 5.*
» *p. 2.* »

Ministrare Eucharistiam sine lumine, et solita Confessione reputatur tantùm veniale, utì comm. dicunt *Suar. dist. 72. Sect. 4. v. Tertio, Ronc. cap. 4. q. 3. R. 2. cum Quarti, Croix n. 489. cum Gob. et Salm. c. 9. n. 24. cum Fill. Gran. et Fag. ac Mazz. t. 3. n. 132. in fin.* cum communi ut asserit. Ministrare autem sine stola, et superpelliceo, comm. censent DD. esse mortale ex genere suo, ut *Suar. et Ronc. ll. cc. ac Fill. c. 9. n. 270.* Omissa tamen tantùm stola, dicit *Ronc.* pluribus videri solùm veniale. Utrùm autem in necessitate liceat ministrare Viaticum sine lumine, et vestibus sacris? Negat *Bon. q. 5. p. 2. n. 8. cum Sylvest. et Posseo.*, quia (ut ait) præstat potiùs reverentiam servari tanto Sacramento, quàm infirmum communicare. Sed communiùs et satis probabiliter affirmant *Croix et Mazz. ll. cc. Gobat. tr. 4. n. 417. Elb. t. 3. p. 83. n. 63. et Renz. q. 15. cum Fill. Ao. Gran. etc.* Ratio, quia non rationabiliter præsumitur quòd Christus, qui hoc Sacramentum ad subsidium animarum instituit, et Ecclesia, quæ tam benigna est mater, voluerint moribundos tanto bono privari, ne præscriptæ cæremoniæ omittantur. Deferre autem Eucharistiam ad aliud altare sine vestibus sacris, dicit *Croix l. c. cum Diana, et comm.*, non excedere peccatum veniale. Censet etiam *Pasq. ap. Croix n. 614.* quòd Episcopus potest dispensare, ut deferatur Viaticum cum pileolo in Villis, et Pagis.

242. — « 2. Præstat ægrum non communicatum mori, quàm
» Sacerdotem in habitu cum Sacramento per publicum currere
» (etsi festinare valde debeat, ut dicit *Quint. t. 4. s. 8.*) * (*Sed*
» *probabile est posse sine irreverentia currere in necessitate, ut*
» *Croix n. 614. cum Gob. item contra Salm. c. 9. n. 25. cum*
» *Bon.*) * Secus est in Baptismo, et Pœnitentia, si probabi-
» liter timeretur, ne ægrotus decederet in mortali; tunc enim
» currendum esset, ut habet *Bon. l. c. ex S. Th. Posseo.* et
» aliis.

243. — « 3. Ad infirmum longè distantem licere Parocho
» Eucharistiam deferre in equo mansueto, ita ut non sit peri-
» culum lapsûs, docet *Quint. c. 4. s. 8.* * (*Idem tenet Elb. n. 74.*
» *cum Gob. si fiat causa tempestatis, vel distantiæ, vel quia pe-*
» *riculum est in mora. Idque concessit S. Carolus in Act. Me-*
» *diol. p. 4. sub num. 51.*) * Sed negant *Posseo. et Barb.*, nisi
» loci consuetudo permittat; adduntque non licere pyxidem dare
» portandam laico, quantumvis Pastor sit fatigatus, sed potiùs
» ex collo suspendendam bursam.

« 4. Eucharistia non deferenda ad ægrum, venerationis tan-
» tùm causâ, ut adoret, vel osculetur, si sumere non possit.
» Quod etiam prohibuit Congregatio Cardinalium: quæ tamen
» non videtur prohibere, ut venerationis causa deferatur ad lec-

» tum, si in domo celebretur. * (*In hoc attendendum omnino* » *Decr. S. C. Concil. in s.* 13. *Can.* 7. *ap. Lugo Resp. Mor. l.* 1. » *d.* 11. *n.* 3.) *ubi sic declaratum fuit.* Non licet sanctam Eu- » charistiam ad ægrotantes deferre, qui morbi gravitate im- » pediti sumere eam non possunt, sed venerationis gratia solent » eam deosculari. Et si fortè aliquo in loco talis est consuetudo, » ea prorsus est tollenda, quod Pius V prohibuit.) *

244. — « 5. Non licet dare Eucharistiam aliis digitis, si in- » dice, et pollice ob chiragram dari non possit, ut docent *Bon.* » *d.* 5. *q.* 4. *p.* 2. *et Possevinus*, contra *Tolet.* cujus sententia » tuta videtur, si aliàs æger sine viatico esset moriturus : præ- » sertim si tunc detur duobus indicibus.

Quær., an qui laborat chiragra, possit aliis digitis quàm pollice et indice ministrare Eucharistiam? Affirmant *Mazz. t.* 3. *p.* 133. *n.* 111. *et Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 490. *cum Arriaga, Leand. et Gob.*, quia, licèt soli primi digiti Sacerdotis inungantur, tamen tota manus consecratur. Probabilùs verò negant *Dian. p.* 10. *tr.* 11. *res.* 40. *Renzi c.* 3. *q.* 16. *et Bonac. d.* 4. *p.* 2. *n.* 10. *cum Posseo.* Ratio, quia, etsi tota manus sit consecrata, attamen index et pollex ex ritu Ecclesiæ ad hoc ministerium deputantur. Et quamvis communiter admittant cum *Bus. Diana, et Renzi l. c.* item *Conc. p.* 109. *n.* 15. *Salm. c.* 9. *n.* 26. *Tourn. p.* 461. *Salm. c.* 9. *n.* 26. *et Ronc. c.* 4. *q.* 3. *R.* 2. (contra *Bon.*) posse ministrari Eucharistiam posterioribus digitis in casu extremæ, vel gravissimæ necessitatis : Pariter tamen communiter dicunt *Pal. tr.* 29. *d.* 6. *pag.* 11. *n.* 3. *et Laym. de Irreg. tr.* 5. *c.* 7. *n.* 6. *Bon. eod. tit. d.* 7. *q.* 2. *c.* 2. *n.* 16. *cum Suar. Mol. Sayro, Avila, Fill. et Reg.*, quòd si quis haberet pollicem ita infirmum, ut non posset cum eo hostiam frangere, non posset quidem celebrare. Idque infertur ex *c. ult. de Corp. vitiat.* ubi dictum fuit, tum tantùm permittendum alicui Sacerdotio initiari, cùm habet pollicem aptum ad frangendam hostiam. Regula autem generalis est, id quod est impedimentum ad suscipiendum Ordinem post susceptionem exercitium Ordinis impedire; vide *Salm. de Cens. c.* 7. *n.* 2. Et idem dicunt *Bon. l. c. Viva de Irreg. qu.* 9. *ar.* 4. *n.* 15. *et Mazz. eod. tit. c.* 5. *n.* 1. de Sacerdote, qui indicem haberet ineptum ad usum.

« 6. Non licet tempore pestis porrigere Eucharistiam medio » aliquo instrumento (multò minùs deponere alicui in scutella, » ut ab ipsomet ægro sumatur), sed manu danda est, ut docet » *Bon. d.* 4. *q.* 5. *p.* 2. *ex Suar.*, et aliis. Quamvis *Posseo. c.* 8. » non improbabiliter dicat, posse, præciso scandalo, et peri- » culo lapsûs in terram, instrumento ad id ritè confecto dari. » * (*Putà in cochleari; id tamen negant Dian. p.* 5. *tr.* 3. *R.* 50. » *et Renzi c.* 3. *q.* 16. *cum Fagund. et Concilio Mediol. V ubi* » *id vetitum fuit. Sed meritò putant non improbabiliter licitum in* » *tali necessitate cum Bus. Bon. p.* 2. *n.* 10. *item Mancin. et* » *Marc. ap. Croix n.* 486. *et Salm. c.* 9. *n.* 27. *cum Gavant.* » *Leand. etc., quia necessitas satis videtur excusare à solito*

» *ritu Ecclesiæ.*) ° Quod in praxi pro ægroto, qui non potest tra-
» jicere hostiam, ut scilicet ei detur Eucharistia, imposita par-
» ticula hostiæ cum vino in cochleari, admittit *Præp. in 2. p.*
» *q.* 80. *a.* 5. *d.* 6. *Esc. t.* 7. *c.* 5. *Dian. p.* 4. *t.* 4. *R.* 104. °
» (*Vide dicenda. n.* 288. *v. Dicunt.*) °

« 7. Sacerdos podagra laborans potest deferri ad altare, ut
» ibi Eucharistiam administret; seclusa tamen alia prohibitione.
» Ita *Posseo. c.* 5. *n.* 50. *Bon. l. c.*

248. — « Resp. 2. Requiritur præterea, ut eam dispenset ritu
» Ecclesiæ consueto; deinde, ut eam neget (per se loquendo)
» indispositis animo, vel corpore; denique, si Pastor sit, ut
» ministret eam ovibus, quoties rationabiliter petunt. *Bon. d.* 4.
» *q.* 5. *p.* 1. *n.* 15.

« Dixi 1. *Ritu Ecclesiæ;* quia legitimus Ecclesiæ ordo sub
» peccato obligat.

Unde resolves:

« Peccat I. qui Eucharistiam dat sub utraque specie, locis,
» vel personis, quibus à Pontifice non est concessum. Item si
» morituro, qui ob linguæ ariditatem non potest hostiam tra-
» jicere, det species vini, ° (*Ut communissimè dicunt Tab. c.* 5.
» *n.* 3. *cum Fag. et Dian. item Croix n.* 611. *cum Suar. Lugo,*
» *Dic. etc. contra Ochag. etc. quia præceptum Viatici non obli-*
» *gat, quando nequit sumi debito modo, et Ecclesiæ ritu*) °,
» licèt talem à mortali excusare conetur *Amic.* apud *Dian. p.* 8.
» *t.* 1. *R.* 24. *Bon. l. c. Sanch. Poss. Barb.* contra ipsum *Dian.*
» *p.* 9. *t.* 9. *et R.* 64. II. Qui dispensat sine veste sacra, vel lu-
» mine, aut prævia confessionis generalis formula. ° (*Vide d.*
» *numer.* 241.) ° III. Qui laico dat hostiam majorem; in neces-
» sitate tamen, vel in casu magnæ devotionis, licet ex majore
» particulam defractam dare ° (*Id si fit sine causa, non est lici-*
» *tum, sed non excedit veniale, ut rectè ait Tourn. p.* 462. *cum*
» *Poss. Sufficit autem ad illud excusandum, si communicandus, sit*
» *infirmus vir nobilis, famulus, vel alius qui sine incommodo ex-*
» *pectare non potest, etiamsi tantùm ex devotione communicet, ut*
» *dicunt communiter idem Tourn. l. c. et Conc. p.* 207. *n.* 12. *Salm.*
» *c.* 9. *n.* 19. *cum Dic. Diana, Gran. etc. ac Elbel t.* 3. *n.* 59. *cum*
» *S. Anton. Sylvest. et Bon.*), ° vel etiam in defectu minorum,
» plures majores consecrare; easque deinde in minores partes
» (non tamen adeo parvas ut honestè dari non possint) divisas
» distribuere. Ita *Sa v. Euch. d.* 4. *q.* 5. *p.* 1. *n.* 14.

« Dixi 2. *Per se neget:* quia aliàs cooperabitur peccato. Per
» accidens tamen sæpe dare potest, v. g. si sine scandalo, aut
» gravi damno suo, vel pœnitentis, negare non possit. Vide *Bon.*
» *l. c. Posseo. c.* 5. *n.* 8. »

Unde resolves:

246. — « I. Peccat 1. Qui dat pueris ante annum discretionis
» (nisi in articulo mortis) qui fortè circa annum decimum inci-

» pit. * (*Vide infra n.* 301.) * 2. Qui dat amentibus, quando » nunquam sunt usi ratione. Si verò usi sint, potest et debet illis » dari in articulo mortis, si possit sine periculo irreverentiæ, et » non constet, incidisse in amentiam in statu peccati mortalis, » *Laym. hîc. c.* 4. *num.* 4. * (*Vide dicenda n.* 302. *Qu. II.*) * » 3. Qui dat peccatori publico, v. g. histrioni, turpes comœdias » cum mortali repræsentanti, usurario, meretrici, concubinario; » de quibus vid. *Fill. t.* 4. *n.* 166 *et seq.* * (*Vide dicta n.* 46.) *

« Dixi, *Publico :* quia si occultè tantùm scias esse indisposi- » tum, occultè quidem, non tamen publicè petenti est neganda: » nisi indispositio ex confessione sit nota : tunc enim extra eam » ne licet quidem monere, ut docet *Sanch. Bon. Laym. l.* 5. *t.* 4. » *c.* 6. *Card. de Lugo d.* 8. *de Sac. s.* 11. *n.* 189. * (*Vide n.* 49 » *et* 50.) *

247. — « 2. Peccat item, qui negat reis morte plectendis (qui- » bus etiam potest dari aliquot, imò una hora ante mortem, ut » habet *Sa* : danda verò est, si fieri potest, non in carcere, vel alio » loco inhonesto) etiam ob crimen sagarum captis, dummodo » pœnitentiam præ se ferant : etiamsi crimen negent, et violenta » duret suspicio, *Tann. t.* 3. *qu.* 5. *d.* 4. * (*Negat Contenson* » *d.* 4. *c.* 1. *spec.* 3. *posse dari Communionem capite damnatis,* » *nisi diu priùs pœnitentia sua crimina expiaverint. Sed rectè* » *affirmat laudabiliùs posse dari disposito per Confessionem* » *P. Conc. p.* 310. *n.* 5. *et Juenin.* 272. *Concl.* 3. *ut usus habet in* » *Italia et Germania* (*secus in Gallia et Hispania*); *et etiam una* » *hora ant mortem, si necessitas urgeat, ut admittit Concina;* » *ex Concilio enim Nicæno Can.* 13. *præscribitur, quòd Eucharis-* » *tia danda est omnibus*, qui ad vitæ exitum veniunt.) *

« 3. Rectè facit 1. qui rarò, v. g. in Paschate, dat commu- » nionem semifatuis, et qui debilem habent rationis usum, si « saltem hunc cibum à profano distinguere norint, ut habent » *Hen. et Posseo.* Idem fere dicendum est de surdis et mutis à » nativitate. Vide *Laym. hîc* 2. Qui dat obsessis à dæmone, » dummodo sine irreverentia possint sumere. Ita *Suar. Bon. Reg.* » * (*Vide dicenda n.* 303.) * (V. Not. II, pag. 345)

Dixi 3. *Si Pastor sit.*

Unde resolves :

« 1. Talis peccat graviter contra justitiam, et charitatem, si » subditis in periculo mortis, licèt peste infectis, non det. * (*Vide* » *d. n.* 233.) * Alius verò Sacerdos, qui in tali casu, absente vel » nolente Parocho, nollet dare, peccaret tantùm contra chari- » tatem, etsi secundùm *Chapeao.* mortaliter. *q.* 37. *n.* 2.

248. — « 2. Pastor, ut Eucharistiam opportunè petentibus » possit ministrare, tenetur eam asservare cum lumine in Eccle- » sia, nec licet alibi, ne in sacellis quidem nobilium, vel choro » monialium, aut inter septa Monasterii earum, ut habet » *Trid. sess.* 15. *de reform. c.* 10. (nisi cum facultate in solemni » festo) in pyxide; quæ non necessariò est consecrata, licèt, si

» consecrata non sit, debeat interiùs vestiri vitta linea ex tela » consecrata, ut ex *S. Th.* docent *Vasq. Azor. Regin. in praxi » t. 2. lib. 29. c. 9.* ° (*Vide de hoc dicenda n. 424. circa finem.*)° « Si ob graviter culpabilem negligentiam Parochi, vel ejus, » cui ista cura commissa est, integro die, vel aliquot integris » noctibus, lumen non ardeat ante venerabile Sacramentum » peccare eum mortaliter (secus si per horam tantùm) docet » *Quint. t. 4. et s. 1 et 7.* item *Dian. p. 9. t. 6. R. 34.* licèt *Mar- » chand. in res. Pastor. t. 4. c. 5. q. 4.* obligationem, et consue- » tudinem tam universalem neget: uti et de lumine præferendo, » quando defertur Sacramentum foras, atque ex causa id posse » omitti, ut cùm defertur ad ægrum longè distantem, nec com- » modè fieri potest cum lumine. (*Vide dicta hîc n. 241. v. Minis- » trare.*)° »

249. — Plura quæsita diversa, et utilia ad praxim hîc sunt resolvenda. Quær. I. An in Missa de *Requiem* possit dari Communio? Hîc tria dubia occurrunt. Dubit. 1. An liceat Communionem ministrare intra Missam? Negat *Gavantus, part. 2. Tit. 10. nu. 6. lit. n. et Croix l. 6. p. 1. n. 492.* ex Decr. S. C. Rituum edito die 22. Jan. 1701. Sed affirmant meritò *Pignat. t. 9. Cons. 90. n. 38. Quarti p. 2. tit. 10. n. 6. et Merati l. c. in Gav. n. 28. cum Gastaldo*, et aliis pluribus. Prob. ex Trid. *Sess. 22. c. 6.* ubi dicitur: « Op- » taret sacrosancta Synodus, ut in singulis Missis fideles ad- » stantes Eucharistiæ perceptione communicarent. » Nota *in singulis Missis:* Ergo etiam in Missis Defunctorum. Item quia in Canone etiam Missalis Defunctorum dicitur: « Ut quotquot ex » hac altaris participatione sacrosanctum Filii tui Corpus et » Sanguinem sumpserimus. » etc. Deinde ibidem inferiùs post Communionem celebrantis, sic habetur: « Si qui sunt commu- » nicandi, eos communicet, antequam se purificet. » Refertque *Merati*, hæc verba inserta fuisse in Missali Defunctorum tempore Urbani VIII, qui hæc præscripsit inter cætera: *Comunicando fra la Messa de Requiem si faccialo stesso, nè si dia alcuna benedizione.* Nec obstat Decretum oppositum an. 1701. Nam asserit idem *Merati* invenisse adnotatum in Directorio Ecclesiæ Genuensis an. 1715, quòd, licèt an. 1701 à S. C. vetita fuisset Communio fieri in Missis Defunctorum, tamen ab eadem S. C. ex novis motivis prohibitum fuit extra dari copiam prædicti Decreti. Deinde refert idem Auctor, quòd die 22 Martii 1711 reproposito hoc dubio, eadem S. C. censuit præfatum Decretum anni 1701 suspendendum esse. Hinc hodie ubique viget usus Communionem dispensandi intra Missam *de Requiem;* imò hodie certum est licere ex Decreto mox referendo.

Dubitat. 2. An in Missa defunctorum liceat dare Communionem ex particulis præconsecratis in alia Missa? Affirmant *P. Merati nu. 30, et Bened. XIV, de Sacrif. Missæ. t. 9. l. 3. c. 18.* dicentes opinionem oppositam aliorum nullo modo esse admittendam prout noviter adinventam, cùm omnes auctoritates et Rubricæ nunquam de hac limitatione verbum faciant. Nec refert, quòd

Particulæ præconsecratæ non spectent ad idem Sacrificium, nam ad totum fructum Sacramenti percipiendum sufficit, ut fideles de eadem victima participent. Supposititicum autem pro certo reputat *Merati* quoddam Decretum in contrarium, quod refertur in quodam Kalendario anni 1736. Dicit enim ipse omnem diligentiam adhibuisse in evolvendis Regestis S. C. R. in quibus nunquam potuit tale Decretum invenire. Sed his non obstantibus, die 2 Sept. 1741. novum prodiit Decr. S. C. R. in Aquensi, quo dictum fuit: « In Missis Defunctorum, quæ in pa» ramentis negris celebrantur, non ministretur Eucharistia per » modum Sacramenti, scilicet cum Particulis præconsecratis, » extrahendo Pyxidem à Custodia. Potest tamen ministrari per » modum Sacrificii, prout est quando fidelibus præbetur Com» munio cum Particulis infra eamdem Missam consecratis. » Hîc autem notandum, quòd antea die 21 Junii 1670, in Pritana aliud fuit Decretum emanatum, nimirum: « Missæ Defunctorum non « possunt celebrari, nisi cum colore nigro, vel saltem violaceo. » His positis, nempe quòd tantùm in paramentis nigris prohibetur Eucharistia ministrari, et aliàs permittitur celebrare Missas de *Requiem* in violaceis, infertur, licitè posse in Missis Defunctorum, quæ celebrantur in violaceis, ministrari Eucharistiam cum Particulis præconsecratis: et insuper ministrari posse tam ante quàm post Missam. (*V. Not. III, pag.* 345.)

Dubit. 3. An Communio possit ministrari à celebrante ante vel post Missam Defunctorum? Meritò id negat *Merati*, quia extra Missam nunquam in paramentis nigris est distribuenda Communio, cùm juxta Rituale Rom. præscribatur in administratione Eucharistiæ utendum esse stola coloris Officio illius diei convenientis, vel saltem coloris albi, ut censet idem *Merati* cum pluribus DD. Quod etiam approbavit S. Carolus *in Syn. Prov. I. p.* 1. Cæterùm certum est ex Rit. Romano, intra Missas vivorum Communionem populi statim post Sacerdotis sumptionem fieri debere, nisi justa causa suadeat fieri ante vel post Missam, uti si plurimi interessent, et suspicio esset quòd aliqui eorum Missæ longioris tædio caperentur, ut docet N. P. Bened. XIV. *de Sacrif. Miss. t.* 9. *l.* 3. *c.* 18.

250. — Quær. II. Quid faciendum casu quo decidat hostia? Primò tegendus est locus panno lineo mundo, et postea abluendus, ut præcipiunt Rubricæ, quæ tamen non obligant sub gravi, ut notat *Pasq.* apud *Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 494. *Holzm. n.* 87. qui addit cum *Gob. Pelliz. Tamb. et Lohn. ap. Croix l. c.* ordinariè omitti posse ablutionem vestis, aut barbæ, ad evitandam turbationem populi. Locus verò, ubi incidunt species vini, semper debet ablui, cùm ipsæ imbibantur, etsi non sit opus eas comburere. Si hostia decidat super ubera mulieris, non debet Sacerdos ipse auferre, sed ipsa mulier manu abstrahat, et reponat in Ciborio. *Croix n.* 495. *cum Gob. Pasq. et Lohn.*

251. — Quær. III. Quid faciendum de fragmentis Hostiarum? In Rubrica Missalis (*Tit.* 7. *n.* 2.) sic habetur: « Si

» deprehendat (Sacerdos) post sumptionem Corporis et San-» guinis, aut etiam post ablutionem, reliquias aliquas relictas » consecratas, eas sumat, sive parvæ sint, sive magnæ, quia ad » idem Sacrificium spectant. » Et hoc non solùm immediatè post Missam, ut commune est apud *Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 496., sed etiam si Sacerdos sit in Sacristia, adhuc tamen indutus vestibus sacris, ut dicunt *ibid. Gobat. Granad. Diana, etc.* ac consentit Bened. XIV, *de Sacr. Missæ l.* 3. *c.* 17. *n.* 5 *et* 6. contra *Lugo d.* 15 *n.* 82. Idque posse fieri dicunt *Tamb. et March. ib.* etiamsi fragmenta illa sint reliquiæ alterius Sacrificii, quia (ut aiunt) omnes Missæ censentur unum specie Sacrificium, et hoc probabile putat *Tourn. p.* 483. *v. Hæc opinio;* sed meliùs id negant communiter *Caj. Sylo. Nao. Vasq. et Bon. ap. Tourn. item Lug. l. c. n.* 81. *ac Croix n.* 497. *cum Suar. et Tann.* nisi adsit periculum irreverentiæ; aliàs non licebit, tum quia ex Rubrica, ut supra, Sacerdos non potest sumere reliquias post ablutionem, nisi eas tantùm quæ *ad idem Sacrificium spectant;* tum quia sumptio reliquiarum alterius Sacrificii non pertinet ad illius perfectionem, sicut sumptio reliquiarum ejusdem Sacrificii. Dictum est, *adhuc indutus;* nam si Sacerdos jam se exuerit vestibus sacris; tunc censet præfatus Bened. XIV. *l. c.* cum Clero Patavino reliquias vel reponendas in tabernaculo, si adsit, vel reservandas alteri Sacerdoti celebraturo eodem mane, alioquin ab eodem qui celebravit esse sumendas.

Hîc autem advertendum 1. quòd si Sacerdos deferat Communionem infirmo in valetudinario, et remaneant reliquiæ in patena vel calice, poterit Sacerdos eas sumere, si adhuc sit sacris indutus vestibus, ut aiunt *Pal. Tamb. et Burgh. ap. Croix l. c.* Bene verò poterit etiam eas dare infirmo statim post particulam ipsi traditam, quia tunc censetur moraliter una Communio, prout rectè dicunt iidem *Tamb. Burg.* cum *Marchin. ib. et Lugo d.* 15. *n.* 80. qui testatur sic usum ferre, ut post Communionem ægri abluatur pyxis, et ablutio ipsi tradatur. Item advertendum id quod additur in prædicta Rubrica *n.* 3. « Si verò relicta sit hos-» tia integra consecrata, eam in tabernaculo reponat; si hoc » fieri nequit, sequenti Sacerdoti sumendam relinquat; si neu-» trum fieri possit, in ipso calice decenter conservet; quòd si » non habeat quomodo honestè conservetur, potest eam ipse-» met sumere. » Particulæ autem inventæ extra corporale, in dubio an sint consecratæ, sumendæ sunt etiam post ablutionem, ut dicunt *Bon. Henr. et Gob. ap. Croix n.* 508.

252. — Quær. IV. Quanam hora possit dispensari Communio? Respondetur: Per se loquendo, qualibet diei hora dispensari potest, quia circa hoc nulla adest prohibitio; ita communiter docent *Pal. punct.* 16. *num.* 3. *Ronc. c.* 4. *q.* 6. *Salm. c.* 8. *n.* 38. *cum Ang. Con. et Fag. ac Bon. q.* 7. *p.* 1. *n.* 14. *cum Sylo. Sa, Tab. Az. Posseo. Henr. et Suar.* 3. *p. d.* 80. *sect.* 4. *in fine,* ubi affert S. Ambr. dicentem, suo tempore fuisse consuetudinem celebrandi, et dandi Communionem circa finem diei. Dixi-

mus *per se loquendo;* nam, ut dicunt omnes AA. citati, non licet Eucharistiam ministrare noctu, vel sub vesperis, (id est in extrema diei parte), tum propter scandalum, tum propter hodiernam Ecclesiæ consuetudinem; contra *Avers. ap. Croix l.* 6 *p.* 1. *n.* 493. qui dicit esse quidem congruum, ut Communio fiat mane, sed licere etiam sub vesperis; sed hoc tantùm admittunt *Pal. l. c. cum Coninc. Tamb. Me. Comm. c.* 6. §. 1. *n.* 5. *cum Sa, et Suar. ac Jordanus ap. Croix. l. c.* si accedat aliqua specialis causa : et hoc probabile videtur, si fiat sub vesperis; nam intempesta nocte puto cum *Salm. et Bon.* non licere, nisi in solo casu necessitatis. (V. Not. IV, *pag.* 345.)

Sic etiam non licet dare Communionem in Missa Nativit. Domini, quæ dicitur media nocte, ex Decr. S. C. R. *ap. Bened. XIV. t.* 9. *l.* 3. *c.* 18. nec in die Parasceves ex Decreto ejusd. S. C. die 19 Febr. 1622, *ap. Gavant. tit.* 9. §. 4. *n.* 25. Et licèt hoc Decretum in Registris non reperiri testetur *Merati,* tamen S. R. Conc. die 12 Febr. 1679, *ap. Bened. XIV. loc. cit.* mandat Ordinariis, « ut circa Communionem in feria sexta in » Parasceve, Missalis Rubricæ, et Ecclesiæ Romanæ usus ser» vetur. » Ex quo rectè infert noster Pontifex vetitam esse tali die communionem, tum quia in Rubrica Missalis Feriæ V dicitur debere asservari quasdam particulas pro infirmis, et sic sani excluduntur; tum quia juxta Romanam consuetudinem Feria sexta non distribuitur Eucharistia. In die autem Sabbati sancti nullum adest Decretum prohibens Communionem; at *Macrus in Vocabulario Eccl.* ait : « In Missa Sabbati sancti non dicitur » ea antiphona, quæ appellatur *Communio,* quia non fiebat po» puli Communio, quæ nunc quidem facienda esset. » Hæc tamen ratio non suadet; nam perdoctus *P. Merati p.* 4. *tit.* 10. *n.* 56. *cum Grancolas, Moretto,* et aliis satis probat, quòd olim in Missa Sabbati sancti omnes communicabant, non solùm parvuli, sed etiam reliqui fideles, ut patere dicit ex quodam antiquo *Ordine Romano,* ubi legitur inter cætera : *Omnes communicent.* Additque cum *Cao. Grancolas, et Durando,* non ob aliud hodie omitti *Communio, et Postcom.,* nisi quia loco earum suffectæ sunt Vesperæ, quæ Gratiarum actio potiùs dicendæ sunt, quàm Officium Vesperarum. Non habemus igitur ubi vetita sit Communio in tali die; unde ait *Viva de Euch. qu.* 4. *art.* 9. *n.* 1. quolibet die permitti susceptionem Eucharistiæ, excepta Feria sexta Parasceves : imò notum est, quòd in pluribus Ecclesiis Regni et Urbis Neapolis, ac præsertim in ejus Cathedrali Communio post Missam solemnem populo ministratur.

253. — Quær. V. Quoties Parochus teneatur ministrare Eucharistiam suis ovibus? Aliqui dixerunt Parochum teneri tantùm tempore præcepti, et in articulo mortis. Ita *Sylo. et Rich.* Sed communiter hi rejiciuntur ab aliis, qui docent teneri ministrare, quoties oves rationabiliter et opportunè petunt. Ita comm. cum *Bus. n.* 245. *Soto, Suar. Fill. Pal. Dic. Vasq. Azor,* et alii cum *Salm. c.* 9. *n.* 29. Ratio, quia Pastori incumbit providere, non

solùm ut oves adimpleant præcepta, sed etiam ut habeant ea, quæ valde prosunt suo profectui.

254. — Quær. VI. Quid sentiendum de usu quotidianæ Communionis? Malè quidem locuti sunt aliqui, qui dixerunt Communionem quotidianam suadendam, imò præcipiendam esse omnibus illis, qui sunt in gratia. Licèt enim *S. Aug.* dixerit: *Accipe quotidie, ut quotidie tibi prosit;* subjungit tamen: *sic vive, ut quotidie merearis accipere;* hinc dicit *S. Th. p.* 3. *q.* 80. *a.* 10. « Requiritur ut cum magna devotione, et reverentia... accedat... sed » quia multoties in pluribus hominum multa impedimenta hujus » devotionis occurrunt... non est utile omnibus hominibus quotidie » ad hoc Sacramentum accedere. » Unde meritò damnata fuit ab Innoc. XI prop. 56 quæ dicebat: « Frequens Confessio, et Com» munio etiam in his, qui gentiliter vivunt, est nota prædestina» tionis. » Meliùs dicere debebant, *est nota reprobationis.*

Nimis rigorosè è converso alii sentiunt de quotidiana, vel frequenti Communione, qui ab illa animas arcent, si hæ valde extraordinaria puritate et fervore non polleant. Damnata enim fuit Prop. 23 ab *Alex. VIII* quæ dicebat: « Similiter arcendi sunt » à sacra Communione, quibus nondum inest amor Dei purissi» mus et omnis mixtionis expers. » Nec mirum, si aliquis Magister antiquus cum rigore de hoc sit locutus, tunc enim temporis usu vigebat talis rigor, qui hodie non viget. Ideo super hoc puncto sedulò attendendum est ad Decretum S. C. editum anno 1679, et approbatum à Pontifice Innoc. XI prout in extensum refertur à *Croix n.* 65, ubi inter alia primo loco dicitur usus frequens, vel quotidianus Eucharistiæ semper fuisse in Ecclesia approbatus à SS. Patribus; sed, ratione diversitatis conscientiarum, nihil de ipso constitui posse. Deinde pronuntiatur sic: « Frequens » accessus (*ad Eucharistiam*) Confessariorum judicio est relin» quendus, qui ex conscientiarum puritate, et frequentiæ fructu, » et ad pietatem processu laicis negotiatoribus, et conjugatis, » quod prospiciunt eorum saluti profuturum, id illis præ» scribere debebunt. »

Postea additur: « In hoc igitur Pastorum diligentia potissimùm » invigilabit, non ut à frequenti aut quotidiana sumptione, unica » Præcepti formula deterreantur, aut sumendi dies generaliter » constituantur. Sed magis quid singulis permittendum per se » aut Parochus seu Confessarius sibi decernendum putet (*loquitur* » *de Episcopo*): illudque omnino provideat, ut nemo à sacre » Convivio, sive frequenter, sive quotidie accesserit, repellatur. » « Denique, *Concluditur, quod* Episcopi, ubi viget hujusmodi » devotio (*id est usus frequentis Communionis*), pro illa gratias » Deo agant, eamque ipsi, adhibito prudentiæ et judicii tempe» ramento, alere debebunt. »

Quoad hoc Pontificium Decretum notandum est 1. præcipi ibi, quòd Episcopi, et tantò minùs Parochi, quamvis possint alicui ex suis ovibus in particulari taxare Communiones, minimè tamen generaliter pro omnibus dies Communionis præscribere

possunt. Imò providere debent omnino, ut nemo repellatur à frequenti, vel quotidiana Communione, cujus usum ipsi juxta prudentiæ regulas potiùs alere tenentur.

Notandum 2. ibi præcipi, ut talis usus frequentis, sive quotidianæ Communionis (etiam pro negotiatoribus, et conjugatis) relinquatur arbitrio Confessariorum, qui juxta conscientiarum puritatem, et profectum Communiones præscribant. Hinc dicendum, quòd Confessarius, præsertim ex fructu frequentiæ, et ex desiderio pœnitentis regulam sumere debeat augendi, vel minuendi usum Communionis. Vide quæ de hoc puncto fusiùs dicemus Tomo octavo in Praxi Confessarium, §. *ultimo*.

An autem dispensans Eucharistiam in mortali, peccet mortaliter? Vide *n.* 35. ubi sententiam affirmativam amplexi sumus.

DUBIUM II.

DE SUBJECTO, SEU SUSCIPIENTE EUCHARISTIAM.

ARTICULUS I.

Quæ requiratur in eo dispositio animæ.

255. De præcepto præmittendi Confessionem communioni.—**256.** Qu. I. An hoc præceptum, sit divinum vel ecclesiasticum? — **257.** Qu. II. An qui post Confessionem recordatur peccati mortalis, teneatur ante Communionem illud confiteri? Qu. III. An teneatur conteri? — **258.** Quid si Sacerdos dubitat de peccato commisso? Remissive ad n. 474. de Sacram. Pœnit. — **259.** Non excusat à Confessione celebritas, devotio, aut paupertas. — **260.** Excusat verò 1. Periculum mortis, et necessitas ministrandi Viaticum. 2. Scandalum, aut nota infamiæ. Quid si deferatur Viaticum infirmo, qui nequit tam cito explere Confessionem? — **261.** Quid si populus, aut ipse Sacerdos deberet carere Missa, vel Communione Paschali? —**262.** Quid si Sacerdos inter celebrandum graviter peccet, vel recordetur peccati præteriti, an teneatur confiteri si possit? Vide ib. dub. 1. Et an teneatur Missam deserere, si nequeat confiteri? V. dub. 2. — **263.** Quid si laicus recordetur mortalis in scamno communicantium? — **264.** Quando censeatur deesse copia Confessarii? Et quæ distantia Confessarii excuset? Quid si non adsit nisi Sacerdos simplex, vel Confessarius excommunicatus etc.?—**265.** Qu. I. Quid si Sacerdos habeat peccatum reservatum, et desit Confessarius habens facultatem? Qu. II. An tunc teneatur confiteri mortalia tam reservata, quàm non reservata? Qu. III. Quid si habeat excommunicationem reservatam? — **266.** Qu. IV. Quomodo intelligendum præceptum confitendi quamprimum? Qu. V. An ad illud teneatur Sacerdos celebrans sacrilegè? — **267.** Qu. VI. An celebrans confessus, et oblitus peccati? Qu. VII. An Sacerdos non confessus, qui meminit peccati post Consecrationem? — **268.** Qu. VIII. An præceptum confitendi quamprimum obliget etiam laicos? — **269.** Effectus Eucharistiæ. — **270.** Quær. I. An accedere ad Eucharistiam cum veniali habituali sit novum veniale? Qu. II. An communicans cum veniali actuali peccet venialiter, et fructum amittat?

255. — « Resp. Qui est in mortali, tenetur sub mortali ante » sumptionem Eucharistiæ confiteri, nisi sit necessitas cele- » brandi, vel communicandi, et Confessarius desit. » (*Utrumque* » *enim concurrere debet ad excusandum à Confessione, ex Trid.*)» » Ita *Trid. sess.* 13. *c.* 7. *et can.* 11. ubi contrarium docentes ex- » communicantur de facto. Fundatur autem in illo 1. *Corinth.* » *Probet autem seipsum homo, etc.* Et parum refert ad praxim, » utrùm tantùm sit præceptum ecclesiasticum, an tantùm divi- » num, quod est probabilius, ut docent *Suar. Filliuc.* et alii » *comnun.*

« Dixi 1. *In peccato mortali;* tum quia Eucharistia delet ve- » nialia, ex opere operato : tum quia venialia (esto comitentur, » imò reddant venialiter malam ipsam sumptionem) non ponunt » obicem gratiæ sanctificanti. Quòd si tamen multa sint, et intra » genus suum gravia, de quibus nulla pœnitentia concipitur, ac- » tualem devotionem, et fructum majorem impediunt. *Suar.* » *Laym.* et alii. »

256. — Quær. I. An hoc præceptum præmittendi Confessio- nem ad communionem sit divinum, vel ecclesiasticum? In Trid. *Sess.* 13. *c.* 7. sic habetur : « Præsertim cùm illa plena formi- » dinis verba apud Apostolum legamus : » Qui manducat et bibit indignè, judicium sibi manducat et bibit, non dijudicans corpus Domini : « Quare communicare volenti revocandum est » in memoriam ejus præceptum; *Probet seipsum homo.* Eccle- » siastica autem consuetudo declarat, eam probationem neces- » sariam esse, ut nullus sibi conscius mortalis peccati, quantum- » vis sibi contritus videatur, absque præmissa sacramentali » Confessione ad sacram Eucharistiam accedere debeat. » Su- per autem his verbis, alii ut *Nav. Med. Palac. ap. Pal. p.* 12. *n.* 2. dicunt præceptum Confessionis esse tantùm ecclesiasticum, idque inferunt ex verbis illis : « Communicare volenti revo- » candum est in memoriam ejus (*nempe Apostoli*) præceptum. » Ergo Concilium non agnovit præceptum illud esse Christi, sed Apostoli. Communis tamen, et vera sententia, quam tenent *Suar. d.* 66. *sect.* 3. *Pal. l. c. n.* 3. *Lug. d.* 14. *ex n.* 69. *Conc. p.* 337. *n.* 2. *Cont. Tourn. p.* 498 *et Salm. c.* 7. *n.* 25. *cum aliis,* docet præceptum hoc esse divinum. Ratio, quia ex una parte constat, quòd ex præcepto Christi præmittenda sit probatio, dum Apostolus testatur illud à Domino accepisse; ex alia parte, ex eodem Concilio clarè patet, quòd hæc requisita probatio sit Con- fessio; nam licèt to *ejus præceptum* referatur ad Apostolum, ut probabiliùs intelligit *Lugo;* tamen Concilium non dixit, hoc præceptum Confessionis ab ecclesiastica consuetudine introduc- tum fuisse, sed per eam tale præceptum fuisse declaratum; unde ex præcepto divino Confessio jubetur. Neque huic obstat, quòd dicatur præceptum Apostoli, quia revera est præceptum Christi per Apostolum promulgatum.

257. — Quær. II. An si quis post Confessionem recordetur alicujus peccati mortalis inculpabiliter obliti, teneatur ante Com-

munionem illud confiteri? Et casus est, quando per dolorem universalem peccatum jam sit indirectè remissum. *Prima* sententia inter DD. communissima affirmat, et hanc tenent *Lug. d.* 14. *num.* 126. *Suar. d.* 66. *sect.* 3. *Pal. p.* 11. *Bon. p.* 1. *n.* 17. *Conc. p.* 335. *n.* 6. *Nat. Alex. ar.* 2. §. 1. *Tamb. de Commun. c.* 1. §. 8. *num.* 62. *Diana p.* 9. *tract.* 3. *R.* 4. *Croix num.* 539 *et Salm. v.* 7. *num.* 30. *cum Conc. etc.* Ratio, quia id videtur expressè præceptum in Trid. *Sess.* 13. *c.* 7. ex verbis illis supra relatis. « Ut nullus sibi conscius mortalis peccati, quantumvis sibi con- » tritus videatur, absque præmissa sacramentali Confessione ad » sacram Eucharistiam accedere debeat. » Ergo qui ante Communionem est conscius peccati obliti, debet ex præfato præcepto illud ante Communionem confiteri. Tantò magis, quia tale præceptum sic explicatur ab universali Ecclesiæ praxi. Excipiunt tamen communiter, ut dicunt *Conc. p.* 343. *n.* 18. *Tourn. p.* 500. *Bon. l. c. n.* 18. *cum Suar. Con. Reg. etc. ac Tamb. n.* 63. *cum Henr. et Vic.* casum, si sine periculo scandali, vel infamiæ quis non possit confiteri, putà si celebret, vel sit jam in scamno communicantium, à quo non valeat recedere sine nota. Hîc tamen sedulò advertendum cum *Bon. d.* 4. *q.* 6. *p.* 1. *n.* 19. quòd scandalum tunc dicitur, quando datur occasio detrahendi, vel temerè judicandi, non verò quando datur solùm occasio admirationis.

Secunda verò sententia negat, et hanc tenent *Garcia in Sum. tract.* 3. *Diff.* 5. *Dub.* 5. *part.* 5. *n.* 50. *Prœpos. q.* 80. *a.* 5. *dub.* 3. *n.* 14. (qui, saltem speculativè loquendo, eam enixè tuetur) *Hieronimus Ferrantinus de Scand. q.* 10. item *Honorius et Fabri apud Croix n.* 539. ac probabilem putant *Corneio, et Regin. apud Dian. loc. cit.* atque mordicus eam novissimè tuetur perdoctus *Cont. Tour. t.* 5. *p.* 504. *qu.* 2. *cum Arriaga, Gibert et Pontas;* dicens primam sententiam nulla niti ratione probabili. Scio quòd *Diana*, qui licèt in seligendis sententiis ut plurimùm in benignam partem declinet, et non rarò declinat plus quàm par est, tamen in præsenti quæstione suæ benignitatis oblitus, hanc secundam sententiam omnino improbabilem vocat, refertque jussu Inquisitionis Hispanicæ expunctam eam fuisse ab operibus Patris *Corneio*. Sed hoc non obstante, spectato intrinseco fundamento, hæc sententia (salvo meliori Sapientiorum Judicio, quibus me submitto) mihi videtur cum *Cont. Tourn.* omnino rationi consentanea. Ratio, quia qui Confessionem Communioni præmisit, jam implevit præceptum Confessionis, vi cujus peccatum oblitum jam est indirectè remissum, et pœnitens jam probatus existit. Quamvis autem teneatur ipse peccatum illud deinde clavibus subjicere ante mortem, vel quando urgebit præceptum Confessionis, minimè tamen constat ex Trident. adesse præceptum, ut statim ante Communionem de illo confiteatur. Dices: In Concilio jubetur, ut conscius peccati non communicet nisi præmissa Confessione, quantumvis sit contritus; ergo qui recordatur peccati obliti ante Communionem, debet necessariò illûd confiteri. Sed respondetur, quòd in Tridentino ibi tantùm

præcipitur, ut pœnitens accedat ad Communionem justificatus non per solam contritionem, sed etiam per Confessionem; at hic jam est etiam per Confessionem justificatus, ideoque non tenetur statim ante Communionem iterum confiteri. Praxis autem fidelium, quæ opponitur, non est habenda ut regula certa obligationis, sed potius ut pius et laudabilis usus, quem ego etiam quàm maximè, præcisis circumstantiis, suadendum puto; nihilominus illustrissimus et doctissimus Magister meus F. Julius Tornus, et alius Theologus Examinator Synodalis in Urbe Neapoli in re morali valde versatus, cum aliis doctis Recentioribus à me consultis, mihi affirmarunt hanc secundam sententiam esse valde probabilem.

Quær. III. An talis Pœnitens, qui recordatur peccati mortalis inculpabiliter obliti in Confessione, et qui confiteri vel nequeat vel nolit juxta mox allatam sententiam in præcedenti quæstione, teneatur ante Communionem actum contritionis elicere? Affirmat *Medina apud Lugo d. 14. n. 121. et à Diana p. 2. tr. 14. R. 48.* citantur pro hac sententia etiam *Reg. Suar. et Graff.* Sed dicunt *Lug. loc. cit. et Escob. l. 20. de Euch. Prob. 56.* nequaquam invenisse loca ubi AA. præfati hanc sententiam docuerint. Alii verò, ut *Lugo n. 122. Holzm. to. 1. p. 350. n. 69. Escob. n. 290. cum Præpos et Gran. ac Tourn. p. 506. g. 3. cum Syloio, et Quarti,* primam sententiam communiter rejiciunt; hac quidem nixi ratione, quia homini integrè justificato (ut supponitur) sufficit justificatio sua; nec ullum apparet fundamentum, unde, et ad quid hæc contritio requiratur: non ex præcepto, quia hoc nullibi invenitur præscriptum; non ad delendum peccatum, quia hoc jam deletum est per Confessionem antea factam.

258. — « 1. Qui dubitat an peccarit mortaliter, vel an mortale sit ritè confessus, tenetur ante communionem confiteri. » Ita *Bon. d. 4. q. 6. p. 1. ex Sanch. Reg. Suar.* et aliis • (*Sed vide dicenda de Sacramento Pœnitentiæ n. 474.*) •

259. — « 2. Dixi *nisi sit necessitas* (non quæcunque, v. g. festi » celebritas, vel magna devotio, ut quidam volunt) • (*Et ita sentit Armilla; sed oppositum tenendum cum Bus. et Salm. cap. 7. n. 42. cum Suar. Led. Fill. Bonac. et communissima. Sicut neque excusat paupertas Sacerdotis celebraturi, nisi esset valde gravis, ut ait Croix n. 535.*) • sed gravis, sive urgens, qualis » esse censetur in sequentibus casibus, præmissa tamen semper » contritione; ad quam tunc teneris, nisi de peccato, quod occurrit, fueris ante contritus. *Præp. Card. de Lugo d. 14. sect. 6. n. 122.*

260. — « 1. Periculum mortis, vel ut consecretur hostia pro » morituro. *Suar. Con. Card. de Lug. d. 4. sect. 5. n. 107.* • (*Cum Conc. p. 343. n. 18 et Tour. p. 500 et Antoine p. 485.*) • 2. Si » Sacrificium, vel Communio non possint omitti absque gravi » infamia, vel scandalo. Iidem *Auct.* • (*Cum Conc. et Tourn. ll. cc. Modò Confessarius desit; vel si Confessio ob angustiam temporis perfici non possit, ut Tamb. de Comm. c. 1. à n. 36. cum*

» *Granad. quo casu rectè ait Tour. p.* 503. *v. Quær.* 1. *quòd,* »
» *infirmus sit in imminenti periculo mortis, tunc Confessarius au-*
» *diat peccata graviora, et illum absolvat, imposita illi obliga-*
» *tione perficiendi Confessionem, si convaluerit: si verò absit tale*
» *periculum, tunc censet Tourn. quòd Sacerdos conetur, ut infir-*
» *mus eliciat contritionem, et det Communionem, si sine infa-*
» *mia non possit Communio omitti. Sed meliùs dicunt Ronc. de*
» *Pœn. c.* 2. *q.* 1. *R.* 2 *et Sporer eod. tit. n.* 446. (*et Tamb. n.* 37.
» *probabile putat*) *posse tunc dimidiari Confessionem, sub eadem*
» *obligatione illam postea perficiendi.*) ●

261. — « 3. Si Parochus debet celebrare ex officio, ut populus » Sacrum audiat, *ibid.* ● (*Nec adsit alius, qui celebret, ut notant* » *rectè Palaus n.* 7. *Antoine loc. cit. et Salm. n.* 52. *Et non pos-* » *sit Parochus omittere celebrationem sine infamia.*) ● Ob quam » causam etiam alteri, qui non est Parochus, id licere putat » *Dian.* cum aliis undecim, *p.* 9. *t.* 3. *R.* 9. contra *Palaum,* » *Aversam, etc.* ● (*Qui verùs contradicunt cum Salm. n.* 53. » *Lugo d.* 14. *n.* 11. *et Ronc. qu.* 3. *quia populus Sacrum non au-* » *diendo, tunc minimè peccaret.*) ●

« 4. Si urgeat præceptum de annua Communione, ut docet » *Henriq.* et probabile putat *Præpos.* vel si Sacerdos non possit » audire Missam, nisi celebret, ut habet *Henriq. et Sot. Dian.* » *R.* 63 *et* 64. Probabiliùs tamen videntur docere *Con. Sa,* » *Suarez* et alii, cessante scandalo, et infamia, præstare tunc » Sacrum et Communionem etiam paschalem intermittere, eò » quòd hæc præcepta non obligent, quando non possunt impleri » convenienter juri divino. ● (*Quoad Missam audiendam, licitè* » *posse Sacerdotem celebrare, tenent Sylo. et Palud. ac proba-* » *bile putant Suar. Lugo et Fill. apud Salm. c.* 7. *nu.* 54. *Sed* » *meliùs contradicunt Tourn. p.* 502. *Lugo d.* 14. *n.* 115. *Conc.* » *p.* 345. *n.* 26. *cum Suar. Laym. et Bon. quia præferendum est* » *præceptum divinum ecclesiastico. Quoad Communionem verò,* » *Pal. p.* 12. *n.* 7. *cum Sot. Palud. etc. de Lugo n.* 116. *cum* » *Con. Henr. et communi ut asserit, affirmant posse fieri Com-* » *munionem sine Confessione; Sed negant Tourn. et Salm. n.* 55. » *cum Suarez et Reginald., quia præceptum annuæ Communionis* » *non obligat, quando nequit impleri debito modo. Utraque est* » *probabilis.*) ●

262. — « 5. Si Sacerdos post consecrationem committat mor- » tale, vel ante commissi recordetur, tenetur elicita contritione » Sacrificium prosequi: si verò id fiat ante consecrationem, et » præsertim ante Canonem, debet confiteri, si absque nota in- » famiæ potest, vel recedere, ut *Sylo. Nao. Dian.* et alii contra » *Sot et Henriq.* qui negant teneri, ob honorem sacrificii; putant- » que practicè esse probabile *Laym. et Bon.*, eo quòd vix sine » aliqua nota Confessio decenter fieri posset; nisi fortè in Missa » solemni, sub cantu vel concione: quo casu tenebitur confiteri, » ut notat *Sylo.* Quòd si verò nec contritionem possit elicere, » secundùm communem sententiam esset confitendum, vel desis-

» tendum : licèt *Vasq. in.* 3. *p. t.* 3. *d.* 17 *et Hurt. de Euch. d.* 8. » putent probabile esse saltem non peccaturum mortaliter, » quando non potest sine nota recedere ; intellige, si conatus sit » elicere, vel fecit quod potuit. Vid. *Dian. p.* 4. *t.* 4. *R.* 98. *Card.* » *de Lug. d.* 9. *s.* 2. *n.* 8. ubi idem docet. Notat autem *Dian. ex* » *Præpos.* satis esse, si quis bona fide putet se esse contritum, » licèt subdubitet. »

Hîc dubitatur 1. An sacerdos qui inter celebrandum recordatur peccati mortalis, teneatur ante consecrationem, et præsertim ante Canonem interrumpere Missam, accersendo Confessarium, ut confiteatur si possit sine nota? Negant *Leand. et alii apud Dian. p.* 3. *tract.* 4. *R.* 77. et dicunt sufficere ut conteratur, quia præceptum præmittendæ Confessionis intelligendum videtur ante Communionem inchoatam ; non enim decet Sacrificium incœptum abrumpere. Sed meliùs distinguunt *cum Bus. Suar. d.* 67. *sect.* 4. *Lugo d.* 14. *n.* 113. *Pal. p.* 12. *n.* 7. *cum Vasq. et Bon. et Salm. c.* 7. *n.* 50. *cum Coninck* et aliis multis, et dicunt quòd si Sacerdos recordetur peccati post consecrationem, tunc Missa non est interrumpenda, ut docet etiam *D. Th.* 3. *p. qu.* 83. *art.* 6. *ad* 2. et expressum habetur in Rubr. de Defect. *tit.* 8. *n.* 4. Si verò recordetur ante consecrationem, et præsertim ante Canonem, tunc debet confiteri, si possit ; quia, cùm talis pars sit extrinseca Sacrificio, bene potest missa interrumpi ob hanc rationabilem causam, utì fieri solet etiam ob concionem, vel oblationes populi.

Dubitatur 2. An Sacerdos eo casu ante consecrationem, si nequeat confiteri, teneatur etiam Missam deserere? Negant *Pal. l. c. Suar. d. sect.* 4. *cum S. Bon. Vict. etc. ac Nav. c.* 25. *n.* 76. ubi ait, quòd Sacerdos peccatum « advertens post inchoatam » Missam, non debet desistere, etiamsi absque scandalo pos- » set. » Ratio, quia licèt illa prior pars non sit de substantia Sacrificii, est tamen ex institutione conjuncta Sacrificio per modum unius actionis sacræ ; et ideo, postquam est inchoata, debet absolvi. Sed probabiliùs affirmant *Lugo d.* 14. *n.* 113. *et Tourn. p.* 101. *v. Alii, cum Sylvest. Sylvio etc. ac D. Th.* 3. *p. q.* 83. *art.* 6. *ad* 2. ubi dicit hanc opinionem esse tutiorem. Idque confirmat Rubrica (3. *p. tit.* 8. *n.* 4 *et* 5.) ubi sic habetur : « Si ante conse- » crationem recordetur Sacerdos se esse in peccato mortali, aut » se esse excommunicatum, vel suspensum, aut locum esse in- » terdictum, si non timetur scandalum, debet Missam incœptam » deserere. » Dixi *probabiliùs*, non certè, nam certum non est, an Rubrica sub verbo *debet* imponat præceptum grave. Cæterùm, bene advertunt *Tourn. et Pal. loc. cit. cum Vasq. et Laym.* quòd eo casu vix nota infamiæ vitari poterit.

263. — « 6. Si in scamno communicantium recorderis peccati » mortalis, quod oblitus es confiteri, nec sine nota aut scandalo » gravi possis recedere, ut habet *Nav. Fill. Reg. Card. de Lugo* » *l. c. n.* 12. et alii. » (*Cum Salm. n.* 47 *et communi*. Vide *dicta* » *n.* 258.) » Porrigenti autem Eucharistiam confiteri non expe-

» dit, nec decet, quo casu, etiamsi ne possis quidem elicere » contritionem, excusat à peccato *Hurt. l. c.* ✱ (*Modò coneris* » *conteri ut Vasq. Lugo, etc. ap. Croix n.* 517. *Sed vide dicta* » *hoc lib.* 6. *n.* 33.) ✱ Imò quidam DD. apud *Henr.* excusant lai- » cum ante confessum, etiàm præcisa nota, et scandalo, non » recedentem; eò quòd is dicatur justificatus, et probatus per » confessionem. Quam sententiam probat *Tambur. in exp. con.* » *c.* 1. §. 8. potestque servire pro scrupulosis. Vid. *Regin.* » *lib.* 29. *n.* 105. *Bon. d.* 4. *p.* 10. *Escob. tom.* 7. *c.* 6. ✱ (*Vide* » *dicta. num.* 257.) ✱

264. — « Dixi 3. *Et desit Confessarius;* deesse autem censetur, » non ut quidam volunt, si absit is, cui solet, et cuperet confi- » teri, vel cui devotiùs, aut utiliùs confiteretur : neque etsi » Religiosus non possit nisi sæculari confiteri peccata gravia, » cum aliqua infamia Religionis. *Amicus, Dian. p.* 9. *t.* 3. » *R.* 13. sed in sequentibus casibus.

« 1. Si nullus sit præsens, absentem verò sine magna difficul- » tate (spectata tum debilitate, ætate et negotiis personæ, tum » aliis circumstantiis, ut aeris, brevitatis temporis) adire non » possis. *Bon. loc. cit. n.* 30. *ex Suar. Conc. etc.* ✱(*Hinc quod-* » *cumque grave incommodum excusat, Salm. c.* 7. *nu* 32. *cum* » *Pal. Vasq. et aliis passim. Excusare etiam distantiam Confes-* » *sariis causa itineris duarum horarum, dicit Gobat. cum Mar-* » *chantio; Rhodes unam leucam, id est tiria milliaria; Canus* » *autem ait sufficere iter quinque quadrantium; ita apud Croix* » *num.* 354. *qui rectè ait cum Aversa, et Dic. hoc judicandum ex* » *circumstantiis; unde ait Pal. p.* 12. *n.* 6. *quòd aliquando,* » *spectata imbecillitate Sacerdotis, et brevitate temporis in quo* » *celebrare debet, poterit excusare adhuc distantia* 50 *passuum.*

« 2. Si non adsit, nisi ignarus idiomatis, vel carens jurisdictione » vel excommunicatus, vel non approbatus, vel cui non possis » confiteri sine gravi damno tuo vel alieno, vel si habeas pecca- » tum tantùm reservatum, nec pateat aditus ad superiorem; » vel superior semel iterumque per pium Confessarium ro- » gatus negaverit potestatem absolvendi. *Tamb. in Exped. Com.* » *c.* 1. §. 6. *ex Fag.* Limitat autem *Dian. p.* 1. *t.* 3. *R.* 15. si » absque gravi nota prætermittere non possis. Ita *Sylv.* et alii. » Requiritur tamen in his etiam casibus contritio, et proposi- » tum confitendi : imò ex præcepto *Trid.* Sacerdos, qui in tali » casu celebravit, tenetur prima occasione confiteri. Quod præ- » ceptum extendendum non videtur ad Laicos, vel Sacerdotes » communicantes tantùm, ut contra *Nav. et Fagund.* docet » *Sylv. Dian. et Bon. d.* 3. *q.* 6. *p.* 1. »

265. — Hîc plures oportet quæstiones enucleare. Quær. I. An qui habet peccatum reservatum, et non habet copiam Confes- sarii habentis facultatem, teneatur confiteri apud inferiorem, ut possit communicare? Si iste nullum aliud mortale habeat nisi reservatum, conveniunt DD. non teneri ad Confessionem, sed sufficere ut conteratur; ita *Lugo de Euch. d.* 14. *n.* 87. *in*

fin. Bon. eod. tit. d. 6. *p.* 1. *n.* 31. *Pal. p.* 12. *n.* 6. *Elb. t.* 3. *p.* 94. *n.* 102. *Suar.* 3. *p. d.* 63. *sect.* 4. *q.* 80. *ar.* 5. *cum Palud. Arm. et Adria. ac Salm. c.* 7. *n.* 37. *cum Con. Reg. et Led.* Censent tamen *Lugo et Bon. ll. cc. cum Suar. Bon. Nunno, et Reg.* quòd eo casu Sacerdos advertens se non habere contritionem, sed solam attritionem, tunc tenetur confiteri venialia quæ habet, vel mortale aliàs confessum, ut sic à reservato saltem indirectè absolvatur, et in statu gratiæ communicet, (et hoc probabilius est juxta sententiam mox dicendam.) Imò docet *Lugo n.* 103. quòd hoc poterit semper facere, etiamsi habeat contritionem, ut securiùs Eucharistiam recipiat. Sed quid, si hic habeat simul mortalia reservata et non reservata? *Prima* sententia negat teneri ad Confessionem, et dicit posse hunc communicare, præmissa tantùm contritione; ita *Vasq. t.* 4. *q.* 91. *ar.* 3. *dub.* 9. *Cont. Tour. tom.* 5. *p.* 499. *vers. Hinc* 2. item *Gerson. et Ales. ap. Lugo loc. cit. Sylv. et Rich. ap. Dian. p.* 3. *tr.* 4. *R.* 194. item *Armill. Præp. Trull. etc. ap. Viva de Euch. q.* 4. *art.* 7. *n.* 6. et meritò hanc probabilem vocat *Suar. d.* 66. *s.* 4. §. *Quartus. Pal. et Fill. apud Viva loco citato.* Ratio, quia Confessio illa apud inferiorem esset invalida, cùm fieret Judici non competenti, qui ob peccata reservata, quibus gravatur pœnitens, caret omni potestate super illo; unde sicut non potest dividi absolutio ad remittendum unum peccatum sine alio, ita nec Confessio. *Secunda* verò sententia probabilior, et communissima, quam tenent *Suar. Pal. Viva ll. cc. Conc. tom.* 8. *pag.* 348. *n.* 32. *Lugo n.* 87. qui communem vocat, et *Salm. d. n.* 36. *cum Con. Reg. Led.* et communi, ut etiam asserunt, docet hunc omnino teneri ad Confessionem. Ratio, quia cùm urgeat præceptum divinum præmittendi Confessionem Communioni, debet fieri Confessio saltem formaliter integra, si non possit fieri integra materialiter.

Quær. II. An hic præmittendo Confessionem, teneatur confiteri tam mortalia non reservata, quàm reservata? *Prima* sententia affirmat, et hanc tenent *Suar. Viva, Conc. Bonac. et Salm. ll. cc. cum Fill. Nunno, Soto*, et hanc esse satis communem fatetur *Lugo n.* 87. Nullam tamen præfati AA. rationem pro hac sententia præbent; sed videtur hæc assignari posse, nempe quia Confessarius debet agnoscere totam pœnitentis conscientiam, ut debitum formet judicium, an ille sit capax absolutionis, vel non, fortè quia est recidivus in reservatis. *Secunda* verò sententia non minùs probabilis, imò fortè probabilior, negat hunc teneri per se ad Confessionem reservatorum; et hanc tenent *Pal. p.* 12. *n.* 6. *Elbel n.* 102. item *Gerson, Alens. et Castro ap. Lugo D.* 14. *nu.* 86. qui probabilem censet *cum Major. Petr. Soto, S. Ant. Led. et Salas.* Ratio, tum quia aliàs hic teneretur bis peccata illa reservata confiteri, primo inferiori, deinceps superiori; tum quia, ut supra dictum est, nulla videtur esse obligatio confitendi peccata illa, super quibus Confessarius nequit esse Judex, cùm nullam super eis jurisdictionem habeat.

Dixi *per se*, non dubito enim quin talis pœnitens aliquando, putà (ut diximus) si sit recidivus in reservatis, vel in occasione proxima recidendi, teneatur etiam reservata inferiori aperire, ut Confessarius de sua dispositione rectè possit judicare, sed hoc esset quidem per accidens, non autem per se, sive ex obligatione integritatis Confessionis, cùm eo casu bene sufficiat integritas formalis.

Quær. III. Quid si pœnitens habeat excommunicationem reservatam? Alii, ut *Sot. Sylo. Cooar. et Rosell. ap. Lug. d.* 14. *n.* 99. dicunt hunc extra mortis articulum nunquam posse communicare. Sed communiter contradicunt *Suar. tom.* 4. *d.* 31. *sect.* 3. *n.* 6. *Lug. n.* 100 *et Conin. d.* 8. *n.* 107. ac rectè censent eum bene posse Eucharistiam recipere, urgente scandalo, vel nota infamiæ. Ratio, quia præceptum Ecclesiæ prohibens excommunicatis suscipere Sacramenta, non obligat concurrente præcepto naturali vitandi scandalum, vel non obligat cum tanto incommodo perferendi infamiam. Sed dubium superest, an excommunicatus possit tunc confiteri non habenti facultatem super excommunicationem? *Prima* sententia negat, et hanc tenent *Vasq. et Sylo. apud Lugo n.* 105. *item Sotus, Canus, et Led. ap. Suar. l. c. n.* 1. ac probabilem putant *Lug. n.* 105. *Salm. c.* 7. *n.* 38. *et Dian. p.* 4. *tr.* 3. *R.* 104. *cum Palud. S. Anton. Sylvest. Gabr. et Megala.* Hunc dicunt posse quidem communicare, præmissa contritione, licèt habeat alia peccata mortalia non reservata; non posse tamen confiteri, cùm sit innodatus excommunicatione, quæ ipsi interdicit à susceptione Sacramenti Pœnitentiæ. Hæc est probabilis, sed probabilior est *secunda* sententia affirmans, quam tenet *Lugo d. n.* 102. *Sanch. Dec. l.* 2. *c.* 8. *n.* 5. *Suar. n.* 6. *cum Ang. et Salm. c.* 7. *n.* 38. *cum Conin.* Ratio, quia eo casu excommunicatio, sicut non privat susceptione Eucharistiæ, ita nec Pœnitentiæ, quæ debet suscipi cùm possit, ut servetur divinum præceptum præmittendæ Confessionis ad Communionem. Rectè autem probant *Suar. Sanch. Lugo et Salm. ll. cc.* validè posse aliquem à peccato absolvi, non præmissa absolutione à censura: Ratio, ut bene ait *Suar.*, quia prohibitio Ecclesiæ, ne excommunicatus Sacramenta recipiat, non potest irritare Sacramenti valorem, qui pendet à jure divino. In tantum enim excommunicatus invalidè reciperet Sacramentum Pœnitentiæ, in quantum, stante prohibitione Ecclesiæ, accederet indispositus; sed quando urget necessitas, hæc bene ipsum eximit pro illo tunc à prohibitione Ecclesiæ, unde validè tunc et licitè Pœnitentiam suscipit.

266. — Quær. IV. Quomodo intelligendum præceptum illud à Trid. Sacerdotibus impositum, confitendi quamprimùm? In Conc. Trid. *sess.* 13. *c.* 7. sic habetur: « Nullus sibi conscius » mortalis peccati, quantumvis sibi contritus videatur, absque » præmissa Sacramentali Confessione ad sacram Eucharistiam » accedere debeat. Quod à Christianis omnibus, etiam ab iis » Sacerdotibus, quibus ex officio incubuerit celebrare, hæc

» S. Synodus perpetuò servandum esse decrevit, modò non » desit illis copia Confessoris. Quòd si necessitate urgente, Sa- » cerdos absque prævia Confessione celebraverit, quamprimum » confiteatur. » Damnata autem fuit ab Alex. VII prop. 38 quæ dicebat : « Mandatum Tridentini factum sacerdoti sacri- » ficanti ex necessitate cum peccato mortali confitendi quam- » primum, est consilium, non præceptum. » (*V. Not. V.*)

Posito igitur hoc præcepto Concilii, dubitatur quomodo illud *quamprimum* intelligendum sit? Damnata quidem fuit ab eodem Alex. VII prop. 39 ubi dicebatur : *Illa particula* quamprimum *intelligitur cùm sacerdos suo tempore confitebitur.* Alii verò, ut *Molfes. etc. apud Dian. p. 9. tr. 3. Res. 11. 24.* dicebant intelligi, cùm primùm talis Sacerdos celebraverit : Sed hæc opinio est omnino improbabilis, ut bene aiunt *Escob. de Euch. nu. 312. Croix l. 6. p. 1. n. 545 et Diana l. c.* quia tunc ipse ratione ipsius celebrationis teneretur ad Confessionem, sed Tridentinum, præcisa celebratione, præceptum confitendi quamprimum imponit. Alii autem è converso censent intelligi statim ac cesset necessitas, et Sacerdos commodè possit ad Confessarium accedere, adhuc in ipsa die celebrationis ; ita *Wigandt tr. 11. n. 39. Conc. pag. 348. n. 33 et Sancius ap. Dian. l. c.* hancque opinionem utì tutiorem amplectitur *Cont. Tourn. t. 5. p. 508. q. 5.* Sed meliùs *P. Milante* cum communi DD. ut ait, *in dict. prop. 39. Lugo d. 14. n. 163. Dian. l. c. cum Garcia, Coninch. et Candido, Escob. dict. n. 312. cum Zerola, Viva in ead. prop. n. 5. cum Trull. et Bassæo, ac Croix n. 545.* qui affert de hoc S. C. Declarationem, dicunt sufficere, ut Sacerdos intra triduum confiteatur : Pariter ac in *c. Eos qui de Sentent. Excomm. in 6.* præcipitur, ut ii qui in articulo mortis absolvuntur ab excommunicatione reservata, teneantur cùm convaluerint se præsentare ad superiorem, *quàm citò commodè poterunt,* aliàs reincidunt in eamdem censuram ; et hoc non obstante, (ut aiunt *Lugo, Milante et Garcia*), non judicantur reincidere, si intra triduum se præsentant. Sic etiam *Sanch. Dec. l. 2. c. 10. n. 55. cum Ugolino et Sayro*, dicit præceptum deferendi libros Hæreticorum ad Inquisitores non violare graviter eum, qui per biduum illos retinet. Ratio autem intrinseca mihi videtur ; quia, cùm hoc præceptum sit tantùm Ecclesiasticum (ut bene probat *Suar. d. 66. s. 6.*), non censetur Ecclesia velle ad illud obligare cum tanto rigore ; Unde illud *quamprimum* moraliter debet intelligi, prout intelligitur in aliis legibus humanis, nempe in *l. fin. de Judic. et l. fin. C. de Err. Advoc.* ubi verbum, *statim, quamprimum, continuò,* aut simile, ut interpretantur *Bald. Felin. Mendos. ap. Militante*, bene extenditur ad spatium trium dierum. Communiter tamen dicunt *Card. Lugo n. 162 et 163. Viva n. 6. Milante et Diana ll. cc. cum Garcia et Candido,* quòd aliquando per accidens ex tali præcepto Sacerdos ille teneretur confiteri eadem die, et fortè eadem hora, putà si tunc Confessarium haberet, quo postea per plures dies carebit, vel si cras eadem necessitas urgeret celebrandi, nec posset confiteri

Quær. V. An teneatur confiteri quamprimum Sacerdos sacrilegè celebrans, qui non habet necessitatem, vel qui stante necessitate habet tamen copiam Confessarii? Affirmant *Sylvius, et alii apud Croix n.* 546. Sed communissimè et veriùs negant *Suar. d.* 66. *sect.* 7. *Lugo d.* 14. *num.* 150. *Diana pag.* 9. *tr.* 2. *Res.* 26. *cum Granad. Fill. Nunno etc.* item *Vasq. Sayr. March. Dic. Aversa, Gob. Pell. etc. apud Croix l. c.* et fere communis sententia ut testatur *Moya q.* 6. §. 4. Ratio, quia præceptum Tridentini ordinatum est ad metum incutiendum iis, qui prætextu necessitatis differunt Confessionem, non autem sacrilegè celebrantibus, quibus præceptum hoc valde rarò esset profuturum: illi enim qui, contempto præcepto divino, audent in peccato scienter celebrare, faciliùs Ecclesiasticum contemnent præceptum. Bene autem docet *Lugo Resp. mor. l.* 4. *dub.* 47. *n.* 5. quòd in præceptis positivis non valet argumentum de minori ad majus, quando minus in majori non continetur, prout est in nostro casu, in quo præcepta sunt disparata. Rectè tamen advertit *Lugo D.* 14. *n.* 150. quòd si talis Sacerdos ex necessitate omissa contritione, celebraret, utique teneretur ad confitendum quamprimum, quia præceptum Tridentini minimè distinguit inter Sacerdotem habentem, vel non habentem contritionem, sed loquitur de quocumque Sacerdote ex necessitate celebrante Hoc verò puto intelligendum (quidquid dicat *Croix l. c.*) tantùm de eo, qui ante celebrationem non habuit copiam Confessarii; nam si habuerit, primus quidem recurrit casus, in quo ille verò sacrilegè, et sine necessitate celebraret.

267. — Quær. VI. An teneatur confiteri quamprimum, celebrans post Confessionem, in qua inculpabiliter oblitus est alicujus mortalis? Resp. si meminerit post celebrationem, utique non tenetur, ut rectè docent *Suar. dist.* 66. *sect.* 7. *v. Secundo et Marc. Gob. et Dic. apud Croix n.* 547. Imò hoc probabiliter admittunt *Bon. Avers. et Leand. ibid.* etiamsi in Missa post communionem recordetur mortalis; quia revera nec iste celebrasset conscius peccati, ut loquitur Tridentinum. Si verò meminerit ante celebrationem, sed post confessionem, dicunt eum et alii teneri tunc ad præceptum confitendi quamprimum *Suar. l. c.* plurimini cum *Lug. Dic. Pell. etc. apud. Croix l. c.* Sed *Croix* meritò oppositam sententiam putat probabilem, quia hîc revera non potest dici celebrasse conscius peccati sine prævia Confessione. Vide omnino de hoc dicta *n.* 257.

Quær. VII. An Sacerdos, qui post consecrationem recordatur peccati obliti, nulla præmissa Confessione, teneatur confiteri *quamprimum?* Affirmant *Suar. cit. sect.* 7. *et Bon. Regin. Molf. Megala, etc. apud Dian.* ut refert *Lugo d.* 14. *n.* 140. Ratio, quia tunc verè accidit casus, in quo urget præceptum Tridentini, tunc enim Sacerdos jam celebrat conscius peccati in necessitate, et sine confessione. Sed negant *Vasq. Diana et Prœpos apud Lug. n.* 141. *ac Pell. ap. Croix n.* 548. et meritò probabile putat *Lugo, n.* 144 *et* 126. Quia in *Rub. Tit. VIII. n.* 3. dicitur quòd

Sacerdos, qui ante Missam recordatur peccati, et celebrat ex necessitate non habens copiam Confessarii, tenetur postea confiteri cùm primùm poterit, sed de eo, qui meminit peccati post Consecrationem, loquens *Rubr. n. 4.* dicit: *Conteratur cum proposito confitendi*, absque eo quòd adjungatur *cum primùm.*

268. — Quæritur VIII. An præfatum præceptum Tridentini confitendi quamprimum, obliget etiam laicos? *Prima* sententia affirmat, et hanc tenent *Navarr. apud Lugo d. 14. n. 138. Conc. pag. 341. num. 13 et Cont. Tourn. p. 507. q. 5. cum Asor. Henr. et Sa.* Quia, ut dicunt, eadem ratio valet in laicis, quàm in Sacerdotibus, ubi enim eadem ratio currit, eadem currit legis dispositio. *Secunda* verò sententia communissima, et satis probabilis negat, et eam tenent *Suar. d. 66. sect. 7. Lug. n. 139.* qui asserit oppositam communiter reiici, *Wigandt tr. 12. n. 32. R. 5. Milante in prop. 13. Alex. VII. Pal. p. 12. n. 9. Elbel p. 95. n. 105.* qui asserit communem, *Roncag. c. 4. q. 5. R. 2. cum Candido, Aversa et Diana, Escob. l. 20. num 92. cum Vasq. Con. etc. item Laym. Bon. Fill. etc. apud Conc. l. c.* Ratio, tum quia prædicta regula ex paritate rationis currit quidem in correlativis, æquiparatis, vel connexis, non autem hîc, tantò magis quia sumus in odiosis, juxta dicta in *Tom. 1. de Legib. l. 2. n. 200. v. Quæritur.* Tum quia differt ratio Sacerdotum et Laicorum. In Sacerdotibus enim qui (genericè loquendo) frequentiùs communicant quàm laici, faciliùs occurrit necessitas communicandi sine Confessione, ideoque faciliùs prætextu hujus necessitatis Sacerdotes prætermissa Confessione celebrarent. Idque confirmat *Wigandt* auctoritate Sancti Thomæ, qui dicit in eo, cui deest copia Confessarii, et communis necessitas urget, requiri propositum confitendi, et satisfaciendi, nihil addens de obligatione statim postea confitendi. Ex quo rectè inferunt idem *Wig. et Lugo. n. 139. cum Suar. etc.* quòd, si Sacerdos in necessitate sine Confessione more laicorum communicaret, non teneretur statim confiteri, secus verò (addunt) si deberet complere sacrificium ab alio incœptum: vel si officium perageret die Parasceves, quia etsi tunc non diceret propriè Missam, diceretur tamen simpliciter celebrare, ut loquitur Rubr. Miss. de illo die.

269. — Hîc ultimò refert adnotare, quinam sint effectus Eucharistiæ. Effectus I præcipuus est conferre augmentum gratiæ, ut patet ex Concilio Florentino, et Tridentino *sess. 13. c. 2.* Et aliquando per accidens conferre etiam primam gratiam, nempe si quis ignorans se esse in peccato mortali, vel credens habere contritionem, accedit ad Communionem cum sola attritione, tunc de attrito fit contritus. Ita *S. Th. p. 3. qu. 72. art. 7. ad 2. qu. 79. art. 3. Ronc. de Euch. c. 7. quæst. 1. Salmant. de Sacr. in gen. c. 5. numero 12. cum Scoto, Suarez Tol.* et fere communi (contra *Lug. Vasq. etc.*) Quia de ratione generica Sacramentorum est, ut gratiam conferant supernaturali dolore dispositis, et obicem non ponentibus; Vide dicta in hoc *l. 6. n. 6.*

Effectus II Eucharistiæ est remittere venialia, ut docet *S. Th p.* 3. *q.* 796. *art.* 4. cum communi ex *Trid. sess.* 13. *c.* 2. ubi dicitur, hoc Sacramentum esse « antidotum, quo liberamur à » culpis quotidianis, et à peccatis mortalibus præservamur. » Et dicunt *Salm. c.* 6. *n.* 23. *cum S. Th. d. art.* 4. *Pal. Bon. Con. Corneio,* remitti venialia (modò non habeatur de eis complàcentia) ex vi hujus Sacramenti, non solùm mediante actu Charitatis quem hoc Sacramentum excitat, verùm etiam immediatè ex opere operato per infusionem gratiæ nutrientis et restaurantis damna, quæ ex venialibus nobis sequuntur. Pro hac sententia *Salm. citant D. Th.* 3. *p. q.* 79. *art.* 4. sed non bene, nam ibi S. Doctor sic ait: « Res autem (scil. effectus) Sacramenti est charitas, non solùm » quantùm ad habitum, sed etiam quantùm ad actum, qui excita- » tur in hoc Sacramento, per quem peccata veniala solvuntur. » » Unde meliùs ait *Tourn. p.* 629. hoc Sacramentum non immediatè, sed tantùm mediatè per actum charitatis remittere venialia.

Effectus III est præservare à mortalibus per auxilium gratiæ sacramentalis, qua excitatur devotio, fortiùs resistitur tentationibus, fugantur Dæmones, etc. ut docet S. Cyrillus. Imò asserunt *Salm. c.* 6. *n.* 30. *cum Montesin.* Eucharistiam conferre divinam etiam externam protectionem, qua Deus non permittet, ut homo versetur in occasionibus, in quibus prævidet Deus illum casurum. Effectus IV est remittere pœnam temporalem debitam pro peccatis; hoc autem non directè, sed indirectè ratione actuum charitatis, qui per Sacramentum excitantur, ut docet *S. Th. p.* 3. *qu.* 79. *art.* 5. *cum Salm. cap.* 6. *n.* 31 *et Conc. p.* 330. *n.* 7. Effectus V est actualis dulcedo spiritualis, qui effectus est quidem infallibilis, si non impediatur ex parte subjecti: consistit autem hæc suavitas in promptitudine voluntatis ad res divinas hilari animo peragendas. Effectus VI est unio specialis cum Christo, et membris ejus, ex *Joan.* 6. *In me manet, et ego in illo.* Effectus VII est adeptio gloriæ: *Qui manducat hunc panem, vivet in æternum.* Alios etiam effectus habet hoc Sacramentum erga corpus, ut tenent *Lugo, Pal. et Suar, cum Salm. ib. ex n.* 36. scilicet diminuendi fomitem concupiscentiæ, excitandi bonas imaginationes, ipsum corpus sanctificandi, corpori tribuendi resurrectionem et gloriam. Valde autem probabile est, species consecratas, quandiu sunt in stomacho, majores gratias causare, majori dispositione accedente, ut *Croix n.* 524. *cum Con. Suar. Caj. Val. Lugo.* Vide dicta *n.* 227.

270. — Quær. I. An accedere ad Eucharistiam cum peccato veniali habituali, sit novum veniale? Affirmant *Laym. tr.* 4. *c.* 6. *n.* 3. *et Conc. ac Dic. apud Salm. c.* 7. *n.* 20. Probabiliter verò negant *Sotus, Sa, Vasq. etc.* cum iisdem *Salm. num.* 21. Ratio, tum quia hæc potiùs est deficientia perfectæ reverentiæ, quàm positiva irreverentia: tum quia ipsa voluntas recipiendi Eucharistiam et ejus effectum est quædam virtualis venialium detestatio, qua culpæ removentur, ita ut ipsæ minimè Sacramenti fructum impediant.

Quæritur II. An qui communicat cum peccato veniali actuali, peccet venialiter, et fructum Sacramenti amittat? Quando culpa afficit ipsam Communionem, putà cùm quis communicat ob inanem gloriam vel alium finem venialem, nemo dubitat quin venialiter etiam peccet, ut dicunt tanquam certum *Salm. c.* 7. *n.* 22. *et Tamb. Meth. Com. c.* 1. §. 4. *n.* 9. Dubium est, an peccet venialiter, qui communicat cum actuali vel virtuali affectu peccandi venialiter, vel cum veniali concomitante, putà cum voluntaria distractione, vel proferendo verba otiosa, et simili? Negant *Vasq. Sa, Leand. etc. apud Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 522. et probabile putant *Tamb. l. c.* Veriùs tamen affirmant cum communi *Suar. d.* 66. *s.* 1. *v. Dicendum, Lugo d.* 14. *n.* 31. *Salm. cap.* 7. *n.* 23. *cum Fill. et Reg. ac Croix l. c. cum Laym. Tann. Rodriq. Gob. etc.* ex D. Aug. relato in *c. Quotidie de Consecr. dist.* 2. qui dicit: « Nam habentem adhuc voluntatem peccandi, gravari » magis dico Eucharistiæ perceptione, quàm purificari. » Ratio, quia talis communicans positivam irrogat injuriam Sacramento. Hoc quoad culpam: quoad fructum verò sive effectum Sacramenti, alii dicunt quòd accedens sine actuali dispositione (quæ consistit in exclusione culpæ venialis in actu communionis, et in aliquo pio devotionis motu), nullum recipit fructum Sacramenti, et ita tenent *S. Th. in* 4. *d.* 12. *q.* 2. *art.* 10. *q.* 3. *Caj. in* 3. *p. qu.* 78. *art.* 1. *Petrocor. t.* 3. *p.* 26. *v. Prænotandum;* item *S. Bonav. S. Anton. Alens. et Durand. apud Cont. Tourn. v.* 630. *v. Affirmant.* Idque probant, tum ex D. August. *Serm.* 15. *de verb. Apost.* ubi: « Non justificat (Deus) non quasi dormientes, » non quasi ut non conemur, non quasi ut non velimus. Qui ergo » fecit te sine te, non te justificat sine te. » Tum propter experientiam, quia observantur plures Sacerdotes quotidie celebrare in statu gratiæ, et tamen nihil proficere. Sed alii communiùs aiunt, talem non privari omni fructu, ut *Suar. d.* 63. *sect.* 3. *Gonet. disp.* 8. *art.* 3. *Tourn. in Prælect. t.* 8. *de Euchar. et Lugo d.* 14. *n.* 36 *cum Sylvio, Soto, Vasq. Led.* et aliis communiter ut asserit. Nec dubitandum, quin D. Thomas mutaverit sententiam in 3. *p. q.* 79. *a.* 8. ubi expressè docet, quòd, licèt qui communicat cum veniali concomitante Communionem, v. gr. cum voluntaria distractione, non recipiat actualem refectionem spiritualis dulcedinis, tamen recipit *augmentum habitualis gratiæ, vel caritatis.* Hæc sententia est quidem longè communior, sed prima non videtur improbabilis.

ARTICULUS II.

Quæ requiratur dispositio corporis.

271. An pollutio et actus conjugalis impediant à Communione? — **272.** Qu. I. Quid si pollutio fuerit voluntaria? Et quid si involuntaria? — **273.** Qu. II. An semper sit veniale accedere ad Eucharistiam post copulam conjugalem? — **274.** Qu. III. An conjux reddens debitum teneatur ea die abstinere à communione? — **275.** An

macula externa, ut lepra etc. impediat à communione, et an à celebratione? An menstrua? An latio armorum? — **276.** An Sacerdos communicans extra Missam debeat esse stola indutus? — **277.** De jejunio naturali ad Communionem prærequisito. Vide Resolutiones apud Bus. — **278.** Prænot. 1. hoc non esse de præcepto divino. Prænot. 2. non dari in eo parvitatem materiæ. Prœnot. 3. tria requiri ad solvendum hoc jejunium, ex tribus Regulis, videl. — **279.** Regula I. Ut res sumatur ab extrinseco. Dub. 1. An frangat jejunium voluntaria trajectio reliquiarum cibi? Dub. 2. An guttulæ aquæ commixtæ cum saliva, aut jusculi degustati? An saccharum ante mediam noctem in ore immissum. An aqua hausta à lapso in flumen? An sanguis haustus è digito? Quid si defluat è capite? — **280.** Regula II. Ut res sumatur ad modum comestionis, aut potationis. Dub. 1. An frangat jejunium pulvis tabaci sumptus per nares. Dub. 2. An fumus tabaci. Dub. 3. An tabaci folia, vel aromata dentibus contrita? — **281.** Regula III. Ut sumatur res habens rationem cibi, aut potûs. Hinc quæritur, an solvat jejunium comestio capillorum, lanæ, ligni, chartæ, lapillorum, cretæ et similium? — **282.** An liceat sequi ultimum inter horologia? Et quid si quis deglutiat cibum post primum ictum? An in dubio soliti jejunii liceat communicare? Vide Tom. 1. *l.* 1. *n.* 80. **283.** — An sit peccatum sumere cibum, vel expuere statim post communionem? — **284.** In quibus casibus possit quis communicare non jejunus? — **285.** An liceat iterum dare Viaticum infirmo non jejuno? Dub. 1. Quanto tempore una Communio debeat ab alia distare? Dub. 2. An qui communicaverit paucis ante diebus ex devotione, teneatur, adveniente periculo mortis, sumere Viaticum? Dub. 3. An qui mane Communionem receperit? Dub. 4. An Sacerdos possit aliquando omittere verba: *Accipe viaticum etc.* — **286.** An Sacerdos possit celebrare non jejunus ad dandum alteri Viaticum? An ad dandum sibi ipsi? — **287.** An liceat communicare post cibum, ne Eucharistia pereat, aut malè tractetur? An ad vitandum scandalum? — **288.** An ad perficiendum Sacrificium, vel Communionem? — **289.** An ad vitandam mortem? An liceat communicare ante somnum, vel digestionem?

271. — « Resp. 1. Nulla corporis macula per se impedit susceptionem Eucharistiæ, cùm parum faciat ad bonitatem, vel malitiam moralem; potest tamen aliquando per accidens impedire, propter effectus secutos. Ita *comm.*

Unde resolves:

« 1. Non impedit pollutio involuntaria, imò nec voluntaria per pœnitentiam expiata, nisi effectum malignum, v. g. turpem recordationem ac delectationem, vel distractionem, et perturbationem animi relinquat: eo enim casu, utì et semper post culpabilem, præstat, ac secundùm sententiam communem sub veniali debet differri, nisi aliud suadeat justa aliqua causa, v. g. magnus fructus festivitatis, regula Ordinis: vel si à Dæmone excitata putetur, ad Communionis frequentiam impediendam. *Sanc. lib.* 9. *de Matr. d.* 13. *Bon. d.* 4. *q.* 6. *p.* 2. *Card. de Lugo d.* 15. *sect.* 1.

« 2. Neque actus conjugalis impedit, etsi decens, et consilii sit,

» abstinuisse saltem nocte proximè antecedente, si rarò commu-
» nicet. Ita *Fill. et Sanch. l. c. Escob. lib. 7. E. 6. n. 83.* Intel-
» lige, si debitum petitum ex necessitate reddidit, nec ullam
» inde animi perturbationem, aut effectum ad res venereas pa-
» titur : si verò voluptatis causa fecisset, eo die abstinendum esse
» (præsertim si malignus effectus subsecutus fuisset) docet *Reg.*
» *l. 29. t. 117. Laym. l. 5. t. 4. c. 6. n. 10 et 16. Mart. Perez d. 49.*
» *sect. 3. n. 8.* addens esse tantùm veniale ; imò indecentiam justa
» causa posse resarciri. (*Vide dicenda hîc n. 273. et de Mat.*
» *n. 930.*)

« 3. Similiter, etsi decens et consilii sit, sumpta Communione,
» abstinere eo die à copula, licita nihilominus est ex bono fine ;
» v. g. ex amore prolis ad evitandum incontinentiæ periculum,
vel ad debitum reddendum. *Tamb. cap. 3. §. 6. et Sanchez*
» *lib. 9. d. 13. et March.* »

272. — Quæres I. An pollutio semper impediat à Communione ? Hîc distinguendum inter pollutionem voluntariam et involuntariam. Si fuerit voluntaria, dicunt *Navar. et alii apud Leandr.* esse peccatum mortale, statim post illam ad Eucharistiam accedere, quamvis contritio et Confessio præcesserint. Sed id negat communis sententia cum *Lugo D. 15. ex n. 1.* (ubi refert *Navarrum* in posteriori editione mutasse sententiam) *Habert. t. 5. p. 571. v. Porro, Nat. Alex. a. 2. §. 2. n. 11. Conc. t. 8. pag. 367. n. 10.* et alii passim. Cæterùm (quidquid dicant *Azor Con. et Trull. apud Dian. p. 3. tract. 4. R. 30.*) communiter docent DD. saltem sub veniali teneri hujusmodi pœnitentem abstinere ea die à Communione propter reverentiam tanto Sacramento debitam. Ita *Lugo l. c. n. 4.* (qui oppositam opinionem vocat falsam), *Conc. l. c. 7. Salm. c. 7. n. 59. Bonac. p. 2. n. 4. Viva qu. 4. a. 8. n. 3. ex D Thom. in 4. D. 6. q. 1. a. 4. q. 2. ad 2.* qui docet : « Non esse consulendum alicui, quòd statim post peccatum
» mortale etiam contritus et confessus ad Eucharistiam accede-
» ret, sed deberet, nisi magna necessitas urgeret, per aliquod
» tempus propter reverentiam abstinere. Et patet etiam ex *c.*
Testamentum 1. Dist. 6. ubi S. Gregorius scribens ad August. Angelorum Episcopum, et loquens de tali pœnitente dicit, eum *à sacro mysterio ea die abstinere oportet.* Hoc tamen intelligendum, ut dicunt *Salm. d. n. 59. Viva n. 3. et Bon. D. 4. qu. 6. cum Henr. Gran. Led. Nunno*, et aliis passim, nisi scandalum, vel alia justa causa exigat Communionem, prout prudenti Confessario videtur, ut dicitur in *rub. Missal. de Defect. n. 9.* Hîc autem notanda est prop. 22, damnata ab Alex. VIII quæ dicebat : « Sacrilegi sunt judicandi, qui jus ad Communio-
» nem prætendunt, antequam condignam de delictis suis pœni-
» tentiam egerint. » Hoc tamen non obstante, bene poterit Confessarius, si expedire judicabit, magno peccatori aliquando susceptionem Eucharistiæ differre, sicut etiam disposito potest quandoque differre absolutionem, ut constantiam ejus experiatur vel ad horrorem incutiendum adversùs aliquod enorme pecca-

tum, ut rectè aiunt *Viva in d. prop. Ronc. de Euch. c.* 5. *Reg. in prax.* 2. *et Holm. t.* 1. *p.* 353. *n.* 81. *cum Michel et aliis.* Imò addit *Roncaglia l. c.* bonum esse suadere tali peccatori, ut antequam ad Communionem accedat, curet piis operibus delere reatum pœnæ; sed hoc esse tantùm consilii, juxta dicenda *de Pœnit. n.* 599.

Si verò pollutio fuerit involuntaria, dicit *D. Thomas in 4 l. c.* quòd, si illa frequenter accidat ex operatione dæmonum, non impedit à Communione: secus si proveniat ex alia causa, adhuc sine ulla culpa; tunc enim ait, hominem teneri sub veniali à Communione abstinere propter decentiam, tum ratione fœditatis à corpore contractæ, tum ratione perturbationis, quæ pollutionem consequitur. Alii verò communiter et rectiùs dicunt quòd si pollutio habita nullam perturbationem relinquit, ea minimè à Communione impedit; sola enim corporalis macula non obligat ad abstinendum ab Eucharistia; ita *Laym. lib.* 5. *tr.* 7. *c.* 6. *n.* 14. *cum S. Bonav. Gerson. Gabr. Vict. Nav. et Vasq. ac Suar.* 3. *part. dist.* 68. *sect.* 2. *v. Dico* 1. *cum Soto, Ales. Palud. Adrian. Major, etc. et Salm. c.* 7. *n.* 62. Ratio, quia externa macula, cùm jam sit præterita, ad moralem honestatem non pertinet. Et hoc etiamsi pollutio proveniat à causa venialiter culpabili, tunc enim tantùm ex consilio abstinere hortatur *Sanch. de Matr. l.* 9. *disp.* 13. *cum Covar. etc. Pal. p.* 13. *n.* 2. *cum Vasq. et Salm. c.* 7. *n.* 60. *cum Suar. Con. Henr. et Fill.* Idque probatur 1. ex D. Gregorio in *cit. c. Testamentum*, ubi Pontifex ait, quòd si pollutio provenit ex superfluitate cibi vel potûs, hæc « à perceptione sacri mysterii prohibere non debet, sed » (homo) ab immolatione abstinere, ut arbitror, humiliter de» bet. » Ubi *Glossa v. Humiliter*, dicit: *Ergo est consilium, bene potest celebrare si vult.* Probatur 2. ex Rubrica Missal. *de Defect. n.* 9. ubi sic præscribitur: « Si dubium est, an in præce» denti cogitatione fuerit peccatum mortale, consulitur absti» nendum, extra tamen casum necessitatis: si autem certum est » non fuisse in illa cogitatione peccatum mortale, vel nullam » fuisse cogitationem, sed evenisse ex naturali, aut ex diabolica » illusione, potest communicare et celebrare, nisi ex illa cor» poris commotione tanta evenerit perturbatio mentis, ut absti» nendum videatur. »

Omnes autem DD. conveniunt, esse veniale accedere ad Eucharistiam cum prædicta perturbatione, orta ex delectatione habita, vel ex turpi imaginatione pollutionem concomitante; saltem usquedum perdurat mentis evagatio. Nisi homo conetur eam repellere, faciens quantùm in se est, ut devotè accedat, ut dicunt *Salm. num.* 60. *Pal. p.* 13. *n.* 2. *Holzm. t.* 1. *p.* 353. *num.* 81. *Laym. d. c.* 6. *n.* 15. *Suar. D* 68. *s.* 2. *v. Ex hac*, ubi affert S. Justinum dicentem: « Non est æquum propter hanc involun» tariam passionem abstinere à mysteriis; » *et Sanch. de Matr. lib.* 6. *D.* 13. *n.* 15. *cum Gerson. Gabr. et Major.* Vel nisi aliqua justa causa necessitatis aut devotionis aliud expostulet, ut dicunt

præfati AA. et docet idem *D. Th. loc. cit.* dicens : « Si neces-» sitas immineat, vel devotio exposcat, talis non impeditur. »

273. — Quær. II. An copula conjugalis impediat ab Eucharistia ? Alii absolutè putant non excusari à culpa veniali conjugem copulam habentem die Communionis; ita *Alens. Sotus, Sa, etc. apud Sanch. de Matr. l.* 9. *d.* 13. *n.* 2. Idque inferunt ex *c. Sciatis. Caus.* 33. *q.* 4. ubi S. Hieron. scripsit : « Quicumque » uxori debitum reddit, nec de carnibus Agni comedere debet. » E converso alii nullam in hoc culpam agnoscunt, ut *Nav. Philiar. ap. Sanch. n.* 3. dicentes tantùm esse de honestate, ut à Communione abstineat. Sed dicendum cum communi DD. esse veniale, accedere ad Communionem eodem die quo habita est copula causa voluptatis, quia id excusari non potest ab aliqua indecentia; ita *S. Th.* 3. *p. qu.* 80. *a* 7. *ad* 2. *Tourn. t.* 5. *p.* 492. *v. Prob.* 3. *Salm. de Matr. c.* 15. *n.* 59 *et Sanch. eod. tit. l.* 9. *d.* 13. *n.* 8. *cum S. Bonav. S. Anton. Suar. Sylvest. Led. Lop.* et aliis pluribus; et probatur ex *cap. Vir cum propria.* 7. *Caus.* 33. *q.* 4. ubi D. Gregorius ait : « Cùm verò non amor pro-» creandæ sobolis, sed voluptas dominatur in opere commixtio-» nis, tunc prohiberi debet ne accedat ad hoc Sacramentum. » Rectè autem dicunt *Sanch. nu.* 8. *Antoine p.* 486. *v. Dixi, et Salm. n.* 63. *cum aliis,* quòd à prædicta indecentia excusare valeat quævis honesta causa, putà solemnitas occurrens, scandalum vitandum, periculum notæ, Jubilæum sive indulgentia lucranda, specialis devotio, etc.

Si verò copula fiat sine peccato, putà primò, causa generandæ prolis, tunc certum est apud omnes, quòd, licèt congruum sit abstinere illa die à Communione, ut docet *D. Th. d. art.* 7. *ad* 2. hoc tamen est tantùm consilii sine obligatione; ita *Lugo. d.* 15. *n.* 1. *Sanch. l. c.* 4 *et* 5, *Salm. n.* 63. *Con. p.* 368. *in fine, Petr. t.* 3. *p.* 432. *in fine cum Glossa in dict. cap. Sciatis et Glossa cap. Omnis de Consecr. dist.* 2. et alii communiter, ex D. Gregor. qui in *cit. c. Vir cum propria,* sic scripsit ad Augustinum : « Si » quis sua conjuge non cupidine voluptatis captus, sed solum-» modo liberorum procreandorum gratia utitur, iste profectò de » sumendo corporis Dominici mysterio suo est relinquendus judi-» cio; quia à nobis prohiberi non debet accipere. » Ubi *Glossa* explicat ibi to *prohiberi,* id est *dissuaderi.* Ratio autem hujus communis sententiæ est, quia finis procreationis, cùm sit omnino honestus, et à Deo volitus, satis reparat quamdam illam indecentiam, quæ adest in communicando post copulam. Nec obstat textus in *cit. cap. Sciatis;* nam respondet *D. Thomas in* 4. *dist.* 32. *qu.* 1. *art. ad* 1. ex magistro Sentent. ibi sermonem fieri tantùm de Ecclesiæ Ministris conjugatis, quales sunt Græci; quibus interdicitur celebrare die qua accedunt ad uxores.

274. — Quær. III. An conjux reddens debitum teneatur illa die à Communione abstinere? Affirmat *Caj. Led. Manuel, etc. ap. Sanch. n.* 11. quia (ut aiunt) adhuc redditio relinquit mentis hebetationem. Sed communiter *S. Anton. p.* 3. *tit.* 1. *cap.* 20. §. 7.

et idem *Sanch. n.* 12. *cum D. Th. D. Bon. D. Anton. Alb. Magno Carthus. Suar. Soto, Palud. Sylvest. Turrecrem.* et aliis pluribus, docent abstinentiam tunc esse meri consilii, non autem obligationis, quia bonum justitiæ satisfaciendi debito bene evagationem illam compensat, et cohonestat. De hoc autem puncto loquens S. Franciscus Salesius (*introduct. etc. part.* 2. *cap.* 20.) inquit conjugem qui debitum exigit, indecenter quidem ad Communionem accedere, non verò arcendum esse qui reddit, dicens quòd in veteri lege vetabatur ne diebus festis debita exigerentur, non autem ut solverentur. Et huic congruit id quod scripsit D. August. super Psalm. 149. « Si non exigis, redde : pro sancti» ficatione perfecta Deus tibi computabit, si non quod tibi debetur » exigis, sed reddis quod debetur uxori. » Ratio, quia cùm redditio debiti sit actus virtutis, non est cur hominem à Communione impediat. Et idem procedere censet *Sanch. n.* 6. *cum Gerson. et Majore*, si copula sit ad incontinentiam vitandam, quia amor continentiæ, et non voluptatis, causam satis cohonestantem præbet. Rectèque hîc advertunt *Salm. cap.* 15. *n.* 58 *et Sanch. nu.* 9. *cum Cajet. Suar. Soto, Alens. Palud. etc.*, quòd conjux ratione Eucharistiæ suscipiendæ minimè eximitur ab obligatione reddendi debitum ; tantùm poterit, ut aît *Sanch. cum Soto*, honestis precibus resistere, non autem importunis.

Quid autem Confessarius respondere debeat, si interrogatur à conjuge an reddere teneatur debitum die Communionis? Sapienter *Laym. de Euchar. c.* 6. *n.* 16. *Sanch. de Matr. l.* 9. *d.* 2. *n.* 16 *et Suar. d.* 68. *sect.* 2. *in fin.* docent, respondendum quòd si conjux frequenter communicare solet, v. g. omnibus festis, eum obligari ad reddendum, ne periculo exponatur peccandi contra justitiam, vel charitatem; si verò non frequenter communicet, sed tantùm in præcipuis festivitatibus, tunc illi suadeat ut roget alterum conjugem abstinere in honorem Communionis, modò non incurrat illius indignationem; tunc enim, si rogatio non proficit, poterit communicare; nisi patiatur ex redditione insolitam distrationem, nec conetur, ut diximus, eam repellere.

Die autem qua conjux jam communicavit, debitum reddere nullam esse culpam dicunt *Alex. de Nœvo et Anton. ap. Sanch. d. nu.* 16. Petere verò censent esse veniale *ibid. S. Anton. Sylv. Palud. Turrecrem. Ang. etc.* Sed *Navar. c.* 21. *n.* 51 *et Sanch. cum Vict. ac Tabien.* dicunt abstinentiam à petendo esse tantùm consilii, non obligationis.

275. — Pertinet etiam quodammodo ad dispositionem corporis accedere ad Eucharistiam corpore mundo, sine aliqua macula notabili, quæ sit externa et delebilis; nam si esset occulta, non obest; neque si esset perpetua, ut lepra, fistula, et similis, prout dicunt communiter *Suar. d.* 68. *sect.* 2. *v. Dico igitur*, *Pal. p.* 13. *n.* 1. *et Laym. lib.* 5. *tr.* 6. *c.* 6. *n.* 24. Sacerdos verò lepra infectus, vel alio morbo horrorem afferente, prohibetur celebrare in publico, ex *Cap. Tua nos. de Clerico ægrot.* ubi dicitur, *pro scan-*

dalo, et abominatione populi; unde in secreto potest celebrare, *Palaus l. c. Salm. c. 7. num.* 56.

An verò mulieres tempore menstrui possint communicare? Sentit *Suar. l. c.* quòd si ipsæ commodè communionem differre possunt, tenentur differre sub veniali, ex D. Dionysio Alexandrino, qui dicit tales fœminas *non debere sic affectas attingere corpus et sanguinem Domini.* Sed communiùs et probabiliùs censent *Pal. l. c. Salm. n.* 57, *et Laym. l. c. cum Alensi, ac Palud.* hoc esse tantùm de consilio, ex D. Gregorio (*apud Laym. lib. 1. tr. 1. cap. ult. n. 2. v. Objicere*), qui in Epistola ad Augustinum, loquens de muliere menstruata, sic scripsit: « Si ex » veneratione magna percipere non præsumit, laudanda est; sed » si percipiat, non judicanda: bonarum quippe mentium est ibi » etiam culpas agnoscere, ubi culpa non est. » Debent autem mulieres ad Communionem modestè accedere, pectore cooperto, et sine vano ornatu; unde, si quæ nimis immodestè accedat, huic neganda est Communio. Vide *Concinat. t. 8. pag. 370. n. 4.*

Congruum etiam est accedere ad Eucharistiam depositis armis. Cæterùm communicare gladiatum nulla lege est vetitum per se loquendo; nam per accidens potest esse veniale ratione scandali, ut dicunt *Wigandt tr. 12. n. 45 et Holzm. t. 1. p. 352. n. 74. cum Gob. Tamb.* et aliis. Milites verò S. Joannis Hierosolymitani omnino decet cum gladio accedere, quia hoc signo ipsi profitentur zelum pro tuenda fide; vide *Holzm. l. c.*

276. — Insuper hîc notandum quòd Sacerdos, quando Eucharistiam suscipit more laicorum, ut dicit *Croix l. 6. p. 1. n.* 556, debet esse stola indutus, sub interminatione excommunicationis, ex Concilio Bracharensi III, relato in *cap. Ecclesiast. 9. dist. 23.* ubi dicitur: « Modis omnibus convenit, ut quod quisque per- » cepit in consecratione honoris, hoc retineat et in oblatione, » vel perceptione salutis, scil. ut cùm Sacerdos ad solemnia Mis- » sarum accedit, aut per se Deo Sacrificium oblaturus, ac Sacra- » mentum corporis et sanguinis Dom. nostri Jesu Christi » sumpturus, non aliter accedat quàm Orario utroque humero » circumseptus. Si quis autem aliter egerit, excommunicationi » debitæ subjaceat. » Dicunt verò *Azor. t. 1. l. 10. c. 28. q. 12. cum Turrecrem. et Tamb. de Commun. l. 2. c. 2. n. 10.* præfatum Decretum Concilii Bracharensis hodie per consuetudinem videri abrogatum; unde excusant etiam à veniali Sacerdotem, qui sine stola extra Missam communicaret. Sed veriùs et communiter *Suar. d. 68. sect. 1. Gavant. in Rubr. t. 1. p. 4. tit. 8. n. 7. Bon. d. 4. q. 6. p. 2. n. 2. cum Reg. et Graff.* item *Barbosa. Henr. et Gob. ap. Croix l. c,* quamvis excusent à peccato mortali, quia res non est admodum gravis, vel quia ex communi usu non videtur sub gravi recepta; meritò tamen non excusant à veniali: tantò magis quia hoc præcipitur à Rituali Rom. ubi dicitur, *Sacerdotes verò cum stola communicent;* et *Glossa* in *dict. c. Ecclesiastica,* dicit: *Idem servandum est, si Sacerdos est communicaturus in ægritudine.*

277. — « Resp. 2. Ex præcepto Ecclesiæ tenetur communicaturus sub mortali regulariter esse jejunus jejunio naturali; id est, ut à medio noctis nihil omnino per modum cibi, potûs, aut medicinæ sumpserit. Ita *comm.* Et est certum ex Conciliis, quæ vide apud *Fill. Laym. Card. de Lug. l. c.* »

Unde resolves :

« 1. Etsi parvitas materiæ non excuset hîc, non obstat tamen Communioni I. Reliquias ciborum inter dentes hærentes trajicere casu (negant enim *Præpos. Vasq.* et alii, si fiat de industria, contra *Tann. Conin. q.* 80. *ar.* 4. *n.* 47. *et Dian.* qui contrarium probabile affirmant) licèt eas expuere omnino deceat, *Dian. t.* 4. *de Sacr. res.* 37. *et p.* 4. *t.* 4. *res.* 104. vid. *Escob. t.* 7. *E.* 6. *et Card. de Lugo. n.* 63. ubi notat sententiam istam *Tann. et Dian.* ad hoc servire, ut studiosè dentes ante expurgare, ne quid fortè casu decidat, non tenearis. II. Sanguinem, vel alium humorem ex capite defluentem, et guttulam aquæ, aut vini, casu per ablutionem oris, vel guttulam jusculi dum sapor exploratur, per modum salivæ cui mixta est, vel culicem inter respirandum trajicere. Ratio est, quia hæc aut non sumuntur, scilicet ab extrinseco, aut non per modum cibi, aut potûs. Vide *Fagund. præc.* 5. *c.* 3. *Card. de Lugo. l. c. n.* 23. III. Si aromata, vel folium tabaci ex causa ori imponas, mastices, vel quid aliud gustes, modò nihil transmittas. *Præpos. in* 3. *p. q.* 80. *art.* 8. *dist.* 1. *num.* 39. *Card. de Lugo R. mor. l.* 1. *d.* 9. Idem de fumo tabaci docet *Gran. in* 3. *p. c.* 5. *t.* 10. *d.* 8. *n.* 4. (licèt indecens valde id videatur, nisi justa ex causa fiat) et *Escob. t.* 7. *E.* 9. ubi de ejusdem pulvere per nares attracto idem colligit ex *Suar.* et *Fag.* Idem tenent *Dian. p.* 8. *tr.* 7. *R.* 3. *Card. de Lugo et Mor. tom.* 1. *d.* 9.

« 2. Probabile est non impedire Communionem, si frustulum ligni, chartæ, unguium, vel lapillum deglutias; quia non habet rationem cibi vel potûs. *Dian. l. c. R.* 38 *et tr. de celeb. R.* 52. *ex Ledesm. et Sanch.* contra *Henr. Regin. Laym.* et alios quorum sententia tutior est. Vide *Card. de Lugo et Escob.* »

« 3. Non licet communicare his casibus. I. Si saccharum, liquorem glycirizæ ore solutum cum saliva trajicias. Si verò dubium sit, num quid deglutiveris, vel an factum sit post duodecimam, probabiliter docet *Laym. lib.* 1. *t.* 1. *c.* 1. contra *Sanch. Fagund.* non impedire Communionem, vel Sacrificium, vide *Dian. l. c. R.* 29. et supra *l.* 1. *tom.* 1. *c.* 2. *d.* 3. II. Si vesperi decumbens aliquid ori contra raucedinem imposueris, nisi certus sis, post medium noctis te nihil transmisisse. Ita *Suar. Fill. Card. de Lugo l. c. n.* 37 et alii. Licitum autem est, inter horologia dissonantia quodvis sequi, etiam ultimum, modò non constet errare; quia habet se ut auctor bonus, faciens opinionem probabilem, ut habet *Sanchez*

» *l.* 2. *d.* 1. *de Matr. Fagund. Jo. Sancius, Card. de Lugo n.* 45. » *Dian. l. c. R.* 36. ° (*Vide infra n.* 282.) ° III. Si aliquid » sumpseris licèt mox rejeceris. IV. Si Tabaci fumum in stoma- » chum trajeceris ut docet *Præpos.* etsi alii meritò dubitent. » *Tann. t.* 4. *d.* 5. *Gran. autem in* 3. *p. c.* 6. *t.* 10. *d.* 8. negat. » V. Si sacerdos nocte Nativitatis in prima Missa ablutionem, » vel lambendo digitos modicum aquæ, aut vini sumpserit. Vide » *Bon. d.* 4. *q.* 6. *p.* 2. »

278. — Ut hæc omnia diligenter discutiantur, prænotandum est 1. jejunium naturale ad Communionem prærequisitum non esse quidem de jure divino, sed tantùm ecclesiastico, ex *cap. Ex parte de Celebr. Miss.* et variis Conciliis, præsertim ex Concil. Constantiensi, vide dicta in *Tom.* 1. *l.* 1. *n.* 80. *v. Et quod.* Prænotandum 2. quòd in fractione hujus jejunii, etsi hoc præceptum est de jure ecclesiastico, non datur tamen parvitas materiæ : quia præceptum non jam est accedendi ad Eucharistiam jejunus, sed non accedendi post cibum aut potum, qui autem communicat post quamcumque minimam partem, jam communicat post cibum, ut potum. Ita omnes DD. quidquid dicant *Gilbert. et Pasqual.* qui non sunt audiendi. Prænotandum 3. quòd ad hoc jejunium frangendum juxta communem sententiam tria requirantur, nempe I. Ut quod sumitur sumatur ab extrinseco. II. Ut sumatur per modum comestionis, aut potationis. III. Ut res sumpta habeat rationem cibi, aut potûs. De hac materia tractant *Suar.* 3. *part. d.* 68. *sect.* 4. *Laym. l.* 5. *tr.* 6. *c.* 6. *Contin. Tourn. tom.* 5. *p.* 472. *Palaus de euch. p.* 13. *Bon. eod. tit. d.* 4. *q.* 6. *p.* 2. *Lugo d.* 15. *Concina tom.* 8. *p.* 139. *Escob. de Euchar. l.* 20. *Holzm. tom.* 1. *de Jejun. p.* 353. *Renzi eod. tit. tom.* 2. *c.* 4. *Salm. de Euch. c.* 7. *Wigandt. tr.* 12. *Exam.* 4. *Antoin. p.* 486. *Rongaglia de Euch. c.* 5. *Viva eod. tit. qu.* 4. *art.* 8. *Tamb. Meth. Commun. c.* 2. §. 6. *Croix l.* 6. *p.* 1. *ex n.* 560. *Sporer. tom.* 3. *p.* 158. *Elbel tom.* 3. *p.* 90. His locis videre poteris præfatos Auctores, cùm infra invenies citatos.

279. — Juxta autem Regulam I. Ad frangendum jejunium requiritur, ut aliquid sumatur ab extrinseco; hanc tradunt *Croix n.* 560. *Elbel. n.* 91. *Viva n.* 4. *Sporer* 466 *et P. Suar. d. sect.* 4. *ex D. Th. qui in* 4. *d.* 8. *q.* 1. *a.* 4. *q.* 2. dicit quòd omne quod ab intrinseco provenit, et ore non sumitur ab extrinseco non verè comeditur, et ideo non tollit jejunium naturale. Sed dubitatur. 1. An voluntaria trajectio reliquiarum cibi frangat jejunium? *Prima* sententia negat, et hanc tenent *Suar. sect.* 4. *v. Tertio, Elbel n.* 99. *Quarti p.* 3. *tit.* 9. *sec.* 1. *diff.* 1. *Pal. n.* 8. *cum Con. et Henr. Dian. p.* 3. *tr.* 4. *R.* 37. *cum Tabien.* et probabilem putant *Tamb. n.* 25. *Escob. n.* 341. *cum Molfes. Ochagav. Petig. etc.* item *Tanner. Leand. et Gob. apud Croix n.* 567. Ratio, quia reliquiæ cibi pridie sumpti, cùm non recipiantur ab extrinseco die Communionis, moraliter reputantur partes comestionis præcedentis diei, unde quamvis ex industria trajiciantur, moraliter non constituunt novam comestionem, sed præteritam perficiunt.

Addit aliam rationem *Suar.* quia tales reliquiæ non sumuntur per modum cibi, sed per modum salivæ. Nec videtur hæc sententia difformis esse Rubr. Missal. *de Defect. n.* 3. ubi sic dicitur: « Si » reliquiæ cibi remanentes in ore transglutiantur, non impediunt » Communionem, cùm non transglutiantur per modum cibi, sed » per modum salivæ. » *Secunda* verò sententia communior affirmat, et hanc tenet *D. Thom.* 3. *part. qu.* 80. *art.* 8. *ad* 4. ubi dicit: « Reliquiæ cibi remanentes in ore, si casualiter transglutiantur, » non impediunt Communionem. » Ergo, si transglutiantur ex proposito, impediunt; et ita censent etiam *Cabas. Tom.* 1. *c.* 5. *n.* 7. *Fill. de Euch. nu.* 336. *Ronc. q.* 6. *R.* 2. *Laym. nu.* 18. *Tamb. n.* 25. *Bon. p.* 2. *nu.* 5. *Viva q.* 4. *art.* 8. *nu.* 4. *Ant. p.* 487. *Cont. Tourn. cum Vasq. et Sylo.* Ratio, quia hujusmodi reliquiarum trajectio, cùm ex industria fiat, videtur nova comestio. Prima sententia non videtur improbabilis, sed hæc secunda est probabilior, et omnino consulenda: ut rectè dicunt *Suar. Salm. et Gao. in dict. Rubrica;* licèt in hoc non sit scrupulosè agendum, ut sapienter advertit *P. Suar.* Unde libenter sequor sententiam *Lugonis d.* 16. *n.* 36. quam amplectitur etiam N. P. Benedictus *de Sacr. Miss. t.* 9. *l.* 3. *c.* 17, nempe quòd reliquiæ à dentibus divulsæ, quæ sensibiliter in lingua percipiuntur, equidem sunt expuendæ: non verò est obligatio adhibendi diligentiam ad reliquias illas ex dentibus extrahendas, etiamsi prævideantur deglutiendæ, si non extrahantur, et cum saliva deglutiantur; aliàs, enim hæc obligatio esset innumeris scrupulis, et perplexitatibus obnoxia, ad quod certè non præsumitur Ecclesia voluisse obligare.

Dubitatur 2. an guttulæ aquæ cum saliva immixtæ, aut jusculi degustati, si ex proposito deglutiantur, frangant jejunium? Si prædictæ guttulæ casu trajiciuntur, certum est eas non frangere jejunium, modò non sint in magna quantitate, ita omnes cum *D. Th. dicta q.* 80. *art.* 8. *ad* 4. ubi ait: « Et eadem ratio est de » reliquiis aquæ, vel vini, quibus os abluitur, dummodo non » trajiciantur in magna quantitate, sed permixtæ salivæ, quod » vitari non potest. » Dubium est igitur si ex proposito deglutiantur? Sentiunt eas non frangere jejunium *Conin. et Henr. apud Croix n.* 566. modò sint immixtæ salivæ: et idem sentire videntur *Lugo n.* 33 *et Tamb. n.* 23. dum dicunt, quòd cùm non sit potatio deglutire salivam, ideo nec violat jejunium has guttulas per modum salivæ trajiciens; sed omnino affirmandum cum sententia communi, quam sequuntur *Suar. sect.* 4. *v. Tertio. Holzm. n.* 73. *Cont. Tourn. p.* 464. *cum Sylo. et Salm. c.* 7. *num.* 67. *cum Pal etc.* communiter. Et hanc docet idem *D. Thom. l. c.* ubi postquam dixit, reliquias cibi non frangere jejunium, si casualiter transglutiantur, dicit « eamdem rationem esse de reliquiis » aquæ, quibus os abluitur; » ut mox supra relatum est. Confirmatur ex Rubrica *l. c.* ubi sic habetur: « Idem dicendum (scilicet non frangi jejunium), si lavando os deglutiatur stilla aquæ, » præter intentionem. » Ergo, si ex intentione, frangitur.

Idem dicendum, si quis noctu immittit saccharum in ore, et post mediam noctem aliquid trajicit, ut docent *Lug. n.* 37. *Pal. n.* 8. *Fill. n.* 136. *Salm. num.* 68 *et Renzi tom.* 1. *l.* 3. *tract.* 4. *c.* 4. *q.* 7. *cum Coninch. Vasq. Bon. Reg. etc.* communiter, quidquid dicant aliqui apud *Dian. p.* 2. *tr.* 14. *R.* 51. Ratio, quia non est illa reliquia comestionis præcedentis diei, sed est continuata comestio.

Sic etiam frangit jejunium qui sumit aquam, licèt involuntariè, vel quia labitur in flumen, vel quia alius per vim illam in os ejus infundit, ut dicunt *Conc. p.* 162. *et Croix n.* 568. *cum Lugo, Tamb.* et aliis communiter contra *Bosco.*

Ita etiam si quis sugeret sanguinem ex digito, vel lacrymas ex oculis manantes, ut dicunt communiter *Viva n.* 4. *Mazotta t.* 3. *pag.* 149. *et Croix cum Lugo, et Tamb.*

Secus verò dicendum, si quis deglutit sanguinem defluentem è capite vel gingivis, aut saniem ex pustula oris emanantem, etiam ex industria, ut communiter docent *Suarez sect.* 4. *v. Quæres, Cabass c.* 5. *n.* 7. *Habert tom.* 5. *p.* 487. *Elb. n.* 99. *Antoine p.* 485. *Concina n.* 6. *Ronc. quæst.* 6. *R.* 2. *Laym. n.* 18. *Bon. n.* 6. *et Salmant. cum communi* (contra *Tournely p.* 475. *v. Verum*). Ratio, quia ut supra dictum est ex D. Thoma, quidquid ab intrinseco provenit, non verè comeditur, nec solvit jejunium.

280. — Regula autem II est, quòd ad frangendum jejunium requiratur, ut sumatur aliquid per modum comestionis, aut potationis; hanc regulam tradunt communiter *Suar. sect.* 4. *Laym. n.* 18. *Lugo d.* 15. *n.* 28. *Bon. n.* 6. *Sylv.* 3. *p. q.* 80. *v.* 8. et alii passim. Sed dubitatur 1. An solvat jejunium pulvis tabaci sumptus per nares? Affirmant *Antoine de Leone, et Lez. ap. Lugo Resp. Mor. l.* 1. *dub.* 9. *n.* 1. et valde dubitat *Cont. Tourn. p.* 470. *in princ.* Sed communiter negant alii, etiamsi aliquid in stomachum transmittatur; quia licèt talis materia sit nutritiva, tamen non sumitur per modum comestionis, sed attractionis. Ita *Suar. s.* 4. *Holzm. n.* 81. *Roncagl. q.* 7. *Lugo l. c. Conc. p.* 362. *Elbel. n.* 92. *Croix n.* 570. *cum Aversa, Renzi q.* 7. *Escob. n.* 62 *et Diana p.* 8. *tr.* 7. *R.* 3. *cum Marchant. Machad. Pasqual. et Leand.* Hæc sententia est quidem probabilissima, tum ob allatam regulam, tum ob universalem consuetudinem, qua undique permittitur præfatus tabaci usus ante Missam, ut docet Papa Benedict. XIV *de Synodo l.* 7. *c.* 63. ubi obiter refert olim ab Inn. X et XII emanatam fuisse excommunicationem in eos, qui sumerent tabacum per nares in Vaticano, idemque præscripsisse Urbanum VIII in Ecclesiis Diœcesis Hispaniensis; sed deinde hanc prohibitionem abstulisse Benedictum XIII. Unde sic concludit: « Hodie tamen à communi consuetudine adeo est coho» nestatus (usus tabaci), ut nulli scandalum præbeat: » Idem autem, quod dictum est de tabaco, dicunt de aqua casu trajecta per nares. *Suar. et Fagund. apud Viva, Tamb. n.* 23. *et Barth. à S. Fausto apud Dian.* Id tamen non admitterem, si quis ex proposito tabacum vel aquam per nares in stomachum

trajiceret, quia id non sumeret tunc per simplicem attractionem sed per voluntatem directam trajiciendi, quod nullo modo videtur permissum ab Ecclesia. Sed dices : Actio attractiva non est potativa, vel manducativa. Respondetur, quòd licèt hæc actio non sit à natura ordinata ad trajiciendum in stomachum potum, vel cibum, tamen ad id ordinatur ab ipso attrahente ; et ideo ex tali intentione induit moraliter rationem potationis, sive comestionis, cùm interveniat debita materia, et actio apta ad finem trajectionis in stomachum.

Idem dicendum de illo, qui pulverem, aut pluviam, flocum nivis, culicem, sive muscam deglutiret; nam si hoc accideret casu per respirationem, utique non solveret jejunium, ut communiter docent *Suar. v. Quæres*, *Lugo n.* 34. *Habert p.* 476. *Tourn. p.* 475. *Conc. n.* 6. *Sal. n.* 68. *Ronc. q.* 6. *Renzi q.* 5. *cum Nav. Bonac.* et aliis passim ; quia talis actio non est comestio, sed respiratio, quam Ecclesia noluit quidem prohibere; quis enim posset effugere, ne aliquid pulveris cum vento deglutiat? Secus verò esset (ut rectè docet *Lugo n.* 36.), si quis ex proposito vellet culicem, aut pulverem trajicere, quia hæc non esset mera respiratio, sed voluntaria deglutio. Et idem dicendum meritò ait *Lugo n.* 35. si quis deglutiret aliquid, putà uvam ab altero in os ejus immissam, etiamsi ipse id non adverteret, et casu respirando trajiceret, quia noluit quidem Ecclesia impedire Communionem ob sumptionem rerum, quæ per respirationem cum aere attrahuntur, sed earum quæ non deferuntur cum aere.

Dubitatur 2. An solvat jejunium fumus tabaci, aut similis? Affirmant pariter *Lezana et Antoine*, *de Leone ap. Salm. n.* 71. quià (ut dicunt) fumus etiam aliquo modo nutrit. Negant verò communiter et probabiliùs *Holzm. n.* 82. *Sporer n.* 467. *Croix n.* 570. *cum Aver. et Bouder*, *Viva n.* 8. *cum Trul. Tamb. Præpos. et Salm. cum Suar. Diana ac Villal.* Eamdemque sententiam sequitur Bened. XIV *de Missa t.* 9. *lib.* 3. *c.* 17. testans hanc communi DD. consensu hodierno die confirmari. Ratio, quia fumus tabaci neque est cibus aut potus, neque sumitur per comestionem vel potationem ; aliàs dicere deberemus frangere jejunium etiam eos, qui in culina ciborum fumum exciperent. Et hoc currit, etiam si fumus voluntariè immittatur in stomachum, ut probabiliter dicunt *Escob. n.* 438. *Viva n.* 7. *cum Præp. Spor. n.* 467. *Renzi q.* 7. *Dian. l. c. Tamb. n.* 23 *et March. et Burgh ap. Croix n.* 569. contra *Salm. l. c. cum Hurtad. etc.* qui dicunt, sed minimè probant, hanc esse veram comestionem.

Dubitatur 3. An solvat jejunium qui sumit folium tabaci vel aroma, ut dentibus conterat, et phlegmata expuat? Affirmant idem *Anton. de Leone ap. Salm. et Henno apud Tournel.* quia (ut dicunt) semper trajicitur aliquid in stomachum, et propter hoc phlegmata ejiciuntur. Sed negant *Lug. Resp. Mor. l.* 1. *d.* 9. *ex n.* 2. *Holzm. n.* 8. *Bon. n.* 9. *Spor. n.* 467. *Viva n.* 7. *Escob. n.* 438. *cum Pasq. Renzi q.* 7 *et Dian. p.* 5. *tr.* 13. *R.* 1 *cum Conc. Tamb. Præp. Trull. etc.* Et meritò id probabile putant

Salm. n. 72. cum Bonasp. Ratio, quia ad phlegmata ejicienda non requiritur, ut succus in stomachum descendat, sed sufficit tabacum ad os applicare, ut virtutem expuendi ad stomachum immittat per nervos, qui ad stomachum respondent. Et hoc etiamsi deglutiatur, sed præter intentionem, aliquid modicum succi, salivæ inseparabiliter admixti, ut dicunt *Lugo numer. 7. Tambur. numer. 6. Viva et Escob. locis citatis cum Tann. et Fausto apud Dian.* quia, si casu id deglutiatur, non per modum cibi, sed per modum salivæ trajicitur. Imò *Lorichius ap. Dian.* excusat, etiamsi casu granum deglutiatur; sed hoc non admittunt *Bon. et Tamb.* quia illud tunc videtur potiùs sumi per modum cibi. Hoc tamen intelligendum, si granum, non autem si aliqua minima pars deglutiatur, quæ insensibiliter cum saliva sit immixta, quia hæc verè per modum salivæ trajicitur. Omnes verò conveniunt hujusmodi masticationem esse indecentem ante Communionem, unde puto eam non excusari à culpa veniali, nisi aliqua causa subsit.

281. — Regula III. est, quòd ad frangendum jejunium requiritur, ut res sumpta habeat rationem cibi, aut potûs. Hinc dubitatur, an comestio capillorum, unguium, vel ligni, papiri, lapillorum et similium impediat Communionem? Adsunt tres sententiæ. *Prima* sententia universè negat, quia omnia hæc non habent rationem cibi, vel saltem, quia usu non habentur ut comestibilia. Ita *Dian. p. 3. tract. 4. res. 28. Renziqu. 4. cum Jo. Delacruæ, Ludovico de Sancto Jo. etc.* Et probabile putant *Bus. ut supra, et Ledesm. apud Salm. n. 70. Secunda* sententia è converso universè affirmat, quia, (ut dicunt) reverentia ad Eucharistiam requirit non solùm, ut nihil cibi comedatur, sed etiam, ut nihil ad modum cibi deglutiatur. Ita *Laym. n. 18. Ronc. q. 8. Salm. n. 70. Wig. n. 44. Pal. n. 7.* et pro hac sententia citant etiam *D. Th. p. 3. q. 80. n. 8. ad 4.* ubi dicit : « Nec refert » utrùm aliquid hujusmodi nutriat, vel non nutriat, dummodo » sumatur per modum cibi vel potûs. » *Tertia* verò sententia communis docet, minimè frangi jejunium, si edantur res omnino indigestibiles, ut sunt capilli, ungues, metallum, vitrum, fila ex serico aut lana, ossicula fructuum omnino depurata quia hæc nec nutriunt, nec rationem habent cibi; Ecclesia autem tantùm prohibet, ne sumatur Eucharistia post cibum aut potum, ut patet ex Conc. Tolet. VIII. *Can. 2.* ubi dicitur : « Nullus post » cibum potumque minimum sumptum Missas facere præsu- » mat. » Et ex Concil. Matisconensi, ubi : « Ne cœlesti cibo ter- » renus præponatur. » Idem dicit S. August. (*Ep. 18. ad Januar.*) : « Placuit Spiritui S. ut in honorem tanti Sacramenti in » os Christiani priùs corpus Dominicum intraret, quàm cæ- » teri cibi. » Ita *Conc. n. 6. Cont. Tourn. p. 475. v. Alii. Viva n. 5. Sporer, n. 467. Holzm. n. 72. Escob. n. 332 et Lugo. n. 28. cum Henr. Nunno, Vill. Reg. etc.* Neque huic sententiæ adversatur D. Thom. loco mox cit., nam oportet integrum textum animadvertere S. Doctoris, qui sic ait : « Et ideo neque post

» assumptionem aquæ vel alterius cibi, aut potûs, vel etiam » medicinæ, licet hoc Sacramentum accipere, nec refert utrùm » aliquid hujusmodi nutriat vel non nutriat. *Nota to* aliquid hu- » jusmodi. » Ergò illud nutriat vel non nutriat D. Th. refert solùm ad res mox à se recensitas *cibi*, *aut potûs*, inter quas etiam numerat medicinam, quæ multoties non est nutritiva. Præterea, posset accidere quòd cibus illico evomatur, et sic non nutriret, et ideo dixit « aliquid hujusmodi *impedire Communionem* » sive nutriat, sive non nutriat. »

Secus verò dicendum cum præfatis AA. de rebus digestibilibus, quæ à stomacho alterari, et in substantiam hominis converti possunt, prout sunt charta, palea, filum ex lino, pulvis medicinalis, cera (cùm cera fere semper retineat aliquid mellis admixtum); ita *Tamb. n.* 20. *Viva n.* 5. *Conc. n.* 6 *et Mazz. p.* 147. (contra *Dian. et Bern.*) Idem dicunt probabiliùs *Croix n.* 562. *Lugo num.* 32. *Escob. n.* 335. *Viva et Mazz. ll. cit. Wig. n.* 44. de terra seu creta, quam mulieres edere solent, cùm in ea aliquid inveniatur à stomacho alterabile et nutritivum.

282. — Utrùm autem inter plura horologia dissonantia, liceat alicui ultimum sequi ad Communionem accipiendam? Negant *Merolla et Salas ap. Dianam p.* 4. *tr.* 3. *R.* 19. Sed communissimè affirmant *Sanch. de Matr. l.* 2. *dist.* 41. *n.* 40. *Quarti p.* 3. *tit.* 9. *dub.* 3. *Merati in Rubr. de defect.* §. 9. *Dian. l. c. Sporer p.* 159. *n.* 471. *Holz. tom.* 1. *p.* 38. *nu.* 180. cum communi ut asserit *Croix n.* 581. *Lugo d.* 15. *n.* 45. *cum Fag. Sanctio, et Vill. Escob. nu.* 353. *cum Trull. et Salm. n.* 69. *in fin. cum Pasq. Gabr. et Anton. à Spir. S.* Dummodo de errore non constet, ut bene advertunt *Lugo* et *Escob.* Vel modò, addo cum *Croix* horologium non sit de illis, quæ ut plurimùm errant, quia hæc præsumuntur semper errare.

Num autem possit communicare, qui cibum deglutit post primum ictum, sed ante ultimum? Affirmant *Salm. n.* 69. *cum Trull. Bressero etc. Ac Gobat. ap. Croix nu.* 580. Quia (ut dicunt) ultimus ictus moraliter eamdem complet horam, ita ut omnes ictus pro unico computentur. Sed meliùs id negant *Lugo d.* 15. *n.* 37. *Tourn. p.* 480. *Sanch. n.* 40. *Escob. n.* 353 *et Croix cum Conc. Sanct. et communiori.* Ratio, quia ad primum horæ ictum media nox iam expleta est, ut mihi etiam confirmavit peritissimus horologiorum faber. Sentio autem tanquam certum tenendum, quòd tempus mediæ noctis non moraliter, sed physicè accipiendum est; nam si moraliter posset accipi, cur non deberet admitti opinio *Caramuelis*, qui dicit non impediri à Communione illum, qui cibum priùs sumptum deglutit parum post ultimum horologii ictum? Sed hoc communiter à DD. et ab ipsis *Salm.* rejicitur. Utrùm autem in dubio negativo, an transacta vel ne sit media nox, possit aliquis communicare? Valde probabilis est, imò fortè probabilior sententia affirmativa, quam observa in *Tom.* 1. *l.* 1. *n.* 80. *cum Busemb. Laym. Pal. Sporer, etc.* quibus adde hîc *Cardenas in Crisi* 1. *d.* 26. *n.* 87. *Dian. p.* 2. *tr.* 13.

R. 2. *Gobat. n.* 280. *Elbel t.* 3. *de Euch. n.* 101. *cum Henriquez, Illsung. etc.* quia, cùm hoc præceptum sit negativum (ut probavimus *loc. cit. in Tom.* 1.) de non accedendo ad Eucharistiam post comestionem, non teneris ab illa abstinere, quandiu non es certus, et tantò magis si nullam habeas rationem probabilem te comedisse; tunc enim adhuc manes in possessione tuæ libertatis.

283. — « 4. Non est peccatum, per se loquendo, cibum sumere » vel expuere, *Tamb. cap.* 2. §. 1. statim à communione, ut ex » *S. Thom.* docent *Azor. Sanch. Bon. d.* 4. *q.* 6. *p.* 1. *n.* 25. unde » eum, qui paulò ante medium noctis cœnasset in Dominica » pridie Nativitatis Domini, posse nihilominus statim post me- » diam noctem celebrare, docent *Diana* et alii tres *p.* 3. *t.* 4. » *R.* 44. * (*Vide n.* 289. *in fin.*) * Etsi ob Sacramenti reveren- » tiam consilii sit abstinere, donec species sint consumptæ, quod » saltem intra dimidium quadrantem in laico (in Sacerdote in- » tra quadrantem) fieri certum videtur, *Card. de Lugo d.* 12. » *sect.* 3. *n.* 54. ex judicio medicorum à se consultorum. *Tamb.* » autem *cap.* 3. §. 4. *ex Jo. Sanch. d.* 38. notat citiùs à valido » quàm à debili stomacho, regulariter tamen ab omnibus intra ho- » ram consumi; refertque infirmum quemdam post mediam ho- » ram species integras rejecisse. »

Omnes conveniunt congruum quidem esse, ut communicantes per aliquod temporis intervallum abstineant ab expuendo: dicunt tamen *Holzm. to.* 1. *de Jejun. p.* 354. *n.* 76. *Wigandt tr.* 12. *n.* 45 *et Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 549. nullum esse peccatum expuere post Communionem, si nullum hostiæ fragmentum remanserit in ore. An autem liceat edere vel bibere statim post Communionem? Olim ex *Tribus de Consecr. dist.* 2. præcipiebatur jejunium post Communionem usque ad sextam, sed hoc præceptum jam diu est abrogatum, ut docuit adhuc suo tempore *D. Thomas* 3. *p. q.* 80. *art.* 8. *ad* 6. Unde dicit *Holzm. l. c.* hodie nullo modo eum peccare, qui comedit statim post Communionem. Sed hoc rectiùs non admittit *Croix ib. cum Suar. Aversa, Quarti et Dicast.* nisi adsit aliqua causa, putà si Religiosus post Missam dato signo debeat ad mensam accedere; aliàs talis comestio, dum adhuc in stomacho perseverant species consecratæ, ob aliquam irreverentiam non excusatur à culpa veniali, ut dicunt AA. citati ex *D. Th.* qui *l. c.* docet: « Debet... esse aliqua mora inter sumptio- » nem hujus Sacramenti, et reliquos cibos. » Quanto autem tempore perdurent in stomacho species consecratæ? Vide dicta *n.* 25.

284. — « Dixi in *Respons. regulariter*: quia non jejunus licitè communicat in sequentibus casibus, si quidem jejunus non possit sine notabili incommodo, ut monent *Conc. et Bonac.* apud *Dian. p.* 9. *cap.* 5. *R.* 42.

« 1. In periculo mortis, sive illud sit ex morbo, vulnere, ve- » neno, sive ex sententia judicis. Et quidem in eodem morbo, etsi » non tenearis, potes tamen post aliquot, v. g. 6, 7 vel etiam, ut » putat *Laym.* duos dies (etsi quoad hoc potissimum attenden- » dum esse ad consuetudinem, moneat *Card. de Lugo*) repetere

» viaticum non jejunus, dummodo nequeas jejunus sumere, et » periculum mortis recurrat, ut docetur *comm.* vel etsi ma- » neat, ut contra *Vasq. Præp.* et alios docent *Nav. Tol. Regin.* » *Suar. de Lugo s.* 3. *n.* 65. Imò, etsi non liceat ægro ex sola de- » votione communicare, fracto jejunio; si tamen morbus esset » diuturnus, nec posset dari Communio, nisi post medicinam, » probabile esse id licere, docent *Armil. Tolet. Bon. Regin.* » *Henr. Suarez, Escob. etc.* quorum aliqui exigunt longum in- » tervallum, v. g. 30 dierum, ut *Nav. et Vill.* alii 8 vel 10 dies, » ut *Suar. Henr. Fag.* alii 7 ut *Sylo.* alii 6 ut *Arm. Zamb. Pos-* » *seo. et Fill.* quos sequitur *Dian. de celebr. mis R.* 77; alii per- » mittunt toties, quoties sano posset dari jejuno: ita *Escob. t.* 7. » *R.* 6. *ex Hurt.*; alii denique posse sequenti statim die dari, » ob justam causam, ut si propter consuetudinem et desiderium, » aut devotionem difficulter abstineat, et moràliter videatur in- » stare periculum mortis. Sic *Laym. l.* 5. *tr.* 4. *c.* 9. *n.* 20. Ve- » rùm ea in re loci consuetudo spectanda est, quæ nunc sal- » tem videtur permittere, ut quando morbus, et periculum diu » protrahitur, post 7 vel 8 dies iterum detur Communio non je- » juno. Vide *de Lugo d.* 15. *sect.* 3. *de Euchar.* »

285. — Quæritur, an liceat communionem iterum ministrari infirmo non jejuno, qui jam Viatico munitus est? Quidquid dicant aliqui, vera et communis est sententia affirmans, quam tenent *Suar.* 3. *p. d.* 68. *s.* 5. *Laym. l.* 5. *tr.* 4. *c.* 6. *n.* 20. *Con. t.* 8. *p.* 320. *n.* 16. *Holz. tom.* 1. *p.* 351. *n.* 73. *Tourn. tom.* 5. *p.* 485. *v. Verum, cum Tol. Sylo. Wit. etc. ac Lugo d.* 15. *n.* 64. *cum Sa, Arm. Soto, Bonac. Vict.* et aliis passim; testaturque Benedictus XIV *de Synodo l.* 7. *c.* 12. nullum Theologum alicujus nominis hanc sententiam negare. Ratio est, quia hoc Sacramentum ægrotis non datur præcisè ad satisfaciendum præcepto, sed in præsidium contra tentationes, quæ tempore mortis magis urgent. Et hoc non solùm si novum recurrat periculum, sed etiam si idem perduret, ut dicunt *Sylvest. v. Eucharistia num.* 3. *Elbel tom.* 3. *p.* 101. *n.* 129. (qui testatur hanc esse communem praxim Ecclesiæ) *et Suar. Laym. Hozlm. ll. cc. cum Soto, Tol. etc.* Idemque docet *Bened. XIV, l. c. n.* 5. ubi sic addit : *Episcopus insinuet Parochis posse, et debere Viaticum in eadem infirmitate iterum ac tertiò administrari, præsertim si ægrotus exposcit; et si velit, pœnam decernat in Parochos, qui ægrotis devotè postulantibus iterum, et tertiò Eucharistiam deferre detrectent falsis prætextibus.* Neque huic adversari *Vasq.* dicit idem Bened. *n.* 4. ut malè asserunt *Bus. et Lugo;* nam *Vasq.* tantùm loquitur de obligatione præcepti, cui censet satisfieri per unicam perceptionem Eucharistiæ.

Sed dubitatur 1. Quanto tempore debeat distare una Communio ab alia? Communior sententia censet distare debere octo diebus circiter : ita *Busemb. ut supra, Conc. l. c. Tourn. d. p.* 485. ex antiquo Rituali Rom. *Escob. lib.* 20. *cum Sylo. et Fill. ac Salm. n.* 76. *cum aliis.* Sed non improbabiliter *Laym. d. n.* 20. *Escob.*

n. 363. *et Ronc. de Euch. c.* 6. *q.* 4. *R.* 3. *cum Hurt.* dicunt quòd infirmus, assuetus sæpius ex devotione communicare, bene possit altero die statim post Viaticum sumptum suscipere Communionem non jejunus; idque in singulis diebus admittunt *Pal. p.* 13. *n.* 14. *et Arm. ac Dic. ap. Croix n.* 613. et probabile putat *Tamb. Meth. c.* 5. *num.* 24.

Dubitatur 2. An si quis communicaverit paucis ante diebus ex devotione, teneatur sumere Viaticum superveniente periculo mortis? *Prima* sententia communior negat, etiamsi Communio præcesserit octo circiter diebus; hanc tenent *Laym. tract.* 4. *c.* 5. *n.* 4. *Lugo d.* 15. *n.* 39. cum communi ut asserit *Ronc. c.* 6. *quæst.* 4. *R.* 1. *Ronc. D.* 4. *quæst.* 7. *p. n.* 1. 2. *cum Conc. Ang. Fill. Tab. Henr. Molf. Suar. d.* 69. *sect.* 3. §. *Rogabis*, (qui cum *Soto et Pabud.* eam tenent, si Communio triduo antea sit suscepta) et probabilem putant *Palaus p.* 14. *n.* 7. *et Sal. c.* 8. *n.* 5. Ratio, tum quia præceptum Communionis jam in substantia impletum est per Communionem priùs perceptam; tum quia ideo tenetur homo communicare in articulo mortis, ut hoc Sacramento se præparet ad transitum ex hac vita, sed jam censetur satis se præparasse qui paulò ante communicavit. Hæc sententia est satis probabilis, saltem (ut dicunt *Suar. l. c. et Lugo n.* 55.) si periculum mortis naturaliter accidat, quia tunc in illo brevi tempore antecedenti jam moraliter cœpit imminere, quamvis fuerit ignoratum. *Secunda* verò sententia probabilior affirmat, quam tenent *Vasq. d.* 214. *c.* 2. *n.* 14. *Palaus l. c. Concina. p.* 320. *num.* 14. *Tourn. p.* 542. *v. Quæres, cum Habert. Dian. p.* 5. *tract.* 3. *R.* 33. *cum Hurt. Turr. Ocrag. etc.* et huic magis adhærent *Salm. c.* 8. *n.* 7. Ratio, quia hoc divinum mandatum ex interpretatione Ecclesiæ præcisè obligat instante periculo mortis, ut contra hostes hoc divino præsidio muniamur; ergo non impletur per Communionem ex devotione susceptam; sicut enim non potest satisfieri debito priusquam contrahatur, ita nec satisfieri præcepto antequam ejus urgeat obligatio. Nec obstat dicere, quòd qui paulò ante communicavit, jam sufficienter se munierit, unde jam satisfecit fini præcepti; namsi hoc valeret, qui pridie Palmarum communicasset, nec teneretur ad Communionem Paschalem, sed hoc nemo dicet. Vid. dicta *n.* 297. *in fin.*

Dubitatur 3. An qui mane communicavit ex devotione, teneatur, aut possit urgente periculo mortis Viaticum sumere? Adsunt tres sententiæ. *Prima* sententia affirmat eum teneri, quia tunc suscipiendum est Viaticum ad implendum præceptum divinum; hanc tenet *Dian. p.* 5. *tr.* 3. *R.* 33. *cum Hurt. Turr. Ochag. et p.* 10. *tr.* 11. *R.* 4. *cum Pell. Leand. Dic. etc. Secunda* sententia dicit eum non teneri, sed posse communicare; sic tenent *Ronc. c.* 6. *q.* 4. *R.* 1. *Gobat. et Marinus ap. Bened. XIV de Syn. l.* 7. *c.* 11. et probabilem putat *Anacl. p.* 400. *num.* 36. *ac Dian. pag.* 6. *tr.* 6. *R.* 17. *cum Hurt. Bressero etc.* ac testatur deductam fuisse in praxim à PP. Societatis Jesu Panormi an. 1636. *Tertia* sententia, quam tenent *Suar. d.* 69. *sect.* 2. *Laym. cap.* 5. *num.* 5.

Conc. p. 320. *n.* 14. *ac Con. Gran. et Fagund.* dicit eum nec teneri, nec posse communicare, quia cùm præceptum divinum obliget ex intentione Ecclesiæ, praxis Ecclesiæ est, ut nemo bis in die communicet; neque hic casus sine necessitate excipi debet: dubitat tamen *Concina*, an posset communicare qui ferventi amore succensus Viaticum postularet. Omnes has tres sententias probabiles putat N. P. Bened. XIV. *l. c.* sic dicens: « In tanta opi» nionum DD. discrepantia, integrum erit Parocho eam sen» tentiam amplecti, quæ sibi magis arriserit. » Cæterùm probabilior mihi videtur sententia *Lugonis d.* 16. *n.* 53 *et* 54 qui distinguit inter morbum naturalem et violentum, et ait, quòd, si quis fuerit vulnere percussus, vel ex alto ceciderit, potest communicare (immo tenetur, juxta nostram sententiam in præcedenti Dubio allatam) quia hic revera non accepit Viaticum in mortis articulo constitutus; secus verò, si quis jam in ægritudine positus mane ex devotione communicaverit, tunc enim bene potest dici moraliter in periculo mortis communicasse, cùm morbus ille jam erat in se periculosus, etsi non adhuc notus. Et idem puto dicendum cum *Suar.* contra *Lugonem*, si morbus fuerit repentinus, putà apoplexia, vel quid simile; nam hujusmodi morbi judicantur jam priùs in suis causis dispositi existere, licèt ignorentur.

Hîc autem sedulò notandum cum *Salm. c.* 7. *n.* 74. *Viva q.* 4. *ar.* 8. *n.* 9 *et aliis*, quòd si infirmus facilè possit jejunus sumere Viaticum in sequenti die, tenetur utique expectare; secus tamen si adsit periculum mortis; vel si non possit commodè expectare, putà si deberet differri medicina opportuna, vel esset deferenda Eucharistia intempesta nocte, ut dicit *Viva cum Coninck.* De reliquo bene aiunt *Salm. l. c. cum Soto, Navarr. Gill. et Vict.* in hoc non esse scrupulosè procedendum, cùm in Concilio Constantiensi *sess.* 13. simpliciter infirmi excipiantur à lege jejunii. Damnati autem ad mortem bene possunt communicare non jejuni, si Judex nolit tamdiu executionem mortis differre, ut jejuni communicare possint, ut rectè dicunt *Salm. c.* 2. *n.* 82. *et Wigandt tr.* 12. *n.* 49. (V. Not. VI, pag. 345.)

Dubitatur 4. An Sacerdos ministrans Viaticum possit aliquando omittere verba illa in Rituali præscripta: *Accipe Viaticum, etc.* Negant *Clericat de Euch. Dec.* 19. *n.* 12 *et Tamb. Quarti, ac Card. Brancat. ap. de Alex. Confes. Monial. c.* 12. §. 6. *q.* 24. tum quia (ut dicunt) prædicta verba sunt valde proficua, utpote ab Ecclesia ordinata: tum quia Rituale Romanum facit jus quoad ea, quæ in ipso præscribuntur, cùm Paulus V in sua Bulla dixerit, *inviolatè observent.* Probabiliter verò affirmat ipse *de Alexandro et Tournelius l.* 1. *c.* 1. §. 12. *n.* 6. *p.* 44. *ex Pasq.* casu quo infirmus magna animi tristitia Communionem per modum Viatici sit suscepturus. Ad satisfaciendum enim præcepto Viatici non requiritur intentio satisfaciendi, sed sufficit ut ponatur opus præceptum, juxta dicta *de Hor. Can. lib.* 3. *num.* 176. Aut saltem sufficit intentio interpretativa satisfaciendi

obligationi, quæ magis urget. Quoad illa autem verba à Rituali præscripta, respondet *de Alexandro cum Pignatell. t.* 9. *Consul.* 36. §. *Neque*, quòd non omnia in Rituali præscripta cadant sub præcepto, sed quædam ibi præcipiuntur sùb obligatione aliunde proveniente, quædam verò præscribuntur tantùm de decentia : nec Pontifex extrahit ea ab ordine suo, sed solùm efficit, quod intra ordinem suum rectè procedant ; verba enim Bullæ hæc sunt : « Quapropter hortamur Episcopos, Vicarios, Parochos, etc. » ut in posterum constituto Rituali in sacris functionibus utan» tur, et in re tanti momenti, quæ Catholica Ecclesia, et ab » ea probatus usus antiquitatis statuit, inviolatè observent. Ergo » inviolatè observent *tantùm respicit* ea quæ *(aliunde)* Ec» clesia, et probatus usus antiquitatis statuit. » Cæterùm, quidquid sit de hoc puncto, etiamsi omnia in Rituali caderent sub præcepto, nullo modo potest dici, quòd præceptum proferendi illa verba inducat gravem obligationem ; verba enim quæ substituuntur, *Corpus Domini nostri Jesu Christi, etc.* reipsa idem significant, et operantur. Ad excusandum verò à peccato veniali, in casu nostro bene sufficiens erit causa mutandi illa verba, ne infirmus magno mœrore afficiatur.

286. — « Denique, licèt probabile videatur *Fill. t.* 1. *tr.* 4. » *n.* 242. *C. de Lugo* id quod docet *Maj. in* 4. *d.* 9. *cap.* 3. *Fern.* » *de hæred. etc.* (*Laym.* verò *l.* 5. *t.* 4. *c.* 6. *n.* 21. limitat ad casum » necessitatis, quo moriturus aliud Sacramentum suscipere non » posset, et scandalum cessaret) posse non jejunum celebrare » ad dandum alteri Viaticum, eò quòd hoc sit juris divini, » jejunium verò ecclesiastici tantùm ; ideoque non tantùm posse, » sed etiam teneri dicat *Gran. in.* 3. *p. c.* 6. *t.* 10. *d.* 8. *n.* 12. » id tamen meritò communiter rejicitur, tum quia contrarium » probat praxis ; tum quia major est habenda ratio Sacramenti, » quam aliqualis necessitatis proximi ; tum quia præceptum » Viatici non obligat, quando non potest ritè dari. Ita *Bon.* » *ex Con. Hur. de Euch. d.* 9. *diff.* 17. *Suar. Vasq. etc. comm.* » docetque. *C. de Lugo* esse probabilius. V. *Dian. t.* 1. *tr.* 4. » *Resp.* 33. Sacerdos autem morti (sive naturali, sive vio» lentæ) vicinus, celebrare sine dubio potest non jejunus, ad » dandum sibi Viaticum, si illud aliter haberi non potest : » quia non plus est celebrare, quàm communicare sumpto » cibo. *Card. de Lugo d.* 15. *s.* 4. *Laym. Dian. p.* 5. *t.* 3. » *R.* 36. »

Quæritur, utrùm Sacerdos ad Viaticum ministrandum possit celebrare non jejunus ? *Prima* sententia affirmat, et hanc tenet *P. Concin. p.* 362. *n.* 7. item *Major. Fernan. et Zambr. ap. Lugo d.* 15. *n.* 67. et probabilem vocant *Esc. l.* 20. *n.* 368. *Vioaq.* 4. *ar.* 8. *n.* 9. *Dian. p.* 8. *tr.* 2. *res.* 78 *et Lugo l. c. cum Fill. et Tourn. p.* 486. *ad* 3. *in fine*, eam non audet redarguere. Ratio, tum quia hoc casu præferendum est præceptum divinum ecclesiastico ; tum quia idem præceptum ecclesiasticum, cùm permittat moribundo communicare non jejuno, etiam permittere censetur Sacerdoti

non jejuno celebrare, ut infirmum communicet. *Secunda* verò sententia communis et probabilior negat, et hanc tenent cum *Busemb. ut supra* (qui asserit oppositam communiter rejici, sed hoc immeritò) *Suar. d.* 66. *Tourn. p.* 485. *v. Resp. ad* 2. *Salm. c.* 6. *n.* 77. *Renzi t.* 1. *de Jejun. c.* 1. *q.* 4. *et Lugo l. c. n.* 68. *cum Nav. Sylvio. S. Anton. Soto, Coninch. Sylv Armilla, Vict. Henriq. et Vasq.* qui contrariam improbabilem vocat. Ratio, quia licèt præceptum sumendi Viaticum sit divinum, et præceptum non celebrandi post cibum sit tantùm ecclesiasticum, tamen hoc in substantia etiam est divinum propter reverentiam Sacramento debitam, quæ non excusatur eo casu ob utilitatem moribundi, cùm Sacramentum hoc non sit tantæ necessitatis. Et sic respondetur ad primam rationem oppositæ sententiæ. Respondetur autem ad secundam, quòd ideo permittatur moribundo non jejuno communicare, quia in eodem concurrunt tam præceptum ecclesiasticum de jejunio, quàm divinum de sumendo Viatico, quod eo casu præferri debet. Secus verò est de Sacerdote, cùm ipse unico tantùm præcepto obstringatur, scilicet non celebrandi nisi jejunus, nec ipse potest illud violare, ut moribundus suum adimpleat præceptum, ad quod eo casu nec etiam moribundus tenetur, cùm per ipsum non stet. Neque obstat dicere, quòd sicut potest Sacerdos conscius mortalis celebrare sine prævia Confessione ad dandum Viaticum, ita etiam sine jejunio; tunc enim ex *Trid.* ipsa necessitas ministrandi Viaticum excusat; cùm possit Sacerdos per contritionem se disponere, et sic obicem auferre; sed non jejunus, cùm non possit deinde tollere obicem violati jejunii, non potest irreverentiam evitare, juxta dicta in simili casu *n.* 262. *D.* 2. Primam sententiam probabilem puto, sed hæc secunda probabilior mihi videtur, nisi (ut rectè dicunt *Laym. tr.* 4. *c.* 6. *num.* 21. *Viva q.* 5. *art.* 6. *n.* 3 *et Escob. l. c.*) moribundus non posset Sacramento Pœnitentiæ, vel Extremæ Unctionis muniri; nam eo casu Eucharistia poterit esse Sacramentum necessitatis, ut ille ex attrito fiat contritus.

Secus verò dicendum, si Sacerdos, cùm esset morti proximus, deberet celebrare ad dandum sibi Viaticum; quia tunc bene poterit celebrare non jejunus, ut præcepto Viatici satisfaciat, tunc enim in eadem persona concurrunt præceptum ecclesiasticum, et divinum quod præferendum est: Ita communiter cum *Busemb. Suar. l. c. Lugo n.* 69. *Laym. n.* 20. *Renzi quæst.* 4. *et Salm. c.* 7. *n.* 78. *cum aliis passim.*

287. — « 2. Si periculum sit, ne Eucharistia pereat, vel malè » tractetur, potest sumi à non jejuno, etiam Laico si alius de- » sit : * (*Est commune apud Salm. n.* 78. *Vide dicta n.* 86. » *Not. II.*) * imò probabiliter potest etiam à præsente Sacerdote » laicus accipere, ut docent *Card. de Lugo n.* 87. *Suar. et Vasq.* » *d.* 221. *n.* 48. »

« 3. Si grave scandalum sit oriturum ex omissione Sacrificii, » vel communionis. Quod tamen quidam putant vix fieri posse,

» eo quòdoccurri possit scandalo, dicendo, Sacerdotem casu ali-
» quid sumpsisse, ideoque impediri. »

Si Sacerdos recordatur post Consecrationem se non esse jejunum, certum est non teneri, nec posse Missam deserere, cùm præceptum divinum perficiendi Sacrificium præponderet ecclesiastico communicandi jejunus. Vide *Azor. p.* 1. *lib.* 10. *c.* 33. *qu.* 3. *et Bon. d.* 4. *qu.* 6. *p.* 2. *nu.* 19. qui *cum Henriq. Rodr. Reg.* et aliis communiter id docent. Si autem recordetur soluti jejunii ante Consecrationem, et præsertim ante Canonem, debet utique desistere à Missa, si possit sine infamiæ nota, aut scandalo, ut etiam communiter dicunt *Lugo d.* 15. *n.* 70. *Pal. p.* 13. *n.* 22. *Bon. l. c. p.* 1. *nu.* 16. *Conc. tom.* 8. *p.* 364. *nu.* 10. *Tourn. tom.* 5. *p.* 482. *Ronc. c.* 5. *q.* 9. *R.* 3. *et Salmant. cap.* 7. *nu.* 79. *cum Suar. Laym. Gabr. etc. ex D. Th. q.* 83. *art.* 6. *ad* 2. ubi ait: « Tutiùs reputarem, maximè in casu manducationis, quòd Mis-
» sam incœptam desereret, nisi grave scandalum timeretur. »
Censet autem *S. Bon. ap. Bon. dict. n.* 16. et probabile id putant *Sotus, Ang. Reg. etc. ibid.* propter hanc rationem scandali nunquam desistendum esse à Missa inchoata, quia fere nunquam sine scandalo illa omitti posset. E converso dicit *Concina* rarò in hoc posse scandalum accidere. Melius sentio dicendo cum *Tournely*, semper scandalum posse timeri, nisi celebrans sit notæ, aut saltem præsumptæ probitatis.

« Dixi *scandalum* : quia turbationem, vel incommodum ali-
» quod secuturum, v. g. si celebraturus primitus aliquid sump-
» sisset, non sufficere notat *Præp.* * (*nisi adessent graves cir-*
» *cumstantiæ. Croix n.* 583. *cum Gob. Vide n.* 257.) *

288. — « 4. Si perfectio Sacrificii, vel Communionis urgeat.
» Quod fieri potest quinque modis. I. Si pro speciebus vini
» sumpsit aquam (quam si advertat, dum habet in ore, non est
» expuenda ob periculum ejiciendi fragmentum hostiæ et irre-
» verentiam, sed deglutienda, *Tamb. de exped. sacrif. lib.* 2.
» *cap.* 8. *Card. de Lugo d.* 15.) * (*Et idem rectè dicit Conc.*
» *p.* 363. *n.* 9.) * tunc enim tenetur denuo consecrare * (*utram-*
» *que materiam*) * quod fieri etiam potest, consecrando et of-
» ferendo statim, sine nova hostia : * (*Ut Scotus, Suar. Laym.*
» *etc. ap. Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 545. *At Rubrica Missalis de Defect.*
» *cap.* 4. *num.* 5. *utramque sententiam* (*nempe quòd debeat con-*
» *secrare novam hostiam, vel possit tantùm vinum*) *docet esse pro-*
» *babilem, si in publico celebretur*) * Vide apud *Suar.* Quòd si id
» post Missam conclusam advertas in Sacristia, omittas. * (*cum*
» *Salm. n.* 80. *Conin. Laym. etc.*) * Si autem intra Missam post
» sumptionem, vel etiam ante eam post Consecrationem tamen
» dubites, an fuerit vinum, pro vino præsumendum esse, et
» pergendum, ait *Tamb.* * (*Cum Gob. apud Croix l.* 6. *p.* 2.
» *n.* 535. *qui tamen cum Pasq. et Avers. dicit consecrandum esse*
» *aliud vinum, quando prudens adest dubium; nisi diu alia ma-*
» *teria esset expectanda, ut n.* 536. *Vide dicta n.* 206. *v. Quoad.*) *
» II. Si celebrans post Consecrationem deficiat : tunc enim tenetur

» alius, etiam non jejunus, si jejunus haberi nequeat, perficere.
» III. Si post Consecrationem etiam unius speciei recordetur,
» se non esse jejunum : tenetur enim pergere ; imò etiam potest
» pergere, si ante Consecrationem recordetur, et absque scan-
» dalo, et nota non possit desistere, v. g. in Solemni Sacro,
» ut docent *Suar. Con. etc.* Si tamen privatim celebret, et
» commodè possit abrumpere, tenetur, utì ex *S. Th. q.* 83. *a.* 6.
» docetur *commun.* ❋ (*Vide dicta n.* 262. *dub.* 1.) ❋ IV. Si post
» ablutionem sumptam, licèt diu Communionem distribuerit,
» sumendæ sunt reliquiæ etiam grandiores consecratæ eodem
» Sacro ; ❋ (*Ut Salm. cap.* 7. *n.* 80. *cum Con. Suar. Pal. Laym.*
» *Bon. Vasq. etc. Vide dicta n.* 251.) ❋ quod addo, quia non li-
» cet tunc sumere particulas alterius Sacrificii quæ sunt in ci-
» borio, ad illud expurgandum, ut docent *Suar. Card. de Lugo*
» *loc. cit.* cum communi, licèt contrarium probabile dicat *Tamb.*
» *de exped. Com. cap.* 2. §. 8. *ex March. t.* 3. *p.* 3. *c.* 3. Uti nec
» ejusdem Sacrificii, si illud planè sit absolutum, et ab altari
» recesseris, sed debent servari donec sumantur à jejuno : *Escob.*
» *t.* 7. *E.* 6. *Fagund. etc.*, quia convivium jam finitum est. Nisi
» tamen aliud suadeat periculum indecentiæ, v. g. si plures
» Missæ eodem die istic futuræ non essent, et Sacramentum
» asservari non soleret, tunc enim minore irreverentia sume-
» ret, quàm asservaret. Imò *Card. de Lugo d.* 14. *p.* 4. *n.* 82. *et*
» *Gran.* non damnant Sacerdotem, qui priùs quam sacras vestes
» exuit, particulam inventam absumit, eò quòd non sit Com-
» munio nova, sed complementum præcedentis. Vid. *Bon. Card.*
» *de Lugo, Escob. ll. cc.* V. Si pars hostiæ post ablutionem
» sumptam, calici, aut palato adhæreat (quæ decentiùs nova
» ablutione, quàm digito propellitur, ut docet *Bon. ex Fill.* et
» aliis, quamvis Missale etiam permittat, ut digito attrahatur
» ad labium calicis, et sumatur ante ablutionem) : quomodo
» etiam ii excusantur, qui ex devotione hostiam in ore diu
» retinentes, casu præmittunt aliquid ablutionis : sponte tamen
» id non licet, nisi bona fides, et sancta simplicitas excuset. Ra-
» tio horum omnium est, quia talis sumptio moraliter censetur
» completio unius Sacrificii. *Reg. l. c. n.* 123. *Bon. l.* 1. *d.* 4.
» *qu.* 6. *p.* 2. »

Dicunt *Suar. Sylvest. Ang. et Fill. ap. Salm. c.* 7. *n.* 81. *et Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 611. *in fin. cum Tamb.* licitum esse dare ægro minimam particulam simul cum ablutione, si ob siccitatem nequeat illam deglutire ; imò *P. Zaccharia ap. Croix. ad dict. n.* 611. refert hanc fuisse consuetudinem Monachorum Cluniacensium. Præterea, licitè datur etiam sano ablutio aquæ, aut vini, ut possit deglutire particulæ fragmenta, quæ ori hæserint, ut tradit Bened. XIV. *de Sacr. Miss. l.* 2. *c.* 22. utque pluribus in locis mos habet ; eo quòd, ut communiter docent *Lugo d.* 15. *n.* 79 *et* 83. *Pal. p.* 13. *n.* 21. *Holzm. t.* 1. *p.* 351. *n.* 75. *Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 573. *et Salm. l. c. cum Suar. Vasq. Con. Laym. et Bon.* quamvis ablutio priùs deglutiatur quàm hostia, vel hostiæ frag-

menta, hoc non obstat jejunio. Ratio, quia violatio non censetur moraliter Communionem præcessisse; præceptum enim jejunii est, ut ante Eucharistiæ sumptionem nihil sumatur; quando autem unà cum ablutione simul sumitur Eucharistia, tunc totum illud ex ablutione, et particulis sumitur unica sumptione, inde bene verificatur violationem jejunii Communionem non præcessisse. Et ideo in die Parasceves instituit Ecclesia, ut sinul cum vino sumatur particula consecrata in die præcedenti; tque in Rubr. Missal. *t.* 10. *n.* 8. dicitur, si particula hæreat alici, posse vinum infundi, et eam sumi; adduntque *Lugo n.* 83. *t Salm. c.* 7. *n.* 81. posse iterum vinum infundi, usque dum particula sumatur. Ex quibus omnibus *Lugo d. n.* 79. vocat falam opinionem illorum, qui dicunt hujusmodi sumptione frangi ejunium. Saltem omnes concedunt hanc fractionem non obstare ejunio ab Ecclesia præcepto.

289. — « Unus casus est, in metu mortis, ad quam evaden» dam, sicut sine altari, vel calice consecrato, aut vestibus sa» cris; ita etiam non jejunum posse celebrare, docet *Dian.* cum » *Sylv. etc. p.* 3. *t.* 6. *R.* 48 *et p.* 5. *t.* 3. *R.* 39. dummodo cele» bratio non exigatur in contemptum Religionis, Ecclesiæ, vel » ejus præceptorum. »

Quòd ob metum mortis liceat post cibum celebrare, secluso contemptu, plures DD. admittunt præter *Sylvest. et Dian.* ut supra; id concedunt etiam *Viva, q.* 4. *ar.* 8. *n.* 9. *v. IV. Casus, et Salm. cap.* 7. *n.* 82. *cum Ochag.* Sed celebrare sine vestibus sacris, vel sine Altari, veriùs id nunquam est licitum, cùm sit intrinsecè malum ob irreverentiam quæ Sacrificio inferretur; (vide dicenda *n.* 377. *dub.* 2.) Neque ad dandum Viaticum; ut rectè docent Bened. XIV, *de Sacrific. Missæ l.* 3. *c.* 19. *n.* 6. *et Lugo, ac Dicast. ap. Croix lib.* 6. *p.* 1. *n.* 610. *contra Jordan.* At dices: cur propter metum mortis licebit celebrare sine jejunio, et non licebit sine vestibus sacris? Procul dubio huic difficultati non inveni responsionem omninò adæquatam; tantùm responderi posset, quòd præceptum celebrandi cum vestibus sacris sit adeo rigorosè acceptum ab Ecclesia; ut in nullo casu dispensasse sciatur, et propterea vestes reputantur quid intrinsecum cultui tanti Sacrificii; præceptum autem jejunii non ita rigorosè accipitur, cùm in pluribus casibus Ecclesia permittat communicare non jejunis, prout dictum est ex *n.* 284.

Hîc ultimò advertendum, quòd si quis post comestionem non dormierit, vel non sit digestus, respectu ad præceptum jejunii, bene possit communicare, ut dicunt *Suar. d.* 68. *sect.* 4. *Juenin. t.* 7. *p.* 350. *et Bon. p.* 2. *n.* 11. *cum Nav. Soto, Reg. Fill. Henr.* et aliis communiter, contra *Panorm. etc. ap. Conc. pag.* 363. *n.* 15. Cæterùm quandoque convenit talem à Communione abstinere animi torporem, ut rectè dicunt *Tournely tom.* 5. *p.* 477. *v.* 3. *et Concina l. c.* ex *D. Thoma q.* 80. *art.* 8. *ad* 5. ubi sic docet: « Nec refert, utrùm post cibum vel potum as» sumptum dormierit, aut etiam digestus sit quantùm ad ratio-

» nem præcepti. Refert autem quantùm ad perturbationem » mentis, quam patiuntur homines propter indigestionem, aut » insomnietatem, ex quibus si mens multùm perturbetur, homo » ineptus fit ad sumptionem hujus Sacramenti. » Hoc tamen puto non procedere, si vigilia, vel indigestio provenerit ex causa naturali, aut rationabili, et honesta, nec si homo conetur turbationem illam repellere, faciens, quantùm in se est, ut devotè accedat, prout diximus de eo, qui pollutionem est passus; vide *n.* 272. *in fine.*

ARTICULUS III.

Quæ, et quanta sit obligatio sumendi Eucharistiam.

290. An Communio in adultis sit necessaria necessitate medii? (Vide etiam dicta n. 192.) — **291.** An et quando quisque in periculo vitæ teneatur sumere Communionem? — **292.** Quid agendum in periculo vomitûs, vel in casu delirii? — **293.** An pueris ministrandum Viaticum? Vide alia notanda apud Busemb. — **294.** De obligatione communicandi. — **295.** Quando obliget præceptum Divinum, et quando Ecclesiasticum? — **296.** Dub. I. Quomodo computandus annus obligationis? — **297.** Dub. II. An qui non communicavit in Paschate, teneatur communicare quamprimùm? Quid si quis ad implendum præceptum Paschale, prævidens impedimentum, Communionem anticipavit? — **298.** Dub. III. An qui non potest communicare in Paschate teneatur prævenire? — **299.** Dub. IV. An teneantur Fideles tollere impedimentum, ut Communioni Paschali satisfaciant? — **300.** De obligatione communicandi in parochia. An eximantur Sacerdotes, Peregrini, Famuli Religiosorum? An alii ex consensu Pastoris? — **301.** De obligatione puerorum communicandi in Paschate. Qu. I. An pueri teneantur, aut possint communicare statim post usum rationis? Dub. 1. Qua ætate censeantur obligati ad Communionem? Dub. 2. An Infantibus sit danda Communio in articulo mortis? — **302.** Qu. II. An possit ministrari communio amentibus? — **303.** Qu. III. An Semifatuis, Mutis, Surdis et Obsessis?

290. — « Resp. 1. Sumptio Eucharistiæ fidelibus adultis est » necessaria necessitate non medii * (*At vide dict. n.* 192.) *, » sed præcepti Divini obligantis tum in articulo mortis per mo- » dum Viatici, tum etiam sæpius in vita, ut docent *Suar. Vasq. Laym. Fagund.* et alii communiter: probantque tum ex Scrip- » tura, tum ex Concil. Nicæno, et Tridentino *sess.* 13. *c.* 6. » tum ex praxi Ecclesiæ, tum quia Eucharistia est instituta per » modum cibi, cujus usus sæpius est necessarius. *Bonac. d.* 4 » *q.* 7. *p.* 1. *n.* 8. »

Unde resolves:

291. — « 1. Quisque fidelis in periculo vitæ, quod prævidet, » vel meritò timet, v. g. in gravi morbo, ante conflictum, vel » puerperium, præsertim primum, ante navigationem, etc.,

tenetur sub mortali communicare. *Suarez, Vasquez d.* 214. • (*Ita Elbel pag.* 104. *numer.* 131. *Antoine pag.* 481. *quæst.* 1. *et Ronc. cap.* 6. *quæst.* 3. *cum Tambur. et communi.*) • Nisi tamen paucis, v. g. octo diebus ante communicasset : talis enim communio censeretur habere rationem Viatici, ut docent *Suar. Regin. Fill.* contra quosdam, ut *Gasp. Hurt. d.* 10. *diff.* 2. *etc.* apud *Escob.* qui dicunt, eum, qui mane communicavit, si à prandio incurrat periculum vitæ, teneri iterum sumere Communionem, tanquam Viaticum • (*Vide dicta n.* 285. *Dub.* 3.) • : imò *Sa, et Sylo. v. Euchar. Fumus, etc. et Caj. v. Communio*, putant non esse saltem mortale, Communionem omittere, dummodo in Paschate sumpseris. • (*Vide dicta n.* 279. *in fin. v. Dicit.*) •

292. — « 2. Si in ægro esset periculum vomitûs, docet *Sancius* apud *Dian. part.* 5. *tom.* 3. *R.* 55. posse ei parvam particulam dari, quæ stomachum alteratura non putetur, aut si de hoc ipsi dubium sit, securitatis causa, priùs dari particulam non consecratam, quam si rejiciat, nullo modo dandam consecratam : secus, si retineat. Si verò independenter à cibo perpetuò evomat, nullo modo dandam, nisi fortè per sex saltem horas liber à vomitu fuisset. »

In dubio, an sumens sit Particulam revomiturus, probabiliùs dicit *Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 552. cum aliis communiùs, non esse licitum communicare, (contra *Tamb. Gob. etc.*) quia reverentia sacramenti præferri debet utilitati infirmi. In casu autem delirii censent *Salm. cap.* 8. *n.* 14. *cum Zambrano*, esse optimam praxim, ut detur infirmo antecedenter particula non consecrata ad experiendum, si decenter possit inde sumere Eucharistiam. Si verò æger tussi vexetur, potest communicare, quia, licèt phlegma, quod ejicit, plerumque de pectore ascendat, non est tamen periculum rejiciendi sacras species, cùm via per quam sputa tussiendo excutiuntur non sit œsophagus, seu via cibi et potûs ad stomachum, sed est aspera arteria, seu via respirationis ad pulmones; ita *Croix num.* 554. *cum Palao et Gob.* Modò tamen, bene advertit *Croix*, Particula possit in stomachum descendere : nam si tussis esset ita assidua, ut id non permitteret, abstinendum esset à Communione, uti habetur in Rit. *Rom. Comm. infirmor.*

293. — « 3. Pueris doli capacibus, qui sciunt distinguere » Eucharistiam ab alio cibo, probabiliùs est in periculo mortis » eam esse dandam pro Viatico, ut contra *Vasq.* insinuat *Laym.* » *l.* 4. *de Euchar. c.* 4. et expressè docet *Suar. d.* 40. *sect.* 1. » confirmatque *Card. de Lugo d.* 13. *sect.* 4. *n.* 38. *cum Salm.* » *c.* 8. *n.* 12 *et* 13. *Pal. Dian. etc.* et addit (contra *Sanch.*) si » de capacitate pueri sit dubium, posse nihilominus dari, etsi » non sit necesse *cum Dian. et Posseo. apud Salm. dict. n.* 14.

« 4. Qui post Viaticum sumptum peccavit mortaliter, non » tenetur denuo communicare. Ita *Reg. Fill. Card. de Lugo*, » et alii • (*Cum Conc. p.* 320. *n.* 13. *et Salm. c.* 8. *n.* 9. *Suar.*

» *Coninck. Bon. etc. Ratio, quia nullibi talis obligatio præscribi-*
» *tur, cum sufficiat tunc sola Confessio; est tamen contra Sot.*
» *Tab. et Arm. apud Salm.*) *

« 5. Qui non communicavit in periculo mortis, non tenetur » postea supplere. Ita *Bonac. d. 4. q. 7. p. 1. ex Henr. Reg. etc.*

« 6. Judex tenetur, per se loquendo, reis concedere tempus » communicandi, ut docent *Suar. Bon. l. c.* et alii communiter, » contra *Nav.* Quòd si reus noluerit, potest judex procedere. » *Fill. t. 4. cap. 8. q. 11. n. 238.* * *(Aliàs daretur reis ansa non* » *communicandi. Sot. Bon. Reg. cum Salm. c. 8. n. 11. Vide* » *aliàs dicta n. 247. Quibus adde, S. Pium V, ut fert Roncag.* » *cap. 6. quæst. 3. R. 1. improbasse consuetudinem non minis-* » *trandi Eucharistiam damnatis ultimo supplicio. Et debet, si* » *oportet, ministrari etiam non jejunis. Vide dicta n. 283. dub. 3.* » *v. Hic autem.*) *

294. — « Resp. 2. Etsi Christus tempus Communionis, extra » periculum mortis, non præceperit : Ecclesia tamen pro ea de- » terminavit tempus Paschale, quod communiter numeratur à » Dominica Palmarum, usque ad Dominicam in Albis inclu- » sivè ; alicubi tamen totam Quadragesimam comprehendit ; » alibi extenditur ex consuetudine, vel indulto, potestque » Confessarius ex justa causa extendere, ut docent *Sa* et alii. » V. *Bon. d. 4. q. 7. p. 2.*

Unde resolves :

« 1. Præceptum hoc impletur etiam per Communionem Sa- » crilegam, ut habet communis, contra *Durand. et Sylo.* Et » patet, quia Ecclesia tantùm præcepit actum externum, nec » finis præcepti cadit super præceptum. * (*Hoc tamen damna-* » *tum est in propos. 55. ab Innoc. XI, quæ dicebat :* Præcepto » Communionis annuæ satisfit per sacrilegam Domini manduca- » tionem.) * An verò, qui non satisfecit, teneatur postea im- » plere, utrimque probabiliter defenditur, etsi affirmativa » videatur probabilior, *Bonac. Suar. l. c. Con. Card. de Lugo, etc.*

« 2. Non tenetur prævenire, qui prævidet, tempore Paschali » se impediendum, ut contra *Vasq. Sylo. et Fagund.* probabi- » liter docet *Az. t. 1. l. 17. c. 41. Suar. etc.* Qui verò sic præve- » nisset, et postea tolleretur impedimentum, teneretur rursus » communicare, secundùm *Laym. lib. 5. t. 4. cap. 5. Card. de* » *Lugo sect. 4. n. 78.* quia non satisfecit præcepto obliganti ad » Communionem, et ad illud tempus. Negat tamen *Diana* » citans *Fernand. et Suarez.* »

295. — Quæritur, quonam tempore fideles obligentur com- municare? Duplex quidem de hac obligatione adest præceptum, Divinum et Ecclesiasticum. Divinum habetur ex illo *Joan. 6.* « Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, et biberitis ejus » sanguinem, non habebitis vitam in vobis. » Et ex hoc præcepto tenemur Eucharistiam suscipere, non solùm in periculo mortis, ut ait *Bus.*, sed etiam sæpius in vita, ut communiter docent

Suar. 3. *p. d.* 69. *s.* 1 *et* 3. *Tourn. tom.* 5. *p.* 359. *Escob. l.* 20. *nu.* 401. *cum Soto, Con. Bon.* et aliis passim, ex *D. Thoma* 3. *p. qu.* 80. *art.* 11. Ratio, quia sicut oportet sæpius sumere cibum terrenum ad conservandam vitam corporalem, ita cibum cœlestem ad conservandam vitam spiritualem. Imò rectè dicunt *Salm. c.* 8. *num.* 16. *cum Lugo, Val. P. Soto, Fill. etc.* quòd aliquando per accidens tenetur homo ex hoc divino præcepto ad communicandum fortè etiam sæpius in anno, si hoc censeret necessarium ad superandam aliquam gravem tentationem. Hoc tamen dicit *Suarez* rarissimè evenire posse, cùm ad hoc sufficere possint alia remedia, orationes, pœnitentiæ, etc. Eo casu autem, quo Communio esset necessaria, homo illam omittendo non peccaret contra illius præceptum, sed contra virtutem, adversùs quam tentationem patitur. Cæterùm certum est apud omnes, quòd huic præcepto, per se loquendo, quisque satisfaciat communicando semel in anno.

Præceptum autem ecclesiasticum habetur ex Concilio Lateranensi IV. Licèt enim erat olim obligatio communicandi saltem ter in anno, nempe in Paschate, Pentecoste et Natali Domini, ut statuit Fabianus Papa in *can.* 16. *de Consecr. diss.* 2. tamen ex præfato Concilio fideles hodie obligantur ad communicandum tantùm semel in anno tempore Paschali, ut patet ex *cap. Omnis, de Pœnit. et remiss.* ubi dicitur : « Omnis utriusque sexûs fide» lis, postquam ad annos discretionis pervenerit, semel saltem » in anno confiteatur... suscipiens reverenter ad minus in Pascha » Eucharistiæ Sacramentum; nisi fortè de proprii Sacerdotis » consilio ob aliquam rationabilem causam ad tempus ab ejus» modi susceptione duxerit abstinendum; alioquin et vivens ab » ingressu Ecclesiæ arceatur, et moriens christiana careat se» pultura. » Hæc autem pœna non incurritur nisi post sententiam, ut dicunt *Palaus p.* 15. *n.* 14. *Viva de pœnit. q.* 4. *a.* 3. *n.* 5. et alii communiter : idque colligitur ex cod. textu citato.

296. — Dubitatur I. Quomodo computandus sit annus obligationis hujus annuæ communionis? Alii censent computandum esse à Januario ad Decembrem, ut sentit *Lugo d.* 16. *n.* 69. *et Palaus tract.* 23. *p.* 20. §. *n.* 10. cum *Vasq.* Sed ex communi DD. sententia, et consuetudine ubique recepta, tempus computatur à Paschate ad Pascha, quia hic censetur annus ecclesiasticus. Itaque *Suar. d.* 36. *s.* 3. *n.* 8. *Laym. l.* 5. *tr.* 6. *c.* 5. *n.* 8. *Ronc. de pœn. c.* 1. *q.* 4. *R.* 1. *Bon. d.* 5. *q.* 5. *pag.* 4. *n.* 19. *cum Azor. Henr. Syol. et Salm. de pœn. c.* 7. *n.* 38. *cum Sa, Fill. Reg. et aliis communiter.* Tempus autem Paschale incipit à Dominica Palmarum, et terminatur Dominica in Albis, ex Declaratione Eugenii IV in Bulla, *Fide digna,* anno 1440. Ex consuetudine tamen, necessitate, vel privilegio plus temporis conceditur, ut *Tourn. to.* 3. *p.* 663. *qu.* 2. *Lugo. d.* 16. *n.* 62. *Pal. par.* 15. *n.* 2. *Salm. c.* 8. *n.* 17. *et Ronc. c.* 6. *qu.* 5.

297. — Dubitatur II. An qui in Paschate Communionem omisit, teneatur quamprimum communicare? Adsunt tres sen-

tentiæ. *Prima* sententia communior, cui subscribo, et quam tenent *Nav. c.* 12. *n.* 45. *Suar. d.* 70. *sect.* 1. *v. Dico ergo. Lugo d.* 16. *n.* 65. *Gonet. t.* 6. *pag.* 310. *v. Præter, Pal. pag.* 15. *n.* 7. *Tourn. t.* 3. *p.* 663. *qu.* 3. *Bened. XIV. t.* 3. *Edict. pag.* 42. *Antoine, pag.* 482. *n.* 8. *Elbel t.* 3. *p.* 103. *n.* 127. *cum Henno, Salm. c.* 8. *n.* 21. *cum Laym. Con. Bonac et Vasq. ac Croix l.* 5. *p.* 1. *n.* 644. *cum Azor. Sylvest. Hurtad. Aversa, etc.* absolutè affirmat, tum ex præcepto ecclesiastico, tum divino. Ex præcepto divino quia, licèt Christus hoc præceptum Communionis non determinaverit, reliquit tamen determinandum Ecclesiæ, quæ postea servandum esse determinavit saltem semel in anno, ut dicunt *Suar. d.* 70. *sect.* 1. *in fine; Gonet. l. c. Pal. p.* 15. *n.* 1. *Bon q.* 6. *p.* 3. *n.* 9. *Lug. n.* 28. *Tour. t.* 5. *p.* 540. *v. An autem, Croix n.* 599. *Antoine p.* 382. *n.* 8. *et Salm. de Leg. c.* 2. *n.* 162. Ex præcepto ecclesiastico, tum quia tempus Paschale non est ab Ecclesia assignatum ad finiendam obligationem, sed ad eam sollicitandam : unde quando obligatio jam contracta nondum impleta est, quamprimum impleri debet; tum quia, ut dicunt *Gonet pag.* 310. *Lugo d.* 16. *n.* 65. *Pal. p.* 15. *n.* 7. *Tournely l.* 3. *p.* 663. *q.* 3. *Salm. c.* 8. *n.* 21. *etc.* Ecclesia circa Communionem duo imposuit præcepta, unum communicandi infra annum, alterum communicandi in Paschate, ut colligitur ex citato *cap. Omnis, et ex Trid. sess.* 13. *Can.* 9. ubi dicitur : « Si quis negaverit » omnes fideles teneri singulis annis saltem in Paschate, ad » communicandum juxta præceptum S. Matris Ecclesiæ, ana- » thema sit. Nota singulis annis saltem in Paschate; » Ergo si Communio in Paschate fuit omissa, debet quamprimum impleri antequam terminetur annus. Dicit autem *Lugo n.* 66. *et Bernal. apud Croix n.* 644. quòd si quis omisit communicare in Paschate, non peccat quoties data opportunitate Communionem differt, sed tantùm, si intra annum Communionem omittit; quia tunc præceptum communicandi in Paschate non potest ampliùs observari; unde remanet sola obligatio alterius præcepti communicandi saltem semel in anno. Sed probabiliùs contradicunt *Tourn. t.* 3. *p.* 663. *q.* 3. *cum Azor. Suar. etc. ac Croix l. c. cum Vasq. Aversa etc.*, quia, ut communiter dicunt Auctores hujus primæ sententiæ, hoc præceptum communicandi in Paschate non est datum ad finiendam, sed ad sollicitandam obligationem.

Secunda sententia, quam tenent *Armilla et Tabiena ap. Suar. d.* 70. *sect.* 2. *v. Alii, et Renzi t.* 2. *pag.* 547. *qu.* 3. distinguit et dicit, quòd si quis omiserit Communionem ex malitia, non tenetur quamprimum communicare, quia jam transgressus est præceptum, quod tempori Paschali affixum est; tenetur verò, si ex impotentia fuerit impeditus, quia tunc præsumitur Ecclesia consensisse in dilationem, sed noluisse ab obligatione Communionis hominem eximere.

Tertia autem sententia absolute negat teneri illo anno ad Communionem, qui eam omisit sive ex malitia, sive ex impotentia; hanc tenent plures graves AA. prout *Sot. in* 4. *d.* 18.

qu. 1. *ar.* 4. *Sa v. Euch. Tol. l.* 6. *c.* 18. *n.* 3. item *Sylv. Val. Med. Vict. et Led. ap. Dian. part.* 3. *tract.* 4. *R.* 41, et probabilem putant *Palaus pag.* 15. *numer.* 6. *Busemb. ut supra, et Bonac. p.* 2. *numer.* 13. *cum Henricq. et S. Anton.* qui eam absolutè docet *part.* 2. *tit.* 9. *c.* 9. §. 3. ubi loquens de hoc casu, sic ait : « Non videtur teneri, quod patet ex similibus. Omittendo » jejunium Ecclesiæ, quis dicit, quòd adhuc teneatur supplere » in alia die? Et idem de violatione festorum, de omissione » Missæ, et aliis; hoc enim si verum esset, quòd teneretur ex » necessitate quousque supplere multa mortalia committeret fa- » ciendo contra unum præceptum, et sic Ecclesia laqueos inji- » ceret animabus, quod cavet. » *cap. Videas* 27. *quæst.* 1. Ratio hujus sententiæ est, quia præceptum Communionis est affixum tempori *Paschali*, sicut præceptum jejunii, et audiendi Missam est addictum vigiliis et festis. Unde sicut quis non tenetur jejunare, aut missam audire transacto die vigiliæ, aut festi, ita nec communicare elapso tempore Paschali. Nisi (quod est excipiendum) fuerit impeditus à Communione de consilio Confessarii, ut tenent *Salm. n.* 19. *Pal. n.* 3. et alii communiter; hoc enim expressè cautum est in *c. Omnis*, supra allato.

Negant autem Auctores hujus sententiæ adesse hoc duplex præceptum, nempe communicandi in anno, et communicandi in Paschate : sed unicum tantùm præceptum dicunt Ecclesiam imposuisse, affixum tempori Paschali, quo transacto, nulla rèmanet obligatio communicandi. Negant pariter extare præceptum divinum communicandi semel in anno; nam licèt adsit obligatio communicandi sæpius in vita, præceptum tamen communicandi semel in anno dicunt esse merè ecclesiasticum; non secus ac præceptum sæpius colendi Deum est quidem de jure etiam divino, sed obligatio audiendi Missam in Dominica, prout præscripsit Ecclesia, est tantùm de jure ecclesiastico, ut fusè tuentur ipsimet *Salm. de* 3. *præc. c.* 1. *n.* 28. *cum Soto, Cajet. S. Anton. Azor. Nav. Suar. Pal. Bon.* et aliis communissimè, ex *D. Thom.* 2 2. *q.* 122. *art.* 4. *ad* 4. ubi ait : « Dicendum quòd observantia » diei Dominicæ in nova lege succedit observantiæ Sabbati; non » ex vi præcepti legis, sed ex constitutione Ecclesiæ, et consue- » tudine populi Christiani. » *Vide alia dicta l.* 3. *n.* 265. Apud AA. secundæ sententiæ neminem reperi, qui huic paritati adæquatè respondet; unde hanc tertiam sententiam non contemnendam puto, saltem quia ex neutro præcepto, divino ac ecclesiastico constat hæc obligatio communicandi transacto tempore Paschali. Hoc tamen non obstante, nolo recedere à prima sententia.

Dicit autem *Tamb. n.* 38. *cum Diana*, quòd si quis communicaverit ante tempus Paschale, prævidens impedimentum communicandi in Paschate, cum intentione satisfaciendi præcepto illius anni, adhuc cessante postea impedimento, non tenetur in Paschate communicare. Sed hoc rectè non admittunt *Lugo d.* 16. *numer.* 77. *Palaus pag.* 15. *numer.* 18. *Salm. cap.* 8. *numer.* 23. *et Antoine pag.* 286. *numer.* 7, quia intentio non potest efficere,

ut actus positus tempore quo nondum cœperit obligatio, sit satisfactorius : sicut qui prævidet die Dominico se impeditum fore, audiendo Missam die præcedenti ex intentione satisfaciendi crastinæ obligationi, certè non satisfacit. Id confirmatur ex Rituali Romano *de Euch.* ubi sic dicitur : « Ægrotis quoque parochialibus etiamsi Communionem extra præscriptos Paschales dies » sumpserint, in Paschalibus diebus illam Parochus deferet ac » ministrabit. »

298. — Dubitatur III. An qui non possit communicare tempore Paschatis, teneatur id prævenire? *Prima* sententia negat, et hanc tenent *Suar. d.* 70. *sect.* 2. *in fine*, *Holzm. t.* 1. *p.* 347. *n.* 57. *Bus. ut supra n.* 2. *Tamb. Meth. Comm. c.* 4. §. 4. *n.* 37. *Bon. d.* 4. *q.* 6. *p.* 2. *n.* 15. *cum Coninch. Fill. Reg. Molf. et Renzi t.* 2. *q.* 149. *q.* 5. *cum Azor. Vasq. etc.* Ratio est eadem, quæ adducta est ab AA. tertiæ sententiæ in præcedenti quæstione, nempe quia hoc præceptum addictum est tempori Paschali, quo non incœpto nulla est obligatio. *Secunda* verò sententia, quam tenent *Laym. c.* 5. *n.* 9. *Lugo d.* 16. *n.* 75. *Pal. p.* 15. *n.* 8. *Habert t.* 5. *p.* 599. *q.* 5. *Elbel t.* 3. *p.* 103. *n.* 127. *Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 642. *et Antoine p.* 483. *n.* 9. *Salm. c.* 8. *n.* 22. *et Tourn. t.* 3. *p.* 664. *q.* 5. dicit, quòd si Communio non sit differenda ultra annum ab ultima Communione facta, non teneris prævenire, cùm antecedens illa Communio non sit impletiva præcepti Paschalis, et eamdem obligationem relinquat. Secus verò, si ultra annum differri deberet, quia tunc teneris Communionem anticipare, tum ex præcepto divino communicandi semel in anno, modo quo ab Ecclesia est determinatum; tum ex præcepto ipsius Ecclesiæ, quæ duas obligationes imponit, nempe communicandi infra annum, et communicandi in Paschate ut supra dictum est. Unde, si obligatio communicandi in Paschate nequit impleri, saltem implenda est obligatio communicandi semel in anno. Hæc secunda sententia in se spectata valde probabilior mihi videtur; sed advertendum, quòd ipsa procederet tantùm juxta opinionem illorum, qui dicunt obligationem hujus annuæ Communionis incipere à Januario, et terminari ad Decembrem. At quia communis sententia aliorum, et universali usu fidelium comprobata, ut diximus *n.* 296, quòd hujusmodi obligatio urgeat à Paschate ad Pascha; hinc dicendum videtur nullam ei esse obligationem præveniendi, qui prævidet non posse communicare tempore Paschali, quia (ut bene advertit *P. Suar. l. c.*) talis Communio non esset adimpletiva præcepti; tempore enim quo fieret, non adhuc incœptum esset tempus obligationis, cùm nondum incœperit tempus annuæ Communionis. È converso certum est, quòd, cœpto tempore Paschali, si quis impediendum à Communione se prævidet, tenetur illico eam accipere, ut communiter docent *Suar. Sa et Bon. cum Salm. n.* 25.

299. — Dubitatur IV. An teneantur fideles tollere impedimenta, ut præcepto annuæ Communionis satisfaciant? Communiter dicunt *Lugo d.* 16. *n.* 17. *Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 626. *Tamb. c.* 4. §. 4. *n.* 40. *Salm. de Censur. c.* 3. *n.* 74. *Diana p.* 5. *tr.* 9.

R. 78. *Viva q.* 4. *a.* 2. *n.* 10. *cum Laym.* quòd excommunicatus tenetur obtinere absolutionem, ut possit præceptum implere; quia communio valde confert ad animæ salutem, unde ipsius præceptum rigidè obligat ad auferenda mala spiritualia quæ obstant. Censent verò *Tamb. et Viva ll. cc.* carcere detentos non teneri ad quærendam libertatem, ut communicent. Sed probabiliùs contradicunt *Salm. l. c.* cùm probabiliùs sit hoc esse præceptum divinum, juxta dicta *n.* 297.

300. — « Resp. 3. Tenetur quivis Communionem Paschalem » sumere in Parochia à Pastore suo, nisi hujus licentia, privile- » gio, aut consuetudine eximatur. *Nav. Suar. d.* 72. *sect.* 2. *etc.* » ● (*Ex cap. Omnis. De Pœnit. et Rem. Vide dicta n.* 295.) ●

« 1. Sacerdos, ubivis celebrando, satisfacit. *Bon. d.* 4. *q.* 7. » *p.* 2. ● (*Ut communiter ex consuetudine dicunt Wigandt tr.* 12. » *n.* 48. *Ronc. c.* 6. *q.* 7. *Antoine p.* 482. *n.* 3. *et Salm. c.* 8. *n.* 29. » *cum Sa, Pal. etc. Intellige, si celebret, aliàs tenetur communi-* » *care in Parochia, ut alii laici.*) ●

« 2. Eximuntur peregrini, et vagi, qui Parochiam non habent, » aut ab ea absunt. *Bonac. l. c.* ● (*Et ita absunt ut commodè ad* » *illam accedere nequeant. Nec tunc tenentur communicare in Ec-* » *clesia Matrice Oppidi illius, neque in Parochia in qua trans-* » *eunter commorantur, ut Sanchez de Matrim. lib.* 3. *disp.* 23. » *à n.* 17. *Salm. c.* 8. *n.* 31. *Vide dicta n.* 240. *v.* 9. *Si in Pas-* » *chate et seq.*) ●

« 3. Non eximuntur laici inservientes Religiosis, ut habet *Sa,* » *v. Euch.* nisi, ut dicit *Bon.* degant in monasteriis, aliisque lo- » cis à cura Parochorum exemptis. Vide *Sanch. de Matr. d.* 32. » *n.* 12. ● (*Vide dicta n.* 240. *v.* 10. *Si sint.*) ●

« 4. Non satisfacit huic præcepto, qui in Paschate extra Pa- » rochiam sine consensu Pastoris communicat, ut habent *Navar.* » *Azor* et alii *commun.* nisi tamen communicet in Cathedrali » Ecclesia : hunc enim satisfacere præcepto censet *Bonac. l. c.* » sed negat *Card. de Lug. l.* 1. *res. mor.* nisi Episcopus expres- » sè, vel tacitè consentiat. ● (*Sed opinio Bonacinæ nescio an* » *sit probabilis, nisi adsit in aliquo loco communis usus, qui con-* » *sensum Episcopi præsumere faciat; oves enim à proprio Pastore* » *agnosci debent.*) ● Vide supra *c.* 2. *d.* 2. *a.* 1. *c.* 2 *et* 6. *Bon.* » *loc. c.* Vide *supra c.* 2. *d.* 1. *art.* 1. *cas.* 7. 8 *et* 9.

« Dixi, *sine consensu Pastoris :* quia cum consensu summi » Pontificis, vel Episcopi, sive Ordinarii, aut ejus Vicarii gene- » ralis, vel Parochi (hi enim omnes intelliguntur nomine Pasto- » ris) extra Parochiam communicando satisfieri præcepto Doc- » tores concedunt. Et quidem sufficere consensum interpretati- » vum, sive præsumptum, ● (*Modò adsit certitudo moralis de* » *voluntate Parochi, ut Salm. n.* 34. *cum Suar. Lugo, Dian. et* » *Tamb.*) ● notat *Tamb. de exp. com. c.* 4. §. 4. Imò *Bon. in* » *Theol. mor. p.* 1. *t.* 5. *q.* 19. *Beia,* et quidem alii apud *Tamb.* » *l. c. et de Lugo d.* 18. *s.* 2. *n.* 49. item *Dian. p.* 2. *t.* 14. *R.* 73. *et* » *p.* 6. *t.* 7. *R.* 58. putant posse satisfieri præcepto Communionis

» Paschalis (præsertim extra diem Paschæ) apud Mendicantes » ex privilegio Nicolai V, Pii V et Pauli IV certis concesso, » quod cæteri participent. Verùm hoc alii communiter negant. » V. *Avers. q.* 10. *sect.* 4. »

Cum *Diana* ut supra sentiunt *Beia, Rodr. etc. ap. Escob. l.* 20. *n.* 441. bene fideles satisfacere præcepto, communicando in Ecclesiis Regularium, vi privilegiorum à prædictis Pontificibus concessorum Monasteriis D. Hieronymi. Sed communiter et meritò id reprobant *Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 631. *et Salm. c.* 8. *n.* 34 *cum Lugo, Fag. Tamb.* et aliis, qui dicunt neminem posse in Ecclesiis Regularium præceptum communionis implere, nisi cum licentia Parochi certò præsumpta; ita etiam *Suar. de Rel. t.* 10. *l.* 9. *c.* 3. *n.* 6. *Bon. ac d.* 4. *p.* 1. *n.* 12. *et Escob. n.* 443. *cum Vil. Nunno, Fag. etc.* qui refert Declarationem S. C. an. 1486, apud *Farinac. in Trid. sess.* 13. *can.* 9. ubi dictum fuit minimè satisfacere præcepto communicantes in Ecclesiis Regularium. Nec obstant præfata Privilegia (quorum meminit *Bus.*) nam ut aiunt AA. citati, cùm Pontifices sæpe declararint, quoad Communionem obligatoriam semper servandum esse illæsum jus Parochorum, tam prædicta Monasteria D. Hieronymi, quàm aliæ Religiones, nunquam illis Privilegiis usæ sunt, nisi pro suis familiaribus. Unde *Escob. l. c.* censet oppositam opinionem non esse practicè probabilem. Et revera nostra sententia à communi consuetudine videtur approbata.

301. — Pueri baptizati rationis impotes, et perpetuò amentes, Eucharistiam sumendo verè gratiæ augmentum percipiunt; quia sufficit hoc Sacramentum in gratia suscipere, ad ejus effectum sanè percipiendum. Ita *Suar. V. Con. Pal. Laym.* cum *Salm. c.* 7. *n.* 6. Ob majorem tamen reverentiam hujus Sacramenti, Ecclesia Latina meritò illud parvulis dari prohibuit, ut habetur ex communi sensu Ecclesiæ, juxta *S. Th. p.* 3. *qu.* 80. *a.* 8. V. Catechismum Rom. *n.* 62, et Rituale Rom. *de Euch.*

Sed quæritur. I. An pueri statim ac habent usum rationis, possint ac debeant communicare? *Prima* sententia affirmat, et hanc tenent *S. Antonin. tit.* 3. *t.* 14. *c.* 12. §. ubi ait: « Cùm (puer) est » doli capax, cùm scilicet potest mortaliter peccare, tunc obliga» tur ad præceptum de Confessione, et per consequens de Com» munione, quæ simul dantur. » Idem dicunt *Sanctius d.* 26. *et Palud. ac de la Crux ap. Escob. l.* 20. *n.* 243. probabilemque putat *Diana p.* 3. *tr.* 6. *R.* 70. cum *Tab.* Ratio, quia cùm tales pueri jam sint capaces committendi peccatum mortale, et se disponendi ad absolutionem per debitum dolorem, etiam capaces fiunt Communionis, ad quam minor requiritur rationis discretio. *Secunda* verò sententia communissima et probabilior negat eos teneri, et hanc docent *Suar.* 3. *p. d.* 70. *s.* 1. *v. Sed expectandum, Nav. c.* 21. *n.* 57. *Laym. c.* 4. *n.* 3. *Escob. n.* 344. *Pal. p.* 10. *nu.* 11. *Antoine p.* 491. *v. Pueri, Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 646. *Salm. c.* 7. *n.* 16. *cum Vasq. Soto, Fill. Dicast. etc. ac Dian. l. c. cum Tol. Conc. Comit. Tann. Salas,* et communi, ut asserit. Ratio, quia

communis usus Ecclesiæ sic interpretavit obligationem hujus præcepti, tum ut pueri cum majori reverentia, et fructu Eucharistiam suscipiant, tum ne ipsi facilè exponantur periculo transgressionis. Et quamvis obligentur ad Confessionem, non ideo tamen tenentur suscipere Eucharistiam, quæ est majoris excellentiæ, et non tantæ necessitatis. Nec obstat *cap. Omnis* 12 *de pœnit.* ubi dicitur quòd omnis fidelis, *postquam ad annos discretionis pervenerit,* tenetur non tantùm ad Confessionem, sed etiam ad Communionem; nam anni discretionis intelligendi sunt respectivè ad rationem materiæ : nempe cùm quis pervenerit ad discretionis annos pro Confessione, confiteatur, quando ad discretionis annos pro Communione, communicet. Sed notandum, quòd ex hujus sententiæ fautoribus alii, ut *Vasq. Hurt. Præpos. Gran. etc. apud Escob. n.* 242. censent tales pueros nec teneri, nec posse communicare, quia (ut dicunt) Eucharistia non potest dari eis, qui non sunt capaces dignè communicandi. Alii verò, ut *Suar. l. c. v. Deinde, cum Soto et Laym. Pal. ac Croix l. c.* probabiliùs dicunt, quòd esto pueri non teneantur communicare statim post adeptum usum rationis, non tamen prohibentur ad Eucharistiam accedere, semper ac sciant discernere hunc cœlestem cibum à profano; tunc enim, ut inquit *D. Th.* (3. *p. q.* 80. *art.* 9 *ad* 3.) « Quia possunt aliquam devotionem concipere, non est » eis hoc Sacramentum denegandum. » Idque confirmatur in *cap. penult. Cas.* 26. *q.* 6. ubi dicitur : « Cui pœnitentiæ Sacramentum » conceditur, neque Eucharistiæ Sacramentum negari debet, si » desideret. »

Sed hîc dubitatur 1. Quando censeantur pueri obligati ad communicandum? *Sotus ap. Suar. et Corduba ap. Pal. ll. cc.* sentiunt hanc obligationem incipere à 12 anno; quia (ut aiunt) in ea ætate pueri tenentur ad leges ecclesiasticas. Sed hoc communiter rejicitur, prout diximus de *Leg. l.* 1. *n.* 155. Hinc communiter dicunt Doctores, regulariter loquendo, pueros non obligari ad Communionem ante nonum, vel decimum annum; nec differendam eis esse Communionem ultra duodecimum; ut sentiunt *Pal. l. c. et Salm. nu.* 18. *cum Lug. Dic. Amico, etc.* Vel saltem ultra decimum quartum, ut aiunt *Suar. Laym. Wig. Antoine et Croix ll. cc.* Hicque notandum id quod præscripsit S. Carolus Borromæus (in *Synod. Dioces. IX.*) « Parochi illos, qui » decennium attigerint, accersant, instruant ad cognitionem Eu» charistiæ, doceantque, quam reverenter ad eam accedant. » Dictum est *regulariter,* nam ut advertunt Auctores, citius possunt obligari pueri, qui ante talem ætatem perspicaciores conspiciuntur. Unde rectè reprehendit *Ronc. c.* 6. *Reg.* 5. Parochos, qui indiscriminatim non admittunt ad Communionem, nisi pueros in certa ætate constitutos. Dicunt autem *Nav. c.* 21. *n.* 57. *et Croix d. n.* 646. quod, licet pueri anno decimo possint ad Communionem admitti, non tamen ipsi ad illam tenentur, sed tum solùm cùm à Parocho vel parentibus moniti fuerint.

Dubitatur 2. An in periculo mortis Communio tribuenda sit

pueris, qui rationis sunt impotes? Respondetur negativè, tum quia idem adest periculum irreverentiæ, tum quia talis est usus Ecclesiæ Romanæ. Ita communiter *S. Th. l. c.* item *Caj. Suar. Pal. Laym. Bon. Lug. etc.* cum *Salm. c. 7. n. 7.* Et qui aliter ageret, graviter peccaret, ut notant *Salm. ibid. n. 8. cum Led.* qui ait hujusmodi usum universalem Ecclesiæ quippe æquivalere ac si esset prohibitio. Pueris verò, qui jam sunt compotes rationis, in articulo mortis non solùm Communio dari potest, ut dicunt *Nav. cap. 21. n. 57 et Caj. apud Wig. tr. 12 n. 46.* sed etiam debet, ut communissimè docet *Suar. dist. 70. s. 1. Lugo dist. 13. n. 37. Laym. cap. 4. n. 3. Pal. p. 10. n. 11. Wig. l. c. Holzm. t. 1. p. 345. n. 43. v. Dixi 2. Antoine p. 581. Escob. l. 20. n. 244. et Salm. c. 7. n. 15. cum Henr.* et idem docet Bened. XIV *de Synod. l. 7. c. 12. n. 3.* Ratio, quia ex una parte pueri in tali periculo constituti tenentur ex præcepto divino communicare; ex alia utilitas Eucharistiæ tunc majorem dispositionem non exposcit.

302. — Quæritur II. An communio sit ministranda amentibus? Perpetuò amentibus omnino est neganda, ut omnes dicunt cum *S. Thom. 3. p. q. 80. art. 9.* ex Rituali Rom. *de Euch.* ubi dicitur : « Amentibus seu phreneticis communicare non licet; » licebit tamen, si quando habeant lucida intervalla, et devotio» nem ostendant, dum in eo statu manent; si nullum indecentiæ » periculum adsit. » Aliis verò amentibus, qui non semper caruerunt usu rationis, sed nunc carent, censet *Gobatus t. 4. n. 135.* quòd in periculo mortis absolutè potest eis dari Communio. Sed in hoc sequenda est doctrina *D. Thom. l. c.* ubi sic ait : « Si priùs, » quando erant compotes suæ mentis, apparuit in eis devotio hu» jus Sacramenti, debet eis in articulo mortis hoc Sacramentum » exhiberi, nisi fortè timeatur periculum vomitûs, vel expuitio» nis. » Idem fere docuit Catechismus Rom. *part. 2. c. 4. n. 69.* dicens : « Amentibus præterea, quia tunc à pietatis sensu alieni » sunt, Sacramenta dare minimè oportet; quanquam, si, ante» quam in insaniam inciderent, piam animi voluntatem præ se » tulerint, licebit eis in fine vitæ ex Concilii Carthaginensis De» creto Eucharistiam administrari, modò vomitionis, vel alterius » indignitatis et incommodi periculum nullum timendum sit. » Hinc sufficit, quòd talis æger piè vixerit, ut rectè dicunt *Pal. p. 10. n. 7. Holzm. t. 1. pag. 345. n. 46. et Salm. c. 7. n. 9. cum Suar. Vasq. Conc. Laym. Bon. Fill. Hurt. etc.* Ratio, quia ex una parte præsumitur is interpretativè Communionem petere, ex altera huic Eucharistia adhuc necessaria esse potest, nempe si incidisset in amentiam existens in peccato mortali, de quo solùm attritus fuerit : Excipiunt tamen DD. *ibid. n. 11.* si certò præsumatur talis in amentiam incidisse penitus impœnitens. Extra tamen articulum mortis nullo modo Eucharistia amentibus est concedenda, ut *Salm. d. n. 11.* cum *Suar. Laym. et communi.*

303. — Quæritur III. Quando concedenda sit Eucharistia semifatuis, mutis et obsessis. Respondetur, quòd *Semifatuis* sem-

per ac sciant distinguere hunc cœlestem cibum ab aliis, tantùm in articulo mortis, et tempore præcepti Communio danda est. Ita *Holzm. n.* 45. *Laym. c.* 4. *n.* 4. *Wig. tr.* 12. *n.* 37. *et Salm. c.* 7. *mm.* 12. cum *Pal. Hurt. Dian. Henr.* (contra *Sanch. Leand.* qui concedunt toties quoties). Idem agendum est cum *Mutis* et *Surdis* à nativitate, modò ex signis constet eos discretionem habere, ut *Laym. Pal. et Salm. n.* 13. Imò rectè ait *Holzm. n.* 50. quòd si isti sint præditi non qualicunque discretione, sæpius possunt communicare. Verùm mutis, surdis, et simul cæcis à nativitate omnino neganda est Communio cum *Wig. n.* 38. Epilepticis autem negatur Communio tantùm in paroxysmo; ut *Holz. n.* 48. *Elbel n.* 98. cum *Laym. et Pal.* Idem agendum cum *Obsessis* à dæmone, quando non sunt suî compotes. Cæterùm *Salm. n.* 14. cum *Suar. Sot. Bon. Laym.* et aliis, ex doctrina *S. Th. p.* 3. *q.* 80. *art.* 9. *ad* 2. rectè aiunt Eucharistiam pluries in anno, juxta prudentiam Confessarii istis concedendam esse, cùm sit speciale remedium ad dæmones arcendos; hinc ait *Cassianus* (*ap. D. Th. l. c.*) : « Eis qui ab immundis vexantur spiritibus Communionem » à Senioribus nunquam meminimus interdictam. »

CAPUT III.

DE EUCHARISTIA UT EST SACRIFICIUM.

DUBIUM I.

Quid sit Missa, et quæ obligatio Sacerdotum circa illam.

304. Definitio Sacrificii Missæ. Not. I. Quomodo definiatur Sacrificium in genere? Not. II. Quomodo distinguantur Sacrificia? Et quomodo Sacrificium Eucharistiæ omnia illa contineat? Et in quo differat à Sacrificio Crucis? Not. III. An Missa sit verum Sacrificium? — **305.** In quo consistat essentia Sacrificii Missæ? — **306.** An ad essentiam Sacrificii requiratur Consecratio utriusque speciei? — **307.** Quinam sint offerentes in Sacrificio Missæ? — **308.** Pro quibus possit offerri Missa? — **309.** Dub. 1. An pro Excommunicatis? Dub. 2. An pro infidelibus? — **310.** Dub. 3. An pro Defunctis? — **311.** Effectus Sacrificii Missæ sunt quatuor. I. Remissio peccatorum. II. Remissio pœnarum. III. Augmentum gratiæ. IV. Impetratio bonorum. — **312.** De valore et fructu Missæ. An Missa habeat valorem infinitum? Et an fructus Missæ pendeat à probitate Celebrantis? — **313.** De obligatione celebrandi, quam habent Sacerdotes. Dub. 1. An ipsi ex præcepto gravi teneantur aliquando celebrare? Dub. 2. Quoties in anno teneantur celebrare simplices Sacerdotes? Quoties Parochi? Et quoties Episcopi? — **314.** De Missa Conventuali quotidie celebranda. — **315.** De obligatione dicendi tempore debito Missas pro accepto stipendio. — **316.** Quænam prænotanda circa originem stipendii. — **317.** Qu. I. An liceat Sacerdoti diviti accipere stipendium pro Missis? Et an peccet graviter, qui principaliter celebrat pro stipendio? Qu. II. Quomodo peccet Sacerdos differendo celebrationem? Et quæ di-

latio censeatur modica ? Quid si Missæ tradantur Communitati ? Qu. III. An peccet graviter Sacerdos omittens sacrum promissum pro parvo stipendio ? Qu. IV. Quid si Missa sit gratuitò promissa ? — **318.** An liceat accipere stipendium pro applicatione fructûs specialissimi ? Et an accipere plura stipendia pro una Missa ? — **319.** A quo, et quomodo taxandum sit stipendium ? — **320.** Dub. 1. An Regulares teneantur servare taxam episcopi ? Dub. 2. An Episcopus possit prohibere, ne accipiatur stipendium majus taxa ? Dub. 3. An ne accipiatur stipendium minùs ? An autem qui acceperit minus, possit minuere numerum Missarum ? Dub. 4. An liceat pacisci de stipendio ? Dub. 5. Quomodo taxandum stipendium Missarum quas reliquit testator ? — **321.** Non licet celebrare per alium, retenta parte stipendii. Excipitur I. Si stipendium detur intuitu personæ. Excipitur II. Si alter Sacerdos verè sponte condonet partem. Excipitur III. Beneficiarius, Cappellanus, et Sacerdos obligatus ex legato sibi relicto sua vita durante. — **322.** Dub. 1. An qui retinet partem stipendii teneatur ad restitutionem ? Et cui restituendum ? Dub. 2. Quid de Procuratore, vel Executore testamenti ? Dub. 3. An colligens eleemosynas possit partem retinere pro suo labore ? Dub. 4. An possint commutari Missæ majoris stipendii cum Missis minoris ? Dub. 5. An administratores Ecclesiarum possint aliquid retinere pro expensis ? — **323.** De obligatione Beneficiatorum, et Parochorum applicandi Missas. — **324.** Qu. I. Cui debeant applicare Missas Beneficiati, et Capellani Monialium, aut Confraternitatum ? Quid si capitale fundationis Beneficii, aut Capellaniæ sit infructiferum ? Qu. II. Quibus diebus Parochi teneantur celebrare pro populo ? — **325.** Vide sancita à Bened. XIV. super Missa Parochorum. — **326.** Super Missa Conventuali. — **327.** De obligatione celebrandi Missas votivas promissas sub stipendio. — **328.** De obligatione celebrandi loco et tempore designato à fundatore. — **329.** Quid si Episcopus dispenset ? Et an possit dari præscriptio ab obligatione Missarum ? **330.** De obligatione Beneficiarii celebrandi Missas præscriptas, et celebrandi per seipsum. — **331.** De reductione Missarum. An Episcopus possit eam facere ? Et an moderari officia, et eleemosynas anniversariis annexas ? — **332.** An Beneficiarius possit aliquando celebrare pro suis propinquis aut amicis, vel omittere Missam propter reverentiam ? — **333.** An Capellanus ægrotans teneatur per alium satisfacere Missis ? *De* 3o *Missis Gregorianis. An liceat stipendium accipere pro prima Missa quam Neopresbyter celebrat cum Episcopo ?* (Remissivè ad n. 829. v. An autem).

304. — « Resp. Missa est Sacrificium consistens in consecra- » tione panis et vini ; id est actus latriæ, qui fit in recognitionem » supremi dominii Dei, et signum nostræ servitutis. Quod non » obstat, quin secundariò possit etiam ad alium finem partialem » offerri, ut ad agendas gratias, vel impetrationem Beneficii, ad » Remissionem peccatorum, ad Sanctos honorandos, etc. »

Notandum est I. quòd Sacrificium in genere : « Est oblatio » facta Deo per immutationem alicujus rei, in signum supremi » dominii, ex legitima institutione. » Ita communiter *Suar. Pal. Laym. Conc. et alii.* Dicitur. *Oblatio* pro genere, in quo non cum aliis oblationibus convenit. *Facta Deo,* quia soli Deo, non sanctis

Sacrificium offertur. *Per immutationem alicujus rei*, immutatio enim distinguit Sacrificium ab aliis oblationibus. *In signum supremi dominii*, nam tali signo significamus, ita à Deo tanquam supremo domino nos et nostra destrui posse, sicuti res oblata immutatur, *Ex legitima institutione :* Hæc autem institutio tria requirit, ut Sacrificium fiat publica auctoritate, fiat nomine totius populi, et fiat à Sacerdote tanquam legitimo Ministro.

Notandum II. Sacrificium dividi ex parte materiæ, formæ et finis. Ex parte *Materiæ* distinguitur in *Victimam*, seu *Hostiam*, in qua aliquod animatum offertur : in *Immolationem*, in qua offertur aliquod inanime, sed solidum : in *Libamen*, in quo offertur aliquod liquidum. Ex parte *Formæ* distinguitur in *Holocaustum*, in quo totum, quod offertur, per ignem consumitur : *Hostiam pro peccato*, in qua id quod offertur partim consumitur per ignem, partim per Sacerdotem : *Hostiam pacificam*, in qua id quod offertur partim consumitur per ignem, partim per Sacerdotem, partim per illum qui donat. Ex parte *Finis* distinguitur in *Latreuticum*, quod offertur merè in obsequium Dei : *Eucharisticum* in gratiarum actionem : *Propitiatorium*, seu *Expiatorium* in remissionem, culpæ vel pœnæ : *Impetratorium* ad obtinenda bona à Deo. Sacrificium autem Eucharistiæ in lege gratiæ institutum (quo omnia antiqua Sacrificia cessarunt) omnium rationes illorum perfectè continet : Est enim *Holocaustum* in recognitionem divinæ excellentiæ : Est *Eucharisticum* in gratiarum actionem : Est *Impetratorium* gratiarum per merita Christi : Est *Expiatorium* peccatorum, quia per illud Deus ad misericordiam movetur; estque Missæ Sacrificium incruentum idem profectò, ac Sacrificium cruentum Crucis, non solùm quia eadem persona offertur, sed etiam quia eadem est formalis ratio Sacrificii, cùm offeratur in protestationem supremi Dominii, quod habet Deus vitæ et mortis. Sacrificium igitur altaris, ut ait Trident. non quidem essentialiter differt à Sacrificio Crucis, sed tantùm accidentaliter quoad modum offerendi, nempe quia 1. In illo Crucis intercessit mors realis, in hoc intervenit mystica. 2. Illud oblatum fuit per ipsum Redemptorem in ara Crucis, hoc offertur ministerio Sacerdotum. 3. Illud fuit meritorium, quia ibi solutum fuit pretium nostræ redemptionis; hoc verò non est meritorium, cùm hîc tantùm applicentur merita Christi.

Notandum III. certum esse et de fide, quòd Missa est verè et propriè Sacrificium, et à Christo institutum quoad id, quod pertinet ad essentiam Sacrificii : per consecrationem enim et per sumptionem, ut infra dicitur, mysticè mactatur Christus, et sic habetur immutatio ad Sacrificium requisita. Ita in *Trid. sess. 22. c. 1. et Can. 1. 3 et 4.*

305. — Quær. hîc I. In quo consistat essentia Sacrificii Missæ? Magna hæc est quæstio inter DD. Plures enim adsunt sententiæ. *Prima* sententia dicit eam consistere in sola sumptione; quia in illa tantùm reperitur destructio sive immutatio victimæ; et ita tenent *Pignatelli in suo Propitiatorio, et Alb. Magnus, Lod.*

et alii ap. Suar. 3. *p. d.* 74. *s.* 5. *in princ. Secunda* sententia dicit eam consistere in oblatione, cùm Sacrificium nihil aliud sit quàm oblatio; ita *Azor. lib.* 10. *cap.* 19. *et Sot. ac Covar. ap. Dicast. d.* 1. *n.* 142. *et Gabr. Echius etc. ap. Croix. lib.* 6. *p.* 2. *n.* 12. *Tertia* sententia communior docet eam consistere in sola consecratione, et ita tenent *Suar. d.* 75. *sect.* 6. *Gonet, Man. t.* 6. *p.* 331. *Cont. Tourn. to.* 7. *pag.* 414. *concl.* 6. *Petroc. t.* 3. *p.* 496. *Habert t.* 5. *p.* 642. *Res.* 3. *Juenin. tom.* 7. *p.* 366. *concl.* 4. *Frassen. to.* 11. *p.* 352. *Conc. to.* 8. *p.* 424. *n.* 6. *Holz. p.* 70. *n.* 305. *Ronc. c.* 1. *q.* 2. *Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 13. *et Salm. c.* 1. *n.* 14. *cum S. Anton. Lug. Pal. Vasq. et aliis.* Ratio, quia in consecratione omnia adsunt requisita ad Sacrificium, nempe oblatio quæ jam fit in actu exercito prout Christus quoque tum in cœna, tum in cruce non verbis, sed facto Deo Patri se obtulit: adest etiam destructio seu immutatio victimæ, dum vi verborum jam corpus à sanguine Christi separatur. Hæc sententia est quidem valde probabilis et communior, sed probabilior mihi videtur *Quarta* sententia (licèt in *Tom.* 1. tertiæ adhæserim), quam tenent *Bell. l.* 2. *de Miss. c.* 27. *circa fin. Tourn. in Præl. theol. to.* 8. *p.* 371. *Sot. in.* 4. *d.* 13. *q.* 1. *Bon. d.* 4. *q. ult. p.* 2. *et alii ap. Dicast.* Hæc sententia dicit essentiam Eucharistiæ consistere partialiter in consecratione, et partialiter in sumptione; in consecratione enim ponitur victima, et in sumptione consumitur. Ratio 1. quia verum et reale Sacrificium veram requirit et realem destructionem rei oblatæ, quæ non habetur, nisi per sumptionem Sacerdotis, qua destruitur sacramentalis essentia Christi. Nec obstat dicere, quòd in consecratione jam habetur mors mystica, et in tantum non habetur mors realis, in quantum propter naturalem concomitantiam, nequeunt Christi sanguis, et anima à corpore separari. Nam respondetur, quòd si concomitantia illa naturalis impediat mortem, impediat etiam Sacrificium, quod sine vera et reali destructione non consumitur. Ratio 2. quia si destructio non fieret per sumptionem, sequeretur quòd Sacrificium fieret in cœlo, non in altari; nam ut in altari fiat Sacrificium, opus est ut priùs ibi victima ponatur integra, et deinde destruatur. Cùm autem in consecratione panis vi verborum veniat tantùm corpus à sanguine separatum: sequitur præsupponi destructio jam facta in cœlo, ubi Christus integer manet. Nec obstat dicere quòd, licèt per se vi verborum corpus veniat separatum à sanguine, ratione tamen concomitantiæ Christus integer venit, ac proinde mysticè destruitur Nam respondetur, quòd hoc esset per accidens, non per se; sed cùm Sacrificium (ut supponunt Auctores tertiæ sententiæ) fiat per se vi verborum, ratione separationis sanguinis à corpore, necesse est, ut etiam per se vi verborum ponatur integer Christus, priùs quàm destruatur. Cæterùm ipsi adversarii dicunt quòd sumptio, quamvis non spectet ad essentiam Sacrificii, spectet tamen ad ejus integritatem, ut Sacerdos participet de re oblata. Quapropter Rubrica Missalis (*tit.* 10. *n.* 3.) sic monet: « Si

» Sacerdos graviter infirmetur, aut moriatur post consecratio-
» nem corporis tantùm, ante consecrationem sanguinis, vel utro-
» que consecrato, Missa per alium Sacerdotem expleatur ab eo
» loco ubi ille desiit; et in casu necessitatis etiam per non jeju-
» num. » Et idem docet *S. Th.* 3. *p. q.* 83. *art.* 6. *ad* 1. *ex Concil. Tolet. VII. in c. Nihil. caus.* 7. *quæst.* 1.

306. — Quæritur II. An de essentia Sacrificii requiratur consecratio utriusque speciei. *Prima* sententia negat, quam tenent *Cont. Tourn. tom.* 5. *p.* 124. *cum Major. Adriano, Ysamberto, etc. ac Bon d.* 4. *q. ult. p.* 2. *n.* 7. *cum Henr. Petig. Nugno etc.* probabilemque putat *Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 15. Ratio, tum quia per ipsam consecrationem unius speciei totus Christus ponitur et offertur, simulque jam repræsentatur mors Christi, cùm vi verborum ponatur, tantùm corpus sine sanguine, vel sanguis sine corpore, quo mors Christi designatur; tum quia, ut alii dicunt, in consecratione et sumptione unius speciei jam habetur oblatio et mactatio victimæ, quod satis est ad essentiam Sacrificii. *Secunda* verò sententia communior et probabilior affirmat, et hanc tenent *Suar.* 3. *p. d.* 75. *s.* 6. *v. Dico* 2. *Tourn. in Prælect. t.* 8. *p.* 376. *Lugo de Euch. d* 19. *ex n.* 106. cum communi, ut asserit *Pal. eod. tit. p.* 2. *n.* 6. et favet *D. Th.* 3. *p. q.* 80. *ar.* 12. *ad* 3. ubi dicit: « Repræsentatio Dominicæ Passionis agitur in » ipsa consecratione, in qua non debet corpus sine sanguine » consecrari. » Ratio igitur est, quia Sacramentum altaris debet esse rememorativum Sacrificii cruenti à Christo in Cruce peracti, ut declarat Trid. *s.* 22. *c.* 1. ubi docet, quòd Christus obtulit corpus et sanguinem suum sub speciebus panis et vini, « ut... suæ Ecclesiæ visibile... relinqueret Sacrificium, quo » cruentum (nota) illud semel in Cruce peragendum repræ-» sentaretur. » Unde si una tantùm species consecraretur, etsi vi verborum poneretur corpus exsangue, vel etsi per sumptionem haberetur mactatio, non tamen exprimeretur sanguinis effusio, quod non fit nisi per utriusque speciei consecrationem, per quam propriè significatur separatio sanguinis à corpore, juxta dictum S. Cyrilli: *Gladio verborum sanguis separatur à corpore.*

Hîc autem advertendum id quod habetur in Rubrica Missalis (*tit.* 4.): « Si materia, quæ esset apponenda, ratione defec-» tûs vel panis, vel vini, non posset ullo modo haberi, si id sit » ante consecrationem corporis, ulteriùs procedi non debet; si » post consecrationem corporis, aut etiam vini, deprehenditur » defectus alterius speciei, altera jam consecrata, tunc si nullo » modo haberi possit, procedendum erit, et Missa absolvenda, » ita tamen ut prætermittantur verba et signa, quæ pertinent ad » speciem deficientem. Quòd si expectando aliquandiu haberi » possit, expectandum erit, ne Sacrificium remaneat imperfec-» tum. » Hinc notant *Gavantus hîc, et Azor. l.* 10. *c. qu.* 6. quòd, si difficillimè haberi possit species deficiens, et notabilis inde oriretur offensio populi, Missa absolvi debet, quia jus naturale vitandi scandalum prævalet juri divino positivo integrandi Sacrificium.

307. — Est autem de fide, quòd Christus Dominus sit præcipuus Sacerdos offerens in Sacrificio Missæ, ut communiter DD. cum *S. Th. q.* 83. *ar.* 1. *ad* 3. *ex Trid. sess.* 22. *c.* 2. Post Christum, ministri hujus Sacrificii sunt Sacerdotes, qui soli potestatem habent consecrandi, et offerendi corpus et sanguinem Christi; et consecrant, etiamsi sint hæretici, degradati, etc. ex *Trid. s.* 23. *c.* 1. Tota Ecclesia etiam dicitur offerre Sacrificium per Sacerdotem, ut multi dicunt apud *Croix n.* 19. Post Sacerdotes, omnes fideles offerunt Sacrificium mediatè per Sacerdotum manus, tribus utique modis. I. Modo generali, nempe per Sacerdotes, qui, offerendo Sacrificium ut publici ministri, pro quocumque fideli dicuntur etiam offerre. II. Magis speciali, procurando, ut Sacerdotes celebrent pro seipsis. III. Assistendo Sacrificio.

308. — Certum etiam est posse offerri hoc Sacrificium pro omnibus fidelibus baptizatis vivis, etiam infantibus, vel energumenis, vel peccatoribus non excommunicatis, quoad fructum tantùm impetrationis. Pro excommunicato vitando tamen licitè Sacerdos potest offerre Missam privatim, quatenus est opus proprium suæ privatæ personæ, non autem nomine Ecclesiæ, vel ut minister Christi: ex *c. de Sent. Excom.* Quamvis, si offerret tanquam Christi minister, validè quidem, sed illicitè offerret ut *Croix n.* 33. *Salm. c.* 2. *ex n.* 9. *cum Suar. Nav. Dict. etc.*

309. — Sed dubitatur 1. an licitè Sacerdos possit orare, aut offerre Missam nomine Ecclesiæ, vel ut minister Christi pro excommunicato tolerato? Negant *Suar. Bon. Soto et alii* cum *Salm. c.* 2. *n.* 19. quia Ecclesia, ut dicunt, excludit excommunicatos omnino à communicatione suffragiorum; Concilium enim Constantiense in Extravag. Mart. V. *Ad evitanda* nihil ipsis indulsit, sed tantùm favorem præbuit aliis, ut cum excommunicato tolerato communicare possent. Sed probabilior est opposita sententia, quam tenent *Lugo disp.* 19. *n.* 187. *Croix num.* 34. *cum Sanch. Nav. Con. etc.* Ratio, quia in d. Extrav. quamvis nihil indulgeatur excommunicatis toleratis, conceditur tamen fidelibus communicare cum illis, etiam in divinis, juxta dicenda *de Censur. l.* 7. *n.* 164.

Dubitatur 2. an possit offerri Missa pro infidelibus? Negant *Vasq. Sot. Leand. Pal. etc.* apud *Salm. c.* 2. *n.* 18. Effectus enim Sacrificii, ut dicunt, non est communicandus iis, quibus non possunt communicari Sacramenta. Probabiliùs tamen affirmant *Lugo d. n.* 178. *et Bellarm. Suar. Sa, Laym. etc.* cum *Salm. n.* 19. Tum quia in lege veteri Judæi soliti fuerunt sacrificare pro gentibus, ut in *l.* 1. *Mach. cap.* 12. pro Spartanis, ubi: *Memores sumus vestri in Sacrificiis, quæ offerimus;* tum quia sic celebrans magis conformatur Christo, qui pro omnibus se obtulit.

310. — Pro defunctis autem existentibus in Purgatorio certum est, quòd licitè et utiliter offertur Missa, ut docet *D. Thom. Suppl. q.* 71. *ar.* 9. et constat ex Trid. *s.* 22. *c.* 2. ubi dicitur, quòd Sacrificium Missæ « non solùm pro fidelium vivorum pec» catis, pœnis, satisfactionibus, et aliis necessitatibus, sed et pro

» defunctis ritè juxta Apostolorum traditionem offertur. » Et rursus in Can. 3. habetur : « Si quis dixerit Missæ Sacrificium vel » soli prodesse sumenti, neque pro vivis et defunctis, pro pecca- » tis, etc. offerri debere, anathema sit. »

Rogabis 1. an Missa prosit defunctis ex infallibili promissione Christi? Negant *Canus, Sotus et Corduba ap. Salm. c.* 2. Sed veriùs et communiùs affirmant *Suar. D.* 79. *s.* 10. *et ipsi Salm. cum Az. Nav. Hen. Dic. P. Soto, Fag. Philib. etc.* Ratio, quia cùm sit de fide (ut vidimus ex Tridentino) Missam utiliter offerri pro defunctis, id non potest fieri nisi ex opere operato, id est ex promissione Christi, quæ utique habetur in verbis illis (*Matth.* 26. *v.* 28.) : *Hic est sanguis meus novi testamenti, qui pro multis effundetur* (in textu Græco legitur *effunditur*) *in remissionem peccatorum.* Confirmatur ex verbis formæ qua ordinantur Presbyteri : « Accipe potestatem offerre Sacrificium Deo, Mis- » sasque celebrare tam pro vivis, quàm pro defunctis in nomine » Domini. Amen. »

Rogabis 2. an Missa *de Requiem* prosit defunctis magis, quàm Missa de Sanctis? Respondet *S. Th. Suppl. qu.* 71. *art.* 9. *ad* 5. dicens : « Ex parte Sacrificii oblati æqualiter prodest defuncto, » de quocumque dicatur ; sed ex parte orationum magis, prodest » illa, in qua sunt orationes ad hoc determinatæ, sed tamen iste » defectus recompensari potest per majorem devotionem, vel » ejus qui dicit Missam, vel ejus qui jubet dici, vel iterum per » intercessionem Sancti, cujus suffragium in Missa imploratur. »

311. — De effectibus Sacrificii Missæ.

I. Effectus est remissio peccatorum, circa quam quæritur, an hoc Sacrificium remittat peccata mortalia per se immediatè in homine attrito, instar Sacramenti Pœnitentiæ? Affirmat *Cassalius lib.* 2. *de Sac. Missæ ;* sed oppositum est tenendum, nempe Missam non habere virtutem remittendi mortalia per se immediatè, sed solùm impetrandi auxilium ad pœnitentiam, qua remittantur, ut communiter docent *Bellarm. l.* 2. *de Miss. c.* 4. *Tourn. Prælect. Theol. t.* 8. *p.* 484. *Suar. d.* 79. *s.* 3. *et* 4. *Holz. n.* 330. *Ronc. c.* 1. *q.* 3. *Con. p.* 428. *n.* 8. *ac Salm. c.* 3. *n.* 3. *cum Nav. Cajet. Azor. Pal.* et aliis passim, ex *D. Th. in* 4. *d.* 12. *q.* 2. *art.* 2. *q.* 2. *ad* 4. ubi ait quòd Missa « peccata mortalia delet, non » sicut causa proxima, sed in quantum gratiam contritionis im- » petrat. » Et probatur ex Tridentino, *sess.* 22. *c.* 2. ubi dicitur : « Hujus (Sacrificii) oblatione placatus Dominus gratiam et do- » num pœnitentiæ concedens, crimina et peccata etiam ingentia » dimittit. » Ergo Deus intuitu hujus Sacrificii immediatè placatur, et deinde movetur ad pœnitentiæ donum concedendum, per quam immediatè delentur peccata. Confirmatur ratione, quia Sacrificium Missæ offertur à Christo Summo Sacerdote, qui nunc non potest satisfacere, cùm non sit viator, et ideo nequit mereri, sed tantùm ipse impetrat nobis gratias interpellans pro nobis. Idemque dicendum de culpis venialibus cum *S. Th. l. c. qu.* 1. *ad* 1. *ac Holzm. Ronc. Conc. Suar. Con. Laym. Pal. Vasq.*

et Salm. n. 8. (contra *Canum et Valentiam,* qui volunt venialia remitti per se virtute Sacrificii.) Quia, cùm venialia sint quædam maculæ animæ, propria voluntate contractæ, non tolluntur sine pia animi actione, quæ venialibus illis repugnet.

II. Effectus hujus Sacrificii est per se immediatè remittere pœnas peccatorum hominibus justis, pro quibus offertur; ita communiter *Suar. d.* 79. *s.* 6. *Assert.* 1. *Pal. p.* 6. *nu.* 7. *Conc. p.* 429. *nu.* 11. *Wigandt tr.* 12. *n.* 81. *R.* 4. *et Salm. c.* 3. *n.* 11. *cum Gonet. Con. P. Navarr. Laym. Gabr. etc.* ex *D. Th.* 3. *p. q.* 79. *ar.* 5. ubi ait quòd hoc Sacramentum, *in quantum est Sacrificium, habet vim satisfactioam.* Et patet ex Trid. *s.* 25. *c.* 1. ubi habetur : « Animas in Purgatorio detentas fidelium suffragiis » potissimùm verò acceptabili altaris Sacrificio juvari. » Alia autem via defuncti juvari non possunt, quàm immediata pœnarum remissione. III. Effectus est augmentum gratiæ. Circa quod quæritur, an Sacrificium Missæ de se ex opere operato conferat hoc augmentum? Affirmant *Leandr. Card. et Mach.* Sed negandum cum *Suar. d.* 79. *s.* 4. *Pal. p.* 6. *n.* 5. *et Salm. c.* 3. *n.* 13. qui citant *Vasq. Lug. Hurt. Bon.* et alios communiter, quia de hoc nullibi fundamentum habetur. Veriùs ergo dicendum per Missam impetrari auxilia ad perficiendos actus, quibus gratia accrescit. IV. Effectus est impetratio bonorum spiritualium, et etiam temporalium, quatenus ista animæ prosint, ex *Trident. sess.* 22. *c.* 2. *Vide Salm. c.* 3. *n.* 15.

312. — « Principalis fructus missæ ex opere operato est inde- » pendens à probitate Sacerdotis, à quo pro omnibus seu vivis seu » defunctis, etiam accepto stipendio, applicabilis est, estque actu » tam intensivè, quàm extensivè finitus; etsi enim hostia ipsa, et » principalis offerens, id est Christus, infinitè sit Deo gratus, at- » que ita Deus per hoc Sacrificium infinito honore afficiatur, vi- » detur tamen Christi esse voluntas ut offeratur, et prosit tantùm » ad certum, et finitum effectum. Quod etiam patet ex usu, et » sensu Ecclesiæ, dum Missæ pro eadem re repetuntur : quod » signum est, non habere infinitum effectum. Vid. *Bonac. d.* 4. » *q. ult. p* 4. »

Notandum 1. alium esse valorem, alium fructum Missæ. *Valor* est efficacia illa quam habet Missa ex dignitate offerentis, et rei oblatæ, ad conferenda bona offerenti, et iis pro quibus offertur. *Fructus* autem sunt bona ipsa, quæ intuitu Sacrificii Deus confert. Unde valor à fructu differt, velut causa ab effectu.

Notandum 2. Fructus Missæ distingui ex triplici capite; distinguitur enim 1. ex parte causæ, id est ex opere operato, et opere operantis. Fructus *ex opere operato* est ille, qui confertur intuitu meritorum Christi, et ejus promissionis : fructus verò *ex opere operantis* est ille, qui confertur intuitu meriti, et devotionis celebrantis. Distinguitur 2. ex parte rei, in meritorium, satisfactorium et impetratorium, juxta dicta ex *n. præcedenti* 311. Distinguitur 3. in generalem, specialem, et specialissimum. Fructus *generalis* obtingit omnibus fidelibus vivis, et defunctis. *Spe-*

cialis (ab aliis dictus *medius*, vel *ministerialis*) obtingit tam eis pro quibus applicatur, quàm assistentibus, et concurrentibus ministrando paramenta, luminaria, hostias, etc. *Specialissimus* demum obtingit soli Sacerdoti.

Hîc autem magna occurrit quæstio valde inter DD. controversa, an Sacrificium Missæ infinitum habeat valorem? Duplex adest sententia. *Prima* dicit habere valorem actu tam intensivè, quàm extensivè finitum, ita ut pluribus applicatum minùs prosit singulis, quàm si uni tantùm applicetur. Ita cum *Bus. ut supra, tenent Scotus Quodlib. 20. nu. 20. S. Bonav. in 4. dist. 45. art. 3. ad ult. Ronc. c. 7. q. 7. R. 2* item *Palud. Rich. Major, Barb. Covarr. et Fag. ap. Salm. c. 3. num. 38.* Idemque expressè docet *Sotus in 4. dist. 13. q. 2. a. 1.* ubi ait : « Intentioni (Sacerdotis) quia est de essen- » tia Sacrificii, etiam ex opere operato respondet certus et taxatus » gradus satisfactionis, et ideo quantò in plures illud distribuerit, » tantò minùs singulis obvenit. » Diversa autem Auctores hujus sententiæ ratione utuntur : Alii, quia valor Missæ non sumitur ex re oblata, sed ex ipsa oblatione, sive ex actione Sacerdotis offerentis, quæ certè non potest esse infiniti valoris; dicunt enim in Sacrificio Missæ Christum non esse propriè offerentem, sed tantùm remotè, quatenus illud per Sacerdotes offerendum instituit. Sed hæc ratio communiter rejicitur, et meritò, tum quia, sicut Sacrificium oblatum à Sacerdote malo, non perinde ab ejus malitia inquinatur, ut docet Trid. *sess. 22. c. 1.* ita neque ab offerente limitato limitationem recipit; tum quia certum est quòd in hoc Sacrificio Christus est simul victima, et principalis offerens, ut patet ex Conc. Later. IV. *Can. 3.* ubi dictum fuit : *in Ecclesia Christus Jesus et Sacerdos et Sacrificium est.* Et clariùs ex *Trid. dict. sess. 22. c. 2.* ubi habetur : « Una enim eademque » est hostia, idem nunc offerens Sacerdotum ministerio, qui seip- » sum tunc in cruce obtulit, sola offerendi ratione diversa. » Alii verò hac ratione utuntur, quia licèt Missa in se, et quoad sufficientiam sit infiniti valoris, tamen quoad effectum, hic est limitatus ex voluntate Christi, qui hoc Sacrificium instituit, ut ex opere operato (independenter ab hominum dispositione) determinatum produceret effectum, sive satisfactionis gradum, quamvis ex opere operantis possit crescere juxta majorem devotionem offerentis, vel ejus pro quo offertur. Et huic sententiæ videtur favere *D. Th. in 4. dist. 45. q. 2. art. 4. q. 3. ad 2.* ubi ait : « Quamvis virtus » Christi, quæ continetur sub Sacramento Eucharistiæ, sit infi- » nita, tamen determinatus est effectus, ad quem illud Sacramen- » tum ordinatur. » Hinc S. Doctor *dict. a. 4. q. 2. v. Sed contra,* infert minùs esse probabilem opinionem asserentem, quòd suffragia pro uno facta non magis ei prosint, quàm aliis qui magis digni sunt, sic dicens : « Si ergo suffragium pro multis factum » tantùm valeret singulis, ac si pro uno tantùm fieret, videtur » quòd Ecclesia non debuit instituisse, ut pro aliquo singulariter » Missa vel oratio fieret, sed quod semper diceretur pro omnibus » fidelibus defunctis, quod patet esse falsum. » Ratio hujus sen-

tentiæ probatur ex prohibitione Ecclesiæ, quæ vetat ne pluribus Missam petentibus uno Sacrificio satisfiat. Hinc Sacerdos, qui à pluribus stipendia accepit, nequit unicam Missam pro illis offerre, quod utique facere posset, si Missa æquè omnibus ac uni prodesset; sed hoc fuit proscriptum ab Alex. VII, in prop. 10 quæ dicebat : « Non est contra justitiam pro pluribus Sacrificiis sti- » pendium accipere, et Sacrificium unum offerre. »

Secunda verò sententia à recentioribus hodie communissimè recepta docet, valorem Missæ esse intensivè et extensivè infinitum quoad sufficientiam, ratione infinitæ dignitatis Christi, qui in hoc Sacrificio est victima, et principalis offerens. Dicitur *intensivè infinitum*, quatenus potest causare fructum majorem et minorem, juxta mensuram dispositionis hominis. *Extensivè* autem, quatenus potest infinitos effectus producere, et juvare ita uni soli ac infinitis hominibus. Et ratio est, quia (ut docet Trid.) Missæ Sacrificium idem est, etsi modo diverso oblatum, cum Crucis Sacrificio, quod fuit infiniti valoris. Quoad effectum verò, dicitur hoc Sacrificium esse finitum, non jam ex sua institutione, nempe, ut ait prima sententia, quia fuit à Christo in eo determinatus certus gradus satisfactionis, sed ex finita capacitate hominum pro quibus offertur, quorum unusquisque uberiorem percipit fructum juxta suam et offerentis dispositionem; pariter ac etiam fuit Sacrificium Crucis, quod, esto in genere satisfactionis fuerit infiniti valoris, nullum tamen actu effectum in nobis infinitum operatur, cùm se habeat per modum causæ universalis supernaturalis quæ operatur juxta sujectorum dispositionem : prout operantur etiam Sacramenta, quæ, licèt infinitam virtutem habeant, actu tamen limitatè operantur. Unde juxta hanc sententiam Missa æquè prodest singulis pleribus applicata, ac si uni applicetur. Ita tenent *Gonet, Man. tom.* 6. *p.* 336. *Habert to.* 5. *p.* 671. *Juenin. to.* 7. *p.* 375. *concl.* 4. *Petr. to.* 3. *p.* 512. *q.* 8. *Pignat. in suo Propitiatorio l.* 4. *q.* 11. *Tourn. in Prælect. Th. tom.* 8. *p.* 387. *Dico* 2. *et suus Contin. to.* 5. *p.* 743. *Conc. t.* 8. *p.* 427. *n.* 3. *Holz. to.* 2. *p.* 74. *ex n.* 220. *Wigand tract.* 12. *n.* 78. *Bon. p.* 4. *n.* 3. *Croix lib.* 6. *p.* 2. *n.* 42. *cum Suar. Vasq. Sylvest. et Salm. c.* 3. *n.* 40. *cum Cano, Caj. Nao.* et aliis plurimis. Et pro hac sententia clarè est etiam *D. Th.* 3. *p. q.* 79. *a.* 5. ubi sic ait : « Quamvis » hæc oblatio ex sui quantitate sufficiat ad satisfaciendum pro » omni pœna, tamen fit satisfactoria pro illis, pro quibus offertur, » vel etiam offerentibus, secundùm quantitatem suæ devotionis, » et non pro tota pœna. » Nec sibi contradicit S. Doctor in locis supra citatis; nam ubi dicit Missam habere effectum determinatum, sanè intelligi debet de determinatione non ex parte Christi, sed subjecti juxta mensuram suæ dispositionis. Ubi autem dicit, quòd Missa pluribus applicata, minùs prodest singulis, non quidem loquitur de Missa utì Sacrificio, sed utì suffragio ab Ecclesia instituto, quod effectum certè finitum habet, et ideo quò pluribus illud applicatur, eò minùs singulis juvat; certum enim est, quòd preces Missæ ab Ecclesia institutæ magis prosunt alicui, si sin-

gulariter ei, quàm si pluribus à Sacerdote applicentur, ut patet ex Conc. Constantiensi, ubi damnatus fuit hic articulus Wiclefi : « Speciales orationes applicatæ uni personæ per Prælatos, vel » Religiosos, non plus prosunt eidem, quàm generales cæteris » paribus. »

Nec obstat 1. prohibitio Ecclesiæ accipiendi plura stipendia pro una Missa. Nam respondetur 1. quòd stipendium non datur ut pretium fructus Missæ, sed pro sustentatione ministri, ut diximus *de Simonia l.* 3. *num.* 55. Unde semper ac minister suam habet sustentationem, deficit titulus, quo aliud stipendium possit accipere. Respondetur 2. quòd, cùm sententia opposita non sit improbabilis, non potest Sacerdos pro stipendio certo incertum Missæ fructum applicare.

Neque obstat 2. quòd si hæc sententia valeret, frustra Ecclesia Missas multiplicaret; nam respondetur (ut diximus), quòd fructus Sacrificii non percipitur juxta suum proprium valorem, sed juxta dispositionem illius cui applicatur, et ex hoc evenit, quòd quò pluries pro uno repetuntur Sacrificia, eò pluries fructus participantur.

Hæc secunda sententia, speculativè loquendo, videtur probabilior; at quia contraria adhuc est probabilis, non licet quidem Sacerdoti, dum accipit stipendium ab uno, applicare Missam pro illo in generali cum aliis; nisi saltem sub conditione, nempe modò ille non defraudetur.

Notandum hîc, quòd Sacrificium Missæ, in quantum pertinet ad fructum principalem, tam prodest si offeratur à malo Sacerdote, quàm à bono, cùm valor Missæ sit ex opere operato pendens à meritis Christi : in quantum autem pertinet ad fructum precum, quæ in Missa dicuntur, ipsæ etiam valent factæ à Sacerdote peccatore, quatenus hic orat nomine Ecclesiæ, quia Ecclesia semper est Deo grata; secus quatenus orat nomine proprio. Ita *S. Th.* 3. *p. q.* 82. *art.* 6. Hinc dixit Alexander Papa (*Can.* 91. *causa* 1. *qu.* 1.) « Sacerdotes quantò digniores fuerint, tantò faciliùs pro qui- » bus clamant exaudiuntur. » Censet autem *D. Th. l. c. art.* 7. *ad* 3. quòd, si celebrans est excommunicatus, « quia est ab Ec- » clesiæ unitate separatus, orationes ejus efficaciam non habent. » Et hoc puto veriùs dicendum; loquendo de excommunicato vitando, cum *Ronc. cap.* 1. *qu.* 3. *R.* 2. *Spor. p.* 138. *n.* 322. *Et Laym. de Sacr. Miss. c.* 1. *n.* 12. contra *Holzm. p.* 75. *n.* 324. *et Croix lib.* 6. *p.* 2. *n.* 49. *cum Soto, Gabr. Dic. etc.* Probabiliter verò dicit *Laym. cum Avila*, et communi, secus esse de excommunicato tolerato, quia Ecclesia permittendo, quòd fideles postulent Missas ab eo, consequenter etiam permittit, ut omnino ipsæ fructuosæ sint postulantibus. Vide *n.* 309.

313. — « Sacerdotes ordinariè peccant graviter, si non aliquoties » in anno, saltem ter, vel quater solemnioribus festis celebrent, » nisi legitimè sint impediti. Ita *Sylv. Reg. Suar. Conc.* et alii » *comm.* contra *Ang. Bon. Dian. p.* 2. *t.* 14. *R.* 19. item *Cardin.* » *de Lugo et Tamb. l.* 1. *exped. comm. c.* 6. qui excusant saltem

» à mortali, dummodo communicent in Paschate, absitque con-
» temptus, et scandalum : imò, ubi Trid. est receptum, tenentur
» ex mandato Episcopi sub gravi culpa celebrare saltem Domi-
» nicis, et Festis; excusantur tamen, si Episcopi nullum man-
» datum extet. »

Dubitatur hîc 1. An Sacerdotes teneantur sub culpa gravi aliquando celebare? *Prima* sententia communior, quam tenent *D. Th.* 3. *p. q.* 82. *art* 10. *Suar. d.* 80. *s.* 1. *Laym. l.* 5. *tr.* 5. *c.* 3. *n.* 1. *Bon. p.* 7. *n.* 1. *Juenin. t.* 7. *p.* 377. *Holzm. p.* 78. *n.* 338. *Cont. Tourn. t.* 5. *p.* 763. *Elbel p.* 125. *num.* 195. *Habert t.* 5. *p.* 684. *q.* 9. *Conc. t.* 8. *p.* 496. *n.* 1. *et Pal. p.* 12. *n.* 2. *cum Vasq. Nav. Valent. Azor. etc.* docet eos teneri tam ex præcepto divino, quàm Ecclesiastico. Divinum præceptum probatur 1. ex illo Apostoli (*Ad Hebr.* 5.) : « Omnis namque Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in iis, quæ sunt ad » Deum, ut offerat dona et Sacrificia pro peccatis. » Prob. 2. ex verbis Christi (*Lucæ* 22.) : *Hoc facite in meam commemorationem.* Quæ verba declarat Trid. *ses.* 22. *cap.* 1. continere verum præceptum, dicens : « Apostolis eorumque in Sacerdotio » successoribus, ut offerrent, præcepit per hæc verba, *Hoc fa-* » *cite etc.* » Præceptum autem Ecclesiasticum probatur 1. ex *c. Dolentes* 9. *de Celebrat. Miss.* ubi Innoc. III sic dixit : « Do-» lentes referimus, quòd non solùm quidam minores Clerici, » verùm aliqui Ecclesiarum Prælati, circa comessationes super-» fluas ferè medietatem noctis expendunt.... Sunt et alii, qui Mis-» sarum solemnia vix celebrant quater in anno, et quod deterius » est, interesse contemnunt : Et si quando, dum hæc celebran-» tur, intersunt, intendunt exteriùs collocutionibus laicorum etc. » Hæc igitur et similia sub pœna suspensionis penitus inhibe-» mus, districtè præcipientes in virtute obedientiæ, ut Officium » nocturnum pariter et diurnum studiosè celebrent pariter et » devotè. » Ratio autem hujus sententiæ, quam affert *D. Th.* est : « Quia unusquisque tenetur uti gratia sibi data, cùm fuerit » opportunum, secundùm illud (2. *ad Corinth.* 6.) : Exhor-» tamur, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis. Opportunitas » autem Sacrificium offerendi non solùm attenditur per compa-» rationem ad fideles Christi, quibus oportet Sacramenta minis-» trari, sed principaliter per comparationem ad Deum, cui » consecratione hujus Sacramenti Sacrificium offertur. » Hinc referunt *Pal. p.* 12. *num.* 1. *et Tourn. p.* 769. opinionem *Cajetani in cit. loc. D. Thom.* sententis non peccare graviter Sacerdotes, qui nunquam celebrant, jussu S. Pii V expunctam fuisse ex ejus Commentario.

Secunda verò sententia, quam tenent *S. Bonav. d.* 12. *p.* 2. *ar.* 2. *q.* 1. *et Cajet. l. c.* item *Alensis, et Victoria apud Pal. n.* 2. ac probabilem putant *Suar. Pal. et Laym.* dicit, secluso scandalo, Sacerdotem præcisè ex sua Ordinatione non teneri ad celebrandum; et huic valde adhæret *Lugo d.* 20. *n.* 2. dicens rationes primæ sententiæ nequaquam convincere. Ratio hujus

secundæ sententiæ est quia non constat de præcepto; non de divino, nam præceptum illud, *Hoc facite* etc. non est datum singulis Sacerdotibus, sed ipsorum communitati, nempe ut curent, ne in Ecclesia Dei desit oblatio hujus Sacrificii. In textu autem Apostoli, *Omnis namque pontifex*, exprimitur tantùm potestas, quam singuli Sacerdotes habent sacrificandi, non autem obligatio. Ad præceptum verò suppositum in *c. Dolentes*, respondet *Lugo* 1. quòd pœna suspensionis respicit solummodo colloquentes in Choro. 2. Quòd pœna illa non inducit peccatum grave, cùm non sit latæ, sed ferendæ sententiæ. 3. Quòd ibi textus circa Missarum celebrationem loquitur tantùm de Prælatis Ecclesiarum. Ad rationem autem D. Thomæ responderi posset ex ea non inferri præceptum, sed tantùm consilium, juxta verbum Apostoli, *exhortamur*. Et ideo plures ex hujus sententiæ Auctoribus non eximunt Sacerdotem, nunquam celebrantem in anno, saltem à culpa veniali propter bonum quo privat se, et Ecclesiam; eximunt verò à mortali. Dicit autem *Pal. n.* 2. S. Pium expunxisse opinionem *Cajet.* non ut falsam, sed ut minùs probabilem, et contrariam sententiæ D. Thomæ.

His tamen non obstantibus, ego cum *Salm. c.* 5. *n.* 43. primæ sententiæ ut longè communiori et tutiori, subscribo : tantò magis, quia ipse *Lugo n.* 13. ait Sacerdotem negligentem celebrare in anno hodie non posse excusari à peccato gravi ratione scandali, quia hoc esset signum malæ conscientiæ. Imò *Suar. loc. cit.* hoc meritò sentit etiam de Sacerdote non celebrante per diuturnum tempus, putà per sex vel octo menses, ut dicunt *Pal. n.* 3. *et Salm. n.* 44. Ex quo tandem concluditur, sententiam oppositam, saltem propter scandalum, vix esse probabilem.

Dubitat. 2. Quoties in anno teneatur sub gravi quisque Sacerdos celebrare? In hoc DD. valde discrepant. *D. Th. dict. q.* 82. *art.* 10. sic ait : « Unde Sacerdoti, etiamsi non habeat curam » Animarum, non licet omnino à celebratione cessare, sed saltem » videtur, quòd celebrare teneatur in præcipuis festis, et maximè » in illis diebus in quibus fideles communicare consueverunt » Hæc autem præcipua Festa, explicat *Sotus apud Bened. t.* 9. *l.* 3. *c.* 1. intelligi de Nativ. Domini, Paschate, et Pentecoste, in quibus ait olim Fideles consuevisse communicare. Sed *Juenin. t.* 7. *p.* 378. his addit Festa Ascensionis, Corporis Christi, Nativitatis B. Virginis Mariæ, Annunciationis, Purificationis et Assumptionis. Imò *Merbesius p.* 3. *q.* 21. *et Hab. p.* 685. *q.* 10. sentiunt eum obligari ad celebrandum singulis Dominicis et festis, præsertim solemnioribus. Et idem sentit *P. Conc. p.* 496. *n.* 1. dicens : « Qua lege tenentur fideles interesse Sacrificio, eadem » Sacerdotes tenentur offerre. » Id colligunt ex Trid. *s.* 23. *de Reform. c.* 14. ubi habetur : « Curet Episcopus, ut Sacerdotes » saltem diebus Dominicis, et festis solemnibus Missas cele» brent. » *Tourn.* autem *p.* 759. *v. Ex his* sic ait : « Gravis pec» cati suspectos esse tot Sacerdotes, qui semel in anno cele» brant. » Alii tandem cum sententia longè communiori sentiunt

Sacerdotes non teneri ad celebrandum, nisi ter vel quater in anno, in festis solemnioribus, ita *Busemb. ut supra, et Nav. Man. c.* 25. *n.* 82. *Laym. c.* 3. *n.* 1. *cum Soto, Rich. Palud. Sylo. et Val. ac Elbel p.* 125. *n.* 195. *cum Soto, Gob. et Anacl.* Imò *Suar. d.* 80. *s.* 1. *Lugo d.* 20. *n.* 13. *Bonac. p.* 7. *n.* 2. *et Holzm. p.* 89. *n.* 343. dicunt sufficere si celebrent ter vel quater in anno quibuslibet diebus; Et non immeritò id probabile putant *Salm. c.* 5. *n.* 44. *cum Soto, Tol. Vasq. Azor. Henr. Gaoanto, Hurt. etc.* modò servetur debita distantia, prout dictum est in fine primi Dubii. Et hæc sententia est conformis Decreto S. C. Concilii edito mense Novemb. 1696. (*apud Monacell. p.* 1. *tit.* 5. *Form.* 9. *n.* 15.) ubi dictum fuit: « Qui sine justa causa ter vel » quater in anno non celebravit, peccat mortaliter, et potest ab » episcopo puniri. »

Dicunt tamen *Salm. l. c. cum Tamb. et Garzia,* quòd Sacerdotes Religiosi tenentur saltem singulis mensibus celebrare; quia omnes Religiosi, sive Moniales, ut præcipitur in *Clem.* 1. *Ne in agro,* §. *sane, de Statu Monac.* (et idem dicitur de monialibus in Trid. *sess.* 25. *cap.* 10. *de Reg.*) tenentur singulis mensibus confiteri, et prima Dominica Mensis communicare, nisi abstineant ex judicio Prælati, vel Confessarii. Sed ex hoc textu video induci obligationem tantùm communicandi semel in mense, non autem celebrandi. Præterquam quòd non improbabiliter docet *Suar. in* 3. *p. t.* 3. *d.* 70. *s.* 2. *v. Dico* 1. hæc Decreta non exprimere clarè præceptum, sed dumtaxat consilium, dum ibi tantùm dicitur: *Accedant ad Confessionem, et communicent.* Unde Trid. (*l. c.* ubi in margine notatur præfata Clementina) sic ait: « Attendant diligenter Episcopi et cæteri Superiores Monaste- » riorum Sanctimonialium, ut in Constitutionibus earum admo- » neantur (nota) Sanctimoniales, ut saltem singulis mensibus » Confessionem peccatorum faciant, et sacrosanctam Eucha- » ristiam suscipiant. » Unde concludit Suarez: « Nisi speciale » votum intercedat, aut nisi ex Instituto Religionis constet » Constitutiones obligare sub mortali, nulla talis est rigorosa » obligatio. »

Parochum autem, dicit *Habert l. c.* teneri celebrare non quotidie; sed sæpiùs quàm Dominicis, et festis. Sed communiter et veriùs dicunt alii teneri ad celebrandum tantùm diebus festis, in quibus tenentur Parochiani Missam audire; cùm hæ obligationes sint correlativæ, in quibus enim diebus tenetur populus Missam audire, tenetur Parochus illam celebrare. *Navarr. Man. c.* 25. *n.* 135. *Bon. p.* 7. *n.* 3. *Azor. l.* 10. *c.* 24. *q.* 2 *et* 3. *Barbosa in Trid. s.* 23. *c.* 14. *cum Graff. Homob. Molf. Vill. Diana, Fag. Philib. Marchin. etc.* ex Conc. Trid. *l. c.* ubi dicitur: « Si autem » curam habuerint animarum, tam frequenter, ut suo muneri » satisfaciant, Missas celebrent. » Satis igitur munus suum implent, si toties sacrificant, quoties populus Missam audire debet. Et hujus sententiæ est etiam Benedictus XIV. *l. c. c.* 3.

Quoad autem Episcopos, dicit *Habert ib. ex cap. ult. de privi-*

leg. in 6. eos non decere ullam diem transigere sine Missa, remota rationabili causa : Sed advertendum quòd textus non loquatur absolutè de celebratione, sed vel de celebratione, vel de auditione Missæ.

314. — « 2. Etsi in Ecclesiis Cathedralibus, Collegiatis et » Conventualibus (ubi est competens Sacerdotum numerus) quotidie debeat una saltem Missa privata celebrari, et altera cantari, peccentque mortaliter dictarum Ecclesiarum Rectores si in » hoc deficiant, *Suar. Contin. Laym. March. etc.* Non esse tamen » mortale (præscindendo à peculiari obligatione talis Ecclesiæ) » semel, vel bis in hebdomada omittere alterutram, docet *Tamb.* » *l.* 1. *c.* 6., utì neque si in Ecclesiis Collegiatis die festo cadente » in feriam privilegiatam, v. gr. Vigiliæ, Quatuor Temporum. » Quadragesimæ, vel Rogationum, Missa solemnis de feria post » Nonam canenda semel omittatur, *ibid. ex Abbat. March. etc.* » (*Circa. Missam Conventualem, vide sancita à nostro P. Benedict. XIV. n.* 326.) »

« 3. Peccat graviter, qui tenetur pro alio offerre Missam, fructum tamen principalem applicat aliis, quia id aliis est fraudi in » re gravi.

315. — « 4. Graviter peccat I. qui ad Sacrum ex justitia obligatus, illud diu differt : quia magno fructu alterum privat. *Sylo.* » *Reg. l.* 23. *n.* 236. *Fernad. etc.* multòque magis, si plane omittit; teneturque hoc casu ad stipendii restitutionem. *Tamb. de* » *exped. sacrific. l.* 3. *c.* 1. §. 1. 2. Si quis accipiat plura stipendia, » quibus nonnisi post longum tempus possit satisfacere. Ratio » eadem est, *Sylo. Reg. Fernand. pag.* 3. *cap.* 5. III. Qui Sacrum » animo se obligandi promisit, et non præstat. *Bonac. dub. ultim.* » *pag.* 8. etsi probabile sit, hoc non esse mortale, ut habet *Sanch.* » *de matr. l.* 1. *dub.* 5. Vide *Dian. t.* 3. *mis. R.* 9. Item *p.* 4. *t.* 4. » *R.* 196. *et p.* 6. *t.* 6. *R.* 6. *et p.* 5. *t.* 14. *R.* 81. ubi citat *Caj. Vasq.* » *Hurt. etc.* affirmantes, quòd, qui pluribus Missam gratis pro» misit, possit unica satisfacere : quod tamen alii communiter ne» gant. »

316. — Quoad stipendium Missæ, refert hîc breviter aliqua prænotare sapienter tradita ab eruditissimo nostro Pontifice Bened. XIV in suis operibus *de Synodo, de Missa, etc.* Olim fideles Sacerdotibus offerebant panem et vinum pro Sacrificiis, è quibus quod supererat, in usum cedebat ipsorum Sacerdotum et Clericorum. Deinde permissum fuit offerri etiam oleum, spicas, uvas et similia. Demum permissum etiam offerri pecunias, quæ priùs non applicabantur Sacerdotibus, sed mittebantur in arcam, distribuendæ in sustentationem ministrorum et pauperum; sed successu temporis traditæ sunt ipsis Sacerdotibus, ut pro offerentibus Missas applicarent. Quod alias meritò approbavit Ecclesia, contra *Wiclefistas*, qui id improbant : nam ut docet *D. Th.* (2. 2. *q.* 100. *art.* 2. *ad* 2.) « Sacerdos non accipit pecuniam quasi » pretium consecrationis Eucharistiæ, hoc enim esset simoniacum, » sed quasi stipendium suæ sustentationis. » Et hoc est juxta illud

Apostoli 1. *Cor. c.* 9. « Nescitis quoniam, qui in sacrario operan» tur, quæ de sacrario sunt, edunt; et qui altari deserviunt, cum » altari participant. »

Sed quamvis res ita se habeat, hinc tamen erupit avaritia Sacerdotum, qui propter hoc lucrum pluries in die celebrabant: propterea id prohibuit Innoc. III. in *c. Consuluisti, de Celeb. Miss.* Sed huic prohibitioni alia successit nequitia; etenim Sacerdotes in eadem Missa tot hostias consecrabant, quot erant eleemosynam offerentes. Alii verò Missam diei legebant ter, vel quater, usque ad Offertorium, deinde tot Secretas iterabant, quot Orationes legerant, et tandem sub uno Canone Missam perficiebant, tot repetitis Collectis in fine, quot initio recitaverant; et sic pro numero repetitionum accipiebant stipendia; vocabanturque hæ Missæ *Bifaciatæ, et Trifaciatæ*. Sed ipsæ adhuc fuerunt eliminatæ. Postea alii plures errores in medium irrepserunt, qui ab Alex. VII fuerunt proscripti in Propos. 8. 9 et 10. quas referemus *n.* 318 et 321.

317. — Quær. I. An Sacerdotes divites possint pro Missis stipendia accipere? Negant *Caj.* 2. 2. *q.* 100. *art.* 2. *Sylo. et Graf. apud Esc. l.* 21. *n.* 590. quia stipendium traditur in sustentationem celebrantium; divites autem jam habent unde alantur. Sed communiter et rectè affirmant *Suar. d.* 86. *sect.* 3. *Lugo d.* 21. *n.* 18. *p.* 461. *n.* 4. *Cont. Tourn. p.* 786. *q.* 2. *cum Gers. et Thomassin. Conc. t.* 8. *Salm. c.* 5. *n.* 2. *Pal. p.* 14. *n.* 3. *et Esc. l. c. n.* 592. *cum Nav. Soto, Conc. Bonac. Reg.* et aliis passim; et favet *D. Th. Quodlib.* 7. *art.* 10. Ratio, quia hodie id permittitur à consuetudine universalis Ecclesiæ, tum quia quisque operarius (sive dives, sive pauper) dignus est mercede sua, et ut inquit Apostolus: *Quis suis stipendiis militat unquam?* 1. *ad.* 1. *Corinth.* 9. Vide dicta *Tom.* 1. *l.* 3. *n.* 55. *Qu. V.* Utrùm autem sit simonia celebrare principaliter ob stipendium? Probabiliùs negatur. Vide dicta *ib. Qu. VI.*

Quær. II. Quomodo peccet Sacerdos, differendo celebrare Missas, accepto stipendio? Utique graviter peccat, si diu differt, ut habetur in Decretis S. C. Concilii editis die 21 Jun. 1625 ex auctoritate Urb. VII. illi specialiter attributa, et ab Innoc. XII in sua Bulla, quæ incipit *Nuper etc.* confirmatis. Omnia hæc in extensum affert *P. La Croix lib.* 6. *p.* 2. *n.* 63. Et signanter *n.* 68. legitur Decretum, ubi sic sancitum fuit: « Eleemosynas » manuales, et quotidianas ita demum Sacerdotes accipere pos» sint, si oneribus antea impositis ita satisfecerint, ut nova quo» que onera suscipere valeant, alioquin omnino abstineant. » Sed cùm inde quæsitum fuisset, an qui non satisfecerint oneribus susceptis, possint nova onera suscipere? eadem S. C. auctoritate ejusdem Urbani (vide *apud eumdem Croix num.* 98. *ad undec.*) declaravit, Decretum non intelligi absolutè, sed Sacerdotes « posse » nova onera suscipere, dummodo infra modicum tempus possint » omnibus satisfacere. »

Sed hîc dubium fit, quantum temporis spatium intelligatur per

illud *modicum temporis?* Certum est 1. peccare Sacerdotem, si petitam Missam pro aliqua urgente gratia impetranda, putà pro felici partu, evadendo periculo, lite vincenda, ille omittat celebrare intra tempus celebrationi aptum. Ratio, quia (ut bene ait *Lugo d.* 20. *num.* 45.) circumstantia temporis tunc pertinet ad substantiam rei petitæ; unde, transacto eo tempore, meritò aiunt *Ronc. c.* 6. *q.* 10. *R.* 2. *et Tourn. t.* 5. *p.* 691. *in fine,* quòd Sacerdos tenetur stipendium restituere, etiamsi postea celebraverit. Imò rectè addit *Sporer* non sufficere, si stipendium restituatur, sed monendum esse insuper eum, qui stipendium dedit, de Missis tempore apto omissis. Certum est 2. quòd si quis tibi det eleemosynam, ut celebres pro ipso in festivitate hodierna, peccas si postea Sacrum facias; quamvis admittat *Lugo d. n.* 45. posse illud facere die crastina. Certum est 3. te non peccare differendo, si dans eleemosynam, audito impedimento, consentiat in dilationem, ut explicavit S. C. *l. c.* in responso ad 12.

Præcisis autem his casibus, laxè dixit *Peyrinus in Declarat. Const.* 9. *Urb. VIII.* modicam esse dilationem trium annorum, vel sex mensium, ut censuit *Arriaga.* Necnon nimiam puto dilationem trium mensium, quidquid dicant *Pasqual. qu.* 965. *Renzi c.* 4. *q.* 50. *et Tamb. in Meth. Cel. Miss. c.* 1. §. 9. *n.* 4. qui malè citat pro hac opinione *Lugon. d.* 21. *n.* 34. *cum Led. et Villal.* nam ibi *Lugo* approbat doctrinam præfatorum AA. dicentium spatium tantùm duorum mensium esse modicum; et sic etiam sentiunt *Garzia, Philib. Ripa, Cerbulus, etc. apud Salm. c.* 5. *n.* 57. idque colligunt ex *c. Præsentium. Caus.* 7. *qu.* 1. ubi Pastor, absens à sua Ecclesia per duos menses non dicitur suæ Ecclesiæ defuisse, et ex Trid. *s.* 23. *c.* 1. *de Refor.* ubi spatium duorum mensium modicum reputatur. Istæ paritates mihi non satisfaciunt : nihilominus probabile videtur id quod dicit *Lugo p. n.* 45. nempe nequaquam peccare Sacerdotem, qui dicit Missam promissam infra duos menses, et hanc sententiam approbat etiam *Tourn. p.* 791. *v. Quæ autem,* asseritque esse communem, sic dicens : « Potest quis Missarum stipendia ad menses duos ac» ceptare, prout cum communi diximus antea de Oratione versa » Censuit. » Unde rationabiliter putat *P. Conc. t.* 8. *p.* 469. *n.* 24. dilationem duorum mensium non esse modicam, ex Declaratione S. C. ejusdem Conc. edita 17 Julii 1655, quam refert Bened. XIV, (*Notif.* 56. *n.* 14.) ubi imò dictum fuit, « modicum tempus » non reputandum spatium duorum vel trium mensium, sed in» telligi infra mensem. » In Missis autem pro Defunctis dilationem unius mensis meritò gravem reputant *Salm. loc. cit. Pal. p.* 13. *n.* 21. *Esc. l.* 21. *n.* 161. et ab hac sententia non dissentiunt *Sporer, Ronc. Tourn. et Croix l. c.* dum dicunt Missas pro Defunctis celebrandas citiùs quàm pro vivis.

Advertit autem *Tourn. l. c.* quòd, cùm Missæ traduntur celebrandæ alicui communitati plurium Sacerdotum, tunc præsumitur, qui dat eleemosynam pro multis Missis, velle citiùs eas celebrari. Hoc tamen non intelligendum, quòd omnes Sacerdotes il-

lius communitatis debeant se occupare in satisfaciendis hujusmodi Missis, sed quòd non debeant tamdiu differre quandiu oporteret, si Missæ illæ uni committerentur. Hinc dico tunc posse totum numerum distribui in singulos communitatis, vel saltem in majorem ejus partem, si illa numerosior sit; et hac distributione facta, tota communitas poterit intra tantùm temporis satisfacere, quantùm concederetur unicuique communicati pro sua rata satisfacienda. Bene enim ait *Holzm. p.* 89. *n.* 185. quòd has numerosas missas committentes facilè prævidere possunt, quòd communitas alias habeat obligationes.

Quæritur III. An Sacerdos omittens celebrare Missam peccet graviter, si stipendium pro illa acceptum non sit materia gravis? *Prima* sententia negat, et hanc tenent *Pal. p.* 24. *n.* 2. *Sporer tom.* 3. *p.* 142. *n.* 353. *Elbel pag.* 132. *num.* 217. *Renzi. l.* 1. *c.* 4. *q.* 40. *et Salm. c.* 5. *num.* 39. *cum Henriq. Pell. Sanctio, Fagund. etc.* Ratio, tum quia gravitas materiæ hîc non est pensanda ex fructu spirituali Missæ, aliàs omittens quamlibet orationem promissam graviter peccaret; sed ex damno illato, quod in hoc casu per se non censetur grave, cùm illud levi stipendio redimi possit; tum quia hujusmodi damnum spirituale non videtur grave in æstimatione hominum, cùm ex omissione unius Sacri promissi non reputentur homines gravem injuriam pati. *Secunda* verò sententia probabilior affirmat, et hanc tenent *Holz. p.* 83. *num.* 366. *Croix l.* 6. *part.* 2. *num.* 154. *cum Aversa, Ronc. c.* 6. *qu.* 10. *R.* 1. *cum Passer. et P. Nav. Steph. ac Bonac. apud Salm. l. c.* Ratio, quia gravitas materiæ probabiliùs hîc est mensuranda non in ordine ad stipendium, sed ad fructum Missæ quo privatur eleemosynam tradens, cui ex hujusmodi privatione certè grave damnum infertur. Prout si v. g. dato exiguo stipendio tu fossorem conduceres, ut tibi aditum aperiat ad aquam pluviam in tuum agrum inducendam, non levis damni causa tibi erit, si operam suam ponere negligat. Nec valet dicere, quòd tale damnum levi stipendio redimi potest; nam redimi utique posset, si alter qui stipem tradidit certior fieret de omissione Missæ; aliàs, si manet inscius, certè non poterit damnum illud redimere. Quòd autem tale damnum in æstimatione hominum leve reputetur, hoc non satis probatur; interim de se grave est.

Quæritur IV. An autem peccet graviter omittens dicere unicam Missam gratis promissam? Affirmant *Conc. pag.* 463. *n.* 9. *Navarr. Ledes. et Bonac. apud Renzi c.* 4. *q.* 40. ob eamdem rationem, ut supra, quia per talem omissionem grave damnum spirituale promissario infertur. Sed probabiliter negant *Croix lib.* 6. *part.* 2. *n.* 175. *Elbel p.* 132. *n.* 218. *Ronc. l. c. Sanch. de Matrim. l.* 1. *d.* 6. *n.* 25. *Diana part.* 2. *tract.* 17. *R.* 9. *v. Hinc etiam, Spor. pag.* 142. *n.* 352. *cum Caj. Mol. et Suar. ac Renzi. loc. cit. cum Fag. Portell. ac Pell.* Ratio est, vel quia simplex promissio non obligat sub gravi, ut hîc dicunt *Elbel* et *Sporer*, juxta sententiam allatam *l.* 3. *n.* 720. quam tenent *Caj. Bonn.*

Salm. et *Lugo de Contract. d.* 23. *n.* 39, saltem, ut ait *Lugo*, nisi promittens expressè sub gravi se obliget. Vel quia, ut aiunt *Sanch. Ronc. Busemb. Croix*, *et Elbel*, promittens unam Missam non censetur gravem obligationem sibi imponere. Omnes autem conveniunt eum peccare graviter, qui omittit Missam debitam ex voto, aut præcepto Prælati : quia nemo dubitare potest hanc esse materiam gravem in voto, vel præcepto; vide *Salm. d. c.* 5. *n.* 39.

318. — « 5. Si quis det justum stipendium (id à consuetudine, » vel lege taxatum esse debet, aut si non sit, secundùm *Sot. Ca-* » *jet.* est frugalis victus unius diei, quod *Suar. Laym.* et alii re- » probant, putantque sufficere mediam, vel tertiam partem sus- » tentationis diei), ut pro se dicatur Missa, non potest secundum » accipi ab alio, et pro duobus una tantùm Missa dici. *Card. de* » *Lugo d.* 19. *n.* 259. Secus, si ambo dimidium tantùm justi da- » rent, utì contra *Vasq. Reg.* et alios probabiliter docent *Sot.* » *Henr. Fill. Conc. Card. de Lugo l. c.* quod tamen jam est pro- » hibitum per Bullam Urban. VIII. V. *Dian. tract.* 14. *res.* 7. »

Hîc autem ante omnia advertendæ sunt duæ Propositiones damnatæ ab Alex. VII. *Prima n.* 8. dicebat : « Duplicatum sti- » pendium potest Sacerdos pro eadem Missa licitè accipere, ap- » plicando petenti partem etiam specialissimam fructûs ipsimet » celebranti correspondentem, idque post Decretum Urba- » ni VIII. » Ratio damnationis est, quia applicatio fructûs specialissimi valde incerta est, nam licèt *Fill. tract.* 15. *cap.* 4. *n.* 151. et alii plures (ut ait *Croix lib.* 6. *pag.* 2. *num.* 50. qui id probabile putat *cum Aversa et Sporer pag.* 12. *num.* 255.) dicunt valde probabiliter posse applicari fructum specialissimum; attamen id negant *Laym. c.* 2. *n.* 18. *Lugo d.* 21. *n.* 33. *Tamb.* §. 3. *art.* 68. item *Suar. Vasq. Turr. et alii ap. Spor. n.* 363, quia sicut ex institutione Christi fructus generalis non potest alteri applicari, ita neque hic specialissimus. *Secunda* Propositio damn. *n.* 10. dicebat : « Non est contra justitiam pro pluribus Sacrificiis stipen- » dium accipere, et Sacrificium unum offerre; neque etiam est » contra fidelitatem, etiamsi promittam juramento promissione » etiam firmata, danti stipendium, quòd pro nullo alio offeram. »

319. — Circa taxam autem justi stipendii communiter dicunt DD. (*v. Suar. d.* 58. *sect.* 2. *Viva q.* 5. *art. ult. n.* 2. *Croix lib.* 6. *p.* 2. *n.* 126. *et Salm. c.* 5. *n.* 4. *ex Decreto S. C.*) stipendium justum Missæ non esse quidem victum unius diei, ut dixerunt *Sotus, et Cajet.*; nam Sacerdos præter actionem sacrificandi potest in reliquo diei se occupare in concionando, docendo, et similibus exercitiis licitis, ut lucretur integram sustentationem, sed esse illud quod taxatum est ab Episcopo, vel à consuetudine, vel saltem à viro prudenti, si desit taxa à consuetudine, vel ab Episcopo facta. Ita *Suar. l. c. Conc. tom.* 8. *p.* 460. *n.* 2. *Tamb. in Meth. l.* 3. *c.* 1. §. 1. *n.* 2. *et Bon. p.* 8. *n.* 8. *cum Coninch. Fill. Reg.* et communi, ex Declaratione S. C. Concilii (*apud Bened. XIV, Notif.* 56. *n.* 10.) edita die 15 Novemb. 1698, ubi dictum fuit : « Attendendam esse consuetudinem loci, vel legem Synodalem,

» quatenus adsit : sin minùs statuendam esse per Episcopum elee-
» mosynam competentem ejus arbitrio. »

320. — Dubitatur hîc 1. An Regulares teneantur stare taxæ Episcopi sub gravi obligatione? Negat *Navarrus apud Tamb. loc. cit.* Sed omnino affirmandum, ut dicunt *P. Conc. pag.* 461. *n.* 3. *Viva l. c. n.* 5. *cum Vasq. Molina* et aliis communiter, ex Decr. S. C. Conc. sub die 15 Jan. 1639, quo sic sancitum fuit : « Elee-
» mosynam pro qualibet Missa, per Regulares celebranda in
» eorum Ecclesiis, esse taxandam arbitrio Ordinarii juxta mo-
» rem Regionis. » Ita *ap. eumdem Bened. XIV loc. cit.*

Dubitatur 2. an Episcopus possit prohibere ne detur eleemosyna pinguior taxa? Certum est 1. quòd lex Episcopi, vel consuedo taxans stipendium non prohibet quominus fideles possint dare majus, et Sacerdotes recipere minus, si velint, ut docent communiter *Suar. Vasq. Barb. etc. cum Salm. c.* 5. *num.* 5. Certum est 2. non posse Sacerdotes tale stipendium excedens exigere, quia hoc magna pareret scandala. Ita etiam communiter *Suar. d.* 86. *sect.* 2. *et Bonac. l. cit. n.* 9. *cum Corduba, Reg. et aliis.* Cæterùm Episcopus id non potest prohibere, si eleemosyna sponte offeratur, ut docent *Lugo Resp. mor. lib.* 5. *dub.* 18. *Suarez loc. cit. Less. lib.* 2. *cap.* 4. *n.* 37. *et Bon. num.* 11. *cum Reg. Poss. etc.* ita decisum fuit à S. C. Concilii die 16 Jan. 1649 (apud *Bened. XIV, dict. Notif.* 56. *n.* 11.) contra Episcopum Pistoriensem, qui promulgaverat Edictum hoc prohibens, sed S. C. respondit : « Prohiberi non posse, ideoque moderandum
» Decretum. »

Dubitatur 3. an Episcopus possit prohibere ne Sacerdotes accipiant stipendum minus justo (nota quòd inferius stipendium in Italia sit argenteum, sive carolenus in nostro Regno) : Negant *Sotus de just. l.* 9. *qu.* 6. *art.* 1. *ad* 2. *Nav. c.* 23. *n.* 106. *D. Thom.* 2. 2. *q.* 102. *ar.* 3. Sed probabiliùs affirmant *Suar. l. c. Ronc. c.* 6. *qu.* 1. *R.* 3. *Bon. num.* 9. *cum Reg. Card. etc. ac Bened. XIV, dict. Notif.* 56. *n.* 11. ex Declaratione S. C. Concilii die 16 Julii 1689, ubi dictum fuit bene posse Episcopum prohibere, et imponere pœnam celebrantibus pro minori quantitate taxæ. Ratio, quia aliàs quodammodo vilesceret Missæ Sacrificium. Quapropter casu quo Episcopus id prohibet, omnino Sacerdotes tenentur ei obedire : certum enim est subditos teneri obedire Superiori præcipienti cum opinione probabili, ut diximus *Tom.* 1. *l.* 1. *n.* 98. *v. Quid in dubio.* Opinio autem nostra non solùm est probabilis, sed etiam probabilior auctoritate, et ratione. Quid autem, si ex hac prohibitione Sacerdos grave pateretur incommodum ; vide dicta *Tom.* 3. *l.* 4. *nu.* 47. *v. Limitant.*

Casu autem, quo Sacerdos jam acceptarit exiguum stipendium pro Missis celebrandis ab uno, vel à pluribus (quiquid dicat *Busemb. ut supra cum Soto, Con. Lugo, etc.*), non potest numerum Missarum minuere, nec unam Missam applicare pro duobus, qui singuli dimidium dederint stipendium, prout sancivit Innocentius VII in Bull. cit. incipiente, *Nuper etc.* (vide *ap. Croix*

lib. 6. *p.* 2. *n.* 64.) ubi confirmavit Decretum S. C. Concilii editum jussu Urbani VIII quo sic fuerat statutum : « Pro pluribus Missis » celebrandis stipendia quantumcumque exigua, sive ab una, sive à » pluribus personis collata fuerint, aut conferantur in futurum Sa» cerdotibus et Clericis, S. C. sub obtestatione divini judicii mandat » ut absolutè tot Missæ celebrentur, quot ad rationem attributæ » eleemosynæ præscriptæ fuerint. » Hoc tamen sanè intelligendum, quando Sacerdos scienter acceptavit pro tali stipendio tot Missas celebrandas ; secus si ignoranter, ut rectè dicunt *Tourn. loc. cit. v. Hic, et Ronc. c.* 6. *q.* 4. *R.* 2. *cum Laym. Barb. et Passer.* Sacerdos autem, qui promisit hæredi quàm citò celebrare Missas pro testatore defuncto, credito stipendio in posterùm solvendo, tenetur quidem celebrare ante stipendii solutionem, ut fidem servet, prout bene aiunt *Salm. de Contract. cap.* 5. *n* 157. *cum Tap. Vill. etc.*

Dub. 4. an licitum sit pacisci de missarum stipendio? Negat absolutè *P. Concina tom.* 8. *pag.* 462. *nu.* 6. eò quòd Canones prohibent omnia pacta et conventiones circa stipendium Missæ, ut ex *cap. fin. de Pactis, cap. Si nos, de Simonia, etc.* Affirmant verò communiter *Less. lib.* 2. *cap.* 35. *n.* 48. *Pal. de Sim. p.* 9. *n.* 1. *Sanch. Cons. lib.* 2. *cap.* 3. *d.* 11. *n.* 8. *Roncaglia de Sim. cap.* 2. *q.* 2. *pag.* 208. *cum Laym. et Gutt. ac Salm. eod. tit. c.* 5. *n.* 1. *cum Maldero, Sanch. Soto, Villal. Ledes. etc.* Et hoc probabile videtur, si pactum sit de justo stipendio secundùm taxam, vel consuetudinem, prout diximus *Tom.* 1. *lib.* 3. *n.* 55. Ratio, quia, licèt stipendium non detur ut pretium Missæ, attamen, cùm tribuatur ex justitia pro sustentatione Sacerdotis ut docet *D. Th. supra n.* 316. nihil obstat quòd possit in pactum deduci. Neque obstant Canones citati, eò quòd ipsi vel usu abrogati fuerint, ut dicunt *Lessius, et Sanch.* vel quia intelligi debent de pactis illicitis, ut meliùs ait *Roncag. cum Glossa in dict. c. fin. de peccatis, v. Cessare,* qui dicit : « In spiritualibus om» nis pactio illicita cessare debet. » Et hæc sola pacta circa celebrationem Missarum reprobantur à Trident. *sess.* 22. *de Observ. in Cel. Miss.* ubi sancitur quòd Episcopi « importunas atque » illiberales eleemosynarum exactiones, potiùs quam postulatio» nes, prohibeant. » Ergo (bene ait *Lugo Resp. mor. lib.* 5. *d.* 18. *n.* 7. loquens de hoc textu Concilii) non postulationes justæ, sed exactiones illiberales, et importunæ (scilicet excedentes) prohibentur, quæ utique avaritiam sapiunt. Cæterùm in hujusmodi pactionibus, quantùm fieri potest, scandala caveri debent.

Dubitatur 5. Quomodo taxandum sit stipendium Missarum, quas reliquit testator? Si testator non taxaverit, tribuendum est juxta taxam; sin autem rectè censet *Ronc. q.* 2. taxandum esse ab Episcopo juxta morem loci, ut declaravit S. C. Concilii ad 5. (Vide *apud Croix num.* 93.) habita ratione, ut ait *Roncaglia*, hæreditatis pinguis vel tenuis.

321. — « 6. Qui pecuniam ab alio accepit, ut pro illo celebret, » aut fieri curet, per se loquendo, potest curare Missam per

» alium bonum Sacerdotem dici, minùs dando quàm accepit. »

« Dixi 1. *Per se;* quia Urbanus VIII, ob speciem turpis quæs» tûs, id fieri vetuit. »

Dixi 2. *Bonum;* quia, si per malum curet, perditur fructus, qui est ex opere operantis. *Vid. Card. de Lugo. loc. cit.*

In Decreto S. C. Concilii approbato ab Urbano VIII, et confirmato ab Innoc. XII, (Vide *apud Croix. n.* 66.) sic sancitum fuit : « Omne damnabile lucrum ab Ecclesia removere vo» lens, prohibet Sacerdoti, qui Missam suscepit celebrandam » cum certa eleemosyna, ne eamdem Missam alteri, parte ejus» dem eleemosynæ sibi retenta, celebrandam committat. » Post hoc Decretum aliqui etiam contendebant licitum esse retinere partem eleemosynæ, celebratione alteri commissa, asserentes non fuisse hoc Decretum acceptatum. Ideoque præfatus Al. VII proscripsit proposit. 9 quæ dicebat : « Post Decretum Urbani » potest Sacerdos, cui Missæ celebrandæ traduntur, per alium » satisfacere, collato illi minori stipendio, alia parte stipendii » sibi retenta. » Hinc noster SS. P. Benedict. XIV, in sua Epist. Encyclica emanata die 30 Junii 1741, quæ incipit *Quanta cura,* (vide initio Tomi noni *n. IV.*) ut metu pœnæ faciliùs ab hujusmodi turpi quæstu fideles amoveret, præcepit Ordinariis, ut per edictum notum facerent, « quemcumque (verba sunt Epis» tolæ) qui... stipendia majoris pretii pro Missis celebrandis, » quemadmodum locorum consuetudines, vel Synodalia Statuta » exigunt, colligens Missas, retenta sibi parte... eorumdem sti» pendiorum acceptorum, sive ibidem, sive alibi, ubi pro Mis» sis celebrandis minora stipendia tribuuntur, celebrari fecerit, » laicum quidem, præter alias arbitrio vestro irrogandas pœ» nas, excommunicationis pœnam, Clericum verò, sive quem» cumque Sacerdotem pœnam suspensionis ipso facto incurrere, » à quibus nullus per alium, quàm per nos ipsos, seu Romanum » Pontificem pro tempore existentem, nisi in mortis articulo con» stitutus, absolvi possit. »

Ab hac tamen prohibitione excipiunt I. *Roncag. cap.* 6. *q.* 8. *R.* 2. *v. Secundo, cum Passer. Tamb. Meth. Miss. lib.* 3. *c.* 1. §. 5. *n.* 13. *Salm. c.* 5. *n.* 15. *cum Dicast. et Diana,* item *Pasqual. ac Mendo apud Croix lib.* 6. *p.* 2. *n.* 133. (et probabile putat *Viva in dicta prop.* 9. *damnata* ab Alex. VII. *n.* 8.) casum quo aliquis daret majorem illam stipem, non tam intuitu Missæ quàm amicitiæ ; paupertatis, gratitudinis, propinquitatis etc.; potest enim tunc Sacerdos excessum retinere, committendo alteri Missæ celebrationem. Hoc verò non admittit *Croix l. c. cum Sthephano,* nisi dans eleemosynam hunc suum specialem affectum verbis expresserit : sed hæc limitatio superflua videtur, si ex circumstantiis moraliter constet eleemosynam præstitam fuisse intuitu personæ.

Excipiunt II. *Cont. Tourn. tom.* 5. *pag.* 190. *q.* 7. *Ronc. l. c. v. Hæc. Viva l. c. n.* 7. *et Tamb.* §. 5. *n.* 14. casum quo Sacerdos, cui committitur celebratio, liberaliter et omnino sponte tibi condo-

net excessum illum; tunc enim licitè posses retinere; sicut enim ille potest totum remittere, sic et partem. Verumtamen hoc minimè admittendum, si tu indices majus pretium acceptum, et Sacerdotem roges ut remittat; vel ab eo quæras an consentiat, ut tu partem retineas; tunc enim nequis eam retinere, etiamsi ille annuat; nam hoc in præfata Bulla Bened. XIV asseritur tanquam execrabilis abusus vetitus à pluribus Pontificibus, qui « decretum voluerunt (verba Bullæ) nimirum à quolibet Sa» cerdote, stipendio majoris pretii pro celebratione Missæ ac» cepto, non posse alteri stipendium minoris pretii erogari, etsi » eidem Sacerdoti celebranti, et consentienti (nota) se majoris » pretii eleemosynam accepisse indicasset. »

Excipitur III. Beneficiarius, qui bene potest committere alteri Sacerdoti celebrationem Missæ debitam pro Beneficio, tradito stipendio congruo juxta morem loci, sine eo quòd tradat totam ratam fructuum correspondentem celebrationi illius diei. Ita communiter *Croix lib.* 6. *n.* 131. *Ronc. c.* 6. *q.* 8. *R.* 2. *Viva in dict. prop.* 9. *n.* 9. *Suar. d.* 86. *sect.* 3. *Pal. p.* 14. *nu.* 9. *et Salm. c.* 5. *nu.* 13. *cum Sa*, *Vasq. Laym. Bon. et aliis.* Et patet ex Decreto S. C. approbato ab Innoc. XII in sua Bulla *Nuper* (ut diximus *n.* 8.) ubi dictum fuit, Decretum Urbani « non habere lo» cum, sed satis esse, ut Rector Beneficii, qui potest missam » per alium celebrare, tribuat Sacerdoti celebranti eleemosy» nam congruam, secundùm morem Civitatis vel Provinciæ, » nisi in fundatione Beneficii aliud cautum fuerit. » Vide apud *Croix. n.* 96.

Idem licet Capellano amovibili, ut dicunt *Viva n.* 9. *Ronc. Lugo d.* 21. *n.* 30. *Holz. pag.* 83. *n.* 363. *v. Dixi*, cum aliis passim; et die 15 Martii 1745 confirmatum fuit à S. C. Concilii per Decretum, quod egomet observavi, ubi dictum fuid id licere, « modò pro Capellania certi reditus sint annuatim constituti, » et perpetuò Capellano assignati; secus verò, si hujusmodi » Capellano pro qualibet Missa celebranda certa detur eleemo» syna. » Idem licet illi, cui commissa est celebratio Missæ perpetuæ, ut dicunt *Viva n.* 9. *Croix n.* 131. *cum Gob. et Pasqual.* Et idem dicunt *Tamb. n.* 10. *cum Riccio, et Ronc. dict. qu.* 8. *v. Tertio*, *cum Passerin. Ant. de Spir. S. et aliis*, de Sacerdote, cui commissa est celebratio ex pingui legato, ad vitam ipsi relicto cum onere Missarum. Ratio omnium horum est, quia Decreta prohibentia retinere partem stipendii, tantùm loquuntur de Missis manualibus.

Hîc autem bene advertunt *Croix n.* 132. *Pasq. q.* 976. *et Conc. p.* 466. *n.* 15. quòd si tradatur eleemosyna pinguior Sacerdoti singularis pietatis fama prædito, is nec etiam tradito eodem stipendio poterit alteri committere Missam, nisi similis probitatis habeatur, vel nisi aliqua causa excuset. Hoc tamen ait *Conc.* non videri esse mortale, quia major devotionis fervor tanti communiter non est, ut variatio celebrantis gravem inducat culpam; sed meliùs dicit *Croix*, id quidem non facilè damnandum

de mortali, sed aliquando bene posse accidere, aliquem graviter ferre, quòd Missa per alium celebretur, et tunc erit mortale.

322. — Dubitatur 1. an qui retinet partem stipendii, juxta propositionem damnatam, ut supra, non solùm peccet, sed etiam teneatur ad restitutionem. Prima sententia negat, et hanc tenent *Suar. d.* 88. *sect.* 3. *Pal. p.* 14. *n.* 9. *et Bon. d.* 4. *q. ult. p.* 8. *n.* 18. *cum Sa, Nav. Vasq. Fill. Posseo. Rodr. Reg. et aliis*, eamque probabilitate non carere dicit *Viva in dict. prop.* 9. *n.* 6. Ratio, quia accipiens stipendium jam acquirit illius dominium, et licèt acquirat cum onere dicendi Missam, huic tamen bene per alium jam satisfacit. *Secunda* verò sententia tenenda, quam priùs docuerunt *Dian. p.* 2. *tr.* 14. *res.* 10. *et Escob. lib.* 22. *n.* 621. *cum Major. Arag. Ledesma, etc.*, et post propositionem damnatam Recentiores communiter tenent ut *Vidal. in dict. prop.* 9. *Corella ib. n.* 64. *Croix lib.* 6. *p.* 2. *n.* 135. *Sporer p.* 146. *n.* 369. *Conc. tom.* 8. *p.* 474. *n.* 10. *Holzm. p.* 82. *n.* 365. *Cont. Tourn. p.* 790. *q.* 7. *Mazotta tom.* 2. *p.* 429. hancque ad minus probabiliorem putat *Viva l. c.* contra *Bordon.* Ratio 1. deducitur ex ipsa Propositione damnata : cùm enim ipsa dicebat posse Sacerdotem per alium satisfacere, parte stipendii sibi retenta, sequitur veram esse propositionem condradictoriam, nempe quòd non possit satisfacere ; satisfactio autem non solùm respicit honestatem actûs, sed etiam justitiam ; qui ergo non satisfacit obligationi justitiæ, tenetur ad restitutionem. Ratio 2. quæ fortiùs urget, est, quia, tametsi Sacerdos eleemosynam accipiens acquirat ejus dominium, illud tamen non aliter acquirit, nisi juxta voluntatem dantis ; voluntas autem dantis est, non solùm ut Missa celebretur, sed ut celebretur tali stipendio; cùm enim pinguem tradat stipem, ea intentione dat, ut uberiorem fructum ex Missa celebranda percipiat ; ergo qui, tradito minori stipendio, per alium celebrari curat, peccat contra justitiam, non quia defraudat fructu Missæ dantem eleemosynam, fructum enim jam hic percipit ex sua ante habita pia dispositione, sed quia non exequitur dantis intentionem, qua vult ut illa Missa, unde percipit fructum, tali stipendio celebretur, et quia hujusmodi intentio intrat in substantiam contractûs, ideo, si Sacerdos partem stipendii retinet, injustè contra dantis voluntatem retinet.

Cui autem eo casu fieri debeat restitutio? *Croix l. c. cum Pasqual.* dicit posse fieri vel danti eleemosynam, vel Sacerdoti celebranti; sed communiùs, et probabiliùs censent *Tournely, Holzm. et Sporer l. c.* restitutionem faciendam esse celebranti, quia, translato in eum onere, etiam jus ad integrum stipendium juxta voluntatem Domini transfertur.

Dubitatur 2. An Procurator vel Executor testamenti, curans celebrari alibi Missas sibi commissas, ubi minor est taxa, possit excessum sibi retinere? Affirmant *Tamb. de Meth. Missæ l.* 3. *c.* 1. §. 5. *n.* 15. quia excessus ille erit fructus suæ industriæ. Sed meritò hoc communiter reprobant *Concina tom.* 9. *pag.* 464. *n.* 12. *Viva in prop.* 9. *damn. ab Alex. VII. n.* 8. *Renzi. c.* 4. *q.* 45.

Diana p. 10. *tr.* 16. *R.* 68. *et Ronc. c.* 6. *q.* 8. *R.* 2. *v. Nullatenus, cum Passer.* Ratio, tum quia talis Procurator turpem faceret quæstum ex eleemosynis : tum quia nullum is titulum habet, quo lucrum illud sibi retineat, cùm nunquam dominium illarum eleemosynarum acquisierit.

Dubitatur 3. an Sacerdos colligens eleemosynas pro celebrandis Missis, possit aliquid retinere pro suo labore, si Missæ non tradantur ipsi ut ab ipso celebrentur? Negant *Conc. p.* 465. *n.* 13. dicitque hoc vetitum esse Bulla Bened. XIV, ex verbis supra citatis *n.* 321. *v. In Decreto.* Affirmat tamen *Viva l. sup. c.* si talis Sacerdos moderatam retineat mercedem juxta rationem sui laboris. Idque non videtur improbabile, si ille ad hoc munus sit destinatus, et suus labor verè mercedem mereatur; tunc enim hujusmodi merces ei debetur ex naturali æquitate, et ex voluntate ipsorum eleemosynas offerentium. Pontifex autem censetur tantùm eos damnare voluisse, qui ex industria eleemosynas colligunt, ut ex eis turpem faciant quæstum, nempe colligendo stipendia præscripta in uno loco, et alibi Missas curando celebrari, ubi eleemosynæ sunt minoris pretii, quàm illic ubi excipiuntur.

Dubitatur 4. an Sacerdos, cui hodie offeruntur tres julii ut celebret, possit procurare, ut alius celebret pro ipso, promittens die crastina celebrare pro illo, qui pro sua crastina Missa accepit unum julium? Affirmant *Croix l.* 6. *p.* 2. *num.* 134. *et Mazot t.* 2. *p.* 430, quia hoc non esset retinere partem pretii, quod Pontifex damnavit, sed tantùm permutare Missas, et dies. Rectè verò negat *Conc. p.* 4 66. *n.* 16, quia hoc non posset excusari à specie turpis mercimonii; meritò tamen id non audet damnare de peccato gravi : et an paupertas possit ab omni culpa excusare, se remittit prudentum judicio.

Dubitatur 5. an administratores Ecclesiarum ex eleemosynis datis propter Missas possint aliquid retinere pro expensis altarium, inservientium, luminum, etc. S. C. Concilii in Decreto confirmato ab Innoc. XII *ad n.* 7. (vide *ap. Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 95.) sic respondit : « Permittendum non esse, ut loca pia, » seu illorum administratores ex eleemosynis Missarum cele» brandarum ullam utcumque minimam portionem retineant ra» tione expensarum in Missarum celebratione, nisi alios non ha» beant reditus; et tunc nullatenus debere excedere valorem » expensarum, quæ pro ipsomet tantùm Missæ Sacrificio necessa» riò sunt subeundæ. » Et hîc adverte aliud Decretum ejusdem S. C. editum dei 6 Julii 1726 (ut habetur apud *Bened. XIV, Notif.* 56. *n.* 13.) ubi statutum fuit : « Archipresbyterum non » teneri ad ministranda utensilia iis, qui celebrant in sua Ec» clesia ex obligatione Beneficii, sive Capellaniæ. Quoad Missas » verò adventitias teneri ad dictam submministrationem; quatenus » permittat eas in sua Ecclesia celebrari, nec teneri ad has » Missas adventitias admittendas, nisi solutis utensilibus per » celebrantes. »

323. — « 7. Beneficiati, etiam Curati, ad Missas obligati, » possunt pro iis accipere stipendium, et applicare cui volunt; » quia non semper habent obligationem applicandi ad certam » intentionem; nisi tamen contrarium constet, ut de Missa » Conventuali docet *Bonac.* Ita *C. de Lugo d.* 81. *s.* 1. *n.* 21. *et* » *Suar. Vasq. etc.* contra *Gavant. Barb. et Dian.* qui negant de » Parocho : refertque *Dian. p.* 4. *t.* 4. *R.* 232 determinasse » Congregationem *Card.* quòd ei non liceat pro Missa accipere » eleemosynam manualem, quando tenetur celebrare; de Missa » tamen Conventuali, contra *Bon. etc.* ipse affirmat *p.* 5. *t.* 13. » ex aliis tribus. »

324. — Quæritur I. An qui alicubi tenetur celebrare sine expressa obligatione applicandi Missas, possit aliud stipendium recipere? Respondetur : Si in fundatione Beneficii, vel Capellaniæ expressum sit non esse obligationem applicandi pro fundatore, certè poterit aliud stipendium accipere, prout habetur ex Decreto S. C. Concilii edito die 13 Julii 1630 (*ap. Bened. XIV, Notif.* 56. *n.* 8.) ubi sic dictum fuit : « Quando in » fundatione Beneficii, seu Capellæ expressè cautum est non » teneri celebrantem ad applicationem Sacrificii, eo casu poterit » celebrans accipere novum stipendium, et unica Missa satis- » facere obligationi Beneficii, seu Capellæ, et item danti no- » vum stipendium. » Et huic simile Decretum affert *Merati p.* 3. *tit.* 12. *n.* 4. editum 13 Febr. 1630. Secus verò dicendum, contra *Busemb.* et alios, ut supra, si in fundatione nihil fuerit expressum, ut habetur ex Decreto ejusdem S. C. approbato ab Innoc. XII (*apud Croix n.* 92. *ad* 4.) ubi dicitur : « Sacerdo- » tes, quibus diebus tenentur Missas celebrare ratione Bene- » ficii, seu Capellæ, legati, aut salarii, si eleemosynas pro aliis » etiam Missis celebrandis susceperint, non posse eadem Missa » utrique obligationi satisfacere. » Et (quidquid respondeat *Lugo d.* 21. *n.* 12.) Decretum hoc clariùs explicatum fuit alio Decreto ab eadem S. C. die 18 Martii anno 1686 (*ap. Bened. XIV l. c. n.* 9.), ubi decisum fuit teneri celebrantem applicare pro anima testatoris, semper ac in fundatione nulla sit adjecta declaratio, ad cujus suffragium applicandum sit Sacrificium. Et idem declaratum fuit ab eadem S. C. 6 Febr. 1627 (vide *ap. eumdem Bened. n.* 8.) de Capellanis « Confraterni- » tatum, et Monialium qui celebrant, ut Confratres, vel Mo- » niales, satisfaciant præcepto audiendi Missam. »

Hîc autem notandum aliud Decretum ejusdem S. C. emanatum 7 Julii 1686 (vide *apud Pitonum in Constit. pro Paroch. n.* 1697.) ubi dictum fuit, quòd Capellani et Beneficiati celebrantes pro Capellaniæ, seu Beneficii fundatore, non tenentur Missas celebrare tempore quo capitale dotis assignatæ est otiosum et infructiferum, sine eorum culpa. Et novissimè hoc idem confirmatum fuit die 8 Augusti 1705 *apud eumdem Pitton.*

Fit dubium, an circa onera Missarum, et conditiones in fundatione appositas possit dari præscriptio (Affirmant *Laym.*

l. 3. *tr.* 1. *c.* 8. *n.* 13. *cum Nav.* item *Tamb. Meth. Miss. l.* 3. *c.* 7. §. 1. *n.* 1. *et apud Croix l.* 4. *num.* 852. *Pelliz. Hurt. Pasqual. et Gob. cum Rota Rom.* ut *ibid.* testatur *Tuschus.* Ratio, quia præscriptio legitima valet contra qualecumque jus; nec exceptio reperitur in jure, quòd circa onera Missarum non detur præscriptio. Ex his autem auctoribus alii ut *Tamb. etc.* requirunt, ad præscribenda præfata onera, spatium 20 annorum cum titulo, et 30 sine titulo. Alii verò ut *Pasqual. Tuschus, etc. apud Croix*, dicunt requiri 40 annos, cùm agatur contra bona Ecclesiæ, juxta dicta *Tom.* 2. *l.* 3. *n.* 510. Sed quidquid sit de hoc, verius videtur nullo modo posse præscribi onera Missarum, et conditiones à fundatoribus requisitæ; tum quia (ut ait *Conradus l.* 2. *c.* 10. *n.* 90.) primæva fundatio majorem habet vim, quàm consuetudo; tum quia in Beneficiariis difficulter præsumi potest bona fides, cùm ipsi facilè præsumantur ex fundatione cognovisse leges Beneficii, tum denique (et hæc ratio est potior), quia in Trid. *sess.* 25. *de ref. c.* 5. sic sancitum fuit: « Quando igitur ex » Beneficiorum quorumcumque erectione, seu fundatione, aut » aliis constitutionibus qualitates aliquæ requiruntur, seu certa » illis onera sunt injuncta in beneficiorum collatione, seu in » quacumque alia dispositione, eis non derogetur. » Ergo qualitatibus requisitis ex fundatione, et oneribus injunctis, sive in collatione, sive in quacumque alia pia dispositione, statuit Concilium nunquam derogari posse. Accedit Bulla Pii IV, quam confirmans Trid. irritat quidquid contra illud factum fuerit; clausula autem Decreti irritantis ligat etiam ignorantes, et in causis beneficialibus inficit titulum et possessionem, ut dicit *Croix l.* 4. *n.* 657. *cum Garc. Nicol.* et aliis comm. Accedit Bulla Innoc. XIII, *Apostolic. Ministerii* (ampliata à Ben. XIII per totum Orbem alia Bulla, *In Supremo*), ubi n. 27. dicitur, quòd quæcumque præscriptio etiam centenaria et immemorabilis non detur contra ea, quæ in Conc. Trid. præscripta sunt.

Quærit. II. Quibus diebus teneatur Parochus applicare Missam pro populo? Ante Sanctionem SS. N. P. Bened XIV, de qua mox infra dicemus *n.* 325. olim plures adfuerunt sententiæ: *Prima* sententia dixit teneri quotidie, si reditus sint pingues; si verò tenues, teneri tantùm diebus festis. Ita *Ronc. de Sacrif Missæ c.* 2. *q.* 8. et probat ex pluribus Decretis S. C. id decernentibus; et hoc, etiamsi Parochus non habeat congruam; nec satisfieri, ait *Ronc.* cum *Passer.* si applicetur pro populo Missa conventualis, cùm hæc sit applicanda absolutè pro benefactoribus, ex *cap. Cum creatura, de celebrat. Miss.* cum *Pignatell. Secunda* verò sententia dixit 1. nullum esse dubium, quòd aliquoties in anno teneatur Parochus jure divino celebrare pro populo, ut *Salm. de Sacrif. Miss. c.* 5. *n.* 46. cum *Laym. Barbos. Conc. et communiter;* et infertur ex *Trid. s.* 23. *c.* 1. ubi: « Cùm » præcepto divino mandatum sit omnibus, quibus animarum cura » commissa est, oves suas agnoscere, pro his sacrificium offerre, » etc. » Dixit 2. è converso non teneri Parochum de se quotidie

pro populo Missam applicare; nam sic teneretur quotidie celebrare, quod nullibi præceptum est. Ita *Salm. ibid. n.* 50. cum *Suar. Vasq. Barb. Bon. etc.* Imò, præciso pacto, consuetudine, aut Synodo in contrarium, dicunt *Nav. Suar. Barb. et alii cum Salm. n.* 52. nec omnibus diebus festis teneri pro populo celebrare, sed tantùm aliquoties in anno, arbitrio prudentum, ut *Salm. n.* 52, vel in præcipuis festis Domini, et diebus Dominicis, aut saltem semel in hebdomada, ut *Bonac. Tertia* sententia dixit, quòd ex vi Parochiæ non teneatur Parochus applicare fructum Missæ specialiter pro ovibus. Ita *Pal. tr.* 22. *disp. unic. part.* 13. *n.* 7. *cum Nav. Suar. Vasq. Coninch. Nav., etc.* item *Lug. Reg. Steph. et Gob.* apud *Croix*, qui probabilem putat *l.* 3. *part.* 5. *n.* 762. Ratio istorum, quia officium Curati est pascere oves verbo, exemplo, Sacramentorum administratione, et sacrificii dispensatione; hoc autem dixerunt fieri, si illud generali tantùm applicatione pro omnibus fidelibus, et præcipuè interessentibus applicatur, et ita censuerunt intelligendum esse Tridentinum. Hinc intulerunt pro omnibus illis Missis posse quotidie Parochum accipere stipendium, nisi tamen ex fundatione, aut consuetudine, vel Prælati præcepto aliàs teneatur pro populo sacrificare.

325. — Verùm hodie ex Epistola Encyclica SS. nostri Pontificis Bened. XIV, edita die 19 Augusti 1754, quæ incipit: *Cùm semper* (vide in initio 9. *Tomi n.* 5.) sancitum habemus omnes Parochos teneri applicare Missam pro populo saltem in diebus festis, etiamsi congruam non habeant, his verbis: « Ista » mens nostra, et sententia est, sicuti etiam pluries à prælau» datis Congregationibus judicatum fuit, ac definitum, quòd » omnes, et singuli, qui actu animarum curam exercent, et non » solùm Parochi, aut Vicarii seculares, verùm etiam... Regu» lares... æquè teneantur Missam Parochialem (omnibus diebus » festis, ut infra) applicare pro populo ipsorum curæ com» misso. »

Et quia alii allegabant non habere congruos reditus, alii dicebant contrariam alicubi esse consuetudinem: « Nos autem (sic » præscribit et loquitur Pontifex) ad præcedentes prædictæ » Congregationis Concilii resolutiones nostram approbationem et » confirmationem extendimus; et quatenus opus sit, auctoritate » Apostolica iterum tenore præsentium decernimus, et decla» ramus, quòd, licèt Parochi, seu alii, ut supra..... congruis re» ditibus destituantur, quamvis immemorabili consuetudine in » eorum Parochiis obtinuerit, ut in Missa pro populo non appli» caretur, eadem nihilominus omnino in posterum ab ipsis de» beat applicari.

« Et quamvis (additur) aliàs à Congregatione Concilii res» ponsum fuerit, Parochum nempe pinguibus reditibus dotatum » quotidie pro populo celebrare et applicare debere, etc. tamen » cùm nobis perspectæ sint controversiæ supra hoc ipso exortæ, » idcirco opportunum censemus declarare nobis abundè satis » esse posse, dum ii, qui animarum curam exercent, sacrifi-

» cùm Missæ pro populo celebrent, atque applicent in Domi-» nicis, aliisque per annum diebus festis de præcepto. »

Item declarat ibi Pontifex hoc valere etiam pro iis locis et diebus, in quibus populus Missæ interesse debet, at aliunde servilibus operibus vacare potest. Proinde casu quo aliquis Parochus sit adeo pauper, ut vivere cogatur ex eleemosynis Missarum, facultatem concedit Episcopis cum eo dispensandi, ut ipse possit etiam diebus festis Missam applicare pro eleemosynam offerentibus, modò intra eamdem hebdomadam Missas omissas pro populo applicet. Et quoad Œconomos, qui deputantur ad curam animarum, vacante Ecclesia Parochiali, tribuit Episcopis facultatem assignandi illis congruam portionem ex fructibus Parochiæ pro onere celebrandi pro populo diebus festis, licèt ipsi fructus ad Cameram Apostolicam pertineant, et quamvis portio jam eis sit assignata, juxta Constitut. S. Pii V, sed non sit sufficiens.

326. — Deinde decrevit Pontifex sua Apostolica auctoritate, « ut Missa conventualis, quæ singulis diebus canitur à Clero » prædictarum Ecclesiarum, pro earumdem benefactoribus quo-» tidie applicetur, respiciendo benefactores in genere cujuslibet » Ecclesiæ. » Et hoc, quavis consuetudine non obstante. Nisi autem alicubi adsit consuetudo applicandi pro benefactoribus Ecclesiæ primam, et etiam secundam Missam conventualem, declarat non esse obligationem applicandi secundam, modò in *Memento* secundæ Missæ pro defunctis fiat ipsorum commemoratio.

In fine autem hujus Bullæ loquitur Pontifex de obligatione Canonicorum canendi, aut psallendi in Choro, aliàs restituendi fructus Præbendarum, et distributionum, si tantùm assistant, et non psallant aut canant; quo improbabiles reddidit opiniones oppositas. Vide de hoc dicta *T.* 2. *l.* 3. *n* 675. *v. dub.* 3.

Postquam autem hæc notavi, alia insurrexit quæstio, quam apud nullum Auctorem usque adhuc discussam, neque inditam inveni, scilicet an Parochus infirmus (sive Episcopus, nam quod dicitur de Parocho, fortiùs dicendum est de Episcopo), si non possit celebrare pro populo per seipsum, teneatur celebrare per alium? plures Doctos super hoc dubium consului; alii negarunt dicentes hanc obligationem celebrandi pro Populo includi in obligatione orandi pro Populo, quam habet Parochus; at cùm obligatio hæc orandi sit merè personalis, sicut Parochus impeditus orare pro Populo, non tenetur per alium orare, ita impeditus celebrare nec tenetur celebrare per alium. Sed ego cum aliis oppositum censeo omnino tenendum. Ratio, quia Parochus non solùm tenetur celebrare pro Populo, sed etiam Missam Populo applicare, ut idem Papa Benedictus declaravit an. 1744 in eadem Bulla, *Cum semper* (Vide *to.* 1. *sui Bullarii*). Idque procedit juxta effata S. Pauli (*Hebr.* 5. 1.): « Omnis namque Pon-» tifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in iis, » quæ sunt ad Deum, ut offerat dona et sacrificia pro peccatis. »

Et deinde idem confirmat *vers.* 3. dicens : « Et propterea debet, » quemamodum pro Populo, ita etiam et pro semetipso offerre pro » peccatis. » Obligatio autem Pastoris orandi pro Populo est equidem personalis, sed obligatio applicandi Populo fructum Missæ simul est personalis (quia si potest celebrare per seipsum, nequit celebrare per alium), et etiam realis, cùm sit una ex obligationibus muneri Pastoris annexis, prout dictum fuit in Concilio Tridentino *sess.* 23. *de Reform. c.* 14. ubi mandatum fuit Sacerdotibus curam Animarum habentibus Missas celebrare *tam frequenter, ut suo muneri satisfaciant.* Onus autem hoc offerendi Missas pro Populo est ex præcepto Divino, ut idem Concilium expressit *cit. sess.* 23. *cap.* 1. ubi dicitur : « Cùm præ- » cepto Divino mandatum sit omnibus, quibus Animarum cura » commissa est, oves suas agnoscere, pro his sacrificium offerre, » verbique Divini prædicationes etc. » Illud autem præceptum Divinum habetur apud *Joannem* (21. 17.) : *Pasce oves meas.* Sicut igitur tenetur Pastor suas oves pascere prædicatione, Sacramentorum administratione, correptione etc., sic etiam tenetur pascere applicando eis fructum Sacrificii ; quapropter, sicut Pastor impeditus prædicare, vel Sacramenta administrare, tenetur prædicare et administrare Sacramenta per alium ; ita impeditus applicare per seipsum Populo Missam, tenetur per alium applicare Sacrificii fructum, quod est pasculum utilius, quo Populum juvare potest.

Si autem Parochi, et omnes quibus cura Animarum commissa est, tenentur in Dominicis et Festis de præcepto Missam celebrare, et applicare pro Populo ; tantò magis ad id tenentur Episcopi, tanquam principaliores Animarum Pastores. Non autem ad hoc tenentur quotidie, quidquid dicatur in *cap. Quoniam de Privileg.* nam eodem *cap.* dicitur, quòd Divina celebratio Missæ, vel auditio (quoad Episcopos) est tantùm de decentia, non verò de obligatione. « Quoniam (verba textûs) Episcopi, » eorumque superiores, se habent diversis ex causis à suis Ec- » clesiis, et Diœcesibus absentare frequenter, nec possunt sem- » per commodè ad Ecclesias accedere pro Missa celebranda, vel » audienda in ipsis, sine qua eas transire non decet (nota non » decet) absque causa rationabili ullam diem : præsenti Con- » stitutione indulgemus eisdem, ut Altare possint habere via- » ticum, et in eo celebrare, ac facere celebrare, ubicumque » absque interdicti transgressione illis permittitur celebrare vel » audire Divina. »

327. — « 8. Qui stipiendum pro Sacro accepit, tenetur dicere » Missam pro defunctis, vel votivam, vel in hoc, aut isto altari, » prout pecuniam offerens petivit (quantùm tamen rubricæ per- » mittunt, quibus neglectis, Ecclesiæ ordinem invertere, ob » alterius devotionem, non convenit) quia ob ejus devotionem, » et speciales orationes, major fructus provenire solet. Si tamen » aliter faciat, non erit grave ; imò nullum, si fiat justa de causa. » Vid. *Dian. de celebr. Miss. R.* 29 *et* 31. *Card. de Lugo l. c. n.* 35.

328. — « 9. Is, qui quoad locum, tempus, intentionem, qualitatem Missæ non satisfacit, sine justa causa, voluntati fundatoris, peccat; et quidem graviter, si sæpe faciat, esto consentiant hæredes : cùm ii in hoc voluntati testatoris non possint derogare, ut docent *Sylo. Nao. Azor. etc.* Episcopus tamen potest in hoc dispensare ex causa ut habent *Henr. Sylo. et Tamb.* Quòd si quis quoad locum impediatur, tenetur in alio, ut habet *Azor. t.* 1. *l.* 10. *cap.* 14. *et Sa, v. Missæ. Dian. l. c. R.* 29. ubi docet *ex Nao. Rodr. Fag. et Azor.* esse mortale celebrare in alio templo vel altari, quàm quis tenetur : quod negat *Card. de Lugo*, si rarò, et ex causa fiat. Vid. *n.* 36. Imò nec esse veniale, si obligatus quotidie celebrare, rarò, et ex rationabili causa celebret alibi. Similiter *Tamb. de exped. sacr. l.* 3. *c.* 2. excusat à mortali eum, qui uno, alterove die singulis mensibus alibi celebrat, nisi tamen teneatur celebrare in altari privilegiato; notatque posse Sacerdotem contra hoc onus Missarum, v. g. certum earum numerum præscribere annis 30 si adsit possessio, titulus, et bona fides. »

329. — Notandum igitur I, circa locum celebrandi, quòd si Capellanus celebret in alia Ecclesia, vel altari, vel hora, quàm à fundatore est constitutum, peccet mortaliter. Ita communiter *Lugo de Sacram. d.* 21. *n.* 36. *Pal. tr.* 13. *d.* 1. *p.* 6. *n.* 26. *Tourn. tom.* 5. *p.* 773. *Salm. de Sacr. Miss. c.* 5. *n.* 17. *cum Nao. Azor. etc.* Modo id faciat sæpius, aut sine causa, aut sine dispensatione, et modò fundator altare illud destinaverit ob gravem causam. Dixi *sæpius*, nam peccabit tantùm venialiter, si faciat rarò, putà si semel vel bis in mense; et faciliùs, si mutabit tantùm altare, et non Ecclesiam. Item dixi *sine causa;* nam minimè peccabit, si celebrabit alibi ex justa causa, putà si altare sit exe-cratum, vel quia egressus à sacristia viderit illud ab alio occupatum. *Lugo loc. cit. Salm. n.* 20. *ac Elbel de Sacr. Missæ num.* 216. *cum Henr. etc.* Item dixi *sine dispensatione;* nam bene potest Episcopus dispensare, ut celebretur in alio loco, ex rationabili causa, putà ob utilitatem propriæ Ecclesiæ, applicationem studii, infirmitatem, aut negotium, aut nimiam molestiam adeundi Ecclesiam, et similia, ut dicunt cum *Bus. Pal. loc. cit. n.* 27. *Conc. t.* 8. *p.* 470. *n.* 28. *Croix lib.* 6. *p.* 2. *n.* 120. *cum Pasq. Salm. n.* 19. *cum Henr. Barb. Ant. à Sp. S. Ronc. de Sacrif. Miss. c.* 8. *q.* 6. *R.* 2. *cum Passer. et Ricc. Tamb. in Meth. Cel. Miss. l.* 3. *c.* 2. §. 2. *n.* 1. *Mazzot. tom.* 3. *p.* 188. qui vocat communem. Ratio, quia in tali dispensatione voluntas testatoris tantùm in accidentibus omittitur, et altiori bono compensatur; licèt enim Tridentinum *sess.* 25. *c.* 5. *de Ref.* prohibeat mutari qualitates fundationum, istas tamen Episcopi voluntates testatorum interpretando, bene reducere possunt ad æquitatem; ita *Mazzot. et Croix ll. cc. cum Pasq.* Tantò magis, quia idem Concilium *sess.* 25. *c.* 4. expressè concedit Prælatis in quibusdam casibus, etiam omnino commutare ultimas voluntates. Rectè tamen *Croix, et Pasq.* dicunt in nostro casu non posse dispensare Episcopos, si

testator designando Ecclesiam vel horam in fundatione, specialiter respexerit commoditatem populi audituri Missam. Præterea dixi, *modò fundator altare illud destinaverit ob gravem causam*, putà ob memoriam, vel commodum familiæ, aut populi, vel ob specialem cultum Sancti, et similia. Nam si nullum habuerit specialem finem, vel si causa cessaverit, nempe si familia sit extincta, vel alibi moretur, tunc Sacerdos, mutando altare, tantùm venialiter peccabit; et ne venialiter quidem, si celebrabit in altari privilegiato, quia ibi meliùs consulet fundatori; ita *Lugo n.* 36 *et* 37. *et Tourn. l. c.* Cæterùm advertendum apud *P. Ferraris Bibl. tom.* 3. *verb. Capellania, n.* 14. referri plura Decreta S. C. Concilii, quibus dicitur pro hujusmodi dispensatione semper adeundam esse Sedem Apostolicam.

Notandum II. quòd si quis, stipendio accepto, deberet Missam celebrare in altari privilegiato, et in alio celebraret, non jam teneretur ad restitutionem stipendii, sed tantùm ad lucrandas Indulgentias applicabiles pro defunctis; ita *Elbel nu.* 210. *cum Anacl. et Bambest. Sporer n.* 137 *et* 355. *ac Ronc. c.* 6. *q.* 7. *R.* 1 *et* 2. qui addit non esse quidem obligationem restituendi, si eleemosyna data sit ordinaria, secus verò si pinguis. Non autem satisfacit, qui celebrat in alio altari non privilegiato, applicando Indulgentias Calculi benedicti, imaginis etc. quia hæ Indulgentiæ non sunt tam certæ quàm Indulgentiæ altaris privilegiati, ut dicunt *Salmant. c.* 5. *n.* 21. *cum Nav. Azor. Bon. Dian. et Dic.* Et idem censent *Lugo d.* 21. *n.* 39. *et Salm. n.* 22. cum aliis communiter (contra *Dian. Pasq. Megal. etc.*) de Calculo benedicto cum Indulgentia ad liberandam animam Purgatorii in celebratione Missæ.

330. — « 10. Beneficiatus ex justitia obligatur sub mortali, et » pœna compensationis, ad eum numerum Missarum, per se, vel » (prout mens fundatoris ex verbis colligenda permittit) saltem » per alium * (*Nisi exprimatur in institutione Capellaniæ, quòd* » *Capellanus si non per seipsum celebret, semper per alium cele-* » *brare potest. Sic rectè docent Salm. c.* 5. *n.* 33. *cum Dic. et Dian* » *à S. C. part.* 4. *tr.* 4. *R.* 87. *qui cum Campanili testatur ita de-* » *claratum. Et sic etiam fuit decisum à S. Rota Rom. apud Pit-* » *ton. de Paroch. n.* 1171. *qui n.* 1514. *affert aliam Declar. S.* » *C. editam* 17. *Sept.* 1685.) * quem numerum litteræ fundationis » requirunt; eum verò numerum ex justa causa, v. gr. si redi- » tus jam non sufficienter respondeant, potest minuere Episcopus » in Synodo : quam potestatem *Bon.* restringit ad Missas defunc- » torum, et quidem post *Trident.* impositas. Vide *Bonac. d.* 4. » *q. ult. p.* 8. »

331. — Reductio Missarum hodie tantùm à Sede Apostolica, non ab Episcopis fieri potest, ut patet ex Decreto S. C. Concilii edito jussu Urbani VIII, et confirmato ab Innoc. XII (vide *apud Croix l.* 6. *part.* 2. *n.* 63. *v. Ac primo*), ubi sic dicitur « Districtè » prohibet, ne Episcopi in Diœcesana Synodo, aut Generales in » Capitulis Generalibus; vel aliàs quoque modo reducant onera

» ulla Missarum celebrandarum, aut post idem Concilium im-
» posita, aut in limine fundationis; sed pro his omnibus redu-
» cendis, aut moderandis, vel commutandis ad Apostolicam Se-
» dem recurratur etc. Alioquin reductiones, moderationes, et
» commutationes hujusmodi, si quas contra hujus prohibitionis
» formam fieri contigerit, omnino nullas et inanes decernit. » Facultas autem ut clarè explicat idem Decretum (quidquid dicant *Salm. tr.* 15. *de Statu Rel. c.* 7. *n.* 148.) data per Tridentinum *sess.* 25. *c.* 4. Episcopis, et aliis, tantùm fuit pro reducendis Missis ante Concilium relictis, et non impositis in limine fundationis. E converso in ipsomet Decreto Urbani (apud *Croix n.* 89.) declaratum fuit bene posse Episcopos reducere Missas, si testator expressè hanc ipsis dederit facultatem.

Causæ autem, ex quibus Sedes Apostolica solet Missas reducere, sunt paucitas Sacerdotum, stipendii tenuitas, vel augmentum stipendii currentis, extenuatio redituum Monasterii, vel majores expensæ necessariæ ad victum, etc.; denique si urgeret necessitas Fratrum, vel fabricæ Ecclesiæ, aut Monasterii; ita *Pal. p.* 15. *n.* 3. *Wigandt tr.* 12. *n.* 80. *et Salm. l. c. n.* 144. *cum Az. Philib. Barbosa, Lez. et aliis.*

Dubitatur 1. An Episcopus possit minuere Missas, quarum onus non est qui suscipiat ob eleemosynæ tenuitatem? Affirmat *Croix n.* 119. *cum Pasq. et Tamb.* Sed negandum cum *P. Conc.* ex Decreto S. C. mox supra citato, ubi declaratur nullo modo posse Episcopos onera Missarum reducere, vel moderari; idque expressiùs declaravit eadem S. C. in alio Decreto, quod refert *Conc. loc. cit.* iterum confirmato per aliud Decretum editum die 20 Julii 1682. Sed hoc intelligendum procedere, ait *Fagnanus in c. ex parte, de Constit. n.* 28. *cum Felino*, quando antea hujusmodi onera Missarum de jure vel de facto adimpleri poterant, sed casu quo reditus à principio fuerint sufficientes, et postea ita imminuantur, ut nullo modo sufficiant ad onera ferenda, tunc dicit *Fagnanus* non videri sublatam Episcopis facultatem, quam habent de jure communi, Missas moderandi, vel commutandi ex *c. Nos quidem. de Testam.* et ex Trid. *sess.* 25. *c.* 4 *et* 8. ubi conceditur Episcopis, ut unà cum hærede vel executore possint ultimas voluntates in alium pium usum commutare.

Dubitatur 2. An possit Capellanus ex se minuere numerum Missarum, si deficiant reditus? Si deficiant in totum sine ipsius culpa, certum est non teneri Missas celebrare, ut communiter dicunt *Croix lib.* 4. *n.* 855. *Tamb. Meth. Miss. l.* 3. *c.* 1. §. 2. *n.* 2. *et* §. 3. *n.* 89. *Ronc. c.* 8. *q.* 8. *cum Pasqual. et Passer. ac Escob. l.* 21. *n.* 637. *cum Bordon et Aversa.* Idque declaratum fuit à S. C. ut diximus *n.* 324. *in fine.* Si verò reditus deficiant in parte, etiam videtur certum cum *Escob. n.* 638. posse Capellanum minuere Missas, casu quo testator congruam eleemosynam designaverit, v. gr. tarenum pro qualibet Missa; quia tunc, sicut augendus esset numerus Missarum si reditus augerentur, ita minuendus est si reditus diminuuntur. Major difficultas est, an pos-

sit Capellanus minuere Missas, si testator designaverit numerum Missarum et deficiat stipendium adhuc ordinarium? Negant *Tamb. l. c. n.* 1 *et* 2. *Dian. p.* 10. *tr.* 16. *R.* 65. *Mazzot. t.* 2. *p.* 427. *n.* 5. *Pal. t.* 2 *tr.* 3. *d.* 1. *p.* 6. *n.* 23. *et Salm. de Statu Rel. c.* 7. *n.* 152. *cum Azor. Gao. Philib. Pell. et Lezana.* Hi dicunt pro hac moderatione omnino recurrendum ad Sedem Apostolicam, tum ex Decreto supra allato, ubi dictum fuit : « Pro his omnibus » reducendis, aut moderandis ad Apostolicam Sedem recurra- » tur; » tum ex alio Decreto (vide *ap. Croix n.* 89.) ubi ad quæsitum : « Quid si legatum sit ita tenue, ut non sit qui velit onus » illi injunctum subire, et si recurrendum sit ad Sedem Aposto- » licam pro moderatione oneris, totum aut fere totum insumen- » dum sit pro expensis ad id necessariis? » Sic declaratum fuit: « Etsi legatum sit adeo tenue, nihilominus pro reductione oneris, » ut supra impositi, ab iis ad quos pertinet, Sedem Apostolicam » esse adeundam, quæ absque ulla impensa id statuet. » His tamen non obstantibus, affirmant cum *Bus. ut supra Franc. de Lug. l.* 5 *de Sacr. c.* 12. *q.* 9. *n.* 98. *Escob. l. c.* item *Bord. ap. Croix n.* 118. *et Pasq. ac alii ap. Ronc. loc. cit.* qui *in Reg.* 3. *in praxi,* id probabile putat. Ratio horum est, quia id censetur esse juxta mentem ipsius testatoris, qui non præsumitur voluisse gratis, aut stipe minori justo cogere Capellanum ad celebrandum, vel ad supplendum stipendium ex propriis bonis, si vellet per alium celebrare, alioquin voluntas testatoris esset injusta, quæ servari non debet. At quia in hoc facilè interveniri posset periculum hallucinationis, advertit *Ronc.* generaliter loquendo, recurrendum esse ad judicium Episcopi (quod necessariò requirunt *Croix l.* 4. *n.* 855. *et Tourn. t.* 5. *p.* 793. *qu.* 13.) vel saltem viri docti et pii, qui non auctoritativè, sed tanquam justus arbiter numerum Missarum moderetur. Ad Decreta autem præfata respondet *Ronc. cum Pasq.* in tali casu hanc non esse propriè reductionem, aut moderationem stabilem, quam Sedes Apostolica sibi reservat, sed esse cessationem de jure obligationis pro rata redituum deficientium; Decreta enim loquuntur juxta mentem Trident. *sess.* 25. *c.* 4. *de Ref.* ubi sermo est non jam de reditibus diminutis, sed de tenui eleemosyna ab initio designata pro Missis, quas non facilè reperiatur qui velit celebrare, et de illis, re integra, ob tenuitatem stipendii, vel paucitatem Sacerdotum fieri vellet reductio. An autem hæc opinio sit probabilis, judicio sapientiorum remitto. Cæterùm, si staret hæc sententia, omnino servandum esset id quod advertit *Tamb. dict. c.* 5. §. 3. *num* 96. nempe, quòd si Capellanus per annos præteritos acceperit stipendium majus solito, tenetur compensare, eumdem numerum Missarum celebrando; qui enim ante stetit commodo, deinde stare debet incommodo.

Dubitatur 3. An Episcopus possit moderari Officia, preces, et eleemosynas Anniversariis annexas? Negat *Tamb. apud Croix n.* 121. Sed affirmat *Pasqual. ibid.* quia prohibitio non loquitur de his, sed tantùm de Missarum reductione; utì etiam nec de illis Missis, ad quas aliquis Sacerdos se obligasset sine congruo

stipendio; id enim esset in præjudicium Ecclesiæ, et successorum. Sed hoc ultimum nullo modo admittendum, quia esset contra Decreta relata supra *in dub.* 1.

332. — « 11. Qui ratione Beneficii tenetur quotidie celebrare, » tenetur etiam Missas pro fundatore (nisi de hujus intentione » contraria constet) applicare. *Bon.* et alii, *Dian. p.* 6. *t.* 6. *R.* 13. » qui tamen concedit posse eum pro seipso quater, aut sexies in » anno ° (*Vel pro valde sibi conjuncto, aut carissimo amico, aut* » *benefactore; sic enim præsumitur consensisse fundator, ut Salm.* » *c.* 5. *n.* 36. *cum Lezan. Dian. Steph. Homob. Nald. Philib. etc.* » *passim. Modò non accipiatur stipendium, ut rectè advertunt Holz.* » *n.* 351. *et Elbel. n.* 215. *cum Pasq. et Gob. ac Salm. c.* 5. *n.* 28. » *cum Bonac. Gavant. Dian. et communi, contra Vidal; quia hoc* » *esset contra mentem fundatoris.*) °; et in die commemorationis » omnium defunctorum pro particulari defuncto celebrare. » ° (*Vide infra n.* 338.) ° Item quavis hebdomada unam Missam » omittere devotionis, et reverentiæ causa, idque ex præsumpta » intentione fundatoris: quod *Tumb. l.* 3. *exped. sacr. c.* 3. §. 1. » *ex Gav. pag.* 3. *t.* 12. limitat, nisi de contraria fundatoris vo- » luntate constet, vel sit onus Ecclesiæ, aut Monasterii, curare » Missam quotidianam. V. *Tamb. l. c. Dian. p* 2. *t.* 14. *R.* 28. » *et p.* 4. *t.* 4. *R.* 86. *et p.* 5. *t.* 5. *R.* 23. *et t.* 13. *R.* 51. Id ipsum » limitat *Card. de Lugo R. mor. lib.* 5. *d.* 9. si obligatio diri- » gatur ad ipsum Sacerdotem, v. gr. si dicatur (qui debet quo- » tidie celebrare), quo casu concedit. ° (*Ita etiam Salm. n.* 37. *com-* » *muniter cum Suar. Bon. Azor. Leand. Sylv. ex c. Significatum,* » *de Præbend. ubi dicitur Capellanum teneri quotidie celebrare,* » salva honestate, et debita devotione. *Advertit tamen Bonac.* » *cap.* 8. *q* 3. *quòd nullo die Capellanus poterit vacare, si in fun-* » *datione expressè cautum sit, ut Missa celebretur per seipsum vel* » *per alium, ex Declarat. S. C. die* 30 *Maii* 1699.) ° Si verò diri- » gatur ad celebrationem in tali loco, v. g. volo, ut in tali Eccle- » sia celebretur quotidie Missa, teneri eum pro se alium substi- » tuere eo die, quo ipse non celebrat ° (*Ita Salm. loc. cit. cum* » *aliis communiter*).

« 12. Qui non potest fundationi satisfacere propter morbum, » non tenetur, si brevis sit v. g. 15 dierum, ut docet *Bonac.* aut » etiam unius, alteriusve mensis (ut probabiliter docet *Card. de* » *Lugo n.* 49.) substituere alium, aut compensare, cùm tam » strictè ne domini quidem honesti cum famulis agant; secus » tamen, si sit diuturnus morbus; nisi reditus sint nimis tenues, » aut in morbum absumantur, ut contra *Sylv. et Azor.* docet » *Bonac. Rodriq.* Impeditus verò aliis negotiis, licèt justis (cùm » hæc non debeant obesse fundatori), debet satisfacere per » alium, vel compensare postea, præsertim si fiat sæpius. Ita » *Bon. d.* 4. *q. ult. p.* 7. »

333. — Quæritur an Capellanus ægrotans teneatur interim alteri dare stipendium ut Missas celebret? Commune est (contra *Henriq.*) non teneri, si infirmitas sit brevis, ut cum *Busemb.*

hîc tenent *Lugo d.* 21. *nu.* 48. *Salm. c.* 5. *n* 34. cum *Dic. Dian. Les. etc.* nisi fundator voluerit non deficere Missam in tali loco, etc. Quænam autem sit infirmitas brevis? Alii dicunt, si durat per decem dies, ut *Barbos. Molfes. Graff. etc.* Alii extendunt ad 15 dies, ut *Bon. et Dian.* item *Elbel. p.* 131. *n.* 214. *cum Anacl.* Et de hoc habetur Declaratio S. C. Conc. edita die 17 Nov. 1695. (*ap. Pitton. de Paroch. n.* 1595.) ubi dictum fuit non teneri Capellanum per alium supplere, tempore infirmitatis non excedentis 15 dies. Alii ad mensem, ut *Laym. c.* 3. *n.* 7. *et Salm. n.* 35. cum *Hurtad. et Concil. Mediol.* 7. *tit. de Missis,* ubi: « Si Capel-» lanus saltem per annum celebravit in aliquo loco, si etiam per » mensem ægrotet, adhuc integram eleemosynam judicio Epis-» copi accipere potest. » Alii denique extendunt ad duos menses, ut *Lugo. n.* 49. *cum Nav.* item *Pnitib. Dic. Nald. Leand. et Ant. à Sp. S. ap. Salm. l. c.* et adhæret *Conç. p.* 471. *n.* 31. ac probabile putant *Busemb.* ut supra, ac *Dicast. Pal. Nav. etc.* apud *Salm. ibid.* Omnes autem hæ opiniones videntur esse probabiles.

Nota hîc obiter id quod advertit Bened. XIV. *de Sacr. Miss. l.* 3. *c.* 23. *num.* 2. prohibuisse S. C. tringinta Missas Gregorianas, utpote rebus non convenientibus refertas. An autem liceat accipere stipendium pro prima Missa, quam Neopresbyter celebrat cum Episcopo? Vide dicenda num. 829. *v. An autem.*

DUBIUM II.

Cujus sit applicare fructum sacrificii?

334. A quo applicandus sit fructus Missæ? An religiosus validè Missam applicet contra voluntatem Prælati? — **335.** Applicatio debet fieri ante celebrationem. Qu. I. An sufficiat applicatio habitualis? Qu. II. An si quis accepit stipendia à diversis, sufficiat applicare Missas pro eis in confuso? — **336.** Quid si applicatio nulli fiat, vel incapaci? — **337.** An valeat applicatio conditionata? Et an applicatio facta pro primo offerente, sit illicita, et invalida? — **338.** An in die Animarum possit applicari Missa pro particularibus ex stipendio? — **339.** De altari privilegiato. Qu. 1. An ad tales Indulgentias lucrandas requiratur Missa de *Requiem*? Qu. 2. Quomodo intelligenda est clausula *Modò in Ecclesia quotidie dicantur septem Missæ?* Qu. 3. Quomodo clausula: *Modò in Ecclesia non sit aliud Altare Privilegiatum?*

334. — « Resp. Solus Sacerdos offerens validè id facit per » suam intentionem, quia est actus potestatis Sacerdotalis. Ita » *Commun. Suar. Card. de Lugo d.* 19. *s.* 10. *num.* 511. *etc.*

Unde resolves:

« 1. Is validè applicat, etsi peccet sacrificando, vel applicando » contra voluntatem superiorum. Ita *Suar. Laym. Dian. Card.* » *de Lugo, loc. cit.* contra *Nav. Ledes.* et alios, quorum senten-» tiam probabilem dicit *Dian. t.* 14. *R.* 72.

Quæritur an Religiosus validè applicet Missam contra voluntatem Prælati? *Prima* sententia negat, quam tenent *Scotus Quodl.* 20. *Guv. in Rubr. Miss. p.* 3. *tit.* 12. *n.* 28. item *Gabr. Arm. et alii apud Tourn. t.* 5. *p.* 482. *v. Grave, ac Cordub. et Led. ap. Dian. p.* 2. *tr.* 14. *R.* 72. qui probabilem putat. Ratio, quia voluntas Religiosi subditur voluntati Superioris; unde, sicut Superior potest irritare contractus, et vota subditi, ita etiam applicationes Missarum. *Secunda* verò sententia communior et probabilior dicit talem applicationem subditi esse quidem illicitam, sed non invalidam, et hanc tenent cum *Busemb. Suar. d.* 76. *s.* 9. *Laym. c.* 2. *num.* 11. *Lugo de Euchar. d.* 19. *n.* 211. qui ait oppositam rejici fere ab omnibus Recentioribus, *Salm. de Sacrif. Missæ c.* 3. *n.* 25. *Anacl. p.* 576. *num.* 72. *Spor. n.* 289. *Tourn. l. c. cum Vasq. et Elbel p.* 119. *n.* 180. *cum Mastrio, Croix et Gob.* Ratio, quia subditus, utì utitur potestate Ordinis (ut est in hoc casu), minimè subjicitur voluntati Prælati. Limitat *Marchantius in Tribut. qu.* 2. *d.* 2. Si Sacerdos applicationem faceret ex vi pacti initi cum offerente, quia sicut pactum sine voluntate Prælati est nullum, ita et applicatio. Hoc tamen sanè intelligendum, quando subditus ita alligaret applicationem pacto, ut absolutè intenderet non applicare, si non satisfaceret obligationi contractæ (quod bene ait *Sporer n.* 290. in facto rarò accidere); Quando tamen absolutè applicat, non restringendo intentionem ad satisfactionem pacti; tunc validè applicat ex potestate generali, quam ipse habet applicandi Sacrificium, cui vult, etiamsi errore ductus Missam applicaret pro obligatione contracta.

338. — « 2. Sacrificium, quod neque formaliter, neque virtualiter ulli applicatum est, vel ante, vel in ipsa consecratione, saltem secundæ speciei, non potest postea ulli applicari, saltem adæquatè, quia producit effectum, quando existit, neque is suspenditur; ideoque nec licet accipere stipendium pro Missa præterita. V. *Laym. l.* 5. *t.* 5. *c.* 2.

« Dixi, *vel ante;* quia non requiritur, ut applicatio fiat in ipso Sacrificio: sufficitque, si pridie facta sit, etsi ipso die de ea non cogitet. *Bon. qu.* 3. *p.* 2. *ex Suar. Dian. l. c. R.* 47. contra *Vasq.* »

Quæritur I. An ad applicandam Missam sufficiat applicatio habitualis, nempe aliquando habita, et non revocata? Negant *Vasq. De Sacram. d.* 38. *c.* 6. *n.* 74. *et Abelly de Sacr. Miss.* §. 5. *n.* 5. *cum Isamb.* dicentes, quòd sicut ad consecrandum requiritur Ministri intentio actualis, vel saltem virtualis, sic etiam requiritur ad fructum Missæ applicandum. Sed veriùs, et communiter affirmant *Suar.* 3. *p. d.* 17. *sess.* 3. *concl.* 2. *Bon. de Sacr.* 1. *q.* 1. *p.* 2. §. 3. *n.* 11. *Lugo eod. tit. D.* 8. *n.* 93. *cum Molf. et Dian. item Cont. Tourn. t.* 5. *p.* 841. *q.* 6. *Resp. ad* 2. *Holzm. p.* 5. *n.* 12. *v. Dices, Elbel p.* 118. *n.* 174. *Mazz. de Sac. Miss. t.* 3. *p.* 168. *Sporer eod. tit. n.* 340. *cum Gob.* qui testatur hanc esse omnium praxim, et *Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 50. *cum Con. Tamb. et Pasq.* Et ab hac doctrina in substantia non est diffor-

mis *P. Conc. t.* 8. *p.* 473. *n.* 36. nam, licèt requirat intentionem virtualem, tamen virtualis illa (modo quo ipse explicat) coincidit cum nostra habituali; dum inquit, quòd si quis acceperit eleemosynas, et hodie celebrationem incipit cum voluntate sequentibus diebus celebrandi pro offerente, tunc sufficere primam intentionem; etiamsi cæteris singulis diebus aliò distractus illam non renovet. Ratio nostra est, quia applicatio Missæ se habet per modum donationis verbalis, quæ semel facta valet donec expressè revocetur. Respondetur autem ad rationem oppositam, quòd in Sacramentis ideo requiritur intentio actualis vel virtualis, quia intentio efficit Sacramentum, seu actualiter influit in ejus confectionem; sed in applicatione Missæ intentio non efficit fructum illius, dum adhuc sine applicatione de se oritur fructus ex celebratione Missæ, et ideo sufficit applicatio aliquando facta, per quam fructus fuit alicui donatus.

Quæritur II. An si quis accipit stipendium à decem personis pro decem Missis, satisfaciat applicando primas decem Missas quas legit pro ipsis in confuso? Negat *Sylvius ap. Bon. d.* 4. *p.* 7. §. 3. *n.* 1. *et Conc. t.* 8. *p.* 474. *n.* 38. Sed meliùs videtur sic distinguendum: Si singula Sacrificia applicantur pro singulis indeterminatè, non videtur satisfieri, quidquid dicant *Aversa, et Diana apud Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 209. Ratio, quòd ad satisfactionem requiritur intentio applicandi fructum determinatæ personæ, ut illi prosit; unde sicut non consecraret, qui decies proferret formam Consecrationis super decem hostias, cum intentione consecrandi unaquaque forma unam hostiam ex eis in confuso; ita qui applicat decem Missas indeterminatè. Si verò Sacerdos unamquamque Missam intenderet applicare omnibus illis decem personis, singulis applicando decimam partem uniuscujusque Missæ, non videtur ratio cur non satisfaciat, cùm nemo dubitet, quin fructus Sacrificii sit divisibilis, et ideo tribuitur unicuique quod debetur; unusquisque enim in singulis Missis, decimam partem accipiendo, in celebratione decimæ Missæ jam totum suum fructum percipit. Et ita tenent *Bon. l. c. Ronc. c.* 6. *q.* 9. *R.* 2. *Tamb. de Miss. l.* 2. *c.* 2. §. 11. *n.* 4. item *Aversa, Henno, et alii apud Croix l.* 6. *p.* 2. *num.* 210. contra *Pasqual et Posseo.*

336. — « 3. Si nulli applicetur, vel incapaci, fructus manet in » thesauro Ecclesiæ, ut docet *Suarez,* vel cedit ipsi Sacerdoti, » vel illis, pro quibus tenetur specialiter offerre, quòd ita impli» citè censeatur intendisse. Ita *Laym. t.* 5. *c.* 2. V. *Card. de Lugo* » *n.* 225. »

Si fructus Sacrificii applicetur incapaci, tunc ille remanet in thesauro Ecclesiæ. In praxi autem quando dubitatur, an is pro quo offerimus sit vel ne capax fructûs, consultum est in Missis gratuitis illas applicare vel nobis ipsis, vel alteri sub conditione, si persona cui applicantur non sit capax; In Missis verò debitis ex stipendio, quia probabiliter fructus cedit in beneficium propinquorum offerentis ex ejus implicita voluntate, ideo tunc non possumus, cui velimus fructum applicare, nisi sub conditione,

ut præjudicium non fiat cui obligatio adsit applicandi; ita *Elbel num.* 194. *et Sporer num.* 284. *cum Marchant.*

337. — « 4. Applicatio, sub conditione jam impleta, est valida, » v. g. ad intentionem quam habuit hodie superior, non autem » sub conditione futura contingente, v. g. applico illi, cui Titius » iterrogatus voluerit; vel ei, qui priùs morietur; vel qui primò » stipendium offeret : ita *Suar. in 3. part. t.* 3. *d.* 79. *s.* 9. *Laym.* » *l. c. Dian. l. c. R.* 15. *Card. de Lugo d.* 19. *num.* 209. contra » *Bon. q. ult. p.* 7. §. 5. qui tamen ipse in praxi dissuadet.

« 5. Non satisfecit, qui te mortuum putans, Missas, quas pro » defuncto teneretur, celebravit.

« 6. Sacerdotes Societatis non satisfaciunt, celebrando pro » defunctis per anticipationem, nisi tamen jam mortui sint, etsi » postea promulgentur. *Laym. l. c.* »

Dicunt *Lugo de Pœn. d.* 13. *n.* 137. *et Pal. pag.* 6. applicationem Missæ factam pro primo offerente esse validam, sed illicitam ex prohibitione Clem. VIII, quam promulgavit Paulus V die 15 Novemb. 1605, vetans hanc consuetudinem, « tanquam » pluribus nominibus periculosam, Fidelium scandalis ob- » noxiam, atque à vetusto Ecclesiæ more nimium aberrantem. » At probabiliùs (ut rectè ait *Croix n.* 222.) talis applicatio non solùm erit illicita, sed sæpe invalida, quia sæpe accidet quòd Missa tunc dicatur pro causa, quæ adhuc non existit, putà si stipendium offerens postulabit Missam pro liberatione à carcere, ab infirmitate, etc. quæ causa, cùm nunc non adsit, effectus Missæ suspensus remanere deberet, quod non videtur credibile. Bene tamen advertit *Tournely p.* 791. *cum Vasq. Aversa, et Quarti,* quòd si Sacerdos prævideat, quòd postulandæ sint Missæ pro aliquo defuncto, bene potest eas nunc offerre, et deinde stipendium percipere, quia hoc casu jam offerrentur pro persona determinata.

338. — « 7. Non omnes Sacerdotes tenentur die Animarum » applicare Missam pro omnibus defunctis. *Tamb. l.* 3. *exp.* » *sacr. c.* 3. §. 2. contra praxim, et *Gav. p.* 4. *t.* 15. * (*De hoc* » *adest Decretum S. C. apud Merati indicis n.* 411. *editum die* 4 » *Aug.* 1663. *ubi dictum fuit.* In die Commemorationis omnium » fidelium defunctorum Sacrificia possunt à Sacerdotibus cele- » brantibus applicari ad libitum, scil. vel pro omnibus fidelibus » defunctis, vel pro aliquibus tantùm. *Hoc Decreto posito, bene* » *ait Tourn. t.* 5. *pag.* 793. *q.* 11. *nihil obesse, quin pro talibus* » *Missis accipi possit stipendium.*) *

339. — « 8. Missa celebrata in altari privilegiato pro defunc- » tis non suffragatur illis, nec satisfit Indulto, nisi sit de requiem. » *Dian. p.* 4. *t.* 4. *R.* 233. *ex declarat. Card. et p.* 9. *t.* 2. » *R.* 8. »

Hoc Privilegium altaris in hoc consistit, ut ex Indulgentiis, sive fructibus, qui sunt in thesauro Ecclesiæ, liberetur à Purgatorio anima pro qua Missa in illo altari applicatur; et hoc vi potestatis clavium, quam habet Papa applicandi Indulgentias,

vivis quidem per modum absolutionis, defunctis verò per modum suffragii sive solutionis.

Quæres 1. An ad lucrandam Indulgentiam altaris Privilegiati semper requiratur ut celebretur Missa *de requiem?* Resp. negativè; nam licèt olim anno 1601 die 1 Junii respondisset S. C. affirmativè, ut fert *Dian. p. 4. tr. 4. R.* 233. attamen Alexander VII, die 22 Januar. an. 1667, in decreto incipiente *Creditæ nobis*, declaravit quòd in iis diebus, quibus non licent Missæ *de requiem*, Missæ de festo currente easdem habeant Indulgentias, quas habent Missæ *de requiem:* Idque extendit ad altaria Privilegiata etiam non perpetua, et pro aliquo die in hebdomada. Deinde Innocentius XI, die 4 Maii an. 1688, declaravit id valere etiam in diebus dominicis, et diebus infra octavas Paschatis, Pentecostes, Corporis Christi, et aliis annuis diebus, quibus Missæ *de requiem* non possunt celebrari. Demum hæc omnia decreta confirmavit Clemens XI, die 29 Sept. an. 1714. (Vide Decreta præfata apud *Merati t. 1. p. 2. Indice n.* 623, 624 *et* 625.) Ex his omnibus colligitur, quòd Missæ in altari Privilegiato, aut perpetuo, aut ad tempus concesso, suffragantur defunctis, sive dicantur *de requiem*, sive de die currenti, quando non licet eas *de requiem* dicere. Si verò currat festum semiduplex, omnino debet dici *de requiem* in altari Privilegiato; aliàs non acquiritur Indulgentia, etiamsi in Ecclesia solemnitas celebretur, ex declaratione S. C. quam refert *P. Zaccharia apud Croix l. 6. p. 2. ad n.* 509. Cùm autem privilegium concedatur ad tempus, declaravit S. C. (in Decreto, quod affert *Croix l. 6. p. 1. n.* 525.) quòd tempus incipiat non à die publicationis Brevis, sed à die concessionis.

Quæres 2. Quid si in Ecclesia, ubi concessum est altare Privilegiatum per aliquod tempus, non dicantur septem vel quinque Missæ juxta clausulam, quæ in Indultis apponi solet? *Sylvius apud Croix n.* 522. putat privilegium etiam suffragari, si bis vel ter Missæ non legantur. Sed veriùs oppositum docet Benedictus XIV, *Notif.* 56. *n.* 16. ex Decreto S. C. Concilii, edito die 11 Sept. 1694, et approbato ab Innoc. XI, qui id mandavit publicari; ibi dictum fuit, « celebrationem Missarum Indultis præ» fatis præfinitarum omnino necessariam esse singulis diebus in » eadem Ecclesia. » Declaravit tamen eadem S. C. die 30 Julii 1706 alio Decreto (inserto in Bullario Clementis XI. *p. 2. p.* 592 quòd pro tempore, quo Religiosi vel Sacerdotes Seculares per aliquot dies vel menses propter absentiam non celebrant Missas præfinitas, Indulgentiæ non amittuntur, sed pro illo tunc suspenduntur. Insuper declaravit, quòd si Missæ non legantur ob Sacerdotum infirmitatem, vel quia Religiosi occasione festivitatis, vel funerum, alibi celebrare debeant ex jussu Prælati, si rarò id fiat, Indulgentiæ etiam suffragantur. Vide prædicta Decreta *apud Bened. XIV. loc. cit. n.* 17. *et apud Spor. t.* 3. *p.* 258. qui illa in extensum affert.

Quæres 3. quomodo intelligenda clausula, *si in Ecclesia aliud*

Sporer p. 258. *n.* 133. *et Gobat. n.* 519. intelligendam esse, quòd si altare Privilegiatum antea concessum fuerit generatim pro quibuscumque defunctis, idque in secunda petitione non sit expressum, posterior concessio, etiam generatim facta, nihil valet; secus verò, si concessio fiat pro aliquibus particularibus personis. Et sic pariter videtur dicendum, si prima concessio fuerit particularis, et secunda generalis.

Notandum hîc 1. privilegium altaris privilegiati non esse communicabile per generalem communicationem privilegiorum, ex Decreto S. C. Indulgentiarum dato die 5 Febr. an 1748, et approbato à Bened. XIV, die 2 Martii ejusdem anni; ita refert *P. Ferrarius Bibl. t. 4. v. Indulgentia in Append. n.* 15. Notandum 2. quòd Clemens XIII, prævio voto ejusdem S. C. die 19 Maii 1719, indulsit omnibus Ecclesiis Parochialibus altare privilegiatum quotidianum ad septennium; quo expleto, præcepit omnibus Episcopis, Abbatibus, Vicariisque Capitularibus, pro suis Parœciis confirmationem ejusdem privilegii ad septennium petere; vid *Ferrer. Bibl. t.* 8. *Append. n.* 7.

DUBIUM III.

Quando, et quoties liceat celebrare.

340. An possit dici Missa ante auroram, vel post meridiem? — **341.** A quo tempore incipiat aurora? An tempus tam auroræ, quàm meridiei moraliter accipiendum? — **342.** Quid de Privilegiis Regularium? — **343.** Casus in quibus licet celebrare ante auroram, vel post meridiem. An in nocte Nativitatis omnes tres Missæ dici possint ante auroram? — **344.** An liceat anticipare Missam vel postponere ob festivitatem, vel causa itineris, vel ex dispensatione Episcopi? — **345.** An peccet graviter, qui celebrat ante auroram, vel post meridiem? — **346.** Quænam in hoc sit parvitas materiæ? **347.** Quale peccatum sit celebrare ante Matutinum? — **348.** Quid si esset Missa Conventualis, et solemnis? — **349.** An liceat celebrare (et ministrare Communionem) in quolibet anni die? — **350.** An in die Cœnæ Domini, et sabbati Sancti liceat privatim celebrare? — **351.** An et quando liceat celebrare pluries in die? — **352.** An aliquando liceat interrumpere Missam, vel de novo incipere? — **353.** An si superveniat Princeps, vel turba Peregrinorum? vel si Sacerdos recordetur alicujus impedimenti? — **354.** An si urgeat necessitas propria vel aliena? — **355.** Quomodo Missa interrupta, supplenda sit ab alio Sacerdote?

340. — « Resp. 1. Ordinariè non licet celebrare post meri-
» diem, sed debet inchoari ante duodecimam, nec ante auroram,
» quàm ante solis ortum, *Regin.* quadrantem horæ, *Henriq.* et
» *Coninc.* mediam horam, *Azor.* horam cum quadrante, *Suar. et*
» *Fernand. et Posseo.*, sesquihoram comprehendere dicunt, et
» consequenter, cùm, secundùm *Henriq. Suarez*, et alios, Missa
» possit inchoari tantò ante auroram, ut sub ejus initium finiatur,
» licèt duabus horis ante solis ortum inciperet. Ita *Rodriquez*, et

» alii. Unde ulteriùs inferunt quidam cum *Suar.* Religiosis ha-
» bentibus privilegium celebrandi hora ante diem, licere tribus
» horis ante ortum solis incipere : quod *Card. de Lugo d.* 20.
» *sect.* 2. *n.* 32. non improbat, etsi *Laym.* tantùm permittat
» horis duabus cum dimidia. *Diana* verò duabus horis post me-
» diam noctem, *Card. de Lugo l. c.* Quacumque autem hora li-
» citè (sive ex, sive sine privilegio) celebrent, eadem etiam atque
» adeo in Missa, quæ nocte Nativitatis, cæterisque, quæ post
» illam celebrantur, licere iis Eucharistiam aliis ministrare, con-
» tra *Bordon.* docet *Diana p.* 9. *t.* 7. *R.* 43. ° (*Sed hoc vetitum*
» *nunc est. Vide de hoc d. n.* 252. *v. Sic etiam.*) ° »

341. — In Rubrica Missalis n. 15. habetur : « Missa privata,
» saltem post Matutitum et Laudes, quacumque hora ab aurora
» usque ad meridiem dici potest. » Non licet igitur celebrare ante auroram, quæ non jam intelligitur ortus solis, sed tempus illud quod est medium inter noctem et diem. Hinc dicunt *Salm. c.* 4. *n.* 33, licitum esse inchoare Missam fere per duas horas ante ortum solis : Sed meliùs aiunt *Croix l.* 6. *p.* 1. *n.* 226. *Tourn. t.* 5. *p.* 793. *q.* 1. *et Bened. XIV, Notif.* 12. *n.* 12, auroram computandam esse ex temporum varietate, juxta tabellas, quæ directoriis Officii divini apponi solent. Idcirco asserunt *Croix et Tournely* in mense Junii auroram incipere fere duabus horis cum quadrante ante ortum solis : mensibus Februar. et Septembr. hora cum dimidia : in mense Martii hora cum quadrante ; in reliquis verò mensibus hora, et tribus quadrantibus circiter.

Omnes autem conveniunt cum *Lugo d.* 20. *num.* 37. *Tournely pag.* 794. *q.* 2 *et* 3. *Wigandt tract.* 15. *n.* 52. *Bonac. p.* 9. *n.* 2. *et Salm. c.* 4. *n.* 33 *et* 42. qui citant *Suar. Navar. Sa, Henr. et alios,* quòd nulla sit culpa Missas terminare in aurora, et eas incipere parum ante meridiem; ratio, quia tempus tam auroræ, quàm meridiei (de qua infra dicemus ex *n.* 345.), non mathematicè, sed moraliter accipiendum. Et quamvis olim (ut fert *Bened. XIV, Notif.* 12. *n.* 3 *et* 4.) Clemens XI, secus præceperit in quodam suo edicto, ubi sic dixit : *Comandiamo che le Messe non possano incominciarsi prima dell' aurora, è che à mezzo giorno debbano essere del tutto terminate :* Nihilominus postea, cùm hoc punctum rursus examini mandatum fuisset; Benedict. XIII annuit posse tolerari latitudinem tertiæ partis horæ tum ante auroram, tum post meridiem : idque per edictum publicatum fuit sub Clem. XII, (*apud Bened. l. c.*)

342. — Circa autem Religiosos, affert *Lugo d.* 20. *ex n.* 27, plura Privilegia, quibus Regularibus conceditur celebrare duabus horis post mediam noctem : Item *Salm. c.* 3. *n.* 32. asserunt Privilegium Eugenii IV, celebrandi tertia hora post meridiem ex justa causa. An autem hujusmodi privilegia fuerint revocata per Tridentinum? Affirmat *Fagundez cum aliis apud Lugo n.* 20, quia in præfato Concilio *sess.* 22. *Decr. de vitand. in celebr. Miss.* sic præcipitur : « Ordinarii caveant, ne Sacerdotes aliis quàm
» debitis horis celebrent... non obstantibus Privilegiis quibus-

» cumque. » At negant *Wigandt t.* 15. *n.* 4. *Lugo ibid. cum Rodriq. Salas, Diana*, et aliis pluribus, et id probabile putat *Roncaglia c.* 5. *q.* 8. *cum Tamb.* Ratio, quia Tridentinum ibi tantùm imponit Episcopis, ut prædicta curent observari; ergo ubi Episcopi non repugnant, non est cur Regulares suis Privilegiis frui nequeant. Sed hoc non obstante, oppositum omnino tenendum ex Decreto Clementis XI, edito 15 Decemb. 1703. (in extensum relato *apud Croix n.* 258.) ubi Pontifex declarat Privilegia Regularibus concessa circa Missarum celebrationem omnino revocata esse per Concil. Trid. in Decreto *sess.* 22. *cap. unic.* Et quamvis Clemens ibi tantùm loquatur de Privilegio altaris portatilis, tamen hac declaratione procul dubio ostendit pariter revocatum esse Privilegium celebrandi extra debitas horas, quas Concilium expressè servari jubet ab omnibus Sacerdotibus; non obstantibus (ut supra) Privilegiis quibuscumque.

343. — « Dixi, *ordinariè*, quia antevertere licet sequentibus » casibus, in quibus etiam paulo post meridiem, v. g. uno, vel » altero quadrante, inchoari potest, ut etiam secundùm *Sot. et* » *Pal.* ex quavis rationabili causa, v. g. ob supplicationem, vel » concionem publicam protractam ultra meridiem, ob funus » Principis, vel quia Sacerdos die festo propter iter fuit impedi- » tus, quo casu etiam integra hora post licere inchoare dicunt. » Vid. *Laym. l. c. Fer. hic c.* 3.

« 1. In necessitate, v. g. ut morituro detur Viaticum, quo ca- » su licere media nocte celebrare, ait *Diana p.* 1. *t.* 14. *R.* 33. *ex* » *Laym. etc.* (*cum Lugo Disp.* 20. *n.* 25. *et Salm. c.* 4. *n.* 27. *cum* » *Vasq. Pal. Dic. Hurt. etc. communiter.*)

« 2. Ubi est mos rationabilis, ut opifices, et famuli summo ma- » ne possint audire sacrum. *Laym. l.* 5. *t.* 5. *c.* 4. *n.* 3. *ex Nav. etc.* » (Vide *Dian. p.* 2. *t.* 14. *R.* 34.) non tamen idcirco post me- » ridiem licebit.

« 3. Ex privilegio, de quo supra.

« 4. In nocte Nativitatis, in qua omnes tres Missas ante auroram » dici posse, probabiliter docent *Suarez, Con. Laym. Dian. p.* 4. » *t.* 4. *R.* 236. contra *Sylv. Fern.* et alios * (*Lugo n.* 25. *Salm.* » *n.* 26. *cum Fagund. et Nunno.*) * »

Quæres, an liceat in nocte Nativitatis Domini legere omnes tres Missas ante auroram? Affirmant *Suarez d.* 80. *sect.* 4. *v. Tertio, Lugo d.* 10. *n.* 25. *Salm. c.* 4. *nu.* 26. *Dian. p.* 1. *tr.* 14. *R.* 35. *cum Vasq. Laym. Con. Molf. etc.* Quia (ut dicunt) in *c. Nocte sancta de Consecr. dist.* 1. absolutè conceditur, quòd in nocte Nativitatis *Missas celebrent Presbyteri.* Sed verùs id negandum cum *Holz. p.* 85. *n.* 372. *Conc. p.* 488. *n.* 4. *Elbel p.* 134. *n.* 230. Ratio, quia hoc esset contra expressam Rubricam Missalis, ubi votatur : « Prima Missa dicitur in nocte; secunda in aurora; » tertia in die. » Et hodie adest decretum S. Congregat. Rituum, editum die 18 Dec. 1702. (apud *Holz. et Elbel*) ubi dicitur : « Non » licet in media nocte Nativitatis Domini celebrare successivè » alias duas (Missas), et Communionem sacram exhibere. » Si

autem quis unam Missam celebrare vellet in tali die, nulla appareret ratio, ut rectè ait *P. Concina* cur primam potiùs quàm aliàs celebrare debeat.

344. — Adde 5. posse celebrari Missam privatam post solemnem in festivitate, si solemnis protrahatur ad horam et ampliùs post meridiem, ut probabiliter dicunt *Wigandt t.* 15. *n.* 52. *et Salm. cap.* 4. *n.* 35. *cum Laym. Pal. Suar. Ronc. Led. Vill. etc.* Imò probabiliter *Suar. Vasq. Fill. Rodr. Posseo. et alii ap. Bonac. p.* 9. *n.* 7. (qui tamen non facilè id concedit sine licentia Episcopi) admittunt etiam post duas horas posse celebrari, ne magna pars populi Missa careat. Adde 6. Ex causa itineris per horam post meridiem (vel ante auroram), ut cum *Bus.* dicunt communissimè *Conc. t.* 8. *p.* 587. *n.* 2. *Wigandt l. c. et Salm. n.* 36. *cum Soto, Suar. Pal. Laym.* et aliis citatis. Sic etiam ex causa funeris alicujus Magnatis, ut *Busemb. Conc. et Salm. n.* 41. *cum Henr. etc.* Ex causa concionis, *Busemb. et Wig.* Ex causa publicæ supplicationis, *Busemb. et Conc.* Item quando Episcopus confert Ordines, *Laym. cap.* 4. *n.* 4. *et Salm. n.* 40. *cum Soto, S. Anton. Palud. Henr. etc.* Ex his enim causis Missa potest anticipari, ut supra, vel postponi per horam. Adde 7. Si Episcopus dispenset in aliquo casu particulari ex rationabili causa; juxta quam facultatem possunt Episcopi secum etiam dispensare. Ita *Lugo d* 20. *n.* 27. *Wig. l. c. Salm. n.* 28 *et* 37. *cum Nav. Laym. Pal. Conc.* Et rectè dicit *Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 225, eamdem facultatem habere omnes superiores, secluso privilegio, erga suos Religiosos, cùm sint eorum Ordinarii.

345. — « 1. Graviter peccat, qui sine aliqua harum, aut saltem justa causa citiùs mane, vel seriùs post prandium celebrat, » ubi *Azor.* tertiam horæ partem, *Laym.* mediam horam, *Bon.* » tres quadrantes, *Sylvius* horam requirit, ut differendo peccet » mortaliter. Vide *Dian. t.* 14. *R.* 34. ubi notat, Religiosos ex » suis privilegiis posse celebrare usque ad tres horas post me» ridiem, post tertiam verò nullo modo. Vide *Bon. l. c.* »

Quæritur, an sit cuique licitum celebrare Missam sub hora nona, scil. hora tertia post meridiem? Affirmant *Scotus, S. Anton. Palud. Nav. Vivald. Durand. etc. ap. Palaum p.* 7. *n.* 14. *et apud Escob. lib.* 21. *n.* 354. qui cum *Less.* id probabile putat; quia (ut dicunt) Sacrificium altaris correspondere debet Sacrificio Crucis, quod hora nona fuit consummatum. Nec obstare aiunt Ecclesiæ contrariam consuetudinem, quia hæc est tantùm introducta ob fragilitatem hominum non valentium tamdiu jejunare; unde non censetur obligationem induxisse, sed potiùs favorem, cui quilibet potest renuntiare. Sed hodie oppositum omnino tenendum, ut docent *Suar. d.* 80. *sect.* 4. *Laym. c.* 4. *n.* 3. *Bon. p.* 9. *n.* 1. *et* 7. *Palaus l. c.* qui opinionem contrariam meritò improbabilem vocat, et *Salm. c.* 4. *n.* 34. *cum Vasq. Con.* et aliis passim. Ratio eruitur tum ex Trid. *sess.* 22. *in Decreto de Observand. in cel. Miss. etc.* ubi sic habetur : « Sancta Synodus decernit... » ut Ordinarii.... edicto, et pœnis propositis caveant, ne Sacer-

» dotes aliis quàm debitis horis celebrent. » Tum ex universali Ecclesiæ consuetudine, quæ utique nunc servanda est, cùm sit præscripta à Rubrica Missalis ut supra, et insuper expressè approbata à S. Pio V in sua Bulla 4 incipiente, *SS. in Christo Pater*, ubi Pontifex prohibet « in virtute S. obedientiæ, ne quis » sub pœna perpetuæ suspensionis à divinis præsumat quovis » prætextu, etiam licentiarum, in vesperis celebrare. » Ergo celebratio sub vesperis non poterit excusari à culpa gravi, cùm talis celebratio præsumptio à Pontifice declaretur, et expressa inobedientia.

346. — Communiter autem DD. in hoc admittunt parvitatem materiæ, quæ excuset à mortali; et cum causa etiam à veniali, nempe si Missa terminetur parùm ante auroram, et incipiatur parùm post meridiem : sed valde discrepant in assignanda tali materia. *Azorius p.* 1. *lib.* 10. *c.* 25. *q.* 5. assignat pro materia gravi tertiam horæ partem; *Laym. c.* 4. *n.* 6. mediam horam; communiùs verò et probabiliùs censent *Sylvius q.* 83. *art.* 2. *q.* 4. *Pal. p.* 7. *n.* 14. *Bon. p.* 9. *n.* 6. *Ronc. c.* 4. *q.* 8. *R.* 1. *Viva ap. Conc. p.* 487. *n.* 2. qui non reprobat, et *Salm. c.* 4. *n.* 34. *cum Gab.* et aliis censent non esse materiam gravem, nisi incipiatur Missa hora ante auroram, vel hora post meridiem. Item valde probabiliter dicunt hîc *Suar. d.* 80. *s.* 4. *v. Tertio, Bon. n.* 7. *Merati p.* 248. *et Fill. tr.* 5. *c.* 4. *q.* 7. *num.* 103. cum aliis, privilegium celebrandi hora post meridiem, vel ante auroram, intelligi una hora ante vel post tempus ut supra à DD. concessum etiam non privilegiatis, alioquin privilegium parùm prodesset.

Circa autem prædictam parvam materiam (id est minùs quàm hora, ut supra) in celebrando post meridiem, dixit quidam recentior non sufficere ad excusandam à veniali causam differendi celebrationem usque ad illud tempus, sed insuper requiri justam causam eo tunc celebrandi, putà si sit dies festus, vel ut alii audiant Missam, et similia : alioquin dicebat celebrationem non excusari à culpa veniali. Sed hæc distinctio sive opinatio à nullo Auctore tradita est, et videtur omnino insubsistens, ut mihi et aliis doctis visa est, quia eadem causa quæ permittit dilationem, permittit etiam celebrationem eò tunc fieri.

347. — « 2. Non est peccatum celebrare ante dictam Primam, » vel etsi ob infirmitatem non possis horas dicere * (*ut docent* » *etiam Salm. c.* 4. *n.* 43 *et* 44 *cum communi*); vel etiam ante » Matutinum, si causa subsit, sine qua erit veniale, ut docent » *Fill. Laym.* et alii, videturque sententia tuta contra multos di» centes esse mortale. »

Quæritur, quale peccatum sit celebrare Missam ante recitationem Matutini? Adsunt tres sententiæ : *Prima* dicit esse mortale, et hanc tenent *S. Anton.* 3. *p. tr.* 13. *cap.* 6. *Antoine p.* 154. *v. Secundùm, Jucnin. t.* 7. *p.* 393. *q.* 1. *et alii cum Gao. pag.* 3. *tit.* 11. *num.* 5. quamvis *Merati t.* 1. *pag.* 799. *n.* 7. dicat *Gao.* postea alibi suam temperasse opinionem. Hanc sententiam AA. præfati probant ex quadam Constitut. Innocentii IV edita

1254, et relata *ap. Tourn. t.* 1. *p.* 635. ubi dicitur : « Sacerdotes » Missas celebrare, priusquam officium matutinale complevе- » rint, non præsumant. » Item ex Rubrica Missalis *tit.* 1. *de Præpar Sac.* ubi legitur : « Sacerdos celebraturus Missam, » saltem Matutino cum Laudibus absoluto etc. » Item *tit.* 10. *de defect.* ubi videtur hîc numerari inter defectus graviores. *Secunda* autem sententia nullam in hoc culpam agnoscit, et hanc tenent *Tamb. de Sacrif. Miss. l.* 1. *c.* 7. §. 2. *n.* 3. *Holzm. t.* 1. *pag.* 447. *n.* 469. *cum Gob. et Cherub.* item *March. et Quarti apud Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 230. Ratio istorum, quia nulla apparet lex sub culpa hoc præcipiens : et Rubrica est tantùm de consilio, non de præcepto. *Tertia* verò sententia communior et probabilior, quam tenent *Pal. d. unic. part.* 10. *n.* 14. *Less. l. c. cap.* 37. *n.* 81. *Anacl. p.* 200. *qu.* 6. *Conc. t.* 2. *p.* 490. *n.* 11. *Elbel de Sacr. Miss. n.* 238. *Merati l. c. Tour. l. c. cum Soto, Sylo. Tol. Nav. Bellarm. Henr. à S. Ign. Croix l. c. cum Val. Sanch. Vasq. Bon. Vict. et aliis, Sal. c.* 4. *n.* 45. *cum Sylo. Laym. Fill. Barbosa etc.* Hæc sententia docet contra primam id nequaquam esse mortale, tum quia nulla adest connexio inter Officium et Missam, ac ideo recitatio Matutini non videtur necessaria dispositio ad celebrandum, cùm Sacerdos aliter orando possit etiam se disponere : tum quia hujusmodi gravis obligatio neque exprimitur in Rubrica, neque communiter sub gravi est recepta. Docet autem contra secundam sententiam non excusari à culpa veniali, quia in Rubrica id jam inter defectus numeratur; ea enim, quæ inter defectus computantur, non ampliùs possunt esse de consilio, et ideo nequeunt ab aliqua culpa esse immunia. Hanc nostram sententiam amplectitur etiam N. P. Bened. XIV. in suo doctissimo Opere *de Sacrif. Miss. l.* 3. *c.* 13. Ab hujusmodi autem culpa veniali, ut rectè dicunt *Tourn. l. c. qu.* 5. *Croix l. c. et Salm. n.* 46 *et* 47. excusabit quælibet mediocris causa rationabilis, putà si dans eleemosynam postulet ut statim celebretur, si expectet populus aut aliqua persona gravis, si Superior præcipiat, tempus celebrandi transeat, vel instet commoditas studii, itineris, et similia.

348. — An verò sit mortale canere Missam conventualem, et solemnem, antequam Matutinum in Choro dicatur? Negat *Sanch. Cons. l.* 7. *c.* 2. *d.* 39. Sed *Pal. Disp. un. p.* 10. *n.* 14. *Bon. p.* 9. *n.* 8. *Merati d. p.* 799. *Bened. XIV, l. c. et Salm. c.* 4. *nu.* 48. cum *Nav. Sot. Sylo. Laym. Garcia, Suar.* et aliis communiter et veriùs affirmant esse mortale, nisi intercedat justa causa (et gravis, et publica, ac sine scandalo, ut addit *Suar.*) Ratio, quia talis est consuetudo recepta in omnibus Ecclesiis, ubi preces publicæ dicuntur : ita ut, aliter agendo, graviter læderetur publicus Dei cultus, bonum commune, et conveniens regimen Ecclesiæ, præter scandalum populi.

349. — « Resp. 2. Per se loquendo, quotidie licet celebrare. » Dico, *per se*, quia præcepto obligante sub mortali prohibentur » die Veneris sancto * (*et Sabbato, de consecr. dist.* 3. *ubi di-*

» *citur*, isto biduo penitus non celebrari; *et respectu ad hoc* » *biduum certè manet in observantia apud omnes, id est die Ve-* » *neris, et Sabbati sancti*); ° non tamen Eucharistiam sumere, » vel aliis præbere, ut habent *Hurt. de Sacrif. 4. d. dif.* 3. *Quin-* » *tan. ex Suar. Vasq. Tann. etc.* licèt suppositis declarationi- » bus *Card.* non licere ministrare, nisi solis infirmis, veli » *Dian. p. 4. t. 4. R. 237. p. 6. t. 6. R. 19. et p. 9. t. 9. R. 24. ex* » *Barb. Gav. etc.* ° (*Notandum hîc Decretum pro communione* » *quotidiana, approbatum ab Innoc. XI, relatum à Croix l. 6.* » *p. 1. n. 665. in quo dicitur:* Curent etiam (*Episcopi et Paro-* » *chi*), ut circa communionem in feria VI Parasceve Missalis » Rubricæ, et Romanæ Ecclesiæ usus serventur. *Ex quo rectè* » *infert Card. apud Croix ib. n. 493.* (*quidquid dubitet Leand.*) » *nunc graviter prohiberi communionem etiam privatim in illa* » *die.*) ° In Cœna Domini verò, etsi ex consuetudine, uno cele- » brante, reliqui communicare debeant; plures tamen ex causa » licitè privatim celebrant, non tamen post finitam Missam so- » lemnem, et sacrarium reconditum, ut vult *Pal. tr. 22. disp.* » *un. p. 7. n. 2.* licèt alii id non admittant apud *Dian. p. 9. t. 9.* » *R. 24.* Sabbato sancto alii negant licere, ut *Vasq. etc.* alii » probabiliùs affirmant, ut *Suar. Fag. Dian. Gasp. Hurt. d. 4.* » *dif. 3. Pal. n. 5.* (qui non vult fieri ante inchoatam Missam » solemnem), et *C. de Lugo s. 1. n. 18.* qui addit, non esse » tunc legendas prophetias, quia non sunt pars Missæ: neque » benedictionem Cerei, imò nec Litanias, quia est ratio eadem. » Vide *l. c. n. 20. et Bon. p. 2.* ubi notat, quòd usus id vix » habeat. Vide etiam *Dian. p. 4. to. 4. R. 237.* ubi cum *Mercero* » contra alios permittit eo die ante Missam solemnem celebrare » de Sancto incidente, vel votivam. »

280. — Quæritur, an liceat celebrare privatim in Cœna Domini, et in Sabbato sancto? Affirmant *Viva q. 5. art. 6. n. 1. Mazz. t. 3. p. 129. Dian. p. 6. tr. 6. R. 19. Croix l. 6. p. 2. n. 231 et 234. cum Suar. Nav. Vasq. et Lugo*, item *Sotus, Henr. Con. Laym. Pal. Barb. etc. ap. Salm. c 4. n. 2 et 7.* qui huic opinioni adhærent. Ad Decreta autem opposita S. C. respondent præfati AA. ea vel non esse ubique publicata, vel non ubique recepta. Eidem sententiæ olim etiam ego adhæsi; sed nunc, cum alia Decreta novissimè edita observassem, dico omnino tenendum non licere, ut sentiunt *Hozlm. p. 79. n. 341. Tourn. t. 5. p. 778. Antoine p. 490. q. 4. et Bened. XIV, Notif. 48. nu. 9.* Nam de die Sabbati sancti adest Decretum S. C. Rituum (apud *Monacelli titul. 15. Form. 3. in fine*) editum die 11 Martii 1690, ubi sic dictum fuit: « Nec licitum est Missas celebrare in die Sab- » bati sancti in quibuscumque Ecclesiis et Oratoriis, non » obstante quacumque contraria consuetudine, prout Papa ap- » probante suo Decreto Generali statuit eadem S. C. Quoad diem autem Jovis sanctum, adest aliud Decretum prohibens, relatum à *Pittonio de Ritib. t. 1. n. 1703.* Sed quod magis refert, hæc omnia Decreta fuerunt expressè confirmata à Papa

Clemente XI. (ut legitur *ap. eumdem Bened. XIV, d. Notif.* 38. *et ap. Pitton. l. c. n.* 1703.) per Decretum proprium ipsius Pontificis emanatum die 15, Martii an 1712 ubi sic habetur: *Dichiarando per ultimo, che colla suddetta prohibizione per lo Venerdì santo non intente la Santità sua di permettere, che n'e giorni di Giovedìe Sabbato Santo si celebrino Messe private, ma solo la Conventuale, secondo il Rito della S. Chiesa, è replicati Decreti della SS. d'e Riti.* Hocque Decretum confirmatum fuit ab Innoc. XII, ut refert *P. Merati in Indice Decretor. n.* 501. et ab ipso Clem. XI (vide *ib. n.* 632.) à quo statutum fuit quòd occurrente festo SS. Annunciationis, vel S. Josephi in die Cœnæ Domini, tantùm aliquæ privatæ Missæ celebrentur, juxta judicium Episcopi, ergo Sacerdotes extra hunc casum nequeunt tali die celebrare. His igitur stantibus Decretis, non video quomodo opinio contraria hodie sustineri possit. Occurrente verò Festo S. Josephi, et Annunciationis B. Virginis die Cœnæ Domini, Episcopus curabit ut aliquæ Missæ privatæ ante solemnem celebrentur; si autem Festum B. V. occurrat Sabbato sancto, non possunt celebrari Missæ privatæ, et festum transfertur ad feriam 2 post Dominicam in albis, juxta Decreta S. C. apud *Merati tom.* 1. *p.* 2. *in Indice num.* 501 *et* 504. *et num.* 632. (V. N. VII, p. 146.)

381. — « Resp. 3. sæpiùs in die celebrare non licet ordinariè; » quod addo, quia, si sis jejunus, licitum est sequentibus casibus, bis vel etiam ter, requisito tamen, si facilè haberi possit, » Episcopi judicio, præterquam in primo.

« 1. Nocte Nativitatis, qua tamen non tenetur, ne Parochus » quidem, celebrare tres Missas, sed potest aliquam pro arbitrio » omittere. *Diana p.* 4. *t.* 4. *R.* 236. Neque ter communicare, » vel semel communicare, et bis celebrare, *p.* 8. *t.* 1. *R.* 87.

« 2. Si Pastor habeat duas Parochias dissitas, *Fill. Card. de* » *Lugo d.* 20. *n.* 46. »

Modò non sit alius, qui commodè possit in altera celebrare, ut *Salm. c.* 4. *n.* 12. cum communi. Et hoc juxta Decretum N. P. Bened. XIV, editum die 16 Martii 1746 (Vide in suo Bullario, *tom.* I.) ubi prohibetur Parocho, adhuc ratione paupertatis, bis in festo celebrare; et tantùm id conceditur, si alius non sit Sacerdos, qui in alia Parochia celebrare valeat. Idem dicunt *Salm. ib. cum Dic. etc.* de Sacerdote simplici, si ibi desit alius Sacerdos. Et hoc licere etiam in die feriali, ne populus (sufficiens in numero) privetur Missa, dicunt *Suar. Pal. Leand. Dian.* In hoc tamen verò dicunt *Salm. n.* 14. *cum Ledesm. etc.* standum esse consuetudini, aliàs videtur id absque scandalo fieri non posse. Idque omnino reprobat *Bened. XIV, de Sacr. Miss. l.* 3. *c.* 5. *n.* 3. *cum Decl. S. C.* Refert autem idem Bened. XIV, *Not.* 36. *n.* 15. opinionem aliquorum affirmantium posse Parochum in die festivo celebrare secundam Missam pro defuncto præsente cadavere, ex *c. Consuluisti de Celebr. Miss.* ubi dicitur: « Excepto die Nativitatis » Domini, nisi summa causa necessitatis suadeat, sufficiat Sacerdoti semel in die celebrare. » Et *Glossa v. Necessitatis*, dicit:

« Si celebravit de die, potest et aliam Missam dicere pro de-
» functo. » Et hanc opinionem admisit Bened. XIII in *Serm.* 6. *de Purg.* modò Sacerdos sit jejunus; et non sit alius, qui pro defuncto celebret. Attamen idem Benedictus deinde in *Indulto celebrandi tres Missas* etc. incipiente, *Quod expensis*, dato sub die 26 Augusti anno 1748. (Vide in Bullario Tomo II.) ibi in § *Novam*, circa finem declaravit, stante quòd Parochus possit aliquando Missam pro populo in Dominica celebrandam transferre in diem infra hebdomadam, ampliùs non permitti duo sacra in eadem Dominica peragere. Hæc sunt verba Pontificis:
« Neque verò hæc in præsenti à nobis commemorantur, quasi
» nunc etiam præsente cadavere duæ Missæ ab eodem Sacerdote
» celebrari possint, cùm juxta hodiernam disciplinam liceat
» Presbytero, relicta Missa de die, Missam pro defuncto, si
» præsens sit corpus, cum cantu celebrare.
« 3. Si concursus populi sit tantus, ut Ecclesia non capiat, ut
» habet *Laym. l.* 5. *t.* 5. *c.* 4. *n.* 6. Vide *C. de Lugo l. c.* etsi
» nunc potiùs expediat celebrare extra. * (*Cum Salmant. c.* 4.
» *n.* 22. *Suar. Con. Pal. etc.*) *
« 4. Si ante ablutionem moneatur de communicando infirmo,
» et suam jam hostiam sumpserit, nec sit alius Sacerdos. *Sylv.*
» *Nav.* Sed casum esse metaphysicum, dicit *Cardin. de Lugo*
» *d.* 20. *n.* 44. * (*Aut vix practicum, ut Salm. n.* 16.) *
« 5. Si die festo adveniant personæ, quas non deceat Sacrum
» omittere, v. g. Rex, aut Princeps. * (*Aut Episcopus, ut tenent*
» *S. Anton. Hurt. Dic. ap. Salm. n.* 19. *contra Con. Vasq. et*
» *Lug. qui probabiliùs quoad omnes hoc negant*) *, quamvis hic
» ultimus dicatur non esse in usu. Vide *Bon. d.* 4. *q. ult. p.* 7.
» *n.* 9. *C. de Lugo l. c. et Laym. t.* 5. *c.* 4. *Coninch. Dian. p.* 2.
» *c.* 14. *R.* 65, ubi rectè monet, in his omnibus attendendum ad
» loci consuetudinem, quæ fere omnes nunc sustulerit. * (*Ut*
» *etiam Salm. c.* 4. *n.* 19. *cum Bon. et aliis.*) *

382. — « Quæres, an aliquando liceat interrumpere Missam?
« Resp. Etsi abrumpere essentialiter, sive unam tantùm spe-
» ciem consecrare, nullo casu liceat, ut dictum est supra *c.* 1.
» *d.* 2. accidentaliter tamen abrumpere, vel etiam interrum-
» pere, aliquid interponendo, licet his casibus. »

Notandum hîc, quòd mutilare sacrificium ex proposito nunquam licet, etiam ad mortem evitandam; verùm mutilare per accidens, et indirectè licet aliquando, putà, irruente incendio, vel hoste ad necandum; tum enim posset Sacerdos sumere hostiam consecratam, vel secum ferre calicem non consecrando: quia tunc non mutilat Sacrificium, sed excusatur à perficiendo illud. *Ita Laym. Bon. d.* 3. *q.* 3. *p.* 2. *Pal. p.* 11. *n.* 2. *et Salm. c.* 4. *n.* 103. *cum Garcia, Arav.* et communiter.

« 1. Ob concionem post Evangelium, vel Processionem exci-
» piendam. »

383. — « 2. In gratiam supervenientis Principis, vel turbæ
» peregrinorum die festo, quo aliàs Missam audire non possent,

» vel simili justa causa ex qua, si non sit facta oblatio, posse » incipere de novo, ut totum Sacrum audiant * (*Cum Laym.* » *Azor. Nqo. Pal. Dic. etc. ap. Salm. c. 4. n.* 111. *Et idem posse* » *fieri in adventu Episcopi, Cardinalis, aut processionis populi* » *DD. citati*) *, etsi non teneantur, docent varii Auctores cum » *Sa*, apud *Bon. d. ult. p.* 7. *n.* 9. qui bene monet, consuetudini » locorum standum. *Henriq.* autem docet, id tantùm licere finita » Epistola, vel Evangelio. *Tamb.* plane improbat.

« 3. Si ante Canonem Sacerdos recordetur alicujus impedi- » menti, v. g. se non esse jejunum, vel in gratia, vel irregula- » rem, vel excommunicatum * (*Ita etiam Salm. n.* 105. *cum* » *S. Th. et communi; modò possit relinqui Missa sine scandalo, aut* » *gravi nota, ut bene advertunt Salm. ibid. cum Con. et Pal. Vide* » *dicta n.* 262.) *, vel excommunicatus non toleratus præsumat » interesse, nec possit expelli.

384. « 4. Si urget gravis necessitas, vel propria, v. g. morbus; » vel proximi, ut si moriturus sit baptizandus, vel absolvendus, » *Trull. Dian. p.* 5. *t.* 3. *res.* 78: in aliis tamen Sacramentis non » ita necessariis, non decet inter consecrationem et sumptionem » interrumpere, nisi moriturus esset in propinquo, nec opus esset » vestes exuere; vel nisi Pœnitentiæ Sacramentum ob phrenesim » suscipere non posset. *Laym. Tamb. l.* 2. *exped. Sacrif. c.* 7. » Revertens autem ad Sacrificium Sacerdos, si fuerit ante facta » consecratio, incipiet ubi desierit; utì, etsi facta non fuerit, et » parva mora intercesserit, v. g. minor, quàm unius horæ, si » autem longior, ordietur ab initio. *Tamb. l. c. exped. sacrif.* » *c.* 8. §. 7. »

385. — Quomodo Missa ab uno Sacerdote interrupta ab alio sit supplenda? Si deficiat Sacerdos ante consecrationem, nihil per alium suppleri debet, ut *Croix n.* 547. cum *S. Th. Avers. Pasq.* contra alios. Si verò deficiat post consecrationem, etiam unius tantùm speciei, tunc supplere debet Sacerdos jejunus, si adsit, aliàs etiam non jejunus, cùm urgeat majus præceptum de integritate Sacrificii. Ita *Salm. c.* 4. *n.* 107. cum aliis, *et Croix l. c.* Omnia habentur in Rubr. Miss. *tit.* 10. *n.* 3. *ex c. Nihil.* 7. *q.* 1. Et etiam Sacerdos excommunicatus, atque irregularis supplere debet, si alii desint, et ipse possit sine gravissimo incommodo, ut ait *Croix n.* 550. cum *Pasq.* contra *Sot. Sa, etc.* Si autem deficiat post sumptionem solius corporis Christi, *Bon.* putat calicem posse sumi in alia Missa; sed communiùs contra dicunt *Croix* 1. 548. *Avers. Pasq. et alii*, et aiunt tunc ab alio calicem esse sumendum. Dicit *Tamb.* quærendum esse qui suppleat, post septem etiam horas; sed probabiliter *Gob.*, cui adhæret *Pasq.* apud *Croix n.* 549, ait non esse ultra quærendum quàm per unam circiter horam, aliàs non censetur unum Sacrificium. Si verò Sacrificium posset suppleri ab eodem Sacerdote, melius hoc esset quàm suppleri ab alio, etiamsi ille non esset jejunus. *Croix cum Gob. n.* 552.

DUBIUM IV.

Quo loco celebrandum sit.

356. An et quali in necessitate liceat extra Ecclesiam celebrare? Et an in mari?— **357.** An et quando liceat celebrare in Oratoriis ex dispensatione Episcopi? Licet I. in Oratoriis benedictis. II. in Oratoriis Communitatum. III. in Oraotriis erectis in Palatiis Episcoporum. —**358.** An Episcopi possint celebrare in domibus privatis? — **359.** An possint dispensare, ut aliquando in illis celebretur? Not. I. Privilegium non perit per mortem Papæ vel Episcopi. Not. II. Quid, si Privilegiatus mutet habitationem? Not. III. Quibus diebus non liceat celebrare in Oratoriis privatis? Et an Regulares, vel Episcopi possint celebrare in domibus privatis, præter Missam in indulto concessam? — **360.** An Religiosi possint ex privilegio celebrare in quocumque altari portatili? — **361.** An semper peccent mortaliter celebrantes in Ecclesia violata? Et an aliquam pœnam incurrant? — **362.** An polluantur Oratoria non benedicta? Et an Sacristiæ, Cryptæ, etc.? — **363.** A quibus Ecclesia debet reconciliari? **364.** Quomodo crimen, per quod polluitur Ecclesia vel Cœmeterium, oporteat esse notorium? Quando Ecclesia polluatur per homicidium? An Ecclesia violetur, si vulnus intra eam infligatur, et mors (sive effusio sanguinis) sequatur extra?—**365.** Quando Ecclesia polluatur per effusionem sanguinis, vel seminis? —**366.** Quando per sepulturam excommunicati, infidelis, vel hæretici? — **367.** Quando per destructionem Ecclesiæ? —**368.** Quomodo fiat execratio rei consecratæ, nempe Ecclesiæ, altaris, calicis, et vestium? Et vide de execratione Ecclesiæ. — **369.** De execratione altaris, et 1. Si lapis removeatur. 2. Si frangatur. 3. Si spolietur sepulchrum. Dub. 1. An Reliquiæ Sanctorum sint necessariæ ad consecrationem altaris. Dub. 2. Quid si frangatur sigillum, vel removeatur sepulchrum? — **370.** De execratione calicis. Dub. 1. An execretur calix, si destruatur inauratio? Dub. 2. An calix de novo inauratus nova indigeat consecratione? Dub. 3. An liceat celebrare in calice nunquam inaurato? — **371.** De execratione vestium.

356. — « Resp. Communiter non licet celebrare, nisi in Ecclesia, eaque consecrata, vel saltem benedicta et non violata, vel execrata, nec interdicta. Patet ex *Trid. sess.* 22. *Lugo d.* 20. *n.* 48.

« Dixi, *communiter :* quia in decenti loco, et altari portatili (quod semper sub mortali requiritur) cum licentia Episcopi, si adsit, vel sine ea, si absit * (*Ut advertunt etiam Salm. c.* 4. *n.* 54. *cum Lugo*) *, licet sequentibus casibus: extra quos si fiat, esse mortale docent *Fill. Laym.* et alii *commun.* * (*cum Lugo, Sanch. Laym. Suar. et Salm. c.* 4. *n.* 19. *cum communi*)* contra *Sotum et Sa.*

« Primò, si sit necessitas, qualis esse censetur, I. Si Ecclesiæ dirutæ sint. * (Et aliàs populus careret Missa, et sic conceditur *in Cap. Conceditur de Consecr. Dist.* 1. *Salm. n.* 52.)*

» II. Si populum solemni in festo templum non capit. * (*Lugo* » *disp.* 20. *n.* 48. *s.* 2. *Bened. XIV, de Miss. lib.* 3. *c.* 6. *Salm.* » *n.* 53. *cum Pal. Laym. Vasq. Dic. Con. Suar.*) * III. In castris » pro exercitu; sed festis tantùm diebus. *Fag. C. de Lugo, etc.* » Licèt *Pasqual.* apud *Dian. pag.* 9. *t.* 1. *res.* 44. etiam non festis » censeat posse permitti Generalibus, et primariis Ducibus in » suis tentoriis, * (In his tamen, et similibus casibus impe- » tranda est semper ac potest licentia Ordinarii, *ut Lugo d.* 20. » *d. num.* 48. *et Salm. c.* 4. *n.* 49. *cum Pal. Laym. et Vasq.*) * » IV. in portu pro appulsu navis. * (Ne navigantes, qui na- » vem deserere nequeunt, Missa in die festo priventur; *Pal.* » *Laym. Lug. Dic. cum Salm. n.* 54. Et quamvis *in c. Sicut de* » *Consecr. Dist.* 1. dicat Pontifex non licere extra Ecclesiam ce- » lebrare, *Ni summa coegerit necessitas*, attamen respondent » *Salm. num.* 55. *cum Vasq. Conc. Pal. et aliis*, minorem necessi- » tatem sufficere, ex consuetudine jam recepta, ut est in prædic- » tis casibus quibus addunt *Lugo d.* 20. *d. n.* 48. *et Salm. n.* 51. » *cum Pal. Laym. Suar. et Sa, Con. etc.* casum, si quis per loca » deserta peregrinans diu cogatur Missa carere, nisi extra Ec- » clesiam celebret.) * Non tamen in flumine, vel mari propter » periculum effusionis Sanguinis, ut *commun.* docetur apud *Bon.* » Contrarium tamen dicitur jam habere praxis Lusitanorum » euntium in Indiam, ex permissione Clem. VIII, et Pauli V ex » qua licet nunc fieri docent *Fagund. Gran.* nec improbat *C. de* » *Lugo l. c.* Limitat autem *Dian. p.* 5. *t.* 3. *res.* 40. cum *Hurt.* » *Mercer. Trul. etc.* si magna sit tranquillitas sine ullo tempestatis » indicio, adsitque præter celebrantem Sacerdos alius, qui post » consecrationem firmiter teneat calicem. Cum qua cautione » etiam Episcopum posse ad hoc concedere facultatem in neces- » sitate (v. g. ne magna multitudo non audiat Sacrum, vel mo- » ribundus decedat sine viatico) docet *Gran. apud Dian l. c.* contra » *Con. et Tur.* * (*Imò approbat Lugo d.* 20. *n.* 86.) * qui soli » Papæ eam reservatam volunt, ut etiam *Dian. pag.* 9. *t.* 1. » *R.* 45. ubi adducit Declarationem Cardinalium, qua jubentur » Episcopi id prohibere. * (Et de hoc non videtur dubitandum, » ut mox dicemus num. seq. ex Tridentino, ubi omnino vetitum » est Episcopis concedere usum altaris portatilis, et licentiam » celebrandi extra Ecclesiam. Cæterum certum est cum facul- » tate obtenta à Pontifice licere celebrari in mari, non solùm ob » concessionem Clem. VIII, et Pauli V ut supra, sed etiam ob » Indultum Clementis XI, *ut referunt Bened. XIV, de Sacr.* » *Miss. l.* 3. *c.* 5. *et Tourn. p.* 799. quo concessum fuit Equi- » tibus Hierosolymitanis anno 1706 celebrare in mari, hac ta- » men lege: 1. ut adsit longa distantia à littore; 2. ut mare sit » tranquillum; 3. ut assistat alius Sacerdos, vel Diaconus qui, » si quis concitetur motus, calicem firmum teneat.)

« Secundò. Ex dispensatione Episcoporum, ob rationabilem » causam, etsi in *Trid. sess.* 22. id permittere prohibeantur, » nisi ex justa causa, in Oratoriis privatis divino cultui destinatis,

» licèt non benedictis. Verùm etiam hanc potestatem illis nunc » esse ademptam, docet *Gav. l. c. et Dian. p. 9. t. 9. resp. 42.* ea » tamen non obstante, posse eos in aliquo casu particulari ex » justa causa permittere ut celebretur extra Ecclesiam, in al- » tari portatili, docet idem *Dian. l. c. R. 41. ex March. Garc.* » *Hurt. C. de Lugo Aversa, Persic. etc.* »

387. — Quæritur, in quibus Oratoriis Episcopi possint dare licentiam celebrandi? Olim Episcopi poterant hanc licentiam ubique impertiri ex *cap. Missarum. 12. de Consecr. dist. 1.* ubi habetur : « Missarum solemnia non ubique, sed in locis ab Epis- » copo consecratis, vel ubi ipse permiserit, celebranda esse » censemus. » Verùm hæc falcultas adempta fuit Episcopis circa domos privatas ex Trid. *sess. 22. in Decreto de Celebr. Miss.* ubi sic dictum fuit : « Ne patiatur, privatis in domibus, » atque omnino extra Ecclesiam, et ad divinum tantùm cultum » dedicata Oratoria, ab eisdem Ordinariis designanda et visi- » tanda, sanctum hoc Sacrificium à Secularibus, aut Regula- » ribus quibuscumque peragi. »

Hoc igitur Decreto non fuit vetitum Episcopis dare licentiam celebrandi I. in Oratorio benedicto, et designato ad usus sacros, in quo est janua habens ingressum per viam publicam, etsi sit janua privata affixa domui alicujus secularis; illud etiam non licitur privatum, sed publicum Oratorium, ut rectè dicunt *Viva q. 5. a. 6. n. 5. et Croix l. 6. p. 2. n. 265. cum Aversa, Quarti, Naldo, Homob. et Dian.* qui addit cum *Pasq.* posse in ali Oratorio nihilominus celebrari januis clausis : non enim præcipitur, ut publicè celebretur, sed ut in publico Oratorio. Advertit etiam *Croix n. 266.* non esse opus quatuor muris, qui Oratorium separent ab aliis locis, sed posse pro quarto muro apari telam, quæ aperiatur ad commoditatem audientium Missam. Quapropter qui ibi pranderet, vel in alios usus profanos adhibeet per modum habitûs, peccaret mortaliter, quia Oratorium llud est vera Ecclesia; venialiter tamen, si aliquando, et sine neessitate, ut dicunt *DD. ap. Bon. et Suar.*

Neque II. In Oratoriis erectis in domibus Regularium, vel lterius communitatis, ut rectè ait *Tamb. de Meth. Cel. Miss. l. 1. c. 4. §. 3. n. 2. cum Lezana.* Hinc bene potest Episcopus lare licentiam celebrandi in Oratoriis Hospitalium, Seminariorum, et Conservatoriorum, ut praxis habet; hæ enim domus non dicuntur privatæ. Et idem ait *Croix n. 264. cum Quarti, et Diana* de Capellis erectis in publicis carceribus : dicit enim *Illsung ap. Croix l. 3. p. 1. n. 626.* prohibitionem Tridentini respicere tantùm Oratoria privata laicorum, vel Clericorum secularium. Hinc *Fagnanus in c. In his de Prio. num. 23.* refert S. Congregationem pluries declarasse Hujusmodi Oratoria Carcerum, Confraternitatum, Hospitalium, et Communitatum non comprehendi in prohibitione Concilii, quia hæc sunt Oratoria fixè ad divinum cultum dedicata. Et propterea in hujusmodi Oratoriis quicumque audientes Missam satisfaciunt, et à quocumque Sa-

cerdote possunt utique Missæ celebrari, ac omni die etiam ex solemnioribus, ex Declaratione S. C. Rit. 2 Septemb. 1661. (apud *Merati in Ind. num.* 392.) ubi sic dictum fuit : « Missæ Sacrifi-» cium potest peragi in publico Oratorio de licentia Episcopi » constructo in diebus solemnioribus anni, dummodo habeat » omnia requisita ad Ecclesiam vel ad publicum Oratorium » constituendum. »

Neque III. In Oratoriis erectis in Palatiis Episcoporum, ut dicunt communiter *Gav. p.* 1. *tom.* 20. *lit. m. Merati ib. n.* 3. *Renzius l.* 1. *c.* 3. *quæst.* 31. *et Croix loc. cit.* In talibus enim Oratoriis omnes possunt celebrare, et præcepto Missæ satisfacere, ut declaravit S. C. Concilii die 22. Septemb. 1640, *ap. Dian. p.* 6. *tr.* 8. *R.* 40. *in fine.* Ratio, quia domus Episcopi non censetur privata, cùm ipsa gaudeat immunitate ecclesiastica, ex *c.* 36. *Caus.* 17. *q.* 4. ubi dicitur : « Id constituimus obser-» vandum, quod Ecclesiastici Canones decreverunt, et lex » Romana constituit, ut ab Ecclesiæ atriis, vel domo Episcopi » reos abstrahere omnino non liceat. » Unde docet Bened. XIV, de Miss. *lib.* 3. *c.* 6. *cum Brancatio, et Cleric.* hujusmodi Oratoria Episcoporum, et Cardinalium, quoad celebrationem Missarum, gaudere fere iisdem privilegiis, quibus Ecclesiæ consecratæ. Et idem dicunt *Viva q.* 5. *a.* 6. *n.* 5. *Tamb. c.* 6. §. 2. *n.* 12. *et Diana p.* 6. *tr.* 8. *R.* 40. de domo rusticana, quam haberet Episcopus extra Diœcesim, adhuc sine licentia Ordinarii, et adhuc absente ipso Episcopo, ut dixit *Viva ;* modò talis domus alteri non locetur ; idque videtur admitti ab eadem declaratione S. C. *apud Dian.* ut supra, ubi dictum fuit, interessentes Sacrificio Missæ in privato Episcopi sacello satisfacere præcepto ecclesiastico tam in Diœcesi, quàm extra.

358. — Sed dubitatur 1. An Episcopi possint celebrare, vel celebrari facere in domibus, ubi reperiuntur, extra domum propriæ habitationis? Respondetur affirmativè ex *cap. ult. de Prio. in* 6. ubi sic habetur : « Quoniam Episcopi eorumque su-» periores se habent diversis ex casibus à suis Ecclesiis et » Diœcesibus absentare frequenter, nec semper possunt com-» modè ad Ecclesias accedere pro Missa celebranda, vel au-» dienda in ipsis, sine qua eos transire non decet absque causa » rationabili ullam diem, præsenti constitutione indulgemus eis-» dem, ut altare possint habere viaticum, et in eo celebrare » ac facere celebrari ubicumque, absque interdicti transgres-» sione. » Et quamvis causa concessionis hîc sit sola absentia Episcopi à sua Ecclesia, tamen advertit rectè *Tamb. Meth. de Cel. Miss. c.* 6. §. 2. *n.* 9. concessionem esse universalem sine limitatione distantiæ in textu expressæ. Neque obstat Decretum Clementis XI, editum die 15. Decemb. 1703, (relatum apud *Croix lib.* 6. *p.* 2. *n.* 258.), ubi hæc facultas Episcopis ablata fuit, his verbis : « Episcopis et Cardinalibus nullo modo licere » extra domum propriæ habitationis in domibus laicis, etiam » in propria Diœcesi erigere altare, ibique Sacrificium Missæ

» celebrare, sive celebrari facere. » Nam ipsis talis facultas restituta fuit ab Innocentio XIII, die 3 Maii 1723, in Bulla *Apostolici ministerii*, ubi dictum fuit : « Hujusmodi prohibitio » (scil. facta Episcopis non celebrandi sive non faciendi cele- » brari) intelligenda non est de domibus etiam laicis, in quibus » dicti Episcopi fortè occasione visitationis, vel itineris hospitio » excipiuntur : ut nec etiam quando Episcopi in casibus à jure » permissis, vel de speciali sedis Apostolicæ licentia absentes à » domo propriæ ordinariæ habitationis moram idcirco faciunt » in aliena domo per modum similis habitationis. » Ita apud *Merati t.* 1. *p.* 2. *Indice Decretor. n.* 649. Hæcque Bulla confirmata fuit à Benedicto XIII, die 17 Sept. 1724 in Constit. habita in Synodo Romana. Bene tamen advertit *Tamb. l. c. n.* 10. *ex Portella*, quòd cùm tale privilegium sit personale Episcopi, non poterunt alii Sacerdotes eo absente in talibus domibus privatis celebrare.

389. — Dubitatur 2. An Episcopi possint aliquando dispensare, ut celebretur in Oratorio domûs privatæ? Jure ordinario non permittitur, nec unquam permissum fuit Sacerdotibus Missam celebrare, nisi in locis ab Episcopo consecratis, vel saltem benedictis, ut habetur ex *can.* (Felicis Papæ) *Sicut* 11. *dist.* 1. *de Consecr.* Sed excipitur primò casus necessitatis, utì exprimitur in eodem textu. Casus necessitatis sunt : I. Si Ecclesia sit diruta, ut dicitur in *can. Concedimus* 30. *dist.* 1. *de Cons.* II. Si quis Sacerdos longam peragat peregrinationem per loca deserta, vel infidelium, ut habetur in eod. can. *Concedimus.* III. Quando Ecclesia non est capax populi, ita ut multi Missa carerent. IV. Si exercitus inveniatur in castris, aut navigantium multitudo in littore maris ; ita communiter DD. *ap. card. Petr. t.* 4. *in Const.* 2. *Urbani V, num.* 31. *et apud Salm. tr.* 5. *de Miss. Sacr. c.* 4. *n.* 54. Et in his casibus quilibet Sacerdos celebrare potest extra Ecclesiam in altari portatili. Advertit tamen *Laym. l.* 1. *tr.* 1. *c.* 1. *n.* 3. cum *Suar. et Soto*, quòd si episcopus sit præsens, decet ut ab ipso obtineatur licentia : item advertit *Castrop. tr.* 22. *de Sacr. Miss. d.* 1. *p.* 8. *n.* 1. quòd cùm casus necessitatis dubius foret, Episcopus bene dispensare valet, juxta dicta *l.* 1. *n.* 192, utque dicemus *hoc lib.* 6. *n.* 902. *v. Cæterùm probabiliter.*

Præterea excipitur, cùm Episcopus in aliquo casu particulari ob justam causam dispensat, ut extra Ecclesiam celebretur ; nam Episcopi, licèt hodie facultate careant permittendi ad suî libitum, ut in privatis domibus sacrum fiat, quam olim habebant, sicut apparet ex *can. Missarum, dist.* 1. *de Consecr.* ubi permitti dicitur celebrare *in locis ab Episcopo consecratis, vel ubi ipse permiserit.* Et ex *can. Hîc ergo*, ubi : *In locis, in quibus Episcopus proprius jusserit.* Et meliùs expressum fuit in *cap. In his*, 30. *de Privil.* ubi decrevit Honorius III, quòd Fratres Minores, et Prædicatores propter eorumdem Privilegium Apostolicum celebrare possent in altari portatili absque licentia Episcopi loci ; et rationem adduxit, quia aliàs inutile ipsis fuisset Privilegium, cùm

absque illo jam celebrare valuissent extra Ecclesiam, accedente Ordinarii permissione. « Cùm autem (verba sunt Pontificis) eis » nihil conferret memorata indulgentia, sine qua id Prælatis an- » nuentibus liceret. » Unde probè animadvertit *P. Suarez tom.* 3. *in* 3. *p. d.* 81. *sect.* 3. *v. Secundo, cum Sylvestro, Soto, et Navarro,* Episcopos non caruisse antiquitus hac facultate permittendi celebrationem assiduè, et absque ulla necessitate, quia illa (ait *Suarez*) non erat dispensatio, sed usus propriæ potestatis. Deinde tamen facultas hæc ablata fuit Episcopis per Tridentinum *sess.* 22. *in Decr. de celeb. Miss. etc.* relato supra *n.* 357. Hoc tamen non obstante, communiter sentiunt DD. hoc intelligendum esse de licentia perpetuò celebrandi per modum habitûs, juxta facultatem quam Episcopi priùs habebant; at minimè esse eis vetitum hujusmodi concedere licentiam per modum actûs pro aliquo tempore, si justa adsit causa. Ita *P. Suarez l. c. v. Secundo, in fine,* ubi postquam necessitatis casum excepit, ait : « Item facultas » hæc est per modum dispensationis; Concilium autem ab Epi- » scopo non abstulit potestatem rationabiliter dispensandi, quam » habet in hujusmodi rebus, maximè cùm revera sit moraliter » necessaria. » Et subdit : « Tandem usus hoc confirmat, quia ita » fit sine ullo scrupulo. » Idem dicit *Bonacina de Euchar. d.* 4. *q. ult. nu.* 11. ubi : « Episcopus potest in casu aliquo, justa concur- » rente causa, dispensare, ut Missa extra Ecclesiam in loco » honesto celebretur. » Et citat *Reginaldum, Beia, et Cenedo.* Et deinde *Bon.* se refert ad id quod alibi (*tr. de leg. d.* 1. *q.* 2. *part.* 1. *n.* 17.) scripsit, ubi sermonem faciens de opinione ab aliquibus DD. defensa, et à nobis relata *lib.* 1. *n.* 191. (quæ quidem *Bonacinæ* non arridet, neque nobis, nempe quòd Episcopus dispensare valeat in omnibus Canonicis legibus, in quibus non est ipsi ab Apostolica Sede expressè reservata dispensatio) inquit hanc sententiam habere saltem locum in iis, quæ sæpe accidunt, et dispensationem requirunt; vel si occurrat aliqua gravis necessitas, vel gravis utilitas, et non patet facilis ad sanctam Sedem recursus. Idem tenet *Tamb. in Met. cel. Miss. l.* 1. *c.* 6. *n.* 7. qui eamdem rationem affert, nempe quia, cùm hujusmodi casus frequentes sint, Episcopis est moraliter necessaria hæc potestas dispensandi, juxta dicta *l.* 1 *nu.* 192. Idem docet *Barbosa de Potest. Episcop. Alleg.* 23. *n.* 9. dicens : « Concilium loquitur de com- » muni modo celebrandi, non verò abstulit Episcopis potestatem » rationabiliter dispensandi, stante necessitate, vel justa causa. » Idem scribit *Escobar. tom.* 3. *de Euch. cap.* 6. *n.* 87. dicens : « Talis autem dispensatio cum rationabili causa non debet inter » abusus recenseri; unde potest Episcopus hanc concedere fa- » cultatem (celebrandi extra locum sacrum) quando persona no- » bilis ratione senectutis, vel infirmitatis nequit adire Ecclesiam, » ut Missam audiat, et Eucharistiam recipiat. » Idem tenet *Laym. l.* 5. *Tr.* 5. *c.* 5. *n.* 3. « Non videtur hæc potestas ablata » (Episcopis) occurrente casu necessitatis dispensandi, ut semel » aut sæpiùs, quatenus rationabilis causa suaserit, in loco hones-

» to, sed profanis usibus destinato, super altari sacrato Missam » celebrare liceat. » Idem ait *Holzm. tom. 2. de Euch. c. 2. n. 370.* « Excipiendus est præterea casus, quo Episcopus rationabili ex » causa dispensat, ut in privatis ædibus, v. g. alicujus infirmi, » super altari portatili celebrari possit. » Idem dicunt *Salm. de Sacr. Miss. tr. 5. c. 4. n. 56. Elbel Theol. mor. eod. tit. pag. 136. num. 233, et La Croix l. 6. p. 2. n. 263. cum Coninch. Rodriq. Pasq. Quarti, Diana, March. Hurtad. et Fagund.* Igitur supradicta sententia meritò communis dici potest. Et notetur, quòd quando à supra citatis DD. vocatur *necessitas*, loquendo de dispensatione, non intelligitur necesssitas celebrandi, quia hæc dispensatione non indiget, ut superiùs in priori exceptione observatum est; sed intelligitur necessitas, qua dispensatus celebrandi, vel ad Ecclesiam pergendi, ut Missam audiat, impos efficitur, et justa concurrit causa dispensandi.

Nec doctrinæ traditæ obstat Decretum *Clementis XI*, quod opponit *P. Mazzotta*, sicuti nec etiam obstant Decreta Pauli V et Urbani VIII, in quibus vetatur Episcopis hujusmodi dispensationem concedere, quia Decreta intelliguntur juxta Tridentini sanctionem, ut aiunt *Escobar. Salm. n. 58.* cum *Philiberto, Hurtad. Nav. Quintan. Diana, Fagund.* scilicet de dispensatione per modum *habitûs*, sed non per modum *actûs* ad tempus pro aliquo casu particulari, quando rationabilis causa dispensandi habeatur. Et quoniam post Tridentini Decretum non defuerunt Auctores, uti *Sotus*, et *Emmanuel Sa*, qui dixerunt non esse peccatum grave extra Ecclesiam celebrare, si in loco honesto celebretur, imò *Sotus* scripsit (ut refert *P. Suarez in 3. p. tom. 3. dec. 81. sect. 3. in princ.*) se nullam in hoc agnoscere culpam, semper ac secretò celebraretur, et scandalum abesset; ideo fortasse memorati Pontifices hoc prohibere Episcopis, urgentioribus clarioribusque Decretis judicantur.

Dubitatur deinde, quoties concedi possit hujusmodi dispensatio? *Salmant.* dicunt semel, vel bis; sed alii, ut *Suar. Laymann, Bonac. Escobar. Holzmann et Elbel* cum *Pasqualigo, etc.* indefinitè loquuntur, et intelligunt concedi posse, durante infirmitate, vel alia causa accidentali. Et meritò indefinitè loquuntur; nam prohibitio dispensandi est strictæ interpretationis, ac intelligenda est, (ut superiùs vidimus) tantùm pro dispensationibus continuò permanentibus, non verò pro iis, quæ ad tempus conceduntur respectu alicujus causæ transeuntis. Accedit his Declaratio, quam refert *Gallemart in Trid. sess. 22. Decr. de Obs. etc. num. 6.* ubi dictum fuit: « Permittit Pontifex Ordinarii arbitrio, necessitate » personali, et infirmitatis qualitate pensata, ut pro infirmorum » commoditate etiam in privato Oratorio, vel altari ad hoc de- » putato facultatem celebrandi concedat. » Idem admittit *Card. Petra tom. 4. in Constit. 2. Urb. II. n. 31.* dicens bene licere Episcopo potestatem facere, ut in alicujus insignis viri morbo laborantis domo Missæ Sacrificium peragatur, ut et sacro ille intersit, et sacra reficiatur communione. Accedit etiam, quòd Ho-

norius III. *in cit. c. In his* 30. *de Priv.* verba faciens de licentiis celebrandi, fassus est in hac materia, *benignam potiùs interpretationem faciendam esse.* Atque si hæc licentia concedi potest ab Episcopis pro secularibus infirmis, ne Missam audire priventur, ut supra dictum est, tantò magis concedi valet Sacerdotibus, qui sæpe habent quamdam celebrandi necessitatem, prout colligitur ex Trid. *sess.* 23. *c.* 14. ubi dicitur : « Curent Episcopi, ut ii » (id est Sacerdotes) saltem diebus dominicis, et festis solemnio» ribus Missam celebrent. » Quapropter nescirem à culpa levi excusare Sacerdotem illum, qui quotidie celebrare posset (una hebdomadis die excepta ob reverentiam) et sine ulla justa causa, sed tantùm ob desidiam à celebrando abstineret; Sacerdos enim non solùm pro se celebrat, sed etiam pro bono totius Ecclesiæ, populique christiani, cujus minister et intercessor est constitutus, juxta illud Apostoli : « Omnis Pontifex ex hominibus assumptus, » pro hominibus constituitur in iis, quæ sunt ad Deum, ut offerat « dona, et sacrificia pro peccatis. » *Hebr.* 5. 1. Hinc oritur (prout dicebam) quædam necessitas, quam Sacerdos habet celebrandi; et ideo faciliùs Episcopi concedere possunt Sacerdotibus celebrandi licentiam in ipsorum domibus, durante eorumdem infirmitate.

Notandum I. quòd Indultum Oratorii privati à Papa concessum durat usque ad mortem privilegiati tantùm; nec perit mortuo Papa, vel Episcopo qui illud designavit, quia gratia semel facta non expirat morte concedentis. Vide *Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 267.

Notandum II. quòd si privilegiatus mutet domicilium in aliam diœcesim, non amitti Privilegium Oratorii, quod cùm sit personale, personam sequitur, quamvis requiratur nova approbatio Episcopi, et nova inspectio loci, *Croix n.* 269. *cum Sylv. Bon. Barb. Pell. Tamb. etc.* Quia inspectio requiritur, etiam dum mutatur habitatio in eodem Oppido, ut bene ait *Croix l. c. cum Tamb.* contra *Dian. et Quintan.* Utrùm autem privilegiatus possit duo Oratoria habere, unum in Oppido, alterum in Villa? Negat *Croix ib.* sed affirmat *Pasqual. apud ipsum*, cui non dissentio, si privilegiatus non sit ibi per modum transitûs, et locus sit ab Ordinario jam approbatus.

Notandum III. id quod habetur in Decreto emanato à Clemente XI die 15 Decembr. 1703, quod in extensum affert *Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 258. ubi sic dicitur : « Nonnulli Episcopi, et complures Re» gulares sub prætextu privilegiorum ea sibi licere putant, quæ pro» hibita sunt. Regulares in quibusdam nobilium personarum priva» tis Oratoriis, quæ certis quandoque ex causis à Sede Apostolica » concedi solent, celebrare audent, vel plures Missas, quàm in iis » sit indultum, vel absque præsentia personarum, quarum con» templatione concessio emanavit, vel extra debitas horas et post » meridiem, vel illis etiam diebus, quibus per Constitutiones » Diœcesanas, aut etiam Decreta S. C. Concilii celebrari pro» hibetur, aut quæ in ipsis Indultis Apostolicis excipiuntur. »

Deinde declaratur : « In Oratoriis privatis, quæ per S. Sedem » concessa fuerint, non licere Regularibus cujusvis Ordinis, aut » aliis quibuscumque Sacerdotibus, etiamsi essent Episcopi, in » iis celebrare in diebus Paschatis, Pentecostes, Nativitatis » Christi Domini, aliisque anni festis solemnioribus, ac diebus in » Indulto exceptis.... In reliquis verò diebus prædictis Regulari- » bus, et Sacerdotibus quibuscumque, etiam Episcopis, in præfa- » tis Oratoriis celebrare non licere, ubi etiam unica Missa, quæ » in Indulto conceditur, fuerit celebrata : super quo celebraturus » teneatur diligenter inquirere, et de eo se optimè informare. At- » que illa etiam in casibus permissis celebrari nequeat post me- » ridiem ; demandando ulterius in omnibus hujusmodi casibus, » personas quascumque dictas Missas audientes nullatenus præ- » cepto Ecclesiæ satisfacere, etc. »

Ex quo deducitur 1. prohiberi celebratio in Oratoriis privatis non solùm die Paschatis, Pentecostes, Nat. Christi Domini, ut exprimitur in Decreto, sed etiam in die Epiphaniæ, feriæ quintæ in Cœna Domini, Annunciationis, Ascensionis, Assumptionis B. Mariæ V. festo SS. Petri et Pauli, et omnium Sanctorum, juxta Decretum S. C. Rit. editum 17 Nov. 1607 (apud *Merati in Indice t.* 1. *p.* 2. *n.* 74.), cujus meminit Clemens XI in Decreto supra citato. Advertendum tamen cum *Croix n.* 271. 1. quòd ubi tale Oratorium concessum est propter infirmitatem, potest omnibus diebus, etiam exceptis, ibi celebrari ; et sic decrevit S. C. ut refert *P. Zaccharia apud Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 271. decernens insuper, quòd in die Nativitatis Domini una tantùm Missa ibi celebretur. Advertendum 2. quòd hoc procedit tantùm in Oratoriis privatis, non verò publicis de licentia Episcopi benedictis, ut supra diximus, in quibus omni die etiam solemniori celebrari potest, ut patet ex Decreto S. C. R. 3 Septemb. 1671, apud *Merati in Indice n.* 392.

Deducitur 2. quòd si in Indulto dicatur, una Missa quotidie celebretur, nequeat sub mortali à quibuscumque Sacerdotibus etiam Episcopis et Regularibus sub prætextu privilegiorum præter illam Missam alia celebrari, ut rectè inquiunt Ben. XIV, *Not.* 29. *n.* 8. *et Quarti apud Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 268. *et Tourn. Enchir. v.* 55. *n.* 6. *cum communi* contra *Marchantium Ref. Misc. casu* 3. qui censet non vetari plures Missas celebrari, nisi dicatur in Indulto, *unica Missa celebretur, vel una tantùm :* quia, ut ait, to *una* non est particula taxativa, prout si in fundatione dicatur, *volumus, ut quotidie una Missa celebretur in tali altari*, non ideo plures prohibentur Missæ. Hæc tamen opinio videtur omnino improbabilis, nam privilegia, sive concessiones adversùs aliquam legem prohibitivam strictè sunt accipienda ; unde particula *una* idem importat ac *unica*, et quod pro una vice conceditur, non potest ad plures vices extendi ; prout si quis pro una vice concedat alicui transire per suum agrum, non posset ille pluries transire. Et hoc patet clarè ex citato Decreto, ubi reprobantur « Regulares, qui » privatis in Oratoriis celebrare audent plures Missas quàm in

» iis sit indultum. » Cùm autem in Indulto sit una Missa expressa, qui plures Missas celebrarent, jam auderent celebrare ultra concessionem in Indulto expressam. Nec valet paritas adducta fundationis; nam ibi non vetantur aliunde plures Missas celebrari, nec fundator prohibere posset; sed in Oratoriis privatis non potest celebrari alia Missa, nisi quæ in Indulto exprimitur, cùm aliunde sit generaliter prohibitum ibi celebrari; unde idem est, cùm in indulto dicitur *unica Missa*, quàm *una quæ indulto conceditur*, in utraque enim dictione mens Pontificis est, secundam Missam non posse celebrari.

Dices: Pluries celebrari non prohibetur respectu celebrantium, sed respectu audientium, qui in aliis Missis, prima concessa celebratâ, non satisfacerent præcepto. At respondeo, quòd prohibitio est non solùm respectu audientium, sed etiam celebrantium: primò quia omnibus vetitum est celebrare in Oratoriis cultui divino non destinatis per consecrationem, vel benedictionem Episcopi; secundò quia in Decreto præfato Clementis duo quidem sejunctim per se prohibentur, et Sacerdotibus alias Missas præter unam concessam celebrare, et audientibus in iis præcepto satisfacere. Primum habetur ex illis verbis: « Regula» ribus et Sacerdotibus quibuscumque, etiam Episcopis, in præ» fatis Oratoriis celebrare non licere, ubi etiam unica Missa, quæ » in Indulto conceditur, fuerit celebrata. » Alterum: « Deman» dando ulterius in omnibus hujusmodi casibus personas quas» cumque dictas Missas audientes nullatenus præcepto Ecclesiæ » satisfacere. » Post hæc scripta inveni Bullam N. SS. P. Benedicti XIV, *Magno*, die 2 Jun. 1751, qua lis finita est; nam Pontifex declarans ibi quomodo intelligenda sint hujusmodi Indulta, dicit: « Hæc pro lege statuta fuerunt, quemadmodum » ex formulis Litterarum in forma Brevis, quæ conceduntur, col» ligere est... Nec plures in die, sed unica tantùm Missa in Ora» torio celebretur. » Ergo prohibitio non tantùm respicit audientes, sed præcipuè celebrantes, cùm in privato Oratorio plures missæ celebrari vetentur.

Quæres hîc, an liceat in Oratoriis privatis ministrari Eucharistia sine licentia Episcopi? Certum est Episcopum prohibere posse ministrationem Communionis in Oratorio privato, ut declaravit Bened. XIV in Bulla *Magno*, edita die 2 Jun. 1751. At si non adsit prohibitio, affirmat *Clericat. de Euch. dec.* 8. *n.* 54, potitus ratione, quia per Tridentinum optatur, ut in singulis Missis fideles adstantes sacramentaliter communicent. Nec dissentit *Portellas apud Dian. p.* 4. *tr.* 4. *R.* 14. dicens, quòd susceptio Eucharistiæ in Oratorio privato nullam Parocho injuriam infert, quando non fit de præcepto. Negant verò *Diana*, *Quarti*, *et Giribaldus apud* Benedict. XIV, *Notif.* 29. *n.* 11. qui refert Innocentium III olim Romæ negasse cuidam nobili matronæ licentiam communicandi in Oratorio privato, excepto casu infirmitatis. Negant etiam *Pignatell. Cons.* 98. *nu.* 86. *Pasq. de Sacr. Miss. a.* 644. *et P. Gattica c.* 29. *n.* 6, quia ministratio

Eucharistiæ pertinet ad jurisdictionem Ordinarii, cùm sit actus pascendi oves; et ideo Regulares, ut Eucharistiam ministrarent, specialibus indiguerunt privilegiis. Hinc idem Papa Bened. XIV, in Encyclica ad Episcopos Regni Poloniæ, edita eadem die 2 Jun. 1751, prohibuit dari Communionem in privatis Oratoriis iis, qui intersunt absque licentia Episcopi. Quoad Sacramentum autem Pœnitentiæ, certum est non esse licitum illud ministrare sine justa causa in Oratorio privato, ut habetur in Rituali Romano *de Sacr. Pœnit.* ubi dicitur: « In Ecclesia, non autem in » privatis ædibus (Sacerdos) Confessiones audiat, nisi ex causa » rationabili, quæ cùm inciderit, studeat tamen id decenti ac » patenti loco præstare. » Idque confirmatum fuit in citata Bulla *Magno* §. 20. Quinam autem satisfaciant audiendo Missam in Oratoriis privatis? vide dicta *Tom.* 2. *lib.* 3. *n.* 319.

360. — « Tertiò. Ex privilegio, quale dicuntur habere Mino- » res, et qui cum iis participant; quod esse revocatum à *Trid.* » *sess.* 22. *c.* 8. licèt multi velint, negant tamen *Dian. p.* 3. *t.* 2. » *res.* 80. *p.* 4. *t.* 4. *R.* 106. *Joan. Salas, Rodrig. etc.* Idque se- » cundùm *Card. de Lugo d.* 20. *s.* 2. *num.* 51. probabiliter, et » *Tamb. de exped. celebr. l.* 1. *c.* 3. §. 3. probabiliùs. V. *Barb.* » *in Trid. l. c.* Item Religiosi Societatis à Gregorio XIII ut pos- » sint tum in Missionibus cum facultate Superioris in quovis » loco decenti, tum in domibus suis in loco honesto, à Provin- » ciali designato, Missas dicere; in quo idem licebit aliis. »

Hanc sententiam, nimirum quòd privilegium Regularium circa Oratoria privata non fuerit revocatum à *Trid.* tenent *Roncaglia c.* 5. *q.* 1. *in fine* et alii, sed hæc sententia hodie non est ampliùs probabilis post Decretum Clementis XI, editum die 15 Dec. 1763. (apud *Croix lib.* 6. *p.* 2. *n.* 258. ut bene docet *Holzm. t.* 2. *p.* 84. *in fin. cum Anacl. Elbel,* et aliis communiter); in præfato enim Decreto sic declaratur: « Privilegia concessa nonnullis Regula- » ribus in c. In his de Privil. et per aliquos Summos Pontifices » communicata aliis Regularibus utendi dicto altari portatili, in » eoque celebrandi sine Ordinariorum licentia in locis, in qui- » bus degunt, omnino revocata sunt per idem Concilium Triden- » tinum. » Et idem declaravit Benedic. XIV in cit. Bulla *Magno* §. 29. Dicit autem *P. Mazzot. t.* 3. *p.* 186. hoc tantùm intelligendum de domibus privatis, non verò de domibus ipsorum Religiosorum. Sed hîc advertenda Constitutio Innocent. XIII edita 13 Maii 1723 quæ incipit, *Apostolici Ministerii* (apud *Me- rati t.* 1. *p.* 2. in Indice *n.* 648.), ubi sic habetur: « Circa Mis- » sarum celebrationem in privatis Oratoriis, juxta Clem. XI » Decretum (supra relatum), Episcopi debent operam dare, » ut omnia ibidem statuta, ubique serventur: addita etiam pro- » hibitione, ne in privatis Regularium cellis, seu cubiculis eri- » gatur altare pro re sacra facienda.... remota quacumque in » contrarium consuetudine. »

361. — « Dixi 2. *non violata;* quia in Ecclesia interiùs violata, » nisi priùs reconcilietur, non licebit sub gravi peccato, ut

» *Laym. l.* 5. *t.* 5. *c.* 5. *n.* 7. *ex Nav. Suar. Conc. etc.* nisi in necessitate, cum venia Episcopi (si is adiri possit, alioquin sine ea, » ut habet *Card. de Lugo l. c. n.* 63.) celebrare, aut mortuos » sepelire. ° (*Ita etiam Salm. num.* 64. *cum Lugo, et Philib. Necessitas autem sufficiens censetur, si populus non habet aliam » Ecclesiam, ubi Missam audiat. Si verò Ecclesia polluatur incepto Canone, Sacerdos utique Missam prosequi debet, Pal.* » *Suar. Conin. Laym. cum Salm. ibid.*) °»

Quæritur, an celebrans in Ecclesia polluta incurrat aliquam pœnam? *Sylo. v. Consecratio*, 2. *q.* 9. *Azor. lib.* 10. *c.* 26. *q.* 16. *et Graff. Nav. etc. ap. Escob. lib.* 21. *n.* 366. dicunt incurrere suspensionem ab ingressu Ecclesiæ, ex *c. Episcoporum de Privil. in* 6. ubi celebrantes in locis interdictis (ut ibi dicitur) *ingressum Ecclesiæ sibi noverint interdictum.* Sed negant probabiliùs *Suar. D.* 81. *sect.* 4. *Laym. cap.* 5. *n.* 6. *Lugo D.* 20. *n.* 52. *Bened. XIV, de Sacr. Miss. l.* 3. *Salm. cap.* 4. *n.* 64. *et Escob. l. c. n.* 368. Ratio, quia textus non loquitur de celebrantibus in templo polluto, sed interdicto per interdictum generale; differt autem templum esse interdictum, et esse pollutum. Tantò minùs incurret irregularitatem, ut rectè aiunt *Escob. Salm. et Bened. XIV. ll. cc.* contra *Hostiensem*, quia violatio Ecclesiæ non est censura, per cujus violationem incurratur irregularitas.

362. — « Addo 1. *Ecclesia:* quia Oratoria, etsi deputata ad » cultum divinum, cùm tamen benedicta non fuerint, nisi in » ipsis extet altare ad facienda divina; ut *Bon. de matr. q.* 4. *res.* » *ult. n.* 9. non sunt capacia violationum. Quod etiam consequenter de hospitalibus docent *Nav. Sot. etc.* sed probabiliùs contrarium docent alii, cum *Card. de Lugo n.* 60.

« Addo 2. *Interiùs:* quia, quod fit in turri, sacristia, supra » tectum, vel fornicem, in crypta, sub pavimento (nisi sit sepultura, aut singulariter benedicta), non violat Ecclesiam. » ° (*Cum Salm. cap.* 4. *n.* 67. *in fine cum Dic. etc.*) °

363. — « Addo 3. *Nisi reconcilietur:* quod fieri debet ab Episcopo, vel Sacerdote, ex privilegio Papæ, quale Superiores Regularium pro suis templis habere, ex *Avila* notat *Diana p.* 4. » *t.* 4. *R.* 91. si fuit consecrata ° (*Modò adhibeatur aqua Benedicta ab Episcopo, vel à seipsis, si distet Episcopus duabus* » *dietis, ut ait Roncag. c.* 5. *q.* 6 *cum aliis*) °, quod præsumendum est, si celebretur festum dedicationis. Si verò tantùm » fuerit benedicta, potest fieri reconciliatio à simplici Sacerdote » aspersione aquæ benedictæ, ° (*Debet tamen præcedere Episcopi delegatio, ut notat Palaus p.* 8. *n.* 14. *et habetur in Rituali* » *Rom. tit. de Benedict. Aqua autem potest benedici ab ipso* » *Sacerdote, ut Salm. c.* 4. *n.* 66. *et Palaus l. c. cum Barb. Henr.* » *Laym. etc. contra Tolet. Imò Bened. XIV, de Synodo l.* 3. *c.* 15. » *n.* 2. *in fin. ait:* Si (*Ecclesia*) simpliciter benedicta fuerit, » tunc idem Gregorius IX in *can. Si Ecclesia, de Consecr.* statuit nulla præobtenta delegatione, per simplicem Sacerdotem, » adhibita aqua benedicta quam sanctam sive lustralem vocant,

» posse Ecclesiam pollutam reconciliari,)* cum facultate Episcopi, vel sine ea, secundùm *Dian. p. 4. t. 4. Res.* 91. Censeri » etiam reconciliatam, si Sacrificium in ea peractum fuerit, » docet *Tamb. l. c.* §. 4. *ex Henr. Sa, et Diana* esse probabile » putat : negat autem *Card. de Lugo de Euch. d.* 20. *s.* 2. *n.* 62. » *(Et cum de Lugo idem meritò sentiunt Nav. c.* 27. *n.* 256. » *Laym. c.* 5. *n.* 13. *v. Ado.* 4. *et Pal. p.* 8. *n.* 14. *cum Azor. quia* » *nullibi habetur celebratio succedere loco reconciliationis. Vide* » *dicenda n.* 380.)* (V. Not. VIII, pag. 146.)

« Porro Ecclesia, utì et cœmeterium violantur, seu polluun- » tur sequentibus casibus : non tamen, nisi postquam res evul- » gata fuerit. *Laym. l.* 5. *t.* 6. *c.* 5. »

364. — Nisi factum publicè constet, Ecclesia non censetur polluta, etiam respectu ipsius delinquentis : *Salm. c.* 4. *n.* 67. *et communiter.* Putat autem *Elbel de Sacril. n.* 578. *et citat Dian. Moya, et Laym. cum aliis*, quòd ad Ecclesiæ pollutionem requiratur non solùm notorietas facti, sed etiam juris per sententiam declaratoriam Judicis : sed hanc opinionem non censeo esse tutam, cùm sit contra communem, quam tenent ipse *Laym. tr.* 5. *t.* 5. *n.* 8. *Pal. Tr.* 11. *p.* 1. *n.* 2. *Salm. de Sacr. Miss. c.* 4. *n.* 67. *Mazz. de Sacr. Miss. c.* 3. §. 2. *Spor. eod. tit. c.* 6. *n.* 441. *Croix l.* 6. *p.* 2. *num.* 289. *Ronc. eod. tit. c.* 5. *qu.* 4. qui omnes dicunt, sufficere ad pollutionem notorietatem sive juris, sive facti, et hoc patet clarè ex *c. Significasti de Adult.* ubi ob notorietatem tantùm facti fuit declaratum, Ecclesiam esse reconciliandam. Et ex eodem textu manifestè pariter deducitur, ut dicunt etiam *Less. lib.* 4. *c.* 3. *n.* 87. *et Escob. de Missa Prob.* 71. *n.* 398. *cum Nav. Sanch. Azor. etc.* quòd, cùm crimen etiam secretum fuerit, si tamen postea fit publicum, sine nova culpa Ecclesia censeatur violata.

« 1. Per factum in ea homicidium mortaliter malum, seu in- » juriosum, saltem immunitati Ecclesiæ, quale etiam est quod » aliàs justum esset per sententiam Judicis; nisi tamen Reip. » perturbator aliter capi non posset. Non est autem tale I. quod » fit casu, vel ab amente; II. quod in suî defensionem; III. cujus » causa data est extra Ecclesiam : quia requiritur, ut vulnus » sive causa physica fiat intra Ecclesiam. V. *Card. de Lugo* » *d.* 20. *s.* 2. *n.* 53. »

Quæritur an violetur Ecclesia, si infertur vulnus lethale sine sanguinis effusione intra Ecclesiam, et mors extra eam contingat? Negant *Suar. d.* 81. *s.* 4. *Azor. l.* 10. *c.* 26. *qu.* 13. *et Diana p.* 6. *tr. R.* 36. *cum præp. et Reg.* quia in *c. Proposuisti de Consec. Eccl.* requiritur, ut dicunt, quòd mors intra Ecclesiam sequatur. Sed probabiliùs affirmant *Lugo d.* 20. *n.* 53. *cum communi, Laym. c.* 5. *n.* 8. *Salm. c.* 4. *n.* 68. *et Escob. l.* 21. *n.* 37. *cum Nav. Bon. et Marchino;* tum quia textus non exprimit requiri mortem intra Ecclesiam, cùm ibi dicatur, tantùm : « Homicidia contingunt fieri; et aliquando vulnera infe- » runtur; » et tunc requiri reconciliationem : ergo ex textu

nequaquam requiritur mors intra Ecclesiam secuta; tum quia sufficit ad violationem Ecclesiæ, ut causa mortis physica intra Ecclesiam data sit (dicimus *physica*, nam bene aiunt *Escob. et Lugo ll. cit.* non sufficere causam moralem, nempe mandatum, sive consilium homicidii datum in Ecclesia.) Et sic etiam violatur Ecclesia, ut dicunt *Lugo num.* 53. *et Escob. n.* 377. *cum Suar. Graff. Sylv. Azor. Nav. Tol. Avil. Reg. et Sayr.* (contra *Dian. pag.* 6. *tract.* 6. *R.* 47. *et Persicum apud Escob. n.* 375.) si vulnus fiat intra Ecclesiam, et sanguis fundatur extra; quia Ecclesia polluitur non tam per sanguinis effusionem, quàm per actionem injuriosam, qua causatur effusio: In textu autem *cap. Si Ecclesia, de Consecratione Eccl.* qui mox infra adducetur, ubi dicitur per sanguinis effusionem Ecclesiam violari, non requiritur effusio intra Ecclesiam, unde semper, si adest percussio injuriosa cum sanguinis effusione, violatur Ecclesia. Idem dicendum, si aliquis existens extra Ecclesiam sagitta, vel sclopo alterum occidat, ut *Salm. n.* 68. Secus verò dicendum, ut bene ait *Lugo dict. n.* 53. si vulnus infligatur extra, et intra Ecclesiam mors eveniat, aut sanguis effundatur, quia tunc abest injuria in Ecclesiam.

365. — « 2. Per mortaliter malam effusionem proprii, vel » alterius sanguinis, vel seminis, causatam, vel factam in templo. Unde non violat I. Si pauculæ guttæ effluant; quia non » est effusio. * (*Ut dicunt etiam communiter Bened. XIV, de* » *Miss. t.* 9. *l.* 3. *c.* 7. *Elbel de Sacrif. n.* 578. *cum Fel. Potest. et* » *Salm. de Sacr. Miss. c.* 4. *n.* 69. *cum Dic. Phil. et aliis, id-* » *que patet ex c. Si Ecclesia* 10. *de Consec. Eccl. ubi dicitur:* Si » Ecclesia non consecrata cujuscumque fuerit semine, aut sanguinis effusione polluta, aqua protinus exorcizata lavetur. *Nota* » *ìò* sanguinis effusione *quæ copiam significat.*) * II. Si ex percussione vel vulnere levi, v. gr. narium in rixa puerorum, » etiamsi copiosus sanguis effluat. * (*Ita etiam Elbel loc. cit.* » *Lugo d.* 20. *n.* 54. *quia in hoc communiter non adest peccatum* » *mortale. Imò Sa, v. Ecclesia num.* 13. *Diana p.* 3. *tr.* 6. *R.* 24. » *et Sotus, Vict. Fag. Marchin. ac Graff. ap. Escob. l.* 21. » *n.* 372. id extendunt etiam ad adultos, quia sanguis è naribus effluens non dicitur propriè effluere è vulnere cùm è naso facilè » soleat sanguis emanare. Sed probabiliùs *Bon. de Matr. d.* 6. » *p. ult. n.* 20. *et Escob. n.* 374. *cum Sylvio, Con. et Franc.* » *Lugo* putant violari Ecclesiam, si talis effusio accidat cum » peccato mortali, quia tunc jam adest effusio graviter in Ecclesiam injuriosa.) * III. Si fiat ex sectione venæ. IV. Actus conjugalis, quando excusatur à sacrilegio. * (*Vide dicta de hoc* » *Tom.* 2. *l.* 3. *nam.* 458.) * V. Fornicatio facta ab amente. » VI. Pollutio inculpata; vide *de Lugo d.* 20. *n.* 54 *et* 55.

366. — « 3. Per sepulturam excommunicati non tolerati, vel » infidelis (quo nomine hîc non comprehendi hæreticum docet » *Card. de Lugo. l. c. n.* 57.), etiam infantis ut ex c. *Ecclesiam de* » *Cons.* docet *Præp.* quamvis, si pueri parentes sint fideles, neget » *Sayr.* Vid. *Bon. de Euch. et matr. d.* 4. *q.* 4. *p. ult.*

367. — « 4. Per destructionem Ecclesiæ ex toto, vel majore » parte ● (*Parietum vel crustæ. Pal. pun. 7. n. 18. Salm. c. 4. num. 74. cum Suar. Laym. et Bus. infra n. 2.*) ●; quanquam » eo casu dicatur potiùs execrari, quàm pollui; non autem si » solum tectum, vel si successivè per partes modicas destruatur, » et reficiatur. ● (*Etsi Ecclesia tota renovetur. Pal. ib. Salm. n. 76. cum Nav. Barb. etc. Notant ib. Salm. cum Gabr. quòd polluta Ecclesia, polluatur etiam Cœmeterium; sed non contra.*) » ● Neque etiam per desolationem, exercitium hæreticum, spur- » citias hominum, vel animalium istic stabulatorum etc. etsi » deceat, et praxis habeat, ut per Episcopum, vel saltem Sa- » cerdotem cum aliqua cæremonia reconcilietur, et abluatur : » quod in simili casu intellige de altari. *Laym. l. 3. t. 5. c. 5.*

368. — « Quæres : Quid sit, et quando fiat execratio, seu re- » secratio?

« Resp. Execratio dicitur, cùm res sacra perdit suam conse- » secrationem, ita ut de novo consecrari debeat, quod fit, » quando ita destruitur, ut formam, et usum suum perdat.

Unde resolves :

— « 1. Polluta Ecclesia, polluta etiam sunt altaria ejus fixa : » non tamen, execrata Ecclesia, execrantur altaria, nec contra.

— « 2. Ecclesia execratur, si parietes secundùm majorem par- » tem destruantur, vel omnis eorum crusta, aut major saltem » pars simul auferatur. Secus autem, si una post alteram. V. » *Lugo d. 20. n. 56.* ● (*Et hoc etiamsi per intervalla hebdoma- » darum vel dierum Ecclesia tota nova fiat, ut Suar. d. 81. sess. » 4. casu 6. Laym. c. 5. n. 16. et Pal. p. 8. n. 15. cum Sylvest. » Sa, et Barb.* quia quæcunque pars accedens manet consecrata, » cùm majùs dignum trahat ad se minùs dignum. Idque proce- » dit, etiamsi adsit animus totam Ecclesiam destruendi, *ut ait* » *Pal. l. c. cum Nav. Suar. Barb. etc.* quia intentio illa non of- » ficit, quin consecratio perduret.) ● Non autem si tectum cor- » ruat, quia consecratio est in parietibus. V. *Laym. l. c.*

369. — « Altare execratur 1. Si, cùm fixum est, lapis conse- » cratus removeatur ab inferiori structura. »

Ita ex *c. Ad hæc et c. Ligneis, de Consecr. Eccl.* Intellige hoc de mensa totaliter consecrata, ita ut in qualibet ejus parte possit sacrificari. Non execratur tamen altare, si aliqui lapides structuræ dimoveantur, ut docent *Suar. d. 81. sect. 5. Laym. c. 6. n. 6. Pal. p. 11. num. 9.* Imò *Vasq. et Suar. apud eumdem* dicunt non execrari altare, si tota mensa cum lapidibus, quibus inhæret, alibi transferatur; quia textus non loquuntur de separatione à structura. Hæc de altari fixo; sed altare portatile minimè execratur, si ara moveatur à lignis, sive à capsula, ubi ara est inclusa; capsula enim illa non pro forma, sed ad custodiam et ornatum tantùm instituta est, ut rectè dicunt *Suar. l. c. Laym. n. 3. et Pal. cum Sa, Sylvest. Abb. et Con.* contra *Palud.*

et Ang. Textus autem prohibentes separationem loquuntur tantùm de altari fixo.

Nota hîc autem Decretum S. C. Rit. editum die 3 Dec. 1661, apud *Merati t.* 1. *p.* 2. *in Indice n.* 393. ubi sic dictum fuit: « Habens Indultum à Sede Apostolica erigendi Oratorium pri» vatum in propria domo, si quis voluerit ibi ædificare altare » ligneum, non indiget facultate Apostolicâ; dummodo altare » ligneum cum sacro lapide parieti colligatum amovibile non » sit, et altaris portatilis imaginem non præ se ferat. » Vide » *n.* 424. 13.

« Si ita frangatur (sive fixum, sive portatile sit), ut in nulla » ejus integra parte calix cum patena possit consistere. * (*Secus* » *si in aliqua parte calix et patena cum hostia consistere possit*, » *ut Salm. c.* 4. *n.* 79. *Lugo, Pal. etc. item Tourn. p.* 806. *R.* 3. » *ex c.* 3. *de Consec. Eccl. ubi præcipitur, altaris tabula denuo* » *consecrari*, si enormiter fracta fuerit *saltem ex majore parte*, » *ut ait Tamb. c.* 1. §. 1. *num.* 3. *An autem ara possit fieri ex* » *duobus lapidibus conjunctis? Affirmant Hurt. et Pasq. apud* » *Croix n.* 314. *Sed communissimè et rectiùs negant Salm. num.* 80 » *Tourn. p.* 804. *qu.* 2. *et Tamb. c.* 5. §. 1. *n.* 6. *cum aliis.*) * »

Si spolietur sepulcrum: quod tamen quidam negant, ut *Lugo, Tamb. l. c.* 5.

Dubitatur hîc 1. An reliquiæ Sanctorum sint necessariæ ad consecrationem altaris: *Prima* sententia affirmat, quam tenent *Sylo. v. Altare, quæst.* 1. *Azor. t.* 1. *lib.* 10. *c.* 27. *quæst.* 8. *Habert t.* 5. *p.* 704. *quæst.* 3. *Tourn. p.* 805. *qu.* 5. *Armilla etc. apud Escob. l.* 21. *n.* 421. Probatur 1. ex *c. Placuit, de Consec. dist.* 1. ubi præcipitur everti altaria, quæ carent Reliquiis: et idem habetur in conc. Carthag. V. c. 14. Probatur 2. *Can.* 7. vel 9 Concilii Nicæni II, ubi dicitur nullum Templum consecrari sine Sanctorum Reliquiis. Probatur 3. ex consuetudine Ecclesiæ, quæ satis indicatur per Orationem illam, quæ dicitur in Missa: « Oramus te, Domine, per merita Sanctorum tuorum quorum » reliquiæ hîc sunt, etc. » *Secunda* verò communior sententia negat Reliquias esse necessarias; et hanc tenent *Suar. d.* 81. *sect.* 5. *Laym. c.* 6. *n.* 8. *Lugo d.* 20. *n.* 75. *Pal. p.* 9. *nu.* 5. *cum Panorm. Vasq. et Con. Viva qu.* 5. *art.* 6. *n.* 9. *Elbel p.* 143. *n.* 159. *ac Escob. l.* 21. *n.* 422. *cum Ang. Host. etc.* et probabilem putant *Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 306. *et Merati t.* 1. *p.* 2. *p.* 398. Ratio, quia (ut dicunt) nullibi habetur de Reliquiis ponendis expressum præceptum; illud enim quod extat in *cit. c. Placuit, et Can.* 14. Carthaginensis, aiunt non esse alicujus Concilii Generalis. Illud autem, quod habetur in Concilio Nicæno, dicunt intelligi de Reliquiis requisitis in Ecclesia, non autem in omni altari, saltem tale præceptum, ut censent, si unquam adfuit per contrariam consuetudinem est abrogatum. Ad orationem autem illam Missæ, *Quorum Reliquiæ, etc.* respondent intelligi sub conditione si adsint. His tamen non obstantibus, puto non recedendum à prima sententia, tum propter universalem contrariam consuetudinem,

quam non immeritò *Tourn.* censet firmatam ex eo quòd (ut advertit cum *Sylvio*) in antiquo Missali præcipiebatur omitti prædicta oratio in Missa, si desint Reliquiæ, at posteriora Missalia hanc exceptionem abstulerunt; tum propter Decreta S. C. Rituum, mox infra adducenda, ubi declaratur execratum altare, à quo removentur Reliquiæ, vel frangitur sigillum; unde satis probatur, Reliquias esse necessarias ad altaris consecrationem. Et clarius hoc declaratum fuit alio Decreto 19 Januar. 1614. *ap. Croix l.* 6. *p.* 2. *nu.* 2055. *Decr.* 143. ubi dictum fuit, permitti altare portatile ligneum, *dummodo habeat Reliquiarum repositorium.*

Dubitatur 2. an altare amittat consecrationem si frangatur sigillum, vel removeatur sepulchrum cum Reliquiis? Nomine *Sepulchri* intelligitur loculus ille, in quo Reliquiæ reconduntur: nomine verò *Sigilli* intelligitur parvulus ille lapis, quo sepulchrum clauditur. *Prima* sententia negat, et hanc tenent *Suar. d.* 21. *sect.* 1. *Elbel p.* 134. *n.* 259. *cum Anacl. et Escob. lib.* 21. *n.* 426. *cum Franc. Lugo, et Aversa,* item *Soto, Vasq. Con. Tamb. ap. Croix nu.* 306. *in fine,* qui probabilem putat cum *Laym. c.* 6. *n.* 9. Utuntur eadem ratione qua supra, nempe quia non constat de præcepto, quòd Reliquiæ sint necessariæ ad consecrationem altaris. *Secunda* tamen sententia communior affirmat, et hanc tenent *Holzm. p.* 85. *n.* 371. *Spor. num.* 147. *num.* 376. *Tourn. p.* 706. *cum Pontas, Habert t.* 5. *p.* 704. *q.* 3. *Laym. l. c. cum Sylv. Angelo, Durand. Henr. etc.* communiter ut asserit item *Bon. Sa, etc. ap. Pal. p.* 9. *nu.* 6. Ratio quia (ut ait *Laym.*) talis est consuetudo Ecclesiarum, ut altaria, fracto sigillo vel amoto sepulchro, iterum consecrentur. Et hanc sententiam tenendam censeo ex Decretis S. C. Rituum, nam die 5 Martii 1603 sic declaravit: « Altare portatile tunc consecrationem amit» tit, quandò frangitur, vel loco movetur repositorium Reli» quiarum. » (*apud Pitton. t.* 1. *de Ritib. num.* 148.) Item die 5 Martii 1623 declaravit: « Celebrari non potest super altare, » à quo furtim, non amota, vel fracta mensa, substractæ fuerint » Reliquiæ à militibus, nisi altare de novo consecretur. » (*apud eumd. Pitton. num.* 699.) Item die 21 Junii 1610 sic respondit: « Si altare fuerit consecratum ad modum altaris portatilis, non » execratur in quavis remotione, sed tantùm quando frangitur » sepulchrum Reliquiarum. » (*ap. Pitton. n.* 1687.) Attamen dicunt *Tourn. et Spor.* quòd urgente necessitate non erit illicitum in tali altari celebrare.

Hîc obiter notandum aliud Decr. S. C. editum die 10 Nov. 1599 (*ap. Pitton. n.* 100.) ubi dictum fuit: « Si sub altari, vel » sub ejus gradibus humata sint defunctorum cadavera, non est » illic celebranda Missa, donec aliò transferantur. » Idem confirmatum fuit die 13 Junii 1635 *ap. Pitton. n.* 672. Notat tamen *Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 2067. quòd si cadavera sint humata profundè in cella aliqua, sub alto fornice constructa, non videtur prohiberi super illam dici Missam; tunc enim cadavera videntur sa-

tis separata ab altari, neque tunc super ea cadent verba, *quorum Reliquiæ hîc sunt.*

370. — « 4. Calix execratur, si notabiliter frangatur, vel ita, » ut fiat inutilis ad usum Sacrificii : v. g. si foramen sit in fundo, » licèt minutissimum * (*Non verò si foramen sit in loco superiori, » ita ut calix bene possit sacras species retinere, Ronc. c.* 5. *q.* 4. » *cum Diana*)* vel si figura destruatur : non tamen si in tornatili » pes separetur à cuppa, quia in tornatili consecratur sola cuppa, » *Bon. d.* 4. *c. ult. p.* 9. *ex Suar. etc.* * (*V. infra hîc dub.* 4.)* » Neque execratur, si pereat inauratio. Unde, licèt com- » muniter calix, et patena, post novam inaurationem, quoad » eam partem, qua Christi corpus, vel sanguinem contingunt, » denuo consecrentur, id tamen necessarium non esse, docent » *Durand. Con.* et alii contra *Suar. Bon.* et alios, etsi decet, ut » abluantur aqua benedicta. Ita *Dian. t.* 1. *Misc. res.* 3. *et Laym.* » hîc, item *Lug. d.* 20. *n.* 94. »

Dubitatur 1. An execratur calix, si pereat inauratio? Affirmant *Az. Pulud. etc. ap. Escob. l.* 21. *n.* 468. quia tollitur subjectum immediatum consecrationis, cùm tota unctio in superficie calicis fiat. Negant verò probabiliùs cum sententia communi *Lugo d.* 20. *n.* 94. *Sporer n.* 399. *Tourn. t.* 5. *p.* 816. *cum Suar. Laym. Sylvest. Ang.* et aliis passim ut asserit, et *Escob. n.* 470. *cum Con. Fill. Arm. etc.* communiter ut ait. Ratio, quia licèt unctio non fiat nisi in superficie, tamen tota moles calicis consecratur; et patet, quia si calix non sit tornatilis, et ejus pes frangatur, etiamsi cuppa integra maneat, calix erit execratus, ut omnes communiter dicunt; ergo non in sola superficie consistit consecratio, sed in toto calice.

Dubit. 2. An calix, qui de novo inauratur, nova indigeat consecratione? Affirmant *Suar. dub.* 81. *sect.* 3. *Az. c.* 28. *q.* 4. *Bon. p.* 9. *n.* 19. item *Vasq. Sylo. Ang. Tamb. etc. ap. Salm. c.* 4. *n.* 90, quia calix consecratur propter contactum sanguinis Christi; unde quando illius superficies non est consecrata, necessariò requiritur, ut calix de novo consecretur. Negant verò probabiliùs *Laym. c.* 6. *n.* 7. *Lugo d.* 20. *n.* 95. *Elbel n.* 281. *Tamb.* §. 5. *n.* 6. *Escob. l.* 21. *n.* 473. *cum Durando, et Dian.* item *Conc. Sa, et Gabr. ap. Salm. loc. cit.* Et probabile putat *Pal. p.* 10. *n.* 12. atque valde adhæret *Tour. p.* 816. Ratio, quia cùm sit communis doctrina, ut mox supra vidimus, quòd calix, amittendo inaurationem, non amittat consecrationem; ita pariter consecrationem non amittit, si de novo inauretur, prout si Ecclesia consecrata de novo dealbetur, nova non indiget consecratione; ut communiter DD. sentiunt; aut si corporali lacero aliqua exigua pars assuatur, hæc etiam manet benedicta, ut clarè infertur ex *c. unico de Consecr. Eccles. in.* 6. ubi dicitur majus dignum trahere ad se minùs dignum. Objiciunt : licèt calix remaneat consecratus, non est tamen consecrata superficies illa aurea, quæ sola immediatè tangit sanguinem Christi; pari modo si intra cuppam calicis alia subtilior cuppa poneretur, ista non fieret sacra;

ita *Suar.*, et *Vasq.* Sed facilè respondetur cum *Lugo*; Superficies illa per conjunctionem ad calicem consecratum, bene fit etiam sacra, sicut dealbatio Ecclesiæ, et pars Corporalis fiunt sacræ per adjunctionem, ut diximus; item, si oleum non consecratum in minori parte consecrato immisceatur, ex ipsa mixtione consecratur, ut patet ex *c. Quod in dubiis.* 3. *de Consecr. Eccl.* ubi dicitur: « Non negamus, quin oleum non consecratum consecrato possit oleo commisceri. » Alia autem est ratio cuppæ in aliam immissæ, quæ utique est vas distinctum, ac superficiei aureæ, quæ fit pars ejusdem calicis, et facit unum cum illo.

Omnibus tamen his prædictis non obstantibus, cùm meliùs rem perpenderim, judicavi quòd nova peracta inauratione Calicis, denuo ipse est consecrandus; ratio, quia tunc superficies Calicis, quæ immediatum contactum habet Sanguinis Christi, sine consecratione remanet; tantò magis quòd ut testantur Barbosa, et alii plurimi, talis est praxis Ecclesiæ, et recepta consuetudo Calices denuo consecrandi, cùm denuo inaurantur. Casu autem quo per longum usum inauratio deperdatur, puto probabiliùs dicendum cum Silvio, et Ferraris, non requiri novam consecrationem ad celebrandum cum hujusmodi Calice; quia tunc viget ratio, quòd Calix semel consecratus, totus deinde per modum unius consecratus remanet. Cùm verò nova fit inauratio, intervenit aurum de novo additum, quod non est consecratum immediatè Sanguinem tangens.

Dubitatur 3. An liceat celebrare in calice nunquam deaurato? Affirmat *Tamb. Meth. Miss. etc. cap.* 1. §. 1. *n.* 3, quia (ut ait) ita usus obtinuit; sed hæc ratio saltem hodiè non videtur subsistere, cùm undique hodie usus sit in contrarium. Id autem probabile censet *Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 346. cum aliis passim ut asserit, fortè alia ratione ductus, nimirum quia, etsi in Rubrica *tit.* 1. *de Præpar.* dicatur: « Calix debet esse vel aureus, vel argenteus, aut saltem habere cuppam argenteam intus inauratam, » et simul cum patena itidem inaurata. » Attamen in alia Rubrica *de defect. tit.* 10. *n.* 1. sic habetur: « Calicis cuppa debet esse » aurea, vel argentea, vel stannea: non ærea, vel vitrea, » nulla mentione facta de inauratione; ex quo infertur illius deficientiam non esse inter defectus computandam. Et in prima Rubrica dici posset requiri inaurationem tantùm de congruitate, et ad majorem decentiam, cùm ibi simul expressè requiratur calix aureus, vel saltem argenteus, et nihilominus, in secunda Rubrica etiam stanneus admittitur. Alii verò, ut *Tournely to.* 5. *p.* 815. *et Lugo d.* 20. *n.* 90. dicunt non eximi à culpa veniali consecrantem in calice non inaurato, nisi paupertas excuset. Et hoc videtur probabilius, cùm in prima Rubrica dicatur, quòd calix *debet saltem habere cuppam argenteam inauratam etc.* Idque confirmatum est ex communi consuetudine. Nec obstat secunda Rubrica, ubi permittitur calix stanneus; hæc enim intelligi debet juxta textum in *cap. Ut calix* 44. *de Consecr. disp.* 1. ubi permittitur consecrare in calice stanneo, tantùm ratione

paupertatis; nec putandum est, Rubricam in hoc voluisse textu derogare; Unde, ne dicatur Rubricam sibi contradixisse, dicendum est, quòd prima Rubrica intelligenda est juxta secundam, nempe requirere calicem argenteum, nisi excuset paupertas; et sub eadem limitatione intelligi debet, cùm requirit inaurationem. Hîc autem obiter notandum, quòd Rubrica permittit calicem stanneum, sed non *æreum*: Verùm dicit *Holzm. n.* 373. in hac Rubrica non prohiberi calicem ex ære, vel aurichalco inauratum; nam in cit. textu *Ut calix*, in tantum talis calix vetatur, in quantum hic *ob virtutem vini æruginem parit, quæ vomitum provocat*: Sed calix æreus inauratus æruginem non parit; et ideo ait *Holzm.* hoc usitari in Germania pro Ecclesiis pauperculis.

Dubitatur 4. An calix amittat consecrationem si cuppa separetur à pede? Si cuppa sit fixa pedi, certum est apud omnes amittere consecrationem; Si verò pes sit tornatilis, etiam affirmat *S. Antonin.* 3. *part. tit.* 13. §. 5. *et Palud. Sylo. etc. ap. Escob. l.* 21. *n.* 474. quia calix per separationem jam formam amittit. Sed communiter negant *Suarez d.* 81. *sect.* 7. *Bon. p.* 9. *n.* 20. *Lugo d.* 26. *n.* 93. *Ronc. c.* 6. *q.* 4. *et Escob. n.* 476. *cum Fill. Aversa, Hurt. et aliis.* Ratio, quia per talem separationem Calix revera formam non perdit, cùm ejus partes sine novo artificio jungi possint.

371. « 5. Vestes sacræ execrantur, quando ita destruuntur, ut » perdant suum usum; ut si cinguli parte te non amplius cingere » possis, vel si manica ab alba separetur, etiamsi postea reparetur. Non perdunt autem, etsi attritis pars aliqua assuatur; vel » cinguli parti aptæ adhuc ad cingendum altera annectatur, » quia tunc accessorium sequitur principale, *Lugo, Tamb. de* » *exp. Sacr. l.* 1. *c.* 3. §. 2. *(*Ita etiam dicunt Tourn. p.* 823. » *Salm. c.* 4. *num.* 94. *cum communi, Tamb. c.* 3. §. 2. *Elbel* » *n.*282. *cum Laym. Gao. et aliis passim. Unde dicunt Suar. d.* 82. » *sect.* 2 *et* 3. *Bonac. p.* 9. *à n.* 26. *Laym. cap.* 6. *n.* 6. *Tourn.* » *p.* 819. *et Pal. p.* 10. *n.* 12. *cum Nav. et Con.* quòd corporale » tum amittit benedictionem, cùm redditur ineptum diminutione » vel fractione ad decenter continendum calicem cum patena: » Alba, cùm ab ea manica abscinditur: Cingulum, cùm ita rumpitur, ut neutra pars cingere possit: Stola, cùm non potest » humeros operire, et idem dicendum, si aliqua ejus pars scinditur, quamvis statim sarciatur, quia jam suam formam amisit)* » Similiter, si stola, vel casula duplicata, facili separatione, fiant » duæ, quarum utraque apta sit ad Sacrificium, non perdunt » benedictionem. *Tamb. loco citato.* *(*Ita communissimè DD.* » *cum Suar. d.* 82 *sect.* 2. *Salm. c.* 4. *n.* 94. *et Sa ap. Pal.* » *p.* 10. *n.* 8.)* »

« 6. Partes avulsæ à re consecrata, destructa ejus forma, desinunt esse sacræ, v. g. ligna et lapides Ecclesiæ dirutæ, vel altaris: ob respectum tamen ad rem sacram cujus sunt reliquiæ, » non possunt applicari ad usus profanos, aut divendi, sine licentia » Papæ. Statuæ autem sacræ, et imagines templi destructi debent

» in alio collocari, et in loco Ecclesiæ Crux erigi. Lacera etiam » Paramenta, aut vetustate consumpta debent igne absumi, et » non adhiberi ad usus profanos, ut habetur in *c. Altaris, de* » *Consecr. dist.* 1. Vide *Suar. et v. Missa, et Laym. loc. cit. c.* 6. » *Tamb.* tamen *l.* 1. *de exped. Sacrif. c.* 2. §. 3. *ex Pal.* item » *Dian. p.* 5. *tr.* 13. *res.* 76. docent probabile esse, quòd non sit » saltem mortale, si mutata forma ad profanos usus applicetur, » v. g. calix confractus, alba dissoluta, frustula corporalis, etc. » Vid. supra *l.* 3. *tract.* 1. *cap.* 2. *d.* 2. (*Vide dicta Tom.* 1. *l.* 3. » *num.* 41.) *Quibus adde id quod habetur in cap. Ligna de Con-* » *secr. dist.* 1. *ubi Hyginus Papa sic statuit :* Ligna Ecclesiæ » dedicatæ non debent ad aliud opus jungi, nisi ad aliam Eccle- » siam, vel igni sunt comburenda, vel ad profectum in Monas- » terio. Advertunt tamen *Salm. tr.* 21. *c.* 10. *n.* 146. cum aliis » communiter, hujusmodi ligna non debere consumi in Religio- » sorum coquina. *Præterea dicit Sylo. v. Benedictio q.* 7. lapides » Ecclesiæ dirutæ in Religiosorum ædificiis collocandos esse, » sed hoc nemo dicit eorum quos observavi, nec ullo textu video » probatum. »

Quæres hîc, an liceat secularibus Sacerdotibus celebrare in Ecclesiis Regularium, contra prohibitionem Episcopi? Videtur obstare Trident. *sess.* 22. *Decret. de Observand. in celebr. Missæ.* ubi : « Singuli (Episcopi) in suis diœcesibus interdicant ne cui » vago et ignoto Sacerdoti Missas celebrare liceat. » Sed respon-deri potest ibi dici in *Diœcesibus suis;* sed Ecclesiæ Regularium sunt exemptæ à jurisdictione Episcoporum, unde quasi loca extra Diœcesim sita reputantur, ut probabiliter dictum est *Tom.* 1. *l.* 1. *n.* 156. *in fine.* Verumtamen refert *Lezana in Summ. q. Regul. t.* 1. *c.* 12. *n.* 41. *v. Ad duodecim*, S. C. Concilii sub die 2 Jun. 1620 declarasse, non licere Regularibus in suis Ecclesiis ad celebrandum admittere Presbyteros seculares contra prohibitionem Episcopi. An autem hujusmodi Declarationes obligent ut leges? Vide dicta *Tom.* 1. *l.* 1. *n.* 106.

DUBIUM V.

Quæ sint requisita ad Missam.

372. Prænotantur quæ sunt præscripta in Rubrica. — **373.** I. Requiritur *altare* consecratum. — **374.** II. *Mappa* triplex. — **375.** Dub. 1. an sufficiant duæ Mappæ, vel una duplicata? Dub. 2. An Mappæ debeant esse benedictæ? Dub. 3. An tam Mappæ quàm Corporale debeant ex lino confici? — **376.** III. *Vestes* sacræ, et mundæ. — **377.** Dub. 1. An sit mortale celebrare sine Stola, Manipulo, aut Cingulo? Dub. 2. An ob metum mortis liceat celebrare sine ulla veste sacra? — **378.** Dub. 3. An Prælati Regulares possint sacras vestes benedicere? Dub. 4. An Episcopi possint aliis delegare licentiam benedicendi vestes? (Vide etiam n. 381.) Dub. 5. An color vestium sit de præcepto? — **379.** IV. *Calix et Patena* consecrata. — **380.** An Calices, Vestes, etc. remaneant consecrata, vel benedicta, si quis in eis celebret? — **381.** An Abbates possint benedi-

cere Calices, paramenta, etc. etiam pro Ecclesiis alienis?—382. Quibus sit licitum tangere vasa sacra, Corporalia et Vestes —383. De *Pyxide*, et materia ejusdem, vel Calicis. —384. Dub. 1. An Pyxis debeat consecrari ?— 385. Dub. 2. An debeat benedici ?—386. V. *Corporale* benedictum. —387. Quibus liceat lavare Corporalia ? Et an aqua lotionis omnino mittenda sit in Sacrarium?—388. VI. *Palla* linea. An sit mortale celebrare sine palla vel ea non benedicta? et an liceat duas pallas adhibere?—389. VII. *Purificatorium*. An hoc debeat esse benedictum ? — 390. VIII. *Missale*. An liceat in necessitate celebrare sine Missali, vel cum Missali Ritûs diversi ? — 391. IX. *Minister* Masculus. Dub. 1. Quale peccatum sit celebrare sine Ministro ? — 392. Dub. 2. An peccet graviter Sacerdos celebrans ministrante, vel respondente fœmina ? — 393. X. *Crucifixus*. Dub. 1. An sit mortale celebrare sine Cruce, aut Crucifixo ? Dub. 2. An manente in altari magna Imagine Crucifixi, alia crux requiratur ? Et an crux, et aliæ Imagines Sanctorum debeant esse benedictæ ? —394. XI. *Candelæ* ex cera. Dub. 1. An liceat celebrare cum candelis ex sebo, vel oleo ? Dub. 2. An cum uno lumine cereo ? Et an cum quatuor candelis ?—395. XII. *Antipendium, Pulvillus, Bursa, Velum et Manutergium*.—396. XIII. *Capitis nudatio*.—397. Dub. 1. An sit mortale celebrare capite cooperto ? Quid si adsit causa sic celebrandi ? — 398. Dub. 2. An liceat celebrare cum cæsarie ficta ? —399. An Rubricæ Missalis sint directivæ, vel præceptivæ ? — 400. An sit mortale omittere cæremonias leviores in notabili parte ? Et quantùm temporis sit in celebratione insumendum ? Monitum. — 401. An omnia Decreta S. C. Rituum rigorosè obligent ? — 402. An liceat celebrare nudis pedibus, aut cum baculo etc. ? — 403. De omissione partium Missæ ; et an repetenda omissa ? — 404. De partibus ordinariis omissis. — 405. Quæ omissio sit mortalis, et signanter in Canone ? — 406. Quæ verò sit tantùm venialis ? — 407. Quæ mutilatio sit mortalis ? —408. De Purificatione calicis facienda.—409. De partibus Extraordinariis omissis ; et signanter de lotione manuum.—410. Dub. 1. Quomodo peccent Regulares nominantes in Canone nomen Generalis vice Episcopi ? Et quinam Episcopus nominandus ? dub. 2. An peccet omittens Orationes ante vel post Missam ? dub. 3. An peccet omittens Orationes ad vestes ? dub. 4. An peccet Sacerdos non recitans in Missa solemni, quæ cantantur à Choro ? dub. 5. Quomodo peccet celebrans voluntariè distractus ? — 411. Quomodo peccet Sacerdos addens aliqua in Missa ? — 412. An liceat dicere Missam ante Matutinum et Laudes ? Remissivè ad n. 347. — 413. De iis, quæ voce alta, vel submissa dicenda sunt. — 414. dub. 1. An peccet ita submissè celebrans, ut nec seipsum audiat ? — 415. dub. 2. An peccet recitans submissè, quæ altè dicenda sunt ? — 416. An sit mortale altè dicere, quæ submissè sunt recitanda ? — 417. An et quando liceat mutare Missam ? — 418. In quibus diebus prohibentur Missæ Votivæ ? — 419. In quibus verò permittuntur ? Et an tunc pro arbitrio passim dici possint ? — 420. Qu. I An sit mortale dicere Missam votivam in diebus vetitis ? — 421. Qu. II. Ob quas causas in dictis diebus possint dici Missæ votivæ ? 1. Ob necessitatem publicam. 2. Si in illa Ecclesia celebretur Festum duplex. 3. Si exponatur SS. Sacramentum. 4. Si præsens sit cadaver, vel dicenda sit Missa Anniversaria. — 422. Qu. III. An obligatus dicere Missam voti-

vam, satisfaciat si dicat diei propriam? — 423. Qu. IV. Quænam sint advertenda circa modum dicendi Missas votivas? Et 1. De numero Orationum. 2. De Missis habentibus introitum particularem, etc 3. De Missis Beatorum concessis alicui Ordini, vel loco. 4. De Missa SS. Trinitatis, Angelorum, Spiritûs sancti, Beat. Virgin. Mariæ, et de Requiem, etc. — 424. Afferuntur aliqua Decreta magis notabilia circa Missarum celebrationem. Quæritur hîc obiter, quanam ex causa liceat exponere SS. Sacramentum. v. *Refert.* Deinde quæritur, quibus in Ecclesiis possit asservari Sacramentum Eucharistiæ. ibid. v. *Hic ultimo loco.*

372. — ANTE omnia hîc refert prænotare Rubricam Missalis, quæ facit ad ea, quæ infra membratim dicenda sunt. Rubrica *p.* 1. *tit.* 20. sic habetur: « Altare, in quo Ss. Missæ Sacrificium » celebrandum est, debet esse lapideum ab Episcopo conse- » cratum, vel saltem ara lapidea similiter ab Episcopo conse- » crata in eo inserta, quæ tam ampla sit, ut hostiam, et majorem » partem calicis capiat. Hoc altare operiatur tribus mappis seu » tobaleis mundis ab Episcopo, vel ab alio habente potestatem » benedictis, superiori saltem oblonga, quæ usque ad terram » pertingat, duabus aliis brevioribus, vel una duplicata. Pallio » quoque ornetur coloris, quoad fieri potest, diei festo vel officio » convenientis. Super altare collocetur Crux in medio, et cande- » labra saltem duo cum candelis accensis hinc et inde in utroque » ejus latere. Ad crucis pedem ponatur tabella, Secretarum ap- » pellata: In cornu Epistolæ cussinus supponendus Missali, et ab » eadem parte Epistolæ paretur cereus ad elevationem Sacra- » menti accendendus, parva campanula, ampullæ vitreæ vini, et » aquæ cum pelvicula, et manutergio mundo in fenestella, seu in » parva mensa ad hæc præparata. Super altare nihil omnino po- » natur, quod ad Missæ Sacrificium, vel ipsius altaris ornatum » non pertineat. »

373. — « Resp. Hæc sequentia: I. Et quidem sub gravi sacri- » legio requiritur *altare* consecratum ab Episcopo, vel Abbate » (hunc enim altaria, calices, et campanas posse consecrare, » etiam ad usum alienarum Ecclesiarum, docet *Dian. l.* 3. *tr.* 2. » *res.* 15. cum *Barbos.* et aliis 4. ex declaratione *Cardin.* et pri- » vilegio Innoc. III.) vel Sacerdote privilegiato, stabile, vel por- » tatile: utrumque tamen ex integro lapide, quantùm ad supe- » riorem mensam, quæ consecratur; debetque esse tanta ut possit » capere calicem cum patena. Non sufficit autem, Hostias esse » in ara consecrata, dum consecrantur, verùm etiam debent tam » parvæ, quàm magnæ in eadem relinqui tempore Sacrificii, et » non alibi, licèt supra aliud corporale, deponi, v. gr. propter » loci angustias: « (*Non igitur licet ante Communionem ponere* » *Particulas censecratas extra Aram, ut communiter Tamb. lib.* 1. » *cap.* 5. §. 1. *n.* 4. *Salm. c.* 4. *nu.* 79. *cum Lugo. Secus verò post* » *Communionem, ut Croix lib.* 6. *p.* 1. *n.* 310. *cum Aoers. et com-* » *muni contra Vasq.*) * quia omnes sunt unica victima, et per mo- » dum unius offeruntur. Quapropter rubricæ Missalis eas supra

» corporale, ante vel post calicem poni volunt. Hinc etiam minùs » rectè faciunt, qui Consecratione facta, mox hostias minores à » se consecratas dant alteri Sacerdoti distribuendas populo, quia, » sicut Sacerdos non debet de sua hostia dare, priusquam ipse » sumpserit, sic nec de aliis, cùm sint una victima, et hostia, om- » nesque orationes, oblationes, et benedictiones sequentes non » minùs spectent ad parvas hostias, quàm ad magnam, neque an- » te sumptionem Sacerdotis perfectè, et integrè sacrificata sit » victima, *Card. de Lugo qu.* 20. *sect.* 2. *n.* 69. Eum tamen, qui » contrarium fecerit, à peccato saltem mortali, imò si necessitas » fuit expediendi Communionem populi, ab omni excusat *Tamb.* » *l.* 5. *exped. sacrif. cap.* 5. »

374. — « II. *Mappa* linea triplex; etsi enim secundùm quos- » dam una duplicata, imò secundum *Sa, Angel. Azor. c.* 28. » *qu.* 8. *et Laym. lib.* 5. *t.* 5. *c.* 6. *num.* 17. una simplex sufficiat » in necessitate: Missale tamen Romanum, auctoritate Clem. VIII » et Pii V editum expressè tres requirit, *tit. de defect.* utì et *Ga-* » *vant.* V. *Card. de Lugo.* Ut ea benedicta sit, non est omnino » necessarium; ut habet *Sylo.* Unde in necessitate vulgaris adhi- » beri potest, et aliis usibus reddi. *Laym. l. c.* »

375. — Repetamus hîc ea quæ in Rubrica Missalis, ut supra circa Mappas præscribuntur: « Hoc altare operiatur tribus map- » pis, sive tobaleis mundis, ab Episcopo vel ab alio habente po- » testatem benedictis, superiori saltem oblonga, quæ usque ad » terram pertingat (quod tamen hodie non est in usu) duabus » aliis brevioribus, vel una duplicata. » Sed dubitatur 1. An suf- ficiant duæ Mappæ, vel una duplicata? Affirmant *Suarez dist.* 21. *sect.* 6. *Laym. cap.* 6. *n.* 11. *Holzm. n.* 371. *Pal. p.* 10. *n.* 1. *cum Sa, Azor.* item *Bon. Henr. et Gob. ap. Croix n.* 322. etiamsi hæ duæ mappæ totum altare non tegant: Ratio, ut dicunt, quia sic usus habet. Attamen puto à Rubrica non recedendum, ut sen- tiunt *Lugo d.* 20. *n.* 6. *Tourn. p.* 807. *qu.* 9. *Gao. in dict. Rubr.* (ubi ait contrariam opinionem non esse tutam) *Roncag. c.* 6. *qu.* 5. *et Escob. l.* 21. *n.* 434. qui cum *Ang. et Avers.* miratur, quomodo aliqui DD. hanc obligationem non advertant post præfatam Ru- bricam præscriptam à Clemente VIII. Tantò magis quòd in *tit. de defect.* §. 10. *n.* 4. Rubrica inter alios hunc enumerat defec- tum: *Si altare non sit tribus Mappis ornatum.* Probabiliter ta- men aiunt *Escob. et Ronc. cum Pasq.* id culpam venialem non excedere. Celebrare autem sine ulla Mappa, non excusatur à mortali, ut communiter docent DD. apud *Ronc. l. c. cum P. Conc. p.* 502. *n.* 19. qui addit è converso nullam committi cul- pam, si adsit gravis necessitas sic celebrandi.

Dubit. 2. An Mappæ necessariò debeant esse benedictæ? Ne- gant *Suar. Laym. et Pal. cum Sa locis supra cit.* item *Tamb. l.* 1. *c.* 6. §. 2. *n.* 2. et consentit *Wigandt tract.* 15. *n.* 63. dicens, be- nedictionem fieri tantùm de decentia. Ratio, quia (ut aiunt) nullo jure id cavetur, nec consuetudine observatur. Hæc sententia non videtur improbabilis propter auctoritatem horum AA. præser-

tùm *Suarii*, qui testatur consuetudinem esse in contrarium. Hoc tamen non obstante, magis adhæreo sententiæ oppositæ, quam tenent *Az. p.* 1. *l.* 10. *c.* 28. *q.* 8. *Bon. p.* 9. *n.* 25. *Tour. p.* 807. *q.* 9. *Ronc. cap.* 5. *q.* 5. *cum Pasq. Gao. qu.* 1. *tit.* 20. *Escob. cum Sylvest. Aversa, et Gabr.* Ratio, quia in Rubrica (ut supra) ita præscribitur, et in *tit. de defect. n.* 4. numeratur eodem modo pro defectu adhibere Vestes non sacras, ac Mappas non benedictas. Talis verò defectus, ut probabiliter dicunt *Escob. et Roncag. cum Pasq.*, non excedit culpam venialem; unde rectè docent *Az. Bon. Escob. et Tourn. cum Gao. Sylo. et Quarti ll. cc.* nullum esse peccatum uti Mappis non benedictis in necessitate, putà (ut ait *Escob.*) si adsit dies festus, et non possint haberi benedictæ; sed minorem causam sentio excusare, cùm ad excusandum à veniali sufficiat quævis causa rationabilis.

Dubit. 3. An Mappæ, et Corporale debeant ex lino confici, vel sufficiat esse ex cannabe? *Tourn. p.* 807. *q.* 9. *Suar. d.* 81. *sect.* 6. *Fill. tr.* 5. *n.* 125. dicunt omnino debere confici ex lino, et probant ex *c. Consulto* 46. ubi sic dicitur: « Sacrificium altaris non » in serico panno (scil. Corporali, ut explicat *Glossa*), aut tincto » quisquam celebrare præsumat, sed in puro linteo ab Episcopo » consecrato, scil. lino procreato. » Et ex *c.* 27. *dist.* 2. *de Consecr.* ubi Mappæ vocantur *linteæ*, nempe ex lino confectæ. Sed probabiliùs, et communissimè sufficere esse ex cannabe, tenent *Bon. p.* 9. *n.* 24. *et Croix n.* 323. *cum Gob.* item *Azor. et Quarti apud Tourn. loc. c.* ac *Arm. Tab. et Reg. ap. Escob. n.* 446. Ratio, quia cannabe, et linum juxta communem usum indifferenter sumuntur.

376. — « III. Sub gravi sacrilegio *Vestes sacræ*, hoc est benedictæ ab Episcopo, vel Sacerdote habente privilegium, ut habent Mendicantium saltem Superiores, sive Prælati. V. *Tamb.* » *l.* 1. *c.* 3. §. 2. *exped. sacr.* Quarum tamen colores non esse » præcepti, sed directionis, notat *Homob.* apud *Dian. p.* 2. *t.* 14. » *R.* 57. In gravi autem necessitate, etsi præstet, si sine scandalo » fieri possit, Missam, cujus audiendi, vel faciendi obligatio tunc » cessat, omittere, licere celebrare sine stola, vel manipulo, vel » etiam uti cingulo non benedicto, vel si fractum sit, rursus con- » nectere, vel stola pro manipulo, vel manipulo pro stola, docent » *Laym. l.* 4. *tom.* 5. *c.* 6. *Dian. p.* 1. *R.* 57 *et* 67. contra *Fill.* » *t.* 1. *l.* 5. *c.* 5. qui tamen concedit in necessitate sine una, vel al- » tera ex minoribus, v. g. stola, vel cingulo celebrare, non esse » mortale. Vide *Dian. p.* 5. *t.* 5. *R.* 62. ubi contra *Fill. et Hen.* » et alios sex, docet esse probabile, quòd ex parvitate materiæ » excusari possit à mortali, qui (secluso scandalo, et contemptu) » aliquam harum citra necessitatem omittit, v. g. qui celebrat » cum cingulo non benedicto, vel ejus loco utitur alia re. Denique » metu mortis, aut gravissimi damni, licere aliquando celebrare » sine sacris vestibus, et altari, dummodo non fiat in contemptum » Religionis, ex *Azor. t.* 1. *l.* 1. *c.* 11. *q.* 11. docet *Escob. E.* 2. » *c.* 2. *Nao. Hurt. etc.* Limitat autem *Tamb. de exped. Sacrif.* » *l.* 1. *c.* 5. §. 1. ita ut permittat sine aliqua etiam ex gravioribus,

» non tamen sine omnibus fieri ob scandalum et irreverentiam. » V. *Dian. p.* 3. *t.* 6. *R.* 48. *et p.* 5. *t.* 3. *R.* 39. Porro hujusmodi » sacras vestes conficere ex profanis, v. g. planetam ex veste se» rica muliebri, non est prohibitum. *Suar. Palaus, Tamb. exped.* » *Sacr. l.* 1. *c.* 2. §. 4. qui monet *l. c.* §. 1. cavendum esse, ne sint » valde attritæ; ut et ne reliqua suppellex sacra sit valde immun» da, in quo graviter peccari potest *Suar. Laym. Tamb. l. c.* *(*inc.* » *Relinqui, de Cust. Euch. sic habetur :* Præcipimus, ut Oratoria, » vasa corporalia, et vestimenta munda et nitida conserventur. » Notat autem *Tamb. d. n.* 1. *ex Suar.* illud valde, sive enormiter » immunda, difficulter evenire. Uti vero corporali et aliis para» mentis non enormiter immundis, esse tantùm veniale, imò nul» lum peccatum, si alia haberi non possint, *ut Croix n.* 336. *cum* » *Suar. et Gob.* Additque *Tourn. p.* 819. *q.* 11. non peccare, qui » uteretur corporali etiam notabiliter immundo, in necessitate, » nempe si ipse vel alii deberent aliàs omittere Sacrum de præ» cepto. Uti vestibus sacris, etiam attritis, ad usus profanos est » mortale, ut dicunt *Suar. d.* 81. *sect.* 8. *Sporer n.* 414. *et Wi*» *gandt tr.* 15. *n.* 62. *ex c.* 39 *et* 43. *de Consecr. dist.* 1. Vestes » tamen sacræ in usibus profanis adhibitæ non amittunt bene» dictionem, *Sporer, et Wig. ll. cc.*)* »

Censuit *Walfridus c.* 23. primis temporibus Missas lectas fuisse à Sacerdotibus in communi indumento; et *Honorius in Gemma l.* 1. *cap.* 89. fert S. Clementem usum sacrarum vestium decrevisse. Sed *Baronius, Raynaud. Bona, Waldens. etc. ap. Bened. XIV, Not.* 21. *n.* 6. sentiunt etiam Apostolos usos fuisse peculiaribus vestibus in Sacrificio; atque ex hujusmodi vestibus putant *ib. Calmet, Visconti, etc.* fuisse *Penulam,* quam memorat D. Paulus *Act.* 16.

377. — Certum est autem apud omnes, mortale peccatum esse celebrare sine ullis vestibus sacris, ex *cap. Vestimenta, de Consec. dist.* 1. et præsertim procul dubio sine casula, vel alba (vide dicta n. 289.) Sed dubitatur 1. An peccet mortaliter celebrans sine stola, aut manipulo, aut cingulo? Negant *Palud. Sylo. Henr. ac Ricch. ap. Escob. l.* 21. *n.* 483. (qui id probabile vocat) quia censent hanc non esse gravem materiam. Sed loquendo de stola, et manipulo, verius affirmandum cum communi sententia, quam tenent *Suar. Fill. tr.* 5. *c.* 5. *n.* 147 *et* 148. *Laym. c.* 6. *n.* 17. *Bon. p.* 9. *n.* 27. *Tamb. l.* 1. *c.* 3. §. 1. *n.* 3. *Diana p.* 2. *tr.* 14. *R.* 57. *et Escob. n.* 485. *cum Vasq.* Ratio, quia deficiente alterutra istarum vestium, quæ communiter majores æstimantur, deficit cultus Sacrificio debitus. Idem dicendum cum eisdem AA. de celebrante cum stola, vel manipulo non benedictis. Probabiliter tamen excusat gravis necessitas, ut docent *Laym. et Fill. ll. cc. Ronc. c.* 6. *q.* 3. *Wigandt tr.* 15. *n.* 62. *et Elbel p.* 260. *cum Spor. et Rodr.* Idem quod de stola et manipulo, censent de cingulo *Fill. n.* 148. *Suar. l. c. Nav. Man. c.* 25. *n.* 84. item *Vasq. Villalob. Molf. etc. ap. Dian. p.* 2. *tr.* 14. *R.* 68. Sed probabiliter negant esse mortale sine cingulo

celebrare, vel non benedicto, *Ronc. c.* 6. *q.* 5. *Sylo. v. Missa* 1. n. 2. *Sa eodem v. n.* 10. et probabile putant *Lugo d.* 20. *n.* 102. *Salm. c.* 4. *n.* 82. *et Diana p.* 2. *tr.* 14. *R.* 68. *cum Scoto, Palud. Henr. Fag. et Ric.* Et idem sentit *Croix n.* 327. *cum. Pasq.* de celebrante sine amictu, saltem pro eis qui illo non utuntur ad tegendum caput, sed tantùm humeros; et consequenter probabile est, ut ait *Tamb. n.* 4. *cum Diana*, nullum esse peccatum celebrare sine cingulo, vel amictu, si desint, et adsit aliqua rationabilis causa celebrandi, nempe fervor devotionis, vel opportunitas eleemosynæ Sacerdoti non diviti.

Dubit. 2. An ob metum mortis liceat celebrare Missam sine ulla veste sacra? *Prima* sententia affirmat, modò absit contemptus; et hanc præter *Az. Nao. Hurt. etc. ut supra ap. Busemb.* tenent *Laym. l.* 5. *tr.* 5. *c.* 6. *n.* 17. *Quarti p.* 2. *tit.* 1. *q.* 4. *dub.* 6. *Escob. l.* 21. *n.* 489. *Sylvius ap. Tourn. t.* 5. *p.* 822. *v. Utrum, Diana p.* 3. *tr.* 6. *R.* 48. *cum Val. Vasq. Bec. et Salas*, item *Salon. Bon. Pasq. Gob. et Spor. ap. Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 339. **Ratio**, quia vestes sacræ requiruntur tantùm de Ecclesiæ præcepto, quod non obligat cum tanto dispendio. *Secunda* verò sententia, quam sequimur, negat, eamque tenent *Suar. dub.* 82. *s.* 3. *v. Secundo, Tamb. Meth. de Miss. l.* 1. *c.* 3. §. 1. *n.* 6. *cum Fag. et Marchino, Tourn. l. c. cum Merati, Ronc. c.* 6. *q.* 1. *R.* 3. *Conc. p.* 501. *nu.* 13. item *Cajet. Nunn. Sanch. Pal. Fill. etc. apud Croix loc. cit.* Ratio, tum, quia celebrare sine ulla veste sacra vix potest accidere sine contemptu, ut fatentur ipsimet *Laymann et Escob.* unde ait *Croix cum Aversa*, contrariam sententiam in praxi vix esse probabilem; tum quia id non potest fieri sine scandalo, aut saltem sine magna irreverentia; quapropter hîc subintra præceptum naturale reverentiæ in quocumque casu debitæ Sacrificio, à quo præcepto metus mortis non excusat. Utrùm autem ob talem metum liceat aliquando celebrare sine aliqua ex vestibus, etiam ex majoribus, puta stola, vel manipulo? Non improbabiliter secluso contemptu, affirmant *Ronc. et Tamb. cum Fag. ll. cc.* favetque *Suar. dict. sect.* 3. quia hæc non videtur esse tanta irreverentia, ut celebratio cohonestari non possit ob metum mortis; vide mox dicta *n.* 377.

378. — Dubit. 3. An Prælati regulares possint sacras vestes benedicere? Certum est apud omnes posse pro suis Ecclesiis, ex pluribus privilegiis eisdem concessis. Nam (ut refert *Tamb. l.* 1. *c.* 2. §. 2. *n.* 5.) Innoc. VIII, id concessit vivæ vocis oraculo Congregationi Sanct. Justinæ de Padua, et consequenter aliis communicantibus; item Leo X per Bullam hoc privilegium impertivit Fratribus Minoribus pro suo usu tantùm; illudque confirmavit Sixtus IV, exceptis corporalibus; sed Alex. VII, die 27, Sept. 1659, (ut refert *Bened. XIV, Not.* 21. *n.* 19.) per Decretum quod incipit, *Sacrorum Rituum*, indefinitè præbuit facultatem Abbatibus benedicendi ecclesiasticam supellectilem, duntaxat pro suis Ecclesiis. Dubium autem vertit inter DD. an Prælati regulares possint etiam benedicere pro alienis Ecclesiis?

lenter, imò eminenter talis deputatio habetur : et hoc evenire ait *Tamb. n.* 2. cum *Sa*, tam si bona fide, quàm si mala fide celebretur. Et idem probabile esse etiam pro vestibus sacris, et ornamentis altaris ait *Tamb. n.* 4. cum *Gav. et Dian.* cùm hæc à ipso ministerio sacro consecrationem recipiant.

His non obstantibus, rectè putant *Salm. n.* 98. nullo modo recedendum à prima sententia dum asserit *Lugo d.* 20. *sect.* 2. *n.* 62, contrarium meritò communiter rejici *à Laym. Nav. Azor. etc.* Ratio, quia nec etiam est certum, imò omnino negatur, quòd per contactum Sacramenti res remaneant consecratæ præ pavimentum, si ibi decidat Sacramentum, nullo modo remanet sacratum. Quare secunda sententia non satis tua apparet, ut bene ait *Escob. l.* 21. *n.* 477. dum saltem videtur esse dubiæ probabilitatis. An verò liceat celebrare cum calice non deaurato? Vide dicta *n.* 370. *dub.* 3. Et an cum calice ex stanno, vel ære aut aurichalco? Vide *ibid. d.* 3. *in fine.*

381. — Dicunt autem *Gav. Aversa, Bon. et Tamb. ap. Croix l. c. n.* 353. quòd Abbates exercentes Pontificalia possunt benedicere calices, et indumenta sacra : indumenta pro suis tantùm Ecclesiis, calices verò etiam pro alienis. Sed adverte Decretum Alexandri VII, allatum *num.* 378. ubi declaratum fuit, Abbates tantùm pro suis Ecclesiis, non verò pro alienis, etiam de licentia Ordinariorum, posse benedicere calices, campanas, etc. quibus adhibetur sacra unctio, necnon vestes sacras. Idque confirmatum fuit per aliud Decretum noviter emanatum à nostro P. Benedicto XIV, ad instantiam Cardinalis Spinelli Archiepiscopi Neapolitani.

382. — Quær. II. Quibus sit licitum tangere vasa sacra, corporalia, aut vestes? Nemo dubitat, quin exceptis Sacerdotibus et Diaconis, aliis sit mortale tangere vasa sacra, dum continent Eucharistiam, ut communiter dicunt (contra *Ochagavium, et Gob.*) *Sporer n.* 403. *Croix n.* 360. *et Pal. p.* 10. *n.* 13. *cum Suar. Fill.* et aliis passim, ex *c. Non oportet* 26. *dist.* 23. Difficultas est, an liceat laicis sacra vasa tangere, dum Eucharistiam non continent? Affirmant *Sotus, Henr. et Fagun. ap. Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 358. et perquam fusè id defendit *Tamb. Meth. Miss. l.* 1. *c.* 2. §. 1. *n.* 12. *cum Scoto, Barth. ab Ang. Sav. Sacra n.* 3. qui sic ait : « Sacra tangi à laicis sine contemptu, aut » nullum peccatum est, aut levissimum. » Sed communissima et verior sententia negat, quam tenent *Suarez, d.* 81. *sect.* 8. §. *Tertium, Bon. p.* 9. *n.* 31. *Laym. c.* 6. *nu.* 19. *Tourn. t.* 5. *p.* 818. *Holzm. p.* 86. *nu.* 375. *Habert t.* 5. *p.* 709. *Salm. t.* 31. *c.* 10. *n.* 127. *Antoine p.* 493. *n.* 10. *et Pal. p. n.* 43. *cum Vasq. Sanc. et Con.* Hi docent laicos tangentes sacra vasa peccare (sed non plus quàm venialiter, cùm non reputetur hæc materia gravis, et minimè, si adsit rationabilis causa, secluso scandalo et contemptu) ut probant ex *c. In sancta. D. Consecr. d.* 1. ubi dicitur : « Indi- » gnum valde est, ut sacra Domini vasa, quæcumque sint, hu- » manis usibus serviant : aut ab aliis (nota) quàm Domino famu-

niesco, cùm nullibi audierim Episcopos hujusmodi facultatem iis delegasse : imò (ut refert *Gav.*) plurimi Episcopi illam à S. C. curarunt obtinere : et Benedictus XIV, cùm erat Archiepiscopus Bononiæ, hanc facultatem ad quinquennium obtinuit, ut ipse testatur *l. c.*

Dubit. 5. An color vestium sit de præcepto? (In Rubrica Missalis *p.* 1. *tit.* 18. *nu.* 1. de colore sic habetur : « Paramenta » altaris, celebrantis, et Ministrorum debent esse coloris convenientis Officio, et Missæ diei, secundùm usum Romanæ Ecclesiæ.) » Negant *Tambur. lib.* 1. *cap.* 3. §. 1. *num.* 1. *Quarti* » 1. *tit.* 18. *dub.* 1. *Diana p.* 2. *tr.* 14. *R.* 57. *cum Homobono*, item *Suar. et Aversa ap. Croix nu.* 340. quia (ut dicunt) Rubrica hoc præscribens est tantùm directiva. Sed contradicunt *Spor. p.* 151. *n.* 415. *et Quarti p.* 1. *tit.* 18. *dub.* 1. Et hoc puto probabilius, juxta nostram sententiam adducendam *n.* 399. nempe quòd omnes Rubricæ tractantes de rebus quæ Missam concomitantur, sint præceptivæ. Eò magis, quia Rubrica dicit sic usum esse Ecclesiæ Romanæ. Bene tamen censent *Spor. et Quarti*, hanc Rubricam non obligare sub gravi, nisi scandalum adsit, puta si in die Paschatis (ut ait *Spor.*) vel in quacumque Missa festiva (ut ait *Ronc. c.* 6. *q.* 1. *Res.* 3.) celebraretur vestibus nigris. Addit *Sporer* satius esse, quocumque die facere Sacrum in quolibet colore, quàm illud omittere ; hinc rectè dicit à fortiori excusare omnem rationabilem causam, ut si concursu Sacerdotum non sufficerent vestes debiti coloris. Putant autem *Quarti l. c. d.* 2. *et Merati t.* 2. *p.* 1. *p.* 629. (contra *Turrinum*) quòd color croceus, sive flavus æquivalet omni colori, quia omnes ad illum concurrunt.

379. — « IV. Sub mortali requiritur *calix*, et *patena* consecrata : si tamen in nondum consecratis aliquis bona, imò addunt *Bordon.* et *Tambur.* mala fide celebrasset, licèt sic celebrando peccasset mortaliter, probabile esse, quòd hoc ipso » censeantur consecrata, liceatque in iis celebrare, contra de » *Lugo*, et *Laym.* docet *Diana p.* 2. *t.* 14. *R.* 69. *p.* 5. *tr.* 13. » *R.* 69. *et p.* 9. *t.* 7. *R.* 18. ex aliis octo. Idemque de sacris vestibus, item de corporali, pyxide, etc. quæ immediatè tangunt » species, censet *Tamb. de exp. sacr. l.* 1. *c.* 3. §. 1. »

380. — Quæritur I. An calices, et alia remaneant benedicta, si quis in illis sacrificet nondum benedictis? *Prima* sententia communior negat, quam tenent *Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 352. *et Salm. c.* 4. *n.* 96. cum *Lugo*, *Laym. Azor. etc.* Et hanc probabilem vocat *Tamb. l.* 1. *c.* 1. §. 4. *n.* 1. Ratio (ut ait *Tamb.*) quia licèt per contractum Specierum sacrarum res consecrentur, ut indicat *S. Aug.* apud *Tamb. Vasa... ipso ministerio consecrata, sancta dicuntur.* Attamen aliud est rem sacrari, aliud ad Sacrificium deputari, quod oportet, quodque tantùm fit per benedictionem. *Secunda* verè sententia cum *Diana*, *Con. Peyr.* ac aliis apud *Tamb. ib.* quam ipse pariter vocat probabilem, affirmat illa remanere benedicta, quia per contactum specierum jam æquiva-

c. 6. *n.* 22. *Bon. p.* 9. *n.* 23. *Tourn. p.* 817. *q.* 7. *Ronc. c.* 6. *q.* 4. *et Croix cum Gav. Pasq.* et aliis passim. Ratio, quia in Pontificali Rom. tantùm habetur benedictio de pyxide, nulla autem ibi mentio fit de unctione chrismatis. Item in Rituali Rom. Benedictio pyxidis annotatur inter eas, quæ non indigent unctione chrismatis.

385. — Dubit. 2. An pyxis debeat saltem benedici de præcepto? *Prima* sententia affirmat, et hanc tenent *Tourn. p.* 817. *qu.* 7. *cum Sylvio, Salm. c.* 4. *n.* 99. *cum Gav. et Reg.* item *Durand. Barb. March. et Dic. apud Croix n.* 348. item *Bened. XIV, Notif.* 21. *n.* 12. *et Escob. l.* 22. *n.* 419. qui tamen putat omissionem hujus benedictionis non excedere culpam venialem. Probatur ex Rubrica Missalis *p.* 2. *tit.* 2. *n.* 3. ubi dicitur : « Si Sacerdos est » consecraturus plures hostias pro communione facienda, locet » eas super corporale ante calicem, aut in aliquo calice consecrato, vel vase mundo benedicto. » Præterea probatur ratione, quia hoc valde convenit; si enim corporale, in quo sacræ species ad modicum tempus manent, benedici debet, quantò magis benedicendum est vasculum in quo diu noctuque illæ conservantur? Et ideo in Rituali assignatur specialis benedictio pro *Tabernaculo* (ut ibi dicitur) *seu Vasculo pro sacrosancta Eucharistia.* Accedit doctrina *D. Th. q.* 82. *ar.* 3. ubi ad probandum, quòd pertineat ad Sacerdotem dispensatio Eucharistiæ, dicit : « In » reverentiam hujus Sacramenti, à nulla re contingitur (Sacra» mentum) nisi consecrata, unde et corporale, et calix consecrantur, et similiter manus Sacerdotis. » Attamen *secunda* sententia negat, et hanc tenent quamplures graves AA. nempe *Suar. d.* 81. *s.* 7. *Azor. pag.* 1. *l.* 10. *c.* 27. *q.* 7. *Fill. de Euch. n.* 133. *Bon. p.* 9. *n.* 23. *Sylo. v. Euchar.* 3. *q.* 4. *Spor. n.* 401. *cum Vasq. et Pasq.* item *Sotus, Coninc. Tab. ac Nunn. ap. Escob. n.* 427. et probabilem putant *Diana, p.* 2. *tract.* 1. *R.* 180. *ac Lugo d.* 20. *numer.* 96. *cum Henriq. et Fagnan.* Ratio, quia (ut aiunt) de hoc nullibi habetur expressum præceptum; nec Pontificale certos nos reddit, cùm ibi assignentur Benedictiones etiam pro Campanis, et Thecis Reliquiarum, quæ tamen non de præcepto, sed tantùm de congruentia benedicuntur. Hæc secunda sententia non videtur improbabilis, saltem ob tantorum DD. auctoritatem; sed primam probabiliorem puto, quia conformior est Rubricæ, et rationi; et ideo in praxi est consulenda, ut rectè dicunt *Suar. Fill. et Bened. ll. cc.* Idem dicendum de circulo, seu lunula, ubi reponitur hostia consecrata, cùm exponitur in ostensorio.

386. — « V. *Corporale* lineum * (*Vel ex cannabe, ut probat* » *usus; vide dicta n.* 375. *dub.* 3.) * saltem quoad eam partem, » qua hostiam, vel calicem tangit, *c. Consulto, de consecr. d.* 1. » (nam in extremitatibus potest esse sericum, vel auro elabora» tum) et benedictum ab Episcopo, vel privilegiato. V. *Com. pri» oil. Soc. JESU, v. Bened.* Non tamen iterum benedicendum » post lotionem, nec nisi notabiliter rumpatur. *S. Th. Sylo. Bon.* » *d.* 4. *q. ult. p.* 9. *Lug. d.* 20. *s.* 3. *n.* 76. *et Gav. q.* 2. *t.* 1. ubi

» addit ex *Sa*, (et dicit esse communem) peccare mortaliter, » qui utitur notabiliter immundo. » (*Vide Notam parvam n.* 376.) «

387. — Notandum I. quòd celebrare sine corporali, aut cum eo non benedicto, nequit excusari à mortali, nisi gravis urgeat necessitas celebrandi, certum est apud omnes. V. *Suar. d.* 81. *sect.* 6. *et Croix n.* 333.

Notandum II. id quod spectat ad lotionem corporalium. In *c. Nemo* 40. *de Cons. dist.* 1. Clemens Papa duo statuit, *primum*, ut sacræ pallæ tantùm à Diaconis laventur, *Secundum*, ut lotio mittatur in Sacrarium. Quoad *primum* pertinet, dicunt *Suar. d.* 81. *s.* 8. *Merati t.* 1. *p.* 1. *n.* 16. *et Croix n.* 334. *cum Bon.* quòd licèt convenientiùs sit secundam et tertiam lotionem pallarum (id est, ut explicat *Suarez*, corporalium, parvarum pallarum, et purificatoriorum) fieri à persona sacrata, tamen nullum est peccatum, si illæ fiant à laicis; prima autem lotio omnino debet fieri à Diaconis, vel Subdiaconis, quia hodie horum Ordo inter sacros numeratur, et ut comm. DD. aiunt, hoc est peculiare officium Subdiaconi; imò probabiliter dicit *Croix loc. c. cum Suar. et Pasq.* posse hanc primam lotionem fieri etiam à Clerico tonsurato; dum in dicto *cap. Nemo*, dicitur: *Diaconi cum humilibus Ministris lavent.* Hodie autem Clerici tonsurati jam ex consuetudine inter inferiores Clericos numerantur, ex qua eis permittitur sacra vasa tangere. Utrùm autem peccaret mortaliter laicus qui hanc primam lotionem faceret? Affirmant *Villal. tr.* 8. *diff.* 29. *n.* 5. Sed communiùs *Croix l. c. ac Quarti, Pasq. etc. ap. Merati n.* 16. censet id esse tantùm veniale, et nullum, si justa causa fieret. Quoad *secundam* verò, putat *Croix cum Pasq.* nullum esse peccatum, si aqua lotionis non in Sacrarium, sed in locum decentem projiceretur. Sed omnino tenendum est oppositum cum *Merati*, dum in præfato textu *Nemo* expressè dicitur, quòd foras ejicere lotionem, *erit operanti peccatum.* Et *Sylv. ap. Suar.* dicit quòd huic nulla contraria consuetudine derogari potest. Id tamen intelligitur tantùm pro corporalibus, pallis, et purificatoriis; licèt enim in textu idem dicatur de lotione albæ, et mapparum altaris; attamen rectè ait ibi *Glossa lit. L. Hoc generali consuetudine abrogatum esse.*

388. — « VI. *Palla* item linea, qua parte calicem tangit (superiore enim parte potest auro constare, vel serico); quæ cùm » habeat communem cum corporali benedictionem, utpote cujus » pars antiquitus fuit, pro eodem servire posse, docet idem *Lugo* » *l. c.* si sit satis capax. »

Palla debet esse ex lino, ut requiritur in Rubrica *p.* 2. *tit.* 1. *nu.* 1. vel ex cannabe, ut diximus de corporali *n.* 375. *dub.* 3. Unde bene advertit *Merati ibid.* non bene agere, qui adhibent pallam de papyro, aut drappo serico. Imò in Decreto S. C. die 22 Jan. 1706 (*apud Tourn. p.* 810.) dictum fuit: « in sacrificio » Missæ non adhibenda est palla à parte superiori drappo serico » cooperta. » Quamvis *P. Suar. d.* 81. *s.* 6. putat non esse vetitum

adhibere pallam tantùm exteriori parte sericam, vel auro elaboratam, corporale verò dicit tantùm in extremitatibus posse auro vel serico ornari; et hoc probabile est, cùm in Rubrica *p. 2. tit. 1. n. 1.* dicatur : « Corporale, quod ex lino tantùm esse debet, nec » serico vel auro in medio (nota) intextum, sed totum album. » Palla autem benedicenda est cum corporali eadem benedictione, ut communiter docent *Gao. in præfata Rubr. lit. 9. Suarez et Tourn. ll. cit. cum Quarti et Vasq.* qui contrariam opinionem improbabilem putant.

An verò sit mortale celebrare sine palla, aut cum ea non benedicta? Affirmant probabiliter *Suar. l. c. Fill. de Euch. n. 125. Tourn. pag. 819. ad 3. cum Quarti, et Escob. n. 432. cum Vasq. Reg.* Ratio, quia olim palla erat ipsum corporale, quo calix operiebatur; unde, licèt hodie palla sit ab illo separata, tamen est æquè necessaria, et benedicenda ac corporale; et Ecclesia, separationem permittendo, nihil circà materiam et benedictionem immutavit. Non minùs verò probabiliter negat *Sotus in 4. d. 13. qu. 2. art. 5.* item *Manuel, et Moure apud Escob. num. 30. ac Rodriq. ap. Croix n. 332.* Ratio, quia tametsi Ecclesia eadem benedictione statuerit benedici pallam ac corporale, eò quòd illa moraliter pars corporalis censetur; tamen cùm hodie palla sit separata à corporali, non eadem ratio reverentiæ currit pro corporali, quod immediatè tangit sacras species, quàm pro palla, quæ non tangit.

Dicunt autem *Sporer n. 398. et Croix l. c. cum Gob.* quòd si palla desit, aut per quadrantem expectari debet, poterit loco ejus adhiberi aliud corporale, aut hoc deficiente, purificatorium, aut bursa.

Dicit autem *Gao. lit. m.* quòd illi qui adhibent duas pallas, unam pro calice, alteram pro Hostia, non sunt quidem reprehendendi, sed non imitandi sine Pontificia facultate; hoc enim esset additio Ritûs, vetita à S. Pio V. Et huic opinioni adhærent *Quarti, et Megal. apud Merati tom. 1. p. 1. pag. 310. n. 12.* Unde dicunt Sacerdotes hanc facultatem à Pontifice non habentes, non posse has duas pallas adhibere. Sed *Molfes. Pasq. Silos, et Magius ap. Merati l. c.* tenent quòd non solùm Teatini, quibus hoc privilegium, sive usus approbatus fuit à Clemente VII, sed omnes Sacerdotes exteri possunt illis uti, quia hoc non est additio, sed potiùs quædam accessio ad Romanum Ritum ob majorem decentiam, utque commodiùs fragmenta colligantur. Hinc censet *Merati cum Pasq.* unumquemque posse hanc observantiam sequi; refertque Cardinalem Baronium id suasisse alicui ad praxim.

389. —« VII. *Purificatorium* item lineum, non tamen neces- » sariò benedictum, ut contra *Laym.* docent *Suar. Gav. et* » *Lugo;* neque ulla reperitur in Ritualibus ejus benedictio. »

Quæritur, an purificatorium sit benedicendum? Affirmat *Laym. c. 6. n. 12.* item *Franc. Lugo,* et *Fagund. apud Escob. l. 21. n. 434.* qui huic opinioni adhæret tanquam tutiori, licèt contrariam etiam tutam vocet. Ratio 1. quia, ut dixit *D. Th. l. c.*

n. 385. hoc Sacramentum à nulla re contingi debet, nisi consecrata. Ratio 2. quia Rubrica præcipit benedici mappas altaris; ergo tantò magis benedicendum purificatorium; quòd fortè potest tangere reliquias sanguinis. Nec obstat quòd in benedictionibus non reperiatur peculiaris benedictio quoad purificatoria; nam pro iis sumitur benedictio linteaminum, mutata voce *altare* in *calicem*, si separatim purificatoria benedicantur. Sed communiter et probabiliùs negant *Gao. pag. 2. tit. 1. Suarez d. 81. sect. 8. Pal. n. 2. Salmant. c. 4. numer. 85. Lugo d. 20. num. 76. Croix n. 331. Bonac. part. 9. n. 22. Ronc. c. 6. q. 4. et Tourn. p. 818. q. 9. cum Sylvio*, qui dicit, hanc benedictionem fieri tantùm de convenientia. Ratio, quia in Rituali nulla adest benedictio propria de purificatoriis, sicut nec veli, nec bursæ. Gratis autem asseritur eamdem benedictionem, quæ adhibetur pro mappis, aptandam esse pro purificatoriis, cum pro his nullo modo possint verificari verba Orationis, quæ habentur in Rituali, nempe, « consecrare digneris hæc linteamina ad tegen» dum, involvendumque altare Filii tui. » Hinc non sufficit (ut aiunt contrarii) mutare solam vocem *altare* in *calicem*, sed etiam oportere mutare verba *tegendum, involvendumque* in *abstergendum*, quod esset potiùs novam orationem conficere, quàm mutare; dicunt tamen *Salm. l. c.* quòd, licèt non sit obligatio benedicendi purificatorium, tamen ipsum licitè benedici potest. Si autem purificatorium non facilè haberi possit, probabiliter dicunt *Wig. tr. 15. n. 64. ac Suar. Spor. Avers. et Gob apud Croix n. 331.* licitum esse sine eo celebrare, ejusque loco adhibere posse strophiolum mundum, quod postea ad profanum usum non adhibeatur.

390. — « VIII. Sub gravi peccato *Missale;* Canonem saltem » continens, ut habet *Bonac.* et alii commun. etsi *Ledesm. et* » *Laym.* doceant in gravi necessitate licitum esse celebrare sine » libro ei, qui moraliter sit certus se non erraturum; et sic *Lugo* » *l. c. cum Dian. etc.* probabiliter excusat eum qui propter visûs » debilitatem legere non potest. ° (Tabella autem secretarum » non requiritur ex præcepto, sed tantùm ad majorem cele» brantium commoditatem, ut bene ait *Gao. p. 1. tit. 10. n. 20.* » *lit. z.*) ° »

Quæritur, an liceat unquam Sacerdotibus celebrare sine Missali? *Prima* sententia negat, et hanc tenent *Tourn. p. 826. q. 2. Habert t. 5. p. 708.* item *Nav. et Henr. ap. Pal. p. 9. num. 4. ac Coninch. Fag. ap. Escob. l. 21. n. 462.* etiamsi aliquis firmiter sciat memoriter, quæ dicenda sunt. Ratio, quia in re tam gravi vitandum est omne errandi periculum, quod recitando memoriter semper timeri potest. Idque videtur confirmari ex eo quòd S. C. Concilii (ut fert Benedictus XIV, *Notif. 29. n. 5.*) licentiam impertiendo alicui Sacerdoti cæcutienti celebrandi in festo duplici Missam votivam de BB. Virgine, et die feriali Missam pro defunctis, hanc solet clausulam apponere: « Quod » non sit omnino cæcus, et memoriter non recitet. » *Secunda*

verò sententia communissima, quam tenent *Lugo d.* 20. *n.* 78. *Laym. c.* 6. *n.* 17. *Pal. l. c. Suar. d.* 81. *s.* 6. *Vasq. t.* 233. *c.* 3. *in fine, Diana p.* 2. *tr.* 14. *R.* 46. *Escob. n.* 464. *cum Avers. Spor. t.* 3 *p.* 148. *num.* 388. *Salm. c.* 4. *n.* 87. *cum Villal. Ledes. et Croix n.* 363. *cum Vericelli, et Gobat.* probabiliter dicit posse quandoque Sacerdotem celebrare sine Missali, si hoc facilè non posset habere, et ob præteritam experientiam abesset morale periculum errandi. Hinc probabiliter inferunt *Lugo Pal. Vasq. Sal. et Escob.* licitè celebrare Sacerdotem, qui ob visûs debilitatem memoriter Missam recitat, modò discernat calicem et hostiam, quantùm sufficit ad evitandam irreverentiam; et modò ad notam effugiendam habeat Missale in altari, vel alium librum loco ipsius, ut aiunt *Croix n.* 364. *cum Gob. et Salm. cum Lugo, et Pal.* Per Clausulam autem, quæ solet à S. C. apponi, ut supra, non satis probatur hanc secundam opinionem tanquam improbabilem rejici: tutius tamen semper erit hanc facultatem à S. C. obtinere. Certum autem est apud omnes, Sacerdoti penitus cæco illicitum esse celebrare, quamvis referat Benedictus *l. c.* die 23 Augusti 1727 Sacram C. Concilii hanc licentiam concessisse cuidam Parocho pauperi ex speciali gratia, cum assistentia tamen Sacerdotis.

Sacerdos autem Ritûs Romani graviter peccaret, si uteretur Missali Regularium etiam in eorum Ecclesiis, vel locorum qua transit, dicendo Missam diversi Ritûs, ut rectè censet *Croix cum Pasq. Quarti, et Aversa* (contra *Pal. et Præp.*), ex Decreto S. C. 19 Nov. 1622, *ap. Gav. p.* 3. *tit.* 10. Hoc tamen intelligitur, si talis Sacerdos posset Ritum suum servare: nam aliàs licitè posset ut peregrinus uti Ritu et Missali illius Diœcesis in qua reperitur, ut probabiliter ait idem *Croix n.* 368. *cum Con. Tamb.* et aliis communiter. Olim Missalia habentia in Canone, *pro Rege nostro*, erant suspensa; sed hodie rectè dicit *Croix n.* 369. cum aliis recentioribus, in hoc non esse faciendum scrupulum ex consuetudine introducta.

Confessarii autem, et Capellani Monialium, possunt quidem dicere Missas Sanctorum, de quibus ipsæ recitant Officium, non tamen Missas proprias illius Ordinis, sed cum Missali Romano, et de communi; ita S. C. R. annuente Clem. XI, die 1 Decemb. 1717, *ap. Pitton. de Ritib. n.* 1708.

391. — « IX. *Minister*, secundùm *Nav. Fag. Zerol.* sub » mortali, et quidem masculus; in necessitate tamen gravi, v. g. » diei festi, vel dandi viaticum, posset quis sibi respondere, » inquiunt *Sa, Bon. et Dian. tract.* 14. *res.* 43. ex aliis. In quo casu » etiam fœminam adhiberi posse docet *Nug. art.* 6. *d.* 1. *et Sylv.* » idque quibusdam *Belgii* partibus consuetudine inductum esse » docet *March. R. past. c.* 4. contra communem, apud *Laym. Fern.* » *et Dian. l. c. Tamb. l. c. et March. de ord. t.* 3. *c.* 15. ubi vult » id esse mortale. Ministrante tamen circa altare viro, qui nesciat respondere, Moniales ex choro respondere, non esse prohibitum notat *Card. de Lugo et Tamb. l. c.* ubi etiam cum

» *Henriq. et Hurt.* permittit celebranti Missam cœptam prose-» qui sine ministro, si hic fortè absit, et aliquantulum expectatus » non revertatur. »

Dubitatur 1. quale peccatum sit celebrare sine ministro? Certum est apud omnes esse mortale ex *cap. Proposuit* 6. *de Fill. Presb.* ubi dicitur : « Non enim solus presbyter Missarum so-» lemnia potest sine ministri suffragio celebrare. » Verùm communiter dicunt DD. licitum esse celebrare sine ministro, urgente necessitate ministrandi viaticum. Ita *Lugo d.* 20. *n.* 103. *cum Suar. Laym. Fag. Diana p.* 2. *tract.* 14. *R.* 43. *cum Cler. Villal. et Petig.* item *Ronc. cap.* 6. *qu.* 6. *cum Glossa in c. Quæsicit, de verbor. signific. Tournely p.* 825. *v. Hinc, et Sylvius* 3. *p. q.* 83. Et idem concedunt *Tournely, Lugo, et Diana* cum aliis ab ipsis citatis, ut populus audiat Missam de præcepto : Celebrantem autem, ut ipse solus Missam audiat de præcepto, etiam excusat *Diana l. c.* Et *Tourn. cum Sylv.* non damnat, licèt non approbet.

Probabiliter autem dicunt (præter *Lugo Tamb. Henr. et Hurt. ap. Busemb.*) *Tournely p.* 825. *et Salm. c.* 4. *n.* 101. *cum Dic.* quòd, cœpta Missa, maximè si sit facta oblatio, permittitur celebranti pergere sine ministro, si iste abscesserit, et de brevi non revertatur. Probabiliter etiam dicunt *Salm. l. c.* quòd celebrans non faciat scrupulum, si minister malè pronunciet, nec facilè corrigat errores, ne turbet seipsum, vel circumstantes, vel ordinem Missæ; quamvis moneat *Croix* cum *Gobat.* quòd celebrans suppleat omissa à ministro. Dicit autem *n.* 390. *cum Quarti*, Rubricas circa Ritum à ministro servandum, esse tantùm directivas, et non obligare ad culpam; sed huic non acquiesco. Rationabiliter verò advertit *Lugo d.* 20. *n.* 303. minorem necessitatem sufficere ad celebrandum cum ministro nesciente respondere, quàm sine ministro.

Illud autem quod habetur in *c.* 61. *de Consecr. dist.* 1. ubi *Soter* Papa sic ait : « Hoc quoque statutum est, ut nullus presbyterorum » Missarum solemnia celebrare præsumat, nisi duobus præsen-» tibus, sibique respondentibus, ipse tertius habeatur; quia, » cùm pluraliter ab eo dicitur, Dominus vobiscum, et Orate » pro me, apertissimè convenit, ut ipsius respondeatur saluta-» tioni. » Explicant *D. Thom. qu.* 83. *art.* 5. *ad* 12. *et Bellarm. Laym. Soto*, et alii communiter *ap. Escob. nu.* 640. hoc intelligi de Missa solemni. In Missis tamen « privatis (ait D. Thomas) » sufficit unum habere ministrum, qui gerit personam totius po-» puli catholici, ex cujus persona Sacerdoti pluraliter respon-» det. »

392. — Dubitatur 2. An Sacerdos celebrans, respondente muliere, peccet graviter? Affirmant *Nunnus ap. Dianam p.* 2. *tract.* 14. *R.* 44. sed communiter negant *Laym. c.* 6. *n.* 13. *Suar. d.* 88. *sect.* 2. *Tournely p.* 825. *v. Hinc, et Diana l. c. cum. Molf. Homob. Zanardo, Fern. etc.* Hinc dicunt *Wigandt tr.* 1. *nu.* 69. *Tourn. cum Lugo, et Laym. cum Palud. et Hurt.* bene permitti, ut fœminæ quandoque respondeant à longè, maximè, si sint

Sanctimoniales, modò non immediatè ministrent in altari, porrigendo urceolos etc.; id enim non posse excusari à mortali, ex *c.* 1. *Inhibendo de Cohab. Cler.* ubi fœminis omnino interdicitur celebranti ministrare. Et ideo bene advertit *Laym. l. c.* quòd urgente necessitate satius esset celebrare sine ministro, quàm cum fœmina ministrante.

393. — « X. *Crucifixus;* nisi sit expositum Venerabile Sacra» mentum, non tamen sub obligatione gravi; idem est de velo, » *Lugo d.* 29. *sect.* 2. *n.* 9. *Gao.* »

In Rubrica Missalis *p.* 1. *tit.* 20. hoc tantùm habetur: « Super » altare collocetur Crux inter candelabra. » Sed à S. C. Rituum in Decreto edito die 14 Maii 1717 (apud *Merati t.* 1. *p.* 2. *in Indice n.* 605.) dictum fuit: « Super altare, in quo SS. Sacramentum » expositum est, Crux de more collocari debet, cum imagine » Crucifixi apposita. » Quod tamen intelligendum est, ut ait *Merati t.* 1. *p.* 693. *v. Super,* tantùm dum Missa celebratur. Item in Cæremoniali Episcoporum *l.* 2. *c.* 12. sic præscribitur: « Crux » parva cum imagine Crucifixi super tabernaculum, in quo as» servatur SS. Sacramentum in altari, non est sufficiens in » Missa, sed poni debet alia Crux in medio candelabrorum. » Idque confirmatum fuit à S. C. die 16 Junii 1663, *apud Merati in dict. Ind. n.* 400. (V. Not. X, pag. 146.)

Sed dubitatur 1. An sit mortale celebrare sine Cruce? Affirmant *Renzi c.* 4. *q.* 15. *et Aversa qu.* 11. *sect.* 3. quia res est gravis, cùm in sacrificio altaris repræsentetur sacrificium Crucis: negant verò communissimè *Suar. d.* 81. *sect.* 3. *Laym. c.* 6. *n.* 17. *Tournely p.* 809. *Bon. p.* 9. *nu.* 30. *Fill. n.* 123. *Merati t.* 1. *p.* 1. *p.* 297. *et Escob. n.* 461. *cum Vasq.* et aliis pluribus, quibus consentit *Habert.* 1. *p.* 708. *et Conc. p.* 503. *n.* 19. qui dicit Crucem non esse tantæ necessitatis, ut sine ea non posset celebrari cum rationabili causa. Cæterùm nullo modo excusari potest saltem à veniali Sacerdos, qui celebrat sine Cruce, ex Decret. Bened XIV, edito an. 1746, ubi dicitur: « Ut nullo modo fiat Sacrifi» cium, nisi Crucifixus inter candelabra ita promineat, ut Sa» cerdos ac populus eumdem Crucifixum facilè et commodè in» tueri possit: et imago non sit ita tenuis et exigua, ut ipsius » Sacerdotis et populi oculos pene effugiat. » Idemque præscribitur in Cæremoniali Episcoporum. Et S. C. Rituum decrevit etiam in altari, ubi expositum est Ven. Sacramentum, collocandum esse Crucem cum imagine Crucifixi, ut habetur apud *Meratum,* et *La-Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 321. Crucifixus autem in altari non requiritur cum tanto rigore, quo requiritur Crux, nam per solam Crucem jam habetur sacrificii cruenti repræsentatio; ita *Bissus apud Merati p.* 295. *et Suar. Vasq. Dic. etc. apud Croix n.* 318.

Dubitatur 2. An quando in altari est statua Crucifixi, requiratur alia Crux? Affirmant *Gao. p.* 1. *tit.* 40. *lit. ult. et Wig. t.* 75. *n.* 53, quia ex Rubrica requiritur, ut Crux inter candelabra collocetur. Sed negandum requiri in Cæremoniali Episcoporum *l. c.* ubi dicitur: « At in altari, in quo adest magna statua SS.

» Crucifixi, non est necesse, ut ponatur alia Crux, dum celebra» tur Missa. » Idque confirmatum fuit per Decretum S. C. Rit. 16 Junii 1663, *apud Merat. in Ind. nu.* 400. Et idem dicendum esse de imagine Crucifixi depicta, scribunt *Pasqualig. Quarti*, et *Giribaldus* ex Decreto S. C. ut refert Ben. XIV *in Constit. Accepimus* sub die 16 Julii 1746 in *Bullario t.* 2. *n.* 17.

Crux autem non debet esse de præcepto benedicta, juxta Decr. S. C. 12 Julii 1704, *apud Merat. dict. p.* 297. Et idem docet *Pign. t.* 9. *consult.* 89. de omnibus imaginibus, in altari collocandis, dicens eas posse, sed non debere necessariò benedici.

394. — « XI. *Candela* accensa duplex, ex cera, et quidem secundùm *Fag. Reg. Vasq.* et alios, sub mortali, contra *Nug. et March.* In necessitate tamen, præciso scandalo, sufficit una, etiam ex sebo, vel lucerna, aut lampas ex oleo. Vide *Dian. l. c. Laym. c.* 16. *num.* 17. *Azor. c.* 28. *q.* 15. Sine omni autem lumine celebrare nunquam licet; *Lugo d.* 30. *sect.* 2. *n.* 77. adeo ut, si extingueretur ante consecrationem, et aliud haberi non posset, Missam esse relinquendam, etiam in necessitate consecrandi pro moribundo viaticum, dicat *Fagund. p.* 1. *c.* 22. *n.* 19. *et Quint. t.* 4. *sect.* 1. »

In Rubrica *p.* 1. *t.* 20. sic habetur : « Super altare collocentur candelabra saltem duo candelis accensis hinc et inde in utroque latere. » Certum est apud omnes esse mortale, celebrare sine ullo lumine, ex *c. Litteras ult. de celebrat. Miss.* ubi graviter culpatur Sacerdos, qui *sine igne*, id est sine lumine, celebrat. Et hoc etiamsi urgeat necessitas ministrandi viatici, ut dicunt communiter *Ronc. c.* 6. *q.* 5. *Tournely p.* 809. *qu.* 11. *cum Bell.* item *Lugo, Quarti, etc. ap. Renzi c.* 4. *q.* 17. et idem sentit *Croix n.* 392. (contra *Pasq.* cujus tamen opinionem ipse *Croix* probabilem putat.) Unde rectè censent *Ronc. Tournely ll. cc. ac Tamb. c.* 5. §. 4. *Renzi c.* 4. *qu.* 17. (contra *Croix n.* 392. *cum Gob. et Leand. Lugo* autem *d.* 20. *nu.* 77. *et Sporer nu.* 381. quos ipse citat, id minimè dicunt, imò potiùs oppositæ sententiæ adhærent) quòd si ante consecrationem deficiat lumen, omnino desistendum est à celebrando; secus si post consecrationem. Quo casu, si candelæ statim possint reaccendi, dicit *Pasq. ap. Croix n.* 394. melius esse pergere, quia continuatio Missæ pertinet ad unitatem sacrificii, et idem dicendum ait *ibid. Quintanad.* si candelæ non possint ita facilè reaccendi, ut expectandum sit ad quadrantem, ob eamdem rationem. Recitare autem Evangelium S. Joannis extinctis candelis, nullum esse peccatum dicit *Quarti, cum Croix n.* 397, quia tale Evangelium non est pars Missæ, nam dicitur post *Ite Missa est.* Sed probabiliùs dicunt *Gao. p.* 2. *tit.* 12. *lit. f. cum Merati ibid.* candelas non debere extingui nisi post Evangelium ut revera præscribit Rubrica, licèt enim hoc Evangelium olim ex arbitrio dicebatur, hodie tamen, ut advertit *Butrius* cum aliis communiter, dicitur ex obligatione, ob mandatum S. Pii V. Non debet autem angi Sacerdos, si, dum legit Evangelium, minister candelas extinguit. Item probabiliter ait *Croix n.* 398. *cum Spo-*

rer, nullam esse obligationem accendendi tertiam candelam post *Sanctus*; sic enim hodie communis usus habet.

Dubitatur 1. An liceat celebrare cum candelis ex sebo, vel oleo? Affirmat *Toletus cap.* 2. *n.* 12. Sed communiter DD. docent id esse mortale, quia talis usus est indecentissimus, et prorsus alienus ab universali Ecclesiæ consuetudine. Et hoc etiam in necessitate, ut sentiunt *Suar. d.* 81. *sect.* 6. (loquens hîc de candelis sebaceis), *et Escob. l.* 21. *n.* 457. *cum Villal. et Fag.* Verùm communiter, et probabiliter *Azor. t.* 1. *l.* 10. *c.* 27. *qu* 15. *Wigandt tr.* 15. *n.* 6. *Tournely loc. cit. Sporer n.* 383. *cum Tanner. et Tamb. Fill. n.* 126. *et Bon. part.* 9. *n.* 31. *cum Vasq. Reg. Nunn. Graff.* dicunt licitum esse celebrare cum oleo, vel sebo in necessitate: et probabile putat *Escob. num.* 458. modò, ut bene advertit, scandalum absit. Non approbo autem id quod dicunt *Pasq. Gob.* et alii (quibus consentit *Suarez* loquendo de lumine ex oleo), nempe non esse illicitum celebrare cum candelis ex oleo, vel sebo, etiam ex sola devotione, si aliæ haberi non possint; nam hæc non videtur causa gravis sufficiens ad excusandum à mortali, ut supra dictum est.

Dubitatur 2. An liceat celebrare cum uno lumine cereo? *Fagundez ap. Roncagl. c.* 6. *q.* 5. negat, et dicit hoc esse mortale. E converso *Fill. n.* 126. *Azor. c.* 29. *q.* 15. *et Bon. p.* 9. *n.* 31. *cum Suar. Vasq. Con. Reg. etc.* censent nullum esse peccatum, præciso scandalo. Sed probabiliùs et communiùs puto cum *Tourn. p.* 809. *R. ad* 3. *Tol. c.* 2. *n.* 14. *et Escob. n.* 453. qui citat *Franc. et Lugo*, id esse tantùm veniale; à quo puto perinde quamcumque causam rationabilem, adhuc solæ devotionis, secluso scandalo, excusare.

Advertendum autem hîc non esse licitum cuicumque, nec etiam Vicariis generalibus, celebrare cum quatuor candelis, ut declaravit S. C. die 7 Aug. 1627, *apud Gav. p.* 1. *tit.* 20. *num.* 21. *lit. y.* Et sic pariter id vetitum est aliis Sacerdotibus, nisi sint Cardinales, Episcopi, et Abbates usum Pontificalium habentes, tum solùm tamen, cùm in ipsis celebrant; ex Decreto 9 Febr. 1675, *ap. Bened. XIV, Notif.* 29. *n.* 16.

295. — « XII. Requiritur etiam antipendium, pulvillus, can» delabra, bursa, velum, manutergium; sed non benedicta: et si » quid ex his desit, ex profanis congruenter mundis mutuò ac» cipi, et deinde priori usui reddi potest. *Tamb. lib.* 1. *cap.* 1. » §. 3. »

Rectè dicit *Busemb.* ista non benedici, quia ipsa requiruntur tantùm ad decentiam. Celebrare sine antipendio putat *Pasq. q.* 713. nullum esse peccatum, maximè si ob paupertatem omittatur; sed *Quarti apud Croix n.* 326. dicit esse veniale, et hoc puto probabilius, cùm antipendium requiratur ex Rubrica tr. 19. n. 20. ubi dicitur: « Altare pallio quoque ornetur, coloris quoad fieri » potest diei festo, vel officio convenientis. » Excipienda tamen sunt altaria ex marmore, vel illa quæ vulgò dicuntur *alla paolina*, quorum usus communissimè hodie invaluit.

Requiritur etiam *pulvillus* ex eadem Rubrica : « In cornu Epi- » stolæ (collocetur) cussinus supponendus Missali. » Bene verò pro cussino licitè subrogatur legile, vulgò *lettorino :* item *manutergium* cum pelvicula : « Parentur ampullæ vitreæ vini, et aquæ » cum pelvicula, et manutergio mundo. » De velo et Bursa dicitur in Rubrica *tit.* 1. *n.* 1. « Tegit (Sacerdos hostiam) parva » palla linea, tum Velo serico. Super Velo ponit Bursam coloris » paramentorum intus habentem corporale plicatum. » Unde non bene agunt qui extra Bursam deferunt corporale, ut rectè ait *Gavant. in dict. Rubr.* ubi refert S. Pium V dispensasse cum Hispanis, ut corporale extra Bursam ferre possint. Dicit autem *Croix nu.* 330. quòd celebrare sine Velo, quando nullum habetur, non est peccatum ; nam Velum, Manutergium Pulvillum ait requiri tantùm ob decentiam : Et idem censet de Bursa cum *Sporer.*

396. — « XIII. Operto capite celebrare non licet, etiam in in- » firmitate, sine licentia, ut docent *Fagund. Laym. Dian. R.* 58. » et quidem Summi Pontificis, ut ex Declaratione Cardinalium » notat *Gav. et Tamb. de exped. sacr. loc. cit.* licèt *Laym. et Scot.* » Episcopis, et cum Regularibus eorum Prælatis permittant. » Quod *Tambur. l. c.* rectè limitat ad casum necessitatis, in quo » ad Papam difficilis sit recursus. Qui tamen sine venia faceret, » eum non peccare mortaliter, secluso contemptu, et scandalo, » vult *Ledesm. et Tamb. loc. cit.* Quod *Dian. p.* 2. *t.* 14. *R.* 58. » censet probabile, si tempus. Canonis excipiatur. »

397. — Dub. 1. An sit licitum celebrare capite cooperto? Certum est hoc non licere ex *c. Nullus, de Cons. dist.* 1. ubi dicitur : « Nullus Episcopus, presbyter, aut Diaconus præsumat velato » capite altari Dei assistere. » Accedit præceptum Urbani VIII, in Missali Rom. appositum, in quo præscribitur : « Nemo audeat » uti pileolo in celebratione Missæ, sine expressa licentia Sedis » Apostolicæ, non obstante quacumque contraria consuetudine. » Bene verò notat *Croix n.* 400, hoc præcepto non obligari Chinenses, apud quos tegere caput est signum honoris, et detegere est irreverentiæ. An autem sit mortale facere Sacrum cum pileolo, vulgò dicto *Berrettino*? Affirmant *Angel. v. Missa, et Armillà eod. verb.* quia hanc reputant materiam gravem, cùm graviter repugnet reverentiæ Sacramenti. Negant verò *Ledesma*, et probabile id putant *Dian. et Spor. ap. Croix. n.* 400. Sed non probabiliter *Quarti p.* 2. *t.* 2. *dub.* 3. *Pasq. qu.* 826. et *Escob. n.* 495. *cum Villal. de Franc. Lugo*, præter *Tamb. et alios ap. Busemb. ut sup.* distinguunt, et dicunt esse mortale celebrare totam Missam cooperto capite, secus si usque ad Canonem, secluso contemptu, et scandalo ; Et consequenter probabile est id quod dicunt *Pal. p.* 10. *num.* 10. *cum Sa, Vasq. Azor. et Laym. c.* 6. *n.* 16. *cum Nav. Sylo. et Henr. ac Croix loc. cit. cum Gob. et Dic.* nempe non esse illicitum sine dispensatione celebrare cum pileolo (excepto Canone, et præciso scandalo) ex rationabili causa, si celebretur in loco privato, vel si causa ita celebrandi

adstantibus sit manifesta, putà ob senectutem Sacerdotis, vel loci frigus, ita ut quis non posset celebrare capite nudo sine notabili incommodo. Hinc aiunt *Tournely pag.* 826. Parisiis, et *Vasq. ap. Croix*, Coloniæ tempore Hyemali esse in usu celebrare cum pileolo usque ad Secretas. Idque approbat Benedictus XIV *de Sacrific. Miss. t.* 9. *l.* 1. *c.* 7 *et* 9, saltem pro eo qui graviori laboraret morbo; neque obstare dicit statutum Urbani VIII; non enim censendum, ait, Sedem Apostolicam in casu extremo, et in morbo minimè diuturno rem hanc illicitam declarare.

Dicunt autem *Suar. d.* 82. *sect.* 3. *Bon. p.* 9. *nu.* 29. *Laym. cum Azor. et Sa*, item *Spor. Fill. Rodriq. et alii ap. Croix d. n.* 400. quòd, accedente causa, v. gr. infirmitatis, potest Episcopus, vel Prælatus Ordinis dare licentiam celebrandi capite operto amictu, vel pileolo. Sed id negandum cum *Gavant. et Aversa apud eumdem Croix*, ex Decreto allato Urbani VIII, ubi expressè omnibus prohibetur sacrificare cum pileolo sine dispensatione Apostolica. Idque confirmatum fuit à Decreto S. C. Rit. die 24 Aprilis 1626, ubi dictum fuit : « Facultas concedendi » usum pileoli in Missa spectat ad Papam : » Item hîc obiter notandum aliud Decretum ejusdem S. C. 13, Aug. 1695, ubi : « Parochis ministraturis S. Sacramentum infirmis non est licitum » de die, neque de nocte uti parvo pileolo sub prætextu infir- » mitatis, absque speciali S. Sedis licentia. »

398. — Dubitatur 2. An liceat celebrare cum capillitio ficto, vulgò dicto *Perrucca*? Adest Decretum S. C. Rit. editum 3 Aug. 1625, ubi dictum fuit : « Missa non potest celebrari cum » cæsarie ficta. » Dicit verò *Pasq. pag.* 832, licere ex rationabili causa celebrare cum illa. Sed advertit *Croix n.* 401. hoc etiam hodie vetitum esse per Decretum Innocentii XI, promulgatum in Diœcesi Coloniensi die 21. Martii 1689, ubi sancitum fuit, « non posse Episcopos, et Nuntios Apostolicos concedere licen- » tiam Sacerdotibus ejusmodi comas in actu celebrationis ges- » tandi, omnibus et singulis præscribens ob reverentiam tanto « Sacrificio debitam, ut altari Dei non nisi detecto, ac nudato » capite assistere præsumant; *idque* sub pœna suspensionis à » Divinis officiis. » (*V. Not. XI, pag.* 146.)

« Plura de his omnibus vide apud *Auct. cit. Gavant. Dian.* » *Laym. Bonac. Card. de Lugo d.* 20. *sect.* 4. *Esc. Ex.* 11. ubi » notat, etsi gravis sit obligatio servandi ritum celebrandi præs- » criptum in Rubricis Missalis, ideoque grave sit omittere, v. » gr. oblationem hostiæ, vel calicis, vel infusionem modicæ » aquæ (*Tamb. de exped. sacrif. l.* 2. *c.* 5.) nihilominus levita- » tem materiæ sæpe excusare à culpa mortali omissionem, » etiam intra Canonem, monet *Escob. l. c.* »

399. — Quæritur, an Rubricæ Missalis sint tantùm directivæ, sive de consilio ad instruendum, vel sint præceptivæ obligantes ad culpam? Ante omnia in hoc puncto prænotandum id quod habetur in Bulla S. Pii V, apposita in fronte Missalis, ubi sic dicitur : « Mandantes et districtè omnibus et singulis

» præcipientes in virtute s. obedientiæ, ut cæteris omnibus » rationibus, et ritibus ex aliis Missalibus in posterùm penitus » omissis, Missam juxta ritum, modum, ac normam, quæ per » Missale hoc à nobis nunc traditur, decantent ac legant. Ne- » que in Missæ celebratione alias cæremonias, vel preces, » quàm quæ in hoc Missali continentur, addere vel recitare » præsumant. »

Ad quæsitum autem quatuor adsunt sententiæ Doctorum, qui in hoc puncto valde confusè loquuntur. *Prima* sententia, quam tenent *Fagund. et Henno apud Tournely t.* 5. *pag.* 811. *sub initio*, dicit omnes Rubricas esse directivas, cùm ipsæ non præcipiant, sed tantùm consulant, vel instruant. Sed hanc sententiam meritò rejiciunt *Quarti qu. proœmial. sect.* 2. *p.* 1. *et Victorian. in Memor. Cler.* 2. *p.* 9. *Secunda* sententia, quam tenent *Suar. d.* 83. *sect.* 3. *Azor. tom.* 1. *l.* 10. *c.* 29. *q.* 6. *Bon. d.* 4. *q. ult. pag.* 7. §. 3. *n.* 3. *cum Posseo.* item *Con. Avers. Lez. et Molf. apud Merati t.* 1. *p.* 2. *pag.* 786. dicit omnes Rubricas esse præceptivas ex præfata Bulla S. Pii. Unde censent omnes Rubricas obligare sub gravi de genere suo, et tantùm ratione levis materiæ posse committi veniale. *Tertia* verò sententia, quam tenent *Gavant. p.* 3. *tit.* 21. *n.* 1. *et* 7. *Lugo d.* 20. *n.* 105. *v. Secundo Conc. pag.* 509. *n.* 1. *Sporer ex num.* 423. *Holz. pag.* 86. *n.* 376. *Elbel n.* 268. *Diana p.* 2. *tr.* 14. *R.* 70. *Renzi c.* 9. *q.* 14. *Tamb. de Sacr. Miss. c.* 5. §. 1. *n.* 1. *cum March.* et probabilem putat *Quarti art.* 7. *n.* 1. censet alias Rubricas esse præceptivas, alias directivas: Dicunt enim esse præceptivas Rubricas illas, in quibus apponitur verbum *graviter peccat*, vel quæ aliunde sunt præscriptæ à jure, vel à consuetudine, prout sunt Rubricæ circa integritatem Sacrificii, materiam et formam, jejunium, vasa, vestes, etc. Directivas autem esse, v. g. orare ante vel post Missam, numerum collectarum, lotionem manuum, genuflexiones, cruces, etc. Ex auctoribus verò hujus sententiæ alii, ut *Concina, Tamb. et Sporer*, dicunt præceptivas obligare sub gravi, directivas autem sub levi. Sed pace ipsorum hæc doctrina non sibi congruit; repugnat enim dicere Rubricas esse tantùm directivas, et obligare ad culpam; quia, si obligant, revera potiùs præceptivæ, quàm directivæ dici debent. Meliùs igitur dicunt alii, ut *Gavant. Lugo, Holzmann, et Elbel*, Rubricas præceptivas obligare quidem ad culpam, non verò directivas, cùm hæ sint tantùm materia instructionis, et directionis, non præcepti.

Quarta verò sententia quam sequor, et tenent *Merati p.* 787 *Tournely pag.* 811. *v. Resp. et Quarti d. qu. proœm. sect.* 2. *p.* 2. distinguit Rubricas in eas quæ servantur intra Missam, sive in actu celebrationis, et in eas quæ servantur extra Missam. Dicimus igitur Rubricas intra Missam tantùm esse præceptivas, et has tantùm obligare, et quidem sub gravi, nisi levitas materiæ excuset. Probatur 1. ex Tridentino *sess.* 7. *Can.* 13. ubi dicitur: « Si quis dixerit... approbatos Ecclesiæ Ritus in solemni Sacra-

» mentorum administratione adhiberi consuetos, aut contemni, » aut sine peccato à Ministris pro libito omitti, aut in novos » alios... mutari posse, anathema sit. » Certum est, quòd celebratio Missæ etiam ad Sacramenti Eucharistiæ administrationem pertinet. Probatur 2. et expressiùs ex enunciata Bulla S. Pii, ubi ita dictum fuit, « Mandantes et omnibus districtè » præcipientes in virtute s. obedientiæ, ut Missam juxta ritum, » modum, et normam in Missali præscriptam, decantent ac le- » gant. » Deinde additur: « Neque in Missæ celebratione alias » cæremonias, vel preces addere vel recitare præsumant. » Ex quo patet falsam esse primam sententiam, necnon opinionem *Pellizarii, et Rensii* dicentium hanc Bullam non obligare sub gravi, eò quòd in ipsa tantùm vetetur inductio novi Ritûs, non autem mutatio, aut variatio cæremoniarum vel precum: nam Bulla duplex quidem præceptum continet, et utique grave (cum præcipiat *districtè, et in virtute s. obedientiæ*), unum de non addendis aliis cæremoniis, et aliis precibus non recitandis, præter præscriptas in Missali: Alterum de celebrando juxta *Ritum, Modum* (nota) *et Normam Missalis*. Ad Modum et Normam quidem spectat, ne varientur cæremoniæ in Missali præscriptæ.

400. — Unde rectè ait *Croix n. 422. cum Pasq.* non excusari à veniali Sacerdotem qui omittit benedictiones, inclinationes, genuflexiones, etc. uti præscribuntur in Rubrica. Et idem sentio cum *Conc. pag.* 500. *n.* 2. de eo qui advertenter non genuflectit usque ad terram, vel tantùm signat deosculari altare, vel perturbat Benedictiones contra Rubricæ præscriptum. Item dicit *Croix ibid. cum Pasq.* esse veniale facere ea nimis celeriter, vel nimis prolixè. Præterea rationabiliter addunt *Conc. ibid. Wig. tract.* 15. *n.* 75. *Croix l. c. et Ronc. c.* 3. *qu.* 4. *in fine*, posse esse etiam mortale, si quis has cæremonias, esto non ex gravioribus, omitteret in notabili parte. Hinc probabiliter asserunt *Roncaglia, Quarti p.* 1. *tit.* 16. *p.* 6. *diff.* 4. *et Pasq. q.* 29. *n.* 7. non excusari à mortali Sacerdotem absolventem Sacrum infra quadrantem, à quo non videtur dissentire *Gobat. cap.* 23. *n.* 814. dicens non posse intra quadrantem perfici Missam sine multis imperfectionibus. Unde meritò ait *Roncaglia cum Quarti, et Pasq.* Episcopos et Prælatos Regularium, teneri sub gravi turpem hanc et scandalosam celeritatem extirpare. Et ab hoc reatu non excusari, rectè consequenter ait *Conc. p.* 509. *num.* 1. qui ex crassa negligentia non curat cæremonias addiscere. Optimè hinc docet *Benedict. XIV, Notif.* 34. *nu.* 30. *cum Quarti, Gob. Cotone, Bisso, Clericat. Ronc. et communi*, Missam non breviorem triente, nec longiorem dimidia hora debere esse; quia breviori spatio non possunt omnia debito decore peragi, et longius tædio esset adstantibus.

Hinc dicimus difficulter posse excusari à mortali Sacerdotem, qui infra quadrantem Missam absolveret, etiamsi Missa sit ex brevioribus, vel de S. Maria in Sabbato; quia in tam brevi spatio necessariò committere debet duos graves defectus, alterum gravis

necessariò committere debet duos graves defectus, alterum gravis irreverentiæ erga Sacramentum, alterum gravis scandali erga populum. Et ne sine fundamento loqui videamur, ad trutinam utramque vocemus, rem à suis principiis assumendo. Nequit negari, quòd Rubricæ, in quantum pertinent ad Cæremonias intra Missam servandas, omnes sint præceptivæ, ut probavimus *num.* 399. *cum Tournely, Quarti, et Merati ex Trident. sess.* 7. *Can.* 13. et ex Bulla S. Pii V ubi præcipitur, « districtè in virtute s. obedientiæ, juxta ritum, modum, et normam in Missali præscriptam Missam decantari ac legi. » Ex quibus verbis *districtè, et in virtute, etc.* non dubitandum, quin tale præceptum circa Missæ cæremonias sit quidem grave. Quamobrem, sicut qui omittit Cæremonias in materia levi, non excusatur à levi culpa, ita qui in materia gravi, à gravi culpa non excusabitur, ut diximus mox supra cum *Croix, Ronc. Wigandt, et Conc.* Impossibile autem est Missam perfici infra quadrantem, quin omittantur aut verba, aut Cæremoniæ : vel saltem quin notabiliter imminuantur decentia et gravitas tanto Sacrificio debitæ. Hoc sedulò animadvertendum : Quis enim fortè dicet, quòd ipse bene pronuntiat integra Missalis verba, et bene adimplet cunctas Missæ Cæremonias. Verùm, licèt detur aliquis ita lingua et motu expeditus, ut infra tale tempus satisfaceret omnibus Missalis verbis, et Cæremoniis, attamen saltem est moraliter impossibile, quòd iste celebret, quin notabiliter detrahat ex una parte reverentiæ ab eo præstandæ erga Sacrificium, et ex alia quin ipse sit causa, ut populus assistens non deficiat in veneratione quæ eidem Sacrificio debetur.

Porro loquendo in primis de reverentia ab ipso Celebrante erga Missam exhibenda. Tridentinum *Sess.* 22. ita non instruit : « Quanta cura adhibenda sit, ut sacrosanctum Missæ Sacrificium » omni Religionis cultu ac veneratione celebretur, quivis facilè » existimare poterit, qui cogitarit, maledictum in sacris Litteris » eum vocari qui facit opus Dei negligenter. Quòd si necessariò » fatemur, nullum aliud opus adeo sanctum ac divinum à Chrisi « fidelibus tractari posse, quàm hoc ipsum tremendum myste- » rium..... satis etiam apparet omnem operam et diligentiam in » eo ponendam esse, ut quanta maxima fieri potest interiori « cordis munditia et puritate, atque exteriori devotionis ac pie- » tatis specie peragatur. » Proinde addit « : Cùm igitur multa jam » sive temporum vitio, sive hominum incuria et improbitate ir- » repsisse videantur, quæ à tanti Sacrificii dignitate aliena sunt » ut ei debitus honor et cultus ad Dei gloriam, et fidelis populi » ædificationem restituatur, decernit S. Synodus, ut Ordinarii » locorum Episcopi ea omnia prohibere, atque è medio tollere » sedulò curent, ac teneantur, quæ vel avaritia (idolorum ser- » vitus) vel irreverentia quæ ab impietate (nota) vix sejuncta » esse potest, vel superstitio (veræ pietatis falsa imitatrix) in- » duxit. » Primò igitur Concilium declarat maledictionem à Jeremia 48 prolatam in negligenter exequentes functiones cultûs

celebrantes sine debita reverentia ac gravitate, subdens hujusmodi negligentiam eam invehere irreverentiam *quæ ab impietate, vix sejuncta esse potest.* Si autem Cæremoniæ in Missa ad eum quippe finem ab Ecclesia præscribuntur, ut debita præstetur reverentia erga tam venerabile Mysterium, ipsas exhibendo cum eo decore et gravitate, quæ majestati tanti Sacrificii conveniunt; quomodo unquam levis censeri poterit irreverentia Missæ irrogata ab eo celebrante qui tam celeriter illam solvendo, non poterit quidem celebrare absque plurimis defectibus, nimirum quin verba, benedictiones, et genuflexiones mutilet, quin indecenter se moveat et convertat, et quod magis dedecet, quin verba cum cæremoniis complicet, aut ipsa contra Rubricarum præscriptum anticipet vel postponat? Quæ sic agendo non poterit non notabiliter detrahere intrinsecæ decentiæ debitæ Sacrificio, quod expostulat, ut non tantùm cæremoniæ persolvantur, sed persolvantur cum gravitate convenienti quæ intra spatium tam breve sanè adhiberi non potest.

Hoc quoad reverentiam ab ipso Celebrante præstandam. Respectu autem ad venerationem ingerendam adstantibus erga Missam, attende id quod tradit idem Trident. *sess.* 22. *c.* 5. *de Sacrif. Miss.* ibi: « Cùmque natura hominum ea sit, ut non » facilè queat sine adminiculis exterioribus ad rerum divinarum » meditationem sustolli; propterea pia mater Ecclesia ritus quos» dam instituit; Cæremonias item adhibuit, ut mysticas bene» dictiones, etc. ex Apostolica disciplina et traditione, quo et » majestas tanti Sacrificii commendaretur, et mentes Fidelium » per hæc visibilia religionis et pietatis signa ad rerum altissima» rum, quæ in hoc Sacrificio latent, contemplationem excita» rentur. » Ergo, sicut Concilium docet, ad hoc sacræ cæremoniæ institutæ sunt, ut per talia visibilia signa Fideles Sacrificii majestatem et mysteriorum in eo contentorum sublimitatem animadvertant. Sed cùm hujusmodi cæremoniæ exhibentur nimis festinanter, sicut quidem oportet eas persolvere intra tempus tam breve, tunc ipsæ non tantùm minimè ingerunt debitam venerationem erga Missam, sed insuper sunt causa, ut in populo veneratio deficiat. Ideoque, cùm graviter lædatur finis Cæremoniarum, Sacerdos ita celebrans non valet excusari à gravi culpa propter grave scandalum quod populo præbet. Ac propterea apositè Concilium Turonense anno 1583, præcepit, ut Sacerdotes benè instruantur in Missæ cæremoniis, « ne » populum (verba Concilii) sibi commissum à devotione potiùs » revocent, quàm ad sacrorum et tremendorum mysteriorum » meditationem, et debitam eis impendendam venerationem » invitent. » Qui autem cum excessiva festinatione, et consequenter sine convenienti decentia Missam persolvit, non solùm non invitat assistentes ad contemplanda mysteria, nec ad exhibendam eis debitam venerationem, sed potiùs invitat ad venerationem abjiciendam, imò potiùs adstantium mentibus tentationes adversùs fidem ingerit, auferendo, aut saltem imminuendo

credulitatem, quòd ibi Christus Dominus realiter adsit, dum spectant eum tam irreverenter à celebrante recognitum. Et hoc quidem est illud scandalum et nocumentum, quod à gravi culpa nequit excusari.

Ita res se habet, sed heu quot sunt Superiores isti, et quot Sacerdotes, qui de hoc sibi scrupulum injiciunt? Exclamant Concionatores, exclamant Scriptores rectè docentes, quòd ingens divexatio cæremoniarum, et consequenter quòd Missæ absolutio infra quadrantem non potest excusari à culpa gravi; sed quot sunt ii qui curam habent hæc vitandi? Hujusmodi corruptela non quidem calamo, sed lacrymis esset persequenda, dum quotidie cernimus, non solùm maximam partem Sacerdotum secularium hoc tremendum Sacrificium peragere pejùs, quàm tractant res temporales levioris momenti, ita oscitanter, ut nullam de tanto mysterio fidem habere videantur; sed quod deplorabilius, etiam Religiosi, adhuc arctioris observantiæ, qui in aliis rebus spiritualibus agendis magnam diei partem insumunt, Missam verò, quæ omnium est divinissimum, non dubitant brevissimo tempore perficere, nec ipsi ab hoc detestabili abusu se abstinere, nec Prælati eos corripere curant. En quomodo de hoc conqueritur Venerabilis Cardinalis Bellarminus, relatus in Bulla, *Annus qui, etc. n. SS. Benedicti XIV.* (*in Bullar. tom.* 3. *nu.* 3. §. 15.) « Aliud est etiam lacrymis uberrimis dignum, quòd ob nonnullo» rum Sacerdotum incuriam, aut impietatem sacrosancta Myste» ria tam indecorè tractentur, ut qui illa tractant, videantur non » credere Majestatem Domini esse præsentem. Sic enim aliqui » sine spiritu, sine affectu, sine timore, et tremore, festinatione » incredibili sacrum perficiunt, quasi fide Christum Dominum » non viderent aut ab eo se videri non credereut. »

401. — Dicit autem *Merati p.* 788. *n.* 3. præter Rubricas Missalis, quæ considerantur tanquam regula proxima sacrorum Rituum, adesse etiam Decreta S. C. Rituum, quæ censeri debent pariter ut regula proxima, cùm hæc S. C. facultatem habeat declarandi omnia dubia, quæ circa Ritus insurgunt, prout colligitur ex *Constitutione* 74 Sixti V, et ideo ejus Resolutiones habentur tanquam Pontificis Oracula. Notat verò non omnes ejus Declarationes dici Decreta rigorosè sumpta, sed tantùm ea, quæ emanant in forma rigorosa Decreti, vel saltem in fine habent aliquam Decreti clausulam, putà, « ab omnibus servetur: servari » ab omnibus mandavit, etc. » Si verò sunt Declarationes tantùm Dubiorum, tunc juxta nonnullorum opinionem censentur duntaxat directivæ, reputantur enim sapientissimorum virorum Responsa. Verùm ait *Ursaia* hujusmodi Resolutiones præferendas esse aliorum Doctorum opinionibus. Hucusque *Merati*. Idem sentit *Euseb. Amor. tom.* 3. *de Sacr. Ord.* §. 25. *q.* 9. In sequenti autem *q.* 10. quærit, quid agendum, si in aliqua Diœcesi, vel Ordine Religioso vigeat consuetudo contraria Rubricis? Et sic respondet: « S. C. Rituum constanter tolerat consuetudinem, » saltem immemorialem contrariam Rubricis. Itaque tuta con-

» scientia licet se conformare consuetudini Diœcesanæ, præsertim » in rebus levioris momenti, quæ non cedunt in deformitatem » cultùs publici. » Idque eruit ex pluribus decretis S. C. apud *Merat.* ubi ait apparere non rejici consuetudines, nisi contineant positivam indecentiam, quæ nequeat decenter tolerari.

402. — Præscribit autem Rubrica celebrantem debere esse calceatum. Ad hoc tamen sufficit, ut sit indutus crepidis, vulgò dictis *pianelle*, seu *pantofole*, ut rectè ait *Croix n.* 399, et communis usus habet. Commune autem est, quòd celebrare sine causa nudis pedibus, secluso contemptu, non excedit veniale, ita *Suar. d.* 82. *sect.* 3. *Laym. c.* 6. *num.* 16. *Croix l. c. Lugo d.* 20. *n.* 102. *Pal. p.* 10. *num.* 9. *Ronc. c.* 3. *q.* 3. *R.* 1. *Bon. p.* 9. *n.* 29 *et Salm. cum Vasq. Sa, Con.* et aliis passim, contra *Sylv.* Diximus *sine causa*, nam ex necessitate, aut rationabili causa, dicunt *Croix ibid. cum Sp. et Pasq.* item *Laym. et Philib. ap. Salm. ll. cc.* nullum esse peccatum. (*V. Not. XII. pag.* 346.)

Dicit etiam *Croix num.* 402. *cum Vasq. Dic. et Gob.* eum, qui non posset celebrare sine baculo, licitè posse illo uti. Additque *ibid. Gobat.* quòd si quis nequiret celebrare nisi utroque brachio super altari innixo, licitè sic celebraret privatim, non autem publicè, nisi hoc faceret ex necessitate. Hoc tamen puto non excedere veniale, à quo videtur excusari posse, qui ob infirmitatem nequiret rectus stare, et ex sua devotione vellet celebrare, modò vitetur populi admiratio. Dicunt etiam *Croix n.* 427. *et P. Concina p.* 510. *num.* 4, quòd si quis non possit elevare Hostiam, sed potest reliqua, potest celebrare privatim, et etiam publicè, si adsit necessitas, et populus moneatur, sed puto satis esse populum tantùm monere, si quis ex devotione celebret.

403. — « Unde veniale tantùm erit. 1. Omittere orationes dici » solitas, dum Sacerdos se induit, ut contra *Nav. Sylv. et Azor.* » docent *Laym. Fag. Dian. R.* 21. *etc.* Lotionem autem ma» nuum ante, vel post Missam, etsi facilè omitti non debeat, » non videri sufficientem materiam rigorosi præcepti, tenent » *Suar. et Tamb.* §. 6. »

« 2. Omittere Gloria, vel Credo, vel in Canone nomen alicu» jus Sancti, vel ea, quæ tempore Paschali interponuntur inter » Communicantes, aut Infra actionem. *Diana p.* 2. *t.* 14. *R.* 49. » *et* 80. *ex Fill. Quintan. etc.* In Missa autem, quæ canitur, non » legere Evangelium submissa voce, *Dian. l. c. res.* 4. negat esse » peccatum, ex *Sanch.* et aliis 10, quòd rubrica sit tantùm di» rectiva. Si quis autem in Missa advertat aliquid à se omissum, » regulariter non esse repetendum, ait *Suar. Tamb. de exped.* » *Sacrif. l.* 2. *c.* 5. Dicit *regulariter*, quia 1. si sit de substantia, » v. g. aliquid pertinens ad consecrationem, certum est debere » repeti. 2. si dum secretò orat, post pauca verba certò advertat » se aliquid notabile omisisse, v. g. die Paschæ, Communi» cantes, paululum regrediendum esse, et repetendum censent » *Tamb. l. c.* Ita *Fill. Dian res.* 59. *Escob.* » (*Ita communiter* » *omnes cum Spor. num.* 443. *qui rectè infert cum aliis, nullo modo*

» *esse repetenda Gloria, aut Credo, aut Præfationem, sive Com-*
» *municantes. Hanc igitur, propria si omissa fuerint, vel Evan-*
» *gelium aut Epistolam, si dicta est una pro alia.*) * »

404. — Quoad omissionem partium Missæ, oportet distinguere partes ordinarias ab extraordinariis. Partes *Ordinariæ* sunt illæ, quæ semper dicuntur, vel aguntur; et has omittere de se est peccatum grave, nisi levitas materiæ excuset. Hinc communiter DD. dicunt esse mortale, omittere Confessionem cum aliis in principio Missæ, Epistolam, Evangelium, Collectas principales, Offertorium, Fractionem hostiæ, et illius mixtionem in sanguinem. Ita *Suar. d.* 83. *sect.* 3. *Tournely tom.* 5. *p.* 421. *Sporer ex n.* 43. *Conc. p.* 510. *Mazzotta tom.* 3. *p.* 209. *Roncaglia c.* 3. *qu.* 4. *Vioa q.* 5. *a.* 7. *Tamb. c.* 5. §. 2. et alii passim; licèt non omnia hæc reperias apud omnes hos AA. Idem dicendum cum *Tourn. l. c.* de omissione Præfationis.

405. — In canone autem mortale est omittere quamlibet orationem, vel ejus verba ita mutare, ut sensus varietur, vel aliquod verbum omittere, quo sublato, reliqua verba sensum non faciunt, *Conc. l. c. et Croix n.* 419. *cum Dian. Filliuc. et Aversa.* Idem dicendum de omissione *Pater noster*, vel *Agnus Dei* cum *Mazzot. Pasq. Conc. et Tourn.*; licèt *Croix n.* 420. id vocet satis rigidum, sed immeritò. Idem cum *Tournely* de *Libera nos*, *Domine non sum dignus*, et *Quid retribuam*, idem dicendum de purificatione patenæ, et calicis, post sumptionem, *Pasq. q.* 208. *et Tournely l. c.* Idem dicendum, si quis omitteret decem, vel octo nomina Sanctorum, ut veriùs censent *Salm. n.* 118. *et Dian. part.* 10. *tr.* 16. *R.* 36. (contra *Bernal. et Pasq.*) Putant autem *Conc. et Nugnus ap. Renzi c.* 4. *qu.* 16. esse etiam mortale omittere unius vel alterius Sancti nomen, sed rectiùs et communiter id negant *Tournel. p.* 812. *Ronc. c.* 3. *q.* 4. *Salm. l. c. Croix n.* 419. *cum Fill. Aversa, et Diana, Elb. n.* 283. *Spor. n.* 425. *Renzi. l. c. cum Suar. et Granado.* Et probabiliter *Quarti sect.* 3. *p.* 3. *Tourn. et Ronc.*, excusant à culpa gravi, omittere tria vel quatuor nomina Sanctorum.

406. — Veniale autem est omittere *Kyrie eleison*, ut *Ronc. q.* 4. *R.* 2. *Dian. part.* 2. *tr.* 14. *R.* 59. *Wig. tr.* 15. *n.* 75. *et Elbel n.* 280. Idem dicunt *Mazzot. p.* 209. *Lugo dist.* 20. *n.* 104. *et Tamb. c.* 5. §. 2. *n.* 5, de Evangelio S. Joannis, contra *Ronc. q.* 4. *R.* 1. qui non improbabiliter ait cum *Suar.* hujus omissionem esse mortale, saltem dico, si adsit scandalum. Veniale est omittere unam vel alteram crucem super oblata, vel tunsionem pectoris, aut lavationem manuum, *Ronc. q.* 4. *R.* 3. *et Dian. part.* 3. *tr.* 5. *R.* 45. Idem ait *Croix n.* 147. *cum Quarti*, de omissione Psalmi *Judica*, signi Crucis super aquam, ablutionis digitorum in Missa, et similium. Veniale etiam est omittere unam ex Tribus collectis principalibus, ut communiter dicunt *Tour.* 411. *Conc. p.* 510. *n.* 3. *Elbel n.* 283. *et Croix n.* 412. *cum Quarti. imò Tamb. c.* 5. §. 2. *num.* 5. putat nec etiam esse mortale, omittere duas ex his Orationibus; sed alii rectiùs contradicunt, ut *Suar.*

dist. 83. *sect.* 3. *Pal. p.* 11. *n.* 1. *Conc. loc. cit. Salm. c.* 4. *n.* 111. *et Spor. n.* 433, qui addit, quòd si omissa sit prima oratio, ipsa cùm secreta est recitanda, non verò postea. Ita de Collecta propria, nam aliæ orationes, quæ præter eam adduntur in Missa, non erit Mortale eas omittere, ut *Pat. et Conc. ll. cc.*

Si autem in Missali verba Canonis sint detrita, et non possit aliud Missale haberi, nisi post longum tempus, illa omittere, cum memoria non tenentur, nullum est peccatum. *Mazzotta. p.* 210. *et Croix n.* 419. *cum Pasq. et Verric.* Id tamen intelligendum, si Sacerdos hoc priùs non adverterit.

407. — Mutilare autem verba, aut syncope intermediare, salvo sensu, et secluso scandalo, non est plus quàm veniale, *Croix n.* 442. *cum Pasq. et Quarti, ac Mazzotta p.* 112., qui probabiliter addit nullum esse peccatum, si id ex naturali defectu fiat.

408. — Peccaret quidem Sacerdos, si in purificatione calicis sola aqua uteretur, *can.* 3. *Ex parte* 5. *de Cel. Miss.* ubi dicitur: « Semper Sacerdos vino perfundere debet postquam totum ac» ceperit Eucharistiæ Sacramentum. » Sed hoc non erit plus quàm veniale, ut communiter dicunt *Conc. p.* 510. *n.* 3. *Pasq. q.* 269. *n.* 8. *et Croix n.* 423, *Tamb.* qui id etiam à veniali excusat, si sacerdos sit abstemius, contra *Gavant.* In ablutione autem digitorum dicunt *Pasq. l. c. Quarti, in Gu. proœm. p.* 6. *Gobat. ap. Croix, et Bissus apud Merati p.* 594. nullum esse peccatum, solam aquam adhibere; sed meliùs dicunt *Conc. l. c. ac Bona, Amic. Cosetti, et Armand apud Mer. l. c. n.* 21. id non excusari à veniali, si fiat sine dispensatione Pontificis: excusabitur tamen, ut dicunt, si adsit rationabilis causa, pro qua puto quidem sufficere aliquem esse abstemium, vel vinum esse rubeum, quo purificatoria evaderent indecenter maculata. Hîc obiter advertendum decentius esse, ut sanguis sumatur unico haustu, prout communiter docetur; permittunt verò *Bauld. Gabrinus, Armand.* et alii apud *Merati p.* 593, posse calicem secunda et tertia vice ad os admoveri, ut reliquiæ sanguinis absumantur; sed meliùs dicunt *Tournell. Castald. et Crassus ibidem* semel calicem ori admovendum, aliquantulum immorando, ut reliquiæ omnes (quantùm fieri potest) attrahantur. Monuit autem S. Pius V in quadam Epist. apud *Gavant. part.* 2. *tit.* 10. *lit. Y.* ut in calicem infundatur eadem vini quantitas, in qua fuerunt species sanguinis, et sumatur per eamdem partem quam sumptus sit sanguis.

409. — Hæc hactenus quoad partes ordinarias: quoad verò partes *Extraordinarias*, scilicet quæ non in omni Missa dicuntur, eas omittere non est nisi veniale; ita communiter omnes, nisi tot partes omittantur, quæ simul sumptæ notabilem materiam constituerent, ut bene advertunt *Conc. p.* 510. *n.* 3. *et Wig. tr.* 15. *n.* 75., quidquid dicant *Quarti, et Pasq. apud Croix nu.* 420. Vide dicta *n.* 400. Veniale autem tantùm erit omittere Gloria, aut Credo, Sequentiam, Collectas (præter propriam Missæ), tractum, Præfationem, vel Communicantes, aut Hanc igitur,

specialia. Ita communiter *Conc. et Wig. ll. cc. Pal. par.* 11. *n.* 11. *Roncag. q.* 4. *R.* 2. *Mazzott. p.* 209. *Elb. n.* 284. *cum Henno, et Croix n.* 420. *cum Lugo, Dian. et Filliuc.*

Lotio manuum ante Missam debet fieri saltem sub veniali, et sub gravi, si manus sint valde immundæ, propter reverentiam Sacrificii, ut rectè dicunt *Ronc. qu.* 1. *R.* 2. *et Tourn. p.* 814. *q.* 4. *cum Quarti,* et aliis. Omittere verò lotionem post Missam nullum erit peccatum, ut ait *Croix n.* 413. *cum Quarti.*

410. — Dubitatur 1. An peccent mortaliter Regulares, qui in canone nominant nomen sui Generalis vice Episcopi? Affirmant *Viva ar.* 7. *nu.* 2. *Renzi c.* 4. *qu.* 16. *et Diana p.* 2. *tr.* 14. *R.* 50. ex quadam Declar. S. C. *ap. Rodr. et Vill.* Sed negant *Spor. Rodr. Tamb. et Bordon. ap. Croix n.* 436. quia, ut dicunt, hæc non videtur gravis materia, et de tali Declar. authenticè non constat. Notandum autem, quòd in Canone debet nominari Episcopus non celebrantis (ut putat *Croix n.* 562.), sed loci, ut universalis usus habet (saltem apud nos), et cum communi sententia tenent *Merati, p.* 437. *et Gavant. Gob. etc. ap. Croix l. c.* ex Declar. S. C. Et probatur clarè ex Rubrica *p.* 2. *tit.* 8. *n.* 2. ubi dicitur, quòd si Episcop. loci sit vita functus, omittitur nominari Episcopus.

Dubitatur 2. An sit veniale omittere Orationes ante vel post Missam? Affirmant *Salm. c.* 4. *n.* 95. *cum Fag. et Leand.* loquendo tamen de illis, quæ post Missam assignantur. Sed communiter negant *Gav. p.* 2. *tit.* 1. *n.* 1. *Tourn. p.* 814. *q.* 3. *ad* 2. *Antoine p.* 492. *n.* 2. *Holzm. n.* 376. *Pal. p.* 4. *n.* 2. *Tamb. c.* 7. §. 1. *n.* 1. *Elbel nu.* 267. *et Ronc. q.* 1. *R.* 2. quia in Rubrica non adest de illis præceptum, sed tantùm insinuatio, cùm ibi in præparatione Missæ solummodo dicatur : « Orationes pro temporis opportu- » nitate (hoc est commoditate) dicendæ. » Qua de re *Gavant.* ait : « Inde patet nullum esse peccatum, si celebraturus eas omittat, » et communiùs... à Sacerdotibus omittuntur. » Hoc tamen non obstante, Sacerdos, qui sine ulla alia præparatione, saltem domi facta ad sacrificandum accederet, puto ab aliqua culpa non excusandum.

Dubitatur 3. An omittere orationes induendo vestes sit peccatum? Negant *Suarez d.* 82. *sub initio, et Buchardus ap. Gav. n.* 6. E converso *Azor. lib.* 10. *c.* 29. *q.* 5. *Nav. Man. c.* 25. *n.* 73. *et Sylvest. apud Escob. n.* 505. censent esse mortale, quia, ut dicunt (sed non satis probabiliter), sicut est mortale celebrare sine vestibus, ita sine orationibus ad vestes. Tenendum igitur cum communi sententia hanc omissionem esse culpabilem, sed non plus quàm venialem, ut putant *Lugo dist.* 20. *n.* 106. *Bon. p.* 9. *n.* 32. *Laym. c.* 6. *n.* 12. *v.* 8. *Tourn. p.* 823. *Salm. c.* 4. *num.* 95. *Pal. part.* 10. *n.* 8. *cum Henr. et Petig. et Escob. n.* 507. *cum Fag. Aversa, Man. Vega, etc.* Aliter autem quidem sunt necessariæ vestes sacræ ad reverentiam Sacrificii, aliter Orationes ad vestes.

Dubitatur 4. An peccet Sacerdos, si in Missa solemni non recitet, quæ cantantur à Choro? Negant *Wig. tr.* 15. *n.* 75. *Nav.*

c. 10. *n.* 34. *aut* 46. *Diana p.* 1. *tr.* 14. *R.* 42. item *Led. Vill. Vega ap. Escob. num.* 511. *ac Peliz. Tamb. et Quarti ap. Mazzotta p.* 209. Ili dicunt sufficere, quòd Sacerdos attendat ad ea quæ cantantur; ea enim quæ ex utraque parte dicuntur, ad invicem communicantur, ut fit in Horis Canonicis. Alii verò, ut *Conc. p.* 510. *n.* 3. *et Pasq. apud Mazzotta*, dicunt teneri sub mortali juxta quantitatem materiæ, quia id jam præscribitur in Rubrica *tit.* 4. *n.* 7. *et tit.* 5. *n.* 4 *et* 5. Alii tandem, ut *Lugo d.* 20. *n.* 107. *et Aversa, q.* 11. *sect.* 12, non improbabiliter dicunt teneri tantùm sub veniali. Ratio, quia tunc revera non omittitur Epistola vel Evangelium in Missa, siquidem illa jam cantatur solemniter à Ministris ad instructionem populi, pro quo altè ea legi vel cantari instituta sunt; unde lectio illa submissa magis videtur præscribi privatim pro ipso Sacerdote, quàm pro populo: Potest ergo eadem materia omissa in se gravis fieri levis, si non à Sacerdote, sed tantùm à Ministris dicatur, cùm Sacerdos et Ministri in celebranda illa Missa faciant unum.

Dub. 5. An sit mortale celebrare Missam cum notabili voluntaria distractione? Negant *Croix n.* 443. *cum Diana, et Barbi*, ac probabile putat *Mazzotta t.* 3. *p.* 212. Et hoc, etiamsi distractio esset sub consecratione, aut sumptione; quia (ut dicunt) attentio interna in Oratione non præcipitur sub gravi, juxta opinionem plurium DD. relatam *Tom.* 4. *l.* 4. *n.* 177. Affirmant verò *Conc. p.* 513. *n.* 13. *Ronc. c.* 3. *q.* 2. *R.* 3. et consentit *Tamb. cap.* 3. *n.* 8 *et* 9. quoad ea quæ recitantur in Canone, et signanter sub consecratione, et communione. Huic sententiæ potiùs ego adhæreo: ratio, quia (præmissa quæstione an attentio interna sit vel ne, de essentia Orationis, de qua *dicto n.* 177. satis locuti sumus) Sacrificium, præter rationem Orationis, habet insuper rationem cultûs excellentissimi Religionis, cui gravem videtur ille irrogare irreverentiam, qui dum profitetur actu religioso Deum colere, voluntariè se distrahit.

411. — « 3. Ex devotione leve aliquid in Missa, etiam dum secretò orat, addere, v. g. Orationem Dominicam, vel Psalmum » aliquem; vel in Canone nominibus Sanctorum nomen Patroni » loci, *Tamb. lib.* 5. *exped. sacrif. c.* 5. Dixi *loco:* quia notabiliter » addere, esse mortale vult idem *Tamb. loc. cit. ex Bonac. art.* 4. » *quæst. ult.* »

Certum est apud omnes, esse mortale addere aliqua in Missa, animo introducendi novum Ritum. Vide *Suarez d.* 83. *sect.* 1. *Pal. p.* 11. *n.* 1. et alios passim. Hinc rectè *P. Conc. p.* 510. *n.* 5. dicit peccare graviter qui adderet in Missa novas publicas preces. Si verò ex importuna devotione addantur plures collectæ ex eodem Missali, vel *Credo*, aut *Gloria, Pater, Ave*, vel quid simile, id non excedit culpam venialem; ita communiter *Conc. l. c. Sporer n.* 428. *Pal. d. n.* 1. *cum Conc. et Mazzotta t.* 3. *p.* 210. *cum Suar. et Gob.* Rationabiliter tamen censet *Aversa apud Croix n.* 429. esse mortale addere *Gloria*, et *Credo* in Missa *de Requiem*, quia hæc videtur satis gravis inordinatio.

Probabiliter autem dicunt *Concina num.* 5. *et Croix n.* 429. *cum Pasq.* quòd, licèt satius sit servare Rubricam, non tamen est vetitum ex aliqua causa, vel ex devotione addere unam Collectam; addunt*que Gobat. et Pescara apud Croix ib.* hoc fieri posse etiam in Festo secundæ Classis, si adsit peculiaris causa. Collecta autem pro publica necessitate potest esse tertia ad libitum, vel addi pro quarta, *Croix l. c.;* communior verò opinio est, *ibid.* quòd omittenda sit in Festo 1 et 2. Classis. Notandum hîc ex Decreto S. C. Rit. *ap. Croix n.* 452. quòd cùm expositum est SS. Sacramentum, adhuc in Missa duplici, potest de eo fieri commemoratio; tunc tamen Præfatio debet esse communis, vel propria illius Missæ, ut ex aliis Decretis ejusdem S. C. apud *Pitton. num.* 1214. *et n.* 1643. In Missis autem votivis pro re gravi, et causa publica, semper dicitur *Gloria; Croix nu.* 464. Et in Missa solemni pro re gravi, aut causa publica, v. g. 40 horarum, dicitur etiam *Credo, Croix n.* 466. In Oratione *A cunctis* non vetatur nominari quivis sanctus canonizatus, et etiam duo, sed non plures; *Croix n.* 462. Vetitum est verò addere in Confessione, et tantò magis in Canone nomen alicujus Sancti, ut bene advertit *Tamb. c.* 5. §. 3. *n.* 9. Et ita etiam vetitum est addere nomen aliorum Sanctorum in Litaniis publicis coram populo, ex Decreto S. C. 22 Martii 1671. *ap. Cav. Man. Episc. v. Litaniæ. n.* 5.

412. — « 4. Celebrare ante dictum Matutinum, ut contra » *Azor. et Regin.* docent *Sylvest. Valent. Suar. Vasq. Lezs. Fa-* » *gund. Laym. etc.* quorum plerique tamen cum *Palao* dicunt » esse veniale si fiat sine causa : licèt et hoc *Tamb. l.* 1. *art.* 7. » §. 1. *de exped. sacrif.* in dubium vocet * (*De hac quæstione, an* » *liceat celebrare ante dictum matutinum et laudes? Vide dicta* » *num.* 347.) *

413. — » 5. Quæ alta voce dicenda præscribuntur, adeo sub- » missa dicere, ut adstantes audire non possint : *Tamb. de exped.* » *sacrif. lib.* 1. *c.* 9. quidquid dicat *Navar. apud Sa v. Missa.* » Imò notat idem *Tamb. ex Card. de Lugo d.* 24. *sect.* 2. à timo- » ratis passim sine scrupulo voce pressa legi. »

Ante omnia hîc notandum id quod habetur in Rubrica *part.* 1. *tit.* 16. ubi dicitur : « Sacerdos autem maximè curare debet, ut » quæ clara voce dicenda sunt, distinctè et appositè proferat, non » admodum festinanter, ut advertere possit quæ legit; nec nimis » morosè (notent qui in Missa indiscretam devotionem protra- » hunt), ne audientes tædio afficiat : neque etiam voce nimis » elata (et in hoc plures errant), ne perturbet alios, qui fortasse » in eadem Ecclesia tunc temporis celebrant, neque tam sub- » missa, ut à circumstantibus audiri non possit, sed mediocri et » gravi, quæ devotionem moveat, et audientibus ita sit accommo- » data, ut quæ leguntur intelligant, quæ verò secretè dicenda » sunt, ita pronunciet ut ipsemet se audiat, et à circumstantibus » non audiatur. »

414. — Dubitatur 1. An peccet qui ita submissè pronunciat

verba, ut ne seipsum quidem audire possit? *Tamb. c.* 9. §. 5. *n.* 2. *ex Nav.* dicit hunc non peccare, quia ut oratio sit vocalis, sufficit, ut exteriùs proferatur. Alii verò, ut *Croix nu.* 438. *Gav. p.* 1. *tr.* 16. *lit. g. Conc. p.* 511. *nu.* 6. *Pal. de Hor. Can. d.* 2. *p.* 3. *n.* 6. *Suar. de Rel. l.* 4. *c.* 7. *n.* 6. et alii dicunt hunc peccare mortaliter, quia verba, quæ non audiuntur, vocalem orationem non constituunt. Attamen probabiliter sentit *Tournely p.* 842. 2. *Verùm,* id non esse mortale, cùm satis sit probabilis opinio enunciata (nempe ad orationem externam non esse necessarium, ut orans se audiat), quam tenent *Laym. Azor. Sylvius, Salm.* et alii plures quos adduximus *Tom.* 4. *l.* 4. *n.* 163. *cum Tourn. loc. cit.* qui hanc asserit esse communem; Et hoc facit id quod habetur in *lib.* 1. *Regum c.* 1. ubi dicitur: « Anna... oravit ad Dominum..., » dicens: Domine, etc. » *En oratio vocalis: deinde additur:* « Porro Anna loquebatur in corde suo, tantùm labia illius move- » bantur, et vox penitus non audiebatur. » Sed rectè *Tour.* ait in Missa hoc non excusari à culpa veniali, cùm in Rubrica supra allata expressè præcipiatur, ut Celebrans *ita pronunciet, ut ipsemet se audiat.* Bene verò dicit *Quarti p.* 1. *t.* 16. *dub.* 1. non excusari à mortali, qui sic proferret verba Consecrationis. Ratio, quia cum opposita sententia *Palai,* et aliorum, ut supra sit etiam probabilis, exponeretur Sacramentum periculo nullitatis, quod certè illicitum est ex Prop. 1 damnata ab Innoc. XI.

415. — Dubitatur 2. An peccet qui recitat submissè, quæ alta voce recitanda præcipiuntur? Videtur omnino negare *Tamb. c.* 9. §. 1. *n.* 1. dum asserit à viris timoratis voce omnino depressa Missam sine scrupulo recitari. E converso *Nav. et Cajet. ap. Tourn. p.* 841. *Resp. ad* 3. dicunt esse mortale. Sed meliùs sentio dicendum cum *Tourn. l. c.* id non esse mortale, cùm non videatur gravis materia; sed minimè posse excusari à veniali, cùm oppositum expressè in Rubrica præcipiatur. Dicunt autem *Ronc. c.* 3. *q.* 2. *R.* 1. *Croix n.* 439. *Mazzotta t.* 3. *p.* 211. *et Wigandt tr.* 15. *n.* 76. non peccare qui altè dicenda submissè recitat, si excedat modum secretæ recitationis: Sed hoc nec mihi satisfacit, nam juxta Rubricam non semper sufficit excedere modum secretæ orationis; præter enim ea quæ in Missa submissè dicenda sunt, alia recitanda sunt voce alta, et alia voce mediocri, et omnia hæc ita elatè recitari debent, ut à circumstantibus audiantur; quamvis bene censeat *P. Conc. p.* 511. *n.* 6. non jam oportere, ut omnis populus vocem audiat, sed sufficere ut adstantes attenti, nempe qui prope sunt ad altare, percipere valeant quæ leguntur.

416. — Dubitatur 3. An sit mortale altè recitare, quæ submissè dicenda sunt? Communiter dicunt DD. nullum esse peccatum, si verba à solis Ministris audiantur; ita *P. Conc. p.* 501. *n.* 7. *Gav. p.* 1. *tit.* 6. *lit. g. et Croix n.* 440. *cum Gob.* E converso putant *Gav. l. c. et Quarti p.* 1. *tit.* 16. *dub.* 1. peccare mortaliter, qui legit elata voce totum Canonem, vel ut addit *Quarti* notabilem partem ejus, aut aliarum precum quæ submissè recitari debent. Ratio (ut dicunt), tum quia hæc Sacrosancta verba assi-

luitate aurium vilescerent; tum quia Sacerdos sic verba proferens videretur velle novum ritum inducere, ideoque facilè ex hoc contemptu scandalum oriretur. Et consentit *Croix* quoad verba Consecrationis, quia Populus (ut ait), sciendo verba illa, postmodum temerè, et ad jocos eisdem uteretur. Deinde asserit communem esse sententiam, esse tantùm veniale, si præfata verba Consecrationis audiantur tantùm ad 6 vel 8 passus; mortale verò, si ad 40. Sed ipse censet esse mortale etiam ad 10 passus, si intra tale spatium magna pars populi adest; quod tamen *P. Conc.* non audet approbare. Dicam circa hæc quod sentio: Nullum dubium non posse excusari à veniali, qui altè in Missa profert quæ submissè dicenda sunt, cùm sit contra Rubricam, quæ ut supra præscribit, ut Sacerdos *se audiat, et à circumstantibus non audiatur*. Facilè insuper assentirem posse peccare mortaliter, qui verba Consecrationis vel Canonis in magna parte tam altè proferret, ut audiri possent ad 40 passus; hic enim tunc deberet toto conatu vocem elevare, ut ad 300 fere palmos audiatur et hoc videretur grave scandalum, sapiens revera aliquem contemptum verborum et ritûs. Sed quis nisi mente captus hoc facturus est? Extra autem hunc casum, agnoscere non valeo in hoc grave peccatum, cùm rationes allatæ minimè convincant: non enim video unde oriri possit in hoc grave scandalum, præsertim si Celebrans devotè verba proferat: nec moveor ex eo, quia verba illa vilescerent, aut audientes temerè iis uterentur, nam si hoc esset, etiam Evangelium S. Joannis, quod dicitur quotidie, ne vilesceret, secretò dici deberet.

417. — « 6. Mutare Missam, et die Dominica, vel festo » duplici, v. g. vel iis diebus, quibus prohibetur fieri de festo » duplici, v. g. infra octavas Epiphaniæ, Paschatis, etc. Feria IV, » Cinerum, infra hebdomadam majorem, Vigilia Nativitatis » Domini, sine gravi causa legere votivam, vel pro defunctis, » vel de alio Sancto in numerum Sanctorum relato. *Suar. Dian. Lugo. l. c. Escob.* contra *Quint.* qui *t. 7. s. 40.* putat in hebdo» mada sancta licere legere votivam, quod refutant *Gao. Dian.* » *p. 9. t. 8. R. 53.* ex declarat. *Card.*

» Dixi 1. *Sine gravi causa:* talis autem censetur, 1. quæ spec» tat ad bonum Reipublicæ, vel Principis, v. g. necessitas plu» viæ, ingruentis belli, vel pestis, vel similis mali universalis: » ° (*Ita etiam Sporer n. 430. et Tamb. c. 6. §. 1. n. 4.*) ° Item » solemnis expositio Eucharistiæ, v. g. diebus Antecineralibus. » ° (*Vide de hoc dicenda n. 421. infra n. III.*) ° 2. Quando cada» ver præsens est in Ecclesia, ubi usus obtinuit. *Gao. p. 1. t. 5.* » 3. Si quis celebret in Ecclesia, in qua agitur dies festus loci » proprius: hunc enim non tantùm posse, sed debere ex con» gruitate conformare se loco, notat *Gao.* Vide *Tamb. l. 2. c. 6.* » qui §. 2 et 4. addit, etiamsi Sacerdos accepto stipendio, » homini promiserit votivam, vel pro defunctis, etiamsi in altari » privilegiato, non solùm posse, sed debere celebrare Missam » currentem diebus, quibus istæ prohibentur. ° (*Hoc intelligen-*

» *dum, quando Missa pro illa die promissa est. Certum autem* » *est hodie, post Decretum allatum num.* 339. *v. Quær.* 1. *quòd* » *indulgentiæ altaris privilegiati bene etiam percipiuntur, quando* » *dicitur Missa duplex diei currentis. Hîc quoque notandum* » *quòd, cùm multæ Missæ votivæ sint acceptæ, et non sufficiant* » *dies non impediti, possunt applicari Missæ currentes, ut decla-* » *ravit S. C.* 19 *Maii* 1614, *ex gratia speciali Pontificis apud* » *Merati p.* 116.) ° Imò etsi Deo per votum tales Missas pro- » miserit, non tamen ad eas obligari istis diebus, eò quòd » votum non obliget quando impedit bonum majus, quale esse » dicit conformitatem Officii cum Missa : secus diebus aliis.

» Dixi, 2. *in numerum Sanctorum relato :* quia si sit beatificatus » tantùm, de quo certis Sacerdotibus v. g. quorum Ordinis fuit, » concessum sit Missam legere, docet *Gran.* 2. 2. *cont.* 1. *c.* 7. » *d.* 4. *s.* 2. *et Escob.* contra *Palaum*, non licere aliis Sacer- » dotibus, etsi nullum aliud sit festum, de eo legere : eò quòd » sic expressè determinarit sacra Rituum Congregat. apud *Gav.* » Vid. *Escob. n.* 41. *et Tamb. l. c. cap.* 6. ubi *Palaum* sequens » dicit contrarium esse probabilius, ac magis pium. Imò de » Sanctis Societatis certum esse, si celebrent in templis ejusdem » Societ. ex concessione Pontificum. Idem tenet *Quint. tom.* 7. » *sing. l. c.*

» 7. Si quis violet rubricam spectantem ad essentiam, vel quasi » essentiam Missæ, vel si nullam planè servet, peccat morta- » liter. *Escob. ex Fagund. p.* 2. *lib.* 3. *c.* 21. *num.* 9. »

418. — Sermo hîc de *Missis votivis*, nempe quando dici possint. Ex Rubrica *tit.* 4. *n.* 3. Missæ votivæ prohibentur in Dominicis, et in omni Festo duplici. Item intra Octavas Epiphaniæ, Paschatis, Pentecostes, in die Cinerum, Hebdomada majori, et in Vigiliis Nativitatis Domini, et Pentecostes, ex Decr. S. C. Rit. 28 Aug. 1627, *ap. Gavant. p.* 1. *tit* 4. *n.* 3. Item infra Octavam Corporis Christi, ex Decreto ejusdem S. C. 21 Jun. 1670, approb à Clem. X *ap. Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 498. *item* 2055. *Decr.* 19. Idem tantò magis dicendum de Missis Defunctorum, quæ insuper nec dici possunt in expositione SS. Sacramenti 40 Horarum, et in Ecclesia ubi celebratur de Festo duplici, etiamsi illæ ex præscripto testatorum essent celebrandæ, ut in Decr. 27 Aprilis 1797. *ap. Merati in Indice n.* 512.

419. — Exceptis autem his diebus, semper dici possunt Missæ votivæ, vel *de Requiem.* Advertendum verò 1. id quod habetur in Rubrica *tit.* 4. *n.* 3 ubi dicitur : « Missæ votivæ in » Missis privatis dici possunt pro arbitrio Sacerdotum, quacun- » que die Officium non est duplex, aut Dominica.... Id verò » passim non fiat, nisi rationabili de causa, et quoad fieri potest » Missa cum Officio conveniat. » Nota to *nisi rationabili de causa :* unde ait *Mer. pag.* 116. *n.* 3. non sufficere pro causa ad passim Missas votivas celebrandas, ut Sacerdos citò se expediat, vel alia similis levis occasio. Verùm sine dubio petitio facta à dante eleemosynam alicujus Missæ votivæ, erit justa causa illam cele-

brandi. Necnon probabiliter etiam censet *Tamb. l. 2. c. 2. §. 1. n. 3.* sufficientem esse causam specialem devotionem erga aliquod Mysterium, vel Sanctum, hoc enim (ut ait) faciunt viri timorati sine scrupulo. Imò *Ronc. c. 4. q. 2. R. 1. ex Gav. pag. 1 tit. 4. lit. p. in fine*, putat præfatam Rubricam esse tantùm de consilio, et nullo modo obligare, ita ut etiam ad passim Missas votivas dicendas nulla causa requiratur; nam aliàs, fortè dicit, videretur Rubrica sibi contradicere, cùm antea dixerit Missas votivas celebrari posse *pro arbitrio Sacerdotum*, arbitrium autem non limitatur ad causam; huic tamen opinioni non acquiesco, si quis passim vellet sine ulla causa Missas votivas recitare; Rubrica enim per illa verba, *id verò passim non fiat*, restringit arbitrium, ita ut ipsæ passim nequeant celebrari, nisi adsit rationabilis causa. Advertendum 2. quòd Missæ conventuales omnino semper debent concordare cum Officio diei ex Decretis S. C. 16 Maii 1626, et 16 Jan. 1627, *ap. Merati in Ind. n. 198 et 204.* Aliàs Canonici non lucrantur distributiones; ex Decr. 25 Junii 1611, et 28 Januarii 1612, *ap. Gavant. p. 1. tr. 4. n. 3.*

420. — Quæritur I. An sit mortale celebrare Missam votivam, vel *de Requiem*, in præfatis diebus vetitis? Affirmant *Angel. v. Missa num. 33. et Barth. ab. Ang. §. 466.* sed communiter negant, secluso scandalo et contemptu, *Suar. d. 83. sect. 3. Bonac. p. 7. §. 3. n. 2. et 3. Lugo d. 20. nu. 105. Fill. de Euch. n. 156. Ronc. c. 4. q. 2. R. 2. Sporer nu. 429. cum Laym. et Tamb. Salm. c. 4. n. 114. cum Hurt. Gran. Dian. Vill. Miranda, etc. ac Escob. l. 21. n. 512. cum Soto, Sylvest. Henr. Med. et Reg.* Ratio, quia non videtur in hoc adesse notabilis perversio ritûs. Verùm *Escob.* in Festis solemnibus (licèt oppositum etiam putet probabile ob DD. auctoritatem) id censet mortale; et idem sentit *Roncag. l. c.* Saltem in Missa publica dicerem hoc difficulter posse excusari à gravi scandalo. Item ait *Ronc. l. c. R. 3.* non excusari à mortali dicere Missas *de Requiem* in diebus vetitis, quia hoc distinctè prohibetur in Decreto S. C. 5 Aug. 1662, (*ap. Merati Ind. n. 396.*) approbato ab Alex. VII, ubi dicitur: « Districtè præcipitur, ut Missas pri» vatas de Requiem in duplicibus nullatenus celebrare audeant... » Et curent Ecclesiarum Rectores, etc. ut hujusmodi Decretum » inviolatè servetur. » Cæterùm omnes conveniunt posse celebrari Missas votivas, vel *de Requiem* ob causas graves. Quænam autem hæ sint, vide in sequenti quæsito.

421. — Quæres II. Quænam sint causæ, ob quas possunt dici Missæ votivæ, vel pro Defunctis etiam in diebus vetitis? Resp. I. Si urgeat publica necessitas, ut supra dictum est *apud Busemb.* II. Si in aliqua Ecclesia celebretur Festum duplex, quod facilè accidere potest in Ecclesiis Regularium; ibi enim debet Sacerdos Missam Festo conformem celebrare, ut rectè notant *Gav. p. 3. tit. 10. n. 16. v. Non tamen, et Tamb. c. 6. §. 1. num. 14.* Et de hoc adest Decretum S. C. 10 Novemb. 1622. *ap. Croix n. 2055,*

Decr. 263. Declaravit autem eadem S. C. 24. Julii 1683, *apud Merati Ind. n.* 117. professionem Religiosorum, aut Monialium numerari non posse sub gravi, ita ut cantari possit Missa votiva solemnis de Spiritu sancto; et consuetudinem in contrarium abusum dixit. III. Si fit expositio SS. Sacramenti in Oratione 40 horarum. In illa autem servandum est id quod statuit Clem. XII. in Con. 9. (*Bullar. p.* 2. §. 10.) edita 1 Sept. an. 1730. (*ap. Merati p.* 686. *n.* 10.) Ibi Pontifex præscribit quòd in altari, ubi fit expositio Eucharistiæ, celebretur Missa votiva solemnis de SS. Sacramento cum *Gloria*, et *Credo*, prout celebrantur Missæ, pro re gravi; exceptis tamen Dominicis, et Festis 1 et 2 Classis, nec non feria 4 Cinerum, et feriis 2, 3 et 4 Hebdomadæ majoris, diebus infra Octavas Paschatis, et Pentecostes, Vigiliis Nativitatis Domini, et Pentecostes, et diebus Octavæ Epiphaniæ: in his enim diebus statuit cantandam esse Missam communem cum Oratione SS. Sacramenti sub una conclusione; quam commemorationem voluit fieri etiam in Missis privatis : quæ si celebrantur de SS. Sacramento in diebus permissis, erunt votivæ sine *Gloria* et *Credo*. IV. In die obitûs, præsente cadavere (etiamsi alicubi non esset usus, contra *Gavant. ap. Busemb. ut supra*) potest dici Missa *de Requiem*, adhuc Dominicis et Festis duplicibus ex Decreto S. C. 23 Maii 1603, *ap. Mer. Ind. n.* 16. exceptis verò Festis 1 Classis ex Decreto 5 Julii 1698, *ib. n.* 525. Cùm autem primùm habetur notitia de obitu alicujus personæ procul defunctæ, potest cantari Missa de die obitûs, etiam in Festo duplici, non tamen de præcepto; tunc enim differenda est ad sequentem diem, ex Decr. 4 Maii 1686, *ap. Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 2055. *Decr.* 82. Hæc autem omnia Decreta intelligenda sunt de Missis solemnibus, non privatis, ex Decr. 10 Jan. 1693, *ap. Merati in Ind. n.* 505. contra id quod dicit *Wig. tr.* 5. *n.* 68. Decreto verò, quod affert *Gao. p.* 1. *tit.* 5. *n.* 2. *lit. a.* die 1 Sept. 1607, ubi dictum fuit : « posse tolerari Missas de Requiem » in duplici Festo, quod non est de præcepto, ut testatorum » voluntates adimpleantur, » dicit *Merati p.* 159 derogatum esse aliis Decretis, et præsertim Decreto edito 5 Aug. 1662, *in Ind. n.* 396. Insuper alio Decr. 2 Novemb. 1662. *in Ind. n.* 422. dictum fuit in Festo duplici etiam majori non de præcepto posse dici Missas anniversarias solemnes relictas ex dispositione testatorum, ut quotannis dicantur in die ipsorum obitûs. Idem dicitur de die tertio, septimo et trigesimo: Missas verò privatas dicendas esse in die, et non differendas. Item eadem S. C. Rit. 19 Junii 1700, *in Ind. n.* 547, declaravit posse dici Missas cantatas *de Requiem* in Festo duplici minori, si Parochiani sæpiùs petant per annum pro aliquo defuncto, dummodo hoc fiat in die anniversaria obitûs. Quod si accidat anniversarium, vel dies tertius, septimus, et trigesimus in festo de præcepto, debet transferri in sequentem diem, ex Decr. 23 Maii 1603, *Ind. num.* 20. Anniversarium autem tunc potest etiam anticipari, et tunc dicitur Missa prout in Anniversario, Decr. 5 Julii 1698, *Ind. n.* 529.

422. — Quæritur III. An obligatus dicere Missam votivam de B. Virgine Maria, vel *de Requiem*, ratione eleemosynæ, vel Capellaniæ, in diebus permissis celebrari, satisfaciat celebrando Missam currentem? Negant *Laym. c. 1. q. 5. et Tamb. l. 2. c. 2. §. 2. n. 6.* quia Sacerdos tenetur exequi voluntatem rationabilem præstantis stipendium. Sed affirmant communissimè, et etiam probabiliter *Suar. dist. 83. sect. 3. Azor. p. 1. l. 10. c. 32. q. 5. Bon. p. 7. §. 2. n. 4. Croix n. 371. Pal. p. 14. n. 10. cum Nav. Henr. Barb. etc. ac Salm. c. 4. n. 10. nu. 125. cum Sa, Garzia, Dic. etc.* Ratio, quia, licèt tunc Ecclesia permittat Missas votivas, decentiùs tamen est te conformari universali ejus præscripto, tunc enim preces Missæ votivæ satis compensantur ab Ecclesia eo die precibus præscriptis, et voluntas dantis eleemosynam compensatur executione voluntatis Ecclesiæ (quam semper decet præferri) præscribentis Missam assignatam; et ideo Rubrica loquens de Missis votivis, eas permittit, sed in fine subdit : *Quoad fieri potest, Missa Officio conveniat.* Necnon hoc valere dicunt *Salm. l. c. in fin. cum Ant. à Sp. S.* etiamsi Sacerdos expressè Missam promisisset; et etiamsi (addunt *Croix nu. 371.* et iidem *Salm. nu. 127. cum Panorm. Suar. et Garzia*) Sacerdos vovisset illa die Missam legere votivam, cùm tale votum non sit de meliori bono. Omnino tamen excipiendum est, si Missa dicenda sit in altari privilegiato quæ in diebus permissis necessariò celebranda est *de Requiem*, ut diximus *n. 339. v. Quær. 1.*

423. — Quæritur IV. Quænam sint advertenda circa modum celebrandi Missas votivas? Advertendum I. Quòd in Missis votivis non est opus dicere Orationes impares numero, ut ait *Merati pag. 135. num. 42.* Omnino tamen dicendæ sunt tres Orationes in Missa privata, sed in solemni dicitur una tantùm, *Merati numer. 44.* Advertendum II. Quòd non debent dici Missæ votivæ, seu collectæ Missarum Nativitatis Domini, Epiphaniæ, Paschatis, Assumptionis Beatæ Mariæ, et omnium similium festorum, etiam Sanctorum, quæ proprios habent Introitus et Collectas, ut declaravit Paulus V *apud Mer. p. 121. n. 17.* In aliis verò missis votivis, in quibus veritas et ritus verborum non violatur, nihil prohibet quin ipsæ dici possint, licèt meliùs sit dicere Missam votivam quæ habetur in Missali; ita *Merati ibid. qui p. 122. cum Gav. Guyeto, etc.* addit, quòd si possit omitti verbum *Hodie* ubi reperitur, vel mutari in Oratione verba *Natalitia, Festivitas*, etc. dicendo *Commemoratio*, aut *Memoria*, tunc Missa illa bene posset recitari.

Advertendum III. Quòd bene possunt dici Missæ votivæ de quocumque Sancto, modò de ejus Canonizatione constet ex Martyrologio, vel aliunde; vide *Merati p. 119. n. 15. ex Gav. Bellarm. etc.* Non verò de iis, qui non coluntur publico et universali Ecclesiæ cultu. Unde Missæ de Beatis concessæ alicui Religioni, aut loco, non possunt celebrari ab aliis personis, Ecclesiis, et diebus, quàm à quibus conceduntur in Diplomate, ut contra *Pal. et Vasq.* rectè tenent *Escob. l. 21. n. 535. cum Molf. Aversa, Gran. et*

Diana, ac Merati p. 119. *n.* 16. *cum Quarti, Bisso, Guyeto*, et communi, ex Decreto S. C. edito die 10 Septemb. 1625, et alio *apud Croix n.* 2055. *Decr.* 227.

Advertendum IV. id quod præscribitur in Rubrica circa Missas votivas particulares; et 1. In Missa votiva de *SS. Trinitate*, quando dicitur pro Gratiarum actione, cum prima Oratione, dicitur alia Oratio tantùm, *Deus cujus misericordiæ, etc.* sub una conclusione : hoc tamen procedit in Missa solemni pro re gravi, vel publica causa Ecclesiæ, non verò in privatis, in quibus secunda Oratio erit diei, et tertia de Gratiarum actione : ita *Merati p.* 125. *n.* 24. *cum Gao. Bisso, Guyeto, etc.* 2. In Missa *de Angelis* dicitur semper *Gloria*, quacumque die celebretur, secunda Oratio erit diei, et tertia illa, quæ alioquin esset secunda in Missa currente. Si autem petatur Missa votiva Sancti Michaelis Archangeli, poterit dici Missa ejus Dedicationis in die 29 Septembris, et sic etiam Missa de Angelis Custodibus in die 2 Octobris, ita *Merati.* 3. In Missa *de Spiritu S.* secunda Oratio erit de die, tertia *A cunctis*, vel *Concede* pro temporum varietate, *Merati p.* 127. *n.* 28. *cum Quarti, et Tournel.* Et sic etiam dicuntur Missa de SS. Sacramento (*Merati ib. n.* 29.) Missa *de Passione*, et *de Apostolis.* 4. in missa *de B. Maria Virgine* secunda Oratio erit de die, tertia de Spiritu S. et in ferialibus secunda de Spiritu S. tertia Ecclesiæ vel pro Papa. Hîc notandum, quòd Missa votiva solemnis de B. Maria potest celebrari cum *Gloria* et *Credo* ob publicam causam ratione concursûs populi, ex Decr. S. C. 8 Junii 1658, *ap. Mer. pag.* 117. Item notandum, quòd si dicas Missam votivam de B. Virgine in Festo alicujus Sancti semiduplici infra aliquam Octavam B. Virginis, tunc non est dicenda Missa votiva communis de B. V. sed de ejus Octava, sine tamen *Gloria* et *Credo*, ex Decreto *apud Croix lib.* 6. *p.* 2. *n.* 503. *et apud Mer. Ind. n.* 474. Si autem petitur Missa de SS. Rosario, vel de Monte Carmelo, non potest dici Missa concessa Dominicanis, vel Carmelitis, ex Decretis *apud Mer. in Ind. n.* 189 *et* 229, sed bene potest dici Missa de die Festo, *Merati p.* 129. *n.* 30. 5. In Missa *pro defunctis* non dicitur Psalmus *Judica;* celebrans cùm incipit Introitum non signat se cruce, sed librum; non dicit, *Jube Domine benedicere*, non osculatur librum post Evangelium, non benedicit aquam, nec dicit *Gloria Patri* in Psalmo *Lavabo;* ad *Agnus Dei* non dicit *Miserere*, sed *Dona eis requiem;* non dicitur Oratio pro pace, nec *Ite Missa est*, nec *benedicamus Domino*, sed *Requiescant in pace*, nec datur Benedictio.

424. — Hîc autem ultimo loco operæ pretium est adnotare aliqua Decreta S. C. Rit. majoris momenti ad celebrationem Missæ pertinentia, excerpta ex plurimis, quæ affert *Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 2055.

1. Missa conventualis canenda est quotidie in Collegiatis, quarum Clerus est numerosus, et reditus non tenues. 14 Jan. 1603.

2. Tenentur omnino Canonici ad cantandam Missam de die, ut lucrentur distributiones. 28 Januarii 1612.

3. Sacerdos, qui celebrat Missam conventualem, in qua Chorus tenetur cantare Symbolum, non potest illam prosequi tempore, quo à choro cantatur Symbolum prædictum. 17 Dec. 1695.

4. Missæ, ad satisfaciendum eleemosynis alicui Ecclesiæ traditis, non sunt celebrandæ per exteros, ubi commodè potest iis satisfieri per Sacerdotes ejusdem Ecclesiæ. 28. Jan. 1606.

5. Inferiores Episcopo non debent sumere de altari paramenta pro Missa. 7 Jul. 1712. « Hoc tamen intelligendum, *ut advertit* » *Gavant.* ne ponantur paramenta in medio altaris more Episco» porum; nam si ponantur in angulo, id permittit ipsa Rubrica » p. 2. tit. 12. n. 6. ubi dicit: » Si verò (*Sacerdos*) dimissurus sit paramenta apud altare ubi celebravit, finito Evangelio ibidem illis se exuit. *Saltem ait Croix n.* 2072. « hoc permittendum, ubi » non est commoditas ea alibi deponendi. »

6. Altare portatile ligneum cum ara lapidea permitti debet, non obstante constitutione synodali, dummodo habeat solitum Reliquiarum repositorium. 19 Januarii 1614.

7. Solus Episcopus potest habere fenestras in Ecclesia, per quas in eam prospectus haberi possit. 19 Januarii 1614.

8. Non licet in Ecclesiis, in quibus non asservatur SS. Sacramentum, celebratio Missæ in Cœna Domini; nec ejus asservatio in Sepulchro. 24. Junii 1659.

9. Non permittitur ad altare majus celebratio Missæ, dum dicuntur in Choro Matutinum, et Horæ. 15 Sept. 1664.

10. Potest fieri commemoratio de SS. Sacramento, si expositum sit, etiam in Missa de festo duplici, quod non sit 1 vel 2 Classis. 2 Decemb. 1684.

11. Si in die commemorationis omnium defunctorum occurrerit Dominica, Officium cum Missa defunctorum transferantur in sequentem diem etiam Festo duplici impeditum. 5 Octobris 1688.

12. Sacerdos in Sacrificio Missæ congruentiùs utitur cingulo lineo, quàm serico. 22 Jan. 1701.

13. Habens indultum à Sede Apostolica erigendi Oratorium privatum in propria domo, si quis voluerit ibi ædificare altare ligneum, non indiget facultate Apostolica, dummodo altare ligneum cum sacro lapide parieti colligatum amovibile non sit, et altaris portatilis imaginem non præ se ferat. 3 Dec. 1661, *apud Merati Ind.* 393. « eo autem *colligatum* latè videtur intelligen» dum, ita ut altare parieti adhæreat, et nullum inter ipsum et » parietem intercedat spatium; sic enim verificatur quòd altare » non præ se fert imaginem altaris portatilis, idque saltem sic » usus interpretatus est. »

14. Non potest prohiberi celebratio Missæ in Oratorio ruri ædificato per laicum, antequam celebretur Missa Parochialis. 31 Martii 1629. (*ap. Merati Ind. n.* 242.)

15. S. C. sæpius censuit constitutiones Synodales disponentes, ut diebus festis Missæ celebrari non debeant in aliis Ecclesiis, nisi celebrata Missa in Ecclesia Parochiali, esse observandas; ita

tamen ut Missa in Ecclesia Parochiali hora opportuna celebretur. 25 Maii 1652. (*apud Bened. XIV, Notif.* 44. *n.* 12.)

16. De rigore juris non posse prohiberi (*scilicet à Parocho*) ut Missæ non celebrentur ante Missam à Parocho non celebratam. 27 Junii 1641. (*ap. eumd. Bon. l. c.*)

Refert hîc ultimo loco aliqua obiter adjicere circa Eucharistiæ expositionis usum, quem doctissimus *Christianus Lupus p.* 1. *t.* 11. *ex cap.* 9. jamdiu in Ecclesia fuisse probat; magnopere ipse promovet, dicens ex frequenti hujusmodi Sacramenti expositione populum retrahi à vanis oblectamentis, concursum Ecclesiarum augeri, et fideles magis ad devotionem excitari. Verumtamen S. Carolus Borromæus in sua Synodo XI Diœcesana hæc præscripsit: « Ne quavis causa Eucharistia palam..... proponatur, sed publica tantùm, atque gravi; aliis verò de causis Orationem licebit instituere, sed non Sacramento apertè exposito. » Item Benedictus XIV (*in sua Notif.* 30. *n.* 11.) refert S. C. Concilii die 17 Aug. 1630 in una Neapolitana sic præscripsisse: « S. C. censuit non licere Regularibus, etiam in eorum propriis » Ecclesiis, SS. Eucharistiæ Sacramentum publicè adorandum » exponere, nisi ex causa publica, quæ probata sit ab Ordinario; » ex causa autem privata posse, dummodo SS. Sacramentum è » tabernaculo non extrahatur, etsi sit velatum, ita ut ipsa sacra » hostia videri non possit. » Idque confirmatum fuit à nostro P. Bened. XIV, per aliud Decretum datum 16 Aprilis 1746. (Vide in suo *Bullar. t.* 2.), ubi dicitur: « Non licere exponi publicè divinam Eucharistiam, nisi causa publica, et Episcopi facultas intervenerit. » Ex his igitur omnibus Decretis certum videtur non licere exponere SS. Sacramentum ob litis victoriam, ob valetudinem alicujus (nisi sit persona publica, cujus salus communitatis bono sit expediens), et sic pro aliis privatis causis. Num autem id licet ob specialem devotionem alicujus particularis? Dubitat *P. Concina.* Ego dicam quid sentiam. Dico 1. quòd si quis privatus hanc expositionem fieri procurat ad publicam devotionem promovendam, tunc ista potiùs publica, quàm privata causa esse videtur. Dico 2. cum *Concin.* in hoc spectandum, an in illis locis, in quibus fit expositio, devotio et cultus Sacramenti magis augeatur, vel minuatur, et juxta hanc regulam censeo expositionem faciendam vel omittendam; ubi enim viget devotio et cultus augetur, debita semper obtenta Ordinarii licentia, nescio, præsertim juxta præsentem nostrarum Regionum frequentem usum, cur potiùs non sit laudanda quàm improbanda hujusmodi SS. Sacramenti expositio; modò (exciperem) non sit nimis frequens, nimia enim frequentia esset quidem causa, ut reverentia erga tantum Sacramentum minueretur.

Hîc insuper notandum, quòd etiam respectu Ecclesiarum secularium adest Decret. S. C. Episcop et Regul. prohibens extrahi pyxidem à tabernaculo, cùm illa ob privatam causam exponitur, his verbis: « Si quandocumque privata ex causa sacro» sancta Eucharistia exponenda videbitur, à tabernaculo nunquam

» extrahatur, sed pyxide velata in aperto ejusdem tabernaculi os-» tiolo, cum assistentia alicujus Sacerdotis, stola et superpelliceo » induti, et cum sex saltem luminibus cereis collocetur. » Quod idem in Ecclesiis secularium servari mandamus die 9 Dec. 1602 ita apud *Card. Lambert. Notif.* 30. *n.* 27. Benedict. autem XIV, in sua Bulla, *Cùm ut rectè nosti* (in Bullar. tom. IV. num. 88. §. XIII.), mentionem faciens de præfati Decretis, dicit quòd pro causa privata nunquam potest extrahit pyxis, nec etiam ad populum benedicendum : « Si autem... (sunt ejus verba) non debet à » tabernaculo educi, facilè intelligitur in designatis casibus non » esse illud afferendum ad Ecclesiæ januam, nec cum eodem » Benedictionem impertiendam. » Hîc verò obiter advertendum id quod in prædicta Bulla (*ibi* §. *XIII.*) idem Pontifex suddit : « Neque enim fas cuique esse debet privata auctoritate novum » ritum inducere. » Profertque ibi ad hoc *Canonem* 13. Tridentini *sess.* 7, ubi vetitum fuit immutari consuetos ritus circa administrationem Sacramentorum, et declarat Canonem illum procedere etiam quoad cultum SS. Eucharistiæ. Loquens autem de ritibus alicubi jam introductis, sic inquit : « Et quoties aliquem » ritum ejusmodi induci contingit, etsi nihil continentem pietati » oppositum, Apostolica Sedes eumdem interdicere non dubitavti » ex quibusdam extrinsecis circumstantiis nullatenus prævisis, » vel neglectis ab eo qui ritum invexit. »

Notandum etiam, quòd ex Decreto Innocentii XII 1 Sept. 1730 (relato apud *Merati p.* 581.) prohibentur apponi statuæ, reliquiæ Sanctorum, ac Imagines animarum Purgatorii in altari ubi fit expositio. Ad illud autem : *Panem de cælo etc.* non est addendum *Alleluia*, ex Decreto S. C. apud *Merati tom.* 1. *in Indice Decret.* 523.

Hîc ultimo loco operæ pretium est quærere et videre, quibus in Ecclesiis asservari possit Eucharistiæ Sacramentum? Docet *Cardin. Petra in suis commentariis t.* 3. *ad Constit.* 1. *Urbani IV, n.* 15 *et* 29. cum *Barbosa Riccio*, *Genuensi*, *etc.* ac pluribus decisionibus S. C. Certum esse tantùm in Ecclesiis Parochialibus retineri posse, quia in hoc tantùm Sedes Apostolica dispensare potest, non autem Ordinarii : asservatur etiam in Cathedralibus, quia ipsæ dicuntur Parochia, verùm ibi non est asservandum in altari majori, sed in alia capella, propter functiones Pontificales necessariò peragendas ab Episcopo retrorsum ad altare majus. Permittitur etiam asservari Sacramentum in Ecclesiis Regularium, propter necessitatem præbendi ibidem Communionem infirmis, ut dicunt *Pelliz. Man. Reg. tr.* 3. *c.* 6. *n.* 1 *et* 6. *Petra t. c.* 18, cum *Glossa in c. Permittimus. de sentent. excom.* verbo *Excommuuicatis*. Idem permittitur in Ecclesiis Monialium viventium in Clausura, Decreto S. C. Concilii in Ulyssiponensi anno 1585 *apud Petr. n.* 19. Censuit etiam eadem S. C. in Mexicana 15 Maii 1700, concedendum Patribus Oratorii Indultum asservandi Eucharistiam intra claustra pro quatuor anni temporibus in quibus fiunt Exercitia ab Ordinandis. Non permittitur autem in

Collegiis solius Ordinarii auctoritate constitutis, ut sunt Conservatoria, quæ non approbantur, sed tantùm à Sede Apostolica tolerantur, et in quibus jura Parochialia præservantur Parocho, ut decrevit S. C. Concilii in Salernitana 19 Augusti 1702, et in Neapolitana 4 Julii 1707, ubi specialiter declaratum fuit asservationem Eucharistiæ non licere Conservatoriis absque Apostolica auctoritate; vide *Petram n.* 21. Idem decrevit S. C. respectu ad Grancias Regularium; ib. *n.* 23. Idem respectu ad Ecclesias Collegiatas, nisi asservatio Eucharistiæ ibi esset pro servitio suarum Parochiarum, *n.* 24. Idem quoad Ecclesias Confraternitatum et Hospitalium, *n.* 30. Idem quoad Ecclesias Rurales, aut alias intra fines Parochiæ, *n.* 30. et 31, nisi esset aliqua Ecclesia filialis Parochiæ, et adesset ibi consuetudo asservandi SS. Sacramentum, ac necessitas ad consulendum saluti animarum, ut ait et probat *Petra n.* 28. Tandem declaravit Bened. XIV in Bulla, *Quamvis justo, etc.* data 30 Aprilis 1749 §. 24. (vide in *Bullar. Tom.* 3.) jus retinendi Eucharistiam privativè pertinere ad Pontificem, « ut Canonica (ait) docet disciplina, juxta quam Eucharistia in Ecclesiis, quæ Parochiales non sunt, retineri non » potest absque Apostolico indulto, vel consuetudine immemorabili (seu centenaria, non verò quadragenaria, ut probat » *Petra n.* 35.), quæ hujusmodi indulti præsumptionem indu» cit. » Advertit autem *Petra n.* 32. quòd licèt adsit immemorabilis consuetudo in aliqua Ecclesia asservandi Sacramentum, ipsa tamen non suffragatur, si constet ab initio fuisse asservatum ex sola licentia Ordinarii: possessio enim illa minimè valet, cùm proveniat ex titulo infecto; et ita decrevit S. C. Concilii in Neapolitana 28 Julii 1708. Insuper sciendum, quòd à Sede Apostolica hujusmodi licentiam nunquam conceditur pro Oratoriis privatis, et pro Capellis ruralibus, nisi esset alicubi populi concursus et distantia à Parochia; ita *Petra n.* 37 *et* 38. Qui demum advertit, jus retinendi claves tabernaculi privativè spectare ad Parochum; idque non permittendum Monialibus, neque laicis, etiam in feria quinta Cœnæ Domini, nisi adsit in aliquo loco immemoralibis consuetudo, quam tolerandam esse censet *Pignatellus*, et testatur sic servari in Hispania, et in Regno Siciliæ, ac etiam Neapolitano; vide *Petram ib. n.* 39. *ad* 44.

Insuper notandum ex Decreto S. C. Rituum sub die 15 Sept. 1737 apud *Merat.* quòd in Communione ministranda Monialibus non est danda benedictio cum Pyxide è fenestella, sed tantùm cum dextera manu, etiamsi ibi sit præsens Sacramentum. Item quòd Sacerdos, descendendo ab altari cum Pyxide, non per laterales gradus, sed anteriores descendere debet. Præterea advertendum, quòd regnans Pontifex Clemens XIII præcepit omnibus Dominicis in Missa dicendam præfationem de *SS. Trinitate*, modò non adsit Præfatio propria illius diei.

TRACTATUS QUARTUS.

DE SACRAMENTO POENITENTIÆ.

CAPUT I.

DE ESSENTIA HUJUS SACRAMENTI.

DUBIUM I.

Quæ sit ejus materia, et forma.

425. De materia, et forma hujus Sacramenti. Vide quæ de his habentur apud Bus. — **426.** Monitum ad Confessarios. — **427.** De *materia* remota. Dub. 1. An mortalia commissa in susceptione Baptismi sint materia hujus Sacramenti? Dub. 2. An peccata aliàs confessa sint materia sufficiens hujus Sacramenti?—**428.** De *forma*. Qu. I. An forma hujus Sacramenti consistat in verbis, et possit proferri in absentem? — **429.** Et quænam præsentia moralis pœnitentis requiratur? — **430.** Qu. II. Quænam forma in hoc Sacramento sit proferenda? Dub. 1. in quibus verbis consistat essentia formæ? Et an necessarium sit verbum *te*? Dub. 2. An verba, *à peccatis tuis?* Dub. 3. An verba *in nomine Patris* etc.? Et an preces adjunctæ? Dub. 4. An per verba *te absolvo* possit Sacerdos absolvere simul à peccatis, et à censuris? — **431.** Qu. III. An possit validè, et licitè dari absolutio sub conditione? — **432.** Causæ justæ absolvendi sub conditione.

425. — « Resp. 1. materia remota et necessaria, est omne » peccatum mortale, post baptismum commissum, et non con- » fessum. * (Dicitur verò commissum post Baptismum, *contra* » *Prop.* 19. *inter damnatas ab Alexand. VIII, quæ pro peccato* » *originali perpetuam agendam pœnitentiam asserebat.*) * Mate- » ria sufficiens, etsi non necessaria est, omne veniale post Baptis- » mum commissum, vel etiam mortale, aliàs ritè confessum. » Materia proxima sunt actus pœnitentis, Contritio, Confessio, » et Satisfactio, quarum ultima est integralis tantùm, ut patet » in infirmo, qui si ratione destituatur, solet absolvi absque » satisfactione : duæ priores sunt essentiales, ut communiter » docetur contra *Scotum*, qui totam essentiam ponit in absolutione. » Porro peccata sunt tantùm materia, circa quam, actus verò » pœnitentis, materia ex qua, *Laym. l.* 5. *t.* 6. *c.* 3. ex communi.

Unde resolves :

« 1. Etsi peccatum mortale remissum quomodocumque sit, te-
» neris tamen confiteri, si non fecisti. *Trident. sess.* 14. *c.* 5. »

« 2. Omitti possunt venialia, vel omnia, vel aliqua ; item mor-
» talia semel ritè confessa, v. g. in Confessione generali, ut do-
» cent *Dian. p.* 3. *t.* 4. *res.* 56. *Card. de Lugo d.* 16. *n.* 56. con-
» tra *Vict. Ledesm.* et alios. In qua etiam non esse necessarium,
» addere peccato mortali, quòd post ultimam confessionem sit
» commissum, docent *Bonac. d.* 5. *q.* 5. *sect.* 2. *p.* 2. *Dian. t.* 2,
» *tr.* 4. *res.* 62. *et t.* 3. *res.* 65. *Card. de Lugo d.* 16. *sect.* 2. *n.* 47.
» *ex Sanch. et Con.* quod est probabile : nisi circumstantia ali-
» qua, v. g. speciem mutans, vel reservatio casûs, vel proxi-
» ma peccandi occasio aliud requirat, et pœnitentia sufficiens
» imponatur. *Card. de Lug. Tamb. de exped. conf. lib.* 2. *c.* 1.
» Tutius tamen est nova ab antiquis secernere.

« 3. Ponenda semper est materia certa ; qualem esse negat
» *Sancius in sel. d.* 7. apud *Dian. p.* 3. *t.* 4. *res.* 52, quòd quis
» non responderit divinis inspirationibus, non fecerit bonum
» quod potuit, et similes imperfectiones. In quibus tamen expo-
» nendis non tenetur Confessarius impedire pœnitentem, ut do-
» cet *Card. de Lugo l. c. n.* 103, contra *Sancium*. Quòd si ha-
» beri certa non possit, pro ratione dubii danda est absolutio ; ut
» sub dubio, si materia prorsus dubia sit : vel absoluta, si certa
» videatur. Ita *Suar. Laym. l.* 5. *t.* 6. *c.* 3. et alii *commun.*

« Resp. 2. Forma Sacramenti pœnitentiæ sunt verba absolu-
» tionis : « Ego te absolvo à peccatis tuis ; » ubi, licèt de essen-
» tia tantùm sit, *absolvo te*, debent tamen addi reliqua, præser-
» tim in articulo mortis, secundùm quosdam sub mortali, secun-
» dùm alios sub veniali, ut vid. *Gran.* voce prolata in præsentem,
» absentem enim Clem. VIII absolvi prohibuit, sub pœna ex-
» communicationis.

Unde resolves :

« 1. Invalidum est absolvere nutu, signo, aut scripto, item
» absolvere absentem ; quod docuit *Alensis, Medin.* et alii, sed
» vetitum nunc, ut modò dictum.

« 2. Valida est absolutio, si reverentiæ causa dicas : absolvo
» dominationem, excellentiam, vel majestatem vestram, etc. Quia
» non mutatur essentialiter, et sunt verba æquivalentia. *Aversa.*
» Vid. *supra tract.* 1. *c.* 1. *d.* 2. Non valet autem si dicas : ab-
» solvat te Deus, vel absolvat te Christus. *Avers. q.* 12. *sect.* 2. »

« 3. Orationes prævias, et subsequentes formam, ut *Misere-*
» *atur tuî, etc.* et *Passio Domini, etc.* quæ secundùm *Trident.*
» laudabiliter adduntur, non sunt necessitatis, et ex causa ra-
» tionabili omitti possunt, v. g. si breves sint Confessiones ; vel
» multi confitentes, ut vid *Dian. p.* 3. *t.* 4. *R.* 97, tunc enim
» sufficit dicere : « Absolvo te à peccatis tuis, in nomine, etc. »
» vel si timeatur censura. « Absolvo te à vinculo excommunica-
» tionis ; deinde à peccatis tuis, etc. » Vid. *Sa, v. Absolutio.* »

« 4. Elevatio manûs, ejusque impositio in caput, item forma-
» tio Crucis est libera, etsi debeat servari consuetudo. Ita *Laym.*
» *cap.* 5. ubi idem dicit de apertione capitis. Forma autem
» Clem. VIII, ut tradit *Sa*, et Rituale Romanum, est hæc, qua
» ut omnes utantur, suadet Paulus V ideoque omnibus tenenda
» memoriter : Misereatur tui omnipotens Deus, et dimissis pec-
» catis tuis, perducat te ad vitam æternam, Amen : deinde elevata
» manu pergit : Indulgentiam, absolutionem, et remissionem
» peccatorum tuorum tribuat tibi omnipotens et Misericors Do-
» minus, Amen. Dominus noster Jesus Christus te absolvat, et
» ego auctoritate ipsius te absolvo ab omni vinculo excommunica-
» tionis, suspensionis (quæ vox circa laicos omittitur), et inter-
» dicti, in quantùm possum, et tu indiges : Deinde ego te absolvo à
» peccatis tuis, in nomine Patris, et Filii, et Spiritûs sancti,
» Amen. Passio Domini nostri Jesu Christi, merita B. Virginis,
» et omnium Sanctorum, quidquid boni feceris et mali sustinueris,
» sit tibi in remissionem peccatorum, augmentum gratiæ, et
» præmium vitæ æternæ, Amen. »

426. — Acturi de hoc Pœnitentiæ Sacramento, quod Christus Dominus ad humanæ imbecillitatis remedium instituit, ante omnia monitum velim Confessarium, ut suas agnoscat partes, nempe Judicis, Patris, et Medici, ad munus suum æqua lance exercendum; sicut enim nimia benignitas iniquitatum fomentum est, sic nimia severitas fit pluribus via ad desperationem. Hinc Christus Dominus declaravit non esse spiritûs sui eos, qui nimis rigidè cum peccatoribus agunt. Et SS. Patres non solùm invehunt in eos qui falsa pietate ducti indebitè peccatoribus indulgent, sed etiam in eos qui indiscretum rigorem cum pœnitentibus adhibent, ut conqueritur S. Ambrosius in *Psalmo* 118. *Serm.* dicens : « Sunt etiam in nobis, qui timorem Domini habent, sed
» non secundùm scientiam, statuentes duriora præcepta, quæ
» non possit humana conditio sustinere. » Qua de re sapienter advertit S. Bonaventura : « cavenda est conscientia nimis larga,
» et nimis stricta ; nam prima generat præsumptionem, secunda
» desperationem ; prima sæpe salvat damnandum, secunda contra
» damnat salvandum. » Imò Honorius III in *c. Ex parte de Transact.* dixit, cæteris paribus, magis inclinandum in rebus dubiis ad benignitatem, quàm ad rigorem; cùm enim ibi ageretur de modo procedendi contra quosdam, quorum aliqui celebrabant in Ecclesiis interdictis, alii furtivè Sacris initiabantur, etc. sic inquit : « In
» his verò, super quibus jus non invenitur expressum, procedens
» (æquitate servata) semper in humaniorem partem, declarando
» secundùm quod personas et causas, loca, et tempora videris
» postulare. »

Non dubito quin majori quidem detrimento semper in Ecclesia fuerint confessarii nimis indulgentes, cùm major hominum pars ad vitia proni sint ; sed non modicè etiam animarum saluti obsunt, qui per nimiam austeritatem pœnitentes ita deterrent, ut ipsi vel peccata sua reticeant, aut sic arctati jugum disciplinæ

abjiciant, laxisque habenis in vitiorum cœnum miserabiliter deinde se immergant.

Aggrediamur opus ad hunc tractatum de Sacramento Pœnitentiæ exponendum, cui utique omni studio præ cæteris materiis sedulò incumbendum, cùm in ipso totius Theologiæ Moralis summa, et quæstiones magis ad praxim spectantes contineantur; et ideo ego labori non peperci, ut desiderio Lectorum satisfacerem, utque ipsi omnia scitu necessaria hîc reperirent.

427. — In hoc *Dubio* primo loco agitur de materia remota, et forma hujus Sacramenti. Quoad *Materiam* pertinet, ad ea quæ supra dixit *Busembaum*, duo tantùm dubia addere occurrit.

Dubitatur 1. An mortalia commissa in ipsa susceptione Baptismi sint materia hujus Sacramenti? Affirmant communissimè *Suar. Dub.* 28. *concl.* 4. *Holz. n.* 454. *Escob. l.* 14. *n.* 18. *cum Vasq. et Henr. Salm. c.* 4. *nu.* 15. *ac Elbel n.* 8. *cum S. Bonav. Scoto, Mastr. etc. ex D. Th.* 3. *p. q.* 69. *ar.* 10. et ex *S. Augustino* relato in *cap. tunc valere* 42. *de Consecr. dist.* 3. ubi ait: « Tunc » valere incipit ad salutem Baptismus, cùm illa fictio veraci con» fessione recessit. » Ratio, quia hæc peccata, licèt sint tempore simul cum Baptismo, natura tamen sunt ipso posteriora. Ita AA. præfati, sed ratio quam adducunt, videtur non convincere, saltem solummodo probare videtur pro peccatis quæ Baptismum suscipiens post Baptismum patrare vellet, sed non pro peccato fictionis, nempe si ille susciperet Baptismum existens in mortali sine dolore. Nec *D. Th. l. c.* dicit peccatum fictionis esse materiam Sacramenti Pœnitentiæ, sed tantùm ait quòd illud per pœnitentiam removetur: per pœnitentiam autem ibi S. Doctor profectò non intelligit Confessionem, sed dolorem de peccato. Nec obstat textus D. Augustini, nam ut explicat *Glossa o. ad Salutem*, per illud *veraci Confessione* intelligit *cordis contritionem*.

Dubitatur 2. An sint materia sufficiens hujus Sacramenti peccata aliàs confessa? Dubium posset fieri ex eo quòd videtur non posse esse materia Sacramenti Pœnitentiæ peccatum jam remissum, cùm culpa deleta non possit ampliùs deleri. Sed sententia affirmativa est certa apud omnes, prout docet *D. Th. in* 4. *dist.* 17. *q.* 3. *art.* 3. *qu.* 5. *ad* 4. *dist.* 18. *q.* 1. *art.* 3. *q.* 2. *ad* 4. quem communiter sequuntur *Suar.* 3. *p. d.* 18. *sect.* 4. *Palaus tr.* 23. *d. un. p.* 6. *n.* 5. *cum Laym. et Salm. c.* 4. *n.* 22. *cum Con. Fill.* et alii passim. Et clarè patet ex *Extrav.* 1. *de Privil.* (*pag. mihi* 238.) §. *Verum, in fin.* ubi Bened. XI. dicit: « Licèt » de necessitate non sit iterum eadem confiteri peccata, tamen, » ut eorumdem peccatorum iteretur Confessio, reputamus » salubre. » Idque confirmatur ex communi praxi fidelium. Nec obstat dicere peccatum deletum non esse ampliùs peccatum; peccatum enim, etsi remissum, semper peccatum est commissum; sufficit autem, ut Sacramentum habeat effectum in actu primo, nempe quòd præbeat gratiam deletivam peccati, quamvis per accidens in actu secundo peccatum non deleat.

428. — Quoad *Formam* verò hujus Sacramenti, plures hic

quæstiones discutere oportet. Quæritur I. An forma hujus Sacramenti essentialiter in verbis consistat? Respond. Affirmativè, cùm forma non aliter quàm voce, non autem scriptura aut aliis signis, exprimi possit: ita commune et certum est apud omnes cum *D. Thom.* 3. *part. q.* 84. *art.* 3. *ad* 3. quem sequuntur *Laym. tract.* 6. *c.* 3. *Lugo d.* 1. *sect.* 6. *Bonac. qu.* 5. *p.* 6. *Elbel n.* 27. *et Salm. de pœnit. c.* 3. *n.* 30. *cum Cajet. Con. Suar. Val.* et alii passim. Hinc Clemens VIII, in Const. edita die 20 Junii 1602, proscripsit Propositionem hanc, ut falsam et temerariam: « Licere per litteras, seu per internuntium Confessario » absenti Sacramentaliter confiteri, et ab eodem absente » absolutionem obtinere; » præcepitque sub excommunicatione sibi reservata, et ipso facto incurrenda, ne hæc Prop. « unquam » tanquam aliquo casu probabilis defendatur, aut ad praxim quo- » quo modo deducatur. » Ex quibus verbis rectè inferunt *Salm. c.* 3. *n.* 25. quòd absolutio absenti in quocumque casu non solùm datur illicitè, sed etiam invalidè; nam si Pontifex tantùm illicitam eam intendisset declarare, ipsa aliquando, urgente necessitate, validè et licitè dari posset, cùm leges Ecclesiasticæ non possint obligare cum gravissimo damno, et tantò magis si illud est spirituale. Unde, si Pontifex voluit hujusmodi absolutionem in nullo casu esse licitam, consequenter declaravit in nullo casu esse validam. Paulus autem V, die 14 Julii 1605, insuper damnavit interpretationem aliquorum in præfatum Decretum, dicentium posse absolutionem absenti conferri, modò Confessio in præsentia præcessisset: explicavit enim Bullam Clementis esse disjunctivè, non copulativè, intelligendam.

429. — Requiritur igitur, ut Forma à Confessario voce proferatur, et ut pœnitens ibi tunc moraliter sit præsens. Hæc autem moralis præsentia reputatur illa, intra quam homines communi voce, quamvis altiori, loqui possunt et solent, ut dicunt *Sporer n.* 610. *Tambur. lib.* 5. *de Sac. pœnit. cap.* 2. *n.* 11. *Holzm. num.* 573. *v. Dixi, Elbel num.* 29. qui *cum Sporer, et aliis* addit talem præsentiam posse extendi ad 20 circiter passus, præsertim ubi pœnitens nondum est egressus ab aspectu Confessarii. Rectè verò advertit *Sporer n.* 615. *cum Reg. Gob. etc.* revocandum esse pœnitentem, quando omnimodè revocari potest. Cæterùm censet *cum Gob. et Bonac.* sine scrupulo absolvi pœnitentem qui recessit è confessionali, si certò scitur esse adhuc intra paucos passus. Meritò autem *Tamb.* non approbat *Leandrum*, qui dicit satis esse ad præsentiam moralem, si Sacerdos videat pœnitentem, aut alio sensu percipiat præsentia enim pro absolutione majorem propinquitatem requirit, quàm pro audienda concione, vel Missa. Unde censet *Tamb. nu.* 13. quòd si quis aliquando non posset nisi à longe absolvi, putà si rueret è tecto, tunc absolutio sub conditione danda esset. Ait *Holzm. ibid.* quòd si Confessarius ob periculum infectionis, vel ob aliam causam non posset intrare in cubiculum ubi est infirmus, potest à janua eum absolvere. Rectè autem advertunt *Spo-*

-er n. 610. *Croix n.* 1201, *Elbel l. c. cum Stoz.* non esse opus, ut pœnitens verba absolutionis audiat, et tantò minùs ut eadem intelligat; sufficit enim ut Sacerdos illa verè proferat. Quinimo sapienter dicit *Croix*, consultum esse ut in præsentia aliorum pœnitentium præfata verba submissè dicantur, ne si aliquis dimittatur sine absolutione, id alii percipiant. Addit *Tambur.* bene posse absolvi pœnitentem, qui antea sua peccata in scripto legenda dederit, et deinde præsenti Confessario dicat, *de his me accuso.* Quod tamen advertunt *Salm. c. 7. n. 11. cum Cano, Pal. Pasq. Con. et aliis* non permittendum, nisi ex gravi causa, nempe si quis ob angorem gutturis, impedimentum linguæ, aut si puella supra modum verecunda in explicando voce sua peccata, valde gravem difficultatem sentiat. Rationem adducunt *Holzm. n.* 558. *et Sporer ex n.* 488. quia licèt Confessio nullo jure præcepta sit fieri vocaliter, tamen, cùm communi Ecclesiæ usu sit receptus modus sic confitendi, hic nunc obtinet vim præcepti, et proinde sine gravi causa foret illicita Confessio aliter facta.

430. — Quæritur II. Quænam forma in hoc Sacramento proferenda sit? Plures graves Auctores tenent, quòd olim Ecclesia usa fuerit forma deprecatoria (*Absoloat te Deus*) usque ad medium sæculum XIII, et quòd etiam hodie hæc sit in usu apud Græcos; ita *Tourn. in Præl. Theol. q.* 9. *art.* 1. *Martene, Vitass. apud Croix de pœnit. to.* 9. *p.* 528. Sed id negant *Baronius, Gonet, Nicol. ap. eumd. Concin.* Imò communissimè nostri Theologi Morales, *Suarez, Soto, Lugo, Cajet. Vasq. Val.* et alii plurimi cum *Salm. de pœnit. cap.* 3. *n.* 17. *et Croix lib.* 6. *p.* 2. *n.* 639. censent formam deprecatoriam esse invalidam, ex eo quòd Christus Dominus, hoc Sacramentum instituens (*Joan.* 20.) expressit sententiam proferendam esse à Sacerdote uti Judice, dicens: *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Unde compertum videtur necessarium esse, ut peccata ab ipsis Sacerdotibus tanquam Christi vicariis remittantur, nec sufficere, quòd ipsi Deum, ut remittat, deprecentur. Sed quidquid sit de hoc, hodiè certum est, et de fide, debitam formam esse formam Indicativam: ut declaravit Tridentinum *sess.* 14. *cap.* 3. his verbis: « Docet S. Synodus Sacramenti Pœnitentiæ formam, in qua » præcipuè ipsius vis sita est, in illis Ministri verbis positam esse, » Ego te absolvo, etc. quibus quidem de Ecclesiæ Sanctæ more » preces quædam laudabiliter adjunguntur. » At super hac forma plura occurrunt dubia.

Dubitatur 1. In quibus verbis hæc forma consistat? Certum est apud omnes, verba *Te absoloo* ad essentiam formæ pertinere. Sed sentiunt *Lugo de pœnit. d.* 13. *n.* 26. *Wig. tr.* 13. *q.* 3. *res.* 2. quòd si dicatur, *Absoloo à peccatis tuis*, non est necessarium ad valorem formæ verbum *Te*, cùm hoc satis exprimatur in verbo *Tuis*. Attamen communissimè huic opinioni contradicunt *Suar. de pœnit. d.* 19. *sect.* 1. *n.* 17. *Bon. q.* 4. 5. 1. *nu.* 1. *Holzm. n.* 482. *Concina to.* 9. *p.* 580. *n. p. et Pal. tr.* 23. *d. un. p.* 5. *n.* 2. *cum Vasq.* Prima opinio, speculativè loquendo, spectata

ratione, probabilior videtur; sed quia hæc secunda est etiam probabilis, saltem ob auctoritatem Doctorum, in praxi hæc omnino sequenda est, ex Prop. 2. damnata ab Innoc. XI.

Dubitatur 2. An dicendo, *Ego te absoloo*, requirantur verba *à peccatis tuis?* Negant communissimè *P. Milante in propos. I, Innoc. XI, Con. p.* 580. *n.* 5. *Holzm. n.* 482. *Ronc. de pœnit. c.* 2. *q.* 3. *Sporer eodem tit. p.* 244. *n.* 544. *Pal. p.* 5. *n.* 2. *et Lugo d.* 13. *nu.* 17. *cum S. Anton. Sylo. Caj. Nao. etc. ex D. Th.* 3. *p. q.* 84. *ar.* 3. *et Catech. Ronc. p.* 2. *n.* 14. ubi dicitur: *est autem forma, Ego te absoloo*, et nihil aliud ibi additur. Omnes tamen hi AA. dicunt, quòd licèt to *A peccatis tuis*, non sit necessarium ad essentiam formæ; esse tamen mortale hæc verba omittere, cùm sit contra consuetudinem Ecclesiæ. Alii verò tenent ipsa pertinere ad essentiam, eò quòd cùm Christus dixerit: *Quorum remiseritis peccata, etc.* sicut quia dixit *quorum*, explicandum est *te*, ita quia dixit *peccata*, explicandum est *à peccatis; sic Croix n.* 633. *cum Major. et Pasq. ac Mazzotta de pœnit. to.* 3. *p.* 561. *cum Gabr. Aversa, Gorm. etc.* item *Palud. P. Soto, et Gabr. ap. Salm. c.* 3. *n.* 1. Nec obstare dicunt, quòd ex circumstantiis satis determinentur verba, *Ego te absoloo*, ad significandam etiam absolutionem à peccatis, nam si hoc valeret, posset adhuc reticeri verbum *te*, quod ex circumstantiis satis etiam percipitur. Prima opinio est probabilior, sed in praxi nec recedendum à secunda, cùm etiam sit probabilis, ut bene advertunt *Elbel de pœnit. n.* 25. *Salm. n.* 2. *Holzm. et Roncagl. ll. cc.*

Dubitatur 3. An verba, *In nomine Patris, etc.* sint de essentia? Affirmant *Durand. Major, etc. ap. Lug. d.* 13. *n.* 11. Sed communis et vera sententia negat, cùm in institutione hujus Sacramenti nullam mentionem Christus fecerit de hac invocatione SS. Trinitatis, sicut fecit in Sacramento Baptismi: ita *Lugo n.* 12. (qui dicit oppositam ab omnibus rejici) *Roncagl. c.* 2. *q.* 3. *nu.* 59. *Bon. p.* 1. *n.* 2. *cum Con. Vasq. Suar. etc. Croix n.* 629. *cum Arriaga, et Bosco; ac Salm. cap.* 3. *num.* 3. *cum Soto, Nao. et Cajet.* Hanc autem omissionem putant *Ronc. et Gran, ap. Croix n.* 637. esse mortalem: alii verò, ut *Sotus, Val. ap. Bon. l. c.* censent nullum esse peccatum, secluso scandalo et contemptu; sed hæc opinio non videtur satis probabilis, cùm talis invocatio sit juxta consuetudinem Ecclesiæ. Hinc melius alii fere communiter dicunt esse tantùm veniale, ut *Bon. l. c. Elbel n.* 26. (qui dicit esse satis commune) *Pal. p.* 5. *n.* 3. *Salm. l. c. Platell. Bosco, et alii ap. Croix dict. n.* 637. qui absolutè asserit id esse commune.

Verba autem *Dominus Jesus Christus, etc.* putat *Conc. p.* 581. *n.* 10. non posse omitti sine culpa: verba autem *Misereatur, Indulgentiam, et Passio Domini nostri etc.* dicit posse omitti; et huic videtur favere Rituale Romanum (*tit. de forma absol.*) dicens: *In Confessionibus autem frequentioribus omitti potest* Misereatur, etc. *et satis erit dicere*, Dominus noster Jesus Christus, etc. *usque ad illud*, Passio, etc. *Urgente verò aliqua*

graoi necessitate in periculo mortis breviter dicere poterit: Ego te absolvo ab omnibus censuris, et peccatis, in nomine Patris, etc. Sed communiter DD. dicunt, omnes has preces posse omitti sine ullo peccato; ita *Lugo d.* 11. *num.* 9. *cum Nav. Hozm. p.* 491. *cum Spor. Viva de pœnit. q.* 7. *art.* 1. *n.* 3. *Mazzotta tom.* 3. *p.* 163. item *Sa, Bosco, Dicast. Gob. et Croix n.* 638. Hocque videtur verius, dum Tridentinum *dict. sess.* 14. *c.* 3. dicit quòd hæ preces tantùm *laudabiliter adjunguntur*, verbum enim *laudabiliter* nullum utique videtur importare præceptum. Nemo tamen dubitat, quin convenientius sit saltem in Confessionibus longioribus hujusmodi preces adjicere: maximè illas quæ sequuntur: *Passio Domini, etc.* cùm probabile sit cum *D. Thoma, S. Ant. et aliis*, prout infra dicemus agendo *de Satisfactione*, quòd per verba illa eleventur omnia bona opera pœnitentis ad satisfactionem Sacramentalem; saltem consulit *Holzm.* ut ea verba dicantur, dum pœnitens recedit.

Dubitatur 4. An per verba *te absolvo* possit Sacerdos validè absolvere pœnitentem tam à peccatis, quàm à censuris? Communiter affirmant *Pal. p.* 5. *Bon. p.* 5. *n.* 10. *Ronc. c.* 2. *q.* 3. *Salm. c.* 3. *n.* 11. *Viva. q.* 7. *a.* 2. *n.* 3. *Holzm. n.* 482. *v. Inst. Rituale*. Ratio, quia nihil prohibet, quin verba illa intentione Sacerdotis, dirigantur ad absolutionem tam à censuris quàm à peccatis. Meritò tamen advertunt *Roncaglia, et Salm. ll. cc. cum Gran. et Leand.* item *Sotus, Coninchius, et Avila*, id non excusari à culpa veniali, cùm sit contra usum Ecclesiæ. Probabiliter verò *Holzm. n.* 491. *et Viva ll. cc. cum Gran.* id omnino excusant, si nulla adsit probabilis suspicio quòd pœnitens aliquam censuram incurrerit. Cæterùm rectè ait *P. Concina p.* 618. *n.* 9. peccare mortaliter Sacerdotem, qui contra prohibitionem Ecclesiæ vellet pœnitentem absolvere priùs à peccatis, et deinde à censuris? Quamvis satis communis sit sententia, quòd validè possit pœnitens absolvi (si ipse sit in bona fide) à peccatis, non præmissa absolutione à censuris, ut docent *Suarez tom.* 4. *de Reliq. d.* 31. *sect.* 3. *n.* 6. *Sanchez Dec. l.* 2. *c.* 8. *n.* 5. *Lugo d.* 14. *n.* 102. *et Salm. de Sacram. c.* 3. *n.* 11. Ratio, quia prohibitio Ecclesiæ nequit invalidare Sacramentum, cujus valore pendet à jure divino, cùm omnia ad illud requisita essentialia concurrunt.

431. — Quæritur III. An possit validè et licitè dari absolutio sub conditione? Omnes conveniunt, ut diximus de *Sacram. in genere n.* 16. validam quidem esse absolutionem, quæ datur sub conditione de præterito, vel præsenti. E converso communiter dicunt DD. invalidam esse, si conditio sit de futuro; et hoc etiamsi dicatur, *Absolvo te, si Deus cognoscit quòd restitues*, aut simile, ut tenuimus *n.* 26. Difficultas est, an sit licitum absolvere sub conditione de præsenti, vel præterito; Resp. affirmativè cum communi DD. contra aliquos, juxta sententiam allatam *n.* 28, dummodo justa adsit causa; nempe si, negata absolutione, notabile detrimentum immineret animæ pœnitentis.

432. — Causæ autem justæ, secundùm Doctores infra citan-

dos, videntur hæ. I. Si Sacerdos prudenter dubitet, an absolverit vel ne; ita *Lugo d.* 13. *n.* 107. *Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 1770. *Sporer. n.* 622. *Rom. de Sacr. c.* 4. *q.* 6. *R.* 3. *Bon. de pœn. p.* 3. *n.* 1. *cum Suar. Fill. Molf. Reg. et Salm. eod. t. c.* 3 *n.* 22. *cum Vasq. Graff. Dic. etc.* II. Si Confessarius dubitet, an habeat jurisdictionem in pœnitentem; ita *Sporer d. n.* 622. Sed hoc non admitterem, nisi pœnitens diu deberet carere absolutione: et in hoc casu censeo teneri Confessarium patefacere pœnitenti qui ei confessus sit mortalia, quòd ipse tantùm sub conditione absolutus sit, ut si postmodum fortè notum fiat, quòd Confessarius revera careret jurisdictione, pœnitens iterum confiteatur peccata illa, ut debet. III. Si urgeat necessitas suscipiendi Eucharistiam, ut dicunt *Mazzotta, et Spor. ll. cc.* Sed hîc obiter advertendum, quòd licèt aliquis posset in hujusmodi necessitate sub conditione absolvi, quia talis necessitas sufficientem præbet causam Confessario absolvendi sub conditione; pœnitens tamen non posset accedere ad Communionem, nisi certò dispositus ad illam (vel saltem probabiliter, juxta alios citandos infra *n.* 474. *dub.* 2.) ad hoc ut servet præceptum Apostoli, quòd omnes accedant probati; unde in mero dubio negativo suæ dispositionis nemo potest Communionem suscipere.

IV. Si dubitetur, an pœnitens sit ritè dispositus per verum dolorem et propositum; ita *Sporer l. c. Mazzotta to.* 3. *p.* 168. *et Pal. p.* 5. *n.* 9. *cum Vasq. etc.* Sed huic doctrinæ sic generaliter traditæ nec valeo acquiescere: nam dico 1. non posse absolvi sub conditione peccatorem recidivum in culpas lethales, qui non probetur dispositus per signa extraordinaria, prout infra dicemus ex *n.* 459. nisi esset in periculo mortis; vel nisi (excipit *Schilder. Croix l.* 3. *p.* 1. *n.* 110.) prudenter timeatur, quòd peccator ille non ampliùs ad Confessionem redibit, et in peccatis suis tabescet. Dico 2. idem dicendum esse de recidivo in venialia, qui sufficientem habet usum rationis, quia, cùm possit hîc Confessarius de brevi certum se reddere de pœnitentis dispositione per experimentum emendationis ei differendo absolutionem, non videtur adesse sufficiens causa absolvendi illum sub conditione. Dico 3. probabiliter posse absolvi puerum, vel semifatuum sub conditione, quando dubitatur de ipsorum dispositione; et quidem, si urgeat periculum mortis, vel præceptum Paschale, communissimè dicunt DD. cum *Less. Auct. v. Confessio. c.* 6. *Lug. d.* 17. *nu.* 22. et aliis, tales esse absolvendos sub conditione, si dubiè sint dispositi, maximè si confessi sint aliquod dubium mortale, quo casu ait *Lug.* non videri de hoc dubitandum. Idque puto omnino dicendum (contra *Lessium*) etiam extra tempus mortis, vel præcepti, ut verius dicunt *Sporer. n.* 622. *Mazz. t.* 3. *p.* 568. *et Laym. c.* 5. *n.* 7, qui ait absolvi posse sub conditione, saltem animo retenta; in eo enim casu non solùm adest juxta causa utilitatis, ne pœnitens privetur gratia sacramentali, sed etiam necessitatis, ne ille fortè maneat in mortali; in tantùm autem alii usu rationis prædìti non debent absolvi, cùm de ipsorum

dispositione dubitatur, quia adest via et spes, fore ut dilata absolutione, brevì illi certò dispositi redeant, et absolvantur; sed quoad hos semifatuos, et pueros nondum perfectè rationis compotes, deest hæc via et spes, fore, ut brevì afferant hanc certam dispositionem. Imò non improbabiliter dicunt *Spor*, *Maz. ll. cc. et Gob. Dian. et Schild. ap. Croix n.* 1797, posse absolvi sub conditione hujusmodi pueros, etiamsi afferant peccata tantùm levia, ne diu priventur gratia sacramentali, et ne maneant in mortali, si fortè habeant, ut loquitur *Lugo l. c.* Dico 4. probabiliter posse sub conditione absolvi (ut censent *Bon. p. 3. n.* 1.) pœnitentem pium, qui aliquas tantùm imperfectiones confitetur, de quibus dubitatur, an pertingant ad venialia; hoc tamen non admitterem sæpe, neque si ille posset materiam certam de vita anteacta præbere. Cæterùm, cùm pœnitens non dat materiam certam, non tenetur Confessarius eam exquirere, ut absolvat; et casu quo exquisierit, et non repererit certam materiam, ait *Spor. n.* 56, non tenetur absolvere sub conditione, cùm pœnitens tunc nullum jus certum habeat ad illam, quando non affert materiam certam, aut saltem dubiè necessariam.

DUBIUM II.

QUÆ CONTRITIO REQUIRATUR.

433. Vide quæ habentur apud Busemb. de Dolore, et Proposito.

§. I.

De quæstionibus ad Dolorem pertinentibus.

434. Quid sit Pœnitentia ut virtus? et quid ut Sacramentum? —**435.** Qu. I. An contritio consistat in dolore, vel in detestatione? — **436.** Qu. II. Ex quo motivo elicienda sit contritio?—**437.** Qu. III. Quando obliget præceptum contritionis? Dub. 1. An obliget extra periculum mortis? Et an ejus dilatio sit speciale peccatum? Dub. 2. An qui in articulo mortis confessus sit cum attritione, teneatur deinde elicere contritionem? Dub. 3. An præceptum contritionis obliget in diebus festis?—**438.** Qu. IV. An ad justificationem requirantur singulæ contritiones ad singula peccata? — **439.** Qu. V. An in Confessione requirantur explicitè actus Fidei, et Spei? — **440.** Qu. VI. An in Sacramento sufficiat attritio sine amore prædominante?—**441.** An quælibet Contritio deleat peccatum extra Sacramentum? — **442.** Et an peccatum possit consistere cum caritatite prædominante, si sit remissa? Solvuntur objectiones, ubi probatur, amorem inchoatum concludi in attritione. — **443.** Qu. VII. An sufficiat attritio ex metu pœnarum temporalium? —**444.** Qu. VIII. An Sacramentum pœnitentiæ possit esse aliquando validum et informe? — **445.** Qu. IX. An dolor debeat præcedere ad Confessionem? — **446.** Qu. X. Per quantum temporis actus doloris moraliter perseveret? — **447.** Qu. XI. An pœnitens debeat

elicere actum doloris cum intentione se confitendi ? — **448.** Qu. XII. An qui confitetur peccatum oblitum statim post absolutionem, teneatur novum elicere dolorem ? — **449.** Qu. XIII. Quomodo eliciendus sit dolor in Confessione venialium ? Dub. 1. An sit mortale confiteri venialia sine ullo dolore ? Dub. 2. An in Confessione venialium sufficiat dolere de uno peccato sine alio ? An sufficiat dolere de frequentia ? ibid.

§. II.

De quæstionibus ad Propositum.

450. Qu. I. An sufficiat propositum virtuale sive implicitum ? — **451.** Qu. II. Quæ sint conditiones requisitæ ad verum propositum ? Et sunt I. Ut sit *Firmum*. Quid si pœnitens credat certò se relapsurum ? II. Ut sit *Universale*. An requiratur universale propositum de mortalibus ? III. Ut sit *Efficax*. — **452.** Qu. III. Quomodo se gerere debeat Confessarius cum iis qui sunt in occasione peccandi ? Dub. 1. Quotuplex sit occasio, et quotuplex periculum peccandi ? Et quæ occasio vitari debeat ? — **453.** Dub. 2. An possit absolvi, qui non vult amovere probabilem peccandi occasionem ? — **454.** Dub. 3. An qui est in occasione proxima voluntaria, possit semel vel iterum absolvi ? — **455.** Dub. 4. An possint absolvi qui sunt in occasione proxima necessaria ? Præsertim causa suæ artis, vel Officii. — **456.** Sententia tenenda circa absolutionem his differendam. — **457.** Dub. 5. An possit absolvi, qui in occasione necessaria, adhuc remediis adhibitis, eodem modo fuerit relapsus ? — **458.** Adnotatur doctrina S. Caroli Borromæi. — **459.** Qu. IV. Quomodo se gerere debeat Confessarius cum consuetudinariis ex intrinseca fragilitate ; et quomodo cum Recidivis ? An recidivus possit pluries absolvi sine signis extraordinariis ? — **460.** Quæ sint signa extraordinaria ? — **461.** Quæ certitudo dispositionis pœnitentis sufficiat ad eum absolvendum ? — **462.** An liceat differre absolutionem pœnitenti disposito sine ejus consensu ? — **463.** An expediat, vel ne, sæpius differre absolutionem ? — **464.** Cur potiùs differenda est absolutio iis qui sunt in occasione extrinseca, et non Recidivis ex fragilitate intrinseca ?

433. — « Suppono, quòd Contritio in communi sit dolor, ac » detestatio peccati commissi, cum proposito emendandi, ut habet » *Trident. sess.* 14. Ubi eam dividit in perfectam, quæ absolutè » sic dicitur ; et in imperfectam, quæ attritio dicitur. Perfecta » est, quæ elicitur ex motivo caritatis propter Deum summè » dilectum : et hæc ex se sola mox justificat, etsi cum voto, et or- » dine ad confessionem, quam deinde facere teneris. Imperfecta » est, quæ ex inferiore motivo, supernaturali tamen, concipitur.

« Resp. Ad Sacramentum hoc sufficit, et requiritur saltem » attritio formalis, supernaturalis, efficax, et universalis, respec- » tu mortalium, concepta in ordine ad confessionem, vel saltem » absolutionem. Est communis. Vide *Bon. d.* 5. *q.* 5. *et Schol.* 2; » colligitur ex *Trid. l. c.* »

Unde resolves:

« 1. Non requiritur contritio existimata, ut voluit *Gabr.*

« 2. Non sufficit 1. Attritio existimata tantùm, licèt inculpabiliter; quia vera attritio est pars essentialis. 2. Nec desiderium absolutionis, sine affectu ad peccata : idque etiamsi tantùm confitearis venialia, ut habet sententia communis contra *Angles* et quosdam alios, quos sequitur *Tamb. l.* 1. *exped. conf. c.* 3. Vid. *Dian. p.* 9. *t.* 9. *R.* 31. Unde peccat graviter, qui etiam sola venialia, vel sola mortalia aliàs confessa sine omni formali dolore confitetur, quia non ponit materiam Sacramenti, et saltem periculo sacrilegii se exponit. Ita *Card. de Lugo d.* 14. *sect.* 8. *etc. commun.* Vid. *Dian. p.* 3. *t.* 4. *R.* 116. *Bon. d.* 6. *qu.* 3. *sect.* 1. *p.* 3. Non tamen est necesse, ut dolor se extendat ad omnia venialia, quorum sibi pœnitens est conscius. *Suar Laym. Lugo.* Imò notat *Tamb. l. c.* satis esse de uno veniali dolere formaliter, etsi plurium sis conscius, de quibus nec dolorem, nec propositum emendandi habeas sive ea confitearis, sive non.

« 3. Non absolvitur, qui dolet, licèt intensissimè, tantùm propter infamiam, damna, aliasve pœnas temporales præcisè, etsi ex inculpabili ignorantia : quia non est dolor supernaturalis; nec ignorantia, aut bona fides potest supplere defectum essentialem. *Bonac. l. c. etc.* Limitat tamen *Regin.* cum *Tamb. de exp. conf. l.* 1. *c.* 1. nisi doleas propter istas, ut à Deo inflictas, vel infligendas.

« 4. Ad attritionem non requiritur ulla intentio, vel duratio temporis, ut vult *Durand.*

« 5. Etsi debeat esse de omnibus peccatis mortalibus, non requiruntur tamen singuli dolores de singulis, ut vult *Angles;* sed sufficit unus actus de omnibus simul sumptis, etiam oblitis : ideoque peccat graviter, qui sciens prudens non atteritur universaliter de omnibus mortalibus nundum remissis. *Bonac. etc. ll. cc.*

« 6. Non sufficit dolere, quòd non doleas, ut habent *Navar.* et *Sa,* nec velleitas non peccandi. Ratio utriusque est, quia non est dolor de peccatis commissis, cum quo affectus ad ea stare potest. *Henriq. Vasquez, Bon. loc. cit. n.* 7. Ubi rectè notat, cum actu, quo quis dolet se non dolere de peccatis, plerumque conjunctum esse dolorem de peccatis, etsi pœnitens eum non dignoscat.

« 7. Etsi dolor hic debeat esse summus appretiativè, ita ut nihil magis detesteris, quàm peccatum, malisque omnia mala hujus mundi perpeti, quàm mortaliter contra Deum peccare; non tamen opus est, imò non expedit, particulares facere collationes : v. g. mallem hoc, vel illud malum subire, quàm mortaliter peccare; quia periculosæ sunt. * (*Et hoc est commune apud omnes cum S. Th., Bonac. etc. apud Croix n.* 731, nempe non expedire comparationem explicitam inter peccatum et alia

» mala, se determinando, potiùs quàm peccatum eligere hæc mala » in particulari; et tantò minùs eligere infernum, quia secun- » dùm præsentem Dei providentiam, cùm infernus sit destinatus » iis qui sunt firmati in peccato per æternum odium erga Deum, » incongruè homo ad vitandum peccatum eligeret infernum, in » quo non posset manere sine peccato.) *

« 8. Qui non vult occasiones proximas peccandi à se amovere, » vel non remittere ex animo, vel non restituere aut satisfacere, » quibus debet, vel non habet formale (licèt probabiliter cum » *Lugo l. c. sect.* 5. *Laym. Dian.* aliqui dicant virtuale in contri- » tione universali inclusum sufficere, saltem quando non occurrit » cogitatio de peccatis vitandis) propositum peccata mortalia » (quando talia confitetur) vitandi efficax, id est, cum quo non » possit consistere affectus actualis erga aliquod mortale, non est » sufficienter attritus. Ratio est, quia non est dolor et detestatio » efficax, quippe cum quo possit stare voluntas peccandi, nec is » se ex toto corde convertit ad Deum, detestans peccatum super » omne detestabile. *Suar. Fern. Laym. l.* 5. *tr.* 6. *c.* 4. *Diana* » *p.* 3. *t.* 4. *R.* 119. *etc. commun.* Et licèt sola venialia confitearis, » teneris tamen sicut dolorem, ita etiam propositum, saltem vir- » tuale, circa illa habere. *Card. de Lugo d.* 14. *sect.* 8 *et* 9. » *et alii.*

« 9. Redire sæpe cum eodem mortali non est certum indicium » deesse attritionem, etsi sit magna præsumptio, præsertim in » iis qui coguntur confiteri à parentibus, magistris, etc.; item in » iis, qui aliquoties moniti concubinam non separant, aut restitu- » tionem non faciunt, quibus proinde absolutio differenda est, » nisi id actu præstent. Quanquam possint esse alia signa veri » doloris, v. g. si media præscripta sint adhibita, occasiones vita- » tæ, si numerus peccatorum imminutus, si pœnitens omnino » asserat, cui plerumque credi debet, cùm ipse sit sui accusator, » defensor, et testis; qua in re opus est magna prudentia Confes- » sarii, ne pœnitentem severitate avertat, neque etiam lenitate » seducat, et peccet, peccatque cum illo. *Suar. in* 3. *p. d.* 32. » *sect.* 2. *Sanch. l.* 2. *in dec. c.* 32. *et l.* 3. *c.* 5. *Card. de Lug. l. c.* » *num.* 166 *et* 169. contra quorum, aliorumque communem sen- » tentiam, docent apud *Dian. Vivaldum, et Joannem Sanc. d.* 10. » *n.* 16. posse toties, quoties confitetur, absolvi, etiamsi nullus » appareat profectus; eò quòd sine illo possit esse verum propo- » situm, sicut est in iis, qui venialia semper afferunt eadem. Ve- » rùm id probare non ausim * (ob damnatas nuper ab *Innoc. XI* » *Proposit.* 60 *et* 61.) *, nec videtur esse par ratio. Vide *Conin.* » *d.* 2. *d.* 14. *Dian. p.* 1. *t.* 7. *R.* 55. *et p.* 2. *t.* 2. *miscel. R.* 45. *et* » *p.* 3. *t.* 4.

« 10. Absolvendi sunt ii, qui ex officio, domo, vel negotio, in » quo propinquum peccati periculum imminet, discedere nolunt, » eò quòd sine maxima difficultate non possint, parati interim » media præscribenda adhibere. Ratio est, quia occasio, etiam » propinqua, non necessitat ad peccatum, ideoque stare potest

» cum proposito peccata vitandi. Nec refert quòd quis putet, vel » timeat se unum vel plura peccata non vitaturum, quia propo- » situm est actus voluntatis : existimatio autem illa est actus in- » tellectûs, qui ex illo proposito, ob humanæ voluntatis mutabi- » litatem, non necessariò consequitur. Interim qui certus est, » impossibile sibi esse in tali occasione peccata vitare, debet eam » deserere, nisi velit perire. *Laym. l. c. Lugo l. c. n.* 152.

« 11. Non requiritur dolor sensibilis; sufficit enim intellec- » tivus : qui cùm sit internus ac spiritualis, scrupulosi non facilè » debent angi, quasi sine dolore accedant ad Sacramentum, eò » quòd nullum sentiant.

« 12. Is qui nihil cogitans de confessione, attritionem elicuit, » non referens eam ad Sacramentum, non potest sine novo do- » lore ad id accedere, quia pars debet referri ad compartem. Ita » *Suar. d.* 20. *sect.* 4. *Bon. d.* 5. *q.* 3. *p.* 2. Contrarium tamen » videtur docere *Card. de Lug. d.* 14. *sect.* 4. *n.* 37, quod non est » improbabile. *Tamb. l.* 1. *c.* 2.

« 13. Non sufficit ad Sacramentum dolor qui sequitur absolu- » tionem, imò secundùm sententiam saltem tutiorem, quam do- » cet *Laym. lib.* 5. *c.* 4. *et Coninc.* debet antecedere etiam confes- » sionem, etsi contrarium etiam probabiliter doceant *Vasq. Fill.* » *Fag. Card. de Lugo de pœnit. d.* 14. *sect.* 2. *et Gasp. Hurtad.* » *d.* 6. *diff.* 5. *apud Dian. et Escob. t.* 7. *R.* 6. Unde pœnitentes » initio ad dolorem excitandi, aut si post peccatorum narrationem » fiat, repetant verbo confessionem, dicendo se dolere de peccatis » expositis. Vide *Laym. l. c.*

« 14. Probabile est, eum qui paulò ante confessus iterum con- » fitetur, vel eadem peccata, vel quæ exciderant, quibus ante » (explicitè, et in particulari) non doluit, non teneri elicere no- » vum dolorem; *Card. de Lugo d.* 14. *sect.* 3. *Dian. p.* 9. *t.* 3. » *R.* 50 *et* 51, et consequenter potest moribundus propter pericu- » lum instantis mortis absolvi, audito tantùm uno alterove » peccato, et deinde si superstes maneat, auditis reliquis iterato » absolvi in virtute doloris præcedentis. *Tamb.* »

Hîc plures occurrunt quæstiones magnopere scitu necessariæ ad praxim, tum ad Dolorem, tum ad Propositum in Confessione requisitum pertinentes; Unde distinctè de iis agere oportet.

§. I.

De quæstionibus circa Dolorem.

434. — Ante omnia oportet advertere, quòd pœnitentia duplici sensu accipitur; nempe ut Virtus, et ut Sacramentum. Ut *Virtus* definitur : « Virtus tendens in destructionem peccati » in quantum est Dei offensa, medio dolore, et satisfactione. » Ut Sacramentùm verò definitur : « Sacramentum consistens in ac- » tibus Pœnitentis; et Sacerdotis legitimè absolventis in modum » judicii. » Pœnitentia quidem ut Virtus fuit omni tempore necessaria necessitate medii ad Salutem; in Lege autem Evan-

gelica ut Sacramentum est pariter necessitate medii necessaria omnibus lapsis in mortale post Baptismum, saltem in voto, si non possit suscipi Sacramentum in re.

435. — Quær. I. An Contritio consistat in dolore, vel in detestatione? Alii dicunt consistere in dolore, qui præsupponat detestationem, ut *Gonet d. 7. n. 6. etc. ap. Croix l. 6. p. 2. n. 657.* Alii verò dicunt consistere in detestatione, quam sequitur dolor; et hæc sententia est satis communis et verior videtur *cum Suar. de pœnit. d. 4. sect. 1. n. 7. Sporer n. 67. Holzm. n. 493. ac Nav. Caj. Reg. Gob. etc. ap. Croix l. c. ex D. Th. 3. p. q. 87. art. 1.* ubi docet: « Exigitur ad remissionem, ut homo actualiter peccatum commissum detestetur. » Ratio, quia non quidem dolor est causa detestationis, sed detestatio est causa doloris, et dolor ideo est utilis, quia procedit à peccati detestatione, quæ principaliter est abolitio culpæ, cùm sit velle non peccasse. Cæterùm, ut rectè dicunt *Frass. t. 10. p. 529. cum Vega, et Holzm. Sporer ac Croix loc. cit. cum Con.*, non dubitandum, quin in Contritione utrumque requiratur, tam dolor, quàm detestatio; et quòd revera in uno alterum exercitè contineatur; qui enim suum detestatur peccatum, necessariò de ipso dolet; et è contra, qui de peccato dolet, illud necessariò detestatur.

436. — Quær. II. Ex quo motivo debeat elici actus perfectæ Contritionis? *Prima* sententia, quam tenent plures, dicit posse elici ex motivo cujuscumque Attributi Divini offensi, Justitiæ, Sapientiæ, Misericordiæ, etc. Et meritò hanc probabilem putant *Suar. d. sect. 2. num. 13. et Lugo d. 5. n. 4.* Ratio, quia ille qui diligit Divinam Justitiam, vel Misericordiam propter Deum, jam Deum diligit, cùm Misericordia et Justitia Divina sint ipse Deus; ergo qui dolet de peccato ob Dei Misericordiam, vel Justitiam offensam, non jam ex motivo concupiscentiæ, sed propter Deum dolet. *Secunda* verò sententia communis et probabilior, quam tenent *Suar. l. c. Vasq. q. 85. art. 2. n. 45.* (qui vocat oppositam erroneam) et *Croix n. 722. cum Arriaga, Dic.* et aliis passim, docet Contritionem debere omnino procedere ex solo motivo Caritatis; nempe Divinæ Bonitatis offensæ, quatenus hæc complectitur omnes Dei perfectiones. Ratio, quia ex Trid. *sess. 14. c. 4.* requiritur, ut Contritio sit Caritate perfecta, id est informata; objectum autem Caritatis, ut communiter docent DD. utque diximus *Tom. 1. l. 2. n. 24. v. Objectum*, est Deus quatenus est infinita Bonitas, nempe radix et aggregatio omnium perfectionum.

437. — Quær. III. Quando obliget præceptum Contritionis? Per se loquendo, certum est apud omnes, obligare in articulo mortis, vide *Salm. de pœnit. c. 1. num. 31.* et alios passim. Per accidens verò, communiter dicunt DD. obligare I. Quando aliquis esset in mortali et deberet Sacramenta ministrare, vel aliquod Sacramentum vivorum suscipere, ita *Bon. d. 5. q. 5. s. 1. p. 2. cum Vasq. Val. et Fill. ac Salm. cum Pal. et Laym. etc.* communiter. II. Quando quis graves pateretur tentationes, quas

vitare non posse putaret, nisi actum Contritionis eliceret. *Laym. c. 2. n. 1. et Salmant. n. 32. cum Cano, Pal. Fill. Med. etc.*

III. Quando quis tenetur elicere actum Caritatis erga Deum, tunc enim, occurrente memoria peccati, tenetur suum peccatum detestari, ut rectè ait *Holzm. pag. 131. num. 518.*

Dubitatur 1. An extra periculum mortis obliget unquam præceptum Contritionis, et ejus dilatio sit speciale peccatum. *Prima* sententia affirmat, quam tenent *Juenin. t. 9. p. 416. Ronc. de pœnit. c. 1. q. 3. R. 2. Antoine p. 498. Conc. t. 9. pag. 51. n. 5. cum Carden. Vitass. et Merch.* item *Ales. et Gabr. apud Salm. c. 1. n. 46.* Probatur 1. ex illo: « Non tardes converti ad Domi» num, et ne differas de die in diem, subitò enim veniet ira il» lius. » *Eccli. 5.* Probatur 2. ex præcepto Caritatis, quod sine dubio obligat per se sæpius in vita, ergo etiam sæpius obligat præceptum Contritionis. *Secunda* verò sententia negat, et hanc tenent *Navar. cap. 1. p. 2. num. 5. vers. Dixi, item Cajet. et Durand. apud Pal. p. 3. n. 9,* qui probabilem putat. Censeo autem has sententias facilè posse conciliari. Per se loquendo peccator differens pœnitentiam extra periculum mortis probabiliter non committit speciale peccatum cum secunda sententia. Ratio, quia præcepta affirmativa, ut docet *D. Th. in 4. dist. 17. q. 3. a. 1. q. 4.* debent habere tempus determinatum, in quo debeant impleri; nullibi autem constat quale tempus sit determinatum ad huic præcepto Contritionis satisfaciendum: Unde idem S. Doctor *2. 2. qu. 14. art. 2.* dixit impœnitentiam finalem non esse peccatum speciale, his verbis: « Impœnitentia non quidem eo modo » quo dicit permanentiam in peccato usque ad mortem..., sic non » esset speciale peccatum, sed quædam peccati circumstantia, » etc. » Id tamen sanè intelligendum, præciso præcepto positivo: nam ex præcepto annuæ Confessionis ab Ecclesia præscriptæ quisque procul dubio tenetur ad pœnitendum, saltem semel in anno. Hoc tamen est per se loquendo, sed per accidens puto nullo modo excusari à mortali, qui existens in mortali per notabile tempus differret pœnitentiam. Tum quia peccaret contra præceptum Caritatis erga Deum, quod saltem pluries in anno quemcumque obstringit, juxta dicta *Tom. 1. l. 2. n. 8.* Tum quia insuper peccaret contra Caritatem erga seipsum, cùm se exponeret proximo periculo novarum culparum, tentationibus succumbendo: ratio patet ex eo quod docet *D. Th. 1. 2. q. 109. art. 8.* (quem sequuntur *Gonet, Ronc.*) ubi ait: « Sine gratia justificante, quòd » diu maneat absque peccato mortali esse non potest. » Unde D. Gregorius super *Ezech. Holzm. 11.* dixit: « Peccatum quod » mox per pœnitentiam non deletur, suo pondere ad aliud tra» hit. » Quale autem sit hoc notabile tempus, valde DD. discrepant. *Conc.* putat esse hebdomadam; idem videtur sentire *Ronc.* dicens esse spatium multorum dierum; sed *Salm. c. 1. n. 55. Pal. 3. nu. 9. cum Laym. et Elb. n. 54. cum Lugo, Henno, etc.* putant excusari, qui satisfacit Confessioni annuali: et huic opinioni videtur adhærere *D. Th. in l. c. in 4. Sent.* Sed ego non

omnino acquiesco, spatium enim satis notabile mihi videtur, ut quis per tantum temporis existens in mortali possit vitare periculum in alia facilè relabendi. Nec valet dicere, quòd Ecclesia pro omnibus indistinctè determinaverit tempus anni; nam Ecclesia hoc tempus solùm determinavit ad obligationem Confessionis, non autem pœnitentiæ. Non nego tamen quòd peccatores, præsertim rudes, ab hoc peccato dilatæ pœnitentiæ ob inadvertentiam ut plurimùm, imò fere semper excusari possunt.

Dubit 2. An qui in articulo mortis susceperit Sacramentum Pœnitentiæ cum Attritione (supposito quòd Attritio sine caritate prædominante sit sufficiens dispositio, juxta dicenda in qu. V.), teneatur insuper elicere actum Contritionis? *Prima* sententia affirmat, et hanc tenent *Suar. d.* 14. *sect.* 6. *n.* 18. *Sanch. Dec. t.* 1. *l.* 1. *c.* 1. *n.* 34. *Bon. q.* 5. *p.* 2. *n.* 5. *Conc. t.* 9. *p.* 56. *n.* 5. *Ant. p.* 498. *R.* 2. *et Val. Fill. etc. ap. Salm. c.* 1. *n.* 35. Ratio, quia ex lege caritatis quilibet in articulo mortis tenetur tutiora quærere remedia, ut ab omni periculo se liberet æternæ damnationis. *Secunda* verò sententia negat, et hanc tenent *Lug. d.* 7. *nu.* 163. *Laym. c.* 11. *n.* 7. *Pal. p.* 3. *n.* 5. *Ronc. c.* 1. *q.* 4. *Sporer n.* 174. *Holz. n.* 546. *Escob. l.* 14. *n.* 130. *et Salm. c.* 1. *n.* 39. *cum Conc. Becc. Salas, Fag. Turr.* et aliis pluribus, valdeque probabilem putat *Suar.* Ratio, quia, posito quòd sit moraliter certa sententia, quòd simplex Attritio sufficiat in Sacramento ad Gratiam consequendam, nullum in hoc adest mortale periculum salutis: Homo autem quocunque tempore, sive vitæ sive mortis, non tenetur nisi ad eligenda media salutis tuta, non autem tutiora. Utraque sententia est probabilis, sed prima omnino est consulenda, cùm agatur de summo salutis negotio, cujus periculum est irreparabile. Imò dico esse omnino sequendam ab eo, qui esset in actuali articulo mortis: tunc enim quisque tenetur elicere actum caritatis (ut tenendum cum *Suar. n.* 4. *Holzm. n.* 141. *et Spor. n.* 35. *cum. Harch. etc.*), cui nemo potest satisfacere si occurrente memoria peccati, ex eodem caritatis motivo peccatum non detestetur.

Dubit. 3. An in diebus festis obliget præceptum Contritionis? Affirmant *Marsilius, P. Soto, etc. ap. Salm. c.* 1. *n.* 49, quia observantia Festi ideo instituta est, ut animæ sanctificentur. Sed negant communiter *Canus, Dom. Soto, Armill. Suar. Vasq. Bon. Reg. etc. cum Salm. l. c.* quia finis præcepti non cadit sub præcepto. Vide dicta *Tom.* 2. *l.* 3. *n.* 264.

Dubitat. 4. An votum Confessionis in Contritione debeat esse explicitum. Certum est ex Trident. *sess.* 14. *c.* 4. peccata non remitti nisi ex voto Sacramenti Pœnitentiæ: dubium est an hoc votum explicitè sit habendum? Affirmant *Canus p.* 4. *q.* 2. *et Tourn. in Prælect. Theol. t.* 9. *p.* 104, quia illa, quæ de necessitate medii sunt necessaria, explicitè proponenda sunt eis quibus lex jam est manifestata. Negant verò communiter probabiliùs *Bon. p.* 3. *n.* 8. *Gonet a.* 5. *et Salm. c.* 2. *nu.* 23. *cum Scoto, Suar. Soto, Navar. Alensi, Adrian. Fill. Med. et aliis.* Ratio 1. quia ex ipso

Trident. habetur, votum hoc includi in Contritione, dum ibi sic dicitur : « Reconciliationem (quæ per contritionem perfectam » obtinetur) ipsi Contritioni, sine Sacramenti voto, quod in illa » includitur, non esse adscribendam. » Quod in alio includitur, implicitum est, non explicitum. Ratio 2. quia illi, qui habet notitiam Confessionis, non est necesse, ut dum conteritur, Confessionis recordetur, sed sufficit ut illam non excludat ; ergo ad Contritionem non est essentiale ad remissionem peccati, quòd votum Confessionis sit explicitum.

438. — Quær. IV. An ad consequendam justificationem requirantur ad singula peccata singuli actus doloris ? Affirmant *Syl. in* 3. *part. q.* 2. *a.* 6. *concl.* 1. *et Angles ap. Bus.* ut supra. Alii autem, ut *Sotus, Canus, Med. ap. Suar. d.* 4. *sect.* 8. *n.* 4. dixerunt saltem requiri unum actum doloris, qui detestetur omnia peccata distinctè cognita. Verùm omnino tenendum oppositum cum sententia communi, quam tradunt *Suar. n.* 8. *Laym. c.* 6. *n.* 3. *Conc. v.* 66. *n.* 7. *Juen. de Sacr. Pœn. Caj.* 1. 2. *q.* 113. *a.* 5 *et* 3. *p. q.* 87. *a.* 1. *Holz. n.* 449. *Spor. n.* 89. *Croix n.* 737. *et Elbel p.* 215. *n.* 79. *cum Soto, Mastr.* et aliis passim. Omnes hi docent non esse quidem opus adhibere ad singula peccata singulos actus doloris, quod *Cajet.* dicit fore ridiculum ; nec requiri, ut dolor referatur ad peccata distinctè recogitata, sed sufficere de omnibus universaliter pœnitere. Et hanc sententiam *D. Thomas,* licèt contrarium (ut infra dicemus) videatur indicare, tamen in *Op. de Veritate q.* 29. *a.* 5. *ad* 4. expressè docet, sic dicens : « Omnia » peccata conveniunt in aversione à Deo, ratione cujus gratiam » impediunt ; unde ad justificationem non requiritur, quòd in ipso » justificationis momento aliquis de peccatis singulis cogitet, sed » sufficit quòd cogitet de hoc, quòd per culpam suam est aversus » à Deo. Recogitatio autem singulorum peccatorum debet vel » præcedere, vel saltem sequi justificationem. » Intellige in ordine ad justificationem, ut rectè explicant *Suar. Croix, et alii.* Idem docuit *Catech. Rom.* §. 3. ubi, quamvis antecedenter hortetur, ut peccator sua crimina singulatim detestetur, tamen ibidem sic subdit : « Is enim (Deus), cùm nostræ salutis cupidissimus sit, » nullam moram ad tribuendam veniam nobis interponit, sed » peccatorem paterna caritate complectitur, simul atque se » collegerit, et universè peccata sua detestatus, quæ deinde alio » tempore (si facultas erit) singula in memoriam reducere (id » est ad confitendum) ac detestari in animo habeat, ad Deum » se converterit. »

Hæc sententia probatur 1. ex illo : « Impietas impii non no- » cebit ei, in quacumque die conversus fuerit. » *Ezech.* 33. Unde dixit S. Leo, *Epist.* 82. *c.* 4. « Apud Deum nullas patitur » moras vera conversio. » Et *S. Jo. Chrysost. Epist.* 5. « Deum » quantulamcumque, quamlibet brevi tempore gestam pœni- » tentiam non respuere. » Probatur 2. rationibus. Ratio prima est illa quam supra affert *D. Thomas,* nempe, cùm peccata consistant in aversione à Deo, sufficit ad gratiam repetendam,

ut peccator per unum contritionis actum convertatur ad Deum; si enim peccator per primam conversionem gratiam non recuperaret, sequeretur quòd eodem tempore ipse esset conversus, et aversus. Præterea, cùm peccator per primum actum se convertit ad Deum, nihil ei obstat quominus veniam saltem illius peccati consequatur, peccata autem mortalia nequeunt remitti unum sine alio; unde necesse est, ut ad primum actum unà simul omnia remittantur. Ratio secunda, quia magnis peccatoribus, qui habitualiter per multum temporis versati fuissent in peccatis, impossibile esset statim converti ad Deum, cùm impossibile sit brevissimo tempore singula peccata detestari, aut singula in memoriam revocare: sed oppositum constat ex scripturis; nam plures peccatores, etsi multis peccatis gravati, tamen subitò justificati fuerunt, ita accidit Magdalenæ, Latroni, Paulo, et præsertim Davidi, qui statim ac dixit, *peccavi Domino*, respondit Propheta, *Dominus quoque transtulit peccatum tuum.* 2. *Reg.* 12. *v.* 13. Ratio 3. quia aliàs quisque à peccatis occultis non posset per dolorem universalem mundari, sed Trident. *sess.* 14. *c.* 5. docet oppositum, dicens: « Reliqua autem peccata, quæ » diligenter cogitanti non occurrunt, in universum eadem Con» fessione inclusa esse intelliguntur, pro quibus fideliter cum » Propheta dicimus: Ab occultis meis munda me, Domine. » Si ergo dolor universalis valet delere peccata occulta, cur non delebit etiam peccata non singulatim? Ratio 4. et intrinseca est, quia (ut bene docet *P. Suarez*), cùm quis dolet de suis criminibus ex motivo universali, quod pugnat cum omni peccato, tunc virtualiter peccata sua singula detestatur; actus enim ille doloris ad omnia et singula se extendit. Et hæc ratio est ejusdem *D. Th. in* 4. *dist.* 17. *q.* 2. *a.* 3. *q.* 5. *ad* 2. ubi dicit: « In » Contritionis motu subitaneo, quamvis non actualiter dis» tinctio inveniri possit, tamen invenitur secundùm quod singula » peccata ordinem habent ad illud, de quo in illa contritione » generali contrito dolendum occurrit, scilicet de offensa Dei. » Unde addit, quòd sicut qui aliquam communitatem diligit, virtute singulos diligit; ita qui dolet de omnibus peccatis, de singulis dolet. Nec obstat illud, quod dicit *D. Th.* 3. *p. q.* 87. *art.* 1. ubi quærens, utrùm peccatum veniale possit remitti sine pœnitentia, respondet: « Exigitur autem ad remissionem peccati » mortalis perfectior pœnitentia, ut scilicet homo actualiter » peccatum mortale commissum detestetur, quantùm in ipso est, » ut scilicet diligentiam adhibeat ad rememoranda singula pec» cata mortalia, ut singula detestetur. » Etenim sapienter *Cajet.* explicat eo loco, quomodo intelligendus sit S. Doctor: « Hoc potest (inquit) dupliciter intelligi, vel quòd quot fuerint peccata, tot oporteat esse detestationes, et hoc est ridiculum asserere; vel quòd quodlibet peccatum terminet detestatio; et hic est sensus litteræ, ita quod sicut in Confessione, dum peccator dicit, peccavi millies in fornicatione: iste unicus Confessionis actus terminatur actualiter ad singulas mille fornicationes; ita

quoad actus interiores, dum peccatori displicent mille fornicationes, actualiter detestatur singulas illo uno et eodem actu. » Illud autem quod dicit D. Thomas : « Diligentiam adhibeat ad » rememorandum singula peccata mortalia, ut singula detes» tetur; » necessariò intelligi debet de rememoratione necessaria ad Confessionem; nam non bene detestaretur peccata, qui illorum sigillatim non curaret reminisci, ut ea confiteretur; id enim patet ex alio textu ejusdem S. Doctoris supra allato, ubi loquens de remissione peccatorum extra Sacramentum, dicit : « Reco» gitatio autem singulorum debet præcedere vel saltem sequi » justificationem. » Si igitur recogitatio singulorum peccatorum potest sequi justificationem, consequenter non est necessaria ad ipsorum remissionem; sed tantùm ad Confessionem, in qua singulatim cum detestatione peccata explicari debent.

Cæterùm bene advertit *P. Concina l. c.* consultum esse peccatorum deformationem meditari, ut faciliùs detestationem concipiamus, exceptis tamen peccatis luxuriæ, ut omnes admonent, ne eorum fœtor maleficus animam inficiat. Dicit autem *Tamb. Meth. Conf. l.* 1. *c.* 1. §. 2. *n.* 5. non esse inculcandum peccatori, ut specialiter doleat de peccato cui magis adhæret, ne ex inductione ad illud magis detestandum, pœnitentem periculo exponat ad illi magis adhærendum, sed meritò *Conc.* ait *p.* 237. *n.* 13. hanc doctrinam non esse sanam, quia pœnitens, qui majori passione afficitur erga aliquod peccatum, nisi inducatur ad specialem illius detestationem, remanente affectus radice, de facili ad vomitum redibit.

439. — Quær. V. An ad consequendam gratiam in Sacramento Pœnitentiæ præter dolorem requirantur etiam explicitè actus fidei et spei? Affirmant *Concina p.* 166. *n.* 30. *Hurt. d.* 6. *diff.* 8. *et Torres de Fide d.* 32. *d.* 3. et alii, quia ex Trid. peccatores se parant ad justificationem, « credentes vera esse quæ » divinitus revelata et promissa sunt... fidentes Deum sibi prop» ter Christum propitium fore. » Negant verò *Bon. d.* 3. *in præc.* 1. *q.* 2. *n.* 9. *Azor. l.* 8. *c.* 7. *q.* 6. *et Escob. l.* 14. *n.* 103. *cum Fill. et Mald.* quia, ut dicunt, nulla sufficienti ratione probatur actus fidei et spei in Confessione explicitè requiri. At ipse *Escob. et Lugo* rectè dicunt (has sententias optimè conciliando) quòd, cùm quis accedit ad Confessionem verè pœnitens, necessariò elicit explicitè (non jam reflexè, sed quidem exercitè) actus fidei et spei; cùm enim accedit ad recipiendam remissionem suorum peccatorum, procul dubito explicitè etiam credit virtute Sacramenti illa sibi remittenda, et explicitè sperat per Sacramentum Deum remissurum sibi peccata propter merita Christi.

440. — Quær. VI. An ad ritè suscipiendum Sacramentum pœnitentiæ requiratur contritio, vel an sufficiat attritio? Certum et commune est apud DD. non requiri contritionem perfectam sed sufficere attritionem. Quæstio magna est, an sufficiat attritio sine amore inchoato, qui oriatur à caritate prædominante, quamvis

remissa (*Prima* sententia negat, et hanc tenent *Juenin. de Sacr. Pœn. qu.* 2. *c.* 4. *n.* 2. §. 1. *et* 2. *Merbes. p.* 38. *Cons.* 3. *Morin. lib.* 8. *c.* 4. *n.* 2. *Habert de pœnit. c.* 4. §. 4. *Antoine p.* 500. *Reg. et Con. t.* 9. *p.* 68. *ex n.* 1. cum aliis. Rationes hujus sententiæ patebunt ex objectionibus ad secundam sententiam, quam sequimur. *Secunda* sententia fere communis affirmat, et hanc tenent *Canus Relect. de pœnit. p.* 1. *Gonet Man. t.* 6. *p.* 410. *Petr. t.* 4. *p.* 103. (qui asserit illustriores ex antiquis Theologis huic adhæsisse) *Tourn. in Prælect. Theol. t.* 9. *p.* 126. *Frassen. t.* 10. *p.* 553. *q.* 2. *Wigand tr.* 13. *n.* 44. *Cabass. Th. J. c.* 6. *ex n.* 11. *cum Val. Viguer. Tol. et Nav. Suar. de pœnit. de* 15. *s.* 14. *n.* 12. *Laym. c.* 3. *art.* 2. *Abelly. c.* 5. *s.* 10. (cum communi ut ait) *Lugo d.* 7. *n.* 273. (qui dicit contrariam post Trid. non esse ampliùs probabilem) *Pal. p.* 3. *num.* 3. *Bon. qu.* 1. *p.* 2. *Anacl. pag.* 505. *n.* 47. *Holzm. n.* 575. (qui vocat moraliter certam.) *Roncag. c.* 4. *q.* 1. *Elbel n.* 60. *Salm. cap.* 1. *num.* 22. *Viva qu.* 3. *art.* 3. *n.* 7. *et Croix ex n.* 873. cum aliis innumeris. Hi dicunt sufficere attritionem, quæ oriatur ex motivo honesto et supernaturali, nempe ex metu gehennæ, aut amissionis æternæ beatitudinis, aut consideratione turpitudinis peccati lumine fidei cognitæ, non tamen sine aliquo initiali Dei amore, absque eo quòd sit prædominans. Huic sententiæ apertè favet *D. Th. in Quodl.* 4. *art.* 1. ubi postquam dixit, « quòd per solam contritio» nem dimittitur peccatum, antequam absolvatur, » addit : « Quandoque contingit, quòd aliqui non perfectè contriti virtute » clavium gratiam contritionis consequuntur. » Distinguit ergo S. Doctor prout pariter distinguit Tridentinum (ut mox videbimus), inter contritionem perfectam quæ extra Sacramentum justificat, et imperfectam quæ justificat in Sacramento, et hæc non alia quidem debet intelligi quàm attritio, sicut intelligitur, et appellatur à Tridentino.

Prob. 1. ex eod. Trid. *sess.* 14. *c.* 4. ubi sic dicitur : « Docet » præterea, etsi Contritionem hanc aliquando caritate perfec» tam esse contingat, hominemque Deo reconciliari priusquam » hoc Sacramentum actu suscipiatur, ipsam nihilominus recon» ciliationem ipsi contritioni sine Sacramenti voto, quod in illa » includitur, non esse adscribendam. Illam verò contritionem » imperfectam, quæ attritio dicitur, quoniam vel ex turpitudinis » peccati consideratione, vel ex gehennæ et pœnarum metu » communiter concipitur; si voluntatem peccandi excludat cum » spe veniæ, declarat non solùm non facere hominem hypocri» tam, et magis peccatorem, verùm etiam donum Dei esse, et » Spiritus S. impulsum, non adhuc quidem inhabitantis, sed » tantùm moventis, quo pœnitens adjutus viam sibi ad justitiam » parat. Et quamvis sine Sacramento Pœnitentiæ per se ad justi» ficationem perducere peccatorem nequeat, tamen eum ad Dei » gratiam in Sacramento Pœnitentiæ impetrandam disponit. »

Objiciunt adversarii, quòd Concilium (ut refert *Card. Pallavicinus*) post magnam disceptationem delevit verbum *sufficit*,

antea in Decreto positum, et substituit verbum *disponit*. ideo dicunt Attritionem sine caritate disponere quidem, sed non sufficere ad Gratiam in Sacramento suscipiendam. Sed respondetur 1. cum *Gonet, Man. l. c.* quòd illud *disponit* idem significat ac *sufficit*, nam ea dispositio non potest intelligi de dispositione remota, cùm Attritio etiam sine Sacramento, quatenus est Dei donum, remotè quidem disponat ad Gratiam, sicut disposuit Ninivitas ad impetrandam remissionem pœnæ, ut dicit Concilium; ergo necessariò intelligenda est de dispositione proxima ad Gratiam in Sacramento recipiendam. Et hoc patet, ut rectè advertit *Auctor Theol. pro usu Sem. Petrocor. de pœnit. cap.* 5. *qu.* 3. ex illis verbis, ut Supra: « Et quamvis sine Sacramento per se ad » justificationem perducere nequeat etc. » Ergo cum Sacramento bene perducit; alia, si Concilium intellexisset de sola dispositione remota, incongruenter et ineptè protulisset, quòd Attritio, quamvis sine Sacramento nequeat justificare tamen cum Sacramento ad justificandum disponit; sed potiùs dicere debuisset, quòd Attritio, licèt sine Sacramento non disponat ad Gratiam impetrandam, disponit tamen cum Sacramento. Verùm patet Tridentinum hîc loqui de dispositione proxima; dum distinguit duplicem dispositionem ad Gratiam recipiendam, unam extra Sacramentum quæ est Contritio perfecta, cujus priùs meminit, et aliam in Sacramento quæ est Attritio, et de qua posteriùs loquitur. Si ergo Concilium assignat Contritionem perfectam ut proximam dispositionem ad Gratiæ consecutionem extra Sacramentum, pariter assignat hîc Attritionem pro dispositione proxima ad Gratiam in Sacramento obtinendam. Præterea: Concilium distinguit inter Attritionem extra Sacramentum, et hanc esse dicit donum Spiritûs sancti, viamque parare ad justitiam, ac consequenter esse dispositionem remotam ad Gratiam (sicut est quivis actus bonus), licèt non sufficiat ad justificationem; Et inter Attritionem intra Sacramentum, et hanc vocat dispositionem ad gratiam in Sacramento recipiendam: Ergo hanc supponit dispositionem proximam, aliàs inutiliter distinxisset. Præterea: Contritionem, quæ est animi dolor ac detestatio de peccato commisso, Tridentinum dicit esse materiam, vel quasi materiam hujus Sacramenti; deinde, licèt hanc Contritionem in perfectam et imperfectam dividat, attamen cùm utrique competat Contritionis definitio, et utramque ut materiam assignet, sequitur, quòd etiam Contritio imperfecta proximè disponat ad Gratiam consequendam.

Id confirmatur patenter ab eodem Concilio *in eodem c.* 4. ubi post relata verba statim subditur: « Quamobrem falsò quidam » calumniantur Catholicos Scriptores, quasi tradiderint, Sacra» mentum Pœnitentiæ absque bono motu suscipientium gratiam » conferre. » Nequaquam autem Hæretici calumniabantur Scriptores Catholicos illos qui dicebant Sacramentum Pœnitentiæ gratiam conferre contritis, sed eos tantùm, qui dicebant conferre attritis; eò quòd aiebant hos pœnitentes non carere bono motu ac sufficienti dispositione ad gratiam in Sacramento impetrandam.

Sic enim Lutherus loquebatur : (*apud Frassen. to.* 10. *p.* 864.) « Tristitia ob fœditatem peccatorum, amissionem æternæ Beati» tudinis, etc. facit hypocritam, imò magis peccatorem, et tales » indignè absolvuntur. » Et deinde ibidem improbabat eos, « qui » vocant attritionem hanc proximè disponentem ad contritio» nem. » Verùm S. Synodus declarat falsò his Scriptoribus ab Hæreticis calumniam inferri : Ergo horum sententiam Concilium consequenter apertè ab illorum calumniis vindicando approbavit. Hinc testatur noster SS. Papa Bened. XIV *de Synodo l.* 7. *c.* 13. *ex num.* 6. post Tridentinum omnes Scholas nostram sententiam plausu excepisse. Quapropter non immeritò *Cardenas, Salm. Viva, et Croix* cum *Tanner. Coninc. Præpos. Prado, Salas, Suar. Less. Raynaud. Palao, Spor. Fillet. et aliis*, eam vocant moraliter certam, et oppositam post Concilium dicunt omnem probabilitatem amisisse. Hîc autem advertendum, quòd Alexander VII, die 5 Maii 1667, prohibuit sub excommunicatione Sedi Apostolicæ reservata, ne quis « audeat alicujus theo» logicæ censuræ, alteriusve injuriæ aut contumeliæ nota taxare » alterutram sententiam, sive negantem necessitatem aliqualis » dilectionis Dei in attritione ex metu gehennæ concepta, quæ » hodie inter Scholasticos communior videtur, sive asserentem » dictæ dilectionis necessitatem. » Hoc tamen Decreto non prohibetur, quominus Patroni alterutrius sententiæ vocent suam veram, sive certam : Imò dicunt *Lugo de Fide d.* 20. *n.* 104. *Carden. in* 1. *Crisi d.* 9. *n.* 297. *Croix l.* 1. *n.* 99. *cum Hurt. Viva in Prop.* 15. *Alex. VIII. n.* 33. *in fin. et Holz. n.* 542. *v. Dixi*, non prohiberi quin opposita possit dici improbabilis et falsa, quia improbabilitas et falsitas non sunt censuræ Theologicæ. Præter quam quod Pontifex, dicendo sententiam negantem dilectionis necessitatem in attritione esse communem inter scholasticos videtur (ut appositè advertit *P. Viva in d. Propos.* 15. *n.* 33.) quòd non solùm illam toleravit, sed etiam quodammodo approbavit, saltem magnum pondus ipsi utique tribuit. Cùm enim ageretur de sententia, quæ pertinet ad valorem Sacramenti, et testetur Alexander Scolasticos eam communiùs excepisse, consequenter testatur in scholis ipsam communiùs haberi pro moraliter certa ; neminem enim latet in materia Sacramentorum illicitum esse sequi opinionem, quæ non sit vel tutior, vel moraliter certa : Saltem Pontifex, si aliter intendisset, id simpliciter asserendo, magnam dedisset ansam errandi in re tam gravi et ad praxim spectante, prout est materia proxima hujus Sacramenti, unde tot animarum pendet salus.

Probatur 2. ratione, quia Sacramenta id quidem efficiunt, et actu efficiunt quod significant. Cùm autem hoc Sacramentum ex Christi institutione sit Sacramentum *Mortuorum*, et per se primam valeat conferre gratiam, oportet (ut docet *D. Th. p.* 3. *q.* 84. *art.* 3. *ad* 5.) ut Sacerdos pœnitentem absolvens ostendat illum absolutum non solùm significativè, sed etiam effectivè, id est, ut, ipso proferente formam absolutionis, verba illa non so-

lùm significent, sed etiam efficiant remissionem peccati. Hinc dicimus, quòd si attritio ad remissionem non sufficeret, et requireretur contritio, quæ extra Sacramentum hominem justificat, omnes pœnitentes deberent justificati accedere ad hoc Sacramentum. Nec valet dicere, quòd etiamsi pœnitentes semper justificati accederent, semper vi Clavium peccata remitterentur, cùm doceat Tridentinum, Contritionem caritate perfectam non justificare sine Sacramenti voto (intellige explicito, vel implicito); nam respondetur, quòd si hoc esset, nunquam verificaretur Sacramentum Pœnitentiæ actu efficere quod significat, scilicet absolutionem peccatorum. Præterea respondetur ex *cap. Si Presbyter*, 12. *et cap. Agnovimus*. 13. *Caus*. 29. *q*. 6. quòd Julianus et Cœlestinus Papæ dicunt, Sacerdotem negantem absolutionem morienti eam postulanti, causam esse illius damnationis; ergo supponunt Pontifices, quòd esto moriens haberet votum Sacramenti, et dispositus esset ad absolutionem, tamen ob ejus negationem damnaretur; ergo absolutio actu peccata remittit.

441. — Hoc non quidem negant ipsimet adversarii, sed dicunt (et signanter *Sylo. in Suppl. D. Th. q*. 5. *ar*. 1.) quòd peccatum extra Sacramentum remittitur tantùm per contritionem perfectam nempe quæ oritur ex caritate intensa, non autem per contritionem quæ oritur ex caritate remissa, sive per attritionem ortam ex amore inchoato, qui, licèt sit prædominans, sit tamen remissus. Sed respondetur, quòd omnis dolor, qui oritur ex caritate prædominante, est contritio justificans hominem extra Sacramentum, ut communiter docent DD. citati, ex *D. Th.* qui pluribus in locis id non obscurè docet; et enim *in Suppl. qu*. 5. *art*. 3. sic ait : « Contritio ut sæpe dictum est (*q*. 1. *ar*. 2. *ad* 1. » *et q*. 3 *et* 4. *ar*. 1.), habet duplicem dolorem; unum rationis, » qui est displicentia peccati commissi, et hic potest esse adeo » parvus, quòd non sufficiet ad rationem contritionis, ut si minùs » displiceret ei peccatum, quàm debeat displicere separatio à » fine; sicut etiam amor potest esse ita remissus, quòd non sûf» ficit ad rationem caritatis; Alium dolorem habet in sensu, et » parvitas hujus non impedit rationem contritionis; quia non se » habet per se ad contritionem, sed quasi ex accidente ei adjun» gitur; et iterum non est in potentia nostra. » Deinde sic concludit : « Sic ergo dicendum, quòd quantumcumque parvus sit dolor » dummodo ad contritionis rationem sufficiat omnem culpam de» let. » Sic ergo ex *D. Th.* ille, cui displicet separatio à fine, jam habet contritionem sufficientem ad peccatum delendum; ille autem, qui habet contritionem ortam ex caritate prædominante, jam ei magis displicet peccatum, quia est separatio à fine; ergo jam hic consequitur remissionem peccati. Nec valet dicere quòd S. Doctor loquatur hîc de dolore requisito in Sacramento Pœnitentiæ. Quamvis enim hîc loquatur de partibus hujus Sacramenti, tamen loquendo de Contritione, generaliter de ipsa loquitur tanquam virtute, prout faciunt Auctores, qui agendo de dolore requisito ad Sacramentum Pœnitentiæ, agunt etiam de contritione

in genere. Unde *S. Th.* ibi proponit quæstionem, « utrùm parva » contritio sufficiat ad deletionem magnorum peccatorum? » Et inde resolvit : « Quælibet contritio est gratia gratum faciens » informata; ergo, quantumcumque sit parva delet omnem » culpam. » Nullum hîc, neque in toto articulo verbum facit S. Doctor de Sacramento Pœnitentiæ; cur ergo ipsius doctrina est restringenda ad contritionem in Sacramento? Deinde, quòd ipse loquatur de contritione in genere, patet ex quæstionibus, quas antecedenter proponit, nempe: « An contritio sit dolor pro pec- » catis assumptus cum proposito confitendi? An sit actus virtutis? » An contritio debeat esse de peccato originali? An tota vita sit » tempus contritionis? An in alia vita animæ conterantur de pec- » catis? » Subjecta horum Dubiorum reduci quidem non possunt ad contritionem utì materiam Sacramenti. Præterea, quòd *S. Th.* fuerit pro hac sententia, nempe quòd omnis contritio deleat peccatum extra Sacramentum, patet ex illo quod dicit in 3. *p. q.* 86 *ar.* 3. ubi : « ad rationem veræ pœnitentiæ requiri, ut detestetur » peccatum, quia est contra Deum super òmnia dilectum. » Item ex textu supra allato in *Quodl.* 4. *ar.* 1. ubi (ut retulimus) ait, « quòd per solam contritionem dimittitur peccatum.... sed si an- » tequam absolvatur, habeat hoc Sacramentum in voto, jam vir- » tus clavium operatur in ipso, et consequitur remissionem cul- » pæ. » Ergo semper ac loquitur S. Doctor absolutè de dolore qui ad rationem contritionis pertingit, semper intelligit per ipsum remitti peccatum extra Sacramentum.

442. — Quòd autem quævis contritio orta ex caritate prædominante, licèt remissa, deleat peccatum, probatur 1. ex Trid. ex *eod. c.* 4. *in sess.* 14. ubi dicitur : « Etsi contritionem hanc ali- » quando caritate perfectam esse contingat, hominemque Deo » reconciliare, priusquam hoc Sacramentum actu recipiatur, » etc. » Ergo dolor caritate perfectus jam peccatorem justificat ante susceptionem Sacramenti. Adversarii tamen legunt contritionem, non *caritate perfectam*, sed *caritatem perfectam*, ex quo inferunt Concilium loqui de caritate intensa. Sed ego et *Petroc. Frassen. ac Lugo* legimus in pluribus exemplaribus *caritate perfectam*. Et sic vero non similiùs legendum videtur, nam tò *perfectam* respicit propriè non caritatem, sed contritionem, cùm hîc dividat Concilium contritionem in perfectam et imperfectam, prout legenti patet. Imò esto tò *perfectam* respiceret caritatem, non sequitur, quòd Conc. ad justificationem extra Sacramentum requirat caritatem intensam; nam caritas prædominans, adhuc remissa, etiam est perfecta caritas, quamvis intensa sit perfectior; Perfectio enim aut imperfectio caritatis, ut bene ait *Tourn. t.* 9. *p.* 74. non sumitur ex intensione aut remissione, sed ex motivo, à quo oritur : hinc perfecta caritas est quæ oritur ex motivo bonitatis Dei, imperfecta autem ex motivo boni à Deo consequendi. Ergo si Concilium dixisset *caritatem*, non *caritate*, utique vocasset *caritatem perfectam* ad distinctionem imperfectæ, sive inchoatæ, quæ (ut infra dicemus) non pertingit ad caritatem

prædominantem. Hinc Facultas Paris. an. 1560 ut refert *Tourn. t. 9. p. 95.* damnavit hanc propositionem: « Per contritionem, non » adhibito realiter Sacramento, non dimittitur peccatum extra » casum Martyrii, aut necessitatis. » Item Clerus Gallicanus in Comitiis Generalibus an. 1700 (*apud eumd. Tourn. pag.* 102) declaravit: « Hæc duo ex S. Synodo Tridentina monenda et docenda » esse : primum, ne quis putet in Sacramento requiri ut præviam » Contritionem illam, quæ sit caritate perfecta, et quæ, antequam » suscipiatur, hominem Deo reconciliat. » Item eadem Facultas Paris. anno 1638 notavit censura librum cujusdam Claudii Sequenotii, dicens: « Quæ tradit Auctor de attritionis insufficien- » tia, et contritionis ex perfecta caritate absoluta necessitate ad » recipiendum Sacramentum Pœnitentiæ; Et quæ addit de ab- » solutione, quòd nihil aliud sit, quàm declaratio peccati jam » remissi, damnavit Facultas, et censuit illas Propositiones esse » praxi Ecclesiæ contrarias, efficaciæ Sacramenti Pœnitentiæ » immunitivas, et insuper temerarias, et erroneas. » Ut autem notat *Tourn. dict. pag.* 102. prædictus Auctor non jam loquebatur de contritione intensa, sed tantùm de remissa ex motivo caritatis, cùm hanc distinguebat à dolore ex motivo gehennæ.

Quòd autem omnis contritio deleat peccata, probatur, quia actus contritionis est formalis actus caritatis erga Deum, sive intrinsecè conjunctus cum caritate, ut communiter docent *Salm. de Pœnit. cap. 1. num. 13. cum S. Bonao. Scoto, Pal. Alensi, etc. Croix l. 6. p. 2. n. 727. cum Lugo, Aversa, Bosco, et Gorm. ex D. Th. 3. p. q. 85. art. 6. et q. 86. art. 3.* Nec videtur id posse dubitari; nam peregregiè loquitur *P. Frassen. tom. 10. p. 534.* dicens, quòd in substantia contritio non est imperfectior caritate, utraque enim tendit in Deum, sed diverso modo: caritas tendit in Deum per modum consecutionis, ut summum Bonum; Contritio verò per modum fugæ, quatenus homo detestatur peccatum, ut summum malum, utpote Deo oppositum. Caritas tendit immediatè in Deum, et mediatè in odium peccati; contritio autem immediatè in odium peccati, et mediatè in amorem Dei. Unde concludit, quòd contritio sit actus formalis caritatis, cùm propter Dei dilectionem homo odit peccatum. Præterea, cùm contritio ex solo motivo caritatis oriatur, non potest contritio existere, nisi præcedat, simulque coexistat caritas; nam contritio nihil aliud est quàm dolor de peccato, quatenus offensa Dei summè dilecti; unde qui conteritur, necesse est ut exercitè, etsi non reflexè, actum caritatis eliciat, et ideo *S. Thomas* 3. *parte quæst. 85. art. 6.* dixit: « Actus et » habitus caritatis simul sunt tempore cum actu et habitu » pœnitentiæ. »

Posito igitur quòd contritio sit etiam vera caritas, sive necessariò cum caritate conjuncta, necessariò etiam dici debet, quòd remittat peccatum. Patet minùs luculenter ex Divinis Scripturis, quod qui Deum diligit, jam particeps est amicitiæ Dei, prout *Proverb. 8. Ego diligentes me diligo. Joan. 14. Qui diligit*

me, diligetur à Patre meo. 1. *Petri* 4. *Caritas operit multitudinem peccatorum.* 1. *Joan.* 4. *Omnis qui diligit, ex Deo natus est.* Hinc *D. Augustinus*, (*tr.* 9. *in Joan.*) dixit : « Timor medi- » camentum, caritas sanitas est. » Et *l.* 1. *contra* 2. *Epistol. Pelag. cap.* 2. *Caritas efficit filium Dei.* Item *Serm.* 35. *de Prov. c.* 12. *Deum non vides, ama, et habes.* Et *tr.* 9. *in Joann.* agens de caritate dicit : « Quam cùm habere cœperit homo, Spiri- » tum S. habebit. » *S. Joann. Chrysost.* « Ubi caritas est, omnia » sublata sunt mala. » Et apertiùs id docet *S. Th.* 2. 2. *q.* 45. *art.* 4. ubi ait : « Caritas non potest esse cum peccato mortali. » Et quòd hîc S. Doctor non loquatur de caritate intensiva, sed de sola caritate prædominante, patet ex eo quod ipsemet dixit *qu.* 24. *art.* 12. ad quam se remittit, ubi inquit : « Quilibet » actus peccati mortalis contrariatur caritati secundùm pro- » priam rationem, quæ consistit in hoc, quòd Deus diligatur » super omnia. » Unde immeritò *P. Concina* dicit, quòd S. Doctor illam caritatem intelligit non posse esse cum peccato, quæ est in gradu intenso, cùm dicat *S. Th. in Suppl. q.* 5. *art.* 3. « Amor potest esse ita remissus, quòd non sufficiat ad rationem » caritatis. » Nam respondetur quòd hîc *D. Th.* nihil aliud vult intelligere, nisi quòd si amor est ita debilis, ut nondum attingat objectum caritatis, scilicet nondum diligat Deum super omnia, hæc non est vera caritas, sed initium caritatis; si verò sufficit ad rationem caritatis, quæ consistit in dilectione Dei super omnia (ut supra explicavit *dict. q.* 24. *art.* 12. ubi *Quilibet, etc.*) hæc quantumcumque sit remissa, est vera caritas, et hanc dicit non posse esse cum peccato mortali. Et ratio evidens est, quia sicut quæcumque aversio à Deo tanquam à fine ultimo, etiam in gradu remisso, sufficit ad amittendam Dei amicitiam, ita quæcumque vera conversio sufficit ad eam recuperandam; ex illo : « Con- » vertimini ad me, et convertar ad vos. » *Zach.* 1. Et alio : « Impietas impii non nocebit ei, in quacumque die conversus » fuerit. » *Ezech.* 33. Unde *Bellarminus t.* 4. 347. ait : « Actus » dilectionis Dei super omnia opponitur peccato, et expellit illud » efficienter; unde sine miraculo non potest post actum dilec- » tionis Dei super omnia manere peccatum. »

Id clarè confirmatur ex Prop. 32 Michaelis Baii, damnata à Gregorio XIII, quæ dicebat : « Caritas illa, quæ est pleni- » tudo legis, non est semper conjuncta cum remissione pecca- » torum. » Certum est apud omnes, quòd caritas requisita ad implendam legem, non oportet ut sit intensa, sed sufficit si pertingat ad diligendum Deum super omnia. Quidquid enim dicat *Juenin. Instit. Th. t.* 6. *p.* 333. requirens caritatem intensam ad implendum præceptum amoris, ex illo : « Diliges Dominum » Deum tuum, ex toto corde tuo, etc. » Communiter tamen Theologi oppositum tenent cum *D. Thoma* 2. 2. *q.* 44. *art.* 8. *ad* 2. qui explicans illud *ex toto corde*, quomodo sit intelligendum, sic ait : « Cùm mandatur, quòd Deum ex toto corde dili- » gamus, datur intelligi quòd Deum super omnia debemus

» diligere. » Et ibid. *q.* 24. *n.* 8. dicit : « Ad veram caritatem » satis esse, quòd homo habitualiter totum cor suum ponat in » Deum, ita scilicet quòd nihil cogitet vel velit quod Divinæ » dilectioni sit contrarium; et hæc perfectio communis est om- » nibus Caritatem habentibus. » Ergo perfectio caritatis in hoc consistit, quòd homo diligat Deum super omnia, et nihil velit contrarium divinæ dilectioni; ut patet ex illo 1. *Joann.* 2. 5. « Qui servat verbum Christi (scilicet legem implet), verè in » hoc caritas Dei perfecta est. » Hinc certum est caritatem prædominantem, licèt remissam, legem implere, ut communiter cum *D. Thoma* ut supra, docent *Suar. de Pœnit. d.* 4. *n.* 7. *Sanch. Dec. l.* 2. *c.* 3. *et* 5. *Bon. de* 1. *præc. d.* 3. *q.* 4. *p.* 1. *n.* 2. *cum Val. et Reg.* et ipse *Habert t.* 3. *p.* 632. *v. Distinguo*, esto ipse sit contrariæ sententiæ quoad sufficientiam attritionis, hoc tamen non negat, nempe sufficere ad impletionem præcepti caritatem remissam, modò sit prædominans, cùm nullum sit præceptum (ut ait) de intensione caritatis; nam aliàs Deus præciperet rem impossibilem, cùm non sit in nostra potestate intensam caritatem habere; nisi dicere velis cum *Continuat. Tournely, tom.* 3. *p.* 271. *vers. Antequam*, et clariùs *p.* 273 *vers. Neque*, quòd quisquis habet amorem Dei prædominantem, necessariò habet etiam amorem intensivum (rationalem, non jam sensitivum) prædominantem, qui bene sufficit ad implendum præceptum. Sed si intensio amoris sic intelligatur, quæstio est tantùm de nomine. Cæterùm certè præceptum implet, qui habet caritatem appretiativè prædominantem. Et hanc caritatem dicebat Baius posse esse conjunctam cum peccato, et hoc damnatum est. Aiebat enim Baius : « Caritas illa, quæ est » plenitudo legis, non est semper conjuncta cum remissione pec- » catorum. » Ergo, ut rectè dicit Magister meus, illustrissimus et doctissimus episcopus Tornus, propositio opposita tenenda est, nempe : « Caritas illa, quæ implet legem, semper est conjuncta » cum remissione peccatorum. » Nec obstat dicere, quòd propositio fuerit proscripta respectu ad caritatem habitualem, nempe cùm quis est in gratia, non verò respectu ad caritatem actualem : nam bene respondet *Lugo d.* 5. *n.* 101. quòd Baius loqueretur de caritate quæ est plenitudo legis, de qua loquebatur *Apostol. ad Rom.* 13. Hinc non dubitandum quin Baius locutus fuerit non de habitu caritatis, sive de gratia justificante, sed de actu dilectionis; per solum enim habitum non impletur lex, sed per actum, cùm lex habitum non præcipiat, sed actum caritatis, ut doctores communiter dicunt; quia habitus non cadit sub præcepto, et præcepta non implentur nisi per actus. Id confirmatur ex proposit. 70 damnata ejusdem Baii, quæ dicebat : « Homo existens in peccato » mortali... potest habere veram caritatem; et caritas etiam per- » fecta potest consistere cum reatu æternæ damnationis. » Baius igitur hîc distinguebat caritatem veram à perfecta; per tò *etiam perfecta* (nova sedulò illud additum *etiam*) utique intelligebat caritatem intensam; et per tò *veram*, caritatem remissam, quæ sine

dubio vera caritas est, cùm majus et minus non varient speciem; et utraque pars propositionis damnata est. Nescio quomodo his responderi possit.

Ex his omnibus congestis patet oppositam sententiam, quæ dicit contritionem cum caritate remissa non justificare extra sacramentum, esse omnino improbabilem et falsam; unde dicit *Lugo d.* 5. *n.* 99. eam ab omnibus theologis communiter rejici, imò apud ipsum *n.* 113 *Coninck.* vocat erroneam, *Vasquez* contra sententiam catholicam, *Alphonsus Curiel* parum tutam in fide, alii verò temerariam, et scandalosam: temerariam, quia in re gravissima discedit ab omnibus theologis, et communi sensu SS. Patrum; scandalosam verò, quia removet homines à sæpius procuranda contritione. Et ideo testatur *Gonet d.* 3. *n.* 27. quòd Silvius, licèt prius oppositam sententiam tutatus fuisset, postea tamen se retractavit: « Eò quòd (ait Gon.) apertissimè talis sententia » contradicat variis Scripturæ, et conciliorum, ac SS. Patrum » testimoniis. »

Objiciunt autem I. cóntra nostram sententiam de sufficientia attritionis: Peccator aversus à Deo non potest ad Deum converti, nisi per caritatem formalem et actualem. Respondetur: Hoc siquidem requiritur extra sacramentum; et ratio est, quia, sicut per peccatum, quod est actualis contemptus Dei, homo avertitur à Deo, ita per amorem actualem debet se ad Deum convertere. Aliud verò dicendum de remissione peccatorum intra sacramentum; quia, cùm sacramentum virtutem habeat delendi peccatum, et nonnisi per infusionem gratiæ, quæ est ipsa caritas habitualis, sufficit ad gratiam obtinendam, ut peccator per attritionem sit dispositus ad sacramentum recipiendum, virtute cujus sine caritate actuali convertitur ad Deum, prout extra sacramentum per caritatem converteretur. Et sic intelligitur quomodo peccator ex attrito fiat contritus, nempe, quia virtute clavium æquivalenter contritus redditur, prout dicunt fautores nostræ sententiæ communiter, ex D. Thoma in cit. *Quodl.* 4. *art.* 1. ubi docuit: « Ali» qui non perfectè contriti virtute clavium gratiam contritionis » consequuntur. »

Objiciunt II. Qui dolet de peccato propter pœnam, magis odit pœnam quàm peccatum; unde, si non habeat caritatem, non potest Dei gratiam adipisci. Respondetur distinguendo: Qui actu magis odisset pœnam quàm culpam, ex timore, qui dicitur serviliter servilis, adeo ut ille peccare vellet, si non esset puniendus; hic non solùm non eliceret actum bonum, sed positivè malum, quia non excluderet à suo dolore voluntatem peccandi. Qui verò odit culpam propter pœnam, et excludendo omnino voluntatem peccandi, dolet se offendisse Deum propter metum inferni, iste jam elicit actum bonum, qui oritur ex caritate ordinata erga seipsum (ut declaravit Tridentinum, et confirmavit Alexander VIII, damnando propos. 16, quæ dicebat: « Attritio, quæ gehennæ et » pœnarum metu concipitur sine dilectione benevolentiæ Dei » propter se, non est bonus motus ac supernaturalis); » et ideo

jam se dispositum reddit ad gratiam in sacramento consequendam.

Objiciunt III. Ad quamcumque justificationem omnino requiritur saltem principium dilectionis; prout declaravit *Trident. sess. 4. c.* 6. ubi dixit quòd peccatores, dum ad justificationem disponuntur, « Deum... tanquam omnis justitiæ fontem diligere in» cipiunt, ac propterea moventur adversùs peccata per odium ali» quod, et detestationem. » Respondetur : Non negamus ad justificationem requiri initium amoris; nec negamus illud requiri etiam in sacramentis mortuorum, dum concilium ibi agit præsertim de justificatione per baptismum. Sed qualis, quæso, amor à concilio requiritur. Numquid perfecta caritas? vel an tantùm initium caritatis? Hîc refert advertere id quod testatur *Pallavic. His. Trid. l.* 8. *c.* 13. nempe quòd aliqui patres concilii, vice tò *diligere incipiunt*, contenderent ut adderetur, *per actum caritatis :* sed huic concilium restitit, et confirmavit, ut poneretur tantùm *diligere incipiunt*. Cur restitit? nisi quia judicavit non requiri ad justificationem in baptismo (sive in sacramento pœnitentiæ, hæc enim sacramenta pari passu procedunt) actum perfectæ caritatis. Hoc autem initium amoris, ut bene docent *Gamm. in* 3. *part. de Pœnit. c.* 9. *Frassent.* 10. *p.* 563. *q.* 2. *Petrocorens. tom* 4. *pag.* 114. *quæst.* 3. *et Tourn. præl. Theol. tom.* 9. *p.* 126. jam habetur in attritione, quam supra descripsimus : primò, per timorem divinæ vindictæ, juxta illud *Eccles.* 25. 16. *Timor Dei initium dilectionis ejus*. Secundò, per spem veniæ, cùm in ipso Tridentino dicatur *loc. cit.* quod ad gratiam bene se disponant, qui Deum incipiunt diligere *tanquam omnis justitiæ fontem*, id est tanquam justificationis omnis auctorem. Tertiò, per spem beatitudinis æternæ, cùm doceat *D. Thomas* 1. 2. *q.* 40. *artic.* 7. loquens de spe theologica, eam esse quidem initium amoris erga Deum, his verbis : « Ex hoc... quòd per aliquem speramus nobis » posse provenire bona, movemur in ipsum, sicut in bonum nos» trum; et sic incipimus ipsum amare. » Unde idem sanctus doctor 2. 2. *quæst.* 7. *art.* 8. inquit : « Perfectus quidem amor est, » quo aliquis secundùm se amatur... imperfectus... quo quis amat » aliquid... sed ut illud bonum sibi ipsi proveniat. » Hæc autem omnia (ut dicunt AA. citati, et alii) necessariò in attritione includuntur, dum qui cum illa, et spe veniæ, ad sacramentum accedit, jam Deum ut suum liberatorem, justificatorem et glorificatorem diligere incipit.

Nec obstat dicere quòd ille, qui diligit Deum propter bonum suum, seipsum diligat, non Deum; nam sapienter respondet S. Franciscus Salesius de Amore Dei capite 17 dicens, quòd, si quis diligeret Deum propter suum bonum, et ita affectus esset ut si à Deo nihil speraret, eum nullo modo diligeret; hic utique peccaret, quia positivè excluderet caritatem; tunc enim non se converteret ad Deum, sed revera ab illo se magis averteret, cùm perversè ordinaret Deum ad seipsum tanquam ad finem ultimum. Qui verò amat Deum tanquam sibi summum bonum, et excludit

omnem voluntatem petendi, tunc elicit actum bonum supernaturalem; et, licèt non habeat caritatem perfectam, illam tamen non excludit, eamque jam incipit habere, et aliquo modo ad Deum se convertit.

Cæterùm, quis neget esse omnino expediens, ut pœnitentes pro viribus conentur elicere actum contritionis perfectæ, utque confessarii studeant semper eos ad illam excitare, ut tutiùs illi divinam gratiam consequantur? Verùm nostra sententia utique proderit, ut, si quis accedat cum sola attritione, non se retrahat ab hoc sacramento, et confessarius eum non rejiciat tanquam indispositum.

443. — Quæritur VII. an in confessione sufficiat attritio ex metu pœnarum temporalium prout infliguntur à Deo. *Prima sententia* affirmat, et hanc tenent *Lugo dist.* 5. *n.* 137. *Suarez dist.* 7. *sect.* 2. *num.* 15. *Spor. n.* 242. *Anacl. num.* 42. *Viva in proposit.* 15 *Alexander VIII. n.* 12. *Elb. n.* 59. qui cum *Gob.* vocat moraliter certam; item *Gran. Reg. Moio, Aversa etc. cum Croix n.* 884. qui vocat probabilissimam. Ratio, quia *Trident. sess.* 14. *c.* 4. inter motiva attritionis ad sacramentum sufficientis dicit, *ex metu gehennæ et pœnarum:* ubi per tò *gehennæ* intelligitur pœna æterna, per tò autem *pœnarum* videtur intelligi pœna temporalis, cùm ibi concilium adducat exemplum pœnitentiæ Ninivitarum, quæ concepta fuit ob metum excidii suæ civitatis; sicut enim Deus comminatur pœnas æternas, sic temporales ac peccatores absterrendos. *Secunda* verò sententia negat, et hanc tenent *Concin. pag.* 236. *n.* 11. *Canus Relect. de Pœnit. part.* 3. *item Hurtad. Pasqualigus apud Dian. p.* 9. *tr.* 9. *resol.* 51. Et Cardenas in proposit. 1 Innoc. XI. *n.* 72. dubitat an prima sententia sit moraliter certa. Ratio, quia licèt Tridentinum dicat ex metu *gehennæ et pœnarum*, non tamen distinguit gehennæ, vel pœnarum; unde probabiliter ponit utrumque pro eodem; cùm enim pœna peccati mortalis sit æterna, de malo æterno pœnitens timere debet. Prima sententia videtur probabilior; nam gehenna cunctas complectitur æternas pœnas, et ideo, dicente concilio *et pœnarum*, aliquid aliud, præter pœnam æternam intelligendum est. At, cùm secunda non careat sua probabilitate, saltem extrinseca, puto tutius in praxi eam servandam esse.

444. — Quæritur VIII an possit dari sacramentum pœnitentiæ validum et informe. Casus esset, si quis duo mortalia commiserit, unum furti, alterum perjurii; deinde memor tantùm furti ipsum duntaxat confitetur, dolens non ex motivo universali, sed ex motivo speciali turpitudinis supernaturalis, quam habet furtum; quæritur an hic, licèt gratiam non recipiat, validè tamen confiteatur, ita ut sacramentum, sublato obice, nempe detestato peccato oblito, reviviscat ad causandam gratiam, nec postea sit obligatio repetendi peccatum jam confessum, sed solum omissum. *Prima sententia* negat, et hanc tenent *Elbel num.* 82. *Conc. pag.* 351. *Felix Potest. de Pœn. n.* 2082. *cum Scoto, Holzm. n.* 506. *cum Bosco, Sporer, Mastrio, Gallensi, et Scotistis. Com-*

muniter item Vasq. Laymann. Con. Sa etc. apud Croix num. 672. Ex istis autem alii (*ut Vasq. Potest. et Elbel*) dicunt, tale sacramentum esse validum et formatum, id est cum effectu gratiæ. Ratio, quia, cùm pœnitens doleat, ut divinam recuperet amicitiam, licèt doleat ex speciali motivo turpitudinis furti, tamen ejus dolor virtualiter se extendit ad omnia mortalia oblita, utpote opposita reconciliationi cum Deo intentæ; ac proinde, si dolet de turpitudine specifica, debet etiam dolere de generica, quæ talem reconciliationem impedit. Alii verò è converso (*ut Holzm. etc.*) dicunt tale sacramentum esse non solum informe, sed etiam invalidum. Ratio, quia in *Trident. sess.* 14. *c.* 5. habetur, quòd dolor dicatur pars hujus sacramenti, quatenus operatur remissionem peccatorum; ergo, si dolor ille particularis remissionem non causat, nunquam erit materia apta ad sacramentum, ac proinde sacramentum erit semper invalidum. *Secunda* verò sententia probabilior affirmat, et hanc tenent *Lugo dist.* 14. *ex num.* 65. *Suar. d.* 20. *sect.* 4. *n.* 26. *item Tolet. Val. Fill. Bonac. Tann. Escob. etc. cum Croix d. n.* 672. *ac Gonet. d.* 10. *art* 1. *cum aliis Thomist. communissimè, ex D. Th. Suppl. q.* 9. *art.* 1. *et in* 4. *dist.* 17. *q.* 3. *art.* 4. *quæst.* 1. cujus verba retulimus *n.* 87. Hi enim AA. dicunt talem pœnitentem non consequi gratiam, quia ex una parte unum mortale non potest remitti sine alio; et ex altera, cùm peccator doleat tantùm ex motivo particulari turpitudinis furti, non potest obtinere remissionem perjurii, cujus non meminit, nec dolet. Dicunt tamen hujusmodi sacramentum esse validum, quia nulla deest pars essentialis ad valorem: non confessio, cùm fiat integra eorum peccatorum, quæ memoriæ occurrunt: non dolor, cùm jam adsit circa peccatum confessum, nec absolutio ut supponitur; unde nihil obstat quominus tale sacramentum validum dici possit. Ad primam autem rationem respondetur quòd ille virtualis dolor, qui supponitur quoad perjurium oblitum (inclusus in illa detestatione specifica furti confessi), non sit sufficiens materia sacramenti, cùm nullo modo tunc fiat sensibilis, neque per confessionem, neque aliunde. Ad secundam rationem respondetur quòd concilium loquatur de eo quod per se et ordinariè contingit, non autem de eo quod per accidens et rarò evenit. Cæterùm, semper consultum est ut dolor eliciatur ex motivo generali; imò et necessarium, casu quo homo advertit se posse in anima habere alia mortalia oblita.

445. — Quæritur IX. An actus doloris debeat præcedere non solùm absolutionem, sed etiam Confessionem? *Prima* sententia affirmat, et hanc tenent *Laym. c.* 4. *n.* 31. *Pal. part.* 7. *n.* 11. item *Conc. et Bonasp. ap. Conc. pag.* 232. *n.* 3. Ratio, tum quia dolor tanquam materia hujus Sacramenti debet esse sensibilis, nec aliàs nisi per Confessionem sensibilis efficitur; ergo, si Confessionem subsequitur, non est materia apta, tum quia Confessio non debet esse simplex narratio, sed accusatio dolorosa, directa ad remissionem peccati obtinendam, et ideo oportet, ut sit à dolore informata. *Secunda* verò sententia communior negat, eam-

que tenent *Suar. dist.* 20. *sect.* 4. *n.* 30. *Bon. part.* 2. *n.* 18. *Lugo dist.* 15. *n.* 13. *Nao. Man. c.* 1. *n.* 22. *Holzm. n.* 508. item *Dic. Tol. Fill. Major, Henr. Fag. etc. apud Salm. c.* 5. *n.* 24 *et Conc. loc. cit.* valde probabilem putat, favetque Rituale Rom. *de Sacram. Pœnit.* dicens : « Audita Confessione (Confessarius) ad dolorem efficacibus verbis adducere conabitur, etc. » Ex hoc videtur Rituale supponere, quòd bene sufficit dolor post Confessionem elicitus. Sed rectè aiunt *Salm. tr.* 6. *de Pœnit. c.* 5. *n.* 26. quòd hæc secunda sententia sensu, quo eam explicant *Suarez* et *Dicastillus*, à prima non discrepat; *Laymann* enim, *Coninchius*, et *Palaus* nihil aliud exigunt, nisi quòd Confessio non sit mera peccatorum narratio, sed sit accusatio suî ipsius ad absolutionem obtinendam. En verba *Laymanni*, quem sequitur *Palaus* : « Requiritur, ut dolor aliquo modo antecedat Confessionem, quia » externa peccatorum Confessio debet procedere ab interna pœnitentia, eamque significare, quandoquidem materia Sacramenti » non est mera peccatorum explicatio, sed accusatio suî ipsius tendens ad absolutionem, ut explicat Coninchius. » Deinde ipse *Laymann cum Palao*, sententiam *Suarii* sectando, addit : « Ad hoc » verò (nempe ut Confessio sit sacramentalis) necessarium est, » ut dolor animi post peccatorum narrationem habitus aliquo » signo declaretur, saltem humiliando se coram Sacerdote, et absolutionem petendo, seu expectando; tale enim signum relatum » ad peccata paulò ante explicata veram rationem sacramentalis » accusationis habet. » Non igitur hæ sententiæ sunt duæ, sed una; in tantum enim *Laymann* et alii requirunt, ut Confessio sit dolorosa, sive quòd dolor Confessionem præcedat, in quantum exposcunt, ut Confessio non sit mera peccatorum narratio; sed habeat rationem accusationis sacramentalis; et ad hoc sufficit ut Confessio fiat animo obtinendi absolutionem, et deinde dolor manifestetur saltem per petitionem. seu expectationem absolutionis, sic etenim Confessio bene sacramentalis evadit. Addunt verò *Salmanticenses*, quòd tantùm ad sedandos scrupulos solent Confessarii, si de interna dispositione pœnitentis dubitent, excitare illum ad dolendum de peccatis paulò ante explicatis, quod fit si dicatur : « De peccatis narratis doleo, et me accuso. »

446. — Quæritur X. Per quantum temporis spatium actus doloris moraliter perduret ad validè suscipiendum Sacramentum? *Suar. dist.* 20. *sect.* 4. *num.* 29. *et Escob. lib.* 14. *num.* 121. *cum Soto, Hurt. et Candido*, censent sufficere dolorem, qui longo tempore Confessionem præcesserit, modò non sit retractatus. Sed meritò hos non approbat *P. Conc. pag.* 233. *n.* 4. Alii autem, ut *Carden. in prop.* 1. *Innoc. XI. p.* 65. *n.* 88. *Holzm. n.* 510. *et Diana part.* 5. *tr.* 14. *R.* 67. *cum Præp. et Gran.* dicunt sufficere dolorem præcedentem per unum diem, modò fuerit elicitus in ordine ad Confessionem : cùm enim Confessio sit effectus illius doloris, dolor virtualiter perseverat. Consentit *Ronc. cap.* 3. *quæst.* 2. *R.* 2. etiamsi dolor præcesserit per aliquot dies, dummodo (ut hîc auctor ait) virtualiter perseveret in aliquibus me-

diis, putà si pœnitens ex vi concepti doloris perstiterit in frequenti oratione, fuga occasionum, pœnitentiis, etc. Sed *Croix n.* 706. sentit, quòd, si post dolorem elicitum pœnitens ad diversa se converterit, vel per moram notabilem animo ad alia se distraxerit, in praxi breviter dolor sit renovandus. Hoc tamen videtur potiùs ut consilium sequendum, quàm ut præceptum, cùm communiter doceant DD. cum *P. Conc.* bene esse aliquam analogiam inter forum civile, et sacramentale; unde bene potest intercedere aliquod spatium inter discussionem causæ, et sententiam, sed non tanta, quanta in foro civili.

447. — Quæritur XI. An, ut dolor sit materia apta, debeat esse elicitus cum intentione Confessionis? Negant *Lugo dist.* 14. *n.* 37. item *Sporer, Moya, Gob. etc. apud Conc. p.* 232. *n.* 2. ac probabile putat *Tamb. l.* 1. *c.* 2. Ratio, tum quia ex Trid. *sess.* 14. *cap.* 4. illa attritio dicitur disponere ad impetrandam gratiam in Sacramento, quæ voluntatem peccandi excludit, cum spe veniæ; quæ omnia verificantur in casu nostro. Tum quia tunc dolor, licèt non fuerit ordinatus ad Confessionem relatione antecedenti, ordinatur tamen relatione consequenti, eò quòd tunc adhuc verificatur dolor patefieri per Confessionem. Affirmant verò *Bus. supra n.* 12. *Bon. q.* 3. *part.* 2. *n.* 17. *Conc. l. c.* (citatur etiam pro hac sententia *P. Suarez dist.* 20. *sect.* 4. *n.* 29. Sed *Lugo loc. cit.* ostendit, quod *Suar.* est potiùs pro sua sententia.) Ratio, quia sicut minister, aut etiam suscipiens alia Sacramenta debet per intentionem ordinare materiam ad Sacramentum, prout ablutionem ad Baptismum, vel tactum materiæ ad Ordinationem, ita etiam suscipiens Sacramentum Pœnitentiæ debet ad illud ordinare dolorem, qui est hujus Sacramenti materia. Prima sententia est probabilior, sed cùm secunda etiam sit probabilis, ante susceptionem Sacramenti tutiùs docet *Carden. in Prop.* 1. *Innoc. XII* hanc esse sequendam.

448. — Quæritur XII An si quis statim post absolutionem confitetur peccatum oblitum, teneatur novum elicere dolorem? *Prima* sententia communior negat, et hanc tenent *Lugo dist.* 14. *n.* 27. *Anacl. n.* 72. *Viva q.* 3. *art.* 3. *n.* 8. *cum Perez, Henr.* et communi, *Roncaglia cap.* 3. *q.* 3. qui vocat moraliter certam. *Sporer. n.* 300. *Elbel. p.* 214. *n.* 75. putat probabilissimam cum *Gob. Dic. Henr. Bosc., etc.* item *apud Croix n.* 707. *Led. Salas, Escob. et Moya*, qui dicit esse indubitatam apud omnes, sed immeritò ut videbimus. Ratio, quia prior dolor se extendit etiam ad peccata oblita, quæ dum pœnitens immediatè confitetur, fit unus moraliter; rectè enim potest una materia proxima partialis plura constituere Sacramenta, unde sicut cum una aqua plures possunt fieri Baptismi, ita cum uno dolore, qui adhuc perseveret (ut hîc supponitur) plura possunt constitui Sacramenta Pœnitentiæ. *Secunda* verò sententia affirmat, et hanc tenent *Bon. part.* 4. *n.* 1. *Vasq. quæst.* 92. *art.* 3. *dub.* 5. *n.* 10. *Fill. tr.* 6. *n.* 77. Ratio, quia per primam absolutionem jam completum est judicium; ergo si impertienda est nova absolutio, nova requiritur

materia proxima. Et quamvis dolor in se moraliter perseveret, non tamen perseverat in ordine ad secundam absolutionem; ut enim supra diximus in præcedenti Quæst. X, probabiliter ad valorem Sacramenti requiritur ut dolor non solùm sit elicitus, sed etiam elicitus in ordine ad absolutionem. Cùm ergo hæc secunda sententia sit probabilis, imò probabilior, in praxi omnino sequendam esse dicunt *Croix n.* 712. *et Conc. pag.* 234. *n.* 5; saltem tutiùs censeo tenendam.

449. — Quæritur XIII Quomodo eliciendus sit dolor in Confessione venialium? Certum est, quòd etsi extra Sacramentum « sufficit aliquis motus gratiæ vel caritatis ad ejus remissionem, » ut docet *D. Th.* 3. *p. q.* 87. *art.* 2, tamen in Sacramento omnino requiritur dolor formalis, nec sufficit virtualis, ut communiter docent DD. cum *Roncaglia c.* 2. *q.* 2. *Conc. p.* 235. *n.* 6. *et Croix n.* 682. (contra paucos) ex D. August. *Epist.* 48. ubi scripsit; « Nec quemquam pates à quocumque seu magno seu parvo peccato ad correctionem sine pœnitentia posse transire. »

Sed dubitatur 1. an sit mortale confiteri venialia sine ullo dolore? Negant *Natalis Alex. de Pœnit. art.* 7. *reg.* 20. *pag. mihi* 69. *Juenin. de Sacram. in Sacram. Pœn. q.* 4. §. 2. *et Genettus t.* 4. *q.* 8. *in fine pag.* 81, et dicunt non esse nisi veniale suscipere Sacramentum sine certo dolore, quando materia tantùm levis affertur in Confessione, et abest animus profanandi Sacramentum; quia ut supponunt, frustrare Sacramentum in materia levi, non est nisi levis irreverentia. Sed per quantum huic opinioni acquiescere conatus sim, non potui, cùm hæc sententia opposita sit communi Theologorum, ut videre est apud *Croix num.* 681. *Antoine p.* 501. *q.* 7. *et Lugo dist.* 14. *sect.* 8. *ex n.* 108. qui primam sententiam vocat omnino falsam; et ratio nimis urget, nam tota malitia culpæ in hoc casu consistit in injuria, quæ irrogatur Sacramento, illud suo effectu frustrando, sive ergo Sacramentum frustretur ex materia gravi, sive ex levi, nihil refert, quia semper eadem irreverentia Sacramento infertur.

Dubitatur 2. an in Confessione venialium sufficiat dolere de uno peccato sine alio? Negant aliqui apud *Suar. dist.* 20. *sect.* 6. *n.* 7. Sed oppositum est tenendum cum communi sententia, quam docent *Suarez l. c. Conc. p.* 235. *n.* 7. *Antoine p.* 501. *q.* 7. *Lugo dist.* 14. *num.* 118. *cum Henr. et Fag. et Escob. l.* 14. *n.* 166. *cum Hurt. et Diana.* Hinc sufficit de uno tantùm veniali pœnitere et proponere emendationem cùm venialia non sint materia necessaria, sed tantùm sufficiens. Dicunt autem *Lugo ex n.* 133. *Tamb. l.* 1. *c.* 3. *n.* 9 *et* 10. *Pal. ac Spor. apud Croix n.* 910, sufficere etiam si quis doleat de multitudine, aut frequentia venialium, etsi non doleat de singulis in particulari; quia, ut dicunt, sicut quis potest dolere de excessu distractionis in precibus, vel comestionis, ita de multitudine venialium. Et videtur favere *D. Th.* 3. *p. q.* 87. *art. ad* 1. ubi dicit sufficere « propositum se præparandi ad venialia » minuenda. » Ergo sufficit dolor de ipsorum multitudine, propositum enim dolorem sequitur. Contradicunt tamen *Arriaga et*

Dicast. apud Croix l. c. dicentes dolorem et propositum non tantùm debere esse circa multitudinem emendandam, sed etiam circa ipsa venialia, quæ frequentiam constituunt. Sed hæ sententiæ facilè videntur posse conciliari, cùm impossibile sit dolere de multitudine, et non dolere saltem de illis posterioribus culpis, per quas constituitur multitudo, quia circumstantia hæc excessùs abstrahi non potest à culpis ipsis: tunc enim in obliquo saltem doleres de culpis, in recto et principaliter de excessu. Rectè etiam dicit *Croix n.* 913. *cum Suar. et Tann.* (contra *Bosco, etc.*) quòd bene quisque potest dolere de venialibus deliberatis, et proponere omnia illa vitare; de semideliberatis autem sufficit dolere quòd ea commiserit, et imposterùm velit attendere ad ipsa vitanda quantùm humanæ fragilitati permittitur. Et hæc sunt juxta doctrinam *D. Thomæ*, qui *d. quæst.* 87. *art.* 1. *ad.* 1. sic ait: « Pœnitentia de peccatis mortalibus requirit, quòd homo proponat » abstinere ab omnibus et singulis...; sed ad pœnitentiam pec- » catorum venialium requiritur, quòd homo proponat abstinere à » singulis, non tamen ab omnibus, quia hoc infirmitas hujus vitæ » non patitur. Debet tamen habere propositum se præparandi » ad venialia minuenda. »

§. II.

De quæstionibus pertinentibus ad propositum.

480. — Quæritur I. An in Sacramento Pœnitentiæ sufficiat propositum virtuale, sive implicitum, inclusum in dolore? *Prima* sententia negat, et hanc tenent *Suar. dist.* 2. *sect.* 4. *num.* 34. *Bellarm. lib.* 2. *de Pœnit. c.* 6 *et* 7. *Bonac. q.* 5. *part.* 8. *n.* 2. *Conc. pag.* 237. *n.* 15. *cum Scoto, Caj. Cano, etc.* item *Val. Tolet. Reg. Henr. et apud Croix n.* 894, qui ait oppositam non esse certam. Ratio, quia, licèt dolor includat necessariò propositum, tamen Tridentinum *sess.* 14. *c.* 4. requirit propositum formale; dicens, *cum proposito non peccandi de cætero. Secunda* sententia affirmat, dummodo dolor eliciatur ex motivo universali, et hanc tenent *Lugo dist.* 14. *n.* 52. *Carden. in prop.* 1. *Innoc. XI,* (qui vocat moraliter certam) *Laym. c.* 4. *n.* 6. *Anacl. n.* 49. *Viva quæst.* 3. *art.* 3. *n.* 1. *Elbel n.* 87. *cum Mastrio, Sp. Gobat. etc. ac Salm. c.* 5. *n.* 54. *cum Nao. Fill. Vill. etc.* Ratio, quia Concilium *loc. cit.* subdit. quòd attritio, si voluntatem peccandi excludit cum spe veniæ, disponit hominem ad impetrandam gratiam in Sacramento, ergo quoties has requisitas conditiones habuerit attritio, jam sufficienter disponit ad Sacramenti valorem. *Tertia* verò sententia, quam tenet *Holzmann n.* 401. *v. Debet* 2, asserens hanc esse communem cum *Suarez, Bellarm. et Bon.* dicit, quòd, si pœnitens cogitet de vita futura, debet formaliter proponere emendationem, quia (juxta Tridentinum) quisque per pœnitentiam debet novam inchoare vitam; unde non videtur satis pœnitere, qui cogitans de vita futura, expressè non proponit emendari. Neque huic obstat dicere cum *Viva*, quòd Concilium

tres tantùm partes Sacramenti assignat, scil. contritionem, confessionem, et satisfactionem, unde si requireretur etiam propositum formale, partes non tres, sed quatuor essent. Nam bene respondet *P. Concina*, quòd contritio duobus constat; nempe dolore, et proposito explicito. Secus verò si pœnitens nihil cogitet de futuro, putà si quis sit in extremo vitæ constitutus; revera enim in quocunque dolore propositum necessario continetur, patetque quòd taciti et expressi eadem est efficacia. Hæ duæ ultimæ sententiæ sunt quidem probabiliores, sed quia prima non caret sua probabilitate, in praxi ante factum tutiùs sequenda est, ut rectè dicunt *Bon. Croix l. c.* Dico ante factum, nam dicunt *Croix n.* 680. *Viva in prop.* 65. *Innoc. XI, n.* 16. *Elbel de Pœnit. pag.* 216. *n.* 84. *Gob. et Bon. ib. cum Bellarm. Suar. Vasq. Reg. Henr.* quòd si bona fide cum vero dolore confessus fueris sine proposito formali, non teneris Confessionem repetere; quia, esto communiùs non liceat Sacramentum suscipere cum opinione quæ non sit moraliter certa, ne Sacramentum exponatur periculo frustrationis; tamen non teneris repetere Confessionem, si probabiliter validè es jam confessus, cum præfatum periculum tunc non ampliùs adsit. Nihilominus nec etiam valeo huic sententiæ acquiescere; ratio, quia cùm prima opinio sit sufficienter probabilis, pœnitens qui gravem culpam et certam perpetravit, tenetur de ea Confessionem explere, non tantùm probabiliter, sed etiam certè validam.

451. — Quæritur II. Quænam sint conditiones necessariò requisitæ ad propositum? Hîc ante omnia advertendum, rem valde difficilem esse quòd peccatores frequenter ex consuetudine in mortalia labentes cum vero proposito ad Confessionem accedant; quapropter in hoc Confessarius sedulò incumbere debet, maximè si Pœnitens alicui vitio magnam habuerit adhæsionem. Tres autem sunt conditiones veri propositi, nempe ut sit firmum, universale, et efficax.

I. Propositum *firmum* importat, ut pœnitens habeat voluntatem omnino deliberatam non recidendi, et sit animo ita dispositus, ut nullius mali timore, et nullius boni cupidine peccatum in posterum admittere velit.

Sed hîc dubium fit, an prudenter credi possit, quòd firmum habeat propositum pœnitens, qui asserit se nolle ampliùs relabi, sed certò credit se relapsurum? *Prima* sententia affirmat, et hanc tenent *Nao. Man. c.* 9. *n.* 18. (qui asserit communem) *Laym. cap.* 4. *n.* 8. *Sporer p.* 204. *n.* 310. *Pal. par.* 2. *n.* 15. item *Suar. Sylvest. Con. Henr. Vega, Dic. apud Salm. c.* 5. *n.* 53. Ratio, quia propositum voluntatis non relabendi bene consistere potest cum judicio intellectus de lapsu futuro ex cognita fragilitate. Sed pace tantorum DD. omnino sequendam puto oppositam sententiam, quam tenent *Busemb. supra n.* 10. *Conc. pag.* 255. *n.* 3. *et Croix l.* 6. *part.* 2. *n.* 1822. *v. Objic.* Non nego quòd speculativè loquendo bene posset consistere firmum propositum voluntatis cum cognitione relapsûs; sed cùm quis certò credit se relapsu-

rum, practicè certam suspicionem præbet propositum suæ voluntatis non esse satis firmum; impossibile est enim, ut quis firmiter proponat se emendare, sciens quòd Deus suam gratiam coadjuvantem non denegat facienti quantum in se est, et his non obstantibus credat certò se ad sua peccata rediturum. Unde rectè ait *Croix l. c.* quòd talis pœnitens priusquam absolvatur, disponi debet, ut speret, non per vires suas, sed per Dei auxilium à peccatis liberatum iri. Secus verò dicendum, si pœnitens ex sua præterita fragilitate timeret relapsum; communiter enim dicunt DD. cum *Nav. c.* 3. *n.* 13. *Croix lib.* 6. *p.* 2. *n.* 1733, et aliis, quòd ad serium propositum non requiritur ut credatur nullus relapsus seculturus, sed satis esse nunc adesse seriam voluntatem non relabendi; nam bene potest consistere voluntas resipiscendi cum timore lapsûs ex mutatione voluntatis. Hinc rectè inquit *Gerson tract.* 8. *super Magnif. part.* 3. quòd pœnitens Confessario interroganti: « Credis tu quòd nunquam cades in tale peccatum? respondeat, ego fragilis formidò lapsum, non tamen volo » nunc casum; de futuro misericordiæ Dei me commendo, de» precans, ut me custodiat à peccato; quòd si ceciderit fragilitas » mea, deprecor, ut resurgam. »

II. Requiritur, ut propositum sit *universale* circa peccata mortalia; quidquid enim dicunt *Aversa, Dicast. Hurtad. et Platell. ap. Croix n.* 898, asserentes, quòd, sicut sufficit dolor particularis, ita etiam particulare propositum, modò excludat positivam peccandi voluntatem; oppositum tamen omnino est tenendum cum sententia communi, quam docent *Laym. c.* 4. *n.* 20. *Pal. p.* 2. *n.* 16. *Lugo dist.* 14. *n.* 52. *Concina p.* 259. *n.* 10. *Mazzotta tom.* 7. *pag.* 343. *et Croix l. cit. cum Nav. Con. Tamb. Escob.* et aliis passim, *ex D. Th.* 3. *p. q.* 87. *art* 1. *ad* 1. ubi ait: « Pœnitentia de peccatis mortalibus requirit, quòd homo » proponat abstinere ab omnibus, et singulis. » Ratio, quia licèt dolor particularis, putà, si concipiatur ex turpitudine speciali (ut diximus *n.* 443.) alicujus criminis, satis sit ad valorem Confessionis, cùm dolor respiciat tantùm peccata commissa, quæ pœnitens detestari debet; non tamen sufficit propositum particulare, cùm quisque teneatur absolutam et positivam habere voluntatem omnia mortalia vitandi. Unde Tridentinum *sess.* 14. *c.* 4. loquens de contritione in genere, dicit *est animi dolor ac detestatio de peccato commisso*, non dicit de omnibus peccatis; loquens verò de proposito, dicit *cum proposito non peccandi de cætero;* particula autem *non* utique importat propositum universale vitandi omnia mortalia. Secus verò est de proposito circa venialia; in his enim sufficit (ut docet idem *D. Th. l. c.*) quòd pœnitens proponat abstinere ab aliquo, absque eo quòd proponat abstinere ab omnibus.

III. Requiritur, ut propositum sit *efficax*, id est aptum efficere quod proponitur; et ideo oportet, quòd pœnitens non solùm proponat peccatum vitare, sed etiam media adhibere ad peccatum vitandum, et signanter occasiones proximas peccandi, ut

communiter docent DD. Vide *Sporer p.* 205. *n.* 313. Non semper autem verum est, tunc solùm propositum esse efficax, quando efficitur id quod proponitur; aliàs quoties pœnitens recideret, toties teneretur repetere Confessiones; relapsus enim non semper est signum propositi infirmi, sed sæpiùs tantùm signum est mutatæ voluntatis; nam bene potest accidere, quòd quis verum habeat amorem Dei prædominantem, et firmum propositum nunquam peccandi, et nihilominus statim peccet, prout D. Petrus verè proposuit potiùs mori, quàm Christum negare, et tamen ad primam ancillæ vocem negavit. Id sanè probatur ex D. Gregorio (*Hom.* 30. *in Evan.*) qui dixit : « In quorumdam corda » venit Deus, et mansionem non facit....; ad perpetranda pec» cata redeunt, ac si hæc minimè planxissent. » Confirmatur ex Rituali Rom. ubi dicitur : « In peccata facilè recidentibus, » utilissimum fuerit consulere, ut sæpe, putà semel in mense, » vel certis diebus solemnibus, confiteantur, et, si expediat, » communicent. » Principalis autem efficacia propositi (ut supra innuimus) consistit in avellendis occasionibus proximis peccandi, aut in mediis debitis adhibendis, ut ipsæ, si sint necessariæ, ex proximis fiant remotæ. Unde hîc diligenter de his agere oportet.

432. — Quæritur III. Quomodo se gerere debeat Confessarius cum iis, qui sunt in occasione peccandi? Et hîc dubitatur 1. Quotuplex sit occasio, et quotuplex periculum peccandi? Occasio distinguitur 1. in proximam, et remotam. Occasio *remota* est illa, in qua homines constituti regulariter ut plurimùm non peccant. Occasionem verò *proximam* alii, ut *Nav. Man. cap.* 3. *n.* 14. *Bon. de Matr. dist.* 4. *p.* 14. *n.* 11. *Laym. de Pœn. c.* 4. *n.* 9. *Conc. p.* 260. *n.* 13. *et Spor. n.* 323. definiunt esse illam, in qua creditur pœnitens nunquam vel rarò à peccato abstinere. Sed definitio hæc non placet, meliùs dicendum cum *Sanch. Dec. l.* 1. *c.* 8. *n.* 1. *Holzm. n.* 500. *Lugo d.* 14. *n.* 149. *Suar. d.* 32. *s.* 2. *num.* 4. *Contin. Tourn. tom.* 2. *p.* 255. *Wigandt tr.* 5. *n.* 50. *Croix lib.* 5. *n.* 252. *Viva de Pœn. qu.* 3. *art.* 4. *n.* 5. *P. Segneri Conf. instr. c.* 5. *et Ronc. c.* 4. *q.* 1. *R.* 1. quòd occasio proxima *per se* est illa, in qua homines communiter ut plurimùm peccant : proxima autem *per accidens*, sive respectiva est illa, quæ, licèt per se respectu aliorum non sit proxima, eò quòd non sit apta de sua natura communiter inducere homines ad peccatum, tamen respectu alicujus est proxima; vel quia hic in illa occasione, etsi non ferè semper, nec frequentiùs, frequenter tamen cecidit; vel quia, spectata ejus præterita fragilitate, prudenter timetur ipsius lapsus. Unde perperam dicunt *Nav. c.* 3. *n.* 17. *Lug. dist.* 14. *n.* 150. *et Viva q.* 3. *art.* 4. *n.* 5. *cum aliis*, non esse in occasione proxima adolescentes, qui laborando cum fœminis peccant consensu, verbis, aut tactibus, eò quòd (ut dicunt) non ferè semper in talibus occasionibus peccant; nam, ut diximus, ad occasionem proximam constituendam sufficit, ut homo frequenter in ea labatur. Notandum verò, quòd aliquando occasio,

quæ respectu aliorum communiter est proxima, respectu hominis valde pii et cauti poterit esse remota, ut bene advertunt *Holzm. et Croix l. c.*

Distinguitur 2. occasio in voluntariam et necessariam. *Voluntaria* est quæ facilè dimitti potest : *necessaria*, quæ physicè, vel moraliter non potest avelli.

Periculum autem proximum aliud est formale, aliud materiale. *Formale* est illud, quod est proximè conjunctum cum peccato, ita ut homo in eo constitutus probabiliter peccabit, sive in peccatum consentiet ; et hoc periculum semper vitandum est. Intelligendum tamen hoc (ut bene advertit *Croix l.* 5. *n.* 254.), si periculum sit consensûs, non autem simplicis tentationis, aut motuum. *Materiale* verò est illud, quod cum peccato non est proximè conjunctum, sed tantùm remotè, ratione necessitatis et mediorum, quæ homo adhibet ad peccatum vitandum ; unde tunc accidet quòd occasio de se sit proxima, et periculum remotum : prout evenire potest in chirurgo, qui in medendis partibus secretioribus puellæ utique esset in occasione proxima peccandi, sed ratione necessitatis et officii, si debitas adhibeat cautiones piarum cogitationum, precum, protestationis de non consentiendo, bene poterit à culpa excusari ; quia tunc divina adjuvante gratia, periculum fit remotum et materiale. Vide *Croix l.* 5. *n.* 254.

Ex præmissis infertur esse in occasione proxima qui domi retinet mulierem, quacum sæpe peccavit. Et hîc notandum, quòd si quis non habet ad suam dispositionem mulierem, quacum peccat, sed cum ea peccat semper ac accedit in illius domum, tunc illuc accedere erit occasio proxima, etiamsi semel in anno accederet, et peccaret. 2. Qui in ludo frequenter labitur in blasphemias, vel fraudes. 3. Qui in aliqua domo, caupona, aut conversatione incidit in ebrietatem, rixas, verba aut gestus lascivos. Hujusmodi pœnitentes non sunt absolvendi regulariter, nisi priùs occasionem deseruerint. Pariter non possunt absolvi illi, qui licèt in occasione non peccent, aliis tamen scandalum præbent, ut communiter docent *Palaus tr.* 2. *dist.* 2. *part.* 9. *n.* 19. *Bon de Matr. dist.* 4. *part.* 14. *n.* 12. *et Salm. c.* 5. *n.* 62. *cum Nav. Graff. Candido, Lop. etc.* Addunt *Croix l.* 5. *n.* 269. *et Tourn. tom.* 2. *p.* 257. *cum Cabass.* quòd, cùm occasio externa conjungitur cum passione aut tentatione vehementi, vel habitu vitioso, vel forti tentatione, peccat qui eam non relinquit, etsi necdum cesserit tentationi ; quia rarò accidet, quòd talis se continebit, si ab occasione non separetur ; unde ait *Tourn.* quòd ancilla vivide sollicitata ab hero tenetur ab illius domo discedere ; qui enim liberè commoratur, ubi tam periculosè ad malum allicitur, non potest rationabiliter sperare victoriam tentationis, nisi auxiliis gratiæ extraordinariis, quæ sperari sine temeritate nequeunt ab eo, qui liberè periculum vitare potest et non vitat. Hæc tamen intelligenda sunt, si hujusmodi persona sit fragilis, et parùm devota ; nam si esset pietati dedita, et cauta, et oppor-

tuna adhiberet remedia ad tentationes repellendas ac passioni obviandum, tunc eam non obstringerem ad occasionem auferendam.

Dicit autem *Ronc. c.* 5. *q.* 8. non esse negandam absolutionem juveni et puellæ, qui aliquo tempore se invisunt animo Matrimonium contrahendi; nemo enim (ait) tenetur ducere personam ignotam, sed per aliquod tempus potest experiri quibus moribus alter sit præditus. Hæc assertio speculativè loquendo videtur rationabilis; sed ego experientia doctus vix semel vel iterum permitterem sponso ad domum sponsæ accedere, vel sponsæ aut parentibus illum in domo excipere; rarò enim reperi qui in tali accessu non peccaverit, saltem verbis aut cogitationibus, cùm omnes aspectus, et colloquia inter hujusmodi sponsos sint incentiva ad peccandum, et moraliter impossibile sit ipsos invicem tractare, et stimulos turpes non sentire ad ea quæ tempore conjugii inter se futura sunt. In his autem omnibus, præsertim ubi turpium lapsuum periculum imminet, advertat sedulus Confessarius, quòd nunquam crudeliùs se geret cum pœnitente quàm benigniùs agendo, et quò majorem severitatem adhibebit, eò meliùs illius saluti consulet. D. Thomas à Villanova (*Fer.* 6. *post Dom.* 4. *Quad.*) vocat Confessarios « impiè pios, qui ne confitentem contristent, illum in sua nequitia manere permittunt. » Nec Confessarius turbari debet, si pœnitens dicat in hujusmodi casibus scandalum oriri, si post Confessionem ampliùs non accedat ad illam domum, si mulierem expellat, aut aliud simile effugiat periculum; nam illi suadere debet, quòd revera potiùs scandalo erit, si post Confessionem occasionem non auferat : aut enim alii suum peccatum aut periculum ignorant, et tunc nihil mali suspicabuntur, putà si quis famulam dimittit, vel si ab accessu in aliquam domum se abstinet; vel jam alii id animadverterunt, et tunc famam potiùs recuperabit, quàm amittet.

Ex his omnibus concludo, quòd ordinariè loquendo nunquam absolvi debet pœnitens, qui versatur in occasione proxima voluntaria, etiamsi extraordinaria signa doloris afferat, antequam occasionem removeat; occasio enim extrinseca, præsertim ubi agitur de vitio turpi, quando præsens est, ita mentem excæcat, ut omnia proposita è memoria deleat, et ad peccata ita impellit, ut aliquis, etiamsi certam suam damnationem ab illo crimine securam cognosceret, adhuc à peccato non desisteret. Vide mox infra *Dub.* 3. *n.* 454.

453. — Dubit. 2. An absolvi possit, qui se exponit probabili periculo peccandi? Affirmant *Mendo, Gob. et Caram. apud Viva in Prop.* 41 *damn. ab Alex. VII, et Hozes, Lumb. etc. ap. Croix l.* 4. *n.* 257. et consentit *Spor. n.* 324. modò adsit rationabilis causa; quia (ut aiunt), cùm probabile sit quòd ille peccabit, et probabile quòd non peccabit, potest sibi formare conscientiam certam, et proinde judicium practicum non fore peccaturum. Sed hanc opinionem jam refutavimus *Tom.* 4. *l.* 5. *n.* 63. *cum Busembao, La Croix, Carden. Eliz. etc.* Hîc addo auctoritatem

D. Th. 2. 2. *q.* 10. *a.* 9. ubi id expressè reprobat, dicens : « Infirmi in fide, de quorum subversione probabiliter timeri » possit, prohibendi sunt ab infidelium communione. » Ratio est, quia, cùm adsit probabilitas labendi, jam adest formale periculum lapsûs, quod (ut diximus) omnino est fugiendum, quando occasio est voluntaria ; secus verò, si necessaria (ut diximus *l.* 5. *n.* 63. de Medico et Parocho). Imò rectè sentiunt *Pal. t.* 1. *tr.* 2. *d.* 2. *p.* 2. §. 3. *n.* 9. *cum Suar. et Soto, Bann. ap. Tourn. tom.* 3. *p.* 277. *v. Major.* item *Salm. Val. et Azor. citati Tom.* 1. *l.* 2. *n.* 26. *v. Pariter*, quòd in necessitate extrema spirituali proximi non solùm potes, sed teneris illi succurrere cum tali periculo probabili, quia tunc necessitas efficit, ut periculum evadat remotum ; unde, si potes, teneris ; idque docet idem *D. Thom. loc. mox cit.* ubi, postquam dixit prohibendos esse à communione infidelium eos, de quorum salute probabiliter timetur, addit : « nisi urgeat necessitas. » Dicit tamen *Tourn. l. c. cum Sylvio*, quòd si periculum sit tale, ut probabilior sit lapsus, tunc nullo modo potes, nec debes illi te exponere, quia quisque plus suam quàm aliorum salutem respicere debet. Sed hnic responderi posset, quòd in tali casu extremæ necessitatis, modò lapsus non sit moraliter certus, licèt sit probabilior, tenereris te fortiùs præmunire orationibus et operibus piis, et deinde fidere de majori auxilio Dei ; rationabiliter enim tunc esset sperandum, fore ut Deus augeat auxilium, ubi major urgebit necessitas.

454. — Dubitatur 3. An pœnitens, qui versatur in occasione proxima voluntaria, possit unquam absolvi? Hîc ante omnia oportet animadvertere quatuor propositiones proscriptas in hac materia. I. Propositio 41 damnata ab Alex. VII dicebat : « Non » est obligandus concubinarius ad ejiciendam concubinam, si hæc » nimis utilis esset ad oblectamentum concubinarii (*vulgò* re- » galo), dum, deficiente illa, nimis ægrè ageret vitam, et aliæ » epulæ tædio magno concubinarium afficerent, et alia famula » nimis difficilè inveniretur. » II. Prop. 61 damn. ab Innoc. XI dicebat : « Potest aliquando absolvi, qui in proxima occasione » peccandi versatur, quam potest et non vult omittere, quinimo » directè et ex proposito quærit, aut ei se ingerit. » III. Prop. 62 ab eodem Innocent. damn. « Proxima occasio peccandi non est » fugienda, quando causa aliqua utilis aut honesta non fugiendi » occurrit. » IV. Prop. 63. « Licitum est quærere directè occa- » sionem proximam peccandi, pro bono spirituali vel temporali » nostro, vel proximi. » Sed dubium fit, an qui non adhuc occasionem proximam removerit, possit prima vel secunda vice absolvi? *Prima* sententia affirmat, et hanc tenent plures auctores, prout *Suarez d.* 32. *sect.* 2. *n.* 3. *Pal. tom.* 2. *tr.* 2. *dub.* 2. *p.* 9. §. 3. *n.* 18. *Spor. n.* 325. *Elbel n.* 108. *Mazzotta t.* 3. *p.* 577. *Viva in Prop.* 41 *damn. ab Alex. VII, n.* 16. (citans *Cajet. et Cordub.*, sed *P. Milante* negat hos AA. esse pro hac sententia) et *Holzm. t.* 2. *p.* 148. *n.* 584. *cum Tambur.* ac communior ut asserit : et consentit *Ronc. c.* 4. *q.* 2. pro prima vice, casu quo

pœnitens nondum advertit ad obligationem removendi occasionem. Ratio, quia (ut aiunt) talis pœnitens potest esse bene dispositus ad absolutionem, etiam nondum occasione dimissa, si verè proponat dimittere. Sed hîc distinguendum cum S. Carolo Borromæo (*in Instruct.* suis Confessariis tradita) inter occasiones quæ *sunt in esse,* prout cùm aliquis concubinam domi detinet, vel dum aliqua famula peccat cum hero, quoties ab eo tentatur : et inter occasiones quæ *non sunt in esse,* utpote si quis loquendo prolabitur in blasphemias, aut versando in cauponis prorumpit in rixas et ebrietates, aut convivendo cum sociis, ruit in verbis et cogitationibus obscœnis, etc. In occasionibus hujus secundæ speciei, quæ *non sunt in esse,* rectè docet S. Carolus, quòd si pœnitens firmè proponat ab eis se cavere, potest per unam aut duas etiamque tres vices absolvi. Quòd si postmodum emendatio non apparet, differri ei debet absolutio, donec ille cum effectu occasionem derelinquat. In occasionibus verò prioris speciei quæ *sunt in esse,* ait S. Carolus pœnitentem neque prima vice absolvendum (quascumque promissiones proferat), nisi priùs occasionem amoveat. Et hanc sententiam censeo (saltem ordinariè loquendo) omnino sequendam; eamque tenent *Cardenas* in Prop. 61 damn. ab Innoc. XI, cum *Bon. Villal. et Candido, Tourn. t. 2. p. 257. Reg. 1. Conc. p.* 658. *n. 1. P. Segneri Instr. Conf. c.* 5. *Auctor libri* cui titulus : *Istr. per li Confessori Novelli t. 1. n. 227.* item *Nav. Man. c.* 16. *n.* 20. ubi ait : « Concubinarius cohabitans » concubinæ non debet absolvi, antequam ab ea separetur. » *Coninch. d.* 8. *de Pœnit. d.* 17. *n.* 113. ubi : « Eos, qui vivunt in » concubinatu, nullo modo extra casum gravis necessitatis expe- » dit absolvere, antequam de facto separentur. » *Azor. p.* 8. *l.* 3. *c.* 3. *q.* 2. *Resp. non posse licitè eum absolvi, antequam ab ea* (scil. concubina) *separetur;* item *Rodr. Sylo. Fernand. Margarita, etc. ap. Pal. dict. n.* 18. ex D. Augustino in *c. Satisfactio, de Pœn. Dist.* 3. ubi sic dicit : « Satisfactio pœnitentiæ est pec- » catorum causas excidere, neque eorum suggestionibus aditum » indulgere. » Ergo tenetur pœnitens ante absolutionem occasionem auferre, aliàs suggestionibus aditum non præcluderet. Ratio 1. hujus sententiæ (ut ait *Cardenas*) videtur esse, quia prima sententia videtur damnata in præfata Prop. 61 ab Innoc. XI. Sed hæc ratio non convincit; nam aliud est posse absolvi qui occasionem *non vult omittere,* ut dicebat propositio; aliud, qui licèt non velit omittere ante absolutionem, bene tamen vult omittere statim post absolutionem. Ratio 2. quia præceptum tollendi occasionem voluntariam est negativum, id est non permanendi in occasione (prout est præceptum non retinendi alienum), et hoc obligat semper et ad semper; unde qui potest occasionem statim removere et non removet, est in actuali transgressione præcepti, et ideo indispositus. Sed hæc ratio neque omnino satisfacit, vel saltem intelligenda est in solo casu quo pœnitens nolit statim post absolutionem tollere occasionem, et tantùm promittat auferre in futurum; at si pœnitens in actu Confessionis firmè pro-

poneret removere statim ac domum redit, non video cur dicendus esset hic indispositus, et quòd præcepto contraveniat. Ratio potior et vera hæc mihi videtur esse : ablatio occasionis est res magnopere ardua, et non fit nisi quis magnam vim sibi inferat, ut avellatur ab illa occasione, ad quam propter præteritam sui animi adhæsionem remanet valde propensus ; et ideo, si occasio non aufertur ante absolutionem, pœnitens de facili post absolutionem se decipiet, falsò sibi suadendo quòd tentationibus resistet, et sic, occasione non dimissa, profectò redibit ad vomitum. Qua de re, si talis vellet absolvi, antequam occasionem deserat, esset indispositus, quia se constitueret in probabili periculo infringendi propositum : ac propterea Confessarius, qui eum absolveret, ipsum relinquendo in tali periculo, utique peccaret tam contra officium judicis, quàm medici, quia absolveret indispositum, non applicando illi remedium suæ saluti necessarium.

Dices : Pœnitens qui habet pro se opinionem probabilem, debet absolvi, quia cùm sit dispositus habet jus ad absolutionem, juxta dicta *Tom.* 1. *l.* 1. *n.* 25. et dicenda *n.* 604. Ergo si quis efformaret sibi conscientiam probabilem juxta primam sententiam, teneretur Confessarius eum absolvere. Respondetur 1. quòd illicitum est (ut diximus mox supra *n.* 453. *dub.* 2.) se voluntariè exponere probabili periculo peccandi, unde peccat pœnitens, qui vult absolutionem recipere, antequam occasionem dimittat, cùm se immittat in probabile periculum infringendi propositum, et ideo tanquam indispositus nullum jus habet ad absolutionem. Respondetur 2. Dato et non concesso, quòd pœnitens possit absolvi semel vel iterum ante dimissam occasionem, tamen, ut communiter dicunt DD. et ipsi adversarii concedunt, pœnitens non habet jus ut statim absolvatur, et propterea bene potest (et si potest, tenetur Confessarius ut partes sui muneris rectè agat) tamquam medicus, differre illi absolutionem, usquedum occasionem auferat.

Dixi tamen *ordinariè ;* nam meritò excipiendus est 1. cum *Lugo d.* 14. *n.* 151. *Holz. n.* 586. *et Spor. n.* 325, casus quo pœnitens afferat extraordinaria signa doloris, quia tunc propter hujusmodi signa Confessarius prudenter potest judicare non adesse in pœnitente periculum illud proximum infringendi propositum; signa enim illa indicant pœnitentem uberiorem recepisse gratiam, qua magis constanter se geret in occasione removenda. Nihilominus, ait *Ronc.*, quòd ipse etiam in hoc casu absolutionem differret, usquedum occasio auferatur, si absolutio commodè differri posset ; et ita etiam ego agerem.

Excipiendus 2. cum *Viva loco supra cit.* casus quo pœnitens, si absolutio differatur, non possit ad Confessarium redire, vel nonnisi post longum tempus : tunc enim, si ille jam fuerit confessus peccata sua, et Confessarius prudenter judicare valeat eum firmam habere voluntatem tollendi occasionem statim ac poterit, tunc potest et debet ipsum absolvere, quia tunc pœnitens habet jus ut statim absolvatur. Nec obstat dicere, quòd ipse tunc re-

maneret in eodem periculo (ut mox dictum est) infringendi propositum. Nam respondetur, quòd hoc casu tale periculum de proximo fit remotum : sicut enim ratione gravis damni (ut infra dicetur) non tenetur pœnitens occasionem auferre, eò quòd periculum per se proximum ratione illius necessitatis evadit remotum ; ita in casu nostro periculum illud infringendi propositum fit remotum ratione magni oneris, quod pœnitens deberet subire iterum repetendi Confessionem apud alterum; tunc enim est constitutus in morali necessitate recipiendi absolutionem, antequam occasionem dimittat. Hoc tamen non admittendum, si pœnitens ab alio Confessario jam fuerit admonitus de occasione tollenda, et non abstulerit; quia tunc habetur tanquam recidivus, et minimè est absolvendus, nisi fortè afferat extraordinaria signa doloris, ut supra.

455. — Dubitatur 4. An possint absolvi, qui sunt in occasione proxima necessaria? Ut supra innuimus, illa quidem dicitur occasio necessaria, quæ non potest relinqui vel physicè, vel moraliter; *physicè*, nempe si quis esset in carcere aut triremi, à quo discedere non posset; vel si esset in articulo mortis, in quo non haberet tempus vel modum expellendi amicam : *moraliter* verò, nempe si occasio tolli non posset sine scandalo; in his casibus bene absolvi potest, occasione non sublata, cùm non teneatur pœnitens tunc illam auferre. Sed hîc dubium fit, an possit quis manere in occasione proxima, si aliter deberet pati notabile detrimentum temporale in vita, fama, aut fortunis? Negat *Merbesius de Pœnit. diss.* 4. *n.* 11. dicens, pro nullo damno temporali aliquem excusari à dimittenda occasione proxima, et in parte consentit *Wig. tr.* 5. *n.* 50. ubi ait, esse obligationem auferendi occasionem, etiamsi infamia sit subeunda. Communiter tamen affirmant DD. non teneri pœnitentem occasionem dimittere, si aliter grave damnum temporale passurus sit, dummodo interim sit paratus uti mediis præscriptis; ita *Nav. Man. c.* 3. *n.* 20. *Sanch. Dec. l.* 1. *cap.* 8. *n.* 3. *Lugo d.* 14. *n.* 152. *cum communi*, *Pal. tr.* 2. *d.* 2. *p.* 9. §. 3. *num.* 8. *Tourn. tom.* 2. *p.* 255 *et* 258. *Reg.* 3. *Anacl. p.* 619. *n.* 46. *Holzm. n.* 580. *v. Dixi*, *Bonac. de Matr. q.* 4. *p.* 14. *n.* 11. *Viva q.* 3. *a.* 2. *n.* 6. *Elbel n.* 104. *Laym. c.* 4. *n.* 9. *Renzi c.* 2. *sect.* 1. *q.* 15. *Sporer num.* 326. (qui tamen *n.* 328. *cum Palao* non excusat aliquem mediocriter divitem, qui ne patiatur damnum centum ducatorum, occasionem non vellet deserere) et consentit *Concina p.* 265. *n.* 17. si pœnitens ex dimissione occasionis deberet pati infamiam, aut gravissimum detrimentum. Ratio, quia occasio peccandi non est in se peccatum, neque affert necessitatem peccandi; quapropter bene potest cum ea consistere vera detestatio peccatorum, et firmum propositum non relabendi, ac adhibendi debita remedia. Et quamvis præceptum vitandi occasionem proximam per se obliget ad non permanendum in occasione, tamen illud intelligendum est obligare, cùm quis voluntariè in occasione persistit, non verò si maneat ex necessitate; moraliter autem hæc necessi-

tas intervenit, quando sine magno detrimento, aut incommodo nequit occasio dimitti; etenim tunc periculum formale et proximum opportunis adhibitis mediis ad non relabendum, fit materiale et remotum; non enim qui est in periculo, sed « qui amat » periculum (ut dicitur in *Eccles.* 3.) peribit in illo; » non autem amat periculum, qui invitus subit. Hinc optimè S. Basilius (*in Constit. Mon. c.* 4.) dixit: « Qui urgenti aliqua causa et neces» sitate, se periculo objicit, vel permittit se esse in illo, cùm ta» men aliàs nollet, non tam dicitur amare periculum, quàm in» vitus illud subire: et ideo magis providebit Deus, ne in illo » pereat. » Idem satis confirmatur ex *c. Laudabile de Frig. et Mal.* ubi sic habetur: « Quòd si ambo (sermo est de conjugibus ab » initio impotentibus) consenserint simul esse, vir eam, etsi non » uxorem, saltem habeat ut sororem. » Ergo (ut notat *Sanch.*) ne ipsi infamiam patiantur, bene eis permittitur simul habitare cum periculo tactuum. Remedia autem pro his qui reperiuntur in occasione proxima præsertim peccati turpis, sunt videlicet major oratio, frequentior usus Sacramentorum; quotidie ante imaginem Crucifixi renovare promissionem non ampliùs peccandi; vitare ne versetur solus cum sola; fugere ab aspectu complicis, et similia.

Hinc dicunt *Sporer n.* 322. cum communi, *Busemb. ut supra casu* 10. *Mazzotta t.* 3. *p.* 574. *Pal. l. c. n.* 12. *cum Graff. Fernand. etc. Laym. c.* 4. *num.* 9. *cum Nao. cap.* 3. *num.* 11. *Sanch. Sa, Henr. Cajet. et Philiarch.* quòd ii qui ab officio, negotiatione, aut domo in qua peccant, discedere nolunt, quia sine magna difficultate non possunt, absolvendi sunt, si sint parati remedia adhibere. Idem dicit *Viva q.* 3. *a.* 4. *n.* 9. de chirurgis qui medendis mulieribus, et de Parochis qui in excipiendis earum Confessionibus pluries peccant, si aliter ipsi non possent vivere juxta suum statum. Vide dicta *T.* 4. *l.* 5. *n.* 63. *vers. Quæritur.*

456.—Hæ sententiæ probabilissimæ sunt; verùm in praxi omnes conveniunt expedire, ut iis, qui versantur in occasione proxima etiam necessaria, differatur absolutio. Imò, ut ego quid sentiam in hac re, ingenuè dicam: nunquam absolverem eum, qui est in occasione proxima extrinseca (nam de intrinseca aliter infra loquar), præsertim si occasio sit de materia turpi, semper ac absolutio commodè differri posset. Censeo enim quòd Confessarius tanquam Medicus tenetur aptare suo pœnitenti remedia opportuniora, ut ille suam faciat salutem; reorque nullum aliud aptius antidotum ministrari posse ei, qui est in occasione proxima, quàm dilationem absolutionis; dum experientia docet, quòd pœnitentes, postquam absoluti discedunt, ut plurimùm negligunt media præscripta adhibere, et sic facillimè recidunt. Cum è converso, quando ipsis absolutio denegatur, vigilantiùs satagunt remedia exequi, et tentationibus obsistere, impulsi quidem à timore, ne cùm ad Confessarium redibunt, iterum sine absolutione dimittantur. Et casu quo pœnitens priùs admonitus ab alio Confessario media præscripta neglexerit, et eodem modo fuerit re-

lapsus, dico omnino dimittendum esse sine absolutione, nisi fortè extraordinaria signa doloris exhibeat. Et etiam huic adhuc extraordinaria compunctione donato, ordinariè loquendo, absolutionem denegarem, quando commodè absolutio posset differri. Fortasse alicui hæc tradens nimis rigidus videbor; sed ego, cùm pœnitentes offendissem hujusmodi occasionum laqueis irretitos, sic semper egi et semper agam; hac enim via incedens non me rigidum, sed maximè erga eos benignum esse puto, quandoquidem nullus isto aptior modus mihi videtur, ut ipsi à peccatis et ab æterna damnatione eripiantur, et è contrario crederem quòd, si benignè agendo absolutionem quam petunt eis præstarem, causa essem ut miserè in vitiis marcescerent. Quisque suo sensu abundet. Utinam verò omnes Confessarii cum hujusmodi pœnitentibus ita se gererent, multò quidem minora crimina committerentur, et longè plures animæ perditionem vitarent! Ego sentio et dico, quòd ubi agitur de liberando pœnitente à peccato formali, licèt permittatur manere in materiali, tunc Confessarius curare debet, in quantùm christiana prudentia concedit, uti opinionibus benignioribus, gravi tamen fundamento roboratis. Ubi verò opiniones benignæ propinquiùs admovent ad periculum peccati formalis, ut accidit in hac materia occasionis proximæ, dico quòd Confessario expedit uti sententiis rigidioribus; sic enim magis consulet suorum pœnitentium saluti.

487. — Dubitatur 5. An qui in occasione necessaria etiam adhibitis remediis semper eodem modo relabitur, possit absolvi, nisi priùs occasionem deserat? *Prima* sententia, quam tenent *Lugo de Pœnit. d.* 14. *n.* 152. *Pal. tom.* 2. *d.* 2. *p.* 9. *n.* 3. *Holzm. de Pœn. n.* 583. item *Gob. Fabri, Pallao. et alii apud Croix l.* 5. *n.* 261. et probabilem putat *Tamb. in Meth. Conf. l. c. n.* 10, dicit, posse eum absolvi toties quoties, modò habeat sufficientem dolorem et propositum. (Advertit tamen *Lugo, n.* 160. quòd, cùm aliquis semper immediatè post Confessionem facilè recidit, is censetur carere vero dolore et proposito, et ideo non absolvendus.) *Secunda* tamen verior sententia, quam tuentur *Busemb. supra n.* 449. *Ronc. de Pœn. c.* 4. *q.* 3. *Tourn. t.* 2. *pag.* 258. *Reg.* 3. *Viva in prop.* 41. *Alex. VII. num.* 17. *cum Suar. Nav. et Reg. Mazzotta t.* 3. *pag.* 577. qui vocat communem; item *Caj. Tann. Carden. et alii cum Croix l. cit.* qui vocat veram, tenet hunc non posse absolvi, nisi occasionem deserat, cum jactura adhuc vitæ, si opus sit, quando nulla emendatio nec probabilis spes emendationis appareat. Ratio, quia homo tenetur cum omni jactura vitare periculum proximum peccati formalis. Et licèt aliquando ob justam causam possit permitti periculum peccati, nunquam tamen potest permitti peccatum; cùm autem nulla spes apparet emendationis, periculum utique fit formale, et à peccato sejungi non potest, et ideo omnino est vitandum cum quocumque damno temporali etiam vitæ. Hîc enim currit illud *Marc.* 9. 46. « Si oculus tuus scandalizat te, ejice eum: Bonum est tibi lus» cum introire in regnum Dei, quàm duos oculos habentem

» mitti in gehennam ignis. » Et aliunde *Lucæ* 9. 25. « Quid enim » proficit homo, si lucretur universum mundum, se autem ipsum » perdat, et detrimentum sui faciat? »

Dices cum *Lugo:* Ergo iste neque prima vice poterat absolvi, cùm idem adfuerit periculum. Respondeo quòd dispar est ratio; nam, cùm occasio est necessaria, ope mediorum periculum materialiter proximum fit formaliter remotum; at cùm adhibitis remediis non adest spes emendationis, periculum evadit formaliter proximum, et ideo omnino vitandum cum quocumque incommodo. « Sin autem (ait S. Carolus in *Instruct. Confess.* lo» quens de puella quæ domi haberet occasionem necessariam) » post similes præcautiones comperiat Confessarius pœnitentem » in illud peccatum relabi, deneganda prorsus est absolutio, do» nec deseruerit proximam peccandi occasionem, quidquid tan» dem evenire debeat. » Hinc *c. Falsos* 6. *de Pœn. dist.* 5. *etc. Fratres* 8. *ib.* dicitur debere dimittere sua officia milites, negotiatores, curiales, etc. qui norint illa non posse exercere sine peccato; sic enim loquitur S. Gregor. VII in *cit. c. Falsos:* « Ideoque quicumque miles, vel negotiator, vel alicui officio de» ditus, quod sine peccato exercere non possit (difficultas nota» tur, advertit Glossa, non impossibilitas), si culpis gravioribus » irretitus ad pœnitentiam venerit, recognoscat se veram pœ» nitentiam non posse peragere, nisi negotium, aut officium de» serat. » Idem clariùs confirmat Innoc. II *in dict. c. Fratres,* dicens: « Falsa enim fit pœnitentia, cùm pœnitens ab officio » vel curiali vel negotiali non recedit, quod sine peccato agi » nulla ratione prævalet. »

Secus verò dicendum cum *Holzm. d. n.* 583. *Laym. de Pœn. c.* 4. *n.* 10. *et Sporer num.* 326. *cum Sanch. Nav.* et aliis communissimè, si in præsenti hujusmodi pœnitens afferat extraordinaria signa doloris; tunc enim jam effulget spes emendationis.

458. — Hîc pro complemento hujus puncti refert adjicere ea quæ tradidit D. Carolus Borromæus *in Instruct. Confessar.* (*Act. Mediolanen. p.* 4. *pag.* 653.) ubi distinguens inter occasiones proximè de se inductivas ad peccatum, ut est domi retinere concubinam, et occasiones proximas peccandi ob pravum habitum alicujus, sic dixit: « Pœnitentem in aliqua ex his occasionibus » versantem, si urgens sit illa occasio, ut qui concubinam aleret, » non debet sine dubio Confessor absolvere (intellige, ne prima » quidem vice), nisi hanc occasionem antea sustulerit. Pro aliis » verò occasionibus (minùs impellentibus), quales sunt aleæ va» catio, aspectus minùs pudici, colloquia, gestus, etc. non absol» vatur, nisi eas dimittere pœnitens polliceatur. Quòd si jam » aliàs pollicitus sit, nec emendatus fuerit, absolutio differatur, » donec emendationem agnoverit. »

Deinde hæc addidit: « De operibus quæ ad malum inclinant, » ut saltationum publicarum, improborum hominum, caupona» rum frequentatio, et alia hujusmodi, quorum occasione si homo » peccare consueverit, nequaquam debet absolvi, nisi primum

» eam omnino dimiserit. Quòd si Confessori visum fuerit ex » prima aut secunda pœnitentis pollicitatione et non ampliùs, » ipsum occasionem hanc dimissurum, poterit eum absolvere ; » absolutionem autem differat, si promissis non steterit, donec » emandatam omnino fuisse occasionem agnoverit. »

« Et quia potest contingere, ut pœnitens cum his omnibus à » Confessore propositis occasionem non possit dimittere sine pe- » riculo (intellige damni vitæ, famæ, vel bonorum), aut » scandalo, debet adhibere remedia ; et primò differatur absolu- » tio (intelligendum etiamsi pœnitens ille prima vice confiteatur » peccatum) donec emendationis signa dederit. Quòd si inde » infamiæ periculum pœnitenti acciderit (nempe si incurrat » infamiam, nisi tunc communicet), et confessor talia contri- » tionis in eo signa perspexerit (ut prudenter dispositum ju- » dicet), debitamque ad excipienda remedia dispositionem » observaverit, tunc poterit absolvi. Quòd si tamen non emen- » datus pœnitens fuerit (scil. etiam adhibitis remediis), non » absolvatur, donec occasio illa sublata fuerit. »

459. — Quæritur IV An possint absolvi illi qui in peccatis sunt consuetudinarii, aut recidivi? Distinguendum est inter consuetudinarium sive habituatum, et recidivum. *Consuetudinarius* intelligitur hîc qui prima vice suum pravum habitum confitetur, et iste bene potest absolvi, etiamsi nulla emendatio præcesserit, modò eam seriò proponat, ut cum sententia communissima dicit *Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 1820. Ratio, quia talis pœnitens ex una parte non est præsumendus malus, ita ut velit indispositus ad Sacramentum accedere ; ex illa bene præsumitur dispositus dum peccata sua confitetur, cùm ipsa spontanea confessio sit signum contritionis, nisi obstet aliqua positiva præsumptio in contrarium ; omnes enim conveniunt, quòd dolor per Confessionem manifestatur. Vide *Juenin. Instit. Theol. t.* 7. *pag.* 408. *Salm. de Sacr. in gen. c.* 1. *n.* 11. Nec valet dicere quòd eadem prava consuetudo est signum indispositionis ; nam licèt pravus habitus reddat peccatorem propensiorem ad peccatum, non tamen dat præsumptionem suæ infirmæ voluntatis. Attende quæ docet Catechismus Rom. *de Pœnit. n.* 60. « Si, » audita confessione, judicaverit (Sacerdos) neque in enume- » randis peccatis diligentiam, nec in detestandis dolorem pœni- » tenti omnino defuisse, absolvi poterit. » Nota *omnino defuisse.*

Recidivus autem est ille, qui post Confessionem in eadem peccata relapsus est. Hîc dubitatur an possit absolvi ? Adsunt tres sententiæ. *Prima* quam tenent *Sylo. Henr. Tanner. Sancius, etc. ap. Salm. tr.* 17. *de Juram. c.* 2. *n.* 169, dicit hunc absolvendum esse toties quoties confitetur, nisi ex aliqua circumstantia judicetur indispositus ; aliàs semper dispositus est censendus, utque talis jus habet ad absolutionem. Sed hæc sententia falsa est, ut infra dicemus. *Secunda* sententia omnino opposita, quam tenent *Merbes. de Pœnit. p.* 141. *Reg.* 2 *et* 3. *Joan. Instit. Theol. de*

pœnit. t. 7. *c.* 1. *art.* 1. *q.* 3. *et Genett. t.* 4. *c.* 7. *q.* 15, dicit nunquam peccatorem habituatum censendum esse dispositum ad absolutionem nisi diu conversionem suam per emendationem probaverit. Et idem sentit *P. Conc. p.* 360. §. 4. *per totum*; quamvis alibi *p.* 722. *n.* 24. *et p.* 719. sic in praxi temperet suam doctrinam, dicens : « Et ut errandi periculum declines, si vides » bina vel trina absolutione te posse infirmum curare, esto in » misericordia dives. Emendatio peccatoris securior omnibus » regulis est norma vel impertiendi vel denegandi absolutio- » nem. » *Tertia* sententia communis quam sequimur, et tenent *Sanch. Dec. l.* 2. *c.* 32. *n.* 45. *et l.* 3. *c.* 5. *n.* 13. *Pal. tr.* 18. *de Juram. d.* 1. *p.* 9. *n.* 3. *Bon. eod. tit. t.* 2. *d.* 4. *q.* 1. *pag.* 3. *in fine*, *Lugo d.* 14. *n.* 166. *Petroc. t.* 4. *de Pœn. c.* 7. *q.* 9. *Spor. eod. t. c.* 2. *n.* 332. *Az. t.* 2. *l.* 11. *c.* 3. *q.* 4. *Viva de* 2. *Præc. q.* 7. *art.* 7. *n.* 4. *Laym. c.* 4. *n.* 10. *Holz. p.* 149. *n.* 589. *Anacl. p.* 62. *n.* 49. *P. Milante in d. prop.* 60. *Exerc.* 35. *Wig. t.* 13. *num.* 98. *et Salm. l. c. cap.* 5. *num.* 68. *cum Suar. Sayr. Hurt. Prado*, *Rodr. Lop. etc.* docet, quòd peccator recidivus rediens cum eodem habitu pravo non potest absolvi, nisi afferat extraordinaria signa suæ dispositionis.

Prima pars est contra primam sententiam dicentem, quòd recidivi debent absolvi semper ac ad Sacramentum accedunt. Et probatur ex Prop. 60 damnata ab Innoc. XI, quæ dicebat « Pœnitenti habenti consuetudinem peccandi contra legem Dei, » naturæ, aut Ecclesiæ, etsi emendationis spes nulla appareat, » nec est neganda, nec differenda absolutio; dummodo ore pro- » ferat se dolere et proponere emendationem. »

Ratio est, quia, ut Confessarius possit pœnitentem absolvere, debet esse moraliter certus de ejus dispositione; unde, quamvis peccator prima vice se confitens censendus sit dispositus, eo quòd (ut diximus) nulla ei obstat præsumptio in contrarium; tamen quando jam in alia Confessione ipse fuit admonitus, et eodem modo cecidit, nullo adhibito conatu, et nullo impleto ex mediis à Confessario præscriptis, frequens ille relapsus signum præbet, vel saltem prudentem dat suspicionem, quòd sua pœnitentia non sit vera : qui enim firmè proponit (bene ait *Lugo d.* 14. *n.* 160.) rem sibi moraliter possibilem, non ita facilè sui propositi obliviscitur, sed saltem per aliquod tempus perseverat, et difficiliùs aut rariùs cadit. Hinc S. Isidorus *l.* 2. *Sent. c.* 16. sic ait : « Ille pœnitentiam dignè agit, qui sic præterita mala de- » plorat, ut futura iterum non committat. » Et S. Augustinus *ap. eumd. Isidor.* sic optimè scripsit : « Qui pectus suum tundit, » et se non corrigit, solidat peccata, non tollit. » Ideo S. Carolus Borrom. *in sua Instruc. ad Confess.* (*in Act. Synod. Mediol. t.* 2. *p.* 653.) bene docuit : « Proroganda est absolutio eis qui à » multis annis in iisdem peccatis perseverarunt, nec ut emen- » darentur laborarunt. » Et hoc ait *Lugo l. c.* accidere posse etiam in Confessione venialium, in quibus pœnitens sit habituatus. Nam licèt communiter dicant DD. quòd faciliùs absolvi

possint qui in eadem recidunt venialia, quia ipsorum occasiones sunt frequentiores, quas evitandi non adest obligatio tam stricta; tamen meritò dicit *Elbel p.* 229. *n.* 112. sæpe timendum esse, ne sint nullæ et sacrilegæ Confessiones illorum, qui propositum de prædictis venialibus vitandis nimis generaliter concipiunt. Unde bene advertit cum *Spor. n.* 339, quòd hujusmodi pœnitentes, potiùs quàm se vexent, ut omnia sua venialia exactè confiteantur, attendant ad illa clavibus subjicienda, de quibus noverint verum habere dolorem et propositum.

Dicunt verò *Sanch. Laym. Lugo, Pal. Viva, Spor. cum aliis locis c.* quòd his non obstantibus, bene poterit absolvi recidivus usque ad tertiam vel quartam vicem, etiamsi eodem modo relapsus fuerit, et nullum adhibuerit remedium. Veneror tantorum DD. auctoritatem; sed ego eorum opinioni nunquam acquiescere potui: etenim cùm pœnitens jam fuerit in alia Confessione admonitus, et eodem modo reinciderit, nullumque ad se emendandum conatum adhibuerit, eadem suspicio utique recurrit, qua fit ut Confessarius non possit habere de ejus dispositione moralem certitudinem, sufficientem respectivè ad hoc Sacramentum, ut infra explicabitur.

Secunda verò pars est contra secundam sententiam, quæ cum intolerabili rigore dicit nunquam absolvi posse consuetudinarium, nisi per longam experientiam constet de ipsius emendatione. Ratio nostræ sententiæ est, quia relapsus, tametsi præbeat aliquam suspicionem, non tamen certum exhibet signum indispositionis; bene enim contingere potest, quòd pœnitens verè habuerit firmam voluntatem non relabendi, et tamen vi pravi habitûs sit relapsus, ut advertit S. Anselmus (*de Simil. c.* 189.) dicens quòd consuetudinarii, « pravo usu irretiti, volentes » nolentes in eadem vitia dejiciuntur. » Unde quoties pœnitens affert signa extraordinaria doloris, per ea tollitur suspicio illa de indispositione, et tunc Confessarius prudenter judicare poterit suum pœnitentem satis esse dispositum. Unde rectè ait *P. Milante in prop.* 60 *damn. ab Innoc. XI, supra relata pag.* 386. quòd ibi « non excluditur absolutè consuetudinarius utcumque » talis, sed qui nullam dat emendationis spem. Igitur consuetu» dinarius, qui dat aliquam emendationis spem, modò hæc sit » solida et fundata, potest absolvi. » Tot autem auctoritates SS. Patrum, quas adducunt adversarii, nihil aliud probant, quàm magnam illam difficultatem, quæ adest in extirpando pravo habitu; sed bene docet *Lugo d.* 14. *n.* 166. *cum Suar. Sanch. Reg. Henr.* et aliis communiter, quòd « Dispositio sufficiens est » dolor et propositum præsens, non emendatio futura, atque » ita pœnitens poterit absolvi, licèt judicetur relapsurus. » Nec verum est, quòd sola temporis probatio unicum sit signum mutatæ voluntatis; nam voluntatis mutatio pendet à divina gratia, quæ tempore non indiget, sed in instanti operatur, et ideo non solùm per experimentum temporis, sed etiam per alia quidem signa patefieri potest. Imò aliquando alia signa præsentis dispositionis

multò meliùs manifestant mutationem voluntatis, quàm experientia temporis; nam signa illa directè indicant dispositionem pœnitentis, experientia verò tantùm indirectè; adeo ut non rarò evenire poterit quòd aliquis etiam longo tempore se à vitiis pro mundi hujus honestate contineat, ut ait D. Gregor., et nihilominus non sit ritè dispositus. Propterea, quoties pœnitens affert vera signa doloris et propositi, toties bene absolvi poterit, ut clarè colligitur ex *c. Septies* 23. *dist.* 3. ubi D. Hieronymus sic inquit: « Septies cadit justus. Si cadit, quomodo justus? Si » justus, quomodo cadit? Sed justi vocabulum non amittit, qui » per pœnitentiam semper resurgit. Non solùm septies, sed septuagies septies delinquenti, si convertatur ad pœnitentiam, » peccata donantur. » Et D. Joannes Chrysost. *Hom.* 14. *in* 2. *ad Cor.* scripsit: « Temporis moram non quæro, sed animæ » correptionem; hoc itaque fac demonstres, sintne compuncti, » sintne in melius immutati, et res tota confecta est. » Hinc Auctor Libri Romæ editi, cui titulus (*Istruz. per li Novelli Confes. p.* 1. *c.* 15. *n.* 356.) sic inquit: *Se la ricaduta nasca dalla propria fragilità, senz' altra causa estrinseca voluntaria è quasi temerità il dire, che ogni ricaduto sia indisposto.* Ac ideo in *c.* 9. *n.* 213. dicit, quòd peccator relapsus propter mali habitûs vim statim absolvendus est, si firmam habeat voluntatem adhibendi media ad se emendandum, additque: *E giudichiamo, che il fare altrimenti sia troppo rigore, e che il Confessore facendolo s' allontanerebbe dal verò spirito della Chiesa, e del Signore, e dalla natura del Sacramento, il quale non solamente è giudizio, ma è medicina salutare.*

460. — Sed rogabis, quænam sint hæc signa extraordinaria doloris, cum quibus recidivus statim possit absolvi? Plura hujusmodi signa traduntur ab AA. supra allatis *locis citatis* quæ sunt videlicet: I. Major dolor patefactus per lacrymas, suspiria, aut cordialia verba, ait *Lugo, Laym. Milante, Holzm. Croix, Tamb. Lohner, Renzi, et Salm. de Pœnit. cap.* 5. *n.* 65. Dicit autem *Gon. t.* 4. *c.* 5. *q.* 19. non esse sæpe credendum lacrymis peccatorum, nam sæpe lacrymæ proveniunt ab humano affectu. Vice *non sæpe* meliùs hic Auctor dixisset *non semper;* nam revera, ut bene ait *P. Mil.*, hujusmodi lacrymæ, præsertim in mulieribus et rudibus, non semper sunt signa veræ pœnitentiæ; quandoque enim proveniunt ex aliqua passione, quam pœnitentes exponunt, vel ex motivo negatæ absolutionis, vel damni passi aut imminentis. Cæterùm lacrymæ pœnitentium, ut plurimùm oriuntur ex compunctione cordis, maximè si effundantur post auditam concionem vel monitionem Confessarii præbentis aliquod compunctionis motivum. Hinc S. Leo (*Ep.* 82. *Theodor Epis.*) sic docuit: « In dispensandis Dei donis non debemus » esse difficiles, nec accusantium se lacrymas gemitusque negli» gere, cùm ipsam pœnitendi affectionem credamus ex Dei in» spiratione conceptam. » Nota *cùm credamus*, quapropter ordinariè, nisi aliud percipiatur oppositum, credendus est pœnitens

ex inspiratione Dei lacrymas effundere. Hîc etiam facit illud quod attulimus D. Joannis Chrysostomi mox supra, ubi dixit compunctionem signum esse veri doloris.

II. Minor numerus peccatorum, ut dicunt *Busemb. Wigandt, Laym. Sporer, Anacl. P. Segneri, Lohner, Gob. Mazzotta, Tamb. et Renzi.* Hoc tamen intelligendum, cùm pœnitens fuerit in eisdem occasionibus et tentationibus peccandi : aut si ille post ultimam Confessionem diu se continuerit, v. gr. per 20 vel 30 dies, cùm ante assuetus fuerit prolabi pluries in hebdomada : vel si relapsus fuerit post magnum conflictum, ut rectè aiunt *Croix et Anacl.* III. Studium adhibitum ad emendationem : *Lugo, Laym. Sporer, Salmant. Mazzotta :* aut si pœnitens adhibuerit jejunia, eleemosynas, orationes et Missas, ut bonam faceret Confessionem, et ad absolutionem se disponeret. Fuga spontanea occasionum; *Croix et Mazz.* Impletio mediorum præscriptorum à Confessario : *Wigandt, Busemb. et Maz.* IV. Si pœnitens quærat media ad se emendandum ; *Laym. Lugo, Salm. Mazz., VVigandt, Holzm. Milante, etc.* Aut si promittat remedia adhibere, vel antea præstita meliùs exequi ; *Lugo, Segneri; Croix, et Mazzotta;* maximè (ait *Lugo*) si nunquam admonitus fuit de mediis adhibendis. Sed hujusmodi promissionibus puto non omnino fidendum, cùm pœnitentes facilè promittant, ad absolutionem obtinendam, omnia exequi quæ Confessarius imponit, sed non rarò postea negligunt. V. Spontanea Confessio, ut dicunt *Laym. P. Segneri, Tamb. et Mazz.;* dummodo pœnitens non confiteatur ex obligatione præcepti Paschalis, vel impulsus à parentibus, pædagogo, aut domino; nec propter quemdam usum se confitendi in aliquibus Festis, nempe Nativitatis Domini, Assumptionis B. Mariæ, etc.; sed accedat omnino sponte et verè à lumine divino inspiratus, ad solum finem adipiscendi Dei gratiam. Præcisè hæc spontanea confessio signum esset dispositionis, si pœnitens, ut accederet ad Sacramentum, notabilem conatum adhibuit, scil. longum iter est aggressus, abstinuit à lucro illius diei, magnum conflictum internum, sive externum superavit, et similia. VI. Si accedit ductus ab aliquo extraordinario motivo, nempe concionis auditæ, mortis alicujus amici, vel ex timore terræ motûs, illuvionis, pestis, etc. *P. Milante et Croix.* VII. Si pœnitens confiteatur peccata priùs culpabiliter omissa ; *Croix.* VIII. Si pœnitens priusquam accedit, restituerit ablatum, vel reparaverit famam proximi læsam; *Milante.* IX. Addo cum *Milante,* si post peccata pœnitens ad monitionem Confessarii significet se adeptum fuisse novam cognitionem suæ iniquitatis, vel periculi suæ damnationis. Addit *Croix n.* 1821. esse etiam signa extraordinaria, si pœnitens dicat se pœnituisse statim post peccatum, si cupiat satisfacere, si magnam pœnitentiam bono animo acceptet, si protestetur ex seipso malle mori, quàm relabi. Hæc signa dico saltem deservire posse ad alia signa dispositionis adjuvanda.

Hæc autem signa dispositionis recidivorum Auctores præfati

non casu tradiderunt, sed experientia docti. Unde puto nequaquam errare eum qui se dirigit cum sententiis communiter receptis ab hujusmodi DD. non humilis notæ. Dicere autem, quòd ipsi scripserint ex passione affecti, ut suæ ipsorum doctrinæ cum plausu exciperentur, vel propter aliquid hujusmodi, non videtur carere aliqua labe temeritatis. Quòd si hoc non est censendum, non debet credi hos tam graves DD. à Deo lumine suo fuisse destitutos in re quæ directionem respicit conscientiarum totius populi Christiani; tantò magis quòd circa tales sententias nulla Ecclesiæ proscriptio intercessit. Nec officit quòd plures opiniones quæ circumferuntur non sunt ab Ecclesia damnatæ, et tamen ab aliis communiùs ut laxæ reputantur; nam Ecclesia non omnes opiniones, quæ casus particulares respiciunt, damnat, quamvis non approbet; sed sententias, quæ universalitatem conscientiarum spectant, Ecclesia nec approbat, nec tacet, ut dixit S. Aug. *Ep.* 119. « Ecclesia Dei multa tolerat, et tamen quæ » circa fidem sunt, vel bonam vitam, nec approbat, nec tacet. »

461. — Cæterum, ut ad propositam materiam redeamus, certum est 1. Quòd Confessarius tenetur differre absolutionem, usque dum fiat moraliter certus de dispositione sui pœnitentis, saltem per experimentum temporis, vel mediorum, si pœnitens sufficiens nondum præbeat signum suæ dispositionis. Vide *Sabn. de pœnit. c.* 5. *n.* 66. Attamen notandum est (prout diximus de *Sacram. in gen. n.* 57.) quòd in aliis Sacramentis, cùm materia sit physica, physica requiratur certitudo; sed in hoc Sacramento pœnitentiæ, cùm materia sit moralis, prout sunt actus pœnitentis, sufficit certitudo moralis, sive respectiva. Sic enim docuit *D. Th.* 1. 2. *q.* 91. *a.* 3. *ad* 3. « Nec oportet, quòd omnis mensura sit » omnino infallibilis...., sed secundùm quod est possibile in ge» nere suo. » Et 2. 2. *q.* 47. *ar.* 9. *ad* 2. « Certitudo non est si» militer quærenda in omnibus, sed in unaquaque materia, » secundùm proprium modum; quia verò materia prudentiæ » sunt singularia contingentia, circa quæ sunt operationes hu» manæ, non potest certitudo prudentiæ tanta esse, quòd om» nino sollicitudo tollatur. » Unde quoad nostrum propositum spectat, sufficit quòd Confessarius habeat prudentem probabilitatem de dispositione pœnitentis, et non obstet ex alia parte prudens suspicio indispositionis; aliàs vix ullus posset absolvi, dum quæcumque signa pœnitentium non præstant nisi probabilitatem dispositionis, ut rectè docet *P. Suarez de Pœnit. d.* 32. *s.* 2. *n.* 1. ubi ait, quòd oportet, et sufficit, ut « Confessarius pru» denter et probabiliter judicet pœnitentem esse dispositum. » Et hoc videtur satis exprimi in Catech. Rom. *de Pœnit. n.* 60. ubi dicitur: « Si audita Confessione (Sacerdos) judicaverit, » neque in enumerandis peccatis diligentiam, nec in detestandis » dolorem pœnitenti omnino defuisse, absolvi poterit. » Ergo semper ac Confessario positivè non innotescit pœnitenti omnino defuisse dolorem, ipsum absolvere potest. Hinc Auctor *sup. cit.* (*Istruz. per li Noo. Conf. p.* 1. *c.* 15. *n.* 360.) *cum Esparsa* sic

loquitur : *Donde noi fermiamo qui per ultimo la conclusione, ch'è la chiave di tutta questa materia; non ricercarsi altro per amministrare la Penitenza, che un giudizio prudente probabile della disposizione del penitente. Onde se le circostanze non fondano un dubbio prudente, ch'egli non sia sufficientemente disposto, non dee il Confessore inquietare se stesso, nè il penitente per averne l'evidenza, che non è possibile.* Et huic conducit textus in *c. A nobis* 2. *de Sentent. Excom.* ubi dicitur : « Judicium Dei veri» tati, quæ non fallit, nec fallitur, semper innititur ; judicium au» tem Ecclesiæ nonnunquam opinionem sequitur, quam et fal» lere sæpe contingit, et falli. »

462. — Certum est 2. et commune apud omnes, quòd possit Confessarius differre absolutionem pœnitenti etiam disposito, et etiam sine ejus consensu, semper ac prudenter judicet dilationem esse utilem ejus emendationi. Ita *Salm. de Pœnit. c.* 5. *n.* 68. *Lugo d.* 14. *n.* 168. *Holz. n.* 587. *Ronc. c.* 4. *q.* 5. *R.* 1. *Croix n.* 1764. *Viva in Prop.* 60, *damn. ab Innoc. XI n.* 13. *Carden. in eamd. Prop. n.* 24. *cum Suarez, Sa, Sanch.* et aliis passim, contra paucos. Ratio, quia pœnitens, quamvis habeat jus ad absolutionem ratione Confessionis peractæ, non tamen habet jus ut statim absolvatur ; Confessarius enim, cui non solùm Judicis, sed etiam Medici competit munus, bene potest, imò meo judicio (ut supra dixi) tenetur differre absolutionem, quando judicat tale remedium esse necessariò utile saluti sui pœnitentis.

463. — Magnum dubium quod vertit est, an hoc remedium dilatæ absolutionis sæpius expediat adhibere, vel ne, pœnitenti jam sufficienter disposito ad absolutionem sine ejus consensu? Commune est apud DD. nullo modo expedire absolutionem differre, quando dilatio magis obfutura quàm profutura censetur ; ita *Viva in prop.* 60. *damn. ab Innoc. XI. n.* 9. *et Salm. c.* 5. *n.* 67. *Lugo d.* 14. *n.* 168. *Sanch. Dec. l.* 2. *c.* 33. *n.* 45 *et Mazz. t.* 3. *p.* 577. cum aliis communiter. Idem dicendum, cùm ex dilatione absolutionis pœnitens pateretur notam infamiæ, ita *Croix n.* 1764. *et Mazzotta. l. c. cum Sanch. Pal. Tourn. Concina, Anacl. Laym. Bon. Holz. Sporer,* et aliis quos attulimus *n.* 455. Extra autem hos casus sentit *Hurtadus Res.* 21. *n.* 206. semper expedire differre absolutionem consuetudinariis, imò Concina *p.* 719. *n.* 19. *ac Juenin. et Merbes. loc. cit.* dicunt tale remedium ipsis esse necessarium, ut ipsi operibus suam conversionem comprobent. Quinimo *Juenin.* in opere *de Sacram. tract. de Pœn.* sic rigidissimè loquitur : « Qui mortaliter peccarunt, non debent absolvi, nisi ad viri pru» dentis judicium tempore operibus conversionem probarint.... » Toti antiquitati persuasum fuit contritionem non esse unius » diei opus, sed multorum mensium, imò et nonnunquam an» norum. » Et in *Instit. Theol. t.* 7. *de pœnit. cap.* 1. *art.* 1. *q.* 3. addit, hoc servandum esse, etiamsi pœnitens semel patraverit aliquod enorme peccatum, ut perjurium, adulterium, homicidium, et similia. Loquens verò de peccatore habituato, inquit, « nunquam ipsum censeri dispositum ad absolutionem, nisi diu

» conversionem per emendationem probaverit. » Alii verò, ut *Busembaus infra dub.* 5. *n.* 1. *Viva in prop.* 60 *damn. ab Innoc. XI, Dicast. d.* 10. *dub.* 29. *Croix n.* 1768. *Salm. cap.* 5. *n.* 67, *etc.* dicunt rarò expedire quòd pœnitenti disposito differatur absolutio. Meliùs dicendum quòd certa regula in hoc statui non possit, sed Confessarius ex circumstantiis occurrentibus se dirigere debet, et postquam Deo se commendavit, ut erit à Deo inspiratus, absolutionem differat, vel impertiatur. Unde sapienter Episcopi Belgii Bruxellis congregati, in Decreto ad suos, anno 1697, sic statuerunt: « Confessarius à quibusvis peccatoribus gra» vioribus, etiam recidivis, stata lege non exigat, ut per notabile » tempus prævie exercuerint opera pœnitentiæ; sed cum SS. Pa» tribus expendat Deum in conversione peccatoris, non tam » considerare mensuram temporis, quàm doloris. » Vide *ap. Croix l.* 6. *p.* 2. *num.* 1824.

Ut autem hîc meum proferam judicium, dico, quòd si pœnitens relapsus sit ob causam seu fragilitatem intrinsecam, ut accidit in peccatis pollutionis, delectationis morosæ, odii, blasphemiæ et similium; rarò puto differendam esse absolutionem recidivo sufficienter disposito per signum extraordinarium. Et casu quo dilatio videatur expedire (quidquid dicant *Juenin. Merbes.* requirentes dilationem per menses et annos), veriùs dicendum absolutionem non differri debere plus quàm ad octo vel ad decem dies; prout dicitur ab Auctore libelli, cui titulus *Istruz. per li Confessori, di Terre, e Villaggi c.* 1. §. 4. approbati Neapoli à doctissimo et Illustr. Episcopo D. Julio Torno, (ibique citatur *Ludovic. Habert in Praxi S. Pœnit. tr.* 4. *p.* 417.) et ab alio Auctore jam citato libri (*Istruz. per li Novelli Conf. c.* 9. *n.* 225.) Hi censent dilationem mensis esse excessivam et periculosam, quia post tantum temporis difficilè pœnitentes redibunt. Et huic favet N. SS. P. Benedict. XIV, in sua *Epist. Encycl.* quæ incipit *Apostolica*, (*in Bullar t.* 3. *n.* XIX.) §. 22. ubi alloquens Confessarios, qui ex justa causa differunt pœnitentibus absolutionem, sic hortatur, « illos ut quantocius revertantur invitent, atque animos addant, » ut ante reditum ea quæ illis agenda præscribuntur ritè per» ficiant; ex quo fiet, ut ad Sacramentale forum regressi, abso» tionis beneficio donentur. » Ad summum dico absolutionem differendam usque ad quindecim dies. Dixi 1. si pœnitens sit relapsus ex causa intrinseca; nam si reincederit ex occasione extrinseca, dico absolutionem omnino differendam esse usquedum tollatur occasio, si sit voluntaria; si verò necessaria, donec periculum recidendi ex proximo fiat remotum. Et ad hoc ordinariè loquendo certè non sufficiet dilatio 10 vel 15 dierum. (Vide quæ diximus de hoc puncto supra *n.* 452. *Quæst. III.*) Dixi 2. rarò, nam regulariter censeo non discedendum à sententia communi, quam tradunt *Sanch. Dec. l.* 2. *c.* 32. *n.* 45. *Laym. c.* 6. *n.* 10. *Lugo d.* 14. *n.* 106. *Fill. tr.* 7. *Instruct. c.* 3. *Abelly de Pœn. c.* 5. *s.* 20. *n.* 3. *Dicast. d.* 10. *dub.* 29. *Nav. c.* 3. *n.* 21. *Croix n.* 1822. cum communi ut asserit, *Salm. c. n.* 68. *Spor. c.* 2. *num.* 130. *Tol.*

l. 5. *c.* 13, nempe non esse differendam absolutionem pœnitenti, qui relapsus est ex intrinseca fragilitate, quia in tali pœnitente magis sperandum profuturam fore gratiam Sacramenti, quàm dilationem absolutionis.

464. — Sed dices, cur differenda est absolutio pœnitenti qui est in occasione extrinseca, et non illi qui relapsus est ex prava consuetudine, cùm eodem modo impellat ad peccandum occasio extrinseca, ac prava consuetudo? Respondetur : Alio quidem longè diverso modo ad peccatum impellit occasio extrinseca, quàm pravus habitus; occasio enim per objecti presentiam, quæ vividas excitat cogitationes, vehementer movet sensus pronos ad peccandum, affectumque ad peccatum reddit intensiorem; et ideo pœnitens maximam sibi vim inferre debet, non solùm ad superandam tentationem, sed etiam ad conandum, ut periculum per fugam familiaritatis cum persona complicis ex proximo fiat remotum. Prava autem consuetudo, cùm non habeat objectum extrinsecum præsens, non ita utique sicut occasio ad peccandum impellit; unde fit, ut pœnitens minorem vim sibi inferre debeat ad abstinendum à peccato. Præterea, cùm pravus habitus sit quid intrinsecum et inseparabile à persona, extirpatio habitûs minùs quam remotio occasionis pendet à propria voluntate; et ideo magis sperandum fore ut Deus bonam voluntatem per majora auxilia adjuvet ad perseverandum. His positis, imprudenter agit Confessarius, si absolvit eum qui est in occasione extrinseca, saltem antequam experiatur quod ille per fugam reddat periculum remotum; nam aliàs eum relinquit in probabili periculo infringendi propositum, eo quòd talis pœnitens post obtentam absolutionem facilè negliget fugam necessariò adhibendam, et sic sine dubio relabetur. E converso prudenter absolvitur recidivus ex causa intrinseca, si verè est dispositus per signum extraordinarium doloris; quia periculum in eo infringendi propositum est magis remotum, cùm ex una parte non adsit causa extrinseca ad peccatum impellens, et ex alia majora Deus præbebit auxilia pœnitenti ad extirpandum pravum habitum, qui ipsi nolenti ac detestanti inest; hinc magis sperandum fore ut ille emendetur per auxilium gratiæ in Sacramento susceptæ, quàm per dilationem absolutionis. « Sæpe juvat (ait doctus *P. La Croix*, qui egre» giè tractat de hoc Sacramento Pœnitentiæ) relapsis absolutio, » tum ob auxilia gratiæ quæ confert Sacramentum, et quibus » potest muniri absolutus, quia pia exercitia ab efficacitate Sa» cramenti habebunt majorem vim, eruntque Deo gratiora et ef» ficaciora, utpote facta ab amico Dei, et ex institutione Christi » inerit eis major vis satisfactoria; tunc etiam spes est usurum » ferventiùs mediis præscriptis, nam dilatio multos offendit, quia » non redeunt, sed redduntur obdurati. » Idque expressè approbatur à *D. Th. Suppl. q.* 25. *a.* 1. *ad* 4. ubi inquit : « Dicendum » quòd majus remedium præbetur contra peccata vitanda ex » gratia, quàm ex assuetudine nostrorum operum. » Hinc rectè dicunt *Salm. c.* 5. *n.* 67. *in fine :* « Cur de peccatore non habente

» gratiam per dilationem, quàm de constituto in amicitia Dei per » absolutionem meliùs sperandum est?»Et præsertim quoad peccatum pollutionis *Toletus l.* 5. *c.* 13. sic inquit : « Vix puto esse » aliud efficax remedium quàm frequentissimam Confessionem » adhibere ; est enim hoc Sacramentum maximum frænum, et qui » hoc non utitur, non sibi promittat emendationem nisi per mi- » raculum. » Hocque remedio frequentis Confessionis pro recidentibus in tale vitium legimus D. Philippum Nerium (*in sua vita c.* 6. *n.* 2.) maximè usum fuisse. Et huic doctrinæ alludit id quod habetur in Rituali Romano *de Sacram. Pœnit.* ubi : « In » peccata facilè recidentibus utilissimum fuerit consulere, ut » sæpè confiteantur, et si expediat, communicent. » Ergo Rituale, dum dicit remedium frequentis Confessionis utilissimum esse facilè recidentibus in peccata, supponit pravum habitum ab eis non adhuc esse avulsum, sed, hoc non obstante, docet gratiam Sacramenti multum conferre ad emendationem.

Quidam rigiditatibus addicti, qui per unicum rigoris tramitem animas conducunt, nimis generaliter loquentes, asserunt omnes recidivos perversiores fieri, cùm absolvuntur antequam emendentur. Sed hos magistros meos rogarem, numquid recidivi, cùm sine absolutione dimittuntur, gratia Sacramenti carentes, omnes validiores fiunt, et emendantur? Quot miseros ipse cognovi, qui ob denegatam absolutionem se dejecerunt in desperationem, et per plures annos à Sacramentis aversi aberrarunt? Cæterùm unusquisque in hoc puncto impertiendæ vel differendæ absolutionis dirigere se debet juxta lumen à Deo sibi donatum. Hoc certum est, quòd in hac materia tam errent, qui æquo sunt faciliores quàm qui æquo rigidiores sunt in absolvendo; utrumque extremum perniciosum; multi enim Confessarii ob nimiam facilitatem absolvendi in causa sunt, ut plures animæ in perditionem abeant; sed alii ob nimiam rigiditatem non minoris sunt detrimenti. Unde haud scio, utrùm Confessario minori scrupulo debeat esse indispositos absolvere, quàm dispositos dimittere. Tandem, ut meæ conscientiæ dictamen exponam, sic concludo: aliquando poterit alicui recidivo prodesse dilatio absolutionis. Semper quidem proderit deterrere hujusmodi relapsos ex intrinseca fragilitate, negationem absolutionis minando. Ordinariè verò loquendo magis proderit eis absolutionem impertiri, cùm dispositi accedunt per signum extraordinarium doloris. Utinam dico et omnes Confessarii absolverent recidivos cùm solùm signa extraordinaria illi afferunt! Sed quod dolendum est, maxima pars Confessariorum undique, nullo prorsus signo extraordinario exhibito, indiscriminatim sine ulla admonitione, nulloque præstito remedio, hujusmodi relapsis semper absolutionem impertiuntur, et hoc est unde ruina tot animarum emanat.

DUBIUM III.

QUALIS CONFESSIO REQUIRATUR.

ARTICULUS I.

An debeat esse integra materialiter.

465. Quæ sit integritas materialis ? — **466.** Quantum extendatur numerus, dicendo *plus minùs?* Et quomodo exquirendus numerus in consuetudinario ? — **467.** An sint necessariò explicandæ circumstantiæ aggravantes ? — **468.** Qu. I. Quot sententiæ sint in hac quæstione ? An in turto explicanda sit quantitas ? (Vide hìc in fine) —**469.** Dub. 1. An incestus cum consanguineis differat specie ab incestu cum affinibus ?—**470.** Dub. 2. An in peccato incestùs cum consanguineis explicandi sint gradus consanguinitatis ?—**471.** Plura notanda circa Examen conscientiæ, et integritatem Confessionis.—**472.** An peccata mortalia dubia necessariò sint confitenda ?—**473.** Dub. 1. An teneamur confiteri mortalia positivè dubia ? — **474.** Dub. 2. An mortalia negativè dubia ? — **475.** Quid si quis velit Eucharistiam recipere ? — **476.** Quid si quis sit scrupulosus, vel timoratæ conscientiæ ?—**477.** Dub. 3. An teneatur quis confiteri aliquod mortale in dubio an illud sit confessus ?—**478.** Dub. 4. An, qui confessus est mortale uti dubium, teneatur repetere quando certum agnoscit ? Quid, si pœnitens post Confessionem sciat materiam sui peccati fuisse gravem, sed ipse nullo modo id noverit tempore quo peccatum commisit ?

465. — « Resp. Ad confessionem per se, et ordinariè requitur » integritas materialis, sita in eo, ut postquam diligentiùs te ex» cusseris, et conscientiæ tuæ sinus, et latepras (ita loquitur » Trident. *sess.* 14. *c.* 5.) exploraveris, confitearis omnia mor» talia memoriæ occurrentia, nondum confessa, eorumque nu» merum, et circumstantias, quæ speciem mutant. Patet ex Trid. » *l. c.* et est certum. Ratio est, quia alias nec judicium sacra» mentale rectè administrari, neque æquitas in pœnis statuendis » servari potest.

« Dicitur 1. *Per se et ordinariè :* quia per accidens, et extraor» dinariè sufficit integritas formalis, *v. dub. seq.*

466. — « Dicitur 2. *numerum*, intellige certum, qui si non » constet, dic probabilem, addendo plus, minùs. Quòd si deinde » deprehendas te errasse, non teneris iterum confiteri, nisi no» tabiliter fuerit major. *Fagun. Sanch. Hurt.* contra *Regin. Fill.* » *et Sa*, qui dicunt, verba illa, *plus, minùs*, tantùm extendi ad » unum, vel duo suprà numerum indicatum * (*Lugo d.* 16. *n.* 97. » *Cab. T. J. c.* 10. *n.* 8. *Tamb. et Ronc. dicunt illud plus minùs* » *sic sumi : Circa ter : intelligi bis vel quater : Circa* 10 *intelligi* 8 » *vel* 12. *Circa triginta* 27 *vel* 33. *Circa centum,* 95 *et* 105. *Circa* » *mille,* 950 *et* 1050.) * Sed quamvis hoc sit verum in numero » parvo, denario v. g., non tamen in aliis, v g. centenario, mil» lenario, etc., quia verba illa non habent sensum absolutum,

» sed respectivum, ad numerum cui adduntur; qui quantò fuerit » major, verbis istis intelligetur, dummodo tamen sit parvus respectu alterius, cui adjungitur; quod prudentis arbitrio æstimandum est. Ita *Diana p.* 3. *tr.* 3. *R.* 194. *ex Navar.* Item » *Cardin. de Lugo d.* 16. *num.* 94. Quòd si autem nec probabilis » haberi potest, dicenda est consuetudo peccandi, tempus, et » frequentia in die, septimana, mense, vel anno. Vid. *Fill. t.* 7. » *c.* 4. *n.* 82. *Diana p.* 3. *t.* 4. *R.* 94. *Gasp. Hurt. d.* 9. *diff.* 5. » *Lugo dist.* 16. *n.* 79. »

Bene hîc advertit *Spor. de Pœnit. t.* 3. *p.* 224. *n.* 451. Confessarium non debere esse nimis anxium circa exquirendum numerum peccatorum in pœnitente consuetudinario, quia sæpe est impossibile talem numerum certum habere; plures enim ad importunitatem Confessarii solùm divinando respondent centies, millies; sed quis prudens eis fidem præstabit? Unde meliùs faciet Confessarius, si diligenter statum conscientiæ exquirat; et exinde interrogando pœnitentem de lapsibus plus minùsve in die, vel hebdomada, vel mense, saltem in confuso numerum peccatorum apprehendat durante consuetudine commissorum, quin certum judicium faciat, cum periculo errandi.

467. — « Dicitur 3. *quæ speciem mutant:* quia etsi probabile » sit, quod docent *Suar. Conc.* et alii, etiam eas quæ notabiliter » in eadem specie aggravant (hoc est, quæ juxta cujusque conscientiam excedunt ordinarium peccandi modum) esse expli» candas, ob rationem allatam in responsione: contraria tamen » sententia, quam ex *D. Th. Sylo. Nav.* docent *Vasq. Reg. Bo*» *nac. Lugo d.* 16. *s.* 3. etiam probabilis est, et tuta: saltem si » excipias 1. Gradus consanguinitatis in incestu. 2. Quantitatem » furti, injuriæ, etc. quæ egent satisfactione. 3. Quando uno » actu plures sunt occisi, vel infamati, vel apud plures. 4. Odium » diuturnum; quia tunc solent plures actus fieri. Vide *Regin.* » *loc. cit.* * (Odium diuturnum, sicut etiam concupiscentia car» nalis in mulierem necessariò sunt exprimenda in Confessione, » non tam ratione circumstantiæ aggravantis, quàm propter nu» merum peccatorum, quæ in illa diuturna mora replicantur, » ut dicunt *Salm. de Pœn. c.* 8. *n.* 14. *et alii communissimè; vide* » *dicta Tom.* 4. *l.* 5. *de Pecc. n.* 37.) * 5. Peccatum inter Con» fessarium, et pœnitentem. Vid. *Fill. de imped. matrim. c.* 5. » *q.* 5. 6. Si circumstantia invehat censuram, vel reservationem, » vel ad necessariam pœnitentis directionem à Confessario pru» denter interrogetur. »

468. — Quærit. I. An circumstantiæ peccatorum mortalium notabiliter aggravantes sint necessariò confitendæ? Adsunt tres sententiæ omnes valde probabiles. *Prima* sententia affirmat, et hanc tenent *Suar. d.* 22. *s.* 3. *n.* 5. *Soto in* 4. *d.* 18. *q.* 2. *ar.* 4. *Sanch. Dec. l.* 2. *c.* 23. *Gonet. Man. t.* 6. *p.* 440. *Juenin. t.* 7. *p.* 446. *Genett. t.* 4. *c.* 6. *qu.* 3. *Conc. p.* 303. *Croix l.* 6. *p.* 2. *num.* 977. *Antoine p.* 504. *Wigandt. tr.* 3. *n.* 26. item *Estius, Canus, Henr. Fag. ap. Salm. c.* 8. *n.* 22. *et Alens. Sylo. Caj.*

Major, Con. et alii apud *Dian. p.* 1. *tr.* 7. *R.* 1. Probatur 1. ex Rituali Rom. *de Sacr. Pœn.* ubi dicitur : « Quòd si pœnitens » numerum, speciem, et circumstantias explicatu necessarias » non expresserit, Sacerdos eum interroget. » Ergo non solùm sunt explicandæ circumstantiæ speciem mutantes, sed etiam notabiliter aggravantes ; hoc enim significant verba illa, *speciem et circumstantias.* Id confirmatur ex Catech. Rom. *p.* 2. *c.* 5. §. 47. ubi dicitur circa mortalia explicandas esse circumstantias, *quæ gravitatem vale augent, vel minuunt.* Probatur 2. ratione, quia eadem ratio, quæ suadet circumstantias speciem mutantes esse confitendas, urget etiam pro circumstantiis notabiliter aggravantibus, cùm utræque judicium Confessarii notabiliter mutent. Nec officit, quòd Trident. *sess.* 14. *c.* 5. tantùm primas docuerit confitendas ; nam respondet *P. Suarez,* quòd Concilium tantùm voluit definire id quod certum erat, hanc verò quæstionem in opinione Theologorum indecisam reliquit. *Secunda* sententia, quam tenet *Sporer de Pœn. c.* 3. §. 3. *n.* 410. citans pro se *Laym. et Suar.* (adhæretque *Busemb.*) dicit necessariò esse confitendam circumstantiam *quid,* quæ scil. attingit integritatem substantialem peccati in individuo, prout est quantitas furti. Ratio, quia aliàs Confessarius non poterit efformare debitum judicium de substantia peccati. *Tertia* sententia mihi probabilior negat esse obligationem confitendi circumstantias aggravantes, et hanc tenent *S. Anton.* 3. *p. tit.* 14. *c.* 19. §. 7. *et tit.* 17. *c.* 17. §. 5. *S. Bernar. Sent. t.* 3. *de Confess. vers. De tertia parte lit. E. S. Bonav. in* 4. *d.* 17. *p.* 3. *ar.* 2. *q.* 3. *Soto in* 4. *D.* 17. *q. un. Cabassut. Theor. Jur. c.* 10. *n.* 15. asserens hanc esse graviorem et communiorem cum *Pal. Nav. Vasq. etc. Pal. tr.* 23. *d. un. p.* 9. *Bon. q.* 5. *s.* 2. *p.* 2. §. 3. *diff.* 3. *n.* 5. *Tolet. l.* 3. *c.* 7. *n.* 7. *Holzm. n.* 471. *Salm. c.* 8. *n.* 23. *Conc. c.* 2. *q.* 6. (qui à prima sententia se revocavit) *Lugo d.* 16. *sect.* 3. *cum Scoto, Nav. Adrian. Reg.* et probabilem putant *Suarez l. c. n.* 15. *Abelly p.* 137. *vers. Quæres,* et plurimi alii cum *Diana loc. cit.*

Probatur 1. ex *D. Th. in* 4. *d.* 16. *q.* 3. *art.* 2. *q.* 5. qui sua auctoritate magnum quidem pondus huic sententiæ præstitit ; oportet autem hîc ejus textum integrum transcribere, ut pateat S. Doctorem pro hac sententia certè fuisse ; ibi sic docet : « Quidam enim dicunt, quòd omnes circumstantiæ, quæ ali- » quam notabilem quantitatem peccato addunt, confiteri neces- » sitatis est, si memoriæ occurrant. Alii verò dicunt, quòd non » sint de necessitate confitendæ, nisi circumstantiæ quæ ad » aliud genus peccati trahunt : et hoc probabilius est ; sed ad- » dendum est, quæ ad aliam speciem mortalis trahunt : cujus » ratio est, quòd venialia non sunt de necessitate Confessionis, » sed solùm mortalia, quæ quantitatem infinitam quodammodo » habent : et quia circumstantiæ aggravantes, quæ aliam spe- » ciem peccato non tribuunt, vel quæ tribuunt quidem, sed » non mortalis peccati, non sunt de necessitate Confessionis ; » tamen eadem confiteri perfectionis est, sicut de venialibus

» *dictum* est. » Communiter conveniunt AA. D. Thomam in hoc loco nostram sententiam tenuisse et signanter *Canus in Recoll. de Pœn. p.* 2. §. *Sed enim p.* 559. ubi ait : « B. Thomas ex» pressè tenet solas circumstantias, quæ speciem mutant, esse » confitendas. » Idem sentit *S. Anton.* ut infra videbimus. Idem *Sotus ap. Juenin. l. c. p.* 468. ubi dicit : « D. Th. sententiam » mutasset, si vitam usque ad finem suæ Summæ produxisset. » Hæc tamen prophetia est *P. Soti*, non verò sententia D. Thomæ. Attamen *P. Conc. p.* 303. *n.* 4. aliter explicat præfatum textum, et dicit quòd S. Doctor non loquitur ibi de circumstantiis, quæ adjiciunt malitiam constituentem peccatum mortale, sed de iis quæ confinia peccati venialis non transiliunt; idque deducit ex ratione, quam S. Thomas ibi subdit : « Cujus ratio, quia ve» nialia non sunt de necessitate Confessionis, sed solùm mor» talia, quæ quantitatem infinitam quodammodo habent. » At venia tanti viri non videtur hæc interpretatio locum habere; nam respondetur 1. quòd quæstio quæ à D. Thoma ibi proponitur, est signanter de circumstantiis « quæ aliquam notabilem » quantitatem peccato addunt. » Illud autem *notabilem quantitatem* non potest quidem intelligi circa peccatum veniale, sed circa mortale, primò quia nullus unquam de hoc dubitavit; quis enim dixit aut censeri potest dixisse, circumstantias peccati venialis esse necessariò confitendas, cùm apud omnes compertum sit ipsa venialia non esse de necessitate confitenda? Secundò, quia D. Thomas ibi loquitur de circumstantiis, quæ notabilem quantitatem peccato addunt, hæc autem notabilis quantitas necessariò debet intelligi de circumstantia peccati mortalis, non autem venialis. Et quòd ita sit, clarè patet ex ratione illa quam subdit S. Doctor, « quòd venialia non sunt de necessitate Con» fessionis; » quæ quidem ratio non jam respicit suam principalem sententiam, ut intelligit *P. Conc.*, nempe quòd non oporteat confiteri circumstantias notabiliter aggravantes, utpote quia sunt venialia : sed respicit illud, « Addendum est (quod imme» diatè præcedit), quæ ad aliam speciem peccati mortalis tra» hunt. » Quibus verbis apertè D. Th. significat, quòd circumstantiæ peccati mortalis mutantes speciem certè sunt confitendæ, quia hæ quantitatem infinitam quodammodo habent; non verò circumstantiæ peccati venialis, etiamsi sint diversæ speciei, et de hoc rationem reddit, « quòd venialia non sunt de necessitate » Confessionis. » Deinde id clariùs confirmat addens : « Et » quia circumstantiæ aggravantes, quæ aliam speciem peccato » non tribuunt, vel quæ tribuunt quidem, sed non (nota) mor» talis peccati, non sunt de necessitate Confessionis. » Ergo S. Doctor distinguit inter circumstantias quæ tribuunt aliam speciem, sed non peccati mortalis, et inter circumstantias quæ non tribuunt novam speciem (id est peccati mortalis, ut sine dubio intelligendum, aliàs comparasset peccatum veniale cum veniali), et utrasque circumstantias dicit non esse de necessitate Confessionis. Hinc *S. Anton. dict.* §. 7. D. Thomam sequens

dicit : « Et illas quidem circumstantias quæ trahunt peccatum » in aliam speciem, de necessitate oportet confiteri secundùm » Thomam; alias circumstantias confiteri, cùm non sint venialia » de necessitate confessionis, perfectionis est, et non necessa- » rium. » Deinde, postquam alias species circumstantiarum exposuit, inquit : « Tertiæ sunt quæ important disconvenien- » tiam, ut furari multum (putà, prout inferiùs addit) furari » centum florenos multò gravius est, quàm furari unum; et » istas quæ peccatum aggravant confiteri est perfectum, sed » quia non mutant speciem, nec aggravant in infinitum, non » est necessarium eas confiteri secundùm Thomam : » Additque, *Petrum de Palude* asserere hanc esse communem sententiam. Unde concludit S. Archiepiscopus, confitendas tantùm circumstantias, quæ mutant speciem et aggravant in infinitum, adducens exemplum de furto in loco sacro.

Probatur 2. rationibus. Ratio 1. quia in Trident. *Sess. 14. cap.* 5, sic dicitur : « Eas circumstantias in confessione explicandas quæ » speciem peccati mutant, quòd sine illis peccata ipsa neque à pœ- » nitentibus integrè exponantur, neque judicibus innotescant, et » fieri nequeat, ut de gravitate criminum rectè censere possint, » et pœnam quam oportet pro illis pœnitentibus imponere. » Ex quibus verbis videtur non obscurè Concil. excludere obligationem confitendi alias circumstantias quàm mutantes speciem : quia has sufficere satis innuit ad hoc, ut Confessarius rectum efformet judicium de gravitate criminum, et de pœna imponenda. Ratio 2. quia aliàs pœnitentes semper inter angustias fluctuarent, cùm semper dubitare possent de integritate suarum Confessionum, in determinando quæ circumstantiæ sint velne notabiliter aggravantes : et ideo dicit *D. Th. l. c. q.* 5. *ad* 2. « Determinata quantitas » peccati non potest Sacerdoti innotescere, quia nec ipse peccator » scit; unde sufficit quòd cognoscas quantitatem quæ ex specie » peccati consurgit. » Unde hujus sententiæ *Lugo* assignat rationem à priori, dicens, quòd Christus nihil aliud præcepit quàm Confessionem peccatorum; qui autem explicat circumstantias mutantes speciem peccati, jam verè confitetur et explicat essentiam peccati, cùm peccati quidditas sive essentia sumatur ex ipsius ratione specifica. Ratio 3. quia si teneremur manifestare circumstantias notabiliter aggravantes, teneremur etiam confiteri notabiliter minuentes, nempe si quis peccavit ex ira, metu, intensiori passione, ex inductione aliorum et similibus; quam obligationem etiam adversarii negant. Ratio ultima et potior, quam tradunt doctissimus *Cabassutius, Lugo, Salm. et Roncagl.*, est, quia nemo tenetur servare legem dubiam, ut fusè probatum est in *Dissert. de opin. probab. Tom. I. l.* 1. *n.* 53. *cum communi* DD. ex S. Isidoro in *c. Erit autem dist. 4. et c. Cum jure.* 31. *de Offic. et Pot. Jud. del. et c. Suas. de Simon. et ex D. Th. Quodlib. 14. de Verit. q. 17. art.* 3. ubi ait : « Nullus ligatur per præ- » ceptum aliquod, nisi mediante scientia illius præcepti. » Scientia autem, ut certum est apud omnes et docet idem *D. Th. p.* 1. *q.* 1.

art. 2, est certa notitia alicujus rei; unde cùm lex confitendi circumstantias aggravantes sit valde dubia, ad illam non tenemur, et ideo (bene ait *Lugo*) Tridentinum non explicavit hanc obligationem illas confitendi, quia non satis Concilium id colligere potuit ex Christi verbis et Sacramenti institutione.

Nec obstat 1. Rituale Rom. dicens esse obligationem confitendi *speciem, et circumstantias explicatu necessarias*. Nam resp. quòd aliquando etiam adest obligatio confitendi circumstantias notabiliter aggravantes, ut rectè dicunt *Lugo d.* 16. *n.* 121. *et Salm. c.* 8. *n.* 27, quando scilicet inducunt censuram, vel reservationem, aut quando (ut diximus) Confessarius interrogat, putatque necesse id scire ad medicinam, vel restitutionem imponendam. Quoad auctoritatem Catechismi oppositam, videtur quòd illæ nimis probat, nam videtur imponere obligationem explicandi circumstantias non solùm aggravantes, sed etiam minuentes, quod non est credibile. Quis enim unquam dixit, quòd si quis confiteretur homicidium, et taceret illud commisisse ex vehementi passione vel in rixa, sacrilegam faceret Confessionem? Unde debemus fateri hîc mentem Catechismi non satis intelligi.

Non obstat. 2. dicere, quòd circumstantiæ notabiliter aggravantes debeant explicari, ut Confessarius debitam pœnam imponat. Nam bene respondet *Lugo*, in pœnitentia injungenda non requiri omnimodam, sed tantùm quamdam æqualitatem, quæ utique servari potest, si manifestetur species peccati, licèt non explicentur circumstantiæ aggravantes. Hinc *D. Th. l. c. ad* 2. ubi hanc quidem objectionem sibi efformat, sic respondet : « Sufficit, quòd Sacerdos cognoscat quantitatem, quæ ex specie peccati consurgit. » Non obstat 3. dicere quòd prima opinio saltem est tutior, et ideo omnino servanda in materia Sacramenti ex Prop. 1 damn. ab Inn. XI. Nam bene respondent *Carden. in* 2. *Crisi, d.* 2. *n.* 107. *et Croix n.* 978. quòd qui sequitur secundam sententiam, non exponit Sacramentum periculo nullitatis, cùm ad valorem Sacramenti sufficiat Confessio formaliter integra, quæ jam probabiliter habetur in Confessione peccatorum, etsi non explicentur circumstantiæ aggravantes. Unde etiam infertur, quòd quælibet opinio probabilis negans aliqua peccata differre specie, non subjacet damnationi, quia si fortè ante Deum est falsa, nihilominus jam adest Confessio formaliter integra. Hinc probabiliter dicunt *S. Anton. l. c. Lugo d.* 16. *n.* 12. *et Salm. c.* 8. *n.* 23. *cum Pal. et Dicast.* quòd per se loquendo pœnitens non tenetur quantitatem furti explicare. Dicitur *per se loquendo*, nam aliunde, quia ut plurimum Confessarius inquirere debet de quantitate furti, ad hoc, ut sciat quomodo se gerere debeat circa absolutionem impertiendam, et obligationem restitutionis imponendam; ideo ut plurimùm tenetur pœnitens confiteri in furto circumstantiam quantitatis.

469. — Quær. II. Utrùm qui commisit incestum, explicare debeat qualitatem, atque gradum? Duo igitur hîc vertunt dubia : Dubitatur 1. An incestus cum consanguineis differat specie ab

incestu cum affinibus? Affirmat *Lessius l. 4. c. 3. n. 79. Salm. de 6. Præc. c. 5. nu. 30. Ronc. de 6. Præc. c. 5. q. 2. Croix l. 6. p. 2. n. 1074. et alii.* Ratio, quia, ut dicunt, licèt omnes incestus eamdem reverentiam sanguini debitam offendant, diversa tamen difformitate eam lædit incestus cum consanguineis, quàm incestus cum affinibus; nam inter consanguineos conjunctio provenit ex vinculo intrinseco, id est ab identitate ejusdem sanguinis per generationem accepti; conjunctio autem inter affines provenit ex vinculo extrinseco, nempe ex copula habita cum ipsorum consanguineis. Alii tamen probabiliùs negant differre incestum cum consanguineis ab incestu inter affines, ut *Lugo d. 16. nu. 313 et 316. Sanch. de Matr. d. 16. num. 7 et 8. Tamb. in Meth. Conf. c. 7. §. 7. num. 48. cum Megala, Soto, et Caj. in 2. 2. q. 154. a. 9.* Ratio, quia (ut ait *Lugo*) materialiter se habet, quòd conjunctio oriatur ex sanguine, aut ex Matrimonio, cum ex eodem motivo prohibetur copula cum consanguineis, quàm affinibus. Et pro hac sententia sine dubio est *D. Th. 2. 2. q. 154. a. 9. ad 2.* ubi sic docet: « Persona affinis conjungitur alicui propter personam » consanguinitate conjunctam, et ideo quia unum est propter al- » terum ejusdem rationis, inconvenientiam facit consanguinitas, » et affinitas. »

Bene tamen excipiendum puto incestum inter privignum et novercam, interque socerum et nurum, ut dicunt *Salm. l. c.* et indicat *Lugo n. 316.* Ratio, quia debitum reverentiæ, quod est motivum speciale prohibendi congressum parentum cum filiis, est etiam motivum prohibendi copulam inter novercam et privignum, vel socerum et nurum. Incestus autem cum affinibus, extra primum gradum, commune est inter DD. esse ejusdem speciei.

470. — Dubitatur 2. An in Confessione sint explicandi omnes gradus incestûs commissi cum consanguineis usque ad quartum gradum. *Prima* sententia affirmat cum *Nav. c. 7. num. 4. et Angel. Vasq. Suar. etc. ap. Salm. de 6. Præc. c. 5. n. 33.* Ratio, quia est specialis reverentia inter unum gradum consanguinitatis, et alium. Idem tenent *Bon. de Matr. q. 4. p. 16. n. 7. cum Laym. Con. Valent.*, sed alia ratione ducti, quia aliàs non explicaretur substantia sive individuum peccati.

Secunda sententia docet, solum incestum cum consanguineis in primo gradu, tam lineæ rectæ quàm transversalis, specie differre ab aliis gradibus. Quoad primum gradum lineæ rectæ, hæc sententia videtur omnino tenenda (contra *Tamb.*) tanquam communis cum *Salm. n. 3. Caj. Lug. Ronc. etc.* Ratio, quia cuique patet hujusmodi incestum longè esse diversum ab aliis; imò rectè *Lugo de Pœn. d. 16. n. 314. et Tourn. t. 3. pag. 490. Concl. 2.* docent explicandum, an pater peccarit cum filia, vel cum matre filius, cujus culpa habet diversam malitiam ratione specialis reverentiæ matri debitæ. An autem differat incestus in primo gradu lineæ rectæ ab aliis ejusdem lineæ gradibus? Affirmat *Croix cum Bonasp.*, sed negat probabiliùs *Lugo n. 315.* Majus dubium

est an incestus cum consanguineis, in promo gradu lineæ transversalis, nempe cum fratre aut sorore, differat specie ab aliis gradibus? Affirmant *Less. l.* 5. *c.* 3. *n.* 79. *Lugo n.* 143. *Salm. c.* 8. *n.* 28. 31 *et* 33. *Ronc. de* 6. *Præc. c.* 5. *a.* 2. *Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 1074. *et Sanch. de Matr. l.* 7. *d.* 52. *n.* 11. Ratio, quia reverentia, quæ debetur fratribus vel sororibus, est diversæ rationis ab ea quæ debetur aliis consanguineis; coitus enim cum sorore videtur ab ipso jure naturæ interdictus. Quoad cæteros verò gradus consanguinitatis, dicunt *Less. n.* 90. *Ronc. l. c. et Salm. n.* 31. *eod. loc. et de Sacr. Pœnit. c.* 8. *n.* 31. non differe specie incestum; sed gradum propinquiorem inducere circumstantiam tantùm aggravantem.

Tertia sententia, quam tenent *Cajet. in S. Th.* 2. 2. *q.* 154. *a.* 9. *Bon. l. c. n.* 6. *Pal. d.* 4. *part.* 7. *num.* 11. *Pontius c.* 32. *n.* 3. *Tamb. c.* 7. §. 7. *n.* 48. *cum Megala, Dian., etc.* item *Palud. Gabr. Vict. Nav. Arm. Vega, Henr. Led. Scotus, Abul. Soto, ac alii multi apud Sanch. l. c.* (qui cum *Fill.* vocat valde probabilem) censet omnes incestus inter consanguineos, excepto tantùm primo gradu in linea recta, esse ejusdem speciei. Ratio 1. quia, excepto dicto primo gradu lineæ rectæ, alii gradus tantùm constituunt circumstantiam aggravantem, quam explicandi valde probabile est (ut vidimus supra *n.* 468.) non esse obligationem. Ratio 2. quam affert *Caj.* est, quia commixtio conjugalis inter consanguineos, præterquam cum parentibus, est tantùm vetita ab Ecclesia, non verò de jure naturali; olim enim jam licitum fuit filiis Adam suis sororibus copulari. Nec obstat dicere, quòd sive malitia talium incestuum oriatur ex lege naturali, sive ex prohibitione Ecclesiæ, semper hujusmodi incestuosi peccant contra reverentiam, quæ conjunctis debetur: Ecclesia enim, cùm aliquid præcipit, ponit materiam præceptam in ea specie virtutis, ratione cujus illud præcipit; Ecclesia autem propter eamdem reverentiam sanguini debitam jubet ab his congressibus fideles abstinere. Nam respondetur, quòd licèt Ecclesia, prohibendo commixtionem propinquorum usque ad quartum gradum, elevaverit hujusmodi abstinentiam ad virtutem pietatis naturaliter debitæ sanguine junctis, non per hoc tamen effecit quòd propinquitas horum graduum induceret diversitatem specificam naturalem; naturalis enim diversitas specifica graduum tantùm est desumenda ex difformitate per se naturali, quæ probabiliter non adest inter gradus consanguinitatis (præter primum lineæ rectæ, ut diximus), magis enim et minùs non variant speciem. Et pro hac sententia videtur indubitanter esse (ut non dubitat *Cont. Tourn. t.* 3. 490. *in fine*, licèt hic Auctor sit pro contraria sententia) etiam *D. Th.* 2. 2. *q.* 154. *a.* 9. *ad* 3. ubi sic ait: « In commix-» tione personarum conjunctarum aliquid est, quod est secundùm » se indecens et repugnans naturali rationi, sicut quòd commixtio » fiat inter parentes et filios, quorum est per se et immediata » cognatio, nam filii naturaliter honorem habent parentibus.... » Aliæ verò personæ, quæ non conjunguntur secundùm seipsas,

» sed per ordinem ad parentes, non habent ita ex seipsis indecentiam, sed variatur circa hoc decentia vel indecentia secundùm » consuetudinem, et legem humanam, vel divinam, » id est positivam de jure divino. Et idem videtur docere D. Augustinus (*ap. D. Th. in eod. a.* 9.) dicens : « Commixtio sororum et fratrum » quantò fuit antiquior compellente necessitate, tantò postea facta » est damnabilior religione (id est Ecclesia) prohibente. » Prima sententia est minùs probabilis, secunda et tertia æquè probabiles videntur.

471. — « 1. Ad integritatem Confessionis prærequiritur diligens examen, pro capacitate pœnitentis, temporis mora, et » cæteris circumstantiis. Ad id autem sufficit diligentia mediocris, qualem vir prudens in arduis negotiis adhibet, vel qualem » moraliter loquendo docti, et timorati adhibere solent, etiamsi » quis putet, majore diligentia plura se reperturum *Bon. t.* 1. » *d.* 5. *qu.* 1. *Laym. lib.* 5. *tr.* 6. *c.* 8. Post mediocrem autem istam diligentiam non tenetur de anteacta vita ulteriùs cogitare; » et si quid occurrat, quod videatur non esse in Confessione » explicatum, potest sibi persuadere, cum cæteris id memoratum » fuisse. *Dian. p.* 3. *t.* 4. *R.* 107. *ex Sanch.* Animadverte tamen » prop. 11 inter proscriptas ab Alex. VII.

« 2. Examen hoc à Confessario potest suppleri, quod tamen » *Suarez* reprobat in Confessionibus longis diligentiorum, eò quòd » impossibile fere sit, ut quis repente rogatus omnia recordetur; et » tantùm admittit in rudibus : * (*Adverte id quod habetur circa » hoc in Catech. Rom. part.* 2. *c.* 5. *nu.* 60. ubi : Si Sacerdos hujusmodi homines prorsus imparatos cognoverit, humanissimis » verbis à se dimittet, hortabiturque, ut ad cogitanda peccata aliquod spatium sumant, ac deinde revertantur. Quòd si fortè » affirmaverint se in eam rem omne studium contulisse, quoniam » Sacerdoti maximè verendum est, ne semel dimissi ampliùs non » redeant, audiendi erunt, præsertim si emendandæ vitæ studium aliquod præ se ferant, adducique possint, ut negligentiam » suam accusent, quam se alio tempore accurata meditatione » compensaturos promittant.) * Quos etiam monet *Sa, verb. Confessio,* bona fide confessos non nimis rogandos de Confessionibus » præteritis, nisi intelligatur aliquid necessarium defuisse. » Vid. *Fagund. Dian. p.* 3. *t.* 4. *R.* 89. * (*Vide dicenda n.* 505.)

« 3. Non est necessarium peccata scribere, ne memoria excidant, ut contra *Bon.* docent *Suar. Vasq.* et alii. Imò *Sotus* dicit non consulendum, ob periculum evulgationis. Meliùs tamen » *Laym. Conin.* et alii asserunt suadendum esse, dummodo vitetur anxietas nimia, propter quam scrupulosis prohiberi poteat.

« 4. Invalida est Confessio non integra, ex ignorantia, vel negligentia moraliter culpabili, ut verius docent *Suar.* et alii communiter, contra *Sot.* quia *Trident.* requirit diligens examen.

« 5. Non officit integritati, per se loquendo, si quis subinde » gravius lapsus, id alteri priùs confiteatur, et deinde ordinario » suo venialia tantùm (qui imprudenter id ægrè feret, prohibebit,

» aut reprehendet); nisi tamen ea occasione maneat in morali occasione peccandi, aut ideo circumeat, ut liberiùs peccet; tunc » enim graviter peccabit, et ob defectum attritionis Confessio » erit nulla. Ita *Fill. Laym. l.* 5. *t.* 6. *Card. de Lugo d.* 16. *n.* 57.

« 6. Ex circumstantiis minuentibus illæ tantùm explicandæ » sunt, quæ vel omnino tollunt malitiam, vel ex mortali faciunt » veniale, ut parvitas materiæ, indeliberatio, etc. (verbi gratia si » die Veneris ignorans comedisset carnes); vel alioqui notabiliter » mutant judicium Confessarii, saltem quoad speciem.

472. — « 7. Ad servandam integritatem Confessionis, peccata mortalia dubia ut dubia, loquendo de dubio proprié » dicto, sunt aperienda, ut docent *Suar. in* 3. *p. t.* 4. *d.* 22. » *sect.* 9. *n.* 7. *Sanchez, Dian. Card. de Lugo d.* 16. *num.* 63. » *Bon. d.* 3. *q.* 5. *sect.* 1. *part.* 2. *diff.* 4. et alii *commun.* contra » *Conin.* Ratio est, tum quia peccata, quæ sunt in conscientia, » debent manifestari, at dubia ut dubia sunt in conscientia: » tum quia in negotio salutis, et medio ad hanc necessario non » tam habet locum illud axioma: Melior est conditio possidentis, quàm hoc: In dubio tutior pars eligenda est. (Excipiuntur » tamen scrupulosi, et ii quibus diu post patratum peccatum suboritur aliquod dubium, si aliàs soliti sint sollicitè Confessionem instituere: quia non est dubium prudens.) Quòd si postmodum accipiat notitiam certam, idem rursus esse confitendum » tanquam certum, docent *Tur. et Sanchez in mor. c.* 10. *nu.* 69. » Dubitat tamen *Card. de Lugo d.* 16. *sect.* 2. *n.* 79 *et* 92. suadetque id ut securius. V. *Diana part.* 3. *tom.* 4. *Res.* 60 » *et* 107. Si verò peccatum confessus sit ut certum, et postea de » eo dubitet an fecerit, non tenetur iterum confiteri ut dubium. *Lugo, et Tamburin. exped. conf. d.* 1. *c.* 1. qui idem » censent, etsi postmodum certò comperiat se non fecisse. Monet » autem *Suar. et Tamb. l. c.* si quis sola peccata dubia confitea- » tur, monendum, ut addat aliquod certum ex aliàs confessis; » quòd si id haberi non possit, absolvendum sub conditione. »

473. — Quæritur igitur, an sit obligatio confitendi peccata mortalia dubia, vel in dubio an fuerint confessa? Tres quæstiones hîc occurrunt discutiendæ, valde scitu necessariæ ad praxim. Dubitatur 1. an teneamur confiteri mortalia positivè dubia, nempe si utrimque adsint rationes probabiles quòd peccatum mortale fuerit vel non fuerit commissum? *Prima* sententia affirmat, et hanc tenent *Merbes. de Euch. p.* 348. *q.* 5. *Hab. t.* 6. *p.* 244. *qu.* 6. *Concinat.* 9. *p.* 329. *n.* 10. et alii Antiprobabilistæ, qui dicunt in opinionibus æquè probabilibus tutiorem sequendam esse. *Secunda* verò sententia communissima negat, eamque tenent *Sanch. l.* 1. *Dec. c.* 10. *nu.* 76. *Suar. in* 3. *p. t.* 4. *d.* 22. *sect.* 9. *n.* 6. (ubi hanc tuetur, etiamsi probabilius sit peccatum esse commissum) *Sylvest. v. Confessio* 2. *qu.* 1. §. 3. *Sylvius in* 3. *part. qu.* 6. *art.* 4. *ad* 3. *Ronc. c.* 2. *q.* 7. *Anacl. p.* 606. *n.* 55. *Escob. tr.* 15. *num.* 182. *Bonac. d.* 4. *qu.* 4. *part.* 1. *Holzm. p.* 112. *n.* 458. *cum communi, Viva de Euch. qu.* 4. *art.* 7.

n. 9. (pariter asserens esse communem) *Tambur. Meth. Comm. c.* 1. §. 9. *nu.* 65. (dicens hanc esse certam apud omnes) *Fill. tr.* 7. *c.* 4. *n.* 109. *Diana part.* 4. *tr.* 3. *R.* 5. *Spor. de Pœnit. num.* 389. *et Salm. de Euch. c.* 7. *n.* 29. *cum Gerson. Henr. Dicast.* et alii Probabilistæ communiter. Ratio, quia quisque potest licitè se conformare opinioni verè probabili. Rectè verò advertunt *Holzm.* 463. *et Viva loc. cit. n.* 5. *cum Sanch. Henr. et aliis*, quòd in articulo mortis, si quis dubitet an peccatum grave patraverit, vel an illud confessus sit, sciens nunquam Sacramentum Pœnitentiæ post tale peccatum suscepisse, tunc ad effugiendum damnationis periculum teneretur, non jam peccatum illud positivè dubium confiteri, sed vel absolutionem sacramentalem suscipere, vel saltem actum contritionis elicere. At hîc dices: Contritio necessariò includit votum Confessionis; unde cùm possit fieri Confessio, non sufficit contritio. Respondet *Holzm. n.* 462. quòd contritio revera ex se habet vim delendi peccatum, et in tantum non delet mortalia certa sine voto confitendi, in quantum, cùm adsit præceptum divinum illa confitendi, non verè contereretur, qui, cùm posset, hanc obligationem nollet implere. Sed hoc currit ubi peccatum mortale est certum, et ideo materia necessaria Confessionis: non verò si peccatum est dubium; tunc enim, cùm illud non sit materia necessaria, sicut contritio sine voto Confessionis delet venialia, ita et mortalia dubia.

474. — Dubitatur 2. an teneamur confiteri mortalia negativè dubia? *Prima* sententia communior affirmat, et hanc tenent *Busemb. ut supra, Sanch. l. c. n.* 66. *Suar. n.* 7. *Lugo d.* 16. *sect.* 2. §. 3. *Pal. part.* 9. *nu.* 17. *cum Nav. Sylvest. et Laym. Anacl. p.* 606. *num.* 54. *Diana par.* 10. *tr.* 12. *n.* 2. *Escob. l.* 15. *n.* 176. *Tamb. Meth. Conf. l.* 2. *c.* 1. §. 3. *n.* 14. *Laym. de Conse. c.* 5. §. 4. *n.* 37. *Ronc. cap.* 2. *q.* 7. *R.* 1. *Sporer num.* 392. *Salm. de Pœn. c.* 8. *num.* 35. *ex D. Th. in* 4. *d.* 21. *qu.* 1. *art.* 3. *ad* 3. ubi sic ait: « Et similiter periculo se immittit qui de hoc quod » dubitat esse mortale, negligit confiteri. Non tamen debet as» serere illud esse mortale, sed cum dubitatione loqui, et judi» cium Sacerdotis expectare, cujus est discernere inter lepram, » et lepram. » Ratio 1. est, quia in Trid. *sess.* 14. *c.* 5. sic habetur: « Oportere à pœnitentibus omnia peccata mortalia, » quorum post diligentem sui discussionem conscientiam habent, in Confessione recenseri. » Si ergo ex Concilio confitenda sunt omnia mortalia, quorum conscientia habetur; etiam sunt confitenda mortalia dubia, quorum dubia habetur conscientia. Ratio 2. quia lex Confessionis est in possessione, unde in dubio peccatum est confitendum. Ratio 3. quia hæc videtur universalis, et inveterata praxis fidelium, et ideo supponitur emanasse ex Christi institutione, et per traditionem usque nunc fuisse observatam. *Secunda* verò sententia negat, quam tenent *Merb. p.* 348. *q.* 5. *Habert tom.* 6. *p.* 244. *q.* 6. ubi sic ait: « Qui » dubitat absque ratione probabili, dubium deponere debet. »

Coninck tr. 2. d. 7. dub. 8. Holz. p. 113. n. 459. Marchant. in Tribun. tr 4. tit. 6. a. 5. Sa v. Eucharistia, n. 23. Mazzotta tr. 1. d. 1. q. 3. c. 5, et probabilem vocant *Laym. l. c. n. 37. in fine, Viva de Pœn. qu. 2. art. 2. n. 7.* citans *S. Anton. Palud. Less. Tap. Præp. Amic. Haunol. etc.* item *Boss. Henr. Ferr. de Jan. etc. ap. Guimen. ac Croix l. 6. p. 2. n. 609*, qui vocat probabiliorem ex rationibus intrinsecis. Et revera, licèt prima sententia sit valde probabilis, et magna auctoritate roborata, hæc tamen secunda non videtur sua probabilitate destituta. Ratio 1. quia Tridentinum *loc. cit.* non obligat pœnitentes nisi ad confitenda *omnia peccata mortalia, quorum conscientiam habent.* Non dicit, ut sunt in conscientia, nempe vel ut certa vel ut dubia, sed quorum conscientiam habent, quod importat habere notitiam certam peccati: conscientia enim (ut ait *S. Bern.*) nihil aliud est, *nisi cordis scientia*, et judicium practicum de peccato commisso. Conscientia autem dubia neque est scientia, neque judicium, sed suspensio judicii; unde minimè dici potest habere conscientiam peccati qui nullam rationem habet quòd illud commiserit; et sic respondetur primæ rationi oppositæ. Id confirmatur ex eodem Trid. *ibid.* ubi additur: « Constat enim nihil » aliud in Ecclesia à pœnitentibus exigi, quàm ut, postquam » quisque diligentiùs se excusserit..., ea peccata confiteatur, » quibus se... Deum suum mortaliter offendisse meminerit: » reliqua autem peccata, quæ diligenter cogitanti non occurrunt, in universum eadem Confessione inclusa intelliguntur. » Ergo sicut pœnitens non tenetur confiteri venialia, ita nec peccata dubia, cùm dicat Concilium, pœnitentem nihil aliud confiteri debere nisi mortalia quorum meminit; dubitare autem non est quidem meminisse, imò potiùs est non meminisse. Ratio 2. quia non est pro delicto dubio onus certum imponendum: nec in dubio an lex existat, adest legis obligatio (ut sapienter ait Bened. XIV, *Notif.* 80. *num.* 19.); nam licèt sit lex confitendi certa mortalia, et ideo qui certus est de mortali commisso, et dubitat negativè (nam si dubitet positivè, mox infra dicemus) tenetur confiteri, non tamen existit certa lex confitendi mortalia dubia. Et sic respondetur secundæ rationi oppositæ.

Nec obstat auctoritas D. Thomæ allata; ibi enim S. Doctor revera non loquitur de eo, qui post diligentiam efformat sibi judicium, quòd peccatum suum sit dubiè mortale, et ideo dubium deponit ex regula præfata, nempe quòd non datur certa obligatio, ubi delictum est dubium; sed loquitur de eo qui certus est de sua actione mala, et nescit discernere an fuerit vel ne mortalis, hic utique tenetur dilligentiam adhibere, ut dubium deponat; unde cùm nescit illud deponere, tenetur stare judicio Confessarii, cujus est discernere inter lepram et lepram. Neque obstat praxis fidelium, ut opponitur; nam respondent *Holzm. et Elbel cum Herincx*, quòd meritò dubitatur an fideles confiteantur mortalia dubia ex persuasione obligationis, vel an ob majus conscientiæ levamen; propter hoc enim fideles adsolent

etiam peccata dubia positivè, quorum Confessionis obligationem ipsi etiam adversarii fere omnes non agnoscunt. Item ait *Holzm.* quòd præfata praxis fortè sit continuata ex errore, qui non potest inducere consuetudinem obligatoriam.

475. — Hinc referunt *Henriq. l.* 8. *c.* 45. *n.* 2. *Sa v. Euchar. n.* 23 *et Gran. Leand. et alii ap. Guimen. de Euch. prop.* 3. *num.* 2. non teneri ad Confessionem, qui vult communicare, et negativè dubitat, an peccaverit mortaliter, tum quia non magis urget præceptum præmittendi Confessionem ad Communionem, quàm præceptum servandi integritatem Confessionis, utrumque enim est de jure divino; tum quia præceptum Tridentini præmittendæ Confessionis (*Sess.* 13. *c.* 7.) non obligat nisi eum, *qui est sibi conscius mortalis peccati*, nequit autem dici conscius de suo peccato qui de illo dubitat. Sed huic obstat magna difficultas, nempe quòd accedens ad Communionem cum mortali negativè vel positivè dubio, se exponat periculo frustrandi effectum Sacramenti. Huic difficultati aliquis respondere posset cum *Sanchez, Pontio, Vasq. Perez, Hozes, et aliis citatis l.* 1. *n.* 32, non esse illicitum suscipientibus Sacramenta uti opinione probabili, ad differentiam Sacramenta conferentium, qui nequeunt ea ministrare nisi cum sententia tutiori vel saltem moraliter certa: sufficit autem ad Sacramenta suscipienda, ut quis accedat probabiliter dispositus. Si quis autem nolit hac responsione uti, debet dicere cum *Holzm.* oportere quòd eo casu communicaturus conteratur, vel absolutionem sacramentalem recipiat (quamvis peccatum illud reticeat), ut obicem auferat peccati illius si fortè adfuit.

476. — Cæterùm in praxi (ordinariè loquendo) omnino suadenda est pœnitentibus Confessio mortalium tam negativè, quàm positivè dubiorum, cùm id ordinariè prosit ad conscientiæ tranquillitatem. Dixi *ordinariè*, nam scrupulosi omnino eximi debent ab obligatione confitendi peccata dubia; ipsi enim tantùm confiteri tenentur certa mortalia, et de quibus certè nunquam sint confessi (vide mox dicenda in *dub.* 3. *seq. in fine*), ut communiter docent *Sanch. d. c.* 10. *num.* 85. *Laym. n.* 37. *et Croix n.* 611. *cum Busemb. Con. Aversa, Stoz, Caj. Med. Henr. Nav. Rodr. etc.*

Item eximi debent ab obligatione confitendi peccata mortalia dubia ii qui sunt timoratæ conscientiæ, et non solent deliberatè lethaliter peccare; hi enim in dubio rationabiliter, imò moraliter certò credere possent non consensisse, quia præsumptio sumitur ex communiter contingentibus; ita *Croix n.* 612. *Bon. de Pecc. d.* 2. *q.* 2. *part.* 3. *n.* 19 *et Sayr. Reg. Bosco, et Herincx apud Croix l.* 1. *n.* 615. *ac Habert t.* 3. *de Consc. c.* 2. *in fine*, ubi sapienter ait: « Si vir probatæ pietatis anxius sit an consenserit » delectationi venereæ, moraliter certus esse debet non consen» sisse; quia moraliter fieri nequit, ut voluntas tam firma in bono » proposito mutetur, quin dilucidè advertat. » Idem docent *Salmant. Scholast. tr.* 13. *d.* 10. *n.* 193. dicentes: « Qui habet ani» mum satis firmum in bono, proinde nunquam aut rarò in ali» quod grave consensit, et sensualitatis motus fastidio sunt, non

» est cur ex qualibet permissione aut non resistentia statim con-
» sensum pertimeat; ea namque animi dispositio videtur suffi-
» cienter periculum auferre. » Ratio hujus à priori est, quia is qui habitualiter Deo adhæret, et valde timet ne divina gratia privetur, si contingat aliquando ab eo averti, magnam sibi vim inferre debet, ut remorsum conscientiæ contemnat, et in peccatum deliberatè se projiciat : id autem non potest agere, nisi certò advertat malum quod amplectitur; nam ut ait doctissimus *P. Alvarez* (*apud Croix lib.* 1. *n.* 547.) « Plenus consensus in mortali est tanta iniquitas, ut celari aut ignorari non possit, sed in » recenti facilè agnoscitur. » Hinc Dominus dixit S. Theresiæ: « Nemo me amittit, nisi certò id cognoscat. » Ad præsumendum autem, quòd non adfuerit plenus consensus in homine pio, maximè prosunt hæ sequentes conjecturæ, quas tradit *Croix l.* 1. *n.* 577, nimirum : si talis serium et sæpe repetitum propositum habuerit nunquam peccandi mortaliter, et nesciat illud certò revocasse : si cùm advertit malum, terreatur, et illico tentationem repellat, statimque dubitet an consenserit : si meminerit se timidè processisse : si nesciat an in vigilia, vel somno aliquid egerit vel cogitaverit, si enim fuisset vigilans, jam id advertisset et sciret. E converso oppositum est censendum de eo qui est assuetus de facili in peccata mortalia prolabi, quia in dubio præsumitur iste consensisse : si enim obstitisset, utique recordaretur conatûs illius quem sibi intulisset ad tentationem repellendam. Unde rectè concludit *Croix. l.* 6. *p.* 2. *n.* 612, quòd vix unquam in hujusmodi hominibus, tam primi quàm secundi generis, datur dubium merè negativum; præsumptio enim (ut ait cum *Soto*, *Sanch. Moya*, *etc.*) probabilitatem fundat consensûs præstiti, vel dissensûs.

477. — Dubitatur 3. an teneatur quis confiteri aliquod peccatum mortale certè commissum, in dubio an illud fuerit vel ne confessus? Respondetur : Si dubium est negativum, equidem tenetur illud confiteri, ut communiter docent *Salm. lib.* 1. *c.* 10. *num.* 71. *et Nav. Suar. Dic.* ac alii passim cum *Salm. c.* 8. *n.* 34. Contra verò, si dubium est positivum, ita ut ille probabiliter credat se peccatum illud jam confessum fuisse, adest sententia non teneri ad illud confitendum, et hanc tuentur *Suar. Nav. Sylvest. Bonac. Lugo*, *Salm. Croix etc.* Verùm sicut mihi probabilis minimè visa fuit opinio alibi relata eorum Auctorum, qui dicebant non esse obligationem implendi vota, quæ probabiliter impleta sunt, ita nec valeo hanc approbare sententiam quoad peccatum probabiliter confessum, cùm obligatio Confessionis sit certa, et satisfactio dubia. Non autem reprobo id quod iidem citati Auctores tradunt, nempe quòd ille, qui diligens fuit in suis peccatis confitendis, si postea dubitat an aliquod peccatum omiserit, postquam multum elapsum sit tempus à quo illud patravit, non tenetur ad confitendum, cùm possit credere eo casu moraliter certè jam de illo confessum fuisse. Et subjungit *P Conc. pag.* 338. *n.* 43, quòd si quis priùs ex prava consuetudine in plura peccata lapsus fuerit, et postea sit verè conversus per

constantem vitæ integritatem, si tunc dubitet, an omiserit in Confessione generali vel particulari facta cum debita diligentia, aliquod peccatum vel circumstantiam, Confessarius prohibeat illum ne recogitet quidem de præterita vita, sed potiùs imponat ei, ut piis meditationibus tempus impendat. Scrupulosi autem minimè tenentur peccata præterita confiteri, nisi certi sint quòd illa nunquam confessi fuerint, ut communissimè dicunt *Cajet. Nav Med. Hurt. Becan. Reg. etc. cum Croix, n.* 611. Adduntque *ib. Sa, Stoz, et alii* scrupulosum non teneri confiteri nisi quæ potest jurare fuisse mortalia, et se nunquam fuisse confessum. Vide dicta de hoc *Tom.* 1. *lib.* 1. *n.* 87. *v.* 2. *Quod nihil.*

478. — Dubitatur 4. an qui confessus est aliquod peccatum mortale utì dubium, teneatur postea illud repetere, quando utì certum agnoscit? *Prima* sententia negat, et hanc tenent *Tamb. Method. Conf. l.* 2. *c.* 1. §. 4. *n.* 24. *Holzm. n.* 489. *Sporer t.* 3. *p.* 216. *cum Arriaga Pel. et Escob. lib.* 15. *n.* 17. *Elbel p.* 248. *n.* 167. *cum Bosco, Stoz, Herincx, etc.*, et hanc patrocinatur *Lugo d.* 16. *n.* 78. Ratio, quia peccatum illud jam explicatum fuit, utì erat in conscientia tempore Confessionis, jamque directè absolutum fuit. *Secunda* verò sententia communis (quam sequimur) affirmat, et hanc tenent *Busemb. ut supra, Bon. d.* 5. *q.* 7. *p.* 4. *n.* 15. *Sanch. lib.* 1. *c.* 10. *n.* 69. *Roncaglia c.* 2. *q.* 8. *Conc. pag.* 337. *n.* 39. *Viva q.* 2. *art.* 3. *Dian. p.* 10. *tract.* 16. *R.* 79. cum aliis communiter, *Cardenas d.* 51. *c.* 2. *in Select.* qui vocat oppositam improbabilem; et *Lugo loc. cit.* quamvis primam sententiam tutatus fuerit, tamen sic concludit: « Cæterùm, » quia in re morali non est facilè recedendum à communi senten» tia, nolo in hoc puncto aliquid definire, sed securiorem par» tem consulere. » Ratio hujus sententiæ est, quia, licèt peccatum fuerit directè absolutum, non tamen fuit expositum utì erat in conscientia, prout præcipit Tridentinum, nec explicata fuit substantia peccati quæ consistit in ejus cognita gravitate; ideoque ad supplendam integritatem Confessionis opus est illud ut certum manifestare. Nec obstat id quod opponit *Sporer*, nempe quòd si quis confiteretur se fornicatum fuisse decies plus minùs, si postea certò adverteret undecies peccasse, teneretur iterum confiteri. Nam respondetur cum *Roncag. Diana et aliis*, quòd dispar currat ratio inter primum et secundum casum; in hoc enim secundo casu non ita notabiliter judicium Confessarii variatur sicut in primo, nam hic error numeri moraliter non est circa substantiam, quia juxta humanum modum loquendi in numero decimo, addita illa dictione *plus minùs*, moraliter includitur undecimus, et ideo sic habet communis praxis fidelium, qui non putant se esse obligatos ad explicandum modicum numerum, quando illum cum incertitudine, dicendo *plus minùs*, exposuerint. In primo verò casu, quando quis confessus est peccatum ut dubium, et deinde certum agnoscit, error est circa substantiam, quia in accusatione dubia nullo modo includitur certa, nec humano modo unquam dubia accusatio delicti tanquam certa accipitur.

Probabilissimè autem dicunt *Sanch. l. 1. c. 10. n. 69. Bon. d. n. 15. et Salm. c. 9. n. 27. cum Suar. Con. Num. Dic. Valer. Cordub. Vict. etc.* communissimè, quòd si quis confitetur peccatum, quod nec ipse, nec Confessarius sciebat esse mortale, et postea novit esse mortale ex genere suo, non tenetur iterum illud confiteri. Ratio, quia hoc casu jam pœnitens exposuit Confessario suum peccatum, utì in sua conscientia erat tunc, et nunc est, et in præsenti nihil novi occurrit, nisi quòd cognoscat nunc materiam illius peccati esse gravem, quod priùs nesciebat.

ARTICULUS II.

Quando sufficiat Confessio integra formaliter.

479. Quæ sit integritas formalis? Et quis censeatur physicè impotens ad integritatem materialem? I. Mutus. An hic teneatur confiteri scripto, aut per signa? II. Surdus. III. Ignarus idiomatis. An hic teneatur confiteri per interpretem. IV. Moribundus. — 480. An absolvendus moribundus qui dat signa doloris Sacerdoti præsenti, quin possit ullum peccatum explicare? — 481. An absolvendus infirmus sensibus destitutus, qui per testimonium adstantium ostendit desiderium absolutionis? An tunc absolutio danda sit absolutè, vel conditionatè? — 482. Quid si nullum dederit signum pœnitentiæ? — 483. Quid si fuerit destitutus in actu peccati? — 484. Quando sufficiat integritas formalis ob periculum mortis? — 485. An in periculo contagii possit Confessarius absolvere, audito uno peccato? — 486. An tempore conflictûs, vel naufragii? — 487. Quis censeatur moraliter impotens? Et quid si peccatum non possit explicari sine violatione sigilli? — 488. Quinam igitur excusentur ab integritate materiali? — 489. An sit obligatio confitendi peccatum, si non possit dici sine infamatione complicis? — 490. Ex quibus causis liceat manifestare complicem Confessario qui eum noscit? — 491. Bulla Benedicti XIV prohibens exquirere à pœnitente nomen complicis peccati. — 492. Sententia Auctoris, id nullo casu esse licitum.

479. — « Resp. Etsi ad hoc Sacramentum requiratur semper » aliqua confessio, non tamen semper opus est, ut ea sit integra » materialiter, modò sit talis formaliter seu moraliter, id est » quantùm, moraliter loquendo, hîc et nunc potest fieri, etsi pos- » tea debeas, si possis, supplere defectum, non statim, sed quando » rursum confiteri obligaberis, aut voles. Porro, quando talis » Confessio sufficiat, sequentes regulæ docent.

« *Prima.* Quandocumque quis ad materialiter integrè confi- » tendum physicè est impotens, sufficit integritas formalis, quia » præceptum divinum non obligat ad impossibile. Unde possunt » in sequentibus casibus absolvi I. Mutus, etsi unum tantùm, vel » alterum peccatum per nutus significaverit, nisi tamen scripto » possit Confessario exhibere, ad quod tunc eum teneri probabi- » lius est, ut communiter docetur, contra *Cajet. Nav.* et alios. »

Quæritur, an mutus teneatur confiteri per scripturam, si aliter

non possit? *Prima* sententia negat, et hanc tenent *Pal. p.* 8. *num.* 11. *et Soto, Navar. Led. Vict. Val. Barb. etc. ap. Salm. c.* 7. *n.* 17. Quia, ut dicunt, modus sic confitendi semper est obnoxius periculo manifestationis. *Secunda* verò sententia probabilior et communior affirmat, et hanc tenent *Lugo d.* 5. *n.* 87. *Croix n.* 1194. *Anacl. p.* 603. *n.* 38. *Bon. d.* 5. *sect.* 2. *p. ult. Elb. p.* 237. *n.* 134. *cum Henno, Cleric. Ronc. c.* 1. *qu.* 1. *R.* 2. *cum Fag. et Salm. num.* 16. *cum Vasq. Bec. Hurt. Henr. Gran. etc.* ex *D. Th. in* 4. *dist.* 17. *q.* 3. *art.* 4. *q.* 3. *ad* 2. Ratio, quia qui tenetur ad finem, tenetur etiam ad media non difficilia. Id tamen intelligendum (ut bene advertunt *Bonac. et Salm. cum Dic.*), si in tali Confessione per scripturam moraliter absit manifestationis periculum, aut grave incommodum extraordinarium. Mutus autem non solùm in periculo mortis tenetur sic confiteri, sed etiam tempore præcepti paschalis, ut meritò docent *Pal. p.* 8. *n.* 10. *Laym. c.* 6. *n.* 4. *Ronc. l. c. et Salm. c.* 7. *n.* 15. *cum Caj. Nav. Tol. Soto, Sa, etc.*

« II. Surdus, qui non potest omnia explicare. *Laym. l.* 5. *t.* 6. » *c.* 8. III. Ignarus idiomatis, tempore præcepti, vel alterius ne» cessitatis, etsi non integrè intelligatur, si neque Confessarius » linguæ gnarus, neque interpres haberi possit; imò, etsi adsit » interpres : non enim tenetur per eum confiteri, ut docent *Suar. Vasq. Dian.* nisi fortè in periculo mortis, in quo aliqua minora » confiteri sufficit : » (*Sed etiam tempore mortis probabile est eum » non teneri, ut Salm. c.* 7. *n.* 21. *cum Cajet. Sot. Pal. etc. Nisi » infirmus dubius sit de contritione, ut Viva q.* 4. *Ar.* 3. *n.* 10. *Suf» ficit tamen tunc dicere unum veniale, Salm. d. l. n.* 23. *et Viva » cum communi. Quid tempore pestis, vel contagii? Vide n.* 489.) » Vide *Card. de Lugo d.* 15. *n.* 63. IV. Moribundus usu lin» guæ subitò destitutus, si petat absolvi, ac det signa doloris, vel » ante dederit coram aliis : modò id fecerit in ordine ad Sacra» mentum, quod de quovis in eo statu præsumendum videtur. » Quo casu, si (saltem coram ipso infirmo) sive ab uno, sive plu» ribus, mediatis, vel immediatis testibus detur testimonium, » Sacerdotem non tantùm posse, sed probabiliter etiam teneri » absolvere (saltem sub conditione) docent *Dian. et Lugo d.* 17. » *num.* 84. *etc.* ex multis aliis : item *Bon.* citans declarationem » Cardinalium pro se : et *Præp. q.* 4. *dub.* 5. *etc.*, eò quòd sic et » ægri necessitati et reverentiæ Sacramenti consulatur. Dixi *sal» tem*, quia, *Tamb. l.* 2. *exped. conf.* citans *Coninck. Præp. et » Lugo* docet, posse et debere absolvi absolutè, etsi sit absens, qui » de signo coram se dato testatus fuit. Denique, si nullum signum » dederit, nullo modo absolvendus est, cùm actus judicialis non » exerceatur, nisi præcesserit accusatio. Licèt enim recentiores » quidam, ut *Tamb. de exped. conf. l.* 2. *c.* 10. citans *Homobonum, » et Molf.*; item *Phil. Servius in amico fideli, p.* 1. *c.* 1. *Anton. » de lit. Barth. de S. Fausto, etc.* censeant posse, imò debere ab» solvi sub conditione, dummodo aliàs probè et christianè vixerit, » eò quòd præsumi possit interiùs elicuisse contritionem, idque » *Dian. p.* 4. *t.* 4. *R.* 92. *et p.* 9. *t.* 6. *R.* 20. ex aliis duodecim ju-

» dicat probabile : ab aliis tamen meritò rejicitur, ut *Suarez*, » *Vasq. Coninch. Mercer. Card. de Lugo d.* 17. *s.* 3. *Malder. etc.* » ipseque *Dian. l. c.* et alii 12. apud *Aversam;* quia deest omnis » externa confessio, quam esse partem essentialem hujus Sacra- » menti, constat ex *Trid. sess.* 14. *can.* 9. et ex nullo signo ratio- » nabiliter præsumi potest, ut suppono. Vide *Card. de Lugo l. c.* » *Aversam q.* 10. *s.* 18. ubi notat, absolutionem, quæ iis, qui in- » scripti sunt in Societatem Rosarii, solet in infirmitate impendi » sine omni confessione, non dari tanquam Sacramentalem, nec » in ordine ad conficiendum Sacramentum, sed ad indulgentiam, » et remissionem pœnæ consequendam. »

480. — Circa absolutionem moribundo impertiendam plura sunt notanda : et certum est, quòd moribundus, qui signa dat pœnitentiæ Sacerdoti præsenti, absolutè est absolvendus. Et expedit illum toties absolvi, quoties nova ipse prestet signa doloris : *Tamb. in Meth. Confess. l.* 2. *c.* 10. §. 1. *n.* 7. *Et Auctor. de Offic. Confess. insertus in Oper. La Croix l.* 1. *q.* 31. *cum Laym. et Lugo.* Objiciunt *Sotus, Canus, ac Ledesma,* et dicunt : Si deficiat materia, ubi cadet absolutio? Non cadet quidem (ut aiunt) directè super peccata infirmi, aliàs ipse non teneretur postmodum ea confiteri; non indirectè, cùm nullum peccatum explicetur, et directè absolvatur. Resp. quòd absolutio cadet directè super omnia peccata illius sub ratione generica peccati, ut accidit in naufragio, bello, etc. talis autem Confessio in casu nostro satis habetur in illo signo præstito doloris sive in petitione absolutionis; his enim actibus infirmus jam se peccatorem fatetur : indirectè autem super peccatis particularibus, et ideo pœnitens tenetur postea illa in particulari explicare. Falsum autem est dicere, quòd absolutio tunc ferretur causa incognita, quia potiùs dicendum quòd eo casu fertur causa cognita, meliori modo quo potest, licèt non plenè cognita, ut ait *Croix l. c.* Et hoc est certum ex mox dicendis.

481. — Dubit. 1. An possit impertiri absolutio moribundo sensibus destituto, qui per testimonium adstantium desiderium ostendit absolutionis, dando signum doloris, vel absolutionem postulando? Negant pariter *Canus, Ledesma, et Alvarez, Turrian. etc. apud Dianam t.* 3. *tr.* 3. *R.* 4. Sed oppositum omnino affirmandum cum sententia communi, quam tenent *Suar. d.* 25. *sect.* 1. §. *de eo qui Conf. petit, Tol. l.* 3. *c.* 8. *n.* 2. *Laym. c.* 6. *num.* 4. *Lugo d.* 17. *sect.* 4 *et* 5. *Elbel p.* 258. *num.* 201. *Conc. p.* 344. *n.* 1. *Holzm. n.* 595. *Moya disp.* 6. *q.* 1. *Auctor ap. Croix l. c. p.* 32. *Salmant. de Pœn. c.* 8. *num.* 148. *cum Bellarm. Sylvest. Palud. Tolet. Lugo, Valent. Suar. Vasq. Laym. Sa, Gonet, et aliis pluribus comm.* Id tenent etiam *Scotus apud Ludoo. Caspensem de Pœn. Disp.* 4. *sect.* 22. *et. S. Th. Opusc.* 65. *de Sacram. Unct.* ubi sic ait : « Si... infirmus, qui petiit Unctionem, amisit noti- » tiam, vel loquelam, antequam Sacerdos veniret ad eum, ungat » eum Sacerdos; quia in tali casu debet etiam baptizari, et à » peccatis absolvi. » Idem sentit *S. Antoninus*, cujus verba referuntur in Sacerdotali Romano (*ap. Lug. d.* 17. *n.* 36.) ubi dici-

tur : « Infirmus, etiamsi malus et obstinatus diu perseverans in » peccatis, et diu non confessus, si petiit Sacerdotem, ut confite- » retur, et interea faciente aliquo Confessionem generalem pro » eo, Sacerdos faciat absolutionem ab omni peccato. » Probatur ex Concilio Arausicano in *c. Qui recedunt.* 26. *q.* 6. ubi sic habetur : « Subitò obmutescens... pœnitentiam accipere potest, si » voluntatis aut præteritæ testimonium aliorum verbis habeat, » aut præsentis in suo nutu. » Item ex Concil. Carthag. III. Can. 34. ubi : « Ægrotantes si per se respondere non possunt, » cùm voluntatis eorum testimonium, hi, qui sui sunt, periculo » proprio dixerint, baptizentur. Similiter de pœnitentibus agen- » dum est. » Rursus Conc. Carthag. IV. Can. 76. sic statuit : « Is qui » pœnitentiam in infirmitate petit, si casu dum ad eum Sacerdos » invitatus venit, oppressus infirmitate obmutuerit, vel in phre- » nesim versus fuerit, dent testimonium, qui eum audierunt, et » accipiat pœnitentiam. Et si continuò creditur moriturus, recon- » cilietur per manûs impositionem, et infundatur ori ejus Eucha- » ristia. » Probatur etiam ex S. Leone Papa in *c. Is qui, causa* 26. *q.* 6. et in Epist. 89. ubi sancivit : « Si aliqui vi ægritudinis ita fue- » rint aggravati, ut quod paulò ante poscebant, sub præsentia » Sacerdotis significare non valeant, testimonia eis fidelium cir- » cumstantium prodesse debebunt, ut simul et pœnitentiam, et » reconciliationis beneficium consequantur. » Probatur etiam ex Rituali Romano *de Sacram. Pœn.* §. *Ordo ministrandi*, ubi : « Quòd si inter confitendum, vel etiam antequam incipiat confi- » teri, vox et loquela ægro deficiat, nutibus et signis conetur, » quoad fieri poterit, peccata pœnitentis cognoscere, quibus ut- » cumque vel in genere, vel in specie cognitis, vel etiam si confi- » tendi desiderium, sive per se, sive per alios ostenderit, absol- » vendus est. » Perperam autem opponunt adversarii hoc Rituale Romanum fuisse ab aliquo privato Doctore confectum, etsi ap- probante Pontifice ; unde dicunt hoc non excedere privatam auc- toritatem, cùm non habeat auctoritatem, sed tantùm approbatio- nem Pontificiam. Verùm rectè eos confutant *Lugo d.* 17. *n.* 48. *et Dian. l. c ;* nam Paulus V in Bulla exprimit hoc Rituale aucto- ritate Sedis Apostolicæ prodiisse, his verbis : « Postquam Pius » Papa V Breviarum et Missale edenda censuit, restabat, ut » sacri Ecclesiæ Catholicæ Ritus Apostolicæ Sedis (nota) aucto- » ritate prodirent. » Deinde subdit : « Quapropter hortamur in » Domino Episcopos, Parochos, etc. ut in posterùm Romanæ » Ecclesiæ auctoritate constituto Rituali in sacris functionibus » utantur, et in re tanti momenti quæ Catholica Ecclesia, et ab » ea probatus usus antiquitatis statuit, inviolatè observent. » Hancque nostram sententiam probabiliter ait *Croix n.* 1159. *cum Lugo, Dicast. etc.*, locum habere, etiamsi adsit unicus testis, et mediatus, testans signa data ab infirmo ; per tale enim testimo- nium satis fit sensibiliter (nota) Confessario Confessio infirmi.

Neque obstat Decretum Clementis VIII, ubi damnavit Con- fessionem factam absenti per epistolam, vel nuncium ; nam ut

refert *Coninchius lib. de Absol. Morib.* ex testimonio *Petri Lombard.* et *Card. Bellarmini*, idem Clemens interrogatus postea de prædicto casu moribundi, respondit, minimè voluisse eum comprehendere, sed talem moribundum omnino absolvendum esse. Idemque testatur *Suarez ap. Tonner. q.* 9. *n.* 16. ex ore ipsius Clementis VIII et Pauli V. Idem dicit *Elbel num.* 207.

Utrùm verò tunc absolutio danda sit absolutè, vel conditionatè? Communiùs censent DD. absolutè, quia tunc (ut ait *Tamb. in Meth. Conf. l.* 2. *c.* 10. *n.* 8.) Sacerdos ex assensu probabili rectè operatur; ita etiam *Lugo d.* 17. *n.* 90. *Spor. n.* 540. *cum Vasq. Fill. etc.* et idem sentit *Viva in Append. ad Prop. damn.* §. 11, dicens, quòd in casu necessitatis (aliàs semper quærenda est certitudo moralis) Sacramenta absolutè sunt administranda, semper ac habetur probabilitas de materia : conditionatè verò, ubi habetur tantùm dubium prudens. Sed *Croix*, quamvis idem asserat *l.* 6. *p.* 2. *n.* 1769. scil. quòd absolutio danda sit absolutè, cùm habetur probabilitas de materia; in præsenti tamen casu *n.* 1156. *d. l.* dicit, absolutionem dandam esse conditionatè; et idem censent *Wig. tr.* 13. *n.* 93. *Bon. de Pœnit. Qu.* 5. *sect.* 2. *p.* 2. §. 4. *n.* 8. *et Suar. d.* 23. *sect.* 1. *n.* 12. *cum Ang. Sylvest. S. Antonin.* et communi, ut ipse asserit. Et hoc tutius videtur, præcipuè ubi prudenter de signis datis dubitatur, ut de facili dubitari potest, præsertim si infirmus sit rusticus.

482. — Dubitat. 2. Quid si nullus adsit testis de signo pœnitentiæ præstito ab ægroto, et æger sensibus destitutus nullum pariter det signum, an hic absolvi possit? *Prima* sententia negat, et hanc tenent *Busemb. ut sup. Lugo d.* 17. *sect.* 3. *Suar. d.* 23. *sect.* 1. *Petroc. t.* 4. *p.* 169. *q.* 10. *Abelly p.* 139. *n.* 2. *Laym. c.* 3. *Ronc. c.* 3. *q.* 7. *et Dian. p.* 3. *t.* 3. *R.* 8. *cum Henr. Naldo, etc.* Ratio brevis, sed valde urgens est, quia tunc deest materia Sacramenti, quæ debet esse sensibilis. *Secunda* verò sententia communior affirmat eum posse et debere absolvi, dummodo infirmus christianè vixerit, et hanc tenent *Merbes de Pœnit. tom.* 2. *p.* 232. *q.* 85. *Morinus l.* 10. *c.* 10. *Genettus tom.* 4. *p.* 296. *q.* 5. *Holzm. p.* 151. *n.* 594. *Spor. n.* 245. *Elbel. n.* 208. *Viva l. c. Salm. c.* 8. *n.* 157. *Tamb. c.* 10. *n.* 12. *Croix n.* 1162. *cum Carden.* et probabilem putat *Conc. p.* 349. *n.* 15. *cum Salmer. Juenin. Pontio, Vanroy, Raynaud. Hen. à S. Ign. Mach. Pell. etc.* quos citat *n.* 4. Idem docet *D. Antonin.* cujus verba adducuntur in cit. Sacerdotali Romano (apud *Lugo d.* 17. *n.* 36.) ubi dicitur : « Infirmus qui amisit loquelam, vel usum rationis, si bene vivebat, » quamvis non petierit Sacramenta, quia ex insperato talia acciderunt... debet præsupponi contritus; et Sacerdos faciat absolutionem ab omni peccato. » Id clarè confirmatur à D. Augustino *l.* 1. *de Adulter. conjug. c.* 26. ubi habetur : « Catechumenis » in hujus vitæ ultimo constitutis, si morbo aut casu aliquo sic » oppressi sunt, ut petere Baptismum non possint, prosit eis » quòd eorum in fide christiana nota voluntas est, ut eo modo » baptizentur quo baptizantur infantes, quorum voluntas nulla

» patuit. Etiamsi voluntas ejus incerta est, multò satius est no-
» lenti dare, quàm volenti negare, ubi velit an nolit sic non ap-
» paret. » Deinde pergit S. Doctor *eod. lib. c.* 28. et docet eam-
dem rationem esse habendam Baptismatis, et Pœnitentiæ, dicens:
« Quæ autem Baptismatis, eadem reconciliationis est causa, si
» fortè pœnitentes, finiendæ vitæ periculum præoccupaverit;
» nec ipsos enim ex hac vita sine arrha suæ pacis exire velle debet
» Mater Ecclesia. »

Sed dices, ubi hîc habetur materia Sacramenti (nempe Confessio et contritio) quæ debet esse sensibilis? Respondent *Genettus et Juenin*, quòd si in peccatore moribundo, ut diximus, signum simplex doloris datum efficiat, ut ipse præsumatur dispositus, quantò magis id efficiet bona vita anteacta? Sed hæc responsio non satisfacit; nam ad impertiendam absolutionem non sufficit præsumptio doloris interni, sed requiritur externa manifestatio peccatorum, qua deficiente, deficit materia Sacramenti. Nec satisfacit alia reponsio *Juenin*, nempe quòd actus pœnitentis, juxta *Scotum* et alios, non sunt materia *ex qua* constat Sacramentum Pœnitentiæ, sed tantùm materia *circa quam*, hoc est dispositio ad recipiendum Sacramentum; dispositio autem non debet necessariò esse sensibilis; nam huic obstat quòd hoc Sacramentum fuit à Christo Domino (ut docet Tridentinum) institutum in modum judicii, unde omnino requiritur peccàtorum accusatio saltem generica, ut sententia absolutionis proferri possit. Meliùs igitur respondent *Viva, et Salm. ll. cc. cum Aoersa, Molf. et aliis*, quòd eo casu bene adest prudens dubium; quòd moribundus vel ante destitutionem noverit suæ damnationis periculum, vel post destitutionem ad illud advertat in aliquo lucido intervallo, in quo præsumitur velle et petere absolutionem signis verè sensibilibus, nempe per suspiria, motus corporis, saltem per anxiam respirationem, quamvis tunc ista signa Confessarius non percipiat: sufficiunt enim talia signa in tanta necessitate, saltem ex prudenti dubio præsumpta, ad dandam absolutionem sub conditione: quidquid dicat *Genettus* dandam esse absolutè; cùm enim nullum signum certum adsit, bene advertunt *Petrocor. et Salm. Sporer, Holzmann, Croix, Elbel, Viva etc.*, absolutionem omnino præstandam esse sub conditione, quæ Sacramenti injuriam reparat, si fortè desit materia Sacramenti. Hæc sententia est satis probabilis, non solùm extrinsecè ex auctoritate tot gravium auctorum, sed etiam intrinsecè: saltem ob rationem, quia in casu extremæ vel urgentis necessitatis licitum est uti materia dubia, ex principio maximè apud Theologos probato, ut ait *Juenin. Inst. Theol. tom. 7. p.* 554 *et* 557. Hoc casu enim possumus uti opinione adhuc tenuis probabilitatis, ut rectè aiunt *Sanch. l. 2. de Matrim. d. 36. n.* 8. *et Dec. l.* 1. *c.* 9. *n.* 25. *Viva dict.* §. 11. *vers. Ratio, et Croix n.* 1162. cum *Gobat.* et fusè probat *Carden. in Prop. damn. ab Innocentio XI. Diss.* 4. *c.* 7. *n.* 48. *cum Nao. Soto, et Filguera.* Ratio, quia necessitas efficit, ut licitè possit ministrari Sacramentum sub conditione in quocumque dubio; per condi-

tionem enim satis reparatur injuria Sacramenti, et eodem tempore satis consulitur saluti proximi. Et maximè hîc advertendum, quòd Sacerdos, quando potest, tenetur sub gravi absolvere infirmum, ut dicunt *Mazzotta t. 3. p. 304. et Suar. Vasq. Con. Sylvest. Caj.* cum communi apud *Viva l. c.* Utque colligitur ex *c. Si Presbyter*, ubi dicitur: « Si Presbyter pœnitentiam negaverit moribundo, reus » erit animarum. » Bene tamen advertit hîc *Ronc. de Pœn. c. 3. in fine*, non esse sæpius absolvendum moribundum sensibus destitutum intra breve spatium temporis sine novo signo certo, nisi bis vel ter, servata proportionata distantia; quia revera tunc cessat necessitas quæ adfuit in antecedentibus absolutionibus præstitis. Secus verò dicendum, si destitutio perseverat per longum tempus.

483. — Dubit. 3. An possit absolvi qui fuerit sensibus destitutus in actu peccati, putà adulterii, duelli? Negant *Genettus p. 300. q. 6. Habert t. 6. p. 468. Juen. t. 7. p. 555. et Conc. p. 349. n. 15.* Sed affirmant *Holz. p. 152. n. 594. v. Sed, Auctor de Offic. Conf.* (*apud Croix*) *l. 1. qu. 34.* et probabilem putat *Elbel p. 261. n. 211. cum Pontio, Carden. Gormaz, et Stoz.* Hi dicunt talem infirmum etiam absolvendum esse sub conditione, modò constet fuisse catholicum. Hacque opinione dicunt *Merb. t. 2. p. 238. v. Summa, et Dupasq. t. 8. p. 225.* quemlibet Sacerdotem posse uti, saltem apposita conditione: probatque *Merbesius* auctoritate *D. Augustini l. c. de Adult. conjug. c. 28.* qui dicit: « Ego non » solùm alios catechumenos, verùm etiam ipsos qui viventium » conjugiis copulati retinent adulterina consortia, si desperati, » et intra se pœnitentes jacuerint, nec pro se respondere potue- » rint, baptizandos puto. Quis enim novit, utrùm fortassis adul- » terinæ carnis illecebris usque ad Baptismum statuerant deti- » neri? Quæ autem Baptismatis, eadem Reconciliationis est » causa, si fortè pœnitentem finiendæ vitæ periculum præoccu- » paverit. » Objicit *Petrocorensis* S. Doctorem loqui hîc de eo tantùm qui signum dederit pœnitentiæ, quod infert ex illis verbis, *si intra se pœnitentes jacuerint;* unde (dicit) supponitur, quòd tales pœnitentes jam aliquod suæ pœnitentiæ signum dederint; aliàs quomodo possent nosci intra se pœnitentes? Rectè respondet *Merbesius*, quòd illud, *intra se pœnitentes*, non debet intelligi absolutè, sed dubitanter, nempe si fortè pœnitentes jacuerint: et hoc fit manifestum ex verbis sequentibus S. Doctoris: « Quis enim novit utrùm fortassis adulterinæ carnis illecebris » usque ad Baptismum statuerant detineri? » Cùm ergo D. August. dixerit, *Quis enim novit*, supponit hujusmodi peccatores nullum conversionis signum præbuisse, aliàs jam notum esset ipsos statuisse adulterina consortia non detinere. Et hæc sententia satis probabilis mihi est ob eamdem rationem, quæ adducta est in præcedenti Dubio; si enim licitè absolvi potest et debet ægrotus sensibus destitutus, qui nullum dederit pœnitentiæ signum, si christianè vixerit, eò quòd de ipso prudenter præsumi potest, quòd in extremo vitæ, si aliquod lucidum intervallum habet,

velit absolutionem sacramentalem recipere; sic etiam potest et debet absolvi (intellige semper sub conditione) homo catholicus, etiamsi in actuali peccato sensibus destituatur; pro hoc enim etiam meritò præsumi potest, quòd ipse in proximo periculo suæ damnationis constitutus cupiat omni modo suæ æternæ saluti consulere. Dixi *Homo catholicus*; nam secus dicendum de hæretico, ut rectè advertit *Holzm. num.* 594. Hæretici enim, etiamsi in eo casu dent signa pœnitentiæ, non debent absolvi, nisi expressè absolutionem petant, quia tales nunquam prudenter præsumi valent ea signa præbere in ordine ad confessionem, à qua summopere abhorrent.

484. — « *Secunda.* Quando vel pœnitenti, vel Confessario immi-
» net periculum vitæ, quod nec illum integrè confiteri, nec hunc
» audire patiatur, sufficit integritas formalis. Ratio est, quia tunc
» materialis non est possibilis moraliter, quod valet *seq. cas.*

« 1. Si pœnitens, v. g. infirmus, uno alterove peccato dicto,
» deficiat, vel sit grave periculum ne deficiat.

« 2. Si infirmus volens confiteri, dum ei fertur Viaticum, de-
» prehendatur multas Confessiones fecisse invalidas, et gravitas
» morbi non patiatur dilationem absolutionis. *Gran. Dian. p.* 5.
» *t.* 3. *R.* 75. ● (*Vide dicta num.* 260.) ●

« 3. Si ipse Sacerdos in periculo constitutus, videatur ante mo-
» riturus, quàm pœnitens absolvatur.

« 4. Si tempore pestis, prudentum judicio moraliter certum pe-
» riculum sit ne Confessarius inficiatur; qui si tamen totam audire
» velit, tenebitur ad eam pœnitens. »

485. — Similiter docet *Concina p.* 339. *n.* 2. *Wigandt. tr.* 13. *n.* 102. *Abelly p.* 139. *Bon. de Pœn. D.* 5. *q.* 5. *sect.* 2. *punct.* 2. *n.* 13. *cum Vas. Con. etc.* quòd, quando infirmus laborat morbo contagioso, et Confessarius nequit absque periculo, etiamsi à longè ipsum audire diutiùs immorando; tunc Confessarius, audito aliquo peccato, potest eum statim absolvere. Sic etiam probabiliter excusat *Ronc. c.* 3. *qu.* 1. *R.* 2. à Confessione materialiter integra, si hæc sit valde prolixa cum gravi nota pœnitentis, dum urgeat necessitas communicandi, vel celebrandi, et non suppetat tempus. Cæterùm minimè quidem est excusandus is, de quo ob prolixitatem Confessionis facilè alii suspicarentur ipsum multis esse culpis gravatum.

486. — « 5. Si immineat conflictus, vel sit multitudo mori-
» bundorum, v. g. in naufragio, nec possint omnes audiri. In
» quo casu possent etiam omnes simul dicto uno peccato, quod
» minùs infamat (vel etiam secundùm quosdàm, si aliter fieri
» non possit, dicendo in genere se esse peccatores) absolvi, di-
» cendo: *Ego vos absolvo, etc.* Vide *Sa, v. Absolutio, et Conin.*
» *de sacr. d.* 7. *dub.* 9. ● (*Non erit autem impotentia sufficiens,*
» *si multus fuerit ad eumdem Confessarium concursus, ut volebat*
» *prop.* 36 *inter damnatas ab Innocentio XI.*) ●

487. — « *Tertia.* Quando ex confessione certi peccati, vel cir-
» cumstantiæ timetur meritò grave damnum proprium, vel alie-
» num, sive Confessarii, sive alterius, corporale, vel spirituale,

» potest id reticeri. Ratio est, quia præceptum divinum de integritate non obligat cum tanto incommodo, quod tantum esse » posset, ut peccares confitendo, v. g. I. Si Sacerdos certum peccatum sit revelaturus (intellige cum *Con. Card. de Lugo art.* » 26. *n.* 527. quòd pœnitens ipse non teneatur revelare). II. Si » sciat, v. g. mulier, ex certo peccato sibi, vel Confessario fore » periculum ruinæ. III. Si pœnitenti inde immineat grave damnum, vel periculum vitæ, vel famæ. In his tamen casibus videtur requiri necessitas confitendi, v. g. ob Communionem » annuam, vel si longo tempore alioqui esset differenda. • (*Dicunt Lugo, Henr. etc. apud Salm. de Pœn. c.* 8. *n.* 123. sufficientem etiam habere necessitatem dimidiandi Confessionem, » qui esset in peccato mortali, et deberet per duos vel tres dies » alium Confessarium expectare.) • Vide *Fill. t.* 27. *c.* 6. *Card.* » *de Lugo l. c.* ubi monet talia damna aut pericula non facilè » fingenda esse; et quidem in religioso vix posse locum habere.

« *Quarta.* Si quis aliquod peccatum, vel circumstantiam non » possit confiteri sine violatione sigilli, v. g. si invalidè absolvisses simoniacum, nec posses confiteri, nisi illi, qui facilè inde » posset conjicere quisnam ille esset. »

488. — « Ex omnibus supra dictis sequitur excusari etiam sequentes ab integritate materiali: I. Qui habent casum reservatum, de quo infra, et *Laym. l.* 5. *t.* 6. *c.* 12. • (*Sed circa* » *hoc vide n.* 265. *v. Qu. II.*) • II. Scrupulosum, qui perpetuò » angitur de oblitis. • (*Ita etiam Holzm. n.* 550. *cum comm. et* » *Elbel n.* 150. *cum Laym. Ills. et Stoz.*) • III. Quem Sacerdos » absolvit ante finem, nolens omnia audire, ut habet *Bon.* hîc. » IV. Quem fallit memoria, ita ut dicat, se scire in genere » quòd peccaverit mortaliter, non occurrere autem speciem peccati: etsi tunc veniale aliquod addere sit consultum. Ita *Conin.* » *et Laym. l. c.* contra *Sot. et Medinam.* V. Eum qui extremè » rudis, vel simplex, dicit se dolere de peccatis, nullum tamen » in specie, ne veniale quidem, sciat dicere: qui etsi, speculativè loquendo, posset absolvi, practicè tamen non expedit, sed » data benedictione permittatur communicare. Ita *Laym. loc. cit.* » VI. Qui aliquod peccatum non potest confiteri sine complicis infamatione, v. g. si peccasses cum matre, vel sorore, quam Confessarius nosset, tunc enim, si alium Confessarium non potes » habere, quem aliàs adire tenereris, sufficeret, imò deberet dici, » quòd animo cum ea, vel in genere cum aliqua fornicationem, » vel incestum commisisses, reticendo gradum primum, vel secundum, quoad licebit sine manifestatione complicis, cum proposito confitendi integrè Sacerdoti alteri proxima occasione. Ita » probabiliter *Nav. cap.* 7. *Bon. Coninck. Valent. Præp. hîc* » *dub.* 6. *Gormaz. etc.* Ratio est, quia quando duo præcepta divina concurrunt, naturale et positivum, quæ simul servari non » possunt, præferendum est naturale, quia strictiùs obligat. Etsi » probabiliùs contrarium docent *Filliuc. Suar. Vasq. Less. Card.* » *de Lugo art.* 16. *n.* 394. *Hurt. Con. et alii commun.* Unde talis

» saltem non tenebitur tacere id peccatum, ne complicem infa-
» met, nisi commodè possit (quod *Card de Lugo* extendit etiam
» ad non complicem, sine cujus manifestatione peccatum explicari
» non potest), ideoque Confessario curandum, ne nominentur
» personæ, nisi ad pœnitentis directionem opus esset, tunc enim
» infamia ista non tanti æstimatur, eamque sibi imputet, qui
» peccavit. Conferendum tamen est commodum directionis cum
» infamia. Ratio supra dictorum omnium est, quia in his casibus
» moraliter non potest fieri confessio materialiter integra. *Laym.*
» *c.* 8. *Fag. p.* 1. *c.* 3. *Dian. p.* 3. *t.* 4. *Res.* 64 *et* 131 *et p.* 1. *t.* 7.
» *R.* 49. *Les. lib.* 2. *c.* 11. *d.* 11. *Tamb. de exp. conf. l.* 2.
» *c.* 9. §. 2. ubi docet, probabile esse, quòd talis pœnitens prop-
» ter solam consolationem, quam sentit ab amico, vel docto
» Confessario, possit ei confiteri, etsi alium habere possit. »

489. — An sit obligatio confitendi peccatum mortale quod non possit explicari sine manifestatione complicis? *Prima* sententia negat, et hanc præter *Nav. et alios apud Busemb. ut supra*, tenent *Hostiens. et Innoc. in c. Omnis de Pœn. et Rem. ac Diana p.* 1. *tract.* 7. *R.* 49. *cum Soto, et Petig.* Ratio quia (ut dicunt) præceptum naturale servandi famam proximi præferendum est positivo servandi integritatem Confessionis; et hanc probabilem putant *Busemb. et Mazz. t.* 3. *n.* 368. *cum Bon. Med. etc. Secunda* verò sententia communis, quam sequimur, affirmat, et hanc tenent *Gonet D.* 10. *q.* 4. *Pal. p.* 11. *n.* 7. *Conc. p.* 341. *n.* 6. *Juenin. t.* 7. *p.* 469. *et Salm. c.* 8. *n.* 128. *cum S. Bonav. S. Anton. Caj. Suar. Lugo, Laym. Sylvest. Tol. Vasq. Aug. Con. Pontio*, et aliis plurimis, ex *D. Th.* qui *Opuscal.* 12. *q.* 7. sic ait: « Si speciem peccati (pœnitens) exprimere non possit
» nisi exprimendo personam cum qua peccavit, putà si cum sorore
» concubuit, necesse est, ut exprimendo peccati speciem expri-
» mat personam. Sed si fieri potest, debet quærere talem Con-
» fessorem, qui personam sororis non cognoscat. » Et idem docet *S. Bernard. in Form. Hon. vitæ*, dicens: « De nullo sinis-
» trè loquaris, nisi in Confessione; ubi non potest aliter manifes-
» tare peccatum tuum. » Ratio est, quia præceptum integrè confitendi servari debet semper ac licitè servari potest; satis autem licitè in casu nostro servari potest, cùm manifestatio alieni criminis non sit illicita, quando fit ex rationabili causa, ut docet idem *D. Th.* 2. 2. *q.* 63. *ar.* 2. ergo servari debet; et sic respondetur rationi oppositæ primæ sententiæ. Ultraquam quòd complex consentiendo in peccato, jam amisit jus ad suam famam in ordine ad Confessionem illius peccati: Diximus *peccatum mortale*; nam ob peccatum veniale explicandum, aut mortale aliàs confessum, non licet grave crimen alterius manifestare, ut rectè dicunt *Lugo d.* 16. *n.* 412 *et* 413. *Viva q.* 5. *art.* 7. *n.* 5. *Tamb. l.* 2. *c.* 9. §. 2. *n.* 15. *et Ronc. c.* 3. *q.* 3. *R.* 1. contra *Renzi, et Verric.*

Tenetur verò pœnitens, quando commodè potest, alium petere Confessarium, cui incognita sit persona complicis, ut ejus fama

servetur; nec satis probabilis videtur opinio, quam tenent *Tournel. Præl. Theol. t.* 9. *p.* 207. *v. Dixi*, *Renzi c.* 2. *sect.* 2. *qu.* 10. *cum Fag.* qui citat *Suarez* (sed non bene, ut mox videbimus), item *Med. et Gers. ap. Lugo d.* 16. *n.* 392. nempe quòd hoc sit tantùm de consilio; nam communiter hoc esse de præcepto dicunt *Suar. d.* 34. *sect.* 2. *n.* 1. ubi: « Si Pœnitens » possit ei confiteri, qui non cognoscit personam complicis, » tenetur id facere: et in hoc omnes conveniunt. » *Laym. c.* 8. *n.* 12. cùm communi, *Antoine p.* 607. *n.* 59. *Roncag. c.* 4. *qu.* 3. *R.* 2. *Viva qu.* 5. *art.* 7. *n.* 5. qui habet certum, *ac Lugo loc. cit. cum Vasq. et Con.*

490. Dixi, *quando commodè potest*, nam juxta plurimorum sententiam, excusant pœnitentem ab exquirendo alium Confessarium sequentes causæ, nempe I. Si urgeat periculum mortis, aut præceptum annualis confessionis vel communionis; ita *Sporer p.* 226. *n.* 472. *et Viva dict. ar.* 5. II. Si pœnitens non celebrando vel communicando incurreret infamiæ notam, ita *Suar. d.* 34. *sect.* 2. *n.* 13. *Lugo d.* 16. *n.* 416. *Ronc. et Renzi loc. cit.* III. Si quis existeret in peccato mortali, et deberet expectare ultra biduum; ut *Suar. l. c. n.* 8. *Viva l. c.* et *Renzi, cum Fagund.* Sed mihi videtur durum esse ei qui est in mortali manere sine absolutione etiam per diem; et huic non videtur dissentire *Antoine c.* 2. *qu.* 13. *R.* 3. ubi dicit absolutè non teneri ad expectandum, qui est in statu culpæ mortalis, et *Lugo n.* 416. putat talem minùs obligari ad differendam Confessionem, licèt postea sic subdat: « Non parum hic faciet, si per biduum » differt Confessionem. » Et *Herincx, ac alii apud Salm. c.* 8. *n.* 123. nimiam putant dilationem bidui, vel tridui. IV. Si credatur complex cessisse juri suæ famæ, putà si frater peccavit cum sorore, quam scit sejungi non posse à comitatu matris, ut alium adeat Confessarium; *Ronc. loc. cit.* V. Si alicui solito quotidie celebrare vel communicare, grave esset omittere celebrationem vel Communionem, *Lugo d.* 16. *num.* 416. VI. Si quis difficulter alteri quàm consueto Confessario conscientiam aperiret, *Ronc. ib.* VII. Si aliàs privaretur Jubilæi, vel indulgentiæ beneficio; *Renzi l. c. cum Cotonio, et Fagund. ap. Lugo d. n.* 416. VIII. Sæpe excusantur matres et uxores manifestantes peccata filiorum et virorum Confessario qui hos novit; id enim communiter faciunt ad consilium petendum, vel ad leniendum dolorem; alioquin ipsis nimis durum foret novos Confessarios adire; *Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 1145. IX. Si quis propter consolationem, quam sentit ab amico vel docto Confessario, nollet alium quærere, cùm plures DD. ut *Nav. Less. Azor. Cajet. et Tann.* (vide dicta *l.* 3. *n.* 973. *v. Sed*), dicant non esse plus quàm veniale manifestare crimen proximi uni vel alteri viro probo; unde ait *Tamb.* satis excusari ab hujusmodi culpa venali, qui ob præfatam causam crimen complicis cogniti Confessario prudenti patefaceret.

491. — Hìc autem sedulò advertenda est Bulla N. SS. P.

Bened. XIV, incipiens *Ubi primum*, quam reperies in fine Tomi IX, Decr. IV, ubi Pontifex rigorosè prohibet Confessariis ne exquirant à pœnitentibus nomen complicis peccati. Ibi enim maximè detestatur praxim illorum, « qui à pœnitentibus » (verba Bullæ) complicis nomen exquirerent, atque ad illud » sibi revelandum, non inducere modò suadendo conarentur, » sed, quod detestabilius est, denunciata quoque, nisi revela- » rent, absolutionis sacramentalis negatione, prorsus adige- » rent atque compellerent. » Deinde Pontifex contravenientibus sequentes pœnas imponit, dicens : « Statuentes insuper..., ut » quicumque... ausus... fuerit docere licitam esse hujusmodi » praxim, prout ea in relato nostro Brevi... reprobatur, vel scribere » aut loqui præsumpserit in ejusdem damnatæ praxis defensio- » nem, vel ea quæ in dicto Brevi contra eamdem praxim decreta » sunt impugnare, aut in alienos sensus temerè detorquere seu in- » terpretari; incidat ipso facto in excommunicationem, à qua » non possit... nisi à nobis absolvi. » Loquens autem de Confessariis exquirentibus nomen complicis, « eidem pœnitenti, si » manifestare renuerit, Sacramentalem absolutionem dene- » gando, » dicit : « Noverint sese, ultra peccati lethalis in- » cursum, suspensioni ab Officio audiendarum Confessionum, » aliisque etiam gravioribus pœnis fore subjiciendos. » Et infe- riùs addit Pontifex quòd quicumque non ex Confessione sua, sed aliunde aliquem noverit Confessarium exquirentem nomen complicis cum denegatione absolutionis, tenetur illum intra solitum terminum denunciare sub pœnis consuetis. Excipit tamen casum, quo Confessarius ex simplicitate hoc faceret, dicens : « Quamvis imprudens et malus, simplex tamen quidam et nudus » actus fuerit, id est iis circumstantiis destitutus, quæ de prava » credulitate, vel de mala adhæsione ad praxim in... nostro » Brevi reprobatam, tanquam ad licitam, eumdem Confessa- » rium suspectum reddant. »

Rectè autem dicunt *P. Conc. p.* 693. *num.* 21. et Auctor *Commentar. ap. Antoine p.* 506, quòd hic Pontifex tantùm damnavit illorum abusum Confessariorum, « qui tum procurandæ » complicis (ut loquitur Bulla) correctionis, aliorumque bono- » rum... specioso prætextu colorare, tum emendicatis quibus- » dam Doctorum opinionibus defendere non dubitarent. » Cæterùm Confessarii bene possunt et tenentur, ad integritatem Confessionis servandam, exquirere circumstantias necessarias, nempe quæ vel speciem mutant, vel exquirendæ sunt, ut pœnitentis conscientiæ consulatur, putà si Confessarius exquirat an persona complicis sit in primo vel secundo gradu, si ligata voto, si sit ancilla, si habitet in eadem domo, licèt veniat in cognitionem complicis.

492. — Præterea, ultra necessitatem explicandi circumstantias peccati, *Mazz. t.* 3. *p.* 369. *n.* 1. *ex Lugo, Soto, Armilla. Diana, Aversa*, etc. loquens de præfata Bulla, sic ait : « Si gravia damna timerentur à complice, quæ solus Confessarius

posset impedire, esset ei manifestandus complex. » Auctor autem citatus *Commen. in Antoine l. c.* sic dicit : « Accidere interdum potest, ut adigendus sit pœnitens ad revelandum complicem, cùm nempe agitur de gravibus malis vitandis, quæ in perniciem Reipublicæ vergere possunt. Ut impediatur malum, si fieri potest, obligatur pœnitens ad exquirendum consilium Confessarii, qui pro sua prudentia aut per se, aut per ipsum pœnitentem, remedia conquirat, et nisi revelare velit pœnitens minimè est absolvendus ; nam ex lege non minùs justitiæ quàm caritatis, tenetur ille pro virili curare, ut in tuto sit publica salus. De damno vitando, quando privatæ alicui personæ imminere potest, non loquor, nam fere semper suppressis complicum nominibus, consilium præbere potest Sacerdos. » Ita præfati AA. Hîc tamen quid de hoc sentiam, mihi lubet exponere. Nulli dubium quòd aliquando teneatur pœnitens complicem manifestare ad aliquod grave damnum impediendum; sed spectata tam rigorosa (ut vidimus) Pontificis prohibitione, ad finem vitandi proximi infamiam, Sacramenti injuriam, sigilli violationem, scandalum, etc. prout exprimitur in Bulla, non est licitum Confessario nomen complicis exquirere ad finem faciendæ correctionis. Unde, casu quo pœnitens verè teneatur complicem patefacere, tantùm poterit Confessarius pœnitenti imponere in genere, ut complicem revelet alicui, qui scandalum possit impedire, sed nunquam licebit Confessario dicere, *revela mihi*. Si verò pœnitens ex se, et sponte sua rogaret Confessarium ut complicem corrigeret, tunc Confessario multa prudentia opus est, nam ordinariè loquendo non expedit, ut se immittat in hujusmodi rem ; ipsi enim tantùm incumbit curare damnum sui pœnitentis, non alienum, et solummodo intra Confessionem, non extra; et ex alia parte Confessarius difficulter assumet hoc munus corrigendi sine periculo scandali, et offensionis sacri ministerii.

ARTICULUS III.

Quæ sint reliquæ conditiones Confessionis.

493. Confessio debet esse vocalis. Quando liceat, aut sit obligatio confitendi scripto?—494. Debet esse secreta.— 495. Debet esse vera.— 496. Quando mendacium in Confessione sit veniale?—497. Quando mortale ?

495. — « Resp. Præter integritatem, sunt hæ tres : Prima, » *ut sit vocalis*, scilicet ordinariè, idque propter usum et praxim » Ecclesiæ graviter obligantem, nisi subsit justa causa, ut im- » potentia sive physica sive moralis, quæ si adsit, potest fieri » nutu, scripto, aliove signo : v. g. si quis ob anxietatem loqui » non possit, aut puella supra modum verecunda aliter se non » possit explicare quàm scripto, quo à Confessario lecto, addat » voce, de his me accuso. *Suar. Vasquez, Card. de Lugo*,

» *Laym. l.* 5. *t.* 6. *c.* 6. *n.* 3. * (*Ita etiam Salm. de Pœn. c.* 7. » *n.* 11. *cum Vasq. Can. Pal. Con. etc. Idque expressum habetur* » *in* Extrav. Inter cunctos, de Privil. *ubi dicitur :* Nisi articulus » necessitatis occurrat, sanctificanda est oris confessio. *Idem dicunt* » *præfati AA. de eo, qui ob impedimentum linguæ, valde gra-* » *vem difficultatem se confitendi voce experitur. Idem sentit* » *Tamb. de scrupuloso, qui putat scripto meliùs se explicare.*) * » Imò qui aliter non potest, tenetur juxta communem senten- » tiam confiteri per nutus, aut scriptum tempore præcepti : etsi » id quoad scripturam non admittant *Nav. Tol. Sot. Val. Dian.* » extra articulum mortis * (*Vide dicta n.* 429. *in fin. et n.* 479.) * » Vide *C. de Lug. d.* 15. *n.* 87. Similiter suadendum esse surdis, » ut confiteantur scripto (licèt ad id non teneantur), ne ab aliis » audiantur : eamdemque ob causam eos non interrogandos, nisi » de planè necessariis, ex *Possev.* docet *Dian. p.* 3. *t.* 4. *R.* 127. » *et p.* 5. *t.* 6. *R.* 5. »

Unde resolves :

« Is, qui extra necessitatem totam Confessionem facit nutu » vel scripto, mortaliter peccat, ac consequenter non absolvitur. » *Dian. p.* 3. *t.* 4. *R.* 127. *ex Sylvio.* Vide *Fill. tom.* 1. *tr.* 7. » *c.* 1. *Conc. d.* 5. *dub.* 1. *Suar. d.* 21. *sect.* 3. *n.* 5.

494. — « Secunda conditio, *ut sit secreta*, id est, ut fiat soli » Sacerdoti, non quidem ex necessitate, sed usu Ecclesiæ. » Publica autem, qualis in naufragio, prælio, hospitali, ubi » alii adjacent, vel per interpretem fit, non obligat (saltem » respectu peccatorum occultorum), nisi ex caritate sui, eum, » qui in articulo mortis dubitat de contritione; ac tum adhuc » sufficit ea confiteri quæ minorem pariunt infamiam. Ita *Suar.* » *Fagund. Dian. p.* 3. *tr.* 4. *R.* 29. etc. »

Unde resolves :

« Si quis peccata in prioribus Confessionibus oblitus esset, » non tenetur etiam in articulo mortis ea confiteri publicè, vel » per interpretem : quia peccatorum oblitorum confessio tan- » tùm obligat ex præcepto positivo divino, quod hoc in casu » cessat. V. *Laym. c.* 6. *Dian. p.* 3. *t.* 4. *R.* 128 *et* 129.

495. — « Tertia conditio, *ut sit vera :* quod requiritur essen- » tialiter in materia substantiali, et necessaria; quia aliàs in re » gravi deciperetur judex, neque esset Confessio integra, ideo- » que irrita. Non tamen in materia libera, tum quia falsitas » signi in accusatione circa materiam accessoriam, non facit sen- » tentiam irritam : tum quia talis tantùm peccat venialiter, cùm » non sit graviter injuriosus Sacerdoti, nec Sacramento. Ita » *Navarr. Suarez, etc.* »

Unde resolves :

496. — « 1. Non est mortale, nec irritat Sacramentum I. Si » in confessione mentiaris leviter circa res non pertinentes, aut

» non necessarias ad Sacramentum : v. g. si historiam falsam » narres, vel si neges veniale, vel mortale, quod non teneris » confiteri. »

An peccet graviter, qui negat Confessario peccatum aliquod veniale commissum, aut mortale aliàs confessum? Affirmant *Cajet. in* 2. 2. *D. Thomæ q.* 69. *art.* 1. *Armilla ap. Renzi cap.* 2. *sect.* 2. *q.* 3. Quia (ut dicunt) hic videtur gravem irreverentiam Sacramento irrogare : et de hoc valde dubitat *P. Conc. p.* 281. *n.* 6. *ex D. Th. loc. c.* qui ait : « Si confiteri noluerit » veritatem quam dicere tenetur, vel si eam mendaciter negaverit, mortaliter peccat. » Unde *P. Concina* non excusat à mortali qui hoc advertenter faceret, eò quòd se exponeret periculo gravis culpæ. Sed omnino tenendum oppositum cum sententia communi, quam tenent *Busemb. ut supra, et Lugo d.* 16. *n.* 98. *Laym. c.* 8. *n.* 5. *Antoine p.* 511. *qu.* 13. *Anacl. p.* 600. *n.* 17. *Holzm. n.* 556. *Ronc. c.* 5. *q.* 5. *R.* 1. *Renzi l. c. et Bonac. p.* 2. §. 2. *n.* 12. *cum Suar. Sanchez, Reg.* et aliis passim : ratio, quia, cùm illa non sit materia necessaria Sacramenti, tunc minimè decipitur Confessarius in re gravi. Ad textum autem *D. Thomæ* clara est responsio ; ibi enim S. Doctor tantùm loquitur de nolente in judicio civili fateri veritatem, quam dicere tenetur : sed in foro Sacramentali certum est ex Tridentino nullam esse obligationem confitendi venialia ; unde negatio venialis commissi, vel mortalis jam confessi non excedit malitiam simplicis mendacii.

« II. Si falsò te accuses de veniali ; quod tamen mortale grave » erit, si id facias non dando aliam materiam, cùm sic formam » reddas irritam, et Sacramentum ; nisi tamen facias ex scrupulo, perturbatione. Ita *Suarez, Fill. tom.* 1. *tract.* 7. *c.* 4. » *Laym. lib.* 4. *tom.* 6. *cap.* 8. *Dian. p.* 3. *t.* 4. *Res.* 96.

497. — « 2. Sacrilegium est, et absolutio nulla. 1. Si mortale, quod confiteri teneris, et putas esse, neges, aut tegas ne » intelligatur. 2. Ut communiter docetur contra *Sylv.* si mortale tibi falsò imponas, nisi tamen fiat ex simplicitate, et scrupulo, etc. 3. Si neges, vel mentiaris circa peccata aliàs ritè » absoluta, quando Confessarius, ut Judex, vel medicus de iis » aliquid, ut necessarium ad præsentem Confessionem interrogat. *Card. de Lugo d.* 14. *sect.* 10. *Tamb. l.* 2. *c.* 10. §. 2. » secus si ad præsentem Confessionem non faciat *ibid.* »

Si quis affirmat peccatum mortale, quod non fecit, vel negat fecisse quod fecit, duplex mortale committit, unum sacrilegii contra virtutem Religionis ob reverentiam Sacramento debitam, alterum mendacii sibi graviter perniciosi contra virtutem veracitatis ; ita rectè *Holzm. n.* 554. *et Sporer n.* 482. *cum aliis passim.*

ARTICULUS IV.

Quando confessio sit invalida, et quomodo iteranda.

498. An valeat Confessio apud Confessarium excommunicatum? — **499.** An apud surdum, indoctum, etc. An apud non audientem aliquot peccatum? — **500.** De judicio peccatorum efformando à Confessario. — **501.** Quando Confessio sit invalida ex parte pœnitentis? — **502.** Quomodo iteranda Confessio facta eidem Confessario? — **503.** Quid si peccatum sit inculpabiliter omissum? An ob magnum concursum possit confessio dimidiari? — **504.** Quid de rusticis qui nunquam explicarunt species, neque numerum? — **505.** Non est obligatio repetendi Confessiones, nisi constet de ipsarum nullitate.

498. — « RESP. 1. Id contingit ex duplici capite. Primò ex parte » Confessarii, si jurisdictionem non habuit, vel certè impeditam » per censuram * (*Semper ac per ipsam sit vitandus, secus si sit* » *toleratus; Salm. de Pœn. c.* 9. *n.* 18. *Roncaglia c.* 1. *q.* 1. *et* » *alii passim*) *; vel si formam substantialiter vitiavit, vel non » intendit absolvere, vel peccatum nullum intellexit.

499. — « Dico, *nullum*, quia si ob surditatem, somnum, vel » distractionem, aliqua, licèt mortalia, non intellexerit, sine » culpa pœnitentis, probabilius est valuisse absolutionem, ac » postea tantùm repetenda esse non audita, ut contra *Sylo. Anton. Navar.* et alios docent *Henriq. Laym. l.* 5. *tr.* 6. *c.* 9. » *Dian. p.* 4. *t.* 4. *R.* 198. Addo, *sine culpa :* quia si semidormienti mala fide confitearis, peccas, et Confessio est invalida, » ideoque repetenda, *Tamb. l.* 2. *c.* 10. §. 3. Denique addunt » aliqui cum *Tol.* si Confessarius indoctus non potuit discernere » mortale et veniale, invalidam esse. Verùm id *Suarez, Laym.* » et alii passim rejiciunt, et quidem etiamsi Confessarius putasset esse veniale quod fuit mortale; ideoque confessionem » bona fide tali factam non esse opus repetere. Ita *Henr. Sanch.* » 1. *mor. c.* 10. *n.* 69. *Dian. part.* 3. *t.* 4. *R.* 121. contra *Vasq.* » Dixi, *bona fide*, quia, si mala fide, v. g. quia quæsivisti talem Confessarium, qui tibi mederi non possit, debes repetere : cùm enim actu peccaveris, dum confitereris, non fuisti » ritè dispositus, ideoque nec absolutus. *Tamb. l.* 2. *c.* 10. §. 3. » * (*Tunc igitur debet repeti Confessio ob ignorantiam Confessarii, quando pœnitens jam novit eum insufficientem; vel quando* » *clarè videt Confessarium non percipere gravitatem sui peccati.* » *Salm. de pœn. c.* 9. *n.* 26 *et* 29. *Suar. d.* 28. *s.* 2. *n.* 12. *et Lugo* » *d.* 16. *n.* 602. *cum Gabr. Henr. Med. Sylo. Hurt. etc.*) * Denique si finita confessione intelligas Confessarium aliqua non » percepisse, sive propter somnum, sive distractionem, nescias » autem quæ sint illa, teneris repetere Confessionem, si brevis » fuerit, quia de singulis prudenter potes dubitare : si autem

» longa fuerit, ait *Tamb. l. c.*, non teneri ob rationem contra-
» riam; et satis esse confiteri, quòd dubites, an aliquod ex tuis
» peccatis Confessor perceperit. * (*Sic etiam tenent Salm. c. 9.*
» *n. 24. cum Dicast. et Leand. qui dicunt, Christum D. non præ-*
» *sumi imposuisse præceptum integritatis cum tanto onere, sci-*
» *licet omnia peccata repetendi in tali casu, et idem docet Lugo.*
» *d. 16. n. 609. cum Sanch. etc. communiter.*)* »

800. — Rectè notant *Salm. de Pœnit. c. 9. n. 26.* cum *Lug. et Pal.* quòd Confessarius non tenetur de singulis peccatis certum formare judicium, sed tantùm de obviis et claris. Et idem aiunt *Tamb. cum Sylvest. et Holzm. n. 727. cum Sporer, et communi.* Deinde dicunt *Salm. d. c. 9. n. 26.* cum *Suar. Lug. etc.* quòd, si pœnitens confiteatur peccatum, quod nec ipse, nec Confessarius noverit esse mortale, si postea noverit certò fuisse mortale, non tenetur iterum confiteri. Vide dicta *n. 479. in fine.*

Eodem loco docent *Salm. cum Soto, Suar. Con. Lugo, Pal. Bon. etc.* non esse similiter iterandam Confessionem factam bona fide Confessario nescienti discernere species et numerum: neque inter mortale et veniale, etiam in casibus obviis. Ratio, quia, etsi debita pœnitentia non imponatur, absolutio utique valida est, dum ex utraque parte concurrunt jam requisita ad valorem Sacramenti. Sic enim censendum est, Christum Dominum hoc Sacramentum instituisse, cùm tales defectus passim contingant. Hoc tamen dico intelligendum, nisi constet numerum, vel species explicatas non fuisse; aliàs integritas Confessionis certò supplenda est; ut rectè advertunt cum communi *Lugo dist. 22. n. 77. Elbel p. 276. n. 254. et iidem Salm. c. 12. n. 49. cum Gabr. et Dicast.* Quia, licèt prior Confessio fuerit valida, Confessio tamen præsens facienda est cum debita integritate.

801. — « Secundò. Invalida est ex parte pœnitentis, si
» fuit excommunicatus, de quo infra: si mortale tacuit, vel de
» eo se falsò accusavit; si mortaliter negligens fuit in examinanda
» conscientia; item si non fuit attritus (quod patere solet inde,
» si sponte quæsierit Confessarium surdum, indoctum, cæcum,
» etc. Vide *Sanch. l. c.*); si nolit tollere occasiones, etc.
» V. *Dian. p. 4. t. 4. R. 201.* quibus addi potest ut plurimùm, si
» peccatum carnale confessus sit suo complici. * (*Hoc hodie cer-*
» *tum est ex Bulla Bened. XIV sub pœna excommunicationis in*
» *absolventem Papæ reservatæ. Vide Decret. I. Bened. XIV in*
» *initio Tomi XI, et vide dicenda ex n. 555.*

802. — « Resp. 2. Si confessio apud eumdem Confessarium
» iteretur, sufficit uno verbo in communi se accusare de peccatis
» ante illi cognitis, dummodo is eorum recordetur, saltem in
» confuso, aut statûs, ac vitæ hominis in communi, aut pœni-
» tentiæ à se impositæ, ut docent *Vasq. Tol. Laym. Sa, Dian.*
» *p. 3. tr. 4. R. 123.* Imò si nihil horum, sed tantùm quòd sibi
» confessus fuerit, recordetur, validè, etsi illicitè, absoluturum
» putant *Laym. et Dian. l. c.* Idem absolutè docent *Granad. et Mer-*
» *cœrus in 3. p. q. 9. n. 1,* cum quibus *Dian. p. 5. t. 14. R. 51.* se

» retractans, probabile censet, quòd etiam licitè possit absolvere. »

Quæritur an sit repetenda Confessio, si Sacerdos oblitus fuerit peccata audita, antequam absolutionem impertierit? Commune est apud DD. non esse repetendam Confessionem factam eidem Confessario, quando illa fuit prolixa, aut absolutio fuisset dilata, et Confessarius recordatur saltem in confuso statûs pœnitentis. Ita *Nav. Sylv. etc.*, quos citat et sequitur *Suar. d.* 22. *sect.* 6. *in fine*, *Laym. c.* 9. *n.* 6. *Con. d.* 7. *dub.* 11. *n.* 109. *Bon. q.* 5. *sect.* 2. *p.* 3. *n.* 15. *Croix n.* 1216. cum communi.

Dubium 1. est, an repetenda sit Confessio apud eumdem Confessarium, quando Confessio fuit invalida? *Prima* sententia probabilis, quam tenent *Suar. l. c. n.* 7. *et Con. l. c.* distinguit, et dicit quòd si Confessio fuit nulla defectu alicujus partis essentialis in Sacramento, nempe quia defuit dolor, aut integritas in pœnitente, aut jurisdictio in Confessario, tunc tota repetenda est. Ratio, quia eo casu Confessio non fuit sacramentalis. Et huic sententiæ consentiunt in parte *Palud. Adrian. Moya, et Ille. apud Croix n.* 1216, scilicet casu quo Confessio fuit irrita defectu jurisdictionis in Confessario, quia tunc fuit facta non judici. Secus verò, si Confessio fuit invalida ex parte Confessarii ratione tantùm sui muneris, nempe quia ipse non bene pronunciaverit formam, vel non habuerit intentionem absolvendi. Et hoc est commune apud omnes (ut ait *Croix l. c.*) modò Confessarius reminiscatur statûs pœnitentis.

Secunda verò sententia communior, et non minùs probabilis, quam tenent *Nav. c.* 9. *num.* 19. *Lugo d.* 16. *n.* 638. *Tamb. l.* 3. *c.* 2. *n.* 9. *Diana p.* 3. *tr.* 4. *R.* 123. *cum communi, Laym. c.* 9. *n.* 6. *cum Sa, S. Anton. Sylvest. Med. Vasq.* item *Bon. Val. Aversa, et alii ap. Croix d. n.* 1216. dicit, quòd undecumque defectus evenerit, sive ex parte Confessarii, quia defuit jurisdictio, sive ex parte pœnitentis, quia defuit dispositio aut integritas, non est opus repetere Confessionem, sed sufficit si Confessarius recordetur statûs pœnitentis, vel resumat notitiam ejus in confuso, et pœnitens in communi se accuset de omnibus priùs confessis. Ratio, quia, licèt prima Confessio non fuerit sacramentalis, utpote sacrilega, vel facta non judici, tamen ratificatio illius, dum pœnitens deinde in generali se accusat de culpis confessis, conjuncta cum notitia antecedenter habita à Confessario, bene sufficiens reputatur. Item, quia (ut probabiliter censet *Croix l. c.*) talis Confessio, cùm facta fuerit in ordine ad absolutionem recipiendam, sufficienter dicitur etiam sacramentalis, quatenus ipsa etiam ad sigillum sacramentale obstringit.

Non autem placet sententia *Lugonis n.* 638. quam sequitur *Aversa ap. Croix n.* 1217. nempe quòd si pœnitens ex mera narratione dixerit Confessario peccata sua, et postea de illis in communi se accuset, tunc pariter sufficiet quòd Confessarius de ipsis in confuso recordetur. Sed veriùs dicendum cum *Croix loc. cit.* tunc omnino repetendam esse Confessionem. Ratio, quia nulla Confessio tunc adfuit sacramentalis, nec prima, nec secunda;

non prima, quia peccata non fuerunt manifestata in ordine ad absolutionem, ita ut de illis Confessarius non teneretur ad sigillum sacramentale: non secunda, quia peccata non sunt sigillatim confessa, ut requiritur in Tridentino, ubi dicitur, quòd in Confessione sacramentali debent explicari omnia et singula peccata.

Dubitatur 2. Quid si Confessarius ne confusè quidem recordetur statûs pœnitentis, sed tantùm pœnitentiæ injunctæ? Hoc sufficere ad absolvendum dicunt *Nav. c. 9. n. 19. et Busemb. ut supra cum Vasq. Tol. Laym. Sa, etc.* Et ratio videtur esse, quia ex ipsa notitia pœnitentiæ poterit Confessarius efformare judicium de statu pœnitentis.

Dubitatur 3. Quid si Confessarius nec meminerit statûs pœnitentis, nec pœnitentiæ injunctæ, sed tantùm quòd pœnitentiam imposuerit? adhuc hoc casu dicunt *Suar. et S. Anton. Sylv. Pal. apud Croix n. 1216.* sufficere, si memoretur se imposuisse pœnitentiam. Sed huic non acquiesco, quia Sacerdos, dum sententiam profert, debet efformare judicium saltem de statu conscientiæ pœnitentis. Casu verò quo Confessarius non imposuisset pœnitentiam, nec haberet nunc notitiam saltem confusam statûs pœnitentis non poterit quidem licitè absolutionem impertiri, ut rectè dicunt *Lugo n. 642. Croix n. 1218 et Laym. cum aliis supra cit.* tunc non posset convenientem imponere pœnitentiam. Si tamen tunc absolveret, facta Confessione in communi, validè absolveret, ut *Laym. c. 9. n. 6. in fine, et Croix l. c. cum Aversa, Illsung, et Diana.*

503. — « Resp. 3. Rarò obest defectus ex parte Confessarii, si » pœnitens eum inculpabiliter ignorat; quia in confessione se- » quenti absolvetur etiam ab iis, à quibus se bona fide absolutum » putabat. »

Unde resolves:

« Is, qui à puero peccatum aliquod grave, v. g. mollitiem, in- » culpabiliter omisit, vel quia putavit leve esse, vel nullum, non » ideo tenetur repetere alia peccata (vel confessiones interme- » dias), sed hoc tantùm, ut docent *Bon. Sanch. t. 1. l. 1. c. 16.* » *Vasq. in 1. p. t. 4. q. 92. Sancius, Laym. hîc cap. 9,* addens, si » simplex rusticus, qui tota vita tantùm fecit confessiones gene- » rales, nihil confitens in specie, nec aliter instructus sit, etsi » validè is sit absolutus, cum onere, ut cùm melius cognoverit, » omnia subjiciat clavibus; si tamen veniat, quando ingens est » copia pœnitentium, ut tunc disponi non possit ad omnia repe- » tenda, posse eum absolvi, auditis tamen peccatis ab ultima con- » fessione factis, cum obligatione, ut meliùs faciat. Ita *Laym. l. c.* » *c. 9. n. 4.* Vid. *Dian. p. 3. t. 4. R. 108.* ubi addit ex *Nav. Sylv.* » *Becan. Vasq. Regin. t. 1. l. 6. c. 5. sect. 4. num. 153. et Joan.* » *Sancio;* quòd etsi ex errore culpabili mortaliter, peccatum tale, » v. g. mollitiei, vel numerum aliamve circumstantiam necessa- » riam omiseris non ideo teneris repetere confessiones interme- » dias bona fide, et legitimè factas (in quibus ex naturali oblivione

» defectum illum non fueris confessus), cùm validæ fuerint, et » maneant validæ. »

Opinio supra enunciata apud *Busemb*, nempe quòd possit dimidiari Confessio ob copiam pœnitentium (quamvis *Laym. l. c.* hanc non absolutè teneat) est proscripta ab Innoc. XI in Prop. 59, quæ dicebat : « Licet sacramentaliter absolvere dimidiatè tan- » tùm confessos, ratione magni concursûs pœnitentium, qualis » v. g. potest contingere in die magnæ alicujus festivitatis aut In- » dulgentiæ. »

804. — Quod autem ad Confessionem rusticorum pertinet, dicit I. *Tamb. Meth. Confess. l.* 3. *c.* 2. *n.* 9. *cum Hurt.* quòd rustici, et pueri, qui bona fide confessi sunt, omittendo explicare species et numerum suorum peccatorum, non sunt cogendi ad Confessiones repetendas; sed hoc omnino est improbabile, quia, licèt hujusmodi rustici non teneantur repetere integrè Confessiones præteritas, cùm illæ satis fuerint validæ, ut dicunt communiter et meritò *Pal. p.* 12. *n.* 3. *et Salm. c.* 9. *n.* 26. *cum Suar. Sylvio, Soto, Lugo, Conc. Adriano, Bon. Gabr. Dic. Præpos. Hurt. Fill. Vill. etc.* (quidquid dicant *Vasq. Turr. etc. ib. n.* 25.) quia ad tales Confessiones jam adfuerunt omnia essentialiter requisita; formalis enim Confessio est de essentia, non materialis; tenentur tamen explicare species, et numerum omissum, ut saltem Confessionem præsentem integram faciant; ita *Lugo. d.* 22. *n.* 77. *Bonac. q.* 5. *sect.* 2. *p.* 3. *n.* 6. *et Salm. c.* 9. *n.* 13. *et c.* 12. *n.* 49. *cum Sylvest. Nav. Vasq. Reg.* et alii passim.

Dicit II. *P. Signeri* (*Instruct. Confess. cap.* 1.) citans *Perez, et Lugonem d.* 16. *n.* 585. (sed hunc non bene, ut infra videbimus) quòd si rusticus in Confessionibus præteritis dixerit peccata sua modo rudium in confuso, non debet Confessarius eum obligare ut Confessiones repetat, quia peccata illa jam fuerunt directè absoluta. Sed neque hoc placet, nam quamvis Confessiones illæ fuerint validè ob integritatem formalem, et peccata directè absoluta fuerint, tamen ipsæ fuerunt deficientes quoad integritatem materialem, quæ semper supplenda est. Et *Lugo l. c.* dicit huic difficultati difficulter responderi posse, tantùm ibi ait, quòd ob solam probabilitatem extrinsecam posset quis opinionem contrariam sequi, utendo sententia illorum AA. qui dicunt non esse obligationem iterum explicandi peccatum priùs confessum ut dubium, si postea noscatur ut certum. Sed hanc opinionem jam reprobavimus cum communi *n.* 476.

Dicunt III. *Salmanticenses cap.* 9. *num.* 13. *cum Henr. Fagnan. Dian. et Dicas.*, quòd rustici, qui sine culpa omiserunt explicare numerum peccatorum, non tenentur repetere Confessiones, casu quo uniformem rationem vivendi tenuerint in præteritis annis, ita ut ex Confessione unius anni Confessarius possit alias conjicere. Hoc ita genericè assertum neque satisfacit; nam id tantùm censeo posse admitti, quando in principio Confessionis pœnitens patefecerit Confessario præsenti, quòd in annis præteritis semper confessus sit malè, numerum omittendo, et Confes-

sarius ab initio, Confessionem excipiendo illius anni, efformet simul judicium de annis præteritis. Secus verò dicendum, si Confessarius post Confessionem exceptam illius anni advertat, pœnitentem omisisse numerum explicare in superioribus annis; tunc enim, si ex Confessione præsenti habeat distinctam notitiam peccatorum, poterit quidem (quin repetantur priores Confessiones) formare simul distinctum judicium de annis præteritis; sed si ex Confessione præsenti habeat tantùm confusam notitiam de culpis confessis, ut sæpiùs accidit in Confessionibus longioribus et implicatis, eo casu (ut bene ait *Lugo d.* 16. *n.* 640.) tenetur sumere distinctam notitiam specierum, et numeri omissi in Confessionibus præteritis, nec sufficit tunc ad absolvendum notitia illa confusa statûs pœnitentis de annis præteritis, cùm ex una parte teneatur pœnitens aliquando peccata sua confiteri sigillatim, quod nunquam fecit; et ex altera tenetur confessarius aliquando distinctum efformare judicium de peccatis.

808. — Cæterùm hîc sedulò advertendum, non esse cogendos pœnitentes ad repetendas Confessiones nisi moraliter certò constet eas fuisse invalidas, ut rectè dicunt *Croix l.* 6. *p.* 2. *num.* 1221. *Gobat. tr.* 7. *n.* 275. *Holzm. p.* 179. *n.* 683. *v. Resp. Mazzotta tom.* 3. *p.* 362. *et Elbel p.* 281. *n.* 273. *cum Fill.* et communi (contra *Antoine p.* 511. *q.* 12. qui inter rigidos Auctores nostri temporis non infimum habet locum). Ratio, quia possessio stat pro valore Confessionum præteritarum, quamdiu de earum nullitate non constat. Dices: Quando extat præceptum, et dubitatur de ipsius impletione, possidet obligatio præcepti; ergo in dubio de valore Confessionum præteritarum possidet obligatio eas repetendi. Sed respondetur, quòd regula præfata tum currit, cùm adest præceptum, et dubitatur, an actus impletionis fuerit positus vel ne; cùm verò talis actus jam bona fide fuerit positus, et postea dubitatur, an fuerit validus vel invalidus, tunc ille ut validus est reputandus; tunc enim currit aliud principium, nempe quòd in dubio standum est pro valore actûs, ut communiter tradunt DD. cum *Laym. l.* 1. *c.* 5. *n.* 32. *ex Glossa in l. In contrahenda, D. de Reg. Jur. Croix l.* 1. *n.* 91. *Sporer tr.* 1. *c.* 7. *n.* 78. *Mazzotta t.* 1. *n.* 74, qui asserit communem, *et Nav. Man. c.* 26. *n.* 287. ubi dicit: « Præsumptio pro actûs valore præponderat aliis. »

Et quoad obligationem repetendi Confessiones recidivorum, de quarum valore sæpe dubitari potest, hanc regulam optimè tradit *Habert t.* 6. *p.* 465. sic dicens « : (Si pœnitens aliquandiu post Confessionem dignos pœnitentiæ fructus fecit, hoc est strenuè adversùs tentationes, et peccandi occasiones pugnaverit, Confessarius judicabit validam fuisse Confessionem. Secus si paulò post Confessionem, seu data prima occasione, lapsus fuerit). » Tunc enim, ego addo, revera moraliter certum est Confessiones fuisse nullas, nam ille qui in Confessione verè dolet et proponit emendationem, saltem per aliquod tempus à peccato se abstinet, saltem aliquem conatum adhibet ante relapsum; unde qui post suas Confessiones ut plurimùm citò et sine aliqua resistentia iterum

cecidit, certè censendus est nullum, vel nimis tenuem habuisse dolorem vel propositum. Aliter verò dicendum, si per aliquod tempus perseveraverit, vel ante casum aliquam saltem resistentiam præstiterit.

DUBIUM IV.

DE SATISFACTIONE.

ARTICULUS I.

Quæ ejus necessitas, et quantitas.

506. Quomodo satisfactio sit necessaria? Et an sit venialis ejus omissio in culpis venialibus? — **507.** Quibus casibus possit imponi levis pœnitentia? Et an possit minui propter illud: *Quidquid boni feceris etc.* — **508.** Quando licitè imponatur pœnitentia minor justo? Quanta debeat esse juxta Tridentinum? — **509.** An sit justa causa minuendi pœnitentiam prudens timor, ut pœnitens eam impleat? — **510.** Auctoritates circa hoc punctum. — **511.** An possit injungi pro pœnitentia ingressus Religionis, aut susceptio statûs conjugalis? — **512.** An et quando possit vel debeat imponi pœnitentia publica? — **513.** Dub. 1. An possit injungi opus alias debitum? Dub. 2. An pœnitentia mox ante imposita? — **514.** An possit imponi opus æternum? Et an opus pro Defunctis? An cessatio ab aliquo bono opere? An pœnitentia possit imponi post absolutionem? — **515.** Sub qua obligatione pœnitens teneatur acceptare et implere pœnitentiam? — **516.** Dub. 1. An pœnitens teneatur sub gravi acceptare et implere pœnitentiam justam? Quid si sit gravior justo? — **517.** Dub. 2. Quid si sit imposita pro venialibus aut mortalibus confessis? — **518.** Dub. 3. An Confessarius pro culpis gravibus possit dare pœnitentiam gravem sub obligatione levi? — **519.** Dub. 4. An tempore Jubilæi vel Indulgentiæ plenariæ Confessarius possit omittere impositionem pœnitentiæ? — **520.** Dub. 5. An si pœnitens oblitus sit pœnitentiæ teneatur repetere Confessionem, ut eam recipiat? — **521.** Pœnitens implens Pœnitentiam in mortali. Quæ dilatio sit mortalis in implenda pœnitentia? — **522.** Dub. 1. An existens in mortali possit satisfacere pœnitentiæ. — **523.** Dub. 2. An peccet satisfaciens in mortali? — **524.** An possit imponi pœnitentia sub conditione, si relabatur? — **525.** An transacto tempore præscripto desinat obligatio implendi pœnitentiam? — **526.** An pœnitentia possit impleri per alium? — **527.** An pœnitentia sit implenda ante Communionem? — **528.** Quis et quomodo possit commutare pœnitentiam? — **529.** Dub. 1. An pœnitens teneatur eo casu repetere Confessionem. Dub. 2. Quid si pœnitentia fuerit imposita pro peccatis reservatis? Dub. 3. An Confessarius possit commutare pœnitentiam extra Confessionem? — **530.** Adnotantur principaliores Canones pœnitentiales.

506. — « Resp. 1. Satisfactio, seu Pœnitentia à Confessario » data, est necessaria necessitate non Sacramenti, sed præcepti; » ideoque à Confessario regulariter imponenda est, secundùm » *Suarez, et Reg. t. 1. l. 7. n. 12.* sub mortali; tamen *Card. de Lugo*

» concedit, ex parvitate materiæ posse venialiter peccari, ut » *v. d.* 25. *n.* 47; v. gr. si ob peccata venialia levis pœnitentia es- » set injungenda; ejus enim voluntariam omissionem venialem » tantùm esse. * (*Et probabilem putant Salm. cap.* 10. *num.* 19. » *cum Dic. etc.*) * Ita etiam *Dian. part.* 6. *t.* 9. *Res.* 44. Et qui- » dem proportionata tum peccatis, tum facultati pœnitentis. Ra- » tio prioris est, quia est pars Sacramenti non essentialis, sed » integralis tantùm, habens effectum ex opere operato, et majo- » rem vi Sacramenti, quàm sine eo. Ratio posterioris est, tum ex » *Trident. sess.* 14. *can.* 8, tum quia Sacerdos tenetur curare in- » tegritatem Sacramenti, et tam vindicare, quàm mederi. *Bonac.* » *t.* 1. *d.* 5. *q.* 5. §. 3. *p.* 2. »

Unde resolves:

507. — « 1. Excusatur aliquando Confessarius, si levissi- » mam (vel etiam nullam) pœnitentiam injungat, v. g. I. Si » pœnitentem vehementissimè contritum, aut aliter satisfecisse » advertat. *Caj. Nav. Suar. Reg. Bon. de Pœn. d.* 5. *q.* 5. *sect.* 3. » *p.* 2. *n.* 1. *et* 2. *Esc. cap. c.* 6. *n.* 41. Cùm verò id rarò, vel » nunquam constare satis possit, tutius est * (*Imò necessarium* » *ex Salm. n.* 22. *cum Pal. et Coninck*) aliquam semper » injungere; ut rectè monet *C. de Lugo d.* 23. *sect.* 4. *n.* 48. » II. Si pœnitens sit mentis impos, aut aliter impotens, aut morti » proximus, aut valde debilis, cui tamen prudenter injungi » levem saltem pœnitentiam, v. gr. percussionem pectoris, in- » vocationem nominis JESU (saltem corde) aliosve pios mo- » tus, vel ut per hæredes Sacrificia, eleemosynas, et similia » opera pia fieri curet, monent *Suarez, Laym. et Bonac. l. c.* » *et Navar.* qui addit, posse injungi, ut patienter ferat infirmi- » tatem, quod tamen *Bonac. l. c.* non probat; cùm fieri possit, » ut id valde angat infirmum, timentem se non ritè satisfacere. » * (*Nota hîc quod habetur in Rituali Romano:* Ægris non esse » injungendam gravem pœnitentiam, sed indicendam tantùm » illam, quam si convaluerint opportuno tempore peragant. *Et* » *idem dicitur in cap. Ab infirmis.* 26. *q.* 8. *Dicunt autem* » *Salm. c.* 10. *n.* 21. *et Dicast. d.* 14. *dub.* 2. *n.* 14. *quòd si* » *infirmus potest satisfacere per eleemosynas, imponendæ sunt* » *à Confessario.*) * III. Quando scrupulosus sæpiùs intra eam- » dem horam redit cum novis culpis; quia supponitur satis impo- » sita in præcedentibus. *Tan. l.* 4. *c.* 1. *ex Fagund.*

« 2. Etsi Confessarius peccet ex communi, si pro magnis pec- » catis valde parvam pœnitentiam imponat, excusari tamen eum » posse putat *Diana part.* 3. *t.* 4. *res.* 92. si addat illud: *Quid-* » *quid boni feceris, etc.* Verùm hæc regula universaliter ad- » mitti non potest, ut bene notat *Card. de Lugo d.* 25. *n.* 57. » *Conin. Tanner. Palaus, etc.* contra quos *Diana* per se citat » *Bann. et Leand. part.* 6. *t.* 7. *Res.* 3. *et part.* 9. *t.* 9. *Re-* » *sol.* 54. et ab aliis non immeritò rejicitur, eò quòd verba, » utpote merè deprecatoria, non habeant vim elevandi omnia

» opera bona ad efficaciam sacramentalem. *Aversa quæst.* 13. » *sect.* 7. »

Utrùm per illa verba : *Quidquid boni feceris, etc.* eleventur ad effectum satisfactionis sacramentalis omnia bona opera pœnitentis, licèt non imposita? Negat *Viva q.* 6. *ar.* 1. *num.* 3. quia virtus clavium tum elevat pœnitentis opera, cùm ligat; quapropter, cùm verba illa ad nihil obligent in particulari, non ligat, et consequenter nec opera elevari possunt. Sed longè probabiliùs et communiùs ex *D. Thom.* affirmant *Nav. c.* 26. *n.* 24. *Fill. tr.* 8. *c.* 2. *Salm. c.* 10. *num.* 35. *Elbel n.* 238. *Sporer n.* 569. *Holzm. n.* 610. *cum Reg. et Stoz.* et probabile vocat ipse *Viva l. c.* Ratio, quia Ecclesia non frustra, sed ad hoc quidem verba illa proferri præscripsit, ut omnia bona opera pœnitentis, quamvis ex ejus electione fiant, ad satisfactionis Sacramentalis meritum eleventur. Id omne docet *D. Th.* in *Quodlib.* 3. *art.* 28. ubi sic ait : « Et hæc quæ præter injunctionem expressam (pœ- » nitens) facit, accipiunt majorem vim expiationis culpæ præ- » teritæ ex illa generali injunctione, qua Sacerdos dicit : *Quid-* » *quid boni feceris, etc.* Et quantum ad hoc talis satisfactio est » sacramentalis, in quantum virtute clavium est culpæ com- » missæ expiativa. »

508. — « 3. Minor justo licitè datur ex causa : qualis, v. g. » est I. Magna contritio. * (*nisi pœnitentia sit necessaria ad* » *medicinam*) * Fragilitas animi, vel corporis, ob quam time- » tur majorem non impleturum ; III. Tempus Jubilæi, vel In- » dulgentiæ plenariæ. Ita *Suarez, Henriq. Laym.* »

Certum est Confessarium teneri ut Judicem, et ut Medicum imponere pœnitentibus satisfactionem, per se loquendo, peccatis condignam ; ut Judici enim incumbit infligere pœnas delictis commensuratas, et ut Medico præscribere pharmaca idonea tam morbis contractis curandis, quàm in posterum vitandis : ita ex Trident. *sess.* 14. *cap.* 8. ubi dicitur : « Debent ergo Sacerdotes » Domini, quantum spiritus et prudentia suggesserit, pro qua- » litate criminum, et pœnitentium facultate salutares, et con- » venientes satisfactiones injungere ; ne, si fortè peccatis conni- » veant, et indulgentiùs cum pœnitentibus agant, levissima » quædam opera pro gravissimis delictis injungendo, alienorum » peccatorum participes efficiantur. Habeant autem præ oculis, » ut satisfactio quam imponunt non sit tantùm ad novæ vitæ » custodiam..., sed etiam ad præteritorum peccatorum vindic- » tam, et castigationem. » Ergo tenetur pœnitens tam ad inte- grandum Sacramentum, quàm ad satisfaciendum divinæ justitiæ exigenti reparationem injuriæ sibi illatæ, pœnalem satisfactionem Deo exhibere.

Hinc bene advertit Catechismus Rom. *p.* 2. *c.* 5. *n.* 79. « Ut » pœnitentes suorum scelerum pravitatem magis agnoscant, » operæ pretium erit eis interdum significare, quæ pœnæ qui- » busdam delictis ex veterum Canonum præscripto (qui pœni- » tentiales vocantur) constitutæ sint. »

509. — Diximus, *per se loquendo;* nam per accidens Confessarius minuet pœnitentias propter justas causas, mox supra à *Busemb.* descriptas, et signanter (prout communiter DD. docent) propter animi infirmitatem, qua laboret pœnitens, et ob quam censeatur satisfactionem proportionatam non impleturus. Ita *D. Thom. supl. quæst.* 18. *art.* 4. (cujus verba inferiùs referentur) *Suar. d.* 38. *sect.* 4. *n.* 4. *cum communi, Nao. cap.* 16. *n.* 21. *Anacl. pag.* 634. *n.* 25. *Tol. lib.* 3. *cap.* 11. *n.* 8. *Abelly pag.* 160. *vers.* 3. *Elbel n.* 248. *Laym. cap.* 15. *n.* 12. *Pal. p.* 20. *n.* 10. *Salm. c.* 10. *n.* 46. ac alii passim etiam rigidioris sententiæ sectatores, ut *Habert de Pœn. cap.* 10. §. 7. *Petrocor. c.* 2. *quæst.* 2. *et Natal. Alex. cap.* 6. *art.* 6. *Reg.* 5. Ratio, quia tametsi juxta divinæ justitiæ rationem exigatur satisfactio peccatis adæquata, tamen ex divina clementia habenda est ratio virium pœnitentium tam corporis quàm animi. Ideo dicitur in Tridentino: « Divinam clementiam decere, ne nobis absque ulla » satisfactione peccata dimittantur. » Nota illud *absque ulla satisfactione;* ergo Deus non omnimodam satisfactionem, sed aliqualem ex sua clementia tantùm exposcit. Et huc facit id quod dixit *D. Thomas Quodlib.* 3. *art.* 1. « Si contingat quòd Sacerdos » mitiorem satisfactionem imponat... nihilominus pœnitens ad » aliquid ulterius obligatur; quod si in hac vita non perficiet, » in Purgatorio exsolvet. »

Nec obstat quòd in Trident *l. c.* præscribatur pœnitentia injungenda esse pro qualitate criminum; nam ibidem simul dicitur, ut supra relatum est, ut satisfactiones imponantur, « quan- » tum prudentia suggesserit pro qualitate criminum, et pœni- » tentium facultate salutares et convenientes. » Nota to *pro pœnitentium facultate*, id est spectata illorum infirmitate corporis et animi: et nota to *salutares*, *et convenientes*, unde rectè ait Auctor de *Offic. Conf. apud Croix lib.* 1. *quæst.* 50. « Salutares non sunt satisfactiones, quibus præ gravitate vix pares esse pœnitentes videantur, adeo ut in eorum perniciem vertant. » Sic etiam explicat *Abelly pag.* 161. verbum illud *Salutares*; « Id est, ait, utiles ad salutem pœnitentium: Confessarius enim debet hoc solùm ob oculos habere, ut pœnitentis saluti consulat. » Appositè etiam *Antoine*, quamvis hic Auctor meritò numeretur inter Scriptores rigidiores nostri temporis, tamen *p.* 516. *n.* 3. sic dicit: « Satisfactiones vindicativæ, ut salutares sint et convenientes, debent esse proportionatæ, non solùm multitudini et gravitati peccatorum, sed etiam facultati et dispositionibus pœnitentis; neque enim salutares sunt pœnitentiæ tam graves ac diuturnæ, ut, spectata pœnitentis fragilitate, periculum sit ne eas omittat; nam tunc in ejus exitium verterentur. In hoc autem Sacramento magis intenditur emendatio et salus pœnitentis, quàm satisfactio pro pœna. Si ergo expediat ad bonum spirituale pœnitentis, potest imponi levior pœna quàm mereatur. » Quare *S. Anton.* 3. *p. tit* 16. *c.* 21. ait: « Debet Confessarius dare » talem pœnitentiam, quam credat verisimiliter pœnitentem

» implere, ne ipsam violando deterius ei contingat. » Et Rituale Parisiense dicit; « Confessarius pœnitentem interroget an possit » pœnitentiam sibi injunctam peragere, alioquin eam pro sua » prudentia immutet, aut minuat. » Ita *Antoine.* Idem sentit *Gonet t.* 6. *p.* 463. *Collig.* 2. ubi inquit: « Ex rationabili causa potest interdum Confessarius leviorem pœnitentiam injungere, ut si pœnitens gravi morbo sit oppressus, vel si sit periculum, quòd à Confessione deterreatur, aut pœnitentiam injunctam non adimpleat. Unde *Gerson* in *Regula mor. p.* 2. *c. de Pœnitentia* dicit: « Tutius est cum parva pœnitentia, quæ sponte susci- » pitur, et verosimiliter adimpletur, ducere confessos ad Pur- » gatorium, quàm cum magna non implenda præcipitare in In- » fernum. » Et *Cajet. in Summa v. Satisfactio*, ait: « Debiliter » disposito pœnitenti danda est satisfactio, ut parvulus ignis fo- » veatur, et ne apposita palea suffocetur appositis lignis desu- » per. » Item *Scotus d.* 15. *q.* 1. *art.* 5. loquens de pœnitente qui animo est infirmus, ait: « Si adeo est delicatus, quòd non » velit jejunium adimplere, imò si nullam pœnitentiam vult » recipere, absolvendus est, et non respuendus, ne cadat in » desperationem. » Et sic demum concludit: « Illud sibi im- » ponendum quod libentiùs recipit, et quod creditur imple- » turus. »

Idque confirmatur ex Rituali Rom. *de Sacram. Pœnit.* ubi dicitur: « Postremò Confessarius salutarem et convenientem satis- » factionem, quantum spiritus et prudentia suggesserit, injungat, » habita ratione statûs, conditionis, sexûs et ætatis, et item dispo- » sitionis pœnitentium. *Nota to* dispositionis. »

810. — S. Carolus Borrom. *in Instruct. Conf. ap. Concinam p.* 346. *n.* 14. sic præscripsit: « Canonum pœnitentias, ut tem- » pora ferunt, pro caritate et prudentia sua (Sacerdos) minuet, » prout peccatorum circumstantiæ requirent, in quibus rationem » habebit contritionis.... Nec verò putent sua peccata levia esse, » quia parva illis pœnitentia data est, sed hoc factum esse, ne » eam quæ pro culparum ratione injungenda erat (nota) deserant » cum periculo salutis suæ. Proinde pœnitentes ideo hortandi » erunt, ut præter opera imposita, plura etiam alia præstare co- » nentur. » Additque idem S. Archiepiscopus: « Talem imponat » pœnitentiam, qualem à pœnitente præstari posse judicet. » Proinde aliquando, si ita expedire viderit, illum interroget, » an possit, anve dubitet pœnitentiam sibi injunctam peragere; » alioquin eam mutabit, aut minuet. »

S. Joannes Chrysost. *Hom.* 43. *in c.* 28. *Matth.* sic ait: « Etsi » erramus modicam pœnitentiam imponentes, nonne melius est » propter misericordiam rationem reddere, quàm propter crude- » litatem? » Item *Hom.* 44. « Sicuti enim, si fascem super hume- » ros adolescentis quem non potest bajulare posueris, necesse est » aut fascem abjiciat, aut sub pondere confringatur: sic et ho- » mini (nota) cui grave pondus pœnitentiæ imponis, necesse est, » aut ut pœnitentiam suam rejiciat, aut suscipiens, dum sufferre

» non potest, scandalizatus ampliùs peccet. » Idque confirmat S. Doctor ex eo quod scribit Apostolus (2. *Cor. c.* 2. *v.* 6 *et* 7.) « Sufficit illi, qui ejusmodi est, objurgatio hæc, quæ fit à pluribus, » ita ut è contrario magis donetis, et consolemini, ne fortè abun- » dantiori tristitia absorbeatur, qui ejusmodi est. » Unde Chrysostomus sic prosequitur : « Ex ea re docemur, quòd non solùm » ad peccatorum naturam, verùm etiam ad mentem, habitumque » peccantium oporteat moderari pœnitentiam. » *Hom.* 4. *in* 2. *ad Cor.*

Confirmat D. Thomas (cujus regulam dicit *Conc. p.* 395. *n.* 12. servandam esse in imponendis pœnitentiis) *Suppl. q.* 18. *ar.* 4. dicens : « Pœnæ satisfactoriæ in Canone determinatæ non com- » petunt omnibus, sed variandæ sunt secundùm arbitrium Sacer- » dotis... Sicut ergo Medicus aliquando prudenter non dat me- » dicinam ita efficacem, quæ ad morbi curationem sufficiat, ne » propter debilitatem naturæ majus periculum oriatur; ita Sa- » cerdos divino instinctu motus, non semper totam pœnam, quæ » uni peccato debetur, injungit, ne infirmus ex magnitudine pœ- » næ desperet, et à pœnitentia totaliter recedat. » Et quòd hîc S. Doctor non solùm loquatur de imbecillitate corporis, sed etiam animi pœnitentis, patet ex contextu ejusdem articuli; et clariùs ex *Quodl.* 3. *a.* 28. ubi dicit : « Videtur autem satis conveniens, » quòd Sacerdos non oneret pœnitentem gravi onere satisfactio- » nis, quia sicut parvus ignis à multis lignis suppositis de facili » extinguitur, ita posset contingere, quòd parvus affectus contri- » tionis in pœnitente nuper excitatus, propter grave onus satis- » factionis extingueretur, peccatore totaliter desperante; unde » melius est, quòd Sacerdos pœnitenti indicet, quanta pœnitentia » esset sibi pro peccatis injungenda, et injungat sibi nihilominus » aliquid quod pœnitens tolerabiliter ferat : ex cujus impletione » assuefiat, ut majora impleat, quæ etiam Sacerdos injungere non » attentasset. Et hæc quæ præter injunctionem expressam facit, » accipiunt majorem vim expiationis culpæ præteritæ, ex illa » generali injunctione qua Sacerdos dicit : Quidquid boni feceris » sit tibi in remissionem peccatorum. » Et idem Angelicus *Opusc.* 65. §. 4. postquam dixit : « Sacerdos non imponat pœni- » tentiam ita gravem, ut pœnitens totam dimittat... nec ita le- » vem, ut contemnat peccatum. » Deinde addit : « Tamen tutius » est imponere minorem debito, quàm majorem, quia meliùs » excusamur apud Deum propter multam misericordiam, quàm » per nimiam severitatem, quia talis defectus in Purgatorio sup- » plebitur. »

Idem fortiùs insinuat *S. Antoninus* 3. *p. tit.* 16. *c.* 20. *sub initio*, ubi ait : « Est autem satis rationabilis causa non dandi hujusmodi pœnitentias, indispositio pœnitentium, etiam quia aliquando non sufficeret tempus vitæ; nam (ut dicunt *Raymund. et Hostiens.*) debet Confessor dare talem pœnitentiam, quam credat verisimiliter illum implere, ne ipsam violando deterius contingat. Quòd si magna peccata commisit, et dicit se pœnitere, sed non posse

aliquam duram pœnitentiam agere, animet eum ad hoc Confessor, ostendendo ei gravitatem peccatorum, et per consequens pœnarum, et sic tandem injungat ei pœnitentiam quam libenter suscipiat. Et si Sacerdos non potest gaudere de omnimoda purgatione ejus, saltem gaudeat, quòd liberatum à gehenna transmittit ad Purgatorium. Itaque (ut inquit *Host.*) Confessor nullo modo debet permittere peccatorem desperatum recedere à se, sed potiùs imponat ei unum Pater noster, vel aliud leve, et quòd alia bona quæ fecerit, et mala quæ toleraverit, sint ei in pœnitentia, concordante *S. Thoma.* Hoc tamen sanè intellige, videlicet, quia si aliàs ipsum pœnitet, et paratum dicit se facere quod debet, sed onus pœnitentiæ dicit non posse sufficere, tunc propter hoc quantumcumque deliquerit, non debet dimitti sine absolutione, ne desperet. » Hucusque *S. Antonin.* Ex quo sequitur, quòd Confessarius non debet permittere, ut pœnitens recedat sine absolutione, eò quòd nolit acceptare debitam pœnitentiam, sed potiùs imponat satisfactionem, quam ille libenter suscipiat, et verosimiliter impleat. Hinc probabiliter dicunt *Salm. c.* 10. *n.* 46. *Croix n.* 1255. *et Lugo l. c.* ex *D. Antonino,* ut supra, quòd est causa etiam satis justa minuendi pœnitentiam, ut pœnitens majori amore afficiatur erga hoc Sacramentum. Sic pariter loquitur Auctor *Petroc. t.* 4. *p.* 131. *q.* 3. *in fine :* « Studendum maximè est, ut pœnitentes necessarias pœnitentias sine magno incommodo, et absque confusione adimplere possint; experientia quippe quotidiana docemur, importunas, et nimis onerosas satisfactiones pœnitentium animos frangere, et ab earum executione removere. » Et *Card. de Lugo d.* 25. *n.* 60. sic ait : « Pœnitentia debet esse salutaris et conveniens, hoc est, primo loco attendi debet ad utilitatem pœnitentis, ne scilicet laquei ei injiciantur, ut nova peccata committat; ex quo potissimùm capite excusari potest hodierna praxis, qua leves pœnitentiæ imponuntur pro gravissimis peccatis; id enim sæpe fit propter spiritualem infirmitatem pœnitentium, quia gravioribus pœnitentiis scandalizabuntur, et vel Confessionem fugient, vel certè Confessarios imperitos adibunt. Monendi tamen sunt pœnitentes de insufficientia satisfactionis injunctæ. » Quapropter sapienter advertit *S. Th. de Villanova* (*Serm. Fer. VI. post Dom. Lætare*) *:* « Hoc judicio meo ita perficies, si facilem unam (pœ- » nitentiam) injunxeris, acriorem consulueris. » Optima praxis.

Ex his omnibus colligitur, quàm imprudenter se gerant Confessarii, qui magnas imponunt pœnitentias, quas prævident pœnitentes non impleturos. O quàm plures Confessarii indocti inveniuntur (loquor experientia doctus in Missionibus, in quibus fere triginta annos sum versatus), qui non dubitant absolvere eos qui vel sunt in proxima occasione peccandi, vel recidivi indispositi, et insipienter putant se ipsos curare graves eis imponendo pœnitentias; ex quo fit, quòd illi, etsi pœnitentiam acceptent, ut absolutionem carpant, tamen post absolutionem obtentam, quia nullum eis remedium præscribitur quo præserventur, brevi miserè relabuntur, pœnitentiam non implent, et ab ejus gravitate

deterriti, deindè à Confessione abhorrent, et sic in peccatis diutiùs tabescunt. Cæterùm hîc animadvertendum puto, quòd (extra casum gravissimæ infirmitatis, aut vehementissimæ contritionis, ut supra dictum est *n.* 507.) non bene ageret Confessarius, si pro culpis mortalibus injungeret pœnitentiam per se levem, quæ levem inferat obligationem. Licèt enim, si expedierit, imponatur opus quod respectivè ad peccata sit leve, tamen regulariter semper injungenda est aliqua pœnitentia gravis, quæ gravem inducat obligationem.

511. — « 4. Non potest injungi, 1. ingressus religionis, ut docet *Sa, v. Satisfactio*, quia id nimis dùrum videtur. 2. Pœnitentia publica, si sit periculum revelandæ Confessionis, aliàs interdum pro publico peccato potest, et expedit. »

Quoad primum spectat, commune est apud DD. non posse imponi in pœnitentiam ingressum in Religionem. Ita *Laym. c.* 15. *n.* 11. *et Escob. lib.* 17. *n.* 166. *cum Nav. Sa, Sylv. et Henr. ex D. Th.* 2. 2. *q.* 62. *art.* 2. An autem possit alicui imponi, ut recipiat Sacramentum Matrimonii? Affirmat *Leand. D.* 9. *q.* 35. cum quibusdam, casu quo Confessarius noverit Matrimonium esse illi remedium necessarium. Sed meliùs hoc reprobant *Laym. l. c. et Escob. n.* 167. *cum Fagund.* quia Matrimonium omnimodam requirit libertatem.

512. — Quoad secundum spectat, pœnitentiam publicam certum est non posse pro peccato occulto imponi, ut aiunt communiter *Palaus p.* 21. §. 2. *num.* 5. *Croix n.* 1265. *Elbel. n.* 236. et alii passim; quia, ut docent *S. Th. Nav. Suar. Vasq. etc. ap. Elbel*, per hoc indirectè revelaretur sigillum: idque expressè prohibet Rituale Rom. dicens: « Pro peccatis occultis, quantumvis gravibus, manifestam pœnitentiam non imponat. « Pro peccato autem publico dubitatur, an possit publica imponi pœnitentia? Negant *Nav. Sa, Reg. et Vega ap. Pal. l. c.* §. 3. *n.* 5. quia hæc esset manifestatio Confessionis, et violatio sigilli. Sed communiter posse affirmant *Pal. l. c. Suar. d.* 37. *sect.* 6. *n.* 3. *Bon. p.* 2. *num.* 14. *Croix n.* 1264. *Roncag. c.* 1. *q.* 7. *Antoine p.* 517. *R.* 2. *Salm. c.* 10. *num.* 39. *Holzm. n.* 609. *Elbel num.* 238. *et Escob. l.* 17. *n.* 154. *cum Con. Vasq. Henr.* Idque expressè docuit *D. Th. in* 4. *d.* 14. *q.* 1. *a.* 5. *q.* 1. ubi dixit oportere, « ut peccatum publicum publicam habeat medicinam. » Probatur 1. *ex cap. Manifesta.* 1. *de Pœnit. et Rem.* ubi dicitur: « Manifesta peccata non sunt occulta correptione purganda. » Et ex Trid. *sess.* 24. *c.* 8. ubi: « Huic (id est publico peccatori) condignam pro modo culpæ pœnitentiam publicè injungi oportet. » Et in hoc loco loqui Concilium etiam de foro sacramentali intelligunt plurimi ex AA. citatis contra *Nav.* qui intelligit non sine quidem aliquo fundamento, ut mox infra dicetur, de foro externo. Nec obstat dicere, quòd talis publica pœnitentia esset manifestatio Confessionis; nam, cùm illa imponatur de consensu pœnitentis necessariò præstando si vult absolvi, manifestatio illa potiùs provenit ex libera actione pœnitentis, quàm ex præcepto Confessarii. Hinc dicunt

Pal. Salm. Ronc. et Escob. locis cit. ex D. Th. ut supra, Confessarium non solùm posse, sed etiam aliquando teneri hanc publicam pœnitentiam imponere. Hoc tamen rectè advertunt *Ronc. c.* 1. *Reg. in prax.* 6. *et Salm. n.* 39. *cum Con.* et *Aversa*, locum habere in solo casu quo aliter non posset nisi per illam publicam pœnitentiam scandalum reparari, putà publicè restituendo honorem alicui publicè dehonorato. Cæterùm, si publica pœnitentia non sit ita necessaria, meritò dicunt præfati AA. non debere Confessarium illam imponere reluctanti, cùm aliter possit sàlus obtineri pœnitentis, et scandalum reparari, nempe per publicam frequentationem Sacramentorum, visitationes Ecclesiarum, auditionem Missarum, ingressum in aliquam Congregationem, ubi pietatis opera exercentur, et similia. Hinc *Fagnanus in d. cap. Manifesta*, refert, quòd S. C. noluit declarare, an in foro sacramentali pro publicis peccatis publicæ Pœnitentiæ essent imponendæ.

513. — « 5. Etsi possit, et aliquando ob fragilitatem pœnitentis » etiam expediat, injungi opus aliàs debitum, seu præceptum, » v. g. Missæ auditionem die festo, etc. ut docent *Suarez, Vasq.* » *Laym. lib.* 5. *tract.* 6. *cap.* 15. et alii. (Unde si scrupulosus » sæpiùs redeat ad Confessarium, intra breve tempus semper » nova confitendo, non semper necesse est imponere pœniten- » tiam novam, cùm opus ante debitum possit injungi. *Bonac.* » *Henriq. Card. de Lugo, Dian. p.* 6. *t.* 7. *R.* 6. contra *Suar.* » *Reg.* et *Bann.*) Si tamen Confessarius non exprimat, censetur » imperasse opus liberum, ut docent idem, et *Dian. p.* 3. *tract.* » 4. *R.* 84. Vide *Con. d.* 10. *dub.* 8. et *Dian. p.* 4. *t.* 4. *R.* 241. »

Dubitatur igitur 1. An possit pro pœnitentia imponi opus aliàs debitum? Negant *Palud. Scoto, Capreol. etc. ap. Renzi cap.* 2. *sect.* 3. *q.* 5. et consentit *Antoine pag.* 517. *q.* 3. ubi dicit semper esse imponendum aliquod opus supererogatorium; quia opus aliunde præceptum præstandum est à pœnitente, etiamsi non confiteatur. Sed communiter et meritò affirmant *Lugo d.* 25. *n.* 67. *Sanch. Dec. l.* 1. *c.* 14. *p.* 5. *Suar. d.* 38. *sect.* 6. *Bonac. q.* 5. *sect.* 3. *p.* 2. *n.* 12. *Anacl. p.* 635. *n.* 28. *Holzm. n.* 607. *Laym. cap.* 15. *n.* 10. *Elb. n.* 246. *Escob. l.* 17. *n.* 170. *Spor. n.* 504. *Dian. p.* 3. *t.* 4. *R.* 83. *cum Vasq. Turr. Duar. Vill. etc. Pal. p.* 21. §. 1. *num.* 10. *cum Nav. Soto, Henr. Ronc. c.* 1. *q.* 6. *R.* 2. *cum Con. et Candido, ac Salm. cap.* 10. *num.* 28. cum *Aversa, Victor. etc.* Ratio, quia opus illud jam præceptum, cùm sit satisfactorium, bene potest per claves elevari ad meritum etiam satisfactionis sacramentalis; unde sicut qui die festo audit Missam, etiam ex voto debitam, duplex habet meritum; ita qui implet opus aliàs præceptum, injunctum simul in pœnitentiam. Hoc tamen non faciendum bene advertunt *Suar. Laym. et Sporer l. cit.* nisi spectata fragilitate pœnitentis. Communiter autem dicunt DD. quòd nisi expressè Confessarius imponat opus aliàs præceptum, intelligitur impositum opus supererogatorium. Vide *Pal. l. c.* qui citat *Sanch. et Bon.* Si verò Confessarius imponat auditionem

Missæ per mensem, non est obligatio audire duas Missas in festo, ut satis communiter docent *Con. d.* 10. *dub.* 8. *Laym. n.*9. *Sanch. n.* 6. *Pal. t.* 1. *tr.* 3. *d.* 19. *p.* 1. *n.* 4. *Croix n.* 1281. *Elbel n.* 235. *Spor. num.* 564. *et Salm. num.* 30. cum *Bon. Mercero, et Diana.*

Dubitatur 2. An si pœnitens statim post absolutionem deferat aliud peccatum, sufficiat illi eamdem imponere pœnitentiam? Affirmant *Bonac. q.* 5. *p.* 2. *n.* 3 *et Croix n.* 1239. ex eadem ratione ut supra. Sed meritò id reprobant *Palaus p.* 21. §. 2. *num.* 10 *et Roncaglia c.* 1. *q.* 6. *R.* 2. cum *Candido*; nam licèt opus aliàs præceptum bene possit injungi in pœnitentiam, ut supra dictum est, non tamen opus præceptum eodem titulo satisfactionis sacramentalis.

514. — « 6. Etsi etiam possit injungi opus internum, utì contra » *Merat.* et alios docent *Con. Hurt. et Dian. p.* 4. *t.* 4. *resp.* 241. » communiter tamen debet esse externum, et afflictivum, v. gr. » oratio, jejunium, eleemosyna. Nam avaris eleemosyna, luxu- » riosis afflictio corporis convenit. Utrùm verò licitè imponan- » tur preces recitandæ pro defunctis, dubitari potest. *Vega t.* 2. » *c.* 64 *et Joan. Sanch. d.* 16. *n.* 1. negant: affirmant probabiliùs » *Turr. de pœnit. d.* 37. *dub.* 4. *Card. de Lugo d.* 25. *sect.* 5. Vide » *Dian. t.* 4. *p.* 3. *res.* 54. »

Advertendum hîc, quòd tam oratio, quàm eleemosyna, et quodcumque aliud bonum opus injunctum in Sacramento Pœnitentiæ valet pro opere pœnali et afflictivo, prout communiter docent Doctores, quia respectu ad nos per naturæ lapsæ statum quæcumque virtuosa actio rationem habet pœnæ, ex eo quòd, amissa originali justitia, omnes ad terrena et propria commoda proni sumus. Ita *Valent. t.* 4. *d.* 7. *q.* 14. *punct.* 3. *Castrop. d. un. p.* 21. §. 3. *n.* 1. *Laym. tr.* 6. *de Sacr. Pœnit. c.* 15. *n.* 9. *Pitig.* 2. *p. dist.* 15. *q.* 1. *art.* 3. *concl.* 1. *et Salm. tr.* 6. *de Pœn. c.* 10. *n.* 26, cum aliis et Busemb. ut supra. Idem scripsit novissimè doctus Auctor libri, cui titulus: *Istruz. per li Noo. Confess. part.* 1. *cap.* 16. *n.* 373. ubi dixit: *Ma qui s'avverta che noi non chiamiamo, nè stimiamo, inutile la penitenza qualunque ella si sia, che s'ingiunge nel Sagramento, essendo certo, cheanche un semplice segno di Croce congiunto con esso Sagramento è efficace per soddisfare; tanto più che nello stato presente della natura caduta ogni opera buona è in qualunque modo afflittiva e penale.* Id bene confirmatur à S. Francisco Salesio in sua Philothea *cap.* 23. *pag.* 201. ubi: *L'uno ha della pena a digiunare, l'altro a servire gl'infermi, a confessare, predicare, assistere agli sconsolati, e fare orazione, e simili esercizi: questa pena* (id est orandi, etc.) *vale più che quell' altra* (id est jejunandi); *perciocchè, oltre che egualmente doma il corpo, ella fa frutti molto più desiderabili.* Præsertim confirmatur à S. Thoma, qui dicit; « Quælibet oratio » habet rationem satisfactionis, quia quamvis habeat suavitatem » spiritûs, habet tamen afflictionem carnis (ut dicit Gregorius » super Ezech. homil. 14.) Dum crescit in nobis fortitudo amo-

» ris intimi, infirmatur procul dubio fortitudo carnis. » (*S. Th.* » *Suppl. q.* 15. *ar.* 1.) »

Dubitatur hîc 1. An possit imponi opus internum? Negant *Sancius d.* 16. *n.* 1. *et Alens. ac Almain. ap. Suar. d.* 38. *sect.* 6. *n.* 2. quia pœnitentia, cùm sit pars Sacramenti debet esse sensibilis. Sed meritò cum communi sententia affirmant *Suar. Lugo d.* 25. *n.* 67. *Pont. de Matr. l.* 1. *cap.* 7. *n.* 4. *Laym. cap.* 15. *quæst.* 1. *Bonac. p.* 2. *n.* 10. *Escob. n.* 148. *Spor. n.* 563 *et Salm. cap.* 10. *n.* 27. cum *Con. Reg. Hurt. Aversa, etc.* Ratio, quia tale opus jam per se est meritorium, et satis fit sensibile per impositionem Sacerdotis, ac acceptationem pœnitentis, prout contritio fit sensibilis per Confessionem; et sic respondetur rationi oppositæ.

Dubit. 2. An possit imponi opus applicandum pro defunctis? Negant *Sancius d.* 36. *n.* 1. *et Vega cap.* 64. *cas.* 4, quia tunc opus non proderit pœnitenti ad satisfaciendum pro seipso, ut tenetur. Sed communiùs affirmant, et probabiliùs *Pal. p.* 20. §. 3. *n.* 5. *Lugo d.* 25. *n.* 62. *cum Turr. Anacl. pag.* 635. *n.* 30. *Sporer n.* 570. *Elbel n.* 246. *Holzm. n.* 608. *Salm. cap.* 10. *n.* 37. *cum Aversa, Hurt. Busemb. etc. in Cathec. Rom.* ubi dicitur: « Igitur » universæ satisfactionis modum culpæ ratio temperabit. Sed ex » omni satisfactionum genere maximè convenit pœnitentibus præ» cipere, ut certis aliquot et definitis diebus orationi vacent, ac » pro omnibus, præsertim pro iis qui ex hac vita in Domino de» cesserunt, preces Deo faciant. » Ratio, quia quælibet eleemosyna est verè meritoria, et licèt satisfactio illius operis tunc applicetur defunctis, satisfactio tamen bonæ voluntatis pœnitentis, qua opus applicat, ipsimet cedit.

« 7. Potest etiam aliquando injungi cessatio ab aliquo bono » opere (v. gr. nimia corporis afflictione), vel abstinentia aliqua » vice à Communione, ad promovendum majus bonum pœniten» tis, si prudens Confessarius ad eum finem expedire judicet. » *Salas, Card. de Lugo, Dian. etc.* cum *Aversa q.* 13. *sect.* 3. » contra *Joannem Sancium.* »

Dubitatur, an possit imponi cessatio ab aliquo bono opere, nempe à Communione, jejunio, etc.? Negat *Sancius d.* 33, quia hoc non esset opus meritorium. Sed communiter rectè affirmant cum *Busemb.* et aliis, *Lugo d.* 25. *n.* 64. *Spor. n.* 573. cum *Suar.* et *Salm. c.* 10. *n.* 36. cum *Mol. Rodr. Gabr. etc.* Ratio, quia hujusmodi cessatio bene potest aliquando esse actus virtutis, saltem ad servandam obedientiam Confessario. Rectè verò advertit *Lugo*, regulariter non expedire hujusmodi pœnitentiam imponere; imò nec posse imponi, quando omissio illius operis sit fortè occasio aliis judicandi, quòd à Confessario in pœnitentiam fuerit injuncta, juxta dicta *n.* 512.

« 8. Etsi possit immediatè post absolutionem adhuc injungi » * (*ut communissimè dicunt Salmant. cap.* 10. *n.* 42. *Viva q.* 6. » *art.* 1. *in fine cum Diana, et Spor. n.* 576. *cum communi*)*; de» bet tamen fieri ante, ut servetur ordo judicii. Vide *Dian. p.* 3.

» *t. 4. resp.* 136. *et p.* 5. *t.* 13. *res.* 36, ubi ex cap. finali, et *Och.* » docet, etsi consuetudo habeat ut ita fiat, illam tamen non in- » duxisse obligationem.

515. — « Resp. 2. Pœnitens communiter tenetur sub gravi » obligatione pœnitentiam, si rationabilis sit, acceptare, et im- » plere, ut habet communis contra *Cajet. Sylv. Nav.* quorum » sententia ad hoc saltem serviet, ut neminem non absolutum » dimittas, si vel levissimam subire velit ut notat *Sotus, et Reg.* » *lib. 7. cap. 2. Diana p. 3. t. 4. Reg.* 51. *et p. 2. t.* 15. » *R.* 52. * (*Sed huic non acquiesco juxta id, quod dixi n.* 510. *in* » *fin.*)* »

« Dixi 1. *communiter;* quia probabile est, quod docent *Laym.* » *lib. 4. t.* 6. *d.* 15. *Suar. et Dian. p. 3. t. 4. R.* 136. contra *Con.* » *Henriq.* et alios, pœnitentiam sub veniali tantùm obligare se- » quentibus casibus : I. Si imposita sit pro solis venialibus. Ita » citati contra *Henr. Fagund.* II. Si pro mortalibus aliàs con- » fessis. III. Omissionem partis non gravis, in Confessione » mortalium; vel etiam omissionem totius; si levis sit, v. gr. » unum *Miserere. Con. Fagund.* cum *Dian. p. 3. t. 4. R.* 102 » *et p.* 6. *t.* 8. *R.* 45. * (*Levem esse omittere unum* Miserere, *di-* » *cunt etiam Pal. p.* 21. §. 4. *n.* 11. *et Lugo d.* 25. *n.* 74. *Rosarium* » *verò B. Virginis, etsi quinque decadum, minimè dici potest ma-* » *teria levis.*)* IV. Si confessarius noluit obligare sub mortali; » quia cùm possit imponere pœnitentiam liberè, et sine omni obli- » gatione, ut probat *Suar. hic d.* 38. *sect.* 7. *Henriq. Fill. Fagund.* » *Tann. Conin. de Sacr. d.* 10. *dub.* 8. *n.* 65. contra *Turr. et Vasq.* » potest etiam sub levi tantùm imponere. * (*Et sic insinuat agen-* » *dum P. Segneri in suo Parocho Instr. ac Croix l.* 6. *p.* 2. *num.* » 1249. *si pœnitens non acceptaret pœnitentiam impositam*)* Vide » *Dian. p.* 3. *t.* 4. *R.* 241. *et p.* 4. *t.* 4. *R.* 82. V. Eum, qui lucra- » tur indulgentiam plenariam, liberari ab onere pœnitentiæ (nisi » sit medicinalis) docet *Dian. part.* 5. *t.* 12. *R.* 3. *et p.* 9. *t.* 6. » *R.* 56. *et Tann. Gran. C. de Lugo*, etc. contra *Val. March. et* » *Avers.* * (*Vide de hoc n.* 519.)*

« Dixi 2. *Si rationabilis sit;* quia si justo sit gravior, ac diffi- » cilior, nec Confessarius eam moderari velit, non peccabit gra- » viter pœnitens, si sine absolutione discedens, alterius Sacer- » dotis judicio peccata submittat, ut docent *Suar. Con. Laym.* » Imò ad eam non obligabitur, si omnino injustam esse constet, » aut si pœnitens eam non possit implere; vel illius sit oblitus. » Nec tunc ad aliud quidquam tenetur, etsi expediat, ut is, qui » sive culpabiliter, sive sine culpa oblitus est, in sequenti con- » fessione similem sibi injungi petat. Ita *Conin. Laym. Dian. p.* 4. » *t.* 4. *R.* 241. contra *Richar.* et *Sylv.* qui putant talem Confes- » sionem esse repetendam : quod præter AA. citatos negat etiam » *Card. de Lugo n.* 78. *ex Vasq.* docens, talem satisfacere, si » confiteatur illud peccatum oblivionis culpabilis. »

516. — Hîc plura dubia occurrunt discutienda. Dubitatur 1. an pœnitens teneatur acceptare justam pœnitentiam, quam im-

ponit Confessarius? Tres sunt sententiæ. *Prima* negat, quam tenet *Cajet. t.* 1. *Opusc. tr.* 6. *q.* 2. *ad* 2. et probabilem putant *Sporer n.* 548. *et Tamb. c.* 2. *n.* 7. quia non tenetur acceptare, qui vult eam solvere in Purgatorio. *Secunda* sententia, quam tenent *Nav. cap.* 26. *n.* 29. item *Sotus, Med. Gabr. ap. Lugo d.* 25. *n.* 68. *et Soto, Zerola, Vill. etc. ap. Renzi c.* 2. *sect.* 3. *qu.* 12. dicit posse non acceptare, sed si acceptet, teneri ad eam exequendam. *Tertia* sententia communis et vera, quam tenet *Suar. d.* 38. *sect.* 7. *n.* 2. (qui oppositas vocat temerarias, *Lugo l. c.*) ubi nostram sententiam vocat certam cum *Vasq. et Victor.* (qui post Tridentinum dicunt esse de fide) *Elbel n.* 227. *et Salm. c.* 10. *n.* 52. cum *S. Thoma, Palud. et P. Soto,* dicit peccare, qui pœnitentiam non acceptat, vel non vult implere, et absolutionem vult recipere. Ratio, quia, ut docet *Benedict. XIV in Epist. Encycl. Inter præteritos* (*in Bullar. tom.* 3. *n. XXI* §. 65.) sicut Confessarius justam tenetur injungere pœnitentiam, ita pœnitens tenetur illam acceptare.

Probabile tamen est, quòd si pœnitenti videatur pœnitentia illa justo gravior, aut nimis onerosa respectu ad suam imbecillitatem, tunc si confessarius nollet eam moderari, posset saltem sine culpa gravi discedere absque absolutione, et alium adire Confessarium, ut dicunt cum *Busemb. et Coninch.* supra, *Suarez d.* 38. *sect.* 7. *n.* 4. *Laym. c.* 15. *n.* 6. *Elbel n.* 228. *Holzm. n.* 601. *et Spor. n.* 550. Hoc tamen intelligendum, si pœnitentia illa verè sit irrationabilis, vel impar debilibus viribus pœnitentis; nam si contra pœnitentia facilè posset ab eo impleri, et nollet ex mera desidia illam acceptare, ac cum levi absolvi vellet, non videtur posse excusari à peccato gravi, quia (ut bene ait *Lugo n.* 69.) sicut peccaret Sacerdos imponendo levem pœnitentiam sine justa causa pro gravibus culpis, ita peccaret pœnitens volens sine causa recipere absolutionem cum pœnitentia justo leviori.

517. — Dubitatur 2. An pœnitens peccet graviter, si omittat implere pœnitentiam gravem, impositam pro venialibus, aut mortalibus confessis? Commune est quòd si injungatur pœnitentia levis, non est obligatio illam implendi sub gravi, etiamsi tota omittatur; *Pal. p.* 21. §. 4. *n.* 11. *Lugo d.* 25. *n.* 74. *Renzi cap.* 2. *sect.* 3. *q.* 14. *Suar. d.* 38. *sect.* 7. *n.* 5. *Croix n.* 1278. cum *Avers.* et aliis passim. Ratio, quia materia levis non est capax gravis obligationis. Nec obstat, quòd Sacramentum maneat incompletum, nam illud jam est completum essentialiter; completio autem integralis per materiam levem non obligat nisi leviter secundùm materiam. Dubium vertit, quando materia pœnitentiæ est gravis. *Prima* sententia probabilis et communior dicit esse peccatum grave illam omittere, ita *Lugo, et Pall. ll. cc. Bon. q.* 5. *sect.* 3. *p. n.* 4. *Ronc. cap.* 2. *q.* 2. *R.* 2. *Concina p.* 423. *num.* 11. *Salm. cap.* 10. *n.* 62. *Esc. lib.* 17. *n.* 206. cum *Henriq. Con. Fag. et Nugno.* Ratio, quia gravitas vel levitas hujus obligationis non sumitur ex gravitate causæ, nempe peccati

confessi, sed ex materia præcepta, scilicet pœnitentiæ impositæ. *Secunda* verò sententia satis probabilis negat hanc obligationem esse gravem; ita *Nav. cap.* 21. *n.* 43. *Suar. l. c. Laym. cap.* 15. *n.* 7. *Diana p.* 3. *trac.* 4. *R.* 136. *Spor. n.* 544. et probabilem putant *Lugo n.* 76. *Mazzotta to.* 3. *p.* 381. *Tamb. cap.* 2. *n.* 4. cum *Henr. et Croix, n.* 1279. cum *Soto Palud. Fill. Led. et Aversa.* Ratio, quia hoc casu materia satisfactionis impositæ non est necessaria in quantum est gravis; unde sicut Confessarius non tenebatur, imò nec poterat illam imponere sub gravi, ita nec pœnitens sub gravi adimplere. Nec valet dicere quòd pœnitentia non est commensuranda cum peccato, sed cum pœna temporali ob peccatum debita; nam respondetur 1. Quòd si hoc esset, utique deberet pro quolibet veniali gravis imponi pœnitentia, cùm unicuique veniali gravis, imò gravissima debeatur pœna. Resp. 2. quòd ex Tridentino pœnitentia injungenda est *pro qualitate criminum*, non autem pœnæ. Sentio tamen dicendum cum *Roncaglia* (cui consentit etiam *Laym. l. c.*) quòd si per accidens peccata illa venialia valde disponerent pœnitentem ad mortale, tunc posset Confessarius gravem ei imponere pœnitentiam, ut ipsum removeat à periculo peccandi mortaliter; et tunc tenebitur pœnitens, si velit absolvi, illam acceptare et adimplere. Præterea censeo, quòd si pœnitens pro mortalibus confessis condignam non egerit pœnitentiam, tunc si iterum eadem peccata clavibus subjiciat, bene poterit Confessarius gravem injungere pœnitentiam; et pœnitens, si acceptet, tenetur eam implere.

An autem circumstantias pœnitentiæ impositæ teneatur pœnitens implere sub mortali, nempe ad recitandam coronam flexis genibus, brachiis extensis, et similia? Resp. nulli dubium, quòd omissio circumstantiæ erit saltem venialis; quando verò erit vel ne mortalis, pendet ex molestia levi aut gravi, quam affert circumstantia, vel per se, vel respectivè ad pœnitentem, prout significaverit Confessarius pœnitentiam imponens; ita communiter *Sanch. Dec. l.* 4. *c.* 12. *n.* 8. *Lugo d.* 25. *n.* 93. *Viva q.* 5. *ar.* 2. *n.* 4. *Renzi c.* 2. *sect.* 3. *q.* 16. *Tamb. l.* 4. *c.* 2. *n.* 14. *et Croix n.* 1280. *cum Dicast. Aversa, etc.*

518. — Dubitatur 3. An Confessarius pro culpis gravibus possit imponere pœnitentiam gravem, sed sub obligatione levi? *Prima* sententia negat, quam tenent *Renzi c.* 2. *sect.* 3. *q.* 14. *et Bonac. qu.* 5. *sect.* 3. *p.* 4. *n.* 4. *cum Coninch. et Nugno.* Ratio, quia, licèt possit legislator in materia gravi obligare tantùm sub levi, tamen in hoc Sacramento Confessarius non reputatur ut legislator, sed ut simplex minister, cùm ibi agat nomine Dei, unde non potest materiam per se gravem sub levi imponere. *Secunda* sententia communior affirmat, quam tenent *Busemb.* ut supra cum *Henr. et Fag. Suar. d.* 38. *sect.* 7. *n.* 5. *Filliuc. tr.* 8. *n.* 54. *P. Segneri Instruct. ad Conf. cap.* 3. *Tamb. l.* 4. *c.* 2. *n.* 6. *Dicast. ap. Croix n.* 1249. et probabilem vocat *Viva. q.* 6. *art.* 1. *n.* 2. cum *Medina, et Diana.* Ratio, quia revera (ut ipsi adversarii concedunt, utque dictum est *Tom.* 1. *l.* 1. *n.* 143.)

quilibet legislator potest gravem materiam præcipere sub levi. Nec obstat ratio opposita; nam Confessarius in hoc Sacramento non tantùm fungitur vicibus Christi, sed etiam est à Christo constitutus verus judex et legislator, qui ex potestate sibi tradita solvit remittendo peccata, et ligat præcepta imponendo circa obligationem satisfactionis implendæ : unde hujus obligationis gravitas oritur non ex vi Sacramenti, sed ex præcepto Confessarii. Hæc secunda sententia per se loquendo valde probabilis mihi videtur, sed non probarem, si Confessarius ex hac doctrina vellet pro peccatis gravibus totam pœnitentiam imponere sub levi, excepto casu gravis ægritudinis, aut intensissimæ contritionis, vel alio casu rarissimo, in quo omnino videretur expedire ad salutem pœnitentis; censeo enim ex præcepto Tridentini teneri semper Confessarium injungere aliquod grave opus sub obligatione gravi (ut jam dixi *n.* 510. *in fine*); licèt sit leve respectivè ad numerum et gravitatem peccatorum. Præfata ergo sententia deservire poterit ad hoc tantùm, ut Confessarius, postquam imposuit aliquam pœnitentiam gravem, aliam graviorem injungat sub levi, ut si pœnitens illam implebit, sacramentaliter satisfaciat; si verò negliget, non gravetur culpa gravi. Et sic puto rectè se gerere Confessarium; cùm enim spectata pœnitentis imbecillitate possit Confessarius primam tantùm gravem pœnitentiam imponere sub præcepto, et graviorem sub consilio præscribere, meliùs consulet bono pœnitentis, imponendo illam graviorem sub levi, ut omnia opera injuncta eleventur ad meritum satisfactionis sacramentalis. Minimè autem approbo id quod dicunt *Medina ap. Suar. et alii ap. Busemb.* ut supra, nempe quòd Confessarius possit aliquando injungere pœnitentiam sine ulla obligatione; hoc dico est omnino improbabile; nam legislator potest ferre et non ferre legem; sed si ferat, non potest quidem eam ferre sine obligatione, cùm lex debeat necessariò saltem sub levi obligare : lex enim quæ non obligat non est lex, sed consilium.

519. — Dubitatur 4. An tempore Jubilæi, vel Indulgentiæ plenariæ possit Confessarius absolutionem impertiri nulla injuncta pœnitentia? *Prima* sententia affirmat, et hanc tenent *Lugo d.* 27. *n.* 21. *Suar. d.* 38. *sect.* 10. *n.* 10. *Pal. p.* 21. *n.* 9. cum *Toleto, et Sa, Viva qu.* 6. *art.* 1. *n.* 1. *v. Quinto* (limitant tamen *Salm.* et *Viva* nisi pœnitens indigeat aliqua pœnitentia medicinali) : et idem docuit *D. Th. Suppl. qu.* 25. *ar.* 1. *ad* 3. ubi ad objectionem, quòd non possit Sacerdos remittere pœnitentiam, cùm hæc sit pars Sacramenti, respondet : « Pro eo faciens » Indulgentias, solvit pœnam quam debuit, de bonis Ecclesiæ » communibus. » Subdit verò ad 4. « Tamen consulendum est » eis, qui indulgentias consequuntur, ne propter hoc ab ope- » ridus pœnitentiæ injunctis abstineant. » Ratio hujus sententiæ est, quia pœnitentia principaliter imponitur pro satisfacienda pœna temporali, quæ jam tota remittitur per Indulgentiam. Sed his non obstantibus, tenendum est oppositum cum *Conc.*

p. 407. n. 6. Ronc. c. 2. q. 7. et Croix num. 1273. cum Fill. Rod. Dicast. Et hodie non est ampliùs de hoc dubitandum, dum noster SS. Pontifex Bened. XIV *in cit. Epist. Encycl. Inter præteritos* (Vide in *Bullar. to.* 3. *n. XIX.* §. 65.) sententiam contrariam tanquam laxiorem reprobat, dicens, non posse putari verum pœnitentem, qui Indulgentias consequi cupit, si hujus prætextu se vult eximere à pœnitentia sacramentali adimplenda. Ratio 1. quia, ut Pœnitens posset per Indulgentias liberari à pœnitentia certè debita, certus esse deberet se illam lucrari : sed patet hoc valde incertum esse; unde non potest debito certo satisfacere per incertam solutionem. Ratio 2. quia, licèt certò quis Indulgentias lucraretur, debet tamen semper aliquam pœnitentiam (quæ est integralis pars Sacramenti) implere, ne Sacramentum mutilum maneat.

Dixi *aliquam pœnitentiam*, nam communiter et probabilissimè, præter AA. citatos pro prima sententia, dicunt *Nav. cap.* 26. *n.* 21. *Tol. lib.* 3. *cap.* 11. *n.* 8. *Sporer n.* 258. *Elbel n.* 248. *Holzm. n.* 612. *et Laym. cap.* 15. *num.* 12. *cum Soto, et Henr.* causa Indulgentiarum bene posse à Confessario pœnitentiam diminui, modò aliqua imponatur, quia per eam jam integratur Sacramentum, et contra per Indulgentias probabiliter satisfit pœnæ temporali de bonis communibus Ecclesiæ, ut docet *D. Thomas loc. cit.*

520. — Dubitatur 5. an si pœnitens oblitus sit pœnitentiæ injunctæ, teneatur repetere Confessionem, ut aliam pœnitentiam accipiat? *Prima* sententia, quam tenent *S. Anton. p.* 3. *tit.* 14. *cap.* 19. §. 19. *et Bonac. q.* 5. *sect.* 3. *p.* 3. *n.* 9. *cum Sylv.* et aliis, dicit, hunc teneri saltem præcipua repetère peccata, ut condigna pœnitentia sibi imponatur : quia pœnitens curare debet, quantùm commodè potest, ut Sacramentum fiat integrum; qui enim tenetur ad finem, tenetur etiam ad media. *Secunda* verò sententia communis, quam tenent *Lugo d.* 25. *n.* 87. *Pal. p.* 29. *n.* 19. *Sporer n.* 552. cum communi, *Croix n.* 1275. *Ronc. c.* 2. *q.* 7. *Holzm. n.* 617. *Viva q.* 6. *art.* 2. *n.* 6. *Dian. t.* 4. *tr.* 4. *R.* 241. *Elb. p.* 272. *num.* 244. *cum Nav. Sot. Avers. et Salm. c.* 10. *n.* 83. *cum Suar. Vasq. Laym. Conc. Vict. Cand. Vivald. etc.* negat obligationem hanc etiamsi pœnitens culpabiliter oblitus fuerit pœnitentiam; ut specialiter notant *Salm. Sporer, Holzm. Elbel, Lugo cum Vasq. et Croix cum Nav. Soto*, et aliis. Ratio, quia ex una parte non tenetur ampliùs ad pœnitentiam, cùm illius impletio facta sit ei impossibilis; ex altera non videtur extare hanc obligationem repetendi Confessionem, ut integretur Sacramentum, cùm nemo videatur teneri repetere sua peccata, semper ac ipsa directè fuerint remissa; hoc enim gravissimum esset onus. Utraque sententia est probabilis. Meritò autem advertunt *Coninck d.* 10. *dub.* 9. *n.* 86. *Pal. n.* 18. *Diana, Elbel. Spor. ll. cc. et Salm. n.* 83. *cum Cajet. Soto, Nav. et Med.* quòd talis pœnitens teneretur utique, cùm commodè posset, adire Confessarium suum, si putaret illum adhuc memorem esse pœ-

nitentiæ, quam injunxit; tunc enim ejus impletio est ei adhuc moraliter possibilis.

521. — « 1. Is, qui pœnitentiam implet in statu peccati mortalis, probabiliter quidem satisfacit præcepto, cùm impleat » ejus substantiam; peccat tamen, sed venialiter, ut docent » *Suarez, Laym. Dian. loc. cit.*, quia Sacramenti partem suscipit indignè, et obicem ponit effectui, scilicet remissioni » pœnæ (quem tamen, obice remoto, recuperari docent *Nao. Tol. Caj. Dian. p.* 3. *t.* 4. *R.* 85. *Fagund. Suarez, etc.*) unde » quamprimum est implenda, potestque graviter etiam peccari » nimium differendo, quod ex variis circumstantiis judicandum. » Vid. *Dian. part.* 2. *t.* 15. *res.* 53. *et p.* 5. *t.* 13. *R.* 38. Non » esse autem grave, seu mortale, si non differat ultra octiduum, » docet *Hurt. apud Dian.* Imò posse differri per annum (hoc » est quamdiu non tenetur ad novum Sacramentum Pœnitentiæ) vult ipse *Dian. part.* 9. *t.* 7. *res.* 57. *ex Amico, et Leand. etc.* nisi tamen pœnitens dubitet, an postea possit implere; eo » enim casu teneri quamprimum commodè potest. * (*Hoc meritò communiter rejicitur cum Salm. c.* 10. *n.* 65. *Tamb. lib.* 4. » *c.* 2. *n.* 9. *et Croix n.* 1288. *qui probabiliter tamen excusat à* » *mortali, si dilatio sit ad mensem, si pœnitentia sit tantùm vindicativa. Roncaglia verò damnat de mortali si differatur pœ-* » *nitentia per* 15 *dies, sed hoc videtur nimis rigidum; non repu-* » *tatur enim gravis dilatio, quæ non affert grave præjudicium rei* » *præceptæ, ut ait Lugo d.* 25. *n.* 91. *qui addit n.* 92. *dilatio-* » *nem, ut sit gravis, debere esse ad longum tempus. Renzi autem* » *q.* 18. *cum Cotonio, et Gloss. in l. fin. C. de Cens. dicit non* » *esse gravem dilationem infra sex menses; sed hoc videtur nimis* » *benignum.*) * Similiter non esse mortale, si obligatus jejunare » feria 6. differat in diem sequentem; vel obligatus communi- » care singulis mensibus differat ad 6 vel 8 dies, affirmat *Dian.* » *loc. cit. ex Palao*, præsertim ex causa aliqua, tametsi levi. » * (*Dicunt Salm. c.* 10. *n.* 65. *non esse mortale differre obligatio-* » *nem confessionis per* 4 *dies, si justa causa excuset. Et commu-* » *niùs Pal. p.* 21. §. 4. *n.* 12. *Spor. n.* 577. *Holz. n.* 605. *cum* » *Suar. Conc. et aliis censent, non esse mortale differre Com-* » *munionem per* 6 *vel* 8 *dies, quando quis tenetur communicare* » *per singulos menses. Et consentit Roncag. c.* 2. *q.* 6. *R.* 1. » *modò* (*rectè monet*) *pœnitentia non sit medicinalis; ita ut* » *illa dilata periculum sit relabendi. Putat autem Croix n.* 1277. » *cum Gob. et Steph. quòd ex decem communionibus omittere* » *unam, non sit mortale; sed huic non acquiesco.*) * »

522. — Dubitatur 1. An qui existit in mortali possit implere pœnitentiam impositam. *Prima* sententia negat, et hanc tenent *Tabiena, Alens. Archid. apud Salmant. c.* 10. *n.* 70. Et citant pro se *D. Thomam*, qui *Suppl. q.* 14. *ar.* 2. *ad* 2. sic ait: « Oportet.... quòd opera satisfactoria sint Deo accepta, quod dat eis » caritas, et ideo sine caritate opera facta non sunt satisfactoria. » Ratio hujus sententiæ est, quia peccator injuriam irrogat Sacra-

mento, dum obicem ponit satisfactioni in Sacramento impositæ. *Secunda* sententia, quam tenent *Tourn. Prælect. Theol. t.* 9. *p.* 245. *R.* 3. *Juenin. t.* 7. *p.* 490. *a.* 3. *Antoine p.* 519. etiam negat implere, si impleat habens actualem affectum ad peccatum mortale; secus si tantùm existat in mortali; ita præfati Auctores. Ratio, quia ad satisfaciendum Deo non requiritur status gratiæ sanctificantis, sed sufficit voluntas Deum placandi, quæ contra deest in eo, qui habet actualem affectum ad peccatum. *Tertia* sententia communis et probabilior universè affirmat, et hanc tenent *Suar. d.* 38. *sect.* 8. *n.* 1. *Nav. c.* 3. *n.* 7. *Salm. c.* 10. *n.* 69. *Concin. p.* 359. *n.* 3. *Ronc. c.* 2. *q.* 5. *Lugo d.* 25. *n.* 30. cum *Palud. Cajet. Soto, Sylvest. et Bon. sect.* 3. *p.* 4. *n.* 15. *cum Sa, Tol. Val. Vasq. Con. Fill. etc.* Ratio, quia ad implendum præceptum satisfactionis sufficit ponere opus præcepti, licèt præcepti finis non obtineatur. Respondetur autem ad textum *D. Thomæ*, quòd ibi S. Doctor non loquatur de adimpletione satisfactionis injunctæ, sed tantùm de ejus merito, quod non potest haberi sine caritate.

523. — Dubitatur 2. An peccet qui implet pœnitentiam impositam, existens in mortali? Conveniunt DD. hunc non peccare mortaliter; alii verò (ut *Lugo d.* 25. *n.* 32. *ac Aversa, Dicast. Stephan. etc. ap. Salm. c.* 10. *n.* 70. qui putant probabile) dicunt nullo modo peccare; quia, ut aiunt, nulla est culpa obicem ponere soli remissioni pœnæ. Alii tamen probabiliùs tenent peccare venialiter, quia ponere obicem effectui partiali Sacramenti non potest ab aliqua culpa excusari; ita *Suar. d.* 38. *sect.* 8. *n.* 7. *Laym. c.* 15. *n.* 15. *Wig. tr.* 13. *n.* 129. *Bon. p.* 4. *n.* 15. *et Salm. l. c.* etiam probabile censent. Dicunt autem *Wig. Salm. et Antoine*, quòd, recedente fictione, tunc pœnitentia habeat effectum satisfactionis; contra *Scotum, Med. Bon. et Vasq.* qui censent habere effectum cùm impletur.

524. — « 2. Pœnitentiam (etiam medicinalem) impositam » sub conditione hac, *si iterum labatur*, nec teneri acceptare, » nec implere, eò quòd Confessarius nec Judex sit, nec Medicus » peccatorum committendorum, docet *Diana part.* 6. *t.* 7. » *Res.* 49. *ex Palao, Trull. etc.* Sed contrarium probabilius » cum *Suarez* tenet *Aversa q.* 13. *sect.* 4. quia non imponit eam » pro peccatis committendis, sed commissis conditione reinci- » dentiæ. » * (*Et sic tenendum cum Suar. de Rel. l.* 3. *c.* 8. *Laym. c.* 15. *n.* 11. *Bon. p.* 2. *n.* 26. *Salm. c.* 10. *n.* 38. *cum Aversa, et aliis. Id tamen intelligendum, modò imponatur proportionata pœnitentia pro peccatis confessis.*) *

525. — « 3. Qui non implevit intra tempus præscriptum, non » ideo deobligatur. »

Dicit *Henriq. ap. Renzi c.* 2. *sect.* 3. *q.* 18. quòd si assignetur dies ad pœnitentiam implendam, transacto illo, non est ampliùs obligatio implendi; sed omnino tenendum est oppositum cum *Bus. et Diana p.* 5. *tr.* 13. *R.* 37. *Renzi l. c. ac Croix n.* 1290.

cum Aversa, et Mendo. Dicunt autem *ibid. Sporer, Con. et Gob.*, quòd si alicui sit injunctum jejunium die Sabbati in honorem B. M. V. transacto eo die, non tenetur in alio. Sed hæc opinio nec mihi arridet, tum quia semper principaliter intenditur à Confessario jejunium, et accessoriè dies; tum quia, quando materia est divisibilis, qui non potest implere totum, tenetur ad partem.

526. — « 4. Potest satisfacere per alium, cui Confessor id » concedit, vel qui per se non potest, ut docent *Regin. Fagund.* » *Dian. pag. 4. t. 4. Res.* 141. * (*Sed adverte hîc Prop.* 15 *damnatam ab Alex. VII* quæ dicebat: *Pœnitens propria auctoritate* » *substituere sibi alium potest, qui loco ipsius pœnitentiam adimpleat.*) * Hic tamen non tenetur, nisi Confessor id voluerit. » An verò satisfaciens pro alio, simul pro se possit, alii aiunt, » alii probabiliùs negant, ut habet *Sa.*

527. — « 5. Non necessariò impletur ante Communionem. » * (*Hîc advertantur quatuor Propositiones damnatæ ab Alexan-* » *dro VIII, nempe Prop.* 16. Ordinem præmittendi satisfac- » tionem absolutioni induxit non Politia aut institutio Ecclesiæ; » sed ipsa Christi lex, et præscriptio, natura rei idipsum quo- » dammodo dictante. *Prop.* 17. Per illam praxim mox absol- » vendi, ordo pœnitentiæ est inversus. *Prop.* 18. Consuetudo » moderna quoad administrationem Sacramenti pœnitentiæ, » etiamsi eam plurimorum hominum sustentet auctoritas, et » multi temporis diuturnitas confirmet, nihilominus ab Ecclesia » non habetur pro usu, sed pro abusu. *Prop.* 22. Sacrilegi sunt » judicandi qui jus ad Communionem percipiendam prætendunt, » antequam condignam de delictis suis pœnitentiam egerint. *)

528. — « Quæres: quis pœnitentiam possit commutare, et » quomodo?

« Resp. 1. Ex justa causa quivis Sacerdos id potest, si de novo » ei confiteatur, ut habet communis sententia, contra *Sotum*, » *et Vasquez*, saltem si peccata non sint reservata: imò etiam » probabiliter etiamsi talia fuerint, ut habet *Fernand.*

« Resp. 2. Sine nova Sacramenti administratione potest id » solus Sacerdos, qui injunxit, si adhuc recordetur statum » pœnitentis, et hic ad eum recurrat tempore tam brevi, ut » moraliter idem judicium censeri possit, v. g. intra hebdoma- » dam. *Henr.* et alii 4. imò etsi post longius intervallum. *Card.* » *de Lugo, Aversa, et Dian. p.* 7. *t.* 6. *res.* 46. *et p.* 9. *tr.* 6. » *R.* 57. contra *Pal.* etc. Ratio, quia judex, incognita causa, » non potest ferre sententiam. Ita *Sylv. Suar. Con. Laym. Fill.* » *Reg. Fag. et Card. de Lugo*, contra *Nav. Henr. Tol. Sa*, » *Rodr. Bejam, Val. Dian. p.* 3. *t.* 4. *res.* 53. *et p.* 2. *t.* 1. *misc.* » *R.* 53. qui dicunt, etiam alium posse, non repetitis peccatis. » Quæ sententia, etsi non ex ratione, ex principio tamen extrin- » seco videtur esse in praxi probabilis (*Dian.* enim *l. c.* pro ea » adducit 14 Auctores, dicitque esse usum, sive praxim Con- » fessariorum), et Confessariis posse servire, quando pœniten-

» difficulter adduci potest ad repetenda peccata, vel tempus id » non fert; præsertim si ex confessione (nam in ea, et non extra » debet fieri) aliorum peccatorum, et ex præsenti statu pœni- » tentis, ipsiusque testimonio habeant aliquam confusam noti- » tiam peccatorum præteritæ confessionis. Ita *Fag. p.* 2. *l.* 9. » *c.* 4. *n.* 22. *Lugo d.* 25. *sect.* 6. *n.* 107 *et* 109.

« Resp. 3. Ipse pœnitens non potest commutare pœnitentiam, » etiam in evidenter meliorem, ut docent *Sanch.* 6. *mor. Conin.* » *d.* 10. *a.* 12. *n.* 13. *Regin.* et alii : etsi contrarium probabile » dicat *Dian. p.* 3. *t.* 4. *R.* 53. *et p.* 5. *tr.* 14. *res.* 73. *ex Porc.* » *et Vill.* Sed hoc *Turr.* temerarium, *C. de Lugo* communi Theo- » logorum et fidelium sensui repugnare dicit *d.* 23. *sect.* 6. *n.* 95.

529. — Dubitatur 1. An pœnitens optans pœnitentiam injunctam sibi commutari, teneatur Confessionem factam repetere? Resp. si confitetur eidem Confessario, non erit opus eam repetere, dummodo Confessarius adhuc confusè recordetur statûs ejus conscientiæ. Si verò confitetur alteri, duplex est sententia : *Prima* sententia affirmat esse obligationem repetendi, et hanc tenent *Laym. c.* 5. *n.* 16. *Lugo d.* 25. *n.* 107. *Pal. p.* 21. §. *ult. num.* 13. *Conc. p.* 434. *n.* 20. *Ronc. c.* 3. *q.* 3. *Holz. p.* 158. *num.* 616. *Croix n.* 1295. *Elbel p.* 171. *n.* 243. *Spor. p.* 243. *n.* 588. *Tamb. l.* 4. *c.* 3. *n.* 22. *et Salm. c.* 10. *n.* 79. *cum Suar. Soto, Sylv. Vasq. Conc. Reg. Molf. etc.* Ratio 1. quia Confessarius non potest pœnitentiam commutare, nisi in judicio sacramentali; hoc autem judicium non potest exercere nisi pœnitens sua deferat crimina. Ratio 2. quia pœnitentia, ut docet Tridentinum, non solùm debet esse punitiva, sed etiam medicinalis, nempe ut non tantùm sit in vindictam vitæ anteactæ, sed etiam in custodiam futuræ; nequit autem Confessarius convenientem medicinam pœnitenti applicare, nisi culparum ejus notitiam habeat. *Secunda* verò sententia satis probabilis negat esse hanc obligationem, eamque tenent *Nav. Man. c.* 26. *n.* 22. *Tolet. l.* 3. *c.* 11. *n.* 12. *Bon. q.* 5. *p.* 3. *num.* 8. *Sa, v. Satisfactio, n.* 5. *Dian. p.* 2. *tr.* 15. *R.* 53. *cum Henr. Vill. Rodr. Vict. Vivald. Portell. Valer. etc.* et hanc probabilem putant *Busemb. ut supra, Lugo n.* 109. *Anacl. p.* 532. *n.* 17. *Sporer n.* 589. *et Laym. Salm. Holzm. ac Tamb. locis cit.* Ratio, quia in hac secunda Confessione non agitur de judicio ferendo super culpis delatis in Confessione præcedenti, ubi judicium jam fuit efformatum, sed tantùm agitur de pœnitentis impotentia sive imbecillitate ad pœnitentiam implendam, et sic respondetur ad primam rationem. Difficilius est respondere ad secundam; sed responderi potest, quòd Confessarius commutando pœnitentiam in æqualem vel minorem, bene potest præbere medicinam peccatis aliàs confessis, vel imponendo pœnitentiam æquivalentem, vel pœnitentiam datam minuendo juxta dispositionem pœnitentis. Cæterùm iidem AA. primæ sententiæ (ut *Palaus, Salm. Roncag. Elbel, et Croix*) fatentur eo casu non esse opus singula peccata repetere, sed tantùm præcipua, quantùm sufficit ad notitiam confusam habendam statûs pœnitentis. Adduntque probabiliter

Nav. c. 56. *num.* 22. *Spor. l. c. et Tamb. n.* 23. quòd si Confessarius advertat pœnitentem non implevisse pœnitentiam, nec facilè impleturum, etiam eo non petente, poterit ei illam commutare.

Dubitatur 2. An Confessarius inferior possit commutare pœnitentiam à Superiore impositam ob casus reservatos? *Prima* sententia communior negat, et hanc tenent *Gonet d.* 13. *n.* 36. *Suar. dist.* 38. *sect.* 10. *n.* 24. *Lugo dist.* 25. *n.* 104. *Holzm. n.* 616. *Sporer num.* 5185. *Conc. p.* 433. *n.* 16. *Renz. c.* 2. *sect.* 3. *q.* 27. item *Coninc. Valent. Regin. Vega, Molf. etc. ap. Salm. c.* 10. *n.* 72. Ratio, quia accessorium sequitur naturam principalis: sicut ergo reservatum erat Superiori judicium in causa principali scilicet in absolvendis reservatis, ita reservata manet impositio pœnitentiæ, quæ ad idem judicium pertinet. *Secunda* verò sententia affirmat, eamque tenent *Palaus pag.* 21. §. *ult. n.* 7. *et Elbel n.* 242. *cum Sanch. Bonac. et Henr.* ac probabilem vocant *Spor. et Salm. ll. cc. cum Vasq. Nav. Sa, Dicast. Gabr. Fern. etc.* Ratio, quia cùm peccata jam fuerint à Superiore absoluta, est omnino ablata reservatio, et remanent illa peccata communia; unde si pœnitens illa iterum subjiciat inferiori, potest hic novum de eis formare judicium, ac proinde pœnitentiam commutare. Nec obstat, ut dicunt, quòd inferior potestatem non habeat in sententiam superioris, nam quando sublata est reservatio, uterque eamdem habet potestatem. His tamen non obstantibus, prima sententia mihi arridet: nam licèt inferior hîc et nunc possit novum formare judicium super illa peccata, si rursus ei deferantur, tamen nullam ipse habet facultatem mutandi sententiam superioris in judicio priùs ab eo lato; principium enim certum est, quòd inferior nihil potest in legem superioris. Probabile autem puto id quod dicunt *Bonac. part.* 3. *n.* 6. *et Renzi l. c. cum Suar. Henr. Victor. Med. Fagund. etc.* quòd secunda sententia posset locum habere, si gravis accederet causa, et non esset facilis accessus ad Superiorem; quia tunc inferior licitè posset pœnitentiam commutare ex præsumpta Superioris conniventia.

Dubitatur 3. An Confessarius possit commutare pœnitentiam extra Confessionem? Certum est, quòd alter Confessarius nequit extra Confessionem mutare pœnitentiam etiam injustam à primo impositam, ut cum communi sententia dicunt *Diana p.* 2. *tract.* 15. *R.* 53. (contra *Valer. et Victorell.*) *Salm. c.* 10. *n.* 74. *et Croix n.* 1293. *cum Lugo*, qui meritò oppositam vocat improbabilem. Si verò sit idem Confessarius qui pœnitentiam imposuit, censet *Coninck. n.* 46. *dub.* 8. *in fine*, eum posse pœnitentiam commutare extra Confessionem, sed non ultra quàm infra eumdem diem; *Sporer* verò *n.* 586. *cum Soto, et Valent.* extendit ad infra biduum; *Busemb.* et *Diana l. c.* cum *Henr. Led. Vivald.* etc. extendunt ad hebdomadam, imò *Lugo, Aversa, Gab. etc. apud Salm. l. c.* id permittunt adhuc per longius intervallum. At verius puto dicendum cum sententia communiori, quam tenent *Bon. p.* 3. *n.* 7. *Conc. p.* 433. *n.* 17. *et Salm. ibid. cum Suar. Nav. Sylo.*

Vega, Reg. Præpos. et *Dic.* id tantùm posse admitti, si fiat statim post absolutionem antequam pœnitens discedat, quia tunc tantùm videtur moraliter perseverare idem judicium.

530. — Cùm autem valde proficuum possit esse pœnitentibus, ut faciliùs inducantur ad majorem pœnitentiam acceptandam, et fortiùs à peccatis absterreantur, eis indicare pœnitentias quæ olim in Canonibus pœnitentialibus erant præscriptæ pro aliquibus criminibus, ut monent Catechismus Romanus, D. Antoninus, et D. Carolus Borromæus; ideo hîc operæ prætium duxi adjicere aliquos principaliores ex dictis Canonibus secundùm ordinem Decalogi, videlicet:

Circa I *Præceptum* 1. Qui à fide desciverit, pœnitentiam aget annis decem. 2. Qui auguriis, et divinationibus servierit, quive incantationes diabolicas fecerit, pœnitens erit annis septem. 3. Respiciens furta in astrolabio, pœnitens erit annis duobus. 4. Si quis ligaturas, aut fascinationes fecerit, pœnitens erit duos annos. 5. Qui magos consuluerit, in pœnitentia erit annos quinque.

Circa II *Præceptum.* 1. Quicumque sciens pejeraverit, 40 dies in pane et aqua, et septem sequentes annos pœniteat, et nunquam sit sine pœnitentia, et nunquam in testimonium recipiatur et post hæc Communionem percipiat. 2. Qui perjurium in Ecclesia fecerit, pœnitentiam aget annos decem. 3. Si quis Deum, vel B. Virginem, vel aliquem Sanctum publicè blasphemaverit, præ foribus Ecclesiæ diebus Dominicis septem, in manifesto, dum Missarum solemnia aguntur, stet, ultimoque ex illis die, sine pallio, et calceamentis, ligatus corrigia circa collum; septemque præcedentibus feriis sextis in pane et aqua jejunet, Ecclesiam nullo modo ingressurus. Singulis jam illis septem diebus Dominicis tres, aut duos, aut unum pauperem pascat, si potest, alioquin alia pœnitentia afficiatur. Recusanti Ecclesiæ ingressus interdicatur, et in obitu ecclesiastica careat sepultura. 4. Qui votum simplex violaverit, pœniteat tribus annis.

Circa III *Præceptum.* 1. Qui opus aliquod servile die Dominico festove fecerit, pœnitentiam aget tres dies in pane et aqua. 2. Si quis jejunia à S. Ecclesia indicta violaverit, pœnitentiam aget dies viginti in pane et aqua. 3. Qui in Quadragesima jejunium violaverit, pro uno die pœnitentiam aget dies septem. In Quadragesima carne sine inevitabili necessitate vescens, in 4. Pascha non communicet: ac præterea à carne abstineat.

Circa IV *Præceptum.* 1. Qui parentibus maledixerit, quadraginta dies pœnitens sit in pane et aqua. 2. Qui parentes injuria affecerit, tres annos. 3. Qui percusserit, annos septem. 4. Si quis contra Episcopum, Pastorem, et patrem suum insurrexerit, in Monasterio omnibus diebus vitæ suæ pœnitentiam aget. 5. Si quis Episcopi, aut Ministrorum ejus, vel Parochi sui præcepta contempserit, vel irriserit, pœnitentiam aget dies 40 in pane et aqua.

Circa V *Præceptum.* 1. Qui Presbyterum occiderit, pœniteat 12 annis. 2. Si quis patrem, aut matrem, fratrem aut sororem

occiderit, toto vitæ suæ tempore non suscipiat corpus Domini, nisi obitu, abstineat à carne et vino, dum vixerit, jejunet secunda, et quarta, et sexta feria. 3. Si quis hominem occiderit, ad januam Ecclesiæ semper erit, et in obitu Communionem recipiet 4. Qui homicidii auctor fuit, ob consilium quod dedit, pœnitentiam aget 40 dies in pane et aqua, cum septem sequentibus annis. 5. Si qua mulier sponte abortum fecerit, pœnitentiam aget annos tres; si nolens, quadragesimas tres. 6. Qui nolens filium oppresserit, pœnitentiam aget dies 40 in pane et aqua, cleribus ac leguminibus : abstinebit ab uxore dies totidem. Deinde pœnitens erit tres annos per legitimas ferias : tres præterea quadragesimas in anno observabit. 7. Qui sceleris occultandi causa filium negavit, pœnitentiam aget annos decem. 8. Si quis per iram subitam, aut per rixam hominem necarit, pœnitentiam aget annos tres. 9. Si quis aliquem vulneraverit, vel ei aliquod membrum præciderit, pœnitentiam aget unum annum per legitimas ferias. 10. Si quis ictum proximo dederit, nec nocuerit, tridui pœnitentiam aget in pane et aqua.

Circa VI *Præceptum.* 1. Si laicus solutus cum fœmina soluta concubuerit, pœnitens erit tres annos. 2. Qui turpiloquio, aspectuque polluitur negligens... pœnitentiam aget 20 dies. 3. Qui cum uxore sua turpiter concubuerit, pœnitens erit 40 dies. 4. Qui cum duabus sororibus fornicatus fuerit, aut filiam spiritualem violaverit, perpetuam pœnitentiam aget. 5. Qui incestum fecerit (non ita enormem) pœnitens erit 12 annos. 6. Qui Monialem violaverit, pœnitens sit annos decem. 7. Si qua mulier cerussa, aliove pigmento se oblinit, ut aliis viris placeat, pœnitentiam aget annos tres. 8. Si presbyter cognovit filiam suam spiritualem, quam scilicet baptizavit, vel quæ sibi confessa fuit, debet pœnitentiam agere duodecim annos. Et si crimen sit manifestum, debet, deponi et peregrinando 12 annos pœniteat et postea Monasterium intret, tota vita sua moraturus ibidem. 9. Pro adulterio septennii et decennii pœnitentia imponitur. 10. Pro osculo seu amplexu impudico triginta dierum pœnitentia statuitur.

Circa VII *Præceptum.* 1. Si quis furtum de re minori... fecerit, pœnitentiam aget annum unum. 2. Qui furatus est aliquid de Ecclesiæ supellectili, vel thesauro, vel pecuniam ecclesiasticam, oblationesve Ecclesiæ factas; pœnitens erit annos septem. 3. Qui decimam sibi retinuerit, aut dare neglexerit, quadruplum restituet, et pœnitentiam aget dies 20 pane et aqua. 4. Qui usuras accipit, rapinam facit,.... pœnitentiam aget annis tribus, uno in pane et aqua.

Circa VIII *Præceptum.* 1. Qui falso testimonio consenserit, pœnitens erit annos quinque. 2. Falsarius in pane et aqua pœnitentiam agat quandiu vivit. 3. Si quis facilè detraxerit, pœnitens erit dies septem in pane et aqua.

Circa IX et X *Præceptum.* 1. Rem alienam nefariè concupiscens, avarusque, pœnitens erit tribus annis. 2. Si quis concupiscit fornicari, si Episcopus, pœnitens erit annos septem : si

Presbyter, quinque: si Diaconus, vel Monachus, tres....: si Clericus, aut laicus, annos duos.

ARTICULUS II.

DE SATISFACTIONE PER INDULGENTIAS.

§. I.

Quid sit indulgentia, et quid ad eam requiratur.

831. Quid sit Indulgentia? — **832.** Quæ causa requiratur ad Indulgentiam lucrandam? — **833.** Quæ requirantur conditiones? —**834.** Vide Resolutiones. Et signanter n. 9. An omnia opera fieri debeant in gratia? Et n. 10. An requiratur status gratiæ ad lucrandam Indulgentiam pro Defunctis? Et n. 19. An peccatum veniale non remissum impediat lucrari Indulgentiam quoad alia remissa?

831. — « Resp. 1. Indulgentia est gratia, qua certo aliquo » opere, quod concedens præscribit, præstito, debita Deo pœna » temporalis (non autem culpa) extra Sacramentum, sacrifi- » cium, et martyrium, per applicationem satisfactionum Christi » et Sanctorum remittitur: idque vel per modum absolutionis » erga subditos Ecclesiæ, vel nudæ solutionis erga non subditos, » ut defunctos et catechumenos, quibus proinde tantùm dantur » indulgentiæ per modum suffragii. *Suar. Conin. Fil. Sanctarell.* » *Bon. d.* 6. *q.* 1. *p.* 1.

832. — « Resp. 2. Ad valorem Indulgentiæ requiritur causa » pia, et rationabilis, eaque, ut habet sententia communior *Suar.* » et aliorum, proportionata effectui, et quantitati Indulgentiæ, » saltem secundùm concedentis prudentem æstimationem, pe- » tendam non ex operis tantùm difficultate, sed fine intento, et » operis ad ipsum utilitate. Ratio desumitur ex natura dispensa- » tionis bonorum, quæ sine causa ab inferiore facta non valet, » et est dissipatio. Ita *Auct. cit.* ❋ (Communis est sententia con- » cessionem Indulgentiarum sine causa esse illicitam et invali- » dam; vide *Lug. d.* 27. *n.* 139. *et Wigandt. tr.* 14. *n.* 91. An » verò causa debeat esse proportionata? Negant aliqui apud » *Suar. dist.* 54. *sect.* 3. *n.* 1, sed veriùs affirmant *Suar. n.* 5. *et* » *Lugo num.* 141. *cum Adr. Caj. et communi.* Nec obstat *D. Tho-* » *mas in* 4. *d.* 28. *qu.* 1. *art.* 3. *qu.* 2. quem contrarii pro se lau- » dant; nam ibi S. Doctor negat requiri æqualitatem operum » cum pœna debita culpis, non autem proportionem cum culpa. » Idem sentit *Bellarm, de Indulg. l.* 1. *c.* 12. *t.* 2. Sed bene ad- » vertit, non esse subditorum judicare, utrùm causa justa sit vel » non, debent enim simpliciter existimare justam esse.) ❋

833. — « Resp. 3. Ad lucrandas Indulgentias requiruntur hæ » conditiones. I. Ut sit baptizatus. II. Ut sit subditus concedentis. » III. Ut non sit ligatus excommunicatione majore, ut habet » communis; quia hæc privat communione bonorum spiritua- » lium. IV. Ut sit in gratia saltem tunc, quando opus præscrip-

» tum completur, quia pœna non remittitur ante culpam. » *(Vide infra *n.* 9. *ap. Busemb.*) * V. Ut opus injunctum mo- » raliter totum, et integrè impleatur. VI. Ut opus præscriptum » sit honestum, saltem ex objecto : nam sufficit vitiatum ex fine » inhonesto veniali, vel ex alia circumstantia prava (ut docent » *Suarez*, et alii communiter contra *Conc.*) saltem si nihilominus » conducat ad finem Pontifici propositum, ut limitat *Laym.* Ra- » tio prioris est, quia illud opus plerumque complet causam In- » dulgentiæ, quæ debet esse pia. Ratio posterioris, quia ratio » injuncti operis est assecutio finis intenti à Pontifice. Vid. *Laym.* » *Bon. d.* 6. *qu.* 1. *p.* 5. * (*Alii distinguunt ut Mazzotta t.* 1. » *p.* 244. *et Bon. d.* 6. *qu.* 1. *p.* 5. *n.* 15. *cum Nav. Val. Conc.* » *Reg. et cap.* communiter, quòd si culpa venialis afficit sub- » stantiam operis, putà si quis oret, vel det eleemosynam ob va- » nam gloriam, tunc non lucratur Indulgentiam, *vide n.* 536. » *n. XVIII.* Secus si non est circa substantiam, ut si quis oret » distractè, ita *Mazzotta. loc. cit. cum Suar. etc. ut supra com-* » *muniter ; contra Wig. tr.* 14. *n.* 93. qui id negat, si indulgentia » sit data ad Deum placandum.) »

534. — « 1. Indulgentiis etiam frui potest, qui eas concessit.

« 2. Non expirant morte concedentis, cùm sint gratiæ, nec, ut » habet *Sa*, ante notitiam revocationis.

« 3. Etsi intelligendæ sint, ut sonant ; cùm tamen sint gratiæ, » largè sunt interpretandæ (nisi de pœnitentiis injunctis, ut ex » *Henr.* etc. notat *Amicus d.* 20. *n.* 77.) servata tamen verborum » proprietate. Unde censendæ sunt perpetuæ, si datæ sunt sine » temporis restrictione.

« 4. Etsi data pro articulo mortis, secundùm *Sa*, expiret quando » semel est accepta ; contrarium tamen est probabile, ob rationem » datam. Illa autem non requirit applicationem Confessarii, aut » alterius ministerium. *Quintan. in append. t.* 9. *d.* 4. Expedit » tamen moribundos ad invocationem nominis JESU et MA- » RIÆ sæpius excitare, simulque in memoriam revocare in- » tentionem lucrandi istas Indulgentias *ib. d.* 4. Probabile enim » est, si habeat plures imagines, grana, rosaria, etc. benedicta, » posse, sive intuitu ejusdem concessionis, sive diversarum, » toties lucrari, quoties nomen JESU repetierit, vel præsti- » terit opus requisitum, *ibid. d.* 6. *ex Suar. Gran.* etc. Sufficit » autem ad eas lucrandas quodvis tempus, in quo verificatur » mortis articulus, etsi pluribus diebus ab ipsa morte absit. » *ib. d.* 5.

« 5. Possunt moribundi plures Indulgentias plenarias, ob » plures titulos concessas, simul lucrari ; verbi gratia, quia ha- » bent plura rosaria, vel grana, cruces, imaginesve, quibus sunt » applicatæ ; vel titulo suæ Religionis, Confraternitatis, etc. » dummodo non requirant certa opera pro speciali necessitate » applicanda. *Quint. in append. t.* 9. *d.* 4, idque etiamsi eas, vel » earum aliquas ignorent, aut non recordentur, *ibid ex Lugo*, » *Diana*, et aliis 6 contra *Rodr. Trull.* etc.

« 6. Requiritur autem, ut moribundus crucem, granum, ima-
» ginem, etc. secum habeat in articulo mortis, ut ratione illius
» lucretur : et quidem, ut tutiùs ac certiùs obtineat, ejus habeat
» dominium, seu possessionem, et apud se teneat. Non tamen
» est necesse, ut collo appensa, brachio obvoluta, manuve ap-
» prehensa sint (etsi aliquo horum modorum habere sit tutius),
» sed sufficit esse in lecto, vel juxta moribundum; licèt ipse nec
» videat, nec tangat, nec sciat, aut recordetur se habere (nisi aliud
» exprimatur). Sufficiet etiam habere commodata, seu quoad
» usum (præsertim si id in ipso indulto exprimatur, ut in Caroli
» Borromæi, et quinque Sanctorum fit). Neque necesse est re-
» tinere, donec expiret (etsi et hoc sit tutius), sed sufficit in ali-
» quo mortis articulo habere, in eoque nomen JESU (si hoc re-
» quiritur) invocare. *ib. d.* 6.

« 7. Concessæ vivis non possunt applicari defunctis, nisi id ex-
» primatur ; quia pendent à voluntate concedentis.

» 8. Probabile est concessam pro certo tempore posse sæpius
» obtineri repetendo opera præscripta, verbi gratia, eadem die,
» nisi addita sit restrictio : quia favores sunt ampliandi. Ita *Hen-*
» *riq. Rodriq.* Contrarium tamen videtur probabilius, ob volun-
» tatem concedentis contrariam rationabiliter præsumptam.
» Vid. *Card. de Lugo d.* 27. *sect.* 6. *a. n.* 95.

« 9. Etsi consultum sit, ut opera omnia fiant in gratia : id ta-
» men non videtur simpliciter necessarium. Laborandum tamen
» est Concionatoribus et Confessariis, ut cùm Indulgentiæ pro-
» mulgantur, populum ad seriam confessionem excitent. »

Quæritur, an ad lucrandam Indulgentiam omnia opera debeant fieri in statu gratiæ? Affirmant *Nav. Cajet. et Comit. ap. Croix n.* 1410. Alii verò, ut *Bellarm. l.* 1. *de Indulg. cap.* 12. *et Wigandt tr.* 14. *n.* 92, distinguunt : affirmant si Indulgentia est indicta ad Deum placandum, secus si ad alium finem, putà ad subsidium pauperum, ædificationem templi. Alii tandem communiùs et probabiliùs dicunt sufficere, si ultimum opus fiat in gratia; ita *Concina, pag.* 450. *num.* 34. *cum communi. Suar. d.* 52. *sect.* 5. *Pal. p.* 5. *Croix l. c. et Viva de Jub. q.* 6. *art.* 2. *n.* 6. *cum Bon. Boss. etc.* Ratio, quia talia opera saltem disponunt ad Deum placandum, et vim habent saltem de congruo. Et huic sententiæ adhæsit N. P. Benedictus XIV, in sua cit. Constit. *Inter præteritos*, ubi dixit : « A fructu Indulgentiæ minimè ex-
» cludendos illos existimavimus qui non præmissa Confessione
» visitationem incipiunt, dummodo, quando opus ultimum per-
» ficiunt, in statu gratiæ sint. »

« 10. Ut quis lucretur pro defunctis, probabiliter non requi-
» ritur, ut sit in gratia; quia tantùm ponit opus tanquam condi-
» tionem, quo posito, Pontifex applicat defuncto Indulgentiam,
» sive satisfactiones Christi, et Sanctorum. Ita *Escob tom.* 7.
» *E.* 5. *c.* 7. *n.* 45. *ex Suar. Præp. in* 3. *part. q.* 14. *dub.* 10.
» *n.* 93. Contrarium tamen docet *Card. de Lug. d.* 17. *n.* 75,
» requirens statum gratiæ, saltem in fine operis : quæ sententia

» tutior est. * (*Et hæc verior mihi videtur cum Wigandt tract.* 14. » *n.* 96. *R.* 3, quia nemo potest alteri applicare Indulgentiam, nisi » priùs eam fecerit suam. Hîc autem notandum cum eodem *Wig.* » *n.* 97, quòd licèt effectus Indulgentiarum pro vivis sit infalli- » bilis : non est tamen infallibilis pro defunctis, cùm eis nulla » adsit promissio, unde Deus ipsas acceptat tantùm ad suum be- » neplacitum.) *

« 11. Opus præscriptum dum fit, debet esse utile ad finem à » concedente intentum, qualis est v. g. eleemosyna præscripta pro » redemptione captivorum, etsi fiat cum, aut in peccato; modò » aliud opus ei injunctum, et præscriptum in gratia fiat (Vid. » *Lugo dist.* 27. *n.* 84.) Non autem oratio præscripta ad placan- » dum Deum, si ipsamet sit peccatum ex mala circumstantia; utì » nec jejunium, si te inebries, item nec visitatio Ecclesiarum, » sine ulla devotione. Ita *Laym. Bon.* et alii.

« 12. Possunt uno et eodem opere plures Indulgentiæ, di- » versis viis concessæ, lucrifieri, si opus sit æquè utile ad » finem utriusque Indulgentiæ; nec sit iterabile intra idem » tempus, v. g. jejunium, vel communio. Ita *Præpos.* et *Lay-* » *mann.* »

« 13. Non lucrantur Indulgentias. I. Qui ex impotentia, vel » ignorantia, sive totum opus præscriptum, sive notabilem ejus » partem omittunt; v. g. si puer, vel senex non jejunet; nisi tamen » ob gravem difficultatem hoc opus ei in aliud est commutatum. » *Henriq. Cajet. Bon. p.* 5. *n.* 16. II. Qui opera injuncta alio » loco, tempore, vel ordine perfecit, quàm præscriptum est; vel » per alium, qui fuerit causa principalis, ut si per alium jejuna- » rit, Ecclesias visitarit. *Nao. Reg. l.* 7. *Bon. loc. cit.* III. Qui » famulo tradidit eleemosynam erogandam, quam is retinuit, ut » habet *Bonac.* ex multis, contra *Sa.* IV. Qui aliquid omittit » quod secùndum sententiam probabilem, vel etiam probabilio- » rem, non est necessarium, si tamen sit necessarium re ipsa; quia » communis error non supplet defectum. Ita *Bonac. ex Suar.* » *Sanch.* et aliis.

« 14. Non obstat effectui Indulgentiæ I. Etsi ex opere requi- » sito modicum quid omittatur, v. g. cæremonia in sacro, vel si » parum comedas in jejunio; quia opus ponitur moraliter integrum. » II. Si opus requisitum præstes per alium habentem se ut in- » strumentum, v. g. in eleemosyna danda. *Bonac. l c.* III. Si » eleemosynam des exiguam, nisi tamen in Bulla exprimatur, » dandam esse pro cujusque facultate : tunc enim major danda est » à divite, quàm ab alio. Ita *Fill. Suar. Sa,* et alii. IV. Si Ec- » clesiam visitandam non possis ingredi ob hominum multitudi- » nem, dummodo oratio fiat ante fores, vel in cœmeterio. *Bonac.* » V. Etsi in opere præstito non habueris intentionem conse- » quendi Indulgentias, ut docent *Salas, Bonac.* et alii contra » *Suar.* Et videtur certum, saltem si habueris interpretativam, » ut habet *Laym.* * (*Et Wigand tr.* 14. *n.* 95. *Viva qu.* 6. *ar.* 4. » *n.* 4. *Croix n.* 1325. *cum Lugo, Molin. Poll. Gab. etc. et alii.*)*

» ° VI. Etsi opera fuerint aliunde debita, v. g. ex præcepto Ec-
» clesiæ. Ita *Laym.*

« 15. Quando datur potestas commutandi opera præscripta in
» alia, id non necessariò fit in confessione, et à Confessario, qui
» audit confitentem : sed potest fieri extra, et ab alio idoneo. Ita
» enim declarat Greg. XIII (utì et in Bulla Indulgentiæ, no-
» mine Confessarii intelligi quemvis approbatum) apud *Henriq.*
» *lib. 7. c. 10. n. 8.* et *Præpos. qu. 14. d. 10. n. 88.*

« 16. Probabilius est, eum, qui tantùm partem operis præ-
» scripti facit, non lucrari partem Indulgentiæ, nisi tam parum
» desit, ut censeatur moraliter integrum. Ita *Bon. p. 5. ex Nav.*
» *Suar. Conc.* etc.

« 17. Dum præscribitur, ut visitentur aliquot altaria, sufficit ad
» illa se orando convertere eodem loco, ut habent *Sa, Bonac.*
» *p. 1. Suar. Rodr. Diana.* Limitat autem *Lugo*, si sit tali loco
» et situ, ut moraliter censeri possit orare ad illa altaria. *d. 27.*
» *n. 93.*

« 18. Cùm Confessio præscribitur, nisi in Bulla exprimatur,
» venialium, probabilius est non requiri ut conditionem sine qua
» non, sed ut dispositionem ad statum gratiæ, *Bon. l. c.*

« 19. Nemo consequitur plenariam Indulgentiam peccatorum
» omnium, nisi omni culpa, etiam veniali liber sit, quando ul-
» timum opus explet. Unde consultum est, ut communio sit ulti-
» mum. Vid. *Laym.* »

Certum est, peccatum veniale non remissum quoad culpam, non posse remitti quoad pœnam. Ita *S. Th. suppl. q. 27. art. 1.* quem sequuntur *Viva q. 6. a. 2. n. 2. Sporer pag. 234. n. 8.* et alii passim. Illud tamen veniale non impedit quominus remittatur pœna debita aliis peccatis jam remissis. *Viva*, et *Sporer ll. cc. ac Wigand tr. 14. n. 94.* et *Renzi c. 2. sect. 4. q. 17. cum Laym. et Pelliz.* Nec obstat Indulgentiam plenariam concessam fuisse sub ratione totalis remissionis, ita ut si pœnam non tollat illius venialis non remissi, nullam tollat. Nam respondetur, quòd sicut non repugnat culpam alicujus venialis remitti, quin remittatur culpa aliorum, ita et pœna; Pontifex autem concedendo Indulgentiam plenariam, non præsumitur velle eam restringere tantùm ad eos quibus remittuntur omnia venialia, sed potiùs eam concedere juxta capacitatem subjecti, ut remittatur saltem pœna venialium illorum, quorum culpa remissa est. Notandum hîc, quòd ad Indulgentias lucrandas requiratur Confessio peccatorum etiam venialium, si in diplomate legatur : *Qui verè pœnitentes, confessi, etc.* Ita ex Decreto S. C. Indulg. approbato à Clemente XIII, qui publicari mandavit die 19 Mart. 1759, Declaravit autem S. C. Confessionem posse etiam expleri in vigilia festivitatis. Sic refert *P. Ferraris Bibl. t. 8. Append. num. 4*

§. II.

Quotuplex Indulgentia, et quomodo differat à Jubilæo.

535. Vide quæ habentur apud Busemb. — **536.** Adnotantur sancita à Bened. XIV. circa Jubilæum. — **537.** Qu. I. An ad lucrandum Jubilæum omnia opera perfici debeant in una hebdomada? Qu. II. An per Confessionem invalidam in Jubilæo auferatur reservatio censurarum, et peccatorum? Qu. III. An peccet graviter qui absolutus à reservatis, postea alia opera non implet? Qu. IV. An qui confessus est in Jubilæo, et oblitus sit peccati reservati, possit deinde à quocumque absolvi? Et an obtinere commutationem votorum? — Qu. V. An confessus animo lucrandi Jubilæum, maneat absolutus à reservatis oblitis, si postea non lucretur? Qu. VI. An possit absolvi, qui commisit peccatum reservatum in confidentiam Jubilæi? Qu. VII. An possit dari absolutio ante satisfactionem partis, vel juramentum ejusdem? Qu. VIII. Quinam casus, et censuræ possint absolvi in Jubilæo? Dub. 1. An possint absolvi publicè excommunicati? Dub. 2. An possit dispensari in irregularitate? — **538.** IX. Qui veniant nomine infirmorum, captivorum, et itinerantium? Qu. X. An sufficiat ad Jubilæum lucrandum oratio mentalis, aut modica vocalis? Qu. XI. An modica eleemosyna? Qu. XII. An satisfaciat pro jejuniis injunctis implens jejunia aliàs debita?

538. — « Resp. 1. Indulgentia alia est totalis, sive plena, plenior, plenaria, plenissima, quæ non tantùm pœnitentiam injunctam per Confessarium, vel Canones, aut secundùm hos injungi debitam, sed etiam omnem Purgatorii pœnam tollit. Nec differt à Jubilæo, nisi accidentaliter Privilegiis quibusdam, ut quòd in Jubilæo licita sit dispensatio in certis votis, absolutio à reservatis, et censuris, et quòd Confessarius quivis approbatus possit eligi. V. *Sa, Indulgent. Bon. d.* 6. *q.* 1. *p.* 2.

« Indulgentia alia est partialis, qualis est unius, vel aliquot annorum; item septenæ, quadragenæ, carenæ, etc.; item tertiæ partis peccatorum, per quas non significatur tolli tantam durationem Purgatorii, sed tantam pœnam remitti, quanta deleretur per jejunium unius, aut aliquot annorum, aut quadraginta dierum in pane et aqua, secundùm Canones olim imponi solitum. Porro quando Indulgentiis plenariis adduntur aliquot anni, vel remissio tertiæ partis peccatorum, id secundùm diversas sententias, vel ad diversos concedentes referendum est; vel facit ad cautelam, ut si fortè causa Indulgentiæ non fuerit sufficiens, saltem valeat ad illos annos lucrandos, vel ut adjuncta concedatur pro alio tempore, actione, et loco; vel denique, ut ea per modum suffragii possit aliis applicari. V. *Pell. cap.* 9.

« Resp. 2. Circa Jubilæum notanda sequentia. 1. Anno Jubilæi in Urbe durante, suspendi solent tantisper extra Urbem om-

» nes Indulgentiæ plenariæ, quoad vivos, etiam in carceribus » (non tamen in periculo mortis constitutos, ut contra *Laym.* » *lib.* 5. *t.* 7. *cap.* 8 *n.* 2. docet *Bon. d.* 6. *q.* 1. *n.* 2. ex declar. » Urb. VIII facta anno 1625, neque quoad defunctos) : itemque » aliæ facultates, v. g. absolvendi à casibus Bullæ Cœnæ, com- » mutandi vota, dispensandi, etc. concessæ in ordine ad lucran- » das plenarias Indulgentias. Non suspenduntur autem Indul- » gentiæ personis particularibus, aut ab alio quàm Papa concessæ, » nec privilegia Religiosorum, v. g. absolvendi à reservatis, etc., » quia tantùm suspenduntur facultates concessæ in ordine ad » Indulgentias. Ita *Sanch. Henr.* etc. apud *Diana t.* 1. *tr. de Bulla* » *Cruc. Fill. Bon. l. c. Benzon.* et deinde *Lugo n.* 20. *sect.* 8. » *n.* 145. *ex declarat.* Urb. VIII anno 1625. Similiter neque » suspenditur facultas concessa Episcopis per *Trident. sess.* 24. » *c.* 6. absolvendi, et dispensandi cum suis subditis, in omnibus » casibus Sedi Apostolicæ reservatis; item nec dispensandi in ir- » regularitatibus, in impedimentis Matrimonii, aut petendi debi- » tum, etc. quæ ex jure communi illis competunt. *Zerola v. Annus* » *Sanctus*, §. 4. *Quintan. in Append. t.* 3. *d.* 16.

« 2. Etsi probabile sit quod docet *Nav.* sæpius lucrifieri posse » Indulgentias intra Jubilæum, extensum ad duas septimanas : » contrarium tamen verius est, quod *Congr. Card.* declaravit, ut » habet *Bonac. ex Suar. Sanch. l.* 6. *q.* 1. *p.* 5. *n.* 32. qui tamen » affirmat, in Anno Sancto posse obtineri toties, quoties opera » præscripta præstantur : idque ex declaratione Urbani VIII.

« 3. Satisfacere tunc 1. qui Sabbato ante primam Dominicam » confitetur, ut habet *Laymann*, *Bon.* et praxis fidelium. Item » qui confitetur et communicat ultima Dominica claudente Jubi- » læum. Cætera tamen opera debere fieri ante, et quidem intra » unam hebdomadam, docet *Lugo d.* 27. *n.* 105. contra *Bonac.* » *p.* 1. *q.* 5. 2. Qui ordinem intra opera præscripta non servavit. » 3. Si quis intra illud tempus cœperit confessionem, quam ma- » terialiter imperfectam oporteat differri longiùs, potest tunc ab- » solvi à reservatis, et commutari vota : postea verò extra tempus » Jubilæi absolvi ab omnibus, etiam quæ oblitus est, reservatis, » ac in oblitis etiam dispensari : imò potest postea omnia facere » Confessor finita confessione, quæ ante : quia, cœpta causa, » manet potestas delegati, donec finiatur. Ita *Sa, Less. l.* 2. *c.* 40. » *d.* 16. *Bonac. Laym. Sanch. l.* 4. *c.* 54. *Dian. t.* 2. *misc.* » *R.* 11.

« 4. Qui neglexit lucrari Jubilæum in patria, potest alibi, dum » ibi durat, lucrari ; *Sanch. Ugol. Dian. p.* 3. *t.* 4. *R.* 151. Imò » etiam in patria, si tempore publicationis ex invincibili ignorantia » notitiam illius non habuit. *Bonac. Dian. l. c.*

« 5. Quando duobus diebus immediatis occurrunt duo Jubilæa, » quorum singula Confessionem et communionem requirunt, non » opus est bis confiteri et communicare, dummodo perseveres in » gratia ; alia tamen opera repetenda sunt. *Tur. p.* 2. *d.* 32. 64. » Vide *Dian. p.* 4. *t.* 4. *R.* 166.

836. — Ante omnia refert hîc adnotare sancita à N. SS. P. Bened. XIV in sua Constitutione, *Inter præteritos,* edita 3 Decemb. 1749 pro Jubilæo Anni Sancti (*in Bullar. t.* 3. *n. XXI.*) de qua præcedenter locutus in Allocutione Consistoriali habita die 5 Maii eod. anno (vide in *Bull. n. XVI.*) sic dicit : « Difficultates (circa facultates Jubilæi) in unum congerere...., « et quæstiones omnes de medio tollere non prætermittemus. » Addens ibi : « Ideo Doctores Constitutiones aliorum Pontificum » falsò interpretasse, quia non bene verba ipsarum perpenderunt. » Deinde in prædicta Constit. *Inter præteritos,* sic sancivit.

I. Per verba, verè *Pœnitentibus et confessis,* intelligi debet actualis Confessio (*In dicta Const. Inter præteritos,* §. 5.) II. Omnes visitationes Ecclesiarum debent perfici uno die, incipiendo diem à media ad mediam noctem, vel à vespera ad vesperam. §. 13. III. Per clausulam : *Ad beneplacitum nostrum, et Sedis Apostolicæ,* non cessant Indulgentiæ morte Pontificis : secus si tantùm dicatur, *Ad beneplacitum nostrum.* § 18. IV. Circa suspensionem Indulgentiarum, quando in Indulto dicitur, *omnes et singulæ,* etiam plenariæ suspenduntur. §. 22. V. Indulgentiæ pro vivis non possunt applicari pro defunctis. §. 23. VI. Tempore Jubilæi Anni Sancti manent suspensæ facultates Regularium absolvendi à casibus Bullæ Cœnæ, et reservatis Sedi Apostolicæ, et vota commutandi, sive sint concessæ intuitu Indulgentiarum, sive ob alias causas. §. 26 et 32. VII. Vi Jubilæi nequit absolvi hæresis externa. §. 38. VIII. Quando dicitur: *Commutatio votorum fiat dispensando,* principaliter debet attendi ad commutationem, ita ut materia subrogata non sit exorbitanter minor : secus si dicatur, *Dispensatio fiat commutando.* §. 45. IX. Facultas dispensandi non includitur in facultate commutandi. §. 47. X. Quoad irregularitates pertinet, quidquid sit de controversia, num sub nomine censuræ irregularitas ex delicto comprehendatur, datur facultas dispensandi ab occulta irregularitate ob violationem censurarum dumtaxat. §. 50. XI. Facultas commutandi pia opera non intelligitur data circa Confessionem, et Communionem (præterquam cum pueris), aut orationem necessariam in visitatione. Nec commutatio fieri potest ad opera aliunde debita. Nec Jubilæum acquiri potest per opus aliàs debitum, (putà si quis ex legato teneatur dare eleemosynam pauperi), nisi qui Indulgentiam concedit, nominatim dicat, quòd per prædictum opus acquiri possit; id enim sæpe contingit, cùm inter injuncta opera trium dierum jejunium præscribitur, dies nominatim indicando, ex g. dicitur, quòd esse debeant tres dies quatuor temporum Septembris. §. 53. Item commutatio fieri debet in opera ejusdem naturæ. §. 55. XII. Præter excommunicationem majorem Pontifici reservatam in Constit. *Apostolici muneris,* impositam Sacerdoti complici in peccato turpi, qui extra mortis articulum Confessionem excipit pœnitentis, eumque absolvit; vel qui in articulo mortis absolvit, cùm alius Sacerdos non desit; sive, cùm alius sit Sacerdos, sibi fingit, quòd si pœnitens

illi confiteatur, infamia aut scandalum inde oriturum sit, et ideo Confessionem ejus excipit, aut absolvit, imponitur hîc inhabilitas in quocumque Jubilæo absolvendi complicem pœnitentem. §. 59 et 60. XIII. Cùm omnes, quæ tribuuntur facultates ad Jubilæi consecutionem, directæ ac veluti ipsius præparatio sunt, clarè inde sequitur illarum usui minimè locum esse nisi cum eo qui et ad consequendum Jubilæum præparatus sit, et certum habeat propositum adimplendi opera injuncta. §. 62. XIV. Confessarii tantùm in foro sacramentali, et Ecclesiis designatis possunt absolvere, et vota commutare. §. 63. XV. Tempore Jubilæi, vel Indulgentiarum omnino imponenda est pœnitentia à Confessario, ne mutilum maneat Sacramentum. §. 65. XVI. Nomine partis læsæ non intelligitur Judex, sed qui damnum est passus. §. 66. Et itidem declaratur, non posse commutari vota in præjudicium tertii, sicut votum perseverantiæ in aliqua Congregatione, quòd naturam assumat contractûs et reciprocæ obligationis inter voventem et Congregationem. XVII. Si quis post confessionem prolabitur in lethale, debet iterum confiteri, ut ultimum opus fiat in gratia. §. 73. XVIII. Opera facta in peccato valent ad lucrandum Jubilæum, modò fiant animo exhibendi honorem Deo; non autem ex fine vano: et modò ultimum opus impleatur in gratia. §. 75 et 76. XIX. Nomine *Incolæ* veniunt omnes qui sunt Romæ, animo ibi morandi per majorem anni partem, et omnes qui Romæ alicujus muneris aut negotii causa morantur. Confessio est necessaria ad lucrandum Jubilæum, etiamsi quis habeat sola venialia. §. 77. XX. Pro aliis verò Indulgentiis, si Confessio præcipitur ut dispositio, non requiritur Confessio venialium; secus si injungitur ut opus præscriptum. §. 78. XXI. Si quis post Confessionem labatur in mortale, licèt non teneatur iterare visitationes, tenetur tamen iterum confiteri. § 79. XXII. Non est opus in visitatione Basilicarum ad Indulgentiam consequendam ingredi aut egredi per Portas Sanctas, licèt hujusmodi ingressus pro opere supererogationis æstimandus sit. §. 81. XXIII. Si quis ante publicationem indulti visitavit Basilicas, et compleat visitationes ipso die publicationis, potest gaudere Jubilæo, modò aliàm visitationem quatuor Basilicarum totam illo die perficiat. §. 82. XXIV. Satis est oratio vocalis: qui autem sola mente orare voluerit laudandus est, aliquam tamen vocalem orationem adjungat §. 83. XXV. Potest quis iterum lucrari Jubilæum, si reiteret opera injuncta; verùm tantùm prima vice potest facultatibus gaudere. §. 84. Hoc tamen non intelligendum pro lucranda Indulgentia concessa iis, qui præscriptis diebus Ecclesiam visitaverint, tunc unica tantùm Indulgentia acquiri potest, *ibid.* XXVI. In concessione facultatis absolvendi à censuris Bullæ Cœnæ non includitur facultas absolvendi ab hæresi externa. §. 85. XXVII. Qui facta confessione est absolutus à censuris, et alias gratias votorum recepit, si mutat propositum implendi reliqua, manet dispensatus à votis, nec reincidit in censuras. §. 86.

Hîc addendum, quod in Constit. *Celebrationem* (*in Bull. t.* 3.

n. XXVIII. §. *II.*), edita die 1 Jan. 1751, idem Bened. XIV declaravit, facultatem priùs datam Monialibus, et earum novitiis in Constit. *Benedictus Deus in Bullar. t.* 3. *n. XXVII.*) emanata 25 Decemb. 1750, §. 4. eligendi sibi tempore Jubilæi quemcumque Confessarium, intelligendam esse de quolibet Confessario approbato ab Ordinario loci pro quocumque Monasterio loci illius. Demum hîc notandum, quòd tempore Jubilæi Regulares possunt Confessionem explere apud quemcumque Sacerdotem approbatum ab Ordinario etiam secularem, ut declaravit Gregor. XIII, et Alex. VII, in Constit. *Unigenitus.* Ita refert *P. Ferrar. Bibl. v. Approbatio art.* 2. *n.* 21. Possuntque absolvi ab illo etiam à casibus in eorum Ordine reservatis.

537. — Quæritur I. An ad lucrandum Jubilæum debeant omnia opera perfici in una hebdomada? Ad respondendum refert hîc priùs adnotare verba solita apponi in hujusmodi Indultis, quæ sunt: « Qui processioni interfuerint, vel Ecclesias designatas » visitaverint, et feria quarta, sexta, ac Sabbato alterius ex dua» bus hebdomadis jejunaverint, pariterque sua peccata confessi, » et SS. Communione refecti fuerint; eleemosynamque tribue» rint, etc. » Hoc posito, negativè respondent ad quæsitum *Pal. tr.* 24. *p.* 12. §. 3. *n.* 19. *Bon. de Pœnit. d.* 6. *q.* 1. *p.* 5. *n.* 34. item *Præpos. et Naldo apud Renzi cap.* 2. *sect.* 5. *q.* 1. *ac Rodr. Sa, Diana, Lohn. et Graff.* et consentit *Laym. de Pœnit. c.* 13. *n.* 10, si adsit causa. Ratio, quia, cùm dicatur in Indulto opera implenda esse in altera ex duabus hebdomadis, non est cur impletio restringi debeat ad unam hebdomadam. *Secunda* verò sententia, cui adhæreo affirmat, et hanc tenent *Sanch. l.* 4. *c.* 4. *n.* 28. *Lugo d.* 27. *n.* 105, (qui contrariam falsam vocat) *Sporer suppl. p.* 263. *n.* 173. *Viva de Jubil. q.* 8. *art.* 2. *n.* 3. *cum Ugolino, Reg. et Fausto, Holzm. n.* 569. *cum Henr. Gobat.* et aliis passim ut asserit *Renzi l. c. cum Nunno, ex Sanctorell.* Ratio, tum quia hæc est praxis communis fidelium, ut fatetur etiam *Laym.* tum quia id patet ex verbis relatis Indulti, ubi non dicitur utriusque hebdomadæ, sed *alterius ex duabus*, quod importat opera implenda esse vel in prima, vel secunda hebdomada.

Et idem sentio dicendum de Confessione et Communione cum *Lugo, Holz. Renzi,* et aliis mox supra citatis, contra *Pal.* et alios AA. primæ sententiæ, qui dicunt, quòd is, qui in prima hebdomada absolvisset opera præscripta, posset tamen in secunda absolvi à reservatis. Sed opposita apparet verior ex verbis illis, quæ adduntur in Indulto, *pariterque peccata sua confessi, etc;* ergo sicut jejunia debent impleri in una hebdomada, ita pariter Confessio et Communio. Nec valet dicere cum *Palao*, quòd illud *pariter* respicit obligationem operum, non temporis; nam revera particula *pariter* importat annexionem operum, non solùm quoad substantiam, sed etiàm quoad circumstantiam temporis.

Probabilissimè autem dicunt *Lugo n.* 107. *v. Adverto, Bon. et Holzm. ll. cc.* quòd si quis impleverit alia opera in prima hebdomada, bene poterit ex consuetudine communi perficere Commu-

nionem Dominica immediatè sequenti Et idem de Confessione probabiliter dicunt *Diana p. 1. tract. 1. Misc. R. 28. et Lugo d. num. 107. cum Soto, Nav. Sa, Henr. Reg.* et aliis communiter, qui dicunt hoc olim declaratum etiam fuisse à Gregorio XIII. Ex quo sequitur (ut bene notat *Holzm.*) Dominicam mediam esse communem, et pertinere ad utramque hebdomadam.)

Quæritur II. An per Confessionem invalidam in Jubilæo absolvantur censuræ reservatæ, et auferatur reservatio peccatorum? Si Confessio fuerit culpabiliter nulla (quidquid dicant *Cajet. Henr. etc. ap. Croix. n. 1449.*) omninò negandum cum *Lugo d. 20. n. 113. et Viva de Jubilæo q. 11. art. 6. n. 2.* (qui meritò id negat, contra *Lugo*, etiamsi quis in illa Confessione habuerit animum postea se validè confitendi.) Ratio est, tum quia nulli sua fraus patrocinari debet, tum quia facultates conceduntur in Confessione, ut per illam fideles Jubilæum lucrentur; unde qui sacrilegè confitetur, cùm revera nolit per talem Confessionem Jubilæum lucrari, non potest facultatibus gaudere. Et de hoc hodie non videtur ampliùs dubitandum post declarationem N. P. Bened. XIV ut supra notavimus *n. 536. n. XIII.*

Si autem Confessio fuerit nulla defectu doloris, et bona fide fuit facta, idem sentiunt *Bonac. d. 5. q. 7. p. 5. §. 5. n. 9. cum Rodr. et Croix n. 1449. cum Tamb. Reg. Aversa etc.* Ratio, tum quia facultates in Jubilæo non conceduntur absolutè, sed pro veris pœnitentibus; qui autem invalidè confitetur, non est verè pœnitens, tum quia facultas absolutionis concessa est sub conditione lucrandi Jubilæum, quod utique acquiri nequit deficiente Confessione valida. Alii verò censent per hujusmodi Confessionem inculpabiliter nullam, tolli reservationem; ita *Lugo dist. 20. n. 110. Viva l. c. cum Conc. Henr. et Comit. item Dic. et Gob. apud Croix l. c. qui n. 1475.* id probabile putat. Ratio, quia, ut dicunt communiter (loquendo verò extra tempus Jubilæi) ipse *Bonac. l. c. Pal. tr. 23. p. 15. §. 6. et Salm. c. 13. n. 41. cum Suar. Cajet. Lugo Con. Dic.* et aliis passim, peccata reservantur, ut in Confessione deferantur habenti jurisdictionem in illa, sive delegato, utque ipse judicet imponendo pœnitentiam, et absolutionem ferendo: quod jam fit in casu nostro; unde ad hoc, ut Confessarius possit reservationem auferre, sufficit ut pœnitens habeat verum animum lucrandi Jubilæum. Sed his non obstantibus, probabilior mihi videtur prima sententia, quia, cùm Pontifex concedit facultatem absolvendi à reservatis, ut fideles Jubilæum lucrentur, non præsumitur illam concedere pro iis qui nequeunt cum illa Confessione Jubilæum lucrari. Idque videtur confirmari ex verbis Bened. XIV in dicta Const. *Inter præteritos*, ubi dicit facultates tribui velut præparationes ad consecutionem Jubilæi; ergo non præsumitur velle, ut facultatibus fruatur ille, cui facultates non sunt præparatio ad Jubilæum lucrandum.

Quæritur III. An peccet graviter qui postquam est absolutus à reservatis, non implet postea opera injuncta? *Prima* sententia affirmat, quam tenet *Viva de Jubil. q. 11. a. 4. n. 2. cum*

Suar. Vasq. et Fill. et hanc sententiam dicit Bened. XIV, in præfata Const. *Inter præteritos* §. 86. fultam esse subsistenti ratione, quia in materia gravi ille contraveniret intentioni Pontificis, qui facultates concessit tanquam medium ad Jubilæum lucrandum. Sed negant communiùs *Sanch. Dec. l. 4. c. 44. n. 53. cum Henriq. Pal. tr. 24. p. 12. §. 3. n. 13. Bon. dist. 5. q. 7. part. 5. §. 1. n. 18. Lugo dist. 20. n. 100. Sporer p. 269. n. 215. et Salm. c. 13. n. 57. cum Naldo, Diana, Portel. etc.* Ratio, quia hujusmodi obligatio non inspicitur imposita neque ex natura Jubilæi, neque ex Pontificis, aut Confessarii præcepto; et in dubio de præcepto, nemo ad illud tenetur. Communiter autem dicunt *Nav. Vasq. Laym. Henr. etc. apud Croix n. 1448.* contra *Ugolin.* talem pœnitentem qui negligit opera complere, minimè reincidere in reservationem, vel censuras. Hocque definitum est ab eodem Bened. XIV. in d. Const. § 86.

Quæritur IV. An qui confessus est tempore Jubilæi, et oblitus fuerit confiteri peccata reservata, aut cum causa illa omiserit, possit deinde à quocumque Confessario ab eis absolvi? Omnes affirmant, si tempore Jubilæi Confessarius habuerit expressam intentionem absolvendi etiam à reservatis. Si verò hanc non habuerit, negat *Bon. p. 15. §. 3. n. 3. cum Vasq. et Sylvest. Rosel. ac Suyr. ap. Sanch. de Matrim. l. 8. dist. 15. n. 17. cum Sa, et Henr. Pal. tr. 24. p. 12. §. 3. n. 9.* Sed probabiliùs affirmant *Bus.* ut *supra, Sanch. l. c. Suar. dist. 31. sect. 4. n. 24. et Viva q. 11. a. 4. n. 2. cum Reg. Nav. Gabr. et Diana, Croix n. 1449. cum Aversa, Peliz. Dic. etc.* Ratio, tum quia pœnitens vi Jubilæi jus acquisivit ad favorem Pontificis, ut ex eo tempore à quolibet Confessario possit absolvi, tum quia primùs Confessarius præsumitur per suam absolutionem velle conferre suo pœnitenti omne beneficium quod potest; unde sicut indirectè absolvuntur peccata illa oblita, ita indirectè tollitur reservatio. Omnes autem conveniunt, quòd si quis cœpit Confessionem intra Jubilæum, possit deinde absolvi ab omnibus reservatis. Ita *Nav. c. 26. n. 13. Laym. c. 13. n. 9. cum Palud. Henr. Rodr. Bon. l. c.* et alii passim. Et hoc probabiliter extendunt *Sanch. l. c. et Viva cum Bossio*, et communi, etiam ad illa reservata, quæ pœnitens committat transacto tempore Jubilæi, quia pro eo perseverat adhuc idem favor facultatum.

An autem qui confessus fuerit tempore Jubilæi, possit postea à quocumque Confessario obtinere commutationem votorum? Negant *Laym. c. 13. n. 9. et Suar. Bon. ac Fill. ap. Croix n. 1473.* Ratio, quia absolutio facta virtute Jubilæi non potuit comprehendere vota, quorum commutatio tunc non fuit quæsita. Sed communiùs affirmant *Less. l. 2. c. 40. n. 109. Pal. l. c. Viva q. 12. art. ult. num. 3. Sporer p. 272. num. 237. cum Gob. Portel. et Sanctorell.* idemque tenet *Sanch. loc. c. n. 18.* etiamsi pœnitens tempore Jubilæi memor fuerit sui voti. Ratio, quia (ut dictum est) pœnitens vi Jubilæi lucrati jus adeptus est ad talem commutationem. Utraque sententia est probabilis. Rectè autem advertunt

Suarez, de voto lib. 6. *c.* 19. *n.* 10. *et Holzm. n.* 645. cum communi, quòd pro commutatione præfata votorum non requiritur specialis causa, sed sufficit causa illa communis, ob quam Pontifex motus est ad Jubilæum indicendum.

Quæritur V. An si pœnitens tempore Jubilæi confessus sit cum intentione illud lucrandi, et postea non lucretur, eò quòd non implet opera requisita, an tunc pro oblitis tollatur reservatio? Negat *Conc. p.* 574. *n.* 17. *cum Vasq.* et probabile putat *Suar. d.* 31. *sect.* 4. *n.* 23. Ratio, quia privilegia conceduntur ad Jubilæum lucrandum, et ideo, donec illud non sit obtentum, pœnitens non potest illis gaudere. Sed probabiliùs affirmant *Suar. n.* 24. *Sanch. Dec. l.* 4. *c.* 54. *n.* 45. *et de Matr. l.* 8, *d.* 25. *n.* 21. *cum Manuel.* Ratio, quia tempore Jubilæi conceditur facultas absolvendi à reservatis omnes qui habent animum illud lucrandi, et patet ex dictis *n.* 536. *n. XXVII.* Unde cùm Confessarius absolutionem impertitur, tunc reservatio absolutè aufertur, non verò dependenter ab eventu futuro; nam in Jubilæo nihil conceditur sub conditione futuri eventûs, et ideo cùm ablatio reservationis jam sortita fuerit effectum suum, pœnitens non reincidit in eam, si postea opera non compleat.

Quæritur VI. An possit absolvi à reservatis, qui peccatum commisit spe obtinendi absolutionem vi Jubilæi? *Prima* sententia valde probabilis negat, et hanc tenent *Covar. Lopez, et Menoch. apud Pal. p.* 12. §. 3. *n.* 15. quia non præsumitur Pontifex velle fovere iniquitatem. Idque confirmatur ex illo Tridentini *sess.* 24. *de Reform. c.* 5, ubi statuitur, quòd habens copulam cum consanguinea spe obtinendi dispensationem, difficiliùs ei concedetur, et ipse debebit Pontifici exprimere, crimen patrasse cum hac confidentia. *Secunda* verò sententia communior, et satis probabilis affirmat, eamque tenet *Suar. l.* 4. *de voto c.* 54. *n.* 18. *et Pal. l. c. n.* 16. *cum Henr. Graff. Vega, Rodr. etc.* Ratio, quia facultas generaliter concessa non est limitanda. Nec obstat dicere, quòd Pontifex sic foveret iniquitatem; nam, si hoc esset, Christus Sacramentum Pœnitentiæ instituens adhuc diceretur iniquitatem fovisse; non autem dici debent fovere iniquitatem remedia, quæ à Superioribus peccantibus præparantur.

Quæritur VII. An vi facultatis concessæ in Jubilæo absolvendi a censuris occultis propter damnum alicui datum incursis, sub conditione, ne pœnitentes absolvantur, nisi satisfacta parte vel saltem præstito juramento satisfaciendi, possit dari absolutio ante satisfactionem, vel juramentum? Si pœnitens possit, statim satisfacere debet, aliàs illicitè et invalidè absolveretur; ita *Suar. d.* 7. *de Censur. sect* 5. *Sporer p.* 209. *n.* 214. *et Viva q.* 10. *a.* 2. *n.* 9. *cum Vasq. Gob. Con. et Fill.* contra *Aoil. Bon. Bardi, Dian. etc. ibid.* qui negant id fieri invalidè, cùm illa sit potiùs monitio, quàm conditio. Sed verior mihi videtur sententia *Suarii*, et aliorum ut supra, quia illa est vera conditio qua non impleta, facultas non conceditur. Dicit autem *F Theod. à Spir. S. c.* 9. §. 4. *n.* 3, sufficere ad absolvendum satisfactionem fidejusso-

riam, aut juratoriam, semper ac Confessarius judicet, quòd absolutio proderit pœnitenti, nec eum retardabit à satisfaciendo. Verùm hæc opinio magis speculativè quàm practicè est probabilis: hinc verius dicendum cum *Croix n.* 1453. *et Viva q.* 10. *a.* 2. *n.* 9, non posse eo casu absolutionem à censuris impertiri, nisi realiter præmittatur satisfactio: idque expressum est à Ben. XIV in Const. *Convocatis* (*in Bullar. t.* 3. *n. XX. n.* 27.) ubi dicitur. « Ab occultis censuris ob partem læsam incursis (Confessarii) » non priùs absolvant, quàm parti læsæ pœnitens satisfecerit: » vel si priùs pœnitens nequeat, non eum absolvant, nisi juret » se satisfacturum cùm primùm poterit. » Rectè tamen dicunt *Croix l. c. et Viva n.* 3. *cum Sanch. Henr. Boss. et aliis*, bene censeri satisfactum parti, si absolvendus ita rem disponat, ut satisfactio sit certò moraliter implenda: prout si pœnitens det Confessario, aut deponat apud alium quod restituere debet. Et idem ait *Viva* si pœnitens ex consensu partis obtineat dilationem. Antequam autem satisfiat fisco, vel Judici, bene potest impertiri absolutio, ut dicit *Tamb. Suar. ap. Croix ib.*

Si verò pœnitens sit impotens ad satisfaciendum, tunc validè et licitè absolvi potest cum veriori et communiori sententia, quam tenent *Sporer p.* 269. *n.* 214. *F. Theod. loc. cit. Renzi, c.* 2. *sect.* 5. *q.* 24. *cum Fill. et Viva n.* 4. *cum Suar. Laym. Bon. et aliis* (contra *Sotum, Nav. et Cordub. ib.* qui dicebant non esse absolvendum qui satisfacere non potest, cùm satisfactio sit conditio sine qua non). Ratio nostræ sententiæ est, quia non præsumitur Pontifex impossibilem conditionem postulare. Nec tunc requiri fidejussionem, vel pignorationem, aut juramentum dicunt *Sporer l. c. et Viva n.* 6, eò quòd (ut aiunt *Suar. sect.* 10. *n.* 4. *et Nav. Laym. Henr. Boss. etc. ap. Viva*) istæ cautiones solùm exiguntur pro foro externo. Sed juxta verba Pontificis supra relata, tunc omnino saltem exigendum est juramentum de satisfactione implenda, cùm præcipiatur Confessariis: « Non eum absolvant, » nisi juret se satisfacturum. » Rectè verò dicunt *Tamb. et Belleg. ap. Croix n.* 1454, non esse opus tali juramento, si pœnitens revera esset perpetuò impotens ad satisfaciendum. Præfatus autem *F. Theodor. n.* 4, subdit damnificantem absolvi posse. I. Si pars læsa acceptet satisfactionem, vel eam remittat, licèt adfuerit damnum publicum, ut dicit *Glossa in cap. Quamvis de vactis in* 6. Hinc si quis percusserit Clericum, sufficit ei se submittere, vel quòd offensus injuriam remittat, aut ita se gerat, ut prudenter præsumatur omnem offensam remisisse. Rectè verò advertit *Croix n.* 1456. *cum Bonac. et Fill.* (contra *Vivam, Tamb. Dian. etc.*) non sufficere remissionem Monachi offensi, si injuria in totam redundaverit communitatem: et hanc testatur *Filliucius* esse praxim S. Pœnitentiariæ. II. Si pars renuat justam satisfactionem oblatam, quia tunc per ipsum non stat; ita præfatus Auctor *l. c. cum Candido.* III. Si pœnitens præstet partem quam potest, et pignus, aut juramentum de reliquo. IV. Si debitor non possit tunc satisfacere, nisi cum magno damno, aut incom-

modo; nisi pars læsa idem damnum ex dilatione subiret. Ita idem Auctor cum *Nav. et Avila*, qui addit, quòd, cùm creditor sit distans, potest absolvi debitor, si deponat pecuniam in loco tuto.

Utrùm autem absolutus à censuris sub promissione satisfaciendi, reincidat in eas, si postea non satisfaciat? Affirmant *Nav. Rodr. et Vega ap. Vivam n.* 7. Sed probabiliùs negant *Sporer. l. c. et Viva cum Sa, Gob. Boss. et Pasq.* quia ex *cap. Ad reprimendam de Offic. Ordin.* reincidentia non incurritur, nisi de jure exprimatur.

Quæritur VIII. A quibus casibus et censuris possint Confessarii absolvere tempore Jubilæi? Communiter dicunt *Suar. d.* 7. *de Censur. c.* 5. *Holzmann. p.* 163. *n.* 638. *Sporer. p.* 268. *n.* 212. *Viva q.* 11. *art.* 2. *n.* 1. *item Vasq. Laym. Henr. Reg. Diana, et alii apud Croix n.* 1451, in Jubilæo, quando conceditur facultas absolvendi à reservatis Pontifici, dari etiam facultatem absolvendi à reservatis Episcopo, quamvis id non exprimatur. Item, licèt nequeant absolvi hæretici, absolvi tamen possunt proferentes blasphemiam hæreticalem, et fautores aut receptatores hæreticorum: necnon legentes, retinentes, vel imprimentes libros hæreticos; ita *Croix n.* 1451. *cum Lugo, Gob. Diana, et Belleg. ac Viva qu.* 11. *art.* 1. *n.* 6. *cum Suarez, Sanch. Henr. et Bossio*, contra *Azor. Rodr. et alios.* Ratio, quia hujusmodi crimina, esto concernant, non tamen sunt propriè hæresis formalis.

Sed hîc dubitatur 1. an possint absolvi publici percussores Clericorum, et alii nominatim excommunicati, vel suspensi? Affirmant communiùs *Sporer p.* 268. *n.* 213. *Holzm. p.* 164. *n.* 740. *Viva q.* 11. *art.* 1. *n.* 5. *et Croix n.* 1457. *cum Sanch. Henr. Sa, Sayr. Lez. Dian, Gob. etc.* (contra *Vasq. Con. et Avila*). Ratio, quia cùm Indultum non distinguat inter publicas et occultas censuras, non est restringenda facultas ad sola occulta. Idque expressè concessit N. SS. P. Bened. XIV in Const. *Convocatis n.* 5. in Jubilæo Anni Sancti, dicens absolvi posse pœnitentes « à censuris in jure latis etiam Sedi Apostolicæ » reservatis, quamvis publicæ in partibus sint, et quamvis de- » ductæ aut nominatim declaratæ ac denunciatæ in iisdem par- » tibus sint per locorum Ordinarios, aut alios Judices. » Additur verò ibi *n.* 6. « A censura ab homine, seu à quocumque Judice » de partibus nominatim lata absolvere valeant ad effectum dum- » taxat Indulgentias præsentis Jubilæi consequendi, etc. » Et de hujusmodi censuræ absolutione prohibetur ibidem dari à Confessario ullum testimonium.

Dubitatur 2. an in Jubilæo possit dispensari in irregularitatibus? Affirmant *Bannes, et Salon. ap. Vivam q.* 10. *art.* 1. *n.* 1, et probabile vocant *Henr. Salas, Rodr. Diana, et Boss.* Et consentiunt *Soto 4. D.* 22. *qu.* 3. *cum Med.* quoad irregularitates ex delicto, quia tales irregularitates habent rationem censuræ. Sed negant communiùs *Suar. de Censur. d.* 1. *sect.* 3. *Mol. d.* 80. *Holz. p.* 164. *n.* 641. cum communi ut asserit, et *Viva l. c. n.* 2. *cum Fill. Trull. Reg. et Moia*, qui censent nomine censuræ non

venire irregularitates, sed de hac quæstione fusiùs agemus infra in tract. *de Censur. l.* 7. *n.* 351. Cæterùm Bened. XIV in dicta Const. *Convocatis, n.* 12, loquens de irregularitatibus (præscindendo ab hac quæstione), tantùm indulsit, « dispensari posse » super occulta irregularitate ob violationem censurarum dum- » taxat. »

538. — Quæritur IX. Qui veniant nomine infirmorum, captivorum, et itinerantium, quibus vi Jubilæi possunt commutari aliqua ex operibus injunctis ? Dicitur *aliqua,* quia Confessio, et Communio nunquam commutari possunt, ut communiter dicunt DD. cum *Lugo d.* 27. *n.* 118. et certum est ex relata Constit. *Inter præteritos* §. 53. Nomine *infirmorum* veniunt omnes valetudinarii, qui absque notabili detrimento aut difficultate nequeunt opera illa præstare. Et tales existimantur etiam senes, ita *Holzm. n.* 663. *et Viva q.* 7. *art.* 2. *n.* 2. *Captivi* autem dicuntur, qui contra propriam voluntatem alicubi detinentur : his conceditur commutatio, vel prorogatio operum ad lucrandum Jubilæum ; *Holzm. et Viva ll. cc.* Demum *itinerantibus* prorogantur opera injuncta usque ad reditum ; et non tenetur quis suum iter differre (intellige, si commodè differre nequit) ; ita *Holz. ibid. cum Gob. et Croix n.* 1434. qui rectè id extendit etiam ad illum, qui prima hebdomada non est Jubilæum lucratus, et potuit lucrari. Dicit etiam *Lugo d.* 27. *n.* 126. quòd si quis in itinere perveniat ad locum ubi Jubilæum promulgatur, poterit illic incipere opera, et prosequi in itinere.

Quæritur X. An ad implendas preces in Jubilæo injunctas sufficiat oratio mortalis, et vocalis modica ; Communior sententia *ap. Croix n.* 1421. *et Holzmann. n.* 648. requirit orationem vocalem, quia Ecclesia, cùm sit sensibilis et externa, quando injungit suo nomine orare, externam intendit orationem. Sed probabiliter dicunt sufficere mentalem *Mazzota t.* 1. *p.* 244. *et Viva q.* 8. *art.* 5. *n.* 7. *cum Nav. Fill. Trull.* et communi, ut asserit : probabile putat *Lugo d.* 27. *n.* 111, quia oratio mentalis est vera oratio ; et licèt Ecclesia nequeat præcipere actus merè internos, potest tamen eam injungere, ut medium ad Jubilæum lucrandum. Utrùm autem sufficiat modica oratio vocalis ? Affirmant *Suar. d.* 52. *sect.* 8. *n.* 9. *et Mazzota l. c. cum Fill.* item *Boss. Diana, et Leand. ap. Concina p.* 451. *n.* 38, quia quælibet oratio jam satis est ad implendam conditionem Indulgentiæ. Sed probabiliùs *Concina loc. cit. ac Holzmann, et Viva ll. cc.* dicunt requiri aliquam orationem, nempe quinque *Pater* et *Ave,* ut ait *Mazzota :* vel sex cum *Credo* et *Gloria,* ut dicit *Sporer n.* 174, vel septem *Pater* et *Ave,* ut vult *Holzmann n.* 648. Attende insuper id, quod super his protulit N. P. Benedictus XIV in relata Constit. §. 83. sic dicens : « Licèt oratio brevis cum sensu fer- » ventis pietatis adhibita satisfacere possit, plerumque tamen » orationis brevitas ex modico pietatis studio proficisci solet. Nos » itaque declaravimus vocalem orationem piè adhibitam ad con- » sequendum Jubilæum sufficientem esse, et laudandum eum qui

» mente ac spiritu orat; dummodo vocales aliquas preces ora-» tioni illi adjungat. Unde videtur Pontifex admittere, cùm fiat » oratio mentalis, satis esse adjicere orationem vocalem, etsi » per se non notabilem. »

Hîc autem notandum id quod docent plures graves AA. nempe quòd pro visitatione Ecclesiæ præscripta sufficit ad lucrandam Indulgentiam orare ante ostium, vel in cœmeterio; si præ hominum multitudine illam nequeas ingredi: ita *Suar. dist.* 52. *sect.* 1. *n.* 7. et *Bonac. dist.* 6. *qu.* 1. *p.* 5. *n.* 26. *cum Rodr. Cord. Graff. etc.* Imò addunt *Mazzotta t.* 1. *p.* 247. *et Croix n.* 1433. *cum Lugo*, si ores ante ostium Ecclesiæ, quando illud est clausum.

Quær. XI. An pro eleemosyna injuncta in Jubilæo sufficiat dare quamlibet summam? In hoc præcipuè attendenda sunt verba Indulti; nam si in eo dicatur: « Quantum pro sua cuique facul-« tate visum fuerit, » tunc quantitas oportet proportionari cujusque facultatibus, unde sufficiet pauperi dare obolum, non diviti. Si verò dicitur: « Prout unicuique suggeret devotio, vel » quantum quisque pro arbitrio judicaverit, » tunc *Pasq. q.* 133. dicit eleemosynam erogandam juxta cujusque facultates. Sed *F. Theodor. à Spir. S. de Jubil. c.* 6. §. 5. *n.* 2. tenet sufficere quamlibet etiam modicam quantitatem. Si tandem dicitur simpliciter: *Qui dederit eleemosynam*, distinguendum, si Papa eam postulet tantùm ad exercendam misericordiam in pauperes, tunc sufficit (ut dicit præfatus Auctor cum *Suar. Corduba, et Leandro*) dare quamlibet summam; secus si eleemosyna exposcitur in subsidium alicujus operæ piæ, idem Auctor cùm *Passer. ex D. Th. Supplem. qu.* 25. *art.* 2. *ad* 3. ubi expressè id docet.

Dubitatur hîc 1. an pauperes ad Jubilæum lucrandum teneantur facere eleemosynam? Negant *Nav. Henr. et Leand. apud eumdem Auct. ib. n.* 4. Sed probabiliùs affirmat idem Auctor, *et Viva qu.* 8. *art.* 6. *n.* 2. *cum Boss. Gob. et Pasq. etc.* quia nemo est tam pauper, quin saltem obolum dare possit. Pro Religiosis verò filiisfamilias, uxoribus, et servis, sufficit, ut ab eorum superioribus detur eleemosyna, ipsis scientibus; ita *Lugo dist.* 27. *n.* 115. *Viva l. c. et Sporer. p.* 264. *n.* 280. Quòd si superior nolit dare, dicunt *Boss. et Diana ap. Vivam*, posse subditum clam ab eo surripere; sed meliùs censet *Viva*, tunc petendam esse commutationem.

Dubit. 2. An lucretur Jubilæum qui dat eleemosynam distribuendam, si postea non distribuatur, vel distribuatur post tempus Jubilæi? Negant *Lugo dist.* 27. *num.* 112. *Sporer n.* 180. *et Viva qu.* 8. *art.* 6. *n.* 3. *cum Bon. Cord. Rodr. etc.* quia deficit opus injunctum, vel non impletur intra tempus præscriptum. Sed affirmant *Sa v. Indulgentia, et Vega, Lezana, ac Pasq. apud Vivam*, quia ex æquitate præsumitur Pontifex contentus esse, ut ille talis abjecerit à se, quoad se pertinebat, dominium rei datæ. Concedunt autem *Lugo n.* 113. *et Sporer. n.* 181. non fraudari ab Indulgentia qui dederit eleemosynam pauperi ficto.

Quær. XII. An satisfaciat Jubilæo, qui implet jejunia injuncta aliàs debita ex voto? Affirmant *Sporer p.* 264. *n.* 168. *et Lugo d.* 27. *n.* 110. cum communi ut asserit (sed immeritò, ut mox videbimus); quia eodem opere potest satisfieri duplici præcepto. Sed communiùs negant *Sanch. Dec. lib.* 1. *c.* 14. *Sylv. v. Indulgentia, q.* 6. *Tab. q.* 10. *Arm.* §. 16. *et Viva q.* 8. *art.* 1. *num.* 2. *F. Theod. c.* 10. *a.* 6. *et Passer. qu.* 41. Ratio, quia una solutione nequit satisfieri duplici debito oneroso, prout est opus, sive conditio apposita in Indulto. Et sic hodie tenendum ex dictis à N. P. Bened. XIV in Constit. pluries cit. 53. Vide supra *n.* 536. infra *n. XI.*

FINIS TOMI QUINTI.

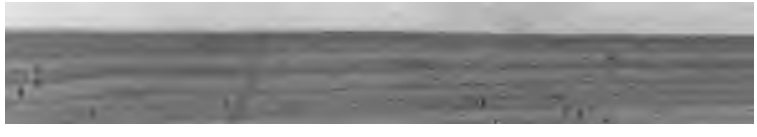

NOTÆ.

DE EUCHARISTIA.

NOTA I.

(Pag. 37, lin. 14, ad verb. *Multorum.*)

Privilegia religiosorum de quibus agitur relative ad communionem paschalem, jamdiù locum non habent in Galliis, proindèque omninò standum est juri communi. Porro juxta theologorum gallorum ordinariam juris communis interpretationem, peregrini dùm absunt à parochiâ propriâ, parochiam habent loci illius ubi commorantur.

NOTA II.

(Pag. 42, lin. 28, ad verb. *Exitum veniunt.*)

In Galliâ jamdudùm usus invaluit non dandi Eucharistiam reis morte plectendis, tùm quia vix præsumi possunt rectè dispositi, tùm ob reverentiam sacramento debitam.

NOTA III.

(Pag. 44, lin. 23, ad verb. *Post Missam.*)

In pluribus Galliæ locis usu receptum est ut detur communio intra missam defunctorum, non verò ante aut post, in colore nigro et cum particulis præconsecratis. Hunc autem usum sequi licet quia decreta S. C. R. legem non faciunt ubi non fuerunt promulgata et recepta.

NOTA IV.

(Pag 46, lin. 13, ad verb. *Media nocte.*)

Viget tamen Parisiis et in aliis diœcesibus consuetùdo contraria, proindèque ibi licitum est communionem dare etiam in missâ mediæ noctis.

NOTA V.

(Pag. 57, lin. 32, ad verb. *Eamdem censuram.*)

De obligatione se præsentandi ad superiorem, vide quæ notantur in *Tractatu de Censuris*.

NOTA VI.

(Pag. 78, lin. 34, ad verb. *Communicare possint.*)

Vide notamen superiùs additum de reis morte plectendis.

NOTA VII.

(Pag. 142, lin. 19, ad verb. *Missæ privatæ.*)

Si tamen usus alicubi viguerit, ut Parisiis, etiam privatim celebrare licitum est in cœnâ Domini et sabbato sancto, quia, ut jam diximus, decreta S. C. R. quamvis à Papâ expressè confirmata, minimè obligant ubi non fuerunt promulgata.

NOTA VIII.

(Pag. 157, lin. 8, ad verb. *Loco reconciliationis.*)

De his et similibus legere oportet Rituale vel Statuta diœcesis. Generatim in Galliis usu receptum est ut simplices Sacerdotes, de licentiâ Episcopi, cum aquâ benedictâ ecclesiam reconcilient, etiamsi fuerit consecrata.

NOTA IX.

(Pag. 172, lin. 32, ad verb. *Paramenta.*)

Facultatem benedicendi paramenta vulgò concedunt Galliarum Episcopi; quia communiter non reputantur ordinis episcopalis nisi benedictiones quæ fiunt adhibito chrismate, quamvis aliæ quædam Episcopis usu vel legibus reserventur, quæ ex eorum delegatione à simplici Sacerdote fieri possunt.

NOTA X.

(Pag. 182, lin. 15, ad verb. *Crucifixi apposita.*)

De habendâ vel amovendâ cruce dùm expositum est SS. Sacramentum, sequenda est loci consuetudo, quæ varia est in variis diœcesibus.

NOTA XI.

(Pag. 186, lin. 37, ad verb. *Divinis officiis.*)

Nihilominùs in Galliis Episcopi potestatem usu retinuerunt concedendi licentiam cum pileolo vel fictâ cæsarie celebrandi. Imò communiter admittitur licentiâ opus non esse cum adest gravis necessitas, modò tamen non sit ex se diuturna nec facilis sit recursus ad Episcopum. De hoc tamen consulendæ sunt locorum leges.

NOTA XII.

(Pag. 192, lin. 5, ad verb. *Decenter tolerari.*)

Hìc ultimò notandum est quemque teneri rubricas speciales vel consuetudinem nosse propriæ diœcesis, ne fortè ab his recedendo scandalum præbeat, cùm non eædem sint ubique leges vel consuetudines, circa plures quæstiones in fine hujus *Tractatûs de Eucharistiâ* propositas.

INDEX

CAPITUM ET DUBIORUM,

CUI ANNECTUNTUR OMNIA SUMMARIA, QUÆ SINGULIS CAPITIBUS ET DUBII APPONUNTUR, UT SIMUL HIC PRÆ OCULIS HABEANTUR CUNCTÆ RES ET QUÆSTIONES, QUÆ IN QUINTO VOLUMINE CONTINENTUR.

LIBRI VI

TRACTATUS III.

DE EUCHARISTIA.

CAPUT I. De essentia Eucharistiæ. . . . . Pag. 1

DUBIUM I. *Quid sit Eucharistia.* . . . . . *Ibid.*

189. In quo constituatur, sive consistat essentia Eucharistiæ. 190. Vide Resolutiones apud Busembaum circa rationem specificam et numericam hujus Sacramenti. 191. Quæritur 1. An tota ratio specifica Eucharistiæ salvetur in alterutra specie. Quæritur 2. Unde sumatur unitas numerica Eucharistiæ. 192. An Eucharistia sit necessaria ad salutem necessitate medii. 193. An Eucharistia sit necessaria adultis ad vitam spiritualem conservandam.

DUBIUM II. *Quæ materia Eucharistiæ.* 6

194. Quæ sit materia proxima hujus Sacramenti. 195. De obligatione consecrandi sub utraque specie. Vide quæ habentur apud Busembaum. 196. Dubitatur 1. An hæc obligatio sit de jure divino, vel ecclesiastico. Dubitatur 2. An Papa possit in ea dispensare. Dubitatur 3. An sit valida consecratio unius speciei sine altera. 197. An aliquando per accidens possit una species sine altera consecrari.

DUBIUM III. *Qualis debeat esse panis in materia Eucharistiæ.* 9

198. An solus panis triticeus sit materia apta. 199. Non est ad Eucharistiam materia apta: I. Panis ex oryza, leguminibus, etc. II. Massa cruda, aut frixa, sive elixa. III. Panis subactus oleo, lacte, etc. Quid si aqua non naturali. IV. Hostiæ rubræ. V. Panis corruptus. 200. Quinam panis est materia dubia. An ex farro, siligine, amylo. 201. Quinam panis sit materia valida, sed illicita. I. Si modicè alii rei permixtus. II. Si mucidus. 202. Validè etiam, sed illicitè consecrant Latini in fermentato, et Græci in azymo. 203. Dubitatur 1. Quid, si Latinus transeat per Græciam, vel contra. Dubitatur. 2. An Latinus possit celebrare in fermentato ad dandum Viaticum. 204. De hostia fracta, vel maculata. 205. De figura hostiæ consecrandæ. Et an liceat celebrare cum hostia minori.

DUBIUM IV. — *Quale vinum sit materia Eucharistiæ.* 12

206. Quale vinum non sit materia apta. I. Sicera, etc. II. Agresta. III. Acetum. IV. Uvæ. V. Mustum decoctum. 207. Quale sit materia valida, sed illicita. I. Mustum. II. Vinum permixtum. III. An acescens. IV. An congelatum. 208. An sub præcepto gravi aqua miscenda sit vino. Et qualis aqua, et in quanam quantitate. Et an mixtio facienda in calice. 209. An aqua mixta vino immediate convertatur in Sanguinem. 210. Quænam quantitas aquæ miscendæ in calice. Quid si sanguis cadat super altare, linteum aut corporale, etc.

DUBIUM V. — *Quæ conditiones ad materiam Consecrationis requirantur.* 16

211. Ad validam consecrationem requiritur I, ut materia sit moraliter et sensibiliter præsens. 212. Hinc valide consecrantur hostiæ in ciborio clausæ, vel in tenebris, etc. 213. Invalida tamen consecratur I. Materia post tergum, aut parietem. II. Materia remota. III. Materia valde modica. 214. Requiritur II, ut materia sit certa, et determinata. 215. An consecretur hostia inscio Sacerdote. Et an guttæ vini separatæ. 216. Valida est consecratio I. Si Sacerdos determinet quoquo modo. II. Si putet, hostias esse minores numero. III. Si postquam intenderit eas consecrare, earum obliviscitur. 217. Quid, si ciborium ex oblivione relinquatur extra corporale. IV. Si hostiæ deferantur post oblationem. 218. Quæ requirantur ad licitam consecrationem. 219. Quibus casibus peccet celebrans in consecrando.

DUBIUM VI. — *Quæ sit Forma consecrationis Eucharistiæ.* 23

220. Quæ verba sint de essentia in consecratione panis. Et quæ vini. Et an verba sint proferenda simul recitative, et significative. 221. Quæ forma sit illicita. Quæ invalida. Et quæ dubia. 222. Quæritur I. An in consecratione panis prærequirantur verba : *Qui pridie, etc.* 223. Quæritur II. An in consecratione calicis omnia verba sint de essentia. Quæritur III. Quid significent to *hoc*, et *hic*. Quæritur IV. An conficiatur Eucharistia, si omittatur verbum *est*. 224. Vide plura circa variationem verborum. Quid, si Sacerdos se distrahit in consecrando.

DUBIUM VII. — *Quamdiu Christus maneat in Eucharistia.* 28

225. Infra quantum tempus species consummentur. 226. Quando recipiatur gratia. 227. Quid, si Sacerdos se disponeret inter sumptionem. 228. An recipiatur plus gratiæ, si sumatur utraque species, vel major materia. 229. Quid, si vinum consecratum in aliud vinum, aut liquorem injiciatur.

CAPUT II. — De causis et subjecto Eucharistiæ. 30

DUBIUM I. — *De Causis.* . . . . . *Ibid.*

ARTICULUS I. — *Ad quem spectet dispensatio Eucharistiæ.* . . . . . Ibid.

230. An solis Sacerdotibus liceat Eucharistiam ministrare. 231. An soli Sacerdotes valide consecrent. 232. Quid notandum de Sacerdotibus consecrantibus simul unam Hostiam, sive cum Episcopo. 233. An Parochus tempore pestis teneatur ministrare Eucharistiam. 234. An inferior Sacerdote ministrans incurrat irregularitatem. 235. An sufficiat consensus Pastoris. 236. Quid, si ministrandum sit Viaticum. 237. Quæritur I. Quando liceat iaconis ministrare. Quæritur II. An liceat Clericis, aut etiam laicis in necessitate sumere Eucharistiam per seipsos. Quæritur III. An liceat laico in neces-

sitate alteri Viaticum ministrare. 238. An Sacerdos extra articulum mortis possit seipsum communicare. 239. An alii præter Pastores possint ministrare Eucharistiam in articulo mortis, et in Paschate. 240. Quibus casibus liceat Regularibus tunc ministrare.

ARTICULUS II. — *Quid requiratur in Ministro ad licitam administrationem Eucharistiæ.* 38

241. An Eucharistia deferenda ad infirmum cum stola, superpelliceo, ac lumine. Quid de Extrema Unctione. 242. An in necessitate liceat currere. 243. An deferre Eucharistiam in equo. Et an tantum ad eam adorandam. 244. An liceat dispensare, vel celebrare posterioribus digitis. Et an medio instrumento tempore pestis. 245. Quando peccet dispensans ob defectum ritûs Ecclesiæ. 246. Quibus non liceat porrigere Communionem. 247. An autem communio porrigenda reis capite damnatis. Et an semifatuis, et obsessis. 248. Quomodo pastor debeat asservare Eucharistiam. Et an Eucharistia asservanda, et deferenda semper sit cum lumine. 249. An ministranda Communio in Missa de Requiem. 250. Quid faciendum, si Hostia decidat in terram. 251. Quid faciendum de fragmentis Hostiarum, 252. Qua hora, et qua die possit dari Communio. 253. Quoties Parochus teneatur ministrare Communionem. 254. Quid notandum circa communionem quotidianam.

DUBIUM II. — *De subjecto seu suscipiente Eucharistiam.* 48

ARTICULUS I. — *Quæ requiratur in eo dispositio animæ.* . . . . . Ibid.

255. De præcepto præmittendi Confessionem Communioni. 256. Quæritur I. An hoc præceptum sit divinum, vel ecclesiasticum. 257. Quæritur II. An, qui post Confessionem recordatur mortalis, teneatur ante Communionem illud confiteri. Quæritur III. An teneatur conteri. 258. Quid, si Sacerdos dubitat de peccato commisso. (Remissive ad n. 473, *de Sacram. Pœnit.*) 259. Non excusat à Confessione celebritas, devotio, aut paupertas. 260. Excusat vero. 1. Periculum mortis, et necessitas ministrandi Viaticum. 2. Scandalum, aut nota infamiæ. Quid, si deferatur Viaticum infirmo, qui nequit tam cito explere confessionem. 261. Quid, si populus, aut ipse Sacerdos deberet carere Missa, vel Communione paschali. 262. Quid, si Sacerdos inter celebrandum graviter peccet, vel recordetur peccati præteriti, an teneatur confiteri, si possit. Vide ibid. Dubitatur 1. Et an teneatur Missam deserere si nequeat confiteri. Vide Dubitatur 2. 263. Quid, si laicus recordetur mortalis in scamno communicantium. 264. Quando censeatur deesse copia Confessarii. Et quæ distantia Confessarii excuset. Quid, si non adsit nisi Sacerdos simplex, vel Confessarius excommunicatus, etc. 265. Quæritur I. Quid, si Sacerdos habeat peccatum reservatum, et desit Confessarius habens facultatem. Quæritur II. An tunc teneatur confiteri mortalia tam reservata, quàm non reservata. Quæritur III. Quid, si habeat excommunicationem reservatam. 266. Quæritur IV. Quomodo intelligendum præceptum confitendi quamprimum. Quæritur V. An ad illud teneatur Sacerdos celebrans sacrilegè. Quæritur VI. An celebrans confessus, et oblitus peccati. 267. Quæritur VII. An Sacerdos non confessus, qui meminit peccati post Consecrationem. 268. Quæritur VIII. An præceptum confitendi quamprimum obliget etiam laicos. 269. Effectus Eucharistiæ. 270. Quæritur I. An accedere ad Eucharistiam cum veniali habituali sit novum veniale. Quæritur II. An communicans cum veniali actuali peccet venialiter, et fructum amittat.

ARTICULUS II. — *Quæ requiratur dispositio corporis.* 61

271. An pollutio, et actus conjugalis impediant à Communione. 272. Quæritur I. Quid, si pollutio fuerit voluntaria. Et quid si involuntaria. 273. Quæritur II. An semper sit veniale accedere ad Eucharistiam post copulam conjugalem. 274. Quæritur III. An conjux reddens debitum teneatur ea die abstinere à Communione. 275. An macula externa, ut lepra, etc., impediat à Communione, et an à celebratione. An menstrua. An latio armorum. 276. An Sacerdos communicans extra Missam debeat esse stola indutus. 277. De jejunio naturali ad Communionem prærequisito. Vide resolutiones apud Busembaum. 278. Prænot. 1, hoc non esse de præcepto divino. Prænot. 2, non dari in eo parvitatem materiæ. Prænot. 3, tria requiri ad solvendum hoc jejunium, ex tribus regulis, videlicet: 279. Regula I. Ut res sumatur ab extrinseco. Dubitatur 1. An frangat jejunium voluntaria trajectio reliquiarum cibi. Dubitatur 2. An guttulæ aquæ commixtæ cum saliva, aut jusculi degustati. An saccharum ante mediam noctem in os immissum. An aqua hausta à lapso in flumen. An sanguis haustus è digito. Quid si defluat à capite. 280. Regula II. Ut res sumatur ad modum comestionis aut potationis. Dubitatur I. An frangat jejunium pulvis tabaci sumptus per nares. Dubitatur 2. An fumus tabaci. Dubitatur 3. An tabaci folia, vel aromata dentibus contrita. 281. Regula III. Ut sumatur res habens rationem cibi, aut potûs. Hinc quæritur, an solvat jejunium comestio capillorum, lanæ, ligni, chartæ, lapillorum, cretæ, et similium. 282. An liceat sequi ultimum inter horologia. Et quidem si quis deglutiat cibum post primum ictum. An in dubio soluti jejunii liceat communicare. Vide hîc, et tom. I, lib. 1, num 80. 283. An sit peccatum sumere cibum, vel expuere statim post Communionem. 284. In quibus casibus possit quis communicare non jejunus. 285. An liceat iterum dare Viaticum infirmo non jejuno. Dubitatur I. Quanto tempore una Communio debeat ab alia distare. Dubitatur 2. An qui communicaverit paucis ante diebus ex devotione, teneatur, adveniente periculo mortis, sumere Viaticum. Dubitatur 3. An, qui mane Communionem receperit. Dubitatur 4. An Sacerdos possit aliquando omittere verba: *Accipe Viaticum, etc.* 286. An Sacerdos possit celebrare non jejunus, ad dandum alteri Viaticum. An, ad dandum sibi ipsi. 287. An liceat communicare post cibum, ne Eucharistia pereat, aut male tractetur. An ad vitandum scandalum. 288. An ad perficiendum Sacrificium vel Communionem. 289. An ad vitandam mortem. An liceat communicare ante somnum, vel digestionem.

ARTICULUS III. — *Quæ, et quanta sit obligatio sumendi Eucharistiam.* 84

290. An Communio in adultis sit necessaria necessitate medii. (Vide dicta nº 192.) 291. An et quando quisque in periculo vitæ teneatur sumere Communionem. 292. Quid agendum in periculo vomitûs, vel in casu delirii. 293. An pueris ministrandum Viaticum. Vide alia notanda apud Busembaum. 294. De obligatione communicandi. 295. Quando obliget præceptum divinum, et quando ecclesiasticum. 296. Dubitatur I. Quomodo computandus annus obligationis. 297. Dubitatur II. An, qui non communicavit in Paschate, teneatur communicare quamprimum. Quid, si quis ad implendum præceptum Paschale, prævidens impedimentum, Communionem anticipavit. 298. Dubitatur III. An, qui non possit communicare in Paschate, teneatur prævenire. 299. Dubitatur IV. An teneantur fideles tollere impedimentum, ut Communioni Paschali satisfaciant. 300. De obligatione communicandi in Parochia. An eximantur Sacerdotes, Peregrini, famuli Religio-

sorum. An alii ex consensu Pastoris. 301. De obligatione puerorum communicandi in Paschate. Quæritur I. An pueri teneantur, aut possint communicare statim post usum rationis. Dubitatur 1. Qua ætate censeantur obligati ad Communionem. Dubitatur 2. An infantibus sit danda Communio in articulo mortis. 302. Quæritur II. An possit ministrari Communio amentibus. 303. Quæritur III. An semifatuis, mutis, surdis, et obsessis.

CAPUT III. — De Eucharistia, ut est Sacrificium. 95

DUBIUM I.—*Quid sit Missa, et quæ obligatio Sacerdotum circa illam.* Ibid.

304. Definitio Sacrificii Missæ. Notandum I. Quomodo definiatur Sacrificium in genere. Notandum II. Quomodo distinguantur sacrificia. Et quomodo Sacrificium Eucharistiæ omnia illa contineat. Et in quo differat à Sacrificio Crucis. Notandum III. An Missa sit verum Sacrificium. 305. In quo consistat essentia sacrificii Missæ. 306. An ad essentiam Sacrificii requiratur Consecratio utriusque speciei. 307. Quinam sint offerentes in Sacrificia Missæ. 308. Pro quibus possit offerri Missa. 309. Dubitatur 1. An pro excommunicatis. Dubitatur 2. An pro infidelibus. 310. An pro Defunctis. 311. Effectus Sacrificii Missæ sunt quatuor. I. Remissio peccatorum. II. Remissio pœnarum. III. Augmentum gratiæ. IV. Impetratio bonorum. 312. De valore, et fructu Missæ. An Missa habeat valorem infinitum. Et an fructus Missæ pendeat à probitate celebrantis. 313. De obligatione celebrandi, quam habent Sacerdotes. Dubitatur 1. An ipsi ex præcepto gravi teneantur aliquando celebrare. Dubitatur 2. Quoties in anno teneantur celebrare simplices Sacerdotes. Quoties Parochi. Quoties Episcopi. 314. De Missa conventuali quotidie celebranda. 315. De obligatione dicendi tempore debito Missas pro accepto stipendio. 316. Quædam prænotanda circa originem stipendii. 317. Quæritur I. An liceat Sacerdoti diviti accipere stipendium pro Missis. Et an peccet graviter, qui principaliter celebrat pro stipendio. Quæritur II. Quomodo peccet Sacerdos differendo celebrationem. Et quæ dilatio censeatur modica. Quid, si Missæ tradantur Communitati. Quæritur III. An peccet graviter Sacerdos omittens sacrum promissum pro parvo stipendio. Quæritur IV. Quid, si Missa sit gratuito promissa. 318. An liceat accipere stipendium pro applicatione fructûs specialissimi. Et an accipere plura stipendia pro una Missa. 319. A quo, et quomodo taxandum sit stipendium. 320. Dubitatur 1. An Regulares teneantur servare taxam Episcopi. Dubitatur 2. An Episcopus possit prohibere, ne accipiatur stipendium majus taxa. Dubitatur 3. An, ne accipiatur stipendium minus. An autem qui acceperit, possit minuere numerum Missarum. Dubitatur 4. An liceat pacisci de stipendio. Dubitatur 5. Quomodo taxandum stipendium Missarum, quas reliquit testator. 321. Non licet celebrare per alium, retenta parte stipendii. Exceptio I. Si stipendium detur intuitu personæ. Exceptio II. Si alter Sacerdos verè sponte condonet partem. Excipitur III. Beneficiarius, Capellanus, et Sacerdos obligatus ex legato sibi relicto sua vita durante. 322. Dubitatur 1. An, qui retinet partem stipendii teneatur ad restitutionem. Et cui restituendum. Dubitatur 2. Quid de Procuratore, vel Executore testamenti. Dubitatur 3. An colligens eleemosynas possit partem retinere pro suo labore. Dubitatur 4. An possint commutari Missæ majoris stipendii cum Missis minoris. Dubitatur 5. An Administratores Ecclesiarum possint aliquid retinere pro expensis. 323. De obligatione Beneficiatorum et Parochorum applicandi Missas. 324. Quæritur I. Cui debeant applicare Missas Beneficiati et Capellani Monialium, aut Confraternitatum. Quid, si capitale fundationis Beneficii, aut Capellaniæ sit infructiferum. Quæritur II. Quibus diebus Parochi teneantur celebrare pro populo. 325. Vide san-

cita à Bened. XIV, super Missa Parochorum. 326. Super Missa conventuali 327. De obligatione celebrandi Missas votivas promissas sub stipendio. 328. De obligatione celebrandi loco, et tempore designato à fundatore. 329. Quid, si Episcopus dispenset. Et an possit dari præscriptio ab obligatione Missarum. 330. De obligatione Beneficiarii celebrandi Missas præscriptas et celebrandi per seipsum. 331. De reductione Missarum. An Episcopus possit eam facere. Et an moderari Officia, et eleemosynas Anniversariis annexa. 332. An Beneficiarius possit aliquando celebrare pro suis propinquis, aut amicis, vel omittere Missam propter reverentiam. 333. An Capellanus ægrotans teneatur per alium satisfacere Missis. De 30 Missis Gregorianis. An liceat stipendium accipere pro prima Missa, quam Neo-presbyter celebrat cum Episcopo. (Remissive ad num. 829. vers. *An autem.*)

DUBIUM II. — *Cujus sit applicare fructum Sacrificii.* 130

334. A quo applicandus sit fructus Missæ. An Religiosus valide Missam applicet contra voluntatem Prælati. 335. Applicatio debet fieri ante celebrationem. Quæritur I. An sufficiat applicatio habitualis. Quæritur II. An, si quis accepit stipendia à diversis, sufficiat applicare Missas pro eis in confuso. 336. Quid, si applicatio nulli fiat, vel incapaci. 337. An valeat applicatio conditionata. Et an applicatio facta pro primo offerente sit illicita, et invalida. 338. An die Animarum possit applicari Missa pro particularibus ex stipendio. 339. De altari privilegiato. Quæritur 1. An ad tales Indulgentias lucrandum requiratur Missa de *Requiem.* Quæritur 2. Quomodo intelligenda est clausula : *Modo in Ecclesia quotidie dicantur septem Missæ.* Quæritur 3. Quomodo Clausula : *Modo in Ecclesia non sit aliud Altare privilegiatum.*

DUBIUM III. — *Quando, et quoties liceat celebrare.* 135

340. An possit dici Missa ante auroram, vel post meridiem. 341. A quo tempore incipiat Aurora. An tempus tam auroræ, quam meridiei moraliter accipiendum. 342. Quid de privilegiis Regularium. 343. Casus, in quibus licet celebrare ante auroram, vel post meridiem. An in nocte Nativitatis omnes tres Missæ dici possint ante auroram. 344. An liceat anticipare Missam vel postponere ob festivitatem, vel causa itineris, vel ex dispensatione Episcopi. 345. An peccet graviter, qui celebrat ante auroram, vel post meridiem. 346. Quænam in hoc sit parvitas materiæ. 347. Quale peccatum sit celebrare ante matutinum. 348. Quid, si esset Missa conventualis, et solemnis. 349. An liceat celebrare (et ministrare communionem) quolibet anni die. 350. An in die Cœnæ Domini, et Sabbati Sancti liceat privatim celebrare. 351. An et quando liceat celebrare pluries in die. 352. An aliquando liceat interrumpere Missam, vel de novo incipere. 353. An, si superveniat Princeps, vel turba peregrinorum, vel si Sacerdos recordetur alicujus impedimenti. 354. An, si urgeat necessitas propria vel aliena. 355. Quomodo Missa interrupta supplenda sit ab alio Sacerdote.

DUBIUM IV. — *Quo loco celebrandum sit.* 145

356. An et in quali necessitate liceat extra Ecclesiam celebrare. Et an in mari. 357. An et quando liceat celebrare in Oratoriis ex dispensatione Episcopi. Licet I. in Oratoriis benedictis. II. in Oratoriis Communitatum. III. in Oratoriis erectis in Palatiis Episcoporum. 558. An Episcopi possint celebrare in domibus privatis. 359. An possint dispensare, ut aliquando in illis celebretur. Notandum I. Privilegium non perit per mortem Papæ, vel Episcopi. Notandum II. Quid, si Privilegiatus mutet habitationem. Notandum III.

Quibus diebus non liceat celebrare in Oratoriis privatis. Et an Regulares, vel Episcopi possint celebrare in domibus privatis, præter Missam in indulto concessam. 360. An Religiosi possint ex privilegio celebrare in quocumque altari portatili. 361. An semper peccent mortaliter celebrantes in Ecclesia violata. Et an aliquam pœnam incurrant. 362. An polluantur Oratoria non benedicta. Et an Sacristiæ, cryptæ, etc. 363. A quibus Ecclesia debeat reconciliari. 364. Quomodo crimen, per quod polluitur Ecclesia vel cæmeterium, oporteat esse notorium. Quando Ecclesia polluatur per homicidium. An Ecclesia violetur, si vulnus intra eam infligatur, et mors (sive effusio sanguinis) sequatur extra. 365. Quando Ecclesia polluitur per effusionem sanguinis, vel seminis. 366. Quando per sepulturam excommunicati, infidelis, vel hæretici. 367. Quando per destructionem Ecclesiæ. 368. Quomodo fiat execratio rei consecratæ, nempe Ecclesiæ, altaris, calicis, et vestium. Vide de execratione Ecclesiæ. 369. De execratione altaris, et 1. Si lapis removeatur. 2. Si frangatur. 3. Si spolietur sepulchrum. Dubitatur 1. An Reliquiæ Sanctorum sint necessariæ ad consecrationem altaris. Dubitatur 2. Quid, si frangatur sigillum, vel removeatur sepulchrum. 370. De execratione calicis. Dubitatur 1. An execretur calix, si destruatur inauratio. Dubitatur 2. An calix de novo inauratus nova indigeat consecratione. Dubitatur 3. An liceat celebrare in calice numquam inaurato. 371. De execratione vestium.

DUBIUM V. — *Quæ sint requisita ad Missam.* 165

372. Prænotantur quæ sunt præscripta in rubrica. 373. I. requiritur *altare* consecratum. 374. II. *Mappa* triplex. 375. Dubitatur 1. An sufficiant duæ mappæ, vel una duplicata. Dubitatur 2. An mappæ debeant esse benedictæ. Dubitatur 3. An tam mappæ, quam corporale debeant ex lino confici. 376. III. *Vestes* sacræ, et mundæ. 377. Dubitatur 1. An sit mortale celebrare sine stola, manipulo, aut cingulo. Dubitatur 2. An ob metum mortis liceat celebrare sine ulla veste sacra. 378. Dubitatur 3. An Prælati Regulares possin sacras vestes benedicere. (Vide etiam n. 381.) Dubitatur 4. An Episcopi possint aliis delegare licentiam benedicendi vestes. Dubitatur 5. An color vestium sit de præcepto. 379. IV. *Calix et patena* consecrata. 380. An calices, vestes, etc. remaneant consecrata, vel benedicta, si quis in eis celebret. 381. An Abbates possint benedicere calices, paramenta, etc. etiam pro Ecclesiis alienis. 382. Quibus sit licitum tangere vasa sacra, corporalia et vestes. 383. De *pyxide*, et materia ejusdem, vel calicis. 384. Dubitatur 1. An pyxis debeat consecrari. 385. Dubitatur 2. An debeat benedici. 386. V. *Corporale* benedictum. 387. Quibus liceat lavare corporalia. Et an aqua lotionis omnino mittenda sit in sacrarium. 388. VI. *Palla* linea. An sit mortale celebrare sine palla vel ea non benedicta, et an liceat duas pallas adhibere. 389. VII. *Purificatorium*. An hoc debeat esse benedictum. 390. VIII. *Missale*. An liceat in necessitate celebrare sine Missali vel cum Missali Ritûs diversi. 391. IX. *Minister* masculus. Dubitatur 1, quale peccatum sit celebrare sine ministro. 392. Dubitatur 2. An peccet graviter Sacerdos celebrans ministrante vel respondente fœmina. 393. X. *Crucifixus*. Dubitatur 1. An sit mortale celebrare sine cruce, aut crucifixo. Dubitatur 2. An manente in altari magna imagine crucifixi, alia crux requiratur. Et an crux, et aliæ imagines Sanctorum debeant esse benedictæ. 394. XI. *Candellæ* ex cera. Dubitatur 1. An liceat celebrare cum candelis ex sebo, vel oleo. Dubitatur 2. An cum uno lumine cereo. Et an cum quatuor candellis. 395. XII. *Antipendium*, *pulvillus*, *bursa*, *velum*, *et manutergium*. 396. XIII. *Capitis nudatio*. 397. Dubitatur 1. An sit mortale celebrare capite cooperto. Quid, si adsit causa sic celebrandi. 398. Du-

bitatur 2. An liceat celebrare cum cæsarie ficta. 399. An Rubricæ Missalis sint directivæ, vel Præceptivæ. 400. An sit mortale omittere cæremonias leviores in notabili parte. Et quantum temporis sit in celebratione insumendum. Monitum. 401. An omnia Decreta S. C. Rituum rigorose obligent. 402. An liceat celebrare nudis pedibus, aut cum baculo, etc. 403. De omissione partium Missæ. Et an repetenda omissa. 404. De partibus ordinariis omissis. 405. Quæ omissio sit mortalis, et signanter in Canone. 406. Quæ vero sit tantum venialis. 407. Quæ mutilatio sit mortalis. 408. De purificatione calicis facienda. 409. De partibus extraordinariis omissis; et signanter de lotione manuum. 410. Dubitatur 1. Quomodo peccent Regulares nominantes in Canone nomen Generalis vice Episcopi. Et quinam Episcopus nominandus. Dubitatur 2. An peccet omittens Orationes ante vel post Missam. Dubitatur 3. An peccet omittens orationes ad vestes. Dubitatur 4. An peccet Sacerdos non recitans in Missa solemni, quæ cantantur à Choro. Dubitatur 5. Quomodo peccet celebrans voluntarie distractus. 411. Quomodo peccet Sacerdos addens aliqua in Missa. 412. An liceat dicere Missam ante Matutinum et Laudes. (Remissive ad n. 347.) 413. De iis, quæ voce alta, vel submissa dicenda sunt. 414. Dubitatur 1. An peccet ita submisse celebrans, ut nec seipsum audiat. 415. Dubitatur 2. An peccet recitans submisse, quæ alte dicenda sunt. 416. An sit mortale alte dicere, quæ submisse sunt recitanda. 417. An et quando liceat mutare Missam. 418. In quibus diebus prohibeantur Missæ votivæ. 419. In quibus vero permittantur. Et an tunc pro arbitrio passim dici possint. 420. Quæritur I. An sit mortale dicere Missam votivam in diebus vetitis. 421. Quæritur II. Ob quas causas in dictis diebus possint dici Missæ votivæ. 1. Ob necessitatem publicam. 2. Si in illa Ecclesia celebretur festum duplex. 3. Si exponatur SS. Sacramentum. 4. Si præsens sit cadaver, vel dicenda sit Missa anniversaria. 422. Quæritur III. An obligatus dicere Missam votivam satisfaciat, si dicat diei propriam. 423. Quæritur IV. Quænam sint advertenda circa modum dicendi Missas votivas. Et 1. De numero Orationum. 2. De Missis habentibus introitum particularem, etc. 3. De Missis Beatorum concessis alicui Ordini, vel loco. 4. De Missa SS. Trinitatis, Angelorum, Spiritûs Sancti, B. V. Mariæ, et de Requiem. 424. Afferuntur aliqua Decreta magis notabilia circa Missarum celebrationem. Quæritur hic obiter, quanam ex causa liceat exponere SS. Sacramentum. v. *Refert.* Deinde quæritur, quibus in Ecclesiis possit asservari Sacramentum Eucharistiæ. Ibid. v. *Hic ultimo loco.*

TRACTATUS IV.

DE SACRAMENTO PŒNITENTIÆ.

CAPUT I. — De essentia hujus Sacramenti. 209

DUBIUM I. — *Quæ sit ejus materia, et forma?* . . . . . Ibid.

425. De materia et forma hujus Sacramenti. Vide quæ de his habentur apud Busembaum. 426. Monitum ad Confessarios. 427. De *materia* remota. Dubitatur 1. An mortalia commissa in susceptione Baptismi sint materia hujus Sacramenti. Dubitatur 2. An peccata alias confessa sint materia sufficiens hujus Sacramenti. 428. De *forma*. Quæritur I. An forma hujus Sacramenti consistat in verbis, et possit proferri in absentem. 429. Et quænam præsentia moralis pœnitentis requiratur. 430. Quæritur II. quænam forma in hoc Sacramento sit proferenda. Dubitatur 1. In quibus verbis consistat essentia for-

mæ. Et an necessarium sit verbum *te*. Dubitatur 2. An verba, *à peccatis tuis*. Dubitatur 3. An verba, *in nomine Patris*, etc. Et an preces adjunctæ. Dubitatur 4. An per verba *te absolvo*, possit Sacerdos absolvere simul à peccatis, et à censuris. 431. Quæritur III. An possit valide et licite dari absolutio sub conditione. 432. Causæ justæ absolvendi sub conditione.

DUBIUM II. — *Quæ contritio requiratur?* 218

433. Vide quæ habentur apud Busembaum de dolore, et proposito.

§ I. — *De quæstionibus ad Dolorem pertinentibus?* . . . . . Ibid.

434. Quid sit Pœnitentia ut virtus, et quid ut Sacramentum? 435. Quæritur I. An contritio consistat in dolore, vel in detestatione. 436. Quæritur II. Ex quo motivo elicienda sit contritio. 437. Quæritur III. Quando obliget præceptum contritionis. Dubitatur 1. An obliget extra periculum mortis. Et an ejus dilatio sit speciale peccatum. Dubitatur 2. An qui in articulo mortis confessus sit cum attritione, teneatur deinde elicere contritionem. Dubitatur 3. An præceptum contritionis obliget in diebus festis. 438. Quæritur IV. An ad justificationem requirantur singulæ contritiones ad singula peccata. 439. Quæritur V. An in confessione requirantur explicite actus fidei, et spei. 440. Quæritur VI. An in Sacramento sufficiat attritio sine amore prædominante. 441. An quælibet contritio deleat peccatum extra Sacramentum. 442. Et an peccatum possit consistere cum charitate prædominante, si sit remissa. Solvuntur objectiones, ubi probatur, amorem inchoatum includi in attritione. 443. Quæritur VII. An sufficiat attritio ex metu pœnarum temporalium. 444. Quæritur VIII. An Sacramentum Pœnitentiæ possit esse aliquando validum et informe. 445. Quæritur IX. An dolor debeat præcedere ad Confessionem. 446. Quæritur X. Per quantum temporis actus doloris moraliter perseveret. 447. Quæritur XI. An pœnitens debeat elicere actum doloris cum intentione se confitendi. 448. Quæritur XII. An, qui confitetur peccatum oblitum statim post absolutionem, teneatur novum elicere dolorem. 449. Quæritur XIII. Quomodo eliciendus sit dolor in Confessione venialium. Dubitatur 1. An sit mortale confiteri venialia sine ullo dolore. Dubitatur 2. An in Confessione venialium sufficiat dolere de uno peccato sine alio. An sufficiat dolere de frequentia venialium. *Ibid.*

§ II. — *De quæstionibus pertinentibus ad Propositum?* . . . 219 et 244

450. Quæritur I. An sufficiat propositum virtuale sive implicitum. 451. Quæritur II. Quæ sint conditiones requisitæ ad verum propositum. Et sunt I. Ut sit *firmum*. Quid, si pœnitens credat, certo se relapsurum. II. Ut sit *universale*. An requiratur universale propositum de mortalibus. III. Ut sit *efficax*. 452. Quæritur III. Quomodo se gerere debeat Confessarius cum iis, qui sunt in occasione peccandi. Dubitatur 1. Quotuplex sit occasio, et quotuplex periculum peccandi. Et quæ occasio vitari debeat. 453. Dubitatur 2. An possit absolvi, qui non vult amovere probabilem peccandi occasionem. 454. Dubitatur 3. An, qui est in occasione proxima voluntaria, possit semel vel iterum absolvi. 455. Dubitatur 4. An possint absolvi qui sunt in occasione proxima necessaria? præsertim causa suæ artis vel officii. 456. Sententia tenenda circa absolutionem his differendam. 457. Dubitatur 5. An possit absolvi, qui in occasione necessaria, adhuc remediis adhibitis, eodem modo fuerit relapsus. 458. Annotatur doctrina S. Caroli Borromæi. 459. Quæritur IV. Quomodo se gerere debeat Confessarius cum consuetudinariis ex intrinseca fragilitate. Et quomodo cum recidivis. An recidivus possit pluries absolvi sine signis ex-

Bened. XIV, circa Jubilæum. 537. Quæritur I. An ad lucrandum Jubilæum omnia opera perfici debeant in una hebdomada. Quæritur II. An per Confessionem invalidam in Jubilæo auferatur reservatio censurarum, et peccatorum. Quæritur III. An peccet graviter qui absolutus à reservatis, postea alia opera non implet. Quæritur IV. An, qui confessus est in Jubilæo, et oblitus sit peccati reservati, possit deinde à quocumque absolvi. Et an obtinere commutationem votorum. Quæritur V. An confessus animo lucrandi Jubilæum, maneat absolutus à reservatis oblitis, si postea non lucretur. Quæritur VI. An possit absolvi, qui commisit peccatum reservatum in confidentiam Jubilæi. Quæritur VII. An possit dari absolutio ante satisfactionem partis, vel juramentum ejusdem. Quæritur VIII. A quibus c· ..ıus et censuris possit absolvi in Jubilæo. Dubitatur 1. An possint absolvi publice excommunicati. Dubitatur 2. An possit dispensari in irregularitate. 538. Quæritur IX. Qui veniant nomine infirmorum, captivorum, et itinerantium. Quæritur X. An sufficiat ad Jubilæum lucrandum oratio mentalis: aut modica vocalis. Quæritur XI. An modica eleemosyna. Quæritur XII. An satisfaciat pro jejuniis injunctis implens jejunia alias debita.
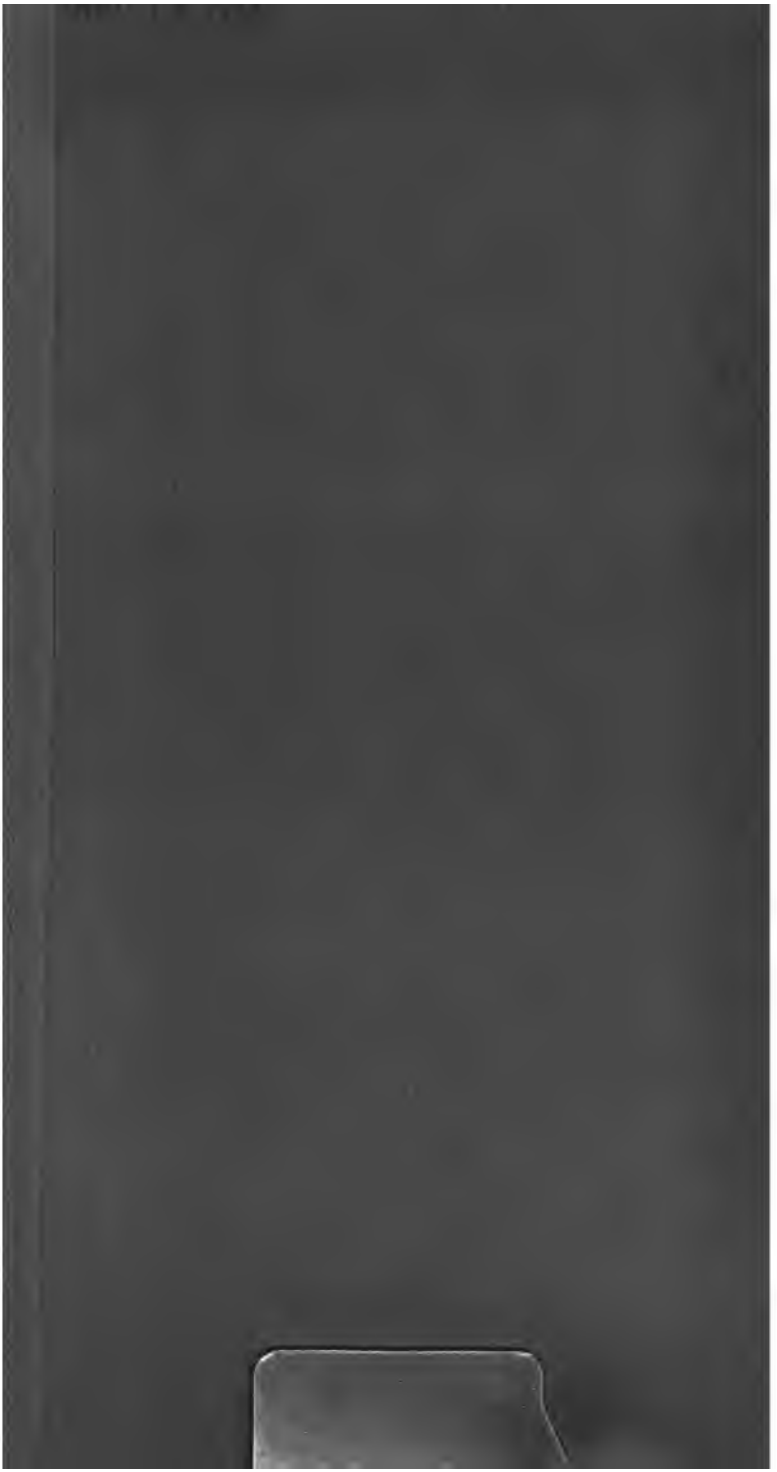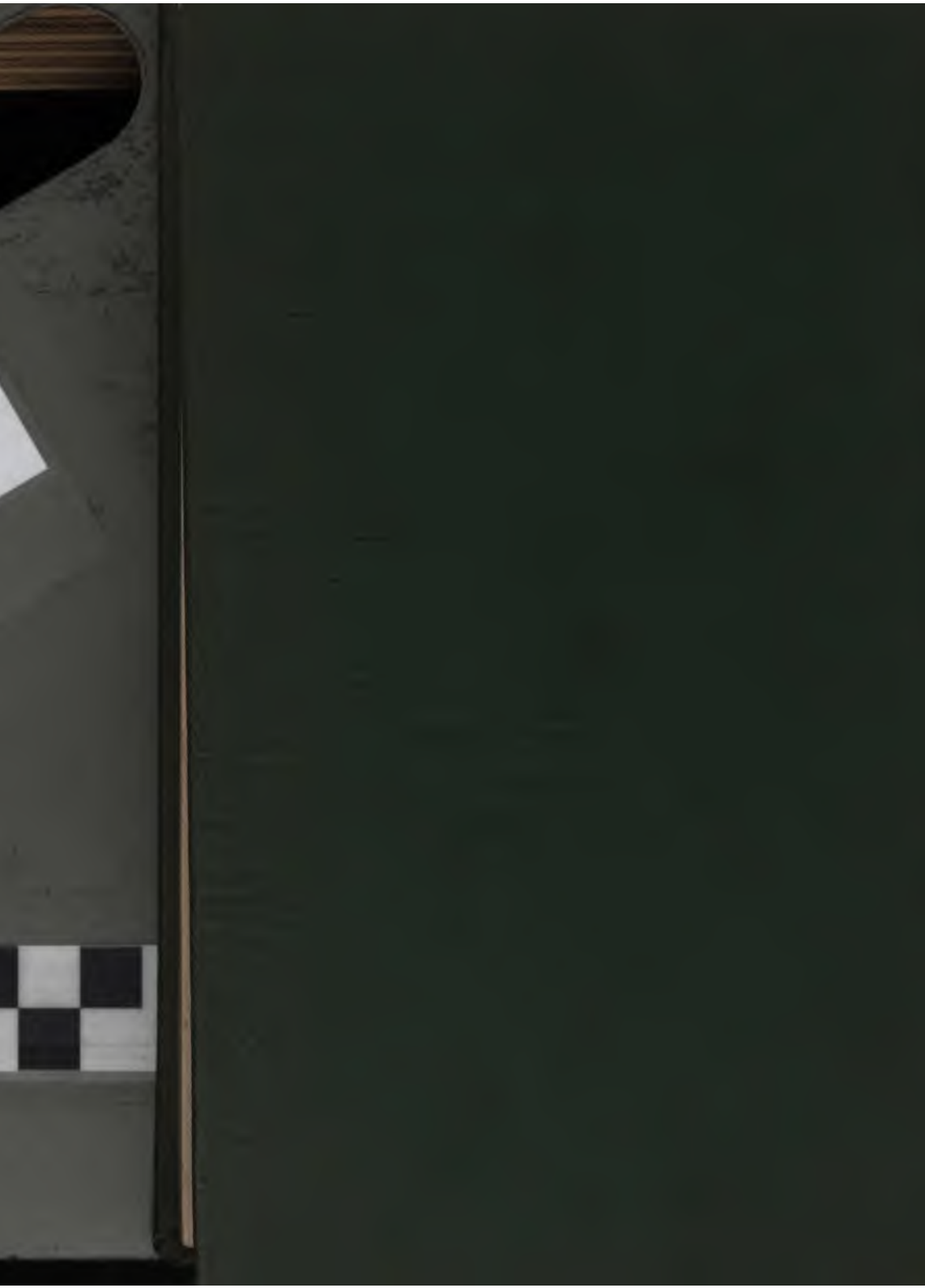
FINIS INDICIS TOMI QUINTI.